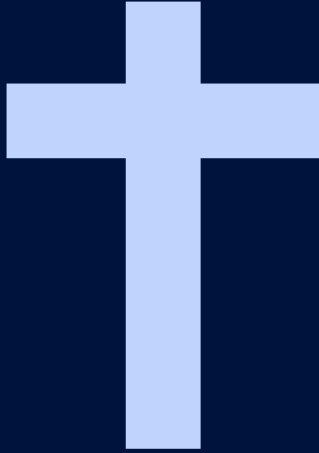

AIREPA VAE REO
OVOI

The New Testament in the Rotokas Language of Papua New
Guinea

AIREPA VAE REO OVOI
The New Testament in the Rotokas Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Rotokas long Niugini

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rotokas

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
1713bce3-5a15-5918-82c1-6b80c12df3bb

Contents

Airepa Vae Reo Ovoi	1
MATYU	2
MAK	49
LUK	75
JON	128
APOSEL	166
ROM	212
1 KORIN	239
2 KORIN	265
GALESIA	283
EFESAS	293
FILIPAI	302
KOLOSI	308
1 TESALONAIKA	314
2 TESALONAIKA	319
1 TIMOTI	322
2 TIMOTI	330
TAITAS	336
FAILIMON	340
HIBRU	342
JEMS	362
1 PITA	369
2 PITA	377
1 JON	382
2 JON	389
3 JON	390
JUT	392
REVELESEN	395
Bible reading	422
REOARA VITUARO	428

Airepa Vae Reo Ovoi
The New Testament in the
Rotokas language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long
tokples Rotokas long Niugini

Airepa Vae Reo Ovoi
 The New Testament in the Rotokas
 language of Papua New Guinea
 [roo]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1982 by Bible League
 International

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long

<http://tokplesbaibel.org>. Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

MATYU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu disaipel irara iava rera ro Matyu. Ira-ia ovaisivu toupaveira vao oiso, Livai. Uva oearovu tarai irara oearoa oiso pura-paaveira, Ira vo vuku rigatoreva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ovusa oearovu oiso purapaaveira aue-ia 80 o 90 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava oa rigatoreva.

Ro Matyu Jiu-pato, riro oirao pie vovouto-a rutu. Osa-a eisi osa iava Jiu vo rugorugooroaro ora voea vo tarairoaro sirova vo vukuo rigatoreva. Uva voari tuariripa vuuta-ia uva oisoa rerare tuepaave, oiso ra voeao Jiu tuvetuvereve Pauto vo Saraaro-ia koatasa. Eva-a oa vituaro iava Matyu Jisas iava rigatoreva, uvare rera raga ita arureva Pauto, oisore ra oirara rutu tuvetuvepareve Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaoro. Ora oreorovu oureva Olpela Testamen iava varao oara Jisas iava oisoa tavipape. Eisi osa iava uvuipaai ra Jiu-pa irara ora voea vo reoaro raga-ia Jisas eveiive oiso, O ita, Pauto reraaro rutu ro Mesaia.

Jisas riroara ruu reoro vatepareva oirara siposipopaoro. Uva vara rigatoreva Matyu oara Pauto vo Saraaro iava oisoa tavipape (Mt 13:1-52).

1. Jisas Kraiss kavauaro iava vo Betlehem urui-ia, ora rera aao iraraaro vaisiaraaro, 1:1-2:23.
2. Jon Baptais ira pievira oirarapa siposiporeva, 3:1-12.
3. Jon Jisas baptaisreva vo uukova Jordan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:13-4:11.
4. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro pura-paoro, 4:12-18:35.
5. Jisas Galili iava avaroepa oaravu kovoara purapaoro vore Jerusalem-ia, 19:1-20:34.
6. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wik-ia toupasa, ouru-ia oearu rera kotoiva evao parikou-ia, 21:1-27:66.
7. Jisas tova tapi iava vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekereroepa. Uva voea arureva vorarore Vearo Siposipo kosi piepasa, 28:1-20.

Jisas Kraiss Aao Iraraaro Vaisiara-o Voeao

(Luk 3:23-28)

¹ Voea-a voeao Jisas Kraiss aao iraraaro. Uva vaiiterei-a vaiitereo Ebrahim vaio ora Devit rera aautoareiaro ro Jisas.

² * Oire uva Ebrahim-a Aisak aitearo. Ari Aisak-a Jekop aitearo. Uva Jekop-a Juda aitearo ora araoko irara oaro.

³ * Ari Judas-a Peres aitearo ora Sira vo araorei. Uva aakova oaesi-a o-ia Tema. Uva Peres-a Hesron aitearo. Uva Hesron-a Ram aitearo.

⁴ Ari Rama-a Aminadap aitearo. Uva Aminadap-a Nason aitearo. Ari Nason-a Salmon aitearo.

⁵ Uva Salmon-a Boas aitearo. Ari aakova-a o-ia Rehap. Uva Boas-a Obet aitearo ari aakova o-ia Rut. Uva Obet-a Jesi aitearo.

⁶ Ari Jesi-a King Devit aitearo. Uva Devit-a Solomon aitearo. Oire uva Solomon aakoaro-a Yuraia vatuavaaro tuariri.

⁷ * Uva Solomon-a Riaboam aitearo. Ari Riaboam-a Abaisa aitearo. Uva Abaisa-a Esa aitearo.

⁸ Ari Esa-a Jehosafat aitearo. Uva Jihosafat-a Joram aitearo. Uva Joram-a Asaia aitearo.

⁹ Ari Asaia-a Jotam aitearo. Uva Jotam-a Ehas aitearo. Uva Ehas-a Hesekaia aitearo.

¹⁰ Ari Hesekaia-a Manasa aitearo. Uva Manasa-a Emos aitearo. Uva Emos-a Josaia aitearo.

¹¹ Ari Josaia-a Jekonaia aitearo ora oearu araoko irara oaro. Oire uva vo vuuta vao oa-ia vo arao touiva Jekonaia arao osa Babilon vata Isrel-pa irara ouiva voea tovosa vo tauai vego-ia Babilon-ia.

¹² * Uva voa Babilon-ia toupaoaro Jekonaia Sialtiel kavaureva. Oa iava Sialtiel-a Serababel aitearo.

¹³ Uva Serababel-a Abaiat aitearo. Ari Abiata-a Elaiakim aitearo. Uva Elaiakim-a Eso aitearo.

¹⁴ Ari Eso-a Sedok aitearo. Uva Sedok-a Ekim aitearo. Ari Ekim-a Elaiat aitearo.

¹⁵ Ari Elaiat-a Eliesa aitearo. Uva Eliesa-a Matan aitearo. Uva Matan-a Jekop aitearo.

¹⁶ Ari Jekop-a Josep aitearo. Uva Josep-a Maria vatuatoaro, o-ia iria Jisas kavaueva. Uva rera-a ro ira vaisiiva oiso, Kraiss.

¹⁷ Oire uva Ebrahim isivaaro iava katai tau vo resura (14) aao ora kavakavauaepa. Oa iava Devit-ia aue pura piropa katai tau vo resura (14) aao. Uva rera vo vuutaaro isivaaro iava ora kavakavauaepa. Oa iava oavu ita katai tau vo resura (14) aao ora puraepa, voeao oea vo karekepa vao-ia ovuuta-ia touiva vo Babilon-ia. Uva voa toupaoaro Babilon-ia oavu ita katai tau

* 1:2: Jen 25:9-26

* 1:3: Rut 4:17-22

* 1:7: 1 Kro 3:10

* 1:12: 1 Kro 3:17

vo resura (14) aoro ora kavakavauaepa. Uva vo sara-a eva o isivaoro iava Kraiss kavauoepa.

Maria Jisas Kavaueva
(Luk 2:1-7)

¹⁸ Oire uva va-a vao Jisas Kraiss kavauaro iava vo siposipo. Uva aakova-a o-ia Maria iria reesiiva, oiso ra oira oureve Josep. Uva rera ou asavira toueva osa vagevagevira kakae kovu-ia taraiopa ora oira-ia vao oa purareva Tugoropato Uraurato.

¹⁹ * Uva rera ro oira oiratoaaro torevoko vovouto. Ira viapau oiso rugoopaeroepa ra reo goru sirova Maria arii piereve. Uva oiso ruipaparoepa ra oisivi raga oira kavureve. Reasiparoepa ra riro irara oira-ia taraiave. ²⁰ Oire uva va-ia Josep rirovira rugorugoo iraoparoepa, osa purapurapato enselto Turaro reraaro urioroepa aue-ia urusia rera iare. Uva oiso puraroepa purapurapato, “Josep, Devit aatoaaro-a vii. Opeita uriripau riakova oara ou arapa Maria. Vo reo uvuri! Ari kakaeto karekeroi oira kovuaro-ia. Eera ira vaterevorao Tugoropato Uraurato oirapa. ²¹ * Uva kakaeto kavauevere, ra rera vaisiri oiso Jisas. Eake iava? Uvare oirara oaro rutu iava vurira verarevere vaara opesi pioro, ra ora rerapa voea oureve vorevira vova vuria iava.”

²² Vara rutu-a varao oiso karekeepa profet vo reoro oirao piesa. Oreoa vatereva Turaro profet gisipoaro-ia oiso, ²³ * ‘Uvuta! Oiso iriavu iria viapau oiratoa vaiva uusiopa iria oiso kakaeto kavaueve. Oa iava rera vaisiiverea Emanyuel.’ Uva vo vaisio oa vituaro oiso toupai, Pauto vigei tapo toupaveira. ²⁴ Oire uva Josep uusia iava toreroepa. Oa iava oiso piereva osa Turaro purapurapatoaaro rera tavireva. Oa iava oira oureve Maria. ²⁵ * Uva viapau oiso oira tapo oisoa uusiparo vore osa kakaeto kavaueva. Oa iava oiso rera vaisireva, Jisas.

2

Tarai Irara Uriaoepa Jisas Kekesa

¹ * Maria Jisas kavaueva Betlehem urui-ia vo Judia taere-ia, vo osa voa oisoa Herot turaroparo. Oire uva vo vuuta-ia eva oevu riro tarai irara aaviikoara-ia oea taraioro uriaoepa Jerusalem iare tauai iava, vo uva ravireo kae uviroparoveira. ² * Uva oiso akeiva, “Ovu-ia kakaeto kavauroe ro Turaro oae Jiu? Igei aaviiko sirova utuie iria rera reesipae. Iria kae oviro vova uvava ravireo kaeparo viroveira. Oa iava urioiei rera-ia vuurapa vaisi purasa.” ³ Oire uva

King Herot vo reo uvureva. Oa iava rik-erikeparoepa rirovira uriripaoro ora voea rutu voeao Jerusalem urui sovara-ia. ⁴ Uva Herot va iava reipa irara gurureva voeao pris irara oea oisoa tauopaave, ora riro tarai irara oea oisoa taraiapaave aue-ia Reo Taisi. Oa iava voea akepareva oiso, “Aa vo urui-ia kavauovere Kraiss?” ⁵ Uva rera taviiva oiso, “Ari Betlehem urui-ia vo Judia taere-ia osa profet irara voari tuariri Pauto vo reoro rigatoiva oiso,

⁶ * ‘Vii vao vo Betlehem urui-a vo rasio-ia vo Judia taere-ia. Viapau oiso gare vaisi urui-a vii vo Judia taere sovara-ia. Uvare vii sovara iava iravu reito karekeroverea. Ira ragai voeao tuvutuvereverea voea tokioro voeao Isrel.’

⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava Herot oavu iare vataua paua riro tarai irarare keeraroepa voeao oea oisoa aaviikoara-ia taraiapaave. Oa iava oiso voea akereva, “E ovirovu voki putevoiva, o-ia taraitae vo osa kaeo viro?” ⁸ Oa iava voea arureva Betlehem iare. Uva oiso voea tavireva, “Kasikasi pievira rutu rerare taraasa avata. Ra rera keketavora, ragai tavisa voretta. Ra ragai tapo rera-ia vuurapa vaisi purasa.”

⁹ Oire uva King Herot vo reoro uvuiva. Uva avaaepa. Oa iava oira eira aaviiko kekeiva oira raga iria keke rovoiva, iria vova kaeo virova uva ravireo kaeparo viroveira. Uva vo kepao aivaro ruava uvavi-ia kakaeto toupaveira. ¹⁰ Oire uva aavi-iko kekeoro voeare vovouisiro roru iraoava rutu. ¹¹ * Uva koataaepa vo kepa-ia kakaeto kekese ora rera aakovaaro Maria. Oa iava voa kokoto rekuoro takua virova rera-ia vuurapa vaisi puraoro. Oa iava moni tagiro oaive karuiva. Oire va iava rerapa oaravu vatevateara vateiva auero gol, ora frank-insens avuo geesi ovi, ora oavu mer veoro geesia iisi ovi. ¹² Uva urusia-ia Pauto oiso voea vosireva, “Teapi vorepata Herot iare.” Oire uva va iava oraijavu raga gaeoro kareapea voea vo taerearo iare.

Josep Aao Avaaepa Isip Iare

¹³ Oire uva kareapea vo aao kavuoro. Oa iava enselto Turaro reraaro Josep iare karekeroepea urusia-ia. Uva oiso puraroepa rerare, “Toreu ra ovii avaoiei oarava tapo avau torioro Isip iare. Uva voa toupatavere Isip-ia ragai vo reoro tupaoro. Oa-ia vii taviavere ra kareu vorevira vo avaoeiva, uvare Herot kakaeto uposa rerare taraapaveira.” ¹⁴ Uva va-a vao oa iava Josep aao ora vaseapea vokiario Isip iare. ¹⁵ * Uva

* 1:19: Diu 24:1   * 1:21: Lu 2:21   * 1:23: Ais 7:14   * 1:25: Eks 13:2   * 2:1: Lu 2:4-7   * 2:2: Jer 23:5
* 2:6: Mai 5:2   * 2:11: Sam 72:10-11   * 2:15: Hos 11:1

voa touiva osa Herot kopiiopea. Uva oisi-a oiso osa pura piropa profetato vo rearo oirao piesa oiso osa vo reo vatereva Turaro Pauto tuariri oiso puraoro, 'Ragai ovittoa oaare keeraraepa Isip-ia kavusa.'

Herot Voea Tavireva Kaka Vure Uposa

¹⁶ Herot oiso tarairoepa, Voeao aaviikoara-ia taraipa irara ragai keaivora. Oa iava rirovira rutu kasipu iraparoepea. Uva oevu arureva vo kakaero rutu uposa oea vo peva ivaro-ia tugura asavira toupai va vo Betlehem urui-ia, ora vo uruiro ouruiroa tutuu pie visivi oisoa toupai. Aue iava uvare vaore rugeoepa osa tarai irara aaviiko iava rera taviiva oiso, Tuariri o aaviiko kaeo viropa. ¹⁷ Oire uva oiso osa varao puraiva Jeremaia vo rearo oirao pieoro ro profet. Uvare oisi puraroepa voari tuariri oiso,

¹⁸ * 'Gau guruko uvuivoi Rama urui-ia, sirao pie guruko rutu. Ovusa Resel gau iraoapeovi ovii irarapa. Uva viapau irai uvuiparoi ra oira vovouaro sisireve, uvare ovii vure rutu viapau toupai. Oea rutu kopiiae.'

Josep Ovii Avaorei Tapo Isip Iava Vore-ira Kareroepa

¹⁹ Uva Herot vo kopiiaro isivaaro iava Turaro Pauto reraaro enselto Josep iare karekeroepa urusia-ia, vo osa Isip-ia toupaveva. ²⁰ Uva oiso puraroepa, "Toreu! Ra ovii avaorei oarava ora vaseu Isrel iare. Ari ro kopiioera ira kakaeto uposa aueparoera." ²¹ Oa iava Josep ovii avaorei tapo avaroepa Isrel rasi iare. ²² * Uva voa pou virooro Akeleas iava uvureva, uvare aiteto Herot vo tavukiaro oureva. Uva Judia taere-ia turaroparoepea. Eva-a oa iava Josep rirovira uririparoepea voa tou arapa. Uva Pauto oavu-ia urusia Josep ravaavira tavireva. Oa iava Galili taere iare avaroepa ²³ * voa tousa atoia Nasaret urui-ia. Oire uva eisi osa piereva oiso osa va puraiva profet irara voari tuariri. Oreoa oirao piereva oisi voa touoro, uvare oiso puraapea, 'Ira vaisiiverea oiso, Nasaret-pato.'

3

Jon Baptais Reoa Kosi Piereva

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:18-19)

¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Jon Baptais urioepa raaka tapi tousa oiso Judia-ia. Uva voa oiso siposipo rovoroepea. ² Oa-ia oiso puraroepa voeare, "Sopaura oavisii poreta, ra vuri vovouro kavuta. Uvare Pauto vo Saraaro tutuu pievoi, ra karekepe

vova vuvuiua iava." ³ * Rera ro Jon ira iava taviroepa profet Aisaia ira oiso puraroepa, 'Iraavu ira keerararoi vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatoppata va ravaaoro oa-ia pouro viovereva.'

⁴ * Oire uva Jon apota visivi toupaooro aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia kuvuparo kuvupato ora takipa iro aue iava bulmakau rakari. Uva aio oaro-a vao-ia siiko ora koiisi. ⁵ Uva vo voki-a vao oa-ia voeao Jerusalem vata, ora voea rutu vova Judia distrik, ora voeao vova Jordan taere-ia rutu urioepa rera iare Jon. ⁶ * Oa iava vuri vovouro oavie kosi pieiva rera iare. Osa iava Jon voea-ia Tugoropa Sisu Baptais purareva vo uukova-ia o Jordan.

⁷ Oire uva Jon riro irara kekereva lotua-ia irapa irara voeao Farisi-pa irara ora oearovu Sadyusi-pa irara, oearoa rutu urioepa Baptais ousa. Oa iava voeare oiso puraroepa, "Visii vao rakoru ovii iraraoro vuri irara. Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuaroo asavira?" ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovou oavisii poeravira karekepere oearovupa. ⁹ Opeita oiso vovoupata ora visii raga vovouaro-ia, Ebrahim-a igei aitearo oa iava igei-a Pauto oiraraoro rutu. Easi Pauto raga uvuipa vo avekero iava kaka vure purareve. Ra oiso pieive, Ebrahim ovii iraraoro. ¹⁰ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii, varao oara viapau oiso vearovira kuepape oara rutu taru toepavereva vara vikipasa tuitui kasi-ia.

¹¹ "Ragai visii baptaispaavo uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii poretavora. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere, uvare rei vaisito-a. Uva viapau uvuiparai ra rera vaooro tasipa kaea, uvare akukuto-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaoro visii reesipaoro Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora tuituia vo goruaro. ¹² * Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro verapaoro. Oa iava oira aioaro orirurevere vo aio kitupa tapi oira rakariaro vikioro tuitui kasi-ia vao roko asa kasi."

Jisas Baptaisreva Jon

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ * Vo voki-a vao oa-ia Jisas Galili-ia kavureva uuko ovi iare avaaroo vao Jordan, oiso ra baptaisa oureva Jon vavaearo-ia. ¹⁴ Osa Jon rerare korukoruparoepea oiso purapaoro, "Ae, apeisi ragavira ragai iare

* 2:18: Jer 31:15 * 2:22: Lu 2:39 * 2:23: Ais 11:1

18 * 3:12: Mal 3:3 * 3:13: Jo 1:31-34

* 3:3: Ais 40:3 * 3:4: Sek 13:4 * 3:6: Ap 19:4,

uriouei? Easi ragai uvuiparai ra vii ruvara-ia Baptaisa oua?”¹⁵ Oire Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso puraoro, “Eagara, oisi va purave Pauto vo vovouaro sirova utuoro.” Oa iava Jon rerapa vasereva.

¹⁶ ✨ Oire Baptaisa oueva Jisas. Uva ikauvira uuko ovi iava veraro viropa osa vuvuiua karu piropa. Uva Pauto reraaro Tugoropato Urauratu kekereva osa oiso vararoepa osa kurue. Uva Jisasia pitusa rerereva.¹⁷ ✨ Oa iava reoreoa varaepa vuvuiua iava oreoa-ia oiso puraroepa Pauto, “Rera-a eera Oviitoo oaa. Ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro.”

4

Seten Kokaraparoepa Jisas-ia (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Vo Tugoropato Urauratu Jisas siporeva kuvau rasi iare vo uva viapau oirara vai toupai. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa.² ✨ Uva Jisas oisoa aio kavuvira toupaveve varao-ia vo resura tau (40) vokiro ora vo resura tau (40) ruparo. Oa iava ogoeroepa.³ Uva rera ruvara iare kokarapato tutuu piereva oiso purasa, “Vosa vii Pauto Oviitooaru rutu, oire ore aveke reou ra opovira ora poreo.”⁴ ✨ Uva Jisas rera aatoreva rera vo reoaro tuuro oiso, “*Tugoropa Reo oiso purapai, ‘Viapau oiso opoa raga tootooa vatepai oiratoapa. Ari oirato uvuiparoi ra tootooa oupareve vo reoro-ia oara vatepareveira Pauto.’*”

⁵ Uva va-a vao oa iava Seten rerava avaroepea ouruivu iare Jerusalem urui Rovopa Kepa Tugoropa Kepa kukuearo-ia rera tovosa viara-ia rutu.⁶ ✨ Uva rera tavireva, “Vosa vii Pauto Oviitooaru rutu, oire ora vikiu vova rasiuaarore. Aue iava uvare Tugoropa Reo oisi purapai, ‘Ari ita, ensel irara oaro arurevere Pauto, ra vii pituive vo ora voea vavaeoro-ia. Ra viapau vii iava kokotoa tatu piro avekeara-ia.’”

⁷ ✨ Uva Jisas rera tavireva ita oiso, “*Tugoropa Reo oiso purapai, ‘Opeita Turaro Pautoa oavisii-ia kokarapata.’*”

⁸ Oire va iava Jisas oueva aia ita Seten oavu iare pukuia-ia riro kaekae puku. Uva voava varao rutu-ia osararovu rutu Jisas kareke piepareva Seten, varao kekekeke pie sararo vo rasio iava.⁹ Uva va iava oiso puraroepa Seten, “Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purari ragai iare taku virooro, oire eva-a oa iava vii vateavere osararovu rutu.”¹⁰ ✨ Osa iava rerere oiso puraroepa

Jisas, “*Verau Seten! Tugoropa Reo oiso purapai,*

‘Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii keraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera Kataitoo raga.’”

¹¹ Uva oisi-a eisi osa iava Seten rera kavureva. Oa iava oearovu enselpa irara urioaepa Jisas tauvasa.

Jisas Kovo Rovoroepa Vo Galili-ia (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Uva Jisas Jon iava uvureva osa rera tovoiva tuukepa kepa-ia. Oa iava Galili taere iare avaroepea.¹³ Oire uva voava Nasaret-ia kavureva Kapaneam-ia toupasa. Uva voa vo Kapaneam urui oa Galili rovu ruvara-ia toupaveira. Oiso ragavira Sebyulan Distrikrei sovara-ia ora Naptalai.¹⁴ Vo taererei iare avaro profetato Aisaia vo reoaro oirao piereva oreoa-ia oiso puraroepa Jisas iava,

¹⁵ ✨ “Vo rasio Sebyulan ora vo rasio Naptalai vo raivao-ia vore toko rovu Jodan-ia toapaoro Galili-ia rupa vovu irara voaoro.¹⁶ ✨ Voeao oirara rutu oea rupa pitupitu-ia oisoa toupave oea riroa aviavia kekeiverea. Ora voeao-ia rororeva riroa aviavia, oea vo urauraaro kopiivira toupaveira vo ovusa rupa rugoovira toupaveira.”

¹⁷ Vo voki-a vao oa-ia Jisas ora rera vo siposipoaro rovoreva. Va poerapaoro oiso puraroepa, “*Poreta viro vuriara oavisii iava. Ari Pauto vo Saraaro vova vuvuiua oa tutuu pievo!*”

Vo Jisas Keeraroepa Vo Resurare Oira Atari Oupa Irara Oiso Ra Rera Sirova Utupaave

(Mak 1:16-20)

¹⁸ ✨ Jisas vokalareva toko rovu vatuoro-ia vao vo Galili. Uva voa vo araoreo kekereva Saimon araorei, ro ira oisoa oiso vaisipaive Pita ora araokoto Andru. Vo osa kuverava vikivikipasiva toko rovu-ia, uvare vo kovo purapatoarei-a aue atari.¹⁹ Uva vaiterei tavireva Jisas oiso, “*Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.*”²⁰ Uva ikauvira kuverava kavusiva rera taveosa utuoro.

²¹ Oire gare visivi vokaoro avaroepea. Oa iava vo araoreo-ia pouro viropa Jems araorei ora Jon, Sebedi oviitoareiaro. Osa oavu sovara-ia toupaiava uvuoa ora ro aiteto Sebedi. Uva voa kuverava torevokopaiva oira rekorekopaoro. Uva voa vo araorei kekeoro vaitereire keeraroepa.²² Oa iava ikauvira uvuoa kavusiva ora aiteto tapo Jisas sirova utuoro.

✨ 3:16: Ais 11:2, 42:1 ✨ 3:17: Sam 2:7 ✨ 4:2: Eks 34:28 ✨ 4:4: Diu 8:3 ✨ 4:6: Sam 91:11-12 ✨ 4:7: Diu 6:16 ✨ 4:10: Diu 6:13 ✨ 4:15: Ais 9:1-2 ✨ 4:16: Ais 42:7 ✨ 4:18: Jo 1:35-42

Jisas Oirara Siposipopareva Ora Voea Tapo Porete Piepareva
(Luk 6:17-19)

²³ * Voraro rutu virireva vo taereo-ia vao vo Galili vo oirara rutupa siposipoparo Reo Taisi Uvupa Keparo-ia aue Sinagog voea varaaro. Uva voeapa Vearo Siposipo kosi piepareva aue iava Pauto vo Saraaro. Oa iava oupiarovu iava oirara porete piepareva, ora orekerovu rutu varao oara oisoa varaura vuri piepaive oirara rutu iava. ²⁴ * Siposipoara rutu viriva rera iava voraro ruture Siria taere sovaramia. Uva va-a eva vituaro iava vuri upia irara rutu sipopaiva rera iare osasararovu rutuva aue upia, ora voearo oearoa-ia oisoa vuri tugararo toupave, ora voearo oearoa koakoapeko upiarova oisoa toupave, ora voearo oearoa oisoa kerau upiarova toupave. Oa iava voea rutu porete piereva. ²⁵ Uva riro irara rutu vova Galili taere, Dekapolis uruuro, Jerusalemia, ora Judia-ia, ora vova uukova Judan ivirovira oearoa rutu rera sirova utupaaepa.

5

Vo Jisas Voeapa Siposiporeva Pukuia-ia Kukuearo-ia Toupao

¹ Uva riro irara kekereva. Oa iava iparoea pukuia-ia. Uva voa rera utuoro ora guruaepa rera voeaaro disaipel. Oa iava voea rutupa voa siposiporeva pavvira toupao.

Jisas Siposiporeva Vao Iava Oiraopa Roru

(Luk 6:20-23)

² Oire uva Jisas voea vatepareva reoa oiso purapaoro voeare,

³ *Oire voeao oea apotavira toupaveira oea roruiverea. Aue iava rara oiso ora voea-ia taraiapaave, Igei apota irara Pauto vo taraiaropa evoea oea Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

⁴ *Ari voearo oearoa gaupaive sir-aopaoro, oearoa roruiverea, aue iava rara Pauto voeapa gavaurea vaterereve.

⁵ *Ari voearo oearoa kave vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea. Aue iava rara voeapa vara rutu vaterereve Pauto varao oarare voeapa reo ovoi purareva vara vatesa ora rera vo Saraaro iavirava.

⁶ *Ari voearo oearoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraoapaave, oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio ora rogepareve auepa uuko, evoearo oearoa roruiverea. Uvare Pauto voea vo ruipararo uvui pieoro vateroverea voeapa.

⁷ *Ari voearo oearoa oearovupa sir-aopaave oea roruiverea, rara Pauto voeapa siraro.

⁸ *Ari voearo oearoa airerei vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea, rara Pauto kekeive.

⁹ *Ari voearo oearoa gavaure vovou kataia goru piepaiveira vo oirara rutu ruvara-ia, oearoa roruiverea. Oeare oiso puraroverea Pauto, Ragai ovii iraraaro visii.

¹⁰ *Ari voeao oea Pauto vo ruipaaro sirova toupaveira, oire va iava vuria oupaiveira voeao ruvara-ia oea viapau oirao pie vovouro vai, oea taru roruiverea, uvare Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

¹¹ *Ari vosa visii kekepaive vo osa ragai sirova utupataveira. Oire visii takaupaive ora visii vuri piepaive, ra oreoreorovu rutu purapaive kuvu vaisiro visire ragai iavirava, visiigoa rorutaverea. Oire vo osa oisi eisi visii piepaive visii vuri piepaoro, ra roru iraoapa. ¹² *Uvare riroa toupai voria visii vaoro vuvuiua-ia. Ari ita, voari tuariri uva oiso ragavira profet irara oisoa tariopaive voea-ia vuri pitupituro purapaoro, voeao profet irara oea visiipa oisoa irapaave.

Ro Oirao Pie Vovouto Ira Oiso Toupare Osa Avaka Ora Aviavia

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ *Oire visii vao oiso toupata osa avaka voeapa vo rasio-ia. Ari vosa avaka vo sipeiaro opesipe, ra apeisi ragavira vorevira avaka vo sipeiaro vorepe? Ari vosa oisi pieive vovueoro, ra viapau kovoa vaiaro va vao avaka. Oa iava va vikiapaive, ra voava va-ia tasiapaive oirara rutu.

¹⁴ *Visii-a vao visiigoa oiso toupata osa aviavia rasito vaoro. Oire vosa oai riro urui vai toupave pukuia vai kukuearo-ia, ra viapau vao utopape. ¹⁵ Vosa iravu vuravu rukuereve, oire ra viapau oiso oira tovoreve baket sopaaro-ia. Ari uvuipa ra oira tovoreve viaevira tebol ivara-ia. Ra voava kepa rutu sopaaro-ia roropaive voea rutupa aviavia vatepaoro. ¹⁶ *Eisi osa aviavia oavisii roro piepata vo oirara rutu osireiaro-ia. Ra vearo kovo oavisii kekepaive vao oa purapata. Oa iava Aite oavisii vaisiaro kae piepaivere ro vova vuvuiua.

Pauto Vaoro Iava Reo Taisi

¹⁷ *Opeita oiso rugoopata, Ragai uriorai Reo Taisi verasa vao Moses vaoro ora voeao profet irara. Viapau! Easi, va uvui piesa uriorai vo reoro rutu oirao pieoro. ¹⁸ Oiraopavira rutu visii tavipaa, Oa-a vao Reo Taisi oa vo tugurasa osa auero rutu karekerea varao oara Reo Taisi sovaramia toupaveira. Uva vuvuiua

* 4:23: Mk 1:39 * 4:24: Lu 2:2 * 5:4: Ais 61:2-3

* 5:14: Fl 2:15 * 5:16: 1 Pi 2:12 * 5:17: Ro 3:31

* 5:6: Ais 55:1-2 * 5:9: Ro 8:14 * 5:12: Je 5:10

opesiperea ora rasito, ari viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vova Reo Taisi Pauto vaaro. ¹⁹ * Oire vosa ro ira oavivu gareavi putepareve vao iava Reo Taisi, ora vosa oearovu tarai piepareve oisi piepasa, ira vaisiario garoverea vo Pauto vo Saraaro-ia. Ari vosa ro ira vearovira Reo Taisi sirova utuparoveira oirara rutu tarai piepaoro oisi piesa, ira riro vaisi ourevera vo Pauto vo Saraaro sovara-ia vao vo vuvuiua. ²⁰ Visii tavipaavoi oiso, Vosa torevoko vovouoro oavisii viapau Farisi vo vovouoro-ia puteve varao torevoko vovouoro ora voveao Reo Taisi-ia tarai irara, oa iava viapau uvuipatai ra Pauto vo Saraaro-ia koatata.

Kasipua Vo Pitupituario Iava
(Luk 12:57-59)

²¹ * “Oire vo reo uvutavora oreoa ouiva aao irara oavi oa oiso purapai, ‘Opeita oira upopau. Oire vosa iravu visii iava iravu uporeve, uva rera-a eera ira kortua-ia kosiro viroverea.’ ²² * Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Ro ira araokotoaarore kasipuparo ira rovirieia-ia kosiro virovere. Ora ro ira araokoto oaro takaupareve eera-a ira rovopatoa-ia kosiro virovere kaunsel. Ora ro ira oiso puraro, Vii-a kokoropatoa rutu, ira tuitui kasi iare avaroverea vo kasio oa viapau rokopaive.

²³ “Oire vosa rovopa kue oavisii vatesa tapo auepata Pautoa iare roru vaisi pupaoro, oire araokotoa oavisii rugoo rovota, uvare rera-ia reoai visiire kasipua. ²⁴ Oire rovopa kuero oavisii tovo rovota rerava ora reo rovosa. Ra kasipua opesi pie rovota. Oire ra voreta taru rovopa kue oavisii vatesa.

²⁵ * “Vosa iravu visii tovosa aueparo kortua-ia, oire uva uvuipatai ra ikavira rera tapo ora agiagi rovota. Teapi rera visiiva avaro reo rovirieipato vavaeoro-ia visii tovosa. Oa iava visii vaterevere polis irarapa. Oire evoea visii tovoive tuukepa kepa-ia. ²⁶ Visii tavipaavoi oiraopavira oiso, Vosa vao visii vaaro voria vo osa tuukepa kepa-ia toupata. Ra viapau va rutu opesi pieta ropa reo rovirieipato, ra viapau oiso tuukepa kepa iava kosi uvirota.

Otopa Pitupituario Iava

²⁷ * “Visii vao vo reo uvutavora oa oiso purapapeira, ‘Opeita ora oupa oaesii vuri piepasi.’ ²⁸ * Ari ita, oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Vosa iravu iriavu kekereve riakova, ra rerare sopau ora sitape oirava garagarakooro. Oire ra va raga rerapa vo vovou purave oirare o riakova. Uva va-a

eva oa-ia reo goru gasire vao ora oupa taisi vaaro.

²⁹ “Vosa ro oirapapato osireito vii kove pierave vuria iare, oire rera tateri rera-ia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua opesipe. Ra viapau oiso ita vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive. ³⁰ Ora vosa oirapapa vavae vii kove pieve vore vuria, oire vo vavae tokori va-ia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua oara opesipe, ra viapau oiso vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive.

Ora Oupa Vo Pitupituario Kavuaru Iava
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ * “Tuariri vo reo karekeepa oiso, ‘Vosa iravu oirato iriavu kavureve riakova, oire oira vatereve oavu pepa vao oa-ia reo goru iava oreovu toupave, oiso ra viapau oira oreuve vorevira.’ ³² Ari ita, visii tavipaa oiso, Vosa ro ira riakovaaro kavureve o iria viapau otopa pitupitu purapave, eera-a ira riakova oaro takau pierveoi reo goru-ia vao ora oupa. Oire ra iravu oveve. Osa iava rera tapo ita reo goru gasirevoi ora oupa.

Reo Ovoi Vo Pitupituario Iava

³³ * “Oire oavu reoa vao oa ouiva aao irara oavisii tuariri oa iava va uvutavora. Oa oiso purapai, ‘Opeita vii vaaro reo ovoi puteri. Ari varao purari rutu oarare reo ovoi purarivora Turaropa vara purasa.’ ³⁴ * Ari ita, visii tavi irapaa oiraopavira oiso, Opeita viara-ia vaisi ragapata reo ovoi puraparo. Viapau rutu uvuipatai ra vuvuiua vaisi ragapata oreorovu goru pie ragaparo. Eake iava? Uvare paupa tugoropa Pauto vaaro aue vuvuiua. ³⁵ * Ora opeita sitaita tapo vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragaparo. Oavu eva gare paupa oaro Pauto vo rasito uva tasipareveira. Ora viapau uvuipatai ra Jerusalem-ia vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragaparo. Uvare rei-a urui Turaro vo uruiaro. ³⁶ Ora opeita ora visii kukuearaaro-ia rei piepata oreorovu ora visii vo rugooaro-ia. Aue iava uvare viapau rutu uvuipatai ra kukue iava oavu orua popote pieta, eke voua rupa pieta. Viapau rutu. ³⁷ O ita, uvuipatai oiso purapasa, Iu ita! ora Viapau rutu! Ari vosa ovaisivu outavere ita uvavuva va siguvasa va vao Iu ora Viapau, ra oiso purape, Seten vaaro.

Ora Tuutuukopa Pitupitu Iava
(Luk 6:29-30)

³⁸ * “Ari ita, visii vo reo uvutavora oreoa tuariri karekeepa oiso, ‘Vosa iravu

vii osireiario vuri piereve, oire vii ita rera osireiario vuri pieri. Ari vosa iravu vii reuriario vuri piereve, oire ita vii ita rera reuriario vuri pieri.'³⁹ * Ari ita, oiraopavira visii tavipaavoio oiso, Opeita voearova ora tuutuukopata oea visii-ia vuria pura rovopaive. Vosa iravu visii tautauaraaro tapareve, oire rerapa ita ovaratavu poreta aia.⁴⁰ Ari vosa iravu visii tovo vovouparokortua-ia, ra visii reraaro oureve siglis, oire vo popota rutu vateta ora kuvupato.⁴¹ Ari vosa irouto riroto visii kae piereve orekevu-ia, oiso ra katai vuuta-ia va kaepaoro vokata. Oire rera tavita oiso, Erao vuuta-ia viipa va kaepaio.⁴² * Ari vosa ro ira visii arepareve orekevure, oire rera vateta. Ora vosa ro ira visii ruvara-ia ou ragasa aueparo, opeita rerare isivapata.

Keřipa Irara Tapo Ora Agiagipasa
(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ * "Ari ita, vo reo uvutavora oa tuariri karekepa oiso, 'Vii vao voeaopa siraopau ora vii vate iraraaro. Oire ra voeao raga tapo ora kasipupau oea viiva ora keripaave.'⁴⁴ * Ari visii oiso tavipaa, Katai vovou purapata voeaopa siraopaoro oearoa visii-ia ora keripaave. Oire Pautoa iare variripata ra voea tauvapareve voeao oea visiire vuri vovoupaave.⁴⁵ Eisi osa iava oiso uvuipatai oiso kareketa, Aite ovii iraraaro visii ro ira vuvuiua-ia toupaveira oirara rutupa siraopaoro. Oiso osa ravireo kae piepareveira voeaopa vuri irara ora vearo irara. Ora aue tapo kokeva kove piepareveira voeaopa torevoko irara ora voeaopa tapo riro vakuvaku irara.⁴⁶ Vosa voeao ragapa siraopata oea visii tapo ora agiagipaaveira, ra eake vori outa rera ruvara-ia Pauto va iava vao? Easi voeao vuri irara takis oupa irara oea vai pasi viapau oisi vai piepaiveira tapo oiso, raa?⁴⁷ Ari vosa vate irara oavisii raga tapo ora reopata, ra va iava rei vaisi outaverea, raa? Viapau. Uvare voeao rupa vovou irara tapo oisi piepaiveira oiso.⁴⁸ * Oisi vo vovouo purapataveira osa vo vovouo purapareveira Aite oavisii ro vuvuiua-ia touto torevoko vovoutoa rutu.

6

Oearovivu Tauvapasa

¹ "Oire visii vao-ia vatatopo irapata. Teapi taavoko ragapata oearovu osireiario-ia visii varaaro purapaoro vearo pitupituro. Vosa oisi piepatavere, ra viapau voria vai oavisii outa vo Aite oavisii ruvara-ia vo vuvuiua-ia.

² * "Vosa apota irarapa orekerovu vatepata voea tauvapasa, ra opeita va

kareke piepata oirara rutu osireiario-ia. Uva va-a eva osa voearo toupaveira riro kuuvu irara oearoa oiso vara-ia utavepaaveira vo Reo Taisi Uvupa Kepa aue Sinagog vo raivara sirova ora voea vaisiario rei piepaoro. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Voea-evoea riro kuuvu irara oea voria oave ou ovoiihora ora voea vaaro.³ Oire vosa apota irara tauvapata, ra viapau oiso voearo tavitavipata va iava vate irara oavisii vao iava oa purapata voeapa vatauvira.⁴ * Oa-ia taraipa Aite oavisii osa eisi vara purapatavoi rera osireiario-ia. Oa iava voria voria outavere Pauto ruvara-ia.

Variripa Pitupitu Iava
(Luk 11:2-4)

⁵ "Oire vosa visii oiso variria purapata, ra viapau oiso va purapata osa voeao riro kuuvu irara. Oearoa tore ruipapaaveira, ra variripaave vo Sinagog Keparo sovaria-ia. Ora vo raivara sirova, oiso ra voea kekepaive. Uva oiraopavira rutu visii tavi irapaa oiso, Voea evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oave ou ovoiihora vo osa oirara raga rei vaisi pieivora.⁶ * Oire vosa variri vovoupata, ra tugiaravi iare koatapata rataoara tupapaoro voa variripasa Aite oavisii iare. Ira vo toupaveira vatau urui. Eera Aite oavisii ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira variripata. Oa iava vara-ia voriario outaverea.

⁷ * "Ora vosa variripata, opeita riroara rutu purapata reo akukuro oiso rutu osa voeao rupa vovou irara. Oea oiso ru-goopaai ra riro ureoro va rutu purapaive ra Pauto voea uvupareve.⁸ Opeita voeao vo pitupituroaro sirova utupata. Pauto Aite orekerovu rutu-ia taraipa vara oarapa ruipapataveira. Varao oara-ia viapau rera arepata oara-ia taraiparoi.

⁹ * "Visii uvuipatai ra oiso variripata, Igei Aitearo eisi toupari vuvuiua-ia, vii vaisiaropa avivikepaiei vii vaisiario kae piepaoro rutu.

¹⁰ Vii vo Saraaro urio pieri. Vii vo vovouaro puraive etsi vuvuiua, oiso osa raga igei uvui irapaiei ra va sirova utuio vo rasito.

¹¹ Vo vokie igei vateri aioa vao vo vokie iare.

¹² Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rera oeavu iava oaravu vuriara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.

¹³ * Opeita igei tovopari kokara-ia. Vara asavira igei vatatopo piepari kokarapatoapa tugarato Seten.

* 5:39: Pro 24:29   * 5:42: Diu 15:8   * 5:43: Lev 19:18   * 5:44: 1 Ko 4:12   * 5:48: Lev 19:2; Je 1:4
* 6:2: Ro 12:8   * 6:4: Kl 3:23-24   * 6:6: 2 Kin 4:33   * 6:7: Ekl 5:2   * 6:9: Jo 17:6   * 6:13: 2 Te 3:3

¹⁴ “Oire uvuta. Vosa oearovivu iava vuri vovouro vera rovopataveira varao oara pupapaiveira visii-ia, osa iava Aite oavisii visii iava vuri vovouro oavisii verapareve. ¹⁵ Ari vosa viapau oisi eisi piepata, ra ita viapau Aite oavisii visii iava vuri vovouro vera-pareve.

Aio Kavupa Pitupitu Iava

¹⁶ * “Oire vosa aio kavupata rugoara oavisii vatepasa Pautoa-pa, ra opeita ora sirakoisi piepata oiso osa voearo riro kuuvu irara. Aio kavupaoro ora sirao keke piepaaveira, oisore ra va iava taraipaave oirara oiso, Eari aio kavupai. Uva oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Oea-ea evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oaive ou ovoivora, vo osa oirara raga rei vaisi pievora. ¹⁷ Ari vosa aio kavupata rugoo vatepaoro rerapa. Oire korovo tovo rovopata vo ora visii kukuearo-ia, ora puara oavisii tapo sisu rovopata. ¹⁸ Oire eva-a oa iava oearovu viapau oiso taraipaavere oiso, Voeao aio kavupai. Ari ita, Aite oavisii raga vara-ia taraiparovere. Eera Aite ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira aio kavupata. Oa iava vara-ia voria outavere rera ruvara-ia.

Vearopara Gurupa Pitupitu Iava
(Luk 12:33-34)

¹⁹ * “Visii vao viapau oiso uvuipatai ra veaopara gurupata vo-ia vo rasio-ia. Ari ita, vo rasio-ia atarike kare orekerovu vuri piepaiveira ora aue asikauru. Uva aue tapo kavirupa irara kovokovoara kasuraara tokopaiveira orekerovu kavirupasa. ²⁰ * Ari vosa veaopara gurupata vo Pauto vo uruiaro sovara-ia, uvare voa viapau atarike kare toupaveira, ora viapau varao asikauruara, ora viapau voeao kavirupa irara oea kasuraara tokopaiveira orekerovu kavirupasa. ²¹ Oire vo uva veaopara oavisii toupavere, vo-a vo uva visii varaaro rutu rugorugooara oavisii toupaveira varaore rugoopasa veaopara.

Osireito-a Aviaviaro Varaua
(Luk 11:34-36)

²² * “Oiso-ia osireitoarei-a aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroioara, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira aviavivira toupave. ²³ Ari vosa osireiara oavisii vuriara, oire oisi raga ita sopaura oavisii rupavira toupave. Eisi osa raga ita oiso vosa vo aviavio visii sopaaro-ia rupavira toupave, oire ra voava rirope rutu vo rupa vearo vovou rakusa.

Vaiterei Iava Tokipatoarei, Uva Irai Viapau Uvuiparoi Ra Vaiterei Roaropa Kovopareve

(Luk 16:13)

²⁴ “Viapau irai uvuiparoi ra aitereipa kovo tokipatoarei vai kovopareve. Ra ita iravure vuri vovoupaoro iravu ragapa vearovira kovopareve vo iravupa reasipaoro. Oire visii vao-ia viapau rutu uvuipatai oiso ra kasi pievira rugoopata vaiterei rutu vo kovorearore oiso-ia, Pauto vo kovoaro-a vao, ari monito vo kovoaro-a vao.

Pautoa-ia Rugorugoopasa Rutu Rera-ia Raripaoro

(Luk 12:22-31)

²⁵ * “Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita rirovira rugorugoopata vo ora visii varaarore aue aioara ora uukoara oavisii varao oara visiipa vearo tou vatepaiveira. Ora varao varoara varaura oavisii oritopasa. Eake-a vao rovopa rutu, tootooa eke aioa vore varaua? Ora eake-a vao rovopa rutu, varaua eke varoa varaua oritopasa? ²⁶ * Oire uva kokio kare kekepataveira oea viapau oiso kukara paupaveira. Ora viapau oiso aio gurupaiveira, ra vo tovopaive aio gurupa keparo-ia. Ari ita, Aite oavisii ro vova vuvuiua-ia voea aio piepareveira. Easi pasi Aite vo tokiaro visiipa kokio kare vaaro-ia putepaveira vaopa oa vatepareveira visiipa? ²⁷ * Oire iroutoa vaiei visii iava ira uvuiparoi ra ivaara vai sigusiguvareve ora rera vo tootooaro uvuioaro, vo rara rirovira rutu rugorugoopara ora rera tootooarore?

²⁸ “Visii vao eakere tuuparare rirovira rutu rugorugoopataveira? Vearovira rutu rugoopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivaripapeira oa tuupara vaire taraapaoro. ²⁹ Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto ira ora rera raga ora oritoroepa. Uva viapau oiso vearo oritoo vaiaro rera oaiaro oiso osa vao-ia vearo rutu kokookoa. ³⁰ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Oire uva vokipavira vo kouro tateivere vara vikisa tuitui kasi-ia. Uva vara evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Uva viapau uvuiparoi Pauto ra oisi visii tapo oritopareve? Ari ita oiraopavira, viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia! ³¹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-a ukaiiovivere, o eakero vai-a ora tuupaviovere? ³² [Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi rugorugoopaveira varare varao.] Oara rutu-ia taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua varao oarapa

* 6:16: Ais 58:5   * 6:19: Pro 23:4   * 6:20: 1 Ti 6:19; 1 Pi 1:4   * 6:22: Mk 7:22   * 6:25: Sam 55:22
* 6:26: Jop 38:41   * 6:27: Sam 39:5

ruipapataveira. ³³ Oire vearovira rutu rugugoopata, ra vo rugoo-ia tagau rovpata Pauto vo Saraarore rugoo rovpasa ora rera vo ruipaarore tapo. Ra va iava Pauto visii-ia osireoparoverea. Oiso-ia osa iava viapau uvuipatai ra rera vo tokiaropa apotavira toupatavereia. ³⁴ Eisi osa iava visii viapau uvuipatai ra vo vokiore rugugoopata vokipavira. Ovokia-ia tavaka uvuivira toupai. Teapi vo vokio iava vo tavakao takuvupata vo vokio iavapa ora vokipavira.

7

Oearovu Vo Rugugoooroaro Rovirieipa Pitupitu Iava

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ * “Opeita oirara togapata ikavira reoara-ia. Uva va-a eva osa Pauto visii tapo ikavira togareveia visii rovirieioro. ² Uva vo pitupitu-a vao oa purapataveira oearovu-ia oirara voea toga ragapoaro reoara-ia ora voea rovirieipaoro, evo pitupitu-purarevereia Pauto visii rovirieioro. Vao oa purapataveira oirara-ia voea rovirieipaoro, uva va-a eva oa kareke pierereveia Pauto visiipa. ³ Eakere koroto kekepaoro rera sisiropari eera araokoara osireiario-ia? E viapau ora vii osireiario-ia evo keposire rugoo rovo asapau? ⁴ Keposiu-a evoua vii osireiario-ia. Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, oiso ruipaparai ra koroto veraa eera vii osireiario-ia? ⁵ Uva vii-a eva riro kuvvuto. Vigoa ora vii iava evo keposi vera rovori oa vii osireiario tupapai. Oa iava utupavira araokoara osireiario-ia vuravuravere vearovira ra koro verau.

⁶ * “Oire opeita orekerovu vatepata kaakau karepa varao iava oara tugoropeira. Vosa oisi voeapa vara iava piepata, oa iava visii sirova utuavere visii aiosa. Opeita veaopara tapo varao aasiara vikipata koie karepa. Teapi vara-ia tasiapaive vara uverepaoro ora vo kare tasiario-ia.

Oirato Uvuiparoi Ra Kasivarivira Variriparo

(Luk 11:9-13)

⁷ “Aeri variria-ia, ra viipa vaterere oa arepari. Ora taraari, ra va kekeri. Ora rataoa toteri, ra viipa karureve Pauto. ⁸ * Voea rutu voeao oea Pautoa-pa variripaave oea orekerovu oupaive. Ora ro ira orekerovure taraapareve, ira vara kekepareve. Ora ro ira rataoa totoreve, irapa karureve Pauto.

⁹ “Vosa oviitoa vaiaro irai aitetoa vai visii iava, ra irai arepareve oiso purapaoro,

Aite, opoa vai ragaipa. Oire ra aveke vai vaterere? ¹⁰ Ora vosa aitetu ovuvara-ia atari arero, ra rerapa vuriva vai rakoru vai vaterere, raa? ¹¹ Eisi osa toupai oiso, Vosa visii vuri irara oaravu veaopara vatevateara vatepata ovii kakaero oavisiipa, uva va-a eva oa iava ro veaotoa rutu Pauto orekerovu veaopara rutu vateparevere pute pievira voeapa oea rerare variripaaveira.

¹² * “Ovovourovu rutupa ruipapata oiso ra vara purapaive oirara visiipa. Oire vo vovouro raga pura rovpata voeapa, uvare va-a vao Reo Taisi rutu vituaro ora vao profet irara vo siposipoaro vituaro.

Gare Rataovi Tootoopa

(Luk 13:24)

¹³ “Visii vao-ia koatapatatai gare rataoavia. Ari vao raiva vore opesipa tapi riroa rutu ora riro paraka. Oa sirova utupaaveira riro irara oirara. ¹⁴ Ari vao raiva oa riaaro pipigovira tupaiveira vavagisia rutu vore Tootoopa ratao-ia. Oire uva kataipa iraravi raga va vao pipigo raiva gaeiverea pasi voa koatasa.

Visii Vao Ora Vatatopo Iraopata Profet Irarapa Voeao Riro Kuvvu Irara

(Luk 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ * “Oire voeapa vatatopopata riro kuvvu irara profet irara. Oea visii iare uriopaavere sipsip rakariro-ia ora kuvvupaoro visii keasa oiso, Vearo pitupitu igei vaoro. Uva oiraopavira rutu vara sovaria-ia oiso rutu tupaivere osa vavarai kare kaakau kare vo kareo vuri kare. ¹⁶ * Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro. Ari ita, viapau uvuipatai ra veaoroa vai oupata aioara vai vo evaro iava rokarokapa ovaro. ¹⁷ Eisi osa raga vearo ova aio kuero purapaiveira veaopara, ora vao oava vuri kuero purapaiveira vuri ova. ¹⁸ Oire vao vearo ova oa viapau uvuipai ra vuri kue vai purave. Ora vosa vao vuri ova oa viapau uvuipai ra vearo kue vai purave. ¹⁹ * Oeva toivere va-ia vikisa tuitui kasi-ia. ²⁰ Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro, ra vara iava oiso taraipata voea-ia, Riro kuvvu irara voeao-ia profet irara.

Viapau Vii-ia Taraiparai

²¹ * “Visii rutu vao-ia oirara viapau ra oiso rugugoopata, Oirara rutu ragai vaisipaoro keerapaaveira oiso, Turaro, Turaro, oisore ra koataave Pauto vo Saraaro-ia. Viapau rutu. Ari voeao raga oea ragai Aitearo vo ruipaoro sirova utupaaveira ro vo vuvuiua, oea raga rera vo Saraaro-ia koataaveira. ²² Ari ita, riro irara rutu vo

* 7:1: Ro 2:1, 14:10

* 7:6: Pro 9:7-8

* 7:8: Jer 29:12-13

* 7:12: Ro 13:8-10

* 7:15: Jer 23:16; Re 16:13

* 7:16: Je 3:12

* 7:19: Jo 15:2, 6

* 7:21: Hos 8:2; Ro 2:13

vokio-ia vao oa urioperea utupaua ragaire oiso puraaverea, Turaro, Turaro. Igei-a vao Igoa vii vaisiario sovara-ia Pauto vo reoaro vatepaioveira. Ora oearovu tapo iava vuri tugararo kosi piepaioveira vii vaisiario raga-ia, uvare riro gorutoa vii. Ora oaravu rutu ravoto kovoro oara tapo purapaioveira. ²³ * Oire uva vo voki-a eva oa-ia voea taviaverea oiso, Viapau visii-ia taraiparai. Voreta ragai ruvara iava. Visii-a riro vuri pitupituro purapa irara.

Vaitereo Iava Kepa Paupatoarei
(Luk 6:47-49)

²⁴ * “Ro ira ragai vo reoaro uvureve ra va sirova uturo, eera-a ira oiso toupaveve, Ira-ia vearo rugorugoo toupai. Oa iava kepa oaro paureva avekeara ivara-ia. ²⁵ Ra vosa kokeva koveopa, ora vosa piritupe aue uuko, ora vosa kiuvu vusireve goruava, oire vara rutu goruaro evara vo kepa-ia ora iupe, ra viapau oiso kovepe. Aue iava uvare simen votopaio avekeara-ia vo rasito sovara-ia. ²⁶ Ari vosa ro ira ragai vo reoaro viapau uvureve, ora viapau va sirova uturo, ira oiso toupave, Rera-a eera kokoropato. Ira kepa oaro paureva rog-ara raga ivara-ia. ²⁷ Uva kokeva urioopa koveoro. Uuko oviro tapo piritupepa, ora kiuvu tapo vusireve goruava, oire vara rutu evara goruaro vo kepa gugiugiva. Oa iava kove ovoiepa vuri ovoioro.”

Pauto Vo Goruaro Iava Oisoa Sipsisopareve

²⁸ * Oire uva Jisas vo siposipo opesi pierivoiva, riro irara rutu oirara tavetave iraopaiva vo reo-ia vao rera vaaro. ²⁹ Eake iava? Uvare viapau oiso voeapa siposiporeva osa voeao tarai irara vao-ia Reo Taisi. Ari oiso rutu toupai, Goruava voeapa siposiporeva.

8

Oirato Porete Piereva Jisas Ira-ia Oisoa Lepra Upia Toupave
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

¹ Oire uva pukui iava vararoepa, oa iava riro irara rutu rera sirova utuaepa. ² Uva iravu ira-ia oisoa lepra upia toupave Jisas iare tutuu piereva. Oa iava kotupiuarei rekuoro takuro viropa rera ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro. Vosa ruipapau, ra ragai porete pieri.” ³ Uva Jisas rera-ia vavaea taku pieoro oiso puraroepa, “Oiso ruipapara, ra sisigarueu.” Osa-a eisi osa iava lepra upia opesi ovoiepa. Oa iava sisi-garueropa. ⁴ * Uva Jisas rera tavireva oiso, “Vearovira rutu ora vatatopo iraopauei.

Opeita irai taviparivere. Viapau. Ari va-raua oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa Moses tuariri puraroepa. Oa iava oirara rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiepa.”

Rom Amiaro Reitoaaro Kovopatoaaro Ira Porete Piereva Jisas
(Luk 7:1-10)

⁵ Vo Jisas Kapaneam urui-ia koataroepa. Uva iravu ami viurupa irara katai vovoto (100) oirara reitoaaro urioroepa rera goruvira rutu aresa. ⁶ “Turaro. Ragai reraaro kovopato upiaparoi. Uva reraei kepa-ia. Ira iava keruara rutu kopiiepa aue-ia kerau upia.” ⁷ Uva Jisas rera tavireva oiso, “Ira porete piesa urioravere rara.” ⁸ * Oire uva rera ro viurupa irara reitoaaro rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro. Viapau oiso vearoto-a ragai ra ragai vo kepaaro-ia ora kiuu. Ari oiso raga ruipaparai ra vo raga touoro rerare reoreou osa poretero. ⁹ Ari ita, ragai tapo ro reroarovi toupavoi ira reesiiva kepten rutu ragai tokipasa. Uva ragai raga oearovuva toupavoi viurupa irara katai vovoto (100), oea ragai reroarovi ita toupai. Oire uva oiso-ia vosa irai arua voea iava oiso, Avau, ra avaro. Oire ita, iraire keerara oiso, Uriou, ra urioro. Ra ita kovopatoa oaa ragai reraaro tavia oiso, Vao purari, oire oai purareve.” Oiso puraroepa ami reitoaaro. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro. ¹⁰ Oire uva Jisas varao rutu uvureva rera ruvara-ia. Oa iava rirovira rutu vara-ia rugorugoo iraoparoepa. Uva voeao tavireva oea rera sirova utupaaepa oiso, “Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso-ia, Viapau oiso irai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia amipa irarapa irapato ira-ia oirao pie vovou toupai.

¹¹ * “Oire vo reore rugoopatai oiso, Riro irara oirara oisova urioapaavere uvarovu rutuva vo uvava ravirevo kaeparo viroveira ora vova uva rokopaveira. Vo uva aueva Ebrahim pauaverea aiao-ia ora Aisak ora Jekop vo vuvuiua Pauto vo Saraaro-ia. ¹² Ari ita, oirara rutu voeao Jiu-pa irara rera voeao oea reesireva ora rerapa, oea iava oavuu kosi piereveve vore rupa tapi voea siguoro ora rera vo tokiaro sovara iava. Oea vuvivira gaupaiverea ora voea reuriaro kuripaoro ora voeapa siraopaoro.”

¹³ Oire uva Jisas viurupa irara reitoaaro tavireva oiso, “Kareu vaviopavira. Vii vaaro oirao pie vovou oa oiraopavira karekepere viipa.” Oa iava vo vuuta raga-ia eva porete ovoiroepa rera kovopatoaaro.

* 7:23: Sam 6:8 * 7:24: Je 1:22-25 * 7:28: Mk 1:22, 6:2; Jo 7:46 * 8:4: Lev 14:3-4, 10 * 8:8: Sam 107:20 * 8:11: Mal 1:11 * 8:14: 1 Ko 9:5

*Pita Aigevaaro Iria Porete Piereva Jisas
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)*

¹⁴ ✧ Jisas koataroepa Pita vo kepaario-ia. Voa Pita aigevaaro kekereva osa voa kukue upia iava urua-ia gervira toupavea. ¹⁵ Oa iava oira vavaearo-ia pitureva. Oire uva kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava voava porete ovoioiro Jisas-pa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Oirara Rutu Ora Riakora Porete Piepareva

(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Uva ovaiaro riro irara rutu oirara ora riakora sipopaiva rera iare Jisas voearo oearoa-ia oisoa vuri tugararo rutu toupave. Oa iava voa voeare reoreoparoea tugara voea sigupaoro voeao vuri tugararo rutu. Uva voea rutu upiapa irara vovira poretepaapea. ¹⁷ ✧ Uva oisi-a eisi osa vara purapareva vo reo oirao piepaoro oa parareva Pauto Aisaia gisipoaro-ia ro profetato oiso puraoro, 'Eera ira upiara rutu vo vavataaro kaereverea vara verapaoro vigei iava.'

Voeao Oea Jisas Sirova Utusa Ruipa Ragaapaave

(Luk 9:57-60)

¹⁸ Jisas riro irara oirara kekereva oea ora guruaepa rera kovokovopaoro. Oa iava ora rera voearo disaipel tavireva oiso, "Vova iviropaviei vavo varata iare." ¹⁹ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisia urioroea oiso rerare purasa, "Tisato. Vosa ragaipa ruipapau, oire ra vegei rutu avave vo uruiro iare uvaroare avapau." ²⁰ Uva Jisas rerare ora rera iavirava oiso puraroepa, "Ari ita, Akau kare vo tavukiroaro toupai uusipa tavukiro rasiuaaro, ora kokio kare oea vo epitaroaro toupai. Ari ropa Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto viapau oiso tavukia vaieli rerapa kukuearo vavapasa." ²¹ Oa iava iravu disaipelto Jisas tavipareva oiso, "Ragai ava rovoparai aite tova rovosa, eke?" ²² ✧ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, "Eagara, voeaope kopii rugoo irara, oea raga ora tovapaavere osa ragai sirova utuu."

Jisas Riroto Kiuvu Rite Piereva

(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

²³ Jisas uvua sovara-ia koataroepa. Oa iava disaipel irara rera sirova utuaepa voa. ²⁴ Oire rirova purepava kiuuvua toko rovu ivara-ia urioopa. Oa iava rirovira rutu uvuoa petopetopaiva toru kouro osa voa Jisas uusiparoea. ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava disaipel urioaepa rera tore piesa oiso

puraoro, "Turaro. Igei tauvari! Easi opesipaviei." ²⁶ ✧ Uva voeare oiso puraroepa, "E apeisi iava uriripatai? Easi gare visivi raga raripatai ragai-ia." Uva voava toreroepa purepava kiuuvua rakote pie ovoisa ora uuko ovi vara ruture reoro. ²⁷ Oa iava ora voea raga va-ia tavetavepaoro oiso ora reopapea, "Avoeao, eaketo-a irao ro oirato irai gisipoaro uvu ovoivoi vo vatakore kiuuvu ora uuko ovi?"

Oiratoarei Iava Aiterea Iava Vuri Tugararo Verareva Jisas

(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

²⁸ Jisas ovaratavu iava toko rovu-ia pouro viropa vo Gadara vase vaaro. Oire uva voa aitereivu oiratoarei rerava aivarosiva raivaaro aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. Oa iava vavaraisiepa tova uruiro-ia uusipaoro. Uva eisi osa iava oisoa oirara ora riakora vo raiva vao viapau oisoa gaepaive vaierei asavira. ²⁹ ✧ Uva rirovira rutu oivepaoro vaierei iava keerapapea oiso purapaoro, "Vii Pauto Oviitoaaro! Apeisi vai igei piesa uriovei? Vuuta igei vaoro tugura asavira toupavoi ovusa igei rirovira upia piesa vagevagevira uriovei." ³⁰ Ovusa oavu koie ragui tauaivi toupava aiopaoro. ³¹ Uva voea voeao vuri tugararo goruvira rutu Jisas arepaiva oiso purapaoro, "Vosa igei kosi piepari, ra vavore igei sipori koie ragui sovara-ia."

³² Uva va-a vao oa iava voea tavireva oiso, "Avata!" Uva vaierei kavuoro koie ragui-ia koatasa avaaepa. Uva voava vo ragui riro varivarivira rutu ikauoro varaaepa oavu-ia ora vikisa vgapa toko rovu sovara-ia. Oa iava voa gisiaepa kopii ovoioiro.

³³ Uva koie tokipa irara toriiva riro uruia kare uvirosa. Uva voa toupao voeapa siposipopaiva varao iava oara rutu kare-keepa vaierei-ia tapo aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. ³⁴ ✧ Oire uva oirara rutu voeao vo uruia iava Jisas-va aivarosa avaaepa. Oa iava rera kekeoro rerare oiso puraaepa, "Vova igei vo rasiaro iava avau uvai ragare."

9

Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Ira-ia Oisoa Keruu Upia Toupave

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas uvuoa sovara-ia koataroepa ovaratavu iare vorea voa vo toko rovu-ia. Uva voava vovira karero viropa vore rera vo uruiaro torevokoaro-ia. ² ✧ Uva iravu upiapatu kaepaoro urioaepa rera iare ira iava keruara rutu kopiepa.

✧ 8:17: Ais 53:4 ✧ 8:22: Jo 1:43, 21:19 ✧ 8:26: Sam 65:7, 89:9 ✧ 8:29: Het 11:12; 2 Sml 16:10 ✧ 8:34:

Oire uva Jisas rera vurareva peperava uru ivara-ia osa voa gerevira toupareva. Oa iava voea varaaro eveioro rari vovouro oiso puraroepa rerare, “*Sopaua oara kavepe viire. Vuria oara vera ovoiaivoi vii iava.*”

³ Evo reo uvupaoro voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi oiso rugorugooapaepa, Easi ro Pauto toviparevoi.

⁴ ✧ Ari ita, vo ovusa Jisas voea varaaro-ia tarairoepa rugorugooara. Oa iava oiso puraroepa voeare, “*Eakere eisi ora visii vovouaro ragaire vivivira rugorugooatai?*” ⁵ Ari aa vo reo irao-a oa avekatapai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuria oara vera ovoiaivoi vii iava, eke oiso purara, Toreu ra vokari? ⁶ Oa-a vao-ia oa purapaavoisi visii ro vearo pieoro. Oire va kekepaoro oiso purapata ragai iavirava, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa-a vao uvuipai vuriara rutu verapasa oirara iava voeao rasitoo-ia tou irara.” Oire uva va-a vao oa iava rerare upiapato oiso puraroepa Jisas, “*Toreu, ra uruara kaepaoro kareu vii vo kepaoro iare.*” ⁷ Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa tore ovoioro rera vo kepaoro iare. ⁸ ✧ Oa iava oirara rutu va vao kekeoro va-ia tavetave iraoapaiva. Uva taraipaaepa oise, Pauto vo goruaro iava vo karopo vao-ia oa vatereva oirarapa. Oa iava Pauto vaisiaro kae pieiva.

*Vo Jisas Matyu-re Keeraroepa
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Jisas vokaapaoro iravu kekereva osa pauparoepa moni oupa kepa-ia gavman vo kepaoro. Rera vaisiaro Matyu. Oa iava voa rerare oiso puraroepa, “*Matyu, ragai sirova utuu.*” Uva rera sirova utu ovoisa toteroepa.

¹⁰ Oire uva kepa-ia toupareva voa aiooro. Uva voa riro irara rutu takis oupa irara ora riro irara vuri irara oeara rutu rera tapo aiosa urioaepa. Oa iava voea tapo aiopareva ora rera voeaaro disaipel. ¹¹ ✧ Oire uva Farisi va vao kekeiva. Oa iava disaipelre oiso puraepa, “*Uva apeisi visii reraaro tuvetuvepato voea tapo takis oupa irara ora voeao vuri vovou irara aiopare?*”

¹² Uva Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, “*Voeao upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau. Ari voeao raga oea-ia upiara toupave, oea raga uvuipai rera iare avapaave ruvarupato.*” ¹³ ✧ Visii vao-ia taraia ousa avata vo reo porearo-ia, oreoa Tugoropa Vuku sovara-ia toupaveira oiso, “*Vaopa reasiparai tauo purapa pitupitu. Ragoa vaopa ruipaparai tauva vatepa pitupitu.*” Oire viapau oiso

voeaore keerasa urioraera torevoko vovou irara. Viapau. Ari voeaore keerasa urioraera rupa vovou irara vuri irara, oiso ra ora voea varaaro iava vuriara oaive porea viro.”

Jisas Akepaiva Vo Aio Kavupa Pitupitu Iava

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Uva vo vuuta-a eva oa-ia Jon voeaaro disaipel urioaepa oiso purasa rerare, “*Uva apeisi iava igei rutu vao-ia aio kavupaiveira ora Farisi-pa irara osa vii voeaaro disaipel viapau oisi piepaive?*”

¹⁵ ✧ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, “*Vosa irai oiratoa vai pitu pie asavira toupave vo raga sara irara ruvara-ia, ra viapau oiso vovousopaave aioa purapaoro vao ora ousapa aio. Aue iava uvare utupauavi ora voea iava rera veraiveve vo osa riako ouro. Oire ra viapau ita voea tapo sara irara toupaveve. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oisoo aio kavupaave taru voea sara irara rerapa siraoapaoro, uvare tauaipa voea arova. Osa eisi ragai voeaaro toupave. Oa vituaro iava viapau aio kavupaiveira vo ragai tapo toupao.*”

¹⁶ “*Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai varoa vai taporeve voava airepa. Vosa oisi pieve, ra ita rutapa karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraoepe.*” ¹⁷ Uva viapau irai uvuipa ra tuariripa rakari vai sovara-ia wain ovi vai airepa vai kuvureve. Vosa oisi pierve, ra meme rakariaro kari piro. Ra wain koko viro ovusa va tapo meme rakari opesi ovoipe. Ari vosa aue raga-ia airepa kuvupaave, ra vearovira raga oriruvira toupave va-ia.” Eisi osa voea vo akearo aatoreva Jon voeaaro disaipel.

*Jisas Reito Jiu Oviivaaro Porete Pierve Ora Iriavu Iria Rera Vaaro-ia Varoa Pitueva
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)*

¹⁸ Oire uva Jisas vo reo raga vao purareva, ovusa ro reito urioroepa kokoto rekusa rera ruvara-ia. Oa iava oiso puraroepa, “*Vo vokie raga-ia oviiva oaa kopi-oi. Uva oiso ruipaparai ra uriuo oira-ia vavaea tovoa, ra vovevira tooo.*” ¹⁹ Uva va iava Jisas rera sirova uturoepa ora disaipel irara tapo.

²⁰ Uva vao-a evoa uva iriavu riakova toupaveira iria-ia oisoo kekira koveparo vokiara rutu-ia. Uva oisi raga toupaooro katai tau erao (12) ivaro-ia tuguraopa. Oire uva oira o rera isivaoro-ia urioopa varoa vaturo-ia pitusa rera vaaro Jisas. ²¹ Uvare ora vovouaro raga-ia oiso rugorugooapa, Vosa rera vaaro-ia varoa pitua, ra va iava

✧ 9:4: Lu 6:8, 9:47, 11:17 ✧ 9:8: Ap 4:21, 11:18, 21:20
Ap 13:2-3, 14:23

✧ 9:11: Ga 2:15 ✧ 9:13: Hos 6:6; 1 Ti 1:15 ✧ 9:15:

vearora poreteoro. ²² Oire uva Jisas ora poreroepa oirare oiso purasa, “*Oviiva oaa. Vii iava sopaua varaape kaveoro. Ari vii vaaro oirao pie vovou oa vii ravotovira porete pievoi.*” Uva vo vutvati raga-ia eva varaava ovoioapa porete oivoro.

²³ Oa iava Jisas voa vo pouro viropa reito vo kepaaro-ia ovusa pupipaiva ora riroa gau guruko purapaiva oirapa gaupaoro. ²⁴ Uva oiso puraroepa Jisas voeare, “*Verata vova. Viapau oiso o kopiioe kakaeva. Iria uusi ragapaoi.*” Oa iava rera agesipaiva. ²⁵ Oire uva oirara rutu veraiva. Oa iava koataroepa Jisas oira vo tugiario-ia oira vavaearo-ia pitusa. Oa iava tore ovoioapa. ²⁶ Uva vo tavitavi vao vokava voraro vo taere-ia vo rasio-ia.

Jisas Voosito Vaio Vearo Piereva Ora Iravu Vaaruuto

²⁷ * Uva voava vo urui kavureva Jisas. Oa iava voosito vaio rera sirova keera- paoro utupasiepa oiso purapaoro, “*Vii Jisas vegei aaotoaaro, Devit Oviitoaaro. Veg-eivipa sirau.*” ²⁸ Oa iava koataroepa oavu-ia kepa. Uva voa vaiereore voosito vaio Jisas iare uriosiepa. Uva vaiereire oiso puraroepa, “*Easi ragai vai-ia raripasiei, oiso ra vao puraa?*” Uva oiso purasiepa, “*Tu, Turaro!*” ²⁹ Uva vavaerei tovoreva vaiereie osirearo-ia aarovira oiso puraoro, “*Va-a vao oa reivira karekepere vei vaarova oirao pie vovou.*” ³⁰ Oire uva vaiereire osireiara karu piropa. Uva va iava Jisas vaiereipa riro goru reo vatereva oiso puraoro, “*Opeita irai tavipasi vao iava.*” ³¹ Oa iava voava kosi virooro rera iava Jisas siposiposa kosisi viropa. Uva voraro rutu viriva vo taereo-ia vo rasia vao.

³² Oire uva voava avasieiva, iravu ita sipoiva kapuu gispoto rera iare ira-ia oisoa vurito tugarato toupaveve. ³³ Oa iava rera ro vurito tugarato kosi piereva rera iava. Uva voaviva vorevira reoroepa. Uva va iava vao-ia rirovira rutu tavetave irapaiva oiso purapaoro, “*Viapau rutu oiso oai kare-keepa Isrel-ia oiso osa vao-ia.*” ³⁴ * Oa iava Farisi oiso ora reopaaepa, “*Easi eera tugara kare reitoaaro vo goruaro iava varaava purapare ro Jisas.*”

Jisas Oirara Rutupa Siraoparoepa

³⁵ Uva voava Jisas voraro rutu virireva riropa uruiro-ia ora garepa uruiro-ia Vearo Siposipo kosi piepaoro Pauto vo Saraaro iava. Ora oupiarovu rutu tapo iava voea porete piepareva ora ovovourovu iava rav-eraveara. ³⁶ * Oire uva voo-a evoa uva oavvu riro irara oirara kekeoro siraoroepa voeapa. Eake iava? Uvare voea varaaro

rugorugooara piro piropaepa. Oa iava vurivira rutu toupaiava oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea viapau tokipatoa vai oaive. ³⁷ * Uva eisi osa iava oiso disaipelre puraroepa, “*Riroara rutu aioara vioroe oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa.*” ³⁸ Eisi osa iava vuuiptai ra rore Turaro Pauto variri irapata ira ruvara-ia toupaveira vo kovo. Ra va iava kovopa irara vai siporeve vo kovo aioaro gurusa.”

10

Katai Tau Erao (12) Aposel Vaivaisiario (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas katai tau eraore keeroepa voea iava oea oisoa rera sirova utupaave aue disaipel, auere voeapa goruaro karutusa vuri tugararo kosi piepasa, ora aue okopi-irovu rutu iava voea porete piepasa, ora oaravu rutu raverave vovouro verapasa vova varaara.

² Oire uva voea katai tau erao (12) vaivaisiario-a voeao aposel irara oiso-ia, rovopato-a ro-ia Saimon, uva ovaisivu-a vao rera raga-ia aue Pita, ora araokoto aue Andru, ora Jems ro Sebedi oviitoaaro, ora ro araokoto Jon. ³ Ora Filip, ora Batolomyu, ora Tomas, ora Matyu ro moni oupato, ora Jems Alfias oviitoaaro, ora Tadias. ⁴ * Ora Saimon Selot, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaearo iare.

Jisas Katai Tau Eraopa Aposel Kovo Vateroepa

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-15)

⁵ * Oire uva Jisas voea voeao katai tau erao siporeva vao kaepasa Vearo Siposipo. Uva voeapa reo vatereva oiso, “*Visii vao opeita ratau toupa irara iare avapatavere aue Jentael. Ora opeita tapo Sameria uruiro-ia o kiupatavere.*” ⁶ * Ari visii vao voeao raga iare Isrel-pa irara avapatai oea opesikoepa rutu oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea opesikopaaveira. ⁷ Ari ava irapatai ra oiso ragavira siposipota, Pauto vo Saraaro vao vova vuvuiua tutu-uvoi. ⁸ Uva oearovu porete piepatavere upiapa irara, ora oearovu kopiipa irara rutu vorevira tore piepatavere, ora vooaro tapo leprapa irara sisigarue piepatavere, ora oearovu iava vuri tugararo tapo kosi piepatavere. Oire vo goru vo oa outavoi oa-ia viapau oiso voria vaiiei. *Uva oisi raga ita voea vatetavere akukuvira, ra viapau oiso vori oupata ita va-ia.*

⁹ “*Viapau oiso vuuiptai ra moniara vai kaeoro avata vo respotara oavisii-ia.*

* 9:27: Lu 18:38-39 * 9:34: Lu 11:15 * 9:36: Esi 34:5; Sek 10:2 * 9:37: Jo 4:35 * 10:4: Jo 13:26; Ap 1:13 * 10:5: Ap 8:5, 25 * 10:6: Esi 34:5 * 10:10: 1 Ko 9:7

10 * Visii vao viapau uvuipatai ra oapara vai-ia pitupaoro tapo avatavere varao vokapa oaparo ora aue kuvupara vai. Ari katakataivira oaraiva avatavere ora aue tasipara aue tapo tooroara. Oire vosa ro ira vearovira rutu kovoparevere, ira aioa vatea ouparevere voeao ruvara-ia oea tauvaparevere, aue iava uvare voea vaaro-a rerare rugoopasa rera tokipaoro.

11 “Vosa visii vao ouruiovu-ia riropa uruiro karepata virovere, eke ouruiovu garepa uruiro, oire vearovira rutu oirara eveipatavere oiso, Aa ro avuo-a vearo vovouto kovu taraa vovouto. Oire rera tapo touto vo tugurasa uva vo urui arova ita avata. 12 Vosa okepavu-ia koatata, oire vearo voki purata oirarava ora riakora voeao vo kepa-ia tou irara. 13 Vosa vearo vovou irara vai visiiiva ora aatopaavere, oire ra voeapa ita kave vovouro oavisii vatepata. Ari vosa viapau visii aatopaive, oire visii iare ita vorevira visii vararo kave vovouro vorepape varao torevokoara. 14 * Ora vosa ouruivu iava visiiipa reasipaave vo visii uvu arapa ora reasipaave visii tapo paupa arapa, ra voa ita kavuta. Ra kokotoara tovetove rovota auere rasi voare voea vo vuriaro reesipaoro. 15 Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo oiso, Vo vokia vao oa-ia oirara rovirieirevere Pauto, ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruireo Sodom ora Gomora urui, ouruirea oisoa vuri pitupitu purapaive vo tuariri. Oa-ia puteverea vo urui vo vavataaro oa-ia visiiipa reasipaave.

Okasipurovu Rutu Karekepere

16 * “Uvuta! Visii sipopaavo oiso rutu osa sipsip ragui akau kare vuutaaro iare, riro sipsip aio kare. Eisi osa uvuipatai ra kasivarivira rutu rugoo rovopata oiso osa o rakoru riro kasivari rugorugoova, ora oiso osa ro-ia kurue kave vovouto, aiterea vo pitupituaoro sirova utupata. [Ra viapau vuri rugorugooro vai purapata.] 17 Oire vatatopo iraopatavere voeoroa oearovu oea visii sipopaivere Kaunsel irara iare, ra visii rovirieipaive visii ragipaoro voea vo keparoaro sovara-ia varao Reo Taisi Uvupa Keparo, Sinagog. 18 Ari ita, oiso purapaavere, Oari Jisas voeaaro-a evoea. Oa iava oiso visii oupaive vore gavman irara oaive vavaeoro-ia, ora vore turaro irara oaive vavaeoro iare tapo. Oisore ra voea rutupa ora voeao ratau tou irara tavitavipata ragai vaisiario iava. 19 Uva visii kosi piepaiverea kortua iare, ra opeita uriripata oiso rugorugoopaoro, Apeisi purapai? O Apeisi ragavira vo reo purapai? Viapau. Ari evo vuuta raga-ia visiiipa Pauto rera vo

rugooaro vateparevere. 20 Ra viapau oiso ora visii urugooaro iava tavita. Viapau. Ari Tugoropatoaaro Aite oavisii ira raga reoreoparovere visii gisipoaro-ia.

21 “Oearovu voeoro oea araoko irara oaive oiso vatepaivere vore gavman vavaeoro iare, oiso ra voea kopii piepareve. Ora oearovu oea ovii irara oaive kosi piepaivere gavman vavaeoro iare. Ora tapo oiso-ia ovii irara aite irarava ora keripaavere ora aako riako, ra voea vatepaivere gavman vavaeoro iare, ra voea kopii piepareve. 22 * Vo vuuta-ia vao riro irara rutu visiiire vuri vovou irapaavere. Eake iava? Uvare ragai vaisiario-ia toupata. Ari vosa ro ira goruvira rutu Pautoa-ia rugooa tovopareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru ourevere Pauto ora rera vo Saraaro iare. 23 Ari vosa visii-ia oai puraive vuria vai vo ouruii-ia riro urui vai, oire visii vao torioro ita avata ourui iare ita. Ari ita, oiraopavira rutu visii tavipaa, Asi viapau oiso kovooara oavisii potu pietavere vo uruiara rutu-ia varao vo Isrel-ia vo osa Oirato Oviitoaaro ragai vorevira vorera vore rasito.

24 * “Voeao tarai taraapa irara viapau oiso uvuipaai ra tarai vatepatoa-ia putepaive ro voea reraaro. Ora kovopa irara tapo viapau uvuipaai ra reito oaive-ia putepaive. 25 Vosa tarai taraapato oiso toupaveve osa ro-ia tarai vatepato rera reraaro, uva veopai oisi. Ari vosa kovopato oiso toupaveve osa ro reito rera reraaro, uva oisi veopapai ita. Vosa vo vaisio vateive ragaipa visii reitoaaro, Bielsebul [ovaisio pogaaro vao oiso purapai, Seten], ra va iava vearovira taraipata oiso, Visii-a ragai voeaaro visiiigoa tapo vurivira rutu takaupaivere.

Opeita Vigei Iavapa Irarapa Uriripata (Luk 12:2-7)

26 “Visii vao viapau uvuipatai rutu ra uriripata voeaopa oirara. Ari ita, orekerovu rutu vatauara poeravira karekeperea utupau. Ora vara rutu varao vatau reoro oara rutu poeravira karekeperea ra vara-ia taraiave oirara. 27 Vo reo-a vao oa puraavo visiiipa rupa-ia, oreoa taru vatepata-vere vo ravireo-ia roroiivira. Ora vo reo oa ogaoga visii raga oa uvutavo vai-ia, oreoava uvuipatai ra ora reopa tapiro-ia toupaooro vo reo-ia riropavira reopata. 28 * Ra visii vao opeita uriripatavere voeaopa oea visii varaaro vuri piepaivere. Ari ita, ra ratarataavira kopiipata osa urauraara oavisii viapau kopiipape. Viapau. Ari ro raga Pauto irapa uvuipatai ra avivikepata. Ro ira uvuipa ra visii iava varaura rutu ora urauraara oavisii opesi pierave vo vuri tapi.

²⁹ “Garetoareivi voripaiveira kokiotoareivi katai toea-ia akukutoarei. Ari vosa aite oavisii reasiparo, ra viapau oiso kataitoavi kokioto kove ragaro vore rasito. ³⁰ * Ari ita, visii kukuearo-ia oruara oavisii vieirevora Pauto Aite oavisii. ³¹ Eisi osa iava viapau uvuipatai ra uriripata vaopa, uvare viapau oiso toupataveira osa kokio kare akuku kare vo Pauto osireiario-ia.

Ro Ira Jisas Vaisiario Iava Tavitaviparo (Luk 12:8-9)

³² * “Ro ira ragai vaisiario iava tavitavirovere oirara rutu osireiario-ia, ira iava ita taru taviraverea Aite osireiario-ia ro vo vuviua. ³³ Ari ro ira ragaire isivaroverea vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare isivaraverea vo Aite osireiario-ia.

Vo Jisas Upoa Kareke Piesa Urioroepa (Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Visii vao viapau oiso ra oiso ru-goopata, Ragai vo upo vo rasito opesi piesa urioraera. Viapau. Ora oiso tapo viapau oiso gavaurea vaiva urioraera, ari aue ragava toorio urioraera upo purapasa. ³⁵ * Ari vao purasa urioraera ora keripa pitupitu oiso ra,

‘Ovii irara aite irara tapo ora upopaave. Osa ita ovii riakoro aako riakoro tapo ora upopaave, ovusa vairoa aako riakoro taato riakoro tapo ora upopaave.

³⁶ Ari ita, katai kepa raga-ia oa-ia tou irara ora voeava upoaverea.’

³⁷ “Oire vosa irouto aiteoareivi ragapa siraoparo, ra viapau ragaipa oisi sirao rovoparo rutu, eerapa ira viapau oiso vaisi-averea oiso, Vatetooa oaa. Ora vosa irouto ovii vavuatariaro ragapa siraoparo, ra viapau oiso ragaipa sirao rovoparo rutu, eera ita-ia ira viapau oiso vaisiaverea oiso, Vate-toa oaa. ³⁸ Ari ro ira rera vaaro riro vavata siitoka viapau oiso oureve va kaesa ragai sirova utuoro, eera-ia ira viapau vaisi-averea oiso, Vatetooa oaa. ³⁹ * Ari vosa ro ira ro tootoaro ragare taraopareve kovoparo, ira vaaro tootoo taru ope-siperea. Ari ro ira ragai raga-ia rugooparo rera vaaro tootoo eakapareve, ira oiraopa tootoo rutu ourevere taru.

Ro Iava Ira Vearoa Voria Ourevereia (Mak 9:41)

⁴⁰ * “Ari ro ira visii vearopareve, eera-ia ira ragai tapo vearopare. Ari vosa ro ira ragai tapo vearopareve, ira Pautoa tapo vearopare ro ira ragai siporeva. ⁴¹ Ari ro ira profetato vearoreve aue iava uvare Pauto reraaro-a, ira voria ourevereia oiso rutu osa vao profet irara vo voriaro. Ari vosa ro ira iravu vearoreve torevoko vovouto, aue

iava uvare torevoko vovou-a rera vaaro oa purapareveira, ira-a eera voria ourevereia oiso osa torevoko vovou irara vo voriaro. ⁴² * Ari vosa irouto voeao iava ragai voeao iravivu vatereve uukoa rera ukaio pieoro, uvare rera-ia taraiparo oiso, Ro Jisas sirova utuparoveira, oire uva oiraopavira oiso visii tavipaavo ro iava oirato, Ira vao voria rutu ou iraorevereia taru.”

11

Jon Oearovu Disaipel Irara Rera Voeaaro Arureva Jisas Iare (Luk 7:18-35)

¹ Jisas vo reo vatereva kovoara purasa auepa katai tau erao (12) disaipel rera voeao. Vao isivaaro iava vo uruio kavuoro avaroepa vo uruio iare tutuu pie uruio vao voeapa siposiposa.

² Vo osa Jon tuukepa kepa-ia toupaoro Krai vo kovoaro iava uvureva. Oa iava oevu arureva rera voeao iava disaipel rera iare Jisas. ³ Uva rera-ia pou viropaoro rera akepaiva oiso, “Esa vii-a vao viigoa iava taviroepa Jon oiso, Iravu uriorovere? Eke aa ro-a irare tuepaie, eke irai raga?”

⁴ Oire uva Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Vorepata Jon tavisa varao iava orekerovu rutu oara uvuta ora vara keketa oiso-ia, ⁵ * Voosi irara vorevira vuraivoi. Ora voeoro oearo iava koko-toara oisoa kopiipape oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao oea-ia lepra upi-aaro toupaveira oea tapo sisigarueai. Ora voeoro uvagi irara oea tapo reo uvuai vorevira. Ora voeao kopii irara rutu oea vorevira tootoopai. Ora voea tapo apota irara oepa Vearo Siposipo puraavoiva, va uvuivoi. ⁶ * Ari vosa irouto ragai goruvira oirao pieparevere rutu, eera-ia ira taru rorupareve!”

⁷ Oire uva va iava Jon voeao disaipel vorevira kareaepa ovusa Jisas voea isivaaro iava oirara rutu tavitavireva Jon iava. Oiso puraroepa voea akeoro, “Eake-a vao kekesa avataera vo raaka tapi vo vokia-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isiva-ia aisia va ratesa avataera ovusa ki-uvu vaisi vurevureparevora, ra? Viapau. Uvare Jon viapau oiso raveravea vaiva siposiporevora oiso osa pito isi. ⁸ Visii vao eake kekesa avataera? Easi pasi irai vaiva oiratoa vai ratepasa avataera osa vearotoa vai-ia kuvuparoera kuvutoa vai? Voeoro iava, pasi, irai oirara oearoa vearopara-ia kuvuparo kepaara raga sovara-ia toupaveira reipa irara vo keparoro. ⁹ Ari eake irao-a oare avataera? Irai vai profetatoa vai kekesa, eke? Iu.

* 10:30: Ap 27:34 * 10:32: Ro 10:9; Re 3:5 * 10:35: Mai 7:6 * 10:39: Jo 12:25 * 10:40: Ga 4:14
* 10:42: Mt 25:40; Hl 6:10 * 11:5: Ais 35:4-6 * 11:6: Ro 9:32

Visii tavipaavoi oiso, Eera profetato Jon ira oarovu rutu-ia putepareveira profet irara. ¹⁰ * Aue iava uvare rera iava taviempa Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraepa, 'Uvuta! Ro sipopaavoi reo kaepato. Ira viipa irarovere, eera ira raiva oara vatatoporevere va ravaaoro viipa.'

¹¹ Visii tavipaa oiraopavira oiso, Jon Bap-tais kataito ira oirara rutu-ia putereva voeao oea karekeapea vo rasio-ia. Ari ita, vosa aa ro avuo-a ro ira Pauto vo Saraaro-ia akaipavira toupave, eera-a ira Jon-ia putepare rei vaisi oupaoro.

¹² "Voea riro kasipu irara oea rirovira kaureopaaveira Pauto vo Saraarore, uvare oiso ruipapaaveira ra Pauto vo Saraaro-ia pituive rutu va vuri piepaoro. Voea vo pitupituaroo vao oa rovoiva rutu vo Jon Bap-tais vo vokiario-ia. Uva tovira vo vovou voka piepaivoi vo vokio iare. ¹³ Varao voeao rutu profet irara ora vao Reo Taisi Moses vaoro oearoa rutu Pauto vo Saraaro iava oisoa tavitavipaave vo tugurasa Jon Bap-tais vo vuutaaro-ia. ¹⁴ Oire vosa vo reo uvu ruipapata, ra oiso ragavira taraita, Jon eera-a Ilaija, ira vo urioaro iava tavitaviepa vo reo. ¹⁵ * Ro ira-ia kokito toupave, oire uvureve!

¹⁶ "Uva aa voeao-a voeao oea uvuipaai ra voeao tapo ora areiiave vo vokio iavapa irara? Uva voeao-a voeao oea oiso toupavoi osa kakae vure, oea paupaai vo uupa tapi okakaerovure keerapaoro. ¹⁷ Oiso pura-paoro, Igei visiipa pupiara-ia pupi ragapaio osa reasipatai roru arapa. Ora vo osa gau guruko tapo pura ragapaio osa reasipatai gau arapa.

¹⁸ Jon urioaropa aio kavuvira ora viapau ukaioparopa aue-ia wain ovi vai aue korovo. Oa iava oiso puraapea, Ira-ia eera tugarato vurito toupave. ¹⁹ Oire uva Oirato Oviitooaro ragai urioaropa oarovu tapo aiopasa ora ukaiopasa. Oa iava oiso purapaepa, Rera keketa riro aioto ora riro ukaioti riroara-ia aue wain oviro korovo. Eera-a takis oupa irara vatetooaro ora voeao vuri irara. Ari ita, Pauto vo goruaro-a vegei vo kovoaro vituaro ora Jon. Eva-a oa iava vegei vo kovoaro kuearo eveipaivere."

Siraovira Rutu Ouruivou-ia Varao Oara Viapau Sopaura Oaive Porepai
(Luk 10:13-15)

²⁰ Oire ouruivou-ia uva Jisas riroara purareva ravoto kovoro oirara porete piepara. Uva viapau oiso oarovu iava sopaura oaive porepa piropa. Uva vo voki-a vao oa-ia Jisas voeare kasipuroepa oiso puraoro, ²¹ * "Siraovira rutu visiipa

vao Korasin urui, ora siraovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon urui voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oeara rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Uva va-a eva oa iava vo vovouro evara tavario pirori. ²² Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieirevere Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruioe Taia ora Saidon urui, oarea-ia putevere va tavaka visii vaoro. ²³ * Ari ita, visii vao Kapaneam vata visiigoa kaeta virovere va vuvuiua iare ora rei vaisipaoro, eke? Viapau. Easi visii oiso vara pieivere va tapire. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Sodom urui-ia voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oire ra vo voki-ia vearovira toupave Sodom urui. ²⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieirevere Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruio Sodom urui, oa-ia putevere rutu vo siitoka visii vaoro."

Ragai Iare Uriota Reareaa Ousa
(Luk 10:21-22)

²⁵ * Vo voki-a vao oa-ia Jisas oiso puraroepa, "Aite, vii reipau vo vuvuiua-ia ora vo rasito. Vearovira rutu, uvare varao rutu vatauriva voeao avasira riro tarai irara, oa iava voeaoa vara karekeparivorao akaipa irara. ²⁶ Iu ita Aite, vii vo ruipaoro oisi raga toupai oiso osa va puraparivoi.

²⁷ "Ragai Aitearo vara rutu vasereva ragai vavaero-ia. Uva viapau irai taraipa Oviitoo-ia, ari Aitetoo raga kataito ira raga taraipa ragai-ia. Ora viapau oiso irai taraipa Aitetoo-ia, ari Oviitoo raga ragai taraiparai rera-ia, ora voeao oirara oeapa Aite oaa kareke piesa aueparai.

²⁸ * "Oire visii vao raverave vovou irara orekerovu vavataara kaepaoro visiigoa rutu uriota ragai iare ra visii vatea reareaa. ²⁹ * Ragai vo siposipoaro-a oiso osa evaova kaepa ova vao oa ragai vutuoaro-ia toupavoi. Oa outa ra va kaeta vo ora visii vutuoaro-ia, ra ragai vutuoaro-ia tarai outa. Eake iava? Uvare ragai raga gavaure vovou purapaa vo oirara, uvare ora gare pieparai ragai raga. Auere ra visii vao reareaa outa ora visii varaaro-ia urauraara. ³⁰ Vao kae ova ragai vaoro oa tovopaa visii vutuoaro-ia vearoo rutu, oa-ia visii vutuo piepaavoi oa-ia viapau oiso vavataa vaiei. Uva vao

* 11:10: Mal 3:1

* 11:15: Re 13:9

* 11:21: Jna 3:7-8

* 11:23: Ais 14:13

* 11:25: 1 Ko 1:26-29

* 11:28: Jer 31:25

* 11:29: 1 Pi 2:21

rutu-a Vearo Siposipo oa-ia visii kae piepaa varaata.”

12

Kovo Arapa Tugoropa Pitupitu Sabat-ia (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 ✧ Ovokivu-ia Sabat voki utupavira Jisas vokapareva kukara kovo sovara-ia rera voeaaro tapo disaipel ogoevira toupaooro. Oa iava vo kovo iava tueaepa aue kukara. Uva vara aioiva voea raga disaipel irara. 2 Uva va vao kekeiva Farisi. Oa iava rerare oiso puraepa, “Kekeri vo pitupituo oa purai voea disaipel oapa tugoropapeira vo vokie Sabat voki.” 3 ✧ Uva Jisas voea akereva oiso, “Easi viapau pasi vo siposipo vieipataveira vao iava osa tuariri rutu Devit ogoevira toureva ora rera voeaaro tapo?” 4 Oa-a vao oa iava Pauto vo kepaoro-ia koataepa oavu bret aiosa. Oa-ia oisoo Pauto-ia vuurapa vaisi purapaive. Oa iava oisoo tugoropape rutu voeaopa akuku irara raga. Uva oisoo pris irara raga va aiopaive. 5 Easi pasi viapau vo siposipo vieipataveira oa vo vukuo-ia toupaveira oa-ia Reo Taisi toupaveira vao Moses vaaro? Oa voea iava tavipapeira pris irara oea oisoo Tugoropa Kepa-ia tauo koko vatatopapaive. Uva oisi eisi kovopaooro Sabat voki rutu-ia oisoo Reo Taisi-ia tagaupave. Uva va iava viapau vuria vai voea-ia. 6 Visii tavipaavo oiso, Orugoovuei oa vo rugoo-ia putepaivoi orugooa purapataveira vore Tugoropa Kepa aue Tempel. 7 ✧ Ari vosa vearovira rutu vo reore rugoo rovota oreoa oiso purapai, ‘Ragai reasiparai auepa tauo, ragoa kaviko vovou ragapa ruipaparai oirara ruvara iava.’ Ra va iava viapau voea-ia kasipua tovopata oea-ia viapau vuria vai. 8 Easi Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa, varao opitupituroa puraaveira vo Sabat voki-ia.”

Vo Sabat-ia Jisas Vuri Vavaeto Porete Piereva

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Uva voa vo kavureva Jisas Reo Taisi Uvupa Kepa iare aue Sinagog avaro voea Jiu vo kepaoro. 10 ✧ Uva voa toupaveira iravu vuri vavaeto ira iava vavae keruepa. Oa iava oearovu oiso vovoupaaepa ra Jisas tavatavaeive. Oa iava rera akeiva oiso, “E vearovai ra Sabat vokiaro-ia vo kovo purapape oirara ruvarupaoro, eke?” 11 Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Vosa irai visii iava iriaiaro sipsip vai rikui vai-ia koveo Sabat voki-ia, ra va iava oiso taraipavio rera-ia, Easi pasi ro viapau oiso sipsip kae pieparoveira vorevira rikui iava,

raa? 12 Easi viapau sipsip ragui voriaro oirato vo voriaro-ia putepaveira? Viapau. Oire uva va-a eva oa iava uvuipatai ra oirara tapo

tauvapata Sabat voki-ia Reo Taisi oavisii sirova utupaooro. 13 Oa iava oiso rera tavireva rera ro puko vavaeto, “Vavaea oara irairari va torevokoooro.” Uva oisi va piereva.

Oa iava oiso pieva osa ovavaevu vearo ovoipaoro. 14 Uva va-a vao oa iava Farisi voava vo toreoro avaaepa ora reosa, oiso ra rera upoive.

Kovopatoa Rutu Jisas Pautoa-pa

15 Vosa Jisas vo reo-ia vao tarai ovoiroepa, oire va iava voa kavuoro avaroepa. Uva riro irara oirara rera sirova utupaaepa. Uva voa-a vo uva riro irara upiapa irara ravotovira porete piepareva.

16 Oa iava oiso voea tavipareva voea vosipaoro, “Opeita vao iava tavipatavere ragai iava poeravira.” 17 Eisi osa iava vo reo purareva Pauto profetato gisipoaro-ia Aisaia vao oirao pieoro oa purareva Jisas,

18 ✧ ‘Ro-ia ragai reraaro kovopato ira ropoavora rera reesioro. Ira kavikopaaveira rutu vovouisi-ia rera-ia rorupaoro. Ira-ia ragai reraaro Tugoropato Uraurato tovo pieaverea. Ira vao kosi piereve ragai vaaro oirara rovirieipa pitupitu vo ratau tou irarapa.

19 Eera ira viapau kaureoparoverea ora viapau oiso rirovira keeraparoverea takatovira reopaoro vo raivaro.

20 Aisivu pito isi aisia vikopi. Uva viapau oiso ra vaisi sigu piereve voava. Iravu wik vuravu iava ira gavagavavira rovapa. Oire ra va iava rera viapau oiso roko piereve rutu. Oire kovopareverea vo toupaooro vo pitupituroaro-ia rera vaaro torevoko pitupitu puteve.

21 Uva oearovu osararovu iava ratau tou sararo rera-ia raripaaverea rerare tuepaoro.’

Uva Jisas Vaisiiva Oiso, “Bielsebul Vo Goruaro-ia Kovoparevira”

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23, 12:10)

22 Uva vo voki-a vao-ia oa-ia iravu sipoiva oirato ira-ia oisoo toupaveve vurito tugarato. Ira iava osireitoarei voosisiepa, ora gisipo tapo rera iava tupao viropa. Oa iava Jisas rera ravotovira porete piereva. Uva vorevira vurareva ora reoreoroepa tapo.

23 Oire uva va-a vao oa-ia voea riro irara tavetave iraopaiva. Oa iava oiso puraepa,

“Easi pasi Devit Oviitoaaro-a ro-ia ira ro-poreva Pauto, eke?”²⁴ Uva va iava Farisi va uvuoro oiso puraaepa, “Easi oiso ragavira vao vituaro toupai. Oa vituaro iava tugara vera purapareveira aue vo goruaro iava Bielsebul tugara kare turoaro.”

²⁵ Ari ita, tuariri tarai rovoroepea voea varaaro-ia rugorugooara. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Vosa oevu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave ra va iava ora opesi pie ovoiaive. Ora vosa oevu katai urui iava eke katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo sararei puraoro, oire ra ora upoave ra vo urui eva eke vo kepa eva viapau toupave, ora opesi pie ovoiaive.”

²⁶ Ari vosa Seten voeao sigureve ora rera voeaaro tugara kare, oire ra va iava rera vo saraaro pute ovoireve. Ra apeisi ragavira rera vo saraaro goruvira toupave?²⁷ * Vosa oiraopavira Bielsebul ragai tauvareve vo tugara kosi piepaoro, oire ra irou voeao oea visii tauvapaiveira vatepaive gorua tugara kosi piepasa? Oire voea evoea visii raga voeaaro oea raga oiso visii vo vovouoro ratarataa vovouro oavisii oiso kareke pieive, Visii-a vakuvakupaaverea.²⁸ * Ari ita, vosa Pauto reraaro Uraurato ragaipa gorua vatepareveira, oire ra rera vo goruaro-ia tugara kosi piepaa. Ra va iava oiso taraipata, Pauto vo Saraaro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

²⁹ “Apeisi-a uvuipa irai oiratoa vai ra riro varivaritoa vai kepa vaiaro-ia koataro vore, ra auero vaiaro kavirusa? Easi viapau uvuipa. Ari vosa rera tuke rovoreve iroi-ia, oire va iava orekerovu rutu rera varaaro kavirureve.”

³⁰ “Vosa irouto ro ira viapau oiso raga tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.”

³¹ “Uva eisi osa iava visii tavipaavo oiso, Pauto vuriara rutu verarevere ora orekerovu rutu takau reoro varao oara purapaveira oirara rutu. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve rera akai piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vurua oaro.”

³² Vosa ro ira oavu purareve takau reo ragai-ia, oa-ia uvuipa Pauto ra va verareve. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takau-pareve, oa-ia viapau uvuipa Pauto oiso ra va verareve rera iava. Eva rera vaaro vurua oava toupaveveira vo vokie ora vo vokiri utupavira rutu. Viapau va-ia opesia vaiel.

*Vo Vuri Ova Kuearo Iava Toupai
(Luk 6:43-45)*

³³ “Vosa vearo ova, oire vo eva kuearo tapo vearovira toupave. Ari vosa vuri ova, oire vo eva kuearo tapo vurivira toupave. Oire ra va iava vearovira vo evarei eveipari oiso, Vearo ova vao oa kuearo oiso toupai, ari vuri ova vao oa kuearo oiso toupai.”

³⁴ Visii vao-ia rakoru ovii iraraaro. Visiigoa uvuipatai vearo reo purasa, raa? Apeisi ragavira? Uvare vuri irara visii! Eake iava? Uvare eakero epao visii sopaaro-ia evara oara raga visii gisipoaro iava kosipa piroveira.³⁵ Ro vearoto oirato ira sopaaro-ia vearopa rugorugoooro toupave. Oire ra oisi raga ita vearo reoro kosi piepareve. Ari ro vurito ira sopaaro-ia vuri rugorugoooro toupave. Ra ita oisi raga ita vuri reoro kosi piepareve.

³⁶ “Ari ita, oiso visii tavi iraopaa, Varao re-oreo akukuro raga oara purapaveira oirara rutu, oarare Pauto voea rutu akereveve vo vokie-ia oa-ia oirara rutu rovirieirevevea.”

³⁷ Oire uva va-ia vao osa ragavira Pauto visii oirara eveipaoro visii rovirieirevevea oiso, Vearoto-a ro ari vurito-a ro vara iava varao oara gisipoara oavisii iava kosipapi.”

Vo Oearovu Oirara Jisas Akepaiva Ravotoara Kekepasa

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ * Uva vo vokie-a vao oa-ia tarai irara Reo Taisi-ia oiso puraaepa ora oearovu Farisipa irara, “Tisato. Igei oiso ruipapaiel ra oai purari ravotoa vai, ra oai kekeio.”

³⁹ Oa iava oiso puraroepa, “Oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara vo vokie iava oea taraa ragapaveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro oirao pieive? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visii va puraa. Ari vao raga vao oa keketavereve oiso osa piereva Jona ravotovira.”⁴⁰ * Vo tuariri uva Jona vo peva-ia voki toureva ora vo peva-ia rupa riroto atarito sopaaro-ia. Uva eisi osa ragai ro Oirato Oviitoaaro vo peva-ia voki touavereve ora vo peva-ia rupa vo rasito sovara-ia.” Uva Jisas ora rera iava vo reo tavipareve voeapa oiso,⁴¹ * “Utupau Pauto oirara rovirieirevevea vo vokie-ia oa-ia voea Niniva kortuara-ia toreavereve. Oire ra vo vokie iavapa irara togaive reoara-ia. Eake iava? Uvare Jona vo reoaro uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa iava sopaura oaipe poreiva. Ari ita, vo toupave ro ira Jona-ia putepareve vo osa viapau rera vo reoaro uvupata vovouisiro oavisii poresa.”⁴² *

Vo osa vo vokie-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieirevevea ovusa kwino ooisova Siba rovirieie-ia toreavereve. Oire ra voea vo vokie iavapa irara togaevere reoara-ia. Eake iava? Uvare oira o kwino tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare

* 12:27: Ap 19:13-16 * 12:28: Dan 2:44, 7:14 * 12:38: 1 Ko 1:22 * 12:40: Jna 1:17 * 12:41: Jna 1:2,

3:5 * 12:42: 1 Kin 10:2

riro taraito-a. Ari ita, uva vo touparevoi ro ira Solomon-ia puteparevoi.” [Jisas ora rera raga iava voea tavipareva.]

Vurito Tugarato Voreroepa
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Vo osa iravu iava kosiro viro ro-ia tugarato rera kavuoro vore avaoro raaka tapi voa ora rerapa voua vaire taraasa reareaa taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevora. ⁴⁴ Oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaavora tuariri. Oire vorero vo kepa kekesa vo rara vo kepa viouive, ra vo kepa-ia viapau irai. ⁴⁵ * Oire uva va-va vo oa-ia oisoa oevu erao vatara tugara tuvetuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouroo vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire uva voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voa. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve. Uva oisi raga ita voeao toupavevira vuri irara vo vokie iavapa irara.”

Jisas Aakoaro Ora Rera Araoko
Iraraaro Uriaoepa Rerare
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ * Jisas tovira oirara vatepareva reora osa aakova urioopa ora araoko irara, oisore ra rera tapo ora reoave. Uva ratau toupai. ⁴⁷ Oa iava iravu rera tavireva oiso, “Aako oara uvuri ora araoko irara oara vo avao ratau torepaa. Oea vii kekesa auepaai.” ⁴⁸ Oa iava Jisas rerere oiso puraroepa, “Irouva aako? Ora irou irara araoko irara oaa?” ⁴⁹ Oire uva ora rera voeaaro-ia disaipel pirooro oiso puraroepa, “Aako keketa ora araoko irara oaa. ⁵⁰ * Vosa irouto Aite vo vovouaro sirova utuparo ro ira vuvuiua-ia toupave, eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

13

Vo Toupai Reo Ruu Oiratoa Iava Ro Aio
Takuraro Vikipato Varuparo
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Uva vo voki raga-ia Jisas kepa iava kosiro viropa toko rovu ruvara-ia pausa. ² Uva riro irara rutu oirara ora guruaepa rera ruvara-ia. Oa iava oavu-ia uvuoa kaero viropa voa pausa ovusa oirara rutu rogaraua-ia torepaaepa. ³ Uva riroara rutu reora purareva voeapa voa aue-ia ovoovo reo. Oa-ia oiso puraroepa voeare, “Iravu iava uvupata ira avaroera wit kokoro vikisa varuparo.

⁴ “Uva vikivikiparoera aue wit osa oaravu vo kovepaera raivaaro osa kokio kare voa

vara aiopasa urioapaera. ⁵ Osa oaravu vo kovepaera avekeara ivara-ia vo uva viapau riroa vai rasia vai toupave. Uva eisi-a osa iava ikauvira kova ragapaera. ⁶ Vo osa ravireo kaeparo viro vara raverave piesa vara erako pieoro, aue iava uvare viapau vavurupara vai vara piepaivora vara wit kovaro. Oa iava kopiipaera. ⁷ Ari oaravu vo kovepaera kokopa kouro sovare-ia varao rokarokapara. Oa iava vara ururao papatapaivora rokarokapa kouro vara ruupasa. ⁸ Vo osa oaravu wicara vo kovepaera vearo rasi-ia, uva voa rirovira rutu wicara kuepaera oiso, oaravu katai vovoto (100) kuero, ari oaravu katai vatara tau (60) kuero, ari oaravu vo peva tau (30) kuero. ⁹ Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupave, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatao ita kokito.”

Jisas Vo Pitupituaro Vo Reo Ruuro Pura-
pasa

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Uva disaipel irara rera voeaaro uriaoepa oiso purasa rerere, “Eakere reo ruuro purapariveira voeare?” ¹¹ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari ita, Pauto visii kareke pieorevora aue iava vatao reoro vituaro varao Pauto vo Saraaro-ia oara toupaveira. Ari voeao, viapau. ¹² Vosa iravu orekerovu-ia pitupareve. Ra ita Pauto oaravu ita vatevere, ra riroara rutu pura piro rerapa. Ari vosa ro ira oaravu-ia garearavi pitupareve oara evara opesi ovoiperea rera arova. ¹³ * Ari ita, ragai reo ruu vituaro iava voeapa oiso ragavira puraparai. Uva vura ragapaivo osa viapau vo reo vituaro eveipaivo. Ora va uru pie ragapaivo osa viapau va-ia taraipaa. ¹⁴ * Oire voea-a evoea oea-ia vo reo oirao pievira karekepai oa purareva Aisaia profetato oiso puraoro,

“Visii vao reora uvu ragapata oa iava viapau taraipatai vara vituaro-ia. Vara vura ragapata uva viapau orekevu avu vai eveipatavoi.

¹⁵ * Aue iava uvare voea ita iava rugorugooara vavagisiepa ora kokiara voea iava uvagiepa, uvare voea raga ora uvagi pieaepa. Ora osireiara oaive voea iava auepa, uvare voea raga ora voosi pieaepa. Aue vituaro vosa viapau oisi eisi ragavira toupave, ra va iava vearovira vurapaive ora voea varaaro iava osireiara. Ora vearovira tapo uvupaive voea varaaro iava kokiara vo rara tapo voea vaoro rugorugooara karuvira toupave. Ra va iava ragai iare ora goripaave, ra voea porete piepaavorevira.

16 “Ari ita, visii vao rorupata, uvare visii varaaro osireiara uvuipai orekerovu kekepasa, ora kokiara visii varaaro uvuipai oreorovu uvupasa. 17 * Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaa oiso, Tuariri riro irara profet irara ora oearovu torevoko irara oea oisoa ruipapaave orekerovu Pauto vo Saraaro iava vara kekepasa, ra va iava viapau vara kekepaive varao oara kekepatavoi vo vokio. Ora varapa ruipapaave vara uvupasa varao reoara raga ita viapau vara uvupaive, varao-ia oara oupatavoi ragai ruvara-ia vo vokio.

Reo Ruu Vituaro Aviavi Piereva Jisas Aue Iava Ro Aio Takuraro Vikipato (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Visii uvuta ro iava oirato ira-ia reo ruu vituaro toupai aue iava wit takuraro varao oara vikiparevora varuparo. 19 Oire vo osa oisoa oirara rutu voeao vo Pauto vo Saraaro-ia reoara rutu oisoa uvupaive, ra viapau roroioapaave vara-ia. Uva va a eva oa-ia oiso toupai osa takuraro kove ragapapeira raivaro. Oire ra Seten ikau-reve vo takuraro verasa varao oara oisoa pau ragapareve Pauto voea sopaaro-ia. 20 Uva oaravu wit takuraro kovepaaepa vo uva rirovira toupaiava avekeara. Oa oiso toupai, Ro ira ikauvira Pauto vo Saraaro iava vo reo uvureve, ra va iava rorupareve rutu. 21 Osa viapau rera sopaaro-ia oriruvira toupai vo reo oa uvupareve. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira pitupare rokopaoro. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoaro tekipasa opuitupiturovu pura-pai ve ro oirato vuri piepaoro. Oa iava rera vaaro rari vuku viapau uvupai ra gorupe vo osa va kavureve. 22 * Oire vo osa oaravu wit takuraro kovepaepa vo uva kokopa kouro toupai uva va-a eva oiso ragavira toupai, Ro ira Pauto vo reoaro uvu raga-reve varaore rirovira vovousopaoro vo rasio-ia oiso osa vara orekerovu varaura oritopasa ora auero moniara. Uva vara-a evara oara oisoa Pauto vo reoaro vuri piepave vo rera sopaaro-ia, ra viapau aio kue vai rera-ia karekepe. 23 Ari vao wit oa kovepe vo vearo rasia oa oiso toupai, Ro ira reo uvuro vo rera rerapa aviavive, oire ra vare rugoopaoro. Oa iava rerapa kuepe oiso, katai vovoto (100), ora katai vatara tau (60), ora vo peva tau (30).”

Reo Ruu Aue Iava Isiso Kou Vuri Kou Vao Oa Karekepapeira Varuparo

24 * Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva ita voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Pauto vo Saraaro oaro oiso toupai, Iravu oirato vearo

takuraro wit takuraro vikipareva varuparo vo rera voaro. 25 Ari ita, vo osa oirara rutu uusiave osa rera ro keripato urioro. Oire ra vuri takuraro isiso takuraro vikireve wit takuraro sovara-ia. Oa iava vorero. 26 Oire uva wit kovo kovaeapa. Oa iava kuesa auepaepa. Uva vuriva isiso kekeiva vo kovo sovara-ia. 27 Oa iava kovopa irara avaaepa ro iare ira vo kovoaro-a. Uva rerare oiso puraaepa, Turaro. Igei oiso rugoopaiei, Vearoara rutu wit takuraro vikirivora varuparo. Uva eake iava vuri kou isiso kou karekei?

28 “Oire uva oiso voeare puraroepa, Easi keripatoa va-ia eera ira eisi evo kovo pierevo. Oa iava kovopa irara oiso rerare puraaepa, Uva apeisi vovoupau? Ra avato oira aruosa eira vuriva isiso? 29 Uva voeare oiso puraroepa, Viapau. Teapi aruopaoro isiso kou vuri kou sovara-ia wit tapo tatepata. 30 Vairei rutu eakata, ra vairei rutu riroere vo tugurasa uva vairei kuearo tokopere. Oire ra visii tavia visii goa vo kovoaro-a. Ra oira vuriva isiso guru rovtavere oira tutuukeoro vo tuukero kasisa. Oa isivaoro iava wit kuearo gurutavere ragai vo kepaoro-ia aio orirupa kepa.”

Vo Toupai Mastet Kuearo Iava Ora Yis Reo Ruu

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31 * Jisas voea vatereva oavu reo ruu oa-ia oiso puraroepa, “Sara vao Pauto vaaro oa oiso rutu toupai veira, Oavu aioa oa oiso vaisipaveira, mastet. Uva iravu oirato oar-avu oureva vara pausa rera vo kovoaro-ia va kuearo iava. 32 * Gare isivi rutu aisia-ia putepaiveira orekerovu rutu kuearo. Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape, ra vara rutu-ia puteve evaoara rirovavira rutu rao puraoro. Ra virata kokioro uriopaave epi-tapasa voa.”

33 * Oire uva oavu ita kosi piereva reo ruu voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Vao Sara Pauto vaaro oa oiso rutu toupai veira osa yis. Vosa iriavu riakova va oueva va tapo uveresa aue tapo plaua, oire va iava va vao plaua kae piro riropaoro.”

Jisas Tavitaviparoepa Reo Ruu Raga-ia (Mak 4:33-34)

34 Vo reoro rutu varao oara-ia Jisas voeapa oirara rutu oiso siposipopareva ruuvira. Uva viapau oiso oai-ia voeapa avi-avi pievira taviparoepa. Ari ruuvira raga voeapa siposipopareva. 35 * Uva eisi-a osa vo reoa vao oa iava siposiporeva voeapa vo reo oirao piesa oa vatereva profetato. Oa-ia oiso puraroepa,

* 13:17: Hi 11:13   * 13:22: Ro 12:2; 2 Ko 4:4   * 13:24: Lu 13:18-20   * 13:31: Mai 4:1   * 13:32: Esi 17:23
* 13:33: Ga 5:9   * 13:35: Sam 78:2; Ro 16:25-26

'Ragai gisipo karuavere tuuvira reoro. Ora vo reoro iava taviravere vatau reoro, oreoroa oisoa toupave vova vo rasio rovoaro.'

Reo Ruu Vituaro Aviavi Piereva Jisas Vuri Kou Iava Isiso Kou

³⁶ Oire uva Jisas voea arova oirara avaroepa kepa iare. Oa iava voa rera iare rera voeaaro disaipel irara utuaepa oiso rerare purasa, "Igei taviri voa iava reo ruu aue iava isiso kou vao oa karekeepa vo varuparo. Va vituaro kosi pieri iageipa."

³⁷ Uva voea vo reoaro pukoooro Jisas oiso puraroepa, "Ro oirato ira vearo takuraro vikireva eera-a Oirato Oviitooaro Ro Ropoto." ³⁸ * Uva va-a vao kovoa vo-ia rasitooa rutu-ia. Ari aue-ia vao-ia wit takuraro kuearo, voeao oirara oea Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveira. Uva isiso vuriva oiso osa oearovu vuri irara Seten voeaaro. ³⁹ * Eera ro-ia keripato ira oisoa isiso takuraro vikipareve, ira-a vuriara aue Seten. Oire uva vo voki-a vao-ia aio kovo aioaro gurupa voki, vao-ia ovoioapa vuuta oa-ia aioara guruiverea voeao-ia purapupura irara ensel. ⁴⁰ Ovokia-ia taru vuriva isiso guruiverea oira vikisa tuituia-ia. Eisi raga osa pieiverea Ovoioapa Vuuta-ia vao vo rasitooa-ia. ⁴¹ Uva Oirato Oviitooaro enselpa irara siporeverea ora rera voeaaro. Ra orekerovu rutu ouive varao oara oirara oirao pie vovouoro vuri piepaiveira ora voeao tapo oirara oearoa vuri pitupituro purapaiveira. Oea vova veraiverea Pauto vo Saraaro-ia. ⁴² Uva vo voea vikiiverea riroa-ia tuitui kasi. Uva vo kasi-a vao-ia tuitui kasi oa-ia vurivira gaupaiverea siraovira ora reuriara oaive kuripaoro. ⁴³ Oire uva vo voki-a vao oa-ia voeao Pauto voeaaro oirara torevoko irara sisikorepaiveira avipapaoro oiso rutu roropaoro osa ravireo vo Aiteto oaive vo Saraaro sovara-ia. Ari ita, ro ira-ia kokito toupaveve oire vo siposipo orirureve.

Reo Ruu Ro Iava Oirato Ira Moni Bokis Kekereva

⁴⁴ * "Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa moni bokis vao oa oisoa vataupape varuparo kovoa-ia. Uva iravu va kekereva. Oa iava va vataureva ita vovevira. Uva va-ia rorupaoro kareroepa oaravu rutu-ia moni ousa ora rera varaaro. Uva vara vorivira rera ruvara-ia. Oa iava vo moni-ia vo rasi vorireva ora rerapa."

Reo Ruu Vao-ia Aue Iava Aasi Isi Riro Vori Isi Rutu

⁴⁵ "Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira oisoa aasi

isirore taraapareve vaisiro voripasa. ⁴⁶ Oire uva aisivu kekereva vearo isi rutu. Oa iava orekerovu rutu-ia ora rera varaaro monia ousa avaroepa. Oa iava vaisi vorireva vaisio vearo isi rutu aasi isi.

Reo Ruu Kuverava Iava

⁴⁷ * "Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa kuverava o iria oisoa vikipave toko rovu-ia. Oire ra oira-ia osasararovu rutu kuverapaive aue atari. ⁴⁸ Oire vosa agasio kuverava, ra oira ivuoro oira vera pieive. Ra pauave vearopa kare rovirieisa voea guruoro atari kare. Ra vo kareo tovoive vearopa kare vo pekuri-ia vo kareo vuri kare vikipaoro. ⁴⁹ Eisi osa toupai vao-ia Ovoioapa Vuuta osa pieiverea vo rasio-ia voeao enselpa irara. Oea urioaverea vearopa irara sovara iava vuri irara roporopopaoro ⁵⁰ voea vikipasa tuitui kasi-ia. Oire uva voa-a evoa uva vurivira siraopaaverea gaupaoro ora reuri oaive raga kuripaoro."

Oirato Ro Ira Airepara Ora Rutaara Oupaveira

⁵¹ Uva Jisas oiso voea akereva, "Asi visii vai taraipatai varao vituaro-ia reoara?" Uva oiso rera taviiva, "Iu." ⁵² Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, "Oire vo osa voea voeao tarai irara Reo Taisi-ia vao Moses vaaro oea uvuipai ra Pauto vo Saraaro-ia tapo tarai oupaave. Oea oiso toupavoi osa ro ira kepa tokipareve rera vaaro kotokoto gurupa kepa. Oire ra voa koataro oaravu ousa airepara ora rutaara, ra vara rutu kosi piereve."

Vo Jisas-re Isivaaepa Nasaret Vata (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ * Oire uva Jisas reo ruuro pura rovorevoiva, vo urui kavuoro avaroepa. ⁵⁴ Uva voare avaroepa vo ora rera vo taerearo rutu-ia voa Pauto vo reoaro vatesa oirarapa Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. Uva va-a vao oa iava ora sitaaepa. Oa iava rirovira tavetave irapaiva oiso purapaoro, "Vo tarairo-ia ora varao ravotoara, ovu irao vara ourevorao rera ro-ia?" ⁵⁵ * Esa kepa paupatoa avu oviitooaro-a ro-ia, eke? Easi viapau oiso Maria oviitooaro-a ro-ia? Ora viapau oiso rera araoko iraraaro-a voeao-ia, Jems vase ora Josep, ora Saimon, ora Judas evoea? ⁵⁶ Ora vairo taataa riako rutu airoa vigei tapo toupaveira? Oire uva ovu rutu-a vo uva varao ou irarevorao?" ⁵⁷ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, "Ari ita, profetatoapa avivikepaaveira vo uruiara rutu. Ari vo ora rera vo uruiaro rutu uva viapau avivikea vaieti rerapa ora vo rera vo kepaoro rutu-ia." ⁵⁸ Uva va-a vao

oa iava viapau uvuiparoepa ra riroara vai rutu puraveve ravotoara vai vo urui-ia vai rera vaaro. Aue iava uvare viapau rerapa avivikepaepa ora oisoa rera vo reoroaro reoroaropaive.

14

Jon Baptais Kopiaeroepa

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20, 9:7-9)

¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Herot ro Galili vata turaroaro Jisas iava uvureva.

² Oa iava ora rera voeaaro kovopa irara tavireva oiso, “Jon Baptais eera ira tova tapi iava toreroi ravotopa goru ouoro.” Oire oiso-ia osa ragavira iava Jon-ia rugooroepa. Aue vituaro iava uvare ³⁻⁵ ✧ Herot ira Herodias oureva rera araokotoaaro Filip vatuaavaoro. Iriapa oisoa Herot-re oiso puraparo Jon, “Viapau uvuiapai ra araokotoara riakovaoro ouri. Viapau oisi torevokopa-peira.” Oa iava Herot Jon-ia rovorovosiparoepa, oiso ra rera upreve. Uva aue ragapa uririparo Jiu-pa irara, oa iava viapau voa rera uporeva. Aue iava uvare voeao Jiu-pa irara oiso rugorugooapaepa, Profetato ro-ia Jon. Oa iava Herot Jon raureva rera tuukesa sen iro-ia. Uva rera tovoreva tuukepa kepa-ia.

⁶ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Herot kavaueva aakova ovokia-ia aioa purareva vo voki-a rugorugoooro vao oa-ia rera kavaueva. Uva oearovu rutu tapo pauroepa vo aio-ia vao-ia. Uva vo aio aiopaiva osa Herodias oviivaoro urioopa vearovira rekurekusa raurapaoro voea rutu osireiario-ia. Oa iava oira vurapaoro rirovira Herot rorupareva rutu ovusa rekurekupaeva. ⁷ Uva reo ovoi purareva oirare oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” ⁸ Uva aakova Herodias oirapa orugoovu vateeva oa-ia oiso puraopa, “Jon Baptais kukuearo tokopari. Ra ragaipa oira toveri tauo vai-ia.”

⁹ Uva eisi-a osa puraoviva, King Herot soppaoro vavataroepa. Oire uva vorevira vo reore rugorugoooroepa ita oa purareva voea osireiario-ia oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” Oa iava oira vo rugoooro iava pura ovoi piropa. ¹⁰ Oa iava iravu arureva tuukepa kepa iare Jon Baptais kukuearo tokosa. ¹¹ Uva rera kukuearo sipoiva iriavu-ia tauo. Uva oira vateiva o tavauruva vo koko. Oa iava vo koko siposa avaopa aakovapa. ¹² Uva voeao Jon voeaaro disaipel oea urioaepa varaua ousa rera iava voua tovasa. Uva rera tovaivoiva Jon, avaaepa Jisas tavisa.

Jisas Ravoto Aio Purareva Vo Vavae Tukupa (5,000) Aue Oira

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Jisas vo reo uvurevoiva, vo uruio kavuoro avaroepa oavu-ia uvuoa ipasa uvavure avasa kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Rera raga voare avaroepa. Oire uva rera iava uvuoro oirara rutu uruiara oaive kavuoro rogaraua-ia utuaepa toko rovu sirova rera iare. ¹⁴ Uva voava Jisas veraro viropa. Oa iava riro irara rutu kekereva oirara. Uva voeapa siraoeroepa. Oa iava voea iava oearovu upiapa irara porete piereva ravotovira.

¹⁵ Uva vokiariovi rera voeaaro disaipel urioaepa rera iare oiso purasa, “Kuvau tapi-a vo-ia uva viapau oirara vai toupaveira. Uva apeisi viapau voeao arupari, ra avaae aioara vai vorisa ora voeapa voraro uruiara vo vuutavio-ia? Teapi ogoevira voeare vokiye.” ¹⁶ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Eake iraore avaaere? Visii raga voea vateta aioara vai.” ¹⁷ Uva oiso puraapa rerere, “Viapau oiso igei aioa vai ei vo-ia. Ari vo vavaevi raga aue bret oava tupaio ora kataitoarei atari.” ¹⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Varaviva uriota vore ragai iare.”

¹⁹ ✧ Uva oirara tavireva ora riakora oiso, “Pauta evoa isiso kou ivara-ia.” Oa iava vo vavae oureva breteara ora ataritoarei. Uva vara-ia pitupaoro vuvuiua-ia vurareva veoro vaisi puraoro. Oa iava breteara rekarekareva disaipel vatesa. Uva oirara vatevateiva vara. ²⁰ Voea rutu aioiva, oa iava vukuaepa. Oire uva ururukoara guruguruiva varao oara arova vukuaepa. Uva oisi raga disaipel irara katai tau erao (12) agasi pieiva aue pekuri. ²¹ Uva voea voeao oirara oea rutu vo aio aioiva vao vo vavae tuku rutu (5,000). Ari ita, viapau riakora vieiiva ora kakae vure.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokapareva

(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Uva Jisas rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Uvuoa-ia irata vavo oisore iviropa varata toko rovu iava.” Oire uva oiso ruipaparoepa ra oirara ruture koruro, ra voreave kareoro uruiara oaive iare. ²³ ✧ Uva rera raga oavu-ia pukuia-ia iparoepa oia varirisa. Oire uva voa toupaveva osa rerere ovaiaepa. ²⁴ Osa tauai rutu avaaepa uvuoa-ia disaipel irara raga. Oa iava vo rovu toko rovu vuvuvuruaro rutu-ia ora tovaepa. Uva voa riroto kiuvu voeare vusireva. Oa iava toruva uvuoa sisiputapaeva voa voeava. ²⁵ Uva avipaepa ovusa Jisas voea iare uturoepa

✧ 14:3-5: Lev 18:16, 20:21

✧ 14:19: 1 Sml 9:13; Lu 24:30

✧ 14:23: Lu 6:12

toko rovu ivara-ia vokapaoro voea ruvara-ia pou virosa, ovusa ravireo kae viro asavira toupavea. ²⁶ Oa iava rera tueiva osa vokapaoro uriparoepa toko rovu ivara-ia voea iare disaipel. Uva rirovira rutu rikerikepaoro oivepaoro uriripaepa rera asavira. Oa iava oiso puraaepa, “Avoeao, asi tugarato-a ro!” ²⁷ Uva ikauvira Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita uriri ragapata. Sopaura oavisii goru pieta. Easi ragai-a vao ragoa uturai.*”

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Vosa vii-a vao Turaro, oire ragaire keerau. Ra vii iare oisi eisi vokoaro uriora vo vao ivara-ia rovu.” ²⁹ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Uriou.*” Oa iava Pita uvuoa iava rere ovoiroo voka rovparoepa uuko rovu ivara-ia Jisas iare. ³⁰ Uva kiuvu sovooro uririroepa. Oa iava roko rovosa auepaoro osa oiso puraroepa, “Turaro! Ragai-ia pituri!”

³¹ Oire ikauvira Jisas vavaea tovoreva Pita-ia pituoro. Uva oiso puraroepa, “*Gareavi raga-a eva raria oava touparivoi. Eakere vo rugorugooerei rutuva toupari?*” ³² Oire uva voava kaesi virova uvuoa iare osa kiuvu rakote ovoiroepa. ³³ Osa voeao oea uvuoa-ia toupai va oea oiso purapaaepa rera-ia vuurapa vaisi purapaoro, “Oiraopatoa rutu vii Pauto Oviitoaaro.”

Jisas Riro Irara Upiapa Irara Porete Piereva Genesaret Urui-ia
(Mak 6:53-56)

³⁴ Uva toko rovu ivirooro rereiva Genesaret iare. ³⁵ Uva voea voeao voava vooia rera eveiiva oiso, Eari Jisas-a ro-ia. Oa iava reo vikiapa uruiara rutu iare varao Genesaret taere sovara-ia. Oa iava upiapa irara rutu sipoiva rera iare. ³⁶ Osa iava rirovira rutu rerare oiso purapaaepa, “Jisas, igeipa vaseri eera iava kuvupato, ra rera raga vatuaro-ia pitupaoro poretepaio.” Uva va iava oisi voeapa rera iava ora vaseroiva, rera vatuaro-ia pitupaoro porete voeipaaepa voea rutu.

15

Pauto Vo Sipoipoaro Aao Irara Vo Sipoiporoaro-ia Putepaiveira
(Mak 7:1-13)

¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Farisi ora oearovu Reo Taisiro-ia tarai irara oea Jerusalem iava urioaepa Jisas iare. Uva oiso puraaepa, ² “Apeisi iava voeao disaipel Reo Taisi-ia tagau irapaiveira vigei aao iraraaro varaaro? Aue-ia vosa aiosa auepaave, ra viapau oiso vavaeara sisu

rovoave Tugoropa Reo Taisi sirova utupaoro.”

³ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Apeisi ragavira iava ora visii raga vo pitupituroaro sirova utupataveira Pauto vaaro-ia tagaupaoro Reo Taisi?*” ⁴ Pauto oiso puraroepa, “Aitetoarei oarapa ora aakoara ora avivikepau. Ari vosa ro ira aitetoarei takaupave, eera-a ira kopii pieivere oearovu.” ⁵⁻⁶ Uva visii oiso purapataveira oirara siposippaoro, Aako ora aite viapau uvuiparai ra vei vatea varao vei tauvapasa. Uvare vara rutu varao vate rovoavara Pautoa-pa. *Vosa eisi oirara tavitavipata oiso, Eagara, uvuipatai ra oisi eisi aite irara oavisii piepata. Oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepatavere visii vo pitupituroaro rigaoro ora visii iare.* ⁷ Visii vao-ia riro ratarataa vovou irara, visii goa reesireva Aisaia vearovira rutu oiso puraro,

⁸ “*Voea rutu ragai vaisiaro kae pie ragapai gisipoara raga iava osa voea sopaaro tauaipai rutu ragaipa.*”

⁹ “*Oea oirara varaaro reo goruro iava tavipaaveira. Uva viapau oiso vo reo-a eva Pauto vaaro. Eisi osa iava ragai-ia vuurapa vaisi pura raga-paiveira.*”

Varao Oara Oirara Vuri Piepaiveira
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Oire uva Jisas oirara ruture keeraoepa ora rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, “*Visii uvuta vearovira rutu, ra vare rugoopata.*” ¹¹ Viapau oiso vao oa aio-pare oirato oa rera sopaaro vuri piepaivoi. Ari varao-a oara rera sopaaro iava kosipa piroi, evara oara oirato vuri piepaivoi.”

¹² Uva vo voki-a vao oa-ia urioaepa disaipel rera tavisa oiso, “Farisi vii vo reoaro uvuivo. Oa iava vuri vovoupai. E pasi va vai-ia taraiuei vao?”

¹³ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Aite toupave eisi vuvuiua ira auero rutu ketoo piepareveira. Ari varao oara viapau ketoo piereve oara rutu evara taterevereira iroara tapo.*” ¹⁴ Voea eakata uvare voea-a voosi irara oea raiva purapai oearovupa voosi irara. Ari ita, vosa vaiterei raga voositoarei ora tuvetevepaoro avapasi raiva-ia, ra kovesi rikui-ia vaiterei rutu.”

¹⁵ Uva Pita Jisas aatoreva, “Oire vo reo vituaro karuri vao-ia reo ruu. Ra va uvuio.” ¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa, “*E avoeao, visii tapo viapau rugorugooara vaiei?*” ¹⁷ Easi visii viapau taraiipatai auero rutu-ia varao oara gisipo-ia rokopaiveira

* 14:33: Sam 2:7; Ap 8:37; Ro 1:4 * 14:36: Mt 9:20; Mk 3:10 * 15:4: Eks 20:12; Diu 5:16 * 15:5-6: Eks 21:17 * 15:7: Ais 29:13 * 15:9: Kl 2:18-22 * 15:13: Ais 60:21 * 15:14: Ro 2:19 * 15:18: Je 3:6

vore sare. Oire ra sare vo vokieve vore gare kepa. ¹⁸ * Ari vao oa gisipo iava kosipa piroveira vovouisi rutu iava, oa-a eva oirato vuri piepaiveira. ¹⁹ * Oire uva vo rugooro-a varao vuri rugooro oara kosipa piroveira oirato sopoaro iava, oira upo, otopa pitupituro, kaakau kare vo pitupituro, kaviru, keakea reo, reo toga. ²⁰ Oara rutu oirara vuri piepaiveira. Ari vosa ro ira vavae sisu asavira aioa-ia pitureve, viapau oiso eva-ia vuria vai epao.”

Riakova Kenan Iava Oira Iria Oisoa Jisas-ia Rari Iraopao
(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas vo uruio iava avaroepa vo taereo iare oa-ia oisoa vo uruireo toupave Taia urui ora Saidon urui. ²² * Uva iriavu riakova Kenan iava ratau tou irara iava oira, iria oiso keeraopa rerare, “Turaro vii-a Devit Oviitoaaro viigoa roporeva Pauto. Ragaipa siraou. Vurito tugarato kakaeva oaa vuri piepareveira.” ²³ Uva viapau Jisas oira vo rearo aatopareva. Oa iava disaipel urioaepa rera tavisa oiso, “O riakova keeraoaro vigei sirova utupaoui. Oirare koruu.”

²⁴ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Pauto ragai siporevora voeao raga iare Jiu, oea oiso toupaveira osa sipsip ragui voeao vova Isrel-ia oea opesikoaeapa.” ²⁵ Uva riakova urioopa rekusa ora taku virosa rera ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro, ragai tauvari!” ²⁶ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “Teapi aioara oupe kakae vure varaaro kaakau karepa vara vikisa.” ²⁷ Uva oiso puraopa, “Turaro, oiraopavira eisi pu-rauei igeire ratau tou irara. Ari ita, kaakau kare ururukoara aiopaiveira varao oara tebol iava kovekovepapeira.” ²⁸ * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ae auoo, vii vaoro riroa rutu raria. Oapa ruipapauai, oiso ra vii-ia karekepe.” Uva vo vuuta raga-ia eva voaviva porete ovoioapa kakaeva.

Jisas Riro Irara Upiapa Irara Porete Piepareva Ravotovira
(Mak 7:31-37)

²⁹ Uva voa vo kavuoro avaroepa Jisas toko rovu ruvara iare vao vo Galili. Uva voa pukui-ia iparoepa pausa. ³⁰ * Uva riro irara oirara ora riakora urioaepa rera ruvara iare ora gurupasa vuri kokoto irara sipopaoro rera iare, ora voosi irara, ora regorepa keru irara, ora voeao oea iava oisoa gisipoara kapuuvira raga toupave, ora oearovu rutu oearoa tapo uriopaaepa rera kokotoaro ruvara-ia voea tovopasa. Uva voava voea porete piepareva ravotovira. ³¹ * Uva rirovira rutu tavetave iraopaiva. Aue iava uvare reoreo asa

irara reoreoaeapa, ora voeao regorepa keru irara oea tapo veoropaaepa vorevira, ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokapaiva, ora voeao voosi irara oea tapo vorevira vuravuraiva. Uva eisi osa iava Pauto vaisiara kae pieva rera-ia vuurapa vaisi puraoro ro Jiu reraaro.

Jisas Vo Resura Tuku Rutu (4,000) Aio Piereva Ravotovira
(Mak 8:1-9)

³² * Uva Jisas disaipelre keeraroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Siraio iraoparai voeao oirara, uvare vo peva rutu-ia voki ragai tapo toupavoi aio asavira. Uva reasiparai ra ogoevira voea arua. Teapi osireiara voeare avavaraopape raveravepaoro ogoetoa iava raivaaro karepaoro.” ³³ Oa iava disaipel rera akeiva oiso, “Uva ovu opoara vai toupai voeapa, ra voea aio piepe? Ari raaka tapi raga vo-ia.” ³⁴ Uva Jisas voea akereva oiso, “Visii ovirovua toupai aue bret?” Uva rera taviiva, “Ari erao vatara (7) aue bret oarava toupao ora garearavi atariara.”

³⁵ Oa iava Jisas oirara rutu tavireva oiso, “Pauta evoa rasiuaaro.” ³⁶ * Uva erao vatara-ia bret ora aue atariara veoro vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava voava vara rekarekareva. Uva disaipel vatevatereva. Oa iava evoea oirara rutupa vara vatevateiva. ³⁷ Uva voea rutu vukuaepa. Oa iava aio opesiaepa. Uva ururukoara guruguruiva. Oa iava erao vatara (7) pekuri agasi pieva. ³⁸ Uva voea rutu vieiara-a voeao oirara vo resura tuku (4,000) rutu. Uva viapau oiso riakora tapo vieiiva ora kakae vure. ³⁹ Oa iava Jisas voea aru ovoiooro kaero viropa uvuoa-ia avaro Magadan taere iare.

16

Ravotoara Kekepasa Rirovira Ruipapaaepa Rutu
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Vo Farisi urioaepa voearei ora Sadyusi-pa irara Jisas-ia kokarasa, oiso ra voea osireiara-ia ravotoa vai purareve Pauto vo goruaro-ia karekeoro. ² Ari Jisas voea vo rearo pukooro oiso puraroepa, “O ita, visii vao visigooa oiso purapaveira vo ovaiaarovi, Vuvuiua revasivira kekepi. Ari vokipavira raipipere. ³ Ora vokipaua oiso purapaveira, Rukuta rupapaoui. Oa iava vuvuiua revasipai. Uva kiuvu vusirevere ora kokeva koveovere vo voki-ia. Iu ita, visii ita vuvuiua vo reesiara kekepataveira. Oire vearovira rutu vara roviriiepatata. Ari varao kekepataveira oara vo vuuta vao

* 15:19: Ro 14:14-21 * 15:22: Mt 9:27 * 15:28: Lu 7:50, 17:19 * 15:30: Lu 7:22 * 15:31: Mt 9:8
* 15:32: Mt 9:36 * 15:36: 1 Sml 9:13 * 16:4: Jna 3:4-5; Mt 12:39

reesipaiveira osa viapau vara eveipata. ⁴ * Oiraopavira, oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara voeao vo vokio iava oea taraa ragapaiveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro Pauto oirao pieive? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visiiipa va pu-
raa. Ari vao raga oa keketaverea oiso osa piereva Jona vo peva voki-ia ora vo peva rupa peva.” Uva Jisas voea arova avaroepa.

Reo Ruu Vao-ia Aue Iava Yis Farisi Ora Sadyusi Vaaro
(Mak 8:14-21)

⁵ Oire voeao-ia disaipel oea toko rovu ivi-ropaooro urioapaepa auere bret ovaupaoro. ⁶ Uva Jisas oiso puraroepa voeare disaipel, “Visii vao-ia uutuvira rutu toupata vaore yis Farisi ora Sadyusi vaaro.” ⁷ Oa iava oiso ora voea raga ora reopaaepa, “Ari eake-a viapau aioara vaiva urioviei, oa iava oiso vigeire reopa?” ⁸ * Oire uva Jisas voea-ia tarairoepa. Oa iava oiso puraroepa, “Uva eakere oiso ora reopatai, Vigeire reopa aio arapa vara oarare oaravei uriooro? Ari ita, visii vao gareavi ragava toupatavoi raria. ⁹ Easi pasi ragai vo goruaropa sopaivira toupata, raa? E viapau vaore rugoopathai bret vavae oa vateavora voeao pa vo vavae tuku (5,000) rutu aue oira, eke? Ora ovirovua pekuri oara agasi pietavora aue-ia aio ururukoro? ¹⁰ Ora pasi viapau vaore erao vatara breteara rugoopathai oara vateavora vo resura tuku (4,000) rutupa aue oira? Uva ovirovua pekuri oa agasi pietavora? ¹¹ Apeisi iava viapau oiso taraipatai, Viapau visii tavipaavo aue iava bret? Visii vao ora vatatopo iraopata uutupaoro vaore yis Farisi ora Sadyusi-pa irara vaaro.”

¹² Oire uva va iava oiso taraiapaepa, O asi viapau oiso vigeire reoparoi ra vaopa vatatopopavio yis vao plaua kae piepa. Viapau. Ari vaopa Farisi ora Sadyusi vo siposipoaro oapa vigei vatatopo pieparevo.

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Kraisi
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Jisas oiso ragavira avaroepa Sisaria taere Filipai-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia disaipel akereva oiso, “Apeisi ragavira ragai vaisipaiveira oirara?” ¹⁴ * Uva oiso pura-
raepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, ovusa oearovu oiso, Ilaija, ari oearovu oiso, Jeremaia, ora oearovu oiso purapaai, Vii iravu voea iava profet irara.” ¹⁵ Uva Jisas oiso voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?”

¹⁶ Uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Vii-a Kraisi Pauto Oviitoaaro, ro Tootoo Ovoi ira vii arureva vore.”

¹⁷ * Oa iava Jisas oiso puraroepa rerare, “Saimon, Jona oviitoaaro roruri, uvare viapau oiso vo rasitoo iava irai vii tavirevoi vo vaisio iava. Viapau. Ari Aite raga ro ira toupareveira vuvuiua-ia ira vo vaisio iava vii tavirevoi oiraopa. ¹⁸ Uva vii tavipaa oiso, Pita, oiso toupari osa aveke o peka pie asava. Lotua vituaro aveke-ia iria-ia vo Lotu pauavere. Uva kopii vo goruaro viapau vuupai oiso ra vo Lotu opesi pieive. ¹⁹ * Uva viipa ki vateavere karupava o iria-ia vuupau ra karuri Pauto Saraaro-ia oearovu oirara koata piepasa. Vosa eake pitupituro-ia taraipau vova rasitoo, oire ra vara iava o pitupiturovure korukorupau, oarare korukorovure vuvuiua-ia. Ari vao oa iava vaseri vo rasitoo, oa iava vaserevare Pauto vova vuvuiua.” ²⁰ Uva Jisas goruvira rutu voeare oiso puraroepa voeao disaipel, “Opeita irai tavipatavere oiso ragai vaisipaoro, Ro Kraisi Pauto reraaro vigei Tuvetuvepato.”

Jisas Vo Ora Rera Iava Disaipelpa Ravaa Reo Vatevera Oiso Voea Taviooro, Ragai Kopivira Ore Vorevira Toreravere
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ * Oire vo vuuta-a vao oa iava vo vokia Jisas ora rera iava roroio pievira disaipel tavitavireva voea vosipaoro. Oiso puraroepa, “Jerusalem iare avaravere turaro irara iare voea rutu, ora voeao pris, ora voeao oea Reo Taisi-ia taraipaa, oiso ra voo riroara vai siitokaara ouavere vo osa ragai upoive. Oire ra vo peva voki-ia vorevira torera.”

²² Uva Pita rera auauoro avaroepa vatuarore rerare oiso pura rovosa, “Turaro. Easi viapau vao vii-ia karekepere!” ²³ Uva Jisas ora poreroepa Pita-re oiso purasa, “Seten. Ragai isivaaro-ia ora tovou. E ragai-ia kokarapau ragaire korupaoro Pauto vo ruipaaro pura arapa? Eva vii vaoro rugorugooa, viapau oiso Pauto vaoro-a. Oirara raga vo rugoaro eva.”

²⁴ * Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “Vosa irai ragai sirova utu vovouparoo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovoveve. Ra ora rerapa vavata siitoka kaeoro uturo ragai sirova, vo vavata vao oa oiso toupai osa evao partikou. ²⁵ Ro ira tootooa virivaripareve, oava eva opesirovorea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vateveve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro, eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru. ²⁶ Aa

* 16:8: Mt 6:30, 8:26, 14:31 * 16:14: Jo 1:21 * 16:17: 1 Ko 15:50; Ga 1:16 * 16:19: Jo 20:23 * 16:21: Lu 12:25 * 16:24: Jo 12:25

vao-a vearoo oa ourevere oirato vo rasio-ia vo rara auero rutu vo rasio iava oureve, vo osa tootooa oaro rutu viki ragapareve rasito oaraaro-ia rugorugooapaoro? Eake vai ourevere vorevira tootoo oaro-ia tavariovira? Viapau oavu avu vai ei rerapa. ²⁷ * Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto kerariava vorerovere Aiteto vaaro. Ora aue tapo enselpa irara oirara vorisa kovoara oaive uvuoro oiso osa uvuivira kovoivora. ²⁸ * Oiraopavira visii tavipaa oiso, Oearovuei vo-ia visii iava oea viapau tuguraaverea kopiia-ia oea tootoovira toupavereva osa ragai Oirato Oviitoaaro turarovira urioravereva osa ragai kekeive.”

17

Vo Sisikorevira Karekeepa Jisas Iava Varaua

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Uva katai vatara (6) aue voki putevoiva, Jisas vo Pita vase oureve, ora Jems araorei ora Jon. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukui, uva voa raga toupaiava. ² Uva Jisas iava varaua ora tavarioepa vo voea osireiario-ia. Oa iava sisikorevira kekero viropa osa rera iava kagave aviavieva sirusiruoro rutu oiso osa ravireo. Varoara tapo rera varaaro popotevira keke piropa oiso osa aviavia. ³ Uva voa-a evoa uva Moses vaio ora Ilaija Pauto ruvara iava ora karekesiepa Jisas iare vo pukuia kukueario-ia. Uva voa rera tapo ora reopasiepa osa voea disaipel vo peva siituepaiva. ⁴ Uva va-a vao oa kekereva aue Pita. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “Turaro, vearovira rutu vo touei vigei rutu vao. Apeisi vovoupauei ra kepa peva vai pauio oiso, vii okepai, ari Moses okepai, ari Ilaija okepai?”

⁵ * Uva oisi raga puraoepa osa rukuta popoteva voea tavurusa urioopa riro aviaviva. Uva oavu reo guruko karekeepa ruruta sovara-ia. Uva oavu reo guruko karekeepa rukuta sovara-ia oa-ia oiso puraroepa Pauto, “Eera-a ira Oviitooa oaa, ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro. Ira vo reoaro uvuta!”

⁶ Uva voea disaipel vo reoreo vao uvuoro takua viropa rasiuaaro, uvare va uvuoro rirovira rutu uriri iraoaepa. ⁷ Uva Jisas urioroepa voea ruvara iare. Oa iava-ia pituoro oiso puraroepa, “Opeita uriripata. Toreta.” ⁸ Oa iava vuravuraiva. Uva viapau oiso irai kekeiva oiratoa vai. Ari Jisas raga. ⁹ Oire uva pukuia iava varapaoro touvira Jisas oiso goruvira rutu voea vosipareva oiso purapaoro, “Vao-ia oa keketavoi opeita va iava tavipatavere. Ari vo raga osa ragai tova urui iava vorevira tore rovoravereva.”

¹⁰ * Uva disaipel oiso rera akeiva, “Apeisi ragavira iava tarai irara Reo Taisiro-ia oiso purapaaveira, Ilaija urio rovorovere, ra rera sirova uturo Pauto reraaro vigei tuve-tuvesa?”

¹¹ Uva oiso puraroepa, “Ari ita, oiraopavira Ilaija urio rovorovere orekerovu rutu torevoko rovosa. ¹² * Uva visii tavipaavoi oiso, Ilaija urio rovroera uva ora voea-ia rera goguvira. Ora iava rera-ia oiso vo pitupituro puraivora eisi raga ita osa ragai pieivereva ragaipa siitoka vateoro ita.” ¹³ Uva oisi-a eisi osa Jisas puraroepa. Oa iava disaipel rugorugooaepa oiso, O! Ari Jon Baptais iavirava Ilaija vaisirevo.

Jisas Iravu Viovokoto Ravotovira Porete Piereva Ira-ia Oisoa Vurito Tugarato Oisoa Toupave

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Oire uva oirara rutu ruvara iare avaaepa. Oa iava voa rera ruvara-ia rekusa urioroepa iravu oirato ¹⁵ * oiso puraro, “Turaro. Siraou ragai oviitoaaroepa. Ira kokoepo upia tapo puraparevira. Oa iava varaua rerare vurivira toupaveira. Ari ita, vokiara rutu-ia koveparoveira tuitui kasiro iare. Ora vokiara rutu-ia tapo uuko oviro iare koveparoveira tuutuusi-paoro. ¹⁶ Rera sipoavorao oavu iare disaipel vii voeaaro. Uva viapau oiso uvuaiera oiso ra rera porete pieive.”

¹⁷ Uva Jisas oiso puraroepa, “Ae! Visii vao-ia visiigoa-ia viapau oirao pie vovou vai toupai. Visiigoa viapau torevoko vovou vai. Uva ovirovu-ia vuuta visii tapo toupavereva? Ora ovirovu purapaavereva visii vo vovouoro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata? Rera sipota ragai iare!” ¹⁸ Uva Jisas rerare ro tugarato kasipuvira reoroepa rera kosi pleoro viovokotoa iava. Oa iava rera iava upia opesi ovoiepa.

¹⁹ Oire uva voea raga disaipel urioaepa Jisas iare rera akepasa oiso, “Apeisi ragavira iava viapau uvuipaiei tugara kosi piepasa?”

²⁰ * Uva voea tavireva oiso puraro, “Raria oavisii garepai oa iava viapau uvuipatai. Iu, oiraopavira eisi osa visii tavipaa, Vosa rari vukuro vai toupave oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire va iava vo pukuioere oiso purata, Toreu ra vova avau uvaire. Ra avape. Vosa oisi eisi visii varaaro rariara oisi toupave, oa iava uvuipatai osasararovu rutu purasa kovo oisi eisi. ²¹ [Uva viapau oraivai epao tugara kosi piepa raiva vai. Ari vao raga vosa

* 16:27: Ro 2:6 * 16:28: Je 5:7 * 17:5: 2 Pi 1:17; Ais 42:1 * 17:10: Mal 4:5-6 * 17:12: Mt 11:14, 14:3, 10 * 17:15: Mt 4:24 * 17:20: Lu 17:6; 1 Ko 12:9

aio kavu rovopata variria purapasa katai rugoo raga-ia.]”

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Tavi-roepa Oiso, Kopiravere Ra Vorevira Torera (Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² ✱ Uva avaaepa Galili iare. Oa iava voa Jisas disaipel vosireva oiso puraoro ora rera iava, “Tutuu pievoi ra Oirato Ovi-itoaaro Ro Ropoto tovoive oirara vavaearo-ia. ²³ Ra rera upoive rera kopii pieoro. Oire voava vo pevapa vokia vorevira torerovere.” Oa iava disaipel vovouaro rirovira vavataaepa.

Jisas Moni Vikireva Lotupa Kepa-ia Takisoro

²⁴ ✱ Oire uva Kapaneam-ia pou virosa avaaepa. Uva voeao moni oupa irara urioaepa Pita ruvara-ia oiso akesa, “E visii tuvutuvepatoaaro avu moniara vai vikipareveira vo kepa-ia Rovopa Kepa Tugoropa Kepa takis voripaoro, eke?”

²⁵ Uva Pita oiso puraroepa, “Iu.” Oa iava koataroepa kepa-ia. Uva Jisas reo rovoroea oiso rera akeoro, “Saimon. Apeisi rugoopau voeao-ia turaro irara vo rasio tokipa irara. Irou ruvara-ia oisoa moni oupaave, ora voea raga vo ovii irara oaive ruvara-ia, eke oearovu raga voeao tauai irara?”

²⁶ Oire uva va-a vao oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari voeoro ruvara-ia oisoa moni oupaave tauai irara iava voea.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “O ita, oa vituaro-a vao oa iava voeao ovii irara oaive viapau moni vikipaaveira takispaoro. Osa ita viapau uvuiparai ra monia vai vatea takisoro vo kepao-ia Aite oaa vo kepaoro. ²⁷ ✱ Ari ita, teapi voea kasipu piepe. Uva oiso vii tavipaa, Avau toko rovu iare ataritoa vai kaa piesa. Uva rovotoa vai kaa pierivere, ra irai gisipoaro gaari. Ra monia vai ouri. Oire ra oaiva voreu vegeipa takis vorisa Tugoropa Kepa-ia vao uvui pieoro vegei vaoro.”

18

Disaipel Jisas Akeiva Oiso, Irou Rirapai Sara-ia Vao Vova Vuvuiua?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Uva vo vuuta-a vao oa-ia disaipel urioaepa Jisas iare oiso akesa, “Irou vai oearovu rutu-ia putepai vo Sarao-ia Pauto vaoro?”

² Oire va iava Jisas iravure kakaeto keeroepa. Oa iava rera tore piereva voea vuutaaro-ia. ³ ✱ Uva oiso voeare puraroepa,

“Visii tavi iraoapaavo oiraopavira oiso, Vosa visii vovouisiro oavisii iava viapau poretaviro, ra viapau oiso Pauto vo Saraaroepa ruipapata osa ro-ia kakaeto vava ruipaproveira, uva viapau uvuita koatasa vo Pauto vo Saraaro-ia. Viapau rutu! ⁴ Vosa ro ira ora akaipa pieparo ra oiso karekero osa ro-ia kakaeto, ira oearovu rutu-ia putepare Sara-ia Pauto vaoro.

⁵ ✱ “Ari vosa irai visii iava ragai vaisiarore rugooapaoro oiso irai tauvareve kakaetoa vai, ira-a eera ira ragai tauvapare.

Vuri Pitupitu Oa Oirato Vaoro Vuri Piepaiveira Raria

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ ✱ “Ari ita, vosa irai oiratoa vai ira kakaeto raria vaiaro vuri piereve voeao iava kakae vure oea ragai-ia rariapaaveira, uva vearopai oiso ra oea rera-ia riroa vai aveke vai tuuive rera okoearo-ia rera roko piesa avakava vuvuvuaro-ia.

⁷ “Siraovira rutu oirara-ia voeao vo rasio-ia oea oearovu kove piepaiveira vuri vovou-ia. Oiraopavira rutu vao-ia vuri pitupitu oa karekeperea. Ari ita, uva siraovira rutu-a ropa ira voea kove piepareveira vuria-ia. ⁸ Oire vosa ovavaevu visii kove pieve ora okokotovu, vearopai va tokooro va-ia vikiu, ra katai vavae ragava ora katai kokoto toupari. Oa iava uvuipau ra veoro tootoo-ia ouri. Teapi vo vavaerei rutuva ora vo kokotoarei rutuva toupavira, vara rutuva vii vikiiverea tuitui kasi iare okasia viapau rokoa vai vo vuri tapi. ⁹ ✱ Ari ita, vosa osireito vii kove piereve vuri vovou-ia, oire rera tateri rera vikisa, ra kataitoa ragava toupari. Oa iava uvuipau ra tootoo rutu-ia karekeu. Teapi vaierei rutuva toupavira, vaierei vii vikiiverea vo tuituia-ia vao oa viapau rokopaive.

Reo Ruu Aue Iava Sipsip O Iria Ope-sikoopa

(Luk 15:3-7)

¹⁰ ✱ “Visii vao vatatopo iraoapata. Teapi oiso keapata voeao vuutaaro-ia kakae vure akaipa irara raga. Visii tavi iraoapaavo oiso, Vo vuvuiua uva enselpa irara epao voeao oea kakae vure tokipaiveira oea vokiara rutu-ia Aite puaro kekepaiveira ira toupavevoi vo vuvuiua-ia. ¹¹ ✱ [Eake iava uvare ragai-a vao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto urioraera oirara ousa vorevira voeao oea opesikoaeapa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re.]

¹² “Apeisi vai rugorugooapata? Vosa irai oiratoa vai katai vovoto (100) sipsip ragui tokipareve. Oire vosa iriavu opesikoo, ra viapau oirare taraapareve, eke? Iu! Ra ita

✱ 17:22: Lu 18:31, 24:6-7 ✱ 17:24: Eks 30:13, 38:26; Ro 13:7 ✱ 17:27: Jo 6:61 ✱ 18:3: Mt 19:14; 1 Pi 2:2 ✱ 18:5: Lu 18:17 ✱ 18:6: Lu 17:1-2; 1 Ko 11:19 ✱ 18:9: Mt 5:29 ✱ 18:10: Sam 34:7; Ap 12:11 ✱ 18:11:

ae raga kavu piro vo resura vatara tau vo resura vatara (99) pukuia-ia vo uva vo ragui tokipareve, ra oirare kataiva rororo. Ra vovava oirare taraasa avaro o iria opesikoo.
 13 Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vosa vorevira oira oureve o iria opesikoo, ra rirovira rorupareve rutu. Vo roruo-ia pute pievira oa tou rovopaive vao-ia vo resura vatara tau vo resura vatara (99) sipsip vo rara vorevira oira oureve vo ragui iare.
 14 Eisi osa raga vao toupai Aite oavisii vo vovouaro ro vova vuvuiua. Ira vaopa reasiparoveira, opeita iravu opesikoro voeao iava garepa kakaerovi.

Araokoto Torevokopa Pitupitu Ro Ira Vuria Purapareve

15 * *“Oire vosa araokotoa vai oavisii vuria purareve visii-ia, oire avata rera iare, ra rera tapo pautu rera aviavi piesa. Ra rugooro vaore vuria oa purareve visii-ia. Uva oiso rutu toupai, Rera agiagita vo rara visii vo reoaro uvureve.* 16 * *Ari vosa viapau visii uvureve, oire aitereivu outa ra visii peva rutu avata rera iare. Uva eva oiso toupai, Vaiterei evaiterei o vo peva oea rutu katai reo purapaoro vii vo reoaro oirao piepai, oiso osa purapapeira Tugoropa Vuku.* 17 *Ari vosa viapau visii vo reoaro uvureve, oire oirao pie vovou irara gururi voea tavisva va iava vao-ia voeao lotupa irara. Oire ra vosa vao evoa viapau visii rutu uvureve, ra oiso rerare purata, Auoro, oirao pie asato rutu vii kaviruto, takis oupato.*

18 *“Oiraopavira oiso osa visii tavipaa oiso, Auero rutu varao oarare korukorupatai vo rasio-ia, Pautoa tapo oarare korukorurovere vo vuvuiua-ia. Ari varao oara rutu tapo vasepata vo rasito, Pautoa tapo-a oara vaseparevere vo vuvuiua-ia visiipa.*

19 * *“Uva vorevira ita aia visii tavipaavoi oiso, Vosa visii iava aiterei katai vovou purasi ora vaiterei-ia vo orekevu avu vai-ia, oire varirisi. Ra Aite oisi va purareve vaitereipa.* 20 *Iu, vosa vaiterei o vo peva ragai vaisiarore rugoo rovoave, oire uvavivu ora guruave, ra vao voea vuutaaro-ia toua voea tapo.”*

Reo Ruu Kovopatoa Iava Ro Ira Varao Ou Ragaara Kavu Ragapareve

21 * *Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pita Jisas iare urioroepa. Oa iava vao oiso rera akereva, “Vosa ovirovu purareve araokotoa oaa vuriara ragai-ia, oire ra ovirovu-ia vuuta rera iava vara veraa? Erao vatara (7) vuutaro-ia?”*

22 * *Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi viapau oiso eisi vii tavipaa oiso, Erao*

vatara vuutaro-ia. Ari oiso vii tavipaavoi, Erao vatara tau vuutaro-ia ora erao vatara vuutaro (77).

23 *“Uva oisi-a eisi osa Sara vao vova vuvuiua oisi toupaveira oiso, Uva iravu turaro oiso ruipaparoepa ra ou ragaaro torevokoreve kovopa irara varaaro voeao rera voeaaro.* 24 *Oa iava rovrooepa vara torevokopaoro. Uva rera iare iravu sipoiva oirato iria varaaro oiso uvuipaepa katai tau ipu kina (K10,000) rutu-ia.* 25 * *Ari ita, osa viapau monia vai toupaiava rera ruvara-ia kovopato. Oa iava turaro rerare oiso puraroepa, Vearopai vii-ia voriparai ora riakova oara ora kakae vure rutu voeao vii voeaaro ora orekerovu rutu varao vii varaaro oara rutu vatepaa iraiipa. Oire ragaipa visii voriaro vatevere irai vao opesi piesa osa ragai ruvara-ia monia ou ragariva.* 26 *Oire uva oisi-a oiso-ia osa iava rera ro kovopato takuro viropa vo rasia vao oiso puraoro turarore, Turaro reito ragaivipa sirao tu rovooro ragaire. Oara rutu vore piepaa varao.* 27 *Oa iava turaro rerapa siraroepa. Uva vara eaka ragareva varao ou ragaara.*

28 *“Uva rera kovopato kosiro viropa iravu iare kovopato ira tapo oisoa kovopareve. Oa iava rerare oiso puraroepa rera okoearo-ia pituoro, Auoro! Ragai vaoro vore pieri erao vovoto kina (K200) rutu.*

29 *“Oa iava rera eera ira oisoa tapo kovopareve ira takuro viropa rerare oiso puraoro, Ragaivipa sirao tu rovooro ragaire. Oa vore piepaavere rara viipa.* 30 *Vo osa roari reasiparoepa. Oa iava rera tovoreva tuukepa kepa-ia, oiso ra vao toureve aue vore piepaoro vao oa ou ragareva.*

31 *“Oire uva va vao kekeiva kovopa irara. Oa iava rirovira kasipuaepa rutu. Uva vara rutu varao rera vo vovouaro karekesa avaaepa turaro oaivepa.* 32 *Oa iava turaro rerare keararoepa ro kovopato rera akesa oiso, E vii-a vao vurito viigoa vao purarivo? Ari ita, riroara rutu eaka ragaavorao vii vore pieoro, uvare ragaire ora sirao pieueroa.* 33 *Oa iava ita viipa siraroaerao. Uva apeisi iava viapau eerapa ita siraoerao vii tapo kovopato? 34 Uva va-a vao oa-ia rirovira rutu kasipuroepa ro rera reitoaaro. Oa iava rera vatevera voeao vavaeoro iare riro upia vate irara, oiso ra vao toureve vao rutu vore pieoro oa ou ragareva.”* 35 * *Oire uva vo reo opesi pieoro Jisas oiso puraroepa, “Vosa viapau oisi oiso araoko irara oavisii iava viapau vuriara verapata, ra oisi raga ita Aite ro vova vuvuiua visii oisi pieparevere oiso-ia.”*

* 18:15: Lev 19:17 * 18:16: Diu 19:15; 2 Ko 13:1 * 18:19: 1 Jo 5:14 * 18:21: Lu 17:4 * 18:22: Kl 3:13
 * 18:25: 2 Kin 4:1 * 18:35: Je 2:13

19

Jisas Vao Iava Reoroepa Ora Oupa Pitupitu Putearo

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Oire uva Jisas vo reoara rutu opesi pierewa. Oa iava Gallii-ia kavureva Judia taere iare oiso ragavira ivirovira Jodan. ² Uva riro irara rutu oirara rera sirova utupaaepa. Uva voa voea iava upiara rutu porete piepareva ravotovira.

³ Oa iava vo Farisi rera tavatavaesa urioaepa oiso rera akepaoro, “Vosa oirato ora rera vo ruipaaro-ia riakovaaro kavu ovoireve, uva apeisi-a Reo Taisi vai pasi oisi purapai, Oiso vearopai oisi?”

⁴ * * Oa iava vo reo pukooro Jisas oiso puraroepa voeare, “E viapau vo siposipo vieipataveira oa toupaveira Tugoropa Vuku-ia vao rovoa iava? Oa-ia Pauto oiratoarei pura rovoreva ora riakova ora oupa pitupitu iava ⁵ * oiso purapaoro, ‘Vosa oirato aitetoarei kavureve ora aakova.

Ora vosa riakova tapo rera oiraaro ra kataito purasi ora vaiiterei-ia.’

⁶ Eisi osa iava viapau uvuipasiei ra oiso toupasi, Vaiterei. Viapau. Ari oiso piesivoi kataiua varaua. Eisi osa va vao Pauto otavosia purareva oa-ia viapau uvuiparoi irai ra va sikareve.”

⁷ * Oire uva Farisi rerare oiso puraepa, “Ari eakere Moses igei vaterewa vao Reo Taisi oiso, Vo osa oirato reo ovo rigatooro riakova vaterewe, ra oira sigureve?”

⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Riro kaureo irara visii visii goa vo rugooroaro paivuruvira toupaveira. Oa iava Moses visii vaipa va vao karureva, oiso ra riakora sigupata. Osa viapau rutu tuariri rutu vo pitupitu oisoo toupave. ⁹ Ari ita, visii tavipaa oiso, Vosa ro ira riakovaaro kavureve o iria viapau otopa pitupitu purapaeva, eera-a ira ora oupa vo taisiaro-ia tagaure vo osa iriavu riakova oureve ita.”

¹⁰ Va-a vao oa iava disaipel rerare oiso puraaepa, “O ita, vosa Reo Taisire rugooro irai vao ora oupa taisi oiso, Riro gorua rutu-a vao ora oupa taisi. Eerapa vearopa-a ira viapau ousa vo pitupitu purarevori rovoa-ia.”

¹¹ * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Ari ita, viapau oiso oirara rutupa-a vo reoa vao-ia ora riakora. Viapau. Ari voeao raga vaaro-a oepa va vaterewa Pauto. ¹² Aue iava uvare oearovu kavupaveira aako riakoro oisi raga, ra viapau va iava riakova vai oureve, ora voeoro oearoa kakae pura arapa reasipaoro ora itakorepaaveira, ora voeoro oearoa vaore rugoopaaveira Pauto

vo Saraaro vova vuvuiua. Ari vosa aa ro avuo ro ira vo reo vao sirova utu ruipaparo, oire rera eakata, uvare rera vo reasiaro-a vao riako ou arapa.”

Jisas Garepa Kakaero Viraakoreva
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Va-a vao oa iava garepa kakaero sipoiva rera iare. Oa iava oiso ruipapaaepa ra voea kukuearo-ia ora rera vavaeoro tovoreve varirioro, ovusa disaipel voeare korupaaepa. ¹⁴ Uva Jisas oiso puraroepa, “Kakae viure eakata, ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari Pauto vaaro Sara voea vaaro oiso osa voeao garepa kakaero.” ¹⁵ Oire uva voea kukuearo-ia vavaearei tovoreva. Uva va eva purarevoiva, voea arova avaroepa.

Vo Viovokotoa Iava Toupavoi Ro Riro Kotokoto Guruto

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Iravu viovokoto Jisas iare urioroepa oiso purasa, “Tisato. Eake vai puraa veoro pitupitu vai, ra oai iava Tootoo Ovoi oua?”

¹⁷ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “Eakere ragaire eisi purauei? Ari kataitoa raga-a vearotoe rutu Pauto. Vosa rera vaaro Reo Taisi rutu sirova utuu vearovira, oire va iava vo Tootoo ouri.”

¹⁸ * Oa iava oiso Jisas akereva, “Aa vao-a Reo Taisi?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vao-ia Reo Taisi oiso-ia, Opeita oira opopau, opeita otopau, opeita kavirupau, opeita kuvupau oearovu iava, ¹⁹ aiteara vaiopa avivikepau ora aakoara, ora oearovu rutupa siraopau oiso osa ora viipa siraopaveira.”

²⁰ Oa iava viovokoto oiso puraroepa, “Otaiiroa rutu varao Reo Taisiro sirova utuparaveira. Uva eake vai ragapa potepaavo?”

²¹ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “Ari ita, vosa veoro vovou rutu purasa auepau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou. Oa iava uvuipau vara voriaro vaterivora voearoapa apota irara, ra ragai sirova utuu. Eva oa iava viipa varao pere vuvuiua-ia vearoapa.”

²² Uva vo reo uvureva rera ro viovokoto. Oa iava rerare sopaua vavataepa. Uva avaroepa, uvare riroara rutu-a orekerovu rera varaaro.

²³ Oire uva va iava Jisas ora rera voearoare disaipel oiso puraroepa, “Ari ita, vavagisipapeira rutu voeao riro kotokoto guru irara vore ora kiupa arapa Pauto vo Saraaro sovara-ia. ²⁴ Uva ita, vavagisipai vao tavaatoo iava vo rito vo osa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa

* 19:4: Jen 2:27 * 19:4: 1 Ko 14:20; 1 Pi 2:2 * 19:5: Jen 2:24; Ef 5:31 * 19:7: Diu 24:1-4 * 19:11: 1 Ko 7:7-9 * 19:18: Eks 20:12-16; Diu 5:16-20

aeupao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro vori guruto vore koata-pasa Pauto vo Saraaro-ia.”

²⁵ Uva tavetave iraopaiva rera-ia. Oa iava oiso puraaepa, “Uva apeisi-a? Iroutoa vai-a irai uvuipa Tootoo Ovoi ousa?”

²⁶ * Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, “Viapau uvuipa oirato. Ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”

²⁷ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, igei auero oaio rutu kavuiovora vii sirova utupasa. Uva va iava eake vai ouioverea?”

²⁸ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, “Oiraopavira visii tavipaavoi. Vo utupaua orekerovu rutu isivaaro iava varao oara airepavira karekepaperea osa varao vo rasitoo-ia torevoko rovoreverea Pauto, ovuutaroo-ia oiso Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto kerariava pouro viroverea paupa-ia vao king vo vuutaaro. Eva-a oa-ia visii tapo pautaverea aue katai tau erao (12) paupara, visiigoa ragai sirova utupataveira. Oire katai tau erao (12) aue sara vova Isrel oea taavataverea voea rovirieioro. ²⁹ Voeao oirara ora riakora oea ragai vaisiarore rugoopaaro orekerovu rutu kavuiovora oiso-ia, araoko irara, ora taataa riako, ora aite irara, ora aako riako, ora kakae vure, ora voea varaaro rasiara, oea vara-ia varao pute pievira rutu oaravu rutu ouiverea taru aue tapo Tootoo Ovoi. ³⁰ Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoo utupaave, evoea oea visiipa iravereva vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoo irapaave, oea taru visii sirova utuavereva.

20

Wain Kovo-ia Kovopa Irara

¹ “Iu, Pauto vo Saraaro oa oiso toupaveira osa iravu oirato ira vaaro-a riroa rasia. Oire vokipaua rutu ovokivu-ia avaroepa oearovu kovopa irara ousa wain kovo-ia kovosa rera vaaro. ² Uva oearovu tapo kovopa irara ora reoparoea katai vovou raga-ia, oisore ra katai vovou raga puraive. Ra katakataivira katai voki voriaro oupaive katai kina. Oa iava voea arureva voa kovosa wain kovo-ia. ³ Oire vo peva vuuta isivaaro-ia avaroepa ita oearovu kekesa vo uva oisoo aivaropaive osa tou ragapaiva voa. ⁴ Oa iava oiso voea tavireva, Visii tapo avata wain kovo-ia kovosa, ra va iava uvuivira visiipa monia vai vateavere. ⁵ Uva avaaepa. Oire ravireo vuuta-ia ora ovaiaro avaroepa ita. Uva oisi raga ita piereva.

⁶ “Oire vokiavoi vo vavae vuuta-ia avaro oearovu ita kekereva osa touiva. Uva oiso puraroepa voeare, Eakepa tou ragapatavoi vo-ia ro rutu-ia ravireo? ⁷ Uva rerare oiso puraaepa, Ari aue iava uvare viapau irai igei vatepare kovoa vai. Oa iava oiso voeare puraroepa, Oire visii tapo avata, ra kovota wain kovo-ia.

⁸ * “Oire uva vokiepa voeare. Oa iava rera ro ira vo kovoaro-a wain kovo ira tokipato tavireva oiso, Kovopa irarare keerau voea vorisa. Uva voeao iava rovouvere utupa irara voeao-ia rekasipasa irapa kovo irara.

⁹ “Oire uva voeao oea vo vavae vuuta-ia kovo rovoaepa oea karea viropa katai kina raga ousa katakataivira. ¹⁰ Uva voeao oea irapavira rutu kovo rovoiva oea karea viropa ita. Uva oiso keapaepa, Vigei riroa vai pute pievira oupai, osa viapau. Ari oisi raga ita katai kina katakataivira ouaepa voea rutu. ¹¹ Oire uva oisi-a oiso osa ouaiva, vara agarupaiva rerare reoparo ro ira vo kovoaro-a. ¹² * Oiso puraaepa, Evoeare oea utupavira kovoivo oea katai vuutavi raga-ia kovoivoi. Uva voea vo voriaro vaearivu rutu igei vaarova uvuipai. Ari ita, igei vao riro vavata kovoro rutu pura rovopaiovo riroto-ia ravireo.

¹³ “Oa iava oiso puraroepa iravure oirato voea iava rera, Vatetoo oea. Katai reo puravevo, oisore ra katai kina raga oupata visii rutu katakataivira. Uva viapau visii vuri pieavoi. ¹⁴ Vii vaaro voria ouri, ra vava kareu, uvare ragai vo ruiparo-a, oa iava oisi raga eisi voeao voriaivoi utupa irara rutu oiso osa vii vo voriaro. ¹⁵ * Apeisi ragavira? Ra vosa orekevu avu vai purasa aeupara vao-ia monia ragai vaaro, uva viapau oisi uvuiparai, eke? Vearo pitupitu puraavoi, uva va-ia agarupari.” ¹⁶ Oire uva vo reo opesi pieoro voea iavirava oiso puraroepa, “Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoo utupaave, evoea oea visiipa iravereva vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoo irapaave, oea taru visii sirova utuavereva.”

Jisas Ora Rera Iava Vo Pevapa Tavi Puravereva Oiso, Kopyiravere Ra Vorevira Torera (Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jisas Jerusalem iare ipasa aeuparoepa. Oa iava disaipel ragare keeraoepa, uvare voea raga tapo ora reo ruiparoepa vo vokapaoro raivaaro. Uva oiso puraroepa voeare, ¹⁸ * “Uvuta! Ipvuuta! Jerusalem iare uva Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovopai reipa irara vavaeoro-ia pris irara ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia. Oea rera tovopai kortua-ia. Ora reo goru puraivere rera kopii piesa. ¹⁹ * Ra rera vateive oearovupa ratau

* 19:26: Jop 42:2   * 19:28: Re 3:21   * 20:8: Lev 19:3; Diu 24:15   * 20:12: Je 1:11   * 20:15: Diu 15:9
* 20:18: Mt 16:21   * 20:19: Ap 2:23, 3:13

tou irara iava. Ra rera tovipaive rera ragipaoro. Oire rera tapaive evao parikou-ia. Uva taru vo pevapa vokia torerovere kopia iava tootooro vorevira.” Eisi osa voea tavireva ora rera iava.

*Jems Araorei Ora Jon Oiso
Vovoupasiepa Ra Reipasi
(Mak 10:35-45)*

²⁰ * Vo vokio-ia aakova waitereo oviitoarei sipooro Sebedi oviitoareiaro, rekueva rasiuaaro Jisas areoro orekerovure. ²¹ Oa iava Jisas oira akereva oiso, “Eake vaipa ruipapauei?” Uva oiso Jisas tavieva, “Oiso ruipaparai ra reo ovoi purari waitereopa oviitoarei oaa. Ra oiso pausiverea utupaua, iravuvu vo paurovorea oirapapa varata, ari iravuvu vo koike varata vo osa turarou.”

²² Uva Jisas oiso puraroepa vo araorei iare oovovovira, “Viapau taraipasiei vao-ia oare akepasi. E uvuipasiei ra o-ia kap ukaiosi iria-ia ukaioravere, iria agasioi aue iava tavaka?” Oa iava oiso rera tavisiva, “Tu, uvuipaveiei.”

²³ * Oa iava Jisas waitereire oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu. O-ia kap iria-ia ukaiosivere ragai oiraoro. Uva trouto-a ira vo oirapapa varata-ia ora koike varata ragai sirova paurovere? Uva vo reoa vao viapau oiso ragai vo reoaro-a. Viapau. Ari varao-ia paupara oara ravaarevora Aite oearovupa oirara voea oea reesireva.”

²⁴ Uva vo reoa vao uvuiva voea katai tau (10) disaipel. Oa iava vo araoreire aveavepaaepa. ²⁵ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare keeraroepa ora rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, “Taraipatai oearovu-ia reipa irara oea ratau tou irarapa turaropaa, oea-ia kae pievira oearovupa toupaveira uvare pute pievira goruava toupaveira. Oire ita, oearovu reipa irara rutu voea-ia pute pievira rutu toupave. ²⁶ Uva vo pitupitu-a vao-ia oa viapau uvuipai ra visii vuutaaro-ia toupave. Viapau. Ari ro ira oisi ora rei pieparo vo visii vuutaaro-ia ira oiso toupareverea kovopato visii tavvapaoro. ²⁷ Ari vosa ro ira visii rei ruipaparo ira oiso tovorevira, Visii reraoro kovopato. ²⁸ * Oiso rutu osa ragai ragoa urioraera vore. Uva viapau oiso ruipaparaveira ra oearoi ragai kovopaive oirara vai. Ragoa urioraepa kovoa purasa voea tavvaoro. Ora ragai vaoro tapo tootoo vatesa va iava vaseoro oirara rutupa voea oriruoro.”

*Jisas Voositoarei Porete Piereva Ravovovira
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Oire uva Jeriko iava avaroepa. Oa iava oirara rutu Jisas sirova utuaepa. ³⁰ * Uva vao waiterei voositoarei raiva vatuaoro-ia pausiepa, vo osa rera iava uvusiva Jisas osa vokapareva. Uva oiso puraoro rerare keerapasiepa, “Turaro. Vii-a Devit Aaotoaaro. Vegeivipa siraou.” ³¹ Oa iava riro irara waitereire korukorupaaepa oiso pura- paoro, “Avaitereo, ora tape piesi!” Osa gau- siva ita rirovira rutu. Uva oiso purasiepa ita, “Vii-a Devit Aaotoaaro. Vegeivipa sir- aou!”

³² Oa iava Jisas voavi toupaooro waiterei aatooro oiso puraroepa, “Eake vai-a oapa ruipapasiei ra oai puraa veipa?”

³³ Uva oiso rera tavisiva, “Turaro. Vegei oiso ruipapaveiei ra vegei osireiaro karuri.”

³⁴ Oa iava Jisas waitereipa siraoroepa. Uva waiterei osireiaro-ia vavaea tovoreva. Uva va iava vorevira vurasiva. Osa iava rera sirova utusiepa.

21

*Jisas Turarovira Koataroepa Jerusalem-ia
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Oire Jerusalem iare avapaoro Betfasi urui iare tutuu pieivoiva, Oliv Kovo Pukui varataaro-ia aitereivu disaipeltoarei ira pierava waiterei aruoro oiso, ² “Vo urui-ia kareu virosa irasi. Ra vao donki kekesi ovusa variaua riaro-ia toupave oviitoa tapo oira reraoro. Uva vo avaoiri rutu karu- sivere ra waitereiva vorei ragai iare. ³ Oire ra vosa irai vei akepareve oiso, Eakere evaiterei avaoiri oupasi? Ra oiso tavisii, Iria-ia Turaro vo kovooro toupavo. Oai iare waitereo oupaveoi. Ra waiterei iava vaseve ikavira veipa.”

⁴ Vo reo oirao piesa vao karekei oreoa purareva profetato oiso,

⁵ * Vii Saion vata tavuiverea oiso, Eera visii reraoro King ira urioaroi visii iare gavaure vovouto. Ira donki kakae ivara-ia pauparo urioaro.⁷

⁶ Oire uva waiterei waitereo disaipel- toarei oisi waiterei piesiva donki avaoiri waitereiva voreoro oiso osa Jisas waiterei tavireva. ⁷ Oa iava varoara tovosiva waiterei ivara-ia oara ivara-ia popotapavira pauparoepa Jisas. ⁸ Uva riro irara oirara ora riakora ora voea vararo varoara parakapaoro vara tovopaiva raivaoro. Osa oearovu evaora tosipaoro vara tovopaiva vao raga raivaoro. ⁹ * Uva voea oirara ora riakora piriipaoro rerava irapaepa, osa oearovu utupaepa kaku piepaoro oiso

* 20:20: Jo 9:38 * 20:23: Ap 12:2; Re 1:9 * 20:28: Fl 2:7; Ais 53:10 * 20:30: Mt 9:27; Sam 89:1-5 * 21:5: Ais 62:11; Sek 9:9 * 21:9: Sam 118:26

purapaaepa, “Hosana Devit aautoaaro-ia Pauto rera virakoreve, ro-ia ira uriopa Turaro vaisiario sovara-ia! Hosana vore viara-ia Pauto!”

¹⁰ Oire uva Jisas Jerusalem urui-ia koataroepa. Oa iava oirara rutu ora riakora voeao vo urui-ia tou irara oea rera kekeoro paripariiva rutu oiso purapaoro, “Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia?”

¹¹ * Oa iava oirara ora riakora vokapaoro oiso puraaepa rerare, “Profetato ro-ia Jisas, Nasaret iava rera vo Galili taere sovara-ia.”

Vo Jisas Oirara Sigureva Tempel Sovara Iava

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Uva Jisas Rovopa Kepa-ia aue Tempel koataroepa. Oa iava voava oirara rutu sigureva vo osa voo ora voripaaepa vo kepa sovara-ia. Uva voo tebolara petopetoreva oara-ia orekerovu-ia moniara ora tuutuukopaaepa, ora varao paupara oara-ia pauparo ora tuutuukopaaepa kurue kare-ia. ¹³ * Uva oiso voeare puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ragai vo kepaaro-a vao-ia oa vaisipaiveira oiso, Variripa kepa.’ Uva oiso rutu va piepatavoi, vataupa tapi kavirupa irara voaro.”

¹⁴ Uva voo toureva Tempel sovara-ia osa oearovuva uriopaaepa voosi irara ora kotupipa irara rera iare voo. Oa iava voea ravotovira porete pie ovoipareva. ¹⁵ Uva reipa irara pris ora oearovu tarai irara Reo Taisi-ia voo ravotoa kekeiva. Oa iava kakae vure uvuiva osa kaku piepaiva Tempel sovara-ia oiso purapaoro, “Hosana Devit Aautoaaro-ia!” Osa-a eisi osa iava vuri vovou irapaaepa rutu rirovira kasipu-paoro. ¹⁶ * Uva oiso puraaepa rerare, “E pasi vo reo uvurivoi oa purai viire?” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Tu. Oa uvuavo. *Esa viapau vo reo vieipataveira oa oiso purapai,*

‘Vii garepa kakaero oiso pieriva ora voeao sikeo irara roroara-ia tou irara ra vii-ia vuurapa vaisi purapaive?’”

¹⁷ Oire uva voea kavuoro kosiro viropa uruia iare voo Betani voo tousa vo rupa-ia voo.

Vo Jisas Reoroepa Oa Iava Fik Ova Erakoepa

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Oire uva vokipaua rutu Jisas voreroepa riro urui iare. Uva voo rirovira rutu ogeroepa. ¹⁹ Oa iava oevavu kekereva fik ova raivaaro. Uva vo eva iare avaroepa. Uva

viapau oiso kuea vai kekereva voo. Ari guruvara raga toupaiva voo. Uva vo evare oiso puraroepa, “*Viapau oiso ra kuepau-vereva ita.*” Oa iava ikavira erako ovoiepa.

²⁰ Uva disaipel va voo kekeiva. Oa iava tavetave irapaiva oiso purapaoro, “Apeisi iava fik ova ikavira erako ovoie?”

²¹ * Uva Jisas voea vaaro pukoreva oiso, “*Ari ita, oiraopavira visii tavipaa oiso, Vosa oirao pie vovou rutu purapata vakuvaku asavira, oire ra oiso piepata osa vo evaore fik ova pieavoi oa iava erakoei. Ari ita, ra viapau oiso va raga voo purapata. Ari uvuipatai ra vaore pukuia tapo oiso purata, Toreu ra ora vikiu voo avakava-ia. Oire ra oisi pieive.*” ²² * Uva vo osa varipaoro rutu variripata orekerovupa ruipapaoro, *oa iava uvuipatai ra vara oupata.*”

Jisas Akeiva Oiso, Irou Vaore Vii Reesiva
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ * Uva Tugoropa Kepa-ia aue Tempel koataroepa Jisas. Oa iava oirara rutu siposiporeva voo. Uva reipa irara pris ora oearovu Irel iava oearoa rutu urioaepa rera akesa, “Eake reesia voo vii vaaro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?”

²⁴ Oa iava Jisas voea aautooro oiso puraroepa, “*Ragai tapo ita visii akepaavoi oavure. Vosa ragai gisipoaro pukota, oire ra ragai tapo ita visii aatoo visii tavioro ragai vo reesiaro iava.*” ²⁵ Oire vo baptaisoo Jon oa puraparevora, ovuva vo karopoa oa urioera Pauto ruvara-ia, eke voo oiratoa raga? Ra ragai tavita!” Uva ora rugurugoo piepaaepa oiso. Apeisi avu purapaviei? Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piepata? ²⁶ * Ari vosa oiso puravio, Oirato vaaro, uva riro irarapa uriripaviei, uvare oirara rutu oiso rugurugooapai oiso, Jon-a profetato rutu. ²⁷ Oa iava oiso purapaaepa, “*Viapau taraiapai.*” Uva Jisas voea tavireva, “*Ragai tapo ita viapau visii tavia vo reesi iava oa iava vo kovo purapaavora.*”

Reo Ruu Iravu Oviitoareiaro Iava

²⁸ “*Apeisi rugoopatai? Iravu oirato ira oisoo oviitoareiaro toupasi. Oa iava avaiotoa iare avaroepa oiso rera arusa, Oviitoo oaa avau wain kovo-ia kovosa vo vokie.*” ²⁹ Uva rera vo reoaro pukoooro oiso puraroepa avaioto, Reasiparai. Oire va isi-vaaro iava vovouisi poreoro ita avaroepa kovosa. ³⁰ Oire uva kikootoa iare avaroepa aitetoo oiso raga ita rera tavisa. Oa iava oiso puraroepa, lu aite. Avaparai! Uva viapau oiso avaroepa ³¹ * Oire uva vaitereia vaitereo oviitoarei, uva aa ro aitetoo vo

* 21:11: Jo 6:14, 7:40   * 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11   * 21:16: Sam 8:2   * 21:21: Mt 17:20; Je 1:6   * 21:22: Je 5:16   * 21:23: Ap 4:7, 7:27   * 21:26: Mk 6:20   * 21:31: Lu 7:29, 50

reoaro sirova uturoepa?” Oa iava oiso puraaepa, “Ari avaioto.”

Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visii tavi iraopaa oiso, Voeao kavirupa irara takis oupa irara ora vairo otopa riako oea Pauto vo Saraaro-ia koata rovoaverea iraro visiipa. ³² Eake iava? Uvare Jon torevoko pitupitu kareke rovosa urio rovoroea visiipa. Uva viapau rera oirao pietava ovusa voeao takis oupa irara ora otopa riako rera oirao pieiva. Ari ita, uva va keketava oa iava viapau oiso vovouisiro oavisii poretava rera oirao pieoro.

Reo Ruu Vao Voeao Iava Vuri Irara Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ * “Reo ruu uvuta vao oa oiso purapai, Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava voa rikui tekareva auere gerepara pigipato masin. Uva voa uutupa kepa paureva vo kovo ruvara-ia. Oa iava oiso oevu kovopa irara tavireva, Vo kovo toki ragapatavere ragai vo kovoaro monia purapaoro ragai vaaro. Voea tavirevoiva, voea tovo pieoro vo kovo-ia otaerevu iare avaroepa. ³⁴ Uva oivavu sovara-ia oevu arureva kovopa irara rera voeaoro vo kovo iare, oiso ra vo kovo kuearo iava oarai ouive rerapa voea ruvara-ia voeao oea oisoa vo kovo tokipaive. ³⁵ Oire uva voeao oea arureva rera kovopa iraraoro oea ouiva voeao wain kovo tokipa irara. Oa iava voea iava iravu ragipaiva, ari iravu kopii pie ovoiiva, ari iravu vurokoiva aue-ia aveke. ³⁶ Uva rera ro ira vo kovoaro-a oevu ita arureva kovopa irara rera voeaoro riro irarav rutu. Oa iava oisi raga ita voea pieiva. ³⁷ Oire uva ovoikuvira rutu rera oviitoaaro rutu siporeva voea iare oiso rugoopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere ragai rutu oviitoaaro. ³⁸ * Oa iava oiso ora reoaepa voeao wain kovo tokipa irara, Rera-a ro-ia turaro oviitoaaro rutu. Irare ra rera upoera, rera varaaro rutu oupe. Ra oisi iavirava kovoa tokipe ora vigeipa. ³⁹ Uva va iava rera-ia pituiva vo kovo sovara-ia. Oire voava rerava kosa viropa vo kovo vatuario-ia rera kopii piesa. ⁴⁰ Uva apeisi vai rugorugoopatai vo siposipo uvupaoro? E utupavira urioroverea ro ira vo kovoaro-a? Ra eake vai-a vao oa purasa urioroverea voea-ia voeao vo kovo tokipa irara, raa?”

⁴¹ Oa iava Jisas-re oiso puraaepa, “Ari voea rutu taru uporevereva voeao vuri irara. Ra oevu raga ita tovo pierere vo kovo-ia. Uva vo aio oupa vuutaaro-ia vo

kovo iava oupaoro rerapa vatepaaverea torevokovira.”

⁴² * Uva voeare oiso puraroepa Jisas, “Esa pasi vo reo vaio vieipataveira Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira, ‘O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa paupa arapa, eira rutu ita-a avekeva rovpava rutu kukuuvu tuuta oa eisi piereva Pauto Turaro. Uva evo kovo purareva oa vigei osireiario-ia ravotovira toupaveira.’

⁴³ Ari ita, Pauto rera vo Saraaro-ia visii Jiu rui piererevea oevu raga vatesa voeao oea vearo kue purapaiveira va-ia. ⁴⁴ [Ari vosa ro ira kovero oira ivara-ia o-ia aveke ra ora pegepegeoro ita. Ari vosa oira o aveke koveo irai ivara-ia, oire ra garepa visivi rutu rera taritaoro koveo.]

⁴⁵ Oire uva voea voeao pris ora Farisi va vao reo ruu uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava rera oriorisioro oiso puraaepa, “Asi vigeire oiso puraparoi.” ⁴⁶ Uva va-a vao oa iava oiso vovou ragapaepa ra rera-ia pituive. Uva rirovira rutu uriripaepa ita oirara rutupa voeao oea oisoa oiso purapaave rerare, Jisas profetato.

22

Reo Ruu Vao Riako Oupa Aio Iava Vao-ia Rei Voki
(Luk 14:16-24)

¹ Oire uva oavu ita purareva reo ruu voeare oa-ia oiso puraroepa, ² * “Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupai osa iravu reito king, ro ira oiso vo pitupitu purareva vo osa oviitoaaro riako ousa aueparo rei voki-ia. Oire riroa aioa purareva rera ro reito, ³ uvare oearovu oisoa reesi rovopareve oiso, Voeaore kaokaoravere rera vo aio iare. Oire pura piro vo voki vao oa-ia vo aio purareve. Oa iava rera voeaoro arureve, Voeaore keerasa avata. Ari vo osa reasipaave vo aio iare urio arapa. ⁴ Oa iava oisoa oevu arupareva ita rera voeaoro kovopa irara oiso puraoro, Visii avata ita voeare keerasa ita oearo keera ragaraero. Ra oiso voea tavita, Uvuta. Ragai vaoro vatatopoei aioa, varao-ia oa puraavo oiso-ia bulmakau kare ora voeao taoropa kare. Ragai vo karearo oea upoavo. Oa iava vara rutu-ia vatatopoavo. Ari uriota va iare vao riako oupa aio.

⁵ “Uva eisi-a osa kaokaosa avaaepa voea voea kovopa irara voeare, osa reasipaepa ita vo kaokao uvu arapa. Uva voava ora sikasikaepa oiso oearovu ora voea vo kovoroaro iare vikuiva, osa oearovu ora

voea vo kovoroaro purapasa sara kovoro avaaepa. ⁶ Osa oevau kovopa irara rauiva reito voeaaro voea vuri piesa voea kopii pieoro. ⁷ Uva oisi-a oiso osa iava rera ro reito rirovira rutu kasipuoro rera voeaaro arureva viurupa irara. Oa iava avaaepa voea opesi piesa voeao oea kovopa irara upoiva. Oa iava voea vo uruiaro-ia tapo piuaepa.

⁸ “Uva va-a vao oa iava reito rera voeaaro kovopa irara tavipareva oiso, Aioa vao oa vatatopoe tuariri. Oa iare voeare keera ragarae oea reesi rovoavora. Uva viapau uvuiipai ra urioave, uvare viapau uvuivira toupai voea vo rugorugooroaro. ⁹ Oa iava visii tavipaa oiso, Vusita riro raiva iare voa siituepasa oearoire oirara vai ora riakora vai. Ra oearie keerapaoro oiso purapata, Uriota riako oupa aio iare. ¹⁰ Uva eisi-a osa puraroepa, oa iava avaaepa kovopa irara riro raiva iare oirara rutu gursa ora riakora voearo tapo vuri irara ora voeao vearo irara. Oa iava voea rutu pausa urioaepa kavatao kepa-ia. Uva agasiepa voea iava.

¹¹ ✧ “Oire uva vao paupaaepa oirara rutu vo aio-ia osa reito koataroepa voea kekesa. Oa iava voea sovara-ia iravu kekereva ira viapau vearovira oritooro urioaroepa vo vokia iava riako oupa aio-ia. ¹² Oa iava rerare oiso puraroepa reito, Vatetoo oaa. Apeisi iava viapau vearotoa vai-ia kuvutoa vai kuvuoro urioarei vo aio iare? Osa viapau rera aatopareva. ¹³ Oa iava rera voeaaro tavireva oiso, Rera vavaearo tuuketa ora kokotoarei tapo. Ra oisi rera pieoro rera kosi pieta vova eisire rupa-ia. Ra vao rupavira toupaooro ora reuriaro kuripareve ora rerapa sirapoaro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa Pauto kaokaoparoveira riro irarare. Ari katakataipa irara raga ora rerapa reesi-pareve koatapasa rera vo Saraaro-ia.”

Vo Jisas Akeiva Takis Moni Vatesa Sisa-pa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Oire uva Farisi oiso vo reo purasa avaaepa, “Eake reo vai-ia rera tavatavaepe, ra oa iava rera piro piepe ro Jisas?” ¹⁶ Osa iava Herot aruiva disaipel tapo voeao Farisi voeaaro. Oa iava Jisas iare avaaepa oiso purasa, “Tisato, ipei vii-ia taraipei oiso, Vii-a oiraopa reotoa rutu. Uva oiraopa vovou rutu vii vaaro oa iava oirara rutu siposipopariveira Pauto vo pitupituro oia. Uva viapau oiso oearovure rugoopauveira oiso, Teapi ragaire vuri rugoo purave. Viapau. Ari katai reoa raga purapariveira oirara rutupa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava ipei tavipari, Apeisi rugoopauvei?”

E torevokopai ra rerapa Sisa takisvio moni vateoro ro gavman vigei reitoaaro, eke viapau?”

¹⁸ Uva Jisas voea vo reoaro oriorisioro oiso puraroepa, “Visii vao riro ratarataa vovou irara. E ragai tavatavaepata?” ¹⁹ Ragai roro pie rovota oai iava takispa moni vai.” Oa iava oavuva urioaepa rera vatesa Jisas. ²⁰ Uva oiso voea akereva, “Irouto puaro-a ro-ia? Ora irouto vaisiaro-a?”

²¹ ✧ Oa iava oiso puraaepa, “Ari Sisa.” Uva oiso puraroepa, “Vosa Sisa vaaro, oire rera vateta Sisa. Ari vosa Pauto vaaro, oire Pautoa-pa va vateta.”

²² Uva vo reo-a vao oa uvuoro rirovira rutu va-ia rugorugoo iraoaepa. Oa iava rera rova avaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiiro Ra Vorevira Torero

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Oire uva vo voki raga vao oa-ia reipa irara Sadyusi-pa irara vova lotua Jisas akesa urioaepa. [Evoea oea oisoa kopi-ipa irarare oiso purapaave, “Viapau oiso torepavere vorevira kopii tapi iava.”] ²⁴ ✧ Uva oiso rerare puraaepa, “Tisato, Moses oiso puraroepa, Vosa iravu kakae pura asavira kopiiro riakovapa, oire ra araokoto ita oira oureve. Oire rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. ²⁵ Oire vo tuariri erao vatara (7) rutu oaraovu oea oiso ipei ruvara-ia toupave. Oea iava iravu avaioto iriavu arova riakova kopiiroepa kakae pura asavira. Oa iava kikooto ita aio oira oureve. ²⁶ Uva eraopato ora vo pevapatato oisi raga ita piesiva oira arova. Oa iava vo arao rutu vo rekasiaepa erao vatara rutu-ia oirapa kakae asavira raga kopiiroepa. ²⁷ Oire uva vo arao rutu ope- siaepa kopiiro. Oa iava vo arao isivaaro iava kopiiro ita oira. ²⁸ Uva vo vokio-ia oa-ia oirara rutu torevavea vova kopiiro-ia. Uva irouto vo arao iava oira ourevea? Aue iava uvare vo arao rutu oisoa oira oupaive oira arova kopiiroepa.”

²⁹ Oa iava Jisas oiso voea vo reoaro pukoooro oiso puraroepa, “Viapau oiso taraiipatai Tugoropa Vuku vo rigatoaro-ia. Ora viapau tapo taraiipatai Pauto vo goruaro-ia tapo. Eisi osa kokoropavira ora reopatai. ³⁰ Oire vo vokio oa-ia oirara rutu kopiiro iava vorevira torevavea oa-ia viapau oiso voreria vaiei riako ou vai. Ari oiso raga toupasa vorevira torevavea osa purapurapa irara ensel voea uvuuua.

³¹ “Uva vo reo-a vao oa iava visii akepa voea iava voeao kopii irara oea torepavere. Asi viapau pasi vo

✧ 22:11: 2 Ko 5:3; Kl 3:10-12; Re 3:4, 16:15, 19:8

✧ 22:21: Ro 13:7

✧ 22:24: Diu 25:5

✧ 22:32: Eks 3:6, 16;

reo vieipataveira oreoa iava Pauto visii tavireva? Oa-ia oiso puraroepa, ³² * Ragai-a Pauto oaive Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop voeao oea urauraaro tootoovira toupaverea.' Ari ita, uva va-a vao vituaro iava oiso purapai, Viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Ari Pauto-a voea reraaro oea tootoopai." ³³ Oire uva voea voeao oea vo reo uvuoro vao-ia ora sitaaepa va-ia tavetavepaoro.

Vo Toupai Reo Taisi Vao Rovopa Rutu Pauto Vaoro

(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Uva voa-a vo uva Sadyusi-pa irara tape piereva Jisas voea vo reoaro tuoro. Oa iava Farisi va iava uvuoro urioaepa. Oire voava voearei rutu ora guruaepa rera ruvara-ia. ³⁵ Uva voearei rutu iava iravu riro reo kerisito Reo Taisi-ia toupaveira. Ira oiso vovouparoea ra Jisas tavatavaeveve rera akeoro. ³⁶ Uva oiso puraroepa, "Tisato. Aa vao-a reo goru oa vara rutu-ia reo goruro pute irapaipai?"

³⁷ * Oa iava Jisas vo akeo aatooro oiso puraroepa, "Reito Pauto vii reraaro irapa sopaua oara rutu vateri, ora rugorugooara rutu, ora taraiara rutu varao vii varaaro rera ragapa vateri. ³⁸ Va vao-ia reo goru oa reipai rutu ora rovopa rutu. ³⁹ * Uva eraopa oa vava areiivira raga oiso purapai, Ora vii sapaaro rutu vatepari voeaopa oea vii ruvara-ia vii toupaveira, oiso rutu osa ora viipa siraopaveira. ⁴⁰ Vo taisireo Reo Taisi rutu vituaro varao Moses vase ora profeta irara varaaro."

Jisas Farisi Akereva Ora Rera Iava Kraiis
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Vo uvuru raga-ia toupaveira Farisi osa Jisas oiso voea akereva, ⁴² "Apeisi rugorugooatai Kraiis-ia. Irou aautoaaro?" Oa iava oiso rera taviiva, "Ari Devit aautoaaro."

⁴³ Uva oiso puraroepa voeare, "Uva apeisi iava Devit vateriva Tugoropato Uraurato vo rugoo oa iava Kraiis-ia Turaro vaisi tovoreva oiso puoro,"

⁴⁴ * "Turaro Pauto ragai reraarore Turaro oiso puraroepa, Vo paupaverea oira-papa varata-ia vo tuguras ovokia-ia voeao vii voeaaro keripa irara tovoaverea vii kokotoaro roeroaro.'

⁴⁵ Ari ita, Devit raga turarovira Kraiis vaisireva. Uva apeisi ragavira? Uvare Devit aautoaaro-a ro Kraiis ira Devit sirova kavauroepa."

⁴⁶ Oa iava viapau oiso irai uvuiparoepa vo reo pukosa Jisas vaoro. Uva voa-a evoa

uva rovoaepa uriripaoro rera ake arapa vorevira.

23

Tisa Irara Vo Pitupituroaro Aue-ia Reo Taisi Voearei Ora Farisi

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46, 20:45-47)

¹ Utupavira Jisas oirara rutu tavireva ora voeao rera voeaoro disaipel. ² * Uva oiso puraroepa, "Voeao tisa irara tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oearea reesiiva oevau oavu-ia paupa vo uva oisoo Moses varaaro Reo Taisi aviavi piepaive. ³ Uva oisi-a eisi osa vao oiraopa reo rutu va vatepaiveira visiipa. Uva uvuipatai ra va uvupata, ra va sirova utupata. Ari vao voea vo pitupituroaro, viapau oiso vao Reo Taisi sirova utupaaveira oa-ia voeao oirara siposipopaveira. Eva-a oa vituaro iava viapau rutu oiso ra voea vo pitupituroaro sirova utupata. ⁴ * Ora riro vavatapa ruuro tuukepaiveira oirara vutuaro-ia vara tovopasa, vo osa ora voea raga viapau varavi-ia pitupaive sipareoaravi raga iava voea tavvapaoro oea vara kaepaive. ⁵ * Uva vara rutu purapaiveira oiso ra oirara vara kekepaive. Iu. Riropa pakoro oara oisoo purapaive Tugoropa Reo-ia pakopasa vara-ia. [Oire varava riro kaekaepavira variripaave.] Ora aue tapo papaapa varoro oara-ia oisoo oritopaave, oara oisoo kokotoara rutu iare vara piepaive. [Oire ra vara vituaro-ia riro paraka turua purapaive va iava ora reesipasa, oiso ra oirara rutu vara iava oiso auepaave vara kekepaoro, O, riro tarai irara voeao Tugoropa Reo-ia.] ⁶ Ora oisoo rovopa tavukipa ruipapaave paupa vo aiopa vokia. Ora vao tapo paupa vo Reo Uvupa Kepa-ia Sinagog oa-ia oisoo paupaave reipa irara. ⁷ Ora oiso tapo ruipapaave ra oirara rutu voeapa ora avivikepaoro oiso voeare purapaave, Vearo voki, vo uruiara rutu sovara-ia. Ora oiso tapo purapaave, ra oiso voea vaisipaive, Tisa irara.

⁸ "Uva oiso ruipaparai ra viapau oisi visii vaisipaive oiso, Tisa irara. Viapau. Ari kataitoa raga, visii reraaro Tisato. Ari visii rutu-a katai arao rutu. ⁹ * Uva vo rasio-ia viapau uvuipatai ra irai rei piepata irai vaisipaoro oiso, Vigei aitearo. Viapau. Ari kataitoa raga Aite oavisii ira oiso toupave vuvuiua-ia. ¹⁰ Ora viapau tapo ra oiso visii vaisipaive, Turaro. Viapau. Ari kataitoa raga visii reraaro, Ragai ita Kraiis. ¹¹ Ari vosa ro ira visiipa reiparo, ira-a eera uvui irapa ra ora vaisiro oiso, Visii reraaro kovopato. ¹² Ari ro ira ora vaisiario raga kae piepareve, ira-a eera vaisiario akaipa

* 22:37: Diu 6:5   * 22:39: Lev 19:18; Ro 13:9; Je 2:8
Esr 7:6, 25; Nie 8:4   * 23:4: Ga 6:13   * 23:5: Diu 6:8

* 22:44: Sam 110:1; Ap 2:34; Hi 1:13, 10:13   * 23:2:
* 23:9: Mal 1:6

pierevere Pauto. Ovusa ro ira ora rera vaisiario vara piepareve, ira vaisiario kae pierevere utupaua Pauto.

Jisas Tisa Irara Ora Farisi Tavireva Vao Iava Vuri Pitupitu Oa Oisoa Purapaive
(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ “Oire visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo irapata riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa rataoa tupapataveira vao Pauto vo Saraaro iava vo oirara rutu osireiario-ia. Ora visii ruture tupapataveira vo osa oearovu koata rui pa ragapaave. Oire ra visii raga vo vovouroaro-ia paipaive oearovu rara visii raga voeare tupapata.

¹⁴ “[Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo irapata riro kuuvu irara rutu visii. Ora riro raree riakore vo keparoaro ou raga irara. Visiigoa vao oirara osireiario-ia riro kaekaepa variriro purapataveira vuriara oavisii vataupaoro. Oire uva va-a eva oa vituaro iava vuria rutu oupataverea riroa voria vuria.]

¹⁵ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo irapata, riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa avakava-ia viripataveira ora voraro vo rasio rutu-ia kataitoo ragare taraapaoro disaipelto, oiso ra visiipa disaipelparo. Oire ra oisi rera pietavara, rera ava pieta Vuri Tapi iare. Ra visii raga vo vovouroaro sirova uturo ita oiso osa vara sirova utupataveira visii. Uva va iava eva visii vo voriroaro-ia vuriara rera vo voriaro vuria rutu pute pievira karekepe.

¹⁶ “Visii vao-ia visiigoa oearovu tuvutepataveira raivara-ia oiraravoosipaoro. Visiigoa vatatopo irapata. Visiigoa ora visii vo siposiporoaro vatepataveira oearovupa. Oire ra oiso voeare purapata, Vosa irouto Tempel vaisi ragaapaoro reo ovoi purareve, ra oiso puraparo, Oiraopavira rutu, oa oiso toupavo kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto ro ira gol vaisiario reo ovoi purareve vao oa Tempel sovara-ia toupaveira, oire ra viapau uvuipa ora rera raga vo rearo gasireve.

¹⁷ * “Visii kokoropa irara ora voosi irara. Eake vai-a vao oa reipai? Gol pasi oa reipai, eke Tugoropa Kepa aue Tempel oa gol tugoro pievira karekepapeira, ra va iava rei vaisipape? ¹⁸ Ora vao tapo osa ora visii vo siposiporoaro iava oaravu vatepataveira oearovupa. Uva voeare oiso purapata, Vosa irouto eravao raga vaisipaoro oiso puraro, Oiraopavira rutu, oa oiso toupai kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto tauoa eravao-ia toupaveira oiso puraro, Oiraopavira rutu, oire ra viapau uvuipa ora rera raga vo

rearo gasireve. ¹⁹ * Visii vao voosi irara. Eake vai reipai? E pasi tauoa reipapeira, eke eravao tauoa rei piepaiveira. Oa iava tugoropavira karekepapeira, eke? ²⁰ Uva eisi osa iava oisoa oirato eravao oirao piepaoro oiso puraparo, Oiraopavira rutu, ora orekerovu rutu varao oara oira ivara-ia toupaveira. ²¹ Ari vosa ro ira Tempel vaisiario oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira vao Pauto tapo vaisire. Eake iava? Uvare Pauto vao toupaveira Tugoropa Kepa vao Tempel. ²² * Ari vosa ro ira vuvuiua-ia vaisiario oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira Pauto tapo vaisire vao. Eake iava? Uvare Pauto vao pauparoveira.

²³ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visii vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tau-tauara rutu iava. Oiso osa varao aiorovi taraipara utuava geesi piepataveira aue-ia geesi kouro Pauto-pa tauoa purapasa. Ovusa varaore reipara ovaupataveira rutu oiso osa varao-ia oira rovirieipa pitupitu oiraopa, ora oirarapa siraopa pitupitu, ora oirao piea vo pitupituro. Oire rovopa vao-ia vosa varao purapata, ra viapau oiso gareparavire tapo ovaupata vara purapa arapa. [Oiso osa vao-ia taraipa aioro utu-ava geesi piepa.] ²⁴ Visii toupata oiso rutu osa voosi irara. Visiigoa oisore auepataveira ra oirara tuvutepata vo raivao-ia oa-ia auere oa kasivaripataveira kuvikuvu kare veraverapaoro roviara iava. Ari vosa koie ra oira rutu kopata.

²⁵ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara visii. Visiigoa kap iava varaua raga sisupataveira ora dis, ovusa vara sopaaro agasipape varao iava kavirupa pitupituro ora varao ora aio piepa pitupituro visii raga vararo. ²⁶ Vii Farisi voosito! Viigoa kap sopaaro sisigarue pie rovopari, ra oira varaaro tapo sisigarue epao.

²⁷ * “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatatopo irapata. Visiigoa oisi rutu toupataveira osa tova urul. Oa ivara-ia vatoo kerarire vearo kekepapeira vo ragava ivara-ia. Ovusa rikuaara sovara-ia riroara oira eruro keruara toupaveira, ora oaravu rutu eruara. ²⁸ Eisi osa visii iava varaura sopaaro toupaveira. Oire ra oearovu rutu oirara visii vararo kekepaoro oiso keapaave, Torevoko irara, ovusa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava ratarataa vo pitupituro ora varao tapo Reo Taisiva kaureopa pitupituro.

Jisas Voea Rutu Tisa Irara Tavireva Oiso, Vuri Vori Outaverea (Luk 11:47-51)

²⁹ “Visii tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatotopo irapata. Visiigoa tova uuiro oritopataveira vo uuiro uva voeao tovaiva torevoko irara ora profet irara. ³⁰ Oire oiso purapataveira, Vosa voari rutu toupaiovori igei aao iraraaro vo vuutaaro-ia tuariri, oire ra viapau voea tauvapaio profet irara upopaoro. ³¹ * Uva evo reo oa purapatavoi ora visii iavirava oa-ia vaisipatavoi oiso, Igei aao iraraaro oea oisoa profet irara upopaive. ³² * Visii vo pitupitu vao ovoivi pie irapata, oa rovoiva visiipa aao irara oavisii voari tuariri. ³³ Visii rakoru kare, ora rakoru kare ovii iraraaro. Apeisi-a oiso osa rugorugopatai vao-ia reesia vore Vuri Tapi? Viapau visii ouverea, raa? Uva ovu rutu iare toritaverea?”

³⁴ “Uva va-a eva oa vituaro iava voeao siposa aueparai visii vuvuvuruaro iare riro tarai irara profet irara, ora tisa irara. Oea iava oearovu upopataverea, vo rara kare uviropaave visii vuvuvuruaro iare. Ari oearovu tapapataverea evao parikouro-ia voea iava, ora oearovu ragipataverea Tugoropa Keparo sovara-ia. Ora voea tapo iava oearovu sigupataverea ouruirovu iava, ora voea tariopataverea ra avapaave ouruirovu iare. ³⁵ * Uva eisi-a osa iava vao visii-ia karekeperea oa puraiva visii aao iraraaro voeao-ia vo rasio-ia. Ari ita, torevokoto Ebel ira kopii pieiva rera upooro. Oire rera-ia rovoaepa oa iava Sekaraia-ia pou piropa vo pitupitu raga eera Berekaia oviitoaro. Uva voea-a evoea oea upoiva Tempel iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva evoea-a oea-ia eva puraiva ovuria eva oa vorevira visii-ia kare ptereverea Pauto. ³⁶ Oiraopavira oiso visii tavipaavoi vao iava oa puraiva voari tuariri oa voriaro vuriaro ouvireva voeao vo vokio iavapa irara.”

Jisas Gaureva Jerusalem-iapa (Luk 13:34-35)

³⁷ * Oiso puraroepa, “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, visii Jerusalem vata! Visiiigoa profet irara upopataveira voea vurukopaoro aveke-ia. Pauto kovopa irara oaro oea sipo ragapareveira vokiara rutu-ia. Ari ita, visii kakae vure oaa guru ragapaaveira oiso osa kokootu aakova ovii irara rakupaaveira putaeuarei-ia, osa ra-gaire korukorupata ora visii-ia. ³⁸ Oire oiso visii tavipaavoi, Uruia oavisii vao kuvaupai rara. ³⁹ * Uvare oiraopavira visii tavipaa, Viapau oiso ragai keketavere vorevira vo

rekasisa utupaua, vo vuuta-a eva uva oiso purataverea, Pauto viraakoa vateri ropa ira urioroi Turaro vaisiara-ia.”

24

Jisas Tugoropa Kepare Reoroepa Oiso Ra Opsi Ovoipe (Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiro viropa vova Rovopa Kepa-ia Tempel osa disaipel rerere ravaaepa, vo osa voava urioparoepa. Oa iava Tugoropa Keparore rerere oiso puraepa, “Auoro, vo keparo kekeri Tugoropara.” ² * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Iu! Oara kekepata evara reipa keparo. Uva oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupaiave. Oara evara kururu piroverea koveoro.”

Jisas Voea Tavireva Aue Iava Riroa Tavaka (Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Uva vo tou-ia vao-ia pauroepa vo pukuia-ia Oliv Kovo-ia. Oa iava vao rera iare urioaepa disaipel. Uva vao rera eripaiva rera akepaoro oiso, “Igei taviri oiso, Aa vo vuuta-a vao oa-ia evara karekeperea? Uva eake vai-a vao oa iava vo vuuta eveiioverea oiso, Vao vii vo vokiaro vao oa-ia kareuverea, ari vao ovoioipa vuta?”

⁴ * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii ora vatatopo irapata, teapi irai visii kearevere. ⁵ Riro irara uriopaaverea ragai vaisiara raga-ia ora vaisipaoro, ra oiso purapaave, Ragai raga-a vao Krai. Uva riro irara rutu oirara ora riakora keakepaiverea. ⁶ Uva oiso upoa gurukoaro uvutaverea, ora va iava siposipo ovusa uvavu toupaiave. Ra opeita rirovira rugorugopata ora sitapaoro vo osa va vao kosi piro. Aue iava uvare va-a eva oa kareke rovporeea, ra vovio vo utupaua ovoioipa voki karekeperea rara. ⁷ * Oiso-ia oearovu oirara upoa kosi piepaiverea oearovu-ia oirara, ovusa osararovu osararovuva ora upoaverea. Ovusa ogoe vuutaro kosi piroverea voraro rutu ora ravurikeara. ⁸ Uva varao oiso rutu toupaiavei osa riakova oisoa kakaetoava upia rovpoo rera kavausa.

⁹ “Vo vuuta-a vao-ia oa-ia visii oupaiverea visii vao kovopa irara oaro Pauto vatepasa upia ora kasipua visii upopaoro tapo. Uva osararovu rutu iava oiso visii vuri vovoupaaverea rutu. Eake iava? Uvare vaisia oaa visii-ia toupai. ¹⁰ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oearovu voea varaarore

ovauaverea oirao pie vovouro. Ra araoko irara oaive iava gasipaive keripa irarapa ora voeare kasipupaoro rutu. ¹¹ Riro irara rutu tapo profet irara oea karekeaverea oirara rutu keakeasa. ¹² Oiso-ia vuri vitupituro rutu karekeperea riro irara-ia. Oa iava ora voeapa siraopa vovouro oaive kavuiverea. ¹³ * Ari vosa ro ira viapau raveraveparo vo tugurasa ovoioipa vuuta iava vo voki-ia, uva rera-a eera ira ourevereia Pauto ora rera iare. ¹⁴ * Ari ita, oearovu Vearo Siposipo kosi piepaivere Pauto vo Saraaro iava siposipopaoro voraro rutu rasitoo rutu-ia. Ra va iava oirara rutu vo siposipo-ia taraipaave vao-ia. Oa isivaaro-ia karekeperea vao-ia ovoioipa voki.

*Vuri Siitoka Rutu Karekeperea
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ * "Oire uva va-a vao riroa rutu vuria oa keketavereia. Eva-a oa vituaro iava vo reo puraveva Daniel tuariri voa toupaooro vo Tugoropa Tapi. [Ari ita, ro ira vo reo vieireve vao-ia, oire ra vearovira vare rugooporo.] ¹⁶ Uva vo vuuta-a vao-ia oa-ia oirara rutu Judia-ia touivereia, ra uriripaoro voava tori iraove pukuia iare. ¹⁷ Ari vosa ro ira kepa ivara-ia kiuvu oupaoro uvuruparoverea, ra viapau oiso voava rerereve auero rutu gurusa varao rera varaaro. ¹⁸ Ari vosa ro ira varuparo touereveia, oire ra viapau oiso voava ora porero kuvuparare rugooro varao rera varaaro. ¹⁹ Siraovira rutu vairoviopa taruko riako, ora vairo airoa sikeo kakaero roro piepaivereia vo voki-ia vao. ²⁰ Variripatavere tuepaoro. Teapi torita vo kiuvupa vuuta eke vao-ia Tugoropa Voki ra Reo Taisi oaro Pauto gasita vokaoro Tugoropa Voki iava vo reo. ²¹ * Aue iava uvare vo vuuta-ia eva riroa rutu toupavereia tavaka. Uva viapau oiso oai va-ia putepai vao iava oa pura piropa voari tuariri oa vao vo vokio-ia tugurapai. Va rutu vao isivaaro iava viapau oiso otavakai pereia voari rutu utupaua oiso osa va vao-ia. ²² * Ari vosa Pauto viapau vo vuuta vao poteku piepareve, ra oirara rutu opesivae. Ari ita, voeao ragare rugooro vo vuuta poteku pierereveia oea reesireva ora rerapa.

²³ * "Vo vuuta-ia vao oire vosa irai visii tavipareve oiso, Krais-a ro vo-ia ira keketa. Eke oiso puraro, Varo vavo-ia, oire ra viapau rera vo reoaro oirao piepata. ²⁴ * Ora oearovu keakea irara krais irara ora oearovu profet irara oearoa rutu toreaverea karekeoro riropara rutu purapaoro ravotoara. Ora oaravu pisipisa kovoro oara tapo ravotovira puraivereia. Ari ita, vosa

uvuipaave, oire ra oirara rutu ivuive ora voea iare voeao oea reesireva Pauto ora rerapa. ²⁵ Uvuta! Vao iava visii vosiavo ravaavira, ra uutupata.

²⁶ "Eisi vosa visii tavipave, Rera keketa varo ira vao toupare kuvau tapi. Oire ra viapau voea vo reoaro uvupaoro voare avapata. Ora vosa oiso visii tavipave, Ro-ia kepa sovara-ia ira vataupa. Oire ra viapau oiso voea vo reoaro oirao piepata. ²⁷ Taraipataveira varakeotoa-ia ira parakaupaoro voraro rutu aviavipareveira vuvuiua-ia. Eisi osa parakauro voreraveira Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo oirara rutu osireiario-ia.

²⁸ "Uva osa-a eisi osa vatau asavira ruega kare ora gurupaaveira eru karero aiopasa.

*Utupaua Oirato Oviitoaaro Urioroverea
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ * "Vo osa vo voki vao tavakapa voki isivaaro iava ravireo ruparoverea, ora kekira tapo oiso viapau rororevereia. Aaviikoara kovekovepereia vova vuvuiua iava. Oerkerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikepereia. ³⁰ * Uva vo vuuta-a vao oa-ia ragai vo reesiaro vuvuiua-ia karekeperea. Oire uva oirara rutu vo rasio-ia va kekeoro gauivereia, vo rara ragai Oirato Oviitoaaro tueivereia ovusa rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora keraria ragai vaoro. ³¹ * Oire utaveoro varapaavereia vo rara ragai voeaoaruave enselpa irara, ra voea guruive voeao oea ropoava voraro rutuva vo rasito rekasiario-ia.

*Fik Ova Oa Aue Reesipaiveira Vuuta Vao
Rovirieipa Pitupitu Iava
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² "Visii uvuipatai ra vao-ia fik ova tarai oupata vo rara airepa guruvaro kosi pieve. Oire ra va iava oiso taraita, Uukoa toupai vai-ia, oa iava poreteviria toupai. Ra va iava oisi ragavira taraipata raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororevere. ³³ * Eisi ragavira ita osa iava uvuipatai ra ragai iava taraipata oiso, Reraei ira ratao riaario-ia ora tovoroi koatasa. ³⁴ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavo oiso, Oirara rutu voeao vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiiavereia vosa vara rutu evara kareke rovporeia. ³⁵ * Oire oiso-ia vuvuiua opesipereia ora rasito. Ari ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesipereia.

*Viapau Irai Taraipa Vuuta-ia Ora Vo
Vokio Oa-ia Voreroverea
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ "Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo vuuta-ia, ora purapurapa irara

* 24:13: Re 2:7 * 24:14: Ro 10:18 * 24:15: Dan 9:27 * 24:21: Dan 12:1 * 24:22: Ais 65:8-9 * 24:24: Re 13:13 * 24:29: Ais 13:10; Esi 32:7 * 24:30: Dan 7:13 * 24:31: Sek 9:14 * 24:33: Je 5:9 * 24:35: Mt 5:18

voeao ensel oaro tapo voeao vo vuuiua oea viapau taraipai, ora Oviitoaaro tapo viapau taraipa. Ari Aitetoa raga taraipa Pauto. ³⁷ * Vo pitupituro oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia osa raga eisi osa ita pieiverea vo vuuta-ia o-ia voreraverea Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. ³⁸ Voari tuariri uva rirova pirutuva kareke asavira toueva ovusa vo vuuta-ia vearovira aiopaiva, ora vearovira ukaiopaaepa osa oearovu vo vuuta-ia vearopavira raga riako oupaaepa. Oire vo tuguras urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa vuuaa sovara-ia koataroepa, va vaisiaro, aka. ³⁹ Ari ita, viapau oiso oisi rugoopaaepa. Oa iava akukuvira raga toupaiava osa rirova pirutuva urioopa voea rutu oirara ora riakora turosa. Uva oisi raga ita-a eisi osa pieiverea vosa Oirato Oviitoaaro vorero vo uva viapau rera vorearore rugorugooaave. ⁴⁰ Ari vo osa aiterei toupasiverea varuparo vai. Oire uva vaiiterei iava iravu ourevere Pauto iravu arova voa raga. ⁴¹ Ari vo osa airei riakorirei vai plaua purapaerevere auere bret, osa Pauto vaierei iava iravu ourevere iriavu arova voa raga. ⁴² Uva eisi osa iava vearovira rutu uutupata. Viapau oiso taraipataveira vo vokio-ia o-ia Turaro oavisii vorerovere. ⁴³ * Vare vao rugoo iraopata. Oire rovvira rutu ro ira vo kepaoro-a kepa oiso rugorugooaro, Esa vokiaro vai urio viarovere kavirupato, ra uutuparo. Ra viapau oiso rera eaka ragapareve ovusa rera vo kepaoro tatepareve koatasaa. ⁴⁴ * Uva visii tapo vao-ia vatatopopata tvevira vokiaro rutu-ia vaore rugooaoro o-ia Oirato Oviitoaaro vorerovere. Vo ovuutai-ia viapau oiso ra oiso rugoopata, *Uriorovere rara. Oire uva vo vuuta-a vao o-ia oirara rutu rerapa vovou vakuvakuvira touiverea oiso purapaoro, Viapau oiso vo vokio uriorovere. Ovoki-a eva o-ia voea sita pieivereva.*

Vo Toupai Oiratoarei Iava Kovopatoarei Oiso Iravu-a Vearoto, Ari Iravu-a Vurito (Luk 12:42-46)

⁴⁵ * *Oire iroto-a ro kovopato ira oisoo toupaveve, Eera vearo rugorugoooro ora vearo kovo purapato. Oare rera tovoreva reito ro rera reraaro oearovu-ia kovopa irara vuravurapasa voea tokipaoro ora aio vatepasa vo ora rera vo vuutaroaro-ia.* ⁴⁶ * Oire utupaua reitoo ro vorerovere, ra rera kekereve ro kovopato ovusa vo kovo purapareve oiso osa vare rera tavireva, ra va-ia rera ro kovopato rorureve. ⁴⁷ Uva oiraopavira rutu visii tavipaavo oiso,

Auero rutu rera varaaro tokipasa rera tovoreva kovopato. ⁴⁸ Ari vo osa ro kovopato vurito ora rera raga ora keparoo oiso purapaoro, Ragai reraaro reito viapau uvuipa ra ikavira urioro. ⁴⁹ * Oire rovoroo ora rera voeaaro upopaoro kovopa irara aue raga purapaoro ukaio ora aue tapo aio oearovu tapo oirara. ⁵⁰ Oire rera ro vurito kovopato reraaro reito vorerovere vo vokio-ia ovokia-ia viapau oiso rerare tuero. Viapau oiso rrare tuerovere viapau rera-ia taraipaoro osa urioro. ⁵¹ * Ra kovopato oaro vurivira rutu uporeve rera ragipaoro. Ra voava rera tovoreve voeao ruvara-ia riro kuvu irara. Ra voea rutu voo ora reuri oaive kuripaive ora voeapa sirapaoro evoa opesipa tapi.

25

Reo Ruu Vao Katai Tau (10) Iava Tavauru Riako

¹ * *Vo vuuta-a eva o-ia Pauto vo Saraaro iava oiso karekeperea osa vairoo tavauru riako katai tau (10) rutu. Airoa vuravuara oaive ouoro avaaepa rova aivarosa ira reesiiva oiso ra riakova oureve.* ² * Uva ovavaevu-a vaaru vovou riako vairo raga iava, ari ovavaevu-a vearo rugorugoo riako. ³ Oire uva vairoo vaaru vovou riako vuravuara ragava avaaepa osa viapau aue kerasina vai vara iare auere vosa vara iava ita opesipe, ra ovuva ita oarai tovoive vara-ia? ⁴ Ovusa vairoo vearo rugoo riako *kerasin oviro tapo ora vairo varaaro kaeiva vuravuara.* ⁵ * Uva rera ro riako oupato viapau urioroepa ikavira. Oa iava ruraiva. Uva va iava uusaaepa.

⁶ * *Uva vo voki vuuta-ia oavu keera urioepa vairore oiso purasa, Rera ro riako oupato ira urioro. Avata rerare korotosa. Ra rerava aivarooro rerava uriota!* ⁷ Oire va iava vuravuara vatatopaiava. ⁸ Uva vairoo vaaru vovou riako oiso puraaepa vairore vearo rugorugoo riako, Ae, igeipa kerasinara vai vateta. Ari igei varaaro iava opesiei. ⁹ Oa iava vairoo vearo rugorugoo riako vo riako aatooro oiso puraaepa, Viapau varaaro kerasinara vigei rutu va uvuipai. Oara igei raga varaarova uvuipai. Ari avata evoraro voripa kepa vai-ia oarai vorisa. ¹⁰ * * Uva avaaepa kerasin vorisa ovusa riako oupato urioroepa. Osa vairo airoa vatatopaaepa airoa raga rera tapo koataaepa kepa-ia rera tapo pausa riroa-ia aioa vao ora oupa aio. Uva rataoa voea ururapo tupa piropa.

¹¹ * *Oire uva utuaepa vairo airoa uutupaepa. Oa iava voo pou virooro oiso*

* 24:37: Jen 6:5, 7:6-23 * 24:43: 2 Pi 3:10 * 24:44: 1 Te 5:6 * 24:46: Re 16:15 * 24:49: Lu 21:34

* 24:51: Mt 8:12, 25:30 * 25:2: Mt 7:24 * 25:5: 1 Te 5:6 * 25:10: Re 19:9 * 25:10: Lu 13:25 * 25:11:

puraeapa, Turaro, turaro, igeivire karuri!
 12 *Oa iava vairo vo keeraaro uvuoro vairore oiso puraroepa, Oiraopavira rutu visii tavipaavo, viapau taraiparai visii-ia.*
 13 * *Uva reo ruu opesioro oiso puraroepa Jisas ora rera iava, "Eisi osa toupai oiso, Vearovira rutu uutupata. Viapau taraipatai vuuta-ia ora voki-a vao oa-ia urioroverea Oirato Oviitoaaro.*

*Reo Ruu Kovopa Irara Iava Voeao Oea
 Moni Ruuro Ouiva
 (Luk 19:11-27)*

14 *"Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira uvavu vokasa aueparoepa. Oa iava rera voeaarore keeroepa kovopa irara voea vavaearo-ia varao tovosa rera varaaro, oiso ra vara purapaive vara tokipaoro.* 15 *Oire vo voki-a vao oa-ia voea vo pitupituarore rugorugoo rovoroeapa ora voea varaaro tapo goruara voea voea kovopa irara katakataivira. Oa iava monia roo pierewa voeapa oiso, iravu vatereva vo vavae tuku kina (K5,000), ari iravu vatereva erao tuku kina (K2,000), ari iravu vatereva katai tuku kina (K1,000). Uva oiso va puraoro voeapa avaroepa vokasa.* 16 *Uva avaroepa osa rera isivaaro iava ro ira vo vavae tuku kina oureva, ira va-ia eva oavu sara kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke pierewa oisi va-ia kovooro pute piea vo vavae tuku.* 17 *Ari ro ira erao tuku kina oureva ira va-ia eva oavu sara kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke pierewa oisi va-ia kovooro pute piea erao tuku.* 18 *Ovusa ro ira katai tuku kina oureva, oa iava vare rikui tekareva va tovasa rasiuaaro. Uva voo-a vo uva rera reraaro reito vo moniaro vataureva.*

19 *"Oire uva riro kaekae vuuta rutu puteva. Oa iava va isivaaro iava reito oaive voea iare kovopa irara urioroeapa vorevira. Uva oiso rugoopaoroepa ra voea tapo reoa torevokoreve varao iava moniara oara-ia voea pitupitu pierewa.* 20 *Uva ro ira vo vavae tuku kina oureva, oa iava oavu ita karekereva vo vavae tuku kina va sipooro. Uva oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora vo vavae tuku kina (K5,000). Va kekeri vao-ia oa-ia sara kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora vo vavae tuku kina pute piea.* 21 *Oa iava rera ro reito oaro oiso rerare puraroepa, Vii vearoto-a rutu kovopato. Viigoa vearoa purarivorao ora vearovira kovoa tokirivorao. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.*

22 *"Ari ro ira erao tuku kina (K2,000) oureva, ira tapo urioroeapa. Oa iava oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora erao tuku kina. Va kekeri vao-ia oa-ia sara kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora erao tuku kina pute piea.* 23 *Oa iava reito oiso rera tavireva, Vearoto ita vii kovopato. Viigoa vearoa purarivorao ora vearovira kovoa tokirivorao. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.*

24 * *"Uva ro tapo urioroeapa ira katai tuku kina (K1,000) oureva. Ira oiso puraroepa, Reito, vii-ia taraiparai riro kasivarito vii, viigoa vo kovoro tatepariveira oara viapau oiso paupariveira. Ora varao tapo oara vikipaveira oearovu vara paupaoro kukaraara vo rasio-ia. Oire uva vara tapo ou ragapariveira.* 25 *Uva eisi osa iava uriri-raepa. Oa iava vao vatauava katai tuku kina vo rasito. Va kekeri vao-ia vii vauro!*

26 *"Uva reito oaro rerare oiso puraroepa, Vurito-a rutu vii kovopato riro reasito. Uva pasi taraipaveira ragai-ia oiso, Ragai vo kovoro tatepaaveira oara viapau oiso paupaaveira. Ora varao tapo oara vikipaveira oearovu vara paupaoro kukaraara. Uva evara tapo ou ragapaaveira?"* 27 *Uva eakepa ragai vaoro monia tovo asariva beng-ia? Oa iava voo va iava pute piea tapo ouavori?"* 28 *Oire rera ruvara iava va outa ro vatesa ira vo vavae tuku kina-ia (K5,000) pitupareva.* 29 *Eake iava? Uvare oirara rutu vao raga-ia pitupai uva oavu ita vatepaa voeapa tauvavuvira pute piea. Ari ita, vosa iravu viapau orekerovu-ia pitupareve, oire gareavi raga-ia pitupareve eva oa-ia rera itoavere rera ruvara iava.* 30 * *Uva oiso voea tavireva rerare vurito kovopato, Rera siguta evoare rupa-ia. Ra voo tupaoro ora rera raga iava reuriara kuripareve ora rerapa siraopaoro.*

*Oirato Oviitoaaro Oirara Rutu
 Rovirieivereva Utupaua*

31 *"Utupaua turarovira urioravereva aueva keraria voea tapo enselpa irara. Uva va iava paupa-ia uvuravereva vao king paupaoro.* 32 * *Oirara rutu voo rasio ragai ruvara-ia ora guruavereva, ra voava voea rovirieivereva oiso osa sipsip ragui ora meme ragui toupaveira oiso, sipsip ragui uvavu, meme ragui uvavu.* 33 *Eisi osa voea sipsip ragui tovoavereva vo ora ragai vaoro-ia oirapapa varata, ovusa meme ragui oisova tovoave koike varata-ia.* 34 * *Oa iava voea-a voea oirara oea toupai oirapapa varata-ia oea taviavereva oiso, Visii viraakoreva Aite oaa. Visiigoa uriota ra*

* 25:13: Mt 24:42, 44 * 25:24: Jo 10:28-29; 2 Ti 2:19
 Re 13:8, 17:8 * 25:35: Je 1:27

* 25:30: Lu 13:28 * 25:32: Esi 34:17, 20 * 25:34:

va outa Sara oa puraava visii pa voari rutu rasito rovoaro-ia. ³⁵ * Eake iava? Uvare vo tuariri oisoa ogoevira toupaa osa ragai aio vatepata. Ora vosa uuko regapara, ra ragai vatepata uukoara. Ragai ita vao ouruivu raga iava taveteto ragoare oisoa keerapata vorarore ora visii vo keparoaro-ia. ³⁶ Vosa tapo oisoa varo apotapara, ra ragai vatepata varoara. Ora vosa tapo oisoa upiagara, ra ragai ruvarupata. Ora vosa tapo oisoa tuukea-ia toupaa, osa vao ragai kekepasa uriopata.

³⁷ “Uva oisi-a eisi osa iava voeao torevoko irara ragai aatooro oiso puraaverea, Turaro. Aa vo vokio vii kekeiovora osa ogoepauera uva vii vateiovora aioara? Ora aa vo vokio uuko regapauera oa iava vii vateiovora aue uuko?” ³⁸ Ari aa vo vokio-ia vii kekeoro oiso puraiera, Uriou, vii-a taveteto ouruivu raga iava vore igei vo kepaaro? Ora aa vo vokio-ia apotapauera auera varo oa iava vii pa vaaro vateiera? ³⁹ Ari aa vo vokio-ia vii kekeiovora osa upiagara, ora tuukea-ia toupavira, uva aaviopavira vii kekesa urioiera?

⁴⁰ * “Uva oiso voeare puraverea, Ragai visii tavipaavo oiraopavira oiso, Varao oara oisoa purapata ro-ia akaipato ragai araoko iraraoro iava rera, uva ragai-ia ita rera ragoa-ia vara puratavara.

⁴¹ “Oa iava voeao taviaverea oea koike varata-ia toupai oiso, Opsi irara visii. Visi-igoa ragai kavupata tuitui kasi iare avaro vao oa viapau opesipape. Okasia tovereva Aite auera Seten ora voeao purapurapa irara ensel Seten voeao. ⁴² Eake iava? Vosa oisoa ogoevira toupaa, osa viapau ragai vatepata aioara vai voari tuariri. Ora vosa oisoa uuko regapara tapo, uva viapau oisoa ragai ukaio piepata. ⁴³ Ari ita, ragai-a taveteto ouruivu raga iava, uva viapau oisoa ragaire keerapata vorarore ora visii vo keparoaro iare. Ora vosa oisoa varo apotapara, osa viapau ragai vatepata varoara vai. Ora vosa oisoa upiagara, ora vosa oisoa tuukea-ia toupaa, osa viapau ragai kekepasa uriopata.

⁴⁴ “Uva eisi osa iava voea tapo ragai vo rearo pukopavira oiso puraparo, Turaro. Aa vo vokio-ia vii keke rapaiovora osa ogoevira toupavira, ora vosa uuko regapauera, ora vosa ouruivu raga iava vii-a taveteto, ora vosa varo apotapauera, ora vosa upiagara, ora vosa tuukea-ia toupavira osa vao viapau vii tauva-paiovora?”

⁴⁵ “Uva voea aatoaverea oiso puraoro, Oiraopavira visii tavi irapaavo, Ari ita, varao oara oisoa viapau purapata ropakaipatoavi voeao iava ragai araoko irara

oaro rera, oire uva ragai-a ita rera ragoapa oisoa reasipata oisi vara purapa arapa. ⁴⁶ Uva eisi osa ragavira iava voeao oirara vuria oaive voriaro ouivere aue-ia upia ora siitoka ora voeapa vokiara rutu-ia. Osa voeao torevoko irara Tootoo Ovoi oive vao oa viapau opesipape.”

26

Turaro Irara Reipa Irara Reo Goru Purava Jisas Uposa

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Oire uva Jisas rera vo siposiporoaro opesi piereva. Oa iava rera voeao disaipel tavireva oiso, ² * “Visii tarai patai oiso ragavira vo vokirei isivaoro iava Tagausapa Vurei Pasova pura pirovere, ra ragai kosi pieivere ragai vuri piesa evao parikou-ia.”

³ Uva vo voki raga-ia Rovopato Pristo tauo purapato vo kepaaro-ia ora guruaepa Kaiafas voeare rutu pris irara ora reipa irara vova Isrel. ⁴ Uva oiso ragavira Jisas-reo goru puraiva ra rera tuve pieve. Oire ra voava kaviruvira rera rauive, ra rera kopii pieve. ⁵ * Uva oiso puraepa ora voea ragare, “Avoeao, asi viapau vuviavie ra vao purape vao-ia vo vokio-ia oa-ia riroa aioa purapapi. Teapi oirara rutu ora sitaoro upoa vai kosi pieve.”

Riakova Riro Geesia Ovi Sanda Ovi Peto-eva Jisas Kukuearo-ia

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ * Jisas Betani-ia toureva leprapato vo kepaaro-ia Saimon. ⁷ Uva iriavu riakova urioopa aueva korovo ovi sanda aue-ia popotepa tou vearoo Alabasta, oiso osa aveke. Uva vo ovi kokoeva Jisas kukuearo-ia rera rei pieoro osa tebol-ia pauparoepa. ⁸ Oa iava oearovu disaipel irara va tueoro oiso ora reopaaepa, “Avoeao, uva apeisi o vao pire ragapae korovo ovi?” ⁹ Ari ita, vosa oira vateeri irai, oire va iava oira-ia riroa vai voria vai vaterere vigeipa irai. Oire ra oai vatepe voeaoapa apota irara.”

¹⁰ Oa iava Jisas voea vo vovuaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Eakere o vovuaro vavata pie ragapata? Iria vearo pitipitu pura ragai-ia!” ¹¹ * Easi apota irara visii tapo toupavira vokiara rutu-ia. Ari ragai viapau oiso visii tapo tupaavere. ¹² Ari o riakova iria o petoe sanda ragai varaaro-ia tova iare, oa puraevoi ragai-ia ravaavira. ¹³ Oiraopavira visii tavipaavo oiso, Vo uvarovu rutu uva Vearo Siposipo kosi piepaiverea rasitoka rutu-ia, ra va-ia vao tapo ora reopaave vare rugoopaoro oa puraevoi o-ia riakova ragai-ia.”

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Iava Vearo Vaisi Puraoro Turaro Irarapa
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Vo vuuta-a vao oa iava vo vokia avaroepa iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel. Rera vaisiario, Judas Iskariot. Ira avaroepa reipa irara iare pris ¹⁵ * oiso purasa, “Eake vai vate ruipapatai ragaipa, ra visii riaro iare rera karekea?” Oire uva va iava rera vateiva vo peva tau (30) aue silva moniro. ¹⁶ Uva voava rovoroepea rerare raiva taraapaoro oiso, Aa vo voki avuo-ia Jisas kosi piepaa voea vaveaaro iare?

Jisas Ovapa Aio-ia Vao Tagausapa Vurei Pasova Disaipel Tapo Aioreva

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Uva vo rovo vokiario-ia Yis Asa Aio aue bret oa-ia disaipel urioaepa Jisas akesa, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere aue Pasova Vurei vai?” ¹⁸ Oa iava oiso voea tavireva, “Kareta viro evoare Jerusalem urui sovara-ia irai iare. Ra oiso irai tavita, Tisato oiso puraroi, Ragai vo vuutaaro tutuu pievoi. Uva Pasova Vurei aiosa ruipaparai voea tapo disaipel vo vii vo kepaaro-ia.” ¹⁹ * Oire voea disaipel oisi va puraiva oiso osa voea tavireva Jisas-pa va ravaaoro Pasova Vurei.

²⁰ Oa iava ovaiarovi tebol-ia pauroepa voea tapo katai tau erao (12) disaipel rera voeaaro. ²¹ Uva aiopaiva ovusa oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pieparevoi rara.” ²² Oa iava vovouisiro rutu vavataepa voeare siraooro. Uva voava rovoaepa rera-ia ora veraoro rera akeoro oiso, “Turaro, esa ragai-a?” ²³ * Uva voea aatoreva oiso, “Easi eera ira bretea rupe piere tapi rovu-ia va aiosa ragai tapo, ira-a eera ira ragai kosi pierevere.” ²⁴ Iu. Oirato Oviitoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siraovira rutu rerapa ro ira Oirato Oviitoaaro kosi pierevere. Vearopai vosa viapau aakova rera kavavevori?” ²⁵ Uva Judas rera kosi piesoto ira rera akereva oiso, “Tisato. Esa ragai-a pasi?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Iu ita, vii raga-a eva viigoa eisi purauei.”

Vo Jisas Kovukovu Aio Komunion Vatareva Disaipelpa

(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ * Uva voa-a vo aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vuurapa vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava va puteputereva voeapa disaipel va vatevatesa. Uva oiso puraroepa, “Va-a eva ragai varaaro oa ouri ra va aiori.”

²⁷ Oa iava kap-ia wain karo oureva. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva va-ia. Uva voava voea vateoro oiso puraroepa, “Teta, visii rutu vao-ia ukaiota.” ²⁸ * Eira revasiva oaa iria paruevere ragai iava osa kopiira oirara rutu iava vuriara veraoro Pauto vaoro Reo Ovoi oirao pieoro. ²⁹ * Ragai oiso visii tavipaa, Vo vuutao iava vo vokia vo utupaua uva viapau ukaioravere wain karova-ia. Ari ita, vo raga uva airepa karova-ia ukaioraverea utupaua visii tapo Aite vo Saraaro sovara-ia.”

³⁰ Oa iava iriavu-ia eraaepa erava. Uva voava kosia viropa Oliv Kovo Pukui iare avasa.

Jisas Vo Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere Rara

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ * Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Visii rutu varaaro oirao pie vovouro vuri-pai ragaipa vo rupao-ia vo rara ragai arova torita. Ari ita, aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Pauto sip-sip ragui tokipato uporeverea, ra rerare rorooro sikaa viro sipsip ragui.” ³² * Uva vorevira toreravere kopiia iava, ra va iava visiipa irara Galili iare.” ³³ Oire Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, vosa voea rutu varaaro oirao pie vovouro vuripere viipa, eagara osa ragai vaoro oirao pie vovou viapau oiso ra vuripe!” ³⁴ Oa iava Jisas Pita aatoreva oiso purapaoro, “Pita, oiraopavira vii tavipaa oiso, Vo vokiario vo osa kookai gau asavira tourevere ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.” ³⁵ Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Viapau rutu. Asi vii tapo kopiiravere vo rara viapau vii vaisiario taeaa.” Oa iava voea rutu disaipel oisi aga puraapea.

Jisas Variroepa Getsemani-ia

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Oire uva Jisas voea tapo avaroepa uvavure uva oiso vaisipaive oiso, Getsemani. Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “Vovio toupatavora, osa vavoviore avara voa varirisa.” ³⁷ Oa iava Pita vase oureva ora Sebedi oviitoareiaro. Uva voea tapo avaroepa. Oire uva rerare sopaua rirovira rutu siraoepa. ³⁸ * Uva voa oiso voea tavireva, “Ragaire sopaua rirovira rutu vavatae siraooro, osiraoda vao

* 26:15: Eks 21:32; Sek 11:12

* 26:19: Diu 16:5-8

* 26:23: Sam 41:9; Dan 9:26

* 26:26: 1 Ko 10:16

* 26:28: Eks 24:6-8

* 26:29: Ap 10:41

* 26:31: Jo

16:32; Sek 13:7

* 26:32: Mt 28:7, 10

* 26:38: Jo

12:27 * 26:39: Jo 6:38; Fl 2:8

oiso rutu sovoa oa iava kopiirai vao-ia. Vo touta ragai tapo uutupaoro, ra ragai vo vavataaro sovota.”³⁹ ✧ Oire voava gare visivi avao kopukopua ivara-ia gerevira koveroepa. Oa iava voa variri ovoiroepa oiso puraoro, “Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau vuupau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.”

⁴⁰ Uva voreroepa Pita vase kekesa osa uusipaaepa. Oa iava oiso puraroepa Pitare, “E viapau vuupatai ra ragai tapo uututa katai vuutavi vai raga-ia, raa?”⁴¹ ✧ Utupaoro variripata. Teapi kokarapa vovou visii iare uriope visii kove piesa. Ari ita, vovouisiro oavisii ruipapai oiso ra ragai tapo touta, ovusa varauraro oavisii raga visii iava raveravepai.”

⁴² Oire uva voreroepa ita erao pie vuuta-ia voare ita varirisa oiso, “Aite. Vosa o-ia kap viapau oiso vuupapai ra oira verari ragai arova, iria-ia ukaioparai, uvare vii vo ruipaaro-a oa purasa-a.”⁴³ Oa iava voreroepa ita voea iare osa uusipaaepa, uvare voeare ruipapai osireiara.⁴⁴ Uva voava voea arova voreroepa ita vo peva pie vuuta-ia varirisa oiso raga osa variri rovoreroepa rovovira.

⁴⁵ Oa iava voava voea iare urioeroepa disaipel. Uva voeare oiso puraroepa, “E tovira uusipatai rearepaoro? Oire uvuta! Vuuta vo tugurarei oa-ia Oirato Oviitoaaro kosi piepai vo vuri vovou irara vavaearo iare.”⁴⁶ Toreta ra avavio. Rera keketa! Ro-ia ira ragai kosi pierevoli. Ira-a ro ira urioroi.”

Judas Jisas Kosi Piereva Keripa Irara Vavaearo Iare

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Oire uva vo Jisas tovira reoreoparoepa, ovusa Judas pouro virope voea iava rera voeao katai tau erao (12). Ira riro irara tuvetuveoro urioeroepa oea toorioara kaepaoro urioaepa ora aue kakuara voeao oea aruiva pris irara voearei rutu ora reipa irara vova Isrel.⁴⁸ Uva rera ro ira rera kosi piereva voeapa ira oavu reesia tovoreva voeapa oiso puraoro, “Vosa rerava uugaar-avere, oire ra rera-ia pitu ovoita.”⁴⁹ Uva voava ikauvira urioeroepa Jisas iare oiso puraoro, “Vearo rupa Tisato.” Uva rerava uugaa ovoiroepa.⁵⁰ Oa iava Jisas oiso puraroepa rerare, “Vatetoa oaa, vao oare uriopei oire va pura ovoiri ikauvira!” Uva evo reo isivaaro iava tupe ovoiaepa rera rauoro Jisas.

⁵¹ Iravu ro ira Jisas tapo toupaveva ira toorio gororeva. Oa iava Rovopato Pristo

kovopatoaaro uvareoaro pakoreva rera toeoro.⁵² ✧ Oa iava Jisas rera tavioro oiso puraroepa, “Toorio vore pieri eera rera vo tavukiario-ia, uvare oirara rutu toorioara-ia ora upopai, oara-a evara voea upoverea voea varaaro vora ragai raua kepe pieoro.”⁵³ ✧ Easi pasi vii viapau taraipaei oiso osa ragai vuuparai vosa oisi oai purasa ruipapara, oire ra Aite area, ra va iava ragai vatereve riro tuku (tausen) vai rutu aue enselpa irara vai ragai-ia tuesaa.⁵⁴ ✧ Ari vosa oisi oai purasa auepara, ra apeisi ragavira Pauto vo reoro oiraopavira karekepe, vo reo oa oiso puraepa, Oiso ragavira oiso pieri?”

⁵⁵ Uva vo vuuta-a vao oa-ia voeare oiso puraroepa Jisas, “E ragai ousa uriotai evarava toorioara ora evara ragi vurukoro? Ari ita, oisopai rutu visiipi, Kavirupato ira tuukesa uriotai. Vokiara rutu-ia oirara rutu oisoo sipoisopopaa Tugoropa Keparo-ia osa eakepa voo ragai rau asapata?”⁵⁶ Ari ita, profeta irara vo rigatoroaro ragai iava oirao piesa ragai-ia oara rutu varao kareke piepaa.” Oa iava disaipel rera arova tori ovoiiva.

Jisas Rovirieiiva Kaunsel Irara Osireiario-ia

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Oire rera rauoro rerava avaaepa Rovopato vo kepaaro iare Pristo Kaiafas vo kepa, oa-ia voeao rutu toupaiava Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara.⁵⁸ Uva evoa tauavi Pita rera sirova utuoro riro sitav-ia kasura-ia rekasiroepa vao Rovopato Pristo vo kepaaro kasuraaro. Oa iava voo koataroepa pausa oeavu ruvara iare polis irara. Aue iava uvare oiso ruipaparoepa ra vao kekereve oa purapai rera-ia Jisas.

⁵⁹ Oire uva reipa irara pris ora Kaunsel irara oea rutu oiso ora reopaaepa, ra irai oiratoa vai reesive. Ra irai rera iava Jisas kuuvuro kortua-ia vo kuuvu-ia. Ra oa iava rera upoive.⁶⁰ ✧ Oire uva va iava oearovu riro irara urioopaaepa. Oa iava oaravu-ia kuuvu reoro rera toga ragapaiava. Aue iava uvare viapau oiso oai vituaro oiraopavira kekepaiva, oisore ra oai iava rera kopii pieve. Uva va-a vao isivaaro iava aitereivu pouso virope⁶¹ oreovuva rera iavirava vo reo oa purareva. Uva oiso purasiepa, “Easi ro oiso puraroepa, Ragai vuuparai ra Pauto vo kepaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pakoa. Ra ita vorevira vo peva raga-ia voki vo kepa paua ita.”

⁶² Oire uva Rovopato Pristo toreoro Jisare oiso puraroepa, “E reasipaei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo-a eva oa-ia

✧ 26:41: Mt 6:13 ✧ 26:52: Jen 9:6; Re 13:10 ✧ 26:53: Dan 7:10 ✧ 26:54: Lu 24:25, 44, 46 ✧ 26:60: Sam 27:12, 35:11 ✧ 26:63: Ais 53:2-11

vii togapaivoi?” ⁶³ ✱ Osa viapau Jisas re-
paroepea. Uva Rovopato Pristo rerare oiso
puraroepea ita, “Ragai vii ake iraopaivoi
Pauto vaisiarore ro Tootoopato, ra igei tavi
iraori oiso, E vii-a Kraiss Pauto Oviitoaaro,
viigoa vigei Jiu-pa irara tuvetuvepasa uri-
ouera, eke?”

⁶⁴ ✱ Uva Jisas rera aatooro oiso pu-
raroepea, “Eisi osa purauei. Uva visii
tavipaavoio oiso, Vo vuutao iava vo vokia vo
utupaua uva ragai-a vao Oirato Oviitoaaro
keketaverea, ovusa paupara vo oirapapa
varata-ia vao Pauto, ro ira goruara rutuva
toupaveira. Uva rukuta sovara-ia tapo
vovevira urioraverea vova vuvuiua-ia.”

⁶⁵ ✱ Oire uva oisi-a osa puraroiva Jisas,
Rovopato Pristo ora rera iava kuvupato
karikarioro kasipuroepea oiso puraoro,
“Pauto toviparevoi! Uva viapau ita
uvuipaviei ra oaire keeravio rera vo
reoro rovirieisa. Ira ro Pauto tovipare!
Ari ita, rera uvutavoi ita! ⁶⁶ Uva apeisi vai
rugoopatai?” Oa iava oiso puraaepa rerare,
“Ira-a eera uvuipa ra kopiuro. Ira-ia vuria
epao!”

⁶⁷ Oa iava rera kagavearo-ia ruipaaepa
oearovu rera tapatapapaoro. ⁶⁸ Uva oiso
rerare puraaepa, “Vosa oiraopato-a vii pro-
fetato, oire igei taviri, Irouto vii tapare?”

*Pita Jisas Taeareva Oiso Puraoro, Via-
pau Taraiparai Eera-ia*

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-
18, 25-27)

⁶⁹ Uva Pita ratau pauparoepa kepa ka-
suraaro sovara-ia osa voa iriavu kovopava
rera iare urioopa oiso purasa, “Vii tapo-a
ita iravu viigoa oisoa Jisas tapo toupari ro
vova Gallii.” ⁷⁰ Oa iava Pita oiso puraroepea
voea rutu osireiario-ia, “Easi viapau eva-ia
taraiparai osa purapauei.” ⁷¹ Oire uva Pita
kosiro viropa rataoa riaaro iare. Oa iava
voo iriavu ita kovopava oiso puraopa rera
kekeoro voeao tavioro oea voo toupaiava,
“Easi iravu-a ro ira oisoa Jisas tapo tou-
pareve ro vova Nasaret.” ⁷² Oa iava Pita
taearoepea ita erao pievira oiso puraoro,
“Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia, via-
pau taraiparai rera-ia eera.” ⁷³ Oa iava
oearovu ita utupauavi toreoro ita oiso
rerare puraaepa, “Oiraopavira rutu. Easi
iravu-a ita vii voea iava. Viigoa eveipaio
reoa iava vii vaaro.” ⁷⁴ Oire uva ovoioapa
reo-ia oiso voeava kaureopaoro oiso pu-
raroepea, “Avoeao! Oiraopavira rutu via-
pau rera-ia taraiparai eera. Vosa viapau
oiraopa reo vai purapaavori, ra va iava
Pauto ragai vuri piererve rutu.” Oire oisi
reoroiva, kookai gaureva. ⁷⁵ ✱ Osa iava
Pita vo reore rugooroepea vao oa-ia Jisas

rerare oiso puraroepea, “Vo osa kookai gau
asavira tourevere, ovusa vo peva purari
ragai vaisiaro taeapaoro.” Oa iava kosiro
viropa Pita rirovira gaupasa.

27

Jisas Sipoiva Pailat Iare

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Oire uva avia sikereva ovusa reipa irara
pris ora turaro irara voeao vova Isrel ora
reopaapea, oiso ra rera upoive Jisas. ² ✱
Oa iava rera tuukeiva iroiro-ia rerava ava-
paoro rovopatoa iare Pailat Rom gavman
iava rera.

Judas Kopyiroepa

(Aposel 1:18-19)

³ Oire uva rera ro Judas ira Jisas kosi
piereva, ira rera-ia voea tuereva osa
rera Jisas ivaiova kopiia-ia. Oa iava
rerare vovouisi ora porepea. Uva oiso
vovouparoepea ra silva moni vo peva tau
(30) vore piererve voeapa voeao reipa irara
pris ora turaro irara. ⁴ Oa iava oiso pu-
raroepea, “Ari ita, ragai voo ragoa vuria
puraavo, uvare ro kosi pieavo oirato ira-ia
viapau vuria vaiei. Ira ivaiovo kopiia-ia.”
Oa iava oiso puraaepa, “Viapau oiso igei
vaaro-a. Vii raga vaaro-a voo vuria.” ⁵ ✱
Uva va iava Judas monia vikireva Tempel
sovara-ia. Uva voava voea arova avarepea
iroiro-ia ora kaasa.

⁶ Oire uva voeao reipa irara pris irara vo
moni voo silva ouoro oiso puraaepa, “Oira
upo voriaro voo-ia oa-ia viapau uvuipaviei
ra voo tapo va takuvupe Tugoropa Kepa-
ia tou moni.” ⁷ Oa iava vo moni-ia oreovu
goruiva voo. Oa iava iravu vo rasiaro vori-
iva katai vovou raga-ia, ira oisoa pitoka pu-
raparo. Oire va iava vo rasi ouiva voeaoapa
tauaiapa irara, auere ra voea tovapaive voo.
⁸ Uva oiso vo rasi vaisiiva, Revasi Tova rasi.
Oire uva touvira vo vaisiei toupai vo vokio
voo. ⁹ ✱ Eisi osa oreovu toupaveira Pauto
oreoa purareva profet Jeremaia gisipoaro-
ia. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira kare-
keepa voo-ia oa oiso purapai,
“Voo ouivereva vo peva tau (30) aue silva
moni Isrel-pa irara oa reesiiva oiso
ra ro voriiive oirato. ¹⁰ Ro vo rasiaro
vorisa pitoka purapato. Eisi osa ra-
gai tavireva Turaro.”

Pailat Jisas Akepareva

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Jisas tore pieiva reito gavman
osireiario-ia. Oire uva rera-a eera rovopato
gavman ira rera akepareva oiso, “E vii-
a Jiu reraoro king, raa?” Uva Jisas oiso
puraroepea, “Vii raga ita-a eva viigoa eisi

✱ 26:64: Sam 110:1 ✱ 26:65: Ap 14:14 ✱ 26:75: Jo 13:38 ✱ 27:2: Ap 3:13 ✱ 27:5: Ap 1:18 ✱ 27:9:

Sek 11:12-13 ✱ 27:12: Mt 26:63

purauēi.” 12 * Oa iava reipa irara pris ora turaro irara rera togapaiva oaravu-ia reoara. Osa viapau oarai pukopareva vo reoro iava. 13 Uva va iava Pailat rerere oiso purarouepa, “Easi pasi viapau vo reoro vaio rutu uvupari oara-ia vii togapai?” 14 * Uva viapau rutu oiso Jisas oreoi aatoreva vo Pailat-pa oreoiaro. Uva va-a eva oa iava ro rovpato gavman tavetave iraopareva.

Pailat Taviroepa Jisas Tapasa

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-15; Jon 18:39-19:16)

15 Uva vo ivara rutu-ia uva oisoa ro rovpato gavman oiratoa vai kosi piepareve tuukepa kepa iava vo vokia vao oa-ia oisoa Tagausapa Vurei Pasova aiopaive, vo rara oirara rutu irai arepaive. 16 Uva vo voki-a vao oa-ia iravu oirato vuritoo rutu toupaveva tuukepa kepa-ia rera vaisiara, Barabas. 17 Uva oirara rutu ora guruaepa. Oa iava Pailat oiso voea akereva, “Aa ropa ruipapatai ra visipi rera kosi piea Barabas eke Jisas ro ira vaisipaiveira oiso, Krais?” 18 Ari ita, Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoa rera riiriipaive. Oa-a eva oa iava rera kosi pieivora kortua iare.

19 * Pailat paupa-ia pauparoepa vo kepa-ia oa-ia oisoa oirara rovirieipareve. Oire uva voo-a evoa uva toureva ovusa vatuava rerere oavu tavia ava pieeva oiso puraoro, “Viapau oiso uvuipauēi ra orekevu avu vai purari eera-ia torevokoto. Vo vokiara ira kekeavo urusa-ia. Uva riroa rutu sovoavo vavata vo rera kekeoro.”

20 Uva voeao reipa irara pris ora voeao turaro irara oeara oirara rutu vovouaro tore pieiva, oiso ra Pailat arepaoro oiso puraave, “Barabas eakaoro Jisas kopii pieri!”

21 Oire uva ro rovpato gavman oiso voea akereva ita, “Iroutoapa ruipapatai vaitereo iava, ra rera vorevira eakaa visiipa?” Oa iava oiso puraave ita, “Ari Barabas!” 22 Oire uva oiso puraroepa Pailat, “Ari apeisi ro piepaavo Jisas ira vaisipaiveira oiso, Krais?” Oa iava oiso puraave raga raga pieoro, “Rera kotori evao parikou-ia!” 23 Uva Pailat oiso voea akereva, “Eake rutupa? Eakea vuri-a oa purarevora?” Osa rirovira rutu raga piepaoro oiso raga puraavepa oiso, “Rera kotori evao parikou-ia!”

24 * Uva Pailat ora rera-ia oiso aueroepa, Easi viapau uvuiparai ra oavu vai purasa rera-ia. Teapi riroa rutu karekepe upoa. Eisi osa iava uukoa oureva ora rera iava vavaea sisusa voea rutu osireiara-ia oiso puraoro, “Viapau vuria vaiei oiso ra oai iava rera upoa. Ari aue oavisii-a visii raga.”

25 Oa iava voea rutu oiso puraavepa, “Oa-a eva vuria uvuipai ra va kekepaiovereora voeao igēi aao kakaeroaro!” 26 * Eisi osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa. Oire uva Jisas iava vasereva voeapa upo pura irara, oiso ra rera raga rovpato rera tapaive vo evao parikou-ia.

Jisas Tovipaiva Upo Pura Irara
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Oire uva voeao upo pura irara oaro ro Pailat oea Jisas koata pieiva gavman vo kepaoro-ia. Oa iava vo rerere voea rutu voeao upo pura irara ora guruaepa. 28 Uva voa rera iava kuvupara veraiva iravu raga tavari pieoro revasito rera reesioro oiso, Vii-a king. 29 * Uva oavu kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava va tovoiva rera kukuearo-ia. Uva pito isi-ia rera tooro pieiva oisova oirapapa vavae-ia. Oa iava rerere kokoto rekupaooro oiso purapaaepa, “Jiu reraaro king! Vearo voki rutu!” rera tovipaoro. 30 * Uva rera-ia ruipaaepa. Oire voava vaisi pito isi ouoro rera kukuearo ragaiva vaisi-ia. 31 * Uva rera tovi rovpaoiva, kuvupato veraiva rera iava. Uva voava ora rera reraaro-ia kuvupato rera kuvuiva vorevira. Oa iava rerere avaaepa rera tapasa evao parikou-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 * Oire uva voo-a vo uva rera tapo avapaaepa. Oa iava vo avapaooro iravu kekeiva oirato Sairini iava, rera vaisiara, Saimon. Oa iava voo rera aruiva goruvira rutu Jisas vaoro kaesa evao parikou.

33 Oa iava uvavu poua viropa opukuivuvia, va vaisiara, Golgota. Oa poreoro oiso toupaveira, Kukue Pukui [aue iava uvare oiso kekepa piroveira osa kukue keru]. 34 * Uva voo rera vateiva wain ovi va uvoreoro oavu tapo itakopa ovi. Oire uva vapa reasiparoepa ukaio arapa, uvare vo gisipo raga-ia vo ovi sovoreva itakovira. 35 * Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia. Uva rera varaaro-ia kuvupara satu visiko purapaiva vara roo piepaoro ora voeapa. 36 Uva voo toupaveira rera-ia uutupaoro. 37 Vo rera kukuearo isivaoro uva vo reo rigatoiva oreoa-ia rera togaiva tavaa iare. Uva oiso vo reo rigatoiva, KING OAIIVE JIU.

38 * Oire uva voo-a vo uva rera ruvara-ia Jisas aitereivu tapaiva riro kavirutoarei oiso iravu vova oirapapa varata, ari iravu vova koike varata. 39 Uva oirara rutu ora rikora voo rera tovipaoro putepaiva rerere

* 27:14: 1 Ti 6:13 * 27:19: Ap 12:21 * 27:24: Diu 21:6-8; Sam 26:6 * 27:26: Ais 53:5 * 27:29: Sam 69:19; Ais 53:3 * 27:30: Ais 50:6 * 27:31: Ais 53:7 * 27:32: Hi 13:12 * 27:34: Sam 69:21 * 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Ais 53:12

kukue pikupikupaoro oiso purapaaepa, ⁴⁰ “Vii-a vao Tugoropa Kepa pakopato. Vo peva raga-ia voki vo kepa paupasa vorevira! Oire ora vii avu raga ora tauvau ita, uvare vii-a Pauto Oviitooaro. Evoava evao parikou-ia rerer!” ⁴¹ Uva voea tapo voeao reipa irara pris ora turaro irara oea tapo rera akaipa piepaiva oiso pura-paoro, ⁴² “Ari oearovu raga oisoa tauvapa-reve. Uva viapau uvuipa ra oisi ora rera raga ora tauvaro? E rera ro Isrel reraaro king? Uva eakepa ra evao parikou kavureve, ra va iava rera-ia oiraovio!” ⁴³ * Ira ro oisoa Pauto oirao piepareve oiso purapaoro, Ragai-a Pauto Oviitooaro. Uva eakepa ra Pauto rera tauvareve, vo rara rera-ia vovouparoi!” ⁴⁴ Oire uva vaiere-ia vaiere oira upopatoarei ora kavirupatoarei aiterea tapo kotoiva evao parikourei-ia uva Jisas vuvuvuru-ia siva. Ari ita, vaiere apo akaipavira vo reo raga purapasiva rerare Jisas.

Jisas Koptiroepa

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ * Oire uva ravireo vuuta-ia ravireo utoroiva, rupa roveopa vo rasitoa rutu-ia. Uva vo peva rutu-ia vuuta (3 klok) rekasiapa vo rupa. ⁴⁶ * Uva vo peva vuuta ruvara-iavi Jisas koikoiovea oiso puraoro, “Eli, Eli, lema sabaktani?” Oa oiso ragavira poreaoro toupai, “Pautoa oaa, Pautoa oaa, Eakere ragaivi kavupari?” ⁴⁷ Oa iava voeoro oea rera ruvara-ia toupai oea rera uvuoro oiso puraepa, “Easi profeta-toare keerapa ro Ilaija.” ⁴⁸ * Uva iravu ikaureva pupupua rupu piesa aue-ia uure-opa ovi viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva rerapa Jisas. Osa oearovu oiso puraepa, ⁴⁹ “Tue rovou, ra Ilaija rera rere piesa urio rovoro, pasi.” ⁵⁰ Oire Jisas rirovira koikoiooro vovoua vikireva kopii ovoiooro.

⁵¹ Uva vo voki raga-a vao oa-ia riroua varoua vo rataoa-ia touua Pauto vo top-isiaro iava oua vo Tugoropa Kepa-ia aue Tempel vuritavira kari piropa vo rutuva viara-ia vo ruture rasiuaaro. Vouao oua kari pirora, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieve. Ovusa rasito tapo rikerikeroepa. Oa iava rirova avekero tapo poroporo piropa. ⁵² Osa tova urui tapo karu piropa vo uva voeao Pauto voeao oea oisoa tovapaive toreaepa tootooro vorevira. ⁵³ Uva voea-a voeao oea tova urui iava toreaepa vo vokie isivaaro iava oa-ia toreroepa Jisas. Oa iava voea rutu karea viropa Tugoropa Urui iare Jerusalem. Osa

iava voa voea rutu kekeiva oearovu. ⁵⁴ Uva voa reito oaive tapo viurupa irara toupai va Jisas-re uutupaoro. Uva vao kekeiva osa rasito rikerikeroepa ora orekerovu rutu varao oara rutu karekepa. Oara rutu kekeoro rirovira rutu uriripaepa. Oa iava oiso puraaepa, “Oiraopavira rutu rera ro Pauto Oviitooaro!”

⁵⁵ * Voa riro riako toupai vairo airoa Jisas sirova utuaepa Galili-ia kavuoro rera tauvapaoro. Uva vairo-a evairo airoa tauaivi toreaepa rera siituepaiva ⁵⁶ oiso-ia, iriavu-a o-ia Maria Makdala iava, ora iriavu ita Maria, Jems araorei aakoaro ora Josep. O tapo Sebedi oviitooareiaro aakoaro, ora airorovu tapo.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ * Uva vo ovaiarovi iravu Arimatia iava rera riro monito, rera vaisiario, Josep ira urioroepa. Uvare iravu Jisas disaipeltoaro rera-a. ⁵⁸ Ira Pailat-ia pouro viropa Jisas kopiire rera aresa. Oa iava Pailat rera voeao tavireva, “Vo kopii vatesa rerapa.” ⁵⁹ Uva Josep vo kopii oueva rera tavurusa airepa-ia varoa popotea. ⁶⁰ * Oa iava rera tovoreva aveke rikui-ia rera vaoro oa ravaavira teka ragaiva iriavu-ia aveke. Uva vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva vo riku riaro ivitasa oira-ia. ⁶¹ Ovusa Maria vaio o Makdala iava ora iriavu Maria airea paupaeriepa vo tova ruvara-ia.

Pailat Ututupa Irara Tovoreva Tova-ia Ututusa

⁶² Uva aio ravaapa voki putevoiva vao Sabat iare. Oa iava vo voki isivaaro iava avaaepa reipa irara pris voearei ora Farisi oearoa rutu ora guraepa rera ruvara-ia Pailat. ⁶³ * Oire uva voa oiso puraaepa rerare, “Oreovu vao-ia oare rugoioei Jisas vo reoaro. Oa-ia oiso puraroepa rera ro riro kuvvuto, *Vo pevapa voki isivaaro iava vorevira toreravere*, vo osa touvira toupaveva vo. ⁶⁴ Uva eisi oia iava vii rugoo piepaiovoi, ra taviu va iava. Oire ra vii voeao upo purapa irara toveri vo tova-ia uutupasa vo peva rutu-ia voki. Auepa teapi rera voeao disaipel rera kavirusa urioave, ra oirara rutu tavitaviive va iava kuvuvira oiso, Vorevira toreroe tova urui iava. Teapi vo kuvvuo-ia rovopa puteve vo kuvvuo utupa.” ⁶⁵ Oa iava Pailat oiso voea tavireva, “Oire uutupa irara vai tavita, ra avata avukivira rutu vo tova rukusa oiso osa ruipapatai.” ⁶⁶ * Uva va iava avaaepa vo tova-ia uutupasa. Oa iava pisikui reesivira tovoiva o ivara-ia aveke

* 27:43: Sam 22:8   * 27:45: Amo 8:9   * 27:46: Sam 22:1   * 27:48: Sam 69:21   * 27:55: Lu 8:2-3
 * 27:57: Ap 13:29   * 27:60: Mk 16:4   * 27:63: Mt 16:21; Mk 8:31; Jo 2:19   * 27:66: Mt 28:11-15

iria taku pievira tovoiva vo tova-ia. Oisore ra va-ia oovaupaave [auepa teapi irai vo tova kavirureve.]

28

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ * Oire uva Sabat voki topekakao vo putevoiva, ravireo sikerereva vo vokio iava wiki-ia vituaro vo voki. Oa iava vaireo urioereiepa Maria Makdala ora o iriavu Maria vo tova kekesa. ² Vo osa rasito ravurike ovoiroepa rirovira rutu. Uva Turaro reraoro purapurapato ensel vuvuiua iava vararoepa aveke vera ovoisa oira peka pieoro. Oa iava voava oira ivaria pauparoepa. ³ * Uva rera iava varaua rutu sisikorepaiva aviavipaoro. Ora varoa kuvupara rera iava oisi raga popotevira rutu toupaoro roropaiva. Viapau oiso oai aviaviaro uvuipa ra rera vo aviaviaro-ia puteve. ⁴ Uva va-a vao oa iava voeao utupa irara rirovira rutu rope kopii puraiva rirovira rutu uriripaoro. Uva oiso paaepa rutu, Voeapa kopiipai.

⁵ Oa iava enselpati Maria vaiore oiso puraroepa, “Teapi uriripaere. Taraiapai vei-ia veigoa urioereie Jisas-re vurasa ro ira kotoivoroa evao parikou-ia. ⁶ * Viapau oiso vo toupaveoi. Ira toreroi vorevira oiso osa puraroera voviri. Ari ita, urioereiei vo tavukio raga kekesa uva tupaivo vo kopii. ⁷ Ra ikavira voreere disaipel irara tavisa oiso, Vorevira toreroe tova iava. Ira visiipa iraroi Galili iare. Rera kekesa utupatai. Uva vo reo-a vao ragai vo reoaro oa vateavoi veipa oare rugopaerevere.” Oiso osa puraroepa enselto.

⁸ Oa iava vairei riakorirei rirovira rutu uriripaereiepa ora rirovira tapo rorupaereva. Uva ikavira rikui raga ruvara iava avaereiepa disaipel tavisa. ⁹ * Uva voa-a vo uva Jisas vairei iare pouro viropa raivaaro. Oa iava vairei kekeoro oiso puraroepa, “*Vearo voki rutu.*” Oa iava rera iare tutuu pieereva rerapa avivikepaoro rera kokotoaro-ia pitusa. Uva rera-ia vuurapa vaisi puraereva. ¹⁰ Oire uva Jisas vaireire oiso puraroepa, “*Opeita uriripaere. Avaere araoko irara oaa tavisa, ra Galili iare avaave uva ragai kekevere.*”

Vo Utupa Irara Vo Reoaro-a Vao-ia

¹¹ * Oire tovira avapaereiepa osa oearovu voea iava vo tova-ia uutupa irara karea viropa vo Jerusalem urui iare reipa irara pris tavitavisa varao rutu iava orekerovu oara karekeeva voa. ¹² Uva va-a vao oa iava voea rutu ora guriaepa

pris irara ora turaro irara. Oire vo paupa vao oa-ia oavu reoa goruiva. Oa iava riroa monia vateiva voeaopa vo tova-ia uutupa irara ¹³ oiso voea vosipaoro, “Teapi eisi tavitavipatavere. Ari oiso raga purapatavere, Rera voeaoro disaipel urioae voava rera kavirusa osa uusivira touivo. ¹⁴ * Ari ita, vosa rovopato gavman vo reo iava vao uvurevere, oire ra rera vovouaro poreio. Ra va iava viapau visii-ia vuria vai karekepe.” ¹⁵ Uva eisi osa iava monia-ia pituoro voea vo reoaro sirova utuaepa. Oa iava oisi raga vo reo sikataiva Juda taere iare. Oa iava oisi va purapaivoi vo vokio-ia tapo.

Jisas Ora Karekeroepa Disaipel Irara Iare Voea Tavisa, Avata Oirara Sipoipopasa
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ * Vo katai tau katai (11) disaipel irara vokapaoro avaepa Galili iare. Oa iava vo pukuio-ia poua viropa oare Jisas voea tavireva oiso ra voare avaave. ¹⁷ Uva voa-a vo uva rera kekeiva Jisas. Oa iava rera-ia vuurapa vaisi puraiva. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau oiso rera oirau piepaiva. ¹⁸ * Oa iava Jisas voea iare tutuu piereva. Oire voava voea tavireva oiso, “*Pauto vo goruro rutu vuvuiua iava ora vo rasito vatereva ragaiva.*” ¹⁹ * Oiso osa iava uvuipatai ra oirara rutu vo rasito-ia disaipel pieta ragai voeaaro. Voea baptisoro voea reesita Aite vaisiario-ia, ora Oviito, ora Tugoropato Uraurato. ²⁰ Rara voea sipoipopata vo reoro rutu iava oara vateavora visiipa. Oire ra vearovira rutu vara sirova utupaave. Ragai uvu iraopata! Ragoa visii tavipaa oiraopavira rutu oiso, Visii tapo tupaavere vokiara rutu-ia vo turgurasa vo rasio vo vuutaaro opesiario-ia.”

* 28:1: Mt 27:56   * 28:3: Dan 7:9, 10:6   * 28:6: Mt 12:40, 20:19   * 28:9: Jo 20:14-18   * 28:11: Mt 27:65-66
* 28:14: Mt 27:2   * 28:16: Mt 26:32   * 28:18: Dan 7:13-14; Fl 2:9-10   * 28:19: Ap 1:8; Ap 2:42

MAK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo vukuo rigatoreva ira oisoa vaisipaive Jon Mak. Rera raga ita ira oisoa Pol vaio ora Pita tauvapareve Pauto vo kovoaro purapaoro (Ap 13:5, 13 ora 1 Pita 5:13). Oearovu oiso rugorugopaaveira, Ira raga ita ro ira torireva viurupa irara asavira vo osa Jisas oiva urioaepa Oliv Kovo sopaaro-ia (Mk 14:51-52). Uva vo vuku rigatoreva 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Mak rigatoreva voeaopa Rom-pa irara oea oisoa ruipapaave ra vo siposiporo uvupaive oara oirato vo goruaro iava oisoa tavipape. Eva-a oa iava rirovira tavitaviroepa Mak varao iava riro goru kovoro ravoto kovoro oara oisoa purapareve Jisas vo Pauto vo goruaro iavirava.

Uva vo vukuo sovara-ia Jisas vaisireva oiso, Pauto Oviitoaro (Mk 1:1 ora Mk 15:39), ora oiso tapo Oirato Oviitoaro Ro Ropoto. Ari kataitoa raga-a, Jisas ira riro siitoka ou rovorevoiva, vorevira voreroepa Pauto Aite iare. Uva vo utupavira vorerovere oirao pie vovou irara rera voeaaro ou piesa ita (Mk 8:38; Mk 13:26, ora Mk 14:62).

1. Jon Baptais iava vo osa Vearo Siposipo kosi piereva raiva puraoro oa-ia pouro viropa Jisas, 1:1-13.
2. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro puraoro, 1:14-9:50.
3. Jisas vova avaroepa Galili-ia vore Jerusalem, 10:1-52.
4. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia toupasa, ouruia-ia oavuu rera kotoiva evao parikou-ia, 11:1-15:47.
5. Jisas vorevira toreroepa vova kopiia-ia, 16:1-8.
6. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekeroeapa ora oearovu iare tapo, 16:9-20.

Jon Baptais Vo Siposipoaro

(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28)

¹ Rovoaro Vearo Siposipo Jisas Kraisa iava, Pauto Oviitoaro.

² * Oa iava oiso va rigatoreva profetato ro reo topa piepato, Aisaia. Oreoa oiso purapai,

‘Uvuri. Ro iava ira ira pieavoi vii iare reo kaepato. Ira raiva oara vatatopoparevere va ravaaoro viipa.’

³ * ‘Irauvu ira keeraparo i vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro virovere.’

⁴ Uva vo reo-a vao oirao pieoro karero viropa Jon baptais vatepato vo raaka tapi. Uva voeapa siposipopareva Jon, oiso ra poreo viro ra baptaisa ouive, vo rara Pauto voea iava vuriana verareve. ⁵ Uva voea rutu avaaepa rera iare voea rutu voeao vova Judia taere ora vova riro urui Jerusalem. Uva vuriana oaive kosi piepaoro vo vuuta raga-ia baptaisa ouiva Jon ruvara-ia vo uukova Jordan.

⁶ * Uva Jon aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia oiso kuvuparo kuvupato, ora takipa iro bulmakau rakari. Uva rera vo aioaro-a vao-ia siiko ora kosi. ⁷ Uva oisi siposipopareva, “Ro ira utuparo i ra raga-ia reipa. Uva viapau uvuipara ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa, oiso osa vao rera vaoro tasipa oa-ia viapau uvuipara ra va akaipavira vera ragaa. ⁸ * Uva visii baptaispaavo aue-ia uukoa. Ari rera visii baptaisrevere Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii reesipaoro rutu.

Jon Jisas Baptaisreva

(Matyu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Ovuuta-a eva isivaaro iava Jisas Nasaret iava Galili-ia urioeroepa. Oa iava Jon rera baptaisreva vo Jordan sir. ¹⁰ * Oa iava veraro viropa voava uukova sirova. Uva voava vuvuuia kekereva osa karu piropa. Uva Tugoropato Uraurato oiso vararoepa osa kurue rera-ia pitusa. ¹¹ * Uva reoreoa varaeva vuvuuia iava oa oiso puraepa, “Vii-a ragai Oviitoaro rutu. Viigoa-ia roru iraoapaavo rutu vii kavikopaoro.”

Seten Jisas-ia Kokaraparoepa

(Matyu 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Uva ikavira Tugoropato Uraurato rerava avaroepa raaka tapire vo uva viapau oirara vai. ¹³ * Uva vo toureva aue-ia vo resura tau (40) voki, osa Seten vao rera-ia kokara ragaparoepa. Uva okarerovu rutu tapo toupaveva vavarai kare, osa en-selpa irara vao rera tokipaiva.

Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia

(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Oire uva Jon tovoiva vo tuukepa kepa-ia. Oa isivaaro-ia Jisas urioeroepa vore Galili. Uva vao siposipopareva Pauto vaoro

* 1:2: Mal 3:1   * 1:3: Ais 40:3   * 1:6: Lev 11:22
Sam 2:7; Ais 42:1   * 1:13: Sam 91:11-13   * 1:15: Ga 4:4; Ef 1:10; Ap 20:21

* 1:8: Ais 44:3; Joe 2:28   * 1:10: Jo 1:32   * 1:11:
Sam 2:7; Ais 42:1   * 1:13: Sam 91:11-13   * 1:15: Ga 4:4; Ef 1:10; Ap 20:21

iava Vearo Siposipo. ¹⁵ * Uva oiso puraroepa, “Vo vuuta vao-ia oa pou piroi oapa tutuu piei ra karekepe vo vuutao iare oa-ia Pauto ora rera vo Saraaro tokirevere. Poreta viro, ra Vearo Siposipo oirao pieta.”

Vo Jisas Ataripa Resua Roporeva

(Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Jisas Galili rovu vatuaro-ia vokareva. Uva Saimon vaio kekereva vaiterei ora Andru vo araorei, ovusa varuerepasiepa. Uvare vaiterei-a pakupatoarei moni oupasa. ¹⁷ Uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.” ¹⁸ *

Oa iava ikauvira raga kuverava kavusiva rera sirova utuoro.

¹⁹ Uva oisivi vokaoro Jems-ia pouro vi-ropa Sebedi ovitoaoro vo araorei ora Jon, vo osa uvuoa-ia kuverava murupaoro toupasiva. ²⁰ Uva vaitereire keeroepa. Oa iava Sebedi aitetu kavusiva uvuoa-ia ora kovopa irara utupaoro rera sirova.

Jisas Vurito Tugarato Verareva Oiratoa Iava

(Luk 4:31-37)

²¹ * Uva Kapaneam-ia karea viropa. Uva voa-a vo uva Sabat Voki-ia Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Uva voa oirarapa siposiporeva. ²² * Oa iava rera vo siposipoaro-ia tavetaveiva, uvare rera vo reoaro-ia gorua toupasiva. Viapau oiso rera-a osa voveao oea Reo Taisi iava siposipopaiveira.

²³ Uva voa toureva Sinagog sovara-ia evoa uva toupareva iravu oirato ira-ia oiso toupareve tugarato. ²⁴ * Uva-a vo uva oirato iava tugarato oiveoro oiso puraroepa, “Eake vai purari igeire vii Jisas vova Nasaret? Vii uriouei igei opesi ovoi piesa, eke? Ari ita, taraiparai vii-ia. Vii-a Torevokotoa rutu vova Pauto.” ²⁵ Uva Jisas rerare koruoro oiso puraroepa, “Ora tape pieu, ra eera arova kosiu viro.” ²⁶ Oa iava vovea tugarara rera-ia taketokoaepa rera rikerike pieoro, osa rirovira oiveroiva, rera iava kosia viropa. ²⁷ Uva vovea rutu tavetaveiva. Oa iava vovea raga ora akeakepaaepa oiso, “Eake irao vao-ia? E airepa siposipo-a oa karekei vo goruova oa iava tugarara rera uvui?” ²⁸ Osa iava ikauvira rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva

(Matyu 8:14-15; Luk 4:38-39)

²⁹ Uva Jisas tapo kosia viroiva Sinagog iava. Oa iava koataaepa voveao disaipel ora Jems vaio ora Jon, vo kepa-ia Saimon vaio

vo kepaoro ora Andru. ³⁰ Uva-a vo uva Saimon aigevaaro kukue upia puraiva. Oa iava oira iava Jisas taviiva. ³¹ Uva avaroepa oira-ia pitusa vavaea-ia oira tore pieoro. Oa iava kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava vovea aioara vatatopo ovoieva.

Riro Irara Porete Piereva Jisas Ova-iarovi

(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² * Uva vo ovaiarovi ravireo ovusa roko-
reva uva rera iare oearovu upiapa irara siposa urioaepa, ora oearovu tugarara upo irara. ³³ Oirara rutu voveao vo urui iava vao riroa oea vo uvuruaro kepa rataoaro tupaiva. ³⁴ * Uva-a vo uva oirara iava oupirova rutu ruvarureva, ora oearovu oearoa iava vuri tugarara kosi piereva. Uva tugarara koruroepa oiso ra ora tape pieave, uvare rera-ia taraipaaepa.

Jisas Siposipopaoro Virireva Galili-ia

(Luk 4:42-44)

³⁵ * Vo vokitakou rutu-ia Jisas toreroepa. Oa iava vovea kosi virooro avaroepa varirisa kuvau tapi. ³⁶ Uva Saimon vase ora voveao oea rera tapo vokapaiva oea rerare taraapaoro utupaaepa. ³⁷ Oa ava rera kekeoro rera taviiva oiso, “Oirara rutu viire taraapaivoi. ³⁸ * Oa iava vovea oiso puraroepa, “Irata. Ra voraro tutuu pievira ourui iare avavio, ra oa-ia vova siposipoa vao iava oa vituaro rutu iava vore urioaera.” ³⁹ * Uva oiso ragavira avaaepa Galili-ia. Uva vova siposiporeva Sinagog sovara-ia Jiu vaaro, ora tugarara kosi pie tapo purareva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

Jisas Iravu Lepra Sisigarue Piereva

(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ * Uva rera iare Jisas urioeroepa iravu ira-ia oisoa lepra upia toupave. Ira rera areoro rerare rekureva oiso puraoro, “Vosa apeisi vovoupau ra ragavi porete pieri.” ⁴¹ Uva Jisas rerapa siraoroepa rutu. Oa iava rera-ia pitureva vavaea tovooro. Uva rera tavireva oiso, “Ruipaparai ra sisigarueu.” ⁴² Uva va-a eva lepra upia rera kavua. Oa iava veoroepa. ⁴³ Uva goruvira rera vosipareva rera arupaoro. ⁴⁴ * Osa iava rerare oiso puraroepa, “Opeita irai taviparivere. Viapau. Ari varuaa oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa va iava visii taviva Moses vo riga-
toaro. Oire ra oearovu rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiei.” ⁴⁵ * Ari ita, avaroepa voraro rutu siposipopaoro. Osa-a eisi vituaro iava Jisas viapau uvuiparoepa ra avaro ouruivovu iare. Ari ratauro raga

* 1:18: Mt 19:27 * 1:21: Mt 4:23 * 1:22: Mt 7:28 * 1:24: Jo 6:69; Ap 3:14 * 1:32: Mk 4:24 * 1:34: Mt 4:23; Ap 16:17-18 * 1:35: Mt 14:23 * 1:38: Ais 61:1 * 1:39: Mt 4:23-25 * 1:40: Mk 10:17 * 1:44: Lev 13:49, 14:2-32 * 1:45: Jo 6:2

toupareva kuvau tapiro-ia. Osa iava rera iare urioaepa oirara vova voraro rutu.

2

Jisas Kerauto Porete Piereva (Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Uva ovokirovu isivaaro iava vo Kapaneam-ia pouro viropa. Uva voa rera iava tavia avaepa vo osa kepa sovaria toupareva voa. ² Uva riro irara rutu ora guruiva, agasiapa. Uva viapau oiso oavi viapaa vai touva vo kepa rataoario-ia. Uva-a vo uva voeapa siposiporeva va iava vao Vearo Siposipo. ³ * Uva oresuravu iravuva kerauto kaepaoro urioaepa. ⁴ Ari ita, viapau uvuiaepa vo kaeva koatasa, uvare riroa ita uvurua. Osa iava kepa kukuuvuaro tokoiva Jisas aivarova. Oa iava vo kae vara pieiva. ⁵ Uva Jisas voea varaoro oirao pie vovouro kekereva. Oa iava kerautore oiso puraroepa, “Oviitooa. Vii vaaro vuria verapi.”

⁶ Vo osa oearovu voavi paupaaepa Reo Taisi-ia tarai irara, oea oiso ora rugorugoo piepaaepa ora voea raga vovouaro-ia. ⁷ * Eake vituaro iava eisi puraro i rera ro-ia? Ira Pauto toviparevoti rera reraroepaoro. Irou vai uvuipai vuriiara verapasa. Easi Pautoa raga. ⁸ Uva Jisas voea sovoreva ora rera iava sopaua-ia. Oa iava voea oiso akereva, “Eakere eisi ragaire vurivira rugorugooptatai ora visii raga sopaaro-ia?” ⁹ E aa vo reo irao-a oa avekatapai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuriiara oara verapi, eke oiso, Toreu ra urua vii vaaro kaeri, ra vava kareu vokapaoro? ¹⁰ Ari ita, ragai-ia taraipatai ragoa ro arua oiso, Urua kaeri ra vava kareu vokapaoro, auere ra va kekepaoro oiso purapatai ragai iavirava, Oirato Oviitooaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa vao uvuipai vuriiara verapasa oirara iava voeao vo rasitoo-ia tou irara.” ¹¹ Oire kerauto tavireva oiso, “Vii tavipaavo, Toreu, ra urua oara kaero ra kareu vii vo kepaoro iare.” ¹² * Uva tore ovoiroepa urua oaro kaesa. Uva kareroepa ora karekesa voeare. Oa iava rera-ia tavetavepaiva. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva oiso puraoro, “Viapau oiso oai kekeiova oiso-ia.”

Vo Livai Oureva

(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ * Uva vorevira pouro viropa toko rovu rugaraoro-ia. Uva riro irara rutu oirara ora guruaepa voa rera iare. Oa iava voa voeapa siposiporeva. ¹⁴ * Uva Jisas voava avapaoro Livai kekereva, Alfias oviitooaro, vo osa vo pauparoepa takis oupa kepa-ia moni vikipa

tapi. Uva rera tavireva oiso, “Ragai sirova utuu.” Oa iava toreoro rera sirova utu ovoiroepa.

¹⁵ Uva aiosa avaroepa Jisas voavi pauoro Livai vo kepaoro-ia. Uva riro irara voeao moni oupa irara ora voeao vuri vovou irara, oea tapo toupareva, ora disaipel irara voeao rera voeaaro. Aue iava uvare riro irara rutu rerere utupaaepa. ¹⁶ * Uva voeao Reo Taisi-ia taraipa irara Farisi iava voea oea rera tueiva osa vuri vovou irara tapo aiopareva ora takis oupa irara. Uva voea disaipel akeiva, “Uva apeisi moni oupa irara tapo aiopare ora vuri vovou irara?” ¹⁷ * Uva Jisas va uvureva. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Voeao upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau. Ari voeao raga vuri vara irara. Ari ita, voeare torevoko vovou irara viapau oiso keerasa urioraera. Ari voeao-a vuri vovou irara, oiso ra vuriiara oai iava porea viro.”

Aio Kavupa Pitupitu Iava

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Uva Jon voeaaro disaipel ora Farisi urioaepa voeao aio kavu irara. Oa iava oavuu Jisas akeiva oiso puraoro, “Uva apeisi Jon voeaaro disaipel voeare i ora Farisi voeaaro aio kavupai, oiso ra vearovira lotu purapaive, vo osa vii voeaaro disaipel viapau oiso aio kavupaaveira?” ¹⁹ Uva Jisas voea akereva, “E vosa voeao oea saratoaoro riakoparo, oea uvuipai ra aio kavuave rera tapo touoro, eke? Asi viapau, uvare toupare voea tapo. ²⁰ * Ari ita, ovokivu oa uriopere oa-ia ora voea iava rera veraivere vo osa riako ouro. Oire evo voki oa-ia oiso aio kavuavere sirapoaro.”

²¹ Uva vo reo-a vao oa iava oiso puraroepa, “Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai ora airepa varoa vai taporeve. Vosa oisi pierave, ra ita ruta karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraope. ²² Oire vosa airepa ovi wain ovi ora riro piepe, ra viapau rutu irai uvuiparoi ra va vao airepa ovi wain ovi kuvureve ruta tou-ia aue iava meme rakariaro, auapa uvare tuakaka. Vosa oisi va pierave ra poko piro vo oviva, ra va iava vuri ovoipe. Ari vosa airepa ovi raga kuvureve airepa tou-ia, ra oriruvira toupaive.”

Disaipel Kukara Tueiva Sabat Voki-ia

(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ * Uva poua viropa kukara kovo-ia Sabat voki-ia. Uva rera voeaaro disaipel kukara tuepaoro rovoaepa vo kovo sovaria vokapaoro. ²⁴ Uva rerere oiso puraepa Farisi, “Kekeri. Uva apeisi iava oiso piepai

* 2:3: Mt 4:24   * 2:7: Ais 43:25   * 2:12: Mt 9:33   * 2:13: Mk 1:45   * 2:14: Mt 8:22   * 2:16: Ap 23:9
* 2:17: 1 Ti 1:15   * 2:20: Lu 17:22   * 2:23: Diu 23:25

Sabat voki-ia oa-ia viapau uvuipaa, uvare Reo Taisi putepaivoi?”

²⁵ Oa iava voea akereva Jisas, “*E viapau va vieipataveira vao iava osa piereva Devit tuariri rutu, ira ogoevira toureva ora voeavio oea tapo toupavea?*” ²⁶ Oa-ia ita koataroepa Pauto vo kepaaro-ia vo vuuta-ia oa-ia Abaiata prisparoepa. Uva bret aioreva vao oa-ia viapau uvuipa akukutoa vai ra va aioreve. Va vao bret oa oisoo vatepaive Pautoa-pa ra va kekepareve. Pris irara raga uvuipaa va aiopasa. Uva rera voeao vatereva oea tapo oisoo toupavea?”

²⁷ Oa voea tavireva, “*Sabat voki oirato tauvapasa pura piropa. Viapau oiso oirato puraro viropa Sabat vokipa oiso ra rera tokipaive.*” ²⁸ Easi Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa pura-paiveira vo Sabat voki-ia.”

3

*Jisas Pakoeto Ruvarureva
(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Uva voava ita vo ovokivu-ia uva vorevira koataroepa Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Jiu vaaro, osa vao toupavea iravu oirato kopii vavaeto. ² Oa voea rera-ia siituepaepa oiso vosa rera porete piereve vo Sabat voki-ia, ra rera iava gasiive oai iava. ³ Uva rera pakoeto tavireva, “*Toreu ra uriou vore.*” ⁴ Oa iava voea akereva Reo Taisi iava oiso puraoro, “*Apeisi torevokopai vao Sabat voki vearoo purapasa, eke vuria purapasa? Oira porete piepasa, eke oira upopasa?*” Oa iava ora tape pieaepa ita. ⁵ Uva kasipuvira poreroepa voeare, uvare voea iava sopaura vavagisipaepa. Oa-a vao oa iava rerare vovouisi vavataepa. Uva rera pakoeto tavireva, “*Vavaea irairari va torevokooro.*” Uva va irairareva. Oa iava rerare vavaea vearo ovoiepa. ⁶ Oa voea Farisi ora reosa avaaepa voeao tapo King Herot tauvapa irara oiso, “*Apeisi vai iava rera upope?*”

*Riro Uvuru Touva Toko Rovu Vatuario-ia Rogaraua-ia
(Matyu 12:15-21)*

⁷ Oa voea Jisas rera voeaaoro tapo disaipel vararoepa vore toko rovu. Oa iava voveareo vova Galili-ia ora Judia-ia oeara rutu rera sirova utupaepa. ⁸ Ora voeao Jerusalem iava ora vova Idumia, ora vova ivirovira Jodan ora voeao Taia-ia vatuario ora Saidonia. Ogururoa rutu-a voeao oea rera iare urioaepa, uvare riro-a Jisas vo kovoaro oa iava uvuiva. ⁹ Osa iava voea tavireva disaipel irara oaro, oiso ra uvuoa vai

ravaaive. Teapi oirara urioave ra rera tavuruoro ora guruave. ¹⁰ Uvare vao riro irara rutu porete pie rovorevoiva, oearovu oupiarovuva vo uvuru ugapaoro koatapaaepa Jisas-ia rirupasa. ¹¹ Oa voea tugarapa irara rera kekeiva. Oa iava rerare takua viropa oiveoro oiso puraoro, “*Vii-a Pauto Oviitoaaro.*” ¹² Oa-a eva oa iava voea vosireva riro goruvira oiso puraoro, “*Opeita ragai iava tavipatavere poeravira.*”

*Katai Tau Erao (12) Roporeva Jisas
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Oa voea Jisas iparoepa pukuia-ia, uvare oiso ruiiparoepa ra oeari reesireve. Oa iava voeare voeao keeroeroepa. ¹⁴ Uva katai tau erao (12) roporeva oiso ra rera tapo toupave. Oa iava voea vaisireva oiso, Aposel irara. Ra va iava voea siporeve oearovu rutupa siposipopasa. ¹⁵ Uva gorua voeapa karoporeva vaore, oiso ra va iava tugaru kosi piepaive. ¹⁶ Oa voea katai tau erao oiso, Saimon-a ro ira-ia vo vaisio tovoreva, Pita. ¹⁷ Ora Jems Sebedi oviitoareiaro ora Jon, vo araorei vaisireva oiso, Boanesis. Va vituaro iava uvare riro varakeo reotoarei-a. ¹⁸ Andru ora Filip, ora Batolomyu, ora Matyu, ora Tomas. Jems oviitoaaro Alfias ora Tadias ora Saimon Selot. ¹⁹ Ora Judas Iskariot, ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaeoro iare.

*Vo Jisas Vaio Vo Reaoro Toupai Ora Bielsebul
(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23, 12:10)*

²⁰ Oire uva Jisas kepa-ia koataroepa. Oa iava vao rera iare vorevira ita ora guru-aepa oirara rutu. Osa-a eisi osa iava viapau uvuiaepa oiso ra aioive, uvare riro uvuru rutu-a. ²¹ Oa voea Jisas sara iraraaro va iava vao uvuiva. Osa iava urioaepa rera ou piesa, uvare oeavu oirara oiso puraepa, “*Easi ro kokoropa.*”

²² Uva voea Reo Taisi-ia tarai irara urioaepa Jerusalem iava varaoro. Uva oiso puraepa, “*Ira-ia pouparo viroveira tugarapa repato rera vaisiaro, Bielsebul. Ira vo goruaro iavirava tugaru kosi piepareveira.*” ²³ Oa iava Jisas voeare keeroeroepa ruu reo purasa voeapa oiso, “*Apeisi ragavira ra Seten uvuipa ra ora siguro?*” ²⁴ Vosa osarai ora aveavepaape, ra viapau vearovira toupave. ²⁵ Ora vosa oaaori sikaave katai kepa vai ora upooro, uva viapau uvuipaa ra oisi iava vearovira touve. ²⁶ Ra vosa Seten ora vuri pieparo, ra viapau goruvira toupave. Ra rera vo saraoro toko ovoi piro, ra oisi iava opesi ovoiro.”

✧ 2:26: 1 Sml 21:1-6; 2 Sml 8:17 ✧ 2:27: Eks 23:12 ✧ 3:2: Lu 14:1, 20:20 ✧ 3:6: Mk 12:13 ✧ 3:7: Mt 4:25
✧ 3:11: Mt 14:33 ✧ 3:12: Mk 1:25, 34 ✧ 3:13: Mt 5:1; Lu 9:1 ✧ 3:16: Jo 1:42 ✧ 3:21: Jo 10:20; Ap 26:24
✧ 3:27: Ais 49:24-25

²⁷ * Uva vo reo-a vao oa-ia oiso puraroepa, “Viapau irai uvuipa ra koata rago ro goruto vo kepaaro-ia rera varaaro kavirusa. Ari vosa rera tuuke rovoreve iroiro-ia ro goruto, oire ra rera varaaro kaviruveve.”

²⁸ “Oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Pauto vuriara rutu verarevere ora orekerovu varao takau reoro varao oara purapaiveira oirara. ²⁹ Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve rera akaipa piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vuria oaro. Oa touvira rera vuri piepaiverea vokiara rutu-ia.” ³⁰ Uva Jisas oiso puraroepa uvare oearovu oiso purapaaepa, “Ira sopaaro-ia ro tugarato touparevoi.”

Jisas Aakoaro Iava Ora Araoko Iraraaro
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Uva aakova ora araoko irara oavaoa karea viropa ratau tousa uvava aruaepa rerare, oiso ra vo avao iare urioro. ³² Ari ita, riro uvuru rutu Jisas tavurupaiva. Uva rera taviiva oiso puraoro, “Kekeri. Aakoara ora vii araoko iraraaro oavaoa oiso torepai ratau. Oea vii kekesa auepaai.” ³³ Oa iava voea vo reoro pukooro oiso voea akereva, “Trouva aako ora irou irara araoko irara oaa?” ³⁴ Uva ora poreroepa voea iare oea rera tapo toupai va voeare oiso purasa, “Visii-a aakoa vase ora visii-a vao ragai araoko iraraaro. ³⁵ Uvare ro ira Pauto vo vovouaro sirova utuparo, ira ita-a eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

4

Vo Oirato Vuruara Vikipareva Kovoa-ia
(Matyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ * Uva vorerivira ita voea siposipopaoro rovoroepe vo toko rovu-ia Galili-ia. Uva riro uruuro rera tavuruiva. Oa iava kaero viropa vuvuo-ia voa pausa, osa toko rovu ivara-ia toupavea. Uva va-ia pauroepa ovusa vo uvuru rogaraua-ia toupai va. ² Uva voava voea siposiporeva riroara rutu-ia ovoovo reoro oara-ia oiso puraroepa voeare,

³ “Uvuta. Iravu oirato avaroera wit koko vikisa varuparo. ⁴ Uva vara vikiparevora osa oaravu vo kovepaera raivaaro. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera. ⁵ Ovusa oaravu avekepa tapiro kovepaera vo uva viapau rirovira toupave rasia vai vearoa vai. Oa iava ikavira raga kova ovoiera. ⁶ Uva ita, ravire ro kaero viro vara raverave piesa vara erako pieoro. Aue-ia ita uvare viapau vavurupatoa vai

ita. Oa iava raveraveera. ⁷ Ari oaravu kovepaera kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Uva kokopa kou varare tavuruoro riroera. Oa iava viapau kueera ita. ⁸ * Ari oaravu koveera vearo rasia-ia. Oa iava vearovira raga kovaera. Uva vearovira kueera rirovira. Oaravu aue-ia uvuipaera peva tau (30), ari oaravu aue-ia katai vatara tau (60), ari oaravu aue-ia uvuipaera katai vovoto (100).” ⁹ Uva oiso puraroepa, “Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupaveve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.”

Vo Ovoovo Reo Vituaro Toupai
(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Uva oearovu oirara Jisas arova kareaepa ora katai tau erao (12) disaipel. Ora oearovu oea rera tapo toupai va, oea rera akeiva vo reoro porearore varao ovoovo reoro. ¹¹ * Oa iava voea raga tavireva oiso, “Vo reo vao oa vataupai, oa vituaro iava visii tavirevora Pauto ora rera vo Saraaro iava. Ari ita, voeao oea ratauvira toupaveira ragai vo vovouaropa, oepa vo siposipo puraavoivo ovoovovira. ¹² * Ari ita, “Vura ragapaivo osa viapau vo reo vituaro eveipaivo. Ora va uru pie ragapaivo osa viapau va-ia taraipai oisopa, Teapi poreva viro ra vuriara oaive vera piro voea iava.”

Ovoovo Reo Aue Iava Wit Koko Vikipato
Aviavi Piereva Jisas

(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Uva Jisas voea tavireva, “Vosa viapau vao-ia taraipata ovoovo reo, uva apeisi ragavira oreorovu-ia taraipatavere ovoovo reoro?” ¹⁴ Wit koko vikivikipato ira oiso toupave osa ro ira Pauto vo reoro paupare. ¹⁵ * Uva varao oara kovepai raiva-ia, uva evoa ora paupai reoa. Ovusa uvupaive ra Seten ita urio ovoiro vo reo kaviru ovoisa vao oa oiso voea sopaaro-ia toupave. ¹⁶ Ari varao oara ora paupape avekepa tapiro oa oiso toupai, Oea-a vo reo uvuivoi. Oa iava va ou ovoivoi roruvira raga. ¹⁷ Vo osa viapau ikopitoa vai va-ia, vo osa ovurirovu rutu sasaro pou piro vare vao Pauto vo reoro. Oire ra va iava ikavira vo reo kavuive. ¹⁸ Ari oearovu oiso toupai, Oea vuutaaro-ia wit koko kovepai rokarokapa kou sovara-ia. Evoea ita oea vo reo uvuivoi. ¹⁹ Ari ita, rirovira rutu rugorugopaai varao ruture vo rasio iava vara, uvare oiso rugopaai ra riroara vai rutu gurupaive moniara vai ora orekerovu rutu riiriipaive. Oara rutu evara oara Pauto vo reoro tavurupaiveira. Eisi osa vituaro iava viapau vo reo eva kua vai voea sopaaro-ia. ²⁰ Ari ita, oearovu oiso toupai

* 4:1: Mk 2:13 * 4:8: Jo 15:5; Kl 1:6 * 4:11: 1 Ko 5:12; Kl 4:5 * 4:12: Ais 6:9; Ro 11:8 * 4:15: Mk 2:23,

osa veaoro rasia, oa iava voa vearovira ora pauepa. Uva voa vo reo tokiiva va sirova utuoro. Oa iava rirovira kueepa oiso, oaravu uvuipaepa peva tau-ia (30), ari oaravu katai vatara tau-ia (60), ari oaravu uvuipai katai vovoto-ia (100) uvuiepa.”

Vuravu Vatauiva Baket Reroaro
(Luk 8:16-18)

²¹ Uva voea akereva, “*E vuravu kaepatavoi ra oira tovota baket sopaaro-ia, ora uruara ita reroaro oira tovota voa? Viapau. Easi tebol ivara-ia oira tovopata.*” ²² * Ari ita, orekerovu rutu vatauvira toupaveira oara rutu poeravira kosi piroverea. Ora varao oara rakupareve, oara rutu poerareverea rara utupaua. ²³ Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupaveve, veaopai ra va uvureve, uvare uvupatao ita kokito.”

²⁴ * Uva voeare oiso puraroepa, “*Vearovira rutu uvupata. Vosa gare visivi uvupata, eva-a oa iava gare visivi taraipatavere. Ari vosa rirovira rutu uvupata, osa iava uvuipatai ita ra taraipatavere rutu. Vosa vearovira rutu vo reo sirova utupata, eisi osa iava vo reo-ia vearovira tarai iraopatavere.*” ²⁵ * Vosa vo taraio kovo pierere, ira ita uvuiparoi ita vorerivira ouroverea. Ari vosa ro ira viapau gareva vai-ia pitureve, ira uvuiparoi ita apotaroverea rutu.”

Ovoovo Reo Aue Kovaaro Iava Wit Koko

²⁶ * Uva oiso puraroepa voeare, “*Pauto vo Saraaro oiso rutu toupai osa oirato ira wit takuraro vikiparoi vo rasitoo-ia.*” ²⁷ Uva kareroe vokiario uusisa. Uva avitoo-ia eraoroa osa kovae. Osa viapau vara-ia taraiparoe. ²⁸ Rasito raga iava kovapapeira varao witora. Uva rovovira rovopa vakipa kae rovo piro. Ari va isivaaro iava kuepe viorosa. ²⁹ * Uva vioroepa vo kue. Oa iava rotureva, vo uvare rotupa vuuta-ia tuguraepa.”

Ovoovo Reo Mastet Vuruaro Iava
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Uva ita oiso akereva, “*Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro? Ora aa vo reo ovoovo reo vava ovoovopai, oa iava uvuipatai oai iava ra va-ia roroipata?*” ³¹ Oiso rutu toupaivoi osa oavu aioa oa oiso vaisipaiveira, mastet. Oeva iava oisoa aisivu pauive ra kovape. Ra rirovira rirope. Gare isivi rutu aisia-ia putepaiveira orekerovu rutu kuearo. ³² Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape. Ra vara rutu-ia puteve evaora riropavira ru rao puraoro. Osa

iava virata kokioro pitupaive vuuvuapasa voa, ora voa epitapaave tapo.”

Jisas Siposipopaoro Ovoovo Reo Purareva

(Matyu 13:34-35)

³³ * Oire uva vo reoro-ia ovoovo reoro voea tavitavireva, oiso ra uvuieva vara uvusa. ³⁴ * Uva ita, viapau oiso voeapa vo reoro aviavi pierere varao ovoovo reoro. Ari vosa disaipel irara oaro raga tapo oisoa toupaveve, ra voea ragapa orekerovu rutu aviavi piepareve.

Purepa Kiuvu Rite Pierere Jisas
(Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ovaiarovi vuri eveivei-ia voea disaipel tavireva oiso, “*Irata, ra ouruiara iviroviro ovarata-ia.*” ³⁶ * Uva vo uvuru arova kaea viropa uvuoa-ia rera tapo Jisas. Vo osa oaravivu garepa uvuoro oara voea sirova utuepa. ³⁷ Uva vusireva riroto kiuvu. Oa iava sigato kaero viropa uvuoa sovara iare ora va ivara-ia. Uva gareavi raga kavu piropa, ra agasio uukova uvuoa-ia. ³⁸ Vo osa rera oira vituoro-ia uusi-paroepa orave ivara-ia kukue otarapaoro. Uva rera eraopaiva oiso purapaoro, “*Tisa, e viapau vo sovoparivoi oa iava viapau igeipa siraopau? Oa-ia igeipa tutuu pievoi ra kopiio.*” ³⁹ Oa iava Jisas erao ovoiroepa. Uva kiuvu rakote piesa reoroepa ora rirova toruva tavireva, “*Varau ra ora siroi pieu.*” Uva kiuvu rerereva riteoro. ⁴⁰ * Oa iava Jisas voea akereva oiso, “*Eakepa uriripata? Ari ita, vosa raria vai toupave, oire ra viapau uriripata.*” ⁴¹ Osa uriri iraopaoro ora voea raga oiso puraapea, “*Easi iroutoa rutu-a ro, uvare kiuvu rera uvu ovoire ora uukova?*”

5

Tugara Kosi Pierere Oiratoa Iava Gerasa Taere-ia

(Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Uva Jisas ora rera voeaoro disaipel rereiva ivirovira rovva iava vao Gerasa taere-ia sovara-ia. ² Oire vosa uvuoa iava rereiva uva oiratoava aivaroiivoiva, ira tova urui iava kosiro viropa. Ro ira-ia oisoa toupaveve tugara. ³ Uva vo raga oisoa toupaveve tova urui-ia. Uva viapau oira oiratoa vai uvuuro rera tuukesa voa aue-ia sen iro vai. ⁴ Ari ita, vokiara rutu-ia oisoa rera vavaeararo tuuke ragapaveve sen iroro-ia. Ora oaravu oara-ia oisoa rera kokotoaro taki ragapaveve, ovusa vara rutu tokotokopareve. Viapau rutu irai uvuiparo ra rera tuukereve rera tarai piesa. ⁵ Oire vo osa vokiara rutu-ia aue-ia aviaviaroro

ora vo vokiaroro uva oisoa toupaveve vo pukuiara ora vo tova uruiro. Ra gaupareve ora rera raga ora upopaoro vorarova varaua iava aue-ia aveke ora tatupaoro.

⁶ * Uva Jisas tuepaoro tauai ikaureva rerape taku virosa. ⁷ * Oa iava rirovira oivepaoro oiso puraroepa, "Apeisi vai ruipapauei ragaire vii Jisas? Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Ragaiepe. Vii arepaavoi vo Pauto vaisiario sovara-ia oiso, Opeita ragai tekipari." ⁸ Oiso puraroepa oiso-ia uvare Jisas rerare oiso puraroepa, "Oiratoa iava kosi virovu eera vii tugarato." ⁹ Oa iava Jisas rera akereva oiso, "Iroutoa vii vaisiario?" Uva rera tavireva, "Vaisia oaa Riro Irara, uvare riro irara igei tugara." ¹⁰ Uva tuupavira oiso raga rera akepareva oiso puraroero, "Opeita igei sigupari tauai vaire."

¹¹ Uva oisoa koiempa tapatapa toupaveve pukuiara-ia vatuaro-ia. Oa oisoa aiopaive. ¹² Uva Jisas akeiva oiso puraoro, "Igei siguri ra koiie kare sopaaro-ia rokoio." ¹³ Uva voea iava vasereva. Oa iava voea tugara kosia viropa vo koiie kare-ia koatasa. Uvava koiie kare ikauroo varaepa vaesia-ia ora vikisa rovu-ia. Oa iava kopiiiepa uuko ovi sovara-ia. Voea rutu uvuiaro erao tuku (2,000).

¹⁴ Uva koiie tokipa irara toriiva vorarore uruiara-ia ora uvarovu tapo tavitavipasa. Oa iava urioaepa aue kekesa vao oa purareva. ¹⁵ Uva urioaepa Jisas iare. Oa iava rera kekeiva ira-ia oisoa toupaveve riro irara tugara, osa varo tuava pauparoepa ora torevoko rugoo tapo. Oa iava uririaepa. ¹⁶ Oire voea-a voeao oea ruvara-ia tugara kosi piereva rera iava ro-ia, oea oearovupa siposipopaiva vao iava, uvare oisoa tugara rera-ia toupaveve ora aue iava koiie ragui. ¹⁷ Oire eva-a oa iava Jisas aruiva, oiso ra uruia oaive iava avaro.

¹⁸ * Osa-a eisi osa iava koataroepa uvuoa-ia. Uva rera ro ira-ia oisoa toupaveve tugara ira ruipaparoepa oiso ra rera sirova utuparo. ¹⁹ Uva Jisas rerare koruoro rera tavireva oiso, "Avau vore uruia oara ora sara irara oara iare. Ra voea taviri aue iava siraoa oa-ia vo kovo purare Turaro vii-ia." ²⁰ Oire uva avaroepa vo uruiro iare Dikapolis oa porearo oiso vaisipaiveira, Katai Tau Uruiro. Uva voa vao iava tavitaviroepa riro kovo oa purareva Jisas rera-ia. Osa iava uruiara rutu tavetaveiva va iava.

Vo Jisas Reito Oviivaaro Porete Piereva Ora Iriavu Riakova Iria Rera Varoaro-ia Pitueva

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Oa iava Jisas iviroroepa ovaratavu iare. Uva riro irara ora guraepa rera

iare. Uva vo raga toureva uuko ovi vatuaro. ²² Uva Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa Kepa tokipato urioroepa. Rera vaisiario ro-ia, Jairas. Uva Jisas kekeoro takuro viropa vo rera kokotoaro-ia rekuoro. ²³ Oa iava oiso puraroepa rirovira rutu rera areoro, "Kakaeva oaapa tutuu piepai ra kopiiio. Vii arepaavoi ra vavaea oara tovoru oira-ia, ra va iava poreteoro ora tooo vorevira." ²⁴ Oire uva Jisas rera sirova uturoepa. Uva riro irara vaiiterei sirova utuaepa. Oa iava tutututu piepaiva.

²⁵ * Uva iriavu riakova iria-ia oisoa kekira koveparo vokiaro rutu-ia. Uva oisi raga toupaooro katai tau erao (12) ivaroria tuguraopa vo upia purapaoro. ²⁶ Uva riro irara rutu iare oisoa ava ragapao, oiso ra oirapa vo ruvaru purapaive, ra opesipe vo kopii. Uva oisoa voeapa ora vori via pie ragapao. Vo ovusa vo kopii oirare riropape rutu, ovusa ora apota pie ragapao. ²⁷ Uva Jisas iava uvueva, oa iava riro uvuru sovara-ia rera iare koataopa, oiso ra oira porete piereve. Uva varoa vatuaro-ia pitueva vao rera vaaro. ²⁸ Aue iava uvare oira raga oiso ora rugoopaopa, Vosa rera vaaro-ia pitua varoa, ra vearora poretero. ²⁹ Uva vo vokia-a eva opesiepa upia. Uva varaua sovoeva uvare varaepa. ³⁰ * Oisi-a eisi osa iava varaua sovoreva Jisas oiso, Easi iravu iare avai gorua ragai iava. Oa iava ora poreroepa voeare oiso puraoro, "Irou varoa-ia pituivoi?" ³¹ Uva rera voeaoro disaipel rera akeiva oiso, "E vo uvuruo vurapari oea vii iare tutuu piepai. Uva apeisi iava oiso akepari, Irouto ragai-ia piture?" ³² Oa iava voea vuravurapareva oiso ra ro kekereve ira rera-ia piturevoi. ³³ Osa riakova raga va vao ravaeva oa oira-ia karekeepa. Oa iava rikerikepaopa uriripaoro. Uva rekuera rera kokotoaro-ia. Oa iava oiraopavira rera tavieva. ³⁴ * Uva Jisas oiso puraroepa oirare, "Oviiva oaa. Vii vaaro oirao piea vii porete pievoi ravotovira. Avau gavaurea-ia, ari vearouei."

³⁵ Uva eisi puraparoepa ovusa Sinagog tokipato voeaoro poua viropa oiso tavisa, "Vii oviivaaro kopiiio. Uva uvuipau ra rerare koruu eera Tisato. Ra oirape iria kopiiio." ³⁶ Uva Jisas voea uvupaoro rera tavireva Sinagog tokipato oiso, "Opeita uriripau. Ragai oirao pieri." ³⁷ Uva voeare koruroepa. Oa iava voea raga oureva oiso-ia, Pita-a ro, ora Jems, ora Jon araokotoaaro Jems. ³⁸ Uva karea viropa vao vo Jairus vo kepaaro-ia. Oa iava gauara uvuiva. Uva voea kekereva vo ovusa siraopaaepa gau iraopaoro rutu. ³⁹ * Uva Jisas koataroepa. Oa iava voeare

* 5:6: Mt 4:9 * 5:7: Ap 16:17; Hl 7:1 * 5:18: Ap 16:39 * 5:25: Lev 15:25 * 5:30: Lu 5:17 * 5:34:

oiso puraroepa, “*Eake iraopa gaupata? Ari o kakaeva viapau oiso kopiioi. Iria uusi-pai.*”⁴⁰ Oire uva rera agesipaiva rutu. Oa iava voea kosi piereva. Uva aitetorei ora kakaeva aakoaro rera sirova utuaepa, ovusa koataroepa vo uva toupaeva kakae kopii.⁴¹ Oire oira vavaearo-ia pituoro vo reo purareva, “*Talita kumi.*” Oa porearo oiso purapai, “*Tavauruva, ragai vii tavipaa oiso ra toreu.*”⁴² Oire uva oira-a eira tavauruva vaviopavira raga toreopa voka ovoisa. Oa iava oira-ia tavetave iraoiva rutu. Oira uvuiaro riroaro aue-ia uvuipaoi katai tau erao (12) ivaro.⁴³ Uva Jisas voea vosireva va iava vao-ia oa purareva oiso, “*Teapi irai uvureve oira iava. Oire ra aioa vai vateta oirapa ra oai aioeve.*”

6

Viapau Jisas-pa Oisoa Avivikepaave Vo-ia Nasaret-ia

(*Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30*)

¹ Uva Jisas voa kavureva vore rera vo taerearo rutu iare. Oa iava rera sirova utuaepa rera voeaaro disaipel.² * Uva Sabat voki tuguraepa. Uva avaroepa siposiposa vo Reo Taisi Uvupa Kepa-ia. Uva tavetave iraoipaiva rera vo siposiporo uvupaoro. Osa iava oiso puraepa, “*Ovu irao ro vo pitupituro ourevora? Iroutoa vai rera vaterevora vo tarairo? Ora vao ravoto kovo, oa purapare ora rera vavaearo-ia?*”³ * Easi viapau oiso kepa paupato rera ro-ia Maria oviitoaaro, raa? Uvare oiratoa raga-ro-ia. Ari ita, arako irara voeao Jems vase ora Josis, ora Judas, ora Saimon, ora taataa riakoaro vairo airoa vigei tapo toupaveira.” Uva rerare kasipuaepa.⁴ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Vosa oearovu voeao ouruivovu raga iava, evoea-a oea profetatoapa avivikepaaveira. Ari viapau oiso voeao rera vo taerearo rutu-ia tou irara rerapa avivikepaaveira, ora sara irara oaro, ora voeao oea vo aao vo kepaaro-ia toupaveira.*”⁵ Osa iava viapau uvuipa ra riropa ravotoro vai purapareve voa. Ari uvuipa ra vavaea raga tovopareve voearevivo-ia upiapa irara voea porete piepaoro.⁶ Uva Jisas tavetave irao-areva voea vo vovouroaro-ia varao oirao pie asa vovouro. Vo osa avaroepa siposiposa uruiara rutu-ia oirarapa.

Jisas Katai Tau Eraopa Disaipel Kovo Vateroepa

(*Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6*)

⁷ * Uva voea voeao katai tau erao (12) oearo keeraroepa. Oa iava voea arureva toatoa pievira. Uva voeapa gorua

karoporeva auere ra va iava tugara kosi piepaive.⁸ Uva goruvira voea tavireva oiso, “*Teapi oaravu avu vai kaepatavere vokapaoro. Ari aue raga tooroara vai. Viapau aue breteara vai ora oapara vai ora moniara vai.*”⁹ Ari aue raga tasipara. Ora viapau oiso ra vaiterei kuvupatoarei, ari kataitoa raga.¹⁰ Vosa ourui-ia kareta virora, uvuipatai ra koatata katai kepa vai-ia. Evoa uva toupauo uvuipatai ra oirara-ia kovopata uruia sovara-ia. Oire voava visii rutu ita kosita viro ita ra avata.¹¹ Vosa ourui visiipa reasipape visii uvu arapa, ra voa kavuta ora visii iava kokotoara iava poupou tovetoveoro, voea vo kaureoroaro reesioro.”¹² * Uva avaeapa siposiposa oiso ra oearovu rutu iava sopaura poreive.¹³ * Uva riro irara rutu iava tugara kosi piepaiva. Uva gorua ovoovopaoro korovo oviro tovopaiva voeao-ia oea upiaraava toupaveira. Oa iava porete ovoipaaepa.

Jon Baptais Kopiiroepa

(*Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20, 9:7-9*)

¹⁴ Uva King Herot uvureva varao iava, uvare uvarovu rutu Jisas vaisiara virireva. Osa iava eisi oavu oiso puraepa, “*Easi pasi Jon Baptais vai-a eera, ira vorevira tootooro. Ira uvuipa ra evo kovoro ravoto kovoro purapareve ita.*”¹⁵ * Vo osa oearovu oiso purapaaepa, “*Easi Ilaija-a eera profetato.*” Osa oearovu oiso purapaaepa, “*Profetatoa rutu-a eera oiso rera osa tuariripato.*”

¹⁶ Oa iava Herot oiso puraroepa, “*Easi Jon vai-a eera ro ira tokoavora, ira vorevira toreroe.*”¹⁷⁻¹⁹ * Vao iava osa Herot voea arureva tuaririvi oiso ra rera rauive aue Jon. Ra rera tuukeive vo tuukepa kepa auepa Herodias riakovaoro Filip araokoto iria ita oureva Herot. Uva Herodias aveave iraoapa rirovira rerare, uvare Jon Herot-re kasipuroepa oiso puraoro rerare, “*Vuria purari ora vii araokotoaro riakooro. Viapau oisi torevokopapeira. Oa iava Herodias oiso ruipapaopa ra Jon kopiio. Uva viapau uvuipaopa.*”²⁰ Vo osa Herot avivikeparoea Jon-pa, uvare rera-ia taraiparoepa oiso, Vearo vovouto ora vearo sopato. Oa iava vearovira rera tokipareva. Oire vosa uvureva, oa iava ruruvutuepa rugoaro rerare. Oa iava oiso ruiparoepa ra rera rutu tuu pievira rera uvureve.

²¹ Uva pou piropa vo vuutao oa iava vo vokia kavauroepa Herot, ovokia-ia uvuioapa oiso ra oira vo ruiparo kosi pieeve. Uva vo vokia voeapa aioa purareva reipa irara oaro, ora ami iava ofisa irara, ora oira vasi irara vova Galili.²² Oire uva koataopa Herodias oviivaoro rekurekusa.

* 6:2: Mt 4:23 * 6:3: Mt 12:46, 11:6 * 6:4: Jo 4:44

* 6:15: Mt 16:14

* 6:17-19: Lev 18:16, 20:21

* 6:7: Lu 10:1

* 6:12: Mt 11:1

* 6:13: Je 5:14

Osa iava eisi Herot vearovira rutu oira vo rekurekuaro tuereva ora voeao oea rera tapo paupaaepa. Uva reito king oira tavireva tavauruva, “Vosa eakepa ruipapau, ra vii vatea va.”²³ ✱ Uva oiso puraroepa oirare reo ovoi puraoro, “Vao oa areri ragai ruvara-ia oa-ia uvuiparai ra viipa va vatea. Eagara vosa eake vatea ragai varaaro iava oara tokipaaveira, oara-ia pute piea vai rutu-ia uvuiparai ra vii vatea oai.”

²⁴ Oire uva va iava avaopa aakova akesa oiso, “Eake vai arepaa?” Uva aakova oira tavieva, “Ari Jon Baptais iava kukue.”²⁵ Oa iava ikauvira rutu voreopa vore reito. Uva oiso puraopa, “Vao-ia oapa ruipaparai. Ra va vateri ragaipa Jon Baptais iava kukueva, ra rera kukuearo toveri aue-ia tauo vai.”²⁶ Uva rerare sopaua vavataepa rutu, uvare viapau oiso uvuiparoepa ora rera vaaro reo ovoi gasireve, vao oa purareva oira uvuru osireiario-ia.²⁷ Oa iava iravu aureva voeao iava viurupa irara rera voeaaro. Uva rera tavireva oiso ra Jon kukuearova urioro. Uva avaroepa rera tokosa tuukepa kepa-ia.²⁸ Uva vo kokova voreroepa tauo-ia. Oa iava vo kokoa vatereva oirapa tavauruva. Uva vo kokova avaopa aakova vatesa.

²⁹ Uva disaipel irara voeao Jon voeaaro rera iava uvuoro urioaepa vo kopii ousa. Oa iava rera tovaiva vo tova urui.

Jisas Riro Irara Rutu Aio Piereva Vo Vavae Tuku Rutu (5,000)

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Uva aposel irara vorevira kareaepa Jisas iare rera tavitavisa varao iava oara puraiva ora varao oara iava siposipoiva.³¹ ✱ Uva oirara rutu ora voreripaaepa. Oa iava Jisas-pa ora rera voeaaro aposel viapau vuutaa vai toupaiava oiso ra oai-ia aioive. Eisi osa iava Jisas voea tavireva oiso puraoro, “Oire irata ra vigei raga avavio uvavire kuvau tapi vai, ra voa reareata gare visivi.”³² Oa iava ipaapeva uvuoa-ia. Oa iava rera tapo avaaepa uvavure kuvau tapi.

³³ Uva riro irara rutu voea tueiva vo uva avaaepa. Oa iava taraiaepa voea-ia. Uva rovoaepa ikaupaoro nova atoiaro oaive. Osa iava Jisas-re vage rovoapoaro voa poua viropa.³⁴ Oa iava Jisas vera uviroeroepa rogaraua iare, vo osa riro irara rutu kekereva. Oa iava oiso voeapa sir-aoroepa, uvare oiso rutu paepa voeapa osa sipsip kare, voeao oea viapau tokipatoa vai. Oire uva Jisas rovoreroepa voea siposipopoaro riroara rutu iava.³⁵ Uva

ravireo rokosa aueparoepa, oa iava disaipel irara urioaepa rera iare rera tavisa oiso, “Voavi-a vo-ia kuvau tapi. Uva vokiei vigeire.”³⁶ Voea aruri ra avaave uvaire ora ouruiro iare, ra aioara vai voriiere ora voeapa.”³⁷ ✱ Oa iava voea tavireva oiso, “Voea vateta aioara vai.” Uva rerare oiso puraopa, “E apeisi-a, ruipapau ra vaova avaisa vao-ia erao novoto kina (K200) bret vorisa voeapa, eke?”³⁸ Uva voea akereva, “Aa noviroa aue bret, oara epao visii ruvara-ia?” Oire uva va iava rera taviiva oiso, “Easi vo vavaevi raga aue bret ora kataitoarei ataritoarei.”

³⁹ Uva voea tavireva oiso ra voea pau pieve isiso kou-ia.⁴⁰ Uva pauaepa guruvira roopavira. Oeavu aue-ia uvuipaaepa katai novoto (100), ari oeavu aue-ia uvuipaaepa vo vavae tau (50).⁴¹ Uva bret vavae oureva ora ataritoarei. Uva viara-ia vurareva vo vuvuiiva vuurapa vaisi puraoro. Oa iava vava puteputereva. Uva vara vatereva disaipela, oiso ra voea roo pieve vara rutu-ia.⁴² Oa iava voea oirara rutu aiooro vukuaepa.⁴³ ✱ Oa iava vara ururukoaro guruguruiva. Uva aue-ia uvuiepa katai tau erao (12) pekuri.⁴⁴ Voea uvuiaro voeao oirara raga ovuurua bret aioiva aue-ia uvuipaaepa vo vavae tuku (5,000) oirara.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokareva (Matyu 14:22-23; Jon 6:15-21)

⁴⁵ ✱ Uva Jisas voea disaipel aru ovoireva uvuoa iare, oiso ra irave eisire Betsaida iare voea iava vaseoro oirara.⁴⁶ Oa iava voeava tavariooro varirisa iparoepa pukuia-ia.⁴⁷ Uva vokiepa rerare osa uvuoa touvira vokaipaiva toko rovu vuutaro-ia, vo osa Jisas raga touvira vo pukuia-ia toupareva.⁴⁸ ✱ Uva voea tuereva Jisas osa ora takau piepaaepa tuaapaoro kiuvu iare. Oa iava voea iare vokiepau rutu vokiroepa vo osa ravireo kae puro ara asavira toureva. Uva avaroepa vo toko rovu ivara-ia vokapaoro voeava aivarosa.⁴⁹ Uva rera siituepaiva osa uuko rovu ivara-ia vokapaoro urioroepa. Uva oiso keapaepa, Rera urauraaro. Uva rerapa uriripaaepa gaupaoro.⁵⁰ ✱ Vao iava uvare rera vura-paoro rirovira rutu uriri irapaaepa. Oa iava voeare reoroepa oiso puraoro, “Ora tape pieta. Opeita uriri ragapata. Easi, ragai-a vao,” osa puraroepa Jisas voeare.⁵¹ Uva vo osa iparoepa uvuoa-ia, uva kiuvu opesiroepa. Osa-eisi osa iava rera-ia tavetave irapaaepa.⁵² Ari ita, uvare viapau rorolopaaepa vo kovo-ia oa purareva bret-ia. Osa iava eisi rera eveiivori rera vo

✱ 6:23: Est 5:3, 6, 7:2 ✱ 6:31: Mk 3:20 ✱ 6:37: 2 Kin 4:42-44 ✱ 6:43: Mk 8:14-21 ✱ 6:45: Mk 8:22

✱ 6:48: Mt 13:35, 24:43 ✱ 6:50: Mt 9:2

goruaro iavirava. Ari voeare vavagisivira raga toupai va rugoara.

Upiapa Irara Porete Piereva Jisas Genesaret-ia

(Matyu 14:34-36)

⁵³ * Uva iviroaepa. Oa iava veraa vi-ropa vo Genesaret urui-ia. Oire uvuoa tuuiva vo toko rovu vatuaro-ia. ⁵⁴ Uva vera uviroaepa, oa iava rera evei ovoiiiva. ⁵⁵ Uva tariripaaepa voraro rutu upiapa irara kaepaoro rakorako ururo-ia rera iare. Uva ouruirovu iava uriopaaepa Jisas iava uvupaoro vore uva toupaveva. ⁵⁶ * Oire oa iava Jisas uvarovure oisoo avaparo garepa uruirovu iare ora riropa uruiro. Uva oisoo upiapa irara tovopaive vo uupa tapiro. Uva rera arepaiva oiso ra varoa vatuaro-ia pitupaive ra porete ovoipaave. Oa iava va-ia pitupaiva, uva porete ovoipaepa voea rutu.

7

Pauto Vaaro Reo Taisi Oisoo Voea Aao Iraraaro Vo Taviaro-ia Putepaive

(Matyu 15:1-9)

¹ Uva Farisi rera ruvara-ia ora guruaepa ora Reo Taisi-ia tarai irara, oea vova urioaepa Jerusalem-ia. ² * Oa iava eva disaipel irara tueiva rera voeaaro osa aiopaiva vavae sisu asavira raga, vo pitupituo Farisi vaaro gasipaoro. ³ Uva Farisi-pa irara ora Jiu-pa irara vo pitupituoaro-a vao-ia vosa viapau vavaeara sisu rovoive, ra viapau uvuipaai ra aioive. Aue iava aao irara vo siposipoaro oisoo sirova utupaave. ⁴ Ora vosa aivaropa tapirova kareave, ra viapau vavae sisuave, ra ita viapau aioive ita. Uvare vo pitupituro rutu-a varao voea aao iraraaro varaaro oisi, vao kap sisupa, ari vao pitoka sisupa, ora tauoara varao oara oisoo purapaive bras-ia. ⁵ Uva Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara rera akeiva oiso, "Uva apeisi iava vii voeaaro disaipel viapau vigei aao iraraaro vo pitupituroaro sirova utupaai? Uva viapau vavae sisuai, oa iava aioivoi." ⁶ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, "Oiraoei ravaa reo vao profetato Aisaia oa-ia torevokovira rutu visii reosioro va rigatoreva riro ratarataa vovou irara visii. 'Voea rutu raga vaisiaro kae pie ragapai gisipoara raga iava, osa voea sopoaro tauaipai rutu ragaipa. ⁷ Oirara raga vo siposipoaro iava siposipopaveira, ra oiso purapaave, Va vao-ia Pauto vo reoaro. Eisi osa iava ragaipa akukuvira rutu lotu ragapaaveira.'

Eisi osa puraroepa Aisaia. ⁸ Oa ita kavutava Pauto vaaro Reo Taisi oirato raga vo siposipoaro sirova utupasa."

⁹ Uva voea tavireva, "Pauto vaaro Reo Taisi gasi iraoatavoi, oisore ra ora visii vo pitupituroaro raga tokipata. ¹⁰ * Uvuta! Moses oiso puraroepa,

'Aako oarapa ora avivikepau ora aiteara. Ari ro ira aitetoearei takaupareve, eera-a ira kopii pieivere oearovu.'

¹¹⁻¹² Vo osa visii oiso purapataveira, Aako ora aite viapau uvuiparai ra vei vatea vaaro, uvare Pautoa-pa vara rutu vate rovoavora.

¹³ Vosa oisi piepata eisi, oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepataveira visii vo pitupituroaro rigapaoro oearovu iare. Uva riroara rutu-a oara purapataveira."

Varao Iava Toupai Oara Sopaura Vuri Piepaiveira

(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Uva Jisas voeare keeraroepa ita. Oa iava voeare oiso puraroepa, "Visii rutu uvuta! Ra roroiota vao-ia. ¹⁵ Viapau oiso vao oa aiopare oirato oa rera sopoaro vuri piepaivoi, ari vao-a oa rera sopoaro iava kosipa piroi. Evara-a oara oirato vuri piepaivoi. ¹⁶ [Vosa irai-ia kokitoo vai karuvira toupaveve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoo ita kokito.]"

¹⁷ * Uva koataroepa kepa-ia oirara rutu arova ratau. Oa iava voo disaipel rera voeaaro rera akeiva vao iava ruu reo. ¹⁸ Oa iava voeare oiso puraroepa. "E viapau taraia vaiei visii-ia oiso osa evoea oearovu? Uva viapau vara eveipatavoi varao oirato sopoaro-ia ora kiupai. Uva viapau rera vuri piepaivoi. ¹⁹ * Ari ita, aue iava uvare viapau ora kiupai sopaua-ia, ari vo raga sare-ia. Ra vorevira vusive." Uva vo reo-a vao oa-ia aioara ruture oiso puraroepa, "Vearoara varao aioara rutu aiopasa." ²⁰ Uva vaa vao oa iava oiso puraroepa, "Ari vaoa-ia vuri vovou oa oirato iava kosipapi oa rera vuri piepai. ²¹ Ari ita, vo vuri rugooro-a varao oara kosipapi oirato sopoaro iava vuri rugorugooro oiso-ia, otopa pitupituro, kaviru, oira upo, riako riirii, ²² * Oearovu vaaro riirii, vuri vovou, keakea reoro, getegete, roruoru, reo toga, egaega, ora kokoropa vovou. ²³ Evara rutu oara kosipa piroveira visii sopoaro iava oara oirara vuri piepaivoi."

O-ia Finisia-pava Iria Jisas Oirao Pieva Rutu

(Matyu 15:21-28)

* 6:53: Jo 6:24-25   * 6:56: Mt 9:20   * 7:2: Lu 11:38   * 7:6: Ais 29:13   * 7:10: Eks 20:12; Diu 5:16; Lev 20:9   * 7:17: Mk 9:28   * 7:19: Ro 14:1-12; Kl 2:16   * 7:22: Mt 6:23   * 7:24: Mt 11:21

²⁴ ✧ Uva evoava ita toparo viropa Jisas aue iare avaoaro Taia-ia. Uva voa okepavua voea asavira koataroepa. Ari ita, viapau oiso uvuiparoepa ra tou ragareve rera raga. ²⁵ Oa iava vo voki raga-ia eva iriavu rera iava uvuoro rera iare urioopa, iria oisoa oviivaaro-ia tugara toupave. Oa iava rera kokotoaro-ia Jisas rekueva. ²⁶ Oire uva osaravu raga iava oira, vo sarao vo-ia Finisia oea oisoa Siria taera-ia toupave. Iria Jisas areeva oisore ra tugara kosi pierve oviiva iava. ²⁷ Uva oiso oira tavireva, “*Kakae vure aio pie rovopai. Viapau oiso vearopai ra kakae vure vo kurooro aio kurooro oupe vara vikisa kaakau karepa.*”

²⁸ “Oiraopavira ita Turaro,” osa puraopa riakova, “Uvare kaakau kare uvuiapai ururukoara raga aiopasa varao oara kovepa- peira vova tebol iava kakae vure vaaro.”

²⁹ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Kareu ari tugarato kosirovi oviiva oara iava, uvare vearo reo purari.*” ³⁰ Uva pouo viropa oira vo kepaaro-ia. Oa iava oviiva kekeeva urua ivara-ia uusivira, vo uvare tugarato oira iava kosiro viropa.

Jisas Uvagito Vaaruoto Vearo Piervea
(Matyu 15:29-31)

³¹ Oire va-a eva oa iava vorevira virireva Taia taere iava vore Saidon-ia putesa aue iare Galili Rovu. Ora aue-ia tapo putereva Katai Tau Uruiro-ia, Dekapolis. ³² ✧ Uva iravuva urioaepa uvagito vaaruoto. Oa iava Jisas areiva oiso ra rera-ia vavaea tovoreve. ³³ ✧ Oa iava voea arova rerava avaroepa kuvau tapire. Uva voa sipareo tovoreva rera kokiaro-ia ora ruioepa. Oa iava aia ita arevuotoa-ia pitureva. ³⁴ Uva vuvuiua-ia vurareva. Uva vovou iparoepa rerare oiso puraoro, “*Efata.*” Oiso ragavira oa porearo toupai, “*Auero rutu karu piroi.*” ³⁵ ✧ Uva karu ovoiro viropa kokito rerare, osa arevuoto tapo vase ovoireva. Osa-a eisi osa iava torevokovira reo ovoiroepa. ³⁶ ✧ Uva Jisas riro goruvira rutu voea vosi ragareva va iava vao oiso ra viapau irai- pa taviave. Ari ita, riro goruvira rutu voea vosi ragapareva vo osa ora gorupaaepa rutu va iava vao siposipopaoro. ³⁷ Uva tavetaveiva rutu oiso purapaoro, “*Avoeao, vearoa rutu purarevo ro-ia voeao uvagi irara oea uvu piepaoro, ora vaaru irara reoreo pierveo,*” eisa osa purapaepa.

8

Jisas Vo Resura Tuku Rutu (4,000) Aio Piervea
(Matyu 15:32-39)

¹ Uva vo vokia-a vao oa-ia riro uvuru toupave. Viapau aioa vai voeapa. Uva voeare keeraroepa rera voeao disaipel voea tavisa oiso, ² ✧ “*Siraoparai voeaopa uvare vo peva-ia voki touivo vigei tapo. Uva viapau aiopaivo.*” ³ Vosa voeare koruvio, ra voreave vorarore ora voea vo uruioro. Ra raveraveave vo raivaaro, uvare oearovu riro kaekae tapirova urioapaerao.” ⁴ Oa iava disaipel rera akeiva oiso, “Uva ovu vai voea aio piepai. Ari raaka tapi raga- a vo.” ⁵ ✧ Eisi osa iava oiso voea akereva, “*Ovirovua bret oa epao visii ruvara-ia?*” Oa iava oiso puraopa, “Ari erao vatara.”

⁶ Uva voea pau piervea vo rasito. Oa iava aue oureva erao vatara (7) bret. Uva vara- ia vearo vaisi purareva vara puteputeoro. Osa iava vara vatereva rera voeaaropa disaipel, oiso ra voea vatevateive taru. ⁷ ✧ Uva toupave atari kare gare karevi raga. Uva vo kare-ia ita aia vearo vaisi purareva. Oa iava voea tavireva oiso, “*Voea vateta atari kare.*” ⁸ Uva voea aioivoiva, vukuapea. Oa iava ururukoara guruiva erao vatara pekuri agasi pieoro vara-ia. ⁹ Uva voea rutu uvuiaro-a voea oiso toupave, vo resura tuku (4,000). ¹⁰ Oa iava voeare koruroepa. Uva rera tapo voeava tavari ovoiro uvuoa- ia ipa ovoiroepa ora disaipel irara tapo vore avasa vo Dalmanuta taere.

Vo Oearovu Jisas Arepaiva Oiso Ra Ravotoara Vai Kekeive
(Matyu 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ ✧ Uva Farisi-pa irara urioaepa rera akesa oiso, “Ruipapaiei ra ravotoa vai purari vo goruo kareke pieoro vuvuiua iava.” Oisi-a eisi osa kokarapaaepa. ¹² Oa iava Jisas-re sopaua vavataepa. Osa iava oiso purarorepa, “*Eake vaire voeao vo vuutao iavapa irara ravoto arepaai? Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavo, Viapau rutu uvuiarai ra ora ragai vo ravotoaro vituaro kareke piepa vaishi.*” ¹³ Oa iava voea arova vao kae virorepa uvuoa iare. Uva avaroepa ivirosa ovaratavu iare.

Jisas Ovoova Purareva Yis-ia Vao Farisi-pa Irara Ora Herot
(Matyu 16:5-12)

¹⁴ Uva disaipel ovuaepa auere bret ora voeapa osa kataiavi raga toupave vo uvuoa. ¹⁵ ✧ Osa-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa ovoovovira, “*Vaopa yis vatatopatai Farisi-pa irara vaaro ora ro Herot.*” ¹⁶ Uva oiso puraopa ora voea raga, “Aue iava ita oiso vigei tavirevoi, uvare viapau bretea vaiei.” ¹⁷ ✧ Uva Jisas vo reo sovoreva, oa iava oiso puraroepa, “*Apeisi iava eisi ora reopatai oiso, Viapau*

✧ 7:32: Mk 5:23 ✧ 7:33: Mk 8:23 ✧ 7:35: Ais 35:5-6 ✧ 7:36: Mk 1:44, 5:43 ✧ 8:2: Mt 9:36 ✧ 8:5: Mk 6:38 ✧ 8:7: Mt 14:19 ✧ 8:11: Mt 12:38-39; Jo 6:30 ✧ 8:15: Lu 12:1 ✧ 8:17: Ais 6:9-10 ✧ 8:18-19: Jo 6:13

vigei bretea vaiei? E viapau sovopata ora viapau taraipatai? E sopaura oavisii vavagisipai? ¹⁸⁻¹⁹ * Ari ita, osireiara oavisii epao, uva viapau vara iava vurapataveira. Ora kokiara oavisii, uva viapau vara iava uvupataveira. E viapau vaore rugoopatai oa-ia vo vavae tukupa (5,000) vo vavaea bret puteputeavora. Uva ovirovua pekuri oara agasi pietavora?” Oa iava rerare oiso puraepa, “Katai tau erao (12) aue pekuri.” ²⁰ Eisi osa iava voeare oiso puraroepa, “Ari ita, ovokivu-ia resura tuku (4,000) vao aioivora erao vatara bret. Uva ovirovua aue pekuri oa agasi pietavora aue-ia bret ururukoro?” Oa iava oiso puraepa, “Erao vatara.” ²¹ * Osa iava eisi voea akereva oiso, “E touvira vo kovo vituaro iava taraitavere vao-ia, raa?”

Jisas Voosito Vura Piereva Betsaida-ia

²² * Uva Betsaida urui-ia poua viropa. Oa iava iravu sipoiva rera iare voosito. Uva Jisas arepaiva oiso ra rera-ia pitureve. ²³ * Oa iava Jisas rera vavaearo-ia pituoro rerava kosiro viropa urui-ia iava. Uva Jisas rera osireiara-ia ruiroiva, rera-ia vavaarei toveve. Oa iava oiso rera akereva, “E oavu avu vai vurapari?” ²⁴ Uva voosito vurareva viara-ia oiso puraoro, “Ari ita, oirara siituepaavoi oea vokapaivoi. Uva voeapa oisi pai evaora oara vokapaivoi.” ²⁵ Uva Jisas vorerivira ora rera iava vavaarei rera-ia ita toveve. Oa iava rera ro voosito tuupavira vurareva. Uva porete ovoiroepa roiroivira vuravura ovoiro. ²⁶ * Osa iava eisi Jisas rera aruoro oiso puraroepa, “Kareu vii vo kepaoro iare. Ra opeita vo uruio iare vorevira voreu.”

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Krai
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ * Uva Jisas avaroepa rera voeaoro tapo disaipel vo urio iare vo Sisaria vao raga Filipai. Uva voare avapaoro voea akereva oiso, “Apeisi oirara ragai vaisipaveira?” ²⁸ Uva oiso rera taviiva, “Ari oearovu oiso purapaaveira, Jon Baptais eera, osa oearovu oiso purapaave, Ilaia eera ro profetato. Ari oearovu oiso purapaaveira, Vii iravu voea iava profet irara.” ²⁹ * Oa iava voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Krai ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.” ³⁰ Uva voea vosireva oiso, “Opeita eisi ragai iava oearoipa tavipatavere.”

Ravaavira Voeapa Tavitaviroepa Ora Rera Vaaro Iava Kopitia Jisas
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

* 8:21: Mk 6:52 * 8:22: Mt 11:21 * 8:23: Mk 7:33 * 8:26: Mt 8:4 * 8:27: Jo 6:66-69 * 8:29: Jo 6:69, 11:27 * 8:32: Jo 18:20 * 8:34: Mt 10:38; Lu 14:27 * 8:38: Mk 13:26 * 9:1: Mt 24:30; Lu 22:18 * 9:2: Mk 5:37

³¹ Va vao isivaaro iava voea siposipooro rovroepa ora rera iava oiso, “Oirato Ovi-itoaaro riroara siitokaara ourevere. Irare isivaavere taru oira vasi irara, ora pris irara voeao reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora rera upoivere. Ra vo peva pie voki-ia torero vorevira.” ³² * Uva poeravira eisi voea tavirevoiva, Pita rera-ia pituoro Jisas oureva rera tape piesa oiso puraoro, “Opeita oiso purapau.” ³³ Uva voeao disaipel vuraso ora poreroepa. Osa iava Pita vo rugoaro torevokopasa oiso puraroepa, “Seten, ragai isivaaro-ia ora tovou. Viapau rutu rugoopavei Pauto varaarore. Ari varao ragare rugoopau oirato varaaro,” osa puraroepa Jisas.

³⁴ * Oa iava oirara ruture keeroepa ora disaipel irara ora rera iare. Uva voeare oiso puraroepa, “Vosa ro ira vovoupari ra ragai sirova uturo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovoreve. Oa iava uvuipa ra ora rerapa vavata siitoka kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiaru rutu-ia.” ³⁵ Ari ro ira tootoo viriviripareve, oava eva opesirovarea tootooro. Ari ro ira tootooro vaterere vo oearovupa ragai vo ruipaoro sirova utupaoro ora vao iava Vearo Siposipo eera-a ira tootooro tapo virivariavere taru. ³⁶ Aa vao-a vearoa oa ourevere oirato vo rasio-ia, vo rara auero rutu varao vo rasio iava oureve, ovusa tootoo oaro rutu viki ragapareve? ³⁷ Uva eake vai ourevere vorevira tootooro-ia tavariovira? ³⁸ * Ro ira ragaipa ariiro ora ragai siposipoaropa tapo vo oearovu osireiara-ia voeao iava riro otopa irara ora voea vuri vovou irara, irapa ita eera utupaua Oirato Oviitoaaro ariirovarea vo vokio-ia oa-ia voreraverea vo Aiteto vaarova keraria, ora voeao tapo tugoropa irara ensel irara.”

9

¹ * Uva Jisas voea tavireva oiso, “Oiraopavira visii tavipaavoi, Oearovuei visii iava oea toupai vo-ia oea kopii asavira tupaoro Pauto vo Saraaro keke rovopaivere, vo osa goruvira karekepe.”

Jisas Iava Varua Sisikorevira Kare-keepa
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² * Uva katai vatara vokiro putevoiva, Jisas Pita vase tapo iparoepa ora Jems ora Jon pukuia iare riro pukui vo uva varaua rera iava ora tavarioepa. ³ Varoara tapo oara sisikoreva. Uva viapau oiso irai vo rasio iava ra oisi eisi sisikoreve osa evara varoara. ⁴ Uva Ilaia vaio ora Moses

ora karekesiepa. Uva vaierei siituepaiva ovusa Jisas tapo ora reopasiepa. ⁵ Oa iava Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Tisa, vo toupai vearovira. Uva igei uvuipaiei ra kepa peva vai pauo oiso, viipa okepai, ari Moses okepai, ari Ilaija okepai aue guruva keparo vai.” ⁶ Oisi-a eisi osa pura ragaroepa Pita uvare rirovira rutu uririparoepa. Oa-eva oia iava viapau vearovira rutu reoroepa. ⁷ * Uva rukuta voea ruueva, osa oavu reo guruko karekepa rukuta sovaria, oa-ia oiso puraroepa Pauto, “Eera rutu ragai Oviitoaaro ira kaviko iraoapaaveira rutu. Ira uvu iraoata.” ⁸ Osa iava ora vura ragapaepa. Uva viapau oiso iravu avu vai kekepaiva, ari Jisas raga.

⁹ Uva vo osa varapaaepa pukui iava, uva Jisas voea vosipareva oiso ra viapau oearoi tavipaivere vao iava oa kekeivoi. Ari vo raga osa Oirato Oviitoaaro tore rovorovere kopii tapi iava. Uva oisi-a eisi osa ora rera raga iava voea tavireva. ¹⁰ Uva vo tavi uvu ovoiiiva, oiso ragavira ora akepaepa, Eake rutu-a torea vituaro porearo? ¹¹ * Oa iava rera akeiva oiso puraoro, “Uva ari eakere Reo Taisi-ia tarai irara oiso purapaaveira, Ilaija ira urio rovorovere?” ¹² * Osa-a eisi osa iava voea tavireva oiso, “Oiraoavira ita oiso osa ragaipa irarovere Ilaija, ira auero rutu torevokoreve. Ari apeisi vo rigato oa oiso purapapeira, Ro-ia Oirato Oviitoaaro ira taru siitoka ourevere, ora rera akaipa piepaivere?” ¹³ Ari ita, visii tavipaavo oiso, Ilaija ira urioera voviri. Uva oirara oisoa ora voea raga vo ruiparoaro sirova oisoa utupaave. Eisi osa vara sirova utuaiva, opitupiturovu rutu puraiva rera-ia oiso osa Tugoropa Vuku purapai.”

Jisas Viovokotoa Iava Tugarato Kosi Piereva

(Matyu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Oire uva vo peva evoea disaipel iare poua viropa. Uva voa riro irara rutu oirara kekeiva osa voa ora gurupaaepa voeo tapo Reo Taisi-ia tarai irara, oea disaipel irara tapo ora reopaaepa ora kaureopaoro. ¹⁵ * Oa iava voea rutu Jisas kekeiva rera-ia tavetavepaoro. Uva ikauiva rerava ora reosa. ¹⁶ Uva voea disaipel akereva Jisas, “Eake-ia evoea tapo ora reopaoro voeava ora kaureopatai?”

¹⁷ Uva iravu voea iava Jisas iare urioepa. Oa iava rerare osa puraroepa, “Tisa, ragai oviitoaaro vaaruoto ira vaaru piepareveira vurito tugarato. Irava uriorai vii iare. ¹⁸ Ovuutarovu rutu-ia vurito tugarato rera-ia goruvira rutu pitupaoro

rera-ia vikipareveira rasiuaarore. Oa iava ruiuisoara karekepapeira rera gisipoaroria, ora tapo vo osa ora rera iava reuriara aiopareveira. Vo osa ora rera iava varaua rutu tuukaupae. Uva eva-a oare vii voeaoaro ake ragaavora disaipel. Uva viapau oiso uvuipaerao ra rera kosi pieve tugarato.”

¹⁹ Uva Jisas vo reo uvurevoiva, voeare oiso puraroepa, “Avoeao! Visii vao-ia visigoa viapau oirao pie vovou vai toupai. Ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii tapo toupaa. Ora ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii ateate piepaoro ragai eisi piepata? Viovokotoava uriota eera ragai iare.” ²⁰ * Uva rera iare rerava avaaepa. Uva Jisas vurareva tugarato, oa iava kakaeto tuutuusi piereva. Oa iava koveroepa rasiuaaro vereverekooro ruiuisopa akutaoro.

²¹ Uva Jisas aitetto akereva oiso, “Ovirovua voki oa-ia oiso tourevora?” ²² Oa iava Jisas tavireva aitetto oiso, “Ari ita, riroara rutu vokiara oara-ia oisi raga rovororepa, osa rera tovopareveira tugarato eto kasiro-ia ora vo uuko oviro-ia, oiso ra rera kopii piereve. E uvuipauei oavu avu vai purasa ra vegeivipa siraoa tauvasa?” ²³ * Eisi osa iava oiso Jisas rera akereva, “Eakere eisi purauei oiso, E uvuipau? Ari ita, ro ira oirao piepareve rutu, irapa uvuipa ra oaravu rutu oiraoape rerapa.” ²⁴ Uva aitetto rirovira gauoro oiso puraroepa, “Ragai oirao pie iraoapaaveira. Uva oiso ruipaparai ra ragai vo oirao piearo vao-ia riro pieri.” ²⁵ Uva Jisas uvurua kekereva osa ora guru ovoiaepa. Oa iava tugaratoare oiso puraroepa, “Vii tugarato vaaruoto uvagito, viire goruvira reoparai ra kosiu viro rera varaua iava. Ra opeita vorevira ita voreu rera iava varaua iare.” ²⁶ Oa iava oiveroepa tugarato kakaeto rirovira tuutuusi pieoro. Oire uva rera iava ovoivira kosi ovoiro viropa. Uva oiso paepa kopiiito kakaeto. Oa iava oearovu oiso purapaaepa, “Kakaeto kopii ovoiroi.” ²⁷ Eisi osa iava Jisas rera vavaeoro-ia pitureva rera tore piesa. Oa iava tore ovoiroepa rera ita.

²⁸ Uva Jisas koataparoepea osa oiso rera akepaiva disaipel, “Eake rutu vituaro iava viapau uvuipaerao tugaro verapasa?” ²⁹ Uva voea tavireva, “Viapau oiso oavu avu vai-a oa uvuipai. Ari variria raga-ia.”

Jisas Vorevira Voea Tavireva Ita Ora Rera Vaaro Iava Kopii

(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Oire uva evo urui kavuiva, oa iava Galili-ia puteoro avaaepa. Uva oiso ru-gooparoepa, Teapi vo voka-ia taraiave

* 9:7: Mk 1:11; 2 Pi 1:17-18 * 9:11: Mt 11:14 * 9:12: Sam 22:6; Fl 2:7 * 9:15: Mk 14:33 * 9:20: Mk 1:26 * 9:23: Mk 11:23; Lu 17:6; Jo 11:40 * 9:31: Mt 16:21; Mk 8:31

oearoi, ³¹ * uvare rera voeaaro raga disaipel ora rera iava sipsisipa ruipaparoepa. Uva voeare oiso puraroepa, “*Iravu Oirato Oviitoaaro kosi pierevere oirara vavaaaro iare, oiso ra rera upoive. Vosa kopirove, ra torerovere ita vorevira vo pevapa voki-ia.*” ³² * Uva viapau ro-roipaaepa vo sipsisipo-ia. Oa iava rerapa uriripaepa rera ake arapa va iava.

Irou-toa Rutu Rovopato Oirara Rutu Iava?

(*Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48*)

³³ Uva Kapaneam-ia poua viropa. Oa iava koata ovoiroepa kepa-ia. Uva voa disaipel akepareva, “*Eake-ia ora reopatae eisi raivaaro?*” ³⁴ * Uva viapau reopaaepa, uvare ora reoparo vokapaiva vo raivaaro vao-ia oiso, Irou vai oiso rovope voeapa. ³⁵ * Uva Jisas pauroepa katai tau eraoro (12) keeraoro disaipel. Oa iava oiso voea tavireva, “*Vosa irai ira vovouparao ra ita ira pievira rutu ora tovoroo, eera-a ira oirara rutupa kovorevere oiso osa ovoikuto akaipato.*” ³⁶ Oa iava iravu oueva kakaeto rera tore piesa voea vuutaaro-ia. Uva rera kaverukooro rera-ia pitureva oiso puraoro voeare, ³⁷ * “*Oire vosa irai tavareve kakaetoa vai vo ragai vaisiario-ia, ira ita-a eera ira ragai tauvapa-ia. Uva viapau oiso ragai raga, ari ro tapo ira ragai siporeva.*”

Ro Ira Viapau Vigeiva Keriparo Ira Vigeiva Tavosivira Toupape

(*Luk 9:49-50*)

³⁸ * Uva Jon rera tavireva oiso puraoro, “*Tisa, iravu kekeiovora ira vuri tugararo kosi pieparevorao vii vaisiario-ia. Uva rerare koruierao uvare viapau oiso vigei iava rera-a.*” ³⁹ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita rerare korupata. Vosa irai vao ravoto kovo purapareve vo ragai vaisiario sovara-ia, oire ra viapau rutu oiso ra ragai takaupareve.*” ⁴⁰ Ari ro ira viapau vigeiva keriparo, ira-a eera vigeiva tavosivira toupape. ⁴¹ * Oiraopavira visii tavipaavo. Vosa irouto voeao iava ragai voeaaro iravivu vaterere uukoa vai rera ukaio piepaoro, aue iava uvare ragai vaisiario-ia Krai kovopareveira ira vo vorio ou iraorevere taru Pauto ruvara-ia.

Vo Kokara Toupai Auere Vuri Vovou Purapasa

(*Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2*)

⁴² “*Vosa iroutoa vai vo kakao kove piereve ragai-ia kavusa okakaea ragai oirao piepaiveira, uva ita vearopai vosa oiso vo*

vovou purasa aueparo, oire voea rutu rera-ia rirova vai aveke vai kotoive iriai tuoro rera okoearo-ia rera roko piesa riku rovu-ia.

⁴³ * Ari vosa vii iava vavaea raga vii kove pieve vore vuria, oire vo vavae tokori. Oa iava vearopai ra vava avau vao katai vavaea vore uva tootooa viapau opesipape. Oa iava viapau oiso avauvere vore opesipa tapi eto kasi-ia vo vavaerei rutuva.

⁴⁴ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaooro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁵ Ari vosa vii iava kokoto vii kove pieve vuria purasa, ra va poturi. Oa iava vearopai ra katai kokotova avau vore uva tootooa viapau opesipape. Oa iava viapau vii vikiiverea vore opesipa tapi vo eto kasi-ia. ⁴⁶ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaooro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁷ Ari vosa iravu vii iava osireito vii kove piereve vuria purasa, oire vearopai ra rera tateri. Oa iava vearopai ra kataiavo koatou vo Pauto vo Saraaro sovara-ia. Oa iava viapau vii vikiiverea vore opesipa tapi eto kasi-ia. ⁴⁸ * Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaooro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.

⁴⁹ * “*Oire uva oirara rutu ruuvere eto kasi oiso osa aioara ruupaiveira avakara vara veoro piepaoro.*” ⁵⁰ * Veoroa rutu avaka aioara veoro piepa. Ari vosa opesipe sipeia va iava, ra apeisi ragavira vorevira va sipei pieta ita. Oire oisi ita toupata visii vao-ia oiso osa avaka sipei vuutaaro. Osa ragavira ora vovou oavisii tokita kavevira visii rutu veoroa puraoro oiso osa avaka (sol).”

10

Jisas Sipsisiporeva Aue Iava Ora Oupa Pitupitu

(*Matyu 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ Jisas vo uruio kavuoro avaroepa Judia taere iare. Oa iava uukova Jodan-ia iviroreva. Uva riro irara vorevira voreaeapa rera iare, oa iava voea rutu sipsisiporeva, uvare rera vo pitupituaroo-ia oirara rutu sipsisiposa.

² Uva Farisi-pa irara urioaepa rera-ia kokarasa oiso puraoro, “*E vearopai oiso-ia vao-ia Reo Taisi, vosa iravu vatuaava vaiaro kavu ovoireve?*” ³ Oire uva voea vo reoro pukoooro oiso puraroepa, “*Ari aa vo reo goru reo vatereva Moses visiiipa?*” ⁴ * Oa iava rera aatoiva oiso puraoro, “*Moses oiso puraroepa, Uvuiapai vosa riakova kavuoro oavu rigatoreve reo ovoi, ra va-ia oira sigureve.*” ⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Ari ita, riro kaureo vovou irara visii, oa*

* 9:32: Jo 12:16 * 9:34: Lu 22:24 * 9:35: Mt 20:26-27 * 9:37: Jo 12:44, 13:20 * 9:38: Nam 11:27-29

* 9:41: Mt 10:42 * 9:43: Mt 5:29-30, 25:41 * 9:48: Ais 66:24 * 9:49: Lev 2:13 * 9:50: Ro 12:18

* 10:4: Diu 24:1-4 * 10:6: Jen 1:27, 5:2

iava vo taisi vao reo taisi rigatoreva. ⁶ * Ari ita, vo rasito rovo oaro-ia, uva Pauto oirato purareva ora riakova.

⁷ * *‘Oire vearopai vosa viovokoto aitetoarei kavureve riako ouoro.*

⁸ Ra kataivira rutu toupaooro vo tou-ia kataiua varaua purasi.’

Osa-a eisi osa iava viapau oiso toupasi vaiterei, ari oiso piesivoi kataiua-ia varaua toupasivoi. ⁹ Vosa vaitereo aiterea pitu piereve Pauto vaiterei aivaro pieoro, uva viapau irai uvuipa ra vaiterei vorevira sikareve.”

¹⁰ Uva vorevira koataaepa kepa sovara-ia ita. Oire uva voa disaipel rera akeiva vo reo iava. ¹¹ * Uva voea tavireva oiso, *“Ro ira riakova oaro kavu ovoireve iriavu raga ousa, uva va-a eva oa-ia otopa pitu purare iriavuva ita.* ¹² Ora vosa iriavu riakova oirato kavu ovoieve iravu ousa, eva-a oa-ia rerava otopa pitupitu purapaevoi.”

Jisas Kakaevure Viraakoreva (Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Uva vao isivaaro iava kakaevureva urioaepa oiso ra voea-ia pitureve. Uva disaipel irara voeare korupaaepa. ¹⁴ Oa iava Jisas voea kekeoro kasipuroepa. Uva oiso puraroepa, *“Voea eakata oea kakaevure sipopai ragai iare. Opeita voeare korupata. Pauto vo Saraaro-a vao oa toupavoi voeapa oiso osa voeao kakaevure.* ¹⁵ * Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, vosa irouto viapau oiso vo ruipaoro toupave osa ro kakaeto ira vaopa ruipaparoveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera-a eera ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveve.” ¹⁶ * Oa iava kakaevure oureva voea kaverukooro. Uva voea viraakosa voea rutu-ia vavaeareiaro tovoreva.

Viovokotoa Iava Ro Riro Kotokoto Guruto

(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ * Vo osa Jisas voka rovoepareva vo raivaaro uva iravu rera iare ikaureva. Uva rekuoro rerare oiso puraroepa, *“Tisa Vearoto. Eake vai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?”* ¹⁸ Uva Jisas rera akereva oiso, *“Apeisi iava ragai vaisipari oiso, Vearoto? Asi viapau iratei vearotoa vai. Ari kataitoo raga Pauto Vearotoa rutu.* ¹⁹ * Taraipau vao-ia Reo Taisi Pauto vaoro oa oiso purapai,

‘Opeita otopau, opeita oira upopau, opeita kavirupau, opeita oearovu iava kuvupau, opeita oearovu keakeapari orekerovu karutupaoro, ora aiterea vaio ora aakoarapa avivikepau.’ ”

²⁰ Uva oiso Jisas tavireva, *“Tisa, easi varao rutu oisoa tokipaa vova rovoaro osa*

kakaevira oisoa toupaa.” ²¹ Oa iava Jisas rera-ia vurareva rerapa siraooro. Uva rerare oiso puraroepa, *“Ari ita, vosa veoro vovou rutu purasa auepau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou vara-ia moni ouoro apota irarapa oarai vatesa. Eva-a oa iava uvuipau ra veoroa ouriverea vo vuvuiua. Oire ra uriou ragai sirova utuoro.”* ²² Uva vo reo-a vao oa-ia rera tavaka piereva. Oa iava rerare vovouisi vavataepa. Osa iava avaroepa, uvare riro vori guruto-a.

²³ Uva Jisas voeava vurapaoro ora poreroepa rera voeaaoro disaipel tavisa oiso, *“Ari ita, vavagisipapeira rutu voeaoapa riro kotokoto guru irara vore ora kiusa Pauto vo Saraaro sovara iare.”* ²⁴ * Uva disaipel irara vo reo iava rera-ia tavetave iraopaiva. Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, *“Kakaevure oea oirara. Vavagisipai rutu voeaoapa oea moni raga-ia rugorugooapaaveira vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.* ²⁵ Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auepao. *Ari ita, uva oisi rutu rirovira vavagisi iraoapai ropa riro vori guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.”* ²⁶ Uva tavetave iraopaive rera-ia. Oa iava oiso puraaepa rerare, *“Uva apeisi-a. Iroutoa vai-a ira uvuipa Tootoo Ovoi ousa?”* ²⁷ * Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, *“Viapau uvuipa oirato, ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”*

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, *“Ari ita, igei auero oaio rutu kavuiovora vii sirova utupasa.”* ²⁹ Uva Jisas rera vo reoaro pukoooro oiso puraroepa, *“Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Viapau irai oaravu avu vaiaro rutu kavupare. Ari ita, vosa oiso-ia irai vava rutu kavureve oiso, kepa-a vao, ari araoko irara, ari taataa riako, ora aiteoarei ora aakova, ora kakaevure oaro, ora rasiara oaro rutu vo ragai tauvasa utuoro aue-ia tapo Vearo Sipoipo,* ³⁰ rera-a eera ira riroara pute pievira rutu ourevere kepaara, ora araoko irara ora taataa riako, ora aite irara, ora rasiara oaro rutu, ora varao sirova tapo tavakaara vo voki-ia uva utupaua taru Tootoo Ovoi oupareviera. ³¹ Ari ita, uva voeoro oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iravereva vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuavereva.”

Voea Ita Tavireva Ora Rera Vaoro Iava Kopii Vo Peva Pievira Jisas (Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

* **10:7:** Jen 2:24; 1 Ko 6:16 * **10:11:** Ro 7:3 * **10:15:** Mt 18:3; 1 Pi 2:2 * **10:16:** Mk 9:36 * **10:17:** Lu 10:25 * **10:19:** Eks 20:12-16; Diu 5:16-20 * **10:24:** Sam 52:7 * **10:27:** Jer 32:17 * **10:32:** Mk 8:31, 9:31; Lu 9:22

³² * Uva vokapaoro raivaaro ipapaepa Jerusalem iare vo osa Jisas voepa iraparoepa. Oa iava rirovira tavetave iraopaiva disaipel irara, vo osa oearovu uriripaepa oea tapo rera sirova utupaepa. Oa iava rera voeaoro ragapa disaipel rovrooepa siposipooro varao iava oara karekepape utupaua rera-ia. ³³ Uva oiso puraroepa, “Uvuta! Ipaviei vore Jerusalem-ia. Uva voea ragai-a vao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovopaivere reipa irara vavaeoro-ia pris irara ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara. Oea reo ovoi puraivere oiso, Rera kopii pieta. Oa iava voeaopa ragai kosi pieivere osararovu iava voea. ³⁴ * Ra ragai akaipa piepaive, ora ragai-ia ruipaave, ora ragai ragipaive, ora ragai upoive. Oire vosa vo peva voki puteve, ra toreravere vorevira.”

Vaitereo Vo Ruipaaro Iava Jems Vaio Ora Jon

(Matyu 20:20-28)

³⁵ Uva Sebedi oviitoareiaro Jems araorei ora Jon uriosiepa oiso purasa, “Tisa, vaopa ruipapaveiei ra va purari vegeipa oa arepave vii ruvara-ia.” ³⁶ Oa iava oiso vaiterei akereva, “Eake-a vao oapa ruipasieie ra va puraa veipa?”

³⁷ * Uva oiso purasiepa, “Vegeipa vase ra irai pauro vo oirapapa varata oara-ia, osa irai vo koike varata oara-ia vovio uva tokipaaveira turaropaoro vii vo goruaro-ia.”

³⁸ * Uva Jisas oiso puraroepa vaitereire ovoovovira, “Viapau tarapasieie vao-ia oare arepasi. E uvuipasieie ra tavakao ousi oa oupaa o-ia ukaioro kap iria agasipaoi aue iava siitoka? E uvuipasieie ra koatasi vo tavakao-ia o-ia koataparai?”

³⁹ * Oa iava oiso purasiepa, “Uvuipaveiei.” Uva Jisas oiso puraroepa, “O ita. Ukaiosivere o-ia iria-ia ukaioparai. Ora vo tavakao-ia tapo koatasivere o-ia koataparai. ⁴⁰ Uva viapau oiso ragai vaoro-a ra vei pau piea vare-ia oiso, iravu oirapapa varata iava, osa iravu koike varata iava. Ari Pauto auearo-a ira aitereivu reesirevora, oa iva tavukiarei vatatoporevora vaitereipa.”

⁴¹ Oire vosa katai tau disaipel va iava vao uvuiva, uva kasipuaepa vaitereire Jems araorei ora Jon. ⁴² Uva Jisas keearoepa voeaore oiso puraoro, “Taraipatai voeao-ia ratau tou irara oea vo kovoaro oiso toupaveira, Oearovu oirara tokipasa. Oea ora rei vaisi piepaaveira voeare. Ora voea iava oearovu riro goruva toupaveira oea oirarapa kovo vatepaaveira. ⁴³ * Ari visii

viapau oisi eisi toupatavere osa evoea. Ari ro ira ruipaparo oiso ra rera raga ora rei piero visiire, eera-a ira taru visii tauvapaoro kovorevere. ⁴⁴ Ari ro ira iraparo visiipa, eera-a kovopato oavisii vo utupaua. ⁴⁵ Oiso rutu osa urioraera vore. Uva viapau oiso kovopa irara vai ousa ora ragaipa, ari kovoa purapasa oea vu tauvapaoro. Ora vaore tapo ragai vo tootooaro vatepasa voea rutupa oirara voea vorevira voripaoro vuri vovou sovara iava.”

Voositoa Batimias Ira Vura Piereva Jisas (Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Va isivaaro iava Jeriko-ia poua virope. Oire vo osa vo uruio kavureva disaipel irara tapo, ora oearovu riro irara, uva iravu voosito Batimias ro oviitoaaro Timias ira raivaaro pauroepa arepaoro. ⁴⁷ * Uva Jisas ro vova Nasaret ira iava uvureva. Oa iava rerare keearoepa oiso purapaoro, “Jisas Devit Oviitoaaro. Ragaipa siraou.” ⁴⁸ Oa iava riro irara rerare reopaaepa oiso purapaoro, “Auoro, ora tape pieu,” osa keearoepa ita rirovira rutu. Uva oiso puraroepa ita, “Vii Devit Oviitoaaro. Ragaivipa siraou.” ⁴⁹ Oa iava Jisas voka tuuke piereva oiso puraoro, “Rerare keerata.” Uva rerare keeraaepa voosito oiso, “Toreu, ra roruri, uvare viire keerapa.” ⁵⁰ Osa iava varo rakuraku veraoro tokaoro toreroepa Jisas iare uriooro. ⁵¹ * Oa iava Jisas rera akereva oiso, “Eake vaipa ruipapau ra oai puraa viipa?” Uva oiso puraroepa, “Tisa, ragaivi vura pieri vorevira.” ⁵² * Uva Jisas rera tavireva, “Ora poreu ra avau. Aue iava uvare vii raga vaoro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie ovoivoi.” Oa iava vearovira vura ovoirevoiva, Jisas sirova utu ovoiroepa raivaoro.

11

Jisas Turarovira Koataroepa Jerusalem-ia

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ * Uva tutuu pieiva vokapaoro Jerusalem iare. Oa iava Betfasi urui-ia poua viropa ora Betani-ia vo uva Oliv Kovo Pukui toupaveira. Oa iava Jisas voava aitereivu arureva voea iava voeao katai tau erao (12) disaipel. ² Uva oiso vaiterei tavireva, “Vavo oiso avasi vavo uruio-ia. Vosa karesi virovere voa, ra gareva vai kekesi donki iria tuu iro riaro-ia toupaveoi, o iria-ia viapau irai vokapareva uvare koruova. Ra oira karusi, ra oira ivupaoro uriosi. ³ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere purapasi? Ra rera tavisi oiso, Iria-ia Turaro vo kovoaro. Iria

* 10:34: Mt 26:67, 27:30; Mk 14:65 * 10:37: Mt 19:28 * 10:38: Jo 18:11 * 10:39: Ap 12:2; Lu 22:25-27

* 10:43: Jo 13:14 * 10:47: Mt 9:27 * 10:51: Jo 20:16 * 10:52: Mt 9:22; Lu 7:50, 8:48, 17:19 * 11:1: Mt

vore pierevere rara.”⁴ Oa iava avasiepa. Uva oira donki kekesiva kakaeva osa tuu iro-ia toupaeva kepa rataoaro riaaro-ia vo raivaaro. Oire uva oira karusiva.⁵ Vo ovusa oevavu voa toupaooro vaierei akepaiva oiso, “Eakere eira donki karupasi?”⁶ Uva voea tavisiva oiso osa Jisas vaierei tavireva. Osa iava vaierei iava vaseiva vorevira.⁷ Oa iava oirava vorevira donki vore Jisas. Oa iava oira ivara-ia varoara tovoiva varao oara-ia pauroepa.⁸ Uva vo volki-a vao oa-ia riro irara rutu varoara oaive-ia urupaiva raiva-ia, osa oearovu evaovara tosipaiava vegoaro vara tovopasa raivaaro rera-ia rorupaoro.⁹ Oire uva oearovu irapaepa osa oearovu ita utupaepa. Oearea rutu rerava rorupaoro kaku piepaiva oiso purapaoro,

“Hosana! Vigei Kae Pietoaro! ‘Pauto ira viraakopare ro-ia ira uriopa vo Turaro Pauto goruaro sovara-ia.’¹⁰ Rera-ia vuurapa vaisi purape, eera ira turarovere oiso rutu osa Devit ro vigei aotoaro ira turarorepa. Vuurapa vaisi purape Pautoa-ia, Reitoa rutu. Hosana vore viara-ia Pauto!”

¹¹ Uva Jisas karero viropa vo Jerusalem. Uva voa koataroepa Rovopa Kepa-ia Tugoroepa Kepa Tempel. Uva voa orekerovu rutu vuravurareva. Oa iava vorevira Betani iare katai tau erao (12) disaipel tapo kareroepa, uvare ravireo rokosa aueroepa.

Fik Ova Vao Oapa Kasipuroepa Jisas
(Matyu 21:18-19)

¹² Oa iava vokiaepa Betani iava voreoro. Uva vo voka-a vao oa-ia ogoeroepa.¹³ Uva oevavu fik ova evaova kekereva tauaivi, riro guruva ova rutu. Oa iava vo eva iare urioeroepa oiso ra voava kueara vai oureve. Uva vo evao-ia pou virooro kasikasioepa vura ragaoro, oiso ra kuea vai kekereve osa guruvara raga oisoa voa toupave. Aue iava uvare kuepa vuuta-ia viapau tuguraaepa.¹⁴ Oa iava Jisas vo evare oiso puraroepa, “Viapau irai vii kuearo aioparevere vokiara rutu-ia.” Vo osa rera voeaaro disaipel rera uvuiva.

Orekerovu Vuriara Sigureva Jisas Tempel Iava

(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Uva urioaepa vore Jerusalem-ia Tempel-ia koatasa. Uva oevavu oirara sigureva osa uupaepa voa orekerovu-ia ora tuutuupaoro vo Tugoroepa Kepa sovara-ia. Uva tebolara petopetoreva voeare oea ora tuutuupaepa aue-ia moni, ora

paupara oaive voeao oea kurue kare-ia ora tuutuupaepa.¹⁶ Uva voeare korukoruoro rutu goruvira oiso puraroepa, “Viapau rutu oiso ra ora visii varaarova oapara oavisii vo Tugoroepa Kepa sovara-ia ora putepata.”¹⁷ Oa iava isivaaro iava voea siposiporeva oiso puraoro voeare, “Tugoroepa Vuku oiso purapapeira, ‘Ragai vo Kepaaro-a vao oa oiso vaisipaiveira, Variripa Kepa.’ Ari visii vo kepa oiso piepata, vataupa tapi kavirupa irara vaoro.”

¹⁸ Oa iava voeao pris reipa irara ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara oea vo reo uvuiva. Oa iava raiva taraapaaepa oiso ra rera upoive. Aue iava uvare rera uriripaiva, uvare oearovu rutu tavetavepaiva rera vo siposipoaro-ia.

¹⁹ Oire vo osa vokiariovepa voeare, oa iava kosia viropa voava vo riro uruia-ia.

Fik Ova Iava Vao Raverave Ova Vao Oare Reoroepa Jisas
(Matyu 21:20-22)

²⁰ Oire uva vokiapau avaaepa. Uva voa avapaoro fik ova kekeoro puteva osa raverevepa vo eva vavurupaoro tapo.²¹ Oa iava Pita Jisas vo reoaroer rugoooro oiso puraroepa, “Tisa. Vao kekeri fik ova oevare ovoieivira reouerao. Oa iava erakoerao.”²² Oa iava Jisas rera vo reoaro erukooro oiso puraroepa, “Pautoa-ia oirao pie vovouro oavisii tovota.”²³ Oiraopavira rutu visii tavipaa, Vovou oirao pie vovou rutu purapata vakuvaku asavira, oire ra vaore pukuia oiso purata, Toreu ra ora vikiu eisi avakava. Oire ra oisi pieive, vo rara evo reo oirao piepata rutu.²⁴ Osa-a eisi osa iava visii tavipaa oiso, Vosa variripata orekerovure arepaoro, oire ra vara oirao piepata, ra vara oupata.

²⁵ “Oire vosa torepata variripasa, ari vosa iravuva ora aveaveu, oire va eaka pie rovori. Oisore ra vii vaoro vuri vovou verareve Aite oavisii ro vova vuvuiua.”²⁶ [Ari ita, vosa viapau oiso iravu iava viapau oiso vuri oaro vera rovori, ra viapau vii Aitearo vii iava vuri oara verareve ro ira vuvuiua-ia toupaveira.]”

Oevavu Jisas Akepaiva Rera Vaarore Reesia

(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Uva va vao isivaaro iava voreaaepa Jerusalem iare. Uva voa Tempel sovara-ia vokapaoro urioaepa Jisas iare voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora pris reipa irara, ora oira vasi irara.²⁸ Oa iava oiso rera akeiva, “Eake reesi-a vao vii vaoro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?”

* 11:9: Sam 118:26 * 11:12: Lu 13:6-9 * 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11 * 11:18: Mt 21:46, 7:28 * 11:20: Mt 21:19 * 11:23: Mt 21:21 * 11:24: Mt 7:7; Jo 14:13-14, 15:7 * 11:25: Kl 3:13

²⁹ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii akea ra ragaipa vo reo vituaro pukota. Ra visii tavia ita vo reesi iava oa-ia varao purapaa. ³⁰ Oire e baptaisa vao Jon oa puraparevora, ovuva vo reesia oa urioera Pauto ruvara-ia, eke vova oiratoa raga? Oire ita ragai tavita.”

³¹ Uva ora rugorugoo piepaaepa oiso, Apeisi avu purapaviei. Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piepata? ³² ✱ Ari vosa oiso puravio, Oirato vaaro. Uva ora voea ragapa uriripaaepa, uvare voea rutu oirara oisi taraipaaepa oiso, Rera-a ro profetatoa rutu. ³³ Oa iava oiso purapaaepa, “Viapau taraipaei.”

Uva Jisas voea tavireva oiso, “Ragai tapo ita, viapau oiso ra visii tavia vo reesi iava oa-ia vo kovo purapaavora.”

12

Ovoovo Reo Wain Kovo Iava Ora Vo Kovo Tokipa Irara Iava Tapo
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ ✱ Uva rovroroepa voeapa siposipopaoro aue-ia ovoovo reoro oiso, “Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava rikui tekareva auempa pigipava masin gerep. Uva vao kepa paureva uutupa kepa vo kovo-ia. Uva oevau kovopa irara tavireva auere ra vo kovo tokipaive moni oupaoro ora rerapa. Oire uva va-a vao oa iava avaroepa otaerevu iare uvavu. ² Uva oivavu-ia iravu kovopato rera reraoro siporeva, oiso ra kovoa iava kuearoa vai oureve voea ruvara-ia vo kovo tokipa irara. ³ Oa iava rera rauiva. Uva rera ragaipeivoiva, viapavira rera siguiva vorevira. ⁴ Oire uva iravu ita vava piereva ita. Oa iava rera kukuearo gagoagoiva rera tapatapaoro. Uva rera vuri pieiva. ⁵ Oa iava iravu ita arureva ita. Osa iava rera kopii pie ovoiva. Uva oisi raga oisoa piepaive oiso oearovu oisoa ragai ragapaive, ari oearovu oisoa kopii pie ovoipaive. ⁶ Uva kataitaviei ira toupare rera ovitoaaro, ira oisoa kavikopareve rutu. Oa iava ovoiku- vira rera utu piereva ita voea iare oiso ru- goopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere ovitooa. ⁷ Oa iava oiso ora reoaepa voea voeao oea oisoa kovoa tokipaive, Rera ro-ia reito ovitooaro rutu. Irare ra rera upope. Ra rera vaaro ouoro vo kovo vao tokipe ora vigeipa. ⁸ Oa iava rera rauiva rera kopii pie ovoisa. Oire wain kovo sovara iava vo kopii kosi pieiva.”

⁹ Uva vo reo-a vao ovoovo reoa oa iava oiso akereva Jisas, “Uva eake vai purarevere ro ira vo kovoaro-a vao-ia wain kovo? Oire

uva ro ira uriorovere voeao vo kovo tokipa irara opesi piesa voea rutu kopii pieoro. Oire ra ita oevau raga ita tovo pierave vo kovo tokipasa ita. ¹⁰ ✱ E viapau vo reo veitavora Tugoropa Vuku-ia oiso,

“O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa pau arapa, eira rutu ita avekeva rovopava rutu kuku-uvu tuuta. ¹¹ Easi, vo kovo purareva Turaro, oa vigei osireiario-ia ravotovira toupaveira?”

¹² Uva oiso ruipa ragapaaepa ra Jisas ouive rera kortusa voeao reipa irara Jiu iava. Ari ita, oevau ragapa oirara uriripaaepa, uvare oiso taraipaaepa, Asi vao ovoovo reo vigei togapare vo-ia. Uva rera kavuoro avaaepa.

Jisas Akeiva Takis Moni Iava
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ ✱ Uva va-a vao oa iava oevau Farisi ora voeao tapo King Herot tauvapa irara oea sipoiva rera iare oiso ra ora rera oaiario-ia ora rera raga ora kove piero. ¹⁴ Uva evoearei rutu urioaepa. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa, taraipaiei vii-ia, uvare vii-a oiraopa reotoa rutu. Ari vaeavira rutu voea rutu siposipopari vo Pauto vo pitupituaru iava. Oire uva apeisi-a? E torevokopai ra Sisa-pa takisvio moni vateoro, eke viapau?”

¹⁵ Ari ita, tarai ovoiroepa voea vo kuuvuaro-ia. Uva voea akereva, “Eakere ragai-ia kokarapatai? Oire ragai vateta moni isi vai ra aisi eveia.” ¹⁶ Uva aisivu vateiva. Uva voea akereva oiso, “E irou puaro-a vao-ia vo kiro-ia?” Uva rera taviiva, “Ari Sisa.” ¹⁷ ✱ Oire va iava oiso puraroepa, “Vosa Sisa varaaro, oire Sisa-pa vara vateta. Ari vosa Pauto varaaro, oire Pautoa-pa vara kare pie iraota.” Oa iava vo reo iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiiro Ra Vorevira Torero
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Uva Sadyusi-pa irara urioaepa rera iare voeao oea oisoa viapau kopii toreaoro iava oirao piepaive. Oa iava oiso rera akeiva, ¹⁹ ✱ “Tisa, Moses oiso igeipa rigatoroepa, Vosa irai araokotoa vaiaro kopiiro, vo osa riakovaoro toupavee kakae pura asavira raga. Ra ita araokoto oira oureve rerapa ro kopiiro oira-ia kakaeto purasa. ²⁰ Uva erao vatara oaraovu oea oisoa toupave. Oea iava avaioto riakoparoepa. Oa iava oira arova kopiiroepa osa viapau kakaeto vai. ²¹ Uva ro kikooto oira ita oureva. Uva kopiiroepa ita, osa ita viapau

✱ 11:32: Mt 14:5 ✱ 12:1: Ais 5:1-7 ✱ 12:10: Sam 118:22-23; Ap 4:11; 1 Pi 2:7 ✱ 12:13: Mk 3:6; Lu 11:54
✱ 12:17: Ro 13:7 ✱ 12:19: Diu 25:5

kakaetoa vai. Uva peva piepato oisi raga pie ragareva ita. ²² Uva oisi raga piepaoro oira arova opesiaepa vo arao rutu erao vatara, osa viapau kakaetoa vai kavau-paive. Uva utupau vo arao isivaaro iava kopii ovoioapa. ²³ Oire uva vo vokio-ia oa-ia oirara rutu toreaverea vova kopii-ia, uva irouto vo arao iava oira ourevere? Uvare voea erao vatara rutu oea oira ouiva.”

²⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Rugorugooara oavisii pirovira avapai. Aue iava uvare viapau taraiatai aue-ia Tugoropa Vuku vo rigatoaro ora goruaro Pauto. ²⁵ * Vo kopii iava torea-ia viapau oiso riako ou vai, uvare viapau ora oupaaverea. Viapau. Ari oisi rutu oiso toupaverea osa enselpa irara vo vuvuiua-ia.

²⁶ * “Oire ari voeao-ia kopii irara vosa toreave vorevira, uva viapau voea iava viepataera vo siposipo-ia oa-ia gare kairi evaao rovaepa. Osiposipo-ia Moses tavireva Pauto oiso, ‘Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop?’ ²⁷ Oire vo Pauto vo rugorugooara vuraaro-ia voeao tootoovira toupai oea kopii-ia. Oa-a vao oa iava oiso puraroepa, Ragai Pauto oaive voeao oea tootoopai. Ari rugorugooara oavisii viapau oiso tore-vokopai.”

Rovopa Rutu Reo Taisi
(Matyu 22:34-40)

²⁸ Oire uva iravu urioroepa Reo Taisi iava siposipopato voea uvusa osa ora akepaapea. Uva Jisas vo reoaro eveireva osa voea vo reoaro pukopareva. Osa iava rera akereva oiso, “Aa vao-a rovopa rutu Reo Taisiro rutupa?” ²⁹ * Oa iava Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso puraoro, “Vao-ia rovopa rutu Reo Taisi oa oiso purapapeira, ‘Isrel-pa irara uvuta. Ro-ia Turaro Pauto oavi, rera raga ira turaropaveira.

³⁰ Ira-ia sopaura oavisii rutu tovota, ora rugorugooara oavisii rutu, ora taraiara oavisii rutu, ora goruara oavisii rutu.”

³¹ * Ari erao piepa vao-ia oiso, ‘Voeaopa oea vii ruvara iavi toupaveira siraopau rutu, oiso rutu osa ora viipa siraopaveira.’

Viapau oiso oarai Reo Taisiro vai vareo-ia putepaiveira.”

³² Uva Reo Taisi-ia taraito rera tavireva, “Oiraopavira Tisa. Ari kataitao raga Turaro Pauto. Uva viapau irai-ia taraito rera vai oiso osa ro-ia. ³³ * Uva vosa rera-ia vii iava sopau rutu toveri, ora rugorugooara rutu,

ora vii vaoro gorua rutu, ora vo tapo-ia oiso ra iravupa siraopau oiso osa ora viipa siraopaveira, oire uva vara-a varao oara koruoupa pitupitu-ia putepaiveira, opitupitua-ia oisoa koruoupa kare riipu piepaiveira.”

³⁴ Uva Jisas rera-ia tarairoepa uvare vearovira rera vo reoaro pukopareva. Oa iava rera tavireva oiso, “Viapau oiso tauaipaveira Pauto vo Saraaropa.”

Osa-a eisi osa iava voea rutu uriripaaepa Jisas ake arapa vorevira.

Vo Devit Oviitoaaro Iava Akea Toupai
(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Vo osa Jisas siposiporeva Tugoropa Kepa-ia Tempel, uva oiso puraroepa, “Easi eake iava Reo Taisi-ia tarai irara oiso pura-papai, Asi Krai Devit aautoaaro ro vo rasio raga iava. ³⁶ * Aue iava ita uvare rera raga Devit vaterava Tugoropato Uraurato vo rugoo oa iava oiso puraroepa,

‘Turaro Pauto ira oiso puraroepa rore ragai Turaroaro, Pauu vo oirapapa varata vao-ia vo vuutaore tuepaoro oa-ia vii voeaaro keripa irara tovoaverea vii kokotoaro roaro, vo rara voea-ia puteri.’

³⁷ * Ari ita, Devit raga ira turarovira Krai vaisireva. Uva apeisi-a, Krai rera aautoaaro Devit ira Devit sirova kavauroepa?” Uva riro uvuru rera vo reoaro roruvira uvuiva.

Reo Taisi-ia Tarai Irara Vo Pitupitur-oaro

(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ * Uva voea siposipopaoro voea tavireva oiso, “Ora vatatopopata evoeapa Reo Taisi-ia tarai irara oea vearovira kuvupaai kuvupara varoara, ora oiso uvare vaopa tapo ruipapaaveira, oiso ra oearovu oirara voeapa ora avivikepaoro oiso purapaave, Vearo voki voeare vo aivaropa tapi. ³⁹ Ora oiso tapo osa varaopa ruipapaaveira rovopara paupara varao Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia touara. Ora varaopa tapo vasivasi tapiro roro pie visivi vo vureipa vokiro-ia. ⁴⁰ Evoea oea auero ou ragapaiveira raroe riako varaaro, ra kuvuvuira riro kaekaepavira variripaaveira ita. Evoea ita oea riroa siitoka ouvereva. Va-a eva vuri oaive voriaro oearovu rutu varaaro-ia oara putepaverea rutu.”

Raroeva Sirao Vatea Moni isi Vikieva
(Luk 21:1-4)

⁴¹ * Uva ipa pie visivi pauroepa Jisas vo moni oupa tapi. Uva voea siituepareva osa

* 12:25: 1 Ko 15:42, 49, 52 * 12:26: Eks 3:6 * 12:29: Diu 6:4 * 12:31: Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14; Je 2:8 * 12:33: Hos 6:6 * 12:36: Sam 110:1; Hi 1:13 * 12:37: Jo 12:9 * 12:38: Lu 11:43 * 12:41: Jo 8:20; 2

moni vikipaaepa voa. Uva voeao riro moni irara oea tapo riropara moniara vikipaiva. ⁴² Osa-a eisi osa iriavu urioopa raroeva apotavavi. Uva aisireivivu vikieva moni isirei gare isireivi bokis iare. Uva ora taku-veupa, uva aue raga-ia uvuipaepa katai tau toea (10t). ⁴³ * Uva disaipel irarare keer-aroepa ora rera iare. Oa iava voea tavireva oiso, “Oiraopavira rutu vikioi apotavavi ita voeao-ia puteoro oea riropa moni vikipai. ⁴⁴ Ari ita, voea rutu vikiae riroara iava ita, osa oiravi ita iria ora oira iava sopaua rutu tapo vikievo oa-ia oearovu rutu-ia puteeveoi.”

13

Jisas Voea Ravaavira Tavitavireva Tugoropa Kepa Tempel Opesiaro Iava
(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiuro viropa vova Tempel, osa iravu voea iava disaipel rerare oiso puraroepa, “Tisa kekeri. Vearopara-ia avekeara ora vearo keparo-ia.” ² * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “O ita, oara kekepara riropa keparo. Ari viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro.”

Vo Siitoka Rovoaro Iava Toupai Oa Karekepera Vo Ovoivo Voki

(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ * Uva-a vo uva pauparoepa Jisas vo pukuio-ia Oliv Kovo Pukui aueva Tempel tuuravira pauparoepa, osa rera akepaiva vatau visivi voeao Pita vase, ora Jems, ora Jon aue tapo Andru. ⁴ “Igei taviri. Aa vo voki ora purapere vara varao, ora eake ravaa reesiro-a oara ora purapere vara-ia?”

⁵ * Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Vatatopopata. Teapi visii piro piereve oira-toa vai. ⁶ Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiario-ia, ra oiso puraave, Ragai-a vao Krai. Ra riro irara vai keakepaive oirara vai.

⁷ “Vo osa upoara siposipoaro iava uvu-tavere varao oara tauai toupave visiipa ora tutuu pievira visiipa, ra viapau oiso uriripata. Uvare vara-a varao oara pou piroverea taru. Uva viapau oiso vara varao opesiapa tutuu piepai, ari orekerovu urio rovopapere ⁸ oiso-ia, osararovu osararovu ora upoaverea. Ari gavman tapo ora rera ragava aia ita gavman ora uporoverea. Ravurikepaperea otaererovu-ia, ora ogoepa vokiuro oara poupa piroverea voraro rutu. Uva vara rutu-a varao oara-ia siitoka rovoaro pura piroverea.

⁹ * “Voeaopa vatatopo iraota oea visii vateiverea auepa Kaunsel irara oea visii ragipaiverea vo keparo-ia Sinagog keparo. Ora oiso tapo osa visii tore piepaiverea vo reipa irara osireiario-ia, ora vo king irara osireiario-ia, uvare ragai sirova utupataveira. Uva voea-a voeao turaro irara oepa tavitavipatavere ragai vo kovoaro iava. ¹⁰ Ari ita, vo osa Vearo Siposipo uvu rovoiverea oirara rutu osararovu rutu iava. Oa isivaaro iava taru Opesi Voki pou piro. ¹¹ Vosa visii sipopaiverea voeapa oea visii rovirieipaiverea kortua-ia. Oire uva opeita uriripata oiso rugorugooapoaro, Apeisi purapaiei voea vo reoroaro pukopaaro. Rera raga visii vaterevera eva oa iava tavitavitaverea. Viapau oiso visii-a visii-ia visii-ia reoreotaverea, ari Tugoropato Uraurato vo visii gisipoaro-ia. ¹² * Oiso-ia tapo, iravu araokoto vaterevera vore gavman vavaeoro iare, oiso ra rera kopii pierevere. Ora aiteito oviito vaterevera iravupa ra rera kopii pierevere. Ari ovii irara aite irarava keriaiverea ra voea upoive. ¹³ Ari ita, oirara rutu visiere vuri vovou iraopaaverea, uvare ragai vaisiario-ia toupataverea. Ari ro ira goruvira rutu Pautoa-ia rugooa tovopareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru ourevera Pauto ora rera vo Saraaro iare.

Vuria Rutu Karekepera Vo Utupaua
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ * “Vosa vao keketaverea oa uvuipai riroa vuria pura iraoapasa aue-ia Tugoropa Tapi, oire ra uriripaoro torita visii vao judia-ia tou irara pukuia iare. [Ari ro ira vao vieipareve, oire tarairo va-ia vao]. ¹⁵ Ro ira kepa ivara-ia toupaveve, viapau oiso uvuipa ra vararo oavu avu vai ousa vo kepa oaro-ia. ¹⁶ Ro ira toupaveve varuparo, viapau uvuipa ra ora rakuraku-paarore vorero varoa. ¹⁷ * Ari vo rikakio airoa tarukovira toupaveira, ori-akoa sirao iraoaverea tavaka ouoro, ora vairo sikeo kakaero roroopa riako vo voki-ia. ¹⁸ Variripata. Oa iava viapau pou piroverea vo tavakaro varao vo kiuvupa vuuta-ia. ¹⁹ * Oire vo voki-ia oa-ia rasito rovoreva Pauto vo voki-ia pou virosa vao-ia, uva varei sovara-ia vareo viapau oiso oavu avu vai tavaka vai vareo sovara iava oai vo tavakao-ia putepai oa uriop-erea utupaua riroa rutu. Oire ita vara isivaaro iava varao viapau oiso otavakai ita urioperea oiso osa vo tavaka vao-ia. ²⁰ Vosa viapau rugorugooapoeroi Pauto vo vuuta poteku piesa, ra viapau oiso iraipe

* 12:43: 2 Ko 8:12 * 13:2: Lu 19:44; Ap 6:14 * 13:3: Mk 5:37 * 13:5: Ef 5:6; 1 Te 2:3 * 13:9: Mt 10:17

* 13:12: Mai 7:6; Mt 10:21 * 13:14: Dan 9:27, 11:31, 12:11 * 13:17: Lu 23:29 * 13:19: Dan 9:26, 12:1; Joe

tootoovira toupao. Ari voea ragare ru-gooro vo vuuta poteku pierevorea voeao oea roporeva ora rerapa.

²¹ “Vosa irai visii tavipareve oiso, Ro keketa Pauto reraoro Ropoto. O ita, Rera keketa ro, oire ra viapau oiso rera vo reoaro oirao piepata. ²² Riro irara rutu kraisi irara kuuvu irara oea urioaverea. Ora riro irara profet irara kuuvu irara oea ravaavira ore-orovu puraiverea ora ravoto kovoro. Oaraia voeao piro pieiverea vosa uvuipaave voea oea roporeve Pauto. ²³ Ari ita, visii vatatopo piepaa varao iava visii tavitavi rovopao.

Pauto Reraoro Iava Ropoto Vorearo Iava

(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ * “Uva tavakapa vuuta isivaaro iava ravireo ruparoverea ora kekira tapo. ²⁵ Aaviikoara kovekoveperea vova vuvuiua iava. Orekerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikeperea. ²⁶ * Vo voki-a vao oa-ia ragai Oirato Oviitooaro tueiverea oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovaraia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁷ Uva voea aruaverea enselpa irara oaa, ra voea guruive voeao oea roporeva ora rerapa voraro rutuva vo rasito rekasiaro-ia.

Fik Ova Iava Voea Tavireva

(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Oire uva vo evao fik ova taraitavere rara rovovira airepa guruvaro kosi pieve rovo guruvaro. Ra oiso taraita, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere. ²⁹ Ari ita, visii tapo varao iava taraitaverea vara kekeoro, ra oiso aueta, Ragaipa karepa vuuta tutuu pievoi. ³⁰ * Oiraopavira visii tavipaavo, Oirara rutu voeao vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiiaverea vo osa vara rutu evara kareke rovoperea. ³¹ Oire oiso-ia vuvuiua opesiperea ora rasito, ari ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesiperea.

Viapau Oiso Oiratoa Vai Taraipa Karepa Vuuta-ia

(Matyu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² * “Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo aua-ia. Ora enselpa irara tapo voeao vo vuvuiua oea viapau taraipai. Ora Oviitooaro tapo viapau taraipa. Ari Aitetoa raga Pauto ira karepa voki rutu-ia taraipa.

³³ * “Vearovira rutu uutupata. Uvare viapau taraipatai vo vuuta-ia vao oa-ia urioperea. ³⁴ Oiso rutu osa iravu aapaapuroepa ouruivu iare kepaaro kavuoro. Uva kovoara rovirieireva kovopa iraraaropa.

Uva goruvira rutu ratao tokipato tavireva oiso ra vara rutu tokipareve. ³⁵ Oire visii vao vatatopo iraopatai tuepaoro, uvare viapau taraipatai rera-ia eera reito ira voreroverea rera vo kepaaro kekesa ova-iaro eke voki vuuta-ia, eke vosa kookai kare gaupaive, eke vokipaua. ³⁶ Teapi visii sita piesa urioro visii kekeoro osa uusipata. ³⁷ Uva va-ia vao visii tavipaa ravaavira ora oearovu rutu, ra ora vatatopopata rutu.”

14

Reipa Irara Ora Reoaeapa Oiso Ra Jisas Upoive

(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ * Oire uva reipa irara pris irara ora Reo Taisi-ia tarai irara oea raiva taraapaaepa ora voea-ia, oisore ra oa-ia kaviruvira rera rauive. Ra rera upoive vo vokireo isivaaro iava, ovokirea-ia aioa pura pirovere Pasova Vurei ora oaiorovu Yis Asa Aioro aue Bret. ² Oire uva vo voki-ia rugoopao oiso ora reopaaepa, “Teapi vo voki raga-ia varao oara-ia aioara purapa pirovere rera-ia pituera, oearoi ora sitaoro kasipuave vigei uposa.”

Iriavu Sanda Ovi-ia Rera Atoatoeva Vo Betani Urui-ia

(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ * Uva Jisas toureva Betani-ia ro lep-rapato vo kepaaro-ia Saimon. Uva voa pauroepa aiopaooro ovusa iriavu riakova urioopa aueva korovo ovi sanda, oovia vaisipai oiso, nad. Oa oisooa purapaive aue iava airepa ruu piero. Oa toupaiava aue-ia popotepa tou vearoa Alabasta oiso osa aveke. Ipa pie vori ovi oava urioopa. Uva vo ovi keeva, oa iava va kokoeva Jisas kukuearo-ia. ⁴ Uva oearovu oiso ora reopaaepa kasipupaoro, “Apeisi o vao ropi ragapae korovo ovi? ⁵ Ari uvuipaori ra va-ia monia vai oueve korovo ovi vo peva vovoto kina (K300), ra oai vateeve voeaopa apota irara.” Uva ora reopaaepa rirovira rutu oirare kasipupaoro. ⁶ Oa iava oiso puraroepa Jisas, “Oirape, ra va pureave. Eakere oira vovouaro vavata pie ragapata? Vearo pitupitu rutu purapae ragaipa. ⁷ * Ari ita, apota irara oea toupaveira touvira rutu visii tapo vokiara rutu-ia. Vosa oisi voeapa oaravu tauvaara purasa ruipapata, uva uvuipatai oisi eisi purapasa. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupaveira touvira. ⁸ Oira o iria va puraevoi oiso osa uvuioi va purasa. Iria ita ragai iava varaua atoato rovoevo ravaavira korovo ovi-ia, auere vava ragai tovasa. ⁹ Oiraopavira rutu visii tavipaavo, Uv uvarovu rutu uva Vearo

* 13:24: Sef 1:15 * 13:26: Dan 7:13; 1 Te 4:16; 2 Te 1:7, 10 * 13:30: Mk 9:1 * 13:32: Ap 1:7 * 13:33: Ef 6:18; 1 Te 5:6; Kl 4:2 * 14:1: Mk 11:18 * 14:3: Lu 7:37-39 * 14:7: Diu 15:11

Siposipo kosi piepaiverea vo rasio-ia, ra va-ia vao tapo ora reopaave vare rugoopaoro oa puraevoi o-ia riakova ragai-ia.”

Reo Ovoi Purareva Judas, Oiso Ra Jisas Kosi Piereve Keripa Irarapa

(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ * Uva iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel ro Judas Iskariot ira avaroepa reipa irara iare pris voea ravaavira tavisa, “Visiipa Jisas kosi pieavere.” ¹¹ Uva Judas vo rearo uvuoro roruvia rutu. Oa iava ovoivira rera taviiva aue iava moni. Osa-a eisi osa iava ora rerapa raiva taraaroepa, oiso ra Jisas kosi piereve voea vavaeoro iare.

Jisas Tagausapa Vurei Aioreva Rera Voeaoro Tapo Disaipel

(Matyu 16:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹² * Uva vo rovo vokiaro-ia Yis Asa Aio aue Bret oa-ia sipsip kakae-ia koruoua oisoa puraive. Oa iava vo vokia vao disaipel irara Jisas akeiva oiso, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere Tagausapa Aio Pasova Aio vai?” ¹³ Uva disaipeltoarei arureva oiso, “Karesi viro urui iare. Vosa iravuva aivarosivere osa uuko ovi vai kaepareve rirova-ia pitokava, ra rera sirova utusi. ¹⁴ Uva iravu vo kepaoro koatarovere. Oire ro ira vo kepaoro-a irare oiso purasi, Ro-ia Tisato ira oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiara epao tavete tugi vva Pasova Vurei aioavere disaipel irara oaa tapo? ¹⁵ Uva vei kareke pierevere riro tugia oa toupai ravaavira vo viara-ia. Uva voa aioara ravaasivere vigei rutupa.” ¹⁶ Uva disaipeltoarei karesi virova urui iare. Uva va kekesiva vao oare Jisas taviroepa. Oa iava voa Pasova Vurei vatatoposiva.

¹⁷ Uva vokiarovi pouro viropa Jisas ora katai tau erao disaipel. ¹⁸ * Oa iava aiopaiva osa Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pierevere oearovupa.” ¹⁹ Oa iava vovovuisiro rutu vavataepa voeare sir-aoro. Uva voea rutu oisi raga puraaepa, “Easi viapau ragai-a?” ²⁰ Oa iava oiso voea tavireva, “Ro katai tau erao iava disaipel, ira vavae roko piere breteva tapi rovu vi-ipaoro va-ia ragai tapo, eera-a ira ragai kosi pierevere. ²¹ Iu, Oirato Oviitoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siraovira rutu rerapa ira ragai kosi pierevere. Vearopai ita vosa viapau aakova rera kavau rovoevori.”

* 14:10: Lu 22:3-4; Jo 6:71 * 14:12: Eks 12:11 * 14:18: Mk 14:44-45 * 14:22: Mk 6:41, 8:6; 1 Ko 11:23-25

* 14:23: 1 Ko 10:16 * 14:24: Eks 24:8; Hi 9:20 * 14:27: Sek 13:7 * 14:28: Mk 16:7 * 14:29: Jo 13:37-38

* 14:34: Jo 12:27

Vo Jisas Komunion Aio Vatareva Disaipelpa

(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²² * Oire vo osa aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva va puteputeoro vara vatareva voeapa oiso puraoro, “Ieta, vao outa ragai iava varaua.”

²³ * Oa iava kap-ia wain karo oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva voea vatareva va. Oa iava voea rutu ukaiioepa oira lava.

²⁴ * Uva oiso voea tavireva, “Eira ragai iava revasiva iria paruevere ragai iava vo osa kopiira voea rutupa oirara Pauto vaoro Reo Ovoi oirao pieoro. ²⁵ Oiraopavira ita visii tavipaavo, Viapau oiso ra vorevira ita vao-ia wain ovi ukaioravere. Ari vo raga uva airepa karova-ia ukaioravere utupaua vo Pauto vo Saraaro-ia.”

²⁶ Uva iriavu-ia eraeapa erava. Oa iava ipaaepa Oliv Kovo Pukui iare.

Jisas Pita Tavireva Oiso, Ragai Taearivere

(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Ragai arova toritavere ragai raga kavuoro, uvare oisi ita va iava rigatoiva vo Pauto vo reoro-ia oiso,

‘Pauto sipsip ragui tokipato uporevere ra rerere rorooro sikaa viro sipsip ragui.’

²⁸ * Vo osa kopiia oaa iava toreoro visiipa iraravere Galili iare.” ²⁹ * Uva Pita rerere oiso puraroepa, “Vosa voea rutu varaaro oirao pie vovouo vuripere viipa, eagara osa ragai vaoro oirao pie vovou viapau oiso ra vuripe.” ³⁰ Uva Jisas rerere oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu vii tavipaavo, Vo osa kookai touvira erao piepa gau purarevere vo vokiaro, ovusa vo peva purari ragai vaisiaro ora taeapaoro.” ³¹ Uva oisi-a oiso osa iava Pita goruvira rutu rera tavipareva oiso, “Viapau rutu. Asi vii tapo kopiiravere, vo rara viapau vii vaisiaro taeaa.” Uva voea rutu disaipel oea oisi raga puraaepa oiso osa puraroepa Pita.

Jisas Vaoro Variria Oa Purareva Getsemani

(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Uva avaaepa aue iare Getsemani-ia. Oa iava rera voeaoro disaipel tavireva oiso, “Vovio pautatera osa avara variri rovsosa.”

³³ Uva Pita vase tapo avaroeapa voea Jems ora Jon. Oa iava rovoroeapa rirovira rutu siraooro osa vovovuisi rerere vavataepa

rutu. ³⁴ * Uva voea tavireva ita oiso, “Ragaire sopaua rirovira rutu vavatae siraooro. Osiraoa vao oisi rutu sovoa, oa iava kopiirai vao-ia. Vo tou rovopaoro uutupata.” ³⁵ Uva gare visivi avapaoro gerevira koveroepa rasiua are. Uva voa variriroepa oiso ra rera-ia puteve vao tavaka vuuta. ³⁶ * Uva oiso puraroepa, “Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataeva. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.”

³⁷ Uva voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa. Uva Pita-re oiso puraroepa, “Saimon. Eari uusipau? E viapau uvuipau oviutavi-ia tokisa?” ³⁸ * Uutupata ora variripata. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa. Ari ita, vovouisiro oavisii ruipapai oiso ra ragai tapo touta, osa varauraro oavisii raga visii iava raveravepai.”

³⁹ Uva voreroepa ita varirisa. Oa iava oiso raga ita variriroepa. ⁴⁰ Uva ita voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa, uvare rura irapaiva rutu. Uva viapau reoavi vai ra oai iava rera aatoive.

⁴¹ Uva ita, vo peva piepa vuuta-ia voreroepa rera ita. Uva voea tavireva, “Touvira uusipatai reareapaoro? Oire uvuta! Vuuta-a vao tugurarei oa-ia Oirato Oviitoaaro kosi piepai vo vuri vovou irara vavaeoro iare. ⁴² Toreta ra avavio. Ro keketa ira ragai kosi pierivoi. Ira-a ro ira urioroi.”

Jisas Kosi Piereva Judas Keripa Irarapa Oiso Ra Rera Kortuive

(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Uva Jisas tovira reoreoparoepa, ovusa pouro viropa Judas, iravu ita voea iava voeao katai tau erao (12). Ira riro irara tapo urioeroepa auerova kakuara ora toorioara, voeao oea aruiva rovopa irara pris irara ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara. ⁴⁴ Uva oisi-a oiso osa voea ravaavira tavireva oiso, “Ro irava uugaaparai, ira-ia pitu ovoita rerava avasa.”

⁴⁵ * Uva urioeroepa Judas rera iare ava ovoioero oiso purasa, “Tisa.” Oa iava rerava uugaa ovoioeroepa. ⁴⁶ Oa iava rera-ia pituiva rera rauoro.

⁴⁷ Uva iravu ruvara-ia toupaveva ira toorio gororeva. Uva Rovopato Pristo reararo kovopato iava uvareoua pakoreva voua toeoro. ⁴⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “E oiso rutu ragaire taraapata osa

kavirupato? Oa iava toorioara kaepata ora aue kakuara vo ragai-ia pitusa?” ⁴⁹ * Ari ita, siposipopaavora vokiara rutu-ia visiipa vo Tugoropa Kepa-ia. Uva eakepa viapau vao ragai-ia pitu asatavora? Oire uva va-a eva oa iava veorapai ra va vao Tugoropa Rigato oirao pieve vao oa pura piropa vo ragai-ia.” ⁵⁰ * Oa iava voeao disaipel rera arova tori ovoiiva.

Vo Viovokoto Torireva Gapuvira

⁵¹ Uva iravu viovokoto Jisas sirova uturoepa ira varoa-ia tuuparoepa. Uva rera-ia pituiva. ⁵² Oa iava varoa iava vase ovoioero gapuvira raga torireva rera ita.

Jisas Rovirieiiva Kaunsel Irara Osireiario-ia

(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Uva Jisas-va avaaepa Pristoa iare ro Rovopato, vo uva ora gurupaaepa pris irara voea reipa irara, ora voeao oira vasi irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara. ⁵⁴ * Uva tauaivi Pita rera sirova uturoepa. Oa iava rera tapo koataroepa vo Rovopato vo tugiario, oa reoroava oisoa toupaveva rera vo kepaoro-ia Pristo. Uva polis irara tapo pauparoepa eto kasi-ia tuituipaoro.

⁵⁵ Oire uva reipa irara pris irara oearovu reipa irara Jiu iava oearoa ora reoreopaaepa oiso ra Jisas togapaive oara iava reoara vai, auere ra rera kopii pieve oara iava. Uva taraa ragapaiva. ⁵⁶ Ari ita, oearovu riro irara rera togapaiva oreorovu-ia kuuvu reoro rera vo kovoaro iava. Uva viapau oiso vaea reoro-a. Osa-a eisi iava viapau oreoi puraiva vao oiraopa reo vai rutu. ⁵⁷ Uva va-a vao isivaoro iava oearovu torepaaepa oiso kuuvupasa oiso-ia, ⁵⁸ * “Easi oiso rera uvuiova osa oiso puraroepa, Avoeao, vao Tempel pakoavere oa puraiva vavaeoro iava. Ra vorevira vo kepa paua ita vo pevavi raga-ia voki. Vo kepaoo oa viapau uvuipaoo ra vavae-ia oira paureve.” ⁵⁹ Uva ita, viapau vaea reorovi-a varao oara purapaiva rerare.

⁶⁰ Uva Rovopato Pristo toreroepa voea vuutaro-ia. Oa iava Jisas akereva oiso, “E reasipauvei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo-a eva oa-ia vii togapaivoi?” ⁶¹ * Ora uru pie ragapaoro viapau oiso rera vo reoro pukopareva.

Oa iava Jisas akereva rera ita Rovopato Pristo, “Easi vii avu-a Ropoto Krai Pauto Reraoro rutu. Ro Oviitoaaro ira-ia vuurapa vaisi purapaioveira?” ⁶² * Oa iava Jisas rera vo reoro pukoooro oiso puraroepa, “Ragai rutu vao-ia. Uva Oirato Oviitoaaro

* 14:36: Ro 8:15; Ga 4:6; Jo 5:30 * 14:38: Lu 11:4; Ro 7:23; Ga 5:17 * 14:45: Mt 23:7 * 14:49: Ais 53:7; Lu 19:47 * 14:50: Sam 88:8; Mk 14:27 * 14:54: Jo 18:18 * 14:58: Jo 2:19; Ap 6:14 * 14:61: Ais 53:7

* 14:62: Dan 7:13

ragai ragoa kekerivera osa paura vo oira-papai varata-ia Pauto vaaro ira-ia riroa gorua toupaveira. Ora vo osa rukuta kouro sovara-ia voreraverea vova vuvuiua. ⁶³ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva Jisas, Rovopato Pristo ora rera iava kuvupato karikarioro kasipuroepa rutu oiso puraoro, “Uva aa vo reore taraapai toga reo? ⁶⁴ * Ari rera uvutavoi osa Pauto tovipare! Uva apeisi vovoupatai?” Oa iava voea rutu katai reo puraoro rera iava vaseiva oiso ra rera kopii pieve.

⁶⁵ Uva oearovu rerapa rui vikipaaepa. Uva rera puaro tavuruoro rera tapata-papaoro rerare oiso purapaaepa, “Taviu, iROUTO vii tapare?” Oire uva va-a vao oa iava polis irara rera taparakopaiva.

Pita Jisas Taeareva

(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Uva Pita otugivivu-ia toupaveira roaroovi. Uva Rovopatoapa Pristo oiraaro kovopava urioopa ⁶⁷ * Pita kekesa osa tuituiparoepa. Oa iava rerava vurapaoro rerare oiso puraopa, “Easi vii vai tapo-a iravu Jisas reraaro ro vova Nasaret-ia.” ⁶⁸ Oa iava taeaparoepa oiso purapaoro, “Viapau taraiparai vao-ia oare oisi purapauai.” Oa iava kosiro viropa rataoa riaaro iare. Uva kookai kokorokureva. ⁶⁹ Oa iava ita rera kekeoro voeao tavieva oira o kovopava oea rera ruvara-ia toupaveira, “Easi iravu-a ro voea iava.” ⁷⁰ * Oa iava ora taearoepa ita.

Oire uva gare visivi rerare Pita oiso pupapaaepa, “E auoro. Easi vii-a iravu voea iava, uvare vii-a ita Galili iava.” ⁷¹ Oa iava ora rerare vuri reo purareva goruvira rutu ora takauoro oiso puraoro, “Avoeao, viapau rutu taraiparai eera-ia ira iava ra-gaire eisi purapatai.” ⁷² Uva kookai erao pie gau purareva. Oa iava Pita ora rugoo pieroepa Jisas vo reoarore, vo reo oa iava rera tavireva Jisas, “*Kookai touvira erao piepa gau purarevere vo vokiario ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.*” Uva ora rugoo piero vo reore Pita gau ovoireva rirovira rutu.

15

Jisas Sipoiva Pailat Ruvara Iare Ro Rom Gavman Iava Rera

(Matyu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ * Uva vokipakou rutu ora reopaaepa reipa irara pris irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara, ora voeao rutu Kaunsel irara ora reoepa. Oa iava Jisas

tuukeyva. Uva voava rera ivuoro vaaepa Pailat iare Jisas vatesa rerapa. ² Uva Pailat rera akereva, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Uva Jisas rera aatoreva, “*Iu. Eisi osa purau.*” ³ Osa iava riroara rutu-ia reoara Jisas togaiva pris irara. ⁴ Oa iava Pailat vorerivira ita rerare oiso puraroepa, “E reasipau voea aato arapa? Oire uvuri. Easi riro reoro-ia vii togapaivoi.” ⁵ * Osa Jisas viapau reoparoepa. Oa iava Pailat tavetave iraopaveira.

Vo Jisas Vateveva Rera Kopii Piesa

(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ * Vo osa Tagausapa Vurei vao Pasova pura piro ra oisoo iravu tuukepato karupareve Pailat voeapa ro irapa ruipapaave rera kosi piesa. ⁷ Oire uva iravu ro-ia Barabas ira toupaveira oea tapo tuukepa irara voeao-ia oea gavman oaiaveira ora upopaoro iravu kopii pieve. ⁸ Uva poua viropa Pailat ruvara-ia rera aresa oiso, “Vo pitupitu purari oiso osa vara purapaveira.” ⁹ Uva Pailat oiso puraroepa, “E oiso vovoupatai ra rera karua visiipa ro Jiu reraaro king?” ¹⁰ Ari ita, rera Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoo Jisas vo goruaro riiripaive. Oa iava Pailat-pa rera vateiva Jisas. ¹¹ * Uva reipa irara pris irara oearovu rutu vovouaro kasipu piepaiva, oiso ra aue Barabas karureve voeapa. ¹² Oa iava Pailat voea akereva ita, “Eake vai purapaa visiipa ro-ia ira vaisipata oiso, Jiu reraaro king?” ¹³ Uva rirovira ora reoepa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁴ Uva Pailat oiso puraroepa, “Eake rutupa? Eakea vuri-a oa purarevora?” Oa iava ita voea rutu rirovira ita oiso puraapaaepa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁵ * Uva Pailat oiso vovouaroepa ra voea rutu vovouaro roru pierave. Oa iava ro Barabas karureva voeapa. Oire uva Jisas vateveva oearovupa. Oa iava rera raga rovopaooro rera iava taru vasereva voeapa, oiso ra rera tapave vo evao parikou-ia.

Vo Upo Pura Irara Jisas Akaipa Pieiva

(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ * Oa iava upo pura irara rerava koataaepa gavman vo kepaoro-ia, okepa oisoo vaisipaive oiso, Pretoriam. Uva voa ora guruaepa voea rutu upo pura irara. ¹⁷ Uva Jisas tuuiva varoa-ia revasipa varo, ora kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava rera kukuvaiva va-ia rera turaro piero kuuuvira. ¹⁸ Uva rerare oiso puraapaaepa avivikevira, “Riro kaekaevira turarovira touri vii vao Jiu reraaro king!” ¹⁹ Oa iava aue-ia pito tapoko rera

* 14:64: Lev 24:16 * 14:67: Mk 1:24 * 14:70: Ap 2:7 * 15:1: Mt 5:22; Jo 18:28 * 15:5: Ais 53:7
* 15:6: Mt 27:15; Jo 18:39 * 15:11: Ap 3:14 * 15:15: Jo 19:1, 16 * 15:16: Ap 10:1

ragiiva rera kukuearo. Osa ita rera-ia ui vikipaaepa rerare taku viropaoaro kuuvu-vira. ²⁰ Uva voa rera tovi rovopaivoiva, revasipa varo veraiva rera iava. Oa iava rera vaaro rutu-ia rera tuuiva vovevira. Uva rerava avaaepa rera tapasa.

Jisas Tapaiva Vo Evaio Parikou

(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ * Oire uva Saimon ro vova Sairini, Aleksanda vaio ora Rufus aitearo ira urio-ropoepa uvavuva. Uva rera urua rera goruvira evao parikou kaesa vao Jisas vaaro.

²² Uva avaaepa uvavure voa vaisiario Golgota-ia. Oa porearo oiso toupaveira, Kukue Keru Pukui. ²³ Oa iava rera vateiva wain ovi va uvereoaro oavu tapo itakopa ovi, oiso ra ovirei rutu-ia ukaioro. Vo osa vo ovipa reasiroepa. ²⁴ * Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia, vo osa rera varaaro-ia varoara ora roo pieaepa ora voeapa. Oa iava varare satu visiko purapaiva.

²⁵ Aue-ia vo resura vatara vuuta-ia (9 klok) vokipaua, ovuuta-ia rera tapaiva. ²⁶ Oa iava vo vaisio rigatoiva oa vitu-aro iava rera tapaiva oiso puraoro, JISAS KING OAIIVE JIU. ²⁷ Uva rera tapo aitereivu tapaiva kavirupatoarei oiso-ia, iravu oira-papa varata iava, ari iravu koike varata iava. ²⁸ [Va vao Tugoropa Vuku iava vo rigato oa oirao pieiva rera-ia va kareke-ro, uvare oiso purapapeira, 'Oa-ia oiso rugooaepa, Iravu ro vuri irara iava rera.']

²⁹ * Oire vo osa oearovu rera-ia putepaoro rerare kukue pikupikupaoro oiso purapaepa, "Aika, ari vii-a vao viigoa Tugoropa Kepa pakosa auepauera. Oire vo kepa vovevira paupari vo peva-ia aue voki! ³⁰ Oire ora tauvau ra evao parikou iava varau!" ³¹ * Uva pris irara reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara tapo rera akaipa piepaiva rerare oiso purapaoro, "Ia, ari oearovu oisao tauvapeve. Uva viapau oiso ra oisi ora rera raga ora tauvaro. ³² Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraaro vii Isrel reraaro King, oire varau evoaeva evao parikou. Ra vii oirao pieio va iava!" Vo osa vaitearo tapo aiterea tapo rera tapaiva rera akaipavira reopasiepa.

Jisas Kopiiroepa

(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Oa iava ravireopa vuuta-ia (12 klok), ravireo utoroiva, rupa rovoepa voveare aue-ia rekasisa vo peva vuuta (3 klok) vokiarovi vo taere rutu-ia vao. ³⁴ * Oa iava vo

peva vuuta-ia rirovira oiso puraroepa Jisas, "Eloi, Eloi lama sabaktani." Oa vao pore-aro oiso purapapeira, "Pautoa oaa, Pautoa oaa. Eakere ragaivi kavuri?" ³⁵ Oa iava rera oisi uvuiva voveao oea toupaveira rera ruvara-ia. Oire uva oiso purapaoro, "Uvuta. Keeraroi Ilaija-re." ³⁶ * Uva iravu ikaureva iruta rupu piesa aue-ia uureopa viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva rerapa Jisas oiso purapaoro, "Tue rovota osa Ilaija rera rere piesa urio rovoro pasi." ³⁷ Uva Jisas rirovira gauoro vovouisi vikireva kopii ovoiroo.

³⁸ * Osa riroua varoua Tempel rataoa-ia kotovira touua, oua vurita piropa varei puraoro vova Pauto vo topisiario viara iava rovoepa vore rasiuaaro. ³⁹ Oa iava ro ira oisao katai vovoto (100) viurupa irara tokipareve rera Jisas eveireva vosa kopii ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa, "Oiraopavira! Oviitoaaro Pauto eera-al!"

⁴⁰ * Uva riakora tapo toupaveira vava varava vurapaoro tauaiva. Uva aue tapo toupaveira vao Maria aue iava Makdala ora iriavu ita Maria Jems aakoaro ro avaioto, ora Josis, ora Salomi. ⁴¹ Uva vovea-a voveao oea rera oisao sirova utupaave rera tokipaoro vo osa toupaveve Galili, ora airovu riro riako rutu airoa tapo rera sirova utuaepa Jerusalem iare.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva

(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴² * Uva vo ovaiarovi vo vokie ovokia oisao vaisipaive, Aio Ravaapa Voki vo vokie iare Sabat voki. ⁴³ * Ovokia-ia urio-ropoepa Josep vova Arimatia ro torevoko vovoto Kaunselto. Ro ira oisao Pauto vo Saraarore tapo rugorugooaro vare tupaoro. Ira Pailat iare uriri asavira avaroepa. Uva Jisas kopiire rera arepareva. ⁴⁴ Oa iava Pailat rirovira rugorugooaroepa, uvare ikauvira kopii ovoiroepa Jisas. Uva ro ira oisao katai vovoto (100) viurupa irara tokipareve rerare keeraroe Pailat. Oa iava rera akereva, "E kopiire Jisas?" ⁴⁵ Uva vi-urupa irara tokipato vo taviano uvureva oiso, Kopiiroepa. Oa iava Jisas iava va-raua vatereva Josep-pa. ⁴⁶ Oa iava rera Josep ovavu voriveva varoua popoteua. Oa iava Jisas rere piereva rera tavurusa va-ia varoa popotea. Oa iava rera toveve aveke rikui-ia, oa ravaavira teka ragaiva rirova-ia aveke. Uva vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva iria-ia vo riku riaaro ivitasa. ⁴⁷ Uva vao isivaaro iava Maria Makdala varei ora iriavu ita Maria Josis

* 15:21: Lu 23:26; Ro 16:13 * 15:24: Sam 22:18 * 15:29: Sam 22:7; Jo 2:19 * 15:31: Sam 22:8 * 15:34: Sam 22:1 * 15:36: Sam 69:21 * 15:38: Hi 10:19-20 * 15:40: Sam 38:11; Jo 19:25 * 15:42: Diu 21:22-23 * 15:43: Ap 13:50, 17:12; Lu 2:25, 38

aakoaro airea tapo voa kekeereva vo uva Jisas tovoiva.

16

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava

(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ * Oire uva Sabat voki isivaaro iava Maria Makedala, ora Maria aue Jems aakoaro ora Salomi airoa vearo geesipara voriiiva, oiso ra varava avaave Jisas varaaro kipusa. ² Vo vokipakou rutu-ia vo vokio-ia rovopa voki wik iava oa-ia avaaepa tova urui iare. Vo ovusa ravireo kaeparo viropa. ³ * Oa iava ora akeakepaaepa voa oiso, “Esa, irou vai vigeipa vao aveke veravere vova rikui riaro iava?” ⁴ Uva voava vurapaiva tuupavira. Oa iava ore rirova aveke vura ragaiva iria voava peri ovoio viropa. ⁵ Uva koatapaepa rikui-ia. Uva voa iravu kekeiva viovokoto ira oirapapa varata-ia pauparoepa popotetoa-ia kuvupaoro. Oa iava ropeaepa.

⁶ Uva vairo tavireva oiso puraoro, “Opeita uriripata. Jisas ro vova Nasaret-ia, ro ira kopii pieivora, irare taraapatavoi ita, ira vorevira toreroi. Viapau oiso vo toupavevoi. Keketa. Vo uva ita rera tovoivora. Uva viapau. ⁷ * Oire voreta disaipel tavisa rera voeaaro Pita tapo. Ira ita iraroe eisi Galili-ia. Uva voa rera keketavere oiso osa visii tavirevora.”

⁸ Uva rikui iava torioro voreaepa osa rikerikepaoro ora ropeaoro tapo. Uva viapau oiso oearoiva ora reopaaepa, uvare rirovira uriripaaepa.

Jisas Ora Karekeroepa Maria Iare O Vova Makedala

(Jon 20:11-18)

⁹ * Uva toreroepa Jisas vokipakou-ia avitoava rovopa voki rupaaro iava vo wik iava. Oa-ia Maria o vova Makedala iriare ora karekeroepa rovovira. O iria iava erao vatara sigureva aue tugara. ¹⁰ Oa iava voea tavitavisa kareopa voeao oea oisoa rera tapo tupaive. Vo osa gau eraro-ia gaupaoro gaupaiva. ¹¹ Oire vo osa oisi uvuiva oiso, Vorevira tootooro toreroi, oa iava rera kekeeva. Uva viapau oiso oira vo rearo oirao piepaiva.

Jisas Ora Karekeroepa Disaipeltoarei Iare

(Luk 24:13-35)

¹² Oire va isivaaro iava vaitereore ita ora karekeroepa pisavira aiterea raiva-ia vokapasiva. ¹³ Oa iava va iava voeapa tavitavisa karesiepa. Uva ita, viapau oiso vaiterei vo reoroaro oirao piepaiva.

Jisas Katai Tau Katai Siporeva Voraro Ruture Aueva Rera Vo Goruaro

(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ * Oire uva voea-ia katai tau katai (11) iare ora karekeroepa osa aiopaiva. Oa iava voeare aveavevira reoroepa aue-ia kau-reo rugoo oaive ora aue vavagisi vovouro oaive. Aue iava uvare viapau voeao rearo oirao piepaiva oea rera kekeiva vo osa toreroepa. ¹⁵ Uva voea tavireva oiso puraoro, “Avata voraro ruture vo rasio-ia Vearo Sipoipo iava tavitavisa oirara rutupa. ¹⁶ Ro oirato ira ragai oirao pierevere ra baptaisa oureve, ira-a eera ira ourevere Pauto ora rera iare. Ari ro ira viapau oirao pieparevere ira iava viapau oiso opesipaperea rera vaaro vuri vovou. ¹⁷ Uva varao ravaa reesiro toupavere voeao-ia oea oirao piepaiveira oiso-ia, Taraiavere tugara kare sigupasa vo raga ragai vo goruaro-ia, ora pisa reoro-ia ora reopavere. ¹⁸ Oea rakoru-ia pituivere, ora itakopara-ia ukaioavere. Uva varei rutu evarei uvuipai oirato kopii pieve. Ari ita, viapau oiso voea vuri piepaivere ita vareo. Oea ita vavaeara oaive tovopaivere voeao-ia upiapa irara voea porete piepaoro.”

Jisas Iparoepa Vuvuiua Iare

(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ * Oire uva vo tavitavia vao isivaaro iava Pauto rera ipa pie ovoireva Turaro Jisas vuvuiua iare vo uva pauparoveira oirapapa varata iava Pauto vaaro. ²⁰ * Uva va-a vao oa iava ava ovoiaepa voraro ruture rera iava siposiposa. Vo osa Turaro voea vo siposiporoaro oirao piereva aue-ia ravoto kovoro.

* 16:1: Lu 23:56; Jo 19:39   * 16:3: Mk 15:46   * 16:7: Jo 21:1-23   * 16:9: Jo 20:11-18   * 16:14: Lu 24:36-38; Jo 20:26   * 16:19: Ap 2:33-34   * 16:20: Ap 14:3; Hi 2:3-4

LUK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Rera-a ro Luk ira oisoa dokta kovo purapareve. Voea iava rera ro Jentael-pa irara. Uva rera vo rigato purareva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Luk oisoa vokapareve Pol tapo vo vuutao-ia oa-ia oisoa Pol tapo toupareve vo Troas urui-ia (Ap 16:10-41). Uva vo vukua vao oa rigatoreva Pol tapo toupaooro vo tuukepa kepa-ia (Ap 27:1-28:16).

Oa iava vo siposipo oa rigatoreva Jisas iava, oa-ia oiso puraroepa, Jisas ira oiso rutu oisoa toupareve vo rasio-ia oiso osa oirara. Ira siraoa vo vavataaro sovoreva oiso rutu osa vigei oirara. Ira rirovira voeao rutupa oisoa siraooro voeao oiso-ia, kakae vure, ora vairo raroe riako, ora voeao apotapa irara, ora voeao upiapa irara, ora oearovu rutu tapo oirara. Luk riro reoro rigatoreva variria vo pitupituaroo iava (Lu 3:21, 5:16, 6:12, 11:1, 22:32, 23:24-26), ora aue iava Tugoropato Uraurato vo kovoro iava tapo (Lu 4:1-14, 10:21, 24:49).

1. Ira pie reo vao iava oa ora karekepere, 1:1-4.
2. Vaiterei kavauaro iava Jon Baptais vaio ora Jisas, ora vo osa riroparoepa Jisas, 1:5-2:52.
3. Jon Baptais voraro virireva oirarapa siposipopaoro, 3:1-20.
4. Jon Jisas baptaisreva vo uukova-ia Jodan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:21-4:13.
5. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaooro, 4:14-9:50.
6. Jisas Galili iava avaroepa vore Jerusalem iare Jeriko urui-ia puteoro, 9:51-19:27.
7. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia toupasa, ourua-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 19:28-23:56.
8. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekereroepa ora oearovu iare tapo, 24:1-53.

Luk Vo Siposipo Rigatoreva Auepa Tiofilas

¹ Reito Tiofilas, vo tuariri uva oearovu rovoaera siposipokare rutu rigatooro varao rutu iava oara karekereva Pauto igei rutu

vuutaoro-ia. ² * Uva voeao gisipoaro sirova utuaera oea Jisas vo kovoro kekeiva ora voeao osireiario iava voari rovoa-ia ora vo vokiara rutu-ia tapo. Aue iava uvare voeao oea oisoa oiso toupave, Pauto vo reoro kosi piepa irara. Uva voeao-ia evoea oea igei vateivora vo siposiporo varao. ³ * Uva oisi-ia eisi osa iava ragai tapo ita vo siposipo rigatopaavoi, oiso ra viipa reito Tiofilas va sipoa, vo rara vara rutu vituarore tarao rovoapaavoi vearovira. Ra va iava torevokovira vara rigatoa oiso rutu osa tuariri karekepa. ⁴ Eisi osa iava uvuipau ra vara-ia vearovira taraiu oiso, Oiraopara varao oara-ia vii siposipoivora Jisas vo kovoro iava.

Vo Sekaraia Tavireva Enselto Jon Iava Ira Kavauoreve

⁵ * Vo osa King Herot reiparoepa ro vova Judia taere-ia, osa vo vuuta-ia oisoa iravu korouu purapato pristo toupareve. Rera vaisiario, Sekaraia voeao iava pris irara Abaisa voeao. Ari o-ia tapo Iisabet vatua vo sarao iava oira pris irara voeao Eron voeao. ⁶ * Aiterea vaitere oisoa torevokovira rutu oisoa toupasi Pauto osireiario-ia. Uva varao Reo Taisiro rutu oara oisoa oirao piepasi, ora varao Pauto vo reoroaro. Oa-a vao oa iava viapau vuria vai vaiterei-ia. ⁷ Vo osa viapau vaiterei oviitoa vaiaro, uvare Iisabet-a asaova. Oa iava viapau oiso kakae kavaupao. Uva avuka ragasiapa kakae kavau asavira.

⁸ Oire uva ovokivu-ia Sekaraia pris kovo purareva Pauto osireiario-ia vo vuutao-ia oa-ia oisoa rera voeao pris kovo purapave. ⁹ * Uvare oisi rera reesiiva voeao vo pitupituaroo sirova utupaoro, oiso ra Tugoropa Tugi-ia koataro vao Turaro Pauto vaoro, aue korouu kuparero purapasa. Otugia-a vao oa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia rutu oisoa toupave. ¹⁰ * Oire uva vo vuuta vao korouu kupare purapa vuuta oa-ia riro irara rutu Jiu ora guruaepa varirisa ratauva. ¹¹ Uva Sekaraia purapurapato enselto kekereva eravao vatuaroo-ia oirapapa varata iava, uvare vao rera ruvara iare karekereroepa. ¹² Oa iava vao rera kekeoro rirovira ora sitaroepa. Uva uririparoepa. ¹³ Uva enselto rerere oiso puraroepa, "Sekaraia. Teapi uriripau. Ari Pauto vii vaoro variria uvurevoi. Uva vii tavipaavoi oiso, Vii vatuaaro Iisabet veipa oviito oaesi kavauevere. Oa iava oiso rera vaisirivere rara, Jon. ¹⁴ Osa iava vii iava sopua vearovira touvere ora tapo rorurivere. Ra riro irara tapo rorurivere rera-ia ovusa kavauoro. ¹⁵ Ira rei vaisirovere kovopaooro vo Turaro

* 1:2: Hi 2:3; 1 Pi 5:1   * 1:3: Ap 11:4, 18:23, 1:1   * 1:5: 1 Kro 24:10   * 1:6: Jen 7:1   * 1:9: Eks 30:7-8
* 1:10: Lev 16:17

Pauto osireiario-ia. Uva viapau rutu oiso ukaioparovere varao-ia riro gorupara aue wain oviro, vo oviro oara uvuipai oirara kokoro piepasa. Ira-ia goruvira toupavevere Tugoropato Uraurato rera iava sopaua uvui piepaoro vo vuutao-ia vao vo osa aakova kovuaro-ia toupavevere, ora vo osa kavauro. Uva vukuparovere Tugoropato-ia Uraurato. ¹⁶ Ira riro irara roroiovira sopopavevere voeao vova Isrel-ia. Ra Turarore poreave ro voea reraaro Pauto oaive. ¹⁷ Ira-ia Tugoropato Uraurato ora gorua toupavevere, ro Uraurato ora vo goruo oarea oisoa Ilaija-ia toupavevere vo osa Pauto vo reoaro kosi piepareve voari tuariri. Ra iraparo Reitoapa Turaro. Eera oviitoara ira vo aaro rutu vovouaro porerevere ra ora agiagiave ora voeao tapo riro kaureo irara. Oire ra va iava vearo rugoo ouive voeao torevoko vovou irara vaaro. Ora voea tapo oirara rera voeaoro ravaarevere ra Reitoare Turaro tuevira toupavevere ra vo kovoaro purapasa.”

¹⁸ Uva va-a vao oa iava Sekaraia rerare enselto oiso puraroepa, “Uva eake iava oiso puraravere, Oiraopa reo vao-ia? Easi ragai avukaraerao vegei rutu ora riakova oaa.”

¹⁹ * Oire oa iava enselto oiso rera aatoreva, “Ragai-a Gabriel ragoa Pauto ruvara-ia torepavevere. Ari ita, uva Pauto raga-a ira ragai arurevoi oa iava uriorai vii tavisava vao iava vearo siposipo vii oviitoaro iava. ²⁰ * Oire uvuri! Vii iava gisipo kapuuevoi, uvare viapau ragai vo reoaro oirao pieparivoi. Ra viapau reopau vo rutu rekasisa, uva vara rutu varao karekepere ragai vo reoroaro oirao pieoro.”

²¹ Oire uva voea rutu oirara rerare tue rapapaaepa Sekaraia oiso purapaooro, “Eake vai karekei Tugoropa Tugi-ia rerare oa iava viapau vigei tavisava kosiro viroi?” ²² Uva va isivaaro iava kosiro viropa. Oa iava viapau voeapa reoara vai vatereva. Uva va iava oiso taraiaepa, Easi oavu avu rutu kekerevoi eova Tugoropa Tugi sovara-ia. Uva vavaea raga-ia voeare reoreoparoepa uvare gisipo rerare kapuueva. ²³ Oa iava Sekaraia vo kovoaro vao koruou purapa kovo opesiepa. Uva vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. ²⁴ Oire uva va-a vao osa kakae kovu pura piropa oira kovuaro-ia Ilisabet. Oa iava oisoa toupavevere vo kovuva vo raga oira vo kepaaro raga sovara-ia vo vavae rutu sovara-ia aue kekira. Oa iava oiso puraopa, ²⁵ “Ari ita, kakae kavau asava ragai. Uva Turaro Pauto ragaipa siraoro. Oa iava oiso ragai pierivoi ariia veraoro ragai iava oirara rutu osireiario iava.”

Enselto Maria Tavireva Jisas Iava Ira Karekerovere

²⁶ * Uva katai vatara-ia (6) kekira kakae kovuva toupavevere Ilisabet-ia, ovusa Pauto purapurapato Gabriel arureva oruivuvu iare vo uruio Galili taere-ia. Va vaisiario, Nasaret. ²⁷ Osa iava avaroepa iriavu iare tavauruva riakova iria reesiiva oiso ra oirato oira oueve. Rera vaisiario, Josep, King Devit aao iraraoro iava rera. Uva oira vaisiario-a, Maria o-ia iria viapau oiratoa vaiva uusiopa. ²⁸ * Oa iava Gabriel oira iare avaroepa. Uva oirare oiso puraroepa, “Vearovira Maria. Pauto vii viraakopare viipa siraoro. Oa iava Turaro vii tapo toupavevere vii tauvapaoro.”

²⁹ Oire uva Maria vo reo vao uvuevoiva, oirare sopaua vavataepa rirovira rutu oiso rugorugooapaoro, Apeisi raga reo-a vao-ia?

³⁰ Oa iava purapurapato enselto oiso oira tavireva, “Maria. Opeita uriripau. Pauto vo vovouaro veeropa vii-ia. ³¹ * Uvuri! Kakae kovu purapapi vii-ia rera, ra iravu kavauri kakaeto ira vaisirivere oiso, Jisas.

³² * “Ira turarovira toupavevere. Oa iava oiso rera vaisiiverea, Pauto Oviitoaro ro oiso viara-ia. Oa iava Pauto turarovira rutu rera tovorevere oiso rutu osa rera aautoaro King Devit. ³³ * Ira taru Jekop voeaaropa Jiu-pa irara turaropavere vokiara rutu-ia. Ra rera vaaro tokia viapau oiso opesiperea.”

³⁴ Oa iava Maria rerare enselto oiso puraopa, “Uva apeisi ragavira karekepere va vao-ia, uvare oira ou asavira toupavevere.”

³⁵ Oire uva enselto oira vo reoaro pukoooro oiso puraroepa, “Ari! Tugoropato Uraurato ira vii iare uriopa, vo osa Pauto vo goruaro vii ruuve. Eisi osa iava rera reraoro kakaeto kavaurivere rara utupavira. Uva va-a eva vituaro iava oiso rera vaisipavere oiso, Roroio Vovoutoa Rutu Pauto Oviitoaro.

³⁶ “Uvuri! Easi Ilisabet sarava oara iria avukaopa rutu. Iria-ia kakaeto epao oira kovuaro-ia. Iriare tuariri oisoa oiso purapave, Viapau uvuipai ra kakaeto vai kavaveve. Ovusa vo voki-ia oira kovuaro-ia kakae kovuei. Ari ita! Katai vatara (6) kekira oira vaaro oa putevoi. ³⁷ Pauto uvui iraopa auero rutu purapasa.” Uva oisi-a eisi Maria tavireva enselto vo osa vaierei reesipaveva vaiereo airea kakaetoarei kavaua auepaereiepa.

³⁸ Oa iava Maria rera vo reoaro aautooro oiso puraopa, “Ari ita! Ragai-a Turaro oiraoro kovopava. Ira uvuipa ra ragaipa oisi va puraveve oiso osa purauei.” Oa iava enselto oira arova avaroepa.

* 1:19: Mt 18:10 * 1:20: Esi 3:26, 24:27 * 1:26: Mt 2:23 * 1:28: Dan 9:23 * 1:31: Ais 7:14 * 1:32: Ais 9:6-7 * 1:33: Hi 1:8

Maria Ilisabet Kekesa Avaopa

³⁹ Oire uva vo vuuta iava vao vo vokia Maria toreoro ikauvira avaopa ouruivu iare pukuiara vuutaaro-ia vo Judia taere-ia. ⁴⁰ Oa iava Sekaraia vo kepaaro-ia koataopa. Uva voa Ilisabet-va vearo voki puraeva. ⁴¹ Uva Ilisabet Maria uvueva osa oirava vearo vokieva. Ovusa kakaeto oira kovuaro-ia toupareva Ilisabet. Uva voa toritoripareva. Oa iava Tugoropatoa-ia Uraurato agasiopa Ilisabet. ⁴² ✧ Oa iava rirovira rutu goruvira reopa oiso puraoro, “Vii-ia riroa viraakoia toupai-ia Pauto vaaro. Oa vituaro iava vii vo roruro oriakorovu rutu vo roruroaro-ia putepai-ia. Uva eera tapo kakaeto vava touparevoi irai vii kovuaro-ia. ⁴³ ✧ E apeisi vai ragai iare tavetevoi Turaro aakoaro. Asi viapau riro vaisivavi-a ragai? ⁴⁴ Ari ita! Vii uvuavo ovusa ragaiva vearo vokitiroi vo pou vioro. Oa iava kakaeto ro irai ragai kovuaro-ia vo uvava ora sitaoro rorurevoi. ⁴⁵ Vii-a vao riakova vi-igoa roruava toupai-ia vo rera vo rearo oirao pieoro oiso osa vii tavirevo. Uva oisi oiraopavira vii-ia karekere.” Eisi osa puraopa Ilisabet oirare Maria.

Erava Maria Oiraaro

⁴⁶ ✧ Maria oiso puraopa,

“Ragai iava sopau oaa Turaro vaisiara kae piepai-ia. ⁴⁷ ✧ Oa iava ragai reraoro uraurato Pauto-ia roruparevoi ro ira ragai virivariveira. ⁴⁸ ✧ Ragai-a vao rerapa kovopava. Ragai akaipavavi raga ragoapa siraoro. Vo vokie ora vo utupau uva oirara rutu ragai iava oiso purapaveira, Pauto oirapa riroa vaterevoi roru. ⁴⁹ ✧ Aue iava uvare riro gorua rutu purare ragai-ia. Rera raga ro Tugoropa Vaisitoa Rutu, ira riro kovo purapaveira. ⁵⁰ ✧ Ira vaaro sir-aoa voeapa toupai oea rera rei piepai-ia rerapa avivikepaoro. Oire uva oisi raga ita voeapa tapo siraopaveira ovii irara ovii iraraoro. ⁵¹ Ira iava vavae-a riro goru kovo purava. Ora voea vikasikareva voea siguoro voeao riro kaureo irara oea oiso ora rei vaisi piepaave ora voea raga. ⁵² Ira reipa irara vaisiara vara pierera voeao vaisiara kae pieoro akaipa vaisi iraravi. ⁵³ Ira voeao sapaoro vuku piepareira oea iava sopaura ogoepaveira veaparapa. Vo osa voeao vore pierere riro kotokoto guru irara, vo osa viapau oarai oive rera ruvara-ia.

⁵⁴ ✧ Uva rerapa kovopa irara tauvarevo vigei vao Isrel, uvare rera vaarore siraoa rugoore. ⁵⁵ Oiso osa

puraroepa vigei aao iraraoro oiso, Ebrahim-pa siraopaveira ora rera voeao utupa irara voari rutu turgasa utupa vokiro rutu-ia.”

⁵⁶ Maria vo peva-ia kekira Ilisabet tapo toupaveira. Oa iava vevira ora oira vo uruiaro iare kareopa.

Ilisabet Jon Kavaveva

⁵⁷ Oire uva oira vo vuutaaro pou piropa. Oa iava ovii kavaveva Ilisabet. ⁵⁸ ✧ Uva voeao oira vo uruiaro-ia tou irara ora sara irara oea rutu vo siposipo iava vao uvuiva. Vo uvare Turaro Pauto oirapa siraoroepa rutu. Uva va-a eva oa iava oira tapo rorupaiva.

⁵⁹ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa. Oa iava vo voki-ia urioepa rera kakaeto iava rakari verasa rera-ia vo vaisio tovooro, Sekaraia, aiteo vaisiara. ⁶⁰ Vo osa aakova oiso puraopa, “Viapau. Ari vao iava oiso rera vaisipai, Jon.” ⁶¹ Uva oirare oiso puraopa, “Uvare sarato vai oira oisi ovaisiei oa oisi toupai, oa iava oisi ruipapavei? Viapau!” ⁶² Oire oa iava vavaeara raga-ia Sekaraia akeiva oiso, “Aa vo vaisio-a vao oa iava rera vaisipai ro-ia vii oviiaro?” ⁶³ Uva slet pero arevera. Oa iava vo vaisi vao Jon-pa rigatoreva va-ia voeapa. Uva rirovira rugorugopaepa. ⁶⁴ Oire uva vo vuuta raga-ia Sekaraia iava gisipo karu ovoio viropa. Oa iava arevuoto rera iava vevira veoroepa. Uva va iava Pauto-ia vuurapa vaisi pura ovoireva. ⁶⁵ Uva voeao rera vo uruiaro-ia tou irara uriaepa. Oa iava vara rutu iava vao vo siposipo viriva vo Judia pukuiro vo taereoro rutu-ia. ⁶⁶ ✧ Uva va iava oirara rutu vo siposipo vao uvuoro rirovira rutu tavetavepaiva rugorugopaoro vo ora voea iava sopaura-ia. Uva oiso puraopa, “Esa apeisi vai ragavira utupau toupaveira rera ro kakaeto?” Ari ita! Uvare taraiapaepa oiso, Pauto vo goruaro toupai rera-ia.

Sekaraia Oiraaro Erava

⁶⁷ ✧ Oire uva Tugoropato Uraurato Sekaraia sapaoro-ia koataroepa rera vuku pieoro ro kakaeto aiteoaro. Oa iava ravaa reo purareva oiso puraoro,

⁶⁸ ✧ “Turaro vaisiara-ia vuurapa vaisi purape, ro Pauto Isrel reraoro. Ira vigei oirara tauvasa uriooro ora rera voeao. Uvare vigeipa oraivavu purareva oraiva iavirava uvuipavei ra virivarivira toupape. ⁶⁹ ✧ Uva vova rera kovopatoaro Devit ira sara iraraoro iava iravu

✧ 1:42: Het 5:24 ✧ 1:43: Lu 2:11 ✧ 1:46: 1 Sml 2:1-10; Sam 34:2-3 ✧ 1:47: Sam 35:9 ✧ 1:48: Sam 138:6
 ✧ 1:49: Sam 71:19, 111:9 ✧ 1:50: Sam 103:17 ✧ 1:54: Sam 98:3 ✧ 1:58: Jen 19:19 ✧ 1:66: Lu 2:19, 51;
 Jen 39:2; Ap 11:21 ✧ 1:67: Joe 2:28 ✧ 1:68: Sam 72:18 ✧ 1:69: Sam 89:17, 132:17

riro goruto oirato tore pierevoi vigei olupasa vovevira ora rerapa vova vuria iava. ⁷⁰ Eisi osa siposiporeva voari tuariri profet irara gisipoario-ia voeao torevoko vovou irara. ⁷¹ Oa-ia oiso puraroepa, Vigei virivaripareverea voeao vavaearo iava oea vigeiva keripaaveira, ora voeao tapo vavaearo iava oea vigeire vuri vovoupaaveira rutu. ⁷² Ira vigei aao iraraarore oiso puraroepa, Visii taupapaaveira. Oire uva va-a vao Reo Ovoi oare rugooro va oirao piere vigeipa. ⁷³⁻⁷⁵ * Eisi osa puraroepa rore vigei aautoaaro Ebrahim va vao Reo Ovoi puraoro oiso, Vigei vovevira vore ovoireverea voeao vavaearo iava vigeiva keripa irara. Ra va iava rera vo kovoaro purape uriri asavira. Rara avivikepavio rera osireiario-ia aue torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia.

⁷⁶ * “Oire uva vii-a vao kakaeto viigoa vaisivera oiso, Profetato Pauto reraaro ro oiso rutu viara-ia. Viigoa irauvere Turaropa raiva vatatopopaoro. ⁷⁷ Uva oirara rutu siposiporivere voeao rera voeaaro. Oire ra vo reoro iava taraiave oiso, Ira taru voea iava vuri vovouro verapareverea voea vovevira oupaoro ora rerapa. ⁷⁸ Aue vituaro iava uvare rirovira vigeipa sirao pa vovou

purapareveira Pauto ro vigei reraaro. Osa oiso piepareverea ro ira ora rera iava aviavi piea vatepareverea vigeipa. ⁷⁹ Osa iava voeaopa aviavia vatepareverea oea kopiia vo goruaro sovara-ia toupaveira voeao rupa vovou irara. Uva vigei kokotoaro torevokoreverea vigei tuvetevepaoro. Ra va iava gavaure vovou vo raivaaro-ia vokape.”

Eisi osa puraroepa Sekaraia.

⁸⁰ Oire uva riroroepa rera kakaeto. Uva rera iava varua ora uraurato goruvira karekepa. Oa iava vo toureva raaka tapi vo tugurasa uva ora karekeropa Isrel-pa irara osireiario-ia ro aue Jon.

2

*Maria Jisas Kavaveua
(Matyu 1:18-25)*

¹ * Vo vuuta-ia vao oa-ia King Sisa Ogastas oavu reo ovoi purareva, oiso ra vo voki-ia oirara rutu vieiario vaivaisiario ouive. ² Oire uva rovopa voki rutu-a va vao oa-ia vaisi oupaapea oirara rutu iava. Ovusa

ave Sairinias vao reiparoepa gavmanpaoro vo Siria-ia vo vo voki-ia eva. ³ Uva oisi-a eisi osa iava voea rutu oirara vo urui iare eva voea rutu vo uruiaro torevokoaro avaaepa, oiso ra voea rutu vaivaisiario vieiario ouive vao. ⁴ * Ari ita, Josep-a Devit sara iraraaro iava rera. Oa iava ora rera vo uruiaro iava gare urui avaroepa vao Nasaret vo Galili taere-ia. Oa iava voare vo Judia avaroepa vo King Devit vo uruiario-ia uva oisoo vaisipaive oiso, Betlehem-ia. ⁵ Uva oira tapo Maria avaroepa voare o iria reesiiva rerapa, oisore ra va iterei rutu vaisiario tapo ouive vao. Ra osa kakae kovuva toupavea Maria. ⁶ Uva vo urui raga-ia vao Betlehem urui tovura toupasiva. Oa iava vao kakaeto kavaua aueopa. ⁷ Oire uva bulmakau kare vo kepaaro-ia toupaooro rera eera avaiotoa rutu ira kavaveva vao, uvare tavetepa irara vo kepaaro agasiepa. Oa iava vao rera ruueva varoa-ia. Uva vao rera uusi pieeva bokis-ia o iria-ia oisoo bulmakau kare aiopaive.

*Purapurapa Irara Ensel Sipsip Tokipa
Irara Taviiva*

⁸ Uva voo-a vo uva oearovu sipsip tokipa irara tupaiva vo urui vatuaoro-ia voea vo raguaro tokipaoro vokiario. ⁹ * Uva Turaro reraaro ensel voea iare urioroepa. Uva voo Turaro vaoro keraria voare sisikorevira aviaviva. Oa iava rirovira rutu uririaepa. ¹⁰ Uva enselto oiso puraroepa voeare, “Opeita uriripata. Uvuta! Raga-ia visiipa Vearo Siposipo sipoavo vao oa oirara rutu roru pie iraorev. ¹¹ * Vo voki-a vao oa-ia iriavu riakova kakaeto kavavevoi vo King Devit vo uruiaro sovara-ia. Ro ira visii ourevere vovevira vova vuria iava. Era Krai Turaro ira Pauto oiraraoro tuvetevepareverea. ¹² * Uva ora visii vo reesiioaro iava rera vo kavauaro-ia taraitai eisi osa. Uva rera kakaeto keketavere ira ruuevo varoa-ia rera uusi piesa bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis.”

¹³ Oire uva voavi ragava riro irara rutu vuvuiua-ia tou irara poua viropa vuvuiua iava vo toupasa enselto ruvara-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro oiso purapaaepa erapaoro, ¹⁴ * “Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purata vo vuvuiua rutu-ia. Ra gavaure vovou rutu outa vo rasitoo-ia toupaooro visii vao visiigoa-ia rorupareveira Pauto.”

*Sipsip Tokipa Irara Jisas Kekesa
Avaapea*

¹⁵ Oire uva enselpa irara vooa arova voreapea vuvuiua iare. Oa iava vooeao sipsip tokipa irara ora reoapea oiso “Irata,

* 1:73-75: Ro 6:18 * 1:76: Mal 3:1, 4:5 * 2:1: Lu 3:1 * 2:4: Lu 1:27 * 2:9: Ap 5:19 * 2:11: Jo 4:42
* 2:12: 1 Sml 2:34; Ais 7:14 * 2:14: Ais 57:19

ra avavio voare Betlehem-ia. Ra va avu kekepe vao oa karekei vao oa iava Turaro Pauto vigei tavirevoi.”¹⁶ Oa iava ikauvira avaaepa. Uva vaierei Maria vaio ora Josep kekeiva voa osa voo toupasiva. Ovusa kakaeto bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis uusiparoepa.¹⁷ Uva rera kekeivoiva, vo reo vao taviiva oa uvuiva rera iava ro-ia kakaeto vo enselto ruvara-ia.¹⁸ Oire uva voea rutu oirara vo reo uvuiva sipsip tokipa irara ruvara-ia, oea vo reo-ia rirovira rugorugooapaepa.¹⁹ * Vo osa Maria vo reoro rutu varao ora oira sopaaro-ia orirupaeva. Oa iava voo varare rugooapa rutu.²⁰ * Uva sipsip tokipa irara vorevira kareaepa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. Oa iava rirovira rutu rorupaiva Pautoa-ia varao oara rutu uvuiva, ora vara rutu tapo kekeiva oiso osa enselpa irara voea taviiva.

Jisas Vateiva Vaisia

²¹ * Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa, oa iava Jisas rakari veraiva rera-ia vo vaisio tovo ovoiro, Jisas-pa vaisi. Ari ita, vo osa vo kovutoa-ia pou viro asavira toureva, ovusa enselto vo vaisi iava rera vaisireva.

Simion Vaio Ora Ana Jisas Kekesiva Lotupa Kepa Sovara-ia

²² * Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa vo avareira rutu sisigarue piesa oiso osa Moses vaoro Reo Taisi puraepa. Oa iava aiteto avukarei vo kakaeva avasiepa Jerusalem iare Pauto Turaro vatesa rera.²³ * Oiso osa oisoa rigatoa purapape vo Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso, ‘Vosa avaiio kakae kavaveve aakova, oire ra Turaropa Pauto rera vateive rera reesioro rerapa.’

²⁴ Oa iava oiso ruipapasiepa tapo ra pristo korouoa vai tapo purareve vaierei vo vovouaro sirova. Oiso osa puraepa Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso, ‘Viovokotoarei kurue vaio, eke tavaururirei vai uruvaurirei.’

²⁵ Oire uva iravu oirato Jerusalem-ia toupareva rera vaisiaro Simion. Torevokotoa rutu ora tapo riro aviviketo Pautoapa. Ira oisoa rerare ro tueparo ira Isrelpa irara vorevira ourevera ora rerapa vova vuria iava. Vo osa Tugoropato Uraurato oisoa Simion sopaaro-ia toupareve.²⁶ * Ari ita, Tugoropato Uraurato rera tavireva ravaavira oiso, ‘Viapau ikauvira kopiuvare. Viapau. Ari Kraisi keke rovorivere, ira arureva Turaro Pauto vore rasitua-ia rera voeaoro tuvetuvepasa.’²⁷ Uva Tugoropato Uraurato

Simion tuvetuvepaoro koataroepa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia, vo osa aiteto ora aakova Jisas kakaeva uriosiepa vo pitupituo purasa osa oisoa purapape Reo Taisi.²⁸ Oire uva Simion Jisas kavaveve ora rera vavaaro-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rerava oiso puraro,

²⁹ “O Turaro Pauto. Ro iava vii reraaro kovopato vaseri ra vova avaro, uvare ragai vo vovouaro gavaurevira toupai. Ra va iava vii vo reoro oirao pieri oreoa purariva voari tuariri.³⁰ * Aue iava uvare ragai iava osireitoarei oaa voo kekesivoi oa purarivoi auere vorevira igei ora viipa ousa vova vuria iava. Vaa eva oa iava kopiisa vovouparai.³¹ Vii voo ravaarivora oirara rutu osireiaro-ia³² * eva aviavia. Oaa voo aviavia vateparevere va osararovu rutu vo rugorugooaro karupasa, oiso ra vii vo raivaaro-ia taraiaive. Ra va iava vii voeaoro Isrel riro vaisi ouive.”

³³ Aitetoarei ora aakova rirovira rutu rera-ia Simion tavetave iraopasiva vo reo iava voo oa purareva.³⁴ Oire uva Simion voea vatevera viraakoa. Oa iava Maria tavipareva oiso,

“Uvuri! Ro-ia kakaeto ira oearovu rutu Isrel-pa irara kove pierevere ora riro irara tapo tore pierevere tapo. Ra oiso toupareve, Reesia Pauto vaoro. Uva riro irara rutu rera takaupavere rara.³⁵ Eisi osa iava riro irara varaaro rugorugooara roroiovira karekepere, [Uva iravu toorio ira avuavaro oiso touparevira osa siraoa ira vii sopaaro togarevere.]”

³⁶ Oire uva iriavu profetava riakova toupaveva voo. Oira vaisiaro, Ana oia Fanyuel oviivaaro ro vova Asa-pa irara. Iria erao vatara (7) ivaro-ia vatuto tapo toupaveva. Oa iava kopiivoiva, rera isivaaro-ia avukaopa rutu raroevira.³⁷ Uva vo peva vatara tau vo resura (84) ivaro-ia oira vaoro oa-ia tugurapa. Uva viapau oisoa Tugoropa Kepa Tempel kavupave. Ari ita, oisoa aioara kavupao katai rugoo purapasa variripaoro, uvare oisoa Pauto vo kovoaro-ia pitupave vo vokiario ora tapo ravireoro-ia.³⁸ Oire uva vo vuuta raga-ia voo urioopa Pautoa-ia vearo vaisi purasa. Oa iava oira tapo siposipoveva rera iava ro kakaeto voeapa oirara voeao oea oisoa Pautoa-re tuepaave, oiso ra Jerusalem vore pierere ora rerapa.

Josep Nasaret Iare Kareroepa Vorevira

* 2:19: Lu 2:51 * 2:20: Mt 9:8 * 2:21: Lu 1:31, 59 Sam 89:48 * 2:30: Ais 52:10 * 2:32: Ap 13:47

* 2:22: Lev 12:2-6 * 2:23: Eks 13:2, 12 * 2:26:

³⁹ Oire uva vara rutu varao puraiva oiso osa Pauto vaaro Reo Taisi puraepa. Oa iava ora voea vo uruiaro iare vorevira kareaepa vao vo Gallili taere-ia gare uruivi Nasaret-ia. ⁴⁰ * Uva kakaeto riroroepa goruoro rutu. Oa iava vearovira tarairo rera-ia karekeepa. Uva Pauto vaaro tapo viraakoa toupaiava rera-ia.

Viovokovira Toupaooro Jisas Lotupa Kepa Tempel Sovara-ia Toupaveva

⁴¹ * Jisas aitearo avukarei ipasiepa ovokivu-ia Jerusalem iare, vao iare Tagausapa Vurei aue Pasova, oa oisoa purapa piro vo ivara rutu-ia katakataivira. Ra Pauto vaarore siraoa oisoa rugorugoopaave vorevira vo osa voea tauvareva Isip iava voea kosi pieoro. ⁴² Uva Jisas katai tau erao (12) ivaro-ia uvuiroepa. Oa iava vo voki vao vo pitupituro sirova utuaepa Pasova Aio purapa voki. ⁴³ Uva vo vokiroa varao Pasova Aio purapa vokiro oara opesieiva, vorevira kareaepa. Ovusa Jisas viovokoto vao raga touvira toupaveva Jerusalem-ia. Uva aiteoaraei viapau rera-ia taraipasiepa vo osa touvira vao toupaveva. ⁴⁴⁻⁴⁵ Uva oiso keapasiepa, Oearoi tapo vokapare. Oa iava riro sita rutu purasiva rera kavuoro. Oire uva va iava voeao vuruvuru-ia vate irara oaesi ora sara irara vuravura ragasiva rerare. Uva taraa ragapasivoiva rerare, katai voki rutu isivaaro iava vorevira voriesiepa Jerusalem iare rerare taraasa vao. ⁴⁶ Uva vao raga rerare taraapasiva vo peva rutu-ia voki peva. Oa iava vao rera kekesiva Tempel atoaro, osa vao pauparoepa tisa irara vuutaro-ia vo voea varaaro reoara uru piepaoro. Uva toupaveva, ora voea tapo akepareva vorevira vara iava. ⁴⁷ * Vo ovusa rera vo reoroaro uru piepaiva. Uva rera-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva aue iava rera vaaro taraia rutu, ora vo reo vearovira oa purareva voea aatooro. ⁴⁸ * Oa iava aiteoaraei vao rera kekeoro ora sitasiepa rutu. Uva aakova rerare oiso puraopa, “Ae kakaeto. Eakere vegeivi oiso pierivoi oa iava viire taraa raga vasipavevoi?” ⁴⁹ Uva oira vo reoro pukooro oiso puraroepa, “Ari eakere ragaire taraa rovo asasivo Aite vo kepaaro-ia? Uva kasikasi ragapasiei ragaire taraa ragapaoro?” ⁵⁰ Oa iava vo reo-ia vavagisipasiepa eva oa purareva vaitereire.

⁵¹ Uva va-a vao oa iava vaiterei tapo kareroepa. Oa iava Nasaret-ia karea vi-ropa. Uva vao oisoa vokiara rutu-ia vaiterei gisipoaro sirova utuparo. Ari

ita, uva aakova vara rutu varao-ia orirupaeva oara kekeeva vo rera ruvara-ia. ⁵² * Oire uva Jisas riroroepa. Oa iava taraia rera vaaro vearovira rutu karekeepa. Uva Pauto ora oirara rutu rerare vearo vovouaepa rutu.

3

Jon Baptais Siposiporeva

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ * Taibirias Sisa Rom-pa irara tokireva katai tau vo vavae (15) ivaro sovara-ia. osa Pontias Pailat gavmanpaoro toupaveva Judia-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia aue Herot reiparoepa Gallili taere-ia, ovusa voraro araokoto Filip reiparoepa Ituria taere ora Trakonaitis, vo osa ro Laisenas Abilin taere-ia reiparoepa. ² Vo osa Anas vaio ora Kaiafas pris kovo-ia reipasiepa. Vo vuutao-ia oa-ia Jon Sekaraia oviitoaaro vo rasitao-ia toupaveva kuvau tapi. Uva Pauto vo reoro urioepa rera iare vao. ³ Uvava- a eva oa iava voraro rutu avaroepa Jodan oirara rutupa siposipopaoro, oiso ra sopaura oaive poreive. Ra va iava baptaisa ouive rara Pauto voea iava vuri vovouro vera rovoreve. ⁴ * Oiso osa profet Aisaia vo vukuaro-ia oisoa rigatoa toupave,

‘Iraavu ira keerapari vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea. ⁵ Oiso ra goreara rutu agasi pieive pukuiara erioro vara vaeoro. Regorepa raivaro tapo torevokooro ra torevokope. Ora varao tapo vuri raivaro oara veoro pieive rara. ⁶ Ra va iava oirara rutu vo kovo vao kekeive Pauto oa purapare vigei vorevira ousapa vuriara iava.’

⁷ Oire uva riro irara rutu oirara urioaepa Jon vavaeoro-ia baptaisa ousa. Oa iava oiso voeare puraroepa. “Visii vao rakoru ovii iraraaro! Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuro asavira? ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovouro oavisii poeravira karekepere oearovupa. Opeita ora visii raga vo vovouoro iava oreorovu kareke piepata oiso puraroepa, Ebrahim-a igei aitearo. Oa iava igei-a Pauto oiraraaro rutu. Ari ita, visii tavi iraopaavo, Pautoa raga uvuipa vo avekero iava kakae vure purapasa. Ra oisi pieive, Ebrahim ovii iraraaro. ⁹ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii. Varao oara viapau oiso vearo kuero vai kaepave oara rutu

taru toepaivere vaara vikipasa tuitui kasia." Eisi osa puraroepa Jon.

¹⁰ * Uva voea rutu Jon akeiva oiso puraro, "Eake vai puraio?" ¹¹ * Oa iava oiso puraroepa voea aatooro, "Ro ira vaiterei kuvupatoarei, oire iravu vatereve ropa apotato. Ari ro ira aioara toupaive, oire oisi raga ita piereve iravupa oaravu vateoro," ¹² Uva oearovu tapo takis oupa irara urioaepa, oiso ra voea tapo baptaisa ouive rera ruvara-ia. Oa iava rerere oiso puraaepa, "Tisa. Eake vai purapaio?" ¹³ Oa iava voeare oiso puraroepa, "Ari moni oupatai oiso osa gavman visii tavirevora. Oire ra viapau vo reesi iava ita pute pievira oarai ita ou ragapata." ¹⁴ Uva oearovu tapo ita viurupa irara rera akeiva oiso, "Eake vai purapaio?" Oa iava oiso voeare puraroepa, "Viapau oiso ra oira upopata ora viapau oiso ra kuuvuvira voea rovirieipata kortua-ia voea varaaro ivu ragapasa moniara. Ari voriaara oavisii raga rekasiaro reesiario-ia rorupata."

¹⁵ Oire uva voeare vovouisiro riro vari-rivira toreepa. Oa iava rirovira rugorogooapaepa oiso puraoro, "Easi, Jon-a ro-ia Kraisi, eke?" ¹⁶ Uva va iava Jon voea vo rearo pukoreva oiso purapaoro, "Visii baptaispaavo uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii pore-tavorao. Ari ro ira ragai sirova uturo-vere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere uvare riro vasitoo-a. Uva viapau oiso uvuiparai ra rera vaoro tasipa kaea, uvare akukutoavi raga-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaoro visii reesipaoro aue-ia Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora eto kasi vo goruaro-ia." ¹⁷ * Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro vera-paoro. Oire ra oira aioaro gurureve rera vo kepaoro-ia wit kepa vo aio kitupasa voa. Oa iava oira rakariaro kasirevere vao-ia tuitui kasi-ia oa viapau rokopaive."

¹⁸ Jon oreorovu rutu tapo purareva voea iava sopaura tore pieoro. Uva vo pitupitu-a vao oa purareva veoro siposipo purapaoro oirara rutupa.

Vo Herot Jon Tuukereva

¹⁹ * Oire uva Jon tuu pievira Herot tavireva rera vaoro iava vuria, ro voea reraaro rovopato gavman. Aue iava uvare vuria purareva aue-ia Herodias araokoto vatuaavaoro ouoro. Ora opitupiturovu rutu tapo-ia oara oisoa purapareve rera Herot. ²⁰ Uva varao vuruara oara oisoa purapareve rera Herot uva vo vuria vao puteva rutu,

uvare vao riroa rutu vuria purareva Jon tovooro tuukepa kepa-ia.

Jon Jisas Baptaisreva

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ * Uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu baptais rovopaaepa. Oa iava voa raga ita Jon Jisas tapo baptaisreva. Oire voa baptaisroiva, variri ovoiroepa voa. Uva vuvuuu karu piropa. ²² * Oa iava Tugoropato Uraurato vararoepa. Uva oiso rera kekeiva osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. Oa iava vuvuuu iava Pauto vo rearo varaepa oa oiso puraepa, "Vii-a ragai Oviitoaaro rutu viigoa kaviko irapaaveira. Uva vii-ia rorupaaveira rutu."

Jisas Aao Iraraoro Vaisiaro

(Matyu 1:1-17)

²³ * Jisas ora rera vo kovoaro rovoreva vo peva tau (30) ivaro-ia uvuivira poupaoro. Uva oirara rutu rerere oiso puraepa, "Eera-a Josep oviitoaaro." ²⁴ Oiso-ia Josep-a Hilai oviitoaaro, ari Hilai-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livali oviitoaaro, ari Livali-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Janai oviitoaaro, ari Janai-a Josep oviitoaaro, ²⁵ ari Josep-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Emos oviitoaaro, ari Emos-a Neam oviitoaaro, ari Neam-a Esalai oviitoaaro, ari Esalai-a Nagai oviitoaaro, ²⁶ ari Nagai-a Meat oviitoaaro, ari Meat-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Semen oviitoaaro, ari Semen-a Josek oviitoaaro, ari Josek-a Joda oviitoaaro, ²⁷ * ari Joda-a Joanan oviitoaaro, ari Joanan-a Resa oviitoaaro, ari Resa-a Serababel oviitoaaro, ari Serababel-a Sialtiel oviitoaaro, ari Sialtiel-a Nerai oviitoaaro, ²⁸ ari Nerai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Edai oviitoaaro, ari Edai-a Kosam oviitoaaro, ari Kosam-a Elmadam oviitoaaro, ari Elmadam-a Er oviitoaaro, ²⁹ ari Er-a Josua oviitoaaro, ari Josua-a Eliesa oviitoaaro, ari Eliesa-a Jorim oviitoaaro, ari Jorim-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livali oviitoaaro, ³⁰ ari Livali-a Simion oviitoaaro, ari Simion-a Juda oviitoaaro, ari Juda-a Josep oviitoaaro, ari Josep-a Jonam oviitoaaro, ari Jonam-a Elaiakim oviitoaaro, ³¹ * ari Elaiakim-a Melia oviitoaaro, ari Melia-a Mena oviitoaaro, ari Mena-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Netan oviitoaaro, ari Netan-a Devit oviitoaaro, ³² Devit-a Jesi oviitoaaro, ari Jesi-a Obet oviitoaaro, ari Obet-a Boas oviitoaaro, ari Boas-a Salmon oviitoaaro, ari Salmon-a Nason oviitoaaro, ³³ ari Nason-a Aminadap oviitoaaro, ari

* 3:17: Ais 30:24; Mai 4:12 * 3:19: Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 * 3:21: Lu 5:16 * 3:22: Sam 2:7; Ais 42:1; Ap 10:38 * 3:23: Jo 8:57 * 3:27: Mt 1:12 * 3:31: 1 Kro 3:5 * 3:34: Jen 11:24, 26

Aminadap-a Atmin oviitoaaro, ari Atmin-a Anai oviitoaaro, ari Anai-a Hesron oviitoaaro, ari Hesron-a Peres oviitoaaro, ari Peres-a Juda oviitoaaro, ³⁴ * ari Juda-a Jekop oviitoaaro, ari Jekop-a Aisak oviitoaaro, ari Aisak-a Ebrahim oviitoaaro, ari Ebrahim-a Tira oviitoaaro, ari Tira-a Neho oviitoaaro, ³⁵ ari Neho-a Serak oviitoaaro, ari Serak-a Reu oviitoaaro, ari Reu-a Pelek oviitoaaro, ari Pelek-a Ebe oviitoaaro, ari Ebe-a Sela oviitoaaro, ³⁶ ari Sela-a Kenan oviitoaaro, ari Kenan-a Apaksat oviitoaaro, ari Apaksat-a Siem oviitoaaro, ari Siem-a Noa oviitoaaro, ari Noa-a Lamek oviitoaaro, ³⁷ ari Lamek-a Metusala oviitoaaro, ari Metusala-a Inok oviitoaaro, ari Inok-a Jaret oviitoaaro, ari Jaret-a Mahalalel oviitoaaro, ari Mahalalel-a Kenan oviitoaaro, ³⁸ * ari Kenan-a Inos oviitoaaro, ari Inos-a Set oviitoaaro, ari Set-a Adam oviitoaaro, ari Adam-a Pauto oviitoaaro.

4

Jisas-ia Kokaraparoepa Seten (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Vo Tugoropato Uraurato iava vukuroepa Jisas. Oa iava uukova iava veraro viropa Jodan. Oire voava voreroiva, Tugoropato Uraurato rera tuvetuvepaoro avaroepa kuvau tapirore. ² * Oa iava resura tau (40) vokiyo rutu-ia toureva. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa,

Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oisoa aio kavuvira toupaveve. Oa iava vo vokiyo varao opesieiva, ogoeroepa rera Jisas. ³ Osa iava Seten rera tavireva oiso, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire o taviri aveke ra opovira ora poreo.” ⁴ * Uva Jisas rera aatoreva oiso puraoro, “*Viapau. Uvare Pauto vo reoaro oiso purapai, ‘Opoa raga viapau uvuipai ra oiratoapa tootoa vatepaive.’*”

⁵ Oire uva voaviva Seten rera ipa pierева. Oa iava osasararovu ruture voava rera kareke pierева varao vo rasitoo-ia katai vuutavi raga-ia. ⁶ * Uva va iava rera raga Seten oiso Jisas tavipareva, “vo goruro rutu-a varao oara vatepaavoivi viipi, ora vao tapo riro vaisi vo vara iavirava, uvare vara rutu-a evara ragai varaaro. Uva oiso toupai, Vosa irai vate ruiipapara vara, oire ra irai vatea vara. ⁷ Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purapaoro taku virou, oire ra vii raga-ia raga-ia rutupe varao.” ⁸ * Uva Jisas oiso puraroepa, “*Pauto vo reoaro oiso purapai, ‘Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga*

vo kovoaro purapata eera kataitoo raga.’”

⁹ Uva voa-a vo uvava rerava Jisas avaroepa Seten Jerusalem iare Rovopa Kepa Lotupa Kepa kukuearo-ia rera tovosa viara-ia rutu. Oire uva voa rera tavipareva oiso, “Vosa vii-a Pauto Oviitoaaro rutu, oire vo toreu ra voava ora vikiu. ¹⁰ * Uvare vo rigato toupai oa oiso purapai, ‘Pauto voeao arurevere enselpa irara ra vii tokiive vii-ia uutupaoro.’ ¹¹ Uva oreovu oiso purapai, ‘Oea vii-ia pituivere ora voea vavaeoro iava. Ra viapau oiso avekeara vai-ia ora upou kokotoa iava.’”

¹² * Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Easi, oreovu oiso purapai, ‘Opeita Turaro Pauto oavisii-ia kokarapata.’*”

¹³ Vo kokaraaru rutu purareva Seten rera-ia. Uva voa Jisas kavureva Seten ovokivure ita tueoro.

Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ * Oire uva Tugoropato Uraurato vo goruro iavirava vorevira voreroepa Jisas Galili iare. Uva voa rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo taere-ia vao-ia. ¹⁵ * Uva oisoa oirara rutu siposipopareve voea vo keparoo-ia, Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Oa iava oirara rutu rera-ia rei vaisi purapaiva.

Nasaret Vata Isivaaepa Rerare Jisas
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Oire uva Jisas Nasaret iare avaroepa. Ari ita, kakaevira oisoa vo urui-ia toupaveve. Oa iava vo toupao riro-roepa. Uva Sabat volki-ia voa Sinagog-ia koataroepa ora rera vo pitupituaroo sirova utuoro. Uva voa toreparoepa Pauto vo reoaro vieipasa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava profet Aisaia vo vukuaro vateiva rerapa. Oa iava va-ia vo rigato kekereva oa oiso purapapeira,

¹⁸ * *‘Turaro Pauto reraaro Uraurato ira epao ragai-ia. Ira ragai reesirevora rera vo reoaro iava siposiposa voeaopa apotapa irara. Eera ira ragai arurevora voeaopa tuukepa irara siposipopasa, oiso ra tuukepa iava kosipaa viro. Ora voeaopa siposipopasa voosi irara, oiso ra vorevira vuravurapaive.’* Ora oearovu rutu tauvapasa voeao oea riro vavatapara rutu siitokaara kaepaiveira. ¹⁹ * Ora voea rutu oirara tavitavipasa vo vuutao iava Turaro vaaro, ro ira ora rera voeaaro ourevere vorevira ora rerapa.’

* 3:38: Jen 5:1-2   * 4:2: Eks 34:28   * 4:4: Diu 8:3   * 4:6: Jo 12:31   * 4:8: Diu 6:13   * 4:10: Sam 9:11-12   * 4:12: Diu 6:16   * 4:14: Mt 9:26   * 4:15: Mt 9:35, 11:1   * 4:18: Ais 61:1-2   * 4:19: Lev 25:10

²⁰ Oire Jisas vukua kapu piereva. Oa iava uutupatoapa va vatereva. Uva va isivaaro iava pauparoepa voa Sinagog-ia, ovusa voeao oea tapo voa toupai va oea rerava tuupavira rutu vurapaiva.

²¹ Uva voa rovoroe pa voea tavitavipaoro oiso, “Oiraopavira rutu vo rigato-ia Pauto vaaro. Oa oiraoei vo vokio vo osa vo reo uvutavoi.” ²² * Uva va iava rera egaegaiva rutu, uvare vo reoro iare rugoopaeva vearo reoro oara karekereva ora rera gisipoaro iava. Oa iava oiso puraaepa, “Apeisi ragavira? Easi pasi viapau Josep oviitoaaro ro-ia?”

²³ Uva oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira rutu! Osa ita vo reo puratavere ragaire oiso, Ruvarupato ora vii raga iava varaua porete pieri. Ora oiso puratavere, Eva-ia ravoto kovo oa purarivora Kapeneam-ia evoa oa uvuiovora, osa raga ita eisi osa va purarivere vo ora vii vo uruiaro rutu-ia.” ²⁴ Uva oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visiire oiso purarapai, Oirara viapau uvuipaai ra irai profetatoa vai gisipoaro uvupaive vo ora rera vo uruiaro rutu-ia. Ari ita, voa rera roaropaive.” ²⁵ * Uva ita, oiraopavira oiso purarapai, Voeao Ilaija vo vuutaaro iava oea iava riro riako toupai Isrel-ia airoa vatua iraraoro kopiiapa. Vo voko-ia oia-ia vuvuiua tupa piropa rutu. Oire uva viapau kokeva vai vo peva ivaro rutu-ia ora katai vatara kekira vai-ia. Uva voava riroto ogoeto karekeroepa voraro rutu. ²⁶ Ari ita, oiso-ia viapau oiso Ilaija arureva Pauto iriai iare riakova vai vova Isrel oira tauvasa. Viapau. Ari o ratau touva tauvasa rera arureva iria vo kavauopa Sarefat urui-ia. Iria oisoa raroevira toupave vo Saidon-ia. ²⁷ * Oiso osa tapo voari tuariri vo vuutao-ia oa-ia profet Ilaisa epao. Oa-ia riro irara leprapa irara oisoo toupave Isrel-ia. Oire uva viapau voea iava irai porete piereva Ilaisa. Ari aue raga Neman ro vova Siria ratau touto ira vearo piereva.” Jisas evo reo purareva vo Jiu iavirava voeao riro reo uvu asa irara.

²⁸ Oire uva Reo Taisi Uvupa Kepa-ia tupaoro vo reo uvuiva rerare kasipu iraopaoro. ²⁹ Uva voava vusiiva rera sitasa. Oa iava rera ivupaoro kosia viropa vo urui isivaaro iava oa oisoo pukuia-ia kukuearo-ia toupave. Uvare oiso vovoupaapea ra voava Jisas-ia vikiave vara pievira. ³⁰ Osa voea raga sovara-ia vokaoro avaroepa voea gogu pieoro.

Jisas Iravu Vurito Tugarato Verareva

Iravu Iava Oirato

(Mak 1:21-28)

³¹ * Uva Kapaneam urui iare avaroepa vo Galili taere sovara-ia. Oa iava voa Sabat voki-ia oirara rutu tarai piepareva voea siposipoapoaro. ³² Uva rera vo siposipoaro uvuivoiva, vovouisiro oaive rirovira rutu ipaepa. Uvare rera vo reoaro-ia gorua toupai va. ³³ Oire uva voa Sinagog-ia iravu oirato toupaveva. Ira-ia vurito tugarato oisoo toupaveve. Oa iava voa tupaoro rirovira rutu oiveoro keeroepa oiso puraro, ³⁴ * “Auoro Jisas Nasaret iava! Eake purasa uriovei igei-ia? Igei opesi ovoipi, eke? Vii-ia tarairapai, Tugoropato Pauto reraoro.”

³⁵ * Oa iava Jisas rerare koruroepa oiso puraoro, “Eakau! Eera iava kosi virou.” Oa iava rera tugarato oirato-ia vikiroepa rasiua are. Uva voa koveroepa voea vuutaaro-ia. Osa iava rera arava ava ovoiroepa rera tugarato. Vo osa viapau vuria vai purareva rera-ia oirato. ³⁶ Oa iava voea rutu ropeaepa. Oire ora voea vovouro arava taavi iraopaiva oiso ora reopaoro, “Avoeao! Apeisi raga reo irao-a vao-ia oa iava voeao re vuri tugarato reoro! Easi ro vai-ia reesia vai ei ora gorua vai. Oa iava rera uvu ovoipaiveira ra oirara arava ava ovoipaave?” ³⁷ Uva oisi-a eisi osa iava rera iava Jisas viriva vo siposipo vao-ia voraro rutu vo taere-ia vao-ia.

Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva

(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Uva Sinagog iava kosiro viropa Jisas. Oa iava Saimon vo kepaoro-ia koataroepa. Vo osa voa Saimon vatuavaaro aakoaro riro upia-ia kukue vatupaeva. Uva va-a eva oa iava rerare Jisas keeraapea vo oira porete piesa. ³⁹ Uva voa oira ruvara-ia toresa urioeroepa vo upia iare reosa. Uva oira iava opesi ovoiepa vo upia. Oire voava vearo ovoioro rerapa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Riro Irara Porete Piereva Ravotivira

(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ * Uva vo ovaiarovi ovusa ravireo rokopaveva, uva rera iare oearovuva vuri vara irara urioapea, ora voeoro tapo tugara oearoa oisoo upopaive. Oa iava voea rutu porete piereva ravotivira voea-ia vavaearei tovopaoro. ⁴¹ * Oire uva riro irara rutu iava kosia viropa. Uva voea oiveoro vuri irara tugara oea rirovira oiveoro oiso puraaepa, “Vii-a Pauto Oviitoaaro.” Osa iava voeare

* 4:22: Sam 45:2   * 4:25: 1 Kin 17:1, 8-16   * 4:27: 2 Kin 5:1-14   * 4:31: Mt 4:13   * 4:34: Sam 16:10; Dan 9:24   * 4:35: Mt 8:26   * 4:40: Mk 5:23; Mt 4:23   * 4:41: Mt 4:3

koruparoepa rera iava oreoi pura arapa, uvare taraiapaepa oiso, Rera ro-ia Kraiss.

Jisas Kovopaoro Virireva Uruicara Rutu-ia

(Mak 1:35-39)

⁴² Oire uva avitoava eraoroepa Jisas. Oa iava rokoreva uvavure kuvau tapi voa varirisa. Uva voa-a evoa uva toureva osa rerare taraa ragapaiva. Oa iava rera kekeoro voa oiso rugoopaepa ra ora voea raga iare rera voreive. ⁴³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Oiso ruipaparai ra Vearo Sipoipo iava siposipoa aue iava Pauto vo Saraaro voraro ouruivou-ia tapo. Aue vituaro iava uvare Pauto ragai arurevora okovoa purasa vao-ia.*” ⁴⁴ ✱ Oa iava vo Judia Distrik-ia riro keparo-ia Reo Taisi Uvupa Keparo siposiporeva va iava vao Vearo Sipoipo voeapa.

5

Jisas Pita Tavireva Oa Iava Rirovira Atariroepa

(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Oire uva ovokivu-ia rogaraua-ia toreparoepa vo toko rovu vatuaoro-ia vao vo Genesaret. Uva ovaisivu-a vao-ia oiso Galili. Uva voa oirara rutu Jisas tapo toupaiava ora voea-ia paipaoro vo reo vao Pauto vo rearo uvupasa. ² Uva voa uvuoarei kekereva uvuoarei rogaraua-ia vo toko rovu-ia. Uva voa voeao atari oupa irara vo uvuoarei iava veraa viropa kuverava sisupasa. ³ ✱ Oire uva vo uvuoarei iava oavu-ia kaero viropa aue Saimon vo uvuvaro. Oa iava Jisas rera tavipareva oiso, “*Vo uvuo gare visivi topari rogaraua iava rovua iare.*” Oire uva vo uvuo-ia paupaoro Jisas voeapa siposiporeva oirara.

⁴ ✱ Uva voeapa siposiporevoiva, rera Saimon tavireva oiso, “*Uvuoa viru pieri vavore uva riro rokopai. Ra voava kuverava roko pieta. Ra atari kare vai ivuta.*” ⁵ Uva Saimon oiso puraroepa, “*Turaro. Easi igei kasivarivira rutu kovo ragaiovo vo rupao-ia. Uva viapau okarei ivuiovo aue atari. Ari ita, vii uvuavo oia ragai tavitaviri. Uva oisi va purapaavoi.*” ⁶ Oa iava oisi oira pieiva. Uva riro kare atari kare ivuiva. Oa iava kuverava toko rovoopa. ⁷ Oisi-a eisi oia iava oearovue puepueiva ora voea raga iava, voeao oea ovuvouva raga-ia toupaiava. Oiso ra urioave voea tauvasa. Oa iava urioaepa. Uva voea rutu vo uvuoarei agasi pieiva vo kare-ia atari kare. Uva roko rovoepa vo uvuoarei rutu vo kare vavatapaoro. ⁸ Uva va-a vao oa kekerevoiva Saimon Pita, Jisas

kokotoaro ruvara-ia kokoto rekuoro puraroepa oiso puraroero, “*Turaro, ragai ruvara iava avau. Ari ragai-a vurito.*” ⁹ Uvare vo kare evoea atari kare kekereva okarea ivuiva. Oa iava rirovira rutu roperoepa. Ora voeao oea rera tapo toupaiava oea tapo ropeaepa. ¹⁰ Aue ovitioareiaro tapo Sebedi, Jems araorei ora Jon aiterea rera tapo oisoa kovopasi aue Saimon, aiterea tapo ora sitasiepa. Uva va-a vao oa iava Jisas Saimon-re oiso puraroepa, “*Teapi uriripau. Ari utupaua oiso oirara ivurivere rara ragai iare.*” ¹¹ ✱ Oa iava uvuoarei rere pieiva rogaraua iare, vo osa auero rutu voea varaaro kavuiva rera sirova utuoro.

Jisas Iravu Oirato Sisigarue Piereva, Ira-ia Oisoa Lepa Upia Toupaiave

(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² ✱ Vo riro urui-ia toureva Jisas. Uva voa-a evoa ourua-ia iravu oisoa toupaveve oirato ira-ia oisoa lepra upia toupaiave. Oa iava Jisas kekeoro kokotoarei-ia rekureva varirioro rerare. Oiso puraroepa, “*Vosa ragaipa ruipapau ra ragai porete pieri.*” ¹³ Oa iava Jisas rera-ia vavaea tovooro oiso puraroepa, “*Oiso ruipaparai ra sisigarueu.*” Oa iava vaviopavira raga rera iava vo upia eva lepra upia opesiepa. ¹⁴ Uva Jisas riro goruvira rutu rera vosireva oiso puraroero, “*Opeita irai ita taviparivere. Viapau. Ari avapauei ora vii iava varaua karekesa auapa pris koruoua vai puraroero oiso osa purapapeira Reo Taisi vao Moses vaaro. Ra va iava oirara rutu oiraopavira oiso taraiave, O ari vii-a vao viigoa iava upia opesie rutu.*” ¹⁵ ✱ Vo ovusa vaa iava vo siposipo viripaoro avaepa varao oara rutu purareva Jisas voea-ia. Oire uva va-a eva oa iava riro irara rutu urioaepa rera vo rearo uvusa. Ora oiso tapo ra upiara iava voea tapo porete piepareve varao voea varaaro. ¹⁶ ✱ Oire uva voea arava rera raga avaparoepa uvavure kuvau tapivi voa variripasa.

*Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Ker-
auto*

(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ ✱ Ovokivu-ia oirara tarai piepareva ovusa oearovu ratarataa novou irara aue Farisi ora tisa irara tapo voeao Reo Taisiro-ia tarai irara, oea tapo paupaaepa voa voeao oea vo uruiro iava urioaepa oiso-ia, Galili-ia vo, ari Judia-ia, ora Jerusalem-ia. Vo osa Pauto vo goruarova Jisas toupaveva ogorua iava oirara porete piepareva. ¹⁸ Uva oresuravu iravu-ia kaepaoro urioaepa. Ira-ia kerau upia oisoa toupaiave keruara rutu-ia. Oire uva oiso ruipapaaepa ra rera

✱ 4:44: Mt 4:18-22; Jo 1:40-42 ✱ 5:3: Mt 13:1-2 ✱ 5:4: Jo 2:16 ✱ 5:11: Mt 19:29 ✱ 5:12: Lu 17:11-19
✱ 5:15: Mt 9:26 ✱ 5:16: Mk 6:46 ✱ 5:17: Mt 15:1

kaepaoro urua-ia koataave Jisas iare atoaro voa rera tovosa. ¹⁹ Vo osa oirara rutu iava tupapaa piropa. Oa iava oiso aupeaaepa ra apeisi vai ragavira rera koata pieive rera iare voa atoaro. Oire uva va iava vo kepa ivara iare rera kaepaoro ipaaepa. Oa iava kukuuvua veraiva voava iroi-ro-ia rera vara piesa urua tapo voa vo voea rutu oirara vuutaaro-ia. Oa iava rera tovoiva vo uva Jisas toupaveva. ²⁰ * Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro eveirevoiva, rerere oiso puraroepa, “*Vatetoa oaa, vii iava vuri vovouro veraavoi.*”

²¹ * Oire uva va-a vao oa iava voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia ora voeao Farisi oeara rutu ora voea raga ora reopaaepa. Oa iava voea iava oearovu riro irara oiso puraaepa, “*Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vao tovi reo purare Pautoa-ia? Irou vai uvuipai vuriara verapasa? Easi Pautoa raga.*” ²² Uva Jisas voea vo rugorugooroaria tarai ovoiroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Eakere eisi ragaire vurivira rugorugoopatai ora visii raga sopaaro-ia?*” ²³ Ari aa vo reoa-a vao oa-ia avekata vai ei ragaiva ra oa-ia oiso purara, Vii iava vuri vovou veraavoi? Eke oiso, Toreu ra vokari? ²⁴ Uva oiso ruipaparai ra oiraopavira rutu taraita oiso, *Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto ragai raga goruava toupaveira vo rasio-ia. Vao oa iava uvuiparai varao verapasa vuri vovouro. Eisi osa iava oiso purarai rere ira iava keruara rutu kopüiepa, Toreu, ra vii vaaro ouri urua, ra avau vore vii vo kepaoro iare.*” ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava voea rutu oirara osireiario-ia toreroepa urua ouoro vao oa-ia uusiparoepa. Uva rera vo kepaoro iare vava avaroepa. Oa iava voa Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva karepaoro. ²⁶ * Oire uva oirara rutu ro-peaepa ora sitaoro. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva rerapa avivikeoro. Osa iava oiso puraaepa, “*Vo vokie rutu-ia oavu raga ravotoa rutu kekei.*”

Jisas Livai-re Reoroepa
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uva utupavira Jisas vokapaoro avaroepa. Oa iava iravu oirato kekereva ovusa takis oupa kepa-ia pauparoepa. Rera vaisiario ro-ia, Livai. Uva rerere Jisas keeroepa oiso puraoro, “*Uriou ragai sirova utusa.*” ²⁸ Oire tore ovoiroepa rera varaaro rutu kavuoro, osa toupai va vo Jisas sirova utuoro.

²⁹ * Uva rera Livai oavu riroa aioa purareva rerapa Jisas ora rera vo kepaoro-ia. Oa iava oearovu riro irara takis oupa irara va iare urioaepa ora oearovu tapo

vuri irara. Oea rutu vaiterei tapo paupaaepa aiopaooro. ³⁰ * Uva va-a vao oa iava Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara iava voeare kasipupaoro oiso purapaaepa disaipel ruvara-ia voeao Jisas voeao, “*Uva apeisi iava takis oupa irara tapo voeao kavirupa irara aiopatavoi ora oearovu voeao vuri vovou irara?*” ³¹ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukoooro oiso puraroepa, “*Ari ita! Voeao upia asa irara oea viapau oiso ruvarupatoa iare avapaaveira. Viapau. Asi upiapa irara raga oea ruvarupatoa iare avapaaveira.*” ³² * Ari ita, viapau oiso voeaoere keerasa urioaera torevoko vovou irara. *Viapau. Easi voeaoere keerasa vuri vovou irara urioaera, oiso ra sopaura oaiave iava porepaa viro vova vurua.*”

Vo Toupai Aio Kavupa Pitupitu
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ * Oire uva Jisas taviiva oiso, “*Voeao Jon voeaooro disaipel oea oiso aio arapa kavupaive rirovira rutu variripaoro vo riro vuutaro rutu-ia. Ora voeao Farisi vo disaipelaro oea tapo oisi raga oisoa piepaive. Ari vii voeaooro disaipel oea aioara rutu aiopaveira ora ukaiopaveira.*” ³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi visii uvuipatai vai pasi ra vova sara irara vai aio kavu piepata oea iava rera sarato riako ousa aueparo, vo osa voea raga ruvara-ia toupaveve, eke? Ari viapau uvuipai.*” ³⁵ * Oire uva utupavira ora voea iava rera veraive oearovu vo osa riako ouro. Ra va iava tauavira tupaoro viapau oiso vorerivira voea tapo toupaveve voea sara irara. Oire uva vo voki-a vao oa-ia aio kavuave taru rerapa sirapooro. Osa eisi ragai voeaooro tapo toupaiivo. Oa vituoro iava viapau aio kavupaaveira vo ragai tapo tupaoro.”

³⁶ Uva Jisas voeapa oavu reo ruu tapo vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Viapau oiso irai uvuiparoi ra airepatoa vai kuvupatoa vai karireve, ra rutatoa vaiva oai tureveve karia vai-ia. Oire vosa irai oisi oai pierveve, ra rera raga airepato vuri pierveve. Ra va iava va vao airepa varoa viapau oiso areivira kekepa piro vao tapo ruta.*” ³⁷ Ora viapau irai uvuipa ra airepa wain ovi vai kuvureve ruta rakari vai-ia aue meme. Oire vosa irai oisi oa-ia pierveve airepa wain vai kuvuoro, ra ita va vao ruta rakari karikari piro vo osa riropape airepa wain. Ra va vao wain ovi rasiua arore koko piro. Oire ra ita meme rakari tapo vuri ovoipe. ³⁸ Uva oirato uvuiparoi ra airepa rakari-ia airepa wain kuvureve. ³⁹ Ari ro ira rutapa-ia ukaioro wain, ra ita viapau oiso auepa airepa ruipaparo. Oire ra oiso

puraro, Va vao vearopai uvare airepa-ia putepai aue wain!”

6

Jisas Akeiva Tugoropa Voki Iava
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 * Ovokivu-ia Sabat voki Jisas wit kovo sovara-ia voka pareva. Vo osa voa rera voeaaro disaipel okokorovu ouiva aue wit. Oa iava vara ruviruviiva ora voeapa vara aiosa. 2 * Uva oavu ratarataa vovou irara Farisi-pa irara oiso puraaepa, “Easi varao tugoropapeira Sabat voki-ia. Uva apeisi iava oiso pieivoi?” 3 * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Easi pasi, viapau vao vieipataveira osa tuariri rutu Devit ora rera voeaaro tapo ogoeroepa?” 4 Uva Devit Pauto vo kepaaro-ia koataroepa bret ousa pristo ruvara-ia, vao oa oisoa Pauto osireiario-ia toupai. Va-a vao tugoropa bret oa oisoa aiopaive korouu purapa irara raga pris irara. Ari ita, uva Devit va aioreva rera voeaaro tapo Reo Taisi-ia gasioro. Osa a eisi osa ragai voeaaro tapo viapau oiso vuria vai purapai voi wit aiopaaro vo voki-ia.” 5 Oa iava oiso puraroepa ora rera iava Jisas voea ruture, “Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroa rovirieipasa varao opitupituroa pura-paiveira vo Sabat voki-ia.”

Jisas Sabat Voki-ia Iravu Vuri Vavaeto Ravotovira Porete Piereva

(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 * Vo oavu-ia Sabat voki Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Oa iava voa oirara tarai piepareva siposipopaaro. Uva voa iravu oirato toupaveira ira iava oirapapa vavae vuriepa kopiioro. 7 Uva riro tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oeara rerava siituepaepa Jisas. Uvare oiso ruipapaaepa ra oai iava rera tavatavaeive. Vo rara taraiave rera-ia oiso, Ari Sabat voki-ia va purarevoi upiapa irara porete piepaaro. 8 * Uva rera raga voea oriorisi ovoioro voea vo vovouroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava rera tavireva ira iava vavaea kopiiepa oiso, “Uriou. Ra vo-ia torevira toupai.” Oa iava toreroepa. 9 Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii akea oiso, Apeisi purapai vao Reo Taisi vigei vaaro, ra vuria purapape, eke vearoa purape oirara-ia vo Sabat voki? Ora oirato porete piepe, eke rera kopii piepe?” 10 Uva voea rutu-ia vuraoro rera tavireva oiso, “Vavaea irairari va torevokooro.” Uva oisi va piereva. Oa iava rera iava vavaea torevoko ovoiepa vorevira. 11 Oire uva rirovira rutu

kasipu iraopaepa. Oa iava voea raga ora reopaaro oiso purapaaepa, “Avoeao! Eake vai purapere ro-ia Jisas?”

Jisas Katai Tau Erao Reesireva Aue Aposel

(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 * Uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas iparoepa pukuia-ia varirisa Pautoa iare. Oa iava avia-ia rekasiroepa variripaaro. 13 * Uva ravireo kaero viroiva, voeare keearoepa disaipel voea rutu oea oisoa rera sirova utupaave. Uva voea iava katai tau erao (12) reesireva. Oa iava voeapa aposelpa vaisi vatereva voeao reo kaepa irara rera voeaaro. 14 Uva voea katai tau erao vaivaisiaro-a voeao-ia, Saimon [uva Jisas rera-ia Pita-pa vaisi tovoreva], ari Andru, Saimon araokoaro, ora Jems araorei ora Jon, ora Filip, ora Batolomyu. 15 Ari Matyu, ora Tomas, ora Jems aue Alfias oviitoaaro ora aue Saimon, rera raga aue Selot. 16 * Ora Judas, Jems oviitoaaro, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaeoro iare.

Jisas Oirara Rutu-ia Kovoreva

(Matyu 4:23-25)

17 * Uva Jisas katai tau erao (12) tapo vararoepa tuuria iare voa toresa oearovu tapo riro irara disaipel rera voeaaro. Oa iava voa riro irara rutu voea tapo toupai va vorarova voea Judia Distrik ora Jerusalem ora voraro tapova avakava sirova aue ruvara-ia Taia-iarei ora Saidon-ia. 18 Oea rutu uriopaepa rera vo rearo uvupasa. Ora oiso tapo ra voea iava upiara verapareve. Ora voea ro oea-ia oisoa vuri tugararo toupai oea tapo urioaepa. Oa iava Jisas voea rutu ravotovira porete pie ovoipareva vo tugararo kosi piepaaro. 19 * Uva voea rutu oirara rera-ia vavaeoro tovo ruipapaaepa. Aue iava uvare rera vo goruaro ava ovoipaepa oirara porete pie ovoipaaro.

Vo Taviroepa Voeaore Oea Rorupaive Ora Oea Gaupaive

(Matyu 5:1-12)

20 Oire uva Jisas ora rera voeaaro-ia disaipel vuraoro oiso puraroepa,

“Visii vao apota irara Pauto vo taraiaropa visiigoa roruta, uvare visii-ia Pauto vo Saraaro-ia toupataveira.

21 * “Ora visii vao visiigoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraopata oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio visiigoa rorupata. Uvare Pauto visii vo ruiparoaro uvui pieoro vaterovere vistipa.

* 6:1: Diu 23:25 * 6:2: Eks 20:10, 23:12; Diu 5:14 * 6:3: 1 Sml 21:6 * 6:6: Lu 13:14, 14:3; Jo 9:16 * 6:8: Mt 9:4 * 6:12: Mt 14:23; Lu 9:28 * 6:13: Mk 6:30 * 6:16: Ju 1 * 6:17: Mt 4:25; Mk 3:7-8 * 6:19: Mk 3:10 * 6:21: Ais 61:3

“Ora visii vao visiigoa gaupataveira visiigoa tapo roruta. Aue iava uvare utupaua taru agesitavere rorupaoro aue-ia Pauto vaaro kaviko vovou.

22 * “Vo utupaua oirara rutu visii vurai-vere osa ragai sirova utupata. Ra va iava visiire rirovira rutu vuri vovou iraopaave. Oire ra vurivira rutu visii vaisiario akaipa piepaive visii tovipaoro. Oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rorupata. 23 * Vosa oisi visii piepaive, ra va-ia rorupata vearo vovoupaoro rutu. Uvuta! Riroa rutu epao voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voeao aao irara oaive oea oisi raga eisi oisoa profet irara piepaive voari tuariri.

24 * “Ari visii vao-ia riro moni guru irara visiigoa ora vatatopo iraopata. Eake iava? Uvare visii roru piepaiveira varao oara-ia pitupataveira varao vo rasio iava. Oara rutu opesipere visii arova vo utupaua.

25 * “Visii vao visiigoa aiopatavo i o iava vukupatai, visiigoa ora vatatopo iraopata rutu. Visiigoa taru ogoetavere utupaua.

“Ora visii vao visiigoa agesipataveira, visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa gautavere utupaua, ra visii osireiario-ia gau oviro varape. 26 * Ora vatatopo iraopata. Teapi visii vaisiario-ia vuurapa vaisi pura ragapaive oiso rutu osa oisoa voari tuariri voea aao iraraoro piepaive oearovu iava profet irara riro kuvu irara. Aue vituaro iava uvare oisoa oearovu roru pie ragapasa oreorovu raga kuvu reo oisoa purapaive.

Vo Keripa Irarava Ora Agiagipa Pitupitu Toupai

(Matyu 5:38-48)

27 * “Ari ita, visii tavipaavo i vao visiigoa ragai vo reoaro uvutavo i, oiso ra voearova agiagipata oea visiiva ora keripaaveira. Ora voea tapo ora vearo vovoumata oea visiiva ora vuri vovoupaaveira. 28 * Ora voeopa tapo vearo vovou vatepata oea visii vuri piepasa oreorovu purapaiveira. Ra tapo variripata voea tauvapasa voeao oea visii tovipaive. 29 Vosa irai vii tau-tauro tapareve, oire otautauvu ita poreri rerapa, ra va tapareve ita. Ora vosa irai vii kuvupatoa valaro itopareve, opeita rerare korukorupau. Rera vate vo popota rutu ora siglis. 30 * Vosa irai vii arepareve orekevu avu vure, rera vateri oai. Ora vosa irai vii oavu avu vaiaro oueve, oire ra viapau oiso va voreri vorevira rera ruvara-ia. 31 * Ari vosa vo vovouroa vo oarapa ruipata oiso ra oirara vara purapaive visiiva, oire ra visii tapo oisi vara pura rovopata voeapa.

32 “Ora vosa voea ragapa sirao vovouro oavisii vatepata voeao oea visiiva sirao

vovouro oaive vatepaive. Ra eake vai vearoa outa Pauto ruvara-ia, raa? Ari ita! Oiraopavira voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeapa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. 33 Ora vosa voeopa vearo vovou purapata oea visiiva vearo vovou purapaive. Oire ra eake-a vearoa oa outa Pauto ruvara-ia? Oiraopavira, voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeapa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive.

34 Ari vosa voeapa orekerovu vatepata ra oisi rugoopata, Vorevira visiiva vara kare piepaive. Oire aa vao-a vearoa oa outavere Pauto ruvara-ia va-ia vao, raa? Ari ita, voea tapo vuri irara orekerovu vatepaiveira voeoroa oearovu vuri irara oisore ra kataia raga oupaive vorevira. 35 Voeao agiagipata oea visiiva ora keripaaveira, ora voea-ia vearo vovou purapata, ora voeapa orekerovu vatepata. Ra viapau varare vorevira rugoopata oiso ra oarai kare piepaive visiiva vara iava. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava riroa rutu voria visii vaaro. Uva voeapa siraopavira oea viapau vearo vaisi purapaiveira visiiva, uva oiso purapaoro oiso rutu toupata, Pauto ovii iraraoro ro oiso viara-ia. Uvare ro Aite ira voeapa siraopaveira oea viapau rera-ia vearo vaisi purapaive. Ora voeao vuri irara oea ora voea raga-ia rugorugopaaveira, oea tapopa vereopa vovou purapaveira.

36 Oirarapa siraopata oiso osa Aite oavisii siraopaveira.

Vo Oirara Rovirieipa Pitupitu Toupai Oiso Osa Jas

(Matyu 7:1-5)

37 * “Opeita oirara vo vovouroaro rovirieipata oiso osa jas, eva-a oa iava viapau ita Pauto visii rovirieirevere. Ora vosa viapau oirara toga ragapata oreorovu-ia, oa iava ita Pauto visii ita togarevere vo utupaua. Ari oiso ruipaparai ra oirara iava vurilara vera ragapata, oa iava ita Pauto visii iava vuri vovouro verarevere. 38 * Orekerovu avu vuri vatepata oearoipa. Oa iava Pauto visiiva ita oarai vaterevere oisi ragavira ita osa vao, osa visiiva vavaeara agasi pierereve rutu Pauto pute pievira visiiva vateoro. Vo uvuio-ia oa-ia oearovupa oaravu vatepata, oire uva vo uvui raga-a eva oa-ia visii vaterevere ita Pauto.”

39 * Oire uva Jisas oavu tapo reo ruu vatereva voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Easi pasi, voositoa vai uvuipa ra irai voositoa vai tuvetuvepareve raiva vai-ia pasi,

* 6:22: 1 Pi 4:14 * 6:23: Kl 1:24 * 6:24: Je 5:1 * 6:25: Ais 65:13 * 6:26: Jo 15:19 * 6:27: Ro 12:20
* 6:28: Ap 7:60 * 6:30: Diu 15:7-8, 10 * 6:31: Mt 7:12 * 6:37: Ro 2:1 * 6:38: Je 2:13 * 6:39: Mt 15:4 * 6:40: Mt 10:24; Jo 13:16, 15:20

eke? Uva viapau. Ra ita vaiterei rutu kovesi vo rikui-ia. ⁴⁰ * Viapau oiso tarai taraapato rera reraaro-ia puteparevoi tisato. Ari vorara tarai rovoru, oire ra rerava tisato oaro areiireve.

⁴¹ * “Eakere korotoava vurapari eera araokoara osireiaro-ia, osa viapau riro perore rugoo rovopau eva vii osireiaro-ia? ⁴² Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, ragai oiso ruipaparai koroto veraa eera vii osireiaro iava. Vorara viapau ora vii iava evo keposi riroa rutu viapau vera rovoru, vao vuri vovou o vii tupapai? Ari ita, riro ratarataa vovoutoa rutu vii. Viigoa riro pero rutu vera rovoru eva vii osireiaro iava. Viigoa ora osireiara sisiro rovoru vearovira. Oa iava araokoara osireiaro sisirorivere rara. Oire ra va iava vearovira vuravurapaoro koro verauvere araokoara osireiaro iava.

Vo Vuri Ova Iava Toupaveira Vao Oa Vuri Kue Purapaveira
(Matyu 7:17-20, 12:33-35)

⁴³ * “Vao vearo ova oa viapau oiso vuri kuero vai purapaveira. Eisi osa raga ita vao vuri ova oa viapau oiso vearo kuero vai purapaveira. ⁴⁴ * Oire uva oirara oisoa vo eva kuearo keke rovopaive auere tarai rovosu vearovira oiso, O vearo ova, eke vuri ova. Oirara viapau oiso ra rokarokapa iroiro-ia fik ova kuearo oupaive. Ora viapau oiso ra kapuasisi kouro sovara-ia wain kuearo oupaive. ⁴⁵ * Ari ita, ro vearoto oirato ira-ia vearo rugorugoo rutu toupave vo rera sopaaro-ia, eva-a oa vituaro iava vearo pitupituro ita purapaveira. Ari vosa ro ira-ia vuri rugorugoo toupave, oire ra oisi raga ita vo pitupituro kosi piepareveira varao oara iava rera iava sopaua agasipa-ira, vo rara vova rera gisipoaro-ia kosipa piro oara.

Kepa Paupa Pitupiturei Iava
(Matyu 7:24-27)

⁴⁶ * “Eakere ragai vaisipatavo i oiso, Turaro, Turaro. Vo osa viapau ragai sirova utupataveira varao-ia oara-ia visii tavipaaveira? ⁴⁷ * Ari ro ira ragai iare urioparo ragai vo reoaro uvupasa ora ragai vo reoaro purapasa, ira-a eera oiso toupave osa ro ira iava visii tavipaavo. ⁴⁸ Ro-ia oirato ira kepa paureva. Oire uva riro kaekavira rikui teka rovoreva. Oa iava voava aue simen tovoreva rirova-ia aveke oira voto pie rovooro rutu vo rasito sovara-ia. Ra oira ivara-ia vo kepa tore piereva o-ia aveke. Uva utupaua pirutuva urioopa. Oa iava viapau uvuiopa vo kepa tatesa. Ari va vurevure ragapaeva. Eake

iava? Uvare vearovira rutu vo kepa paureva goruvira. ⁴⁹ Ari ita, ro ira ragai vo reoaro uvu ragareve ra viapau va sirova uturo, oiso osa ro oirato ira rasito raga-ia kepa paureva. Uva viapau simen tovo rovoreva vo rasito sovara-ia. Oa iava pirutuva vo kepa-ia ora vikiopa ovusa ikavira peka ovo i piropa. Oa iava vuri ovoiepa rutu.”

7

Jisas Rom Ami Keptentoaaro Kovopatoaaro Porete Piereva Ravotovira
(Matyu 8:5-13)

¹ * Oire uva Jisas vo reo oirarapa vaterevoiva, Kapaneam-ia kare uvirosa avaroepa. ² Ovusa voa Rom ami keptentoaro toupaveira ira roeroaro katai vovoto (100) viurupa irara oisoa toupave. Ira reraaro kovopato toupaveira ira oisoa kavikopareve rutu. Uva upiaparoepe kovopato. Oa iava tutuu pieepa rerapa rutu oiso ra kopiuro. ³ Oire uva rera kepten Jisas iava uvureva osa toupaveira. Osa iava oearovu tuvutuvepa irara Jiu iava voea arureva rera ou piesa, oiso ra urioro rera ro kovopato porete piesa. ⁴ Uva rera-ia poua viropa Jisas. Oa iava goruvira rutu rera kegipaoro oiso purapaaepa, “Vearotoa rutu ira reraaro-ia uvuipau ra rera vearo pieri rera tauvaoro. ⁵ Ira vigeipa sopaua rutu vatepareveira vigei vao Jiu. Uva rera raga vigei vo kepaoro paurevora vao Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog.”

⁶ Oire uva Jisas voea tapo voreroepa. Oa iava kepa iare tutuu piereva. Uva rera ro kepten oearovu arureva ora rera vate iraraaro rera tavisa Jisas oiso, “Turaro. Viipe. Teapi ora reasi pie ragau. Ari ita, viapau oiso vearoto-a ragai, ra uriou ragai vo kepaoro-ia koatasa. ⁷ Uva oisi-a eisi osa rugoorai oiso, Viapau vearoto-a ragai, ra vii iare uriora. Uva oiso ruipaparai ra evoa ragava reou, ovusa ro ragai reraaro kovopato porete ovoiro vorevira. ⁸ Eake iava? Uvare ragai tapo ro ita roeroarovi toupavoira ira ragaipa kovo vatepareveira. Ari ita, ragai raga oearuvu toupaveira viurupa irara oea ragai roeroarovi toupaveira. Oa iava oiso voea piepaaveira. Vosa irai arua voea iava oiso, Avau. Oire ra irai avaro. Ari vosa iraire voea iava keerara oiso, Uriou. Ra ita irai urioro. Ari vosa ragai kovopatoaaro tavia oiso, Vo kovo purari. Oire ra oai purareve.” Oiso puraroepa kepten. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro.

⁹ * Uva Jisas vo reo vao uvuoro rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa rerare ro oirato. Oire voava ora poreroepa voeaore riro irara oiso purasa, “Oiso visii

* 6:43: Mt 7:16, 18, 20 * 6:44: Mt 12:33 * 6:45: Mk 7:20 * 6:46: Mt 7:21 * 6:47: Je 1:22-25 * 7:1: Mt 7:28 * 7:9: Lu 7:50

tavipaavoi, Oiraopavira rutu, Viapau oiso irai oirao pie vovoutoa vai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia Rom amipa irara irapato."

¹⁰ Oa iava voeao oea arureva rera kepten oea vorevira voreaeapa kepa iare. Uva voa rera kovopato kekeiva osa porete ovoiroepa ravotovira.

Jisas Viovokoto Porete Piereva Nen Iava Rera

¹¹ ✧ Uva utupa visivi Jisas ouruivu iare avaroepa vo urui vaisiara vao-ia, Nen. Uva rera voeao disaipel ora riro irara rutu oea rutu rera tapo avaaepa. ¹² Oire uva riro ratao iare tutuu piereva vao vo urui vo rataoaro, ovusa iravu oirato kaepaoro kosia viropa kopiito. Uvava aakova oisoa raroevira toupaeve ro raga tapo kataito oviito. Iria sirova utupaaepa riro irara oirara vo kae sirova.

¹³ Uva Turaro oira o riakova kekereva. Oa iava rera iava sopaua siraoepa rutu. Osa iava oirare oiso puraroepa, "Auoo. Opeita gaupari." ¹⁴ ✧ Oire uva vo kes ruvara iare avaroepa vai-ia pitusa vao urua peperava uru. Uva voeao oea vo kes kaepaiva oea voavi torepaaepa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, "Viovokoto. Vii tavipaa oiso, Vorevira toou, ra toreu." ¹⁵ Oa iava rera ro ira kopiropo ora porete ovoiro toreroepa vao paupasa. Oire voava rovroepa reoreopaoro. Oa iava Jisas aakovapa rera vatereva. ¹⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava oirara rutu rirovira rutu ropeaepa. Oa iava Pautoa-ia vuu-rapa vaisi puraiva oiso puraoro, "Iravu ro-ia reito profetato. Ira vigei vuutaaro-ia pouro viroi." Uva aia ita oiso puraepa, "Pauto ro-ia ira vo pouro viroi rera voeao oirara tauvasa." ¹⁷ Uva rera iava Jisas vo siposipo viriva oiso Judia Distrik sovara-ia ora uvarovu rutu.

Jon Baptais Disaipeltoarei Arureva Jisas Iare

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Uva vara rutu iava voeao Jon voeao disaipel rera taviiiva. ¹⁹ Oa iava voea iava aitereivure keeraroeapa disaipeltoarei. Uva vaiterei arureva Jon oreovu siposa Turaropa. Oa-ia oiso puraroepa, "Tuariri oevu oirara oisoa oiso purapaave, Iravu oirato ira urioroverea Pauto reraoro. Easi vii vai-a vao viigoa uriouei? Eke iravu raga-a irare tuepaioveira?" ²⁰ Uva Jisas iare uriosiepa aitereivu. Oa iava oiso purasiepa, "Jon Baptais vegei arurevoi vii iare ira oiso puraroe, Easi vii vai-a vao viigoare tuepaiei osa uriouei. Eke irai raga-a irare tuepaiei?"

²¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas riro irara ravotovira porete piepareva oea-ia oupiarovu rutu oiso toupave oiso-ia, oearovu-ia oisoa vuri tugarao toupave, ari riro irara voosi irara oearoa tapo vorevira vuravuraivoi. ²² ✧ Uva oiso puraroepa vaitereire, "Voresi Jon tavisa varao rutu iava oara kekesivoi ora varao oara uvusivoi oiso-ia, voosi irara vorevira vuravuraivoi. Ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao leprapa irara oea tapo vorevira sisigarueai. Ora voeao uvagi irara oea tapo reo uvuai. Ora kopii irara oea tapo vorevira torei. Ora voeao apotapa irara oea tapo Vearo Siposipo uvuivoi." ²³ Ari ita, ro ira ragai goruvira oirao pieparevere rutu ira uvuipa ra viraako ouoro rorupareve vo ragai."

²⁴ Oire uva Jon vaiterei disaipeltoarei karesiepa. Oa iava oirara rutu tavireva Jisas Jon iava oiso puraoro, "Eaketo-a ro ira kekesa avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon irare avataera? Esa pito isi vai-a aisia va ratesa avataera, ovusa kiuvu vaisi vurevureparevora, raa? Viapau. Uvare Jon viapau oiso raverave vaiva siposiporevora oiso osa pito isi." ²⁵ Eke eake-a oa kekesa avataera vao. Easi pasi visii vai irai vai kekesa avataera osa veopara vai-ia kuvupara vai kuvuparoera vao? Eke viapau? Oearoi pasi oea vai-ia veopara kuvuro vaiva tupaivora vao ora varao veopara voea varaaro-ia, varao oarava tupaiveira king irara vo voea vo keparoaro-ia. ²⁶ Ari eake irao-a oa kekesa vao avataera? Easi irai vaia eera profetato? Iu. Ragai visii tavipaa oiso, Eera profetato Jon ira oearovu rutu-ia profet irara puterevora rei vaisi oupaoro. ²⁷ ✧ Voari tuariri uva Jon iava Pauto Tugoropa Vuku-ia taviroepa oiso,

'Ragai Pauto iravu sipopaa reo kaepato. Ira viipa iraparoverea viipa raiva vatatoposa.'

²⁸ Uva oiso visii tavipaavoi, Jon voeao rutu-ia puterevora oea vo tupaiveira rasitoo-ia. Ari ro ira Pauto vo Saraa-ia ora akaipa pieparoi, ira ita Jon-ia puteparevoi rei vaisi oupaoro."

²⁹ [Oire uva vo reo-a vao oa uvuiva Jisas oa purareva. Oa iava voea rutu ora reopaaepa ora voeao takis irara oea rutu oiso puraepa, "Iu. Ari Pauto vo pitupituaoro-a torevokoa." Oreoroa varao voea varaoro oirao piepaoro baptaisa oupaiva Jon vavaeoro-ia. ³⁰ ✧ Vosa voeareo ratarataa vovou irara Farisi ora voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia oeara viapau oiso baptaisa ouiva Jon ruvara-

✧ 7:11: 1 Kin 17:17-24 ✧ 7:14: Lu 8:54; Ap 9:40

✧ 7:27: Mal 3:1 ✧ 7:30: Mt 22:35

✧ 7:16: Lu 1:65; Jo 6:14 ✧ 7:22: Ais 29:18; Lu 4:18

ia. Eva-a oa vituaro iava isivaaepa vaore vearo raiva Pauto vaoro.]

³¹ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Uva eake vai-a vao oa visii vao vo vokia iavapa irara reesiavere oiso apeisi raga irara?” ³² Visii vao visiiogo oiso ruto toupatavoi osa voeao kakae vure oea uruia vuutaaro-ia paupaaepa okakae vure keerapaoro. Oiso purapaaepa,

Ari ita, ipei visiipa pupiara-ia pupi raga-paio, osa kovaa arapa reasipatai. Ora visiipa gau eraro-ia kovaa raga-paiei, osa gau arapa reasipatai tapo. ³³ Uva Jon Baptais urioroera. Uva viapau breteara vai aioparevora. Ora tapo viapau wain oviro vai-ia ukaioparoera. Oa iava eva oisoa oiso purapata rerare, Vuri tugararo irara toupaveira ro-ia Jon. ³⁴ ✧ Oire uva Oirato Oviitoaoro ragai urioraera aiopasa ora ukaiopasa tapo aue-ia wain. Oa iava oiso purapataera, Rera keketa eera riro aioto ora riro ukaioto riroara-ia aue wain oviro. Takis oupa irara vatetoaoro ora voeao vuri irara. Eisi osa ra-gaire purapataveira visii. ³⁵ Pauto vo taraiaoro-a vegei vo kovoaro vituaro ora Jon. Eisi osa vegei vo kovoaro kuearo eveipaivere.”

Iriavu Riakova Jisas Kokotoaro Iisieva Aue-ia Korovo Ovi

³⁶ ✧ Oire uva iravu Farisi-pato Jisas-re keeroepa rera tapo aiosa. Oa iava rera iare avaroepa. Uva pauroepa aiosa. ³⁷ Uva voa iriavu vo urui-ia vuriva riakova toupavea. Oa iava voa tupaoro rera iava Jisas uvueva ovusa rera tapo Farisi-pato aiopareva vo rera vo kepaoro. Oa iava oira o riakova oavu vearo ovi rutu sanda ovi ouoro urioopa, oovia popotepa tou-ia aveke tou sovara-ia toupavea. ³⁸ Uva Jisas isivaoro iare avaopa rera kokotoaro ruvara iare. Oa iava gaupaeva, vo osa oira osireiario iava gau oviro kovekovepaepa rera kokotoaro iare Jisas. Oa iava ora oira oruaro-ia vara posiposi piepaeva rera kokotoaro iava. Oire vo osa rerapa avivikepaoro rera kokotoarova uugaapaoro rera kokotoaro kipupaeva aue-ia sanda ovi.

³⁹ Uva va-a vao oa kekereva rera ro Farisi-pato, ira rerare Jisas oiso rugorugoparoepa ora rera raga sopaaro-ia, Vosa oiraopatoa rutu rera ro profetato, oire ra va iava oira-ia tarairo iria rera-ia vavaea tovosa uriooi. Ora varao-ia tapo oira vovouroaro tarairo vara eveiario. Ra oiso auero, Vuriva o-ia otopava.

⁴⁰ Uva Jisas Farisi-pato vo rugooroaro pukoreva oiso puraoro rerare, “Saimon. Ragai reo-a vao oava oiso ruipaparai ra vii vatea va.” Osa iava Saimon rerare oiso puraroepa, “Oire Tisato vo reo kosi pieri.”

⁴¹ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Aitereivu oiratoarei aiterea iravu vaoro moni ou raga-siva oiso, iravu aue uvuiaro vo vavae vovoto kina (K500), ari iravu aue vo vavae tau kina raga (K50).” ⁴² Oire uva viapau oiso uvuisiepa oiso ra varei kare piesi vorevira rerapa ro oirato. Oa iava vaitereipa varei eaka ragareva. Oire uva iroutoa vaiei vaiterei iava ira pute pievira rorupaoro ora rera iava sopau vaiaro vaterevere rerapa ro oirato?”

⁴³ “Ari ro oirato ira riroa rutu ou ragareva,” osa puraro Saimon. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, torevokovira oisi rugoouei eisi.”

⁴⁴ ✧ Oa iava oirare ora poreroepa o-ia riakova oiso purasa rerare Saimon, “E oira kekeri o-ia riakova? Ari ita, vii vo kepaoro-ia koatasa uriorae. Uva viapau ragai vaterivo uukoa vai kokoto sisusa vao ragai iava vigei vo pitupituario sirova utupaoro. Osa o riakova ragai kokotoaro sisuevoi ora oira osireiario iava gau ovi-ia. Oa iava ora oira iava orui-ia vo ovi posiposi pievoi.”

⁴⁵ Ora viapau oiso ragaiva uugaau. Ari ita, vosa koatarae uva oisi raga ita oiso osa tupaavoivi vaviopavira. Oa iava oira o-ia riakova iria ragai kokotoarova uugaapaovi toupavea ragaipa avivikepaoro. ⁴⁶ ✧ Ari ita, ragai kukuearo viapau iisirivo korovo ovi vai-ia. Ari o riakova ragai kokotoaro iisievei vao-ia korovo ovi aue sanda. ⁴⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava vii tavipaavoivi oiso, Oira-a o riakova iria ora oira iava sopau rutu vate iraoevoivi ragaipa, uvare oira varaaro-a riroara vuriana, oara verarevora Pauto. Ari ita, Pauto oavivu gareva vuriva verareve iravu oirato, oire ra oisi raga ita ro oirato ora rera iava gare visivi sopau vatereve iravupa oirato.” ⁴⁸ Oa iava Jisas o riakova tavireva oiso, “Vii iava vuriana veraavoivi.” ⁴⁹ Uva rera tapo paupaaepa oirara tebol-ia voeao oea voa rovoaepa rerare oiso puraoro, “Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vuriana verapare?” ⁵⁰ ✧ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai oirao pierivoi, oa iava vii iava vuriana veraavoivi. Avau, ra kave vovouvira toupavi.”

8

Vo Airorovu Riakora Jisas Sirova Utuaepa Rera Tapo Vokapaoro

✧ 7:34: Lu 5:29, 15:1-2 ✧ 7:36: Mt 26:6-13; Jo 12:1-8

✧ 7:41: Mt 18:28 ✧ 7:44: Het 19:21 ✧ 7:46: Sam

23:5 ✧ 7:50: Lu 8:48

¹ Oire uva utupa visivi riropa uruiro-ia virireva Jisas ora garepara-ia tapo voraro vokapaoro. Uva Vearo Siposipo vao Pauto vo Saraaro iava voeapa oirara oisoa siposipopave. Uva voea disaipel katai tau erao (12) rera tapo vokapaiva. ² Ora airorovu riakora airoa iava tuariri tugara verapareva Jisas ora oupiarovu rutu. Airoa-ia vairo oriakora rera tapo vokapaiva oiso-ia, iriavu o-ia Maria [iria vova Makdala urui iava]. Iria iava Jisas erao vatara (7) aue tugara verareva. ³ Ora aue Joana rera Susa vatuavaaro, ro ira Herot vo kepaario-ia oisoa tokipareve. Ora o-ia Susana, ora airorovu rutu tapo rera tapo avapaaepa airoa Jisas tauvapaiva ora voea disaipel aue-ia moniara varao vairo varaaro.

Reo Ruu Vao Oirato Iava Ira Wit Takuraro Vikipareva Varuparo
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Uva oirara rutu urioaepa ora gurusia Jisas iare voeao vova uruiara rutu iava. Oa iava voea vatereva oavu ruu reo. Oa-ia oiso puraroepa, ⁵ “Uva iravu oirato avaroera wit takuraro vikisa varuparo. Oa iava vara vikiparevora. Uva oaravu raivaro kovepaera. Oa iava vova vara-ia tasiapaivora oirara. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaera vova. ⁶ Uva oaravu witarara kovepaera vo uva avekeara toupavora. Oa iava vova kova ragapaera osa viapau aue uukoa vai. Uva vorevira kopii ovoipaera vova erako ovoipaoro. ⁷ Ari oaravu witarara vo kovepaera vo kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Oa iava vova vo kovaro ururao papatapaivora vara ruupaoro witarara. ⁸ Ari oaravu witarara vo kovepaera vearopa rasiro-ia. Oa iava vova rirovira rutu kuepaera oiso, oaravu katai vovoto (100) kuero puravora.” Uva Jisas oisi oiso puraroepa. Oa iava rirovira oiso ita puraroepa, “Ro ira-ia kokito toupave, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.”

Jisas Vo Pitupituario Reo Ruu Purapasa
(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Oire uva rera voeao disaipel va vituarore vao reo ruu rera akeiva. ¹⁰ Ora iava oiso puraroepa Jisas, “Pauto raga visii tavipare vao vatau reo vituario iava rera vo Saraaro iava vo reo. Ari oearovupa oirara reo ruuro raga vatepaaveira, oiso ra osireiara voea iava vura ragapaive, vo osa viapau vo reoro vituario eveipaive. Ora vo reoro tapo uvu ragapaive, osa viapau taraipaive vara vituario-ia.

Vo Toupai Wit Takuraro Vituario Iava Vao Reo Ruu
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ “Vao reo ruu vituario oiso toupai, Vao-ia wit takuraro oara oiso toupai, Eva Pauto vo reoaro. ¹² Oaravu witarara vo kovepaepa raivaro oa oiso toupai, Oirara vo reoro uvupaiva, oa iava Seten urioparoepa vo reoro verapasa voea sopaaro iava. Uvare oiso rugorugooaroepa, Teapi vo reo oirao pieve, ra va iava Pauto voea vorereve vorevira ora rerapa. ¹³ Ari oaravu vo kovepaepa uva rirovira avekeara toupava, oa vituario oiso toupai, Voeao-ia oirara oea ikavivira Pauto vo Saraaro iava vo reoro uvupaoro vara oupaiva vara-ia rorupasa rutu, osa viapau voea iava sopaura-ia oriruvira toupave vo reo. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira toupave o pitupare. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoaro tekipasa opitupiturovu purapaive voeao oirara vuri piepaoro. Oa iava voea vaoro oirao pie vovou viapau uvuipai ra gorupe vo osa va kavuive. ¹⁴ Ari varao witarara oara kokopa kouro-ia kovepaepa oa vituario oiso toupai, Oirara evoea oea reoaru uvu ragapaivo vokapaiva vo osa orugorugoorovu rutuva toupava vo ora voea vo touaro iava, ora orekerovu rutuva rugorugooaro moniara oaive, ora varao vearopara rutu oara-ia oisoa rorupaive. Oire uva vara-ia varao oara Pauto vo reoaro oisoa vuri piepaive rutu vo voea iava sopaura. Ra viapau aio kue vai voea-ia karekepe. ¹⁵ Vo osa varao vearopa rasiro-ia kovepaepa witarara oara vituario oiso toupai, Evoea oirara oea reo uvupaepa, oa iava vara goruvira orirupaiva ora voea iava sopaura varao vearopaura. Oa iava kuepaepa voeapa vo osa goru vovuvira toupave.

Vo Aviavi Iava Toupai Oa Vatauiva Baket Sovara-ia
(Mak 4:21-25)

¹⁶ “E oirara vuravu rukuepaiveira ra oira vataupaive baket sovara-ia, eke uruara tovopaiveira tebol ivara-ia viaevira. Oire ra voava roropaive osa vo aviaviva vura-ia koatapaavere voeao oea vo kepa-ia toupaveira. ¹⁷ Ari ita, varao oara vatauvira toupaveira ora rutu poeravira ora karekeperea. Ora varao rutu varao oara tavurupareve oirato, oara rutu tapo oiso utupaua poeravira ora karekepe. Oire ra va iava oirara vara-ia taraiaive.

✧ 8:2: Mt 27:55-56 ✧ 8:8: Mt 11:15 ✧ 8:10: Ais 6:9-10; Jer 5:21; Esi 12:2 ✧ 8:11: 1 Te 2:13; 1 Pi 1:23
✧ 8:16: Mt 5:15; Lu 11:33 ✧ 8:17: Mt 10:26 ✧ 8:18: Mt 13:12, 25:29; Lu 19:26

18 * “Ora vatatopo iraoata visii vao-ia ra veovira reo uvu iraoata. Vosa irai oira-toa vai oisi vo reo-ia vao pitureve, oire ra ita Pauto aviavi pievira oreorovu ita vaterere rerapa. Ari ro ira oiso kearo, Vo reo ov ovoivai va-ia orirus. Oire uva rera-a eera ira iava vo tarai eva verarevere Pauto.”

Jisas Aakoaro Iava Ora Rera Araoko Iraraoro

(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Vo vuutao iava vo vokia aakova ora rera araoko iraraoro urioaepa Jisas iare, vo osa riro irara rutu ora gurupaaepa. Oa iava viapau uvuipaaepa ra rera iare tutuu pieve. 20 Uva oearovu rera taviiva oiso, “Aakoara vase-a ora araoko irara oiso torepai ratau. Oea vii kekesa aupepai.” 21 * Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ro oirato ira Pauto vo vovou sirova utuparo eira-a ragai aakoaro ora ragai araokotoaaro.”

Jisas Kiuvu Rakote Piereva

(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 * Ovokivu-ia Jisas oavu-ia kaero vi-ropa uvuoa disaipel iraraoro tapo. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Oiso ragavira ivirovira toko rovu avapaviei.” Osa iava voare avaaepa. 23 Uva uvuoa ikauvira avaaepa vo osa Jisas uusiparoepa va-ia. Oire uva riroto kiuvu vusireva voeare uuko rovu-ia. Uva tutuu piepa voeapa oiso ra opesiave. 24 * Oa iava Jisas tore piesa avaaepa oiso puraro rerare, “Reito! Rokosa tutuu piei.” Oa iava toreroepa kiuvu rakote piesa ora rirova toruva. Oa iava vo vatako rutu rakote ovoiepa vao kiuvu ora toruva. Oa iava uuko rovu viapau oiso ora vurevurepaepa. 25 Uva voeare disaipel oiso puraroepa, “Ovu-ia visii varaaro iairo pie vovou?” Osa iava rirovira rutu rugorugooaoro voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “Avoeao! Irouto-a ro-ia ira vo vatakore kiuvu ora uuko ovi reoroi, oa iava rera gisipoaro uvu ovoivoi?”

Jisas Iravu Iava Kokoropato Vurito Tugarato Verareva

(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Oire uva Gegesa-ia poua viropa Galilia vo toko rovu isivaoro-ia. 27 Oa iava Jisas uvuoa iava rerereva, osa iravu oirato vo urui iava vao urioroepa rera iare, ira-ia oisoa vuri irara tugara toupave. Ari ita, riro kaekavira rutu oisoa varo tuu asavira toupave. Ora tapo viapau kepaara vai-ia toupave. Viapau. Ari tova urui raga-ia oisoa toupave. 28 * Uva Jisas keke-ereva rera ro. Oa iava rirovira rutu oive-oro koveroepa rasiau are reo kokotoaro

ruvara-ia Jisas-pa avivikepaoro. Oa iava voava rerare riro akutaroepa oiso puraoro, “Jisas. Vii-a Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Viire variriparai oiso ra viapau ragai vuri pieri.”

29 Uva oisi-a eisi osa puraroepa tugarato Jisas-re, uvare Jisas tugarato kosi piesa aueparoepa oiratoa iava. [Aue iava uvare oisoa oiratoa-ia toupaooro rera varivari piepareve. Ra va iava sen tokopareve ora hankap, vorara vara-ia rera tuuke ragapaive. Oa iava oisoa rera tuvetu-vepaoro vorarore kuvau tapiro rerava avaparo tugarato uva viapau oisoa oirara vai toupave.]

30 Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera akereva oiso, “Troi vaisito-a vii?” Uva oiso puraroepa, “Ragai-a, Riro Irara.” Aue iava uvare riro irara rutu tugara irara oea koataaepa rera sovara iare. 31 * Oa iava voeao vuri irara tugara rirovira rutu Jisas-re oiso purapaepa, “Teapi igei sigupari vuri tapi vaire rikui vai sovara iare.”

32 Uva oavu koue ragui oa pukuia-ia ororoaro-ia aiopaoro vao toupave gare pukui raga. Uva va-a eva oa iare Jisas kegi iraoapaiva oiso purapaoro, “Igei tari-ori vavore koue ragui-ia koatapasa.” Osa iava voea sipo pieriva voare. 33 Oa iava voeao vuri irara tugara rera iava ro oirato kosia viropa. Uva avaaepa koue ragui-ia koatasa. Oa iava vo ragui vao riro vari-rovira ikauoro varaaepa vagapa-ia ora vikioro toko rovu-ia rokosa. Uva vao gisi ovoiaepa kopiiro.

34 Oire uva va vao kekeiva voeao oea oisoa vo ragui tokipaive. Oa iava tori-iva oirara rutu tavitavisa voeao oea riro urui-ia oisoa toupave ora uvarovu rutu tapo. 35 Uva oirara rutu va vao kekesa urioaepa. Oa iava Jisas ruvara-ia poua vi-ropa, ovusa rera kokotoaro ruvara-ia pauparoepa varoa-ia tuupaoro, rera ro ira iava tugara kosia viropa. Uvare rera iava rugorugooara roroioepa vorevira. Uva va vao kekeoro rirovira rutu voea iava vovouisiro uririepa Jisas vo goruaro asavira. 36 Oire uva voeao oea va vao kekeiva opitupitua purareva Jisas. Oa iava siposipopaiva va iava vao oa purareva ro oirato ira-ia tu-ariri vuri tugararo oisoa toupave. 37 * Oa iava oirara rutu voeao vorarova Gegesa oea Jisas-re oiso puraaepa, “Vo kavuoro ava iraoapai,” uvare uriripaaepa. Oire uva va-a vao oa iava Jisas uvuoa-ia kaero viropa vorevira kaesa. 38 Uva rera ro ira kavuiva tugara Jisas kekipareva rutu oiso purapaoro, “Ruiipaparai ra vegei rutu kareve.” Oa iava Jisas vorevira rerare

* 8:21: Lu 11:28; Jo 15:14   * 8:22: Mk 6:47-52; Jo 6:16-21   * 8:24: Lu 5:5, 4:39   * 8:28: Mk 1:24   * 8:31: Ro 10:7; Re 20:1, 3   * 8:37: Ap 16:39

koruroepa oiso puraoro, ³⁹ “Voreu atoiare vo vii voaoro. Ra voa siposipori varao iava Pauto oara purare vii-ia.” Oa iava voare kareroepa voea rutupa oirara siposiposa vo rera vo uruiaro vara rutu iava varao Jisas oara purareva rera-ia.

Jisas Reito Oviivaaro Ravotovira Porete Pieirea Ora O Iria Rera Iava Varoa-ia Pitueva

(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Oire uva Jisas vorevira kareroepa uuko rovu iviropaoro. Oa iava oirara rutu rera-ia rorupaiva. Uvare rerare tuepaaepa voea rutu, osa vorevira kareroepa voea iare. ⁴¹ Oa iava iravu pouro viropa rera vaisiario, Jairas reito Reo Taisi Uvupa Kepa iava rera. Ira urioroepa Jisas kokotoaro ruvaria rekusa. Oire uva voava goruvira rutu rerare oiso puraparoepa, “E uvuipauai ra urio iraoou vore ragai vo kepaoro-ia?” ⁴² Ira oviivaaro kataivavi raga. Iria katai tau erao (12) iva-ia uvuipaopa. Oire uva tutuu piepa oirapa oiso ra kopiio. Oa iava voare Jisas avaroepa.

Uva riro irara rutu oirara rera kovokovoiva voa rerare ora guruoro. ⁴³ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova voea tapo tupaeva. Iria-ia kekira oisosa koveparo vokiara rutu-ia. Uva aue rutu uvuiario-ia toueva rera ragava kekira katai tau erao (12) ivaro vo osa oira oupareve. Uva va-a eva oa-ia oisosa riroara moniara viki ragapaeve riro irara rutupa ruvarupa irara, vo rara oira ruvarupaive. Osa viapau irai oisosa oira iava vo upia opesi piepareve. ⁴⁴ Oire uva urioopa rera isivaaro iare tutuu pieoro Jisas. Uva voaviva rera iava varoa vatuaoro-ia pitueva. Oa iava vagevagevira raga revasi upia opesi ovoiepa oira iava posiposi ovoioero. Uva viapau oiso vorerivira ita oira oupaiva vo upia eva. ⁴⁵ * Uva Jisas ora rera-ia oira sovooro oiso puraroepa, “*Trouto ragai-ia pitueva?*” Oa iava voea rutu taeaaepa oiso puraoro, “Ae, igei viapau.” Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Reito. Easi voeao vaio-a riro irara rutu oea vii kovokovoivoi viire ora guruoro.” ⁴⁶ * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Travu ira ragai-ia pituevoi. Oa iava oavure gorua rororai, oa avaei ragai iava irai veoro piesa.*” ⁴⁷ Oire uva oira o riakova iria taraiopa. Uva viapau oiso uvuipaopa ra rerare vatauo. Oa iava rerapa uriripaoro rirovira rikierikepaopa. Uva rera ruvaria-ia rekusa urioopa vo oirara rutu osireiario-ia. Oa iava voea rutupa tavitaviopa vao vituaro iava oa iava vavaea tovoeva Jisas-ia pituoro. Uva oiso puraopa, “Ragai iava ikauvira

raga upia opesi ovoieai.” ⁴⁸ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Oviiva oaa, vii vaoro oirao pie vovouaro oa vii ravotovira porete pie ovoivoi. Avau. Ra vii iava sopaua gavaurevira toupave.*”

⁴⁹ Oire uva tovaira reoreoparoepa, ovusa iravu oirato ro Jairas vo kepaaro iava urioroepa rera tavisa oiso, “Vii oviivaaro kopiioi rutu. Teapi tovaira Tisato pugu piepari va iava vao.” ⁵⁰ Oire uva Jisas va vao uvureva. Oa iava rera vo reoaro aatoooro oiso puraroepa, “*Eakepa uriripauai? Ragai oirao pieri. Oviiva oara ravotovira poretepaii vorevira tootooro.*” ⁵¹ Oa iava Jisas avaroepa Jairas vo kepaaro iare. Uva voa voea rutu kosi piereva. Vo osa voeao raga tapo voare koataro Pita vase ora Jon, ora Jems, ora aiteto avukarei, vaitereo uvava oviiva. ⁵² * Ovusa oirara rutu oirapa kakaeva gaupaiva. Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita gaupata. Viapau oiso kopiioi rutu. Easi eira uusi ragapaoi.*” ⁵³ Oire uva rera agesipaiva rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipaaepa, Iria o kopiioe rutu. ⁵⁴ * Oa iava Jisas oira vavaero-ia pituoro oirare oiso puraroepa, “*Kakaeva toreu.*” ⁵⁵ Oa iava tootooa oira iava kakaeva vorevira voreepa oira iare. Uva ikauvira vaaraa ovoioepa. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Oirapa aioara vai vateta.*” ⁵⁶ * Uva aite-toarei rirovira rope iraopasiepa. Oa iava Jisas goruvira rutu oiso vaiterei tavireva, “*Opeita irai tavipasivere.*”

9

Jisas Kovoa Vatareva Katai Tau Eraopa Aposel

(Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ * Oire uva voeare katai tau erao (12) disaipel keeroepa. Oa iava voea vatareva riroa gorua ora reesia tapo voeapa aue rei vaisi, oisore ra va iavirava vuri tugararo kosi piepaive, ora oaravu rutu tapo upiara. ² * Uva voea arureva Pauto vo Saraaro iava siposipopasa ora upiapa irara tapo porete piepasa. ³ Oire uva oiso voea tavipareva, “*Viapau oiso ra oaravu avu vai rutu kaepatavere vokapaoro. Ora viapau oiso ra tooroara vai-ia pitupatavere vokapaoro, ora oapara vai, ora opo, ora moniara vai. Ora viapau oiso ra eraeraovira kuvupara vai-ia pitupata tapo ora visiipa. Uvare voea auearo-a visii tokipasa voeao oea tavapasa avapatai.*” ⁴ Vosa okepai-ia koatata, oire ra vo kepa raga-ia touta vo tугurasa uva vo kepa-ia tupaoro ouruivu iare topa uvirosa auepata ita. ⁵ * Ari vosa viapau visii oupaive vore ora voea vo kepaoro-ia,

* 8:45: Lu 5:5 * 8:46: Lu 5:17 * 8:52: Jo 11:11, 13 * 8:54: Jo 11:43 * 8:56: Lu 9:21 * 9:1: Mk 3:13-14 * 9:2: Lu 10:1, 9 * 9:5: Ap 13:51

oire ra vo urui eva kavuoro avata. Ra ora visii iava kokotoaro iava rasiara tovetoveta voare voea vo vuriaro reesipasa. Ra va iava ora voea vo pitupituroarore evara rugooave.”⁶ Uva va-a eva oa iava avaaepa Vearo Sipoipo purapasa vo uruiara rutuia. Uva upiapa irara rutu tapo ravotovira porete piepaiva vorevira.

*King Herot Jisas Iava Uvureva
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)*

⁷ Oire uva King Herot Galili iavapa irara reitooaro ira vara rutu iava varao uvureva. Oa iava vavagisiparoepa rutu. Eake iava? Uvare oearovu oiso purapaaepa, “Jon eera ira tova tapi iava vorevira toreroi.”⁸ * Osa oearovu oiso purapaaepa, “Easi Ilaija eera ira vorevira ora karekeroi.” Vo osa oearovu oiso purapaaepa, “Easi reo topa piepatoa profetato eera tuariripato ira vorevira toreroepa.”⁹ * Oa iava ro Herot oiso puraroepa, “Jon kukuearore ragai voeaaro aruavora. Ari iroutoa rutu-a ro ira iava sipoisopaivoi oirara?” Oire uva va-a vao oa iava oiso ruipaparoepa ra Jisas kekereve rutu.

*Jisas Vo Vavae Tuku (5,000) Aio Piereva
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)*

¹⁰ Uva vorevira rera voeaaro aposel irara kareaepa Jisas iare. Oa iava rera tavipaiva varao rutu iava oara puraiva. Osa iava voea raga roporeva voea ouoro oirara rutu sovara iava. Uva ouruivu iare voea tapo avaroepa, oiso ra reareaave. Vo urui vaisiara, Betsaida urui.¹¹ Uva va iava uvuivoiva, voea sirova utuaepa. Uva viapau oiso Jisas voeare koruroepa. Uva voea rutupa Pauto vo Saraaro iava sipoisopareva. Ora oearovu rutu tapo upiapa irara ravotovira porete piepareva.¹² Ovaiarovi katai tau erao (12) Jisas iare urioaepa rerare oiso purasa, “Voeao taviri ra evoraro uruiara vai-ia uusisa avaave. Ora voeapa aioara vai voripaive voraro. Ari kuvau tapi-a vo-ia uva toupai. Uva viapau oirara vai toupai.”¹³ * Oa iava Jisas voea tavireva oiso, “Visii raga voeapa aioara vai vateta.” Uva oiso puraepa, “Viapau riroara vai-ia vo igei vara. Ari vo vavaevi raga vao-ia bret ora kataitoarei ataritoarei oaravia rutu-a varao toupai. Esa oiso vaio ruipapau-ia voeapa aioara vai vorisa avai, eke?”¹⁴ [Aue rutu vao vo vavae tuku (5,000) rutu uvuiaro oirara, vo osa viapau riakora ora kaka vure vievieiva voeao oea toupai.]

Uva Jisas rera voeaoro disaipel tavireva oiso, “Voea totoevira pau pieta oiso, oevavu

vo vavae tau (50) uvavivu, ra oevavu vo vavae tau uvavivu pauave, osa oevavu ita vo vavae tau uvavivu pauave.”¹⁵ Oa

iava disaipel oisi voea roorookavira pau-pau pieva. Osa iava voea rutu oirara rutu pau pieva.¹⁶ * Oire uva Jisas bret vavae ouoro ora ataritoarei vara rutuva vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava vara puteputeoro voeapa disaipel vara vatereva, oiso ra vara vateive voeapa oirara.¹⁷ Uva voea rutu uvuivira aioiva. Oa iava ururukoara guruiva varao oara kavu piropa. Oara-ia katai tau erao (12) aue pekuri agasi pieva.

*Pita Jisas-pa Taviroepa Oiso, Vii-a Kraiis
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ * Ovutavu-ia rera raga Jisas variroepa vo osa disaipel irara rera tapo toupai. Oa iava voa oiso voea akereva, “Apeisi ragai vaisipaiveira oirara?”¹⁹ * Oa iava rerare oiso puraepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, osa oearovu oiso, Ilaija ira oisoa reo topa piepa kovo purapareve voari tuariri. Ari oearovu oiso, iravu tuariripato profetato roari ira vorevira toreroepa.”²⁰ * Oa iava oiso ita voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Kraiis ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.”

*Jisas Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopyiravere Ra Vorevira Torera
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)*

²¹ * Oire uva vo reo-a vao oa iava Jisas goruvira voea vosireva oiso, “Opetta oisi ragai iava irai tavita.”²² Oa iava topa pievira oiso voea tavireva ora rera iava. “Oirato Oviitoaaro oiso riroara vai siitokaara vai oureve. Uva lotupa irapa irara, ora reipa irara pris, ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara rerare isivaavere. Uva rera upovere, ra vo pevapa voki-ia vorevira torerovere.”

²³ * Oa iava oiso voeare puraroepa, “Vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovereve. Oa iava uvuipa ra ora rera vo vavataaro kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia.”²⁴ Ro ira tootooaro virivaripareve, oava eva ope-sirovereve tootooaro. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaparo sirova utupaoro eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru.²⁵ Vosa irai sara kovo vai purareve, ra auero rutu oureve varao vo rasio-ia, vo osa eisi pieparo ora vuri piero, oire aa vao-a vearoa oa oureverevea oirato vo rasio-ia?²⁶ * Vosa irai ragaipa ariiparo vo oearovu osireiario-ia ora ragai

* 9:8: Mt 16:14 * 9:9: Lu 23:8 * 9:13: 2 Kin 4:42-44 * 9:16: Lu 22:19; Ap 2:42, 20:11 * 9:18: Jo 1:49, 11:27 * 9:19: Mk 9:11-13 * 9:20: Jo 6:69 * 9:21: Mt 16:20 * 9:23: Mt 10:38 * 9:26: 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:28

vo siposipoaropa tapo. Uva oisi-a eisi oia rerapa ita ariiraverea ragai vao Oirato Oviitoaaro, vo osa ragai vaarova keraria vorera. Ora vao Aiteto, ora voeao tugoropa irara enselpa irara vaaro keraria, oea rutu osireiara-ia rerapa eera ariiraverea rara. ²⁷ ✧ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Ari ita, oearovu oirara visii iava tootoovira toupaverea oea viapau tugu-raaverea kopiia-ia. Oea Pauto vo Saraaro keke rovoivere taru.”

Jisas Iava Varaua Avokorivira Kare-keepa

(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

²⁸ ✧ Jisas vo reo purareva, oa iava utu-pavira vo peva vatara vokiro isivaaro iava vo peva vao oureva oiso, Pita, Jon, ora Jems. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukuia oiso ra vao variri. ²⁹ Voa variriparoepa. Uva rera iava puaua avokorivira kare-keepa, osa rerare kuvupara tapo popoteepa rutu oiso sisikoreoro osa aviavia. ³⁰ Oa iava vao aitereivu oiratoarei rera iare ora karekesiepa voava Pauto vo uruiaro. Uva evaiterei Jisas tapo ora reopasiepa Moses vaio ora Ilaija. ³¹ ✧ Aiterea Pauto vaario-ia karekesiepa keraria evo aviavia. Uva vao ora reopasiepa aue tapo Jisas varao iava oara purarevere Jerusalem-ia kopiioro Pauto vo vovouaro sirova utuoro. ³² Oire uva Pita vase iava osireiara rurava. Oa iava oiso ruipapaaepa ra uusiave, osa viapau oiso uusipaaepa. Oa iava vorevira voea iava osireiara pariiva Jisas vaaro keraria kekesa, ora vaitere tapo aiterea rera tapo torepasiepa. ³³ ✧ Oire uva va-a vao oa iava Jisas arova avasa auepasiepa ovusa Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Reito. Igei-a vao vo toupai veorapai ra kepa peva vai pauio oiso, Vii okepai, ora Moses okepai, ora Ilaija okepai.” [Aue iava uvare Pita viapau vearovira taraiparoepa va-ia vao oa iava oisi eisi puraroepa.]

³⁴ Oire uva tovira raga vo reo vao purareva osa iriavu rukuta voea ruueva. Oa iava rirovira rutu uriri iraoaepa. ³⁵ ✧ Oira sovara-ia o rukuta oreovu Pauto vo rearo oiso puraepa, “Eera-a ragai Oviitoaaro ira reesiavora rera ropooro. Ira uvu iraota.” ³⁶ Uva oisi-a oiso osa puraeva vo reo vao, vao rera raga kekeiva osa toreparoepa. Oa iava ora tape pieaepa. Uva viapau irai tavipaiva va iava vao oa kekeiva vao.

Jisas Ravotovira Iravu Viovokoto Porete Piereva Vurito Tugarato Veraoro

(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Vokipavira pukuia iava vokiaepa voava varaoro, osa oavua riro irara

rera iare Jisas urioaepa raivaaro rerava aivarosa vao. ³⁸ Uva iravu oirato voea iava Jisas-re keeraoro oiso puraroepa, “Tisato, goruvira rutu vii arepaavoi oiso ra oviitoo oaa kekeri kataitoavi raga. ³⁹ Ira-ia pitupareveira iravu vurito tugarato. Oa iava rirovira oivepaoro ikaupavira kove ovoiparoveira vurivira rutu. Ra popotevira rera gisipoaro-ia kosikosipa piro aue ruiuiso. Ari ita, rera iava varaua vuri pie iraopareveira. Ra va iava viapau oiso ikavira rera eakapareveira. ⁴⁰ Oa iava vii voeaarore gau ragapaavorao disaipel, oiso ra rera ro vurito tugarato kosi pieive. Oa viapau uvuipaaerao.”

⁴¹ Oa iava Jisas rera aatooro oiso puraroepa voeare, “Ae visii vao-ia oirara vo vokio iava. Viapau oiso oirara pie vovou vaiei visii-ia. Vuri sopa irara rutu-a visii. Ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaaaveira? Ora ovirovu purapaavere visii vo vovouaro-ia kasikasipao, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata?” Uva va-a vao oa iava rerare ora poreoro oiso puraroepa, “Oviito oarava uriou.” ⁴² Oire uva rera raga kakaeto urioroepa. Oa iava rera vurito tugarato rera-ia vikiroepa rasiua arore rera sisiputaoro rutu vurivira. Oa iava Jisas rerare tugarato kasipuroepa rera kosi pie ovoioro rera iava ro kakaeto. Oa iava vorevira aiteto vatereva rera. ⁴³ ✧ Oire uva vao-a vo uva oirara rutu vao riroa Pauto keriaro vo goruaro kekeiva. Oa iava ora sitaaepa rutu va-ia tavetavepaoro.

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Tavi-roepa Oiso, Kopiravere

(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Oa iava rirovira rutu vara iava rugorogo irapaaepa varao oara purareva. Oa iava Jisas voea disaipel tavireva oiso, ⁴⁴ “Vearovira rutu ora visii iava kokiara gereta, ra vo reo uvuoro va oriruta. Uvare utupauavi Oirato Oviitoaaro vateivere keripa irara vavaeoro iare.” ⁴⁵ ✧ Osa iava viapau vo reo vituaro-ia taraipaaepa vao vatao reo oa purareva ora rera iava voeare. Oa iava viapau vo reo-ia taraipaaepa vearovira. Uva vo reore ake arapa uriripaaepa rera asavira.

Irouto-a Reito?

(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Uva voea raga disaipel reoa-ia ora upopaaepa oiso ora reopaooro, Iroutoa rutupa ro ira vigei iava reiparoi? ⁴⁷ Uva Jisas voea vo rugorugooaro-ia tarairoepa vao oa toupaiava vo voea iava sopaura. Oa iava iravu oureva kakaeto garetovai ora rera ruvara-ia rera tore piesa. ⁴⁸ ✧ Uva voeare

oiso puraroepa, “Ro ira ro kakaeto tauvaporeve vo ragai vaisiaro-ia, rera-a eera ira ragai tauvapore. Ora ro ira ragai tauvapore, ira ita ro tauvapore ira ragai arureva vore. Ari ita, ro ira gare visivi rutu toupare akaipavira visii rutu vao-ia vuutaaro-ia, ira-a eera rovopatoa rutu visii rutupa vo Pauto osireiaro-ia.”

Ro Ira Viapau Visiiva Keriparo Uva Rera Eera Vatetoa Oavisii

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jon oiso puraroepa, “Reito, iravu oirato kekeiovo osa vuri tugararo kosi piepare vii vaisiaro-ia. Ari ita, vo osa viapau vii sirova utuparoveira oiso osa igei vii sirova utupaioveira. Uva va-a eva oa vituaro iava rerare koruie.” ⁵⁰ * Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Eakere rerare korutae? Ari ita, ro ira viapau vigeiva ora keriparo, eera-a ira vigeiva tavosivira toupare.”

Vo Sameria-pa Irara Ora Voea Vo Uruiaro-ia Korukorupaoro Jisas Siguiva

⁵¹ * Vo vuuta-a vao oa tutuu pieiva oai-ia Pauto oiso ruipaparoepa ra Jisas kae pierere vorevira vuvuiua iare. Oire uva vo vuuta iava vo vokia rovoroepa rera vo ruiparo tovooro, oiso ra Jerusalem iare avaro. ⁵² * Osa iava oeavu ira pierere vo reova vao ora rera iava. Uva ouruivu-ia karea viropa Sameria vo uruiaro. Oa iava rera varaaro vatatoposa aueaepa. ⁵³ Vo osa voea voveo vo uruia vao rerapa Jisas reasi irapaaepa vova ora voveo vo uruiaro-ia. Aue iava uvare oiso taraipaaepa rera-ia, Ari ro-ia Jiu ira Jerusalem iare avaparo, osaravu rutu iava rera. ⁵⁴ * Uva va vao kekesiva vaiitereo Jems vaio ora Jon. Oire oa iava Jisas-re oiso purasiepa, “Turaro, apeisi vovoupau ei ra tuitui kasire keeravio. Ra voveo oirara kasisa varape vova vuvuiua iava?” ⁵⁵ Uva Jisas vaiitereie kasipuoro vaiiterei tape piesa ora poreroepa. ⁵⁶ Oa iava ouruivu raga iare topaa viropa ita.

Irouto Ro Ira Jisas Sirova Utu Ruipaparo (Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Oire uva raivaaro vokapaoro avapaaepa. Uva vao iravu oiso Jisas tavipareva, “Voraro ouruuroa rutu-ia vokapaoro avapauvere, uvaroa vii sirova utuparavere.” ⁵⁸ Uva oirato vo vovouaro rutu kareke piesa oiso puraroepa rerare, “Aakau kare varaaro rikuara toupaveira rasiuaaro. Ora kokio kare oea tapo varaaro epitara toupaveira. Ari ragai Oirato Oviitoaaro viapau oiso oai epao tavukia vai ragaipa ora ragai iava kukue uusi piepasa.”

⁵⁹ * Uva va-a vao oa iava Jisas oiso iravu tavireva, “Ragai sirova utuu.” Oa iava

rera ro oiso puraroepa, “Vearopai ra ragai iava vase rovoroi. Ra aite tova rovosa vore rovora, vo rara kopiuro.” ⁶⁰ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Eagara, voveape evoea kopii rugoo irara ra ora vovea raga ora tovapaave. Osa vii Pauto vo Saraaro iava siposiposa avau.”

⁶¹ Uva iravu ita rera tavipareva oiso, “Turaro, oiso ruipapara ra vii sirova utupara. Uva apeisi vovoupau? Ra ragai iava vase rovoroi auere ra sekan rovosa vore rovora ragai voveaaro.” ⁶² Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Ro ira ora rera vo kovoaro-ia pitu rovoreve, oire ra vovoa orugorugoorovu ita porero utupavira, ra apeisi ragavira rera vo kovoaro vearovira rutu karekepe? Ira-a eera viapau vuviparo vo kovo-ia pitureve Pauto vo Saraaro-ia okovoa toupaveira.”

10

Jisas Erao Vatara Tau Erao (72) Siporeva Rera Vo Kovoarova

¹ * Vo utupavira Turaro erao vatara tau erao (72) reesirevoiva, vovea eraeraopavira siporeva. Uva iraaepa rerapa uruiara rutu iare, varao reipa uruiro ora garepa uruiro tapo. Uva utupavira rera raga avasa aueparoepe vo uruiro iare varao. ² Oire uva Pauto vo kovoaro reesiro oiso puraroepa vovea, “Riroara aioara vioroe, oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo vovea tavitavipasa. Eisi osa iava variripatavere rore ira vo kovoaro-a. Ra va iava kovopa irara vai siporeve rerapa aioara gurus aue oirara.

³ “Uvuta! Visii sipopaavo oiso osa sipsip kakaero aakau kare vuutaaro iare, okarea vo kakaero aiopaveira. ⁴ Opeita moni oaparo vai kaepatavere, ora ogataara vai, ora aue tasipa su. Teapi ora visii vo vuutaroaro pute pie ragapata ora reoreo ragaparo oearovu tapo voraro raivaaro. ⁵ Oire vosa oai-ia kepa vai koatasa auepata, oire ra oisi pura rovota, Visii vao vo kepao iava kave vovovira touta. ⁶ Vosa irai kave vovoutoa vai vo kepa-ia toupaveve, oire ra va vao kave vovou tovota rera-ia. Ra rera iare vira piro. Ari vosa viapau oisi irai, oire ra visii vaaro kave vovou vao oa vateta oa visii iare ita vorevira vorepere, vo rara irai viapau va oupareve. ⁷ * Oire ra vao katai kepa raga-ia toupata. Ra vo kepa raga-ia aiopata ora ukaipata tapo varao oara vatepaive visiipa vao. Aue iava uvare ro ira Pautoa-pa kovopareve oirara tauvapaoro, irapa torevokopai oiso ra tauvaa oupareve oearovu ruvara-ia, vovea oea tauvaporeve

* 9:50: Mt 12:30   * 9:51: Lu 13:22   * 9:52: Mt 10:5; Jo 4:4   * 9:54: 1 Kin 1:10, 12   * 9:59: Mt 8:21, 22

* 10:1: Mt 10:1; Mk 6:7   * 10:7: Mt 10:10; 1 Ko 9:14; 1 Ti 5:18

voea tokipaoro. Ari ita, viapau uvuipatai ra okeparovu iare ora sikasikapata. Ari uvuipatai ra katai kepa raga-ia toupata.

⁸ “Oire vosa ourui-ia kare uvirota, ra voa visii ouive vorarore ora voea vo keparoaro-ia. Oire ra aioara aiopata varao oara visiipa vatepaive. ⁹ Upiapa irara porete piepata voa vo urui-ia. Ra oisi voea tavipata tapo, Pauto vo Saraaro tutuu piepaivoi visii iare. ¹⁰ Ari vosa ourui-ia kareu virota vao oa-ia visiiire korukorupaave, oire ra vo urui vuutaaro-ia toresa avata voava voea siposiposa ¹¹ oiso puraoro, Ae! Poupou rasiro igei kokotoaro-ia votoei. Oire uva visiipa Pauto vo kasipuaoro kareke piepaivoi vara vorevira tovetoveoro ora igei kokotoaro iava. Ra va iava oiso vearovira taraita, Ari ita, Pauto vo reoro visiiire keera ragapai osa va uvu ragapatavoi. [Ari ita, tutuu pie ragavoi Pauto vo Saraaro ovusa vapa reasipatai]. ¹² * Oire uva visii tavipaa vao iava Ovoioapa Voki oa-ia Sodom vata voeao oea oisoo vuri pitupitu purapaive, oea vo siitokaaro ouivereea, oa-ia visii vo siitokaaro puteverea riroa rutu.

Siraovira Rutu Vo Uruiropa Oara-ia Via-pau Ora Voea Iava Sopaura Oaive Porepaive (Matyu 11:20-24)

¹³ * “Siraovira rutu visiipa vo Korasin urui. Ora siraovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon voari rutu tuariri, oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oearea rutu vuri varorovi raga-ia tuupaeri. Ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Oa iava sopaura oaive voea iava pore pirori vova vuriara oaive iava. ¹⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo oiso, Vo vokie vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka ouverea vo uruireo Taia uruirei ora Saidon, oa-ia puteverea rutu vo tavaka visii vaoro. ¹⁵ Ari visii Kapaneam vata visiigoa kae viro ruipapataveira vuvuiua iare, oiso ra rei vaisipata, raa? Ari viapau. Easi visii vara pieverea vuri tapire.”

¹⁶ * Oa iava oiso Jisas rera voeaaro disaipel tavireva, “Ro ira visii gisipoaro uvureve, oire uva rera-a ita eera ira ragai gisipoaro uvurevoi. Ari ro ira visiiire isivaroi, eera-a ita ragaire isivaroi ora ro tapore Pauto ira ragai arurevora vore.”

Erao Vatara Tau Erao (72) Kovopa Irara Oea Vorevira Kareeapa

¹⁷ Oire uva utupa visivi erao vatara tau erao (72) vorevira kareeapa. Oa iava rorupaiva oiso puraoro, “Turaro, igei vii vaisiario iavirava voeaore reopaie vuri irara tugara. Oa iava igei vo reoro uvu- paivo rutu, vo osa oearovu iava voea kosi piepaio. ¹⁸ * Oa iava Jisas oiso voeaore pu- raroepa, “Seten tueava osa oiso vararoepa osa parakauoro vuvuiua iava koveoro, vo uvare viapau gorua vai epao rera oiario. ¹⁹ * Uvuta! Ragai visiipa gorua vatepaivoi. Oa iava ro-ia putetavere ira vigeiva keriparoveira Seten. Ra va iava vo kareo rutu-ia tapo puteta voea-ia tasiro rakoru kare ora siikopi kare. Ra va iava viapau visii vuri pierve ro vurito. ²⁰ * Opeita rorupaoro oiso purapata, Vuri tugararo igei vo reoroaro uvupaiveira. Viapau. Ari Pautoa-ia roru iraopata ira visii vaivaisiario rigatoreva rera vo uruiaro-ia oiso puraoro, Ragai voeaaro-a visii.”

Jisas Rorupareva Rutu Oa iava Veoro Vaisi Purareva Pautoa-ia Aiteto (Matyu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ * Vo vuutao-ia Tugoropato Uraurato rorua kareke pierveira Jisas soparo-ia. Oa iava oiso puraroepa, “Aite, vii Reito Turaro vuvuiua-ia ora vo tapo rasitoo-ia. Vii-ia veoro vaisi puraavo. Uvare vigeo-ia varao rutu vatauriva voeao asavira oirara oea-ia taraiara toupai vo ora voea vo rugorugooaro-ia. Oa iava voeao raga kareke pierveira oea oiso toupaveira osa garepa kaaero. Iu ita. Aite, vii raga vo ruipaaro osa oiso vearovira toupaveira.

²² * “Aite ragai vavaeoro-ia varao rutu tovereva. Uva viapau irai oiratoa vai taraiapa rutu ragai-ia Oviito. Ari Aite raga kataito. Ira ragai tarai iraopa ragai-ia. Ora viapau irai Aite-ia taraiapa rutu. Viapau. Ari ragai raga rera-ia tarai iraoparai, ora voeao oea-ia Aiteto kareke piepareveira Oviito ora rera vo ruipaaro sirova.”

²³ Oire uva voea raga disaipel Jisas tapo toupaveira. Oa iava voea iare ora poreroepa oiso puraoro, “Oearovu oirara roruive vosa oarai kekepaive varao oara kekepatavoi vo vokie ragai ruvara-ia. ²⁴ * Ari ita, visii tavipaavo oiso, Voari tuariri uva riro irara profet irara ora king irara oearoa orekerovu rutupa varao oisoo ruipapaave, oiso ra vara kekepaive varao Pauto vo Saraaro iava oara kekepatavoi. Uva viapau oisoo vara kekepaive. Ora vara tapopa ruipapaave oiso ra vara uvupaive varao oreoroa ragai iava. Uva viapau vo reo oisoo uvupaive.”

* **10:12:** Mt 10:15, 11:24 * **10:13:** Lu 6:24-26 * **10:16:** Mk 9:37; Jo 13:20 * **10:18:** Jo 12:31; Re 9:1, 12:8-9
* **10:19:** Ap 28:5 * **10:20:** Sam 69:28; Dan 12:1; Hi 12:23; Re 13:8, 21:27 * **10:21:** 1 Ko 1:26-29 * **10:22:** Mt 28:18 * **10:24:** 1 Pi 1:10

Vo Sameria-pato Ora Rera Keripatoaropa Siraoroepa

²⁵ Oire uva iravu taraito Reo Taisi-ia toreroepa Jisas-ia kokarasa rera tavatavaeoro. Ira oiso puraroepa, “Tisato. Eake vai-a uvuiparai ra oai puraa. Ra va iava Tootoo Ovoi oua vao oa opesi asavira toupai?” ²⁶ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Oavu rigato-a oa toupai Reo Taisi-ia. Oire uva apeisi ragavira rugorugoopau va vieipaoro?*” ²⁷ * Uva Jisas vo rearo aatooro oiso puraroepa, “Turaro eera-a vii reraaro Pauto. Ira ragapa vii iava sopaua rutu vateri, ora vii vaoro rutu tapo rugorugooara rutu, ora gorua, ora taraiara rutu rera ragapa. Ora eisi osa ropa siraopau ira vii ruvara-iavi toupaveira, oiso rutu osa ora vii siraopaveira.” ²⁸ * Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “*O ita! Torevokovira vo reo aatori. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipavei ra va iava Tootoo Ovoi rutu ouri.*”

²⁹ Ari ita, ovusa rera ro riro taraito oiso ruipaparoepa ra ora rera raga vaisiario raga veaoreve. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “*Troutoa irao-a ira ragai ruvara-iavi toupaveira?*” ³⁰ Oa iava Jisas rera vo rearo topa piepaoro oiso puraroepa,

“*Iravu oirato ira Jerusalem iava vararoepa Jeriko iare. Uva vuri irara riro kaviru irara rerava aivaroiva raivaaro. Oa iava auero rutu rera varaaro ouiva voa rera vurivira rutu upooro. Oa iava kopii ragaroepa rutu.*” ³¹ Oire uva iravu koruou purapato pris ira vo raiva gaepareva. Oa iava voa rera vatavatareva vo raiva vatuaro-ia avaro. ³² Uva iravu ita Livai ira oisoa Tugoropa Kepa-ia kovopareve, ira ita oisi raga rera kekeoro rera vatavatareva.

³³ “*Oire uva iravu Sameria-pa irara iava rera, voeao oea oisoo voeava Jiu ora keripaave, ira voa rera kekeoro rerapa rirovira rutu siraoroepa.*” ³⁴ Oa iava rera ruvara iare tutuu pierева. Uva voa rera-ia aue wel petoreva. Ora wain ovi tapo oa ro iava kokoroepa vorarore kapuara-ia, oiso ra opeisi. Oa iava rera kae piereva ora rera oiraaro iare donki. Osa iava rerava avaroepa rera tovosa oavu-ia tavete uusi piepa kepa. Oire uva voa-a evoa uva vearovira rutu rera tokireva. ³⁵ Vokipavira moni erao kina (K2) vatereva ropa ira vo kepaoro-a va vao tavete uusi piepa kepa. Uva oiso rera tavireva, Vearovira rera tokipari. Ari vosa vii oaiaro-ia rera tokirivere, oire vosa vorevira vorera ra viipa oai kare piea vorevira. ³⁶ Oire ra apeisi rugorugoopavei? Iroutoa vai-a vo pevao iava ira oisi eisi rera piereva vo uvare rera ruvara-iavi toupavei, ro ira vuri

pieiva kavirupa irara?” ³⁷ Uva va-a vao oa iava rera ro Reo Taisi-ia tarapatato oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira rerapa siraoroepa rera tauvaoro.” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “*O ita, uva oisi raga piesa avapauei.*”

Vo Mata Vaio Iava Toupai Ora Maria

³⁸ * Oire uva vokapaoro avaparoepa raivaaro disaipel iraraaro tapo. Oa iava ouruivu-ia karea viropa. Uva iriavu riakova, oira vaisiario, Mata iria rera ou pieeva ora oira vo kepaoro iare, oiso ra aioa vai vateeve rerapa. ³⁹ * Uva oira Mata taevaaro toupavea Maria. Oa iava urioopa Maria rera Turaro kokotoaro ruvara iare. Uva voava rera vo rearo uru piepavea. ⁴⁰ Vo osa Mata riro kovo rutu purapavea aioara ravaapaoro rerapa. Oa iava oirare rugorugooara viriva rutu. Uva Jisas iare urioopa oiso purasa, “Turaro. Asi ragai taevaaro ragai arova avaoi. Oa iava ragai raga varao-ia virikisiparai vara vatatopopaooro aioara. Oire uva apeisi vai-a vao rugorugoopavei? Oiso ruipaparai ra oira aruri ragai tauvasa.” ⁴¹ Oire uva oira aatooro oiso puraroepa ro Turaro, “*Mata. Eakere riro rugorugoooro rutu purapari ora vii iava sopaua vavata pie ragapaooro?*” ⁴² * Ari ita, kataia ragapa poteparivoi oa veaorapai viipa. Oa-a vao oa purasa oira vo vovouaro tovopaveo Maria, oiso ra ragai vo rearo uru piepavee. Ari ita, viapau uvuipaveiei ra va vao veaoro ruipa verave oira iava.”

11

Vo Toupai Variripa Pitupitu Iava (Matyu 6:9-15, 7:7-11)

¹ * Oire uva uvavu variripaoro toureva Jisas. Oa iava variri opesiroiva, iravu disaipelto rerare oiso puraroepa, “Vearopai Turaro ra igei tarai pieri variria vo pitupituaro iava, oiso osa Jon ora rera voeaoro tarai piereva disaipel.” ² Osa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Vosa variripata, ra oiso purapata, Aite. Vii vaisiaropa avivikepaiei va kae piepaoro rutu, uvare Tugoropa Vaisito-a vii.*”

Vii vaoro Sara urio pieri poeravira.

³ Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.

⁴ * Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara oearovu iava oaravu vuriana vera rovoipa voeao oea igei vuri piepaveira.

Ora vosa kokarapara igei iare tutuu piepaive, oire varapa igei vatatopo piepari oiso, teapi vara-ia koveivere.”

* 10:27: Diu 6:5; Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14 * 10:28: 8:35; Ap 22:3 * 10:42: Sam 27:4 * 11:1: Mk 1:35

Lev 18:5; Mt 19:17 * 10:38: Jo 11:1 * 10:39: Lu * 11:4: Mt 18:35; Mk 11:25

⁵ Uva Jisas oiso puraroepa, “Easi pasi, visii iava irai epao ira vatetoo vaiaro epao. Uva eera ovokivu-ia voki vuuta-ia avaroepa rera tavisa oiso, Ragaipa bret peruva vai vateri vatetoo oaa.” ⁶ Ari iravu ragai sara-toaaro urioaroi raivaaro ragai iare. Uva viapau aioa vai ei oa vateavere rerapa. ⁷ Oire uva rera ro ira kepa sovara-ia toupaveva ira rerare oiso puraroepa, Auoro tupavo. Viapau uvuipauei ra ragai pugu pie ragari uusi arapa. Ari ita, kakae vure uusiai ragai tapo urua-ia. Uva viapau uvuiparai viipa oavu avu vai vatesa! Oire uva apeisi-a? ⁸ Visii tavipaavo, Vosa taraiparoeri oiso, Ragai vatetooaro ro-ia, oire ra viapau rerapa aioa vai vatereva. Uva kasivarivira rutu rera arepareva. Uva va-a vao vituaro iava rera vatereva aioara. ⁹ * Osa iava oiso visii tavipaavo, Pautoa-pa variripata arepaoro, ra va iava visiiapa vara vatepareve. Taraapata, ra vara kekepata. Rataoa totota, ra Pauto visiiapa karureve. ¹⁰ Ari ita, voeao oirara oea Pautoa-pa variripaave, ra va iava orekerovu oupaive. Ari ro ira orekerovure taraapareve, ra rera ita vara kekepave. Ari ro ira rataoa totoreve, irapa eera Pauto karurevere, vo rara rera vaaro uvureve variria.

¹¹ “Oire vosa irai oviitoo vaiaro visii iava irai aitetoo vai arepareve oiso purapaoro, Aite. Ragaipa ataritoo vai vateri, ra irai aioa. Uva apeisi-a? Ra aitetoo rakoru vai vaterere rerapa, raa? Viapau. ¹² Ora vosa rera oviitoo rera aitetoo arepareve, oiso ra rera vaterere aue takura vao va aiosa. Ra pasi vuritoo vai vaterere aue siikopi? Easi eva tapopa viapau. ¹³ Oire visii vao vuri irara visigoo veopara vatepataveira ovii irara oavisiiapa. Uva oisii a eisi osa iava vearovira rutu taraipavio va-ia vao, Osa ragavira Aite vearotoo rutu ro vova vuvuiua-ia Tugoropoto Uraurato pute pievira vatepareveira voeaopa oea rera arepaiveira rerare variripaoro.”

Vo Oiso Puraapea, Jisas Bielsebul Tapo Kovopare

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ * Oire uva Jisas iravu vurito tugataro kosi pierveva iravu iava oirato ira iava gisipo kapueva. Uva rera iava rera ro tugataro avaroepa. Oa iava ro kapuu gisipoto vorevira reoreoroepa. Uva va-a vao oa iava tavetave irapaiva rirovira rutu rugugoopaoro. ¹⁵ Ovusa oearovu oiso purapaapea, “Easi ro voeao vuri irara tugara kosi piepare aue Bielsebul vo goruaro iava, ro vuri irara tugara turarotoaaro.” ¹⁶ * Vo osa oearovu oiso purapaapea rera arepaoro, “Ravotoo vai purari. Ra oai iava

vii-ia taraiio oiso, O oiraopavira vii vao arureva Pauto vuvuiua iava.” Uva va-a vao oa-ia oiso ruipapaaepa ra va iava vao rera tavatavaeive. ¹⁷ * Ari ita, osa voea vo vovouoroaro-ia tarai rovororoepa. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Vosa oavuu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave. Ra va iava ora opesi pie ovoiaive. Ora vosa oavuu katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo keparei puraoro. Oire ra ora opesi pie ovoiaive ita. ¹⁸ Vosa Seten rera raga ita Bielsebul ira vo saraoro ora sikaave, ra apeisi ragavira gorua oupaive ro voea-ia? Eisi osa ragaire purapatai oiso, Aue Bielsebul vo goruaro iava vuri tugataro kosi pieparevo. Asi viapau oiso uvuipaai ra voea raga ora kosi piepaave. Uvare voea raga ita-a. ¹⁹ Oire vosa Bielsebul oiraopavira ragai tavupareve vo osa vuri irara tugara verapaa, oire ra iroo visii voeaoaro tavupaive vuri tugataro verapaa, raa? Uva voea-a evoea visii raga voeaoaro oea visii vo vuriaro karekeivere poeravira rara. ²⁰ * Ari vosa Pauto vo goruaro ragai tavupaive voeao vuri irara tugara kosi piepaoro, oire ra va iava oiso taraita, Pauto vo Saraoro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

²¹ “Vosa riro varivaritoo vai ora irai okepaiaro-ia uutuparo togava vaiva, ra va iava vearovira rutu vara rutu rera varaaro oriruvira toupave. ²² Oire ra irai riro varivaritoo vai karero vuro rera iare. Ra rera-ia putereve varao rutu itooro rera ruvaria togara ora toorio varao upo purapara oara-ia rariparo. Ra va iava vara rera varaaro roo pierveve oearovu rutupa.

²³ * “Vosa irooto ro ira viapau oiso ragai tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irooto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, ari ita uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

Vurito Tugarato Vorevira Voreoroepa (Matyu 12:43-45)

²⁴ “Vosa iravu iava kosiro viro ro-ia tugataro vore avaro raaka tapi voo ora rerapa toua vaire taraasa rearea taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevoiva, oiso puraro, Voreparai vo kepaoo iare uva tou rovopaavora tuariri. ²⁵ Oire vorero vo kepa kekesa, vo rara vo kepa viouive va rekooro. ²⁶ * Uva va-a vao oa-ia oisoo oavuu erao vatara tugara tuvutuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouoroaro vuri vovouoro oisoo rera vo vovouoroaro-ia putepaive rutu. Oire ra voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voo vo oirato soppaaro-ia. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraoepe rutu vo touo-ia puteoro

* 11:9: Je 1:5-8; 1 Jo 5:14-15 * 11:14: Mt 9:32-34 * 11:16: Mt 16:1; Mk 8:11 * 11:17: Jo 2:25 * 11:20: Eks 8:19 * 11:23: Lu 9:50 * 11:26: Hi 10:26; 2 Pi 2:20

oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopaveve.”

Vo Rorua Rutu Oupa Pitupitu Iava Toupai

²⁷ ✱ Jisas vo reo purareva ovusa riro irara toupai. Oea vuruvuru-ia iriavu riakova toupavea. Iria oiso puraopa keeraoro, “O-ia iria vii kavavea ora vii roro pieeva iria rirovira rorupae, uvare viraakoava toupaveoi.” ²⁸ ✱ Vo osa Jisas oira vo reoro aatooro oiso puraroepa, “*Viapau. Asi voveao-a oea Pauto vo reoro uvupaoro va sirova vearovira utupaave, oea roruive.*”

Oearovu Ruipapaaepa Oiso Ra Ravotoa Vai Kekeive

(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ ✱ Uva rirovira ora gurupaepa. Oa iava oiso vovea tavireva, “*Visii vao vo vokia iavapa irara vuri irara. Visiigoa ragai arepata oiso ra ravoto reesi vai puraa ora ragai reesipasa. Ra oai keketa. Osa viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga-a vao oa keketaverea oiso osa piereva Jona ravotovira.*” ³⁰ Vo tuariri uva Jona ro reo topa piepato profetato vao reesia karekereva voveopa Niniva, vo osa ravotovira vo pevapa voki-ia vova atarito sopaaro iava vovevira toreroepa oirara vuutaaro-ia. Oire uva oisi-a eisi osa pieaverea ravotovira visiipa va vao reesia karekeoro visiigoa vo vokia-ia toupatavoi. ³¹ ✱ Uva vo osa vo vokia-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieireverea, ovusa kwin o oiso Siba rovirieia-ia toreoverea aue kort. Oire ra voveao vo vokia iavapa irara togaeverea reora-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraitoa. Ari ita, uva vo toupaveoi ro ira Solomon-ia putepare. Vo osa viapau rera vo reoro uvupata vovouisiro oavisii poresa. ³² ✱ Utupaua Pauto oirara rovirieireverea vo vokia-ia oa-ia voveao Niniva kortua-ia toreaverea. Ra vo vokia iavapa irara togaive reora-ia. Eake iava? Uvare Jona vo reoro uvuiva vao oa-ia vovea tavireva. Oa iava sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupave visi vuutaaro-ia ro ira Jona-ia putepare.” Eisi osa puraroepa Jisas ora rera iava tavipaoro.

Varua Vo Aviaviaro

(Matyu 5:15, 6:22-23)

³³ ✱ Uva oiso puraroepa, “*Viapau vuruvuru rukuepaiveira, ra vara tovopaive rikuaa sovara-ia vo kepara sovara-ia, eke vo baket vai roero. Viapau. Asi vo tebol ivara-ia oira tovopaiveira. Ra voveao oea*

koatapaave vo aviavi kekepaoro vo-ia avi-avia.” ³⁴ ✱ Oiso-ia osireitoarei-a aua vovea sopaua. Vosa osireiara oavisii roroiovira toupave, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira ita aviavivira toupave. Ari vosa osireiara oavisii tapo rupavira toupave, oire oisi raga ita tapo sopaura oavisii rupavira toupave. ³⁵ Oisi-a eisi osa raga ita ora vatatopopata. Teapi eva aviavia oa visii sopaaro-ia toupai rupape. Ra va iava viapau vearo rugooro eveita. ³⁶ Oire vosa visii iava rugorugooara rutu aviavivira toupave, ra viapau oa visii vara iava rupapape. Oire ra oiso aviavipaive osa vuravu o iria roropaveve visii rutu-ia.”

Vuri Pitupitu Puraiva Farisi Voearei Ora Tisa Irara

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ ✱ Vo reo-a vao oa purareva Jisas. Oa iava iravu ratarataa vovouto Farisipato rerere keeroepa oiso ra rera tapo aioreve. Osa iava Jisas koataroepa tebol-ia pausa. ³⁸ Oire uva rera ro Farisipato rerava vurapaveva osa vo paupaoro aiopaveva, uvare viapau vavaea sisu rovoreva Reo Taisi sirova utupaoro. Oa-a vao oa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa. ³⁹ Uva Turaro oiso rerere puraroepa, “*Visii vao-ia Farisi visiigoa kap iava varua raga sisigarue piepataveira ora aue dis, osa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava kavirupa vovouro ora varao vuri pitupituro.*” ⁴⁰ Visii vao evao kukue irara. E Pauto auero iava varura raga purareva, uva viapau tapo vara sopaaro purareva, raa? ⁴¹ Ari ita, vao oa visii sovara-ia toupave oa-ia uvupatai ra va-ia voveao apota irara tauvata. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava visii iava auero rutu sisigaruepape.

⁴² ✱ “*Visii vao-ia Farisi visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vava vatevate ragapataveira varao iava tau-tauara rutu iava. Oiso ra utuiva geesi purapata Pautoa-pa korouu purapaoro. Uva eisi osa piepaoro torevoko pitupitu vatavata iraopataveira ora varao visii varaaro Pautoa-pa siraopa vovouro. Eisi osa vo pitupituro purapata korouu purapasa. Oire ra viapau opitupiturovuo varao reipara kavupata. Ra va iava visiipa torevokopape.*

⁴³ “*Visii Farisi ora vatatopo iraopata. Visiigoa oirara rutu osireiario-ia pau ruipapataveira Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia vo rovopara-ia paupa tavukiro. Ora riro oiso ruipa irara visii ra oirara rutu*

✱ 11:27: Lu 23:29 ✱ 11:28: Lu 8:21; Jo 15:14 ✱ 11:29: Mt 16:4 ✱ 11:31: 1 Kin 10:1; 2 Kro 9:1 ✱ 11:32: Jna 3:5 ✱ 11:33: Mk 4:21; Lu 8:16 ✱ 11:34: Mt 6:22-23 ✱ 11:37: Lu 7:36 ✱ 11:42: Mt 23:23

visiiva vearo voki purapaive visiipa ora avivikepaoro voraro uupa tapirovi.

⁴⁴ “Visiü vao-ia ora vatatopo iraopata. Visiügoa oiso rutu toupataveira osa tova vao oa rasito sovara-ia toupaveira. Oire ra oirara viapau va-ia taraipaoro va ivara-ia tasiapaoro vokapaive vo eruro ivara-ia. Eisi osa visiü iava sopaura toupaveira vao iava vuri vovouro.”

⁴⁵ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisi-ia ira rera vo rearo aatooro oiso puraroepa, “Tisato. Asi vii eisi purapaoro igei tapo toviparivoi.” ⁴⁶ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Visiü vao tarai irara Reo Taisi-ia visiügoa ora vatatopo iraopata. Visiügoa riro vavatapa ruuro-ia oirara ogata piepataveira varao visii raga varaaro reo goruro. Vo osa ora visii raga tapo viapau varavi-ia pitupata sipareoaravi raga iava voea tauvapasa oea vara kaepaive.

⁴⁷ * “Visiü ora vatatopo iraopata, uvare voari tuariri aao irara oavisii oisoa profet irara upopaive. Oa iava voea vo tova uruiroaro oritopataveira. ⁴⁸ Oire uva oisi raga-a oiso osa piepaoro visii vo rugorugooroaro karekepatavorao oiso purapaoro, Vearo pitupitu-a vao oa puraiva voeao igei aao iraraaro voeao profet irara upooro. Uva va-a vao oa iava voea vo tovaroaro oritopataveira. ⁴⁹ * Aue iava uvare Pauto ora rera taraiaro-ia riroa oiso puraroepa, Voea iare profet irara sipoaverea ora voeao aposel irara. Oa iava voea iava oearovu tariopaiverea voea upopasa. Ra oearovu tapo voea iava vuri piepaive. ⁵⁰ Uva va-a eva oa-ia voeao vo vokie iava voea vo vuriaro vo voriaro ouivere. Aue iava uvare profet irara upopaiva voari tuariri rutu. Uva vo vokie-ia tugurasa urioi oisi raga piepaoro oiso. ⁵¹ * Osa raga ita voari tuariri uva Ebel uporeva arakoto ro torevoko vovouto. Oire ira-ia rovoepa. Uva Sekaraia-ia pou virosa vo pitupitu raga urioepa. Uva oevu tapo ita oea upoiva Tugoropa Kepa iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva voea-a evoea oea iava eva puraiva ovuria oiso eva oa vorevira visii-ia oiso kare piereverea Pauto.

⁵² “Visiü riro tarai irara Reo Taisi-ia visiügoa ora vatatopo iraopata. Aue iava uvare ki veratavora o tarai oupava. Oa iava Tugoropa Vuku karupataveira ovukua-ia taraia toupaveira. Oire uva va-a vao oa-ia ora visii ruture raiva tupatava. Vo osa oearovu oiso ruipa ragapaave ra koataave. Oa-a eva oa-ia visii raga vo vovouroaro-ia paipaiva oearovu, aue iava rara visii raga voeare tupatava.”

⁵³ Oire uva Jisas vo kepa iava kosiro viropa. Oa iava voearei voeareo Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara kasipu iraoaepa. Oa iava rera togapaiva oreorovu-ia. Vo osa oaravu rutu akeara purapaiva rera akepaoro, ⁵⁴ oiso ra rera tavatavaeive. Oire ra oreoi uvuivora rera gisipoaro iava rera iava gasiive kortua iare.

12

Ora Vatatopo Iraopata Vaopa Kuuvupa Pitupitu

(Matyu 10:26-27)

¹ * Riro tukuro rutu (tausen) oirara ora guruaepa. Oa iava voea iava tupa piropa rutu. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas ora rera voeareo disaipel reo rovroepa. Uva oiso puraroepa, “Avoeao. Vaopa kuuvu pitupitu ora vatatopo iraopata. Oa oiso rutu toupaveira osa vao yis Farisi vo pitupituro voeao riro ratarataa vovou irara. ² * Ari ita, varao oara rutu vataupapeira, oara karekerepe utupau poeravira vore viae-ia. Uva ita, tavuruvira oisoa toupave, oire ra utupaua oirara vara-ia taraipaave. ³ Oire vo reoro oara purapataveira vo rupai-ia, oreoroa uvuivere vo ravireo-ia. Ari vo reo oa-ia ogaogavira ora reopataveira vo kepaara sovara-ia, oarava torepaavere oearovu voraro ora reopa tapiro vara iava siposipopaoro.

Oirato Uvuipa Ra Uririparo Kataitoo Ragapa

(Matyu 10:28-31)

⁴ * “Vate irara oaa, visiü tavipaavo ioso, Opeita voeao ragapa uriripata oea visiü iava varaura raga kopii piepaiveira. Uva voea evoea viapau uvuipai ra utupaua oavu avu vai ita puraive vo visii-ia. ⁵ * Ari visiü tavi iraopaavo rutu ro iava irapa uvuipatai ra rerapa uriri iraopata. Ro-ia Pauto irapa uriri iraopata. Ira uvuiparoi ra oirato kopii pie ovoireve. Uva toupai tapo rera vaoro gorua vore utupaua uva oirara vikirevere vore vuri tapi. Iu, eisi osa visiü tavi iraopaavo ioso, Era irapa uriri iraopata.

⁶ * “Ari ita, taraipatai oiso, Oirara vo vavae kokio kare garepa kare voripaiveira aue-ia erao toea (2t). Osa Pauto viapau oisi iravire ovauparo eisi. ⁷ * Ari ita, visiü tokipaoro visiü kukuearo iava oruara rutu vieireva. Uva va-a eva oa iava viapau uvuipatai ra uriripata. Visii vaoro voria vo kareo voriaro-ia putepaiveira garepa kare kokio kare. Eva-a oa vituaro iava Aite vearovira visiü tokipaiveira.

* 11:47: Ap 7:51-53 * 11:49: 1 Ko 1:24; Kl 2:3 * 11:51: Jen 4:8 * 12:1: Mt 16:6 * 12:2: Lu 8:17; Ef 5:13
* 12:4: Jo 15:14-15 * 12:5: Hi 10:31 * 12:7: Mt 12:12; Ap 27:34

Vo Jisas Iava Siposipopa Pitupitu Toupavo

(Matyu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸ * “Visii tavipaavo oiso, Vosa irai ragai vaisiario iava taviro vo oirara rutu osireiario-ia oiso puraoro, Eera-a ragai rearao Turaro. Oire uva ira-a eera vaisiario iava taviraverea ita, ragai Oirato Oviitoaaro vo enselpa irara ostreiario-ia voeao Pauto voeaaro. ⁹ Ari ro ira ragaire isivaro vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare taru isivaraverea vo Pauto voeaaro enselpa irara osireiario-ia.

¹⁰ “Ari ita, ro ira ragaire oavu takau vaisi purareve vuria, oa-a eva verarevere Pauto rera iava. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato-ia takau vaisi purareve, uva va-a eva oa-ia Pauto viapau rutu oiso uvuipa ra evo vuri verareve rera iava.

¹¹ * “Oire vosa visii rovirieisa kortua-visii sipopaivere vorarore voea vo keparoro-ia Sinagog. Ora vosa vorarore gavman irara ostreiario-ia ora reipa irara kort purasa visii sipopaivere uvare ragai sirova utupataveira, oire ra viapau oiso uriripata voeapa oiso rugorugooaoro, Apeisi ragavira reoara pukopaivere? ¹² Uvare vo vuutavi raga-ia Tugoropato Uraurato visii tavirevere vo reo iava oa-ia voea vo reoroaro pukosa auepata.”

Reo Ruu Vao-ia Riro Monitoa Iava Oirato Ira Kokoroepea

¹³ Oire uva iravu voea iava oirara ira Jisas-re oiso puraroepa, “Tisato, oiso ruipararai ra araokotoa oaa taviri. Ra auero roo piereve varao aite varaaro. Oire ra ragaipa oarai vatereve.” ¹⁴ * Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Irouto ragai reesirevora vei rovirieisa. Ora veipa auero roo piesa vei aitearo varaaro?” ¹⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Avoeao. Ora vatatopo iraozata. Ra vearovira rutu uutu-pata. Opeita orekerovu riiriipata. Ari ita, ro ira riroara rutuva toupaveve orekerovu, oire uva uvuipa ra vara-ia riro kaekae tootoo tapo oupareve? Easi viapau!”

¹⁶ Uva voeapa oavu reo ruu vatereva Jisas. Oa-ia oiso puraroepa, “Aio kovo iravu riro monito oirato vaoro, okovoa rirovira aio puraera. ¹⁷ Osa iava ora rera raga sapaoro-ia oiso rugorugooaoroera, Eake vai puraa? Viapau oiso kepa vai ei raga oaiaro oa uvuipai varao aioara gurusa oa-ia vara oriruoro. ¹⁸ Uva oiso puraroepa, Oiso ragavira va purapaavo. Vava rutu varao aio kitupa keparu pakopavoi vara rigaoro. Oire ra riroa rutu puraa va-ia vao. Ra va iava vara rutu wicara gurua vao ora

varao vearovira ragai varaaro vo kepa-ia.

¹⁹ * Ra ora ragai raga ora tavira oiso puraoro, Riroara rutu vearovira vii varaaro. Oara vearovira touvora riroara rutu-ia ivara voarire utupau tapo uvuvira. Oire reareau aioparo, ora ukaioparo tapo, ora roruvira touri. ²⁰ * Oa iava Pauto oiso puraroepa rerare, Auoro. Kokoropato-a vii, viigoa kopiipavei vo rupao raga-ia. Osa vara rutupe varao oara vatatoporivo. Oire uva iroutoa vai vii varaaro ourevere? ²¹ Eisi osa ragavira ita oearovu orekerovu rutu vo rasio raga iava voea varaaro gurupaiveira ora voeapa vo Pauto osireiario-ia. Vo osa Pauto voea vaisipareveira oiso, Apota irara raga voea.”

Pautoa Raga-ia Raripasa (Matyu 6:25-34)

²² Oire uva Jisas ora rera voeaarore disaipel oiso puraroepa, “Osa-a eisi osa iava visii tavipaavo oiso, Opeita ora visii varaarore rugorugoozata rutu tootooara oiso purapaoro, Eake vai aiopao? Ora eake vai-ia varaura oaio rakurakupao? ²³ Aioarei ora varao viapau oiso uvuipai ra visiiipa veoro tootoo vai vatepaive. ²⁴ * Oire voeaore kokio kare rugoozata oea viapau wit taraapaaveira, ora tapo viapau oiso aio gurupaaveira. Uvare viapau voea kepa vaiaro aio gurupasa ora orekerovu oaive tovopasa. Ari ita, Pauto voea vatepareveira aioara. Oire uva visii oirara voriaro vo kare vo voriaro-ia putepaiveira rutu. Oa iava Pauto pute pievira visii tokipareveira. ²⁵ * Iroutoa vai ei visii iava ira uvuiparoi ra ivara vai sigusiguvere ora rera vo tootooaro uvuio, vo rara rirovira rutu rugorugoozaro ora rera tootooarore? ²⁶ Oire vosa viapau uvuipatai ra oiso oavi gareavi vai purata ivara siguvapaoro, ra eakere riroara ruture vovousopata?”

²⁷ * “Vearovira rutu rugoozata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivari-papeira kovopao ora rakurakupara vai turupaoro. Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto, ira oisoa ora rera raga ora oritoparo tuariri rutu. Uva viapau oiso veoro oritoa vaiaro rera oiario vearovira rutu oiso osa varo-ia kokookoara. ²⁸ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Uva vokipavira vo kouro tosi-ivere vara vikisa tuituia-ia. Uva vara-a evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Easi uvuiparoi Pauto ra oiso visii tapo orito iraozareve? Ari ita,

* 12:8: Mk 8:38; 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:23 * 12:11: Mk 13:11; Lu 21:14 * 12:14: Mai 6:8; Ro 2:1, 3 * 12:19: Ekl 11:9; Je 5:5 * 12:20: Jer 17:11; Sam 39:6 * 12:24: Jop 38:41 * 12:25: Sam 39:5 * 12:27: 1 Kin 10:4-7 * 12:30: Mt 6:8

oiraopavira viapau oiso uvuivira rutu rari-patai rera-ia. ²⁹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-ia ukaioviovere? Ra varare taraapata. ³⁰ * Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi oiso rugorugoopaveira varare varao. Va-ia vao taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua oiso, Vosa viapau aioara vai, ra ogoepaoro kopiitavere. ³¹ Easi uvuipatai ra vao ruture rugorugoo irapata Pauto vo Saraaro vare taraapasa. Ra va iava vara tapo evara vatereve visiipa.

Vearopara Gurupasa Vo Vuvuiua-ia
(Matyu 6:19-21)

³² * “Opeita uriripata sipsip ragui ra-gai voeaaro. Ari Aite oavisii reo ovoi purareva rera vo Saraaro vatesa visiipa, oiso ra va iava oearovu oirara tokitavere voeapa reipaoro Pauto tapo toupaooro. ³³ * Ari auero rutu vateta oearoipa. Ra vara voriiive. Oire voeao vateta vo moni oea apotapaaveira voea taupapaoro. Ra vaore moni bokis taraata oa viapau vuripapeira. Oire ra va-ia vearopara guruta vo vuvuiua varao oara viapau opesipape vo vuvuiua-ia. Aue iava uvare kavirupa irara viapau voare tutuu piepaiveira. Ora viapau rivute kare vara vuri piepaiveira voa. ³⁴ * Oire uva vo tavuki-a vao visii vaoro oa-ia visii varaaro vearopara toupavere, uva vo tavuki-a eva oa-ia visii vo vovouoro toupavere vearoparare rugoopaoro.

Kovopa Irara Iava Voeao Oea Vatatopopaa Uutupaoro

³⁵ “Goruvira tuuta aue-ia takipa iroro. Oire ra vuravara rukueta vatatopovira tuevira tousa. ³⁶ Ra oiso rutu tuepaoro touta, Oea rore reito tuepaoro toupavoi. Ira riroa iava riako oupa aio kareparoi. Oa iava rerare tuepai vo osa voava kareparo. Ra voava tupa tofosa pouro viro. Oire ra rerapa karuive ikauvira. ³⁷ Ra voava kareoro voea iare pouro viro osa torevira raga toupave voea kovopa irara. Oire ra va iava rirovira rutu roruive. Ari ita, oiraopavira visii tavipaavo oiso, Ora rera raga vaisiara vara piepaoro ro reito tuu iro goruvira takirevere. Oa iava voava voea tavirevere pausa tebol-ia. Ra rera raga voa voeapa aioara vatevaterevere. ³⁸ Ari vosa voki vuuta rutu-ia pou virooro urioro, eke vo osa rovo gau purapareve kookai, ra voea kekerere osa viapau uusipaave. Oire ra va iava roruive voea kovopa irara.

³⁹ * “Vaore rugoopata vao-ia. Vosa rera ro ira vo kepaoro-a tarairo oiso, Vo voki-ia kavirupato urioparoi. Oire ra viapau oiso rera eaka ragaparevori osa vo kepai tateoro

kavirusa koataparo. Viapau. ⁴⁰ * Oire uva visii tapo vatatopopavere tuevira. Aue iava uvare Oirato Oviitoaaro vo voki-ia uriorovere oa-ia viapau taraipata oiso, Vo voki-ia uriorovere.”

Vearotoa Iava Kovopato Ora Iravu Vu-rito Kovopato
(Matyu 24:45-51)

⁴¹ Oire uva Pita oiso puraroepa, “Turaro. Easi vii vao reo ruu vatepari igei ragapa, eke oirara rutupa tapo?” ⁴² * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Easi, aa ro-a ro tokipato ira toupave veoro rugorugoo vaiva, ra va iava osivu avu rutu ora rera vo kovoroaro tokipareve? Vosa ro ira oisi ragavira oiso-ia toupaveve, oire uva rera-a eera ira reesirevere reito rera voeaoro kovopa irara tokipasa. Ora voeapa aio vatepasa vo voea vo vuutaroaro-ia aiopa vuutaro. ⁴³ Oire ra utupavira rera re-itoaoro vorevira vorero. Uva rera reraoro kovopato kekerereve, vo osa varao rutu purareve oiso osa rera tavireva voari tuariri. Oire ra va iava rorureve rera ro kovopato. ⁴⁴ Oiraopavira visii tavipaavo oiso-ia, Reito oaro oiso rera tovoreve auero rutu tokipasa varao rera varaaro. ⁴⁵ Oire ra pasi ora rera raga sopaoro-ia rera ro kovopato oiso rugorugoo, Viapau uvuiparoi ragai reraoro reito, ra vorevira vorero ovoki-ia ikauvira. Oire ra va iava rovororo oearovu kovopa irara upopaoro. Ora airorovu kovopa riako tapo upopaveve. Ra va iava rovororo aioa raga purapaoro, ora aue ukaio spak vuri reoreoro raga purapaoro. ⁴⁶ Oire vosa oisi piepareve osa rera ro reito vorevira vorero ovokivua-ia, ovusa vo voki-ia rera ro kovopato viapau rerare tuero. Vo voki-a vao oa-ia oisoa viapau rerare rugorugoo toupaveve. Oire ra va iava rera ro reito rera vuri pierere rutu. Ra va iava vo vuri tapi rera tovoreve voea ruvara-ia oea viapau vearovira ora voea vo kovoroaro tokipave.

⁴⁷ * “Kovopato oiso taraiparo rutu rera reraoro reito vo vovouaro-ia. Uva viapau rerare tuevira vatatoporo, uvare viapau rera vo vovouaro sirova utuparoveira. Oire uva rera-a eera ira vurivira rutu uporevere taru reito. ⁴⁸ * Ari ro kovopato raga ira viapau oisoa taraipa vo reito vo ruipaoro-ia, oire ra oiso raga ita tarai asavira viapau veoro kovo vai purareve. Oire ra va iava oisivi raga ita gare visivi rera uporeve reito. Ora iroutoa rutu-a ro ira veoro taraiva toupaveve, ira ita uvuiparoi ra veoro kovo purareve rera vo taraiaro oirao pieroro vo oearovu osireiara-ia. Ora vosa Pauto irai ruvara-ia oisi oiso oai riro

* 12:32: Jo 21:15-17 * 12:33: Mk 6:20 * 12:34: Mt 6:21 * 12:39: Mt 24:43; Re 3:3, 16:15 * 12:40: Mt 24:44; Mk 13:33 * 12:42: Lu 7:13 * 12:47: Nam 15:30; Diu 25:2 * 12:48: Lev 5:17

kovo vai tovoreve oiso ra va purarevu, oire ra utupavira Pauto oiso ruiparo ra vearoa vai kekereve vo kovo-ia vao oa tovoreva.

Jisas Vo Kovoaro Oa Oirara Roo Pieva (Matyu 10:34-36)

⁴⁹ “*Urioraera tuituia kasisa vo rasitoo-ia. Uva oiso ruipaparai ra ikauvira vuvuoro vuriara rutu rovape vo rasio iava.* ⁵⁰ * Oa vituaro iava oiso ruipa iraparai ra ikauvira baptaisa vai oua, ra vo tavakao ope-sipe vao oa ragaipa siitoka vatepaiveira. Obaptaisa iava sopaua rirovira rutu ragai iava siraope. Ra vo tugurape uva opesipere vo sirao utupaua. ⁵¹ Esa pasi oiso vaio keapatai, Varao rutu upoara opesi piesa urioraera vo rasio-ia, raa? Viapau. Easi oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Ragoa voea oirara oisi piesa urioraera, ra ora voea iava voearei puraive ora tokopaoro. Oa iava oavuu ragai vo rearo uvuive osa voea-ia oavuu raga viapau. ⁵² Vo voki-a vao oa-ia oira vavae toupavere katai kepa-ia. Oire uva voava ora voea-ia voearei purai-vere ora voea-ia tokoro oiso, operuvavu aitereivuva ora upoave ragai iavirava. Osa ita aitereivu vo peruvava ora uposi ita. ⁵³ * Ora vo osa aite irara ovii irarava ora upoavere. Ovusa ita voea-ia ita ovii irara aite irarava ora upoavere. Osa ovii riako aako riakova ora upopaave. Ovusa aako riako ovii riakorova ora upoave. Ovusa oirato aakovaaro taatovava ora upopao. Ovusa oirato vatuvavaaro oirava ita taatova oira ita ora upopao.”

Vo Pitupituo Varao-ia Taraipasa Oara Karekesa Auepape (Matyu 16:2-3; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Oire uva Jisas oirara ruture oiso puraroepa, “*Rukuta kekepataveira vo osa urioapai vova uva ravireo rokopareveira. Oire ra va iava ikauvira oiso purata, Kokeva kovesa auepaol. Ari oiraopavira iria kovepaol rara.* ⁵⁵ * Oire uva oisoa kiuvu tapo sovopaoro oiso purapata, Ravireo rirovira kasiraoparoi rara. Ari ita, uva oiraopavira osa karekeparoveira eisi. ⁵⁶ * Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. E vearovira rasito vo reesiario kekepataveira ora vuvuuia, raa? Oire uva apeisi iava viapau vo vokie vo reesiario eveipata varao iava oara purapaavorao.

Vo Toupai Ora Agiagipa Ro Tapo Irai Vii Iava Gasisa Aueparo (Matyu 5:25-26)

⁵⁷ “*Oire eakere visii raga vearovira rutu rugorugoo rovo asapataveira. Ra va iava viapau torevoko rugooro roviriipata varao*

purapaoro? ⁵⁸ Vosa touvira raivaaro voka-paoro avapasi ro tapo ira vii iava gasireve, oire ra raivaaro raga tousi. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia uvuipau ra rera tapo vorevira oro agiagiu. Teapi rera eera viiva avaro reo roviriipato vavaeoro-ia vii tovosa. Oa iava vii vaterevere polis irarapa. Oire evoea vii tovoive tuukepa kepa-ia. ⁵⁹ * Oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuipauei oiso ra ikauvira tuukepa kepa iava kosi virou. Ari vo raga rara varavio rutu garepa pitupituro vuriara vori rovori. Ora varao riropara varao rutu oara voriaro opesi pie roviri-vere rutu.”

13

Ro Ira Iava Sopaua Viapau Pore Piro Ira Opesirovere

¹ * Oire uva ovokivu-ia oavuu oirara toupavira oea Jisas tavipaava oavuu iava Galili iava, oea uporeva Pailat voea iava revasiva karasa. Oa iava oira uverereva varao tapo oara-ia Pautoa-pa koruoua purasa auepaepa voeao Jiu-pa irara. ²⁻³ * Uva Jisas voea vo rearo aatooro oiso puraroepa, “*O ita, oiso rugoopataveira, Voeao raga pute pievira vuri vovou purapaiveira oea rirovira tavaka siraoaro oupaiveira oiso rutu osa voeao oea uporeva Pailat. Ovusa oavuu oea vearovira toupavira viapau vuri vovou purapaiveira. Uva visii tavipaavoi, Viapau torevokopai evo rugorugoo, uvare vaeapai voeare rutupa. Oa vituaro iava uvui irapaai ra vovouisi oaive poreive Pautoa iare. Oa vituaro iava vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro oavisii iava, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitavere taru oisi raga ita eisi. ⁴ * Oire voeao-ia katai tau vo peva vatara (18) rutu oirara voeao-ia oea rakuva riro kaekae kepa koveoro vo uuko rovu vatuaoro-ia vao Siloam, oa iava kopiaepa. Oire uva apeisi rugoopatai? Voea vo vuriaro oearovu vo vuriaro-ia putepaivoi voeao oea epao Jerusalem-ia, uvare oisi raga kopi-iaepa, raa? ⁵ Torevokovira visii tavipaavoi oiso, Viapau rutu. Ari ita, vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitavere taru oisi raga ita eisi.”*

Reo Ruu Vo Evao Iava Oa Viapau Aio Kuero Vai Purapaive

⁶ * Oire uva oavu reo ruu kosi pierava oa-ia oiso puraroepa, “*Iravu oirato varuparo fik ova paureva wain kovo-ia rera vaaro. Uva utupavira urioroepa vo eva kekesa, oiso*

* 12:50: Mk 10:38; Jo 12:27 * 12:53: Mai 7:6; Mt 10:21 * 12:55: Mt 20:12 * 12:56: Mt 16:3 * 12:59: Mk 12:42 * 13:1: Mt 27:2 * 13:2-3: Jo 9:2-3 * 13:4: Lu 11:4 * 13:6: Mt 21:19 * 13:7: Mt 3:10, 7:19; Lu 3:9

ra aio kue vai kekereve vo osa viapau oiso kuepape vo eva. ⁷ * Oa iava rera roari ro kovo tokipato tavireva rera ro reito oiso puraoro. Uvupari? Vo peva rutu-ia aue iavaara oara sovara-ia oisoa urio ragapara vo eva ivia ragapasa, osa viapau aioara vai vo eva-ia. Oire uva vii taviipaavo ra vo eva toeri. Eake iava? Uvare rasia goruaro opesi pie ragapaiveira. Osa viapau aioara vai vo evao iava toupai. ⁸ Oa iava ro kovo tokipato oiso puraroepa, Reito, *eaka rovou. Ra vo eva vituaro eri rovoavere bulmakau opokoaro tovo rovosa voa gorua vatepasa.* ⁹ Easi pasi, uvuipai ra oiva-ia kuepe vo eva vao. Vosa viapau, oire ra vo eva tateri.”

Iriavu Riakova Iria Ravotovira Porete Piereva Jisas Sabat Voki-ia

¹⁰ Jisas ovokivu-ia Sabat voki voeapa siposiporeva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia, ¹¹ ovusa voa iriavu riakova toupaveva iria-ia vurito tugarato oisoa toupaveve. Oire uva oira-ia oisoa toupaooro oirapa riroa upia rutu oisoa vatepareve katai tau vo peva vatara (18) ivaro rutu sovara-ia. Uva va-a vao oa iava oira iava avuaua puko piropa. Osa iava viapau oisoa torevokovira torepao. ¹² Oire uva Jisas oira kekereva. Oa iava oirare oiso puraroepa, “*Vii iava upia opesi pieavo.*” ¹³ * Uva oira kukuearo-ia vavae tovoreva. Oa iava ravotovira raga torevokovira tore ovoioipa. Osa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoieva. ¹⁴ * Vo osa ro ira oisoa Sinagog-ia reiparo rirovira rutu kasipu iraoparoepa, uvare Jisas vo voki-ia vao oa purareva oira ravotovira porete pieoro. Oa iava oiso puraroepa reito voeare, “*Ari katai vatara (6) vokiropai visiipa kovopasa, ovokiroa-ia uriopata ruvarupa tauva oupasa. Uva viapau uvuipatai ra vore uriopata varao purapasa vo voki-ia vao Sabat voki.*” ¹⁵ * Oa iava reito vo reoaro pukooro oiso puraroepa Jisas, “*Avoeao!* *Riro ratarataa vovou irara rutu visii. Easi Sabat Vokiropia avapataveira bulmakaupa kepa iare vo karere karupasa voeare bulmakau kare, ora aue donki kare tapo auere vo kare ukaio piepasa, eke?*” ¹⁶ * Ari o-ia riakova eira iriavu aue Ebrahim aaovaaro Jiu-pava, iria tuukereva Seten aue rutu uvuvaro-ia katai tau vo peva vatara ivaro (18). Oire uva va-a eva oa iava oira iava vo tuuke karuavo oira porete piepaoro vo voki sovara-ia vao Sabat voki. Uva apeisi-a? Oira-ia vuria puraavo?” ¹⁷ Oire uva oisi-a eisi osa puraroepa. Oa iava voeao rerava keripa irara rirovira ariiiepa rutu. Osa oirara

rutu rirovira roru iraopaiva vara rutu-ia varao vearopara oara oisoa purapaveve.

Reo Ruu Mastet Kuearo Iava Ora Aue Yis (Matyu 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Uva va-a vao oa iava voea oirara akereva Jisas oiso, “*Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro?*” ¹⁹ Oa-a eva oiso rutu toupaveira, Oavu aio kue oa vaisipaiveira oiso, mastet. Oa iava aisivu oureva gare isivi rutu iravu oirato vaisi pausa varuparo vo ora rera vo kovooro-ia. Oa iava vao rirovira rutu riroepa oiso osa evaova. Uva va iava oisoa kokio kare vo eva raoaro-ia pitupaoro epitapasa uriopaave vao.”

²⁰ Oire uva Jisas oiso ita puraroepa, “*Apeisi ragavira vai uvuiparai ra Pauto vo Saraaro ovoovoa? Eake vai-ia?*” ²¹ Oa oiso toupai osa aue yis. Vao yis oa oueva iriavu riakova aue tapo plaua dram va uveresa. Oa iava utupavira va vao plaua kae piropa riropaoro.”

Gareavi Rataoa

(Matyu 7:13-14, 21-23)

²² * Oire uva Jisas vokapaoro avaroepa ouruirovu-ia reipa uruiro ora varao tapo garepa uruiro. Oirara rutu tarai piepaoro vokapaoro avaparoepa. Uvare oiso vovouparoepe ra Jerusalem-ia kare uviroro. ²³ Oa iava iravu oirato oiso rera akereva, “*Turaro. Esa Pauto katakataipa iraravi vai vorevira ourevere ora rerapa pasi, raa?*” Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, ²⁴ * “*Ora visii vo vovouaro goru pie iraoa. Oa iava uvuipatai ra vaovio gare ratao-ia koatata Pauto vo Saraaro iare taru. Visii tavi iraoapaavo oiso, Riro irara rutu oiso ruipapaave oiso ra koataave, vo osa viapau uvuipaa.*” ²⁵ Ari ita, vo utupaua uva ro ira vo kepaoro-a ira rataoa tuparevere. Oire ra ratau torepasa uriota vo ratao totopao. Uva oiso purapatavere, Reito. Rataoa karuri igeipa. Osa iava oiso visii akerevere, Ovu iava visii? Viapau visii-ia taraiapai. ²⁶ Oire ra oiso purapata, *Easi igei vii tapo aioiovera ora ukaiioera, vo uva igei vo uruiaro vuutaaro-ia torepaooro igeipa siposipoparivora.* ²⁷ * Oire uva visii oiso purarovere, Avoeao! Ovu iraoava visii? Viapau visii-ia taraiapai. Visii-a riro vuriara pura irara. Visiiogo ragai ruvara iava vova avata. ²⁸ * Oire uva voeao Ebrahim vase ora Aisak ora Jekop, ora voea rutu reo topa piepa irara profeta irara oea rutu keketavere, ovusa Pauto vo Saraaro-ia toupave. Ovusa visii raga ratau toupata ora visiipa vuvivira rutu gaupaoro, ora visii iava reuri oavisii raga kuripaoro

* 13:13: Mk 5:23

* 13:14: Eks 20:9; Lu 6:7

* 13:15: Lu 7:13

* 13:16: Lu 19:9

* 13:22: Lu 9:51

* 13:24: Mt 7:13

* 13:27: Mt 7:23, 25:41

* 13:28: Mt 8:11-12

siraovira. ²⁹ Vo osa oirara rutu vorarova rutu vo rasio-ia ora aivaro piesa urioaverea pauoro vo Pauto vo Saraaro sovara-ia aiopaoro vearotoa-ia tebol. ³⁰ Ari ita, uva voeoro oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraaaverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.”

*Jisas Gaureva Jerusalem-pa
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Oire uva vo vuutavi raga oa-ia torevokovira urioaepa Farisi oiso rera tavisia, “Avau vova uvai ragare. Ari King Herot vii uposa aueparoi.” ³² * Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voreta oiso rera tavisia Herot ro ira vuri rugoo purapareveira kaakau aakauto. Uvuri! Vo vokie-ia ora vokipavira uva vuri irara tugara kosi pieavere, ora utiapa irara porete piepavere. Oire uva vo pevapa voki-ia ragai vo kovoaro opesi pieavere. ³³ Ari ita, vo vokie ora vokipavira ora vo vokipari-ia utupa uva vokapaoro avaravere Jerusalem iare. Aue iava uvare voeao vo kovoaro-a profet irara upopasa oea Jerusalem-ia toupaveira. Teapi oeai raga ragai upoive ourui raga-ia.

³⁴ * “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, Visii Jerusalem vata! Visiigoa profet irara upo irapataveira. Ora voeao vuroko irapataveira aue-ia avekeara Pauto oea sipo ragapareveira visii iare. Visii ovii iraraara-ia guru ruipa ragapaaveira oiso osa kokootu ovii irara tavurupaaveira putauearei-ia. Vo osa visii vao reasipataveira ragaipa. ³⁵ * Uvuta! Pauto visii vo uruiaro kavurevoi. Uva oisi-a eisi osa iava visii tavipaavo, Viapau oiso ragai keketaverea vorevira vo rekasisa utupaua, uva oiso purataverea ragaire ragoa roporeva Pauto, Pauto vearoo vaisaako vatereva ropa ira urioroi Turaro vaisiaro-ia.”

14

Iravu Oirato Ira Iava Varaua Rutu Tuvuepa Ira Vorevira Porete Pierева Jisas

¹ * Uva ovokivu-ia Sabat voki Jisas aiosa avaroepa iravu vo kepaaro iare ro Farisi reraaro reito. Osa voa Jisas siitueiva kasikasi pievira. ² Oire uva iravu oirato ira iava varaua tuvuepa rera ruvara-ia toupaveira. ³ * Uva Jisas rera kekeoro voeao Reo Taisi-ia tarai irara akereva voearei rutu ora ratarataa vovou irara Farisi oiso, “E pasi, uvuipaviei ra Sabat voki-ia upiapa irara ruvarupape, eke viapau?” ⁴ Uva ora tape pieaepa. Osa iava rera oureva. Uva

rera vorevira ravotovira porete piereva. Oa iava rera iava vasereva. Uva avaroepa. ⁵ * Oire uva oiso voeare puraroepa, “Vosa irai oviiitoa vaiaro visii iava, eke hulmakau vai kove rikui vai-ia uuokopava vai, oire ra viapau pasi ikauvira rera vorevira kae piereve vo voki-ia vao Sabat voki, raa?” ⁶ Oa iava ariipaoro viapau rera vo reoaro vao aatoiva.”

Ro Ira Ora Rera Raga Ora Akaipa Pieparo

⁷ Oire uva Jisas voea siituepareva, ovusa vo aio iare urioaepa varao raga-ia rovopara paupasa paupara. Osa iava voeapa oavu reo ruu vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, ⁸ * “Vosa irai viire keeraro kaokaoro, oire ra avau vao iare riako oupa aio. Ra viapau oiso paupau vao-ia rovopa paupa. Auepa teapi rera ro iravure ita keerarovere, ro rei vaisi-toa rutu ro ira vii vaisiaro-ia pute pievira toupere. ⁹ Oire ra rera ro ira veire keeraro ira urioro oiso puraoro viire, Evoava rovopa-ia paupa verau eerapa. Ra va iava rirovira rutu ariioro vuria-ia pausa rereri. ¹⁰ Ari vosa irai viire keeraro, oire ra avau vo aio iare. Ra isivauaro rutu pauu. Oire vosa oisi pieri, ra rera ro ira viire keeraro urioro viire oiso purasa, Vatetoo oaa, uriou vo pausa viara-ia ragai ruvara-ia. Oire ra oisi vii piereve oiso-ia. Oa iava uvuipau ra riro vaisi rutu ouri vo oirara rutu osireiaro-ia voeao oea tapo aiopari. ¹¹ * Ari ita, vosa ro ira ora rera raga vaisiaro kae piepareve, uva rera-a eera Pauto ira vaisiaro akaipa piereveira. Osa ro ira ora rera vaisiaro akaipa piepareve, eera-a Pauto ira vaisiaro kae piereveira taru.”

Oirarare Kaokaopa Vo Aioa Iare

¹² Oire uva Jisas oiso puraroepa rerere ro ira rerere keeraroepa vo aio iare, “Vosa oai aioa vai purarivere, ra viapau oiso ora vii vate iraraarore keerau, ora araoko irara vai oara, ora vii sara irara vaiaro, ora oearoi vii iavapa irara vai voeoro riro moni irara. Auepa teapi vorevira viire keeraave, ra avau voea vo kepaaro iare aiosa. Oire ra vo aio vao vii vaaro kare pieve viipa vorevira. ¹³ Viapau. Ari vosa oai riroa vai purari aioa vai. Oire ra voeoro apota iraravi keerau, ora voeao vuri vara irara, ora voeao vuri kokoto irara, ora voeao voosi irara. ¹⁴ Oire uva voea-a evoea oea viapau uvuipaai ra viipa oaioi puraive vo aio kare pieoro oa purarivora voeapa. Ari ita, uva oisi-a eisi osa iava uvuipau ra roru irapari. Eake iava? Uvare Pauto viipa vo aio vao purarevereira vo vokie-ia oa-ia voeao torevoko irara toreverea vova tova urui-ia.”

* **13:32:** Hi 2:10, 7:28 * **13:34:** Mt 23:37-39; Lu 19:41

* **13:35:** Sam 118:26; Mt 21:9 * **14:1:** Mk 3:2

* **14:3:** Mt 12:10; Mk 3:4 * **14:5:** Eks 23:5; Lu 13:15

* **14:8:** Pro 25:6-7 * **14:11:** Mt 23:12; Lu 18:14; Je 4:6;

*Reo Ruu Vao Riroa Iava Aioa
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ * Uva va isivaaro iava iravu voea iava voeao oea rera tapo aiopaiva ira vo reo vao uvureva. Oa iava rerare Jisas oiso puraroepa, “Ro ira Pauto vo Saraaro sovarama paupaoro aioparevere, ira uvuipa ra roru iraopareve.” ¹⁶ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Iravu ira riroa aioa purasa aueparoepa. Oire uva va iare riro irarare keeraroeapa kaokaoro vo aio iare oiso ra urioave.*” ¹⁷ * Oire uva vo vuuta rutu-a vao vo aio vaaro oa karekepa. Oa iava voeare rera voeaaoru arureva kovopa irara, oiso ra voeare avaave oea kaokaoa pura rovopareva. Oa iava oiso voeare puraaepa, Uriota aiosa. Ari auero rutu vatatopoe. ¹⁸ Uva voea rutu vaea reo raga ita purapaiva oiso, Viapau uvuipai oiso ra evo aio iare avavio. Oire uva va-a vao oa-ia iravu oiso puraroepa, Oavu aio kovo voriaivo. Vearovira rutu ari viapau uvuiparai ita ra evo aio iare uriora. Uvare oiso ruipaparai vo kovo keke rovosa ava rovora. ¹⁹ Ari iravu oiso voea tavireva, Ari ita, katai tau voriaivo aue bulmakau kovopa kare. Oire uva oiso vovuparai ra voea akeakesa avara. Vearovira kaokaoa-ia. Ari viapau uvuiparai oiso ra evo aio iare uriora. ²⁰ * Uva ita, iravu voeare oiso puraroepa, Ari ita, vaviopavira raga riako ourai. Oa iava viapau uvuiparai ra uriora evo aio iare.

²¹ “*Oire uva oisi-a eisi osa iava kovopa irara voreaeapa reito tavisva va iava vao-ia. Oa iava rera ro ira vo kepaaro-a rirovira rutu kasipuparoepa. Uva oiso kovopa irara tavireva, Ikauvira avata oiso ragavira riropa raivarao iare, ora varao garepa raivarao varao vorarore riropa urui sovarama-ia. Voeaore avata apota irara rutu, ora voeao vuri vara irara, ora voosi irara, ora voeao vuri kokoto irara. Oire ra voea rutu koata piesa uriota vo ragai vo kepaaro-ia.*” ²² Oa iava voea voeao kovopa irara oiso puraaepa, Ari ita, reito vii vo reoaro puraiovora. Ari tovira oaravu-a varao paupa tavukiro viapavira.

²³ “*Oa iava ita rera ro reito voea tavireva oiso, Avata vorarore riropa raivarao, ra voa kasuraara gaeta varao aio kovoro. Oire ra voava voea rutu ivuoro voreta voea koata piesa vo-ia ragai vo kepaaro. Uvare oiso ruipaparai ra ragai vo kepaaro agasipe rutu.*” ²⁴ * Uva oiso visii tavi irapaavoi, Voeao iava oea keera ragaraerao oea viapau rutu uvuipaai ra vo aio ouive ragai vaaro.”

Vearovira Rutu Rugorugoo Rovoparo Ra

*Jisas Sirova Uturo
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Riro irara rutu Jisas tapo vokapaiva. Uva voeare ora poreoro oiso puraroepa, ²⁶ “*Oire vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra aitetoaereire isiva rovoro ora aakova, ora riakovaoro, ora kakae vurearo, ora araoko iraraaro, ora taataa riakoaro, ora vao tapo rera vo tootoaro raga. Vosa viapau oisi pie rovoreve ragaire pute pievira rugoopasa, oire uva viapau oiso rera-a eera ragai reraaro-a disaipelto.*” ²⁷ * Ora ro tapo ira viapau ragai sirova utuoro ora rerapa evao parikou aue siraoa vo tavakaaro kaereve. Oire uva rera-a ita eera viapau oiso ragai reraaro-a disaipelto.

²⁸ “*E apeisi-a? Vosa irai visii iava riro kaekae kepa vai pausa aueparo viara-ia ruture. Oire ra pau rovoparo vo kepa voriarore vearovira rutu rugoo rovopasa oiso rugooparo, Esa ragai vo moniaro uvuipai avu ra va-ia vo kepa vo opesipe, eke viapau?*” ²⁹ Vosa viapau oisi vo kepa pie rovoreve, ra va iava utupavira simen tovoreve. Oire ra viapau oiso ikavira vo kepa opesi pierve. Ra ita, riro irara rutu rera agesipaoro rera tovipaive. ³⁰ Ra oiso puraave, E rera-a ro ira vo kepa rovorevora? Uva apeisi viapau vo kepa opesi piervevo?

³¹ “*Ora vosa irai king vai irava ita king vai ora uposa avaro. Oire ra oiso pau rovoro vearovira rutu rugorugoo rovosa. Aue iava uvare rera voeaaoro a katai tau tuku rutu (10,000) viurupa irara voeao rera voeaaoro. Vo osa roari iravu erao tau tuku rutuva (20,000) urioro voeao rera voeaaoro viurupa irara. Uva va-a eva oa iava vearovira rutu oiso ora rugorugoo pie rovosa pauro oiso, Esa pasi uvuiparai ra rera roari king upoa rera siguoro, eke viapau?*” ³² Ari vosa oiso rugooparo, Viapau uvuiparai. Ra va iava rerava keripatoapa tauaivira toupaveve. Oire ra va iava oearovu arupareve rera iare roari rera arepasa, oiso ra vearo reoa vai purasi vo upo opesi piesa.

³³ * “*Osa raga ita oiso-ia, vosa irai visii iava vearo rugoo-ia varao ruture rera varaarore isiva rovoparo vara iava vase rovoparo, oire ra oiso toupaveve, Ragai reraaro disaipelto.*”

*Vo Toupai Avaka Iava Uvaka
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ “*Avaka vearoa rutu. Ari vosa va vo sipeiaro opesipe, ra uvuipai ra oai purape vare? Ra oai iava vorevira sipeipe, raa?*”

³⁵ * Vo avaka vao-ia oiso-ia, oa-ia viapau uvuipavie ra va tovopape varuparo aue

tapo bulmakau eekoaro vao uverepaoro, auere gorua vatepasa rasiapa. Oire ra va iava avaka vera ovoiiive. Ari vosa ro ira-ia kokito toupape, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.”

15

Reo Ruu Sipsip Iava O Iria Opesikoopa (Matyu 18:12-14)

¹ * Takis oupa irara ora oearovu vuri irara oearoa rutu Jisas iare urioaepa rera vo siposipoaro uvusa. ² * Uva va-a vao oa iava ratarataa vovou irara Farisi ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oearoa rutu rirovira kasipu iraopaaepa oiso purapaoro, “Rera-a ro-ia vuri irara vatetoaaro. Ira voea tapo aiopareveira.”

³ Uva oisi-a eisi osa iava vao reo ruu vatereva Jisas voeapa. ⁴ “Vosa irai visii iava oaiaro aue katai vovoto vai (100) sipsip. Oire vosa iriai voava opesikoo. Oire ra rera ro ira vo raguiaro-a aue raga kavureve vo resura vatara tau vo resura vatara (99), ovusa aiopaive toupaooro uvavivu. Osa avaro oirare o taraasa sipsip iria opesikoo. Osa iava oirare voraro kasivarivira taraapareve. Ra vova oira oureva vorevira. ⁵ Oire vo osa oira ouro, ra oira kaverukopaoro vorevira karero oira-ia rorupaoro. ⁶ Oire ra ora rera vo kepaoro iare urioro oirava. Ra voava ora rera iavapa irarare keeraro voeao rera vate iraraaro. Ra voava urioave ora gurusa. Oa iava voa voea tavireve oiso, Ragai tapo rorupata. Uvare iriavu sipsip ragai oiraaro opesikooa virataoro. Oa iava oirare taraaavo vorevira oira ousa. ⁷ * Uva oisi-a oiso osa visii tavipaavo, Oiso osa raga ita vuvuiua-ia rorupaiveira oearovui-ia oirara oiso, Voea terevoko vovou irara vo resura vatara tau vo resura vatara (99). Aue iava gareara voea varaaro vuri vovou. Oire uva vara iava vorevira porepaa virove sopaura oaive iava. Ari ita, vosa irai vuritoa vai iava sopaua vai oisi oiso vorevira pore piro, oire ra va iava riroa rutu rorua karekepe pute pievira vuvuiua-ia.

Reo Ruu Moni Iava Vao Oa Opesikoepa Voraro

⁸ “Vosa iriai riakova oaiaro katai tau (10) aue monia vai. Oire ra utupaua aisivu voava monia-ia opesikoepa. Ra vaisire vuravu rukueve vo aviavira kepa iava vearovira rutu viousa vuravurapaoro. Oire uva vaisire taraapaeve vo tugurasa uva vaisi kekeoro vaisi oueve vorevira. ⁹ Oire vaisi ouoro keeraro oearovure voeao oira iavapa irara.

Ra va iava urioave oira ruvara-ia ora gurusa. Ra voa voea tavieva oiso puraoro, Ragai tapo rorupatavoi. Uvare aisivu moni isi ragai vaisiario opesikoera. Uva taraaavo vaisire, oa iava vorevira vaisi kekeavo. ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa raga ita Pauto voeaoro purapurapa irara ensel rorupaiveira, vo rara kataitoavi raga vuritoavi vorevira ora rera iava sopauaaro porereve.”

Viovokoto Ira Aiteto Kavureva

¹¹ * Jisas oiso puraroepa, “Iravu oirato ira-a vaiterei oviitoarei. ¹² * Uva kikooto oiso puraroepa, Aite. Ragai vateri varao oara iava ragai tavriva oiso, Veipa oiso varao roo piea vovio utupauavi. Oire ra ragai oai oua, rara ragai vateri oai. Uva vearo vaisi purareva aiteto. Oa iava vara rutu roo pierava vaitereipa. ¹³ Ikauvira raga rera ro kikooto auero rutu gurureva ora rerapa. Oa iava varava ouruivu iare tauai rutu avaroepa. Osa iava vara rutu moniara oisoa viki ragapareve opitupiturovu rutu-ia vuriara. Uva oisi-a eisi osa oisoa piepareve rera ro kikooto. ¹⁴ Oire uva vara rutu moniara varao vikireva. Uva va-a vao oa iava ogoeto karekeroea vao vo taere sovararia. Uva viapau monia vai rerapa voa rera tavapasa. ¹⁵ Osa iava iravu ruvara-ia kovo ousa avaroepa voava rera vo taere-ia. Uva vuri kovovi raga iare rera siporeva vo ora rera vo rasiaro iare, oiso ra koie ragui tokipare vao. ¹⁶ Uva oevavu kuearo iava eva ova vo ragui oisoa aio piepareve, uvare vo ragui raga vaaro-a aioa. Oire uva oisoa rera tapo oiso ruipaparo ra vo ragui tapo aiopareve. Uvare viapau irai rerapa aio vatepasa.

¹⁷ “Uva va-a vao oa iava rera rugorugooa karu piropa. Oa iava oiso puraroepa, Aite voeaoro kovopa irara oea riroa rutu aioara aiopaoro toupaveira. Ari vo uva toupavao uva vuri iraorai ogoetoa iava. ¹⁸ Eagara, uvava vo kareparai aite iare. Ra oiso rerere purara, Aite, asi Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. ¹⁹ Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari, Vii oviitoaaro ragai. Viapau. Ari ragai tovopari oiso, Iravu ragai viipa kovopato. ²⁰ * Oire uva voava kareroepa rera iare aiteto.

“Oa iava tauai rutu urioparoepa, osa aiteto rera tuereva. Uva va-a vao oa iava aitetoa iava rirovira rutu sopaua sirao iraoepa. Uva voava ikaureva oviitoa-ia pitu ovoisa. Oire uva rerava uugaa ovoiroepa. ²¹ * Oa iava oviito oiso rerere puraroepa, Aite. Ragai Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari vii oviitoaaro ragai. ²² Oa iava aiteto rera voeaoro kovopa

* 15:1: Lu 5:29   * 15:2: Mt 9:11   * 15:7: Lu 19:10; Je 5:20   * 15:11: Mt 21:28   * 15:12: Diu 21:17
 * 15:20: Jen 45:14, 46:29   * 15:21: Sam 51:4

irara tavireva oiso, Roari rovopato kuvuto ragai reraaro ouoro uriota ikauvira, ra rera-ia rera kuvuta. Ring vai tapo rera sipareoaro-ia tovopatavoi. Ra va iava vorevira reesia oureve oiso, Ragai oviitoaaro-rutu. Ora tasiparei vai rera kokotoaro-ia tapo tovopatavoi. ²³ Ra taoropa koroau vai bulmakau upooro oaiva tapo uriota. Ra oai aiopaoro rera tapo *rorupe*. ²⁴ * Eake iava? Uvare rera ro ira opesikoroepa oiso rutu osa kopiito ragai oviitoaaro. Oire uva vo vokio vorevira ita ira tootooroi. Ira-ro opesikoroepa. Oa iava vorevira rera kekeoro rorupai ita. Osa iava rovoaeapa rera tapo aiopaoro rorupaoro.

²⁵ *“Vo ovusa avaioto varuparo toupaveva kooa-ia. Uva voava kareparoepa. Oa iava kepa iare kare uviro tutuoroepa. Uva voava pupi guru ko uvureva ora aue raurauara.* ²⁶ Uva va-a vao oa iava iravure kovopato keeraroeapa oiso rera akesa, Eake-a vao oa purapai? ²⁷ Uva oiso kovopato rera tavireva, Ari vii araokotoaaro ira vorevira karero viroi. Oa iava aiteara taoropa korouou uporevo aue bulmakau. Uvare rera iare vorevira voreroe oviito, osa viapau oiso oavu avu vai vo rera varaaro-ia. ²⁸ Uva va-a vao oa iava avaioto rirovira rutu kasipu iraoparoepa. Osa iava reasiparoepa koata arapa. Oa iava aitato kosiro viropa rera vovouaro vuavua piesa rerare kavevira ora reoro. ²⁹ Uva aitato vo reoro pukoooro oiso puraroepa avaioto, Ari ita, riroara rutu-ia ivara vii vo kovoaro-ia pitu ragapaaveira oiso rutu osa ro kovopato akukutoavi. Osa viapau ovokivi-ia vii varaaro-ia reo goruro tagaupaa vara gasipaoro. Uva va-a eva oa iava viapau ragaipa oavi meme kakae vai vatepariveira, oiso ra ragai voeaaro tapo vate irara oaa rorua oai aiooro. Osa viapau rutu. ³⁰ Vo osa eera oviito oara vii varaaro rutu opesi pie ragaparevora vairoropa otopa riako. Oa iava vorevira kareroi. Uva rerare rugooro rerapa taoropava bulmakau uporivoi.

³¹ *“Oa iava aitato rerare oiso puraroepa, Oviitoa oaa. Vokiara rutu-ia toupaveaira vegei rutu. Osa iava auero rutu-a varao vii varaaro vo ragai vo kepaoro sovara-ia.* ³² Uva vo vokio-ia roru iraopai, auere ra vigei iava sopaura vearope rorupaoro rera-ia ro araokotoa oara. Ira opesikoroepa rutu oiso rutu osa kopiito. Oa iava tootooroi. Osa iava vorevira rera kekepai ita.”

16

Tokipatoa Iava Ira Oisoa Vuri Kovo Puarapave

¹ * Oire uva Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, *“Ira ru riro monito ira*

reraaro kovo tokipato oisoa toupaveve. Uva oearovu rera iare ro riro monito urioaeapa. Oa iava rera ro kovo tokipato togapaiva oaravu-ia reoara. Varao oara-ia oiso purapaeapa, Eera vii reraaro kovo tokipato ira auero rutu viki ragapaveveira. ² Oa iava rerare keeraroeapa ro kovo tokipato. Uva oiso rera akereva, Auoro. Apeisi ragavira vii iava uvuavoi? Avau auero rutu torevokovira vieisa, varao oara oisoa oupari oevu ruvara-ia, ora varao oara oisoa vikipari oaravu voripaoro ragai varaaro. Uva viapau rutu uvuipaei oiso ra vorevira kovo tokipau.

³ *“Oire uva rera ro kovo tokipato ora rugorugoo pie iraoparoepa vo ora rera raga vovouaro-ia. Oa iava oiso puraroepa ora rera ragare, Esa eake vai purapaavoi? Uvare reito ragai sigurevoi vao iava kovo tokipa kovo. Viapau rutu ragai-ia gorua vaiei vo aio kovo vai purapasa. Ora rirovira rutu arii iraopari oearovu goruvira are arapa auere aioara vai.* ⁴ Oire oavure rugoorai. Vosa va puraa vao-ia, ra va iava ragai ou piepaive vorarore ora voea vo keparoaro-ia, vo rara reito ragai vearave. ⁵ Oa iava katakataivira voea ruture keeraroeapa voea oea oisoa orekerovu rutu ou ragapaive rera ruvara-ia ro-ia reito. Oire uva iravu kovo tokipato iare urioroeapa. Oa iava oiso rera akereve, Ovirovuei varao oara oisoa ou ragapari ragai reraaro ruvara-ia reito? ⁶ Uva oiso puraroepa, Katai vovoto (100) auero wel dramro. Oa iava oiso puraroepa, Ie, tiket oa-ia reo goru purarivora vara ouoro. Oire vara rutu vievieioro vara iava vo vavae tau (50) raga rigatori ikau visivi vara vieiaro tavariooro. ⁷ Oire uva iravu ita rera iare urioroeapa. Oa iava rera ro kovo tokipato oiso rera akereva, Aa voviroa varao akuku ouara vii varaaro? Uva oiso puraroepa, Ari katai vovoto (100) auero wit bekro. Oa iava oiso rera arureva. Vao ouri tiket. Ra vii vaoro tavariori varao vieiaro rigatooro vo peva vatara tau raga (80).

⁸ * *“Oire uva va-a vao oa iava ro reito rera reraaro vurito kovopato oiso tavireva, Auoro, kasivarivira rutu vii vo kovoaro purarivo oirara varaaro gare piepaoro varao oara oisoa ou ragapaive ragai ruvara-ia. Uvare eisi piepaoro voea roru pierivo ora vii-ia.*

“Ari ita, oiraopavira voea oirara oea vo rasio raga-ia rugorugooapaaveira oea kasivarivira rugorugooapaaveira ora voea vate iraraoro roru piepasa, oea raga ita vo pitupituaroo oearovu vo pitupituaroo-ia putepaiveira voea torevoko vovou irara. Aue iava uvare voea torevoko vovou irara

kasivari rugoo asavira voea vo kovoaro purapaiveira ora voea voeaaro vate irara tauvapasa.

⁹ “Oire uva visii tavipaavoi vao iava moni vo rasio-ia vuria, vo osa vuri rugooro-ia osivu ragavira va kovo piepata. Uva vara moniara vearovira kovo piepata. Ra vara-ia visii voeaaro vate irara roru piepata. Oire vosa opesipe moni ou vo rasio iava ora orekerovu rutu, ra visii vo pitupituroo iavirava visii oureve Pauto vo ora rera vo uruiaro iare, oa-ia toupavoi Tootooa opesi asa vo vokiara rutu-ia.

¹⁰ * “Vosa irai orekerovi garepara vai vearovira tokipareve, oire ra ita oisi raga reipara vearovira rutu tokipareve. Ari ro ira viapau torevokovira kovopareve varavi-ia garepara, oire ra ita oisi raga viapau oiso reipara-ia torevokovira kovopareve tapo. ¹¹ Vosa viapau va-ia vao vuri moni vearovira va kovo piepataverea vo rasio-ia, ra irou rutu visii vatepaive oiraopara vai? Ra oarai tokipata vearovira, raa? ¹² Vosa viapau vearovira oearovu varaaro tokipata, ra irou visii vatepaive orekerovu avu vai, oiso ra oarai-ia pitupata, raa?”

¹³ * “Viapau kataitoa vai kovopatoa vai uvuiparoi ra aiterei rutupa reitoarei vai okovoreiara-ia pitupareve. Oire vo osa iravuve vuri vovoupaoro iravu ragare vearo vovouparo, eke rerapa ruipapatoa rutu roaripa reasipaoro. Ari ita, visii vao viapau uvuipatai ra vo rugooroi rutu sirova ututa oiso, Pauto-a ro, ari vao moniapa.”

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Pauto Vo Saraaro

¹⁴ * Voeao Farisi oea moniapa ruipa iraopaaveira rutu vare rugoo iraopaoro. Oa iava vo reoro rutu uvuiva Jisas oreoroa purareva. Oire uva rera tovipaiva va iava vao. ¹⁵ * Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Ari ita, visii oiso ruipapatoa veira ra ora visii vo pitupituroaro vearopa vovouro karekepata oirara rutu osireiara-ia. Vo osa Pauto visii vo vovouroaro-ia taraiparoveira torevokovira. Oire ra oirara visii vo pitupituroaro kekepaoro oiso purapaave, Torevoko vovouro rutu varao. Vo osa Pauto osireiara-ia vuivivira rutu kekepa piro.

¹⁶ “Reo Taisi vo reoroaro Moses vaaro ora profet irara vo reoroaro oara rutu oisoa toupave oirarapa torevoko rugoo vatepasa. Oa iava vo rutu tugurasa urioepa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. Oire uva Jon vo vuutaaro isivaaro iava Pauto vaaro Vearo Siposipo rera vo Saraaro iava vo uruiara rutu-ia kare pirorao. Osa iava oirara

rutu kasivarivira kovopai, oiso ra Pauto vo Saraaro-ia koataave.

¹⁷ * “Utupaua vuvuiua ora rasito oiso opesiperea taru, ovusa Reo Taisi iava viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vao Pauto vo reoro.

Jisas Reoroepa Riako Kavupa Pitupitu Iava

(Matyu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁸ * “Vosa oirato riakova kavureve iriavu raga ousa, oire ra va-ia ora oua vuri pierleve otopa pitupitu purapaoro. Ora vosa ro ira oira oureve o iria kavu rovoveve roari, uva rera-a eera ira ora oupa vo taisiara vuri piervevoi otopa pitupitu purapaoro.

Lasaras Iava Vao Apotatoavi Ora Ro Riro Monito Ira Viapau Oisoa Sopauaaro Porepareve Vo Pauto-ia Rugoopasa

¹⁹ “Tuariri iravu riro monito ira oisoa toupareve. Uva oisoa vokiara rutu-ia vearopa kuvuro-ia kuvuparo revasipara. Ora vokiara rutu-ia vearo aio rutu oisoa tapo aiopareve riro roruia oupasa ora rerapa. ²⁰ * Ovusa rera vo kepaoro rataoaro ruvara-ia iravu apotato oirato toupareve. Rera vaisiara, Lasaras riro kapukapuato vova varaua-ia. ²¹ Oa iava oisoa rurukopara kavopareve rera ro riro monito reraaro tebol roeroava. Oire ra varavi-ia ora reravi iava kovuto vuku pie ragapareve. Uva voo oisoa kaakau kare rera kapuaro veaveapasa uriopaave ora voea arevuoaro-ia.

²² * “Oire uva rera ro apotatoavi kopi-iroepa. Oa iava enselpa irara rera kaeiva Ebrahim ruvara-ia rera tovosa, uva oisoa rera tapo toupareve. Oire uva rera isivaaro iava rera ro riro monito kopi-iroepa. Oa iava rera tovaiva. ²³ Uva vo toupave vuri tapi riro siitoka oupa tapi rutu. Uva voava taraapavira tuupavira aue Ebrahim vaio vurapareva, ovusa Lasaras rera sirova torepoepa, ovusa tauavira toupasiva rerapa. ²⁴ * Oire uva voo-a vo uvava rera ro riro monito keeroepa oiso puraoro, Aite Ebrahim. Ragaivipa siraou. Lasaras aruri, ra sipareo rupu pieoro urioro ragai iava arevuotoa-ia oira tovosa. Ra rera vuavua pierleve gare visivi. Ari ita, vuvivira rutu upia sovo iraopaavoi vo kasio-ia.

²⁵ * “Vo osa Ebrahim oiso puraroepa rera aatooro, Oviitoa oaa. E rugoopavei voarire tuariri uva tootoovira toupavira vearopara aiopaooro, ora vara oupaoro ora viipa? Osa ro-ia Lasaras ora rerapa vuriara oisoa oupareve. Uva va-a eva oa iava

* 16:10: Mt 25:21   * 16:13: Mt 6:24   * 16:14: 2 Ti 3:2; Lu 23:35   * 16:15: 1 Sml 16:7; Pro 21:2   * 16:17: Ais 40:8; Mt 5:17-18   * 16:18: Mt 5:31-32, 19:19; Mk 10:11; 1 Ko 7:10-11   * 16:20: Ap 3:2   * 16:22: Jo 13:23
* 16:24: Mt 25:41   * 16:25: Lu 6:24

rerare sopaua vearovira toupavoi vo uruio-ia, osa vuri siitoka ouparivoi ita vii. ²⁶ Ora oavu tapo vo vigei vuutaaro-ia oa tovoreva Pauto vigeipa tugivira rirova apui. Eira iria-ia viapau voeao uvuipaai ra oira iviropaoro visii iare uriopaave. Ora voea tapo ita eisiva viapau uvuipaai ra oira-ia iviropaoro vore uriopaave igei iare.

²⁷ *“Oa iava riro monito oiso puraroepa, Ari ita, aite Ebrahim. Oiso viire keera-parai ra Lasaras aruri. Ra aite vo kepaaro iare avaro.* ²⁸ Okepa-ia toupai vo vavae voeao ragai araoko iraraaro. Oire uva oiso ruipaparai ra goruvira rutu Lasaras voea tavirevere auepa, teapi voea tapo ita vore urioave riro-ia siitoka. Vo osa viapau voea iava sopaura pore rovo piro vova vuri vovouro.

²⁹ *“Ari Ebrahim rera aatooro oiso puraroepa, Ari ita, reoreoara toupaveira voea ruvara-ia, oreoa rigatoiva tuariri rutu Moses ora voeao profet irara. Uva vii voeaaro araoko irara uvuipaai ra evo reoreo sirova utupaave.* ³⁰ Uva riro monito oiso puraroepa, Viapau aite Ebrahim. Viapau oiso evara uvuipai. Ari vo raga osa irai kopiitoa vai tovaa vai iava toreoro voea iare avaro. Oa iava uvuipaai ra sopaura oaive iava poreva viro vova vuri vovou. ³¹ Uva va-a vao oa iava Ebrahim oiso rera tavireva, Ari ita, vosa viapau Moses ora profet irara viapau vo reoroarore rugoopaave, oire ra apeisi ragavira ita irai oreoiaro oirao pieve, vo rara tova tapi vai iava vorevira vorero voea tavisa?”

17

Vuri Pitupitu Iava Oa Oirato Vaaro Oirao Piea Vuri Piepaveira (Matyu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ *“Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Oiraopavira rutu, oaravu rutu vo vokie kareke iraopapeira oirara rutu kove piepasa, oiso ra vuri vovouro purapaive. Ari ita, uva siravira ropa ira oisi vo pitupituro kareke pieparevoi vo vokie oirara kove piepasa.* ² *“Vosa irai oiratoa vai irai raverave vovoutoa vai oirao pie vovouaro vuri pierave voeao iava raverave vovou irara oea ragai-ia raripaaveira, oire uva vearovai oiso ra oea rera-ia rirova aveke vai tuuive rera okoearo-ia rera roko piesa avakava vuvuvuaro-ia.*

³ *“Ora vatatopo iraoapata. Vosa araokotoa oara vuria purareve, oire rera tarairi. Oire vosa ora rera iava sopaua vorevira porereve vo rara vii vo reoaro uvureve, ra va iava rera iava va vuria verari.* ⁴ Ari vosa

vii-ia voreripavira vuria purareve rirovira vo katai voki-ia, oire ra katakataivira vara rutu isivaaro iava vii iare urioparo oiso purapasa, Ragai iava sopaua pore piroi vova vuria oa puraavo vii-ia. Oire ra va iava uvui iraoapai ra rera iava vara rutu evara vuriara verapari katakataivira.”

Oirao Pie Vovou

⁵ *“Uva aposel irara Turarore oiso puraaepa, “Igei varaaro oirao pie vovouro riro pieri rutu.”* ⁶ *“Uva Turaro oiso voeare puraroepa, “Eagara ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro oisivi raga toupave oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire ra va iava evare rirova eva oiso purata, Vavurupara rutu iava tate uviro, ra avau vavore avakava sovara-ia. Ra voa ora pauu ita. Oire ra va iava visii gisipoaro sirova utupe ita. Aue iavirava visii varaaro oirao pie vovouro.*

Vao Kovopato Vo Kovoaro

⁷ *“Vosa visii iava irai kovopatoa vai varuparo vai gaaripareve rasia porepaoro, eke sipsip ragui vai tokipareve. Oire ra voava karero viro kepa iare. Ra pasi, rera re-itoaaro rerare keero oiso, Uriou ikavira pausa ra aiori?”* ⁸ *“Viapau. Ari oiso vaio rera tavireve, Varoa tavario rovori. Ra ragaipa aioara ravaari. Oa iava varava urio. Ra aio rovoa ora tapo ukaio rovora. Oa iava utupavira aiorivere ukaioro tapo.* ⁹ *“Ra apeisi-a? E rera-ia roru vaisi purareve ro kovopato vo rara rera gisipoaro sirova vearovira utuparo, raa? Ari viapau rutu.* ¹⁰ *Oire uva oisi-a eisi osa iava visii tapo uvuipatai vosa orekerovu rutu kovoara opesi pie rovopata oiso osa Pauto visii tavireve, oire ra va iava oiso purata, Igeivi-a viapau vearo irara kovopa irara, ra va iava vearo vaisi ouio reito ruvara-ia. Igoa vo kovo raga purapaiveira. Ari viapau oaiei.”*

Katai Tau Leprapa Irara Oea Sisigarue Piereva Jisas

¹¹ *“Oire uva Jisas vo raivao Jerusalem iare gaero avaroepa. Oa iava Sameria-iaiei vuvuvuaro-ia vokaoro avaroepa ora Galili-ia.* ¹² *“Uva voa ouruivu-ia karero viropa. Oire voava katai tau leprapa irara urioeapa rera iare raivaaro. Uva voava tauaivi torepaaepa ¹³ keeraoro oiso, “Jisas, Reito. Igeipa sirau!”* ¹⁴ *“Oa iava Jisas voa voea vuraoro oiso voeare puraroepa, “Avata ora visii iava varaura karekesa koruou purapa irara pris irara.” Oa iava vokaoro avapaaepa. Uva voa voeare varaura sisigarue ovoiepa.* ¹⁵ *Uva voa voea iava iravu ora rera iava varaua*

✧ 16:29: Jo 5:45-47 ✧ 17:1: Mk 9:42; 1 Ko 11:19 ✧ 17:2: 1 Ko 8:12 ✧ 17:3: Mt 18:15 ✧ 17:5: Mk 6:30 ✧ 17:6: Mt 17:20, 21:21; Mk 9:23; Lu 7:13 ✧ 17:8: Lu 12:37 ✧ 17:11: Lu 9:51-52 ✧ 17:12: Lev 13:46 ✧ 17:14: Lev 13:2, 14:2 ✧ 17:16: Mt 10:5

kekereva uvare sisigarueepa. Oa iava voreroepa. Uva rirovira Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapareva. ¹⁶ * Uva voa Jisas ruvara-ia kokotoaro rekureva rera-ia vearo vaisi puraoro. Ro Sameria iava rera. ¹⁷ Uva va-a vao oa kekereva Jisas, oa iava oiso puraroepa, “*Eari keaparai oiso katai tau rutu sisigaruei. Uva ovu-ia avai vo resura vatara?*” ¹⁸ Easi pasi, viapau irai voreparoi Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa? Ari ita, ro-ia kataitoavi raga uvavu ragava rera ratau touto.” ¹⁹ * Oire uva Jisas oiso rerare puraroepa, “*Toreu ra avau. Vii vaaro oirao pie vovou vii ravotovira porete pievoi vorevira.*”

*Pauto Vo Saraaro Oa Karekeperea
(Matyu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ * Uva Farisi oiso Jisas akeiva, “Aa vo vuutao-ia Pauto vo Saraaro karekeperea?” Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “*Vosa Pauto vo Saraaro karekeperea, oire ra oirara viapau oiso va kekeive ora voea osireiario iava.*” ²¹ Ra viapau irai oiso purarovere, Keketa va vao vo-ia. Eke, Asi va vao-a vavo oiso. *Oire uvuta! Pauto vo Saraaro epao visii vuutaaro-ia.*”

²² * Uva va-a vao oa iava Jisas ora rera voeaoro disaipele tavireva oiso, “*Easi utupaua oiso ruipa ragapatavere ra ragai Oirato Oviitoaaro kekesa katai vokivi vai raga-ia, osa viapau.*” ²³ Oire uva oearovu visii tavitavipaivere oiso, Keketa. Asi ro-a vo-ia toupave. Eke, Varo vavo-ia. Oire ra viapau rutu uvuipata ra voea sirova utupata. ²⁴ E varakeotoa-ia taraiapataveira? Ira parakaupaveira voraro ruture vuvuiua-ia roroapaoro. Oire uva oisi-a eisi osa ragai Oirato Oviitoaaro pieoro karekeraverea vo oirara rutu osireiario iare katai vuutavi raga-ia. ²⁵ Ari ita, riroara vai siitokaara vai kae rovopaa. Oa iava voea vo vuutao iava voea ragaire isivapaavere.

²⁶ * “*Vo pitupituro-ia oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia. Oire uva oisi raga ita eisi osa pieverea vo ragai Oirato Oviitoaaro vo vuutaaro-ia.*” ²⁷ Uva voea rutu oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora vearovira raga riako oupaave. Oa iava vao vo rekasisa urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa sip uvuo-ia koataroepa vo tuariri rutu. Osa iava rirova pirutuva karekeopa. Uva oirara rutu gisiaepa oira-ia. ²⁸ * Osa raga ita-a eisi pieiva vo Lot vo vuutaaro-ia tapo voari tuariri. Uva oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora orekerovu voripaive, ra oearovupa vara sipopaive moni oupasa. Ora aio kovoro paupaave, ora kepa paupaave. ²⁹ Oire uva Lot Sodom-ia kavuoro

avaroepa. Uva vo voki raga vao oa-ia tuitui kasi karekeepa, oa-ia vitavokovira kovekoveoro vuvuiua iava oiso osa kokeva. Oa iava oirara rutu kopii pieva vao. ³⁰ Uva oisi raga ita eisi osa pieverea vo voki-ia oa-ia Oirato Oviitoaaro karekeroverea poeravira ragai raga ita.

³¹ “*Uva vo voki raga-ia ro ira kepa ivara-ia toupaveverea, vo osa rera varaaro vo kepa sovara-ia toupave, ira viapau oiso voava rere rovoreve vara ou rovosa rera varaaro, uvare viapau vuutavi toupave. Eisi osa ro ira varuparo toupaveverea ira viapau oiso voava karero ora rera vo kepaoro iare rera varaaro ousa.*” ³² Vearovira rutu rugoopata Lot vatuvavaarore. Iria porepaoro kopii ovoioapa. ³³ * Ari vosa ro ira ora rera tootoaoro ragare taraapave kovopaoro, oa taru rera iava opesi ovoipere. Ari vosa ro ira ragai-ia rovoupaoro ora rera iava tootoa eaka ragapave, ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira.

³⁴ “*Visii tavipaavo oiso, Vo voki iava vo rupa-a vao oa-ia aiterei atarapasiverea katai uru vai-ia. Oire ra voava Pauto irai raga ourevera vaiterei iava iravu kavuoro vo osa toupave.*” ³⁵ Ari airei riakorirei vai plaua purapaereverea auere bret, osa Pauto iriavu raga ita ourevera vairei iava iriavu arova vao osa toupave. ³⁶ Ari aiterei oiratoarei vai varuparo vai toupasiverea osa Pauto vaiterei iava iravu raga ita ourevera iravu arova vao raga osa toupave.” ³⁷ Uva va vao uvuoro oiso puraaepa disaipele, “*Turaro, ovu-a vo uva va eva karekeperea?*” Oa iava Jisas ruuvira raga voea tavireva oiso, “*Ari vo uva okarerovu rutu kopiipaaveira, uva ruega kare ora gurupasa rerepaaveira eru karero aiopasa.*”

18

Reo Ruu Vao Vo Osa Riakova Reo Rovirieipatoare Keeraopa Oira Tavvasa

¹ * Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva voeaepa voea tarai piepaoro, oiso ra variripaave vokiara rutu-ia reasi asavira. ² Uva oiso puraroepa, “*Ouruivu-ia iravu reo rovirieipato oisoa toupave ira viapau Pautoa-pa uririparo ora avivikepaoro.*” Ari viapau oiso ra oirarare vearo vovoupaoro. ³ Uva iriavu raroeva riakova oisoa toupave vo urui-ia uvava vatuoato kopiioepa. Oire uva vokiara rutu-ia oisoa uriopao rera ro reo rovirieipato tavipasa oiso, Keripato ragai vuri piesa aueparoi. Oiso ruipaparai ra ragai tauviri va-ia vao-ia kort puraoro

* 17:19: Mt 9:22; Mk 5:34   * 17:20: Lu 19:11   * 17:22: Mt 9:15; Mk 2:20   * 17:26: Jen 7:1-24   * 17:28: Jen 18:20-33, 19:24-25   * 17:33: Lu 9:24   * 18:1: Lu 11:5-8; Ro 12:12

torevokovira! ⁴ Uva voari rovoavira viapau oiso vovouparoepea ra oira tauvareve rera ro reo rovirieipato. Uva utupavira oiso puraroepa ora rerare, Oiraopavira rutu viapau oiso Pautoa-pa uririparai. Ora tapo viapau oiso oirarare rugorugoparaveira voeapa avivikepaoro. ⁵ * Ari ita, oira o-ia raroeva ragai pugu pie iraopaaveira. Oire ita, eagara ra oira tauvaa kort puraoro oirapa. Teapi ora voreri vasipao. Ra va iava ragaire varaua reasipe rutu.” ⁶ Oa iava Turaro Jisas voeare oiso puraroepa, “E vo reo vao uvutavoi, oreoa purarevora ro-ia vurito reo rovirieipato, raa?” ⁷ * Uva apeisi-a voea-ia oirara Pauto oea reesipareveira ora rerapa, oea rerare gaupaveira arepaoro vo aviaviaro ora vo vokiaro tapo? Oire uva apeisi-a? Ra viapau Pauto voea tauvareve, raa? Ra ateate piepaoro toupaveve? ⁸ Ari ita, ira uvuipa ra ikauvira voea tauvapaveve. Uva va-a eva oare rugoopaoro visii akepaavoi oiso, Ovirovua vao oirara voeao oea goruvira ragai-ia raripaaveira oea perea ovusa vovevira vorera ragai Oirato Oviitoaoro rara?”

Reo Ruu Farisi Iava Ora Takis Oupa Irara

⁹ * Oearovu oea ora voea raga-ia raripaaveira oiso, Igei torevoko irara, ovusa oeavure oiso purapaave, “Vuri irara voeao.” Oire uva voea-a evoea oearo Jisas oavu reo ruu pureva. ¹⁰ Uva oiso puraparoepa, “Aitereivu oiratoarei aiterea oiso ruipapasiepa ra varirisi. Oa iava Rovopa Kepa Tempel iare ipasiepa oiso, iravu-a ratarataa vovouto Farisipato, ari iravu-a takis oupato. ¹¹ * Oire uva rera ro Farisi-pato toreroepa ora rera sopaua raga iava oiso variripasa, Pauto, ragai viapau oiso osa oearovu vuri irara voeao oea kavirupaveira, ora varao tapo kuuvu pitupituro purapaiaveira, ora riakorava otopa pitupituro tapo purapaiaveira. Ora viapau oiso toupavoi osa ro-ia takis oupato. Eisi osa iava vii-ia vearo vaisi purapaavoi. ¹² Ari ita, vo wikiara rutu-ia eraeraovira vo vokirei-ia aio kavuparaveira vii ragare rugoopaoro. Uva vara rutu varao oara oupaaveira oara iava katai taupara putepaaveira viipa oavu vatepasa voava. ¹³ Oire ro takis oupato ira tauaiviva torepaoepa reasipaoro vuvuiua vura arapa taraaoro. Ira ora kopukopuaro raga tapatapapaveira siraoapaoro. Uva oiso puraparoepa, Pauto, ragai vurito ragoapa siraoa.

¹⁴ * “Oire uva visii tavipaavoi oiso, Ro-ia takis oupato ira iava vuriana verareva Pauto. Osa iava rera vaisireva oiso, Torevokoto ro-ia oirato. Oa iava vovevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. Vo ovusa ro Farisi-pato ora rera varaarova vovevira kareroepa, oiso osa raga ita varava vuriana urioeroepa. Aue vituaro iava uvare ro ira ora rera raga vaisiario kae piepareve, ira vaisiario akaipa piepareve Pauto. Ari ro ira ora rera vaisiario akaipa piepareve, ira taru vaisiario kae piepareve utupaua Pauto.”

Jisas Kakae Vure Viraakoreva (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Oire uva garepa kakaero sipoiva Jisas iare. Uvare oiso ruipapaepa ra voea-ia vavaeareiaro tovoreve varirioro. Uva disaipel irara voea tueoro voeare korupapepa. ¹⁶ Oa iava Jisas ora rera ruvara iare voeare kakae vure keeraroepa oiso puraoro, “Kakae vure eakata. Ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari ita, Pauto vo Saraaro oa oiso voea-ia toupaveira oea oiso purapaa viroveira osa voeao-ia garepa kakaero. ¹⁷ * Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Voeao-ia kakae vure riro rari irara rutu ragai-ia. Vosa irouto viapau oiso vo ruipaoro toupaveira osa ro kakaeto ira vaopa ruipaparoveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera oirato ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovava iare koataro.”

Iravu Reito Riro Kotokoto Gurupareve (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ * Oire uva iravu Jiu-pato reito oiso rerare puraroepa, “Vearoto Tisato. Eake vai-ia uvuiparai ra oai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?” ¹⁹ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “Eakere eisi ragai vaisipari oiso, Vearoto? Vo osa kataitoa raga-a vearoto Pauto. ²⁰ * Ari ita, aue-ia taraipavei vao-ia Reo Taisi Moses vaaro. Oa oiso purapapeira, Opeita otopau. Ora opeita oira upopau. Ora opeita kavirupau. Ora opeita oearovu iava kuuvupau. Aiteara vaiopa ora aakoara tapo avivikepau.” ²¹ Oa iava ro reito oiso puraroepa, “Ari ita, vo osa kakaevira oisoa toupaa, uva va eva Reo Taisi oisoa uvupaa va tokipaoro.” ²² Uva Jisas rera vo reoaro uvuoro oiso puraroepa, “Ari oavivu ragapa tovira poteparivoi vao-ia oiso-ia, Auero rutu-ia vii varuaro vori rovovere vara-ia moni ouoro apotapa irarapa oarai vatesa. Vosa oisi pieri oiso, ra va iava vearoa ouri vuvuiua-ia. Oire ra ragai sirova utuu.” ²³ Osa vo reo uvuoro vao vovovisi vavatareva rutu rera ro reito. Eake iava? Uvare riro monitoa rutu-a.

* **18:5:** Lu 11:8 * **18:7:** Re 6:10; Ro 8:33; Kl 3:12; 2 Ti 2:10 * **18:9:** Lu 16:15 * **18:11:** Mt 6:5 * **18:14:** Mt 23:12; Lu 14:11; 1 Pi 5:6 * **18:17:** Mt 18:3 * **18:18:** Lu 10:25 * **18:20:** Eks 20:12-16; Diu 5:16-20; Ro 13:9 * **18:24:** Pro 11:28

²⁴ ✱ Oa iava Jisas rera-ia vurapaoro oiso puraroepa, “Oiraopavira ita. Voeapa voeao riro kotokoto guru irara vavagisi iraopa-peira varaova ora kiu arapa vore Pauto vo Saraaro-ia.” ²⁵ Ari ita, vavagisipai vao tavaa-toa iava vo rito, vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai vao koatasa auepao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro moni guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.” ²⁶ Oire uva va vao uvuoro oearovu oiso puraaepa, “Vosa oisi eisi, uva iroutoa vai uvuiparoi ra va eva Tootoo Ovoi oureve?” ²⁷ ✱ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Ari ita, vao oa viapau purapaveve oirato, Pauto oa-ia uvuiparoi ra va puraveve.”

²⁸ Uva va iava Pita oiso puraroepa rerare, “Uvupari? Igei varaaro uruiara kavuiova vii raga sirova utuoro.” ²⁹ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira visii tavi iraopaavo oiso, Voea rutu oea Pauto vo Saraarore rugoopaoro oerokerovu rutu kavupaiveira oiso-ia, kepaara varao, ari vatua riakoro, ari araoko irara, ari aite irara, ari kakae vure voea voeaaro.” ³⁰ Oeapa riroara rutu vatepare Pauto vo vokie-ia voea varaaro-ia pute pievira. Oire va iava utupavira Opsi Asa Tootoo oupaiverea.”

Jisas Vo Peva Piepa Tavi Purareva Ora Rera Iava Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ ✱ Oire uva voea katai tau erao (12) oureve disaipel. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Uvuta vao. Vo vokie-ia ipavievie Jerusalem iare. Oire ra vo reoro rutu oiraope profet irara vo reoroaro oara rigatoiva ragai iava ro Oirato Oviitoaaro.” ³² Uvare ragai vateivere voeao vavaeoro iare osarovu iava voea. Oire ra va iava ragai tovipaive, ora ragai vuri piepaoro ragai-ia ruipaave tapo. ³³ Ra ragai ragipaive ragai kopii piepaoro. Ra vo pevapa vokie-ia vorevira torera voava kopii tapi tootooaoro.” ³⁴ ✱ Oa iava voeao disaipel viapau oiso vo reo-ia vao aviavipaaepa oreoa ruureva voeare. Uva va-a vao oa iava viapau oiso vearovira taraipaaepa vo reo vituaro-ia.

Jisas Iravu Voosito Porete Piereva Riro Oira Areareto

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Oire uva Jisas Jeriko urui ruvara-ia karero viropa vo uva iravu voosito oisoa raiva vatuario-ia pauparo. Uva oisoa moni areparo oirara rutu ruvara-ia. ³⁶ Uva voava riro irara iava uvureva, ovusa vokapaoro

uriopaaepa voare. Oa iava oiso voea akerepareva, “Eake purapaivoi?” ³⁷ Uva oiso rera taviiva, “Ari Jisas ro vova Nasaret-ia ira vokapaoro vigei-ia puteparevoi.” ³⁸ ✱ Oa iava rirovira oiso puraroepa, “Jisas! Vii-a Devit aautoaaro. Ragaivipa siraou!” ³⁹ Oire uva irapa irara rerare kasipupaaepa oiso purapaoro, “Auoro! Ora tape pieu.” Ovusa rirovira rutu keera iraoparoepa oisi raga purapaoro oiso, “Vii-a Devit aautoaaro! Ragaipa siraou.” ⁴⁰ Uva Jisas voari toresa urioroepa. Uva voava voea tavireva oiso, “Voea tavita ra rera sipoive ragai iare.” Uva tutuu pieoro rera iare urioroepa. Oa iava Jisas rera akereva, ⁴¹ “Eake vaipa ruipapau, ra oai puraa viipa?” Uva oiso puraroepa, “Turaro. Oiso ruipaparai ra vuraa.” ⁴² ✱ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Vorevira vurari. Uvare vii raga vaaro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie ovoivoi.” ⁴³ ✱ Oire uva oisi-a eisi osa iava vorevira vurareva. Oa iava Jisas sirova utu ovoiroepa. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva, osa oirara rutu va vao kekeiva. Oa iava voea rutu Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva.

19

Vo Toupai Sakias Iava Vo Sipoipo

¹ ✱ Jisas Jeriko iare vokapaoro karero viropa. ² Oire uva vo urui eva kavupasa aueroepa, vo osa iravu oirato vao toupaveva rera vaisiaro, Sakias rera ro takis oupa irara reitooaro. Uva rera-a riro monito. ³ Uva oiso ruipaparoepa ra Jisas-ia tarairo oiso, Iroutoa rutu-a? Ari viapau oiso uvuiparoepa ra rera kekereve, uvare riro irara rutu Jisas utopaiva. Uvare ita potekuto-a rera Sakias. ⁴ ✱ Oa iava ikauvira iparoepa oeavovu-ia riro ova, uvare oiso rugoopaoro ra Jisas kekereve rutu. Ari ita, oiso taraiparoepa, Vo raivao-ia vokapaoro uriorovere Jisas. ⁵ Oire uva Jisas voavi pouro viropa. Uva vao vo viara-ia vurareva. Oa iava oiso puraroepa rerare, “Sakias. Ikauvira varau evoava. Ari vo vokie-ia vii vo kepaoro-ia toupaa.” ⁶ Uva oisi-a eisi osa iava ikauvira vararoepa, uvare rera iava sopaua rirovira rutu roruva. Oa iava rera tapo Jisas avaroepa ora rera vo kepaoro iare. ⁷ Oire uva oirara rutu va vao kekeoro aveavevira reoreopaaepa oiso purapaoro, “Uva apeisi vurito vo kepaoro-ia koataro rera tapo tousa?” ⁸ ✱ Ari toreroepa rera Sakias oiso purasa, “Reito. Oiso ruipaparai ra ora ragai varaaro rutu roo piea oiso, oavu voeaopa apota irara. Ora varao tapo

kare piea oara oisoa ou ragapaa kuuvu-vira oearovu ruvara-ia katakataivira. Uva voeapa oiso vara kare piepaavere iravu vaaro rekasiaro-ia oresuravu tovoa rerapa pute pievira.”⁹ ✧ Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Vo voki-o-ia Pauto voeao oea vo kepa-ia toupaveira oea vorerevoi ora rerapa vova vuriara oaive iava. Ari ita, uvare vii tapo-a iravu Ebrahim aao-toaaro.”¹⁰ Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa oirara ousa urioraera voeao oea ope-sikoaeapa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re.”

Katai Tau Iava Kovopa Irara Voeao Oea Moni Ouaepa

¹¹ ✧ Oire uva vo reo-a vao oa uvuivoiva, oavu reo ruu vatereva voeapa. Eake iava? Uvare tutuu pierava Jerusalem iare. Vo osa oiso keapaepa, Vo voki raga-ia Pauto vo Saraaro rooirovira ora karekepai.¹² ✧ Oa iava oiso puraroepa, “Iravu reito ira oiso ruipaparoeapa ra tauai ruture avaro, oisore ra voa rera king pieve. Ra va iava vorevira karero.”¹³ Uva katai taure kovopa irara keeraoepa rera voeaaro. Oa iava voeapa katakataivira erao tau kina (K20) vatereva. Uva oiso voea tavireva, Vao-ia sara kovoro vai puratavere vore tuepaoro uva vorevira voreravere.

¹⁴ “Vo osa rera vo uruiaro iava voea rerare vuri vovoupaepa. Oa iava voea arova avaroepa. Uva voeao rera iavapa irara oearovu aruiva ora voea raga iava rera sirova utupasa. Oa iava oiso purasa utuaepa, Igei reasipaiei ra ro igeipa kingparo turaropaoro.”

¹⁵ “Oire rera king pieivoiva, voava vorevira voreroepa vore rera vo uruiaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, Oirarare keerata voeao oepa moniara vateavora. Aue iava keeraparai voeare uvare oiso ruipaparai ra taraira oiso, Aa voviro kareke pievira katakataivira vara rutu iava moniara.”

¹⁶ “Oire uva iravu iraroepa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia monia sara kovo puraavora aue rutu erao tau kina (K20). Oa iava va-ia pute piea ouavora aue rutu erao vovoto kina (K200) rutu.”¹⁷ ✧ Uva va iava king oiso rera tavireva, Vii vearotoa rutu kovopato. Viigoa vearovira gareparavia vurapariveira vara vearovira rutu tokipaoro. Oire uva va-a eva oa iava vii vatepaavoi oavu reesia. Ra va iava katai tau rutu tokipari aue riropa uruiro (10 taun).

¹⁸ “Oire uva erao pieta ita rera iare pouro viropa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia erao tau kina sara kovo puraavora. Oa iava aue katai vovoto kina (K100) pute piea ouavora

va-ia ita.”¹⁹ Osa iava king oiso rera tavireva, Vii tovopaavoi, ra vo vavae tokipari riropa uruiro (5 taun).

²⁰ “Oire uva iravu ita kovopato rera iare pouro viropa. Oa iava rerare oiso puraroepa, Reito, vii vaaro-a vao erao tau kina vo-ia. Oa ruuava aue-ia varoa va oriruoro. Oa iava vo toupaveira.”²¹ Eake iava? Uvare vii-ia oisoa taraipara, Riro kasivarito rutu vaoou ou ragapao oara tovopaivora oearovu. Ora varao aioara oara paupaveira oearovu raga, oara tapo tatepariveira vii raga. Eisi osa iava viipa oisoa uriripara varao moniara kovo pie arapa.

²² ✧ “Oa iava rera ro king rerare kovopato oiso puraroepa, Vii vurito kovopato. Viigoa iava gasipaavoi vii raga vo rearo-ia. Ari ita, ragai-ia oiraopavira oisoa taraipau oiso, Riro kasivarito ragai varao ou ragapaveira oara tovopaivora oearovu raga. Ora varao tapo tatepaaveira oara paupaveira oearovu raga.”²³ Ari apeisi iava viapau va vao ragai vaaro moni tovo asariva beng-ia? Oa iava voreraeri voava va ousa aue tapo pute piea vai interes.”²⁴ Oire uva oiso puraroepa voeaore oea tutuu pievira rera ruvara-ia toupaveira. Vao outa eva erao tau kina. Ra eera vateta ira erao vovoto kinava toupaveiroi.

²⁵ “Oa iava oiso rerare puraepa, Reito. Easi rerapa erao vovoto kina pura piroi.”

²⁶ ✧ “Uva oiso puraroepa, Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Oirara rutu oea oisi vara-ia pitupaivoi, uva voeapa ita oarai vatereverei Pauto pute pievira. Ari vosa viapau oisi oai-ia pitupaveve irai, oire ra gareavi raga-ia pitupaveve, eva-a oa ver-areverei rera ruvara iava Pauto.”²⁷ Ari evoea oea oiso purapaaveira ragaire, Reasipaiei rerapa oiso ra igeipa kingparo turaropaoro. Oire uva voea evoea ragaiva keripa irara. Uva voeava uriota vore ragai osireiario-ia voea uposa.”

Jisas Turarovira Jerusalem-ia Karero Vi-ropa

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ ✧ Oire uva Jisas vo reo vao purareva. Oa iava vokapaoro iraroepa vo raivao gaepaoro oa-ia oisoa Jerusalem iare ipapaave.”²⁹ Oa iava Betfasi urui ruvara-ia pouro viropa vo uruirei ora Betani-ia vo pukuio-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Oliv Kovo Pukui. Oire uva voava aitereivu disaipeltoarei ira pierava vo uruiri iare oa oiso oisiriva pute pievira vo pukuio-ia toupaveira.”³⁰ Uva oiso vaiterei reesireseva, “Vo uruiri iare irasi, ra

✧ 19:9: Ro 4:16; Ga 3:7 ✧ 19:11: Ap 1:6 ✧ 19:12: Mt 25:14-30; Mk 13:34 ✧ 19:17: Lu 16:10 ✧ 19:22: 2 Sml 1:16 ✧ 19:26: Lu 8:18 ✧ 19:28: Mk 10:32; Lu 21:37

vo urui-ia kareu virosi. Oire ra voa gareva kekesivere donki, osa variaua riararia toupaeve, iria-ia viapau oisoa irai pauparo voari tuariri uvare korusiva. Oire ra voava oira karuoro oirava voresivere. ³¹ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere eira donki karupasi? Oire ra oiso ragavira irai tavisia, Iria-ia Turaro vo kovoaro ei.”

³² * Oire uva Jisas vaierei arureva. Oa iava avasiepa. Uva oisi vara rutu kekesiva oiso osa vaierei tavireva. ³³ Uva oira iava iroiro karupasiva o-ia donki. Oa iava voea-a voeao oea oiraaro-a oea oiso vaierei akeiva, “Eakere eira korusiva donki karupasivoi?” ³⁴ Uva va-a vao oa iava oiso voea tavisiva, “Iria-ia Turaro vaarooi kovoa.”

³⁵ Uva oirava korusiva donki voresiepa rera iare Jisas. Uva vaierei varaaro varoara tovosiva oira ivara-ia. Uva vara ivara-ia Jisas pau piesiva. ³⁶ * Uva oira ivara-ia paupaoro avaroepa, ovusa voea rutu oirara varoara-ia uruiva parakavira raivaaro vo raiva oritopasa. ³⁷ Oire uva voava tutuu pieoro avaroepa vo raiva-ia vova varapaoro Oliv Kovo Pukui iava. Oa iava riro irara rera voeaoro disaipel irara rovoaepa rorupaoro. Uvare varao ruture rugooaepa ravotoara oara oisoa kekepaive, vorara vara purapareve. Oa iava rirovira rutu raga pieiva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ³⁸ * Oiso purapaoro kaku piepaiva, “Reito king vaisiaro rei piepe. Ira urioroi Turaro Pauto vaisiaro-ia. Uvare Pautoa iava sopaua vearoi vigeipa oirara, uvare kasipua opesiei. Oire ra Pauto vaisiaro rei piepe ro oiso vuvuiua-ia viara-ia rutu.”

³⁹ Oire uva oearovu ratarataa vovou irara Farisi iava voava vo uvuru vao sovara-ia toupai, oea Jisas-re oiso purapaeapa, “Tisato! Evoea disaipel tapetaperi vii voeaaro. Opeita eisi piepaive.” ⁴⁰ * Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari ita, visii tavipaavo oiso, Vosa voea varaaro gisipoara tuupaive, oire ra varao avekeara raga kaku piepaive vuurapa vaisi puraoro.”

Jisas Jerusalem-ia Pa Gaureva

⁴¹ * Oire uva tutuu piereva Jisas voare vo Jerusalem urui-ia. Oa iava vo urui kekeoro siraovira gaureva ⁴² oiso puraoro, “Vosa vo vokio raga-ia vao-ia vo pitupituo-ia vearovira taraitai oa oiso toupai, Visiipa gavaure vovou vatepai, ra va iava vearota. Ari ita, vo vokio-ia opitupitua vao vataupai. Ra viapau va keketa. ⁴³ * Uvuta! Vo utupaua uva ovuutavu karekeperea oa-ia visii voeaaro keripa irara uutava purasa

urioaverea, o ora upopava visii ururao visii kovokovooro voraro rutu. ⁴⁴ * Oire uva visii kepikepiiverea visii vuri pieoro rutu. Vii urui ora ovii irara oara voeao oea epao vii urui sovara-ia oea toupai. Uva viapau oiso vii iava iriai aveke vai eakaiverea, oiso ra iriai toupaeve vo iriai ivara-ia ita. Eake iava? Uvare viapau vo vuutao eveitavo i oa-ia Pauto urioroi visii tauva ragasa visii oriruoro.”

Jisas Voea Sigureva Osa Ora Tuutu-upaepa Ora Voripaoro Tugoropa Kepa Sovara-ia

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Uva Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroepa. Oa iava rovoroeapa voava voea sigupaoro, ovusa sara kovoro purapaiva vao Tempel sovara-ia. ⁴⁶ * Uva oiso voeare puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapai,

‘Ragai vo kepaaro eakata eva oa oiso toupai Variripa Kepa ragai vaaro.’

Oa oiso rutu piepatavoi,

‘Vataupa tapi uva visii vao kavirupa irara vataupaaveira sara kovoro oavisii purapaoro.’”

⁴⁷ * Oire uva vokiara rutu-ia voea tarai piepaoro vao toureva vo kepa sovara-ia vao Tempel. Oa iava voeao reipa irara pris ora voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi, ora voeao tapo oirara rutu reipa irara oea rerare raiva taraapaepa, oiso ra oai iava rera upoive. ⁴⁸ Vo osa oirara rutu goru iraopaaepa rera vo rearo uvupaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava voeao reipa irara viapau oiso uvuipaaepa oiso ra oraivai kekeive rera uposa.

20

Jisas Akeiva Oiso, Irouto Vii Vatereva Vo Reesi?

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ * Ovokivu-ia Jisas voea siposipopareva Rovopa Kepa Tempel Tugoropa Kepa sovara-ia Vearo Siposipo-ia. Uva voea reipa irara koruou purapa irara pris ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora voeao tuvutuvepa irara Jiu iava oea urioaepa rera iare Jisas. ² * Oa iava rerare oiso puraaepa, “Igei taviri oiso, Eake reesi-a vao oa iava varao kovoara purapariveira? Uva irou-a vao oa vii vateva vo reesi eva?” ³ Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “Ari ita, uva ragai tapo ita visii akepaavo oreovu iava, ra ragai tavita. ⁴ Irouto-a ro ira Jon vatereva vo kovo oa iavirava oirara baptaisreva,

* 19:32: Lu 22:13 * 19:36: 2 Kin 9:13 * 19:38: Sam 118:26 * 19:40: Hab 2:11 * 19:41: Lu 13:34-35
 * 19:43: Ais 29:3; Jer 6:6 * 19:44: Mt 24:2; Mk 13:2 * 19:46: Ais 56:7; Jer 7:11 * 19:47: Mt 26:55; Jo 7:19
 * 20:1: Mt 26:55; Lu 8:1 * 20:2: Jo 2:18; Ap 4:7

Pauto eke oirara raga?" ⁵ Oire uva voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, "Vosa oiso puravio, Pauto ruvara iava va, ra ita oiso puraro, Uva apeisi viapau va oirao piepata?" ⁶ * Ari vosa oiso puravio, Ari oiratoa raga vaaro, oire ra oirara rutu va iava vigei vurokoive aue-ia aveke voeao oea goruvira rutu Jon oirao piepaiveira oiso purapaoro, Profetato Jon." ⁷ Oire uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraaepa, "Viapau oiso igei eva-ia Jon vo baptaisaro taraipaiei oiso, Ovu iava karekeepa." ⁸ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, "Ragai tapo ita viapau uvuiparai ra visii taviva vo reesi iava oa iava vo kovo purapavora."

Vuri Irara Iava Reo Ruu Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ * Uva oisi-a oiso osa puraroiva, voeapa reo ruu vatereva oiso puraro, "Irauvu oirato ira wain kovo paureva. Oa iava vo kovo-ia sara kovo puraiva. Vo osa rera oru-ruivu iare avaroepa tauai rutu voa toupasa." ¹⁰ Oire uva aio oupa vuuta-ia vo kovo iava iravu kovopato rera reraaro arureva voea iare voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Uvare oiso ruipaparoepa ra rera vateive oarai aioara vai vo kovo iava. Vo ovusa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera ro upoaporo viapavira rera siguiva vorevira. ¹¹ Oa iava iravu ita kovopato voea iare arureva reito. Oire uva rera upooro rera vuri pieiva. Oa iava oisi raga akukuvira rera sigu ragaiva ita. ¹² Oa iava vo peva piepato arureva voea iare. Uva rera upooro rera kosi pieiva rera-ia vikioro rataure. ¹³ Osa iava rera ro ira vo kovoaro-a oiso vovouparoeapa, Eake vai puraa? Oire ra ro ragai ovitooaro rutu arua ira kavikopaaveira rutu. Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere. ¹⁴ Oa iava voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera tueiva. Uva voea raga ora reopaaepa oiso, Rera-a ro ira utupaua auero rutu varao aiteto varaaro ourevere. Avoeao! Rera upope. Ra va iava vigei raga vo kovo-ia pitupere. ¹⁵ Osa iava vo kovo iava rera kosi pieoro rera-ia vikiaepa rataure vo wain kovo vaturo-ia rera kopii pieoro. Oire uva ro ira vo kovoaro-a wain kovo, eake vai purarevere voea-ia? ¹⁶ * Ira uriorovere taru voea kopii piesa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Oire ra va iava oearoi raga vatereva vo kovo." Uva vo siposipo uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava oiso puraaepa, "Ae! Teapi eisi vai pievere."

¹⁷ * Oa iava Jisas voeava vurapaoro oiso puraroepa, "Eake-a vo reo vituaro vao oa toupai Tugoropa Vuku-ia?"

"O-ia aveke kovopa irara iria veraiva, iria oiso karekeopa o aveke rovopava rutu kepa iava kukuuvuva."

¹⁸ * Oirara rutu oisoa o-ia aveke ivara-ia kovepaave ora tarita ovoipaoro. Ari vosa oira o aveke irai ivara-ia koveovere, oire ra irai tarita ovoive garepa visivi oiso rutu osa poupou."

¹⁹ Oire uva voea voeao Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara pris oiso taraiapa, Easi Jisas vigei togaparevoi vao-ia reo ruu. Uva va-a eva oa iava oiso vovoupaapea ra vo raga rera-ia pitu ovoive. Uva oirara ragapa uriripaapea rera-ia pitu arapa.

Jisas Akeiva Sisa-pa Takis Vatesa

(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Oire uva rera siituepaiva. Oa iava oevu tagorovira aruiva rera iare. Uva kuvuvira oisoa torevoko pitupitu pura ragapaive rera ruvara-ia, vo osa rera siituepaiva. Uvare oiso rugoopaapea ra ora rera raga vo reoaro-ia rera iava gasiive auapa reito gavman. Ra gavman vavaeoro-ia rera tovoive. ²¹ * Oisi-a eisi osa rerare oiso puraaepa, "Tisato, vii vo reoaro-a torevokoa oa vatepariveira oirara rutupa. Uvare vi-apau oiso rei vaisi irarapa uriripaaveira. Viapau. Ari vaeavira rutu oirara rutu tarai piepariveira Pauto vo pitupituaro-ia. Oa uvupaiveira oiso purapasa, Oiraopavira rutu! ²² Uva apeisi vai vovoupauei vao-ia vigei vaaro Reo Taisi? E torevokopai ra Sisa-pa takispavie?" ²³ Vo osa Jisas vo kuvu-ia tarairoepa va eveioro. Oa iava oiso puraroepa voea tavioro, ²⁴ "Oire oa-ia monia vai ragai karekepieta. Vao oa-ia irou puaro toupai? Ora irou vaisiaro toupai vo va varaaro-ia?" Uva oiso puraaepa, "Ari King Sisa!" ²⁵ * Oa iava Jisas oiso puraroepa, "Oire rera vaaro Sisa oa rera vateta Sisa. Ari vao Pauto vaaro, oire ra Pauto vateta va." ²⁶ Oire uva va-a eva oa iava viapau oiso rera rauiva vao-ia rera vo reoaro vo oirara osireiaro-ia. Oa iava rirovira rutu rugurugoo iraopaapea vo reo-ia vao oa pukoreva voeare. Osa iava ora tape pieaepa rutu.

Jisas Akeiva Rore Ira Kopiiro Ra Ita Vorevira Torero

(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ * Oire uva Sadyusi-pa irara iava oevu urioapea rera iare Jisas [oea oisoa oiso purapaape, "Voeao kopii irara, viapau uvuipaai ra vorevira torepaaave."] ²⁸ * Oa iava rerare oiso puraaepa, "Tisa, Moses

* 20:6: Mt 14:5; Lu 7:29 * 20:9: Ais 5:1-7; Mt 25:14 * 20:16: Lu 19:27; Ro 3:4, 6, 31 * 20:17: Sam 118:22-23

* 20:18: Ais 8:14-15 * 20:21: Jo 3:2 * 20:25: Ro 13:7; Lu 23:2 * 20:27: Ap 23:6, 8 * 20:28: Diu 25:5

oreovu rigatoreva vigeipa oiso, Vosa iravu kakae pura asavira kopiiri riakovapa, oire ra araokoto oira ita oureuve. Oire ra rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. Eisi osa toupai Reo Taisi. ²⁹ Uva oavuvu erao vatara rutu (7) oaraovu oea oisosa toupai. Uva avaioto vo arao iava riakova oureva. Oire uva kakae kavau asavira kopiioepa oira arova. ³⁰ Uva kikooto ita oira oureva o-ia riakova. ³¹ Oire uva vo pevapato ita oisi raga oira oureva ita. Uva oisi raga-a eisi osa vo arao rutu voeao oira oisosa oupaive. Oa iava kakae kavau asavira raga oira arova vo arao rutu oisosa kopiipaave. ³² Uva vo arao isivaaro iava utupavira kopiioepa. ³³ Oire uva vo vokio-ia oa-ia kopii irara oiso vorevira to-reaverea, uva irotoapa oira pereva o-ia? Ari ita, vo arao voeao erao vatara (7) oea oisosa oira oupaive. Oa iava voea rutu vatavaaro-a.”

³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Voea-ia oirara ora riakora vo vokio iava, voea-a oea ora oupaaveira. ³⁵ Ari voeao oirara Pauto oea oiso puraroverea, Uvuipatai ra vorevira tootoota tooreoro, voeao oea viapau oiso ora oupaaverea. ³⁶ * Oea viapau uvuipai ra kopiave ita. Oea oiso raga ita toupaverea oiso osa purapurara irara ensel, vo rara Pauto voea vorevira tore piereve kopii tapi iava. Oire ra oiso toupai rera ovii iraraaro Pauto. ³⁷ * Ari ita, Moses tapo roroio pievira rutu vigei tavireva oiso, Kopii irara vorevira torepaverea kopii tapi iava, vo siposipo oa-ia gare kairi evaao rovaepa. Oa-ia ita oiso puraroepa Pauto, Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop. Voeao oea uraaraaro tootoovira toupaverea. ³⁸ * Ari ita, viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Viapau. Ari voeao reraaro oea tootoopaai rutu vo rera osireiario-ia.”

³⁹ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva, oearovu riro tarai irara iava Reo Taisi-ia oiso puraaveira, “Tisato. Vearovira rutu eisi osa reouei.” ⁴⁰ Oire uva va-a vao oa iava uriripaepa vorevira Jisas ake arapa.

Jisas Farisi Akereva Auere Kraisa-pa Vaisi Vituaro Iava

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Oire uva oiso voea akereva, “Apeisi iava oiso purapataveira, Asi Kraisa Devit aautoaaro ro vo rasio raga iava? ⁴² * Uvare vao-ia Sam Vuku Devit raga voari tuariri oiso puraroepa Kraisa iava,

Turaro Pauto rora ragai reraaro Turaro oiso puraroepa, Vova pauu ragai

vaaro-ia oirapapa varata ⁴³ vo tugurasa uva voeao viiva keripa irara tovoaverea taru vii kokotoaro roaroaro.”

⁴⁴ Oire uva rera raga Devit turarovira Kraisa vaisireva. Uva apeisi ragavira ita oiso purapataveira, Kraisa Devit aautoaaro, ira Devit sirova kavaroepa?”

Jisas Voea Vosireva Voeaopa Oea Reo Taisi Iava Siposippaveira

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Oirara rutu tovira toupai Jisas vo roaro uvuparo. Oa iava disaipelre oiso puraroepa, ⁴⁶ * “Vearovira rutu Reo Taisi-ia tarai irarava siitueta. Eoea riro oiso ruipa irara, ra riro kaekaepa kuvuparo-ia kuvupaave oritopaaro. Ra varava vokapaive. Eoea oea rirovira oiso ruipaaveira ra voeava oirara oiso purapaave avivikepaaro, Vearo voki, voraro uupa tapiro. Ora oiso tapo ruipapaaveira ra rovopa tavuki-ia paupaave vo Reo Taisi Uvupa Keparo sovaria. Ora riro varaopa ruipa irara rovopara paupara vo vurei aiopa voki-ro-ia. ⁴⁷ Oea vo riakoro vo keparoro-ia koatapaaveira vairo varaaro ov ragapasa vairo keakepaaro raro riakora. Oire ra vo pitupituro vataupaaro riro kaekaepa variriro purapaive. Uva oisi-a eisi osa iava voea vaaro voria riro rutu ouvireva siitoka vavata.”

21

Apotava Riakova Iria Tauoa Vateeva Pautoa-pa

(Mak 12:41-44)

¹ * Oire uva Jisas voeava vurapareva vo Rovopa Kepa Tugoropa Kepa sovaria-ia tupaaro, ovusa vao sirao vate vikiapaia bokis-ia moni tovoparo o Pauto oiraaro. ² * Oa iava iriavu apotava raroeva tuereva Jisas, ovusa gare isirei-ia vikiopa moni isirei bokis iare. ³ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira visiire oiso purapara, O-ia apotava raroeva iria gare isireivi vikiivoi ora oira iava sopau rutu tapo, oa-ia oearovu rutu-ia puteivoi. ⁴ Osa voeao oea riroaro moniara tupaivoi oara iava oaravu-ia sirao vate viki ragapaivoi Pautoa-pa. Ovusa o apota irapaai rutu. Oa iava ora oira vaaro rutu viki ovoivoi moni-ia. Uva viapau oai ora oirapa aio voripasa.”

Vo Jisas Oiso Puraroepa, Tugoropa Kepa Opsi Ovoipereva

(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ * Uva oavuvu oirara ora reopaaepa Rovopa Kepa-ia Tempel oiso, uvare vo kepa oritoiva vearopara-ia avekeara ora varao

sirao vatero oara oisoa vatepaive Pautoapa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, ⁶ * “Vara-a oara kekepatavoi. Ari vo vuutao-ia vao oa urioperea, ra viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro. Vo osa vara rutu-ia vikiavere voraro voeao keripa irara.”

Jisas Riroa Iava Siraoa Ora Tavaka Disaipel Tavireva Oarea Karekeperea
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Uva rera akeiva oiso puraro, “Tisa, aa vo vuutao-a oa-ia va vao vuria karekeperea? Uva eake iava va reesioverea, ra va iava oiso va eveiio, O, ari va-a vao oa karekesa tutuuvoi?” ⁸ * Oa iava Jisas oiso puraroepa voeare, “Voeaopa ora vatatopo iraoapata vearovira. Teapi visii keaivi. Riro irara rutu iriopaaverea ragai vaisiara-ia ora vaisiapaoro, oiso purapaaverea, Ragai raga-a vao-ia Krai. Uva oiso tapo purapaaverea, Vo vuuta-a vao-ia oa tutuu pievoi. Oire ra viapau oiso voea sirova utupata. ⁹ Ari ita, utupaua uva riroara iava tatuara upoara uvutaverea taru. Oire ra viapau oiso rikerikepata uriripaoro. Oara-a evara kareke rovoperea, ovusa Ovoioipa Voki kareke asavira touve.”

¹⁰ * Uva oiso voea tavireva, “Osaravu oa osaravu tapo ora upoaverea. Ovusa iravu king voeaaoro iravu king voeaaoro tapo ora upoaverea. ¹¹ Uva riroara aue ravurikeara karekeperea vo rasitoo-ia, ovusa uvarovu rirovira ogoepaave. Ora riroara upiara karekeperea, ovusa vuvuiua-ia riroara reesiara keketaverea ora osasararovu rutu, varao oara visii uriri pieverea ora karekepaoro.

¹² * “Oire uva vara-a varao oara ora kareke asavira toupaverea, ovusa visii ragai voeaaoro visiigoa oiso raupaive visii vuri piepasa. Ora tapo visii iava gasipaiverea Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia visii rovirieipasa kortua-ia. Oa iava visii tovopaiverea tuukepa keparo-ia. Aue iava uvare oiso vovoupaaverea ra ragai vaisiara akaipa piepaive eisi piepaoro. Ora king irara puaroo iare visii sipopaiverea ora gavman irara oisore ra ragai iava siposipopata. ¹³ Oire uva va-a vao visii vo raivaaro vao iava Vearo Siposipo tavitavipaoro. ¹⁴ * Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraoapatai ra rugorugooara oavisii rukupata. Auepa teapi oraiaroi vatatopo rovopata ravaavira, oa-ia voea aatotaverea reoreora oavisii-ia. ¹⁵ Ari ita, ragai raga visii gisipoaro-ia reoparaverea visiipa veaoro taraia vatepaoro.

Oire ra voeao oea visiiva keripaave, viapau oiso uvuipaave ra visiiva ora kaureopaave vo reo-ia vakupaoro vao oa vatepaa visiipa.

¹⁶ “Ora voeao tapo aite irara oavisii, ora aako riakoro oavisii tapo, ora araoko irara, ora taataa riakoro oea tapo visii tovopaiverea vo visiiva keripa irara vavaeoro-ia. Oire ra visii iava oearoi upopaiverea. ¹⁷ * Ora oirara rutu tapo oea visiire vuri vovou iraoapaaverea. Eake iava? Uvare ragai vaisiara toupaverea visii-ia. ¹⁸ Ari ita, ra viapau oiso visii kukuearo iava ouai orua vai opesiko ragape, vo rara virivarivira toupaverea Pauto vavaeoro-ia. ¹⁹ * Goruvira rutu toupaverea. Ra va iava visii vaoro Oiraopa Tootooro outaverea vorevira.

Jisas Jerusalem-re Oiso Puraroepa Ra Opsi Ovoiperea

(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ * “Ari ita, vo utupaua uva viurupa irara keketaverea, ovusa Jerusalem-ia kovokovoiverea. Oire ra va iava vo vuuta eveita oiso, Uruia vuri piepa vuuta vao-ia oa tutuu pievoi. ²¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Judia-ia tou irara uriri iraoapaaverea, ra toriiverea pukuiara iare. Ovusa voeao oea Jerusalem urui sovara-ia toupaveira oea uvui iraoapaai ra va kavuiverea uvai ragare avaro. Ovusa voeao oea vo urui vatuaro-ia toupaveira viapau oiso uvuipaai ra karea viro vo urui sovara iare. ²² * Uvare vo voki-a eva oa-ia Pauto vuriara vorevira kare piereverea. Oire ra oisi iava vo reo oa epao Tugoropa Vuku-ia oiraope rutu. ²³ Uva siraovira rutu-a vairopa taruko riakovi, ora vairopa tapo airoa sikeo kakaero roro piepaiverea vo vuuta-ia eva. Ari ita, riroa rutu siraoa oa vo rasio-ia karekeperea. Uva va-a eva Pauto vo kasipuaroo oa voea-ia voeao oirara karekeperea. ²⁴ * Uva aue-ia toorioara voea toepaiverea. Ra va iava keripa irara voea tuukeive. Oire voava voea ouoro voeava avaaave osararovu sovara iare. Ra voa toupave, ovusa osararovu raga iava Jerusalem-ia tasive vo urui upooro. Oire ra oisi raga toupave vo vuutao rutu-ia rekasisa, oa-ia oearovu vova ratau tou irara iava oea osararovu iava opesiaverea.

Oirato Oviitoaoro Ira Voreroverea

(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ * “Uva oaravu rutu reesiara karekeperea taru aue-ia ravireo ora kekira ora aaviikoara. Ora vo rasitoo-ia uva oirara rutu vovouaro vuriaverea rutu uririoro auepa toruva gurukoaro uvuoro, ovusa

* 21:8: Lu 17:23 * 21:10: Ais 19:2 * 21:12: Jo 16:2 * 21:14: Lu 12:11-12 * 21:17: Mt 10:22 * 21:19: Re 2:7 * 21:20: Lu 19:43 * 21:22: Ais 63:4; Dan 9:24-27 * 21:24: Dan 8:13, 9:27, 12:7; Re 11:2 * 21:25:

pokoo viro avakava-ia. ²⁶ Oirara rutu varao iava rirovira rugorugopaaverea oara vo rasio-ia karekeperea. Oire ra va iava voeare vovouisiro rirovira uriri irapape rutu. Ra avavaraopaoro osireiara iava kovapaaverea. Eake iava? Uvare aaviikoara ora tavariopaoro vuvuiua-ia rikerikepaperea. ²⁷ ✱ Vosa va vao karekeperea, oire uva ragai Oirato Oviitooaro tueivera oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁸ ✱ Oire uva vara-ia evara oara rovopaperea karekapaoro. Uva vo vuuta-a eva oa-ia toretaverea ora visii iava torevokovira kukueara kae pieoro taraasa. Uvare vo vuuta-a eva Pauto vaaro visii vorevira ousa, oa pou virosa tutuu piepai.”

Fik Ova Oa Vo Pitupituario-a Vuutara Rovirieipasa

(*Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31*)

²⁹ Oire uva va-a vao oa iava oavu reo ruu vatereva Jisas voeapa. Oa-ia oiso puraroeapa, “*Fik ova kekepataveira ora oevarovu tapo.*” ³⁰ Oire vosa vo evao keketa ovusa aruapaive airepa guruvoro pura- paoro, oire ra va iava taraita oiso, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororore. ³¹ ✱ Eisi raga ita-a oiso osa vara keketaverea varao ovusa karekepape. Oire ra vara iava vearovira taraita oiso, Pauto vo vuutaaro tutuu pievoi. Vao oa-ia ora rera vooaaro vorevira ouparevoi rara ora rerapa vooa tokipasa.

³² ✱ *“Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Oirara rutu vooa vo vuutao iava oea kopii asavira toupaverea, ovusa vara evara karekeperea.*” ³³ ✱ Vuvuiua ora rasito oara rutu opesiperea, vo osa ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesipe.

Disaipel Irara Vearovira Rutu Uutu- paave Ora Vatatopopaoro

³⁴ ✱ “*Ari ita, vearovira rutu uutupata. Teapi aio ragapata vo vokiara rutu-ia spak ragapao. Ora viapau oiso ra varao ragare rugorugoopata tapo varaura vo ruipararo. Uvare vo pitupituro-a evara oara uyuipai ra visii vuri piepaive. Ovusa vao Turaro vo vokiara ravotovira raga visii iare pou piro. Oiso rutu osa kuverava atari kare-ia poupa viroveira vooa kuverapaoro sita pievira.*” ³⁵ Oire uva vo voki-a vao oa vooa oirara rutu kuveraverea vo oea rasitoo rutu-ia toupaveira vooa-ia vakoravira pou virooro. ³⁶ ✱ Vuutara rutu-ia vokiara rutu-ia uutupata toupao Pautoa iare variri- paoro, ra visii vatepareve gorua. Oire ra

va iava vara rutupa varao oara viriviri- pata oara visii-ia karekepaperea. Ora vo osa tapo vo utupavira uva ragai ruvara-ia toretaverea vo ragai osireiara-ia.”

³⁷ ✱ Vokiara rutu-ia Jisas oisoa oirara rutu siposipapereve vooa tarai piepaoro vo Tempel-ia. Oire uva vokiara pukui-ia oisoa toupasa vorevira kareparo vao oa vaisipaiveira oiso, Oliv Kovo Pukui. ³⁸ Uva oirara rutu oisoa vokipaua rutu torepaooro rera iare uriopaave rera vo reoaro uvupasa Tugoropa Kepa-ia, vo osa vooa siposipapereve.

22

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Vatesa Reipa Irarapa

(*Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53*)

¹ ✱ Oire uva vo voki-a vao tutuu pieva oa-ia Jiu-pa irara bret-ia aioive vao oa-ia viapau yisa vai. Vo vokiore oisoa rugorugopaave oa-ia Pauto Isip iava Isrel- pa irara oureva vooa oriruoro. Ovokia- a vao oa oiso vaisipaive oiso Tagausapa Pasova Ovapa Vurei. ² ✱ Uva vooa reipa irara vooa iava koruou purapa irara pris, ora vooa riro tarai irara Reo Taisi-ia oea rutu rirovira uriripaapea oirara asavira. Oa iava oiso puraaepa, “*Apeisi vai ragavira rera upopai rara ro-ia Jisas?*”

³ ✱ Oire uva va-a vao oa iava Seten Judas sopaoro-ia ora kiuroepa. Ro ira oisoa vaisipaive oiso, Iskariot. Vooa iava katai tau erao (12) disaipel rera. ⁴ Oire uva vooa tapo reipa irara ora reoroepa pris ora reipa irara vooa oea Rovopa Kepa-ia Tempel oisoa uutupaave. Oea rutu ruvara-ia raiva taraaroepa Jisas kosi piesa vooa vavaeoro iare. ⁵ ✱ Osa iava rirovira rutu rorupaiva. Oire uva oavu reoa goruiva rerapa moni vatesa. ⁶ Osa iava Judas vooa vo reoaro aatoreva oiso puraoro, “*Vearopai.*” Uva va- a vao oa iava ora rerapa raiva taraaroepa rera kosi piesa Jisas vooa vavaeoro iare. Oa iava oiso aueparoeapa ra arakasi vuuta vai kekereve vao oa-ia viapau oirara vai Jisas tapo toupave.

Disaipeltoarei Tagausapa Vurei Vatatosiva

(*Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30*)

⁷ ✱ Vao Tugoropa Voki Yis Asa Bret vo vokiara oa karekeepa. Oire uva vo vokia- a vao oa-ia oisoa sipsip vai kopii pieive koruova vai aue iare Tagausapa Vurei Pasova. ⁸ ✱ Osa iava Jisas Pita vaio arureva

✱ 21:27: Re 1:7, 14:14 ✱ 21:28: Lu 18:7 ✱ 21:31: Mt 3:2 ✱ 21:33: Lu 16:17 ✱ 21:34: Mk 4:19; Lu 12:45; 1 Te 5:6-7 ✱ 21:36: Lu 18:1 ✱ 21:37: Mk 11:19 ✱ 22:1: Jo 11:47-53 ✱ 22:2: Mt 12:14 ✱ 22:3: Jo 13:2 ✱ 22:5: Sek 11:12 ✱ 22:7: Eks 12:18-20; Diu 16:5-8 ✱ 22:8: Lu 19:29; Ap 3:1

ora Jon oiso puraoro, “*Trapasiei ragaipa Pasova Vurei vatatoposa ravaavira ra va aiope.*”⁹ Oa iava oiso rera akesiva, “Ovu-ia vo aio ravaaveare?”¹⁰ Uva oiso vaierei tavireva, “*Uvusi. Jerusalem-ia kare uvrosivere. Oire iravu veiva aivarovereve raivaaro. Ira uuko ovi kaeparevere rirova-ia pitokava. Ra rera sirova utusi vo kepa-ia koatasa oa-ia koatasa kareparovere.*”¹¹ Oire uva rera-ro ira vo kepaoro-a tavi rovisovere rerare oiso puraoro, Tisa oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiaro epao tavete tugi oa-ia ragai voeaoro tapo disaipel Pasova Vurei aiopaaveare?¹² Oa iava vei tavirevere oiso, Otugivu-a vao riroa oa epao oiso viara-ia. Oa-ia aue epao *tebolara ora paupara. Oire ra vo tugi-ia Pasova Vurei ravaasi.*”¹³ Uva va-a vao oa iava avasiepa. Oire uva oisi va kekesiva oiso osa Jisas taviroepa. Osa iava Pasova Vurei ravaasiva vao.

Jisas Komunion Aio Vatereva Voeapa Disaipel

(*Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa, oa iava Jisas tebol-ia pauroepa. Uva voea aposel irara rera tapo vao pau ovoiaepa.¹⁵ Uva voa oiso voea tavireva, “*Oiso ruipa iraoparai ra visii tapo vao Pasova Vurei aio rovopaavo, uvare utupavira riroa siraoa oupaavo rara.*”¹⁶ * Uva visii tavipaavo oiso, Viapau vorerivira Pasova aioavere ita vo rutu rekasisa uva va vao oiraopere rutu Pauto vo Saraaro sovara-ia.”

¹⁷ Oire uva kap oureva. Oa iava oira-ia okarovu puraoro va-ia veoro vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava oiso puraroepa, “*Vao outa, ra va roo pieta ora visiipa.*”¹⁸ Uvare oiraopavira visii tavipaavo oiso, Vo vokio ora vo utupaua uva viapau wain kuearo-ia ukaioravere vo rutu tugurasa uva Pauto vo Saraaro karekeperea.”¹⁹ Oa iava bret oureva va-ia veoro vaisi purasa Pautoa-ia. Uva va puteputeoro voeapa va vatepaoro oiso puraroepa, “*Vao-ia ragai iava varaua. Oa vatepaavo visii tavvapasa. Oa iava ragaire rugoopataverea.*”²⁰ Oire uva va aioivoiva ita, oisi raga pierewa aue-ia wain karo kap-ia ouoro. Oava oiso puraroepa, “*Eva airepa agiagi Pauto vaoro o-ia revasiva ragai iava. Iria petoavo visii tauvasa.*”

²¹ * “*Ari! Rera kekepata ro-ia ira vavaeoro ragai vate ruipaparoi voea vavaeoro iare ragaiva keripa irara. Ro-ia ira ragai tapo toupavevoi vo-ia tebol.*”²² * Iu. Ragai Oirato Oviitoaoro vo raivao sirova uturavere Pauto oa reesireva ragaipa. Ari ita,

uva siraovira rutu rerapa ro ira ragai kosi piepare rara voeaopa ragaiva ora keripa irara.”²³ Osa-a eisi osa iava voea raga ora akekepaaepa oiso puraoro, “*Iroutoa rutu-a vigei iava ira vo pitupitu vo purapavevoi?*”

Disaipel Irara Ora Kaureopaepa Ora Voea Raga Oiso, Irouto Vigei Iava Reiparoi?

²⁴ Oire uva voea disaipel ora kaureopaepa ora reopaoro. Uva oiso purapaaepa, “*Iroutoa vai vigei iava reiparoi?*”²⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa Jisas, “*King irara osararovu voeaoro oiso toupaveira reipa irara voea veaoro. Oa iava voea oea-ia gorua toupaveira voea oirara oaive voea tokipaveira. Oea oiso ora vaisipaaveira oiso, Vigei veoro pitupitu purapa irara oirarapa.*”²⁶ * Ari viapau vuupatai ra oisi piepata oiso. Viapau. Ari vosa ro ira visiipa oiso reiparo, ira oiso viovoko visivi visii roaroovi toupaveve. Ari ro ira visiipa reiparo, ira oiso tou iraopareve visii kovopatoaoro visii tavvapaoro.²⁷ Irouto-a reito? E pasi ro-a ira aioa-ia pauparoi? E pasi kovopato rerapa aio tovoparoi sipopaoro? Eera ro ira aioa-ia pauparoi, eera raga ita. Ari ita, ragai visii vuruvuruoro-ia toupavaovi oiso, Kovopato visii tavvapaoro.

²⁸ * “*Voari tuariri uva orekerovu karekepaera ragai-ia varao tavaka vovouro. Oara ragaipa riroara vavatara vatepaivora, vo osa ragai tapo toupatavora. Uva viapau ragai kavupatavora.*”²⁹ * Ari ita, Aite ragai reesireva oiso ra oirara rutupa reipaoro voea tokipaa. Eisi raga ita osa visiipa vo reesi vateaverea.³⁰ * Oiso ra tokia vao ragai vaoro oa-ia aiotaavere ora ukaiotavere vo ragai reerara-ia tebol. Uva oiraopavira king varaaro-ia paupara paupataverea. Oa iava vao tupaoro oiso toupataverea, Reo rovirieipa irara visii vigeipa Isrel katai tau erao (12) sararo Jiupa irara.

Jisas Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere

(*Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38*)

³¹ * “*Auroro Saimon, Saimon uvuri! Seten visiiere areveva oiso ra visii roporoporeve voea raverave vovou irara veraveraoro. Oiso osa wit rogetaoro veraverepaiveira oira aioaro ariarava.*”³² * Ari ita, vii tavvapaoro varirirai, oiso ra vii vaoro oirao ple vovou viapau raveravepape. Ra va iava ora poreuvere vorevira voreoro ragaire.

* 22:16: Lu 14:15; Re 19:9 * 22:21: Jo 13:21-30 * 22:22: Ap 2:23, 4:28 * 22:26: Lu 9:48 * 22:28: Hi 2:18, 4:15 * 22:29: 2 Ti 2:12 * 22:30: Lu 14:15; Re 19:9 * 22:31: Jop 1:6-12; Amo 9:9 * 22:32: Jo 17:9, 15, 21:15-17

Oa iava araoko irara oara goru pieriverewa rutu."

³³ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, "Turaro. Easi vatatoporai, oiso ra vii tapo tuukea iare avara. Ora oiso tapo ra vii tapo kopiira." ³⁴ Uva Jisas Pita-re oiso puraroepa, "*Vo rupao-ia vo osa kookai gau asavira toupaveve, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.*"

Bokis Moni Iava Ora Ogataara Ora Toorio

³⁵ ✧ Oa iava Jisas voea rutu tavireva oiso, "*Voari tuariri uva visii sipoava. Uva viapau auero vai kaeoro avataepa moni bokisro vai, ora ogataara vai, ora tasipara vai, ora toorioara vai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oaravu avu vaipa apotataepa, eke viapau?*" Oa iava oiso puraepa, "Viapau." ³⁶ Oire Jisas oiso voeare puraroepa, "*Ari ita, irouto vo vokio-ia moni bokis vaiva toupaveve, oire ra vava avaro aue tapo ogata. Ora aue tapo toorio vai. Ari vosa viapau iraipe ira ruvara-ia, oire ra kuvupatoa vai-ia monia vai ou rovoreve ora rerapa irai toorio vai vorisa oa-ia.*" ³⁷ ✧ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku oiso puraepa, "Rera tapo takuvuiverewa vuri pitupituro purapa irara tapo." Oire uva oiso visii tavipaavoi ra vo reo eva oiraope rutu vao oa karekeepa ragai iava. Ari ita, vo reoro rutu varao Tugoropa Vuku oara purava ragai iava, evara-a oara oiraosa aupai rutu." ³⁸ Uva disaipel irara rerare oiso puraepa, "Turaro. Kekepari? Easi igei ruvara-ia vaiterei-ia vaitereo toorio vaio vo-ia." Oa iava voeare oiso puraroepa, "Ovoiei."

Jisas Variria Purareva Getsemani-ia
(*Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹ ✧ Oire uva Jisas riro urui kavuoro avaroepa Oliv Kovo Puku iare oiso osa raga oisoa piepareve vokiara rutu-ia. Oire uva disaipel irara rera sirova utuaepa voare. ⁴⁰ ✧ Oa iava voa pou viro ovoioro oiso voea tavireva, "*Variripatai. Ra va iava varao kokarapara viapau visii-ia poupa piro visii kove piepaoro.*" ⁴¹ Oa iava voea arova gare visivi avaroepa. Uva voavi kokoto rekuroepa varirisa oiso puraoro, ⁴² ✧ "*Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau vuupau ra ragai vo ruipaoro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaoro sirova utuu.*"

⁴³ Uva va-a vao oa iava iravu ensel vuvuiua iava vararoepa rera goru piesa. ⁴⁴ Oire uva riroa siraoa sovoreva Jisas ora rera-ia. Oa iava goruvira rutu variriroepa.

Uva rirovira rutu pupuraki iraoroepa oiso osa revasiva iria kosikosio viropa rera iava rasiua arore kovekovepaoro.

⁴⁵ Uva variri opesiroiva, rera voeaoro iare voreroepa disaipel. Oa iava voea kekereva, ovusa uusipaaepa. Uvare rirovira siraopaaepa, oa iava rurapaiva. ⁴⁶ Osa iava voea erao piepaoro oiso puraroepa voeare, "*Eakere uusipatai? Toretta ra varirita. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa.*"

Judas Jisas Tovoreva Keripa Irara Vavaeoro-ia

(*Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12*)

⁴⁷ Oire uva Jisas tovira raga reoreoparoepa, ovusa riro irara rutu urioaepa. Uva rera ro Judas voeaoro raga iava aposel irara ira voeapa iraroepa. Oa iava Jisas iare tutuu piereva rerava uugaasa. ⁴⁸ Uva Jisas oiso puraroepa rerare, "*Judas. E Oirato Oviitoaarova uugaapauel, oiso ra keripa irarapa rera kosi pieri, eke?*"

⁴⁹ Oire uva voeaoro disaipel irara oea Jisas tapo toupai, oea voea kekeoro voea-ia taraiaepa oiso, Asi vo vuuta-a vao oa-ia karekepai vao vuria. Oa iava oiso puraepa, "Turaro, oiso ruipapai ra voeaoro upoio vara-ia toorioara, eke?" ⁵⁰ Oire uva va-a vao oa iava iravu voea iava Rovopato Prito kovopatoaro uvareoro toereva rera pakooro oisova oirapava varata-ia. Oa iava voava koveepa. ⁵¹ Uva Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, "*Ae! Vo pitupituo eakari!*" Oa iava rera kokiaro-ia vavaea tovoreva rera iava uvareo vore pieoro. Osa iava rera iava vorevira veoroepa.

⁵² ✧ Oire uva Jisas voea voeaoro reipa irara pris irarare vo reoro purapareva, ora voeaoro Tempel-ia uutupa irarapa reipa irara, ora voeaoro Jiu-pa irara oira vasi irara oea rutu urioaepa rera rausa. Uva voeare oiso puraroepa, "*E toorioarava uriotai ora kakuara, eke? Oire uva oiso pai rutu visii, Kavirupatoa vai ira tuukesaa uriotai varava evara, raa?*" ⁵³ ✧ Ari ita, vokiara rutu-ia oisoa visii tapo toupaa vo Tempel-ia. Uva eakepa oisova vao ragai-ia pitu asapata? Eagara! Va purata. Uvare vo vuuta vao-ia visii vaoro oa-ia rupa vovou vo goruaro riropai rutu."

Pita Oiso Puraroepa, Viapau Eera-ia Taraiparai Jisas

(*Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ ✧ Oire uva oisi-a oiso osa reoroiva, rera-ia pituiva. Oa iava rerava avaaepa. Uva rera koata pieiva Rovopato Prito vo kepaoro-ia. Uva Pita rera sirova uturoepa.

Oa iava voa rerapa tauaivi toureva. ⁵⁵ Uva voa vo kepa kasuraaro sovara-ia tuitui kasi puraiva. Oa iava vo kasi-ia tuituipaoro paupaaepa. Oire uva voa-a evoa uva Pita voea tapo pauparoepa. ⁵⁶ Uva iriavu kovopava rera kekeeva, ovusa pauparoepa tuituipaoro. Oa iava tuupavira rerava vurapaoro oiso puraopa, “Easi ro tapo oisoa Jisas toupaveve.” ⁵⁷ Vo osa Pita oiso puraroepa ora taeao, “Auoo, viapau eera-ia taraiparai irare purauei.” ⁵⁸ Oire uva va ita isivaaro iava iravu ita rera kekereva. Oa iava oiso puraroepa, “Auoro! Vii tapo iravu voea iava.” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Easi ragai viapau.” ⁵⁹ Oire uva katai vuuta putevoiva, va isivaaro iava iravu ita rirovira oiso puraroepa, “Oiraopavira. Ari rera tapo eera oisoa tapo toupaveve. Rera ro-ia Galili iava.” ⁶⁰ Vo osa Pita oiso puraroepa, “Auoro! Viapau evo reo-ia taraiparai oa purapari.” Oire uva oisi raga oiso puraparoepa Pita, osa ikauvira kookai gau ovoireva. ⁶¹ * Uva Turaro Jisas ora poreroepa Pita-va tuupavira vurasaa. Oa iava Pita vo reore rugooeroepa oa purareva rerare Turaro oiso puraoro, “*Vo rupao-ia kookai gau asavira toupaveve, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.*” ⁶² Uva va-a vao oa iava Pita atoarova kosiro viropa rataure. Oa iava voa rirovira rutu gau iraoreva siraopaoro.

Jisas Agesipaoro Rera Upopaiva
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ * Oire Jisas rauivoiva, rera tovipaiva rera upopaoro. ⁶⁴ Uva rera iava osireito tavuruiva varoa-ia. Oa iava oiso puraapea rerare, “Oire profet reo purari. Irouto vii taparevoi? Uvare ora vaisipaveira, Profetato-a ragai.” ⁶⁵ Oa iava rera-ia oreorovu rutu takau reoro purapaiva rera-ia.

Jisas Rovirieipaiva Kaunsel Irara Ruvava-ia
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ * Ravireo kaero viropa ovusa reipa irara Isrel iava ora guraeapa, ora voeao tapo riro tarai irara Reo Taisi-ia. Oa iava ora voea voeaaro iare Kaunsel irara rerava Jisas avaaepa. Uva oiso puraapea, ⁶⁷ “Igei taviri. Vii-a Krai viigoa roporeva Pauto, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “*Vosa visii tavia, ra viapau va oirao pieta.*” ⁶⁸ Ora vosa visii akepaa oarai iava reora vai, ra viapau ita ragai vo reoro pukopata. ⁶⁹ Ari vo vokie ora vo utupaua taru, uva

Oirato Oviitoaaro oirapapa varata-ia pauparoverea vao Pauto vaoro vo uva riroa gorua toupaveira.”

⁷⁰ * Oa iava voea rutu oiso puraapea, “O! Ari vii raga-a vao Pauto Oviitoaaro, raa?” Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira eisi osa ragai vaisipata oiso, Ragai raga ita vao-ia.*” ⁷¹ Oire uva oiso puraapea, “Avoeao! Ra eake vaisi vai uvupe vuri vaisi vai rera ruvara-ia. Uvare ora rera gisipoaro-ia vo reo purarevoi oreoa uvuei ita.”

23

Jisas Rovirieiiva Pailat Ruvava-ia Kortua-ia

(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Oire uva voea rutu rerava avaaepa Pailat iare. ² * Oa iava voa rovoapea rera iava gasioro. Uva oiso puraapea, “Rera-a ro-ia ira kekeiovora vo osa igei sara iraraoro piro pieparevora. Uva igeire tapo koruroera Sisa-pa takis vate arapa. Ari ita, ora vaisiparoveira oiso puraoro, Ragai raga-a Krai. Ragai king.” ³ * Oire uva Pailat rera akereva oiso, “E vii-a Jiu reraoro king, raa?” Oa iava Pailat aatooro oiso puraroepa, “*Vii raga ita eisi purauei.*” ⁴ * Uva va-a vao oa iava Pailat reipa irara pris irara ora Jiu-pa tuvetevepa irara oeara rutu tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavo ro-ia Jisas.” ⁵ Oa iava goruvira oiso puraapea, “Ae! Ira-a eera vurivira oirara rutu sita piepareveira voea siposipopaoro vo Judia taere-ia. Uva Galili iava rovroeroepa evo pitupitu raga purapaoro. Oa iava vo rutu pouro viroro va raga purapaoro vo ruture.”

Jisas Rovirieiiva Herot Ruvava-ia

⁶ Oire uva Pailat va uru pieparevoiva, voea akereva oiso, “Esa rera ro-ia Galili taere iava, raa?” ⁷ * Oa iava rera taviiva vo osa rera-ia Jisas taraiparoepa oiso, Vo rasio iava rera orasia oisoa tokipareve rera King Herot. Osa iava Pailat rera iare Herot Jisas siporeva, vo osa Jerusalem-ia toupaveva.

⁸ * Oire uva Herot rera kekereva Jisas. Oa iava rirovira rorupareva. Uvare tariri rutu oisoa rera iava uvupareve. Oa iava oisoa rera keke ruipaparo rutu. Oire uva oiso ruipaparoepa ra Jisas oai purareve ravotoa vai, ra oai kekereve. ⁹ Uva oisi-a oiso osa iava Herot rera akepareva orekerovu ruture riroara. Vo osa Jisas viapau rerapa oreoi pukopareva vara iava. ¹⁰ Oa iava reipa irara pris ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oeara rutu vovio rera

* 22:61: Lu 22:34 * 22:63: Jo 18:22-23 * 22:66: Mt 27:1; Mk 15:1 * 22:70: Mt 27:11; Lu 23:3 * 23:2: Lu 20:22; Jo 19:12 * 23:3: Lu 22:70; 1 Ti 6:13 * 23:4: 1 Pi 2:22 * 23:7: Lu 3:1 * 23:8: Lu 9:9; Mk 6:14 * 23:11: Jo 19:2-3

ruvara-ia toresa urioaepa uvavi-ia rera roviriepaiva. Uva va iava goruvira rutu rera togapaoro rera iava gasipaiva. ¹¹ ✱ Osa iava Herot ora rera voeaoro viurupa irara oea rutu Jisas akaipa piepaiva. Ora rera tovipaiva tapo. Osa iava iravu vearoto kuvuto ouiva rera-ia rera kuvusa. Oa iava rera vore pieiva aue iare Pailat. ¹² ✱ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Herot Pailat tapo ora keriparo. Uva vo vuutao raga-ia ora agiagisiepa.

Pailat Jisas Tapasa Evao Parikou-ia Taviroepa

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Oire uva Pailat reipa irarare pris keer-aroepa, ora Jiu voeaoro tuvutuvepa irara tapo, ora voeao rutu oirara. Uva ora gurusa urioaepa. ¹⁴ Oa iava voeare oiso puraroepa Pailat, “E rova uriotai ragai iare, oa iava oiso puratai, Ira-a ro oirara rutu vo pitupituroaro piro piereva? Uva rera akeavo vo visii osireiario-ia torevokovira. Oire uvuta! Viapau oavu avu vai vuria vai kekea rera-ia ro-ia vao oa iava rera iava gasitavoi. ¹⁵ Oiso osa raga ita aue Herot ira rera vore pieravorao vore vigei iare, uvare viapau vuria vai kekerevora rera-ia ro-ia. Oire uvuta! Ro viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora, ra oai iava rera kopii piepe. ¹⁶ Uva voeaopa rera vate rovpaaovi, ra rera ragiive. Oa iava rera iava vaseavere rara. [¹⁷ Oire uva oiso toupaveira vo pitupituro Tagausapa Vurei Pasova vo pitupituro. Ra va-ia Pailat iravu kosi piereve tuukepa kepa iava voea iare.]

¹⁸ ✱ Oa-a vao oa vituaro iava voea rutu oirara rirovira kaku pieoro raga pieiva oiso purapaoro, “Rera kopii pieoro Barabas iava vaseri tuukepa kepa iava igei iare!” ¹⁹ Ari ita, Barabas ira oavu upoa kosi piereva gavmanva vo riro urui sovara-ia. Uva oirato tapo kopii piereva. Oa-a eva oa iava rera tovoiva tuukepa kepa-ia. ²⁰ Oire uva Pailat voeare ita reoa purareva ita. Uvare Jisas iava vasesa aueparoepea. ²¹ Oa iava kaku pieoro ita oiso puraapea, “Rera tapari evao parikou-ia!” ²² Oa iava ita vo peva pie vuuta-ia vorevira voea ita akereva oiso, “Eakepa? Ro oirato Jisas, aa vao vuri pitupitu purarevora? Viapau oiso rera-ia vuria vai kekeavoi, ra oai iava rera kopii piepe. Uva va-a vao oa iava oiso ruipaparai ra ragai voeaaropa rera vate rovoa, ra rera raga rovoive. Ra rera iava vasea.” ²³ Vo ovusa rirovira rutu goru iraopaaepa. Oa iava goruvira rutu voea rutu raga piepaoro rerare oiso puraapea, “Rera tapari evao parikou-ia!” Osa iava voea vo reoaro

uvuparevoiva Pailat, goruvira vorevoreri-pavira rera iava vasereva. ²⁴ Uva va-a eva oa iava Pailat reo goru purareva voea vo ruipaoro sirova utuoro. ²⁵ Uva ro-ia riro kaureoto gavmanva ora upo purapato ira tovoiva tuukea-ia, ira arepaiva oirara, oiso ra rera vore piereve Pailat vorevira voeapa. Osa iava Pailat Barabas iava vasereva voea vo ruipaoro sirova utuoro. Ari rera Jisas tovoreva keripa irara vavaeoro-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Oire uva rerava Jisas avaaepa. Uva iravu-ia oirato pituiva aue Saimon, aue iava rera Sairini urui. Uvare rerava aivarova ovusa riro urui-ia kare uvirova aueparoepea. Oa iava rera vutuoaro-ia evao parikou tovoiva vao Jisas oa kaepareva. Oa iava vava rera sirova uturoepa.

²⁷ ✱ Ovusa riro irara rera sirova utu-paaepa. Riro riako tapo airoa rerapa gau eraro-ia gaupaoro utupaaepa rerapa sir-aopaoro. ²⁸ Oa iava Jisas vairore oiso purasa ora poreroepa, “*Avairo Jerusalem iava. Opeita gaupata ragaipa. Easi vearopai ra ora visiipa gaupata ora voeaaropa visii ovii iraraaro tapo.*” ²⁹ Uvuta! Vo utu-pavira uva ovuutavu urioperea uva oiso puraaverea, Vairo riako, ora vairo kavau asa riako, ora vairo airoa viapau kakae vure roro piepaiva, airoa rutu roruive, uvare viapau ovii irara vai epao siraoa vo vavataaro oupasa. ³⁰ ✱ Vo vuutao-ia oa-ia oiso puraaverea pukuiarare, Igei rakuoro koveta. *Ora varaore garepa pukuirovi tapo oiso puraaverea, Igei tavuruoro koveta.* ³¹ Aue iava uvare vosa vo vokia-ia oiso ragai piepaivoi osa vo evao oa-ia uuko ovi toupavoi, oire ari eake vai puraive vao-ia erako ova?” [Ro Jisas ira oiso toupave oia eva ova vo eva-ia uuko ovi toupai veaoro. Uva erako ova oa oiso toupavoi vao erako ova osa voeaoro vuri irara vova Jerusalem-ia.]

³² ✱ Oire uva Jisas oiso puraroiva, rerava avaaepa ora aitereivu tapo vaitereo aiterea oisoa vuri pitupituro rutu purapasi. Uvare oiso vovoupaapea ra vaiterei tapo rera upoive Jisas. ³³ Uva va-a vao oa iava uvavu poua viropa va vaisiario, Kukue Keru Pukui-ia opukuia-a vao oa-ia rera tapaiva evao parikou-ia. Oire uva vaiterei tapo tapaiva vao oiso-ia, Iravu oisova oirapapa varata vao Jisas, ari iravu oisova koike varata. ³⁴ Oire uva Jisas oiso puraroepa,

✱ 23:12: Ap 4:27

✱ 23:18: Ap 3:13-14

✱ 23:27: Lu 8:52

✱ 23:30: Ais 2:19

✱ 23:32: Ais 53:12

“*Aite! Voeao iava vuriara verari. Oea viapau voa ia taraipaai vao oa puraivoi ragai-ia.*” Uva kuvupara-ia satu visiko pura-ia. Uva roo piepaoro ora voeapa. ³⁵ Vo ovusa oirara rutu voveava vurapaiva. Ari voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea oiso puraaepa, “Ari oearovu raga oisosa tauvapai. Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Kraiss Pauto reraaro, oire uva va iava vii raga uvuipau ra ora tauvau.” ³⁶ * Uva voa voea tapo viurupa irara rera tovipaoro putepaiva. Oa iava rera vateiva aue viniga itakopa ovi ³⁷ oiso purapaoro, “Vosa vii Juda kingaro rutu, oire ra ora vii raga ora tauvau.” ³⁸ Oire uva oavu rigatoa rera kukuearovi-ia toupaiiva. Oa oiso pura-iaepa, JISAS KING OAIVE JIU.

³⁹ Uva vaitereo aiteira tapo rera kotoiva aiterea iava iravu rerere oiso puraroepa rera tovipaoro Jisas, “E vii-a Kraiss, raa? Oire vii raga ora tauvapaoro vigei rutu tapo tauvari.” ⁴⁰ Ovusa iravu vaiterei iava rera uvuoro kasipuoro oiso puraroepa, “Easi vii tapo evo siitoka ourivoi, oiso osa reraei. E viapau Pautoa-pa uriripauei, raa? ⁴¹ Vegei tapo torevokovira vo siitoka ouvevoi oa torevokopai vegei vo pitupituroarova. Ari ro-ia ira viapau vurua vai purareva.” ⁴² Oa iava oiso puraroepa, “Jisas. Vosa turarou-vere, uva evo vuuta-ia ragaivire rugou-vere.” ⁴³ Uva Jisas oiso rerere puraroepa, “*Oiraopavira rutu vii tavipaavoi oiso, Vo vokio-ia ragai tapo tourivoi vo Peradais-ia vo roru oupa tapi.*”

Jisas Kopiiroepa

(*Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴ Oire uva ravireo vuuta uvuiaro rutu-ia kopiiroepa. Oa iava ravireo utoroiva, rasitosa rutu-ia rupaepa vo rutu tugurasa vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiaro. ⁴⁵ * Vo osa va vao varoua oua oisosa Rovopa Kepa-ia Tempel kotovira toupaiiva vo rataoa-ia touva Pauto vo topisiaro iava, oa ariarava oua vuritavira rutu kari piropa, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieve.

⁴⁶ * Uva Jisas rirovira rutu oiveoro keeraoro oiso puraroepa, “*Aite! Ragai vii vavaeoro-ia urationoa oaa tovoavol.*” Uva oisi-a oiso osa pura ovoiroo vovouisi vikireva kopii ovoiroo.

⁴⁷ Oire uva va-a vao oa kekereva ro viurupa irara reitooaro. Oa iava Pauto vaisiario kae pierava rera-ia vuurapa vaisi purarooro. Oiso puraroepa, “*Oiraopatoa rutu ro-ia, torevokoto Jisas.*”

⁴⁸ Osa-a eisi osa voea rutu oirara voeao oea urioaepa siituesa oea vara rutu varao

kekeiva oara karekepa. Oa iava ora voea iava kopokopuara tapatapapaoro kareaepa sirao iraoapaoro.

⁴⁹ * Vo osa rera Jisas vate iraraaro tauaivi toko pievira torepaaepa, voeao oea Galili rutu iava utuaepa rera sirova. Airorovu tapo riakora airoa vara rutu varao si- itueiva.

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia

(*Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ * Oire uva iravu oirato voa torepaaepa. Rera vaisiario, Josep eera Juda vo uruiaro iava vao oa oisosa vaisipaive oiso, Arimatia uvava rera-a vearoto torevoko vovouto eera. Reipa irara iava rera-a Kaunsel irara voea vo Jiu. Ari ita, ira ro viapau oiso voeao Kaunsel irara vo vovouaro sirova utuparo vao Jisas kopii piepa vovou. Ari oisosa Pauto vo Saraarore rugooparo vare tuepaoro. ⁵² Ira- a ro ira Pailat iare avaroepa Jisas kopii aresa rera ruvara-ia. ⁵³ Oire uva va-a vao oa iava vo kopii rere pierava rera tavurusa popotepaua-ia varoua. Oa iava rera tovoreva oavu-ia tova urui. Uva voa vo uva rikui tekaiva ravaavira aveke-ia rirova voari tuariri uva oirara-ia viapau oisosa irai tovapaive. ⁵⁴ Oire uva vo voki-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Sabat voki oa-ia Josep vao purareva. Oa iava Sabat vokipa tutuu pieva oiso ra karekepe.

⁵⁵ Oa iava vairo riakora Jisas sirova utuaepa Galili rutu iava, airoa Josep sirova ita utuaepa voare vo tova siituesa oiso, Apeisi avu ragavira rera tovaparevoi? Oire uva va-a eva oa tapo kekeiva. ⁵⁶ * Uva rera siitueivoiva, vorevira kareaepa ora vairo vo uruiaro iare. Oa iava vo korovo oviro ravaasa kareaepa varao vearopa geesi oviro. Oire uva Sabat voki-ia reareaaepa oiso osa oisosa purapape Reo Taisi.

24

Jisas Toreroepa Vorevira Tootooapaoro

(*Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

¹ * Oire uva rovo voki rutu-a vao wik vituaro iava, ovokia-ia avaaepa tova iare vo ovirova varao riro geesi oviro aue korovo oara ravaa rovoiva. ² Uva avekere vura ragaiva iria pekaiva vo tova riaroo iare. Oa iava viapau vo tova-ia toupaeva. ³ Uva va-a eva oa iava voa koataaepa. Oire uva vao viapau rera iava varaua kekeiva Turaro Jisas. ⁴ * Oa iava rirovira rugorugoo iraoapaoro vavagisipaepa rutu. Uva voa aitereivu oiratoarei kekeiva, ovusa

* 23:36: Sam 69:21

* 23:45: Eks 26:31-35; Hi 9:8

* 23:46: Sam 31:5

* 23:49: Sam 38:11; Lu 8:2-3

* 23:50-51: Lu 2:25

* 23:56: Mk 16:1; Eks 12:16, 20:10

* 24:1: Lu 23:56

* 24:4: Ap 1:10

voavi ruvara-ia torepasiepa. Aiterea iava kuvupara rutu sisikorepaiva. ⁵ Oa iava rirovira rutu uririaepa vo riako vairo. Oire uva takua viropa rasiua arore. Vo ovusa vaiterei oiso vairore purasiepa, “Eake-a vao oare rore taraapatari vo tootooto vova kopii irara voaro?” ⁶ Viapau oiso vo toupavevoi. Ira vorevira torerore. Ari ita, vo reore rugoo iraota oa vaterovira visiipa vo osa Galili-ia toupavevora. ⁷ Vo uva oiso puraroepa, *Ragai vatepaivoi rara vuri irara keripa irara vavaeoro iare. Ra ragai tapaive evao parikou-ia rara. Oire uva vo pevapa voki-ia toreravere vorevira.*”

⁸ * Oiso osa iava vo reore rugooaepa Jisas oa purarevora. ⁹ Oire uva tova tavukiaro kavuoro vorevira kareaepa katai tau katai (11) disaipel tavisa ora oearovuvu rutu. ¹⁰ * Oiso Maria o Makdala iava, ari aue Joana, ari Maria Jems aakoaro airoa rutu toupaiava. Ora airorovu airoa tapo toupaiava, ovusa vo reo iava vao voea aposel irara tavipaiva. ¹¹ Ari voveao aposel irara keapaaepa oiso, Kiuvu reo raga-a oa tavipaivoi. Oa iava viapau oiso vo riako vo reoro oirao piepaiva. ¹² Vo osa Pita ikauvira avaroepa vo tova iare. Oa iava takuro viropa uva vao kokepareva. Uva varoara raga kekereva osa vao toupaiava. Oa iava vorevira voreroepa kepa iare. Oa iava rirovira rutu rugorugoo irapoaroepa tavetavepaoro va-ia vao oa karekeepa.

Aitereivu Jisas Tapo Vokapasiva Vo Raivao-ia Vo Emeas
(Mak 16:12-13)

¹³ Oire uva vo voki raga-a vao oa-ia aitereivu voea iava vokapasiva gare uruivi iare. Va vaisiara aue-ia, Emeas. Aue iava Jerusalem-ia oisoa vo raiva-ia avapaave voare Emeas. Uva aue-ia oisoa uvuipape voare katai tau katai vuuta rutu (11 kilomitā). ¹⁴ Oa iava vao vokapaoro avapasiapa varao rutu-ia ora reopaoro oara karekeepa. ¹⁵ Oire uva vao ora reopaoro vokapasiva. Uva rera Jisas vaiterei ruvara-ia ora karekeroepa. Oa iava vaiterei tapo vokapaoro avaparoepa. ¹⁶ * Ari vaiterei iava osireiara aauepa. Oa iava viapau oiso rera eveipasiva oiso, Jisas ro-ia.

¹⁷ Oire uva oiso vaitereire puraroepa vaiterei akeoro, “Eake-a vao oa-ia ora reoporo avapasie?” Uva oisi-a oiso osa puraroiva, ruusiva siraooro rutu. ¹⁸ Oa iava iravu rera vaisiara, Kliopas rera aatooro oiso puraroepa, “Riro irara rutu ou-ruirovu iava vo-ia Jerusalem-ia toupaiivoi. Ari vii vai pasi kataito, viigoa viapau pasi taraipauēi vao-ia oa karekeerao oiso

Jerusalem-ia vo vuutao raga-ia, raa?” ¹⁹ * Uva vaiterei akereva Jisas oiso, “Eake-a?”

Oa iava oiso purasiepa, “Auoro! Vao-ia oa karekeei ro-ia Jisas vova Nasaret eera profetato. Ira oisoa riro gorupa kovoro purapareve, ora riro gorupa reoro tapo vo Pauto osireiario-ia ora vo tapo oirara rutu osireiario-ia. ²⁰ Aue tapo uvare voveao reipa irara pris irara ora voveao tuvutuvepa irara vigei voveaoro rera tovoivoroa voveao gavman irara vavaeoro-ia. Oa iava vovea gavman irara reo goru puraivoroa rera uposa. Uva rera tapaivoroa evao parikou-ia. ²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisoa igei rera oirao piepaio, Eera irā vovea oirara karureverea Isrel-pa irara vova tuukea-ia. Iu. Ora oreovu tapo vao iava rera vo kopiiaro isivaaro iava vo voki-ia vo pevapa voki vo voki. ²² Ari ita, airovua vairo igei iava airoa igei sita pieivoi rutu. Uvare vokipaua rutu vokiae voarire tova-ia. ²³ Oa iava vao viapau rera iava Jisas varaua kekeivo. Osa iava vorevira voreae igei tavisa. Ari ita, uva vao oearovuvu enselpa irara tapo kekeivo oea oiso puraa, Ira tootoovira toupavevoi. ²⁴ Oa iava oearovuvu igei iava voare tova-ia tavariivo. Uva oisi raga ita va kekeivo oiso osa vo riako taviae. Vo uvare vao viapau rera kekeivo.”

²⁵ Oire uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Ari ita, viapau oiso visii-a rugorugoo vaiēi. Uvare visii iava sopaura vavagisi irapapeira. Oa iava viapau vo reoro oirao tiepataveira profet irara oara iava oisoa tavipaave voari tuariri. ²⁶ * E apeisi-a? Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vo raga osa Kraisiitoka ou rovo iraoreve, oire ra utupavira rera vaoro keraria ora gorua oureve?” ²⁷ Uva vova varao rovoepa Moses vo reoro-ia vo pou virosa vovea rutu profet irara. Oa iava vaitereipa siposiporeva oiso vo reo rutu varao oara Tugoropa Vuku-ia oisoa toupaiive, vo reoro iava rovoapooro oreoroa rigatoiva Moses ora profet irara. Oara rutu oisoa rera raga iava tavitavipape.

²⁸ Oire uva vo urui iare tutuuiva vao oa iare avapasiapa. Oa iava Jisas oiso rovroepa ra vo urui-ia vaiterei veraoro putereve rera raga avaooro. ²⁹ Vo osa rera vovesivoiva, oiso purasiepa, “Vo tou rovori vegei tapo. Uvare ravireo rokorevo. Uva rupasa auapai.” Oire uva vaiterei tapo tousa koataroepa. ³⁰ Oa isivaaro iava aiosa auepaaepa. Uva vaiterei tapo pauroepa rera Jisas. Uva bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava vaitereipa va puteputereva vaiterei vatevatesa vara. ³¹ Uva oisi-a oiso osa va purarevoiva,

* 24:8: Jo 2:22   * 24:10: Lu 8:1-3   * 24:16: Jo 21:4

* 24:19: Lu 7:16, 13:33

* 24:26: Hi 2:10; 1 Pi 1:11

vaiterei iava osireiara karu piropa rooiooro. Oa iava veavovira rutu rera-ia taraisiepa rera eveioro. Uva va isivaaro iava vaiterei arova opesikoroepa avaro. ³² Oire uva ora reopasiepa vaiterei raga oiso, “Ari ita, vo osa vokapavevo raivaaro, ovusa vegei tavitaviparevo aue iava Tugoropa Vuku vituaro iava. Uva oiraopavira ita, vegei iava vovouisirei roruoro rirovira rutu kovatae rera vo rearo sovooro.”

³³ Oire uva vo voki raga-ia Jerusalem iare vore karesiepa katai tau katai (11) disaipel iare pou virosa ora oearovu. Uva ora guraaepa voea rutu ³⁴ * oiso puraoro, “Oiraopavira rutu Turaro Jisas vorevira toreroi Saimon ira kekerevo.” ³⁵ Oa iava voeapa siposipova varao iava oara vaiterei iare karekeepa raivaaro. Uva oiso purasiepa voeare, “Easi eera vegeipa bret puteputerevo. Oa iava rera-ia taraiveie rera eveioro.”

Jisas Ora Karekeroepa Rera Voeaaro Iare Disaipel

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Oire uva oisi-a oiso osa ora reopaoro toupaiava, ovusa Jisas voea vuutaaro-ia ora tore pieoro ora karekeroepa voea iare. ³⁷ Uva rirovira rutu ora sitaaepa. Oa iava uriripaaepa rutu oiso keapaoro, Iravu uraurato tugarato ira voea iare pouro viroi. Oa iava rera kekeivoi. ³⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Eakepa vurivira rutu ora sitatai? Ari eakere visii iava sopaura ragai-ia vakuvaku asapai?” ³⁹ * Ragai vavaeoro keketa ora ragai kokotoaro viupara kekesa. Easi ragai raga-a vao, ragoa toupavaoi. Oire ragai-ia pituta ora visii varaaro iava vavaeara, uvare tugaratoa-ia viapau keruara vai toupaveira oiso osa varao oara ragai-ia toupavaoi oara kekepatavoi ragai-ia.” ⁴⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera iava vavaearei karekeoro ora kokotoarei voeapa. ⁴¹ Oa iava rirovira rutu roru iraopaiva. Ari touvira viapau rera oirao piepaiva rutu. Uva rirovira rutu rugorugoo iraopaepa. Osa iava voea akereva oiso, “Esa aioara vaiei voraro?” ⁴² Oa iava rerapa ataria vateiva oa oriiva. ⁴³ * Uva va ouoro va aioreva ovusa rera siituepaiva rugorugoo iraopaoro.

⁴⁴ Oire uva voeare oiso puraroepa, “Voari tuariri uva visii tapo toupavaora, uva visii taviavora vo reoro rutu iava varao ragai iava vo Reo Taisi-ia vao Moses vaaro, ora varao rutu oara rigatoiva profet irara vao-ia Vukua voea vaaro, ora vo Sam. Uva vo reoro rutu-a varao oara oiraoei.” ⁴⁵ Uva va-a

vao oa-ia voea vovouaro roroio piereva. Oa iava Pauto vo reoroaro-ia taraiiepa rutu. ⁴⁶ * Osa iava voeare oiso puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Krai tavaka vo vavataaro kae rovo iraoveve. Oa iava vo pevapa voki-ia vorevira torerovere taru tova tapi iava. ⁴⁷ Oa iava rera vo kovoaro iava siposipo iraopaivere vo oirara rutupa voraro rutu okovoa-ia raiva purareva Pautoa iare. Ra va iava voea iava sopaura oaive vorevira pore piro vova vuri vovouro oaive. Oire ra Pauto voea iava vuriara oaive verareve. Uva vova Jerusalem-ia vo siposipo vao rovo iraopataivoi rara. ⁴⁸ * Uva uvui iraopatai ra vara iava varao siposipota oara keketavo rutu. ⁴⁹ * Oire uvuta! Va-a vao-ia oa iava Aite taviroepa voari tuariri, ira-a ro ira visiipa vatepaavo Tugoropato Uraurato. Uva rera sipoavere visiipa vo osa vo urui-ia Jerusalem urui-ia tou rovota. Oa-ia visii iare va vao rera vo goruaro vuvuiua iava varapere visii-ia okovorovu purapasa oearovupa oirara vao Pauto vo kovoaro.”

Pauto Jisas Kae Piereva Vuvuiua Iare (Matyu 16:19-20; Aposel 1:9-12)

⁵⁰ * Oire uva voava vo voea tuvetuvereva aue-ia ruture Betani-ia. Oa iava vavaea kae piereva voea vateoro vi- raakrovopaivoivoa vao Pauto vo goruaro iava. ⁵¹ * Oire uva voo-a vo uva voea vi- raakopareva touvira, ovusa Pauto rera kae piereva vuvuiua iare. ⁵² Uva voo raga rera-ia Jisas vuurapa vaisi pura, Jerusalem iare voreaeapa. Oa iava rirovira rutu rorupaiva rutu. ⁵³ * Oa iava vao oisoa vokiara rutu-ia Rovopa Kepa-ia Tempel toupave. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro rorupaive rera-ia.

* 24:34: 1 Ko 15:5   * 24:39: Jo 20:27   * 24:43: Ap 10:41   * 24:46: Ais 50:6; Hos 6:2   * 24:48: Ap 1:8
* 24:49: Jo 14:16; Ap 1:4   * 24:50: Ap 1:12   * 24:51: 2 Kin 2:11   * 24:53: Ap 2:46

JON Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu-a ro Jon katai tau erao disaipel iava rera, ira oisoo kaviko irapareve rutu Jisas. Vaitereo ora Pita aiterea oearovupa disaipela irara oisoo irapasi. Uva Jisas vo araoreire keeraroepa ora Jems vo osa sara kovo purapasiva atari oupaoro ora aitetoo tapo Sebedi (Mk 1:19-20). Oa iava aitetoo kavuuro utusiepa ora kovopa iraraaro Jisas sirova utuoro.

Oire uva vo rera vaaro-ia rigatoo Jisas iava poeravira rutu tavitaviroepa oiso, Rera raga Pauto ira oiravira karekeroepe vo rasio-ia toupasa oiso rutu osa vigei oirara. Uva viapau riroara vai siposipoara vai rigatoreva Jisas vo kovoaro iava, viapau. Ari Jisas vo siposiporoaro iava ora rera vo kovoaro vituaro iava rigatoreva Jon, oiso ra oirara uvuipaai ra rooirovira taraiave oiso, Jisas-a ro Krai, Pauto Oviitoaro rutu. Ira iavirava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi oupe vo rera vaisiario-ia ora rera vo goruaro-ia.

Uva Pentikos Voki isivaaro-ia Jon toupaveva Pita tapo vo Jerusalem-ia (Ap 3:1, 4:23). Oire vaitereo aiterea Kristen irara tauvasiva voeao oea oisoo Sameria-ia toupave (Ap 8:14-25).

1. Aviavi pie reoro aue iava Pauto vo Reoro rera raga ita Krai, 1:1-18.
2. Jon Baptais vo tavitaviaro iava, ora vo osa Jisas rera vo kovoaro rovopasa voeao disaipel ropo rovoreva, 1:19-51.
3. Voraro virireva Jisas rera vo kovoaro ravoto kovoro purapaoro, okovoroa iavirava lotupa irapa irara Jiu reoa puraiva Jisas kopii piesa, 2:1-50.
4. Jerusalem-ia tupaoro disaipel irara siposiporeva ora rera iava. Oa iava oavu rera kotoiva evao parikou-ia, 13:1-19:42.
5. Jisas tova tapi iava vo pevapa voki-ia vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekeroepe, 20:1-29.
6. Vo toupai va vituaro iava oa iava Jon vo vukuo rigatoreva, 20:30-31.
7. Galili-ia Jisas disaipel tapo toureva, 21:1-25.

Reo-a Vao Oa-ia Tootoo Toupaveira Oa Oiravira Karekepa Ro Vaisiario Jisas Krai

¹ ✧ Voari tuariri vo uva vo rasio pura asavira touva Reoa raga touva. Oa-a Reoa oa Pauto tapo touva. Uva oisi-a eisi osa

Pauto toureva, osa-a eisi osa Reoa raga touva. ² Oa tuariri rutu Pauto tapo touva. ³ ✧ Oreoa orekerovu rutu vituaro. Oa iavirava Pauto orekerovu rutu purareva. Ari ita, viapau oiso oai oraivai raga iava karekepa. Viapau. Ari Reoa raga-a orekerovu rutu vituaro. ⁴ ✧ Oa-a Reoa Tootoo rutu vituaro. Oa iava va Tootoo oirara rutupa Aviavia. ⁵ Uva va-a eva Aviavia oa rupapa aviavia vatepaiveira vare roropaoro. Oa iava eisi rupa viapau oiso vo Aviavi papupaiveira.

⁶ Oire uva iravu oirato urioroepe rera vaisiario Jon, ro ira arureva Pauto. ⁷ Ira urioroepe oiraopa reo siposiposa. Va iava vao Aviavia tavitaviroepa voea rutupa, oiso ra va iava vao Aviavia uvuuro oirao pieve. ⁸ Uva rera-a viapau oiso va eva Aviavia. Viapau. Ari eera urio ragaroepe va iava vao Aviavia tavitavisa.

⁹ Oaviavia rutu-a eva oiraopa. Oa oirara rutupa aviavia vatepaiveira. Rera-a eera Aviaviaro oirara rutupa ira urioroepe vo rasio iare. ¹⁰ Oa raga-a eva Reoa oa urioepa vo rasio-ia tosa. Uva rera-a ro ira iavirava Pauto vo rasio rutu purareva. Ira oirara voea vo rasio-ia oisi iavirava viapau oisoo rera eveipaive. ¹¹ Osa iava vararoepa vo touse uva purareva rera voaoro. Ari ita, uva viapau oiso voeao rera voearo rutu rera ouiva. ¹² Vo ovusa oearovu raga voea iava rera eveiro rera ouiva voeao oea oisoo rera-ia oirao piepaive. Oa iava voea vo vovouroaro-ia taraiapaoro voea reesireva, ra oiso toupave rutu, voea-a Pauto ovii iraraaro rutu. ¹³ Ari voeao oea oiso toupaveira, Pauto ovii iraraaro viapau oiso eisire voea kavauivora aite irara ora aako riakoro oaive. Ora viapau oiso varaua raga vo ruipaoro-ia. Ora viapau oiso vo oirato raga vo ruipaoro-a. Viapau. Ari Pautoa raga ora rera vo ruipaoro-ia voea kareke piepareveira oiso rutu, ra oiso toupave, Rera ovii iraraaro rutu.

¹⁴ ✧ Oa raga-a vao-ia Reoa oa oiravira ora porepea. Osa iava igei vuutaaro-ia toureva. Oa iava igei rera vaoro keraria kekeiova. Vao keraria-a rera vaoro ro-ia Kataitoa raga Oviitoa Aite ira arureva oa iava urioroepe. Ira-ia vereopa vovou toupaveira ora aue oiraopa pitupitu. Oara rutu iava agasiroepa. ¹⁵ Uva Jon Baptais rera iava taviooro oiso puraroepa, “Era oirato tuariri rutu ira iava visii taviavora oiso-ia, Ro ira ragai sirova uturovere ira ragai reiparoveira. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva ovusa ragai kavau asavira touva.”

¹⁶ Ari ita, vigei rutu ovatevatearovu rutu vorevoreripavira sirao vatero oisoo

oupape rera ruvara-ia. Varao oara rutu iava agasiroepa. ¹⁷ ✱ Eake iava? Uvare Pauto vigeipa Reo Taisi vatereva Moses vavaearo-ia. Ari va vao riroa rutu vereopa vovou ora oiraopa pitupitu oara rutu Jisas Kraisi iavirava karekepa. ¹⁸ Viapau oiso irai gare visivi Pauto kekereva. Viapau rutu. Ari rera raga ro-ia Pauto Oviitoaaro ira Aiteto ruvara-ia oisoa toupaveve. Oire uva va-a eva oa iava Aitetoa rutu iava oisoa vigei sopopereve.

Jon Baptais Tavitaviroepa

(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Oire uva Jiu iava voea reipa irara oearovu tauo purapa irara pris irara aruiva ora oearovu tapo Lival-pa irara voeao oea oisoa Tugoropa Kepa tokipaive. Oea Jerusalem iava urioaepa Jon akesa oiso, “Vii-a irouto?” ²⁰ Uva Jon roroio pievira rutu voeapa siposiporeva. Uva oisi siposipoaoro viapau oiso voeapa oreoi vairupaoro oai vataupareva. Ari oisi raga siposipopareva oiso purapaoro, “Viapau oiso Kraisi-a ragai ro ira roporeva Pauto, oiso ra Jiu-pa irara tuvetuvereve.” ²¹ ✱ Oa iava rera akeiva “Ari apeisi-a. Vii-a profetato Ilaija, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “Viapau.” Uva oiso ita puraapea, “Asi rera vai-a vii ro profetato viigoare tuepaioveira. Ro ira iava tuariri reo purareva Moses?” Uva voea vo rearo pukooro oiso puraroepa, “Viapau.” ²² Osa iava rerere oiso puraapea, “Ari irouto-a vii? Igei oiso ruipapaiei ra voeao oreoiaro pukoi oea igei aruivoiva, urioie. Apeisi-a oiso osa purapaei ora vii ragare?” ²³ ✱ Oa iava Jon oiso puraroepa profetato Aisaia vo reoroaro sirova utuoro, “Ragai-a iravu gisipoaro. Ragoa vo tupaoro raaka tapi oiso keeparai, Turaro vo raivaoro torevokota.”

²⁴ Uva Farisi oearovu aruiva ora voea raga iava. Oa iava avaaepa rera iare. ²⁵ Uva rerere oiso puraapea, “Ari viapau vii-a Kraisi, eke viapau vii-a Ilaija, ora viapau vii-a profetato. Vosa viapau Kraisi vii, uva apeisi ragavira vii reesirevora oa iava oirara rutu baptaisparivoi?” ²⁶ ✱ Oa iava Jon voeare oiso puraroepa, “Ari ita, voea baptaispaaveira uuokoa raga-ia. Vo ovusa visii vuutaaro-ia iravu toupaveveira ira viapau eveipataveira. ²⁷ Ro ira ragai sirova utuparoi. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra rera vaaro iava taisipa tuukea karua.” ²⁸ Vo reoro rutu purareva Betani urui-ia ovaratavu iava uuokoa ovi iviropavira vo ovio Jodan vo uva Jon oirara baptaispareva.

Jisas Ira-a Sipsip Kakae Pauto Vaaro

²⁹ ✱ Uva vokipaua Jon Jisas tuereva osa vokapaoro urioparoepa rera iare. Oa iava Jon oiso puraroepa, “Va kekepata eva tauo puraso kakae Sipsip Kakae Pauto vaaro. Oa vuriiara veravere oirara rutu iava vo rasio-ia. ³⁰ Eera ira iava tuariri taviraepa oiso puraoro, Iravu oirato ragai sirova uturovere ira ragaipa reiparoi rutu. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva vo osa kavau asavira ragai touava. ³¹ Ari ita, viapau veavovira rera-ia tarai rovoraepa. Oa iava urio-raepa oirara rutu baptaisisa uuokoa raga-ia ro oirato kareke pieoro voeaoa Isrel-pa irara.”

³² ✱ Oire Jon oiraopa reo vatepaoro oiso puraroepa, “Uraurato tueavora ovusa vuvuiua iava varaoera oiso rutu osa kurue rera kukuearo ariaraaro toupasa. ³³ ✱ Ari ita, viapau rera-ia tarai rovoraepa vo ovusa ro ira ragai arureva oirara rutu baptaisisa uuokoa raga-ia. Ira ragai tavirevora oiso puraoro, Uraurato kekerivere. Ira varavere iravu kukuearo ariaraaro iare oirato. Eera ira oirara baptaisparevora rara aue-ia Tugoropato Uraurato. Oa iava aue-ia vukupavereva Uraurato vo goruaro. ³⁴ Uva ragai raga rera kekeava. Oa iava rera iava tavitaviparai oiso purapaoro, Oiraopavira rutu, uvare Pauto Oviitoaaro-a rera ro-ia.” Oiraopavira rutu Jon osa oiso puraroepa.

Jisas Disaipel Resura Oureva

³⁵ Oire uva ovokivu vokitakouaro-ia Jon aitereivu tapo disaipeltoarei rera vaitereiaro toreroepa. ³⁶ Uva voa-a vo uvava Jisas tuereva ovusa vokapaoro urioparoepa. Oa iava Jon oiso puraroepa, “Eva Sipsip Kakae Pauto Oviiaro.” ³⁷ Uva disaipeltoarei rera uvusiva ovusa oisi puraroepa oiso. Oa iava Jisas sirova utusa avasiepa. ³⁸ Uva Jisas vaiterei akesa ora poreroepa ovusa rera sirova utupasiepa. Oa iava oiso puraroepa vaitereire, “Eakere taraapasivoi?” Oa iava rerere oiso purasiepa, “Rabai, ovu-ia touparivoi? Aa vo kepao-ia?” [Ovaisi-a vao, Rabai porearo oiso toupai, Tisato.] ³⁹ Uva vaitereire oiso puraroepa, “Uriosi kekesa.” Oa iava avasiepa vo kepa kekesa vo oa-ia toupaveva. Uva voa voeare vokiepa, vo uvare vo resura vuuta rutu-a vao oa-ia rera iare poui virova voa.

⁴⁰ ✱ Andru, Saimon Pita araokotoaaro eera iravu vaiterei iava vaitereo aiterea Jon vo reoro uvusivoiva, avaroepa Jisas sirova utusa. ⁴¹ ✱ Uva Andru araokotoare taraa rovosa avaroepa aue Saimon. Oa iava rera tavireva oiso, “Igei Mesaia

✱ 1:21: Diu 18:15 ✱ 1:23: Ais 40:3 ✱ 1:26: Ap 1:5 ✱ 1:29: Ais 53:7 ✱ 1:32: Mt 3:16; Mk 1:10; Lu 3:22
✱ 1:33: Ap 1:5 ✱ 1:40: Mt 4:18-22 ✱ 1:41: Dan 9:25 ✱ 1:42: Mt 16:18

kekeiovoi.” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Kraiss.] ⁴² * Oa iava Andru rera tapo avaroepa Jisas iare. Uva voa Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, “*Vii-a vao Saimon Jon oviitoaaro. Viigoa vaisiario perea utupavira oiso, Sifas.*” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Pita eera Aveke.]

Jisas Filip Vaio Roporeva Ora Nataniel

⁴³ * Oire uva Jisas Galili iare vokioro Filip kekeoro rera tavireva oiso, “*Ragai sirova utuu.*” ⁴⁴ [Uva rera-a Filip aue iava Betsaida-ia, Andru vo uruiaro rutu vaiterei ora Pita.] ⁴⁵ * Uva Filip Nataniel kekesa avaroepa. Oa iava rera tavireva oiso “Ro ira iava tuariri Moses reoa rigatoreva Reo Taisi-ia. Ora aue tapo profet irara oea rera iava va rigatoiva, eera ira kekeiovorao ro Jisas Nasaret iava Josep oviitoaaro.” ⁴⁶ Uva oisi-a eisi osa iava Nataniel rerare oiso puraroepa, “Esa pasi oavu avu vai vearoo vai uvuipai avu ra Nasaret-ia karekepe, raa?” Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa. “Urio ragau kekesa.”

⁴⁷ * Oire uva Jisas Nataniel siituepareva ovusa urioaroepa rera iare. Oa iava rerare oiso puraroepa, “*Keketa ro-ia Isrel-patoa rutu. Ira-ia viapau kuvvua vai toupavoi.*” ⁴⁸ Oa iava Nataniel rera akeoro oiso puraroepa, “E apeisi iava ragai-ia maraiuera?” Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ari ita, vo osa Filip viire keera asavira tourevora ovusa fik ova vituaro-ia toupavira, ovokia-a eva oa-ia vii keke rovoavora.*” ⁴⁹ Oa iava Nataniel oiso puraroepa, “Tisato, vii-a Pauto Oviitoaaro. Vii Isrel-pa irara reraaru rutu Kingto.” ⁵⁰ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vii tavipaavoi vao iava osa vii keke rovoavora fik ova vituaro-ia. Uva va vai-ia pasi oiraopau vao, raa?*” Uva utupavira oar-avu kekeparivera oara vao-ia putepaivera rara.” ⁵¹ Uva Jisas rera ita vorerivira tavireva oiso puraoro, “*Oiraopavira rutu eisi osa visii tavipaavoi oiso, Vo utupavira vuvuiua keketavereva ovusa karu piro, ra purapurapa irara ensel keketa voa Pauto voeaaro ovusa voare ipapaave ora voava varapaave Oirato Oviitoaaro iare ragai.*”

2

Iravu Oirato Ira Riako Ouroepa Kena-ia

¹ * Vo pevapa voki-ia iravu oirato riakova oureva Kena-ia oiso Galili taere sovaria-ia. Uva Jisas aakoaro voa kavatao kepa-ia toupavea. ² Uva Jisas-re tapo keeraepa ora igei rera voeaaro disaipel va vao ora oupa pitupitu kekesa. ³ Uva wain ovi opesieiva, aakova Jisas tavieva oiso, “Voeao viapau

wain ovi vaiiei.” ⁴ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Riakova, ragai auearo. Viapau oiso vii auearo-a. Uvare ragai vo vuutaaro tugura asavira toupavoi [ovuuta-ia ragai vaisiario roroiovira kareke pieavere].*” ⁵ Oa iava aakova kovopa irara taviro oiso puraopa, “Vosa eake reo purapareve visiire, uvuipatai ra oisi va sirova ututa.”

⁶ Oire uva voa toupavea aue katai vatara (6) pitokaara avekara oara-ia Tugoropa Sisu oisoa purapaive vo vavaeara oaive-ia aue Jiu. Oara oisoa uvuipape vo osa vara uukopaoro vara agasi piepaive oiso uvuivira erao tau (20) galen ora vo peva tau (30) galen aue uuko vo kataiva-ia pitokava. ⁷ Oa iava varare Jisas voea tavireva oiso, “*Uukoara vai kuvuta vo pitokaara rutu-ia.*” Uva vara agasi piepaive rutu. ⁸ Jisas voea tavireva oiso, “*Oarai kokota. Ra ro vatesa avata ira aioa-ia tokipa.*” Oa iava varava avaaepa. ⁹ Oire uva rera ro ira vo aio-ia tokiparevo ro ovi togovireva, ovusa wainvira ora poreepa. Uva viapau taraiparoepa oiso, Ovu-ia vo ovi ouivo. Vo osa voea raga kovopa irara taraipaaepa voeao oea var-ia uuko kuvupaepa. Oa iava rera ro aioa-i tokipato rerare ro riako oupato keeraoroepa ¹⁰ oiso puraoro, “Oirara rutu vearopa oviro wain oviro roo pie rovopaiveira. Oire ra rirovira ukaioave, ra va isivaaro iava taru wain turi-ia akukuara raga ukaio ra-gaave. Uva viapau oisi eisi pieri. Uvare vo vuuta-a vao oa-ia veaopara wain oviro roo pieparivoi oirara rutupa vo oviro oara rukurivo.”

¹¹ * Oire uva vao rovopa rutu ravotoa Jisas oa purareva oiso Kena urui-ia Galili taere sovaria-ia. Oa-ia rera vaaro keraria vo goruaro kareke piereva voeapa. Oa iava voeao disaipelpa irara rera voeaaro rera oirao pieiva rutu.

¹² Uva va vao isivaaro iava Jisas Kapaneam iare tavetereva aakova tapo, ora araoko irara, ora igei disaipel irara. Uva voa ovokirovu-ia vo urui-ia touiova.

Jisas Voripa Irara Sigureva Tugoropa Kepa Iava Aue Tempel

(*Matyu 21:12-13; Mak 11:15-19; Luk 19:45-46*)

¹³ * Vo Tagausapa Vurei Pasova Vureipa Jiu vaoro tutuu piepa oiso ra karekepe, ovusa Jisas Jerusalem iare iparoepa. ¹⁴ Uva voa Rovopa Kepa Tugoropa Kepa Tempel sovaria-ia oirara rutu kekereva, ovusa orekerovui-ia voriaara ora tuutuupaepa aue-ia tapo sara kovoro purapauo bulmakau kare, ora aue sipsip, ora kurue kare, vo kareo okarea-ia oisoa tauo purapaive. Uva voa voea kekereva ovusa paupaaepa

* 1:43: Mt 10:1-6 * 1:45: Hi 11:1-6 * 1:47: Sam 32:2, 73:1; Ro 9:4, 6 * 2:1: Jo 4:46 * 2:11: Jo 1:14

* 2:13: Diu 16:1-6

oisi eisi vara-ia ora piepaoro. ¹⁵ Uva koproovu kekereva Jisas. Oa iava rera-ia aue purareva rahi vuruko. Osa iava va-ia voea oirara tarioreva voava vo Tempelia vo kareva aue sipsip ora bulmakau. Uva voea varaoro petopetoreva moniara voeao oea moni tavariopaaepa varao tapo tebolara voea varaoro. ¹⁶ * Uva va-a vao oa iava voeare oiso puraroepa voeao oea sara kovoro purapaiva kurue kare-ia, “Vo kareva kosita viro. Opeita Aite oaa vo kepaaro oiso piepata, Vori oupa kepa.” ¹⁷ Uva igei disaipel oreovure rugooiepa oa epao Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira, ‘Kasivarivira rugorugoo iraparaveira vii vo kepaaro oiso vovoupaoro, ra vearovira touve.’

¹⁸ Oire uva va vao kekeivoiva, reipa irara Jiu iava oiso puraaepa, “Eake ravoto rutu-a vao oa-ia igei kareke pierivoiva, uvuipaiei ra vii-ia taraiio oiso, Viigoa eva vo reesiva toupavivoi oiso piepasa, raa?” ¹⁹ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Tugoropa Kepa vao Tempel rigapata okepa rara tore pieavere ita vo pevapa voki-ia.” ²⁰ Uva va-a vao oa iava voea Jiu oiso puraaepa, “Vo resura tau katai vatara (46) ivaro-ia vo kepao pauiva. Uva apeisi-a? Vo pevavi raga-ia voki uvuipauei ra vo kepao vorevira tore pieri, raa?”

²¹ * Jisas vo kepaore Tugoropa Kepa Tempel oisi eisi puraroepa varaua vouao ora rera iava. ²² * Oire vo tore vokiario vo osa Pauto vorevira tova tapi iava rera tore pierava ovokia-a eva oa-ia igei disaipel rera vo reoarore rugooiepa vao oa purareva. Oa iava Pauto vo rigatoaro oirao pieiova ora vo reo vao oa purareva Jisas.

Jisas Oirara Rutu-ia Tarairoepa

²³ Oire uva Jisas Jerusalem-ia toureva va-ia vao Tugoropa Voki Pasova Vurei vaaro. Uva riro irara rutu oravotorovu rutu kekeiva varao oara purapareva voa. Uva vara-a evara oara iava rera oirao pieiva rutu. ²⁴ Osa Jisas viapau oiso voea vo oirao piearo oirao piepareva. Viapau. Oa-a eva vituaro iava viapau oiso voea vavaeoro-ia ora tovoroepea. ²⁵ * Eake iava? Uvare taraiparoepa voea rutu-ia. Viapau oiso vavagisivira toureva ra irai rera tavireve vo oirara vo pitupituroaro iava. Viapau. Ari rera taraiparoepa voea vo soppaoro-ia.

3

Jisas Nikodimas Tapo Ora Reoroepa

¹ * Iravu ro oirato toupareva rera vaisiario, Nikodimas ratarataa vovoutoa

rutu Farisi-pato. Uva iravu-a voea iava reipa irara Jiu voeaaoro. ² Ira urioeroepa Jisas iare vokiario oiso rerare purasa, “Tisato. Igei taraipaiei oiso, Pauto vii siporevora oiso rutu osa iravu tisato. Ari vosa viapau Pauto irai-ia toupareve, ra viapau uvuipa ra vo ravotoro purapareve irai oara puraparaveira.”

³ * Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavoivoi oiso, Vosa ro ira viapau airepavira kavauo, ira viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro kekereve ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve.”

⁴ Oa iava Nikodimas oiso puraroepa, “Apeisi ragavira irai avukaoro uvuiparoi ra vorevira ita kavauo? E pasi uvuiparoi ra vorevira aakova kovuaro-ia koataroera vorevira rera kavaveve ita, raa?”

⁵ * Oire uva Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu osa vii tavipaavoivoi oiso, Vosa viapau uukoa-ia kavau rovoroo oirato, ora tapo vosa viapau Tugoropatoa-ia Uraurato ita kavauo, ira viapau uvuipa ra Pauto vo Saraaro-ia koataro ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve.” ⁶ Ari ro oirato ira oiravira kavauo eera oiratoa raga. Ari ro ira Tugoropatoa-ia Uraurato kavauo, eera oirato ira soppaoro-ia Tugoropato Uraurato toupareve.” ⁷ Opeita rirovira rutu rugorugoo iraopau vo osa oiso vii tavipaavoivoi, Vorevira kavauo airepavira. ⁸ Kiuvu ora rera raga vo ruipaaro sirova utuparoveira uvarovu vuvurepaoro avapaoro. Uva rera vo gurukoaro uvupariveira, ra viapau taraipau oiso, Ovu iava urioaroi, eke ovu-ia avaparoi. Ari ita, oirara rutu uvuipaai ra kiuvu vo goruaro kekepaive. Uva oisi-a eisi osa roroiavira rutu Pauto vo Urauroaro ora rera vo goruaro eveiparivere vo osa vorevira kavauo, ra airepa rugooro purari.”

⁹ Oa iava Nikodimas rerare oiso puraroepa, “Uva apeisi ragavira va vao uvuipai ra karekepe?”

¹⁰ Osa iava eisi Jisas rerare oiso puraroepa, “Ari apeisi ragavira-a va-ia vao? Uvare vii-a Isrel-pa irara tuvetuvepato. Oa iava viapau va-ia vao roroioipauei, raa?” ¹¹ Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavoivoi oiso, Igei varao-ia reopaiei oara-ia taraipaiei. Ora varao iava siposipopaioivoi oara kekeiovora. Osa visii vao vo reore isivapataveira oreoa vao oa iava oiraopavira rutu siposipopaioivoi. ¹² Visii tavipaaveira vara iava varao vo rasio iava. Uva viapau vara oirao piepataveira. Vosa visii tavia ita varao iava vuvuiva iava, ra apeisi ragavira vara oirao

* 2:16: Lu 2:49 * 2:19: Mk 14:58 * 2:21: 1 Ko 6:19 * 2:22: Lu 24:6-8 * 2:25: Jo 6:61, 64, 13:11
* 3:1: Jo 7:50 * 3:3: Ta 3:5; Je 1:18 * 3:5: Ef 5:26

piepata ita rara, raa? ¹³ Viapau oiso irai vuvuiua iare iparoeapa. Ari Oiratoa raga Oviitoaaro-a ragai ragoa vuvuiua kavuoro vararaeapa. Ira raga-a ita ragai Kataito. ¹⁴ Tuariri Moses brava rakoru toorotoa-ia kae piereva kuvau tapi iria puravea. Eisi raga ita osa Oirato Oviitoaaro kae pieiverea rara evao *parikou iare*. ¹⁵ Ra oisi iavirava oearovu oirara rutu iava ragai oirao pieive. Ra va iava Tootoo Ovoi ouive.

¹⁶ * *“Oreo a vituaro iava oiso toupai, Pauto ora rera vaaro sirao vovou rutu oirara rutupa vatepareveira voeao oea vo rasio-ia toupaveira. Eva-a oa vituaro iava ro kataitoa raga Oviito voeapa vatevea, oisore ra oirara rutu iava oearovu rera oirao pieive. Ra va iava viapau opesiave. Viapau. Uva uvuipaai ra Opesi Asa Tootoo ouive.* ¹⁷ Pauto viapau oiso Oviito siporeva oirara rovirieipasa voeao vo rasio-ia oiso osa ro reo rovirieipato aue jas. Viapau. Ari eera siporeva vorevira voea kae piepaoro voea opusa ora rera iare. ¹⁸ Ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareve ira viapau rovirieia vai. Ari ro ira viapau rera oirao piepareve eera ira opesi ovoirovea rovirieia-ia. Eake iava? Uvare viapau Kataitoa raga Oviito Pauto Oviitoaaro oirao piepareve. ¹⁹ Uva va-a vao rovirieia *vituaro oa oiso toupai, Aviaviaro oirarapa oa-a vao oa pou pirora vo tuaririvi vo rasio-ia, ovusa oirara rupapa rui papaaveira. Eake iava? Uvare vuri pitupitu-a voea vaaro.* ²⁰ * Uva voeao oea vuri pitupitupa rui papaaveira oea aviavia ora upopaaveira oiso reasi-paoro, Teapi voea vo pitupituroaro vurirara poeravira karekepape. Eva-a oa iava viapau uriopaaveira aviavia iare. ²¹ * Ari ro ira oirao pie vovou rutu purapareve ira aviavia iare urioparoveira. Oire ra va iava oirara vearovira rutu rera vurapaive. Ra oiso puraave rerare, Eera ira ora rera vo kovoaro purapareveira Pauto vo rugoaro-ia.”

Jon Poeravira Rutu Sipoisiporeva Jisas Iava

²² Oire uva va vao opesieiva, Jisas rera voeaoro tapo disaipel avaroepa oisore Juidia Distrik sovara-ia. Uva voa igei tapo tupaoro oearovu baptaispareva Jisas ora rera vaisiario-ia. ²³ Uva aue tapo Jon Baptais voea rutu tapo baptaispareva vo aue-ia Inon-ia aue ruvara-ia Selim-ia uva oisoa tupaive riroara uuko oviro. Uva oirara rutu iava oearovu baptaispa ousa urioaeapa voa. ²⁴ Vo ovusa Herot Jon tovo asavira toupaveira tuukea-ia.

²⁵ Uva va-a vao oa iava oreorovu kosi pieiva Jon voeaoro disaipel ora iravu Jiu-pato. Oreoroa-ia ora reopaaeapa baptaispa vo pitupituroaro iava. ²⁶ Oa iava voea disaipel Jon voeaoro rerare avaaeapa. Oa iava oiso Jon tavipaiva, “Tisato, ro-ia oirato ira vii tapo toupavevora oiso Jodan-ia iviropavira uva rera iava siposipoparivora, ira-a ro ira oirara rutu iava voea baptaisparevori ora rera iava. Oa iava voea rutu rera iare avapaae. Ari apeisi viapau oea uriopaai vii iare?” ²⁷ * Uva Jon voea vo reoaro pukopaoro oiso puraroepa. “Vosa Pauto iraiapa viapau kovoa vai vatevea, va viapau oiratoa vai raga uvuiparo oavu avu vai purasa. ²⁸ Ari ita, visii raga ita vao visiigoa vo reo uvutavora oa puraavora tuaririvi oiso, Viapau oiso Ropoto Kraisa-ragai. Ari Pauto ragai ira pieravevora. Oa iava iraraera rerapa ro Kraisa ira ragai sirova uturovere. ²⁹ * Oire vosa irai riakova vai ouveve, ra rerapa oirape ro ira oira ouveve. Ra sarato toreparo rera gisipoaro uvupasa. Ra oisi iava rorupareve rutu rera uvupaoro rera ro ira riakova ouveve. Uva ragai tapo oiso rutu rorupaavoi, uvare sarato oaa ira iare oirara rutu ora gurupaaveira. ³⁰ Ira vaisiario uvui irarpa ra reiparo, ovusa ragai vaisiario varapara.”

³¹ * Ro ira viara iava urioroera ira oirara rutupa reipa. Ari ro ira rasitua iava karekero eera ita vo rasio-ia rerara. Ira varao rutu iava vo rasio-ia reoparoveira. Ari ro ira vuvuiua iava urioro ira oirara rutu-ia putepareveira eera. ³² Ira varao iava siposipopareveira oara rutu kekereva ora vara rutu iava uvureva. Ari viapau irai vara iava vo reoro upaoro vara-ia goruvira rutu pitupareveira. ³³ * Vosa ro ira vo reo ouveve, ra va iava goruvira vo reo-ia pitupareve. Ora tapo vosa ro ira iureve vo Pauto vo reoro-ia, eera-ia ira oiraopa pitupitu kareke piepareveira Pauto vaaro. ³⁴ Uva Pauto Oviito arurevora, oa iava urioroera. Oa iava Pauto vo reoro iava siposipopareveira. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato vatevea Pauto. Oa iava rera-ia vukuparoveira. ³⁵ Ari ita, Pauto Oviito kaviko iraopareveira. Oa iava orekerovu rutu vateparevora rera vavaeoro iare. ³⁶ * Ro ira Oviitoaaro oirao piepareve, ira-ia Tootoo Ovoi toupaveira. Ari vosa ro ira viapau Pauto Oviitoaaro vo reoroaro sirova utuparo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra Tootoo Ovoi ouveve. Viapau. Ari Pauto vaaro kasipua ira-ia eera tupaivevora opesi asavira rutu.

4

* 3:16: Ro 5:8   * 3:20: Ef 5:11, 13   * 3:21: 1 Jo 1:6   * 3:27: 1 Ko 4:7; Hi 5:4   * 3:29: Mk 2:19, 20
* 3:31: 1 Jo 4:5   * 3:33: Ro 4:11   * 3:36: Jo 5:24, 6:47

Jisas Riakova Tapo Ora Reoparoepa Sameria Iava

¹ Vo vuuta-a vao-ia oa-ia oevu ratarataa vovou irara Farisi oea iava oreovu uvuiva vao oa oiso purapai, Jisas oearovu rutu oupaoro riro irara rutu disaipel baptaisparevoi. Oa-ia Jon-ia puterevoi rutu. ² Uva viapau Jisas voea baptaispareva. Ari igei raga rera voeaoro disaipel igoa voea oirara baptaispaiova. ³ Uva Jisas oisi oiso-ia tarairoepa oiso, Farisi vo reoaro-a vao oa uvuivoi oiso, Oirara baptaisparevoi Jisas aue-ia Jon putepaoro. Oa iava Judia-ia kavuoro vorevira kareroepa Galili iare. ⁴ Oa iava vo raivao gaereva oa Sameria-ia vuruvuruiaaro-ia oisoa toupaiave.

⁵ * Oire uva riro urui-ia karero viropa vao Sameria taere-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Saika vo rasio ruvara-ia Jekop oa tuariri rutu vatereva oviiitoapa Josep. ⁶ Ouruia-a eva oa-ia vao uuko oupa riku oisoa toupaiave oa purareva Jekop. Uva Jisas vokaapaoro avaroepa voare. Oa iava varaua rerare raveraveepa riro kaekae voka-ia. Osa iava vo riku vao uukopa ruvara-ia pauroepa Jisas aue rutu torevokoaro-ia ravireo vuuta 12 klok.

⁷ Oire uva voava iriavu riakova Sameria-ia urioopa uukosa. Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “*Ragaipa uukoa vai. Ragoa rirovira rutu uuko regaparai.*” ⁸ Vo ovusa igei disaipel irara riro urui iare kareio viropa aio vorisa. ⁹ * Uva va-a vao osa oira o Sameria iava rerare oiso puraopa, “*Easi vii-a Jiu-pato? Oea viapau oiso Sameria-pa irara tapo paupaaveira. Uva ragai-a vao Sameria iava. Uva apeisi-a oiso osa iava eisi purauei oiso, Ragaipa uukoa vai. Ragoa uuko rega iraparai?*” ¹⁰ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Vosa taraipau Pauto vaaro-ia vatevatea, ra oisi iavirava va iava ro-ia taraiu ira vii areparevoi oiso purapaoro, Ragaipa uukoa vai. Ragoa uuko regaparai. Oire ra oisi iavirava rera vai areri pasi vaore uukoa oa-ia Tootoo Ovoi toupaiaveira. Ra oisi iava va iava vii vaterave.*” ¹¹ Oa iava riakova rerare oiso puraopa, “*Turaro. Viapau baketa vai ei vii iriaiaro, uvare vo riku uukopa rokovira rutu toupai. Uva oisi-a eisi osa iava vo uuko eva oa-ia Tootoo Ovoi toupaiivoi oa ovu ourivere, raa?*” ¹² Oa-a vao uuko riku oa vaterave igei pa aauto oaio Jekop. Aue iava uvare rera raga va-ia oisoa ukaioparo ora rera ovii iraraaro tapo, ora bulmakau raguero, ora sipsip raguero voeao rera voeaoro. Uva vii vai pasi rera vai-ia puteparivoi, raa?” ¹³ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira rutu oirara rutu-ia voeao oea vo*

rikuo iava ukaiopaaveira. Oea ita vorerivira uuko regapaaveira.” ¹⁴ Ari vosa irai vao-ia uukoa ukaioro oa vate ruipaparai, ra viapau vorerivira uuko regaparo. Viapau rutu. Oire uva vo uuko-a vao oa vate ruipaparai, oa oiso rutu toupai tuputupue riku. Oa rera iava sopau-ia toupaiavea. Oire ra voava vusivusipaive rerapa tootoo vatepaoro vao oa uvuipai toupaiave vo vokiara rutu-ia.” ¹⁵ Oa iava riakova rerare oiso puraopa, “*Turaro. Vo uuko vate iraori ragaipa. Oa iava viapau uvuiparai ra voreripavira iriopara uukopasa vo rera uuko regapara.*”

¹⁶ Osa-a eisi osa iava Jisas oira tavireva oiso puraoro, “*Avau vatuated oarare keerasa. Oa iava vorevira vore vorevire.*” ¹⁷ Oa iava Jisas aatoeva oiso puraoro, “*Viapau ragai oiratua vai oaa.*” Osa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Vii-a ita vao viigoa oiso purauei, Ragai viapau oiratua vai ei. Ari ita, uva oiraopavira oisi ita eisi purauei.*” ¹⁸ Eake iava? Uvare voari tuaririvi vo vavae rutuva oirara oisoa tou rovopari. Oire uva eera ita irava touparivoi, viapau oiso vii reraoro rutu-a. Ari ita, evo reo vii vaoro oiraopai.” ¹⁹ Uva rerare oiso puraopa, “*Turaro. Ragai vii-ia tarai iraorai oiso, Profetatao rutu vii, viigoa ragai vo rugooaro sisiro iraopari.*” ²⁰ * Ari ita, voari tuariri rutu voeao Sameria-pa irara igei aao irara oaio oisoa vo pukuio-ia ora gurupaave lotupasa. Ari visii Jiu oiso purapatai, Vo uva Jerusalem-ia toupaiaveira uva oirara uvui iraopaai ra vao Pautoa-pa lotupaave.”

²¹ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Riakova, ragai vo reoaro oirao pie iraori. Ovuivatuvu uriopeera taru oa-ia viapau oiso lotutavereva Aitepa vo pukui raga-ia eva. Ora viapau oiso rerapa lotupatavereva tapo Jerusalem raga-ia.*” ²² * Visii ropa lotupatavereira ira-ia viapau oiso taraipatavereira. Ari igei Jiu igoa ropa lotupaioveira ira-ia taraipaioveira. Eake iava? Uvare Pauto vo kovoaro-a vao vorevira oirara oupasa ora rera iare ro iavirava ira Jiu-pa irara iava karekeroepa. ²³ Ari ita, tutuu pievoi vo vuutapa eva oiso ra karekepe uva karekei. Ra oirara rutu oiraopavira rutu lotupaave vuurapa vaisi purapaoro ora voea vo ururaro oaive iavirava Aitepa ora varao voea vo vovouoro oiraopara. Oeare taraapareveira Aite evoea oea oisi eisi ragavira rera-ia vuurapa vaisi purapaiave. ²⁴ Pautoa uraurato. Oa iava uvuipaai oirara rera-ia vuurapa vaisi pura irapaiave. Vo osa ora voea vo urauraroaro iavirava vuurapa vaisi pura irapaiave, ora voea vo vovouoro oiraopar rutu.” ²⁵ Uva riakova

rera taviro oiso puraopa, “Taraiparai oiso, Mesaia uriorovere ro ira vaisipaiveira oiso, Krai. Vosa uriorovere, ra vigei tavireve orekerovu rutu iava.”²⁶ Uva Jisas oira tavireva oiso, “*Easi ragai raga-a vao ragoa vii tapo ora reopara.*”

²⁷ Uva oisi-a oiso osa puraroepa ovusa rera voeaaro disaipel igei igoa vovevira urioiepa. Oa iava rirovira rutu rera-ia rugorugoo iraoapaiepa, uvare oira tapo eira riakova ora reoparoepa. Uva viapau oiso irai oira akepareva oiso, “Eake vai ou ruipapauei?” Eke, “Eakere vii Jisas eira tapo ora reopauai?”²⁸ Oire uva oira o riakova ora oira oiraaro kavuoro uuko kaepava pitokava kareopa riro urui iare oirara rutupa tavitavisa.²⁹ Oiso puraopa, “Avoeao, uriota oirato kekesa ira ragai vo pitupituaro sisiro iraorevo opitupitua oisoa purapaa voari tuariri. Oa iava ragai tavirevo. Esa pasi Krai vai-a vigei muvetuvepatoaaro, eke?”³⁰ Uva va-a vao oa iava riro urui iava urioaepa rera kekesa Jisas.

³¹ Ovuuta-a vao oa-ia uriopaaera ovuuta-ia igei disaipel rerare oiso puraiepa, “Tisato. Tepa aio iraoeri taru.”³² Oa iava igeire oiso puraroepa, “*Ragai oaravu aioara toupai. Oara-ia viapau taraipatai.*”³³ Uva igei raga disaipel oiso ora reopaipepa, “Easi pasi irai vai rerapa oai aioa vai siporevo?”

³⁴ Oa iava Jisas igei taviro oiso puraroepa, “*Ragai vaaro-a vao-ia aioa oa oiso toupai, Ro vo ruipaaro sirova utuparai ira ragai arureva. Eva oa oiso toupai osa vao aioa oa aiopaavo. Uva uviu iraoparai ra rera vo kovoaro opesi pie rova.*”

³⁵ “*Visii vao visii goa oiso purapataveira, Vo resuraei tovira aue kekira, ra aio oupa vuuta karekepe. Ari oiso rutu visii tavipaavo, Vuravurata ra riro irara keketa oea uriopaaveira ragai iare. Voeao oea sopaura oaive oiso toupai osa vo kuero okueroa vioro varavaravira toupai. Oea oiso rutu toupai, ragai oirao piesa auapai.*”

³⁶ * Voeao oea ragai vo reoroaro iava siposipopaiveira oea oiso toupaveira takuraara vikipaiveira. Oea oiso toupai ragai vo reoroaro paupa irara vo oirara sopaaro-ia. Ovusa aia oearovu ita oea ragai vo reoroaro aviavi piepaiveira oea oiso toupai kuero rotupa irara. Oire vo reo uvu- paoro oearovu ragai oirao piepaive. Ra va iava Tootoo Ovoi ouive. Eva-a oa vituaro iava voeao takuraara paupa irara ora kue rotupa irara voea rutu rorupaive, uvare ragai-ia oirao piepai. Eva rorua voearei vo kovoreiara iava.³⁷ Oiraopavira rutu oirara oiso purapaaveira, Iravu raga-a vo kovo

paupato ari iravu-a vo kovo kuearo rotupato.³⁸ Oisi-a eisi osa iava visii aruavora vo kovoro kuearo rotupasa okovoroa evara viapau oiso pau rovatavora. Ari oevu raga vo kovoro pau rovoivora. Va-a vao osa oirara siposipo rovoivora oevu Vearo Siposipo ragai iava. Vo osa oirarapa Vearo Siposipo aviavi piepatavora. Oa iava ragai-ia oirao pievora.”

³⁹ Oire uva va-a vao oa iava riro irara Sameria vo uruio iava voea oira reoroaro uvuoro Jisas oirao pieva rutu. Eake iava? Uvare oira eira oiso puraopa, “Ira ragai tavitavirevoi varao iava muariri oisoa oara purapaa.”⁴⁰ Oisi-a eisi osa iava voea Sameria-pa irara urioaepa rera iare. Oa iava rera pieoro oiso puraopa, “Igei tapo vo tou rovori.” Uva vo vokirei-ia tou rovoreva vo urui-ia voea tapo.⁴¹ Osa iava riro irara rutu rera raga vo reoroaro uvuoro rera-ia oirao pie iraiova rutu.⁴² * Uva oirare oiso puraopa, “Viapau oiso vii raga vo taviro uvuoro eera oirao pieiovoi oirato. Viapau. Ari igei rera vo reoroaro uvuiovoi. Oa iava taraieai oiso, O ari rera raga ro-ia ira oirara rutu vovevira ourevere va rasio iava ora rera iare.”

Jisas Reito Kovopatoaaro Oviitoaaro Ravotovira Tore Piereva

⁴³ Uva vo vokirei vareo opesiepa oarea isivaaro iava Jisas vo uruio kavureva Galili iare avao. ⁴⁴ * Uva va-a vao osa Jisas siposipopaoro voeare oiso puraroepa, “*Profetato ro reo topa piepato ira viapau vaisia vai ei rera oiairo vo rera vo taerearo rutu-ia.*”⁴⁵ Osa iava Galili-ia kare uviroa avaroepa. Uva voa Galili-pa irara rera-ia roru iraoapaiva, uvare voea iare avaroepa. Uva voea tapo varao kekeiva oara purareva voa evoa Jerusalem-ia vo vokio-ia Tugoropa Voki oa-ia Tugoropa Vurei pura piropa aue Pasova vao Tagausapa Vurei.

⁴⁶ * Uva voava ita aue iare karero viropa Kena-ia vo Galili taere sovara-ia. Ouruia-a eva oa-ia uukoa wainvira porereva. Uva Kapaneam urui-ia iravu ofisato reito toureva. Ira oviitoaaro-ia upia toupai.⁴⁷ Uva Jisas iava uvureva ovusa Judia iava ora vaseroepa Galili iare uriooro. Oa iava rera iare avaroepa goruvira rutu rera tavisia, oiso ra vararo rera oviitoaaro porete piesa irapa tutuu pieepa oiso ra kopiuro.⁴⁸ * Uva Jisas oiso rera tavireva, “*Vosa visii vao ravoto kovoro viapau vai kekepata, ra viapau oirao pie vovouro vai purapata.*”⁴⁹ Oa iava rera ro ofisato rerare goruvira rutu oiso puraroepa, “Reito. Ikauvira varau. Teapi oviitoa oaa kopiuro.”⁵⁰ Uva Jisas oiso puraroepa rera

aruoro, “*Avau oviitoara tootoovira touparevoi.*” Uva Jisas vo rearo oirao piepaoro vorevira voreroepa. ⁵¹ Oire uva vaova kareparoepa ovusa kovopa irara rera voeao raivaoro rerava aivaroiva. Oa iava voa oiso rera taviva, “*Oviitoara vorevira tootooroi.*” ⁵² Uva oiso voea akereva, “*Aa vo vuutao-a vao oa-ia gare visivi tootooroi vorevira?*” Oa iava oiso puraepa, “*Ari aruvea aue-ia ravireo sipoko. Oa rutu-ia upia rera kavuvu.*” ⁵³ Oa iava aitetu oiso tarairoepa, O ari vo vuuta raga ita-a vao oa-ia ragai tavirevo oiso puraoro, “*Oviitoara vorevira tootooroi.*” Oire uva oisi-a eisi osa iava Jisas oirao piereva ora voeao rera voeao, oea tapo Jisas oirao pievia rutu. ⁵⁴ * Uva Jisas Judia iava uriroepa vore Galili taere-ia. Uva va vao ero pie ravoto oa purevea voa vo Galili taere-ia.

5

Jisas Iravu Oirato Vorevira Porete Piereva Toko Rovua Vao Vo Betesda

¹ Oire uva va-a vao opesieiva, oavu Tugoropa Voki Jiu vaoro pou piropa. Oa iava Jisas Jerusalem iare iparoepa.

² * Uva voa-a vo Jerusalem-ia uva riro ratao toupai sipsip ragui vaoro. Uva oavu gareavi toko rovu toupaveira oa oiso vaisipaveira, Betesda vo Hibru reo-ia. Uva voa vo rovu vatuaro-ia ovavaevu aue kiuvupa keparo toupaveira. ³ Uva vo keparo-a varao kiuvupa keparo oara-ia riro irara voosi irara, ora voeao vuri kokoto irara, ora voeao oearoa oisoa keru upiara iava kopiipaave. [Uva auere vao oisoa tuepaoro toupave vo osa ora vurevurepe uuko rovu. ⁴ Aue iava uvare ovokirovu-ia Turaro Pauto reraoro purapurapato ensel oisoa varaporo vo rovu sovara iare vao toko rovu voava va vurevurepasa. Oire ra vo rovu vao ora vurevurepe. Ra iravu ira rovoru vo rovu sovara iare, vosa apeisi rera vaoro upia, oa iava vorevira veoro.]

⁵ Uva va-a vao osa oisoa iravu voa toupave vo kiuvu oupa kepa-ia. Ira vo upiara aue rutu-ia uvuiepa vo peva tau vo peva vatara ivaro rutu (38 ivaro). ⁶ Uva voa Jisas vo gerepa kekereva. Osa iava rera-ia oiso tarairoepa, Riro kaekavira rutu oisoa upiara. Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “*E oiso ruipapau ra va iava eva vii vo upiara vorevira veorvira kareke?*”

⁷ Oire uva rera ro upiapato rera vo rearo pukooro oiso puraroepa, “*Turaro. Viapau oiso irai ra ragavi siporeve uuko*

rovu sovara-ia ragai tovosa vosa ora vurevurepe. Ari ragavi raga ora akeke tapaparaveira oiso ra avara. Vo ovusa oearovu ragai-ia putepaoro voare ava rovopaave.”

⁸ * Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera tavireva oiso, “*Toreu. Ra urua ouoro vava vokari.*” ⁹ * Oire uva ikavira raga rera iava varaua veoro ovoiepa. Oa iava vokareva urua ouoro vao rera vaoro vava avasa.

Oire uva Sabat voki-a vao. ¹⁰ Oa iava Jiu rerare ro ira vorevira poreteroepa oiso puraepa, “*Auoro. Sabat voki-a vao. Oa-ia vi-apau rutu uvui irapauei ra ora vii vo ururo kaepari vo voki-ia vao Tugoropa.*” ¹¹ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Easi ro-a ira ragai vorevira porete pierevoi ira oiso ragai tavirevoi, Vii uruaro ouoro vava vokari.*” ¹² Oa iava rera akeiva oiso, “*Troutoa rutu-a ira vii tavirevoi oisi osa iava vii vaarova urua ouoro vava vokari, raa?*” ¹³ Oire uva rera ro ira vorevira poreteroepa ira viapau oiso taraiparoepa. Uvare riro irara rutu oirara oea-ia ora riroirooro Jisas avaroepa.

¹⁴ * Uva utupa visivi Jisas rera tavireva Tugoropa Kepa-ia Tempel raga kekeoro oiso, “*Uvuri. Vorevira poreteue. Uva viapau rutu uvuipauie ra ita vorevira vuria vai purari ita. Viapau rutu. Teapi pute pie upia vai rutu ita vii-ia kareke.*” ¹⁵ Osa iava avaroepa Jiu tavisa oiso, “*Rera-a ro oirato ira ragai vorevira porete pierevorao aue Jisas.*”

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa iava rovoaepa rera Jisas vuri piepaoro, uvare Sabat voki-a oa-ia va eva purevea. ¹⁷ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Aite oaa vokiara rutu-ia kovopaveira. Osa raga ita ragai tapo kovopaavo ita.*” ¹⁸ * Uva va-a vao oa iava voea Jiu oiso vovoupaepa rutu ra Jisas kopii pieive rera upooro. Eake iava? Uvare viapau oiso vao ragapa-a Sabat voki vo taisiara reo goru. Ari aue tapo uvare oiso puraroepa, Pauto-a rera rutu Aitetoaoro. Uva vo reo-a eva oa-ia oiso rutu rera raga ora kareke pieparoepa Jisas, Oiso rutu toupae osa Pauto.

Pauto Oviitoaaro-ia Reesia Toupai Kovo Purapasa

¹⁹ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, “*Oiraopavira rutu oiso-ia osa visii tavipaavo, Viapau uvuiparai ra ora ragai vo vovouaro iava oavu avu vai puraa. Viapau rutu. Ari vao raga-a oa purapaa oa kekeava ovusa Aitetoa oaa va purapavea. Oire ra ragai tapo ita rera Oviitoaoro ragao uvuiparai oisi raga va purapaa.*” ²⁰ Aite ruipa iraroepa ragaipa, ra va iava ragai kareke piereva varao iava oara purevea.

* 4:54: Jo 2:11, 23 * 5:2: Nea 3:1 * 5:8: Mt 9:6
10:30-33

* 5:9: Jo 9:14 * 5:14: Mk 2:5 * 5:18: Jo 7:1, 19,

Uva ita, ragai tavirevere okovorovu iava ita riropara rutu oara varao-ia putepaivere rutu. Ra va iava rirovira rutu rugorugoo irapata vara-ia tavetavepaoro. ²¹ * Aite ro ira kopii irara vorevira tootoo piepaoro voea vatepareveira tootoo vorevira. Uva oisi raga ita-e eisi osa oearovu vatepaavoi tootoo vorevira voeaopa oea reesipaaveira ora ragaipa. ²² * Aite viapau irai roviriepareveira taavaa vai-ia kort. Oara rutu varao rovirieia purapa kovoro oara vatereva ragaipa. ²³ * Oa iava oirara rutu uvui irapaai ra ragai vaisiario kae piepaiveira. ²⁴ * Aite viapau irai roviriepareveira taavaa vai-ia kort. Oara rutu varao rovirieia purapa kovoro oara vatereva ragaipa. ²³ * Oa iava oirara rutu uvui irapaai ra ragai vaisiario kae piepaiveira. Ro ira viapau ragai vaisiario kae piepareve, eera ira viapau Aite vaisiario kae pieparevoui ro ira ragai arureva vore rasito puaro-ia.

²⁴ * *Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Ro ira ragai vo reoaro uvupareve, eera-a ira ro oirao piepareve ita ira ragai arureva oa iava urioraera, ira-ia Tootoo Ovoi toupaveira rutu. Ira ita viapau oiso kortua-ia karekeroverea. Viapau. Ari ira kopiia-ia puterevora vore ivirooro Tootoo Ovoi vo raivaoro-ia.*

²⁵ * *Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vuuta-a vao oa karekesa aupepeira. Uva vo vuuta-a vao oa karekeiei vo vokia-ia oa-ia kopii roro tou irara Pauto Oviitoaro gisipoaro uvuivere. Oire ra voea evoea ragai vo reoaro uvuoro tootooave rutu. ²⁶ Ari Aite-a Tootoo rutu vituaro, uvare rera raga ita. Oa iavirava gorua vatereva ragaipa rera Oviitoaro. Oire uva ragai tapo ita oisi raga ita tupaavoi osa rera, Tootoo rutu vituaro. ²⁷ Ragai-a vao Oirato Oviitoaro ragoa roporeva Pauto. Oa vituaro iava Aite ragai vatereva reesia oirara rutu rovirieipasa taavaa-ia kort. ²⁸ Visii vao opeita rugorugoo irapata vaore oa oiso purapai, Tutuuvoi vo vuutao oa-ia oirara rutu tova uruiro iava ragai gisipoaro uvuiverea. ²⁹ Uva tova uruiro iava kosipaa piroverea voea oea vearo pitupituro purapaiveira. Oea vorevira torevarea taru Tootoo Ovoi rutu ousa. Ari voea oea vuri pitupituro purapaiveira oea tapo ita vorevira torevarea voea vo pitupituroaro vo voriaro ousa taavaa-ia kort.*

Oearovuei Oea Oisoa Jisas-re Rutu Vaaro Rutu Vituaro Iava Oiraopavira Siposippaiva

³⁰ * *“Viapau rutu uvuiparai ra oavu avu vai puraa ora ragai vo vovouaro iava. Vo reo oa uvuava Aite ruvara-ia oreoa-a eva raga ita sirova utuparaveira oirara roviriepaoro*

kortua-ia. Uvare ragai vo rovirieiaro-a torevokoa rutu. Uvare viapau oiso ora ragai raga vo ruipaaro sirova utuparaveira. Ari ro raga vo ruipaaro sirova utuparaveira ira ragai arurevora vore.

³¹ * *“Vosa ora ragai raga vo reoaro iava siposipopaa, ra va iava vo reo eva viapau oiso oiraopape. ³² Ari iravu toupere ro Aite ira uvuiparoi ra ragai vo reoaro iava oiraopavira rutu siposipopave. Taraiparai oiso, Rera vo reoaro oiraopai ragai iava, eisi osa oiraopai rutu.*

³³ * *“Voari tuariri Jon iare oreovu sipotavora ragai iava akesa. Oa iava oiraopa reo rutu iava siposiporevora. ³⁴ * Ragai viapau oiso rerare rugorugoo iraparai rutu, Irouro ro ira ragai iava siposiporevora. Viapau. Ari oiso ruipa iraparai ra Pauto visii vorevira oureva. Eisi osa iava vo reo puraavoi vo reo iava Jon vo reoaro oisi osa ra rera vo rearore rugoopata. ³⁵ Jon oiso tourevora osa vuravu aviavipava. Osa iava eisi oirarapa aviavira vatereva. Oire uva oisi iava visii iava sopaura vearoepa. Oa iava poteku vuutavi-ia rorutavora rera vo aviaviaro-ia.*

³⁶ * *“Ari oaravu epao oara Jon-ia putevoui vo osa ragai iava oiraopavira siposiporevora. Oara oiso tupaai, Varao kovoara oara vatereva Aite ragaipa oisore ra vara purapaa. Oara iava evara oirara tavipaiveira ra oiso taraipaave, Aite ragai arureva oa iava urioraepa. ³⁷ * Uva Aite tapo ira ragai rutu iava siposipoparevora. Ari viapau oisora rera gisipoaro uvupata gere visivi. Viapau rutu. Ora viapau oisora rera puaro kekepata. ³⁸ Uvare tapo rera vo reoaro viapau visii sapaaro-ia tupaiveira. Eake iava? Uvare viapau eera vo reoaro oirao piepataveira Aite ira ragai arureva. ³⁹ Ari ita, riro goruvira rutu Pauto vo rigatoaro aue Tugoropa Vuku vieipaoro va-ia tarai irapataveira oiso rugorugooparo, ra oisi va iavirava Tootoo Ovoi oupata. Origatoa raga-a eva oa ragai rutu iava viaevira rutu siposipopaveira, ⁴⁰ vo osa ragai iare urio arapa reasipataveira vo Tootoo eva oupa arapa.*

⁴¹ * *“Viapau oiso ruipaparai ra irai ragai rei vaisi piepareve vova oirara. ⁴² Ari visii-ia taraiparaveira visigoa sapaaro-ia Pautoa-pa siraopa vovou viapau tupaive. ⁴³ Aite oaa vaisiario-ia urioraera. Uva viapau ragai vo reoaro uvupataveira. Vosa irai urioro vo ora irai raga vaisiario-ia, ra irai vo reoaro uvuta. ⁴⁴ Visii vao visigoa oearovu raga ruvara-ia vuurapa vaisipa ruipapataveira. Vo osa viapau oiso rugoopata oiso, Vearopai vosa oai purape*

* 5:21: Ro 4:17, 8:11 * 5:22: Ap 17:31 * 5:23: 1 Jo 2:23 * 5:30: Jo 8:16, 4:34 * 5:34: 1 Jo 5:9 * 5:37: Diu 4:12; 1 Ti 1:17 * 5:45: Ro 2:17; Jo 9:28

ra va iava Kataitoa raga Pauto ruvara-ia vuurapa vaisi oupe. Oire uva apeisi ragavira-a oiso osa iava uvuipatai ra ragai oirao pie iraopata, raa? ⁴⁵ * Viapau oiso ra ragai-ia rugurugoo ragapata oiso, Visii iava gasiaverea Aitepa. Viapau. Ari ro raga Moses ira oirao piepataveira oiso, Ira visii tauvareverea, ira-a eera ira visii iava gasireverea. ⁴⁶ Vosa rera vo reoaro oirao pietavori Moses, oire ra oisi ragavira ragai oirao piepatavori tapo. Eake iava? Uvare rera-a eera ira ragai iava vo reo rigatoreva. ⁴⁷ Ari vosa viapau vo reo *oirao piepata oa rigatoreva, ra apeisi ragavira ragai vo reoaro oirao piepata, raa?*"

6

Jisas Vo Vavae Tukupa (5,000) Aio Vateroepa

(*Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

¹ Uva vo reo opesieiva, Jisas toko rovu iava ovaratavu iare urioroepa. Vao toko ruvau Galili-ia oa vaisipaveira ovaisivu iava vao oiso, Taibirias. ² * Uva riro irara rutu riro ravotoro kekeiva oara purareva upiapa irara-ia. Osa iava rera sirova utupaepa. ³ Uva-a vo uva Jisas iparoepa pukuia iare. Oa iava voa pauroepa igei tapo ae disaipel. ⁴ Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaropa tutuu pieepa oiso ra karekepe. Evo voki-a Tugoropa Voki Jiu vaaro. ⁵ Uva Jisas vuravurapareva. Oa iava riro irara rutu oirara kekereva ovusa utupaaepa rera iare. Osa iava Filip akereva oiso puraoro, "*Ovu-ia breteara vai voripai voeaopa oirara, ra oarai aioive?*" ⁶ * Uva oisi-a eisi osa Filip akeakeparoepa vo osa rera raga taraiparoepa vao-ia oa purapare rara.

⁷ Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa, "Vosa aue-ia erao vovoto kina (K200) bret vorivio, ra pasi viapau vai voea-ia uvuipe vo osa garepa visivi ouave voea voeao-ia." ⁸ Uva iravu disaipelto Andru aue araokotoaaro Saimon Pita, ira oiso puraroepa rerare, ⁹ * "Iravu viovokoto ira vo toupaveoi ira varaaro vo vavae epao bret ora vaiterei ataritoarei. Ari ita, uva viapau vai uvuipai pasi voea-ia voeao-ia riro irara rutu." ¹⁰ Oa iava Jisas oiso puraroepa, "*Voea tavita, ra pauave evoa isiso ivara-ia.*" Uva voea rutu uvuiaro-a voeao-ia oiso-ia, vo vavae tuku rutu uvuiaro (5,000). Uva voa-a evoa uva pauaepa.

¹¹ Oa iava breteara ouoro Jisas vara-ia vearo vaisi purareva. Oa iava voeapa oirara vara roo pierereva. Uva oisi raga ita ataritoarei pierereva voea roo pieoro,

voea vo ruiparoaro uvui pieoro. ¹² Uva uvuivira aioivoiva, igei disaipel tavireva oiso, "*Aio ururukoro guruta evara oara touvira toupavoi. Teapi oarai opesiko ragape.*" ¹³ Oa iava vara guruguruiova. Uva katai tau erao (12) pekuriara agasiapa vo vavae iava vao bret vo ururukoro-ia oara iava aiooro vukuapea.

¹⁴ * Oire uva vo ravoto vao kekeivoiva, voea oiso puraaepa, "Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia, Profetato ira vo rasio iare urioroera irare tuepavioveira." ¹⁵ * Uva Jisas voea-ia tarairoepa oiso, Rera ousa uriopaai ora voeapa, ra oiso toupave, Voea reraaro reito king. Uva va-a eva oa iava rera raga pukuia iare voreroepa.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokapareva (Matyu 14:22-23; Mak 6:45-52)

¹⁶ Oire uva vuri eveveia-ia Jisas voeaaro disaipel igei toko rovu iare varaiepa. ¹⁷ Uva uvuoa-ia kaeio viropa. Oa iava va-ia toko rovu ivara-ia avaiepa, uvare oiso vovoupaiepa ra Kapaneam iare avai. Uva rupaepa ovusa Jisas voa igei iare pou viro asavira toureva. ¹⁸ Uva voa riro gorutoa rutu kiuvu purepato igeire vusireva. Ira uuko rovu sigasiga pierereva. ¹⁹ Uva voa rera-ia tuepaoro avapaiepa aue uvuiaro-ia vo peva vuuta, eke vo resura vuuta rutu-ia (6 kilomita). Uva voava ora poreiepa Jisas aivaro rera kekese, ovusa toko rovu ivara-ia vokapaoro utuparoepa. Uva voa-a vo uva uvuoa iare tutuu pierereva, uriripaiepa. ²⁰ Oa iava voa igeire oiso puraroepa, "*Asi ragai-a vao. Ragoa visii iare uturai. Opeita uriri ragapata.*" ²¹ Oire uva voare uvuoa-ia rera kae pieoro rera-ia rorupaiova ovusa ikauvira uvuoa vo pou piropa uvare avapaiepa.

Jisas-re Taraapaiva Oirara

²² Uva vokipavira voea oirara touvira toupaiava ivirova varata-ia vao toko rovu iava. Uva Jisas viapau vo uvuo-ia kaero viropa igei tapo disaipel. Viapau. Ari igei raga vo uvuo-ia ipaiepa avaro. Eisi osa iava oirara taraiapa, uvare katai uvuovi raga oa voa touva. Oa iava Jisas viapau voea tapo avaroepa va-ia. ²³ Ari ita, vo osa oaravu uvuoaara Taibirias iava vara voavi ruvara iare vera piropa vovio uva Turaro breteara-ia vearo vaisi purareve, vao oa aioiva. ²⁴ * Oire uva voea oirara rutu roroaepa Jisas-re ora disaipel. Uva viapau oiso voea kekeiva osa voa toupaiava. Oa iava ipaiepa uvuoaara-ia Taibirias iava oara-ia urioaepa. Uva aue iare Kapaneam-ia avaaepa rerare Jisas voa taraasa.

Jisas-a Bret-ia Vuvuiua Iava Va-a

* 6:2: Jo 2:11 * 6:6: 2 Ko 13:5 * 6:9: 2 Kin 4:43

* 6:14: Jen 49:10; Diu 18:15, 18 * 6:15: Jo 18:36

* 6:24: Mt 14:34; Mk 6:53

²⁵ Oire uva rera Jisas kekeiva iviropavira toko rovu-ia. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisato. Aa vo vuutao iava vo vokio-ia vore uriouei?” ²⁶ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau oiso ra varare varao rugorugoopata ravotoara oara keketavo oa iava ragaire taraapatavoi. Viapau. Ari oa aiotavora ita eva bret oa iava visii iava kovuara vukerao. Eva-a oa vituaro iava ragaire taraapatavoi. ²⁷ * Viapau oiso ra kovopata vo aio eva oupasa oa vuripapeira. Viapau. Ari vo aio ou irapata oa vokiara rutu-ia toupaveira. Eva-a tootooa vo aioaro, oa vokiara rutu-ia toupaveira vearovira. Vo aio Oirato Oviitoaaro ragai oa vateaverea visii. Aue iava uvare Pauto Aite ragaipa reesia vatevera.”

²⁸ Oa-a eva oa iava rerare oiso puraaepa, “Eake vai uvuipai ra oai puraio, ra Pauto vo kovoaro puraio?” ²⁹ * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Pauto vo kovoaro oiso toupai, Visii ro oirao pie iraota Pauto ira ragai arurevora vore.”

³⁰ Oire uva rera akeiva oiso puraoro, “Eake-a reesia oa kekeiovere vii-ia, ra vii oirao pieio. Ora tapo eake kovo-a vao ravoto kovo oa purarivoi, ra va kekeiovora, vii vo reoaro oirao pieio? ³¹ * Vigei aao iraraaro aue aioiva kuvau tapi mana voari tuariri rutu oiso osa Tugoropa Vuku purapai. Uvare vuvuiua iava vo bret vatevera voeapa oa iava va aioiva.” ³² Uva oisi-a oiso osa iava Jisas voea tavioro oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Viapau oiso Moses visii vatevera bret vao vova vuvuiua-ia. Viapau. Ari Aite rutu-a ira oiraopa bret vatepareveira vova vuvuiua-ia visii. ³³ Vao bret Pauto oa vateparevora, Ro ira vuvuiua kavuoro vararoepa oirarapa tootooa vatesa voeao vo rasio-ia.” ³⁴ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Turaro. Igeipa va eva bret vateri vokiara rutu-ia.” ³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Ragai raga-a ita bret vao Tootoo Vatepa. Ari ro ira ragai iare urioro ira viapau oiso uvuiparoi ra ogoero vorevira. Ora vosa ro ira ragai oirao piepareve ira ita viapau oiso uvuiparoi ra vorevira uuko regaro ita.

³⁶ “Ari ita, visii tavipaavoi, Ragai kekepatavoi ovusa viapau oiso ragai-ia oirao piepataveira. ³⁷ Oiraravi voeao Aite ragaipa oeavi-a vatevera, oisore ra voeavi rutu ragai iare uriopaave. Oire vosa ro ira ragai iare urioro, irare viapau uvuiparai ra rerare isivapara. Viapau rutu. ³⁸ Aue iava uvare ragai-a vao ragoa vuvuiua iava vararaera vore. Uva viapau oiso

ora ragai raga vo ruipaaro sirova utusa-a. Viapau. Ari ragai vararaera ro vo ruipaaro sirova utusa ira ragai arurevora vore oa iava urioraera. ³⁹ Uvare ro vo ruipaaro-a ira ragai arurevora, vao oiso ragavira viapau uvuiparai ra oearoi kavua voeao rutu iava oea vatevera Pauto Aite ragaipa. Viapau. Ari oea rutu ita evoea vorevira tore pieaverea voea tootoo pieoro vo Ovoiopa Voki-ia. ⁴⁰ Aite oaa vo ruipaaro oiso toupaveira, Oirara rutu voeao oea Oviitoa oaa kekepaoro rera oirao piepaive oea uvuipai ra Tootoo Ovoi oupaive vao oa viapau opesia vai. Evoea oea vorevira tore pieaverea voeapa tootooa vateoro Ovoiopa Voki-ia.

⁴¹ “Ragai raga-a ita vao bret ragoa vuvuiua iava vararaera.” Uva oisi-a oiso osa puraroiva, Jisas Jiu-pa irara kasipu irapaaepa. Oa iava rirovira rutu reoreopaaepa. ⁴² Uva oiso purapaaepa, “Avoeao! Eaketoa vai irao-a rera ro-ia Jisas Josep oviitoaaro? Ari ita, vigei rutu tarai irapavioveira aitetoarei-ia ora aakova. Uva eake vai iava oiso puraroi, Ragai vuvuiua iava vararaera?”

⁴³ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Teapi rirovira rutu ora reo ragapata ora visii raga vuutaaro-ia. ⁴⁴ Viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai iare urio ragaro. Viapau rutu. Easi Aite raga-a. Vosa irai ivureve vo ragai iare, oire ra rera-a eera urioro ragai iare. Uva rera ita-a eera ira vorevira tore pieaverea taru voari Ovoiopa Voki-ia. ⁴⁵ * Vo reo toupavoi vo vukuo-ia profet irara vaaro oiso,

‘Pauto oirara rutu tarai piereverea.’

Oire ra voea rutu rera uvuive vo rera ruvara-ia Aite tarai ouoro. Ra va iava ragai iare uriopaave.

⁴⁶ “Viapau oiso irai Aite kekereva. Ari ragai raga-a ragoa Pautoa tapo oisoa toupaa ragoa urioraera. Uva ragai raga ita-a ragoa Aite kekeava. ⁴⁷ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavi irapaaavoi oiso, Vosa ro ira ragai oirao piepareve, eera-a ita ira-ia Tootoo Ovoi rutu toupavoi. ⁴⁸ Ragai raga-a ita bret Tootoo Vatepa. ⁴⁹ Tuariri aao irara oavisii mana aioiva kuvau tapi uva raga-a vo uva kopiiiepa voari tuariri. ⁵⁰ Ari bret oa vuvuiua iava varaeapa. Vosa irouto ro ira va iava aio ruipaparo, ira viapau uvuiparoi ra kopiiro. ⁵¹ Ragai raga-a ita bret vao Tootoo Vatepa ragoa vuvuiua iava vararaera. Vosa irai va vao bret iava aioro, ira uvuiparoi ra tootoovira toupaveve oioievira rutu. Oa-a vao bret uvuiparai ra rera vatea vao-ia ragai iava varaua. Oua vatepaavoi oirara rutupa voea vo rasio-ia ra tootoovira toupave.”

* 6:27: Ais 55:2; Jo 4:14

* 6:29: 1 Jo 3:23

* 6:31: Eks 16:15; Nam 11:8

* 6:45: Ais 54:13

⁵² Oire uva va-a vao oa iava voeao Jiu ora voea raga ora kaureopaoro oiso pura-paaepa, “Eaketoa vai-a ro ira uvuiparoi ra ora rera iava varaua vatereve vigeipa? E uvuiparoi ra ora rera iava voua vatereve, ra voua aiope rera iava, raa?”

⁵³ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira osa visii tavipaavoi, Vosa viapau Oirato Oviitoaoro iava varaua aiota, ora vosa viapau ragai revasiaro-ia ukaiota, ra viapau Tootoo Ovoi outa.

⁵⁴ Ari ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai revasiaro-ia tapo ukaioro, ira tootooparoverea vokiara rutu-ia. Ora ira vorevira tore pieaverea Ovoiopa Voki-ia rera tootoo pieoro. ⁵⁵ Eake iava? Uvare ragai iava varaua-a oiraopa rutu aioa. Ora revasiva oiraopava rutu ukaiopava.

⁵⁶ Ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai iava revasiva-ia ukaioro, ira ita-a eera ragaiva ora tavosivira rutu toupave, ovusa ragai rerava ora tavosivira rutu tapo toupavaovi. ⁵⁷ * Aite ira tootoovira toupaveira ira ragai arurevora oa iava urioraera. Oa iava ragai Aite vo goruaro-ia tootoovira toupavaovi. Osa-a eisi osa uvuiparoi ro ira ragai iava varaua aioreve, oire ra va iava tootoovira toupaveve ragaiva ora tavosipaoro. ⁵⁸ Vao bret oa vuvuiua iava varaepa oa viapau oiso vo bretova vaeavira toupavoi oa aioiva vigei aao iraraaro tuariri. Oa iava kopii ovoiaepa. Viapau. Ari vosa ro ira vo breto aioreve, ira-a eera uvuiparoi ra vokiara rutu-ia tootooparo.” ⁵⁹ Vo Jisas voea siposipopareva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia vo Kapaneam-ia uva reo eva vatereva voeapa.

Jisas-ia Tootoo Vatepa Reo Rutu Toupaveira

⁶⁰ Oire uva riro irara disaipel vo reo vao uvuiva. Oa iava oiso puraepa. “Vo reo vavagisi iraopai. Irou vai uvuipai ra vo reo uvuve?” ⁶¹ * Vo osa ora rera iava sopaua-ia voea-ia tarairoepa Jisas oiso, Vo reo iava vao disaipel rirovira rutu oiso ora reopaai. Uva va-a vao oa iava voeare oiso puraroepa. “Evo reo ragai vo reoaro visii vo rugorugooroaro vuri piepaivoi, raa?” ⁶² Ari vosa Oirato Oviitoaoro ragai tueta ovusa ipara vore uva oisoa toupave tuariri, ra apeisi? ⁶³ * Urauratoa raga tootoa vatepareveira oiratoapa. Varaua-a viapau oiso Tootoo Ovoi vituaro-a. Ari vo reo oa vatevovi visii vo urauraroaro aio piepasa. Oa iava uvuipai ra visiipa tootoo vatepaive vo reo. ⁶⁴ Osa oearovu visii vuutaaro iava vo reo vao viapau oirao piepaivoi.” Ari

ita, Jisas voea-ia tarai ovoiroepa oea viapau rera vo reoaro oirao piepaiva. Ora tapo osa ro-ia tarairoepa ira keripa irarapa rera kosi piereve. ⁶⁵ Oa iava oiso puraroepa. “Ari ita, va raga vituaro-a vao oa iava visii taviavo oiso. Vosa Aite viapau oirato oisi piereve, ira viapau uvuipa ra ragai iare urioro.”

⁶⁶ Oreoa vao vituaro iava riro irara disaipel irara Jisas kavuero sikaa viropa. Oa iava viapau oiso rera tapo vorerivira touiva. ⁶⁷ * Oire uva Jisas igei katai tau erao (12) akereva oiso, “E visii vai tapo ragai kavuero avapatai?”

⁶⁸ * Oa iava Saimon Pita oiso puraroepa, “Turaro. Ra irou iare avao? Uvare vii raga-a viigoa-ia Tootoo Vatepa Reo toupavoi. ⁶⁹ Uvare igei vii raga-ia vovouisi oaio tovoiova vii raga oirao piepaoro. Uvare ita vii raga-ia taraipepa oiso, Vii-a Tugoropato Pauto reraaro rutu.”

⁷⁰ Osa iava Jisas oiso igei akereva, “Apeisi ragavira iava visii katai tau erao (12) oiso ropooro visii reesivora, ovusa iravu epao visii vuutaaro-ia vurito ira ragaiva keripa?”

⁷¹ * Auere oiso puraroepa Judas Saimon oviitoaoro Iskariot. Eera-a iravu igei iava vao katai tau erao (12) disaipel. Aue iava uvare rera-a eera ira utupavira Jisas kosi piereve voeaopa oea rera upoive.

7

Araoko Iraraaro Rutu Viapau Jisas Oisoa Oirao Piepaive

¹ Oire uva va vao opesieiva, Jisas oiso ragavira vokareva Galili taere-ia. Uva aue Jiu rera uposa auepaepa vo Judia-ia. Oa iava voare ava arapa reasiparoepa. ² * Uva va vao Tugoropa Voki Jiu vaaro oa oiso oisoa vaisipaive Oovapa Voki aue-ia Rovopa Kuero-ia. Ovoki-a vao oapa tutuu piepa. ³ Uva oisi-a eisi osa iava araoko irara rera arupaiva oiso, “Vo uruio iava avau Judia Distrik iare. Ra voa vii voeaaro disaipel vo kovoro kekeve oara puraparivoi. ⁴ Ari ita, vosa irai oavu avu vai purasa aueparo, ra riro vaisi oureve vo oirara osireiario-ia. Ra viapau oiso uvuiparoi ra vatau tapi vai oai purareve. Oire vosa oiso varao puraparivoi, uva uvuipauei ra viaevira rutu torepau oirara rutu osireiario-ia.” ⁵ Uva voea tapo-a araoko iraraaro oea oisoa viapau rera oirao piepaive. Oa iava oisi eisi puraepa. ⁶ Va-a vao oa vituaro iava Jisas oiso voeare puraroepa. “Ragai vo vuutaaro tugura asavira toupavoi oa-ia ragai vaisiario karekeavere. Ari visii raga vo vuutaaro-a varao-ia. ⁷ * Voea oirara rutu vo rasio-ia viapau

* 6:57: Jo 3:17 * 6:61: Mt 11:6 * 6:63: 2 Ko 3:6 * 6:67: Mt 10:2 * 6:68: Mt 16:16; Ap 5:20 * 6:71: Jo 13:26 * 7:2: Lev 23:34; Diu 16:16 * 7:7: Jo 15:18-19, 3:19-20

uvuipaa ra visiiva ora keripaave. Ari ragai ragava ora keripaaveira. Eake iava? Uvare vo pitupiturore reoreoparaveira vuriara oara purapaiveira vurivira rutu. ⁸ Uva oiso visii tavipaavoi, Visii raga avata voare evoa Oovapa Voki-ia. Ari ragai viapau oiso va iare eva Oovapa Voki avaparai. Aue iava uvare ragai vo vuutaaro tugura asavira toupavoi.” ⁹ Osa oiso-ia voea tavireva. Oa iava vo raga Galili-ia toureva.

Jisas Rovopa Kuero Iava Oovapa Voki-ia Toureva

¹⁰ Uva voea Jisas araoko iraraaro avaaepa Oovapa Voki kekesa. Oa iava rera tapo voare uturoepa vatauvira. Viapau oiso viaevira voare iparoepa. ¹¹ Uva va-a vao osa voea Jiu rerare taraa ragapaiva va-ia vao Oovapa Voki oiso puraoro, “Ovu irao ro epao?” ¹² Voea rutu rirovira rutu rera-ia ora reopaaepa. Uva oearovu oiso purapaepa, “Avoeao. Asi vearoto-a eera.” Ovusa oearovu oiso purapaepa, “Viapau. Ari oirara rutu keakea iraopareveira eera.” ¹³ * Vo osa oearovu Jiu-pa irarapa uririparo vatau visivi raga rera-ia ora reopaaepa.

¹⁴ Uva vo voki rutu-a vao Oovapa Voki oa vo vuutaaro-ia Jisas Tugoropa Kepa iare iparoepa oirara rutupa siposiposa voa. ¹⁵ Osa iava voea Jiu iava voea reipa irara rirovira rutu oiso rugorugoo iraopaoro oiso puraaepa, “Eake rutu-a vao oa iava rera vo vukuara vieiparevoi. Viapau oiso taraia vai oureva rera ro oiso osa voeao tarai irara rutu tisa irara.” ¹⁶ * Oa iava Jisas voeare oiso puraroepea, “*Vo reo oa vatepaavoi visiiva viapau oiso ragai raga vo reoaro-a. Viapau. Ari Pauto vo reoaro-a ro ira ragai siporevora ragai aruoro.*” ¹⁷ Vosa irai Pauto gisipoaro sirova utu ruipa iraoparo, ra ragai vo reoaro iava vao tarairo oiso, Oiraopavira vo reo Pauto iava poupa piroi, eke ora ragai raga vo vovouaro iava oiso reoparai. ¹⁸ Ro ira ora rera raga vo vovouaro iava reoreoparo, ira-a eera oiso vovoupa ra ora rera raga ora vaisiario kae piepareve. Ari vosa ro ira roari vaisiario kae pie ruipaparo ira rera siporeve, ira-a eera torevokoto. Ira-ia viapau vuria vai toupai.

¹⁹ * “*Tuariri Moses visii vatereva Reo Taisi. Uva apeisi iava viapau irai visii iava viapau vo taisi sirova utuparoveira? Eake-a vao oapa ragai kopii piesa auepatai, raa?*” ²⁰ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Iravuei vurito uraurato vii-ia. Uva irou vii uposa auepai, raa?” ²¹ Ua Jisas voeare oiso puraroepea, “*Ari ita, vo*

kovo-ia tavetave iraopatavoi vao-ia, Oirato vorevira porete pieavo vo Sabat voki-ia. Oa iava rirovira rutu rugorugoo iraopatai eisi.” ²² * Easi Moses visiiva rakari verapa pitupitu vatereva. Opitupitua-a eva oa viapau Moses iava kosi pipopa. Oa a eva voeari iare vigei aao iraraaro kare-keepa. Uva visii kakae vure rakariaro rooroopaoro voea rakariaro verapataveira vo voki-ia eva Sabat voki, vosa vo voki-a eva rakari verapa voki rera vo vokiaro kakaeto. ²³ Oiso rugorugooapataveira ra vearovira rutu Moses vaaro Reo Taisi sirova utu iraopata. *Oa iava kakae vure rakariaro rooroopataveira va-ia Sabat. Oire uva voea vo Sabat uva ragai iravu oirato vorevira porete pieavorao. Uva eakepa ragaire kasipupatai, raa?*” ²⁴ * Opeita orekerovu rovirieipata ora visii iava osireiara raga-ia oiso osa ragai piepatavoi. Ari uvui iraopatai ra oearovu sopaaro rutu-ia tarai rovopaoro voea vo rugooroaro kerikerisipata.”

Oeavu Oirara Oea Oiso Puraaepe, Easi Kraisi Vai-a Ro-ia?

²⁵ Oearovu Jerusalem iava oiso puraaepa, “E apeisi-a rera ro uposa auepaai, eke?” ²⁶ Rera kekepata eera ira viaevira rutu reoreoparoi. Oa iava viapau oiso oreovu avu vai purapaivoi rerare. Easi pasi oiraopai rutu, uvare vai reipa irara taraipaa rera-ia oiso, Kraisi vai pasi, raa? ²⁷ * Ari ita, vigei taraipaviei rera vo uruiaro rutu-ia. Ari vosa Kraisi karekero, ra viapau irai taraiparo rera vo uruiaro rutu-ia.”

²⁸ * Oire uva Jisas Tugoropa Kepa-ia Tempel toupaveira voeapa siposipopaoro. Uva rirovira rutu gisipo karureva voeare oiso puraoro, “*Ragai-ia taraipatai ita. Ora ragai vo uruiaro rutu-ia tapo taraipatai. Ari ita, osa viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava urioraera. Ari Aitetoa oaa raga ragai arurevora, oa iava urioraera. Ira vo vovouaro-a oiraopa. Uva viapau visii rera-ia taraipatai.*” ²⁹ Ragai ira-ia taraiparai uvare rera tapo oisoa toupaa rera voaoro. Oa iava voava ragai arurevora vore.”

³⁰ Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukesa auepaapea. Vo ovusa rera vo vuutaaro tugura asavira toupai. Oa iava viapau irai rera-ia vavaea vai tovoreva. Viapau. ³¹ * Uva riro irara rutu oisi iava rera oirao pieiva. Oa iava oiso puraaepa, “Vosa Kraisi pouro virovere, ra pasi riroara ravotoara vai purareve. Oara vai-a uvuipai ra vo ravotoro-ia puteve oara purarevoi ro-ia, eke?”

Oeavu Polisi Irara Aruiva Jisas Tuukesa

* 7:13: Jo 9:22 * 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49 * 7:19: Eks 24:3 * 7:22: Lev 12:3; Jen 17:10 * 7:24: Lev 19:15 * 7:27: Mt 13:55 * 7:28: Jo 8:14 * 7:31: Jo 8:30; Mt 12:23

³² Oire uva Farisi ratarataa vovou irara voea oea uvuiva uvare oirara rutu oreorovu rutu purapaiva rerare Jisas. Osa iava reipa irara Pris ora aue Farisi oearovu polis irara aruiva. Oa iava urioaepa oiso ra rera tuukeive Jisas. ³³ * Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Gare visivi visii tapo toupaaovi. Ra ro iare vorera ira ragai arurevora vore.*” ³⁴ * Uva ragaire taraa ragapatavere. Ra viapau oiso ragai keketa. Ora viapau tapo oiso ra vo urui-ia pouta viro vao oa iare avaravere. Vao iava uvare viapau oiso uvuipatai ra voare avata.” ³⁵ * Oire uva voea raga Jiu ora reopaepa oiso purapaoro, “Ovu iare avarovere vo uva viapau rera kekeperea? Easi pasi vigei iavapa irara vai iare avarovere voeoa oea vigei arova sikasikaaepa vorarore avaooro vo voea vo uruiroaro iare Grik-pa irara? Uva voea tarai pieparevere vai Grik, raa?” ³⁶ Uvare oiso puraroi, *Ragaire taraa ragapata. Ra viapau ragai keketa.* Ora oiso tapo puraroi, *Ra viapau voare avata vo uvare avaravere voo tousa.* Uva aa vao-a vo reo vituaro, raa?”

Vo Toupai Uukoa Iava Vao Tootoo Vatepa

³⁷ * Oivoiopa voki vaopa Oovapa Vurei, reipa voki rutu oa-ia Jisas toreroepa rirovira rutu reoro oiso purasa, “*Vosa irai uuko regapaoro urioro, ira-a eera uvuiparoi ra urioro vo ukaiosa ragai.*” ³⁸ * Oiso-ia osa Pauto vo rigatoaro oiso purapapeira, “*Ro ira ragai oirao piepareve ira-a eera soppaoro-ia uuko ovi Tootoo Vatepa ovi karekepapeve rera iava vuvivusi-paoro.*”

³⁹ * Oire Jisas vo ruu reo purareva ro iava Tugoropato Uraurato ira ouivera vo rera rera oirao piepaive Jisas. Uvare vo vokia-a eva oa-ia Jisas touvira keraria ou asavira toureva. Aue iava uvare rera eera Tugoropato Uraurato urio asavira toureva irare eisi puraroepa.

Oirara Ora Roo Pieaepa

⁴⁰ * Oire uva oearovu oisi eisi vo reo uvuoro oiso puraepa, “Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia profetato irare tuepavioveira.” ⁴¹ Ovusa oearovu oiso puraepa, “Eera Krai.” Ari oearovu oiso puraepa, “Ra viapau oiso Galili iava uriorovere Krai. ⁴² * Tugoropa Vuku taviepa Krai iava ro Devit voeaaoro iava rera. Ira Betlehem-ia pouro virovere vo uruiro-ia oa-ia tuariri Devit tou rovoreva.” ⁴³ * Oisi-a eisi osa iavirava ora voearei-ia varei puraiva ora roo

pieoro Jisas iavirava. ⁴⁴ Uva oearovu oiso vovoupaepa ra rera tuukeive. Uva viapau oiso irai rera-ia vavaea vai tovoreva.

Reipa Irara Jisas Viapau Oirao Piepaiva

⁴⁵ Oire voea polis irara vorevira vore-aepe reipa irararei iare Pris ora Farisi. Oa iava voeare oiso puraepa, “Eakepa viapau rerava voretai?” ⁴⁶ * Uva polis irara voeare oiso puraepa, “Ari ita, voari tuariri uva viapau oisoa irai oiso reoparo osa ro reoparoi.” ⁴⁷ Osa iava Farisi voeare oiso puraepa, “Easi visii vai tapo pasi keakeaparevoi, raa?” ⁴⁸ * E pasi oearoi igei vai iava Farisi, o voeoa iava reipa irara irai vai keketaovo ovusa rera vo reoroaro oirao piepareve, raa? Viapau. ⁴⁹ Uvare akuku iraravi raga-a evoea oirara oea Jisas vo reoroaro uvupaoro viapau taraipai Reo Taisi-ia vao oa-ia vuria puraivoi Pauto osireiaro-ia, osa iava opesikoaverea rera.”

⁵⁰ Oire uva iravu-a ro-ia Nikodimas ira tuariri avaroepa Jisas iare. Voea iava rera, ira voeare oiso puraroepa, ⁵¹ * “Esa vigei vaoro Reo Taisi oiso toupavoi ra iravu iava akukuvira gasi ragape, eke? Uvui irapaviei ra rera vo reoro uvupe. Oire ra va iava vearovira tarai rovovio vao-ia oa pura rovoreve.”

⁵² Oa iava rerare oiso puraepa, “Easi vii tapo-a iravu Galili iava, raa? Vearovira rutu Pauto vo reoro viei rovori, ra taraiu. Viapau irai profetatoa vai uvuiparoi ra Galili iava karekero.”

8

Riakova Ora Oua Vuri Pieeva

[¹ Oire uva voea rutu oirara sikasikaaepa vorarore ora voea vo keparoro avaooro, ovusa Jisas Oliv Kovo Pukui iare avaroepa. ² Oa iava vikipakou rutu voava vokiropia Tugoropa Kea iare vo Tempel. Uva riro irara rutu voo rera iare urioaepa. Oire uva paupaoro voea tarai piepareva. ³ Uva voo-a vo uva riro tarai irara ora ratarataa vovou irara Farisi iriavuva riakova urioaepa rera iare. Aue iava uvare oira kekeiva iravu tapo. Oa iava ora voea vuvuvuaro rutu-ia oira tore piesa urioaepa. ⁴ Uva oira iava Jisas tavipaoro oiso purapaepa, “Tisato. O riakova iria ora oua vuri pieevo. Uva oevu oira-ia poua viro osa eisi pieevoroa. ⁵ * Vao-ia Reo Taisi Moses igei tavireva oiso puraoro, Vosa oiso iriavu riakova vuria puraevae, oire ra oira vurokope aue-ia aveke. Ra oisi iava eisi apeisi purau?” ⁶ Oiso osa puraepa rera-ia kokarapaoro. Uvare oiso vovoupaepa ra oaire reoa vai taraaive

* 7:33: Jo 13:33 * 7:34: Jo 8:21, 13:33 * 7:35: Je 1:1; 1 Pi 1:1 * 7:37: Ais 55:1; Re 22:17 * 7:38: Ais 12:3
* 7:39: Joe 2:28; Jo 20:22 * 7:40: Mt 21:11 * 7:42: Jer 23:5; Mai 5:2 * 7:43: Jo 9:16, 10:19 * 7:46: Mt 7:28-29 * 7:48: Jo 12:42 * 7:51: Diu 17:6, 19:15 * 8:5: Lev 20:10; Diu 22:22

rera-ia. Auere ra oreoi iava rera iava gasiive taru. Vo osa Jisas takuro viropa rasia-ia rigatopaoro ora rera iava sipareo-ia.

⁷ * Oire uva rera akepaiva voreripavira. Oa iava voava toreoro voeare oiso puraroepa, “Vosa irai visii vuvuvuruaro-ia toupaveve ro ira-ia viapau vuria vaipe, ira uvuiparoi ra rovova vai-ia aveke vai oira vuro rovove o-ia riakova.” ⁸ Uva takuro viropa ita vo rasi rigatosa ita. ⁹ * Oisi uvuivoiva, voea rutu ora voea-ia vesipaoro kosikosa viropa oiso, reipa irara rovovira ira rovoaepa. Oa iava oearovu tupepaepa utupaoro. Osa iava rera raga Jisas kavuiva. Uva rera raga oira tapo toupaveva, ovusa torepaoapa voari rera puaro-ia.

¹⁰ Oire uva Jisas toreoro riakova akereva oiso, “Ovu-ia oirara epao? E viapau irai epao vii iava gasiparevoi, raa?” ¹¹ * Oa iava riakova oiso puraopa, “Reito. Easi viapau irai epao.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo viapau oiso vii iava gasipaavoi. Avau vova, ra viapau ita vorerivira oai vuria vai purari.”]

Jisas Ira-a Rasitoapa Aviavia

¹² Jisas voea taviro oiso puraroepa, “Ragai-a rasitoapa aviavia. Ro ira ragai sirova uturo ira viapau uvuipa ra rupa-ia vokareve. Viapau. Ari aviavia-ia toupavevoi vao Tootoo Vatepa vituaro.” ¹³ * Oa iava Farisi rerare oiso puraepa, “Easi vii ora vii raga vo reoaro-ia siposipopariveira. Eva-a oa iava vii vo reoaro iava viapau oarai oirao piepaioveira.” ¹⁴ * Osa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu ita. Ora ragai raga vo reoroaro iava siposipopaveira. Ari ita, vo osa oiraopa reo rutu-a ita vao ragai vo reoaro. Eake iava? Uvare vo urui-ia taraiaraveira vao oa iava urioraepa. Oa iava vo urui-ia taraiapaoro voare avaravere. Vo osa visii viapau vao taraiatai vo uva vo urui iava urioraera. Ora vo uva ragavira avaravere uva tapo viapau taraiatai.” ¹⁵ Visii vao visiigoa oearovivu oirara rovirieia irapataveira vo vovouo-ia vo rasio-ia. Ari ragai viapau irai rovirieipaaveira. ¹⁶ Ari vosa ragai irai rovirieia, oire ra torevokovira rutu irai rovirieia. Eake iava? Uvare viapau oiso ragai raga kataito. Viapau. Ari iravuei Aite, ro ira ragai arurevora. Ira ragai tapo kovopareveira. ¹⁷ * Vo visii vaaro-ia Reo Taisi oiso toupai, Vosa vaierei katai reo raga iava siposipopasi, oire ra vaierei vo reoaro torevokopape rutu. ¹⁸ Ari ita, ragai raga ora ragai iava siposipopaveira ora vo

osa Aite ragai arurevora. Ira tapo ragai iava oiraopavira tavitaviparoveira.”

¹⁹ Oire uva voea rerare oiso puraepa, “Ovu-ia vii Aitearo epao?” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai-ia taraiatai. Eisi osa viapau Aite oaa-ia taraiatai.”

²⁰ * Vo reo pukoreva Jisas monipa tugi-ia toupaooro. Vo osa oirara tarai piepareva vao evoa Tempel-ia. Uva oisi-a oiso osa iava viapau irai rera tuukepareva vao, uvare rera vo vuutaaro tugura asavira touva.

Vo Toupai Uvare Viapau Uvuipauei Ra Voare Avau Uvare Avaparai

²¹ * Jisas vorerivira oiso voea tavireva, “Avarai vore uva ragaire taraa ragapatavere. Ari ita, kopiipatavere visii varaarova vuriara oavisii, vo rara Aite viapau visii iava vara vera rovopaveve. Oa iava viapau uvuipatai ra vo poupata viro uvare avaparai.” ²² Uva va-a eva oa iava Jiu reipa iraraoro oiso puraepa, “Apeisi ragavira eisi reoro oiso, Viapau uvuipatai ra vo uruio iare avata oa iare avaparai? Asi evo reo vai porearo oiso vaio toupai, Ra rera raga ora uporo, eke?” ²³ Uva voeare oiso puraroepa, “Visii roeroarova. Ari ragai viara iava. Uvare visii-a vao vo rasio iava. Ari ragai viapau vo rasi iava vao-ia. ²⁴ * Osa iava visii tavirovi oiso, Kopiipatavere ovusa vuriara oavisii visii-ia touvira toupave. Ari ita, vosa viapau ragai vo reoroaro oirao piepata vo uvare ora ragai raga iava visiiipa siposipopavoi. Oire uva oisi-a eisi osa iava vuriara oavisii-ia kopiipatavere ovusa touvira visii-ia toupave.”

²⁵ Uva rera akeoro oiso puraepa, “Iroutoa irao-a vii?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita vao-ia oiso osa ora ragai iava tuariri visii taviavora. ²⁶ Riro reoro rutuva toupavoi. Oira-ia uvuiparai ra visii vo pitupituroarore reoreora. Ora visii vo vovouoroaro tapo rovirieia oiso osa jas ro reo rovirieipato. Ari ro ira ragai arurevora ira vo vovouoro-a oiraopa rutu. Ora vo reoro rutu ora uvuava rera ruvararia, evara-a oara iava siposipopaveira oirara rutupa voeao vo rasio-ia.”

²⁷ Oire uva viapau roroioaepa. Vo uvare voea tavipareva Aitetoa iava. ²⁸ * Uva osa-a eisi osa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voari utupaua oiso Oirato Oviitoaro kae pietavere rera kotosa. Uva vo vuuta-a eva oa-ia taraitavere, Oiraopavira oiso ora rera iava siposipopaveve. Oire ra oisi iavirava taraita. Ari ragai viapau oiso oavu

* 8:7: Diu 17:7 * 8:9: Ro 2:22 * 8:11: Jo 3:18, 5:14 * 8:13: Jo 5:31 * 8:14: Jo 18:37, 13:3 * 8:17: Diu 17:6 * 8:20: Mk 12:41; Jo 7:30 * 8:21: Jo 7:34, 36 * 8:24: Mk 13:6 * 8:28: Jo 3:14, 12:32 * 8:29: Jo 4:34

avu vai purapaavo ora ragai raga vo rugoogoaro iava. Viapau. Ari ragai vo reo iava siposipopaavo oa iava ragai tavireva Aite. ²⁹ * Aite ragai siporeva ira ragai tapo toupaveira. Uva viapau oiso ragai kavurevora ra ragai raga toupaa. Viapau. Uvare vokiara rutu-ia varao purapaaveira oarapa ruipaparoveira.” ³⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroiva, oirara rutu iava oearovu rera oirao pie iraoiva.

Oiraopa Reo Rutu Uvuipai Ra Visii Oiso Kove, Viapau Oiso Ra Akukuvira Iraipa Kovo Ragapata Oiso Rutu Osa Voeao Oea Tuukepa Kepa-ia Toupaveira

³¹ * Oire uva Jisas Jiu tavireve, voeao oea rera oirao pieiva oiso, “Vosa vokiara rutu-ia ragai vo reoaro vearovira uvupata, oire ra va iava visiipe oiso, Ragai rutu voeaaro disaipel. ³² * Ra oisi iava oiraopa reo rutu-ia taraita. Oa iava oiraopa reo rutu uvuipai ra oiso visii pieve, Viapau uvuipatai ra akukuvira iraiipa kovo ragapata. Oiso osa ro ira tuukepa kepa-ia toupaveira.”

³³ Oa iava rera vo reoaro pukooro oiso puraaepa, “Igei-a Ebrahim iava vo sara. Viapau oiso irai igei iava akukuvira kovo ragapaveira iraiipa. Uva apeisi iava eisi puraei oiso, Viapau oiso akukuvira iraiipa kovo ragapatavere?”

³⁴ * Uva Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Irou irara voeao oea vuri vovou purapaaveira. Uva varao vuri vovou oaiive oara voea tuukepaaveira. Oa iava akukuvira kovo ragapaaveira vaopa vearo rugoo viapavira. ³⁵ Oviito ira vearovira kepaaro-ia aitetu toupaveira eva kepaaro rutu. Ari ro ira tuukepa kepa-ia toupaveira akukuvira kovo ragapaaro, uva viapau kepaaro rutu-a va vao. ³⁶ Ragai-a vao Oviitoaaro ragoa uvuiparai ra tuukepa kepa iava visii kosi piea vao iava vuri vovou. Oa iava uvuipatai ra vearovira toupata vo Aite oaa vo kepaaro.

³⁷ “Taraiparai oiso, Ebrahim sara iraraaro visii. Uva apeisi viapau ragai vo reoaro visii sopaaro-ia toupavoi, raa? Eisi osa iava oiso ruipapatai ra ragai upooro ragai kopii pieta. ³⁸ * Ari ita, ragai siposipopaaveira varao rutu iava oara kepepaaveira Aite oaa ruvara-ia, ovusa visii evo pitupituro purapataveira oara oupataveira ro ruvara-ia visii aitearo.”

Visii Aitearo-a Seten

³⁹ * Oire uva rerare oiso puraaepa, “Eari igei aitearo Ebrahim.” Oa iava Jisas oiso

puraroepa, “Vosa oiraopavira visii Ebrahim ovii iraraaro, oire ra rera vo pitupituro rutu tapo purapata oiso osa rera Ebrahim oisoa piepareve. ⁴⁰ Visiipa oiraopa reo rutu iava siposipo iraopaavo varao oara uvuavora Pauto ruvara-ia. Oara-a varao oarapa vo vokio-ia ragai uposa auepatai. Ari ita, viapau oiso Ebrahim oisi oiso piervea. ⁴¹ * Oiraopavira uvare ora visii aitearo vo pitupituro purapataveira.”

Uva va-a eva oa iava rerare oiso puraaepa, “Easi igei aako riakoaro viapau oiso otopa vovouo vai purapaoro igei kavaupaivora. Igoa-a kataitoa raga Pauto ovii iraraaro.” ⁴² * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Vosa oiraopavira rutu rera Pauto visii aitearo rutu, oire ragaipa siraopata. Eake iava? Uvare ragai oisoa Pauto ruvara-ia toupaa. Ora vo uvare tapo rera vo ruipaaro-ia urioraera. Viapau oiso ora ragai vo ruipaaro-ia vore urioraera. Viapau. Ari Pauto ragai arurevora oa iava vore urioraera. ⁴³ Uva eakepa viapau ragai vo reoroaro-ia roroipatai? Oa vituaro vao-ia oiso toupavoi, Viapau oiso uvuipatai ra ragai vo reoroaro uvupata riro vavagisiara.

⁴⁴ * “Visii-a Seten ovii iraraaro. Uvare goruvira rutu rera vo vovouaro sirova utu irapataveira eera visii aitearo. Ari ita, voari tuariri rera-a eera riro oira upoto, ora tapo viapau oisoa oiraopa vovou rutu sirova utuparo. Uvare oiraopa vovou rutu viapau oisoa rera-ia toupave. Uvare kuuvu reoro raga oisoa purapaveira ora rera raga vo reoroaro torevokoaro. Eera-a riro kuuvuto, uvare rera raga-a kuuvu reoro rutu vo vovouaro vituaro. ⁴⁵ Ari ragai oiraopa reoro rutu iava siposipopaaveira. Uva apeisi viapau vo reoro oirao piepataveira? Uva kuuvu reoro raga oirao piepataveira ro aite oavisii vo reoroaro Seten. ⁴⁶ Iroutoa vai visii iava uvuiparoi ra ragai iava oai vuria vai kosi pierve vao oa toupave vo ragai-ia, raa? Ari ita, oiraopa reo rutu kosi piepaavo. Uva apeisi iava oisi eisi viapau ragai vo reoro oirao piepatavoi, raa? ⁴⁷ * Ari Pauto ovii iraraaro rutu rera vo reoroaro rutu uvupaaveira. Ari viapau oiso rera ovii iraraaro-a visii. Oa iava viapau rera vo reoroaro uvupataveira.”

Ebrahim Kareke Asavira Toureva Vo Vuutao-ia Oa-ia Touava

⁴⁸ * Oa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Eari, igei viire oiso purapaioveira, Sameria iava vii. Viigoa-ia iravu vurito tugarato toupaveira. Uva oiraopavira vai oisi eisi purapaioveira viire, eke?” ⁴⁹ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Ragai viapau

* 8:31: 2 Jo 9 * 8:32: Ro 8:2; Je 2:12 * 8:34: Ro 6:16; 2 Pi 2:19 * 8:38: Jo 5:19, 30 * 8:39: Ro 9:7; Ga 3:7 * 8:41: Ais 63:16 * 8:42: 1 Jo 5:1 * 8:44: 1 Jo 3:8 * 8:47: 1 Jo 4:6 * 8:48: Jo 7:20, 10:20 * 8:50: Jo 5:41

tugaratoa vaiva toupaveira. Viapau. Ari Aite oaa raga vaisiara kae piepaaveira, ovusa visii ragai vaisiara akaipa piepata.

⁵⁰ * Ari ragai raga viapau oiso uvuiparai ra ora vaisi oaa kae piepaa, uvare iravu raga uvuiparoi ra ragai vaisiara kae piepareveira. Uvare rera-a eera oirara vo vovouroaro rovirieipato. ⁵¹ * Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Vosa irai ragai vo rearo sirova uturo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro.”

⁵² Oire uva voea Jiu rerere oiso puraaepa, “Tarai iraoiei vii-ia. Viigoa-ia toupaveiro vurito tugarato. Easi Ebrahim kopii ovoiroepa, ora voeao reo topa piepa irara profet irara oea tapo kopiaepa. Uva apeisi-a oiso osa iava oiso purauei, Vosa irai vearovira rutu ragai vo rearo sirova uturo, eera-a ira viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro?” ⁵³ E apeisi-a? Easi pasi vii vigei aaotoaaro-ia puteparivoi Ebrahim, raa? Ira kopioepa ora voeao profet irara oea tapo kopiaepa. E vii raga apeisi ora kareke piesa auepauei?”

⁵⁴ * Uva Jisas voea aatoreva oiso puraoro, “Vosa ora ragai raga vaisiara kae piepaa, ra oisi iavirava ragai iava vaisia akukupavira raga toupave. Ari Aite raga-a ira ragai kae piepareveira ro irare oiso purapataveira, Visii reraaro Pauto, ⁵⁵ vo osa viapau rera-ia taraipataveira. Ari ragai rera-ia taraiparaveira. Vosa oiso purapara, Viapau rera-ia taraiparai, oire ra oisi iava riro kuvvutoape ragai oiso osa visii. Ari rera-ia taraiparai. Osa iava vearovira rera vo reoroaro sirova rutu utuparaveira.

⁵⁶ * “Aaoto oavisii Ebrahim rorureva vo vuuta-ia ragai vaaro-ia taraioaro, oa iava urioraera vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava rera iava sopaua roruva rutu taraioaro.”

⁵⁷ Uva va-a vao oa iava Jiu rerere oiso puraaepa, “Easi vii viapau vo vavae tau (50) ivaro-ia tugarauera avukaoro. Uva apeisi-a? Rera vai kekeriva Ebrahim, raa?” ⁵⁸ * Uva Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Vo osa Ebrahim kareke asavira toureva, ovusa vo vuuta-a eva oa-ia ragai voari tuariri touava.”

⁵⁹ Oire uva oisi-a eisi osa iava rerere avekeara kae pie ragaiva, oiso ra vara-ia rera vurokoive. Vo osa Jisas voava Tugoropa Kepa-ia vatauvira kosiro viropa.

9

Vo Toupai Voosito Iava Vo Siposipo

¹ Uva vokapaoro Jisas avaroepa. Oa iava iravu voosito oirato kekereva. Aakova oisi raga rera kavaveva voosivira. ² * Uva voa igei disaipel Jisas akeiova oiso, “Tisato.

Irou vaaro-a vuria oa iava aakova oiso ro voosivira kavavevora? E rera raga vo vuriaro oa iava oisi karekeroepa? Eke aitetoarei vaoro vuria oa purasiva?”

³ * Uva Jisas igeire oiso puraroepa, “Viapau ro oirato vuria vai puraveva, ora aitetoarei ora aakova, ra oisi iava eisi voosivira karekero. Viapau. Ari vaore ro oiso toupaveira, ra rera-ia Pauto vo kovoaro viaevira rutu rorovira karekepe.

⁴ Vosa ravireo touvira toupaveiro, uva uvui iraopaviei ra Pauto vo kovoaro-ia pitupe va puraoro. Uvare rupa urioei oa-ia viapau irai uvuipa ra kovoreve. ⁵ Vosa ragai vo rasio-ia touvira toupaveiro, uva ragai-a avia voeaopa oea vo rasio-ia toupaveira.”

⁶ Uva oisi-a oiso osa iava vavaea-ia ruroepa. Oire rasia verereva va tovure pieoro. Oa iava rera osireiario vavoreva vo tovure-ia. ⁷ * Uva Jisas rerere oiso puraroepa, “Avau sisusa uuko rovu-ia va vao Siloam.” [Oa porearo oiso toupai, Rera aruiva]. Oa iava avaroepa sisusa. Uva vorevira vorepaoro vuvavureva.

⁸ Uva va-a vao oa iava voeao rera vo uruiaro iava ora oearovu tapo voeao oea oisoo rera kekepaive ovusa pavvira raga tou rovopaveve, oea rutu rerere oiso puraaepa, “E rera-a ro-ia ira oisoo rirovira moni areparo oirara rutu ruvara-ia, eke viapau?” ⁹ Uva osa iava rerere oiso puraepa, “Iu. Rera raga-a ita ro-ia.” Ovusa oearovu oiso purapaaepa. “Viapau. Easi oisi raga keketo-a ro-ia. Ari ita, uva iravu raga.” Oa iava rera raga voeare oiso puraroepa, “Easi ragai raga-a ita vao-ia.”

¹⁰ Uva rera akeiva oiso, “Uva apeisi-a oiso osa iava vii iava osireitoarei vuvavurasivo, raa?” ¹¹ Uva voeare oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira vaisipaiveira oiso, Jisas ira rasia vererevo va tovure pieoro aue tapo uuko. Oa iava vo tovure-ia ragai osireiario vavooro oiso puraro ragai aruoro, Avau sisusa vavo uuko rovu-ia Siloam. Oire uva voa sisuoro vuvavura ovoiavo. Oa iava uvuirai orekerovu kekepasa.” ¹² Uva eisi osa iava oiso rera akeiva, “Ovu-ia rera epao?” Uva oiso voeapa taeroepa, “Viapau taraiparai.”

Farisi-pa Irara Vo Ravoto Vituarore Taraapaiva

¹³ Oire uva rera tapo ro voosito tuariri ira voosivira oisoo toupaveve avaaepa Farisi iare voeao ratarataa vovou irara. ¹⁴ Uva Sabat voki-a vao oa-ia Jisas va vao rasia tovure pieoro va-ia rera iava osireito karureva. ¹⁵ Osa iava vorerivira ita rera

akeiva oiso puraoro, "Apeisi ragavira rutu-a oiso osa iava vii iava osireitoarei vuravurasivo?" Oa iava oiso voea tavireva, "Ragai osireiario vavorevo tovurea-ia rasia. Oa iava sisusa avaraiva, ragai iava osireitoarei vuravura ovoisivo roorio ovoioero."

¹⁶ * Osa iava oearovu Farisi oiso puraaepa, "Viapau oiso Pauto rera siporeva, uvare viapau oiso Sabat voki vo pitupituario sirova utuparoveira ora vao Reo Taisi." Oa iava eva oearovu oiso puraaepa, "Uva apeisi ragavira-a ro ira-ia vuria toupave, ra oaiva varao purapareve ravotoara, raa?" Oire uva-a vao oa iava ora voearei-ia vo uvurei purapaiva.

¹⁷ Uva rera akeoro ita oiso puraaepa, "Uva apeisi vai purapavei rerere ro ira vii iava osireitoarei vura pierervo?" Oa iava oiso puraroepa, "Ari profetato eera."

¹⁸ Oiraopavira rutu ira-a ro oisosa voosivira toupaveve. Oa iava vo voki vuravurarevoi. Uva voea Jiu vo reo vao viapau oirao piepaiva. Oa iava aitetoareire keeraepa vaitereu uvava oviitoa rera ro ira iava osireitoarei karusi viropa. ¹⁹ Vaiterei akeoro oiso puraaepa, "E rera vai-a ro vei oviitoaoro, pasi? Ira iava oisosa oiso purapasi, Ira kavaveva aakova, ovusa voosivira raga toureva. Oire uva apeisi iava vuravurarevoi?"

²⁰ Osa iava aitetoarei voea tavisiva oiso, "Ari ira-ia tarapaveiei eera vegei oviitoaoro, osa raga voosivira aakova rera kavaveva. Oa iava oisi raga karekeroepa.

²¹ Uva vo voki viapau tarapaveiei oiso osa ragavira iava rera iava osireitoarei aviavisivoi. Ora tapo viapau tarapaveiei oiso, Irouto rera osireiario karurevo. Rera ake irarota. Ira riroroera. Ira uvuipa ra ora rera raga tavitaviro."

²² * Oire uva aitetoarei voea tavipasiva oisi eisi, uvare Jiu asavira uriripasiepa, voeao oea oiso purapaaepa reo goru puraoro, Vosa irai Jisas oiso vaisirevere, Ari Kraisa eera, oire ra oisi iavirava irai siguive vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. ²³ Oa-a vao oa vituario iava aitetoarei voea tavioro oiso purasiepa, "Ora visii raga rera aketa. Ira riroroera. Osa iava uvuipa ra ora rera raga visii tavitavireve." ²⁴ * Oire uva rerere vorerivira keeraepa ro ira voosivira tou rovopareve. Oa iava rerere oiso puraaepa, "Pauto vaisipaoro oiraopavira rutu tavii. Uvare Jisas-ia tarapavei oiso, Vurito."

²⁵ Osa iava voeare oiso puraroepa, "E vurito-a eera, eke viapau? Uvare viapau taraparai rera vo vovouaro-ia. Ari ita, oiso raga ora ragai-ia taraparai osa oisosa

tuariri voosivira raga toupaa. Uva vo voki raga-ia ragai iava osireitoarei aviavisivoi karu uviro ovoioero."

²⁶ Oa iava oiso rera akeiva, "Eake rutu purarevo viire? Apeisi ragavira rutu vii iava osireitoarei karurevo, raa?"

²⁷ Oire uva voeare oiso puraroepa, "Visii tavi ovoiavo ita. Uva apeisi ragavira uvusa auepatai ita? Easi visii vai tapo oiso ruipapatai ra oiso pieta, Rera voearo disaipel, raa?"

²⁸ Oa-a eva oa iava rera takaupaoro oiso puraaepa, "Vii raga ita rera disaipeltoaoro. Ari igei-a Moses voearo disaipel. ²⁹ Uvare tarapavei oiso, Pauto Moses vatereva reoa. Ari ovu irao rutu iava evo oira urioei? Ira-ia viapau tarapavei."

³⁰ Uva oiso puraroepa, "Avoeao. Avokoria vao-ia. Oa-ia viapau tarapatai oiso-ia. Uvare oiso purapatai, Ovu iava urioroe? Ira-ia viapau tarapavei. Rera raga-a ita ro ira ragai iava osireitoarei aviavi pierervo. ³¹ * Tarapavei oiso, Pauto viapau oiso vuri irara vo reoroaro uvupareveira. Ari vosa ro ira rerapa lotuparo ora rera vo reoroaro rutu sirova utuparo eera Pauto, ra va iava rera Pauto vo reoroaro uvupareve vara purapasa. ³² Vokiara rutu-ia voari tuariri viapau oisi osiposipoi oisosa toupavei irai iava ira voosivira vai osireiario vura piererva ro ira voosivira raga kavaveve aakova vai. ³³ Vosa Pauto viapau ro siporevori vo rasio iare, ra viapau oiso uvuiparoeri oaravu avu vai purapasa."

³⁴ Oa iava rerere oiso puraaepa, "Auro! Aakoara vii kavaveva vuri pitupitu raga-ia. Osa iava oisosa vurivira rutu toupari. Apeisire auepavei, ra igei tarai pieri, raa?" Uva oiso pura ovoioero rera siguiva vova Sinagog.

Vovouisi Osireiario Aisia Voosivira Toupaveira

³⁵ Uva Jisas rera iava uvureva uvare rera siguiva. Oa iava rerere taraapareva. Oa iava rera kekerevoiva, rera akereva oiso, "E Oirato Oviitoaoro Ro Ropoto oirao pieparivoi, eke viapau?" ³⁶ Oa iava rerere oiso puraroepa, "Reito. Iroutoa rutu-a Oirato Oviitoaoro? Rera iava ragai taviri, ra rera oirao piea." ³⁷ * Osa iava Jisas oiso puraroepa ora rera iava, "Ira kekerivoi ro-ia ovusa vii tapo ora reoparoi." ³⁸ Uva oisi-a eisi osa iavirava oiso puraroepa, "Turaro. Ragai vii oirao pieavoi." Oire eisi pura ovoioero takuro viropa Jisas-ia vuarapa vaisi pura ovoisa.

³⁹ * Oire uva Jisas oiso puraroepa, "Ragai urioraera vo rasio iare oirara rovireisa.

Osa iava voeare vuravura asa irara vu-ravurapaiveira. Ovusa voeao oea vuravu-rapaiveira oea iava osireiara voosipapere rara." 40 * Uva oarovu Farisi iava voa rera ruvara-ia toupaiava. Uva rera uvuoro rerare oiso puraaepa, "E apeisi-a? Igei tapo-a voosi osirei irara, raa?" 41 * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, "Vosa vovouisiro oavisii osireiara visitre voosivira toupaiave, oire ra oisi iava viapau uvuipaai ra oei visii togapaive aue-ia reo. Ari ita, oiso purap-ataveira, Igei iava vovouisiro osireiara avi-avipaiveira oiraopara rutu-ia taraipaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaai ra visii togapaive oevu aue-ia reo.

10

Reo Ruu Sipsip Kovokovo Iava

1 "Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Ro ira viapau rataoa rutu-ia vo sipsip kovokovo vaaro koataro, ora vosa uvavu ragava putereve vo kovokovo kukearo-ia voare koataoro, ira-a eera oiso toupave, Kavirupato ira orekerovu rutu ou raga-pareveira. 2 * Ari vosa ro ira rataoa rutu-ia koataparao, ira-a eera sipsip ragui tokipatoaoro rutu. 3 Rataoa tokipato ira rataoa karupareveira ropa ira sipsip ragui tokipareveira. Oa iava sipsip ragui rera gisipoaro uvupaiveira vo osa vo ragui vaivaisiarore keeraparao vo ragui rera voeaaro. Osa iava oisoa vo ragui kosi piepareve rataure vo ragui tuvetuvepaoro. 4 Uva oisoa vo ragui sipsip ragui ora rera voeaaro kosi piepareve rataure. Oire ra vo raguipa iraro. Vo rara vo ragui sip-sip ragui rera gisipoaro eveipaoro rera sirova utuave. 5 Viapau uvuipaai ra iravu raga sirova utuave. Viapau. Ari eera asavira oisoa toripaive, uvare viapau rera gisipoaro eveipai eera iravu raga." 6 * Va-a vao reo ruu Jisas oa voeapa vatereva. Uva viapau roroiopaaepa vo reo vituaro-ia vao oa purareva voeare.

Vearoto Sipsip Ragui Tokipato

7 * Uva va-a vao oa iava Jisas voeare ita oiso puraroepa, "Oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Ragai-a vao rataoaro sipsip ragui vova kovokovoa. 8 Voeari oirara oea raguipa iraaepa oea-a kavirupa irara oea oisoa urio ragapaave sipsip kavirupasa, osa viapau sipsip kare voea gisipoaro uvu-paoro voea iare utupaave. 9 Ragai raga ita ratao-a. Vosa irai ragui iare urioro koatasa vo kasura sovara-ia, ira-a eera orirurevere Pauto vo rara koataro. Ra voava ita kosiro viro aio upasa. Ra oisi raga ora voreri-paoro urioparo koatapasa ita.

10 "Kavirupato viapau oiso orekerovu avu vaire urioparoveira. Ari sipsip ragui kaviru-pasa urioparoveira voea upopaoro vo kare vuri piepasa rutu. Ari ragai vaore urioraera, ra tootooa rutu oupaive. Oire ra oisi iava voea-ia agasipape rutu vo tootoo. 11 * Ragai vearoto sipsip ragui-ia tokipato. Uvare rera raga vearoto sipsip ragui tokipato ira ora rera iava tootooaro viki ragareverea rara vo ragui iavirava. 12 Ari ro kovopatoa raga ira voria ragare kovopareve, viapau oiso sipsip ragui tokipatoa rutu-a. Uvare viapau oiso rera vo raguiaro-a sipsip ragui. Eva-a oa vituaro oiso toupai, Ro ira aakau kare tueoro torirevere sipsip ragui kavuoro. Ra oisi iava aakau kare sipsip ragui aioparo vo ragui sikasikapaive. 13 Eake iava? Uvare eera voria ragare kovoparevoi. Viapau oiso sipsip raguire rugooparo.

14 "Ari ita, ragai-a vearoto sipsip kare tokipato. Ragoa vo ragui-ia taraipareveira, ovusa vo ragui tapo ita ragai-ia taraipaave. 15 Oiso-ia Aite ragai-ia taraiparoi, ovusa ita Aite-ia taraiparai. Oa iava ora ragai iava tootooa oaa vikiavere rara sipsip ragui tauvaoro. 16 Oire uva oraguivou tapo tou ragapaiveira sipsip ragui. Uva viapau oiso vo kovokovo iava vo raguiaro-a. Oraguivou tapo oiso ruipaparai ra vo raguiro tuvetuvea. Ra va iava ragai raga gisipoaro uvuive. Ra oisi iava katai ragui rutu puraa viro ora takuvuoro. Osa iavirava kataitoa raga pere vo ragui rutu tokipato aue ragai. 17 * Osa raga vituaro iava Aite ragai vo sirao vatereva vare, oiso ra ora ragai vaoro tootooa viki ragaa vo raguipa ototooa vorevira ouaverea. 18 * Viapau oiso irai ragai iava tootooa ver-arevere rara. Viapau. Ari ragai raga-a ragoa vare rugooparo va viki ragapaavoi vao tootooa. Ari ita, gorua toupai voi ragai vaoro tootooa viki ragasa. Ora oiso osa tapo toupai voi vo gorua vo tootoo vorevira ita ousa. Oare oisi vo reo ouavora Aite ruvara-ia vare vao."

19 Oire uva voeao Jiu vo reo vao uvuoro ora voea-ia voeare ita puraiava ora roo pieoro oisi vo reo iavirava. 20 Uva oisi-a oiso osa iava riro irara rutu oiso purapaaepa, "Vurito tugarato ira-ia toupave eera oa iava kokoroparoi. Uva eakere rera vo reoaro uvupatavoi?" 21 * Ovusa oarovu voe iava oiso purapaaepa, "Viapau oiso vo reo-a vao ro vo reoaro ira-ia vurito tugarato toupave. Eari apeisi ragavira vurito tugarato uvuiparoi ra voeao voosi irara osireiara vorevira vura piepareve, raa?"

* 9:40: Ro 2:19 * 9:41: Jo 15:22, 24 * 10:2: Mk 6:34 * 10:6: Jo 16:25 * 10:7: Jer 23:1-2; Esi 34:2
* 10:11: Ais 40:11; 1 Pi 5:4 * 10:17: Ais 53:7-8, 12 * 10:18: Hi 5:8 * 10:21: Jo 9:32-33

Jiu Jisas-va Keriaepa

²² Uva Jerusalem-ia Tugoropa Voki kare-keepa vao oa-ia oisoa Oovapa Vurei pura-paive vo vokio reesipaoro oa-ia Tugoropa Kapa Tempel vovevira rataaoro karuiva voari tuariri. Ovuuta-a eva riro uteo vu-uta. ²³ Uva voa Tempel sovara-ia Jisas vokareva rakorako uru ivara-ia vao oa paureva Solomon. ²⁴ Oire uva voa-a vo uva Jiu rera kovokovosa urioaepa ora gu-ruoro rera iare. Oa iava voa rerare oiso puraaepa, “Auoro. Aa vo vokio igeipa aviavi pievira rutu ora vii iava siposipori-vere? Vosa vii rutu Kraiss, oire igeipa roorio pievira rutu tavi irarou.”

²⁵ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii tavipaavora vo vaisio iava. Uva viapau oiso oirao piepataveira. Uvare vo kovoro rutu varao oara purapaaveira Aite vaisiario-ia oara iava ragai vaisiario oiraopavira karekeparaveira. ²⁶ Ari ita, oearovu raga-a visii. Viapau oiso ragai vo raguiaro iava sipsip ragui visii-a. Osa iava viapau oirao piepataveira. ²⁷ Ari ragai vo raguiaro sipsip ragui ragai gisipoaro uvupaiveira. Oa iava ragai tapo vo ragui-ia taraiparaveira. Osa iava eisi ragai sirova utupaaveira. ²⁸ * Oa iava vo ragui vatepaaveira Tootoo Ovoi vao vokiara rutu iarepa. Ra oisi iava viapau oiso ope-sikopaave. Viapau rutu. Uva viapau irai uvuiparoi ra vo ragui verareve ragai vavaeoro iava. ²⁹ Aite oaa ragaipa or-aguia vatereva, uvare rera gorutoa rutu ira orekerovu rutu-ia pute iraopareveira. Uva viapau oiso irai uvuiparoi ra vo ragui verareve vova Aite vavaeoro iava. ³⁰ Ragai ora Aite vegoa-a kataitoarei rutu.”

³¹ Osa-a oiso osa vituaro iava voea Jiu avekeara kae pie ragaiva, oiso ra rera vu-rukoive vara-ia. ³² Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii tue pieavora riroara rutu-ia vearovora kovoro Aite varaoro. Ari aa vo kovo-a vao oa-ia rugorugooaoro ragai vurukosa auepatai evara-ia avekeara, raa?”

³³ Osa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Viapau oiso igei okovoi-ia veoroa vai rugorugooaoro vii vurukosa auepaiei. Via-pau. Ari aue iava uvare Pauto toviparivoi vii vao oirato akuku raga. Ora tapo vaopa uvare ora vii ragare oiso purapauei, Vii-a Pauto.”

³⁴ * Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Apeisi ragavira? Uvare rigatoa oiso toupavoi vo visii vaoro-ia Reo Taisi oreoa-ia Pauto ora rerapa oavau reipa irara reesireva voari tuariri oiso puraoro, Visii-a pau irara. ³⁵ Uva voea voeao tuariri oea iare Pauto vo reoro avaeapa vao oa oiso puraepa, Voea-a

pau irara. Ari ita, Tugoropa Vuku viapau uvuipai ra oku pieive. ³⁶ Uva Aite ragai reesioro ragai arureva vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava oiso purarai, Ragai-a Pauto Oviitoaoro. Uva eakere oiso purap-atai, Pauto toviparivoi, raa?”

³⁷ “Vosa viapau Aite vo kovoro purapaa, ra opeita ragai vo reoro oirao piepata. ³⁸ * Ari ita, ragai rera vo kovoro purapaavoi. Vosa irai ragai vo reoro oirao pie arapa reasiparo, oa iava uvuiparoi ra vo kovoro raga oirao piepareve oara purapaavoi. Osa iava uvuipatai rutu ra taraita ora vearovira rugorugoota oiso-ia, Ragai-ia toupere Aite, ovusa ita ragai Aite-ia toupavoi.”

³⁹ Uva rera tuuke rovosa auepaepa ita, ovusa voea vatavataoro avaroepa.

⁴⁰ Uva Jisas vovevira voreoro uukova Jo-dan iviroveva. Oa iava vo pouro viropa uva tuariri Jon oirara baptisaveva. Uva voa toureva. ⁴¹ * Oire uva voa riro irara rutu rera iare urioaepa. Oa iava oiso pu-raaepa, “Oiraopavira rutu. Viapau oiso Jon oravotoi puraveva. Ari vo osa Jon rera iava ro reoara rutu puraveva, oara-a oiraopara rutu.” ⁴² Uva voa-a vo uva riro irara rutu rera oirao pieiva rutu.

11

Vo Lasaras Iava Toupai Uva Koptiroepa

¹ * Uva iravu upiaparoea eera Lasaras aue iava rera Betani urui-ia. Uva-a vo Betani-ia Maria vo voaorei vo uruiaro ora Mata. ² Eira Maria iria oiso vo utupaua sanda kokoeva Turaro kokotoaro iare. Oa iava kokotoarei posiposi pieveva ora oira oruaro-ia. Uvava taataato-a eera Lasaras ira upiaparoea. ³ Uva va-a vao oa-ia taataarirei keeraereiepa Jisas-re oiso pu-raoro, “Turaro. Ro ira kavikopariveira ira upiaparoi.” ⁴ * Oa iava Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, “Viapau ovoieivira rutu koptipasa eva upiari. Ari auere-a keraria vo goruaro kareke piepasa vao Pauto vaoro. Ra oisi iavirava ragai vaisiario kae pieive rara.”

⁵ Uva Mata ora Maria ora Lasaras ovavu-atapa oiso rirovira siraoparo Jisas. ⁶ Uva Lasaras iava uvureva uvare upiaparoea. Oa iava vo vokirei-ia toureva vo uruia eva oa-ia toureva. ⁷ Uva utupavira igei disaipel tavioro oiso puraroepa, “Irata ra vorevio Judia Distrik iare.”

⁸ Oa iava igei disaipel rerare oiso pu-raiepa, “Tisato. Airevi raga ita voo vii vurukosa Jiu aue ragaa. Uva voare ita voreva auepauei, raa?”

* 10:25: Jo 5:36   * 10:28: Jo 17:2-3; 1 Jo 2:25   * 10:34: Sam 82:6   * 10:38: Jo 14:10-11   * 10:41: Jo 2:11
* 11:1: Mk 11:1; Lu 10:38   * 11:4: Jo 9:3   * 11:9: Lu 13:33; Jo 9:4, 12:35

9 * Jisas oiso puraroepa, “*Asi viapau pasi oiso katai tau erao (12) vai ei o ravireo-ia, eke? Vosa ro ira ravireo-ia voka-pareve, ra viapau oiso koveparo. Eake iava? Uvare vo rasio aviaviaro kekeparevoi vokapaoro.*” 10 Ari vosa vokiara vokapareve, ra koveparo, uvare viapau aviavia vai rerapa.”

11 Uva oisi-a eisi osa pura rovoroiava, oiso ita puraroepa, “*Vatetoa oavi Lasaras uusiroi. Ira tore piesa avapapai.*” 12 Oa iava igei rerare oiso puraiepa, “Turaro. Vosa uusiroe, uva uvuiparoi ra vorevira torero poreteoro, eke?” 13 Jisas Lasaras kopiiaro iava eisi puraroepa. Oa iava oiso keapaiepa, Ira uusi ragaparo.

14 Osa iava Jisas aviavi pievira oiso igei tavireva, “*Lasaras ira kopiiroe rutu.*” 15 Uva visiire rugorugopaoro rorupaavo. Aue iava uvare viapau rera tapo touavo vo vokia eva. Osa iava rera iare avapaviei ra oiraota.”

16 Uva Tomas ro ira oisova vaisipaive oiso, Didimas tavarato, igei disaipel arupareva oiso purapaoro, “Oire irata, ra Tisato tapo kopiiisa avavio.”

Jisas-a Oirato Vorevira Vo Torearo Vituaro Ora Tootooa

17 Oire uva Jisas avaroepa. Uva pouro viropa. Oa iava tarairoepa oiso, Lasaras vo resura rutu-ia voki toureva tova-ia. 18 Betani-ia uva Jerusalem-ia ruvara-ia toupaveira aue uvuiaro-ia vo peva vuutara (3 kilomita). 19 Uva-a vo uvare riro irara rutu Jiu iava urioaepa Mata voarei ora Maria vo vovouaro varaata piepasa, uvare taataato vairei arova kopiiroepa. 20 Uva Mata Jisas iava uvuoro avoapa raivaaro rerava aivarosa. Ovusa Maria kepa raga sovara-ia paupaoro toupavea.

21 Oire uva Mata rerare oiso puraopa, “Turaro. Vosa vo tourivori, ra viapau taataatoa oaa kopiiro. 22 * Ari taraiparai oiso, Vosa Pautoa iare variriu, ra vii vatereve oavu avu vai vii vo ruipaoro sirova.”

23 Oa iava Jisas oiso oira tavireva, “*Taataatoara vorevira toreparoi, rara.*” 24 * Uva Mata rerare oiso puraopa, “Ari ita, ragai oiso taraiparai, Ira Ovoiopa Voki-ia toreroverea vo rara tootooro rera raga vo vokiri-ia oa-ia oirara rutu vorevira toreaverea.” 25 * Uva Jisas oira tavireva, “*Ragai raga ita vorevira torea vituaro ora tootooa vituaro eva-a ita ragai raga. Ro ira ragai oirao piepareve eagara vosa kopiiro, ira ita taru oiso tootoovira toupavereva.*” 26 Ora voeoa oea tootoovira toupai ragai

oirao piepaoro oea viapau uvuipaai ra ovoievira kopii ovoipaave. Viapau. Ari evoea uvuipaai ra tootoovira raga toupave vokiara rutu-ia. Eva-a vai vao oirao pieparivoi, eke viapau?”

27 * Osa iava Mata rerare Jisas oiso puraopa, “Aure, Turaro. Vii oirao piepaa, uvare vii-a Krai Pauto Ovitoaaro. Vii vao viigoa iava Pauto taviroepa, oiso ra uriou vo rasio iare.”

Jisas Gaureva

28 * Mata oiso puraopa. Oa iava taevare keerasa avoapa Maria. Oire uva oira ou pieoro vatuaro oirava voreopa. Uva voa gare visivi oiso oira tavipaeva, “Tisato eera ira urioroi vo tousa. Ira viire keeraparo.” 29 Uva Maria vo reo uvuoro ikauvira avoapa Jisas iare. 30 Oire uva Jisas kare uviro asavira toureva. Uvare voari raga toupaveva uva Mata rerava aivaroeva. 31 Ari ita, vo osa Jiu-pa irara Maria tapo toupavea kepa-ia oira vovouaro varaata piepaoro. Uva voa-a evoa uvava oira tueiva ovusa ikauvira kosio viropa. Oa iava oira sirova utuaepa uvare oiso keapaepa, Tova-ia gaupasa avaeo.

32 Oire uva Maria vo pou viropa uva toureva Jisas. Uva voa rera kekeoro rera kokotoaro ruvara-ia rekuoro takuo viropa rerare oiso puraoro, “Turaro. Vosa vo tourivori, ra viapau oiso taataatoa oaa kopiiro.”

33 * Uva voa Jisas oira vuraveva ovusa gaupavea. Ora voea tapo kekereva Jiu-pa irara oea oira tapo urioaepa. Oea tapo gaupavea. Osa iava vuvivira rutu rera iava sopava vavataepa kopii vaarore kasipu irapaoro aue siitoka. Oa iava siraroepa rutu. 34 Osa iava oiso akereva, “*Ovu-ia rera tovatavo?*” Uva rerare oiso puraepa, “Turaro. Uriou vo tova kekesa.”

35 Osa iava Jisas gaureva ora rera sapaoro raga-ia. 36 Oa iava Jiu rerare oiso puraepa, “Rera kekepatavoi. Ro ira ro kaviko irapareveira.” 37 * Ovusa oearovu oiso purapaepa, “Ira-a eera oearovu osireiara vura pieparevora voasi irara. Easi pasi, viapau vai uvuiroeri vai, ra ro taupavereva, viapau vai kopiiroeri?”

Jisas Lasaras Vorevira Tore Piereva

38 * Jisas rirovira siraoa vo vavataaro sovorevoiva ora rera sapaoro-ia, vo pouro viropa uva toupavea vo tova aveke rikui-ia. Uvare iriavu-a rikui iria tekaiva rirova rutu-ia avekeva. Uva iriavu o rikui riaaro veropava aveke tupapaeva. 39 Uva Jisas voea taviro oiso puraroepa, “*Aveke verata o-ia.*” Oa iava Mata o uvava taataato

ira kopiioepa iria oiso puraopa, “Turaro. Easi kopiioerao. Vo resura voki putevorao rera isivaaro-ia. Uva eru geesi viapau kosi pirovere rara, eke?”⁴⁰ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Ari apeisi vii tavi rovoavo? Uva oiso purarae, Vosa oirao pieri, osa iava uvuipauei ra keraria vo goruaro kekeri Pauto vaaro.*”⁴¹ * Oire uva aveke veraiva.

Oa iava Jisas viara-ia vuraoro oiso puraroepa, “*Aite. Vii-ia vearo vaisi pura-paavo, uvare ragai vaaro variria uvurivoi.*”⁴² * Taraiparai oiso, Vii ragai vo variriroaro uvupariveira varao oara purapaaveira. Ari voeare oirara rugooperai. Oa iava vo varirio puraavo, oisore ra oisi vo reo uvuoro vao oirao pieive osa ragai arurivora vore.”

⁴³ Eisi puraroiva, rirovira rutu rerare keeraoepa oiso puraoro, “*Lasaras! Kosiu viro!*”⁴⁴ Oa iava rera kopiito kosiro vi-ropa kokoto tuukerova ora vavaeara varao oara tuukeiva aue-ia varo iroro. Ora rera puaaro tapo tavuruiva oavu-ia varoa oa oisi raga toupai. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Varoara verata. Ra oisi iava vokareve.*” Uva oisi pieiva rera-ia.

Reipa Irara Reo Goru Puraiva Jisas Up-osa
(*Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵ * Riro irara Jiu iava urioaepa Maria tapo va kekesa vao oa purareva. Uva va-eva oa iava rera Jisas oirao pieiva rutu.⁴⁶ Oa oearovu ratarataa vovou irara aue Farisi iare avaaepa voea tavisa va iava vao oa purareva Jisas.

⁴⁷ Osa iava reipa irara pris voeao tauo purapa irara voearei ora Farisi Kaunsel irara guruiva. Oa iava voea oiso akeiva, “*Apeisi rera piepai ro ira riroara rutu ravotoara pura vasiparevoi?*”⁴⁸ Vosa rera eaka ragapapere, oire ra oisi raga piepareve. Ra va iava oirara rutu rera raga oirao piepaive. Vosa oisi eisi ra Rom gavmanaro rera voeaaro arureve, ra urioave vigei vaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pakosa. Ora orekerovu rutu vuri pieive varao vigei varaaro ora voeao vigei voeaaro.”

⁴⁹ * Oire uva iravu oirato rera vaisiario, Kaiafas vo vuuta iava eva vo iva-ia pris kovo-ia reiparoepa. Ira voeare oiso puraroepa, “*E viapau gare visivi taraipatai?*”⁵⁰ Opeita voeaore rugorugoopata. Vosa kataitoavi vai raga kopiio oirara rutupa tootoaro vateoro, eva veaoro rutu visiipa. Teapi oirara rutu voeao vigei voeaaro opesi ragaave.”

⁵¹ Uva viapau oiso ora rera vovouaro iava oiso vo reo purareva. Ari eera pris kovo-ia reiparoepa vo iva sovara-ia voa-ia. Oa iava Pauto iava vo reo urioepa. Oa iava ravaavira oiso puraroepa, Jisas kopiiovere Jiu-pa irarapa tootoaro vateoro.⁵² * Uva viapau oiso Jiu ragapa tootoaro vatereve kopiioero. Viapau. Ari eera kopiiovere Pauto ovii iraraaro rutu gursa. Voeao oea vo rasio-ia sikasikavira toupaveira. Ra va iava katai irara raga puraive.

⁵³ Uva vo voki-a eva Jiu reipa iraraaro rovoaepa reoa puraoro Jisas uposa.⁵⁴ * Eva vituaro iava viapau oiso poeravira vokapareva Juda taere vuvuvuru-ia. Uva vo taere kavureva eva. Osa iava uvavure avaroepa kuvau tapi ruvara-ia vo uruio iare riro urui oa voavi oisoo toupave oa oisoo vaisipaive, Efraim. Uva vo uruia eva toureva igei disaipel tapo.

⁵⁵ * Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaoropa tutuu pieepa Jiu vaoro. Uva Pasova vurei oa touvira toupai ovusa oirara rutu uruiara rutu iava Jerusalem iare ipaaepa, oisore ra ora voea raga ora sisigarue pie rovoave oavu-ia tugoropa pitupitu voea vaoro.⁵⁶ Uva osa iava Jisas-re taraapaiva. Uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia torepaaepa. Oa iava voea raga vao ora reopaaepa oiso purapoero, “*Apeisi vai rugoopatai visii vao? Easi viapau pasi eera Tugoropa Voki kekesa urioaroi vai?*”⁵⁷ Uva voeao reipa irara pris irarerei ora Farisi oiso reesia puraiva. Vosa irai Jisas-ia taraiparovere vo osa ovu-ia toupave, oire irai rera iava taviro. Oa iava uvuipaai ra uvai rera tuukeive.

12

Maria Sanda Petoeva Jisas Kokotoaro Iare

(*Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9*)

¹ * Oire uva touvira katai vatara vokiro toupai auepa Tagausapa Vurei Pasova oiso ra karekepe. Uva vo vuuta-ia Jisas Betani iare avaroepa Lasaras vo uruiaro iare ro ira vorevira tore piereva tova iava.

² Oa iava vo urui-ia Jisas-pa aioa puraiva. Uva Mata urioopa aio tokesa. Oire voa Lasaras voea tapo oirara pauparoepa oea Jisas tapo paupaaepa.³ * Uva Maria aue uvuiaro katai vavata (paun) korovo ovi oueva. Oovia vaisipai oiso, Nad. Oovia puraiva eva iava airepa ruu piero. Ipa pie voriva rutu. Oa iava oira-ia Jisas kokotoaro kipueva. Uva ora oira iava orui-ia rera kokotoaro posiposi pieeva. Oira vearo geesi va vaoro vao sanda kepa sopoaro vogel pieva.⁴ Uva iravu disaipelto Judas

* 11:41: Jo 17:1   * 11:42: Jo 12:30   * 11:45: Jo 2:23   * 11:49: Mt 26:3   * 11:52: Ais 49:6; Jo 10:16
* 11:54: 2 Kro 13:19   * 11:55: Mt 26:1-2   * 12:1: Lu 7:37-39   * 12:3: Jo 11:2; Mk 14:3

Iskariot ro ira Jisas kosi pierevere keripa irarapa ira oiso puraroepa,⁵ “Eakepa irai pa vo ovio sanda ovi vate asapai, ra va vorireve irai? Oa iava viupaviei ra va-ia aue vo peva vovoto kina (K300) oupe vo ovi-ia. Ra oai apota irara vai vatepe rara.”⁶ Uva viapau oiso apota irara-a oearu rugorugooapaoro oisi eisi puraroepa. Viapau. Ari ora rera ragare-a, uvare rera-a riro kaviruto. Ira oisoa moni bokis tokipaoro va kavirupareve.

⁷ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Oira eakata eira. Iria eisi pievovi ragai kipuro vo vokia iare ravaavira ovokia-ia ragai tovoivere tova-ia. Uvare ragai vo vokiara tutuu pievovi.”⁸ * Apota irara visii tapo vokiara rutu-ia toupaveira. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupaveire touvira.”

Reipa Irara Pris Reo Goru Puraiva Lasaras Uposa

⁹ * Oire uva riro irara Jiu iava taraipaepa oiso, Jisas vo uruio-ia toupaveiro. Oa iava rera iare urioaepa. Uva viapau oiso rera raga kekesa urioaepa. Viapau. Ari vao iava tapo-a, uvare Jisas Lasaras tuaririvi voveira tore piereva tova tapi iava. Oa iava rer tapo kekesa urioaepa.¹⁰ Uva oisi-a oiso osa iava reipa irara reo goru puraiva, oiso ra Lasaras tapo upoive.¹¹ Eake iava? Uvare riro irara rutu Jiu iava Lasaras-re rugooapaoro voea kavuiva reipa irara pris Jisas raga oirao piesa.

Jisas Jerusalem-ia Karero Viropa Oiso Osa King

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Oire uva vo vokia isivaaro riro irara Pasova vurei-ia tupaoro Jisas iava uvuiva oiso, Urioparoi vore Jerusalem-ia.¹³ * Osa iava sorapita raoro ouiva. Oa iava varava rerare korotosa avaaepa raivaaro. Oa iava raga piepaiva varava kaku piepaoro rerava oiso purapaoro, “Hosana! Ro vaisiaro kae piepe ira urioroi Reito Turaro vaisiaro-ia Isrel-pa irara reraaro King!”

¹⁴ Uva Jisas iriavu donki kakae kekereva. Oa iava oira ivara-ia paupaoro urioroepa oiso osa Tugoropa Vuku purapapeira,

¹⁵ * ‘O Saion-pa irara. Opeita uriripata. Visii reraaro King keketa. Eera-a ira urioroi aue-ia paupaoro donki kakae.’

¹⁶ * Oire uva rovoa-ia igei disaipel viapau oiso va vituaro-ia taraiiepa. Ari rera va torearo isivaaro iava Jisas keraria oureva.

Ovuuta-a eva oa-ia voveira ora rugorugoo pielepa vaore osa Tugoropa Vuku purapapeira rera iava. Osa iava tapo oirara ruture rugooiepa voeao oea orekerovu purapaiva vo rerare.

¹⁷ Tuariri Lasaras kopiiroepa. Oa iava tova-ia toureva. Uva riro irara Jisas tapo tupaiva ovusa Lasaras-re keeraroepa rera voveira tore pieoro. Uva va-a vao oa iava riro irara tavitavi iraopaaepa va iava vao oa purareva Jisas.¹⁸ Osa iava rera iava uvuiva oirara, uvare ravotoa purareva. Oa iava raivaaro rerava aivarosa avaaepa.¹⁹ * Uva oisi-a eisi osa iava voea raga Farisi ora reopaaepa oiso purapaoro, “Va eva keketavoi. Visiigoa voeare korukoru raga-pataveira, osa viapau. Uva oirara rutu rera raga sirova avaii.”

Oearovu Grik Jisas Keke Ruipapaaepa

²⁰ Oirara rutu Jerusalem iare ipaaepa Pautoa-pa lotusa vo vokia vao Tugoropa Voki Oovapa. Uva oearovu tapo Grik-pa irara voare ipapaaepa.²¹ Uva Grik-pa irara urioaepa Filip iare aue iava rera Betsaida vo Galili taere sovara-ia. Uva oiso rerare puraepa, “Auoro. Oiso ruipapaiei ra Jisas kekeio.”²² Oa iava Filip avaroepa Andru tavisia. Uva vaiterei rutu avasiepa Jisas tavisia.²³ Uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Easi Oirato Oviitoaro ragai vo vuutaaro-a vao oa pou piroi. Oa-ia keraria oupaavoi.”²⁴ * Oiraopavira rutu oiso osa vei tavipaavoi ragai vo vuutaaro iava oiso, Vosa wit takura viapau rasiua arore kovepe kopiisa vao, ra va raga kataia toupaveire. Ari ita, vosa kopiiro, oire voava voveira torero riro kouro aioara karekeoro.²⁵ * Ari ro ira ora rera iava tootoo-ia virivirioparo ira iava opesi ovoipere eera. Ari ro ira tootooaro vaterere vo oearovupa ragai vo ruipaoro sirova utupaoro, eera-a ira ora rera vao tootoo ourevere vao Tootoo Ovoi rutu. Oa viapau opesia vai.²⁶ * Vosa irai ragai vo kovoaro-ia pitureve, ira uvui iraopa ra ragai sirova uturo, oiso ra ragai tapo toupaveire, Kovopatoa oaa vo uva toupaveire. Vosa ro ira ragai vo kovoaro-ia pitupareve, irapa rei vaisi vaterereva Aite oaa taru.

Uvuipaai Ra Oirato Oviitoaro Vaisiaro Kae Pie Iraopaive

²⁷ * “Vo vokia ragai iava sopaua vavataei. Uva apeisi puraparai? E uvuiparai ra oiso vaio pasi purara, Aite vao verari oa ragai-ia karekesa auepai? Eke viapau uvuiparai

* 12:8: Diu 15:11; Mk 14:7 * 12:9: Mk 12:37 * 12:13: Sam 118:25-26; Jo 1:49 * 12:15: Sek 9:9 * 12:16: Mk 9:32 * 12:19: Jo 11:47-48 * 12:24: 1 Ko 15:36 * 12:25: Mt 10:39; Mk 8:35; Lu 9:24 * 12:26: Jo 14:3; 1 Te 4:17 * 12:27: Mt 26:38-39 * 12:28: Mk 1:11, 9:7

ra eisi purara? Viapau. Uvare va raga-a eva oare poura virovo vo vuutari-ia oia siraoa vo tavakaaro ouavere. ²⁸ ✧ Aite. Uvuipauēi ra ora vii vaisiario rei pieri oisi iavirava oiso.” Eisi osa puraroepa Jisas. Oa iava Pauto vo rearo vuvuiua iava varaepa. Oreoa-ia oiso puraroepa, “Tuariri ora ragai iava vaisia rei pieavora. Oire uva vorerivira ora ragai vaisiario rei piepaavoī rara.” ²⁹ Oirara voeao oea rera ruvara-ia tutuu pievira torepaaepa oea vo guruko uvuiva. Oa iava oiso puraepa, “Varakeoto ira pokoro viroi.” Ovusa oearovu oiso puraepa, “Iravu purapurapato enselto ira rera tapo ora reoparoi.”

³⁰ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai tauvasa oiso vo reo karekeeī. Viapau. Ari visii tauvasa-a. ³¹ ✧ Vo vokie Pauto oirara rutu voeao vo rasio-ia rovirieiparevoi. Vo vuuta-a vao oa-ia vo rasio vo pitupituaru vo goruaro tokoparevoi Seten vo goruaro-ia pute iraooro. ³² Vo vokie vo rasio-ia toupaa. Uva vovio utupauavi ragai kae pieivere ragai kotooro rara. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oirara rutu vo rugooroaro iuvavere ora ragai iare. Ra oisi iavirava ragai oirao pieive.” ³³ Uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera vo kopiiaro reesioro.

³⁴ ✧ Oa iava oearovu rutu rera vo rearo pukooro rerare oiso puraepa, “Igei oiso vo reo uvuiova Reo Taisi-ia, Krais oiso tovira rutu toupave. Uva eake-a vao oa vituaro iava oiso puraei, Oirato Oviitoaaro kae pieivere rera kotooro? Uva aa ro rutu-a ro Oirato Oviitoaaro, raa?”

³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva ora rerare, “Gare vuutavi raga-ia aviavia visii tapo toupavoi. Uva uvui iraoapai ra vo aviavio-ia vokata. Teapi rupa visii tavuruve. Ro ira rupa-ia vokapareve oire ra viapau taraiparo oiso, Ovu avaparoi. ³⁶ Vo osa aviavia vaviopavira visii tapo tovira toupai, oire uva uvui iraoapai ra vo aviavi oirao pie iraoa. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu kareketa, Visii-a aviavia-ia vokapa irara rutu.”

Riro Irara Rutu Jiu Viapau Oiso Jisas Oisoa Oirao Piepaive

Vo reo-a vao oa purarevoiva, Jisas voea kavuoro avaroepa voea osireliaro iava vatausa. ³⁷ Ari ita, rera oisoa siitue ragapave Jiu, ovusa riro ravotoro rutu pura ragapareve. Ovusa viapau rera oirao piepaive oisi iavirava. ³⁸ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava profetato Aisaia vo rearo oiraepa vao oa iava oiso puraroepa,

“Turaro Pauto. Irouto igei vo rearo oirao piepare? Irouto-a ro ira Turaro Pauto vo goruaro eveiparevoi? Viapau rutu oiso iraei.”

³⁹ Uva viapau oiso uvuipaavere ra Jisas oirao piepaive. Oa vituaro iava Aisaia oiso oreovu rigatoreva. Oa-ia oiso puraroepa, ⁴⁰ ✧ ‘Pauto voea osireliaro voosi ovoī piereva. Ora voea vo rugorugooroaro tapo tupareva. Osa iava viapau uvuipaaī ra oaravu avu vai kekepaive ora voea osireliaro iava. Ora vo vearo rugoo-ia voea iava sopaura-ia. Oire ra oisi iavirava viapau ora voea iava sopaura oaive porepaive. Osa iava viapau uvuiparai ra voea porete piepaa. Viapau rutu.’

⁴¹ ✧ Ari ita, voari tuariri Aisaia ira Krais vaaro keraria kekereva. Oa iava vo reo purareva rera ragare Krais.

⁴² Riro irara reipa irara Jiu iava rera oirao pieiva. Osa Farisi ragapa uriripaepa. Oa iava viapau ora voea vo oirao pieroaro iava tavitavipaaepa, uvare oiso rugoopaepa, Teapi vigei siguive Reo Taisi Uvupa Kepa iava Sinagog. ⁴³ Aue iava uvare oiso raga oisoa ruipa iraoopaave ra oirara voea vaisiario kae piepaive. Vo osa oisivi raga Pautoa-re oiso rugoopaave. Ra voea vaisiario-ia vearo vaisi purapareve.

Jisas Vo Rearo-a Vao Oa-ia Oirara Rovirieiveveva

⁴⁴ ✧ Oire uva Jisas rirovira rutu reooro oiso puraroepa, “Ro ira ragai oirao piepareve ira viapau oiso ragai raga oirao pieparevoi. Ari Aite tapo oirao pieparevoi ro ira ragai arureva vore. ⁴⁵ Ora ro ira ragai kekereve eera ita-a ira Aite tapo kekepare ro ira ragai arureva. ⁴⁶ Vo rasio iare oiso rutu urioraera osa aviavia vaore, oiso ra oirara rutu ragai oirao pieve. Ra oisi iava viapau oiso rupa-ia toupave. ⁴⁷ ✧ Vosa irai ragai vo rearo uvupareve, ra viapau va oirao piepareve va sirova utupaoro, eera-a ira viapau rovirieiavereva oiso osa ro reo rovirieipato. Viapau oiso ragai urioraera ra oiso toupaa, Oirara rovirieipato ragai. Viapau. Ari uriorae voea vorevira virivarisa rutu. ⁴⁸ Ro ira ragaire isivaparo vo rara viapau ragai vo rearo oupareve, ira rovirieiveveva ragai vo rearo raga vo Ovoioipa Voki-ia. Uvare ragai vo rearo, Oiraopa Reo rutu oa toupai oiso rutu osa reo rovirieipato. ⁴⁹ ✧ Viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava oiso reoreoparai. Viapau. Ari Aite-a ira ragai

✧ 12:31: 2 Ko 4:4; Ef 2:2 ✧ 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7 ✧ 12:38: Ais 53:1; Ro 10:16 ✧ 12:40: Ais 6:9-10
✧ 12:41: Ais 6:1-4 ✧ 12:44: Mt 10:40 ✧ 12:47: Jo 3:17 ✧ 12:49: Jo 14:31

siporeva. Eera ira ragai taviparevoi vo reoro ruture vara purapasa vara rutu tapo iava siposipopaoro. ⁵⁰ Taraiparai Aite vo reoaro-ia. Oa tootoo kareke piepaiveira vao Tootoo Ovoi vokiara rutu iarepa. Eisi osa iava vo reoro rutu varao purapaa oiso osa Aite varare puraroepa.”

13

Jisas Disaipel Irara Kokotoaro Sisureva

¹ Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaro kareke asavira touva. Uva Jisas taraiouva vo vuutao-ia oa karekei oa-ia vo rasio kavurevere Aitetoa iare avaro. Uva oisoa oirara kaviko iraopareve voeao rera voeao oea vo rasio-ia toupaveira. Okavikoa vao rera vaaro oa vo rutu tugurasa urioepa uva kopiioepa.

² Oire uva ovaiarovi aiopaoro toupaiava. Vo osa Seten ora rera vo rugorugooaro vuria tovo rovoreva Judas Iskariot sopaaro-ia ro Saimon oviitoaaro, oisore ra Jisas kosi pierve keripa irara vavaeoro iare. ³ Uva Jisas tarai rovroepa oiso, Aiteto orekerovu rutu vatereva rera vavaeoro iare. Uva vao-ia tapo oiso tarai rovroepa, Pauto Aite rera arureva oa iava urioepa vore. Ora uva vorevira voreroverea rara Pautoa iare. ⁴ Oire uva aiopa tapiva toreroepa varoa verasa ora rera iava vao oa-ia oisoa ora rakurakuparo. Oa iava aue taul oueva rera-ia tuusa. ⁵ Osa-a eisi osa pierveoiva, uuko ovi petoreva aue iare dis. Uva rovroepa igei disaipel kokotoaro sisupaoro. Uvare oiso rutu ora pieroepa, Akukutoavi raga kovopato. Uva voava igei kokotoaro posiposi piepareva vorevira taul-ia.

⁶ Uva Saimon Pita iare ora viruroepa. Oa iava Pita oiso rera akereva, “Turaro. E ragai kokotoaro tapo sisuparivoi?”

⁷ Oa iava Jisas rera oiso puraroepa, “Vao oa purapaavo iava viapau taraipavei. Utupavira oa-ia taraiuvere rara.”

⁸ Oire uva Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso ra ragai kokotoaro sisuri. Viapau rutu.” Uva Jisas oiso puraroepa, “Eakepa Pita? Vosa viapau vii sisura, ra viapau uvuipavei ra oiso toupai, Ragai reraaro disaipelto.” ⁹ Oa iava Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Egara. Ragai kokotoareiaro sisuri, ora vavaearei, ora kukue.”

¹⁰ Uva Jisas oiso puraroepa, “Ro ira ora rera iava varaua rutu sisu rovoreve ira sisigarue ovoiroi ita. Oa iava uvuiparoi ra kokotoaro raga ita sisureve. Ari ita, sisigaruevira toupatavo. Uva viapau oiso visii rutu-a.”

¹¹ Aue iava uvare tarairoepa ro-ia ira rera kosi pieparevoi rara keripa irarapa. Uva

va-a vao oa iava oiso puraroepa, “Viapau oiso visii rutu sisigaruetai.”

¹² Oire uva Jisas voea sisu rovorevoiva, vorevira varoa-ia ora rakurakuroepa. Oa iava vorevira pauroepa. Uva voea akereva oiso, “E vao-ia taraipatai oa puraavo visii-ia?” ¹³ Oire uva, ragai vaisipataveira oiso, Tisato, ora oiso, Turaro. Uva vearovira rutu-a, uvare oisi eisi purapataveira ragaire. Osa raga ita-a eisi osa toupavo. ¹⁴ Oiraopavira rutu, uvare Turaro-a ragai, ora Tisato. Ragoa visii iava kokotoaro sisuavo. Oire uva visii tapo ita uvui iraopatai ra ora visii araoko iraraoro kokotoaro tapo oisi sisupata. Ra voeapa ora vaisiaro oavisii gare piepata. ¹⁵ Uva visii tapo uvui iraopatai ra oisi ragavira vovevira oisi piepata, oiso osa va vao ovoovira puraavo visii-ia. ¹⁶ Oiraopavira visii tavipaavo oiso, Kovopato viapau putepareve rera reraaro-ia reito. Ora ro ira okovovu iare avaro, ira viapau oiso uvuipa ra roari-ia putepareve ira rera arurevora, avaro. ¹⁷ Uva vo ovoovo-ia taraitai oa puraavo visii osireiaro-ia. Oa iava uvuipatai ra va sirova utupaoro oarai purapatavora, roru iraopata.

¹⁸ “Viapau oiso visii ruture oiso purarai. Ari ragai voeao-ia taraiparai oea ora raga reereesiava ragai voeao. Ari ita, uvare va vao oare Tugoropa Vuku oiso puraeapa oa oiraoperea rara. Oiso osa Tugoropa Vuku-ia oiso purapai,

‘Ro ira ragai tapo bret iava aioroera ira kokotoarei kae pierve ragai-ia tasisa.’

¹⁹ Uva va vao kareke asavira toupai osa rera iava visii tavipaavo. Uvare oisi karekepere rara. Ra oisi iavirava ragai oirao pieta ragai raga ita vao-ia Kraits.

²⁰ Oiraopavira visii tavipaavo oiso, Vosa aa ro avuo ro ira kovopatoa oare veoro vovou rutu purapareve ro ira arua, ira ita veoro vovou rutu purapareveira ragai tapo-ia. Oa iava ita rera vegei-ia ora Aite tapo-ia veoro vovou rutu purapareveira.”

Judas Jisas Vatesa Aueparoeapa Keripa Irara Vavaeoro Iare

(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Oire uva Jisas sopauaro vavata iraoepa. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Travu epao visii iava ira ragai kosi pieparevoi keripa irarapa rara.” ²² Uva oisi-a eisi osa puraroiva, igei raga disaipel ora igeiva vurapaiova tuupavira oiso purapaoro, “Viapau taraipavei irouto-a”.

²³ Uva ragai Jon rera reraaro disaipelto Jisas kopukopuaro-ia otarapaoro pauparaepa. Ragoa oisoa kaviko iraopareve

☆ 13:2: Mk 14:10 ☆ 13:3: Hi 2:8; Jo 8:42 ☆ 13:8: Jo 3:5 ☆ 13:13: Fl 2:11 ☆ 13:14: 1 Pi 5:5 ☆ 13:15:

1 Pi 2:21 ☆ 13:21: Jo 12:27

rera Jisas. ²⁴ Osa iava Saimon Pita kukue pikuroo ragaire oiso puraroepa, “Rera akeri. Iroure eisi puraroei?” ²⁵ Oa iava rera kopukopuaro iare tutuu pieoro rutu ogaga visivi oiso rera akeava, “Turaro. Iroure eisi puraroei?” ²⁶ * Uva Jisas oiso puraroepa, “Aioa vai tovopaavoi tapi rovu-ia. Ra rera vatea ro raga ita-ia.” Osa iava aioa tovoreva kap-ia. Oire va ouoro va vateveva Judas-pa Saimon Iskariot oviitoaaro.

²⁷ * Oire uva Judas aioa ourevoiva, Seten rera sopauaaro-ia ora kiuroepa. Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Vosa va pura ruipapau. Uva uvui irapauei ra ikauvira raga va purari.” ²⁸ Uva viapau oiso irai tebol ruvara-iavi paupaoro oisi iava vo reo vituaro-ia tarairoepa oreoa purareva Judas-re. ²⁹ * Uva oearovu igei iava disaipel oiso keapaaepa vao iava, uvare Judas moni bokis-ia pitupareveira. Oa iava oiso keapaaepa, Jisas rera taviparevoi orekerovu avu vai vorivorisa Tugoropa Vurei iare. Eke oarai vatevatesa apota irarapa. ³⁰ Uva Judas aioa ourevoiva, ikauvira kosi ovoiro viropa ovusa rupa ovoiepa.

Airepa Reo Taisi

³¹ * Uva Judas kosiro viroiva, Jisas oiso puraroepa ora rera raga vaisipaoro, “Vaviopavira Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto keraria vo goruaro ourevoi, uvare Pauto vo kerarioo rera-ia karekei.” ³² Vosa ragai Oirato Oviitoaaro Pauto vaaro keraria vo goruaro kareke piea oirarapa, ra Pauto ita ragai vo kerarioo vo goruaro tapo kareke piererve poeravira oirarapa. Ra torevokovira Pauto oisi piererve, uvare ragai vo kerarioo vituaro rera-ia toupaveira. ³³ * Oviirara oaa. Gare visivi raga visii tapo tupaavoi. Uva ragaire taraa ragapatavere. Oiso osa Jiu taviava oiso-ia osa visii tavipaavoi tapo. Viapau rutu uvuipatai ra voare avata vo uvare avaparai. ³⁴ * Visii vateavoi airepa reo goru. Oa-ia oiso purarai, Ora visii iava sopaura rutu vatepata araoko irara oavisiipa siraopaoro. Oiso osa ragai ita ora ragai iava sopaura rutu vate rovoavora visiipa siraopaoro. Eisi raga ita osa uvui irapatai ra ora visii araoko iraraaropa siraopata. ³⁵ Vosa araoko irara oavisiipa siraopata. Oa iava uvuipai ra oirara rutu oiso taraiapaave, Visii-a ragai voeaaro rutu disaipel irara.”

Jisas Pita Tavipareva Oiso, Ragaire Isi-vauvere Rara.

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ * Oire uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Ovu-a vo uvare avauvere?” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “Vo uvare avaravere, uvare viapau oiso uvuipauaei ra ragai sirova voare utuu. Ari ita, voari utupavira ragai sirova utuuvare.”

³⁷ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Eake iava viapau uvuiparai ra vii sirova utura? Uvare ora ragai iava tootooa oaa vikisa aueparai vii tauvaoro.”

³⁸ * Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “O ari ragai tauvaoro ora vii vaaro tootooa vikirivere, eke? Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavoi. Vo osa kookai gau asavira toupavere, ovusa ragai vaisiario vatauri vo peva piepa taeta-ia.

14

Jisas-a Raiva Tootoo Vatepa Vore Aiteto

¹ * “Opeita visii iava sopaura oavisii sir-aopape. Ari Pauto oirao piepata ora ragai tapo ita. ² Vo Aite oaa vo kepaaro-ia o-ia riroara rutu toupaveira tugitugiara. Vosa viapau oisi eisi toupaviri, ra viapau oiso visii tavi rovoavori. Ari oiraopavira avaparai visiipa uruia ravaasa. ³ Oire vo osa avaparai visiipa uruia ravaasa, uva voava vorevira voreraverea visii ou piesa. Ra ragai tapo touta voa. Osa-a eisi osa vo uruia eva touavere. Oa-ia ita visii tapo ragai tapo toupavere. ⁴ Uva taraiapai raiva-ia vo urui iare vao oa iare avaparai.”

⁵ Uva Tomas oiso rera akereva, “Turaro. Ovu-a vo uvare avapaei? Viapau oiso igei taraiapai. Apeisi ragavira iava uvuipaei ra vo raiva-ia taraiiio eva voare?”

⁶ * Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita-a vao-ia raiva, uvare ragai-a Oiraopa Rutu vituaro. Ora ragai-a Tootoo tapo vituaro rutu. Viapau irai uvuiparoi ra oraivai raga iava Aite-ia pouro viro. Viapau rutu. Ari vo raga ragai. ⁷ Vosa ragai-a taraiapataeri, ra oisi iavirava Aite oaa-ia tapo taraiapata. Oire uva vaviopavira rovota rera-ia taraiapaoro. Uvare ita rera kekepareveira.”

⁸ Uva Filip oiso rerare puraroepa, “Turaro. Igei kareke pieri Aiteara iava. Ra oisi iavirava igei vo ruiparoaro uvui piererve.”

⁹ Jisas rerare oiso puraroepa, “Filip. Riro kaekae vuutaro rutu-ia oisoo visii tapo toupaa, osa viapau ragai-ia taraiapau, raa? Ro ira ragai kekepareve, eera ita-a ira Aite tapo kekepareveira. Uva apeisi iava oiso purarai, Igei kareke pieri Aiteara iava? ¹⁰ * Easi viapau vai ragai oirao pieparaveira vo osa Aite tapo toupaveira, ovusa ita Aite oaa ragai tapo toupaveira, raa? Vo reo oa

* 13:26: Jo 6:71 * 13:27: Lu 22:3 * 13:29: Jo 12:5-6 * 13:31: Jo 7:39; 1 Pi 4:11 * 13:33: Jo 7:33-34
 * 13:34: Lev 19:18; Jo 15:12; 1 Jo 2:7, 3:11, 4:10 * 13:36: Jo 21:18; 2 Pi 1:14 * 13:38: Jo 18:27 * 14:1: Jo 16:23-24 * 14:6: Jo 10:9 * 14:10: Jo 10:38, 5:19, 12:49

vatepaaveira visiipa, uva viapau oiso va purapaaveira ora ragai raga vo rugorugooaro iava. Easi Aite ragai tapo toupaveira ira ora rera vo kovoroaro purapaveira.

¹¹ Ragai vo reoaro oirao pie iraoa aue-ia uvare Aite-ia toupaa, ovusa Aite ita ragai-ia toupave. Vosa vo reopa viapaeri, oire ra vo kovoro ruture rugoo iraopata oara purapaaveira. Osa iava uvuipatai ra vo kovoro iavirava ragai oirao piepata.

¹² “Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Vosa irouto ragai oirao piepareve vo kovoro iava oara purapaaveira, ira-a tapo ita eera ira uvuiparoi ra oisi vara purapave. Ari ita, oa iava uvuiparoi ra pute pievira rutu okovorovu riroara purapave. Oire vo kovoro evara vo kovo-ia ragai vaaro puteve. Eake iava? Uvare avaparai Aite iare. Ra voa toupao Tugoropato Uraurato vara pieavere visii tauvapasa. ¹³ * Ra varao orekerovu rutu oarare variripata ragai vaisiario-ia oara-ia uvuiparai ra vara purapaa. Osa iava uvuipai ra Aiteto vo kerariaro goruaro karekepe ragai iavirava. ¹⁴ Vosa ragai vaisiario oirao piepaoro variripata orekevure, ra va puraa taru.

Jisas Reo Ovoi Puraveira Vorevira Tugoropato Uraurato Vara Piesa

¹⁵ * “Vosa ragai kavikopaoro ragaipa ora visii iava sopaura oavisii rutu vatepata, eva-a oa iava ragai vaaro reo goru sirova vearovira rutu utu iraopatavere. ¹⁶ Oa iava uvuiparai ra varirira Aite iare. Ra oisi iavirava visii vatevere iravu visii Tauvapato visii sopaura oavisii goru piepaoro vokiara rutu-ia. ¹⁷ * Ro-ia Tugoropato Uraurato Oiraopara Rutu Kareke Piepato. Ira-ia viapau uvuipaai oirara rutu iava oearovu vo rasio-ia ra rera viapau oupaive, uvare viapau rera eveipaiveira, ora viapau rera-ia taraipaaveira. Ari ita, visii raga rera-ia taraipataveira. Eake iava? Uvare visii tapo toupaveira osa iava visii sopaaro-ia toupave.

¹⁸ “Teapi keapata oiso, Visii kavupaavoi, ra oiso rutu toupata osa virakoi kakaero. Viapau. Ari visii iare vorevira voreraverea rara. ¹⁹ Tutuu piepai ra oirara rutu voeao vo rasio-ia tou irara viapau ragai kekeive vorerivira. Ari visii raga taru ragai kekepatavere ragoa tootoovira toupaa. Eva-a oa vituaro iavirava visii tapo ita tootoovira toupatavere. ²⁰ * Ovokia-ia eva taraitavere oiso-ia, Ragai Aite tapo ora tavosiparai. Ra ita ragai tapo ora tavosipata, ovusa ragai ita visii tapo ora tavosipara. ²¹ Ro ira ragai vaaro reo goru oureve ra oisi iavirava vearovira rutu va sirova utuparo, ira-a eera ragaipa ora

rera iava sopaua rutu vateparevoi ragai kavikopaoro. Ora ro ira ragai kavikopareve, ira ita kavikopareverea Aite. Ora ragai tapo ira tapo kavikopaaverea rera iare roroiovira rutu ora karekepaoro.”

²² Osa-a eisi osa puraroepa Jisas. Uva iravu raga Judas viapau oiso ro-a Iskariot, ira Jisas-re oiso puraroepa, “Turaro. Apeisi iavirava igei iare roroiovira ora karekeveverea, vo osa oisi eisi viapau roroiovira ora karekeu oirara rutu-ia voeao vo rasio-ia?” ²³ * Jisas rera vo reoaro pukoooro oiso puraroepa, “Vosa ro ira ragai kavikopareve, ira-a eera vearovira rutu ragai vo reoaro sirova utuparoi. Oa iava Aite rera kavikopareverea. Osa iava vegei aaorei rutu rera iare urioveare rera tapo toupasa vokiara rutu-ia. ²⁴ Ari ro ira viapau ragai kavikopareve, ira-a eera viapau vearovira ragai vo reoaro sirova utupaveira. Oire uva vo reo-ia vao-ia oa uvutavoi viapau oiso ragai vo reoaro-a. Ari Aite vo reoaro-a ro ira ragai arureva vore.

²⁵ “Tou visivi visii tapo toupao visii tavipaavoi varao iava. ²⁶ Ari ita, Tauvapato rutu ro Tugoropato Uraurato ira ragai vaisiario-ia arurevere Aite. Eera ira visii tarai pieparevere orekerovu rutu-ia. Ora visii vo rugorugoooro toretore pieparevere. Oire ra oisi iavirava vo reoro ruture rugoopata oara vatepaaveira visiipa.

²⁷ * “Visii kavusa aueparai. Ra oisi iava visii vatea gavaure vovou vaore, oiso ra visii-ia toupave. Eva gavaure vovou oa vatepaavoi visiipa ragai vaaro. Viapau oiso visiipa vao oiso gavaure vovou vateavoi osa voeao oirara vo rasio-ia visiipa gavaure vovou vate ragapaiveira. Opeita visii iava sopaura oavisii vavata ragapape. Ora opeita uriripata. ²⁸ Vo reo uvutavoi ita oa vateavoi visiipa oiso, Visii kavuavoi avaooro, oa iava vorevira voreraverea. Vosa ragaipa sirao rovotaeri, oa iava uvuipatai ra ragai-ia rorupata ovusa Aite oaa iare avara. Ra voa toupao visiipa Tugoropato Uraurato vara pieavere. Ari ita, Aite reiparoi rutu. Ira ragai-ia putepareveira. ²⁹ Va-a vao oa pou viro asavira toupavoi oa iava vo vokiio visii taviavoi. Oa-a eva vovio utupa visivi karekepere taru vo osa Aite iare avara. Ra oisi iavirava taru ragai vo reoroaro oirao pieta.

³⁰ “Viapau oiso vorevoreripavira visiipa riro reoro vai rutu purapaa. Eake iava? Uvare vo rasio vo pitupituro goruaro, rera raga-a Seten ira urioroi. Ira viapau rutu uvuiparoi ra ragai vo goruaro-ia putepareve. ³¹ Ari ita, uvare oiso ruipaparai ra oirara voeao vo rasio-ia taraiaive,

* 14:13: Je 1:5; Jo 15:16 * 14:15: 1 Jo 5:3 * 14:17: Jo 16:13; 1 Jo 4:6; 1 Ko 2:14 * 14:20: Jo 10:38 * 14:23: Re 3:20 * 14:27: Kl 3:15

Ragai Aite oaa kaviko iraopaavoi. Oa iava oisi piepaaveira oiso osa Aite ragai tavipareveira. Oire toreta ra vova avavio.

15

Jisas Ira-a Wain Ova Rutu

¹ * *“Ragai-a wain ova oiraopa ova. Ari Aite oaa-a vo kovo tokipatoa rutu.* ² Oirara voeao oea ragai oirao piepaaveira oea oiso rutu toupai osa sipukau raoro ragai iava oraoroa kuepapeira. Ari ro ira viapau ragai oirao piepareve, ira tokorevere Aite oiso osa rurui raoro oara tokopareveira ro kovo tokipato. Oire uva ro ira oirao pie vovou purapareveira, ira sopaaro iava oru-goorovu vuri rugooro oaive verapareveira Aite. Oiso ra rirovira rera vo kuearo kareke piereve aue oirao pie vovouaro-ia. Oiso rutu osa ruipapaoro ro kovo tokipato evao raoro tokopareve. ³ Uva visii sopaaro iava vuri rugooro oavisii vera pirora aue iavirava Tugoropa Reo, oreoa iava visiipa siposipopaavora. ⁴ * *Ragai tapo ora tavosipaoro toupata. Ra ragai tapo ita visii tapo ora tavosipaoro toupaa. Uvare viapau raa kue oupai vosa viapau evaova varaaro-ia toupave. Oiso rutu osa visii visiigoa viapau uvuipatai ra oirao pie vovouro purapata vosa viapau ragai tapo ora tavosipaoro toupata.*

⁵ * *“Ragai-a wain ova rutu. Ari visii-a raora. Ro ira ragai tapo ora tavosipaoro toupave ovusa ragai tapo ita rera tapo ora tavosipaoro toupaa, ira-a eera ira rirovira rutu aio kue purapareveira. Ari vosa viapau ragai-ia toupata, oa iava viapau oiso uvuipatai ra oavu avu vai purapata. ⁶ Vosa viapau irai ragai tapo ora tavosiparo, ira taru eera verarevere Aite oaa oiso osa evao rao vao oa erakope. Ra va iava vo raoro guruguruive vara-ia vikisa tuitui kasi-ia vara kasioro.*

⁷ * *“Vosa ragai tapo ora tavosipaoro toupata. Ora vosa ragai vo rearo visii-ia toupave. Ra oisi iavirava uvuipai ra variripata visii vo ruipaaro arova katai vovou purapaoro ragai-ia. Ra va iava visii vo ruipaaro uvureve Aite oaa va purasa. ⁸ Vosa rirovira rutu aio kuero vai purapata, ovovoua iavirava eva eisi vuurapa vaisi oupareveira Aite. Osa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai voeaaro visii disaipel. ⁹ Aite ragai kavikopareveira. Eisi raga osa visii kavikopaaveira. Oa iava vokiara rutu-ia uvuipatai ra oiso toupata, Ragai voeaaro rutu oea kavikopaaveira. ¹⁰ Vosa vearovira rutu ragai vaoro reo goru sirova utupata, eva-a oa iava uvuipatai ra ragai vo siraoaro sovara-ia toupata. Oiso raga ita*

osa Aite vaoro sirova reo goru vearovira utupareveira. Oa iava rera vo siraoaro sovara-ia toupaveira. ¹¹ Oiso ruipaparai ra ragai vo roruaro visii-ia toupave. Ra oisi iavirava vo roru eva visii sopaaro agasi piepaive rutu. Eva-a oa vituaro iava vo reo purapaavoi visiire.

¹² * *“Ragai vaoro-a vao reo goru oiso toupaveira, Ora visii araoko iraraviaro kaviko iraopata. Oiso osa ragai ita visii kaviko iraopaaveira. ¹³ * Vosa irai ora irai iava tootoa vaiaro vikireve ora irai vate irara vaiaro tauvaoro, oire uva viapau oiso ovovouiei siraoa vovou vai oa vao-ia putepaaveira. ¹⁴ Vosa oiso rutu piepata osa visii tavipaavoi, oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai vate iraraoro rutu visii. ¹⁵ Kovopa irara viapau uvuipaai ra vao-ia taraipaave oa purapareve voea reitoaaro. Eisi osa iava oisi viapau visii vaisipaavoi vorerivira oiso, Kovopa irara. Aue iava uvare reora rutu vateavora visii siposipopaoro aue iava Aite. Oreoroa ouava rera ruvara-ia. Eva-a oa iava oiso visii vaisipaavoi, Vate irara oaa.*

¹⁶ * *“Viapau oiso ora visiipa ragai reesitava. Viapau. Ari visii ora ragaipa ropooro visii reesiava ragai raga. Oa iava visii tovoava kovoa-ia. Osa iava uvuipatai ra avataera, aio kuero purata. Osa iava visii vo aoroaro uvuipai ra toupave opesi asavira. Eisi piepaoro uvuipatai ra ragai vaisiaro-ia variripata Aite iare. Ra visii vaterere oavu avu vai. ¹⁷ Visii vateavora reo goru vaore, oiso ra ora visii araoko iraraviaro kavikopata.*

Rasitoa-ia Tou Irara Disaipelva Keri-paaverea

¹⁸ * *“Vosa oirara voeao vo rasio-ia visii keripaave, osa iava uvuipatai ra taraita oiso, Oea-a evoea ragaiva keru rovoaera rorovira. ¹⁹ * Vosa visii vao vo rasio rutu iava-a voea, ra oisi iavirava visii agiagi-paive oearovu. Vo uvare visii-a voea iavapa irara. Ari ita, viapau oiso visii-a vo rasio iava. Viapau. Aue iava uvare visii reesiavora oiso ra vo rasio vo pitupituaru kavuta. Eva-a oa iava oirara voeao vo rasio-ia visii ora keripaaverea. ²⁰ Vearovira rutu vo reore rugoo iraopatavere oa puraavoi visiipa oiso, Viapau oiso kovopato rera reitoaaro-ia putepareveira. Osa-a eisi osa iava voea evoea oisoa ragai upopaive, eisi raga osa visii upopaivere. Ari ita, vosa ragai vo reoro sirova utupaaeri, oire ra oisi raga ita visii vo reoroaro sirova utupaave. ²¹ Ari viapau taraipaaveira Aite-ia ro ira ragai arureva vore. Ra oisi iavi-*

* 15:1: Ais 5:1-7; Esi 19:10 * 15:4: 1 Jo 2:6 * 15:7: Jo 14:13 * 15:13: Ro 5:7-8 * 15:16: Jo 6:70

* 15:18: 1 Jo 3:13 * 15:19: Jo 17:14

rava keapaoro ragai vaisiario-ia visii-ia vuri vovouro purapaive.

²² * “*Vosa viapau oiraopavira urioraeri voeapa siposiposa, eva-a oa iava viapau vuriara vaieri voea-ia. Ari ita, urioraera voea oiraopavira siposipopaoro ragai vo kovoaro vituaro iava. Osa viapau vo siposipo oirao pieive. Eva-a oa voea vo vuriaro vituaro. Oa roroiovira toupaveira.* ²³ Ro ira ragaiva keriparo, eera ita-a ira Aite tapova ora keriparoveira. ²⁴ Ari ita, okovorovu rutu oara oisoa viapau oearoi tuariri purapaive okovoroa puraa-voara voea rutu vuutaaro-ia. Oiraopavira rutu vosa viapau vo kovoro puraavori, ra oisi iavirava viapau vuriara vaipe voea-ia. Ari ita, vo osa vo vokie vara kekeivora uva ragaiva ora keripaa ora Aite oaa tapova. Eva-a ita voea vo vuriaro vituaro. ²⁵ * Uva voea vo pitupituroaro iavirava vo reo oiraopavira karekepa o rigatoiva vo voea vaaro-ia Reo Taisi. Oreoa vao oa oiso toupai, Ragaiva keru ragapaa.

²⁶ * “*Ro visii Tauvapato ira epao Aite tapo uvava rera aruavere, ra urtorio visii iare. Eera Tugoropato Uraurato Oiraopa Rutu Kareke Piepato varao Pautoa iava. Ira Aite tapo toupaveira uvava uriorovere ragai iava oiraopavira siposiposa.* ²⁷ Visii tapo ragai iava oiraopavira siposipopatavere. Uvare tuariri visii ragai tapo oisoa toupata voari rovoa-ia ovusa kovoa rovoava. Oa iava vo voki-ia rekasisa voava uriotaerao oa-a vao-ia.

16

¹ * “*Visii taviavora ragai vo reoroaro iava, Teapi visii varaaro oirao pie vovouro oavisii kovepe opesioro.* ² * Vo osa visii sigupaivere vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea vaaro. Osa raga ita visii piepaiverea visii upopaoro vo vuutarori-ia oara uriopaperea. Ra oiso keapaave, Vearo kovo purapaivoi Pauto vaaro. ³ * Viapau oiso Aite-ia taraipaaveira. Ora viapau oiso ragai-ia tapo taraipaave. Eisi osa iavirava vo vovouro purapaiverea visii-ia. ⁴ Ari ita, visii oisoa tavipaa vara iava oara utupaua karekepaperea. Oa iava varare vorevira rugorogopataverea, vo uvare vara iava visii tavipaaveira.

Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro

“*Tuariri oisoa visii tapo toupaa. Osa vituaro iava eisi viapau oisoa visii tavipaa va iava vao.* ⁵ Uva vaoviopavira avaparai ro iare ira ragai arurevoiva, vore urioraepa. Uva viapau oiso irai visii iava ragai akeparevoi oiso, Ovu iare avapauei? ⁶ Viapau.

Ari ragai raga vo reo puraavoiva, visiire sopaura oavisii vavatapai siraopaoro. ⁷ * Oiraopavira rutu oiso visii tavi iraopaavoi, Visii arova avaparai visii tauvasa. Oire vosa viapau avara, ra va iava viapau irai urioro visii tauvasa. Ari vosa avaparai, osa iava visii iare rera aruavere ra urioro eera visii Tauvapato visii soporepasa. ⁸ Uva uriorovere, ra oirara rutu voeao vo rasio iava tarai iraoaverea vuri vovouro rutu vituaro-ia voea varaaro, ora vao torevoko vovou rutu vituaro, ora kort vituaro-ia oira roviriei pitupitu Pauto vaaro, vo rara voea soporepareve. ⁹ Oire uva ora voea vo vuri vovouroaro vituaro-ia taraipaavere. Oa vituaro oiso toupai, Viapau ragai oirao piepaiveira. ¹⁰ Oirara rutu vo rasio-ia oea vearovira ragai-ia taraipaavere oiso, O ita, ari torevokotoa rutu-a ro Jisas. Aue iava uvare avaparai vore Aite oaa ruvaraa. Ra viapau vorerivira ragai kekepata. ¹¹ * Ari oira roviriepa pitupitu iava voea soporepareverea ro Tugoropato Uraurato. Aue iava uvare Pauto Seten vo goruaro rovirieioro va putereva, uvare rera raga Seten vo rasio vo pitupituroaro vituaro.

¹² * “*Ari ita, riro reoro rutu epao oarava toupaa. Uva oiso ruipaparai ra visiipa tavitavira vara iava, osa viapau. Uvare viapau oiso uvuipatai ra vaoviopavira vo reoro outa. Teapi visii iava sopaura oavisii vavatapape rutu.* ¹³ * Ari vosa oiraopa reoa rutu vituaro urioro, rera ro Tugoropato Uraurato ira oiraopa reo rutu iava visii soporeparevere. Ra viapau oiso ora rera raga vo rugorugooroaro iava reoreoparo. Viapau. Ari vo reo-a oa uvureve Pauto ruvara iava oa siposipoparevere. Oire ra oisi visii tavitavipaoro varao iava oara karekeperea utupaua visii soporepareve. ¹⁴ Ira ragai vo vovouaro-ia taraipaoro va iava visii soporeparevere. Osa-a eisi piepaoro ragai iava rei vaisi kareke pieverea rara. ¹⁵ * Orekerovu rutu Aite varaaro oara-a evara ragai raga ita varaaro. Eisi osa iava oiso purarai, Ira ragai vo vovouaro ouoro va iava visii siposipopaoro visii soporeparevere ragai iava.

Tavaka Vovou Ora Siraopa Vovou Roruvira Ora Poreperea

¹⁶ * “*Gare vuutavi raga ra viapau ragai keketa vorerivira. Oire uva ita utupa visivi aia ragai keketavere ita rara.* ¹⁷ Uva oearovu disaipel voea raga ora reopaoro oiso purapaepa, “*Aa vao rutu-a vo reo vao vituaro oa purerevoi vigeire? Oa-ia oiso puraroi, Gare vuutavi raga, ra viapau vorerivira ita ragai keketa. Uva ita*

* 15:22: Jo 9:41; Ro 1:20 * 15:25: Sam 35:19 * 15:26: 1 Jo 2:1, 5:7 * 16:1: Jo 15:18-27 * 16:2: Ap 26:9; Ais 66:5 * 16:3: 1 Jo 3:1 * 16:7: Jo 7:39, 14:16, 26, 15:26 * 16:11: Jo 12:31 * 16:13: Jo 14:17, 26

* 16:15: Jo 17:10

gare vuutavi raga pere, ra utupauvi ita ragai keketa. Uva oiso tapo pura, *Aite iare avaparai.*" ¹⁸ Oire uva oiso puraaepa, "Gare vuutavi raga-a oa iava oisi taviroi. Oa apeisi ragavira toupai? Vigei viapau oiso taraipeviei vo reo vituaro-ia eva oa purarevoi."

¹⁹ * Oire uva Jisas voea vo rugoaro ou ovoireva vo osa rera akesa auepaaepa. Oa iava oiso puraroepa, "*Asi visii vai pasi ora akeakepatai vo reo vituaro oia puraravoi. Oa-ia oiso purarai, Gare vuutavi raga toupai, ra viapau ita vorerivira ragai keketa. Uva ita, utupa visii rara ragai ita keketa.*" ²⁰ * Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Utupaua gaupatavere sirao pievira rutu. Vo ovusa oirara rutu voeao vo rasio iava rorupaive. Ora tapo osa visii iava sopaura vavata iraope siraoa iava. Oire uva vo sirao-a eva oa roruvira rutu ora porepere taru. ²¹ * Vosa riakova kaka kavausa auepao, oire ra ora oira vo vuutaaro-ia taraio oiso, Karekeei ragai vo vuutaaro. Oa iava rirovira rutu siraoapa. Oire ra va isivaoro iava kakaeto kavaveve. Ra viapau oiso evo upiare vorerivira rugoo oa purave. Viapau. Ari roru iraoepave kakaeto raga-ia ro ira karekero. ²² Oiso ita osa vaoviopavira siraoapatai. Ari utupavira vorerivira visii kekeavere. Ra oisi iavirava sopaura oavisii visii iava roru iraope. Osa iava eisi viapau oiso irai uvuiverera ra visii iava vo roru eva verareve. ²³ Oire uva vo voki-a eva oa-ia viapau oiso ragai akepatavere oavu avu vaire. Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, Aite oia iare variripata ragai vaisiara oirao piepaoro. Ra visii taru vara vaterereve. ²⁴ * Voari tuariri uva viapau oisoa variripata ragai vaisiara oirao piepaoro orekerovu avu vai oupasa. Oire vo vokie uva variri iraoapatavere, oisore ra oisi iavirava oaravu avu vai oupata. Osa-a eisi osa vituaro iava visii iava sopaura roru iraopevira rutu.

Jisas Rasito Vo Vovuaro-ia Putereva

²⁵ * "*Ragai oiso vo reoro puravoi visii ire ruuvira. Uva utupau viapau oiso vorerivira ita visiere oisi ruuvira reoravere. Viapau. Ari visii evoa aviavi pievira raga taviravere Aite iava.*" ²⁶ Uva vo voki-a eva oa-ia ragai vaisiara oirao piepaoro variripatavere. Uva viapau oiso visii tavipaavoi, Ragai raga Aite iare variripavere, oisore ra visii tavvapareve. ²⁷ * Viapau. Ari Aite raga visii kavikopareveira. Uvare visii raga-a ita vao visii raga raga raga raga raga. Oa iava ragai oirao pietavora vao iava osa Aite tapo toupavoi, urioraera vore. ²⁸ *

Uvare tuariri rutu Aite tapo oisoa toupaa. Oa iava rera arova urioraepa vore rasio-ia. Uva vo vokie-ia vo rasio kavuoro Aite iare voreparai."

²⁹ Oire uva igei disaipel rerare oiso puraaepa, "Tu, vo vokie-ia aviavi pievira tavitaviu. Viapau oiso ra ruuvira raga reopau. ³⁰ Uvare oiso taraieie, Viapau oiso vearere tue rovopau oearoa vii akesa auepave. Viapau. Ari vii auero rutu-ia tarai iraoepave. Eva-a oa vituaro iava vii oirao piepaoveira rutu oiso, Viigoa vo Pautoa tapo tourivoiva, uriouepa vore."

³¹ Oa iava Jisas oiso igei akereva, "*E vo vokie-ia oiraotai rutu, raa?*" ³² Uvuta. Vuuta vao-ia tutuu pievoi vore oiso ra karekepe. Iu. Karekepe oivoie vo vokie oia-ia visii tariopavoi rara vorare visii vo uruoro-ia roopavira. Uva ragai kavupatavoi ovusa ragai raga toupaa. Ari ita, uva viapau oiso ragai raga toupavere. Viapau. Ari ragai tapo toupavere Aite rara. ³³ * Uva oiso ruipaparai rutu ra ragai tapo ora tavosipata. Osa iava sopaura oavisii uvuipai ra gavaurevira toupave. Eisi osa iava vo reo visiere puravoi. Oiraopavira uvare vo rasio-ia tou irara visii riroa rutu tavaka siraoa vatepaiverea. Osa iava uvuipatai ra tuvuu vovuvira rutu goruvira toupata. Uvare ragai vo rasio vo vovuaro vo goruaro-ia pute iraoavoi."

17

Jisas Ora Rerapa Varirioepa

¹ Oisi-a oiso osa puraroepa Jisas. Oa iava vuvuuu taraaro oiso puraroepa, "*Aite. Ragai vo vuutaaro-a vao pura piroi. Osa iavirava uvuipau ra ragai vaisiara kae pieri. Eisi osa iava ragai vii Oviitoaro vii vaisiara kae piepaavere.*" ² * Uvare ragai vateriva reesia oiso ragai reesiro, Ragai-a oirara rutupa reipato. Osa iavirava uvuiparai ra oirarapa Opeisi Asa Tootoo vatepaa voeao oia ragaipa vateriva. ³ Oa-a vao Tootoo Ovoi oa oupaivere vo rara vii-ia tarai rovopaave oiso, Vii-a Kataitoa raga Pauto, Oiraopatoa rutu. Ora vo osa ragai-ia tapo tarai rovopaave, Ragai Jisas Kraisi raga aruriva vore.

⁴ "*Vii vaoro keraria vo goruaro kareke pieavora vo rasio-ia. Okovo-a vao vateriva ragaipa va purasa oa opeisi pieavoi.*" ⁵ * Aite. Voari tuariri rutu uva rasito kareke asavira toureva, ovuuta-a eva oa-ia vii tapo toupao oisoa oisi rei vaisivira toupaa. Uva vo vokie-ia oiso ruipaparai ra vo vaisi raga ita eva reia vateri ragaipa vo vegei vo touaro-ia.

* 16:19: Mk 9:32 * 16:20: Lu 23:27; Jo 20:20 * 16:21: 1 Te 5:3 * 16:24: Jo 15:11 * 16:25: Jo 10:6; Mt 13:34 * 16:27: Jo 14:21, 23 * 16:28: Jo 13:3 * 16:33: Kl 1:20; Ro 8:27; Re 3:21 * 17:2: Dan 7:14; Hi 2:8 * 17:5: Jo 1:1; Fl 2:6

Jisas Variriroepa Disaipel Tauvasa

⁶ “Voeapa vii vo ruipaaro kosi pieavora voeao oirara oea ragaipa vateriva vo rasio-ia vii voeaaro. Ari ita, uva ragaipa voea vate ovoiriva. Oa iava vii vo rearo vearovira rutu sirova utupaaveira. ⁷ Osa-a eisi osa iavirava oiso taraiaerao, Orekerovu rutu varao oara vate ovoiriva ragaipa oara vii ruvara iava urioepa. ⁸ Ari ita, vo reoro rutu oara ragaipa vateriva oara rutu voeapa vateavora. Oa iava vara ou ovoivora. Osa iava tarai ovoiaera oiso, Oiraopavira, uvare tuariri rutu oisoa vii tapo toupaa. Oa iava voava urioraepa. Ora vao oirao pieivora rutu ita osa ragai arurivora vore.

⁹ * “Variriparai voea tauvasa. Ari ita, viapau oiso oirara rutupa voeao vo rasio-ia variriparai. Viapau. Ari voea raga tauvasa oea roporiva ragai iare, uvare vii voeaaro-a. ¹⁰ Uva voea rutu-a ragai voeaaro evoea vii voeaaro. Uva ita, voea rutu-a vii voeaaro evoea ita ragai voeaaro. Oea ragai vaisiario kae piepaiveira.

¹¹ * “Vo vokio viapau oiso tovira toupavaovi vo rasio-ia. Ari voea vo rasio-ia toupaveire ovusa vii iare uriora. Aite, Tugoropato. Voea kavikori voea tokipaoro ora vii vaisiario vo goruaro iavirava, vo goru oa vateriva ragaipa. Osa iava uvuipai ra katai vovou rutu-ia toupaveira. Oiso osa vegei katai vovou rutu-ia toupaveira. ¹² Vo osa voea tapo tupaoro voea tokipaaveira vii vaisiario vo goruaro iavirava. Vo vaisio oa goruaro vateriva ragaipa. Oa iava voea-ia vearovira rutu uutupaaveira voea tokipaoro. Osa iavirava viapau irai opesikoparo. Eera ira iava vii vo rigatoaro oiraopere. ¹³ Uva vii iare urioepa. Osa vituaro iava vo reo puavaovi vo rasio-ia. Oa iava ragai vaoro rorua uvuipai ra voea iava sopaura-ia agasipe rutu.

¹⁴ “Ari ita, vii vo rearo vateava voeapa. Osa iava oirara voeao vo rasio iava voeava keripaaveira. Eake iava? Uvare ragai voeaaro vii vo rearo-ia taraipaoro viapau vo pitupitu purapaaveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira. ¹⁵ * Viapau oiso viire variriparai oiso ra voea kae pieri vo rasi iava uvaire. Viapau. Ari oiso viire variriparai ra voeavi virivaripari. Ra oisi iava vurito Seten viapau voea piro pieparevere. ¹⁶ Viapau vo pitupituro purapaaveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira. ¹⁷ Ora viipa voea roro pieoro voea reesiri, oisore ra vii vo vovouaro-ia Oiraopa Vovou goruvira pituive. Uvare vii vo rearo-ia taraipaoro

Oiraopa Vovou rutu-ia taraipaaverea. ¹⁸ Tuariri ragai aruriva oa iava urioraera oirara rutu vuruvuru-ia tousa voeao vo rasio-ia. Eisi raga osa voea voeao disaipel arusa aueparai, oiso ra oirara rutu vuruvuru-ia toupasa avaave. ¹⁹ * Uva ora ragai iava tootooa oaa reesipaavo voeao tauvaoro. Oa iava vii vaoro-ia Oiraopa Vovou taraipaoro ora reesiavere oiso, Vii oiraraaro-a igei.

Jisas Variriroepa Voeao Tauvasa Oirao Pie Vovou Irara

²⁰ “Ari ita, viapau oiso voea raga tauvasa variriparai. Viapau. Ari voeao tapoa variriparai oea voea vo siposipoaro uvupaive. Ra oisi iavirava ragai oirao piepaive rutu. ²¹ * Uva oiso ruipaparai ra voea katai vovou raga-ia toupaveira. Oiso rutu osa vii Aite ragai-ia toupaveira, ovusa ita ragai vii-ia toupaa. Osa raga ita voeapa ruipaparai oiso ra vegei tapo tavosivira toupaveira. Osa iava uvuipai ra oirara rutu vo rasio iava vigei vo vovouaro katai vovou kekepaive, ra oisi oirao piepaive. Ragai arurivoiva, urioraera vore. ²² * Uva vao keraria vo goruaro ragaipa oa vateriva eva ita oa voeapa vateavo, oiso ra va iavirava katai vovou rutu-ia toupaveira, oiso osa vegei toupaveira. ²³ Ari ita, ragai voea-ia toupavaovi, ovusa vii ragai-ia toupavivoi. Eisi osa raga ita voeapa oiso ruipaparai ra katai vovou raga-ia toupaveira. Ra oisi iavirava oirara voeao vo rasio-ia taraipaave oiso, Vii ragai arurivora vore. Ora tapo oiso osa voeapa siraopaveira oiso osa ragaipa siraopaveira.

²⁴ “Aite. Oiso ruipaparai ra oirara voeao oea ragaipa vateriva ragai tapo toupaveira vo uva toupaverea. Oa iava ragai vaoro keraria vo goruaro kekeveira voa. Aue iava uvare tuariri vo uva rasito pura uviro asavira toureva ovuuta-a eva oa-ia oisoa ragaipa siraopau. Oa iava ragai vateriva va eva keraria vo goruaro. ²⁵ * Aite. Vii-a Torevokotoa Rutu. Uva oirara vo rasio iava viapau vii-ia taraipaaveira, vo ovusa ragai raga vii-ia taraiparai. Ora voeao disaipel oiso taraipaaveira, Ragai siporiva oa iava urioraepa vore. ²⁶ * Ari ita, vii vo ruipaaro iava siposipoavora voeapa. Uva topa pievira ita aia vii vo ruipaaro kosi piepaavo voeapa vaore, ra kaviko vovou rutu sovopaive ora voea soparo-ia. Oiso rutu osa vii vaoro kaviko vovou sovopaaveira ora ragai-ia. Ora oisore ra ragai tapo voea-ia toupaverea voeava ora tavosipaoro.”

* 17:9: Lu 22:32; Jo 14:16

* 17:11: Re 19:12; Jo 10:30

* 17:15: Mt 6:13

* 17:19: Jo 15:13

* 17:21: Jo 10:38

* 17:22: Jo 14:20

* 17:25: Jo 15:21, 16:3

* 17:26: Jo 15:9

18

Judas Keripa Irara Vavaearo-ia Jisas Tovoreva

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ * Vo variri purarevoiva, Jisas ora igei disaipel tapo avaroepa uuko ovi ivirooro Kidron. Oa iviropavira okovovu Oliv kovo oisoa toupave. Oa iava vo kovo-ia ora kiusa avaroepa Jisas igei tapo. ² * Uva Judas tapo vo kovo-ia taraiparoepa ro Jisas kosi piepato. Uvare vokiara rutu-ia Jisas igei disaipel tapo vo kovo sovara-ia voa oisoa uvuruparo. ³ Uva voa-ia vo uvare Judas viurupa irara tuvetuvereva ora oearovu polis irara reipa irara pris voeaeoro voearei ora voeao ratarataa vovou irara Farisi. Oa iava voare urioaepa aue-ia pitupaoro vuvavuara, ora aoara, ora auero rutu varao upo purapara. ⁴ Oire uva Jisas tarai ovoiroepa vara rutu-ia varao oara rera-ia karekesa auepaaepa. Oa iava Jisas voea iare tutuu piereva rutu voeare oiso purasa, “*Iroure taraapatavoi?*”

⁵ Uva oiso puraepa, “Ari Jisas, irare taraapaivoi ro oisoa Nasaret.”

Osa iava Jisas oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Uva Judas toreparoepa voea ruvara-ia. ⁶ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Oa iava ora virupaoro vorepaaepa rasiuaaro kovepaoro.

⁷ Uva vorerivira ita voea akereva oiso, “*Iroure taraapatavoi?*” Oa iava oiso puraepa, “Ari Jisas ro oisoa Nasaret-ia.”

⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Voari visii taviavoi ita oiso, Ragai raga ita vao-ia. Vosa ragaire taraapatavoi, oire voeao eakapatavoi ra avaave.*” ⁹ * Uva eisi puraroepa vo reo oirao piero tuaririvi oi purareva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Voea oirara ragaipa oea vaterivora oea iava viapau oiso irai opesikorovere.*”

¹⁰ Oire uva va-a vao oa iava Saimon Pita toorio gororeva Rovopato Pristo kovopatoaaro iava uvareoua pakosa oisoa oira-papa varata-ia uvava voua toereva. Ira vaisiaro-a ro-ia, Malkas. ¹¹ * Oa iava Jisas Pita oiso tavireva, “*Toorio tovoru rera vaoro-ia pausa. E apeisi-a? O-ia kap viapau ukaioravere iria agasio aue iava siraoa vo tavakaaro Aite iria vaterevora ragaipa?*”

Jisas Sipoiva Anas Iare

¹² Oire uva va-a vao oa iava voea rutu viurupa irara, ora reito ofisato, ora polis irara rutu oea rutu Jisas rauiva rera tuukesa iroara-ia. ¹³ * Uva rerava ava rovoaepa Anas iare Kaiafas avuetoaaro, ro

ira pris kovo-ia reiparoepa vo iva-ia eva. ¹⁴ * Ira-a ro Kaiafas voari Jiu-pa irara tavi rovoreva oiso, “Vearopai vosa kataitoa vai raga kopiivoreve oirara rutupa tootoaoro vateoro.”

Pita Ora Taearoepa Oiso Puraoro, Ragai Eera-ia Jisas Viapau Taraiparai

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ragai ora Saimon Pita vegoa Jisas sirova utuveiepa. Uva pristo vo kepaoro kasuraaro iare koataraepa Jisas sirova. ¹⁶ Ovusa Pita ratau toreparoepa. Oa iava ragai vao ragoa-ia oisoa reito pristo taraiparo, ragoa avaraepa riakova tavisa o iria oiso rataoa tokipaeve. Oa iava Pita koata pieava atoarore ragai arova. ¹⁷ Uva o tavauruva iria oisoa ratao tokipaeve rerare Pita oiso puraopa, “Easi vii-a iravu disaipelto rera reraoro, raa?”

Oa iava Pita oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai-a.” ¹⁸ * Oire uva kovopa irara voearei ora polis irara oavu tuitui kasi kasiva, uvare rirovira rutu uteopaepa. Uva voa torepaoro vo kasi-ia tuituipaaepa. Uva Pita voa voea tapo toreparoepa tuituiparo.

Rovopato Pristo Jisas Akereva

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Uva Rovopato Pristo Jisas akereva disaipelre voeao rera voeaaoro ora vaore osa oisoa oirara rutupa siposipopareve. ²⁰ * Oa iava Jisas rera vo reoro pukooro oiso puraroepa, “*Ari ita, poeravira rutu oirarapa oisoa siposipopaoro voea tarai piepaa vo Tugoropa Kepa-ia aue Tempel, ora varao oara iare oisoa ora gurupaave Reo Taisi uvupasa Jiu-pa irara. Uva viapau oiso vatauvira oreovu avu vai oisoa purapaa.*” ²¹ Uva eakere ragai akeparu? Ari voea akere evoea oea vo reoro uvuivora. Oa iava vo reoro-ia taraiaera varao oara purapaaveira.”

²² Uva oisi-a eisi oia puraroiva, iravu polisto toreroepa Jisas tapaoro oiso puraoro, “Eakere Rovopatoare Pristo eisi repauei, raa?”

²³ * Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vosa vuri reo vai puraa, oire uva uvuipau ra vo reo avu vuri reo kosi pieri. Ari vosa veoro reo raga puraa, uva eake-a vao oa rutupa ragai tapari?*”

²⁴ Osa iava tuukea ragava toupaveva Jisas, vo oia vava Anas rera siporeva Rovopatoa iare Pristo Kaiafas.

Pita Vorerivira Ita Oiso Puraroepa, Viapau Oiso Ragai Eera-ia Jisas Taraiparai

(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Uva Saimon Pita voari tuituipaoro torearoepa. Osa voa rerare oiso purapaepa, “Asi vii-a iravu vai disaipelto rera reraaro, raa?” Uva ora taearoepa oiso puraoro, “Viapau oiso ragai-a.”

²⁶ Uva iravu kovopato Rovopatoapa Pristo roari saratoaaro Pita ira iava uvareoua toereva, ira oiso puraroepa rerare, “Oiraopavira rutu, uvare ragai tapo ita vii kekeavora ovusa rera tapo toupavira kovoa-ia.” ²⁷ ✱ Uva Pita ora taearoepa ita oiso puraoro, “Viapau oiso ragai-a.” Vo osa kookai gau ovoireva.

Jisas Sipoiva Pailat Iare

(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ ✱ Oire uva Kaiapas ruvara iava rerava avaaepa ro reito Rom gavmanaro vo kepaaro iare vokipaua rutu. Uva viapau oiso voea rutu Jiu koataepa vo kepa-ia vao reito gavman vo kepaaro. Uvare oiso rugoopaaepa, Teapi vuivui oupe Reo Taisi gasioro, ra viapau Pasova Vurei aiopie. ²⁹ Oa iava ratau toupai. Uva Pailat voea iare urioroepa oiso voea akesa, “Eakepa ro iava gasitavoi?” ³⁰ Oire uva rera vo akearo pukooro oiso puraaepa, “Vosa rera ro viapau vuriara vai purapareve, oire ra viapau oiso rerava urioio vii iare.”

³¹ Osa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Visii raga rera outa, ra rera rovorieita kortua-ia visii vaaro sirova Reo Taisi.” Oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Asi igeipa tugoropai rutu vaopa vo osa iravu kopii pieio.”

³² ✱ Ari ita, tuariri Jisas ora rera iava taviroepa ora rera vo kopiiaro reesioro. Uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro oiraosa auapai.

³³ Oire uva Pailat vorevira koataroepa voaire gavman kepa-ia. Oa iava Jisas-re keeraroeapa. Uva rera akeoro oiso puraroepa, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?”

³⁴ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi vii vai raga oisi eisi rugooei oa iava evo reo purarivoi, raa? O irai vai pasi vii tavirevo ragai iava oisi eisi, eke?”

³⁵ Uva Pailat rerare oiso puraroepa, “Easi pasi Jiu-patoa vai-a ragai, raa? Ari sara irara oara raga ora reipa irara pris irara viiva urioai ragai iare. E eake vai purarivora?”

³⁶ Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava. Vosa oisi eisi, oire ra kovopa irara oaa upoa vai

puraive. Ra viapau oiso irai uvuivo ragai tovosa Jiu-pa irara vavaeoro-ia. Ari ita, uva vo vokio ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava.”

³⁷ ✱ Osa iava Pailat rerare oiso puraroepa, “O ari iravu-a vii king, raa?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vii raga ita-a viigoa ragaire oiso purauei oiso, king. Aako ragai kavaveva. Oa iava vo rasio iare urioroepa va ragare vao-ia. Uvare ragai vo kovoaro-a Oiraopa Reo rutu iava siposipopasa. Ari ita, oirara rutu voveao oea Oiraopa Reo rutu sirova utupaaveira oea-a evoea oea ragai gisipoaro uvupaaveira.” ³⁸ Uva Pailat rera akereva oiso, “Eake rutu-a vao Oiraopa Reo, raa?”

Pailat Jisas Tapasa Evao Parikou-ia Taviroepa

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Oire eva eisi osa akerevoiva, vorevira kosiro viropa voea iare Jiu. Oa iava oiso voea tavireva, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi rera-ia. ³⁹ Ari visii vo pitupituaru toupai, oiso ra visiiapa iravu iava vasea tuukepa kepa iava vo Pasova Aio vo vuutaaro-ia. Uva ruipapatai pasi oiso ra visiiapa king iava ro Jiu reraaro vasea, raa?”

⁴⁰ ✱ Uva voea rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Viapau. Ari Barabas iava vase iraori.” Eera Barabas riro oirara upoto ora orekerovu tapo kavirupato.

19

¹ ✱ Oire uva Pailat Jisas vorevira koata pierave vore uva viurupa irara rera ragipaiva. ² Oa iava rerapa kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Uva va toivoiva rera kukuearo-ia. Ora revasito kuvupato ira-ia rera kuvuiva rera reesioro oiso, Vii-a king. ³ Oire uva rera ruvara-ia pou viropoaro rerare oiso purapaepa, “Vearo voki Jiu reraaro king.” Uva oisi purapoaro rera taparakopaiva.

⁴ Oa isivaaro iava Pailat voea iare kosiro viropa vorerivira ita voeare oiso purasa, “Ragai kekepatavoi ragoa visiiapa rera kosi pie ovoiaivoi. Ra oisi iavirava taraita oiso, Ragai viapau vuria vai kekeavoi rera-ia.” ⁵ Oire uva Jisas kosiro viropa. Uva va vao kukuvaipa oa puraiva iroiro iava rokarokapa iro oa rera kukuearo-ia toupai. Ro tapo revasito kuvupato ira rera-ia toupaveva. Uva Pailat voeare oiso puraroepa, “Rera kekepatavoi ro-ia.”

⁶ ✱ Uva va-a vao oa iava voea reipa irara pris voeare ora polis irara rera kekeoro oiso puraaepa, “Rera tapa evao parikou-ia! Rera tapa evao parikou-ia!”

Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Ora visii raga rera outa rera tapasa evao parikou-ia. Ari ragai viapau oiso vuria vai kekevoii rera-ia.”

7 ✱ Oire uva voea Jiu rera vo reoaro tuoro oiso puraaepa, “Ari ita, igei vaaro Reo Taisi toupavoi rerarepa, oiso ra kopi-iro rera ro-ia. Uvare oiso puraparoveira, Ragai-a Pauto Oviitoaaro.”

8 Uva Pailat vo reo uvuoro uriri iraoparoepa. 9 Oa iava vorevira koataroepa gavman kepa-ia voa Jisas akesa oiso, “Ouvua karekeuepa?” Uva Jisas viapau oiso rera vo reoaro aatopareva. 10 Oire uva va-a vao oa iava Pailat rerare oiso puraroepa, “Eakepa viapau ragai aatopari, raa? Auoro. Uvuiparai ra vorevira vii iava vasea. Ora tapo uvuiparai ra vii tapaa evao parikou-ia. Easi pasi viapau va vai-ia taraipauvei, raa?”

11 ✱ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vosa Pauto ro oisova viara-ia viapau vi-ipa gorua vai vaterevori, oire ra viapau vii-ia gorua vaipe ragaipa reipasa. Osa-a eisi osa iava ro ira ragai tovorevora vii vavaeoro-ia ira vo vuriaro eisi vii vo vuriaro-ia putepaivoi rutu.*”

12 Oire uva vo reo vao uvurevoiva, Pailat raiva taraaroepa, oiso ra oai iava Jisas iava vorevira vasereve. Ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rerare oiso puraaepa, “Vosa rera iava vorevira vaserivere, oire ra viapau oiso vii-a igei reitooaaro rutu Sisa vatetoaaro. Ro ira ora rera ragare oiso puraparoveira, Ragai-a king, eera Sisa vo tavukiaro ousa auepa.”

13 ✱ Uva Pailat evo reo uvuoro Jisas kosi piereva. Oa iava oira rovirieipato vaaro-ia paupa pauroepa uvavu uva oisova vaisipaive oiso, Aveke Uru. Ari aue-ia Hibru reo oiso oisova va vaisipaive, Gabata. 14 Oire uva vo vokia-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei. Uva ravireo vuuta rutu-a vao oa-ia tuguraepa. Oa iava Pailat Jiu-re oiso puraroepa, “Rera kekepatavoi, eera Jiu reraaro king.”

15 Uva rirovira rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Rera siguri! Rera siguri! Rera tapasa evao parikou-ia!” Uva Pailat voeare oiso puraroepa, “E oiso ruipapatai ra visii reraaro king tapaa evao parikou-ia, raa?”

Oa iava reipa irara pris irara oiso puraaepa, “Viapau oiso igei irai epao ita king-toa vai. Ari kataitooa raga, Sisa.” 16 Uva va-a vao oa iava Pailat Jisas iava vasereve voea vavaeoro iare, oiso ra rera tapave evao parikou-ia voeao viurupa irara reipa irara pris irara vo ruipaaro sirova utuoro.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia (Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Oire uva Jisas ouiva. Oa iava rera raga evao parikou kaepareva. Uva riro urui kavuoro rerava avaaepa uvavure uva oisova vaisipaive oiso, Kukue Keru Pukui. Ari aue-ia Hibru reo oiso-ia, Golgota. 18 Uva-a evoa uva rera tapaiva evao parikou-ia. Oire evoa aitereivu tapo voo tapaiva aatokorovira oiso, iravu ovaratavu iava ari iravu ovaratavu iava. Uva vaiterei vuvuvuruaro-ia Jisas tovoiva.

19 Oire uva Pailat oreovu tapo rigatoreva. Oa iava va tovoreva evao parikou-ia vo rigato oa oiso purapai, JISAS KING OAIVE JIU. 20 Uva Jisas kotoiva evao parikou-ia vo riro urui ruvara-ia, osa iava riro irara Jiu va vieipaiva voo. Uvare Pailat vo rigato purareva aue-ia Hibru reo, ora Rom reo, ora Grik reo. 21 Uva reipa irara pris Jiu voeao Pailat tavipaiva oiso purapaoro, “Viapau oiso ra oiso ragavira vo rigato purari, King Jiu reraaro. Viapau. Ari oiso ragavira uvuipauvei ra vo rigato purari, Ro oiso puraroepa, Ragai-a king, Jiu reraaro.”

22 Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Vo reo oa rigatoa, eva-a oa rigato ovoii ita.”

23 Uva voea viurupa irara Jisas tapa ovoiiiva evao parikou-ia. Uva oisi rera pie ovoiooro auero rutu varoara rera varaaro ou ovoiiiva. Oire ora voeapa vo resurapavira vara rutu rookaiva, osa voea viurupa irara katakataivira ora voeapa ouaepa. Uva kuvuto tapo rera reraaro ouiva ira-ia viapau oisova turua vai toupave. 24 ✱ Osa-a eisi osa iava viurupa irara ora reopaepa oiso purapaoro, “Viapau oiso uvuipaviei ra ro karikaripe. Ira-ia uvuipaviei ra rera-ia satupavio, oisore ra oiso piepaoro irai reesipe ro ira rera oureve.” Oire uva oisi-a eisi osa rera-ia piepaiva. Oa iava Tugoropa Vuku vo reoaro oisi iavirava oiraoepa rutu. Vao oiso-ia,

‘Ragai varaaro-ia varoara rooai vara ouoro. Ora satupaai ragai reraaro-ia kuvupato.’

Eisi osa pieiva viurupa irara vara-ia.

25 ✱ Uva evao parikou voo Jisas vaaro ruvara-ia Jisas aakoaro toupavea aue tapo taeva, ora Maria rera Klopas vatuaavaoro, ora iriavu Maria Makedala iava. Vo resura evairo voavi toupavea evao parikou ruvara-ia. 26 Uva Jisas aakova kekereva vegei rutu ora ragai Jon ragoa oisova kavikopareve rutu, uvare voavi tutuu pie visivii torepaveiepa. Oa iava Jisas aakovare oiso puraroepa, “*Riakova. Eera vii oviitoaaro.*” 27 Uva ragai tavireva oiso puraoro, “*O-ia*

✱ 19:7: Lev 24:16; Jo 5:18 ✱ 19:11: Ro 13:1 ✱ 19:13: Mt 27:19 ✱ 19:24: Eks 28:32; Sam 22:18 ✱ 19:25: Mt 27:55-56; Mk 15:40-41; Lu 23:49

vii aakoaro.” Oire vo vuuta raga-ia oira ouoro Maria oirava avaraepa ora ragai vo kepaaro iare voa oira tokipasa.

Jisas Kopii Ovoiroepa

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ ✧ Uva vao isivaaro iava Jisas oiso tarairoepa, Orekerovu rutu opesi ovoiei vo vokio. Osa iava Pauto vo rigatoaro ora rera iava oirao pieoro oiso puraroepa Jisas, “Uuko regarai.” ²⁹ Uva otouvu toupaiava botol tou oa agasiepa aue iava viniga ovi. Oa iava oavu pupupua ouiva va rupu piesa vo ovi-ia viniga ovi. Uva uuko piropa. Uva evao kairi-ia va tuukeiva. Oa iava rera gisipoaro-ia Jisas va tovoiva. ³⁰ ✧ Uva Jisas va-ia viniga ukaio ovoiooro oiso puraroepa, “Opesiei rutu vaoviopavira ragai vo kovoaro.” Eisi osa pura ovoiroiva, rera iava kukue goe ovoio viropa. Osa ora rera iava urauratoaro iava vasereva Pautoa iare vorevira.

Viurupa Irara Ora Rera Iava Ovaratavu Togaiva

³¹ ✧ Uva vo vokia vao orekerovu ravaapa voki aue iare Tagausapa Vurei Pasova ora vao tapo Sabat voki riroa rutu. Oa vituaro iava Jiu-pa irara reasipaaepa oiso, Teapi vo kopiuro evao parikouro raga-ia toupaiava vo voki-ia Sabat voki. Oa iava Pailat akeiva voea kokotoaro kepikiepisa, oiso ra ikauvira kopiiave. Ra va iava vo kopiuro rere pieive. ³² Oire uva voea viurupa irara vaiterei kokotoaro kepikiepisa avaaepa aiterea tapaiva Jisas tapo. ³³ Uva Jisas-ia poua viropa rera kekesa ira kopii ovoiroepa. Oa iava viapau oiso rera kokotoaro kepikiepiiva. ³⁴ ✧ Ari iravu viurupato rera varataaro togareva aue-ia togava. Oa iava ikauvira revasiva paru ovoieva ora aue uuko ovi voava rera iava varaua-ia. ³⁵ [Uva ragai Jon vao kekeava ragoa oisi va-ia tarairaiva, va iava oiso tavitaviparai oiraopavira rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra va oirao pieta rutu.] ³⁶ ✧ Ari ita, oa-a vao karekeiva oiso-ia Tugoropa Vuku vo rearo oiraoei vo reo oa oiso purapapeira, ‘Viapau oiso okerui kepiiverea rera iava.’ ³⁷ ✧ Ari oreovu-a vao oiso purapapeira vao Tugoropa Vuku-ia, ‘Irava vurapaivereava ro ira togaivora.’

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Oa-a vao isivaaro iava Josep Arimatia urui iava rera avaroepa Pailat aresa Jisas kopiire, uvare rera-a iravu disaipelto Jisas reraaro. Ari Jiu ragapa uriripaoro ora rera vo oirao piearo vataupareva. Oire uva Pailat rerapa vasereva. Oa iava Josep avaroepa Jisas iava varaua rere piesa. ³⁹ ✧ Uva Nikodimas ro ira rovoivira rutu Jisas iare urioroepa vokiara, ira tapo urioroepa oavuva mer vearo geesi ovi iisi ovi. Oa iava va vavataaro rutu aue-ia uvuiepa 34 kilo. ⁴⁰ ✧ Uva vo kopii ousiva. Oa iava rera ruusiva varoa-ia oaravu tapo vearo geesiara. Oiso osa vao oisoa purapaiava voea Jiu oirara tovapasa. ⁴¹ Oire uva voea vo uva Jisas tapaiva evao parikou-ia uva oisoa oavua kovoa toupaiava. Oa sovara-ia oavu oira tovaso riku toupaiava. Ari ita, uva viapau oiso va-ia irai tova rovoiva. ⁴² Uva vo voki-a vao Jiu vaoro orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei Oovapa. Uva vo rikui tutuu pie visivi raga toupaiava. Oa iava Jisas tovosiva rera tovaoro vao vo rikui-ia.

20

Jisas Vorevira Toreroepa

(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ ✧ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik iava uva Maria Makdala iava vokiapua rutu urioopa vo tova iare vo osa rupavira raga toupaiava. Iria aveke viapau kekeeva o iria-ia vo tova riaro-ia toupaiava iria peka pieiva. ² Oa iava ikauvira raga vorevira voreopa ragai ora Saimon Pita tavisava, ragoa Jisas oisoa kavikopareve rutu. Uva Maria vegei tavipaeva oiso purapoaro, “Turaro vorevira tova iava voreivo. Uva viapau taraipaiei oiso, Ovu-ia rera tovoivo.”

³ Osa iava vegei ora Pita uruia iava ora vaseveiepa vo tova iare avaoaro. ⁴ Uva ikauvira raga avaveiepa. Ari ita, uva ragai Pita-ia puteava ikauoro. Oa iava vao pou rovorava viropa vo tova-ia. ⁵ ✧ Uva vao kokeesa takura viropa osa iava varoara raga kekeava. Ari ita, uva viapau oiso koataraepa rutu vo rikui-ia. ⁶ Uva Saimon Pita ragai sirova utuoro rikui rutu-ia koataraepa. Oa iava vao varoara kekeeva. ⁷ Uva vao oavu kekereva varoa vao oa-ia rera kukuearo tavuruiva Jisas. Oire uva va eva varoa viapau oiso varari tapo toupaiava oara-ia rera rutu tavuruiva. Viapau. Ari evo viko uvavu raga toupaiava. ⁸ Uva ragai tapo ragoa ira rovoraeapa voare rikui-ia ragoa tapo ita voare koataraepa. Oa iava va eva kekeava. Uva oisi-a eisi osa

✧ 19:28: Jo 13:1, 17:4; Sam 69:21 ✧ 19:30: Jo 17:4 ✧ 19:31: Diu 21:23 ✧ 19:34: 1 Jo 5:6, 8 ✧ 19:36: Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20 ✧ 19:37: Sek 12:10 ✧ 19:39: Jo 3:1, 7:50 ✧ 19:40: Jo 11:44; Mt 26:12; Jo 20:5, 7; Lu 24:12 ✧ 20:1: Mt 27:60, 66 ✧ 20:5: Jo 19:40 ✧ 20:9: Mt 22:29; Lu 24:26, 46

iava oiraoraepa rutu. ⁹ ✱ Uva evo vuuta-ia viapau oiso roroiovira rutu taraipaio Pauto vo rigatoaro-ia vao oa oisoa oiso purapape, Jisas vorevira toreroverea tova tapi iava. ¹⁰ Oire uva vegei disaipeltoarei vorevira kareviepa atoiare.

Maria O Makdala Iava Iriava Aivaroreva Jisas
(Mak 16:9-11)

¹¹ Maria rikui raga ruvara-ia torepaopa gaupaoro. Uva voa raga gaupaoro toupavea rikui sovara-ia kokepaoro. ¹² ✱ Oa iava aitereivu enseltoarei kekeeva aitea popotetoarei-ia kuvupasiepa kuvutoarei. Uva voa paupasiepa vo uva Jisas varaaro tovoiva, iravu oisova uva kukueparoepa, ari iravu oisova uva kokotoparoepa. ¹³ Aitea oira Maria akesiva oiso puraoro, “Riakova. Eakepa gauparivoi?”

Uva oiso puraopa vaitereire, “Ari Turaro ragai reraaro ira voraro avu tovosa rera vorevira voreivo nova-ia. Uva viapau taraiparai ovu-ia reraei.” ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa puraiova, ora poreopa rera Jisas kekesa ovusa toreparoepa. Uva viapau oiso Maria Jisas eveipaeva.

¹⁵ Uva Jisas oira akereva oiso puraoro, “Riakova. Iroupa gauparivoi? Ora iroure taraaparivoi?”

Uva Maria oiso keapaopa, Kovoa tokipato ro-ia. Oa iava oiso puraopa rerare, “Auoro. Vosa vii rera ouri, uva uvuipauei ra ragai taviri vore uva rera tovorivo. Ra voava rera kaeoro karera.”

¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa oirare, “Maria.”

Oa iava Maria ora poreopa rerare oiso purasa Hibru reo-ia, “Rabona.” Oa porearo oiso toupai, Tisato.

¹⁷ ✱ Uva oira tavioro oiso puraroepa, “Opeita ragai-ia pitupari. Ragoa ipa asavira toupavo Aite iare. Ari kare iraou, ra araoko irara oaa taviri oiso-ia, Iparai Aite iare ragai reraaro ora visii Aitearo. Ira iare avarai Pauto, ragai reraaro ora visii reraaro Pauto.”

¹⁸ ✱ Oire uva Maria vova Makdala vorevira kareopa disaipel tavisia oiso puraoro, “Turaro kekeavoi.” Uva voea tavieva vo reo iava vao osa oira tavireva Jisas.

Disaipel Jisas Kekeiva
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Igei disaipel Jiu asavira uriripaoro toupaiova. Oa iava kepa-ia ora igei ururao tuupaiova. Uva ravireo voa igeire rokoreva rovopa voki-ia wik iava vo voki. Uva voa Jisas igei rutu vuvuvuaro-ia toresa

urioroepa oiso puraoro, “Opeita uriripa. Visii iava sopaura oavisii kavepe.” ²⁰ Oire uva oisi eisi puraroiva, igeipa ora rera iava vavaearei karekepareva ora ovaratavu rera iava. Oa iava viupara kekepaoro igei iava sopaura oao roru iraoiva rutu. ²¹ Uva Jisas igei ita tavireva oiso puraoro, “Visii iava sopaura uvuipai ra kave iraope. Ari ita, Aite ragai arureva oa iava urioraepa vore. Osa ita visii arupaavoi ra avata.” ²² Uva eisi puraroiva, igei iare vavauroepa oiso igei tavioro, “Tugoropato Uraurato outavoi. ²³ ✱ Vosa oearovivu iava vuri vovouro vai oaive verapataverea, oire ra oisi iavirava vo vovouro vuriara voea iava opesi ovoipape. Ari vosa viapau oisi voea iava vuriara verapata, ra oisi iavirava voea-ia touvira toupave.”

Tomas Jisas Kekerevoiva, Oirao Piereva

²⁴ Jisas ora karekeeroepa disaipel irara iare vo vuutao iava vo vokia oa-ia iravu disaipelto igei iava katai tau erao (12) viapau oiso igei tapo toupaveva ro-ia Tomas. Ira iava oavisivu-a, Didimas tavarato. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava oearovu disaipel rera taviiva oiso, “Igei Turaro kekeiovi.”

Uva Tomas oiso voeare puraroepa, “Vosa viapau nilpa vuurei kekea rera vavaeoro-ia, ora vosa viapau sipareo roko piea voa vo nilpa vuu-ia. Ora aue tapo vosa viapau vavaea oaa tapo roko piea vo uva rera togaivorao, oire ra viapau oiso oirao piepaa rutu.”

²⁶ Oire uva katai wik isivaoro iava igei disaipel kepa sovara-ia toupaiova. Uva Tomas igei tapo toureva. Uva ora igei ururao rataoara rutu tupaiova. Oa iava voa Jisas igei vuutaaro-ia ora karekeoro oiso puraroepa, “Visii iava sopaura kavepe.” ²⁷ ✱ Oire uva Tomas tavireva oiso, “Ora vii iava sipareo toveri vo-ia. Ora ragai vavaeoro kekeri, ra oisi iavirava viapau vakuvakuu. Ari ragai oirao pie iraori.”

²⁸ Oa iava Tomas rerare oiso puraroepa, “Vii-a ragai reraaro Turaro. Ora vii-a ragai reraaro Pauto.”

²⁹ ✱ Osa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Ragai kekerivoiva, ragai oirao pierivoi, raa? Osa-a eisi osa voeao oea viapau oiso ragai kekepaoro ragai oirao piepave, oea uvuipai ra vii vo roruaro-ia putepaoro roru iraoipave rutu.”

Vo Toupai Vao Vituaro Iava Oa Iava Jon Vo Vukuo Rigatoreva

³⁰ ✱ Ari ita, Jisas ira oisoa oravotorovu purapareve igei disaipel osireiaro-ia. Uva viapau oiso vara rutu rigatoavoi vo vukuo-ia. ³¹ ✱ Ari vao oa rigatoavoi visiipa, oisore

ra va oirao pieoro rutu Jisas oirao pie iraota oiso, Ro-ia Krai. Ora aue tapo oirao pie iraota oiso, Jisas-a Pauto Oviitoaaro. Ora vo osa oirao piepata, osa iava uvuipatai ra Opesi Asa Tootoo rutu ou iraota rera iavirava.

21

Erao Vatara (7) Disaipel Jisas Kekeiva

¹⁻² Uva utupa visivi vorerivira ita Jisas ora karekeroepa igei iare disaipel vo toko rovu ruvara-ia, vao Taibirias. Uva karekeroepa oisi oiso-ia igei iare, Saimon Pita, ora Tomas ira iava ovaisivu-a vao Didimas tavarato. Ari Nataniel Kena iava oiso Galili taere. Ora vegei Sebedi ovitoareiaro, ora aitereivu disaipeltoarei igoa voa toupaiova. ³ Uva Saimon Pita igei tavipareva oiso, "Atarisa avaparai." Oa iava oiso puraiepa, "Vigei rutu ita avapaviei." Oa iava uvuoa-ia avaiiepa. Uva vo rupa-ia eva viapau oiso atari kare vai ouiova.

⁴ * Oire uva ravireo sikere asavira toureva ovusa Jisas rogaraua-ia torepaoepa. Uva igei viapau oiso rera-ia taraipaiepa vao oiso, Jisas-a ro-ia. ⁵ * Uva Jisas igei akeoro oiso puraroepa, "Ovii irara oaa. E atari kare vai epao?" Oa iava rerare oiso puraiepa, "Viapau rutu." ⁶ * Oa iava Jisas oiso igei tavireva, "Ovaratavu iava oiso uvuoa-ia oirapapa kuverava vikita. Osa iava uvuipatai ra riro kare vai outa aue atari." Oire uva oisi-a eisi osa iava kuverava roko pieiova uvuoa iava oirapapa varata iava. Uva oira roko pieiovoiva, riro kare rutu kuveraiova. Oa iava viapau oiso uvuipaiepa oiso ra oira kae pieio oira ivuoro.

⁷ Uva ragai Pita taviava oiso puraoro, "Eera Turaro!" Uva Saimon Pita ora rukurakupa varoa veraoro kovopareva. Eisi osa iava vo reo uvureva, Eera Turaro. Oa iava va-ia varoa vorevira ora rukurakuroepa. Uva vo rakurakupa uuko rovu-ia rokoreva. ⁸ Ovusa oearovu disaipel uvuoa-ia uriopaiepa kuverava ivupaoro atari kareva. Uva viapau oiso tauaivira toupaiava rogarauapa. Ari oiso uvuivira vo resura vatara tau (90) mita raga-ia.

⁹ Uva resesa urioiepa. Oa iava voava verau viroiepa oavu tuitui kasi kekesa, ovusa atarito voa vo kasi-ia toupareva. Ora bret tapo oa voa toupaiava. ¹⁰ Uva Jisas igeire oiso puraroepa, "Evo kare iava atari kare oea outavoi okareiva." ¹¹ Osa iava Saimon Pita uvuoa-ia kaero viropa kuverava ivusa. Uva oira ivupaoro urioiepa rogaraua iare.

Uva riropa kare raga iava agasiopa kuverava. Okarea oiso uvuipaiepa katai vovoto vo vavae tau vo peva (153). Ari ita, uva riro kare rutu-a. Uva viapau kuverava vo kareva tokopao viropa.

¹² Oire uva Jisas igeire keeroepa oiso, "Uriota aiosa." Osa iava viapau irai disaipeltoa vai uvuiparoepa ra rera akereve oiso puraoro, "Irouto-a vii?" Viapau. Ari taraipaiepa oiso, Turaro-a ro-ia.

¹³ Uva Jisas bret ourevoiva, igeipa va vat- evatereva. Uva oisi raga ita igeipa atarito roo piereva ita.

¹⁴ * Vo uvare tova iava vorevira toreroepa rera Jisas. Oire uva va-a vao vo peva piepa vuuta oa-ia igei iare disaipel ora karekeroepa ita.

Jisas Oiso Puraroepa, Ragai Vo Raguiaro Sipsip Ragui Aio Pieri.

¹⁵ * Uva aio opesioiva, Jisas Saimon Pita-re oiso puraroepa, "Saimon, Jon ovitoaaro. Easi vii vai voea rutu-ia voeao puteparivoi vai ragaipa ruipapao, eke?" Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, "Iu Turaro. Vii kaviko iraopaavo." Oa iava Jisas rera tavireva oiso, "O ita, uva vii-ia vovou iraoparai oiso ra ragai vo raguiaro aio pieri sipsip ragui."

¹⁶ * Uva vorerivira ita rerare oiso puraroepa, "Saimon, Jon ovitoaaro. E ragaipa ruipa iraopauei?" Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, "Iu Turaro. Ragai-ia ita taraipauei ragoa vii kaviko iraopaavo." Oa iava Jisas oiso puraroepa, "Oire ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari."

¹⁷ * Uva vo peva piepa vuuta-ia rerare oiso puraroepa, "Saimon, Jon ovitoaaro. Esa pasi ragai vai kaviko iraoparivoi?" Uva va-a eva oa iava Pita iava sopau vavataiepa rutu. Uvare rerare oisi eisi puraroepa vo peva piepa vuuta-ia. Osa iava Jisas-re oiso puraroepa, "Turaro. Orekerovu rutu-ia taraipau. Oiso osa taraipauei ragai-ia, vo osa oisi vii kaviko iraopaavo." Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, "Ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari."

¹⁸ "Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavo oiso. Voari tuariri vii raga oiso ora asikovira toupari ora vii vo iroaro-ia takipaoro tuu iro. Oire uva oisoa vokapari vii raga asikovira rutu uruiara iare voraro uvare ava vovoupau. Ari ita, uva utupau avukauverea. Oire ovuuta-a eva oa-ia vii vavaeoro kae pierevevea, oisore ra iravu raga vii takireve tuu iro-ia. Oire oisi iava vii tuvetuvepaoro uvavare avaparo voraro uvaroare ava arapa reasipau." ¹⁹ * Jisas

* 21:4: Jo 20:14 * 21:5: Lu 24:41 * 21:6: Lu 5:4, 6, 7 * 21:14: Jo 20:19, 26 * 21:15: Jo 13:37 * 21:16: Mt 2:6; Ap 20:28; 1 Pi 5:2 * 21:17: Jo 16:30 * 21:19: 2 Pi 1:14

vo oiso puraroepa, Pita utupavira kopiio-
vere. Uva vo kopii-ia Pauto vaisiaro kae
piereverea. Osa puraroepa Jisas vo Pita-
pa kopiia reesioro. Oa iava oiso Pita-re
puraroepa, “*Ragai sirova utuu.*”

*Jisas Oreovu Purareva Ragai Iava Vao
Jon*

²⁰ Oire uva Pita ora poreoro ragai vura-
pareva ragoa oisoa kaviko iraopareve Jisas.
Ragoa vaierei sirova uturaepa avapaoro.
Ragai raga ita ragoa voari pauparaepa
ovokia-ia aiopaiova uva Jisas kopukopuaro
rutu-ia toupaaava, uvava oiso puraraepa,
“Turaro. Irouto-a ro ira vii kosi pierevere
keripa irara vavaearo iare?” ²¹ Uva Pita
ragai kekeoro Jisas oiso akereva, “Turaro.
Ari apeisi ragavira ro vo kopiiaro?” ²² Oa
iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vosa
ragai raga rerapa ruipara, oiso ra toupareve
vore tupaoro uva voreraverea, uva viapau
oiso vii auearo-a. Ragai sirova utuu.*”

²³ ✧ Osa iava vo reo vao uvarovu
rutu araoko irara iare disaipel viriva
avaoro oiso, Ro disaipelto viapau oiso kopi-
iroverea. Ari ita, osa Jisas viapau oiso oisi
rera tavireva oiso, Ro viapau kopiioverea.
Viapau. Ari eerare oiso puraroepa, “*Vosa
oiso ruipapara ra toupareve vo vokiore
tuepaoro oa-ia vorevira voreraverea, uva
viapau oiso vii auearo-a.*”

²⁴ ✧ Ira raga-a ita ragai Jon, ro-ia di-
saipelto. Ragoa orekerovu rutu iava
oiraopavira siposipopaava. Oa iava vo
reoro rutu rigato ovoiaava vaore, oiso ra
vigei rutu vao-ia tarai iraopavio oiso, O ari
va vao oiraopa siposipo rutu.

²⁵ ✧ Ari ita, oaravu rutu oisoa purapareve
Jisas. Vosa voeao oea vara rutu evara riga-
tooro varare katakataivira ora kasivariave
rutu, oire ra vo vukuro evara rigatoive
rirovira. Ra vo rasio iava viapau otavukipe
oisi vara rutupa evara.

APOSEL IRARA VO KOVOARO Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu vo vuku vaiisiva oiso, *Aposel Irara Vo Kovoaro*. Ari ita, oiraopavira uvuipai ra va vaisipe oiso, *Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro*. Aue iava uvare rirovira tavitavipai rera vo kovoaro iava vo osa oirarapa rugorugooara ora taraiara rera varaaro oisoa vatepareve. Ora vo osa aposel vo kovoaro oisoa oirao piepareve tapo.

Uva rera ro Luk ira varei rutu vukuare rigatoreva. Ira Vearo Sipoipo Jisas iava rigato rovoveva (Ap 1:1). Oa iava aposel irara vo kovoaro iava rigatoreva vo vukua vao. Ovukua rigatoreva 63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo osa Pol tapo toupaveva tuukepa kepa-ia Sisaria-ia.

Ari ita, Luk rirovira Tugoropato Uraurato iava tavitaviroepa. Ora aue iava tapo rigatoreva oaravu lotuara rovoaro varao oara-ia Pauto voeaaro oisoa toupave. Uva rovoara Pita vo kovoaro iava tavitaviroepa vo osa lotupa irara oisoa tauvatepareve (Ap 1-12). Oire evo sipoipo isivaaro iava Pol iava ita tavitaviroepa Luk (Ap 13-28).

1. Aposel irara vatatopopaaepa Jisas vo reoaro vatesa oirara rutupa, 1:1-26.
- a. Jisas ovoiojavira aposel irara tavireva Tugoropato Uraurato iava ira vara pierevere voea tauvapas, 1:1-11.
- b. Judas iava vao vo uvare iravu ira rera vo tavukiaro oureva, 1:12-26.
2. Turaro voea tavireva oiso, Vosa Uraurato outavere, ra Jerusalem iava rovota ragai vo reoaro tavitavipaoro, 2:1-8:3.
3. Turaro voea tavireva oiso, Vore avata Judia taere iare ora Sameria-ia Vearo Sipoipo iava tavitavipasa, 8:4-12:25.
4. Pol vaaro iava kovoa vo osa Jisas vo kovoaro purapaoro avaroepa voraro rutu uruiara-ia, 13:1-28:31.
  - a. Rovopa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro kaepaoro, 13:1-14:28.
  - b. Riroa rutu paua puraiva vo Jerusalem-ia, 15:1-35.
  - c. Eraopa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro, 15:36-18:22.
  - d. Vo pevapa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro kaepaoro, 18:23-21:19.
  - e. Pol tuukepa keparo-ia toureva vo Jerusalem-ia, ora Sesaria-ia, ora Romia, 21:20-28:31.

Jisas Reo Ovoi Purareva Auere Tugoropato Uraurato

¹ * Vateto oaa, Tiofilas, viipa rigato rovoavora voviri vo sipoipo iava ora vo kovoro iava varao oara oisoa purapaveve Jisas. ² Oara rovoveva osa vovira iparoepa. Uva varao tapo reoreoara voeapa vatereva vo Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, oiso ra vara purapave, voea aposel irara oea reeresireva Pauto vo kovoaro purapasa. Oire va isivaaro iava iparoepa vuvuiua iare ³ * aue-ia vo resura tau (40) vokiro rera kopiario isivaaro iava. Oa iava voea iare aposel irara ora karekeroepa vovira. Ora rera raga ora tootoaro karekereva voeapa oiso ra kekeive. Ora oiso tapo uvare vo kareke-ia eva voea tapo ora reorepa aue iava Saraaro Pauto ipa asavira touoro. ⁴ Ovokivu-ia voea tapo goruvira tavireva oiso, *“Opeita vo Jerusalem-ia kavupata. Ari voa raga tuepatai aue ovoiei reoaro Pauto oa varapere vao oa iava visii taviavora tuaririvi.* ⁵ * Oire Jon oearovu baptisireva uukoa raga-ia. Ari tou visivi visii Tugoropato Uraurato vo baptisaro-ia rera vaaro gorua outavere.”

⁶ Uva vo aivaro-a vao oa-ia oiso rera akeiva, “Turaro, apeisi-a? E vo vokio-ia Isrel sara tore piepari vovira oiso osa voari tuariri?” ⁷ Uva voea tavireva oiso, *“Viapau oiso visii vaaro-a ra vo vuutaro-ia ora vo ivaro-ia taraita. Ari aue oaro-a Aite ira varao tovoreva vo ora rera raga vaaro-ia ruipa.* ⁸ * Ari vao raga vo osa Tugoropato Uraurato uriorovere visii iare osa rera-ia gorua outa. Oa iava ragai iava oearovu rutu tavitavireva voraro oiso, Jerusalem-ia ora Judia ora Sameria, vo taerero rutu varao ora voraro rutu rasitoo rutu ivara-ia.”

*Jisas Iparoepa Vuvuiua Iare
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)*

⁹ Uva vo reo-a vao oa isivaaro iava kaero viropa ipaoro vo osa rera siitueiva. Osa rukuta rera ruueva Jisas rera vatauro. ¹⁰ * Uva vuvuiua-ia siituepaepa osa iparoepa, ovusa sita pievira voea vatauro-ia karekesiepa aitereivu kaapopatoarei-ia kuvupaoro. ¹¹ * Oire voeare oiso purasiepa, “Ai. Visii vao Galili-pa irara. Eakere vuvuiua ragava siituepatai? Ro-ia oirato Jisas ira ipa pierivoi Pauto vuvuiua iare. Ira ita vararoverea vovira oiso osa iparoi osa rera keketa.”

Judas Vo Tavukiaro Oureva Iravu

¹² Uva eva isivaaro iava kareaeapa Jerusalem iare vova vo pukuio-ia oa

* 1:1: Lu 1:1-4   * 1:3: Mt 28:17; Lu 24:34, 36   * 1:5: Ap 11:16   * 1:8: Ap 2:1-4; Jo 15:27   * 1:10: Jo 20:12
* 1:11: Mt 24:30; Mk 13:26; Jo 14:3

vaisipaveira oiso, Oliv Kovo Pukui, vo raivao-ia oa oisoa voare potekupape voava vo pukuia. ¹³ * Uva kepa oaive-ia poua viropa. Oire voava vo kepa-ia ipaaepa otugivu iare oa oisoa ipavirava toupave, ivaraiapa tugi. Uva voea rutu vaisiario-a voeao oea voa toupaveira oiso, Pita ora Jon, ora Jems, Andru, ora Filip vaio tapo ora Tomas, ora Batolomyu vaio tapo ora Matyu, ora Jems aue oviitoaaro Alfias, ora Saimon Selot, ora Judas aue oviitoaaro Jems. ¹⁴ *

Uva vaea vovou raga-ia voea rutu toupaveira variripaoro voeao oirara, ora riakora, ora Maria Jisas aakoaro, ora Jisas araoko irara oaro tapo.

¹⁵ * Vo voki-ia vao Pita voea iava toreroepa reoreosa. Uva voea rutu vieiario uvuiaro-a voeao-ia oiso, Katai vovoto erao tau (120) oirao pie vovou irara. ¹⁶ * Pita ira oiso puraroepa, "Visii araoko irara oaa, aue iava uvare vao Tugoropa Reo oiraoepa oreoa vaterava Tugoropato Uraurato aue-ia Devit gisipoaro. Uva vo vokia oirao piea rutu karekeepa aue-ia Judas, eera ira voea tuvutuvereva voeao oea Jisas ouiva aue iare kort. ¹⁷ Eera iravu igei iava ira oisoa oiso kovopareve osa igei.

¹⁸ "Eera ira monia oureva aue-ia Jisas vuria puraoro. Oa iava oevu rera vaario-ia monia vo rasio voriiva oa-ia koveroepa takuvira. Oa iava ora kovuaro poko pierava. Uva sare rera iava vuseva. ¹⁹ Oire uva Jerusalem-ia tou irara va-ia taraiaepa. Oa iava va vaisiiva voea vo reoaro-ia oiso, Akeldama. Oa porearo oiso toupaveira, Revasi Tova.

²⁰ * "Oara rutu varao toupaveira aue-ia Sam Vuku oiso,

'Kepa oaro viapavira toupaveira. Via-pau oiso ra oirara vai iava irai voa toureve. Iravu rera vo kovoaro ouereveva vao oa oisoa pitupareve.'

²¹ "Uva irai vo kovo ou iraorevere, vo kovo aue iava tavitavisa torearo Turaro Jisas. Oa iava voeao sirova uturovere oea oisoa rera sirova utupaave Jisas ora igei tapo. ²² Vo voki-a vao-ia ovokia rutu-ia Jon voea baptaispareva, ovokirova rutu-ia tapo uvuipa ra igei tapo toureve ora vo ovokia-ia Pauto Jisas ipa pierava vorevira."

²³ Oire uva voea vaierevo tore pieiva oiso aueroaro Josep ora ovaisireivu vareo-ia Basabas ora Jastas rera raga ita Mataias. ²⁴ * Uva oiso puraoro variriaepa, "Turaro. Vii oearovu rutu vovouaro-ia taraipau. Oa iava ro igei iare kareke pieri ira igeipa reesirivora. ²⁵ Ira aposel kovoaro ouereve Judas vaaro oa arova vuria purarevora vore avaro opesi tapi oaro aue-ia vuria

oaro." ²⁶ Uva va iava voea vao puraiva paupaua rerere Pauto vo ruipaaro sirova. Oa iava vaisiarei uveuveveiva. Oire iravu rera vaisiario kae pierava torevokovira. Oa iava rera tore pieva ro-ia Mataias. Uva ora voea iare vaeavira raga rera tvoiva, oiso osa voea voeao aposel irara katai tau katai (11).

2

Tugoropato Uraurato Vararoepa

¹ * Uva vo osa Pentikos-pa Voki pou piropa. Uva oirao pie vovou irara ora guruaepa katai tapi raga-ia. ² Uva uri-oepa gurukoa vuvuiua iava sita pievira. Oa oiso urioepa rutu osa riroto kiuvu. Uva vo kepa rutu agasi pieva okepa-ia ora voeava paupaaepa vo guruko vao oa varaepa vuvuiua iava. ³ Oire uva voea iare katakataivira karekeepa oiso osa arevuora etovira voea kukuearo-ia pausa. ⁴ * Oa iava rera iava vuku iraoaepa Tugoropato Uraurato ouoro. Uva rera iavirava oearovu rutu pisa reoro rutu puraiva, ovusa voeapa gorua vaterava vo reoro purasa Tugoropato Uraurato.

⁵ Uva va iava oearovu rutu urioaepa Jiu-pa irara riro vuurapa vaisi pura irara voeao oea oisoa Jerusalem-ia toupave, voeao osaraoa oisoa toupave vo uvarovu rutu vo rasitoa rutu-ia. ⁶ Oire uva gurukoa uvupaoro ora gurupaaepa voea rutu. Vo osa vavagisipaepa uvare ora reo oaive raga uru piepaiva katakataivira, vo reoro pisipisa reoro oara purapaiva. ⁷ Oiraopavira. Uva voea rutu vavagisipaepa. Oa iava oiso puraepa rirovira rutu rugorugooro, "Uvuta. Easi voeao rutu Galili raga iava urioae. ⁸ Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra ora vigei vo reoro raga uvupe vo reo oreoa-ia kakaevira touera. ⁹ Uva vigei rutu oiso toupai vo-ia, vigei Patia, ora voeao Midia, ora voeao Ilam, ora voeao Mesopotemia, ora voeao Judia, ora voeao Kapadosia, ora voeao Pontas, ora voeao Esia, ¹⁰ ora Frisia, ora Pamfilia, ora Isip, ora voeao otaererovu iava oiso osa Libia-ia sovara-ia oea Sairini-ia ruvara-ia toupaveira, ora oearovu voeao oea Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova utupaaveira. ¹¹ Ora Krit-pa irara, ora Arebia-pa irara vigoa rutu oiso ragavira toupai. Vigoa rutu uvuipaviei ra evoea uvupe oea goru kovoaro iava Pauto vaaro tavitavipaai." ¹² Osa iava eisi vavagisivira rutu toupaveira oiso purapaoro, "Avoeao! Eake rutu-a vao?" ¹³ * Oire uva oearovu oiso puraepa vakuvakupaoro, "Easi evoea

* 1:13: Lu 6:14-16   * 1:14: Ap 2:1, 46   * 1:15: Ap 6:3   * 1:16: Jo 13:18   * 1:20: Sam 69:25, 109:8
 * 1:24: 1 Sml 16:7   * 2:1: Lev 23:15; Diu 16:9   * 2:4: 1 Ko 12:10-11   * 2:13: 1 Ko 14:23

ae raga-ia airepa oviro wain ukaioaiva kokoropaai.”

Pita Vo Reoaro Aue-ia Pentikos Voki

¹⁴ Uva Pita aueva toreroepa katai tau katai (11) voeao rera iava oeava oiso puraroepa goruvira, “Visii rutu vao-ia Jerusalem-pa irara ora oearovu uvarovuva Jiu-pa irara visiigoa ragai uvuta. Uva ragai gisipoaro sirova utupatai rara.” ¹⁵ Uva oiso puraroepa oearovu vo reoaro pukooro, “Vi-apau oiso evoea kokoropaai wain iava oiso osa purapatai voeare aue-ia toupaooro vo resura vatara vuuta (9 klok) vo vokipaua. Viapau igei vo pitupituaru vao vokipakou-ia ukaioapasa aue-ia wain. ¹⁶ Ari vao iava turariri profetato Joel taviroepa oiso puraoro,

¹⁷ * ‘Pauto oiso puraroepa auere ovoioipa vokiro, Ragai reraaro Uraurato irara oirara rutu vuku pieaverea voeao oea rasitoo rutu-ia toupaveira oiso-ia, Voeao-ia ovii irara oavisii ora ovii riako oavisii oea taru ragai vo reoroaro siposipoiverea vo ragai vo goruaro sovara-ia. Oa-ia tapo orekerovu karekeaverea visii ovii iraraaro viovokoa osireiario-ia aue-ia areo uusi. Ari avuka irara oavisii urusiara oupaiverea.

¹⁸ * Ora voeao kovopa irara oaa ora kovopa riako oaa oea tapo vuku pieaverea aue-ia Urauratoa oaa. Oa iava ragai vo reoroaro kosi piepaiverea.

¹⁹ Ragai osasararovu rutupa oaravu rutu ravotoara karekeaverea vova vuuvuia sovara-ia ora vo rasitoo-ia tapo. Uva oaravu rutu tapo puraaverea oisi vo reesiro ravaavira oiso-ia, oaravua revasiara, ari oaravu tuituiara, ari oaravu kupareara.

²⁰ Ari ro-ia ravireo ira rupavira taru porero voverea. Ari ro kekira ira revasivira ora porero. Oire vara rutu-a varao oara isivaoro iava taru Turaro vo vokiara oiraopavira pou piroverea. Vo voki-a eva oa-ia pisavira touperea oa-ia rera vaoro gorua karekerverea ora kortua.

²¹ * Vo oiso, irouto-a ro ira Turaro areverea oiso puraoro, Turaro ragaivi tauvari vii goruaro sovara-ia, eera-a ira oiso kae pierve rera orirusa.’

Eisi osa ro profetato Joel puraroepa turariri.

²² “Isrel-pa irara visii-a vao visiigoa vo reoro uvu irapata. Jisas ro vova Nasaret ira visiipa karekervera rutu Pauto aue-ia oiraopara. Oa iava pisaara oiraopara rutu purarevora Pauto goruaro-ia oiso-ia, varao

oara purarevora oearovu porete piepaoro ora riro gorupa kovoro tapo puraparevora. Uva vara rutu-ia varao vearovira tarai irapata. ²³ Eera Jisas ira tapatavora aue-ia evao parikou rera kopii pieoro oeavu raga vavaeoro iava oea-ia viapau lotua vai. Uva va puratavora. Ari ita, viapau oiso visii vaoro-a vao-ia, ari Pauto vaoro-a vao oa puratavora, uvare visiipa rera iava vasereva. Uvare rera raga vo ravaoro-a oa oisoa voari rutu toupave tuariri. Uva vo ravaa-a eva oa vo taraiaro sirova ututaera. ²⁴ Oire uva viapau oiso kopii rera tuukevora. Oa iava Pauto rera ro-ia kae piervora. Osiitoka eva kavurevora, oa iava tootoovira toupere Jisas. ²⁵ * Oisi-a eisi osa iava Devit oiso puraroepa vo rera iava ro Jisas,

‘Ro-ia Turaro Pauto ira kekepaaverea vo ora ragai puaro-ia vo irapaua. Uvare vo ragai oirapapa vavaeoro-ia toupavevora Turaro ragai virivaripaoro. Ra viapau vuria vai oua.

²⁶ Eva-a oa-ia sopaua oaa agasipapeira aue-ia rorua, ora uvare tapo ragai vuurapa vaisi purapaaveira rera-ia. Vosa kopiira, eagara. Tueparaverea vo ovoioipa voki vare tuepaoro.

²⁷ Eva oa iava viapau oiso varaua oaa urauroaro kavuriverea vore kopii irara voaoro voeao uraura irara. Ra viapau va iava vaseriverea, ora oiso tapo ra viapau oiso ra Tugoropato oara varaaro eruro.

²⁸ Vii ragaipa tootoopa raiva vaterivora ora ragai vuku piepariverea aue-ia rorua, uvare ragai tapo toupaviverea vo vokiara rutu-ia.’

Eisi osa puraroepa Devit.

²⁹ * “Visii-a araoko irara oaa, uvuiparai ra visiipa aviavi pievira tavira aue iava aooto oavi ro-ia Devit ira kopiioepa. Oa iava rera tovaiva aue-ia kakiua rera vouaaro. Uva va vao vigei ruvara-ia toupai vo voki.

³⁰ Uva rera profetato va iava tarairoepa vao oiso osa rera vatereva Pauto vao reo ovoi. Vo reo-a ovoiei reo oreoa-ia oiso puraroepa, Ragai vii aao irara iava irai ouaverea irai turaro piesa oiso osa vii vao Turaro. Uva va-a vao-ia oiso ragavira tarai rovroepa Devit oiso, Utupaua taru toupavevora ro-ia oirato Pauto reraaro Jisas Krai ro Ropoto vo rasitoo-ia. Ora kopiroverea, ora vorevira toreroverea tapo.

³¹ Oa-a vao oa-ia taraiapaoro oiso puraroepa Devit auere Jisas Krai vaore torea oaro vorevira, Viapau oiso Pauto rera ro-ia urauroaro iava vaserevora vore uva kopii irara urauroaro toupaveira. Ora oiso, Asi viapau varaua rerere eruperea.

³² “Ro-ia oirato Jisas ira vorevira tore piereva Pauto, ira kekeiovora ora igei osireiario iava tuu pievira. ³³ Uva toupareveira vo oirapapa varata-ia uva rera tovoreva rera rei pieoro Pauto. Uva vao tapo-a uvare Tugoropato Uraurato oueva ro irare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Oisi-a oiso osa iava varao rutu kareke pierevo oara rutu keketavo ora vara tapo uvutavo vo-ia. ³⁴ * Ira-a ro-ia Devit viapau oiso iparoepa vuvuiua iare. Ari ora rera raga oiso puraroepa,

‘Ro-ia Turaro Pauto ira oiso puraroepa rerare Turarotoa oaa, Vo pauu oirapapa vavae oaa-ia.

³⁵ Ovusa viipa urua puraa tasipasa voeao-ia keripa irara oara, vo rara voea-ia puteri.’

³⁶ “Oiraopavira rutu varao Isrel sararo vao-ia taraī iraopaavere Jisas iava ro ira rei piereva Pauto. Ro-ia ira evao parikou-ia tapatavora. Oa-a vao oa iava rera roporeva rera vaisioro oiso, Krai, rera Turaro pieoro.”

Oirara Rutu Ora Voea Iava Sopaura Porivoiva, Baptaisaepa

³⁷ Uva vo reo isivaaro iava voea iava sopaura oaive vavataepa rutu. Oa iava siraoaepa. Oire va iava oiso puraaepa auere Pita ora oearovu aposel irara, “Avoeao araoko irara oaio. Eake vai-ia uvuipaiei ra oai puraio?”

³⁸ * Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ora visii iava vovouisiro oavisii poreta katakataivira visii rutu. Ra baptaisa outa ora reesioro. Ra rera vaisiario-ia Jisas Krai souta. Oiso ra visii iava vuriara oavisii verareve, oa iava vao Tugoropato Uraurato outavere rera vo goruarova toupao. ³⁹ * Vao-ia Reo Ovoi oa purareva Pauto visiire, ora aao irara oavisii, ora voeore tapo oearoa tauairo rutu tapo toupaveira, ora oearovu rutu tapo oearoa roporoporevarea Pauto ora rera iare.”

⁴⁰ Uva oreorovu rutu-ia voea goruvira tavireva Pita oiso, “Ora oriruta visii vao-ia ora voeoro vo vokia ivapaa irara. Uva voearopa ora vatatopopatavere oearovu vuri vovou irara.” ⁴¹ Oire va iava voea voeoro rera reoro uvu iraoiva. Oa iava baptaisa ouiva. Voea rutu voeoro-ia oea vieiario-a vao vo peva tuku (3,000). Uva voea evoea oirao pie vovou irara tapo ora takutakuvuaepa. ⁴² Oa iava taraia ouiva aue sirova utupaoro aposel irara vo siposiporoaro. Osa iava voea rutu toupaveira oavu-ia ora goruaepa aue komunio aio purasa ora aue tapo variria.

Oirao Pie Vovou Irara Vo Tootoaro Iava

⁴³ * Voea rutu voea-ia tavetavepaiva, uvare oaravu rutu ravoto kovoro puraiava aposel irara vo Tugoropato Uraurato goruaroo-ia. ⁴⁴ Oirara rutu voeoro oirao pie vovou irara oea oisoa vaea kaevira toupave katai tapi, ora orekerovu rutu oaive oara-ia ora roorookaepa ora voea raga. ⁴⁵ Vara rutu varao oara oisoa voea ruvara-ia toupave oara-ia moni ouaepa oearovu ruvara-ia. Oa iava oisoa voearopa vara varao moniario roo piepaive voeaopa apota iraravi. ⁴⁶ * Uva oisoa vokiara rutu-ia aivaropaive Rovopa Kepa Tugoropa Kepa-ia Tempel vo katai vovou raga-ia, ora vo tapo kepara oaive-ia tapo. Uva tapo oisoa aue-ia aioara oisi raga vaeavira aiopaive voea rutu. Ora aue-ia roru vovou-ia oisoa oearovupa orekerovu vate ragapaive. ⁴⁷ * Oa-a eva oa-ia oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Uva va-ia oearovu voea-ia oisoa tavetavepaive. Oa iava oisoa vokiara rutu-ia Turaro Pauto oearovu gurupareve oirao pie vovou irara voea iare.

3

Vuri Kokototo Vearoroepa Ira Oisoa Toupaveve Tempel Iava Rataoa Riaoro-ia

¹ * Ovokivu-ia Pita vaio ora Jon ipasiepa Tugoropa Kepa Tempel iare aue-ia vo peva vuuta (3 klok) variripa vuuta ovaiarovi. ² Oire iravu oirato ira kavaveva aakova vuri kokototo. Ira iava kopiiepa kokotoarei. Oa iava oisoa rera kaepaive. Uva oisoa vokiara rutu-ia rera tovopaive vo Tempel rataoa riaoro-ia. Vo rataoa oa oisoa vaisipaive oiso, Vearo Ratao Rutu. Uva oisoa voa toupaooro oearovu arepareve auere moni, ovusa koatapaave Tempel sovara iare. ³ Oire voava kaea-ia Pita vaio kekeveva ora Jon ovusa koata rovpasiepa. Oa iava vaierei arepareva auere oaravu avu vai rerapa, oiso ra oarai vatesi rerapa. ⁴ Uva tuupavira Pita rerava vurapaveva. Uva Jon tapo toupaooro oiso puraroepa, “Vege-ia vurari.” ⁵ Uva va iava vaiereiava vurapaveva kepaoro oiso, Ragai vatepasivoi orekevu avu vai. ⁶ * Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso monia vai ei ra viipa oai vateve. Ari ita, oavu raga vao-ia oa iava vii vatepaave Jisas Krai vo goruaroo raga iava ro vova Nasaret. Uva vii tavipaa ra toreu, ra vokari.” ⁷ Oire Pita rera oirapapa vavaeoro-ia pituoro rera tore piereva. Uva vo vuuta raga-ia eva oa-ia rerare goruepa kokotoarei vova ario kerureiario iava. ⁸ Uva voava tokatokareva

* 2:34: Sam 110:1 * 2:38: Lu 24:47; Ap 3:19, 5:31 * 2:39: Ais 57:19; Joe 2:32; Ap 10:45; Ef 2:13 * 2:43: Ap 5:12 * 2:46: Ap 5:42; 1 Ko 10:16 * 2:47: Ro 14:18

* 2:39: Ais 57:19; Joe 2:32; Ap 10:45; Ef 2:13 * 2:43: Ap 5:12 * 2:46: Ap 5:42; 1 Ko 10:16 * 2:47: Ro 14:18 * 3:1: Ap 2:46; Sam 55:17 * 3:6: Ap 4:10

voaviva voka ovoisa. Oire vaiterei tapo koutaroepa vore Tugoropa Kepa vao Tempel sovara-ia tokatokapaoro ora Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ⁹ Osa iava eisi oirara rutu rera kekeiva osa eisi vokareva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ¹⁰ * Oa iava voava rerare oiso puraroepa, “Akoea, ari ro oisoa Tempel vuura rataoaro-ia toupaveve moni arepaoro.” Ari ita, rirovira rugorugoo irapaaepa vao iava oa rera-ia karekepa uva oisi vokareva.

Pita Vo Reoaro Rakorako Uru Iava Vao Solomon Vaaro

¹¹ * Vo osa Pita vaio-ia pitupareva ora Jon, ovusa oearovu ikaupaoro uripaaepa vore rakorako uru vao Rovopa Kepa Tugoropa Kepa. Oa oisoa vaisipaive oiso, Solomon Vo Uruaro Rakorako Uru. Osa iava oiso rirovira rutu rugorugooaaepa voea rutu. ¹² Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ai! Eake iava vegeiva tuupavira vurapata visii Isrel-pa irara. E oiso rugorugoopatai ora vegei raga vo goruaro iava vao puravevo? Ora vao tapo vao iava torevoko vovou oiso ro oirato pievevoi? ¹³ * Viapau rutu. Oiraopavira, ari Pauto raga ro Pauto oaive Ebrahim vase, ora Aisak, ora Jekop. Uva eera-a Pauto oaive vigei aite iraraoro. Ari ita, rera raga-a eera Oviito Kovopato Jisas ira rei pierevora Pauto. Ira vate ragatavora rera rovirieisa kortua-ia. Rera-ia kuuvu pitupituro rutu puraoro rerare isivataera vo Pailat osireiario-ia. Oire va iava Pailat Jisas kortuoro oiso puraroepa, Rerape. ¹⁴ Uva visii rutu vaio-ia visiigoa rerare isivaoro ora poretaera rera karusa ro oira upopato. Oire rera kopii pietavora Torevoko Vovouto ora Tugoropato. ¹⁵ * Ira upotavora Turaro ira Tootooa vatepareveira. Ro ira vorevira tore pierevora Pauto voeao ruvara iava kopii irara. Uva rera-a eera ira kekevevora vegei. ¹⁶ Va-a vao oa iava Jisas oirao pievevoiva, vuri kokototo porete pievevora rera vao iavirava gorua, oporetea-a vaio-ia oa keketavoi vo vokio vao oa karekei ro-ia ira-ia taraitai.

¹⁷ “Araoko irara oaa, taraiparai vao-ia osa vao pura ragatavora vuria, uvare viapau taraipataera oiso rutu osa voeao reipa irara oavisii vo tuariri. ¹⁸ Ari ita, vara rutu varao oara karekereva Pauto aue-ia profet irara gisipoaro tuariri. Oire vo tavakaro urioera Kraisi iare Pauto Ropotooaro. Uva vo reoro varao oara oirao pierevora Pauto vo rera-ia.

¹⁹ “Oire ora visii vo pitupituroaro tavariota, ra poreta viro. Oa iava vuriara oavisii

uvuipai verareve. ²⁰ Osa iava eisi uvuipara vorerivira airepa goru vateveve, oiso osa ogoepato gorua oupareveira aioa-ia. Aue iava uvare vao raga-ia Turaro Pauto visii tapo toupave. Uva va iava Jisas visiipa siporeveve, ro Kraisi ira roporeva Pauto visiipa. ²¹ Ari ita, rera ro tou rovorevorea vo vuvuiua-ia vo vuutare tuepaoro, vo osa orekerovu rutu torevoko rovoreveve vo rasitoo-ia. Oara iava rera voeao profet irara tavireva tuariri voea vateoro. Osa iava profet irara vara iava tavitaviaepa.

²² * “Oire uva Moses tapo oiso puraroepa, ‘Pauto profetatoa vai roporevorea visii araoko iraraoro iava irai oiso osa raga-ia piereva. Ra irai reoaro uvupata.

²³ * Oire vosa irouto rera reoaro viapau uvupaveve, ira-a eera taru voea iava viro pierevorea rera opesi piesa.’

²⁴ Oiraopavira ita, voeao-ia profet irara oiso osa ro-ia Samyuel rovopato, ora oearovu rutu voeao oearoa oiso rera sirova utupave vo reoro varao vatepaoro oara rutu iava tavitaviaepa vo vokiro rutu iava varao-ia.

²⁵ * “Oire uva evara-a oara iava oaravu outavere varao oara iava tavitaviaepa profet irara voari tuariri. Visiigoa Pauto vo Reo Ovoiaro sovara-ia toupata oreoa iava vigei tuariripa iraraoro tavireva oiso, ‘Ebrahim, vova vii ovii iraraoro oea iava taru viraako karekeperea vore oearovu rutu-ia vo rasitoo-ia.’

²⁶ Pauto Oviitoaro roporeva rera sipo rovosa visii iare, oiso ra visii rutu viraakoreve auere, ra vuriara oavisii iava poreta viro.”

4

Pita Vaio Ora Jon Tovoiva Tuukepa Kepa-ia

¹ * Oire vo osa voea tapo oirara ora reopasiepa, ovusa poua viropa oearovu oirara oiso osa pris irara, ora Sadyusipa irara, ora ro rovopatoa rutu vova voeao iava oea oisoa Tugoropa Kepa Tempel tokipaive. ² Uva va iava rirovira kasipupaepa vo siposiporo iava oara vatesiva oirarapa oiso osa vao-ia oa-ia oiso purasiepa, “Voea rutu taru oirara vorevira torevoreva Tootooa ouoro oiso osa pierevora ro-ia Jisas.” ³ Oa iava vaiterei iava gasiiva vaiterei tuukesa uva vaitereire vokiepa voa. ⁴ * Ari ita, riro irara rutu Pauto vo reoroaro oirao pieva vo reo oa vatesiva. Eva-a oa iava voea rutu vieiario aue-ia uvuiaepa, vo vavae tuku (5,000) voea rutu uvuiaro voeao oirao pie vovou irara.

* 3:10: Jo 9:8 * 3:11: Lu 22:8 * 3:13: Ais 52:13
18:19 * 3:25: Jen 12:3, 28:14 * 4:1: Lu 22:4; Mt 3:7

* 3:15: Ap 5:31 * 3:22: Diu 18:15 * 3:23: Diu
* 4:4: Ap 2:41, 3:1

Kaunsel Irara Osireiario-ia Vaiterei Kor-tuiva

⁵ Uva katai voki putevoiva, voea rutu ora guruaepa Jerusalem-ia. ⁶ Oiso-ia tokipa irara, ora oevu oira vasi irara, ora oevu voeao Reo Taisi iava siposipopa irara, ora ro tapo Anas Rovopato Pristo, ora Kaiafas, ora Jon, ora Aleksanda, ora voea rutu voeao Rovopatoa rutu voeaaro. ⁷ Uva ora voea sovara-ia aposel irara tovoiva. Oa iava oiso voea akepaiva, “Aa vo goru-a, ora aa vo karopo-a oa iava varao purapatavo visii oira akukuro?”

⁸ * Oire Pita Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava oiso puraroepa voeare, “Visii vao oirarapa uutupa irara reipa irara ora oira vasi irara oae Isrel-pa irara. ⁹ Vosa taraiia oupata vegei-ia vava vegei rovirieipasa vao-ia vegei vaoro vearo kovo oa-ia ro porete pievevora vuri kokototo. Uva uvuipatai ra rera kekepaoro rugurugoo irapata. ¹⁰ * Ro Jisas ira vo goruaro-a vao oa aviavi pie iraoapaovi visii pa vao-ia ora voeao Isrel-pa irara. Ari ita, rera raga ro-ia Jisas Kraiis ro vova Nasaret ira tapatavora aue-ia evao parikou, oa iava rera tore pierievora Pauto aue iava kopiiaro. Ira vo goruaro-a vao oa oiso ro porete pievora vuri kokototo ira tapo toupataovi vo vokio. ¹¹ * Ro-ia Jisas irare isivataera oiso osa vao vo reo-ia rera iava Jisas aveke tuuta oreoa toupai Tugoropa Vuku sovara-ia oiso, ‘O-ia aveke iriare isivaera kepa paupa irara. Uva utupauavi oiso karekeoi kukuuvu tuuta oira o aveke.’

¹² * Uva viapau irai vova rasitoo-ia uvuiparoi irai ita ousa vore Pauto ruvaraa-ia. Viapau rutu. Ari ro raga vaisiario-a, ira vigei kae piereverea utupaua ro raga, Jisas Kraiis.”

¹³ Oa-a eva oa iava vaiterei-ia tarai iraoapaepa voeao Jiu iava voea reipa irara, uvare viapau uriripasi goruvira rutu reopao. Uva oiso tapo oisoo taraiapaave, Asi vaitereo viapau oiso skulsiapa, ora viapau vigei vo taraiaro ousivora. Oa iava rirovira rutu oiso rugurugooapaepa, uvare vaiterei eveipaiva oiso, Easi vaitereo Jisas tapo oisoo toupasi. ¹⁴ Ari ita, rera vurapaiva ita ro-ia oirato ira vovevira vearoroepa. Uva viapau oiso uvuipaepa oiso ra oreovu avu vai puraive va iava eva rera-ia.

¹⁵ Oire vaiterei kosi pieiva Kaunsel Kepa iava. Oa iava vaiterei-ia ora reopaaepa rirovira rutu rugurugooapaoro vaore oa purasiva. ¹⁶ Uva oiso puraaepa vaitereire, “Avoeao, eake vai purapere vaitereire? Ari ita, oiraopa rutu ita vao oa purasivora ravoto kovo rutu puraoro oirara

rutu osireiario-ia voeao Jerusalem-ia tou irara. Uva viapau uvuipaviei ra oiso puravio, Easi viapau oavu avu vai ei vao-ia.” ¹⁷ Oire vaitereire oiso puraepa voea raga ora reopao, “Vearopai ra oisivu avu rutu ora vaiterei raga-ia vape. Ra viapau rutu avape oearovu siposiposa ro iava Jisas. Teapi oearovu iare ita avape ra va-ia taraiave. ¹⁸ Uva va isivaoro iava vorevira ita vaitereire keeraepa. Uva voava oiso vaiterei vearovira rutu vosipaiva oiso vaiterei tavipaoro, “Opeita vo vaisio iava ita Jisas-pa vaisi oearo ita siposiposivere.”

¹⁹ * Uva Pita vaio ora Jon oiso ragavira voea akepasiva voea vo reoroaro pukooro, “Eake vai vearopai vo Pauto osireiario-ia, visii vo reoroaro sirova utusa, eke Pauto vo reoro? Oire varei vearovira rookata, aa vao vearopai. ²⁰ Viapau rutu uvuipaiei ra varao kavuu oara kekeiovora ora vara uvuiovora.” ²¹ Oire va iava vorerivira vaitereipa oreovu ita goru pie reo vateiva. Oa iava vaiterei iava vaseiva. Uvare viapau uvuipaepa oiso ra raiva vai kekeve ra oai-ia vaiterei vuri pieve. Aue iava uvare vao ragare vorevira rugurugooapaepa oearovure voeoro oearo tapo vova ratau Pauto-ia vuurapa vaisi purapaiva va-ia vao vaiterei vo kovoaro-ia, oa-ia ro porete piesivora vuri kokototo. ²² Rera-a ro irare vo resura tau (40) ivaro puteva. Uva uvuiparoi ra vorevira vokareve vo vokio-ia.

Oirao Pie Vovou Irara Uriri Asavira Variripaepa

²³ Oire uva va iava ora vaiterei iavapa irara iare avasiapa voeapa siposiposa vo reoro rutu iava varao oara puraiva voeao rovoipa irara rutu pris irara ora oira vasi irara. ²⁴ * Uva vo siposipo uvuoro katai guruko raga puraiva varirioro vaeavira rutu oiso, “Pauto riro gorutoa rutu-a vii Turaro. Vii raga varao purariva oiso-ia, vuvuuia, ora rasito, ora avakava, ora orekerovu rutu varao oara sovara-ia toupaveira. ²⁵ * Uva vii raga vo reoro-ia Tugoropato Uraurato oara iava Devit gisipoaro-ia ro vii kovopatoaro oara-ia oiso purauepa,

‘Eakere osarorovu kasipuvira toupaveira. Ora eakere oearovu vo kovoro-ia reesiara pura ragaiva akukuvira.

²⁶ * Uva voeao-ia oira vasi irara oea oisoo rasitoo-ia toupaveira ora ravaapaoro uutuvira. Ora oearovu tapo voeao tokipa irara oearoa rutu ora guru-aepa uva voava rerere ro Turaro Pauto kasipuaepa ora auere tapo Kraiis rera reraaro ro Ropoto.’

* 4:8: Ap 13:9   * 4:10: Ap 3:6, 2:24   * 4:11: Sam 118:22; Ais 28:16   * 4:12: 1 Ti 2:5-6   * 4:19: Ap 5:28-29
* 4:24: 2 Kin 19:15   * 4:25: Sam 2:1-2   * 4:26: Hi 1:9

²⁷ “Oiraopavira osa toupai vo-ia. Uva voea voeao ora guraaera auere vii Ovi-toaarore kasipusa ro Jisas ira roporiva rera siposa Airereito Kovopato. Uva voea-a voeao-ia oea ora guruaepa oiso-ia, Herot-a ro-ia, Pontias Pailat-a ro, ora Isrel-pa irara, ora oearovu ratau tou irara. ²⁸ Oisi ragavira otakutakuvua vao puraiva oiso osa vii vo goruaro ora vii vo ruipaaro reesireva, oisore ra oisi kareke iraoepe. ²⁹ Turaro, igei tauvari voea vo reoaro uvuoro kasipu reo, oiso ra viapau uriripaio vo osa vii vo reoaro goruvira puraivo. ³⁰ Ora vo osa vavaea oara toвори vo oearovu porete piepaoro, auere ra ravaa reesiro ora karekepe ora ravoto kovoro tapo vao iavirava Jisas vaisiario vii reraaro Airereito Kovopato.”

³¹ * Uva vo varirio isivaaro iava kepa vao rikerikeepa ravurikeoro. Uva voea rutu tapo agasiaepa Tugoropato Uraurato vo goruaro ouoro. Eva-a oa iava uriri asavira oisoo Pauto vo reoaro vatepaive.

Orekerovu Rutu Voea Varaaro-ia Oisoo Vaeavira Raga Pitupaive

³² * Oire uva voeao oirao pie vovou irara oea aue raga-ia oisoo toupaike katai vovou ora katai tootoo. Uva viapau oiso ra irai voea iava oiso puraro, “Eva-a ragai vaaro.” Oapa viapau oisi oa-ia touiva kataia raga-ia vaea rugorugoo. ³³ Uva aueva gorua voeao aposel irara Turaro Jisas torearo iava siposipoiva. Osa iava riroa-ia touiva gavau-rea ora tauva vereopa vovou-ia. ³⁴ * Uva viapau irai voea iava apotavira oisoo toupave, uvare kepaara ora rasiara oaive-ia oisoo voria oupaave varao oara oisoo voea ruvara-ia toupaike. ³⁵ Oire vo voriro evara oara oisoo oupaive oara oisoo tovopaive aposel irara ruvara-ia. Uva voava oisoo vara oupaoro voearovio roo piepaive apota irara.

³⁶ Ro Josep ira oisoo vaisipaive oiso, Banabas. Ovaisia porearo oiso ragavira oisoo toupaike, Vearopa Reoro Vateto. Eera Livai-pato Saipras iava rera. ³⁷ * Uva oisoo rera vaaro rasia toupaike, oa-ia voriroepa monia ousa aposel irarapa.

5

Vo Ananias Vaio Iava Toupai Ora Sapaira

¹ Uva ita, iravu-a ro-ia rera vaisiario, Ananias ora vatuava o-ia, Sapaira aiterea tapo oavu oaesi-ia rasia voro ousiepa monia ouoro va-ia. ² Ari ita, aiterea vaitereo monia ou ragasiva auero oaesi rutu voriaro-ia. Uva okarutuvu-ia pitureva ora rerapa. Uva

vatuava tapo taraiopa va-ia, osa okarutuvu raga ouoro vava avaroepa aposel irara vatesa va. ³ * Oa iava Pita oiso puraroepa rerare, “Ananias. Apeisi ragavira iava ora vii iava sopau iava vaserivoi Seten-pa? Oa iava voua-ia piturevoi. Uva vo pitupitupa vao kuuvua purarivo Tugoropato Uraurato keaoro ora viipa moni-ia karutuoro rasia voriaro. ⁴ Vo osa voro asavira rasia oisoo toupaike, uva voa-a eva uva oisoo vii raga vo rasia oisoo pitupari. Uva va isivaaro iava vo rasi voriiivo viipa. Oa iava va voriaro tokirivo. Oire uva apeisi ragavira vovouisi oara pierivo? Rera tapo Pauto kearivo. Viapau oiso oirara raga kearivo vao-ia. Viapau rutu.” ⁵ Uva va iava vovuoro vo reo uvuoro kove ovoiroepa kopii ovoiro. Oa iava voea rutu rera iava uvuiva va iava eva osa pieriva kopiioro ora uririaepa rutu. ⁶ * Uva oearovu rera ruoro rerava kosia viropa rera tovasa.

⁷ Oire vo peva vuuta (3 au) isivaaro iava urioopa vatuava oaro. Viapau oiso rera-ia taraiopaoro oiso, Ro kopiioe, ra oa-ia koataopa. ⁸ Uva Pita oira akereva oiso, “E vo monia vao-ia rasia oaesi voriaro?” Oa iava oiso puraopa, “Aure. Eisi ita osa torevokopai.” ⁹ Osa iava Pita oirare oiso puraroepa, “Apeisi irao iava vei rutu vaea vovou purasivo Tugoropato Uraurato-ia kokaraoro Pauto reraoro? Uvuipau ra voea kukuukuaro uvuri ovusa vii kaesa vorepaave vova uva vatuatoa oara tovapa tapi.” ¹⁰ Oa iava kove ovoiroepa kopii ovoiro. Uva voava vokapaoro vo gerepa kekeiva. Oa iava oira kaeiva oira tovasa voari vatuato tova ruvara-ia. ¹¹ * Uva voea voeao lotupa irara ora oearovu oea rutu vaitereo iava uvuoro rirovira rutu uririaepa.

Riroara Puraiva Ravaa Reesiro Ora Ravoto Kovoro

¹² * Oire voeao aposel irara osasararovu rutu ravoto kovoro puraiva oirara rutu vuutaaro-ia. Oa iava voea rutu vaea vovou puraiva. Uva ora guruaepa rakorako uru-ia Solomon vaaro. ¹³ Oearovu voeoro lotu asa irara oea viapau voea tapo ora guruaepa uvare uriripaepa. Ovusa oearovu oisoo voea iava aposel irarapa avivikepaave. ¹⁴ Ari ita, oearovu oearoa Turaro-ia oirao pie vovou rutu purapaiva, oearoa vosa tapo ora goruaepa ora takuvuoro. ¹⁵ * Oa iava voraro rutuva oearovu urioopaepa oearovu kaepaoro, upiapa irara vore raiva. Uva voeapa urupaiva vo raiva puaro aue-ia mat ora uru rakorako-ia tapo auere rugoopaoro, Vosa Pita voea-ia putepaoro

* 4:31: Ap 2:2, 4   * 4:32: Ap 5:12   * 4:34: Ap 2:45

Jo 19:40   * 5:11: Ap 19:17   * 5:12: Ap 2:43, 3:11, 4:32

* 4:37: Ap 5:2   * 5:3: Dii 23:21; Lu 22:3

* 5:15: Ap 19:12

* 5:6:

vokaparevere, ra uveiotoa oaro kavu-
pareve voea-ia rera verapaoro voea iare
osa voea ruupareve uveiotoa oaro voea
porete piepaoro. ¹⁶ Uva vo uruiro tapo
uriopaepa ouruiroa oisoa Jerusalem-ia
ruvara-ia toupave, ouruiroa oarovu up-
iapa irara sipopaiva ora oarovu oearoa-
ia oisoa tugara kopiirō toupave. Oa iava
vovevira voea porete pieva.

*Vo Tavaka Iava Toupai Vao Oa Kare-
kepa Aposel Irara-ia*

¹⁷ ✧ Oara-a evara ravoto kovoro riiriireva
kasipuoro Rovopato Pristo ora oarovu
rera iava Sadyusi-pa irara. ¹⁸ Osa-a eisi
osa iava aposel irara ouiva voea tovosa
tuukepa kepa sovara-ia. ¹⁹ Uva vokiaro
urioroepa Turaro purapurapatoaaro ensel
rataoa karusa. Oa iava voea kosi piereva
rataure. Uva oiso puraroepa, ²⁰ ✧ “Avata.
Uva Rovopa Kepa-ia Tempel toutavere, ra
voa tupaoro voea rutu oirara siposipota
vao iava tootooa, Airepa Tootoo oa vo
toupavoi Jisas vo raivaaro-ia.” ²¹ ✧ Eva-a
oa uvuoro avaaepa Tempel iare vo reoro-ia
rovosa vara vateoro.

Uva Rovopato Pristo urioroepa ora voeao
rera iavapa irara tapo. Oa iava voeao
Kaunsel irara guru pieva voeare keeraoro
voeao Isrel-pa irara oira vasi iraraaro. Uva
va isivaaro iava oarovu aposel irara ousa
avaaepa tuukepa kepa iava. ²² Oire uva
polis irara avaaepa voare. Uva viapau voea
kekeiva tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava
vura ragaoro voreaepa oiso purasa, ²³ “Igei
tuukepa kepa-ia vura ragaio. Viapau oiso
irai ariarava karuiovo. Ari ita, tupavira
raga toupavo tupa. Ora aue tapo uvare vo
kepa-ia uutupa irara tapo toupavo.”

²⁴ Uva va iava vo reoro uvuoro Rovopato
Pristo ora iravu reito aue iava Tempel
aiterea rutu oiso rugorugoo iraopasiepa,
Eake irao-a vao-ia oa pou piroi vo-ia? ²⁵ Oa
iava iravu urioroepa voea rutu tavisa oiso,
“Avoeao uvuta. Easi voeao epao Tempel-
ia oea oirara siposipopaivoi.” ²⁶ Oire reito
avaroepa rera voeaaro tapo. Oa iava voea
tapo aposel irara voreaepa voea rutu. Uva
viapau oiso orekevu avu vai puraiva voea-
ia, uvare oiso ragavira rugorugooapaepa,
Teapi vigei iare avekeara vai vikiive.

*Aposel Irara Viapau Oisoa Uriripaave
Kaunsel Irarare Reoreopaoro*

²⁷ Uva voava voeava karea viropa voea
tovosa Kaunsel irara sovara-ia. Oa iava
ro-ia Rovopato Pristo oiso puraroepa, ²⁸ ✧
“Igei visiipa goru vosi rutu pura ra-
gaiovorao oiso, Opeita vo vaisio iava
oearovupa siposipopatavere Jisas-pa vaisi.

Uva apeisi iava visii raga vo uruio agasi
pieta Jerusalem urui vo ora visii gisipoaro
raga iava igeipa vao vuria puraoro oiso,
Igoa rera kopii pieiovora?”

²⁹ ✧ Uva Pita ora oavau aposel irara vo
reo pukoiva oiso puraoro, “Igei Pauto vo
reoro sirova utu iraopaioveira. Ari oirara
vo reoroaro oara tupepapeira. ³⁰ Vigei
aite iraraoro Pauto-aro ira Jisas tore
pierevora vovevira ro ira kopii pietavora
evao parikou-ia. ³¹ Uva Pauto rera rei
pierevora ora rera oirapapa varata oaro-ia
oiso rera pieoro, Turaro Kae Piepato, oisore
ra Isrel-pa irara soppaoro oaive porevire.
Oire ra va iava voea iava vuriara oaive
veraparevere. ³² ✧ Ora igei-ia vao iava tavi-
tavipa irara ora ro tapo Tugoropato Urau-
rato ira voearopa vatepare Pauto oearoa
rera vo reoro sirova utupaaveira.”

*Gameliel Oiso Puraroepa, Kaunsel Irara
Gavaure Visivi Aposel Irarare Reopata*

³³ Oire uva vo reoro voea soppaoro to-
gava rutu. Oa iava voeare vovouisiro tore
iraepa. Uva oiso vovoupaepa ra aposel
irara upoive voea kopii pieoro. ³⁴ Uva
voava vo vokia vao-ia iravu toreroepa voea
iava voeao Kaunsel irara ro-ia Farisi-pato
rera vaisiara, Gameliel. Eera Gameliel
riro taraito Reo Taisi-ia. Irare oisoa
oearovu rutu oiso purapaave, “Eera-a
vearo vovoutoa rutu,” uvare reo keketoa.
Oire uva toreroepa oiso purasa, “Eisivi raga
ratauvi voeao aposel irara kosi pieta.” ³⁵ Oa
iava oiso puraroepa Kaunsel irarare, “Visii
vao Isrel-pa irara vatatopopata. Teapi
voeao vuri pie ragata. ³⁶ Teapi oiso pieta
osa iravu ro-ia rera vaisiara, Tiudas ira
oisoa ora rera vaisiara raga rei piepareve.
Oire riro irara rutu rera sirova utuaepa.
Voea uvuiaro voeao-ia vo resura vovoto
(400). Uva va iava oavau rera upoiva.
Osa-a eisi osa iava oisi raga ora rigaaepa
voeao vo resura vovoto ora opesi pieoro.
³⁷ Uva voea isivaaro iava iravu ro-ia rera
vaisiara, Judas ira karekeropa aue-ia vo
vokia sensispa voki ro-ia Galili-pato. Uva
voava riro irara ivureva ora rera iare rera
sirova utusa. Ari ita, eisi ita osa ragavira
iava ora opesi pieroepa. Uva oisi raga
voeao utuaepa rera voeaaro. ³⁸ ✧ Ari
ita, vo vokia-ia visii tavipaa oiso, Voeape,
ora voea vo kovoaro tapo, ora raivara
oaive. Oara tapo evara opesi ragapere,
vosa voea raga varaaro oira turiro. ³⁹ ✧
Ari vosa voea varaaro vova Pauto, ra via-
pau oiso uvuipatai ra voea-ia puteta. Uva
oiraopavira pasi oiso, Easi visii vai raga
Pauto upopatavere.”

✧ 5:17: Ap 15:5 ✧ 5:20: Jo 6:63, 68 ✧ 5:21: Ap 4:5-6 ✧ 5:28: Ap 4:18; Mt 23:35, 27:25 ✧ 5:29: Ap 4:19
✧ 5:32: Lu 24:48; Jo 15:26; Ro 8:16 ✧ 5:38: Mt 15:13 ✧ 5:39: Ap 7:51, 9:5, 11:17

Aposel Irara Roruiva Ariia Oupasa Jisas Vaisiario-ia

⁴⁰ * Osa-a eisi osa iava Gameliel vo reoaro sirova utuaepa. Oa iava voeare aposel irara keeraaepa. Uva voea ragaiva voeare goruvira oiso purapaoro, “Opeita Jisas vo kovoaro iava tavitavipatavere.” Uva va isivaaro iava voea eakaiva. ⁴¹ * Oire Kaunsel-pa irara kavuiva roruoro, uvare Pauto voeapa reoa reesireva oiso puraoro, “Uvuitae ariia ouoro varao rutu vearopa kovoro kareketavoiva Jisas varaaro.” ⁴² * Oa iava vokiara rutu-ia vo Rovopa Kepa-ia vao Tempel ora vo kepaara tapo vo siposipo oisoa vatepaive Jisas iava oiso, Pauto reraaro ro-ia Ropoto.

6

Erao Vatara (7) Oirara Reesiiva Aposel Irara Tauvapasa

¹ Ovokivu-ia utupaua uva disaipel vieiario riroepa. Uva voea raga iava oearovu Jiu-pa irara Grik reo-ia oisoa reopaave voeaore oea oisoa Hibru reo-ia reopaave oiso purapaoro, “Uva apeisi viapau vairopa raroe riako igei iavapa riako uvuivira aioara vai vatepaiveira vokiara rutu-ia?” ² Uva oiso puraepa voeao katai tau erao (12) aposel voeaore keeraoro disaipel irara, “Viapau rutu uvuipaiei ra Pauto vo reoaro vatepa kovo kavuo okovorovu raga tokioro. ³ * Oire ora visii raga iava erao vatara vaire taraata torevoko sopa iraraa vai. Voeao oea vukupaveira aue-ia Tugoropato Uraurato rera vaio tauva ouoro, ora aue tapo vosa riro tarai iraraa vai. Oa iava uvuipaiei ra voea reesii vo kovo tokipasa aio vatepa kovo. ⁴ Uvare igei vaaro oiso toupai, Igoa variripaiovere, ora vo reo vatepaiovere siposipopaoro.”

⁵ Uva va iava oiso puraepa, “O ita vearopai.” Oa iava Stiven reesiiva ro ira aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa ro riro oirao pie vovouto. Ora voeao tapo reesiiva oiso-ia, Filip, ora Prokoras, ora Naikena, ora Taimon, ora Pamenas, ora Nikolas Antiok iava rera ouruia oisoa ratau toupave tauai, ira Jiu vo pitupituro sirova uturoepa. ⁶ * Oire voea tovoiva aposel irara ruvara-ia. Uva variria isivaaro iava voea-ia vavaeara tovoiva voea-ia ovoiei reesi puraoro.

⁷ * Oire Pauto vo reoaro ora sikataepa. Uva disaipel vieiario riroepa. Oa iava riro irara pris irara vo reo vao oirao pieiva.

Vo Stiven Iava Toupai Uvare Rera Tuukeiva

⁸ Oire uva Stiven vukuroepa gavaurea-ia ora gorua uvare Pauto vaaro-a tauva. Ira varao ravaa reesiio puraveira ora oira porete piepa kovo tapo. ⁹ Oire oearovu okepavu iava Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa Kepa oea oiso vaisipaiveira oiso, Friman oea urioaepa ora oearovu vo taeroro iava oiso-ia, Sairini, Aleksandria, ora Silisia, ora Esia Provins evoea oea rutu kaureoaeapa Stiven-va. ¹⁰ * Uva viapau uvuipaiepa oiso ra tarai oaro goruaro gasiive vao oa vatereva Tugoropato Uraurato rerapa vao oa iava oisoa reoreoparo. ¹¹ * Oire oearovu oirara vatauvira vori ragaiva, oiso ra oiso vo kuuvu puraive, “Igei Stiven uvuiovora osa Pauto vaio toviparevora oa Moses tapo vaiterei vara piepaoro.” ¹² Oa iava voea oira vasi irara aveave pieiva ora voeao riro tarai irara Jiu-pa irara oea rera vateiva Kaunsel irarapa. ¹³ Uva oearovu kareke pieiva kuuvuoro oiso purapaoro, “Ari ita, ro Tugoropa Tapi toviparevo ora vao Reo Taisi tapo. ¹⁴ * Uva rera uvuiovora osa oiso puraroera, Ro-ia Jisas Nasaret iava ira vao Tugoropa Kepa Tempel verarevere, ora vo pitupituo tapo tavariorevere oa vatereva Moses vigeipa.” ¹⁵ Uva voea rutu Kaunsel Kepa-ia uvurupaoro rerava tuupavira vurapaiva. Uva oisi ragavira Stiven iava puaua vurapaiva sisikorevira oiso osa ensel puaro.

7

Stiven Voea Vo Reoroaro Pukooro Voeapa Sipoisiporeva

¹ Uva ro Rovopato Pristo oiso rera akereva, “E auero rutu varao torevokopai?”

² * Uva Stiven oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ora aite irara oaa. Ro reitoo rutu Pauto ira sisikorevira karekeroepa Ebrahim iare vigei aaotoaaro, vo osa Mesopotemia-ia toureva. Uva vo tou isivaaro iava aue iare avaroepa Haran-ia. ³ * Uva oiso puraroepa Pauto, Rasiara oara kavuoro avau ora sara irara oara vo rasio iare oa-ia vii kareke pieavere. ⁴ Oire va iava Kaldia taere kavuoro avaroepa Haran-ia toupasa, vo uvare aietoaaro kopiioepa. Oa iava visii iare urioepa vo taereo-ia oa-ia toupatavo, uvare Pauto rera urio piereva voare. ⁵ Viapau oiso rerapa rasia vai vatereva Pauto auere ra oavi-ia tasi-pareve. Viapau rutu. Ari ita, voari tuariri uva Reo Ovoi-ia rera tavireva Pauto oiso, Viipa taru vo rasio rutu vateaverea vii ora vii aao iraraa vaiaro. Eisi osa puraroepa

* 5:40: Mt 10:17; Mk 13:9 * 5:41: 1 Pi 4:13, 16; Jo 15:21 * 5:42: Ga 1:16 * 6:3: Jo 21:23; Ap 1:15 * 6:6: 1 Ti 4:14, 5:22; 2 Ti 1:6 * 6:7: Ap 12:24, 19:20 * 6:10: Lu 21:15 * 6:11: Mt 26:59-60 * 6:14: Mt 26:61, 15:1 * 7:2: Jen 11:31 * 7:3: Jen 12:1

vo osa Ebrahim viapau oviitoa vaiaro toureva. ⁶ Uva Pauto oiso puraroepa, Roia ira aao iraraaro aapaapauvira toupave tauai rutu akukuvira kovopaoro. Ora aue tapo vuria ouiverea rara tauaipa irara aue-ia vo resura vovoto (400) ivaro. ⁷ Voeao oea oisoa kovopa irara oaive-ia pitupaive ragai voearo, oea vo vuriaro voriaro vateaverea taru voeapa, ora voeao kovopa irara oea voava kosia viro ragaipa lotupasa vuurapa vaisi purapaoro vo-ia. ⁸ * Oire uva va iava voeapa reo ovoi purareva Pauto. Oa iava vao puraiva rakari verapa pitupitu vo ora voea iava. Oire voava Ebrahim Aisak kavaureva. Oa iava vo peva vatara (8) voki-ro putevoiva, rera kuroreva rera rakari veraoro. Oire va iava Aisak Jekop kavaureva. Uva rera ro Jekop katai tau erao (12) arao aitearo voeao vigei aite iraraaro.

⁹ “Voeao katai tau katai (11) arao ora voea iava araokoto oaive-ia voriaepa Josep rera riiriipaoro voeopa oea avapaaepa Isip iare. Ari ita, Pauto oisoa rera tapo toupave. ¹⁰ Rera vuria iava orirureva rera virivarioro. Ora aue tapo osa riroa tarai vatereva rerapa. Uva vearotoa rutua ira oiso ragavira karekeroepa aue Pero osireiario-ia ro king oaive Isip-pa irara. Ira tore pierева Pero, oiso ra rerapa eraoparo Isip-pa irara tokipaoro ora orekerovu rutu Pero vo kepaoro sovara-ia touara tapo.

¹¹ “Oire uva ovokivu-ia ogoepa vuuta urioepa vore Isip taere-ia ora vo tapo Kenan taere-ia. Riroa rutua tavaka oa pou piropa vo voki-ia eva. Oa iava vigei aite iraraaro aio kasikasiaepa rutu rera-ia eera ogoeto. ¹² Oire Jekop aioara iava uvurevoiva Isip-ia, vigei aite irara oaro ruveva voea ava pieoro voare Isip-ia. ¹³ * Uva eraopa vore-ia ita Josep voeapa ora karekeroepa araoko irara oaro, ro ira oisoa Isip vata tokipareve. ¹⁴ Oa iava Josep aitetoto oureva voare evoa Isip-ia. Uva voea rutu takuvuaro uvuiaro-a voeao-ia erao vatara tau vo vavae (75) rutu. ¹⁵ Oire voava vararoepa Isip iare Jekop voea tapo vigei aite iraraaro. Oa iava voa kopiiiaepa. ¹⁶ Oire uva oisoa voa kopiipaave, oa iava vova oisoa voea kaepave voea tovapasa Sekem-ia aveke rikui-ia oa vorireva Ebrahim Hemo ruvara-ia Sekempato.

¹⁷ “Uva va iava Reo Ovoi vo vuutaaro tutuu pieva vao oare Ebrahim tavireva Pauto. Osa iava ora kavakavauepa Isrel-pa irara Isip-ia. ¹⁸ Oire uva iravu Isip-pato king tore pieiva ira viapau oisoa Josep-ia taraiparo. ¹⁹ Vuri pitupitu-ia vigei aite iraraaro ratareva vatauvira oiso pieoro vo kakaerore sikeo kakaero, oisore ra aite

irara vo kakaero kavu ragapaive. Oa iava vo kakaero oisoa kopiipaave. ²⁰ Uva vo vokia-a vao oa-ia Moses kavauroepa vearo keketo rutu oirato vo Pauto osireiario-ia. Uva voava vo peva putevoiva kekira, rera aio vatesiva aitetorei, vo osa vegeruvira toureva. ²¹ Oire uva oisi-a oiso osa Moses kavu ragaivoiva aakova, Pero oviivaaro rera oueva rera aio vatesa oiso rutu osa oira ovii kakaearo, osa rera pieeva. ²² Uva voava Moses riro tarai oureva Isip-pa irara vo siposiporoaro-ia. Ora riroroepa tapo aue-ia reoara ora kovoara.

²³ “Oire voava vo resura tau (40) putevoiva ivara, oiso rugoroepa ra araoko irara oaro kekereve Isrel-pa irara. ²⁴ Oire uva iravu-ia voea iava vuria karekeepa. Oa iava Moses va kekereva rera-ia. Osa iava va tuureva Moses iravu-ia Isip-pato rera tapaoro. Oa iava kopiioepa. ²⁵ Uva va iava oiso purarepa Moses ora rera ragare, Easi pasi ro araoko oiso purarovere ragaire vo osa riroa iava tavaka voea virivaria Pauto vo goruaro iavirava, Vearotoa rutu Moses. Riro virivari purato. Ira ragai tavarevo.

²⁶ “Uva utupa visivi aitereivu-ia pouro viropa ovusa ora upopasiepa. Osa iava vaierei sikapaoro vaierei goruvira tavireva oiso, Ae ora eakasi. Eakere ora upopasiei? Vei araorei raga ita vao. Vorevira ora agiagisi. ²⁷ Uva ro ira iravuva ora upoparoepa ira Moses peoro rerare oiso puraroepa, Auoro, irouto vii rei pierevora, oa iava vegei sikapari? ²⁸ E ragai upopaari oiso osa Isip-pato pierivoro aruve, raa? ²⁹ Oire uva va iava torireva Midian-ia tousa Moses. Oa iava voa oviitoarei kavaureva.

³⁰ * “Oa iava vo resura tau (40) ivaro puteva rerare. Uva purapurapato ensel rera iare pouro viropa raaka tapi vo Sinai Pukui-ia. Uva eto kasi-ia enselto karekeroepa rera iare Moses. ³¹ Uva rera-a ro kekerevoiva Moses, voavire tutuu piereva rutu, oiso ra va eveireve. Uva Pauto vo reoaro rera iare urioepa viaevira. ³² Oa rerare oiso puraepa, Ragai-a Pauto vii aitearo ora Turaroaro Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop. Uva Moses uririroepa. Uva viapau vorerivira voa vurareva. ³³ Uva Turaro Pauto rerare oiso puraroepa, Tasitauo iava eva verari tasipa, uvare Tugoropa Tapi-a vo-ia uva toupaaovi uva tasipari va-ia. ³⁴ Tavaka keke iraoavora oirara oaa-ia vo Isip. Oa iava voea gauaro uvuoro vararave voea orirusa voea virivarioro. Oire vatatopae ra vii sipo piea vorevira Isip iare.

³⁵ “Ro-ia Moses irava kauresiepa oiso puraoro, Irouto vii rei pierevora oa iava

vegei sikapari vegei taapaoro? Uva rera-a ro Moses sipo pierewa Pauto turarosa, ora voea tapo voeao virivarisa vao-ia tauva enselto vaaro oava pouro viropa garepa vegovi-ia. ³⁶ Uva varao tapo ravoto kovoro purareva Moses Isip-ia ora avakava-ia tapo aue Ret Si. Ira rera voeaaro oirara tuvetu-veoro raaka tapi iare voeava kosiro viropa Isip iava. Oa iava vo resura tau ivaro voa voeare puteva, osa voa voea oisoo tokipareve. ³⁷ Ira-a ro Moses ira Isrel-pa irara tavireva oiso, Rera ro Pauto oavisii ira visii iava oirara profetatoo vai kareke piereverea oiso irai osa ragai. Ira taru visiipa Pauto vo reoroaro vatepareverea. ³⁸ Ira raga-a ro Moses ira Isrel-pa irara gurureva raaka tapi voa voea tapo toupasa. Uva voa ro purapurapato ensel Moses gisipoaro iava reoroepa voeare. Oa iava voea vaterewa Pauto vo reoaro goru reo oa viapau opesia vai.

³⁹ ‘Ari ita, voea vigei aite iraraaro viapau oisoo Moses vo reoroaro sirova utupaave. Uvare oisoo oiso va purapaive, Rerape. Viapau uvuipaviei ra rera uvupape, uvare orekerovu rutu vigei varaaoro toupaveira Isip-ia. ⁴⁰ Oa iava oiso puraapea Eron-re, Tokarasiara vai purari ora vii vavaeoro-ia. Ra oea vigei tuvetuvepaive, uvare viapau taraipaiei Moses-ia oiso, Apeisi pierevora ira vore vigei tuvetuverevora raaka tapi Isip iava. Ira va-ia piroeroera pasi, eke. Apeisia avu pierevora? ⁴¹ Uva vo voki-ro-ia ovu bulmakau kakae puraiva vapa tauopasa. Uva oisi-a oiso osa iava rorupaiva rutu vo kovo-ia vao oa puraiva ora voea vavaeoro iava. ⁴² * Uva va iava Pauto voea arova isivaroea voeapa vaseoro. Oa iava aaviikoarapa oisoo lotupaave varao oara vuvuiua-ia toupaveira. Oiso rutu osa vo rigato oisoo toupavei profet irara vaaro vukua-ia vao oa-ia oiso puraroepa,

‘E ragai ragapa tauopataera vo-ia raaka tapi, ovusa vo resura tau (40) ivaro visiire putevora visii vao Isrel-pa irara?’

⁴³ Viapau rutu. Asi visii vo kepa Moloko vo kepaaro lotupa kepa varo kepa kaepatavora aue tapo aaviiko rera ro oiraaro Refan pauto. Ora varao tapo oisoo kaepata oara puratavora varapa lotupasa tokarasiara. Oire uva visii topa piepaavoii rara vova eisire Babilon tauai rutu.’

⁴⁴ ‘Uva vo-ia raaka tapi uva Lotupa Kepa varo kepa touva, okepa-ia Pauto oisoo ora rera vo reoaro vatepareve. Vo kepa-ia vao oava oisoo toupavei vigei aite iraraaro. Uva vo kepa-ia vao Pauto siposiporeva Moses tavioro oiso, Vo kepa purari oiso

osa okepavu kekeriva. ⁴⁵ Voeao vigei aite iraraaro oea sirova oevu ita utuaepa vo kepa ragava vao-ia varo kepa toupasa. Uva osararovu rutu oisoo putepaive rara voea upopaive vo kepa ragava tupaoro vao-ia, vo vuuao-ia oa-ia oisoo Josua voeapa iraparo vo viurupasa. Oa iava voeao sara irara kosi pierewa Pauto voea veraoro vigei aite iraraaro. Uva oisi-a eisi osa oisoo toupavei vava vao varo kepa Lotupa Kepa vo osa Devit toupavei. ⁴⁶ Uva rera ro Devit ira vo tou-ia vao tupaoro vearo vovou oureva Pauto-ia. Oa iava Pauto arereva oiso ra vigei reraaro Jekop reraaropa Pauto tavukia vai purareve. ⁴⁷ Oire eva-a oa iava Solomon rerapa kepa paureva.

⁴⁸ ‘Ari ita, Pauto ro oiraopatoa rutu viapau oiso vo kepa raga-ia toupaveira oa purapaiveira vavaea-ia. Oa iava oiso puraapea profet irara,

⁴⁹ ‘Ragai-a Pauto ragoa vo turaroparai vuvuiua-ia ora evoa rasitoo-ia. Ari evoa rasitoo-ia tasipaavoii vao pauparo. Uva apeisi ragavira uvuipatai ra ragaipa kepa vai pauta? Uva aa vo tavukio-a vao oa uvuipai vao oa-ia tupaaverea turaroparo?’

⁵⁰ Varao-ia oiso-ia vuvuiua ora rasitoo oara rutu ragai raga puraava ora ragai vavaeoro iava. Uva apeisi-a? Oiraopavira-a oiso osa purarai?’

⁵¹ ‘Visii vao-ia visiigoa viapau oiso uvupataveira. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao ratau tou irara oea-ia viapau oiso oirao pie vovou vai toupaveira vo sopaura oaive sovara-ia. Uva visii-a vao visiigoa Tugoropato Urauratoare korokorupataveira vo pitupituro puraparo osa vara oisoo purapaive visii aite iraraaro tuariri.’ ⁵² Uva va-a vao oa iava oiso voea akereva Stiven, ‘Irouto-a profet irara iava rera ira kavuiva visii aao iraraaro? Viapau oiso irai ei ira kavuro viropa vaopa vuri vovou oa puraiva rera-ia. Ora voea voeao upoiva oea Torevoko Vovouto vo raivaaro aviavi pieva. Ro Tugoropato ira urioroepa, ira outavora kuuvu pitupitu-ia rera kopii piesa. ⁵³ Visii vao visiigoa Pauto vo reoaro outavora pisavira enselpa irara ruvara-ia. Uva viapau oiso vo reo sirova utupataera.’ Eisi osa rutu voeare puraroepa Stiven.

Stiven Vurokoiva Aue-ia Aveke

⁵⁴ Vo reoro rutu voea vovouaro togava. Oa iava rirovira voea iava gisipoara keikei piropa rirovira kasipuoro rerare. ⁵⁵ Ari ita, Stiven aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa. Oa iava tuupavira vuvuiua taraareva. Uva voa Pauto vo sisikoroaro kekereva ora Jisas tapo, ovusa Pauto oirapapa varataaro-ia toreparepa. ⁵⁶ *

Uva voava Stiven vao-ia oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu vuvuiua kekeavoi oa karuvira toupavoi. Uva rera tapo kekea Ropotoaaro Oiraopato ira oirapapa varata-ia torepairoi Pauto varaaro-ia.”

⁵⁷ Oa iava kokiara tupaiva vo gaupaoro kasipupaoro rerare. Osa iava rerare vusi ovoiva. ⁵⁸ * Oa iava oearovu voea iava kuvupara oaive ririvuoora vara guruiva ro ruvara-ia rera vaisiara, Sol. Uva voea-a evoea oea rorovira rera reroaro rovoiva aue-ia kort oea rera rovoiva rera vurukoora. ⁵⁹ * Oire va osa rera vurokopaiva aue-ia aveke. Oa iava variroepa oiso puraoro Jisas-re, “Turaro. Ragai uraaraaro kae pieri.” ⁶⁰ Uva voava takuro viropa oiso goruvira rutu keerasa, “Turaro. Opeita vao vuria voeapa reesiri, oiso ra utupaua va tuuri voeapa.” Oa-a vao oa isivaaro iava kopii ovoiroepa vovouisi vaseoro.

8

¹ * Uva Sol tapo gasirevoiva, Stiven upoiva.

Sol Oisoa Lotu Purapa Irara Vuri Piepareve

Uva vo voki-a vao oa-ia vao riroa rutu tavaka karekepa vo lotua-ia Jerusalem-ia. Oa iava voea rutu voava sikaa viropa ora rigaoro vorarore oiso, oearovu Judia iare, ari oearovu Sameria iare avaaepa, ovusa voea raga aposel irara vao kavua viropa Jerusalem-ia. ² Uva vao rera tovaiva Stiven voea voea riro oirao pie vovou irara. Uva vao tovaoro gau eraro-ia gaupaiva rerapa. ³ * Ari ro Sol ira oisoa lotupa irara rutu vuri piepareve, ira kepaara rutu-ia koatapaoro oisoa oirara ora riakora oupareve voea tovopasa tuukepa kepa-ia.

Veoro Sipsisipo Vao Oa Viriva Sameria-ia

⁴ Oire uva lotu purapa irara torioro avaaepa vorarore oiso-ia, Judia-ia ora Sameria-ia. Uva vao siposipooro oisoa vokapaive aue iava Veoro Sipsisipo voraro ruture. ⁵ Uva Filip vararoepa riro urui iare vao Sameria-ia voea tavitavisa Kraisa iava ro Ropoto. ⁶ Vo ovusa voea rutu vaea vovou raga-ia tupaoro rera siposipooro sirova utupaaepa. Vo osa voeapa siposipopavea veoro reo vatepaoro voeapa. Ora oar-avu tapo oara kekeiva rera-ia oira porete piepa kovoro. ⁷ Riro irara tugura oea kosi piereva ro-ia Filip, ovusa riro guruko purapaiva gaupaoro oirara iava kosi virooro. Oearovu rutu oearoa-ia oisoa rikerikepa kopiuro toupave, ora voeao oea iava koko-toara oisoa kopiipape oearoa rutu veoro

piereva. ⁸ Oa iava rirovira rutu roruiva vo uruia.

⁹ * Ovusa iravu ro-ia rera vaisiara, Saimon ira keakea kovoro oisoa purapareve pisavira rutu oirara keakeapaoro voeao Sameria-ia tou irara. Uva oisoa ora rera raga ora rei vaisi pieparo vo uruia. ¹⁰ Uva voea rutu oisoa oira vasi irara rera sirova utupaave ora voeoro oiraravi raga. Oa iava voeao oiso puraepa, “Avoeao ro-ia gorutoa rutu Pauto reraaro Saimon.” ¹¹ Uva voea rutu oisoa rera sirova utupaave, rara rirovira rutu voea keakeapareve. ¹² Ari ita, vo osa Filip vo siposipooro oirao pieva vao Veoro Sipsisipo aue iava Pauto vo Saraaro ora Jisas vo vaisiara goruaro, uva voea rutu oirara ora riakora baptaisa ouiva. ¹³ Uva va iava rera tapo Saimon oiraoroepa rarioro. Oa iava baptaisa oueva. Oire uva va isivaaro iava oisoa Filip tapo toupave vokiara rutu-ia Saimon. Oa iava vo tou-ia varao-ia tarairoepa ravoto kovoro ora varao tapo ravaa reesiro. Uva rirovira rutu rugorugooepa varare varao-ia ravoto kovoro.

¹⁴ Oire vo osa aposel irara vao iava uvuiva vo uvare Sameria-pa irara Pauto vo reoro ouiva. Oire va iava aitereivu sipoiva Pita vaio ora Jon Sameria iare. ¹⁵ Uva vao poui viropa. Oa iava voeapa variri rovosiepa areoro Pauto ruvara-ia oiso, “Tugoropato Uraurato vara pierivere voeapa.” ¹⁶ * Aue iava uvare viapau voea soppa-ia toupavea Tugoropato Uraurato. Ari ita, Jisas vaisiara sovara-ia baptaisa ou ragaiva. ¹⁷ Oire uva va iava vavaeara oasi tovosiva voea-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato vararoepa.

¹⁸ Uva ro-ia Saimon ira vaierei situereva aposeltoarei osa vavaeara oasi-ia Tugoropato Uraurato vara piepasiva voea iare. Oa iava oiso puraroepa vaiereire, ¹⁹ “Ari oiso ruipaparai ra ragai tapo vo goru vao-ia voria vei ruvara-ia, oiso ra va-ia oearoi iare ragai tapo rera Tugoropato Uraurato vara piepa oearo-ia vavae oaa tovopao.”

²⁰ * Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Avoeao, apeisi ragavira rugorugoopau? E uvuipauei ra vatevateoro Pauto vorevira voriri? Vii ora monia oara oa tapo opesiu-vere taru kopiuro. ²¹ Auoro. Viapau oiso uvuipauei, uvare soppau oara tauavira tupaiveira Pautoa-pa. ²² Vii vao-ia ora poreu vuri vovou oara iava varirioro. Osa iava Pauto uvuipa ra vii vaoro vuri vovou verareve. ²³ Oiraopavira rutu vii iava soppau sisiropaa oua vukuepa aue iava riroara rutu vuri vovou vii varaaro. Uva

* 7:58: Lu 4:29; Lev 24:16 * 7:59: Sam 31:5 * 8:1: Ap 7:58 * 8:3: 1 Ko 15:9; Ga 1:13; Fl 3:6; 1 Ti 1:13
* 8:9: Ap 13:6, 5:36 * 8:16: Ap 19:2; Mt 28:19 * 8:20: Mt 10:8; 2 Kin 5:16

vii-ia ora goruepa vii varaaro vuri vovouro vii-ia pituoro.”

²⁴ Oa iava Saimon oiso puraroepa vaiereire Pita vaio ora Jon, “Turaro iare varirisí ragaipa tauva areoro. Ra oisi iava viapau vao karekepe ragai-ia oiso osa purasiei ragaire.”

²⁵ Oire vo kovoro opesiario isivaaro iava karesiepa Jerusalem iare, uvare voeapa aviavi pievira tavitavisiepa Pauto vo reoaro iava. Uva vo osa karesiepa oa iava vo raivao-ia ouruivou-ia pouisi virope voeapa ita siposiposa vo uruuro-ia va raga iava Pauto vaaro Vearo Siposipo voa raga Sameria taere sovara-ia.

Filip Vaio Iava Ora Ro Itiopia-pato

²⁶ Oire uva Turaro reraaro ensel Filip-re oiso puraroepa, “Vatatopou, ra varau vo raivao-ia vova Jerusalem iava vore Gasa-ia vo raivao-ia oa raaka tapi-ia toupaveira.”

²⁷ * Uva va iava vatatoporoepa varasa, ovusa vo voki-a eva vao-ia iravu Itiopia iava, rera Kwin Kandesí reraaro reito íra oisoa oira vo monia tokipareve, íra ururoepa Jerusalem iare voa lotu purasa.

²⁸ Uva vo voki raga-ia kareroepa voava aue-ia karis rakorako. Uva va-ia paupaoro profet Aisaia vo rigatoaro vieipareva. ²⁹ Uva va iava Tugoropato Uraurato oiso puraroepa Filip-re, “Tutuu pieri karis rakorako iare.”

³⁰ Oire uva voa pouro virope va iare ikauoro. Oa iava Filip rera uvureva vo osa profet Aisaia vo rigatoaro vieipareva. Osa iava oiso rera akereva, “E va-ia taraipau eva oa iava va vieipaari?”

³¹ Oa iava oiso puraroepa, “Viapau. Uvare irai ragaipa va aviavi piepareveira?” Oa iava Filip-re oiso puraroepa, “Vore kaeu viro ragai tapo pausa.”

³² * Oire vo vuutaro-a varao-ia oara oiso toupai vo vuku iava vao oa vieipareva, “Rera ava pieiva oiso osa sipsip kare oisoa kopii piepaive. Ra viapau vo kakae eva sipsip kakae oivepe vo osa oirato va oruaro siipareve. Eisi osa ro oirato íra viapau oreovu avu vai purareva osa rera-ia vuría puraiva vao.

³³ Uva vo osa rera arii pieiva rera-ia vakuvakupaoro, uva viapau oiso irai voea iava oiso puraroepa, Rerape, uvare torevokoto-a eera. Uva íroutoa vai uvuiparoi ra varao vuri vovouro oaive vieireve voeao iava vo vokie íavapa írara. Evara vuri vovouro oara rera tootoaro ouiva rera kopii piesa vo rasio-ia.”

³⁴ Uva va iava ro-ia reito Itiopia-pato oiso puraroepa Filip-re, “Írouto-a ro íra iava

siposipopare ro-ia profetato. Ora rera raga iava-a, eke iravu raga?”

³⁵ Oire uva Filip Vearo Siposipo rovoreva rera soporesa aue iava Jisas vo rigato raga iava Aisaia vo rigatoaro. ³⁶⁻³⁷ * Uva vaiereí avasiepa vo raivao-ia. Oa iava vo pouisi virope vao-ia uuko rovu. Uva ro Itiopia-pato oiso akereva, “E oavu avu vaiei ragai-ia oa iava viapau uvuiparai ra baptaisa ova vao-ia uuko rovu?”

³⁸ Oire vo reo uvuoro karis rakorako ruu piereva va goto pieoro. Uva va isivaaro iava varasiepa aue iare uuko rovu vaiereí vaiereí Filip vaio ora Itiopia-pato. Oa iava voa Filip rera baptaisreva Itiopia-pato. ³⁹ * Uva voava kaesi virope vorevira. Oa iava sita pievira Turaro Pauto Urauratoaro Filip kaereva vorarore. Osa Itiopia-pato viapau rera-ia tarairoepa vo osa voraro rerava avaroepa. Uva avaparoepa rera raga Itiopia-pato raivaaro rorupaoro rutu. ⁴⁰ Uva Filip Asdot-ia pouro virope. Uva voa vokapaoro vo uruuro-ia siposipopareva. Ari va isivaaro iava eva avaroepa Sisaria iare.

9

Pol Porereva Vo Damaskas Raiva

¹ Ro-ia Sol touvira rutu oisoa gasipareve Turaro voeaoro disaipel írara upoaporo. Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa Rovopatoa iare Pisto ² rera aresa varaore rigatoara, oisore ra raiva oaro rerapa karu piro vore Jiu varaaro iare Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog, varao oara oisoa toupave Damaskas-ia. Oiso ra voa oearoi kekereve voeoro oearoa Turaro vo raivaaro sírova utupaave Airepa Tootoo oupa raiva. Oire voea oureve voea tuukeoro tuukepa kepa iare Jerusalem-ia. ³ * Uva vo osa avaparoepa Sol raiva-ia vao Damaskas, uva tutuu piereva vova ovusa aviavia varaepa vuvuia iava rera ruusa. ⁴ Oa iava koveroepa vo rasitoa-ia vo reo uvuoro oreoa oiso puraepa rerare, “Sol, Sol, apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia?” ⁵ Oa iava oiso akereva, “Turaro, írouto-a vii?” Uva Turaro oiso puraroepa, “Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.” ⁶ Uva vii tavipaa oiso, Toreu ra avau vo uruio íare oa-ia iravu vii tavirevere ragai iava vaore oa-ia uvui íraopauvere oiso ra va purari.”

⁷ Vo osa voeao oea rera tapo avapaaepa oea ruruvutu ragaepa voka tuuke pieoro, uvare oiso auepaaepa, Apeisi vai ragavira reoreopave. Uvare viapau rera kekepaiva ro íra reoreoparoepa auere Sol. ⁸ Oire uva voava Sol toreroepa rasiua arova. Oa iava

aauvira vurareva. Uva viapau oiso irai kekereva, uvare osireitoarei rerare aausiepa. Oa iava rera kapokaporopaoro rera tuvetu-vepaoro poua viropa aue-ia Damaskas-ia. ⁹ Oa iava vo peva-ia aue voki peva voosivira raga toureva, ora aio asavira, ora ukaio asavira tapo.

¹⁰ Oisi-a eisi osa iravu disaipelto toupareva Damaskas-ia rera vaisiario Ananias. Ira kuu pierewa Turaro areo uusi-ia oiso puraoro, "Ananias." Oa iava Ananias oiso puraroepa, "Ragai-a vao-ia." ¹¹ Uva Turaro rerare oiso puraroepa, "Toreu ra avau vao-ia raiva va vaisiario, Torevoko Raiva. Uva evoa akerivere auere Sol ro vova Tasas, ira epao Judas vo kepaoro-ia uva variripa tauvare areparoi." ¹² Ira areo uusi-ia vao kekerevora, ovusa vii Ananias rera osireiario-ia vavae tovoparivoraoro rera vura piesa vorevira."

¹³ Oa iava Ananias rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, "Turaro, ro iava uvuavora riro irara rutu iava, vo osa oaravu kaureo vovouro puraparevora oearovu-ia vii vooaoro-ia oirao pie vovou irara vo Jerusalem-ia." ¹⁴ Ira uvuipa ra igei rutu tapo tuukereve, igoa vii vaisiario sovora-ia kovopaioveira. Uvare vo rigato kaepareveira raiva purapa rigato oa ourevora Rovopato Pristo ruvara-ia."

¹⁵ * Uva va iava Turaro rerare oiso puraroepa, "Avau, uvare ro reesiavora ora ragaipa ira ratau tou irara, ora oearovu Irel-pa irara, ora king irara tapo, ora turaro irara oearoa rutu taru siposiporevere ragai iava." ¹⁶ Ira kareke pieavere siitoka-ia, uvare ragai iava siposiporevere."

¹⁷ Oire uva avaroepea Ananias vo kepaoria koatasa oa-ia Pol toupareva. Oa iava oiso puraroepa ora rera vavaearo tovooro rera-ia, "Araokotoa oaa, Sol. Turaro Jisas ira vii iare karekeroerao vo raivaaro Damaskas ruvara-ia vo osa urioapuerao. Ira ragai siporevoi vore vii vorevira vura piesa vii porete pieoro, ora auere tapo ra vukuuvare aue-ia Tugoropato Uraurato." ¹⁸ Uva vo voki raga-a vao oa-ia verutara rera osireiario iava kovekoveepa. Oa iava varare rorooro vearovira vurareva. Oa a eva oa iava toreroepa. Osa iava rera baptaisiva. ¹⁹ Vo raverave eva isivaaro iava gorua oureva vorevira, uvare aioara aioreva.

Sol Siposiporeva Damaskas-ia

Oire voava Sol touvira raga toupareva Damaskas-ia disaipel irara ruvara-ia. ²⁰ Uva vo vokia-a vao oa-ia siposiporovoroepa Jiu varaaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog keparo oiso purapaoro,

"Ro-ia Jisas Pauto Oviitoaaro." ²¹ Uva oisi-a oiso osa iava rirovira rugorugooaepa, vo uvare va-ia eva rera uvuiva. Uva oiso puraaepa, "Avoeao! E rera-a ro-ia ira Jisas kovopa iraraaro upoparevira Jerusalem-ia? Uva viapau oisi piesa urioroi ita vore osa oisoo voea tuukepaoro voea sipopareve aue iare Rovopato Pristo?"

²² Vo osa rugorugooa oaro goruaro riroepa rerare Sol. Oa iava voea Jiu-pa irara vooa Damaskas-ia tou irara oea vavagisi pierewa, uvare Jisas oiraopavira poerareva voeapa oiso purapaoro, "Krais-a Ropoto ira reesireva Pauto oiso rutu, Rerapa Kovopato."

Sol Jiu-pa Irara Asavira Torireva Vokiario

²³ Ovokirovu isivaaro iava voea Jiu-pa irara ora guruaepa, oisore ra rerare raiva vaire taraaive rera kopii piesa Sol. ²⁴ * Vo ovusa voea vovouaro-ia tarai ovoiroepa rera Sol. Uva kasura rataoroaro-ia oisoo uutupaave vokiario rutu-ia avi vokiro-ia ora vokiario rera uposa. ²⁵ Oa iava orupavua vokiario aue disaipel irara rirova-ia pekuri rera vara pieiva rera pute pieoro kasura kukuearo iava. Oa iava voava torireva.

Sol Jerusalem-ia Toureva

²⁶ * Oire vo osa Jerusalem-ia pouro viropa uva oiso aueparoepa, ra oearovu tapo disaipel irara ora takuvuro. Oa iava evoea rera roruurupaiva oiso purapaoro, "Easi ro vigei keakeapare. Viapau oiso iravua vigei iava disaipelto." ²⁷ Oa iava aue Banabas rera oureva rerava avasa aposel irara iare. Oa iava oiso voea tavireva rera iava, "Ari ita, oiraopavira Turaro kekerevora. Uva Turaro rerava ora reoroera. Ora vo osa Damaskas-ia toupaooro voea goruvira siposiporevora vo Jisas vaisiario-ia." ²⁸ Oire va isivaaro iava aue Sol voea tapo ora takuvuroepa voea tapo toupasa vokiario rutu-ia Jerusalem-ia. Uva voa uriri asavira siposiporevira aue iava Jisas Turaro vaisiario. ²⁹ * Uva va iava voa ora reoparoepa oearovu tapo Jiu-pa irara vooa oearoa oisoo Grik-pa reo-ia reopaave. Vo ovusa voea rirovira rutu ruipapaaepa oiso ra raivaa vai rerare kekeive oa-ia rera kopii piesa. ³⁰ Vo ovusa va-ia taraioro oearovu oirao pie vovou irara rera vara pieiva vore Sisaria. Oa iava voava rera rera sipoiva aue iare Tasas-ia.

³¹ Uva vooa lotupa irara oisoo vearovira rutu gavaevira toupave vo Judia-ia, ora Galili-ia, ora Sameria-ia. Oire va iava Turaropa avivikepaoro lotupa kovo-ia goruaepa. Oa iava ora rigaaepa riropaoro

* 9:15: Ap 13:2; Ef 3:7-8; Ga 2:7-8 * 9:24: 2 Ko 11:32-33

* 9:26: Ap 22:17; Ga 1:17-18

* 9:29: Ap 6:11, 11:20;

2 Ko 11:26

aeue-ia tauvaaro vao Tugoropato Uraurato vaaro.

Pita Inias Porete Piereva Vo Lida Urui-ia

³² Uva ovokivu-ia Pita vararoepa voka-paoro voeao kekesa oea oisoa Jisas oirao piepaive aue-ia Lida urui-ia. ³³ Vo osa voa pouro viropa uva iravu kekereva rera vaisiario, Inias. Irare puteva vo peva vatara ivaro (8) rutu osa keravira raga toupaveve urua ivara-ia. ³⁴ * Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, "Inias, Jisas Kraiss vii porete piepare vorevira, ra toreu. Ra urua oara torevokori." Oa iava toreroepa Inias. ³⁵ Vo osa voeoro rutu vo uruiro iava voa toupaveve oiso, Lida vata ora Saron vata oearoa rutu-a voeao oea va rera-ia ro-ia kekeoro ora voea iava sopaura oaive rutu poreiva. Oa iava rera sirova oisoa utupaave Turaro.

Dokas Vorevira Tootoopa

³⁶ Oire iriavu-a o riakova disaipelva Jopa vata iava oira. Iria vaisiario, Tabita. Uva Grik vo reoro-ia oiso, Dokas. Riro tauva purava rutu. Iria oisoa riropa kovoro veoropara purapave orekerovu vate raga-paoro apota irarapa. ³⁷ Uva ovokivu-ia upia oira ouva, oa iava kopiopa. Oire va iava vo kopii sisuiva oira tovosa ivaraiapa tugi-ia kepa-ia. ³⁸ Uva Pita-re aruaepa, uvare oisoa Lida urui-ia tutuu pievira toupaveve Jopa-ia. Eva-a oa iava voare aitereivu aruiva Pita ou piesa. Oa iava oiso rera tavisiva, "Ikauvira raga vegei sirova uriuo, ra vorevio." ³⁹ Uva Pita tapo voresiepa. Oa iava voa pouro viropa. Uva rera ipa pieiva vo tugi iare vao ivaraiapa tugi. Uva voa rera kareke piepaoro raroe riko gaupaiva varoara-ia oara oisoa purapaveve Dokas, vo osa oisoa tootoovira toupaveve vairo tapo vo kovo purapaoro. ⁴⁰ * Oa iava Pita vairo rutu kosi piereva rataure. Uva kotupiuarei rekuoro variriroepa. Oire voava ora poreroepa vo kopiire oiso purasa, "Dokas, toreu!" Oire va isivaoro iava eva osirei kae pieoro porete ovoioipa tokorouosa Pita vura-paoro. ⁴¹ Uva oira vavaeoro-ia pituoro oira tore piereva. Oa iava voea ruture lotupa irara keeroepa ora vairo raroe riako. Oa iava oira kareke piereva voeapa, uvare toopa vorevira. ⁴² Oire va-a vao oa-ia tara-iaiva voeao Jopa-ia tou irara iava, oearovu rirovira rutu Turaro oirao pieiva. ⁴³ * Uva Pita vao toureva Jopa-ia riro vokiro rutu-ia iravu tapo ira oisoa bulmakau rakariro gagopaveve vara purapasa. Rera vaisiario, Saimon.

10

Pita Vaio Iava Ora Konilias

¹ Iravu rera vaisiario, Konilias ira oisoa toupaveve Sisaria-ia katai vovoto (100) tuvetuvepato viurupa irara. Uva voeao aue iava Itali ratau tou tapi. ² Ira oisoa Pautoo-pa avivikeparo rutu vearotoa rutu lotupato ora ovii avao oaro. Riro vatevate vovouto oearovu rutupa apota irara. Ora oisoa tapo variriparo vokiara rutu-ia Pautoo-re. ³ * Oire uva ovokivu-ia vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiarovi Pauto reraaro ensel kekereva, ovusa koatparoepa rera iare oiso purapaoro areo uusi sovara-ia, "Konilias."

⁴ * Oa iava tuupavira rerava vurapaveve uririparo rerapa. Uva oiso puraroepa, "Eake-a, Turaro?" Uva oiso puraroepa enselto rerare, "Vii varaaro varirira pou piropa Pautoa iare, ora vii vaaro tapo vatevate vovou apota irarapa. Oarare rugorugoparoveira Pauto viire. ⁵ Uva oea arupari Jopa iare eearo Saimon rera raga Pita, ra urioro vore. ⁶ * Ira epao tavetevira iravu ruvara-ia Saimon, ira bulmakau kare rakariro gagopaveveira. Ira vo kepaoro avakava ruvara-ia toupaveveira. Pita vii tavirevere rara oiso osa pierivere rara." ⁷ Va isivaoro-ia purapurapato ensel rera arova voreroepa. Oa iava aitereivu oureva kovopatoarei ora iravu tapo upo purapato vearoto lotupato. Uva rera oisoa Konilias vearovira tauvapaveve. ⁸ Oa iava enselto vo reoroaro iava voea tavitavireva voea aruoro Jopa iare.

Pita Orekerovu Kekereva Areo Uusi-ia

⁹ Utupa voki-ia vo urui iare tutuu pieiva evoea oira peva, ovusa Pita ivaraiapa tugi-ia varirisa kaero viropa riroto-ia ravireo. ¹⁰ * Uva voa rirovira ogoeroepa aio ruipapaoro. Vo osa oearovu aioara rerapa ravaapaiva, ovusa rurapaveve. ¹¹ * Evo rura oa sovara-ia areo uusi oureva. Ovuiupa-ia aue vuvuiua kekereva ovusa karu piropa. Uva vo karupa-ia varapaeva aue varuere koko. Oiso osa oearovu varo kovoro eoropaveveira. Eisi osa rutu vo koko kekereva osa varapaeva vore rasito. ¹² Uva vo koko sovara-ia okareroovu sasaro touva oiso-ia, okareroovu vokapa karero, ari okareroovu riruvira ora voea raga-ia voka-paveveira rasito-ia, ovusa okareroovu oea papapaveveira. ¹³ Oa iava vo reo oiso rera iare urioepa, "Auoro Pita. Toreu ra vo kareo upori. Ra vo kare aiorei." ¹⁴ * Ovusa Pita oiso puraroepa, "Viapau rutu Turaro, oiso ra vo kareo iava irai aioa. Uvare

* 9:34: Ap 3:6, 16, 4:10 * 9:40: Mt 9:25; Ap 7:60; Mk 5:41-42 * 9:43: Ap 10:6 * 10:3: Ap 9:10, 3:1, 5:19
 * 10:4: Ap 3:4; Re 8:4; Mt 26:13 * 10:6: Ap 9:43 * 10:10: Ap 22:17 * 10:11: Ap 7:56; Re 19:11 * 10:14: Lev 11:4, 20:25; Diu 14:3, 7 * 10:15: Ro 14:14; 1 Ko 10:25

vuivuipei vo karea okareroopa tugoropa-peira vo-ia Jiu-pa irara vaaro sovara-ia Reo Taisi vo karepa kavupasa.”¹⁵ * Oa iava vo reo oiso ragavira ita urioepa Pita iare, “Vosa vo karero-ia okarea purareva Pauto vearovira rutu, uva vii viapau uvuipauei ra oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-pa irara vaaro Reo Taisi varuere karepa kavupa.”¹⁶ Uva vo peva-ia aue areo uusi peva vara kekepareva. Oa iava vo peva isivaaro iava vo koko rutu vorevira kae piropa vuvuiua iare.

¹⁷ Oire vosa evara vorearo isivaaro iava Pita rirovira rutu oiso rugorugoparoepa, Apeisi rutu vao porearo toupavoi? Vo ovusa evoa oira peva Saimon vo kepaarore akepaiva vo kepaio-ia toupaveva Pita. Oa iava poua viropa opevaa arureva Konilias rerare Pita vo kepa rataoaro riaario-ia. ¹⁸ Oa iava vo peva eva oiso puraaepa, “E Saimon-ei vo ira vaisiaro ro-ia, Pita?”¹⁹ Oire va iava Tugoropato Uraurato oiso puraroepa rerare vo osa touvira rugorugoparoepa areo uusire, “Evo peva oea viire akepaivoi. ²⁰ Toreu, ra voea iare varau. Opeita vao-ia roruorupari. Viapau oiso ra vii tuukepaive, ra voea tapo avau. Ari ita, ragai raga viire vo peva aruavo.”

²¹ Vao isivaaro iava Pita voea iare vararoepa oiso purasa, “Ragai-a vao ragoare taraapata. Eakere uriotai?”²² Oa iava oiso puraaepa rera iava tavioro Konilias, “Ro-ia irapato ira katai vovotopa (100) viurupa irarapa iraparoveira. Vearo vovoutoa rutu-a, uvare Pautoa-pa avivikiparoveira Oa iava Jiu-pa irara rera vaisipaiveira oiso, Vearo vovoutoa rutu. Uva Pauto reraaru ensel ira rera tavireva oiso, “Pita-re aruu, ra urioro. Ra rera uvuri. ²³ Uva va isivaaro iava Pita voea koata piereva kepa-ia. Oa iava rera tapo touiva voa tavetevira vokiario. Uva utupa voki-ia voea tapo avaroepa ora oavou oirao pie vovou irara Jisas-ia voava vo Jopa-ia.

Pita Konilias Vo Keparo Iare Avaroepa

²⁴ Ovokivu-ia poua viropa vo Sisaria-ia, vo ovusa Konilias voa voeare tueparo ora rera voavaoaro, ora vate irara oaro tapo. ²⁵ Oire vosa Pita Konilias vo kepaario-ia koataroepa. Uva Konilias rerapa avivikepaoro rerare takuro viropa kotupiuarei rekuoro. ²⁶ * Oa iava Pita rera tore piereva oiso puraoro, “Ae! Eaketo-a ragai? Easi ragai-a oiratoa raga. Viapau oiso pautoa-a ragai.”²⁷ Oisi-a eisi osa ora reopaoro koatasiepa atoaro ruture oearovu oirara riro irara kekepaoro, ovusa ora gurupaaepa voa.

²⁸ Oa iava oiso puraroepa voeare, “Visii rutu vao-ia taraipatai Jiu vo pitupituroo oa oiso toupaveira, Viapau irai uvuiparoi Jiu-patoa vai ra osararovu raga iava iraiava uvururo tavetetoa vai, uvare viapau oiso Jiu vaaro eva. Ari ita, Pauto ragai tavirevora areo uusi-ia, oiso ra viapau uvuiparoi ra vo pitupituroo oirao piepaa igei vaaro Jiu, oa oisoo purapaive voeapa Reo Taisipa sopaipa irara, Visii-a vuri irara. ²⁹ Oire vao oa sirova uriorai visii iare ikauvira, uvare ragaire arutaerao. Viapau oiso oavu avu vai-ia rugorugopaooro uriorai visii iare. Oire uva eake vaipa ruipaoro ragaire arutaerao?”

³⁰ * Oire va iava Konilias oiso puraroepa, “Ari ita, vo resura aue voki putevoiva vo vuutaore vo peva vuuta (3 klok) ova-iarovi oa-ia variriparaera, osa sita pievira urioroera oirato ragai iare. Ira varaaro sisikorevira tourevora. ³¹ Uva ragaire oiso puraroera, “Konilias, variria oara uvu-paraiveira vii varaaro Pauto. Ora vao tapo vatevatea vovou apota irarapa vii vaaro oare tapo rugoaparo. ³² Uva oiso vovouparai ra Saimon Pita-re aruu Jopa-ia. Ira Saimon vo kepaario-ia toupaveira tavetevira vo kepaio oa avakava sirova toupaveira, bulmakau rakariro gagopato vo kepaoro. Uva vosa rera Pita uriorovere, ra vii tavireve. ³³ Uva vo voki raga-a eva oa-ia viire aruraerao. Ari ita, uva vearo vovoutoa rutu-a vii, osa iava ikauvira uriou ragai iare. Oire ra vigei rutu vo toupe Pauto osireiario-ia. Ra igei taviri rara vo reoro iava oara igeipa vaterevora Turaro Pauto viipa.” Eisi osa puraroepa Konilias.

Pita Konilias Vo Keparo Sovara-ia Reoroepa

³⁴ * Oa iava Pita siposipo rovrorepa voeapa oiso puraoro, “Oiraopavira rutu oiso ragavira taraiparai vokiario, Viapau oiso rovirieivira Pauto vo vovouaro toupaveira vo osararovu rutupa. ³⁵ Vosa eake sara iava irouto Pautoa-pa avivikeparo ora torevoko vovou purapave, ira-a eera oiratoaro Pauto. ³⁶ * Visii rutu vao-ia taraipatai vo reo-ia oa vatereva Pauto Isrel-pa irarapa. Oa-ia Jisas Krai iava gavaurea taviroepa vao sovara-ia Vearo Siposipo [oirara rutu reraaru Turaro]. ³⁷ Vo reoro-ia oreoroa kosi piepaiveira Judia iava oara rovoepa vova Galili taere-ia aue isivaaro iava oiso osa siposiporeva Jon vo ora rera vaaro-ia baptaisa. ³⁸ Ora oiso tapo osa vo siposipo aue iava Jisas ro vova Nasaret, uvare rera iare Tugoropato Uraurato vara piereva Pauto ora riroa

* 10:26: Ap 24:14-15; Re 19:10

* 10:30: Ap 1:10; Mt 28:3; Mk 16:5; Lu 24:4

* 10:34: Diu 10:17; Ro 2:11; Ef 6:9

* 10:36: Ais 57:19; Ro 10:12

gorua, vo osa Jon rera baptaisreva. Jisas ira virireva vokaoro veoropara rutu purapaoro ora oirara rutu porete piepaoro voearo oearoa-ia pituva Seten vo goruaro. Oara purareva Jisas, uvare oisoa Pauto rera tapo toupaveve. ³⁹ Vara rutu varao kekeiovora oara puraparevora vo Judia taere-ia ora Jerusalem-ia. Uva rera kopii pieoro rera tapaivora evao parikou-ia Jisas. ⁴⁰ Rera raga ita ira tore pieredora Pauto aue-ia vo pevapa voki. Oa iava rera karekrevora oirarapa. ⁴¹ * Ari ita, viapau oiso oirara rutupa. Ari igei raga igoa reeresireva Pauto tuariri igoa rera iava tavitavipaioveira. Igoa rera tapo aiopaiovora ora ukaiopaiera rera toearo isivaaro-ia, vo osa kopii tapiva voreroera. ⁴² * Ira oiso igei tavirevora goruvira rutu, *Ava iraopatai oirara rutupa siposiposa oiso, Ro-ia kataitoa raga ira reesireva Pauto oirara rutupa. Ira voea rovirieipareveva voeao oea tootoovira toupai, ora voeao oea kopiiaepa tapo.* ⁴³ Oire voeao-ia profet irara oea rera iava tavitaviaepa tuariri oiso, Vosa iroutoa vai Jisas oirao pierve rera-ia rarioro, oa iava rera iava vuri vovouoro verareve Jisas ora rera vo goruaro-ia.”

Ratau Tou Irara Tugoropato Uraurato Ouiva

⁴⁴ * Oire tovira evo reoro vatepareva Pita voeapa, osa Tugoropato Uraurato vararoepa voea iare oea rera vo siposipoaro uru piepaiva voa. ⁴⁵ Uva voeao Jiu-pa irara oirao pie vovou irara oea tapo Pita urioroepa voare, oea rirovira rutu vao-ia tavetave iraopaiva, uvare ratau tou irarapa Tugoropato Uraurato vara piereva Pauto rera vatepaoro voeapa. ⁴⁶ Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira eveiiva voeao Jiu-pa irara, uvare pisa reo-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva. Oire vao isivaaro iava Pita oiso puraroepa, ⁴⁷ * “Iroutoa vai uvuiparoi ra oiso puraro, Viapau uvuipauei ra ukooa vai-ia baptais vateri voeapa oea Tugoropato Uraurato ouivoi oiso-ia osa igei igoa rera ouiovora?” ⁴⁸ * Osa iava Pita voea goruvira tavireva oiso, “Visii vao-ia baptais ou iraota ora reesiro, ra rera vaisiaro sovara-ia touta Jisas Krais.” Uva vo reo isivaaro iava rera akeiva oiso, “E uvuipau ra igei tapo tou rovori ovokiro-ia ita?”

11

*Pita Ora Rera Vo Kovoaro Iava Siposiporeva Vo Jerusalem Vao Oa Oisoa Pura-
pareva*

¹ Oire uva aposel irara ora oearovu oirao pie vovou irara oea rutu vao iava uvuiva, Ratau tou irara Vearo Siposipo oaro Pauto ouivora va sirova utuoro. ² Uva vo osa Pita kareroepa Jerusalem iare vorevira, uva oearovu Jiu iava voeao oea oisoa rakari verapa pitupitu iava siposipopaive oea Pita roaroepaoro rerava ora kaureopaaepa ³ * oiso purapaoro, “Auoro, vii koatauerao osaravu raga-ia voeao ratau tou irara. Uva voea tapo toupaooro aioparivora voeao oea viapau ora kuropaaveira ora rakari verapaoro.”

⁴ Ari varao aviavi pie rovoreva Pita oiso osa vo siposipoa oiraopavira karekeepa. Oare oiso puraroepa, ⁵ * “Ari ita, Jopa-ia toupavora variripaoro, ovusa ragai iare urioera areo uusi-ia aio koko eorovira vuvuiua iava varaoro. Oa iava ragai iare pou pirora. ⁶ Uva tuupavira vava vuraapaoro okarerovu rutu sasaoro kekepaavora oiso-ia okarerovua vavarai kare, ari okarerovua oea riruvira ora voea-ia vokapaiveira rasitoo-ia, ari okarerovua kokio kare. ⁷ Oa iava vo reo uvuavora oa ragaire oiso puraera, Auoro, Pita. Toreu ra vo kareo upori. Ra vo kare aiori.” ⁸ Uva oiso puraraera, “Viapau rutu Turaro, oiso ra vo kareo iava irai aioa, uvare vuvuiui vo kareo-ia okareapa tugoropapeira vo-ia Jiu-pa irara vaaro sovara-ia Reo Taisi vo karepa kavupa.” ⁹ Oa iava oreovu vorevira vuvuiua iava varaera ragai iare oiso puraoro, “Vosa vo karea purareva Pauto vearovira rutu, uva viapau uvuipauei ra oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-pa irara vaaro Reo Taisi sirova varuere karepa kavupa.” ¹⁰ Uva vo peva-ia aue areo uusi peva vara kekepaavora. Oa iava vo peva isivaaro iava vo koko rutu vorevira kae pirora vuvuiua iare. ¹¹ Vo voki ragaa vao oa-ia vo pevao oira peva poua vironpa kepa iare vao oa-ia toupavora. Oea urioera Sisaria iava ragai ou piesa. ¹² Oa iava Tugoropato Uraurato ragaire oiso puraroepa, Avau voea tapo. Viapau oiso ra rugorugoopau rutu vaore. Ari ita, viapau oiso vii tuukepai va vao-ia. Uva voeao-ia katai vatara ora vo peva vao oea ragai sirova utuaera. Oa iava igei rutu avaiera Konilias vo kepaoro-ia koatasa. ¹³ Oire uva ro-ia oirato igei tavirevora vao iava osa enselto kekerevora ora rera vo kepaoro-ia. Uvare torevira toupaooro rera taviparevora oiso, Oeai aruri Jopa iare Saimon ou piesa rera raga Pita. ¹⁴ Ira visii aao rutu tavirevere Turaro iava visii siposipooro, ra vuri vovouoro oavisii kavuta. Osa iava eisi visii viri-
varireve visii oriruoro Pauto. ¹⁵ Oire vo

* 10:41: Jo 14:17, 22   * 10:42: Ro 14:9; 2 Ko 5:10   * 10:44: Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8   * 10:47: Ap 8:36
* 10:48: 1 Ko 1:17   * 11:3: Ap 10:28; Ga 2:12   * 11:5: Ap 10:9-32

osa ragai voeapa siposipo rovoraera, ovusa Tugoropato Uraurato vararoera voea iare, oiso-ia osa va purareva vigei-ia voari rovoa-ia. ¹⁶ * Uva vaore rugooraera oiso osa puraroepa Turaro oiso, *Jon baptaisa vaterevora aue-ia uukoa raga. Ari tou visivi visii Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia baptaisa outavere.* ¹⁷ Vo osa Pauto Tugoropato Uraurato vaterevora voeapa, eisi ita osa vigei vate rovevora voari tuariri, vigei vao vigoa Turaro Jisas Krai oirao piepapeira. Oire vosa Pauto oisi va purareve, uva irouto-a ragai ragoa uvuiparai ra Pautoa-re korura?"

¹⁸ * Uva vo reoro-a varao uvuoro viapau oiso oavu avu vai puraiva. Ari Pautoa-ia vuurapa vaisi raga puraiva oiso puraoro, "Oiraopavira rutu ita Pauto vigei vatereva vo raivao ora osararovu rutu tapo. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra Airepa Tootoo oupe, vo rara ora vigei iava sopaura oavi rutu porepe."

Vo Toupai Voeao Iava Lotupa Irara Vo Antiok-ia

¹⁹ * Oire voeao-ia oea Jerusalem iava sikaa viropa Stiven upoaro iava tauairo ruture avaaepa oiso aue-ia vo Finisia-ia, ari Saipras-ia, ari Antiok-ia vo taerero-a evara oara-ia toupaooro oisoa Jiu-pa irara raga siposipopaoro toupave. ²⁰ Ari oearovu oiso Saipras iava ari Sairini iava evoea disaipel irara iava, oea poua viropa aue-ia Antiok. Uva evoea-a oea Grik-pa irara tapo siposipoiva Vearo Siposipo iava Jisas Krai vaaro. ²¹ Oire uva Turaro voea tauvareva gorua vateoro voeapa. Oa iava riro irara rutu sopaura oaive poreiva Jisas Krai oirao pieoro.

²² Vo siposipoa pou piropa voea iare lotupa aivaro-ia, ovusa toupave Jerusalem-ia. Oa iava aue Banabas sipoiva Antiok iare. ²³ * Oire uva voa pouro viropa, oa iava Pauto vo kovoaro kekereva voa, ovusa Pauto voea viraakopareva. Oa iava rirovira rutu rorupareva. Uva voeare oiso puraroepa, "Oirao pieara oavisii tovota Turaro-ia. Oa iava viapau oiso oavu avu vai visii vaoro sikavere oirao piea, rara goruvira raga oiso Turaro sirova utupata." ²⁴ Eisi osa voeare puraroepa Banabas, uvare vearo vovoutoa rutu-a. Ira ita vukuroepa aue Tugoropato Uraurato ora oirao pie vovou. Oa iava eva riro irara rutu Turaro-ia oirao pie vaisi puraiva.

²⁵ Oire Banabas avaroepa Tasas iare Solre taraasa. ²⁶ * Uva voa rera kekerevoiva, rera tapo vorevira kareroepa Antiok iare. Oa iava voa tousiva katai iva sovara-ia.

Oire uva vo tou-a vao oa-ia toupaooro riro irara rutu siposiposiva lotupa irara. Uva voeao oea oisoa oiso disaipel irara vaisipave, Kristen irara, uvare oisoa Jisas Krai oirao piepave.

²⁷ Uva ovokirovu-ia urioaepa oearovu profet irara Jerusalem iava aue iare Antiok. ²⁸ Oa iava iravu voea iava toreroepa rera vaisiario, Agabas. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava reoreoroepa voeare oiso purapaoro, "Rirotoai ogoeto ovuuta urioepere vorarore rasitoo rutu-ia." [Ari ita, oiraopavira rutu ro ogoeto ira urioeroepa, vo ovusa ro reito Klodias vo tokiaro-ia touiva.] ²⁹ * Osa iava voea rutu disaipel oiso puraaepa, "Vearopai vosa vigei voeaoepa oirao pie vovou irara tauvaa vai vatepe Judia Distrik-ia oiso osa uvuipaviei katakataivira. ³⁰ Oa iava va puraiva moniara vateoro voare vaiteero vaisiario-ia Banabas vaio ora Sol. Oire evaiteeri varava avasiepa oira vasi irarapa vara vatesa.

12

Oeavu Jems Kopii Pieiva Ora Pita Tapo Tuukeiva

¹ Oire ro-ia ira vo vokio-ia oearovu lotupa irara iava oea vuri pie rovevora rera vaisiario, King Herot. ² * Oiso osa vao oa purareva ro-ia Jems kopii pieoro aue-ia baint toorio, ro-ia Jon araokotoaoro. ³ * Uva Jiu-pa irara roruiva rera-ia. Ororuua vao kekerevoiva, Pita ita oureva rera tovosa kortua-ia. Uva vao oa purareva Jiu-pa irara vo vokiromo soppaoro vuutaro-ia Tugoropa Vokiro. Ovokirova vaisiario-a varao oara oisoa vaisipave, Yis Asa Bret Vo Vokiro. ⁴ Uva rera-ia pituoro rera koata piereva tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava rera tokipasa uutupa irara resiresuravira tovoreva. Oiso ragavira rugorugoparoepa, Vearopai ira karekeavere vo Tagausapa Vurei Pasova isivaoro-ia oirara rutu osireiario-ia rera rovirieisa. ⁵ * Oire vo osa oisoa Pita tokipave tuukepa kepa-ia, ovusa voeao lotupa irara rerapa Pauto oisoa arepave aue-ia variriara oaive vokiara rutu-ia.

Pita Kosi Piereva Tuukepa Kepa Iava Enselto

⁶ Oa iava tutuu pieepa, oire va iava King Herot oiso vovouparoepea ra rera oureve vorevira. Uva vo rupa-a vao oa-ia voeao uutupa irara rera tapo toupave oiso-ia, Aitereivu rera tapo ora aue-ia tuuke iro ora tuukesiepa. Vo ovusa oeavu rataoa-ia uutupaepa. ⁷ * Osa iava Turaro reraoro enselto

* **11:16:** Mt 3:11; Jo 1:26, 33; Joe 2:28, 3:18 * **11:18:** Ro 10:12-13 * **11:19:** Ap 8:1, 4 * **11:23:** Ap 13:43
 * **11:26:** Ap 26:28 * **11:29:** Ro 15:26; 1 Ko 16:1 * **12:2:** Mt 4:21, 20:23 * **12:3:** Eks 12:15, 23:15 * **12:5:** Ef 6:18 * **12:7:** Ap 5:19, 16:26

sita pievira pouro viropa rera ruvara-ia Pita, ovusa aviavia varaepa voa raga ora kiusa tuukepa tugi-ia. Oire voaviva rera eraopareva rera vurevurepaoro. Uva oiso puraroepa rerare Pita, “Toreu ikauvira.” Oa iava tuuke iro kove ovoiepa rera iava.⁸ Uva purapurapato ensel rerare oiso puraroepa, “Kuvupatoa-ia ora kuvuu. Ora tasiparei tapo goruri.” Oa iava vara tovo-tovoreva ora rera-ia. Uva vorerivira enselto rera ita tavireva oiso, “Ora rakurakupato oara-ia ora rakurakuu. Ra ragai sirova utuu.”⁹ Oa iava iraroepa enselto. Uva Pita rera sirova uturoepa. Uusivira raga Pita toupareva, vo osa rera eraopareva enselto. Osa iava oiso keaparoepa Pita, Urusiparai. Viapau oiso oiraopa vao-ia oiso-ia osa ragai piepare ro-ia enselto.¹⁰ Oire vo osa rovopato uutupato ira-ia putesiva, oire va iava vokasiva ita iravu-ia putesa eraopato. Oa iava tutuu piesiva riro ratao iare vao urui iarepa ratao. Ovusa karu piropa akukuvira raga vaitereipa. Oa iava kosi virosiepa raiva iare. Uva vao isivaaro iava enselto Pita arova roroverikovira ava ovoiroepa.

¹¹ * Uva Pita torevokovira rutu roroiovira rugorugooepa oiso purasa, “Oiraopavira rutu oiso osa tarai iraorai vao-ia oa purarevo enselto ragai-ia. Ira arurevo Turaro ragaire ragai kosi piesa Herot vavaearo iava, ora varao tapo Jiu-pa irara oara purasa aue ragapaaveira ragaire Herot tapo.”

¹² Oire va-a vao oa ragare rugorugooepa Maria vo kepaoro-ia pouro viropa, Jon aakoaro rera raga Mak. Vo ovusa voa vo kepa-ia riro irara ora gurupaaepa variripaoro.¹³ Uva voea iare pouro viropa rataoa iava totoa. Oire va uvuoro iriavu kosi uviropa va iava vurasa. Oira vaisiaro, Roda.¹⁴ * Oa iava eva totoa rera rearo eveieva. Vo osa viapau oiso karueva. Ari tupa raga-a toupaiava ratao-ia, ovusa rirovira rorupaoro va kavu ragaeva voea tavisa ikauoro vorevira oiso puraoro, “Avoeao, Pita eera evoa ratao riaaro-ia.”¹⁵ Uva viapau oiso oira vo taviaro oirao piepaiva. Oiso raga purapaaepa oirare, “O ita, easi kokoropava o iria vigei keakeapaevoi.” Oa iava vorerivira ita aia oiso voea tavieva, “Viapau rutu. Ari oiraopavira eera-a Pita.” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau, easi rera urauraaro eera.”

¹⁶ Osa Pita touvira totopareva rataoa-ia voa raga toupaooro ratau. Oa iava rataoa iava tupaaro karuoro rera kekeiva. Uva rera-ia tavetave iraoapaiva rutu rorupaoro.¹⁷ Osa iava voea tapetapereva Pita aue-ia vavaearei oiso voea tavisa, “Turaro ragai

kosi pierevo tuukepa kepa iava. Uva visii tavipaa ra avata Jems tavisa ora arako irara oaro tapo va iava vao oa purarevo ragai-ia Turaro.” Uva vao isivaaro iava voea kavureva vorarore avaaroe.

¹⁸ Oire uva evo kepa-ia tuukepa kepa voeao uutupa irara oiso aue iraoeapa tave-tavepaoro, Ae! Apeisi pierevo Pita vova?¹⁹ Oa iava oearovu arureva Herot rerare taraasa. Uva viapau rutu oiso uvuipaaepa ra rera kekeive. Osa iava voeaoe keeroepa uutupa irara oea oisoa tuukepa kepa tokipaive voea akesa va iava. Uva va-a vao oa iava oearovu arureva oiso ra uutupa irara upoive, uvare voea ruvara iava kosi ro viro Pita.

Vao isivaaro iava Herot ovokirovu-ia Judia Distrik-ia kavuoro vararoepa Sisaria iare.

King Herot Vaaro Iava Kopii

²⁰ * Oire uva King Herot rirovira kasipuroepa auere Taia vatarei ora Saidon vata. Oa iava ora guruaepa rera iare uriosa. Oire va iava Blastas ou rovoiva rera-ia vearo rugoo ou rovosa ora voeapa. Uva ro ira ou rovoiva ira oisoa King Herot vo kepaoro tokipareve. Oire vao vuavua vovou oare taraapaiva rera-ia Herot, uvare oiso ragavira taraapaaepa, Easi ro ruvara-ia aio voripavioveira.

²¹ Uva vo vokia-a vao oa reesireva oia varoa-ia ora rakurakuroepa vao turaro irara vo varoaro. Uva voa paupa-ia tapo pauroepa turaro irara vaaro voeapa riro kaekaevira siposiposa.²² Uva voeao oirara rera uvuoro oiso purapaaepa rirovira keeroepaoro, “Ro-ia pauto ira vigei vateparevoi vo siposiporo. Viapau oiso oiratoa raga-a ro-ia Herot, ari pautoa-a.”²³ * Uva vo voki raga-a vao-ia oia-ia Turaro reraaro enselto rera upia piereva, uvare viapau vao pautoapa vaisi torevokoreva voeapa vorevira, oiso osa rera vaisiiva. Uva vo upia vao oia-ia aviko kare rera sarearo aioiva, vo ovusa urauratoaaro varaua arova rera kavureva. Oa iava kopiioepa Herot.

²⁴ Vo osa Pauto vo rearo kovaepa ora rigapaoro rirovira rutu.

²⁵ Uva Banabas vaio ora Sol Jerusalem iava karesiepa auero tapo Jon rera raga Mak. Uva voea vo kovoroaro ovoiroo kareaepa vo peva rutu.

13

Banabas Vaio Ora Sol Reesiiva Vaiterei Aruoro Kovosa

¹ * Olotuvu vao-ia Antiok-ia oa sovara-ia oisoa voeao profet irara ora tisa irara

* 12:11: Lu 15:17; Dan 3:28, 6:22 * 12:14: Lu 24:41
2 Sml 24:17 * 13:1: Ap 11:22-26

* 12:20: Mt 11:21; 1 Kin 5:9, 11 * 12:23: 1 Sml 25:38;

toupaive oiso voea Banabas, ari Simion ira oiso vaisipaive Naisa, ora auero Lusas aue iava rera Sairini, ora Maneyen ira oisoa iravu raga Herot Tetrak ruvara-ia toupareve tuariri, ora ro-ia Sol. ² Oea-a Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiva ovokivu-ia aio asavira toupaoro auere lotu purapasa vearovira rutu. Oa iava Tugoropato Uraurato voeare oiso puraroepa, “Banabas vaio rovirieita ora Sol vaierei roro pieoro. Aiterea vo kovo purapasivere oa reesiavora vaiereiapa, oiso ra va purasi.” ³ * Oa iava aio asavira raga toupaoro variripaepa vaiereiapa. Oire va iava voea vaierei kukuearo-ia vavaeara oaive tovoiva vo vaierei reesioro Pauto vo kovoaro purasa tauai. Oa iava eva isivaaro iava vaierei sipoiva vaierei ava pieoro voava vo.

Aposel Sipoipoiva Saipras-ia

⁴ Oire voava Tugoropato Uraurato vaierei siporeva, oa iava varasiepa Selusia iare. Uva voava aue iare Saipras-ia avasiepa selpa uvuo-ia. ⁵ Uva voa pou virosieiva, voeao sipoipoiva Salamispa irara vo Jiu-pa irara vo keparoaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Pauto vo reoro iava. Uva oisoa Jon vaierei tapo toupareve vaierei tauvapaoro.

⁶ Oire voeao oea voraro vo toko-ia vokaiva. Oa iava vo voka iava Pefosia poua viropa. Uva voa iravu-ia poua viropa Jiu-pato ira oisoa kuuvu kovoro purapareve pisavira rutu. Riro keakea purato profetato ira vaisiaro-a, Ba-Jisas. ⁷ Ro-ia rovopato gavman ro kuuvu kovoro purapato vatetoaro. Uva ro-ia rovopato gavman ira-ia oisoa vearo rugorugoo toupaive. Rera vaisiario, Sesias Polas. Ira vaiereore Banabas vaio ora Sol keeraroepa, oisore ra Pauto vo sipoipoaro uvureve vaierei ruvara-ia. ⁸ Ro-ia ira oisoa kuuvu kovoro purapareve, rera vaisiario Elimas rera raga vaisiario Ba-Jisas ira roro rovopato gavman korokuroepa, vo osa vaiereiapa ruiparoepa. Uva rera ro reasiparoepa oiso, teapi Pauto vo reoro vatesivere ra va uvureve. ⁹ Ari ita, ro-ia Sol rera raga vaisiario, Pol ira vukuroepa rera-ia Tugoropato Uraurato ira rerava tuupavira vurapaoro oiso puraroepa rerare, ¹⁰ * “Auoro, vii-a vao Seten reraaro rutu viigoa vukupaveira tugara kare raga-ia, ora vii varaaro tapo vuri pitupituro. Vii vo pitupituroaro puraparaveira. Viigoa torevoko pitupituvira kerira ipaopaveira. Vokiara rutu-ia vo vovouo puraparaveira oirara rutu piro piepaoro vova Pauto vaaro-ia torevoko raiva. ¹¹ * Vaoviopavira raga

Turaro vavaeoro vii-ia toupai. Oa iava vavoriipauei, ra viapau ravireo kekepari vo vokiro-ia varao.” Oire vao isivaaro iava apapa koarapavira vuraveva. Oa iava oira taraaparoepa oiso ra irai rera sikuropaoro vokapareve, uvare rupavira vuraveva. ¹² Oa kekereva ro gavman rovopato, oa iava rera iava sopaua rutu oiraopea rutu, vo osa varao-ia Turaro varaaro rutu tave-taveva.

Pol Ora Banabas Aiterea Antiok-ia Vo Pisdia Taere Sovara-ia Toupasiva

¹³ Oire uva Pefos-ia kavuoro aue-ia selpa uvuo topaa viropa Pega urui iare ouruia oisoa toupaive Pamfilia taere sovara-ia. Uva evoa vaierei arova kareroepa rera raga Jon Mak Jerusalem iare. ¹⁴ Oa iava Pega urui iava vokasiva aue-ia pou virosa Antiok vo uruio oa oisoa Pisdia taere sovara-ia toupaive. Uva okepavu-ia koatasiepa Sinagog Jiu vaaro voo pausa. ¹⁵ Oire oearovu Pauto vaaro Reo Taisi viei rovoiva, ora vo reoro tapo profet irara vo rigatoroaro. Uva varao isivaaro iava voeao rovopa irara vova Sinagog vo rigato vateiva vaiereiapa origatoa oiso puraepa, “Araokotoarei oaio, vosa reoa vai vei-ia toupaive voeao oirara ora riakora sopoaro soporesa, oire oai kosi piesi vo uvuruo-ia.” ¹⁶ Oire uva Pol toreoro voea tapetapereva vavaearei-ia oiso puraoro voeare,

“Visii Isrel-pa irara ora visii oearovu visiigoa Pautoa-pa avivikepataveira. Visiigoa rutu vao uvuta. ¹⁷ * Ro Pauto oaive Isrel-pa irara ira oearovu voeao iava vigei aao iraraaro viro piereva voea reesioro auere voea riro piesa vo ovusa tavetevira voo toupaiva. Oa iava voea iare goruaro karekereva voea kosi pieoro voava Isipia. ¹⁸ Oa iava aue sovara-ia vo resura tau ivaro (40) voea oisoa tauvareve vo osa raaka tapi-ia toupaive. Oiso osa voeoro oearoa veguru kakaero oaive tokipaiveira. ¹⁹ Oire vosa erao vatara (7) sararo opesi pie rovorevoiva aue iava Kenan-ia, voo vatereva vo rasi Jiu-pa irara. Oa iava oiso pura piropa, Voea raga vo rasiaro. Uvare voeapa vo rasi roorookaveira. Uva voo touiva aue-ia vo resura vovoto vo vavae tau ivaro (450). ²⁰ Uva vao isivaaro iava Pauto voea vatereva reo rovirieipa irara aue jas vooa tokipasa. Oa iava ro-ia Samyuel profetato voeapa vatereva Pauto.

²¹ “Uva Samyuel isivaaro iava auere ita Pauto areiva king. Oire Sol vatereva Kis oviitoaro vo sarao iava rera Bensamin vase vo saraaro. Uva oisoa va-ia toupaive vo ivaro sovara-ia vo resura tau iva (40). ²² Vao isivaaro iava Sol veraveva vovevira

* 13:3: Ap 6:6, 14:26

* 13:10: Mt 13:38; Jo 8:44; Hos 14:9

* 13:11: Eks 9:3

* 13:17: Diu 7:6-8

ita Pauto aue tavari piesa Devit, oisore ra voeapa turaroparo. Oa iava vo reoro vatereva voeapa aue iava Devit oiso puraoro, Ro-ia Jesi oviitoaaro, ira ragai vo ruipaaro rutu-ia toupere. Ira taru oiso vara puraparevere osa rera tavipaavo. ²³ * Uva Devit aao iraraaro-ia Pauto ro Jisas karekereva Isrel-pa irara kae piesa voea oriruoro. Oa pureava vao ora rera vaaro reo ravaa oirao pieoro.

²⁴ “Oire uva Jon ira pierewa Jisas-pa. Oa iava oiso siposiporeva oirarapa, Visii poreta viro, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava baptaisa outavere. ²⁵ Uva Jon vo kovoro opesi pieoro oiso puraroepa, Apeisi rugorugopatai ragai-ia? Irouto-a ragai? Viapau oiso ragai-a ro ira iare tuepataveira. Oire uvuta oiso-ia iravu ira uriorovere irapa ariiparai. Uva viapau uvuiparai ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa. Oiso osa vao tasipaaro oa-ia viapau uvuiparai ra va akaipavira vera ragaa vo rera iava.

²⁶ “Araoko irara oaa. Visii vao Ebrahim aao iraraoro, ora visii vao ratau tou irara visiigoa rutu Pautoa-pa avivikepataveira, vigei rutupa Pauto vo reo vatereva virivari pie reo aue iava Jisas Krai vigei Kae Piepatoaaro. ²⁷ Voeao-ia Jerusalem-ia tou irara ora voeao reipa irara oaive oea rutu vo reo oirao pieivora profet irara vo reoaro vo Jisas kopii pieoro, uvare viapau oiso rera eveivora oiso, Kae Pieta oaive. Ira iava profet irara vo reo rigatoiva oa oisoa vieipaive Sabat voki ro rutu-ia. ²⁸ Uva viapau oiso uvuiaera ra rera kortuive vuriara vai sirova, uvare oiso ragavira taraiaera rera-ia, Easi torevokotoa-a ro-ia. Ari ita, Pailat taviiva oiso ragavira, Eagara ita, ruipapai ei oiso ra rera kopii pieri igeipa. ²⁹ Uva vo reoro rutu evara oirao pieoro oara rera iava rigatoiva rera rere pieivora vova evao parikou-ia rera tovasa aveke rikui-ia. ³⁰ Ari ita, vo osa Pauto vorevira rera tore pieredora vova kopii. ³¹ Oa iava oearovu ovokirovu-ia rera kekeivora voeoro oearoa tapo avaroepa Galili iava aue iare Jerusalem-ia. Voeoro oearoa vo voki-ia tavitavipaai rera iava.

³² “Ora vegei tapo vara iava tavitavaveiei veoro siposiporo oiso-ia, vara iava ovoiei reoro oara oirao pieredora Pauto vigeipa rera-ia. Varao oara vatereva tuariri vo voeopa vigei aite iraraoro. ³³ * Oiso osa vao-ia oa-ia Jisas tore pieredora vorevira kopii iava. Osiposipoa vao aue-ia Sam Vuku papara erao oiso oa-ia puraroepa Pauto,

‘Vii-a oviitoa oaa. Ragai vo voki vii aitea.’

* 13:23: Ais 11:1; Mt 1:21; Ro 11:26 * 13:33: Sam 2:7 Hab 1:5

³⁴ * Oa iava Pauto reo ovoi puraoro oiso va purareva, ira toreroverea Jisas kopii iava vorevira, ra viapau eruro. Eisi osa pura piropa vo rigato oiso osa vao-ia, ‘Ragai-a vao ragoa visii rutu oiraopavira vateaverea oiraopara ora tugoropara, varao oara iava reo ovoi puraava auepa Devit.’

³⁵ * Ora vao tapo oa-ia oiso puraroepa Devit vo aue-ia opaparavu vo Sam Vuku sovara-ia.

‘Ro-ia Tugoropatoa oara ira iava varaua iava viapau uvuipau ra vaseri, oiso ra erupe.’

³⁶ Uva vo reoa vao-ia aue iava Jisas oa purareva, viapau oiso ora rera raga-ia vo reo-a. Aue iava uvare rera vo touaro-ia Devit Pauto vo vovouro purareva rera voeaaro-ia oirara, oa iava kopiioepa. Uva rera tovaiva vo rera aite iraraoro tovaoro ruvara-ia. Oa iava rera iava varaua erupea vao. ³⁷ Ari ita, ro ira tore pieredora Pauto kopiiaro iava rera Jisas, ira iava viapau oiso varaua oaro eruera. ³⁸ Araoko irara oaa, vao uvuta oa iava visiipa siposipopaavo vuri verapa siposipo. Oa visiipa ora vatepere rera raga-ia ro-ia Jisas, ³⁹ vo rara rera oirao pieta. Oa iava visii iava vuriara oavisii verarevere oara viapau uvuipai ra Moses vaoro Reo Taisi vara verapaive. ⁴⁰ Vatatopopata, teapi vao visii-ia karekepe oiso osa profet irara vo reoaro-ia puraapea voari oiso, Vao karekeperea vo oearovu-ia. Oiso osa vao-ia,

⁴¹ * ‘Visii riro vakuvaku irara vao keketa, ra vare rugorugoota visiigoa taru kopitavere, uvare vo kovo purapaavo. Uva viapau oiso va oirao piepata. Ari ita, vosa irai visiipa evo kovo aviavi piepareve, ra viapau oiso irai vo reoro oirao piepata va iava eva.’”

⁴² Oa iava kosi virosiepa Pol vaio ora Banabas voava vo Sinagog. Uva voea rutu oiso puraapea vaitereire, “Uriosivere aia vo toupao-ia utupa igeipa siposiposa vo reoro iava.” ⁴³ Oire uva voeao-ia Jiu-pa irara ora oearovu ratau tou irara oearoa oisoo Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova utupaave, oea rutu vaiterei sirova utuaepa raivaaro. Oa iava vao vaitere o aposeltoarei voea taporo ora reopasiepa oiso voea tavipaoro, “Avoeao. Pauto vo Sarao-ia sopaura oavisii tovopatavoi. Ra vao toupaooro goruvira rera sirova ututa.”

⁴⁴ Va-ia vao utupa Sabat voki vorevira voeao vo urui iava ora guruaepa Pauto vo reoro uvusa. ⁴⁵ Vo osa voeapa siposipopareva Pol, ovusa Jiu-pa irara urioepa vo uvuru kekese. Oa iava rirovira

* 13:34: Ais 55:3 * 13:35: Sam 16:10 * 13:41:

rutu vara riiriiva. Osa iava vara iava rerava rirovira ora kaureopaepa rera reroaropaoro. ⁴⁶ Uva goruvira rutu reopaoro voeare Pol vaio ora Banabas oiso purasiepa, “Ari ita, rovovira rutu visii vate irao rovovevora vo reoro Pauto vo reoroaro. Uva visii-ia tarai iraopaveiei visii kekepaoro, ovusa vo reoropa reasipaoro vara peopata ora visii iava. Uva oisi-a oiso osa ora kosi piepatai, oa iava viapau oiso uvuipatai ra vao Tootoo Ovoi outa. Eva-a oa vituaro iava avapaveare ratau tou irarapa vo reo vatepasa. ⁴⁷ Aue vituaro iava uvare ro Turaro vegei tavirevora oiso,

‘Ragai visii sipopaa osararovu ratau tou irara aviavi piesa voeapa vao iava siposipooro. Oa iava uvuipai ra ora voea varaaro iava vuri vovouro ora poreave, vo rara vo reoro varao oirao piepaive voea rutu vo rasitua rutu-ia.’”

⁴⁸ Uva vao uvupaoro oearovu ratau tou irara iava rirovira rorupaiva. Oa iava Pauto vo reoro rei pieiva oiso puraoro, “Vearovira rutu vatevatearo-ia Pauto.” Uva riro irara vo reo oirao pieiva voeao oea ropo rovoveva Pauto ora rerapa voari rovoa rutu-ia.

⁴⁹ Oa iava Pauto vo reoro ora sikataepa voraro ruture vo taerero-ia varao. ⁵⁰ Uva voeao Jiu-pa irara oira vasi irara kasipu pieiva ora riakora tapo vairo airoa oisoa goruvira rutu lotu purapaave vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa puraiva Pol vaio ora Banabas kosi piesa vo taere iava. ⁵¹ Uva kokotoara oaesii iava vereoo tovetovesiepa voare vo urui reesioro vao-ia, Reo uvu asa urui. Oa iava voea kavuoro ava ovoisiepa vore Aikoniam-ia. ⁵² Uva voeao disaipel irara vukuaepa rutu aue-ia Tugoropato Uraurato ora aue-ia tapo rorua.

14

Vo Toupasiva Aikoniam-ia Kovopaoro

¹ Oire uva ovokivu-ia ita vao vo Aikoniam-ia oavu-ia ita Sinagog pausa koatasiepa. Voa ita goruvira rutu voeapa siposiposiva. Uva riro irara rutu vaierei vo siposiporoaro oirao pieiva voea rutu oiso, Jiu-pa irara ari Grik-pa irara tapo. ² Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara oirao pie asa irara oea oearovu kasipu pieiva osararovu iava, oisore ra vurivira rugorugooave vaierei Pol vaio ora Banabas oearovure tapo oirao pie vovou irara. ³ * Oire vao vo riro kaekaevira tousiva siposipopaoro uriri asavira Turaro iava, ro ira vaierei vo reoroaro aue iava Pauto vo tauvaaro oirao piepareva gorua vatepaoro. Osa iava

ravaa reesiro ora ravoto kovoro purasiva ora vavaea oaesii iava voea rutu osireiaro-ia. ⁴ * Oa iava voeao vo urui-ia tou irara oea viapau oiso vaeavira vovoupaepa, uvare oearovu oiso vovoupaepa osa Jiu-pa irara vo vovouaro. Ari oearovu oiso vovoupaepa osa aposel irara vo vovouaro.

⁵ Oire Jiu-pa irara ora oearovu ratau tou irara ora voea iavapa irara reipa irara oiso vovoupaepa ra aposeltoarei vurokoive aue-ia aveke. ⁶ * Ari ita, vo osa va-ia tarai rovosiiepa. Oa iava ouruireivu iare torisiva vo uruireo Lистра-ia ora Debi-ia. Ouruirea oisoo Likionia taere sovara-ia toupave, ora vo tapo otaererovu oara oisoo voavi ruvara-ia toupave. ⁷ Uva vao Vearo Sipoosipooro Jisas vatepasiva voeapa.

Vaiterei Vo Kovoaro Iava Oa Purasiva Lистра-ia

⁸ * Oire uva iravu ira oisoo vo urui-ia vao Lистра urui tokoruvira raga toupave, uvare rera iava kokotoa vuriepa osa raga rera kavaveva aakova. Oa iava oisoo viapau uvuiparo oiso ra vokapave. ⁹ Uva Pol vo reoro uvureva, oa iava Pol rera eveireva. Osa iava ora rerare oiso puraroepa, “Akoea, ro-ia oirato ira ragai vo reoro oirao piepare aue iava Jisas. Ira poreterovere rara.” Uva Pol rerava tuupavira vuraveva oiso rutu puraoro akareva, ¹⁰ “Toreu torevokovira. Vii oiraaro-ia kokotuo.” Oa iava tokaoro toreroepa voka ovoisa.

¹¹ * Oire riro irara va eva kekeiva oa purareva rera-ia Pol. Rera kekeoro voea rutu rirovira oiveaepa oiso puraoro, “Ae, oiraopavira rutu vaiereoi-ia pautoarei, aiterea oira varavira raga varasiei vore vigei iare.” ¹² Banabas vaisiiva oiso, Sus pautoa oaive, ora aue tapo Pol irara vo vaisio tapo tovoiva, Hemis iravu ita pautoa oaive. Uva vao iava vo vaisio Pol-ia tovoiva Hemis-pa vaisi, rara voeapa reo vateparo. ¹³ Ro-ia pristo Sus reraaro ira vo kepaaro lotupa kepa oisoo uruia vatuaro-ia toupave, ira urioroepa bulmakau kare tapo ora kokookoara voea rutu iare, oiso ra vara-ia koruoua purareve voea tapo Pol vaiopa ora Banabas. Uvare vaiereipa oiso keapaepa, pautoarei.

¹⁴ Uva Pol vaio ora Banabas eisi va iava uvuoro ikauvira uriosiepa voea iare kuvupara karikaripaoro ora vaierei iava. [Uvare rirovira rutu aripasiepa vao-ia oa purapaiva vaiereipa.] Oa iava oiso purasiepa, ¹⁵ * “Ae! Eake-a vao purapatavoi? Viapau oiso vegei-a pautoarei. Vegei oiratoarei oiso osa visii vao-ia. Vegei urioveiera visii rutu vao tavisia Vearo

* 14:3: Hi 2:4; Jo 4:48

* 14:4: Ap 17:4-5

* 14:6:

Mt 10:23

* 14:8: Ap 3:2

* 14:11: Ap 8:10, 28:6

* 14:15: Jen 1:1; Sam 146:6

Siposipo iava, oisore ra vo pitupituro iava kuuvu pitupituro poreta viro Tootopato sirova uturo Pauto. Ro ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora auero rutu varao oara vara sovara-ia toupaveira. ¹⁶ Ro-ia Pauto ira oisoa osararovu rutupa vasepareve voari tuariri. Oa iava ora voea raga vo pitupituroaro sirova oisoa utu ragapaave. ¹⁷ * Ari ita, vo tuariri rutu rovoa-ia uva Pauto auero rutu purareva, oiso ra oirara rutu vara kekepaoro vara iava rera eveipaive. Oiso veaopara rutu varao purareva oiso-ia, kekeva o auere kovepasa, ari kovoara varao auere kovapasa, ari evaoara rutu varao auere kuepasa, ari oaravua varao auere opo purapasa, ora varao tapo auere vara aiopasa. Oire ra vara iava vukupaaave ora aue-ia rorua ora gorua. Varao oara rutu viraakoreva Pauto vara ovoiro.”

¹⁸ Uva vo reoro-a varao oara-ia voea kasikasi pievira akeakesiva, oisore ra va eakaive vao uvare koruoua purapaiva vaitereipa.

Pol Vurokoiva Avekeara-ia

¹⁹ * Uva vo vokia-a vao oa raga-ia oearovu Jiu-pa irara Antiok iava ora Aikoniam-ia urioaepa oearovu ivu ragapaoro. Oa iava voea sirova utupaaepa. Uva Pol vurokoiva avekeara-ia. Oa iava rera ivuoro rera kosi pieiva vo urui sovara iava oiso keaoro, Ira kopiirroi. ²⁰ Oa isivaaro iava vao voeao oirao pie vovou irara ora guruaepa rera kovokovooro. Oa iava poreteoro ora pueroea vovevira vo urui iare voresa. Ovokivu-ia utupa voki vo urui kavuoro avasiepa vaiterei rutu Pol vaio ora Banabas aue iare Debi-ia.

Pol Vovevira Kareroepa Vova Antiok-ia Vo Siria Taere-ia

²¹ Uva vao vo Debi-ia toupaooro voeapa Vearo Siposipo iava siposipapasiva. Oire riro irara rutu vaiterei vo siposiporoaro oirao pieiva rutu. Uva vara opesi piesivoiva, vovevira karesiepa Listra iare. Oa iava voava ita Aikoniam iare vovesiepa. Oa iava voava ita Antiok-ia. ²² * Uva voava vovevira karepaoro voeao oirao pie vovou irara sopoaro goru piepaoro karesiepa riro goruvira oiso puraoro, “Uvuipatai ra goruvira touta oirao piepaoro. Uvare tutuu piepai ra koatavio Pauto vo Saraoro-ia. Ari ita, vo osa voka rovope vo raivaoua oa-ia riroara vavatara toupai.” ²³ * Oire uva oearovu lotupa irara iava reereesisiva, oiso ra lotupa irarapa irapaoro vearovira voea tokipaive. Uva aio kavuvira raga toupaooro Pautoa iare varirisiepa voeapa Turaro vo

tokiario sovara-ia voea tovooro, ro ira-ia raripaaveira. Uva oisi-a eisi osa piepasiva voraro rutu vo uva lotu gururo rutu oisoa toupave.

Vo Vovevira Karesiepa Antiok Iare Vo Siria Taere

²⁴ Oire uva Pisidia sovara-ia vokapaoro aue-ia Pamfilia-ia pousi viropa. ²⁵ Oa iava voa vo Pega vearo reo iava tavitavisiepa voeapa siposiporo oirara. Uva va isivaaro iava varasiepa aue iare Atelia. ²⁶ * Uva voava kare ovoisiepa selpa uvuo-ia Antiok iare, vo uruio-ia oa-ia oevu aposel irara rovovira vaiterei tovo pie rovoiva Pauto vavaeoro-ia kovosa. Oa iava opesioro voare karesiepa.

²⁷ * Oire vo osa vao pou virosiepa, oa iava lotupa irara rutu gurusiva voeapa varao iava tavitavisa oara oisoa purapareve Pauto vaiterei tapo. Vao iava tapo uvare vo raivaoua karureva ratau tou irarapa, oisore ra taraiave Jisas vaisiaro-ia. Ra va iava rera oirao pieve rera-ia rarioro. ²⁸ Oire uva vao vo Antiok-ia riro kaekaevira tousiva vo voea tapo voeao oirao pie vovou irara.

15

Lotuara Kausel Irara Ora Guruaepa Jerusalem-ia

¹ * Uva oevu varaaepa Judia iava vore Antiok-ia voeao oea oiso voeopa siposipopaiva oirao pie vovou irara oiso purapaoro, “Vosa visii viapau vo pitupitu sirova ututa Moses vaoro rakari verapa pitupitu, oa iava viapau uvuipatai ra vurirara oavisii iava virivarita utupau.” ² Oa iava Pol vaio ora Banabas voeare goruvira rutu oiso purasiepa, “Easi viapau oiso vao torevokopai.” Oa iava rirovira rutu ora takatoaepa kasipuvira ora reoro. Uva vao iava Pol vaio reesiiva ora oearovu vaiterei iare Jerusalem iare avasa vo reova vao-ia oa-ia ora reoaepa. Uva voare oearovu iare reipa irara ora aposel irara vava avaaepa, oiso ra va-ia ora reoave voea rutu.

³ Oire uva va iava voea rutu voeao-ia lotupa irara vaiterei sipoiva Jerusalem iare. Vo uruireo Finisia ora Sameria vuutaoro-ia pute rovooro voeao tavisiva oirao pie vovou irara oiso puraoro, “Vo raiva-ia Pauto ratau tou irara sopoaro porereva oiso-ia.” Oa iava rirovira rutu roruiva vo siposipo uvuoro oirao pie vovou irara. ⁴ Vo osa vao pousi viropa Jerusalem-ia, oa iava vaitereiva sekansa avaaepa reipa irara, ora aposel irara, ora voeao rutu lotupa irara. Oa iava voeapa siposiposiva varao iava

* 14:17: Ro 1:20; Sam 65:10 * 14:19: 2 Ko 11:25; 2 Ti 3:11 * 14:22: Ap 11:23, 13:43; Jo 16:33 * 14:23: Ta 1:5 * 14:26: Ap 11:19, 13:1, 3 * 14:27: Ap 15:4, 12; 1 Ko 16:9; 2 Ko 2:12; Kl 4:3 * 15:1: Ga 2:12, 5:2

oara oisoa purapareve Pauto vaierei-ia. ⁵ Uva oearovu voearo oearoa oisoa Farisi vo siposiporoaro sirova oisoa utupaave, oea toreaepa riro oirao pie vovou irarare oiso purasa, “Avoeao, tepa ora rakari vera-paavere Moses vo taisiario sirova utupaoro Reo Taisi.”

⁶ Uva va-a vao oa iava voeao reipa irara ora voeao aposel irara rutu ora guriaepa va-ia ora reosa. ⁷ Uva riro kaekaepa reoro rutu-a oara-ia ora reopaaepa vo aivaroi-ia vao-ia oa puraiva. Oa iava Pita toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, tuariri Pauto ragai reesireva ratau tou irarapa Vearo Siposipo vatepasa, oisore ra oearovu rutu vo reo oirao piepaive. ⁸ Pautoa raga oirara rutu iava sopaura-ia taraiparoveira. Oa iava ora rera voeaaoro vo rugorugooroaro oirao piepasa Tugoropato Uraurato rere pierevora voeaoapa ratau tou irara, oiso osa piereva vigeipa voari. ⁹ * Oiraopavira rutu. Viapau oiso Pauto vo vovouaro vigei iava oearoi veriverisipaiveira. Viapau. Uvare vigei rutu areivira rutu toupaveira. Osa iava oearovu uvuipaai rera oirao piepaive. Oa iava Pauto uvuiparoi ra voea iava vuriara verapareve. ¹⁰ Uva apeisi vovoupatai, ra Pauto akeaketa va-ia vao, oisore ra va-ia rera torevokota, ra va sirova utuave? Opitupitua vao rakari verapa oiso rutu toupaveira osa aveke. Ari ita, vosa oirato oira-ia kae vovouro, ra viapau uvuiro oira kaesa vo rara vavatapao. Eisi osa oisoa toupave voari igei aao iraraaropa tuariri, ora vigeipa vao-ia vo vokio. Eisi osa iava viapau uvuipavioveira ra oisi va sirova utupavio. ¹¹ * Ari ita, vao vigei vaaro oirao pie vovou oa oiso ragavira toupai, Akuku raga vatevatea oa vate ragareva Pauto. Ovatevatea raga iavirava Jisas Krai uvuiparoveira ra vuriara oavi verapareve vigei iava. Osa-a oiso osa pierevere rara voeaoapa ratau tou irara.”

¹² Vao isivaaro iava voea rutu voeao vo uvuru-ia vao ora reopaaepa. Oea rutu ora tape pieaepa Pol vaio ora Banabas raga reoaro uru piepaoro, vosa voeapa siposiposiva varao iava ravaa reesiro ora ravoto kovoro tapo. Varao oara oisoa purapareve Pauto vaierei-ia voeapa voeao soppaipa irara ratau tou irara.

¹³ Oire uva siposipoa oaesi opesi piesiva, oa iava Jems toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, ragai uvuta. ¹⁴ Ari ita, Pita visiipa siposiporevoi roroiavira oiso osa iraroeapa Pauto oearovu tauvapaoro voea ov rovosoa voeao iava ratau tou irara, oisore ra vearovira rera sirova utupaave oiso rutu osa rera voeaaoro. ¹⁵ Ari ita,

vao rigatoa oaive voea profet irara oa oisi toupai osa Pita puraparoi vao-ia. ¹⁶ * Vo uvare profet irara oiso va rigatoiva,

“Turaro oiso puraroepa, Vao isivaaro iava kareraverea, ra Devit vo kepaoro tore piea vorevira vao oa vuriaro kovvepa tuariri. Vo kepa vorevira vearo pieoro vo kepa tore pieaverea.

¹⁷ Auere ra voea rutu voeao ragaire tarai-ive ragai sirova utusa, voeaire rutu voeareo ora oearovu rutu ratau tou irara, evoearei oearoa reesiava oiso, Ragai voeareiario oirara.

¹⁸ Eisi osa puraroepa Turaro ro ira vo taraio kareke piereva voari tuariri rutu.”

¹⁹ “Oire vao-ia ragai iava rugorugooa oiso toupai, Viapau uvuipaviei oiso ra voeao ratau tou irara vavagisi piepe vao-ia vigei Jiu-pa irara vaaro riro vavata reo goru. Uvare evoea iava sopaura oaive porepa virora Pautoa iare rera sirova utupasa. ²⁰ Ari varao raga oara iava voea vatepere aue vai pasia vai oiso, Opeita varao koruou aioro aiopata, oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. ²¹ * Uva varao raga iava voea vatepai rara, uvare varao Tugoropa Reoro toupaveira vao-ia Jiu vaaro-ia Reo Taisi. Oara vatepaiveira vieiara sovara-ia Sabat vokiro rutu-ia vo Jiu Reo Taisi Uvupa Keparo rutu-ia vova tuariri rutu.”

Pasia Sipoiva Voeaoapa Oirao Pie Vovou Irara Voeao Ratau Tou Irara

²² Oire va iava voea aposel irara, ora reipa irara, ora voearo rutu tapo lotupa irara, oea vaea vovou kataia raga puraiva ora guruoro aitereivu reesiro ora voea iava aue iare Pol vaio ora Banabas, oiso ra voea rutu avaaave Antiok iare. Uva vaierei vaisiario-a vaitereo Judas Basabas ora Sailas, aiterea-ia oisoa vearo vaisi purapaive oirao pie vovou irara. ²³ Uva vaierei tapo vo pasio sipoiva oa-ia oiso purapaoro,

“Igei aposel irara ora riro irara tapo igoa visiiva oiso puraiei, Vearo voki rutu araoko irara oaio, visigoa evoa toupataveira Antiok-ia, ora Siria-ia, ora Silisia-ia. ²⁴ Ari ita, visii iava uvuiovora vo uvare oearovu voearo igei iava avaaera oiso visii tavitavisa. Uva visii vavagisi piepaivora oiso purapaoro, Uvuipatai ra Jiu vaaro sirova ututa Reo Taisi vo pitupituo-ia rakari verapa pitupitu. Ari ita, taraipatai oiso, Viapau rutu igei voea sipoiovora visii

iare. ²⁵ Oa iava ora guruierao evaiterei reesisa aue-ia katai vovou. Uva turaro irara iava vaiterei uriosiei visii iare aue sirova igei vatetoareiara Banabas vaio ora Pol. ²⁶ ✱ Vaitereo-ia Pol vaio ora Banabas aiterea ora tootoarei oaesii piresivora vosa Turaro oaiopa kovopasivora ro Jisas Kraiss. ²⁷ Uva vaitereo sipoiovoi visiipa Judas vaio ora Sailas, oiso ra ora vaiterei gisipoaro iava visii tavitavisi vearovira oiso osa evo rigato oa puraiovoi visiipa. ²⁸ Uvare igei ora Tugoropato Uraurato oiso auepaiei, Viapau oiso vearopai ra vao riro vavata reo goru tovo ragapaio vo visii-ia. ²⁹ Ari ita, varao raga oara sirova utu iraota oiso-ia, Opeita varao koroupa aiore aiopata oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiiva otopata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. Oire uva oiso-ia ra visii rutu vearovira ora visiiiva tou iraopatavere, vorara varao sirova ututa. Oire evavi raga ra opesipe. Vearo voki rutu.”

³⁰ Uva tavitavipa resura oea sipoiva, oa iava voare avaaepa evoa Antiok-ia. Oire va iava vao vo resura voea voeao oirao pie vovou irara guruiva vao vo rigato vatesa voeapa. ³¹ Oa iava voea rutu vo rigato vieipaoro rirovira rutu rorupaiva, uvare voea iava sopaura oaive goru pieiva va-ia. ³² Uva Judas vaio ora Sailas profetatoarei aiterea riro kaekaevira voeapa sipoisiposiva voeao oirao pie vovou irara voea vo rugooroaro goru pieoro. ³³⁻³⁴ ✱ Ovokirovu isivaaro iava oevu vaiterei sipo pieiva oiso puraoro, “Avasi gavaurea sovara-ia toupasa.” Uva vorevira voreaepa aposel irara iare. ³⁵ Oa iava Pol vaio ora Banabas tou rovosiva vao Antiok-ia vo voeapa sipoisipopaoro aue iava Turaro vo reoroaro ora oearovu tapo riro irara.

Pol Vaio Ora Banabas Ora Sikasiepa

³⁶ Oire uva ovokirovu isivaaro iava Pol oiso puraroepa Banabas-re, “Vearopai vosa kareve ora vegei araoko irara oaro kekesa, voeao oea oiso toupaveira voraro uruiaria vo uvaroa voea sipoisipo rovoeva aue iava Turaro vo reoroaro. Oa iava uvuipaveiei ra taraive voeao-ia oiso, Apesi ragavira toupai. Ra voea ita tauvave.” ³⁷ ✱ Vo osa Banabas Jon-pa ruipaparoepa, rera raga Mak, oiso ra rera tapo avasi voare. ³⁸ ✱ Oire va iava Pol rerare oiso rugorugoparoepa, Easi viapau uvuipaveiei ra

rera tapo avare. Uvare ita vegei kavureva aue-ia Pamfilia-ia vo kovopa reasipaoro. ³⁹ Oa iava ora aveavesiepa. Uva viapau oiso katai vovou vai-ia toupasiva. Oa iava ora tavarisiepa oiso, Banabas avaroepa Saipras iare vaiterei ora Jon Mak selpa uvuo-ia. ⁴⁰ Ovusa Pol Sailas tapo avaroepa. Vo ovusa voeao oirao pie vovou irara Pauto vo tokiaro sovara-ia vaiterei tovoiva. ⁴¹ ✱ Uva avasiepa vo Siria taererei ora Silisia-ia vuutaaro-ia lotupa kovo voraro goru piepaoro.

16

Timoti Pol Vaio Tapo Avaroepa Ora Sailas

¹ ✱ Oire vao poui viropa vo Debi-ia ora vo Listra-ia. Uva vao iravu oisoa toupaveve oirao pie vovouto rera vaisiara, Timoti. Uva aakova Jiu-pava ora oirao pie vovouva tapo, vo ovusa aiteto-a Grik-pato. ² Uva voeao oirao pie vovou irara oea oisoa Listra-ia toupaveve ora Aikoniama-ia oea oisoa oiso purapaave rerare Timoti, “Vearotoa rutu ro-ia.” ³ ✱ Oire va iava Pol rera akereva oiso ra rera tapo kovopaveve vo voka-ia vao. Ari ita, vo osa rovvira rera rakari vera rovoreva, uvare riro irara Jiu-pa irara oisoa vao toupaveve. Uva oiso tapo taraia ouiva uvare aiteto-a Grik-pato ira oisoa rera-ia koruparo vapa eva rakari vera. ⁴ Oa iava avaaepa voea uruiara ruturoaro iare vao reo goru vatepaoro voeapa voeao oirao pie vovou irara. Vo reoro-ia varao iava aue koruoupa airopa, ora otopa pitupituropa, ora varao tapo revasi-para aio arapa evo reo oa puraiava aposel irara Jerusalem-ia. ⁵ ✱ Oire vokiara rutu-ia lotupa kovo goru pieiva, vo osa voea rutu voeao vieiara riroepa.

Vo Pol Masedonia-pato Kekereva Areo Uusi-ia

⁶ Uva vorarore vokaiva Frisia-ia ora Galesia-ia, vo osa Tugoropato Uraurato voeare korukuroepa Esia Provins-ia sipoisipo arapa Turaro vo reoroaro iava. ⁷ ✱ Uva va iava poua viropa vo Misia-ia uvuiaro rekasiara-ia akeakevira avapaoro, oiso ra poua viro Bitinia-ia. Vo ovusa Tugoropato Uraurato goruvira rutu voeare oiso puraroepa, “Avoeao, opeita voare puteta Bitinia-ia koatasa.” ⁸ Oa iava voka ragapaoro aue Misia-ia vuutaaro iava varaaepa Troas iare. ⁹ ✱ Oire evoa-a uva areo uusi oureva Pol vokiara oa-ia iravu oirato kekereva Masedonia-pato, ovusa variripaoro torepaooro keeparoepa oiso

✱ 15:26: Ap 14:19; 1 Ko 15:30 ✱ 15:33-34: 1 Ko 16:11

Ap 16:5 ✱ 16:1: Ap 14:6; Ro 16:21; 2 Ti 1:2 ✱ 16:3:

✱ 16:9: Ap 9:10, 18:5, 20:1, 3, 27:2

✱ 15:37: Ap 12:12 ✱ 15:38: Ap 13:13 ✱ 15:41:

Ga 2:3 ✱ 16:5: Ap 15:41 ✱ 16:7: Ro 8:9; Ga 4:6

purapaoro, “Vore uriou Masedonia-ia igei tauvasa.”¹⁰ Vo areo uusi isivaaro iava vatatopopaaepa Masedonia iare avasa. Uva ragai Luk voea tapo avaraepa. Uva voavi raga oiso taraiiepa, Pauto igei sipopare rera vaaro vatesa Vearo Sipoipo.

Lidia Sopaua Poreeva

¹¹ Oa iava Troas iava avaiiepa selpa uvu-
ia torevokovira Samotres iare avaooro. Oire voava ita utupa voki-ia aue iare avaiiepa Niapolis.¹² * Uva voava Filipai iare vao rovopa urui novio Masedonia-ia sovara-ia. Vo uruio oa oisoa tokipareve gavman ro vova Rom-ia. Oa iava voa ovokirovu-ia toupaiova.¹³ Uva Sabat voki-ia kosi viroiepa vore uuko ovi sirova oiso ragavira rugooro, Ari voa-
a vo uva Jiu-pa irara variripa tapiaro toupaveira. Uva voa uvuruoro airorovu riakora siposipoiva.¹⁴ Oire uva iriavu riakova oira vaisiara, Lidia vova Taiataira. Iria oisoa raove varoro raga sipopaeve vara-ia moni oupaoro, eira iria oisoa lotu purapao Pautoa iare. Oire Pol vo siposiporoaro uvueva. Uva Turaro oira sopaaro karureva. Oa iava rera vo reoroaro sirova utuopa.¹⁵ * Oire uva va iava baptaisa oueva ora voeao tapo oea oisoa oira vo kepaaro-ia toupave. Oa iava igeire oiso puraopa igei akeoro, “E uvuipatai ra ragai tapo uvurusa uriota vo kepa oaa-ia, vo rara oiso ragai taraipata, Oirao pie vovouva o-ia.” Uva oisi raga oiso voreripavira igeire keerapaoro oiso purapaopa. Oa iava oira tapo avaiiepa.

*Pol Vaio Ora Sailas Tuukeiva Vo Filipai-
ia*

¹⁶ * Uva ovokivu-ia avaiiepa varirisa. Uva voa iriavu igei tapo uvurusa urioopa kovopava. O-ia riakova riro reova varao-ia oara utupaua karekepape. Uva vo reoroa oisoa purapaeve aue vo goruaro-ia tugara, osa oiso riroa monia oupaeve. Va oupaoro voeaoapa vara vatepaeve oea oisoa oira tokipave.¹⁷ Uva oira igeire ora Pol oiso keerapaoro utupaopa, “Voeao Reitoa rutu Pauto kovopa iraraaro, oea oiso vigei tavipaveira vao iava Pauto vaaro raiva o-ia uvuiparoi ra vigei vorevira oupareve ora rera iare.”¹⁸ Uva oisoa vokiara rutu-ia oisi raga piepaeve. Oire va iava Pol reasioro oirare ora poreroepa oiso purasa auere tugarato ro oira reraaro, “Jisas Kraiss vo goruaro iavirava vii tavipaa, ra oira arova kosiu viro.” Uva va iava kosi ovoiro viropa oira iava vo voki raga-ia.

¹⁹ Oa iava voeao oea oisoa oira tokipave taraiiepa oiso, Easi kovoa oavi opesiei.

Viapau oiso moni oupaviovere oira ruvara-ia ita. Oire uva voava kasipuoro vaierei sitaiva Pol vaio ora Banabas vaierei ivuoro. Uva voava vo urui sovara-ia vuruvuru-ia vaiereiva avaaepa oira vasi irara iare voea tapo ora gursa.²⁰ Uva o-ia oiso puraaepa, “Voeao Jiu-pa irara oea vigei vo uruiaro vuri piepaveira.”²¹ Voea vo pitupituroaro-ia siposipopasi pisavira rutu. Uva vigei vao-ia Rom-pa irara viapau uvuipaviei ra va-ia vearo vaisi purape.”²² * Uva va iava riro irara rutu ora uvuruaepa vaierevo Pol vaio ora Sailas uposa. Uva vo uvurua-ia ora voea iava voeao turaro irara kuvupara oaive karikaripaiva rirovira rutu kasipupaoro vaiereire. Oa iava oiso puraaepa, “Vaierei ragita.”²³ Oa iava vaierei ragipaiva rirovira rutu. Uva vao isivaaro iava tuukepa kepa tokipato vateiva vaierei oiso puraoro, “Vearovira rutu vaierei tokiparivere.”²⁴ Oire va uvuoro vaierei peoreva oisireva tuukepa kepa rutu sovara-ia. Uva evoa-a uva vaierei iava tasiara kaporeva evao peroro-ia vaierei tuukeoro.

²⁵ * Uva voki vuuta-ia Pol vaio ora Sailas Pautoa-pa variripasiepa erapaoro rera-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vo osa oearovu tuukepa irara vaierei uru piepaiva.²⁶ Va purasivoiva, riroto ravurike karekeroeapa. Uva tuukepa kepa vituaro rikerikeepa. Oa iava riro tuparo karu piropa akukuvira. Ora kapo tuukero tapo varao vova voea rutu tuukepa irara kokotoaro iava rutu kovokovepa oisi raga akukuvira.²⁷ Oire oa iava ro ira oisoa tuukepa kepa tokipareve eraoroepa riropa tuparo vo karupararo kekesa. Va iava ora rerare sigoa goro ragareva oiso ra ora uporo, uvare oiso keparoepa, Voea vai rutu tuukepa irara toriivo.²⁸ Vo osa Pol rerare koruroepa oiso puraoro, “Ae, opeita eva purapari ora vii-ia. Easi igei rutu-a vao v-ia.”²⁹ Va iava vuravu arereva, oa iava oira-ia avapaoro ikauvira koataroeapa. Oire uva rirovira rikerikepaoro kovoroepa vaierei kokotoaro-ia Pol vaio ora Sailas.³⁰ Voava vaierei tapo kosiro viropa oiso purapaoro, “Avoeao apeisi vai ragavira uvuiparai ra vuriara oaa iava ora porera?”

³¹ * Uva rerare oiso purasiepa, “Ro Turaro Jisas Kraiss oirao pieri. Oa iava vur-ara oara iava uvuipau ra poreu viro, visii rutu vao-ia ora voeao vii vo kepaoro-ia tapo toupaveira.”³² Oire vao isivaaro iava voea rutupa siposiposiva ora voeao oea oisoa rera vo kepaoro-ia toupave va iava vao Turaro vo reoroaro.³³ Vo vu-uta raga-ia eva vo vokiara ro ira oisoa

* 16:12: Fl 1:1   * 16:15: Ap 11:14; Lu 24:29   * 16:16: Diu 18:11; 1 Sml 28:3, 7   * 16:22: 2 Ko 11:23, 25
* 16:25: Ef 5:19   * 16:31: Jo 3:16, 36, 6:47

tuukepa kepa tokipareve vaitereipa iava kapuara sisureva. Vao isivaaro iava baptaisa oureva ora voea tapo oea tapo oiso toupareve. ³⁴ Oire uva vaiterei koata piereva rera vo kepaaro-ia vaiterei aio vatesa voa. Uva voa rirovira rutu rorupareva ora voeao oea tapo oisoa toupareve, uvare oirao piea ouiva.

³⁵ Oire vokipaua voeao reipa irara oea polis irara aruiva auere tuukepa kepa tokipato tavisa, oiso ra vaiterei kosi piereve. ³⁶ Oa iava ro tuukepa kepa tokipato vaitereie oiso puraroepa, "Avasi gavaurea sovara-ia toupasa."

³⁷ * Ari oiso puraroepa Pol, "Akoa, viapau oiso torevokovira vegei kort rovoivora. Oa iava vegei raga ragaivora oearovu rutu osireiario-ia. Vegei toupaveaiva vo Rom gavman sovara-ia. Uva apeisi-a? Evoea uvuipaai ra oisi raga ita vegei kosi pie ragaive ita vatauvira voava vo tuukepa kepa-ia, eke? Uva voea tavi iraopari, ra voea raga urioave vegei kosi piesa voava vo-ia."

³⁸ Oire uva va iava voeao polis irara reipa irara tavisa voreaeapa. Uva voea-a voeao oea rirovira rutu uririaepa, uvare oiso ragavira taraiapa Pol vaio-ia ora Sailas, Eari Rom gavman vaitereiaro vaitereo. ³⁹ Uva evoea urioaepa vaiterei kosi piesa. Oa iava vaitereie oiso puraaepa, "Vei-ia vuria pura ragaio. Uva oiso vovoupaiei ra vo kavuoro ava iraoisi uvai ragare." ⁴⁰ Va isivaaro iava tuukepa kepa iava avasiepa Lidia vo kepaaro iare. Uva voa-a evoa uva oearovu riro oirao pie vovou irara kekesiva. Oa iava voea vovouaro goru piesiva voa. Vao isivaaro rutu iava voa rutu vo kavuoro avasiepa.

17

Tesalonaika Vata Pol Vaireo Ora Sailas Rirovira Kasipuaepa

¹ * Uva Pol vaio ora Sailas vo uruireo-ia vokapaoro avasiepa Amfipolis uruia ora Apolonia. Uva voava aue-ia poui viropa Tesalonaika urui uva oisoa Jiu vo kepaaro Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupave. ² Uva ora rera vo pitupituro raga sirova utuoro vo kepa-ia koataroepa. Uva voa vo peva-ia Sabat vokiro Tugoropa Rigato voeapa karukarureva Pol ³ * vo reo aviavi piesa Jisas vo siitokaaro iava, ora vao iava tapo osa vorevira toreroepa kopii tapi iava. Oa iava Jisas oirao piereva voeapa oiso puraoro, "Ari ita, Pauto reraaro Ropoto rutu Jisas." ⁴ Uva oearovu rera vo reoaro oirao pieiva va uvuoro. Oa iava oiso vovouaepa ra vaiterei tapo ora takuvuave.

Ora oearovu Grik iava riro irara oea oisoa Pautoa-pa lotu purapai, ora airorovu oira vasi riako.

⁵ Ari ita, oearovu voea raga iava Jiu-pa irara oea viapau oiso vaiterei vo reoaro uvuiva va oirao piesa. Evoea-a oea oisoa vaiterei vo kovoaro riiriipaive. Uva voea riro pokapoka irara oea ouiva oearovu tapo ora takuvusa aue Jiu, oiso ra voea rutu Pol vaio tapo ora upoave. Oa iava voea rutu avaaepa Jeson vo kepaaro-ia Pol vaiore taraasa voa. Uvare oiso ruipapaaepa ra oirara rutu osireiario-ia vaiterei karekeive. ⁶ Oire uva vaitereie vura ragaoro Jeson ouiva ora oearovu tapo voeoro oirao pie vovou irara. Uva voea rutuva avaaepa voea ivuoro voeao iare oea oisoa vo urui-ia turaropaave. Oa iava voeae oiso puraaepa, "Avoeao vaitereo Pol vaio ora Sailas aiterea oirara rutu vavagisi piepasiveira uvarovu rutu. Uva oisi-a oiso osa piesa vore ita uriosiei ⁷ * aue iare Jeson taveteoro. Aiterea-a vaitereo Sisa vaoro reo goru pute iraopasiveira oiso purapaoro, Iravu epao king. Rera vaiiario, Jisas." ⁸ Oa iava oirara rutu ora turaro irara oea oisoa vo urui-ia toupave oea vo reo vao uvuoro ora sitaaepa rirovira rutu rugorugooro. ⁹ Oa iava Jeson ruvara-ia moni ouaepa ora oearovu voeao riro oirao pie vovou irara oiso-ia, Vosa viapau vuria vai purasivori, oire vo vori vao voeapa Jeson vase vore pieive. Oisi-a eisi osa vaiterei pieivoiva, vaiterei iava vaseiva. Oa iava avasiepa.

Pol Vaio Ora Sailas Kovosiva Beria-ia

¹⁰ Uva vo rupa raga-ia Pol vaio ora Sailas sipo pieiva voeao oirao pie vovou irara aue iare Beria. Uva voare avasiepa. Oa iava Jiu vo kepaaro-ia Sinagog koatasiepa voeapa siposipo rovosa voa. ¹¹ * Voeao oea oisoa vo Beria-ia toupave oea viapau oiso oisoa toupave osa voeao Tesalonaika-pa irara, oea vaaru vovouvira rutu oisoa toupave auepa vo siposiporo uvu arapa. Ari voeao Beria vata vo rugorugooroaro karu viropa, ovusa voeapa siposipopasiva. Uva va-a vao oa vituaro-ia oisoa vearovira Tugoropa Rigato taraapaive voea voeao Beria vo osa Pol voeapa siposipopareve vaore, oiso ra rera vo siposiporoaro uvu-paoro vearovira vara uvuipaive, vosa va rutu sirova torevokopape Pol vo siposiporoaro. ¹² Oa iava riro irara rutu Jisas oirao pieiva oiso-ia, airorovu-a oira vasi riakoro Grik iava, ora oearovu rutu oirara. ¹³ Vo ovusa oearovu Jiu-pa irara voeao oisoa vo toupave Tesalonaika-ia oea va iava uvuiva vao oa purapasiva Pol vaio

* 16:37: Ap 22:25-27

* 17:1: Ap 27:2

* 17:3: Lu 24:26, 46

* 17:7: Lu 23:2; Jo 19:12

* 17:11: Ais

34:16; Lu 16:29; Jo 5:39

oirara-ia voeao Beria-ia Pauto vo rearo vateparo. Oa iava voare avaaepa voea piuruuosa voea kasipu pieoro. ¹⁴⁻¹⁵ ✧ Oa iava oearovu oirao pie vovou irara Pol sipo pieiva uvavu avakava-ia. Uva voava Beria-ia Pol tapo avaaepa oearovu aue arova Timoti vaio ora Sailas Atens iare. Oire uva voa touoro vaiereire vorevira voea kokareva oiso, “Ragai iare ikauvira Timoti vaio ora Sailas arusa karepatai. Ra ragai tapo tousa utusi vo-ia.”

Vo Toupai Pol Iava Vo Osa Atens-ia Toureva

¹⁶ ✧ Vosa vaiereire ateate piepaoro Atens-ia Pol rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa voeaoe oea oisoa sopaura oaive tovopaive aue-ia tokarasiara oaive, voea rutu voeao vo urui rutu sovara-ia tou irara. ¹⁷ Oa iava avaroepa oavu iare Sinagog Jiu vaoro voa oearovu tapo Jiu-pa irara ora reoreosa ora oearovu oearoa oisoa Pautoapa lotupaave. Uva vokiara rutu-ia tapo aivaropa tapi oisoa voea tapo ora reopasa avaparo. ¹⁸ ✧ Ari ita, oearovu voeoro riro tarai irara oea tapo oisoa Pol tapo uvurupaave oiso-ia, Epikurian-pa irara voeao, ora Stoik-pa irara. Uva oisi voeare rutupa siposiporeva Jisas iava ora rera vo toreoro iava tapo. Vo osa rera vo reoroaro pukoparo oiso puraapea rerare, “O ita. Koovoto eera ira riroara rutu reoara purapare.” Vo ovusa oearovu oiso puraapea, “Eera vigei siposipopare oearovu raga iava pisa irara pau irara.” ¹⁹ Oa isivaaro iava vao rerava Pol avaaepa aivaroa iare aue kukuearo-ia Ariopagas Pukui. Vo uva oisoa oaravu rutu lotuara rovirieipasa ora gurupaave. Oa iava vao rerare oiso puraapea, “Vearopai vosa igei taviri oraiva raga iava vao-ia oea ragavira vii vo reoroaro toupaveira. ²⁰ Uvare pisa reoro rutu puraparaveira. Eva-a oa iava oiso ruipapaiei ra vara porearo iava vearovira rutu taraii.” ²¹ Uva voeoro Atens iava ora oearovu tapo aapaapau irara oea rutu oisoa reo uvu ruipapaave orekerovu iava varao airepara, oara iava tavitavipaave oearovu.

²² Uva va iava Pol toreroepa voea rutu osireiario-ia vao vo Ariopagas Pukui-ia oiso puraasa voeare, “Visii vao-ia Atens-pa irara. Uvuiparai visii kekea vo ovusa avivikepata rirovira rutu oearovupa pau irara. ²³ Ari ita, vo osa oisoa vokapaa, uva riroara rutu eravaoara oisoa kekepaoro viripaa voraro rutu visii vo uruiaro sovara-ia. Uva oavu-ia vo rigato epao oa oiso oisoa toupave oiso-ia, Vao-a vao eravaoa ropa pauto ira-ia via-pau taraipaviei. Uva rera-a ro pauto irapa

oisoa lotupata vo rera-ia tarai asavira, ira iava oiso ruipaparai ra visii tavitavia.

²⁴ ✧ Ro-ia Pauto ira vo rasio rutu purareva ora orekerovu rutu varao oara rera sirova toupaveira. Aue iava uvare rera reitoo rutu ora rovopatoa rutu vo vuvuiua-ia ora vo rasitoo-ia. Ari ita, viapau oiso vo toupaveira lotupa keparo-ia oara purapaveira vo ora vigei vavaeoro-ia. ²⁵ ✧ Ora oiso tapo vo osa oearovu viapau uvuipai ra oaravu avu vai rerapa vatepaive vo osa rerapa kovopaive. Eake iava? Uvare vara rutu-a vatepareveira oiso-ia, tootooa vao, ora vovoua, ora orekerovu rutu varao oara-ia vatevate purapaveira oirara rutupa vo rasio rutu-ia. Uvare vaea kaevira raga toupaveira. ²⁶ ✧ Ari ita, oirara rutu purareva kataito raga iava ro-ia rovopato. Ira raga iava vau rutu rigareva voraro ruture vo rasio rutu-ia. Uva rera raga Pauto vo vokie reesireva oa-ia karekeavereva, ora vo vokie oa-ia voea rutu opesivareva, ora vo tapo uva toupaveira taru. ²⁷ Uva vara rutu-a varao ora rera ragare taraapasa oara purareva. Uva vai pasi uvuipai ra rera vai kekepaive Pauto vo ora vara raga iava. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso tauavira vigeipa toupaveira Pauto. ²⁸ Uvare Pauto raga iavirava tootopaviei, ora rera raga iavirava vokapai, ora auero rutu purapai rera raga iavirava. Oiso osa iravu visii iava riro taraito rigatoo purareva oiso, Vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁹ O ita, oiraopavira vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva viapau rutu uvuipaviei ra oiso rugorugoopavio oiso puraoro, Easi oirara raga Pauto puraiva oiso osa tokarasi aue-ia gol ora silva ora avekea vo oirara raga vo rugorugooaro sirova utupaoro. ³⁰ Ari ita, Pauto ira oiso oirara rutu vura ragapareve voari tuariri rutu vo ovusa vaaru vovouvira toupave voea vo pitupituroaropa voea rovirie arapa. Uva vo vokie goruvira rutu oirara ruture oiso puraparoi, Visii rutu vuriara oavisii iava poreta viro. ³¹ Eake iava? Uvare ovokivu reesireva vao oa-ia oirara rutu taru rovirieirevereva vo rasio rutu-ia kataitoo raga uvuiarova Jisas. Eera ira-ia vo reesi oiraopavira purareva rera vorevira kopiia iava tore pieoro,” eisi osa puraroepa Pol.

³² Ari ita, vo osa vo reo uvuoro rera toreoro iava Jisas rirovira ora agesi pieaepa vo va-ia vakuvakupaoro. Ovusa oearovu voea raga iava oiso purapaaepa, “O ita, igei oiso ruipapaiei ra vii vo siposipoaro uvuio ita va iava eva.” ³³ Oa iava voea arova ora vaseroepa Pol voreparo. ³⁴ Vo osa

✧ 17:14-15: Ap 15:3 ✧ 17:16: 2 Pi 2:8 ✧ 17:18: 1 Ko 4:10; Ap 4:2 ✧ 17:24: Ais 42:5 ✧ 17:25: Sam 50:10-12 ✧ 17:26: Mal 2:10; Diu 32:8

oearovivu rera sirova ora tavosiaepa oiso-ia, Daionisas ro Kaunselto vova Ariopagas Kort, ora o-ia riakova Damaris, ora oearovtu tapo.

18

Pol Vo Kovoaro Iava Korin-ia

¹ Va isivaaro iava Pol avaroepa Korin iare vova Athens-ia. ² Uva voa aivaroveva iravtu tapo rera vaisiario, Akwila ira kavauroepa Pontas urui-ia. Ira airevi raga urioroepa vatuvava oaro tapo aue iava Itali-ia. Aue vituaro iava uvare iravtu king ira reo goru-ia oiso puraroepa, Voea rutu Jiu-pa irara vo kavu iraoivere Rom-ia. Uva rera vaisiario ro-ia, Klodias Sisa. ³ * Oire uva Pol vaiiterei tapo toupaooro kovoreva, uvare vaiiterei vo kovoaro oiso rutu oisoa toupave osa Pol vo kovoaro aue purapaooro varo keparo. ⁴ Uva oisoa vokiara rutu-ia vo Sabat vokiro-ia vo Jiu vaoro-ia Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupaveve Pol vo voea varaaro rugorugooara akeakepaoro, oiso ra poreo viro Jiu-pa irara ora oearovtu voea raga iava Grik-pa irara.

⁵ Oire vo osa Sailas vaio ora Timoti kare ovoisiepa aue iava Masedonia-ia, ovusa vaiiterei isivaaro iava oisoa Pol voea sipoisopaveve vokiara rutu-ia rera iava Ropoto Jisas Pauto reraoro rera oirao piepaoro voeapa. ⁶ * Vo ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rutu kaureopaave rerava rera roaroepaoro. Uva vo kaureo uvuoro Pol voea ruvara-ia kuvupatoaoro iava poupuo tovetoveroepa oiso puraoro voeare, "Eagara, visii vaoro eva vuri reo kaureoa. Ari ita, vosa visii vao-ia riroirovira raga toupata vapa vao, uva viapau ragai vo vuriaro-a. Visii raga vaoro. Ari ragai evapa viapau. Ragoa kosiparavi ratau tou irara iare." ⁷ Uva Sinagog iava kosiuro viroepa Pol avasa iravtu vo kepaoro iare. Rera vaisiario ro-ia, Tisas Jastas ira ro Pautoa-pa oisoa lotupasa. Uva rera vo kepaoro aue vaturo-ia oisoa toupaveve Sinagog Jiu vaoro. ⁸ Uva iravtu Krispas ira oisoa Sinagog-ia reiparo, ira oisoa Turaro Jisas oirao piepareve ora voeao oea tapo oisoa toupaveve rera vo kepaoro-ia. Ora oearovtu rutu tapo Korin iava oearoa rutu oirao pie vovou rutu oiva Pol vo reoro uvuoro. Oa iava voea rutu baptisavepa.

⁹ Uva orupavu-ia vokiario aue Turaro areo uusi-ia oiso puraroepa Pol-re, "Opeita uriripaooro ora vii iava gisipo kapu piepari. Ari reo oara kosi piepari." ¹⁰ Uvare vii tapo tupaaveira. Uva viapau irai uvuiparoi ra vuria vai purareve vii-ia. Ari ita, riro irara rutu oirara oaa vo uruio sovara-ia

karekeavere, Ragai voearo rutu." ¹¹ Oire uva voa Pol katai iva-ia toureva ora kuro iva tapo, vo osa Pauto vo reoro iava voea sipoisopaveva.

¹² Oire vo osa voa iravtu ro-ia Galio ira airepavira rovoparoepa gavmanpaoro voa Grik-ia. Vo ovusa voea rutu Jiu oiso ruipapaepa ra upoa purai aue-ia Pol. Oa iava rerava avaaepa aue iare kort oiso rera iava tavisa, ¹³ "Ro-ia ira vigei vaoro Reo Taisi putepaveira oraivarovu purapaooro Pautoa-pa lotupasa." ¹⁴ * Oire vo osa Pol voea vo reorooro puko rovopaveva, ovusa Galio ora poreroepa Jiu-pa irarare oiso purasa, "Vosa rera-ia taraipata oiso, Oearovtu uporeva oirara, ora riro kaviruto, ora oaravtu rutu tapo vuriara oisoa purapaveve, eva-a oa iava uvuiparai ra visii Jiu uvua va-ia. ¹⁵ Ari vosa visii raga vaoro Reo Taisi, ora varao vaisiario, ora oreoro rutu, uva visii raga uvuipatai ra vara torevoko ragata rera tapo. Oa iava viapau uvuiparai ra vara puraa." ¹⁶ Osa iava voea kosi piereva voava vo kortupa tapi. ¹⁷ Uva vao oa isivaaro iava voeao Grik-pa irara aue Sostenis oiva, ro ira oisoa Jiu vo kepaoro-ia Sinagog reiparo. Oa iava rera ragiiva vo kortupa kepa rataoaro riaoro-ia. Uva viapau va-ia eva oa puraiva rera-ia, Galio oavu avu vai puraveva voea-ia.

Pol Antiok Iare Voreroepa Vo Siria Taere-ia

¹⁸ * Uva-a voa vo Pol riro kaekae visivi toutou piereva. Oa iava voava ora vaseroepa voeao ruvara iava oirao pie vovou irara. Oa iava avaroepa selpa uvuo-ia aue iare Siria. Uva vaiitereo-ia Akwila avukarei ora Prisila aiterea rera tapo avasiepa. Oire uva-a voa vo uvare avaroepa uva rera iava orui siiva rera vaoro reo ovoi reesiooro, vao oa puraveva voa Jiu-pa irara vo pitupituaro. ¹⁹ Oire uva voava pouro viroepa Efesas-ia. Uva voa vaiitereo arova avaroepa Akwila avukarei ora Prisila rera raga Jiu vo kepaoro iare Sinagog voea rutupa voa sipoisopaveva vo rugorugoooro tavariosa. ²⁰ Uva rera ake ragapaiva oiso ra voea ruvara-ia tou rovoveve, ovusa voeare oiso puraroepa, "Easi viapau uvuiparai ra vo toua." ²¹ * Uvare oiso vovouparai ra ikauvira raga avara Jerusalem iare." Oire uva oiso voea tavireva, "Ari ita, vosa Pautoa raga uvuipa ragai vorevira kare piereve visii iare pasi." Oa iava voava Efesas-ia ora vaseroepa va-ia selpa uvuoa.

²² Uva voava avakava sirova o-ia pouro viroepa vo Sisaria-ia. Oire voava taru avaroepa Jerusalem iare lotuara rutuva

* 18:3: Ap 20:34; 1 Ko 4:12   * 18:6: Ap 13:45, 51; 2 Sml 1:16; Esi 18:13   * 18:14: Ap 23:29   * 18:18: Nam 6:18; Ap 21:24; Ro 16:1   * 18:21: 1 Ko 4:19

vearo vaisi purasa. Uva oisi-a eisi osa pierevoiva, Antiok iare vararoepa.

Apolos Sipoisipopareva Vo Efesas-ia

²³ Pol riro kaekae visivi toureva vo Antiok-ia. Uva va isivaaro iava avaroepa vokapaoro ouruivovu iare vo rasio-ia vo Galesia ora Frisia-ia. Uva oirao pie vovou irara sopaaro goru piepaoro vokapareva.

²⁴ * Uva iravu Jiu-pato aue iava Aleksandria rera vaisiario, Apolos. Riro vearo reo puratoa rutu, ora vao-ia tapo oisoa vearovira rutu rirovira taraiparo aue Tugoropa Vuku. Ira urioroepa Efesas iare. ²⁵ * Uva rera-a ro-ia ira oisoa taraiparo vo Turaro vaaro-ia raiva. Oa iava oisoa kasi-varivira rutu torevokovira sipoisipopareve aue iava ro Turaro Jisas. Uva Jon vo baptaisaro raga-a oa-ia oisoa taraiparo. ²⁶ Oa iava Jiu vo kepaaro-ia Sinagog sipoisipo rovoroepe goruvira. Uva Prisila vaio ora Akwila rera uvusivoiva, rera ousiva rera vearovira sipoisiposa rera tarai pieoro aue-ia Pauto vo raivaaro, uvare oaravivu vuri visivi rera vaaro-ia uvusiva. ²⁷ Oire uva ro-ia Apolos ira oiso ruipaparoepa ra avaro Grik iare. Oa iava oearovu oirao pie vovou irara rera tauvaiva oavu-ia rigatoa rerapa raiva karusa va-ia. Oire vosa pouro viropa vao Grik-ia, oa iava vao toupaooro voeao oearovu oirao pie vovou irara rutu rirovira tavupaoro toupareva vao. Voeao oea Pauto vo kavikoaro sovara-ia Jisas oirao pieiva rutu. ²⁸ Oa iava rera vaaro-ia goru reo rutu Jiu vo reoroaro putepareva vo oavu-ia ora reoa. Uva Pauto reraaro ro Ropoto oirao piereva rutu aue-ia Tugoropa Vuku.

19

Pol Efesas-ia Toupareva

¹ Uva vo osa Apolos Korin-ia toupareva, ovusa Pol oiso ragavira vokaoro vo pukuiro-ia urioroepa aue-ia pou virosa Efesas. Uva vao oearovu kekereva disaipel irara. ² Uva voea akereva oiso, "E Tugoropato Uraurato outavorao vo oirao piea rovaro isivaaro-ia?" Uva va iava oiso rerapa taeaaepa, "E uvare igei taraipei rera-ia ro Tugoropato Uraurato?" ³ Oire va iava voeare oiso puraroepa, "Ari eakere vao baptais-a oa outavorao?" Oa iava oiso puraaepa, "E aa vao-a? Ari vo baptaiso iava Jon oiso sipoisiporevora."

⁴ * Uva Pol oiso puraroepa voeare, "O ita, Jon ita obaptaisa vaterevora visii reesioro visiigoa poreta virora vuriara oavisii iava Pautoa iare. Oire ita, tepa Jisas tapo oirao pieta ro ira iava oiso puraroera Jon, Ro

ira ragai sirova uturovere utupaa. ⁵ Oa uvuoro baptaisaepe ora reesioro, ra rera vaisiario-ia Jisas Kraisi toupaiava. ⁶ * Osa iava Pol ora rera vavaeoro tovevea voe-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato rerereva. Oa-a eva oa iava osasarovu rutu aue reoara puraiva Tugoropato Uraurato goruaro-ia, ora varao tapo reo ravaaro. ⁷ Uva voea uvuiaro rutu-a voeao katai tau erao (12).

⁸ Oire uva oisoa Pol avaparo Jiu vaoro iare Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea sipoisiposara uriri asavira rutu vo peva sovara-ia kekira. Uva oisoa voea rugooaro akeakepareve, oisore ra oiso pieve osa rera vo rugugooaro Pauto vaoro iare Sara. ⁹ * Ari vo osa oearovu viapau oisoa rera reoro uvupaive. Uva vao vituoro iava Turaro Kraisi vo raivaarova oisoa kaure-oppaave oira uvururo osireiario-ia, uvare viapau oirao pie vovou vai oaive. Va iava voea tapo disaipel avaroepa oavu iare skulpa kepa aue vaoro Tiranasi. Uva vao vokiara rutu-ia voea oisoa sipoisipopareve. ¹⁰ Uva vo pitupitu-a vao oa purareva erao ivarei sovara-ia. Oa iava oirara rutu vo Esia Provinsi sovara-ia tou irara Turaro vo reoro uvuiva, voea rutu voeao Jiu-pa irara ora Grik-pa irara.

Siva Ovii Iraraaro Iava

¹¹ Uva vao vo tou-ia Pauto Pol-pa gorua vatereva. Oa iava vao pispisa kovoro ravoto kovoro rutu purareva. ¹² Oire vao varao purareva osasarovu rutu iava varo tokotokoro voea vararo vara-ia gavipasa. Uva vara-a evara oara oisoa oupaoro avapaave vo voeoro-ia upiapa irara vara tovopasa. Ra vara raga iava porete ovoipaaave. Ora aue tapo tugara karero kosi piepaive vo vara raga-ia varao varo tokotokoro.

¹³ * Oire oearovu tariri irara Jiu oea vo kovoaro-a vao-ia pisa kovo tugara kosi piepa kovo oirara iava. Uva urioaepa vo kovo purasa akeakevira Jisas vaisiario sovara-ia oiso puraoro, "Visii vao-ia tugara kosi viro iraota, uvare vao-a oa puraio Jisas vaisiario sovara-ia, ro ira iava Pol sipoisipopareveira." ¹⁴ Uva voea voeoro-ia erao vatara aue Siva ro Rovopato Pristo Jiu reraaro. Ira ovii iraraoro oea vo kovo puraiva. ¹⁵ Oire uva ro oirato rera iava tugarat oiso voea tavireva, "O ita, ira eveipaa era Jisas vaierei ora Pol. Ari irou irara visii?" ¹⁶ Vao isivaaro iava voea rutu-ia ora vikiroepa rera ro ira-ia oisoa tugara toupaiava. Oa iava voea upopaoro virireva. Uva va iava kasikasioro toriiva gapuvira

* 18:24: Ap 19:1; 1 Ko 1:12, 3:5-6, 4:6; Ta 3:13 * 18:25: Ro 12:11; Ap 19:3-4 * 19:4: Mt 3:11; Ap 13:24-25
 * 19:6: Ap 6:6, 8:17, 2:4, 10:46 * 19:9: 2 Ti 1:15; Ap 9:2 * 19:13: Mt 12:27; Mk 9:38; Lu 9:49 * 19:17: Ap 2:43, 5:5, 11

raga rirovira rutu ora voea iava varauroa oave kapua pieoro. ¹⁷ ✧ Uva vo siposipo rera iava ikauvira rutu voraro rutu avaeapa Efesas sovara-ia aue iare Jiu-pa irararei ora Grik. Uva riroa rutu uriria ouiva. Oa iava Turaro Jisas vaisiario riro pieiva. ¹⁸ Oire uva oearovu voearo oirao pie vovou irara oea urioaepa voea iare voeapa kosi pievira tavitavisa, oisore ra vuriara oave kavuive varao oara oisoa purapaive voviri tuariri. ¹⁹ Uva oearovu voea iava oearoa oisoa kuuvu kovoro purapaive, ora voea varauro kuuvu kovoro purapa vukuro ouiva vara kasisa voea rutu osireiario-ia. Uva vara rutu voriaro uvuiaro-a oiso toupai, Riroara rutu silva moniro (K50,000).

²⁰ Uva oiso rutu goruvira Pauto vo reoaro touva voa. Uva viapau oavu avu vai uvuipaepa oiso ra va puteve vo osa goruvira rutu kovaepa.

Vo Efesas Vata Kasipuaepa Pol-re

²¹ Uva varao isivaaro iava Pol goru rugugoo oureva, oiso ra vorarore avaro Masedonia-ia ora Grik-ia. Oire vo osa vorarore avaro uvarova, uvuiparoi ra Jerusalem-ia pouro vira. Va iava oiso puraroepa, “O ita. Tepa ra Rom-ia kekeavere.” ²² Vaitereo aiterea oisoa rera tavupasi ira pierava Timoti vaio ora Irastas Masedonia iare. Vo osa oiso aueparoepra ra tou pie rovoreve voa vo-ia Esia Provins-ia.

²³ Oire uva vo vokia-a vao oa-ia riroa upoa karekepa vao-ia Turaro Krai vaoro raiva vo-ia Efesas-ia. ²⁴ ✧ Iravu rera vaisiario, Demitrias ira oisoa kovopa irara oaro tapo oaravu garepa keparovi lotupa keparo purapareve aue-ia silva. O vo keparoaro riakova pauva iria vaisiario, Artemis. Ora oearovu tapo tokarasi irara oea tapo oisoa purapareve vara raga-ia silva. Oara rutu-ia oisoa riroa rutu voria oupareve ora oirara oaro tapo. ²⁵ Oire uva ovokivu-ia ora rera voearo gurureva kovopa irara, ora oearovu tapo voearo oearoa areiivira raga oisoa oisi kovopaive tokarasi purapaoro. Oa iava voea ruture oiso puraroepa, “Avoeao, taraipatai vao-ia kovoa oa raga-ia monia oupapeira. ²⁶ ✧ Visii uvuipatai ra vurata ora uvuta varao-ia oara purapareve Pol oiso purapaoro, Voeao-ia pau irara tokarasi irara oea purapai ora voea vavaearo iava, viapau oiso oiraopa irara. Ira-a ro-ia Pol ira voeao rutu vovouaro soporevora Efesas ora uvarovu rutu voraro Esia Provins-ia. ²⁷ Uva vao-ia oa iava pasi vao vigei vaoro kovoa oavi opesipere, ora varao tapo voriaro oavi. Ari ita, uva viapau oiso vara raga varao-ia, ari pasi vao tapoa osa vai pasi viapau oiso oearoi varaopa

lotupa keparo Artemis varauro avivikepaavere. Oa vai iava vo keparo varao tou ragapaivere pasi. Ora oira tapo o-ia Artemis vaisiario rerevere iriapa oirara rutu lotu purapaaveira vo-ia Esia-ia ora voraro rutu vo rasio-ia.”

²⁸ Uva vo reoro uvuoro rirovira rutu raga pieiva kasipuoro. Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O-ia rirova rutu Artemis, vigei oiraoro vo-ia Efesas-ia.” ²⁹ Oire va uva oearovu tapo rovoeapa vo ora guruoro. Uva ora voea-ia vavagisiaepa. Viapau oiso ragavira taraipaepa, Eake gurukoa vao, ora oiso apeisi ragavira piepaio. Osa iava voea rutu ikauvira urioaepa ora kiusa vo ora reopa uvuru sovara-ia, vo ovusa vaitereo ivupaiva Gaias vaio ora Aristakas vaitereo Masedonia Provins iava, aiterea tapo oisoa vokaepareve Pol. ³⁰ Oire Pol oiso ruipaparoepa ra rera tapo koataro vo uvuru-ia, ovusa disaipel irara rerare koruaepa. ³¹ Uva oearovu tapo gavmanpa irara vova Esia-ia oea rerare Pol korukoruoro rerapa rigatoeapa rera vate iraraoro oiso, “Opeita koatapavere voea sovara-ia.”

³² Orekerovu rutu voeare vo uvuru-ia vavagisiaepa. Oa iava oiso vaivaivisaepa oearovu osivu ragavira reoreopaave, osa oearovu osivu ragavira purapaave ita. Uva viapau oiso ora voea-ia taraipaepa oiso, Apeisi ragavira oiso osa piepai. ³³ Uva oearovu Jiu-pa irara voea iava oea ro Aleksanda kekeiva. Oa iava rera peopeopaiva ira pievira ora voeapa. Vo ovusa oiso vovou ragaoroepa ra voea tapetapereve ora rera vavaearo-ia, oiso ra ora reoreoave. Ra voea eakaive Jiu-pa irara. ³⁴ Vo osa vo uvuru rutu vao-ia rera eveipaoro oiso purapaepa, “Akoa. Rera ita eera Jiu-pato.” Oire va iava voea rutu rerava rirovira raga pieiva aue-ia erao vuuta oiso puraoro, “O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia. O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia.”

³⁵ Oa iava iravu kuskus voea tapetape ovoireva oiso puraoro, “Visii rutu vao-ia Efesas-pa irara. Iroutoa vai viapau visii iava taraiparoaveira vao-ia osa vigei rutu lotupa kepa tokipapeira Artemis vaoro, ora aue tapo aveke o tugoropava iria koveopa vuvuiua iava? ³⁶ Vosa va-ia vao taraipata, oire ora tape pieta. Opeita oavu avu vai purapata. Eake iava? Uvare viapau oavu avu vai rutu uvuipai vao puteva. ³⁷ ✧ Easi visii voeao ou pietavoi vore. Uva viapau oiso oaravu avu vai kaviruivoi vo o vo kepaoro-ia lotupa kepa. Ora viapau oiso oira vaisiario vara pieivo. ³⁸ Vosa Demitrias ora voeao tokarasi purapa irara oiso ruipaparo ra voeao oirara kortuive, oire uva forevoko raiva toupavoi va purasa,

✧ 19:24: Ap 16:16, 19

✧ 19:26: Sam 115:4; Ais 44:10-20

✧ 19:37: Ro 2:22

vo osa reo rovirieipa irara va puraive, aue iava vo osa gavman vaaro reo goru sirova utuave. ³⁹ Vosa oreoroi va sovara-ia touve, oire uva vearopai ra va torevokota Kaunselpa aivaro sovara-ia. ⁴⁰ Ari ita, uvuipaviei pasi ra va-ia vao vuria vai oupe vo Rom gavmanaro-ia, uvare vigei rutu tokipareveira. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuipaviei ra va vao vuria aviavi piepe voeapa.” ⁴¹ Oreo-a vao oa isivaaro iava voea rutu kosi piereva kuskus.

20

Pol Masedonia Provins Iare avaroepa Ora Grik-ia

¹ ✧ Oire uva va vao isivaaro iava Pol keeraoepa voea ruture disaipel auere voea tapo sekansa. Oa iava voea vovouaro goru piereva vo voeapa vearo reoro vateoro. Uva vao iava avaroepa Pol Masedonia iare. ² Oa iava voraro rutu vokareva vo taerero rutu-ia voeoro oirao pie vovou irara vovouaro goru piepaoro. Uva vo voka-a eva oa-ia pouro viropa Grik-ia. ³ Oa iava vao tou rovoreva vo peva kekira sovara-ia. Uva vo tou-ia eva Siria iare avasa vatatopoparoepa aue-ia avasa selpa uvuo. Uva voare avasa auepaoro oiso uvureva, uvare rera uposa raiva purapaaepa Jiu. Oa iava viapau Siria iare avaroepa, ari vorevira voreroepa Masedonia iare. ⁴ Uva voeao-ia oirara oea rera tapo avaaepa vova Esia voea oiso, Sopata ro vova Beria ro-ia Piras oviitoaaro, ari Aristaka ora Sekandas aue iava vaierei Tesalonaika, ari Gaias vova Debi, ora ro-ia Timoti, ora aitereivu vaierevo vova Esia Provins, Tikikas ora Trofimas. ⁵ Voea rutu iraaepa tuesa aue-ia Troas igeire. Vo ovusa ragai Luk vorevira Pol tapo touava. ⁶ ✧ Vo voki ro varo Tugoropa voki ro isivaaro iava Yis Asa Bret Voki ro Filipai iava ora vaseiepa uvuoa-ia. Vosa vo vavae aue voki igeire puteva vao oa-ia aue-ia pou viroiepa Troas urui. Uva vao touiova katai wiki-ia.

Pol Ovoiojavira Rutu Avaroepa Troas Iare

⁷ ✧ Oire uva vao rovopa vokia vo wik iava ovokia-ia igei rutu ora guruiepa kovukovu aio ora komunjon aio purasa. Ari ita, riro kaekaevira rutu siposiporeva aue Pol katai tau erao (12) vuuta-ia putesa vao vo vokiario. Uvare oiso vovouparoepa ra vao ragava va iava vao voki ovoiro uvavure ita. ⁸ Uva vo kepa-ia otugivu oisoa toupave ivaraiapa tugi, oa sovara-ia vuravuara toupave vao vo uva ora guruiepa Pol vo siposipoaro uru piesa. ⁹ Oire

vo osa Pol voeapa riro kaekaevira rutu siposiporeva, ovusa iravu viovokoto, Yutikas kiuvupa ratao-ia pauparoepa rera uru piepaoro. Uva vao rurapareva. Osa iava koveroepa kukau virooro riro kaekaevira kovesa vo ro rasiuaro vo tugi iava vao vo pevapa tugi ivaraiapa rutu. Oire voava rera kae pieiva vo kopii raga, uvare ora kopii pie ovoiroepa. ¹⁰ ✧ Uva Pol vararoepa rera-ia pituoro taku virosa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Teapi keapaoro uriri ragapata. Viapau oiso oavu avu vai ei rera-ia. Ira ro tootoovira toupave.” ¹¹ Uva vao isivaaro iava vorevira iparoepa vore ivaraiapa tugi va vao kovukovu aio ravaasa. Oa iava voea rutu va aioiva. Oire uva vao riro kaekaevira rutu siposiporeva voeapa, ovusa rerare aviepa. Oa iava voea arova voki ovoiroepa ora vaseoro voea arova. ¹² Uva kareaepa voava vorevira rera tapo ro-ia viovokoto, uvare vorevira tootooroepa. Oa iava rera-ia roru iraopaiva.

Pol Uvuoa-ia Avaroepa Vova Troas Eisire Mailitas

¹³ Uva igei iraiapa selpa uvuoa-ia Asos iare, vo osa Pol raivaaro vokavira uturoepa igei iare. ¹⁴ Oire voava igei iare karero viropa. Uva voava igei rutu taru uvuoa-ia avaiapa ita aue iare Mitilini. ¹⁵ Voava ita topa uviroiepa va-ia selpa uvuo aue iare Kaios ruvara-ia. Uva voava taru pou viroiepa utupa voki-ia Semos-ia. Oire voava ita ora vaseoro topa uviroiepa Mailitas iare. ¹⁶ ✧ Oire vao Pol oiso ruipaparoepa ra Efesas-ia pute ragaive, uvare reasiparoepa oiso ra voeare pute ragave ovokirovu Esia-ia. Aue iava uvare Pentikos Vureipa Voki Jiu vaaro iare ora ikau pieparoepa Jerusalem-ia, oiso ra ikauvira vao poua viro.

Pol Oira Vasi Irarare Avauereva Efesas-ia

¹⁷ Uva Mailitas-ia toupaooro Pol reoa siporeva Efesas iare voeare oea oisoa lotu kovo-ia irapaave, oiso ra rera iare urioave vo-ia selpa uvuoa-ia. Uva Efesas-ia tauai visivi toupaveira. ¹⁸ Oire vo osa poua viropa rera iare, oa iava voeare oiso puraroepa,

“Visii rutu vearovira vao-ia taraipatai, oiso osa vova rovo voki rutu-ia Esia Provins-ia vovouisi oaa rutu tovo rovoavora vo kovo sovara-ia. ¹⁹ Uva viapau oiso ora vaisi oaa rei pieavora. Ari oisoa gau ragapaa vo pitupituro-ia voea varaaro vuri pitupituro, rara vara-ia ragai sirao piepaive. Ari ita, taraipatai va-ia vao ragai vaaro tavaka vao-ia oiso osa oisoa ragavira

✧ 20:1: Ap 11:26; 1 Ko 16:5; 1 Ti 1:3 ✧ 20:6: Ap 16:8
9:23-24 ✧ 20:16: Ap 18:19; 2 Ti 1:15

✧ 20:7: 1 Ko 16:2; Re 1:10 ✧ 20:10: 1 Kin 17:21; Mt

keripaave voeao Jiu, oiso ra ragai upoive.
²⁰ Uva vao-ia taraipatai oiso, Easi viapau oiso oreoroi karutuoro oarai vateavora voviri visiipa vo reo iava tauva reo. Ari ita, oiso-ia visiipa oiraopavira siposipopaavora vo aivarora-ia ora vo kepara oavisii-ia.
²¹ Vo reo raga vao-ia oa vateavora voeare-opa Jiu ora Grik, oeara voeareo vosiavora oiso voearei tavioro, Vuriara oavisii iava poreta viro aue iare Pauto, ra Jisas Kraiss oirao pieta ro Turaro oavi.
²² Uva vo voki-ia avaparai Jerusalem iare, uvare ro Tugoropato Uraurato ragai ivupare goruvira. Uva va iava oiso rugooperai, Eake vai ragai-ia karekepere voa evoa Jerusalem-ia?
²³ Ari ita, vao raga-ia taraiparai vo osa virivira vokapaaveira voraro uruiara rutu-ia, uva Tugoropato Uraurato ragai tavipareveira varao raga iava tavakaara, ora vo osa ragai tuukepaive tuukepa keparo-ia oara kekeavere vovio utupauavi.

²⁴ * “Ari ita, vao ragai vo tootoaro oa-ia viapau oiso rugooperaveira vo osa kovopaaveira. Ari ita, vava toupaa auere oiso ra va iava ragai vo kovoaro ora ragai vo raivaaro opesi piea vareo oarea ragaipa vaterava Jisas Kraiss oirara rutupa siposipopasa Pauto vo tokiaro iava vearoo.

²⁵ “Ari ita, visii rutu tapo toupaaavora vo Sara iava siposipopaoro Pauto vaaro. Uva vaviopavira raga vara rutu varao opesi ovoiei. Uva taraiparai oiso, Easi viapau oiso ragai puaro keketavere rara vorerivira.
²⁶ Oa iava visii rutu tavitavi iraopaa vo voki-ia oiso-ia, Vosa ro ira visii iava oiso opesiro oirao pie asavira raga, uva viapau rutu oiso ragai vaaro-a.
²⁷ Uvare viapau oiso visiipa oavu avu vai karutupaavora vo osa visiipa Pauto vo reoaro iava siposipopaavora.
²⁸ * Oire uva vatatopopatai. Ra vearovira ora tokita, ora voeao tapo Pauto voeaaoro oea visii vo tokiaro sovara-ia Tugoropato Uraurato oea tovorevora. Ra oiso ora tokita osa oearovu sipsip karero tokipaiveira. Visii tavipaa ra voeao aio pie iraota vao-ia Pauto vo reoaro, voeao oea roporoporevoiva Pauto, voea vorireva Jisas revasiaro-ia vo evao parikou-ia.
²⁹ Ari ita, uvare oiso ragavira taraiparai osa oearovu osararovu iava ora kiuavere visii sovara-ia voeao visii iava oearovu riro oirao pie vovou irara kavirua. Oiso osa aakau kare uriopaaveira sipsip ragui aiopasa voea kavirupaoro.
³⁰ Ora oiso tapo auera ora visii raga iava oearovu oearoa rirovira kuuvuavere. Ra visii iava oearovu keaive, Voearo oirao pie vovou irara ora voea sirova utupasa.
³¹ Oire oiso-ia, ra uutupaoro ora

vatatopopata. Ra vaore rugoopata oa iava visiipa oisoa siposipopaa vokiara rutu-ia aue sovara-ia vo peva ivaro (3 yia). Oiso tapo osa rirovira oisoa gaupaoro visiipa siraopara.

³² “Vo voki-ia visii tovopaa Pauto vo tokiaro sovara-ia. Ra Pauto vo reoaro-ia sopaura oavisii aio pieta. Oreoa-a vao-ia goru reo rutu oreoa uvuipai visii sopaaro goru piepasa. Oa iava utupaua oiso visii viraakorevere, uvare visii rutu-a rera voeaaoro oea roporoporeva ora rerapa.
³³ Visii tavipaa oiso, Viapau oiso oearoi visii iava orekeroroi riiriipaavora moniara vai, ora kotokotoara vai, ora vearovira vai kuvupara vai.
³⁴ Uva visii raga vearovira rutu taraipatai ragai-ia, ragoa ora ragai vavaaoro-ia orekerovu oisoa purapaa moni oupasa aio voripasa ora ragaipa, ora voeao tapo ragai iavapa irara.
³⁵ * Ragai-a ovoovoa visiipa ragoa visii kareke pieavora vao-ia oiso, Apeisi ragavira uvuipatai ra voearovio apota irara tauva ragapata vaore rugoopaooro Jisas vo reoaro oa-ia oiso puraroepa, “*Roru-a vao oa oupari oearovu vate ragapaooro, oa-ia putepaiveira vo roru oa karekepapeira varao-ia oara ou raga-pari.*”

³⁶ Uva vo reoa-a vao oa opesi pierevoiva, Pol takuro viropa voea tapo varirisa.
³⁷ Oa iava voea rutu rirovira gauiva rera raupaoro ora rerava uugaapaoro. [Evarei voea vo sekanaro.]
³⁸ Uvare vaore rirovira rugorugooaepa oreoa-ia oiso puraroepa voeare, “Viapau oiso visii kekeavere vorevira.” Eva-a oa iava voea vovouisiro oaive javataepa siraooro. Uva va vao isivaoro iava rera tapo avaaepa selpa uvuo iare.

21

Jerusalem Iare Avaroepa Pol

¹ Vo osa voea arova lotu tokipa irara ora vaseiepa vo-ia Efesas avaooro uvuoa-ia, aue iare torevokovira pou virosa Kosia. Uva utupa voki-ia avaiiepa Ros iare. Oire uva voava avaiiepa Patara iare.
² * Uva evoa oavu kekeiovora selpa uvuo oa aue iare Finisia avasa aupeaaepa. Uva va iare ora vaseiepa vo uvuo arova oa-ia urioiepa vore.
³ Oire voa urioapaoro koike varata iava Saipras toko vurapaoro puteiova torevokovira avaooro Taia iare vao oa Siria taere sovara-ia toupaveira. Uva vao-a vo uva selpa uvuo arova ora vaseiepa vo osa va iava kovopa irara kotokotoara rere piepaiva rogara arore.
⁴ * Uva vo tupaoro oavuva aivaroiava disaipel. Oa iava vao touiova katai wik rutu sovara-ia. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro

* 20:24: Ap 21:13; 2 Ko 4:16; Ga 1:1   * 20:28: 1 Ti 4:16; 1 Pi 5:2; 1 Ko 12:28   * 20:35: Mt 10:8; Ro 15:1   * 21:2: Ap 11:19   * 21:4: Ap 20:23   * 21:5: Ap 20:36

iavirava Pol taviiva oiso, “Viapau uvuipauru Jerusalem iare avau.” ⁵ * Oire uva vo voki-ro isivaaro iava ora topaiepa ita uvavure ita avao-ro. Oire vo osa voava igei rutu ora disaipel irara ovii avao-roaro igoa rutu ora vaseiepa vo urui iava avao-ro. Uva voava avapaoro rogaraua-ia taku viroiepa varirisa. ⁶ Oa iava igei rutu ora igeiva sekaniepa ora tavarisa voava, vo ovusa voreaepea atoiare ovusa uvuoa-ia avaiepa.

Sisaria-ia Profetato Agabas Pol Vatareva Reoa

⁷ Vo osa aue iava ita Taia-ia avaiepa vore Tolemes. Uva evoa oearovuva oirao pie vovou irara sekaniepa voa touoro katai voki-ia. ⁸ * Oa iava utupa voki-ia avaiepa ita Sisaria iare. Uva voa iravu vo kepaaro iare avaiepa rera vaisiaro ro-ia, Filip ro evanselisto. Voeao iava rera oea ro-poropo rovoiva tuariri Jerusalem-ia erao vatara oira vasi irara. ⁹ Uva rera ovii riakoaro tavauru riako vo resura airoa vairo oisoa oiso rutu reopaave osa profet irara, varao reesipaoro ravotovira oara uvuipai ra karekepape vo utupaua.

¹⁰ * Oire uva ovokirovu-ia voa toupaiava ovusa iravu ro-ia vararoepa igei iare Judia Distrik iava rera vaisiaro, Agabas ro profetato. ¹¹ Oire vosa igei iare karero virope, oa iava Pol vo iroaro takipa iro oureva ora rera iava vavaeara ora kokotoarei tuukesaa oiso puraoro, “Vo irore Tugoropato Uraurato oiso taviroi, Ro vo iro-ia takiparoveira, ira tuukeivere Jiu vo-ia Jerusalem-ia. Osa iava osararovupa rera vateivora, rera vuri pieivere.”

¹² Uva vo reoro uvuiovoiva, igei rutu ora voeao oea vo kepa-ia oisoa toupaiave oiso Pol rirovira rutu vosi ragapaiova, “Viapau rutu uvuipauei ra Jerusalem iare avau.” ¹³ Vo osa oiso puraroepa, “Eake-a vao oapa gaupata ragai vovouaro vavata pie ragapaoro? Ari ita, voare vatatopoparai Jerusalem-ia. Eagara vosa ragai tuukeive voa. Ora vao tapo oare vatatopovira toupaa, Eagara vosa kopiira auepa Turaro Jisas voa vo Jerusalem-ia.” ¹⁴ * Oire uva va iava oiso aueiepa, Easi viapau rutu uvuipaviei oiso ra rera vovouaro vorepe. Oa iava rera eakaiova oiso raga rerere purapaoro, “Ari ita, vao ragapa ruipapaiei vo osa Turaro raga-a rera vo ruipaoro purareve vii-ia.”

Jerusalem-ia Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Sipoiporeva Reipa Irarapa

¹⁵ Vao isivaaro iava auero oaio vatatopoiava ipa ovoisa voare Jerusalem-ia. ¹⁶ Oire uva oea vu disaipel irara Sisaria

iava igei tapo avaaepa Neson vo kepaaro iare okepa-ia toupaiovere. Ro-ia Neson ira Saipras iava urioroepa, ira oisoa rovovira rutu Pauto oirao piepareve. ¹⁷ * Oire vo osa pou viroiepa Jerusalem-ia, ovusa oearovu oirao pie vovou irara igei-ia rirovira rorupaiva.

¹⁸ Oa iava utupa voki-ia Pol igei tapo avaroepa Jems iare ora oearovu lotua-ia reipa irara. ¹⁹ * Uva pou virooro Pol voeava sekanroepa. Va isivaaro iava voeapa sipoiporeva katakataivira varao iava oara purapareva Pauto voeaoapa ratau tou irara vo rera vo kovoaro-ia Pol.

Pol Reo Uvuroepa Reipa Irara Ruvara-ia Oa Iava Tempel Iare Avaroepa

²⁰ * Vo osa vo sipoipo vao uvuiva, oa iava Pauto-ia vuurapa vaisi puraiva. Uva va iava oiso Pol-re puraaepa, “Ari ita, vo-ia Jiu-ia taraiapauei, uva riro irara rutu oirao pie vovou irara toupai riro tukuro rutu (tausen). Vo osa tapo goruvira rutu vao raga sirova Moses vaoro Reo Taisi utupaaveira. ²¹ Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara vii iava tauai rutu oisoa tavitapaaave voeao oirao pie vovou irara oiso, Ro Pol voeao Jiu sipoipopareveira oearoa ratau tou irara vo taereroaro sovara-ia toupaiaveira, oiso ra Moses vaoro Reo Taisi eakaive. Ora vao tapo oare koruparoveira oiso, Opeita ora visii voeao kakae vure rakari verapata. Ora opeita vao tapo sirova utupata Jiu vo pitupituro. ²² Oire uva apeisi ragavira, vo osa vii vo touaro iava uvuivere vo-ia voeao Jiu iava voea oirao pie vovou irara? ²³ Uva oiso vovopai rutu vosa oisi pieri oiso osare vii tavipaiovi oiso, Vo resura epao oira vo-ia oea oavu reo ovi puravira oavu avu purasa Pautoa-pa. Uva va puraoro ora voea-ia reesia puraivere ora gagavurioro. ²⁴ Oresuai tapo avauvere rera Jiu-pa irara vaoro tugoropa sisu purasa. Oire uva vo pitupituro vigei vaoro voririvere tugoropa sisu ora vao koruoupara tapo, vo osa ora vii iava orui gagavurisa auepau. Oa iava oearovu uvuipaai ra vii-ia taraiave oiso, Akoea, ari vara rutu-a varao oara iava kuvupaaveira. Ari ita, oiraopavira rutu Pol Moses vaoro sirova Reo Taisi utuparoveira. ²⁵ * Uva igei vo rigato sipoiovora voeapa oearovu oirao pie vovou irara ratau tou irara voea origatoa tavipapeira Moses vaoro iava Reo Taisi. Oa oiso purapapeira, Vearopai ra varao raga sirova utupata oiso-ia, Opeita varao koruoupa aioro aiopata oara vatepaveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia viuvui purapaoro. Opeita ora visiiiva otopata oara

* 21:8: Ef 4:11; 2 Ti 4:5   * 21:10: Ap 11:28   * 21:14: Mt 26:42; Lu 22:42   * 21:17: Ap 15:4   * 21:19: Ap 14:27, 1:17, 20:24   * 21:20: Ap 22:3; Ro 10:2; Ga 1:14   * 21:25: Ap 15:20, 29

kavu irata. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro. Oa iava revasiva viapau puteiveira vo kare iava. Opeita revasiara aiopata.”²⁶ * Oire uva utupa voki-ia vo resura tapo avaroea Pol voeapa va vorisa tugoropa sisu. Oa iava voea rutu va puraiva ora rera. Eisi osa iava Jiu vo kepaoria Rovopa Kepa Tempel koataroeapa va iava vao reo ovoi reesiaro vearovira voea tavivisa. Oire uva ora rera-ia tapo oavu purareva tugoropa sisu, oisore ra sisingaruevira rutu toupave. Osa iava voea tavireva oiso, “Va vao tugoropa sisu oa opesipere vosa koruoua puraio, vo rara erao vatarapa voki puteve.”

Pol Rauiva Vo Tempel Sovara-ia Rera Iava Gasisa

²⁷ * Vo osa erao vatarapa voki tutu pieva osa oavu Esia Provins iava voea Jiu-pa irara Pol kekeiva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia. Oa iava voea oearovu rutu kasipu pieva voea vavagisi piepaoro. Oa iava Pol sitaoro rera ivuiva²⁸ oiso keerapaoro, “Avoeao uriota! Uriota! Ro kekesa oirato ira uvarovu rutu avaparoveira oirara rutu vovouaro poreporepasa, oisore ra varao eakaive Jiu vo pitupituroaro. Ora varao rutu oara toupaveira Moses vaoro-ia Reo Taisi, oisore ra vara tapo kavuive, ora vao tapo Tugoropa Kepa. Oire uva vo vokia ita koataparoi aue-ia Tempel voea tapo voeao ratau tou irara vo kepa-ia vuvuipasa, osapa oiso tugoro iraopaveira.”²⁹ * Oa iava oiso puraapea, uvare vokipaua Pol kekeiva ovusa uruia sovara-ia toupaveira iravu tapo ratau tou irara iava rera. Ira vaiisario-aro, Trofimas, Efesas iava rera. Ari ita, uva viapau oiso Tempel sovara-ia koatasiepa, ari rera roruoru ragapaiva.

³⁰ Oire uva vo urui rutu ora sitaoro vusiva Pol rausa Tugoropa Kepa sovara-ia. Uva voava rera ivupaoro kosia viropa. Uva va isivaoro iava riro ratao tupaoro va goruiva rera asavira.

Rovopato Viurupato Rom Gavman Tokipato Pol Oureva

³¹ Uva voea-a voeao kasipu irara oea oisore auepaaepa ra Pol kopii pieve rera upooro. Osa-a oiso osa iava oavu rigatoa ava pieva iravu iare rovopato voeao iava viurupa irara rera. Origatoa-ia oiso puraapea, Voea rutu vo Jerusalem-ia oiso ruipapaai ra Pol upoive, uvare kasipuvira rutu toupai rerare.³² * Oire iravu ro-ia ofisato ikaureva oearovu tapo reipa irara ora viurupa irara voare vo kasipu

uvuru uva touva. Uva rera kekeoro ora oearovu viurupa irara Pol eakaiva rera kopii pie arapa.³³ Oa iava ro-ia ofisato Pol ruvara iare tutuureva rera-ia pitusa auere rera kort piesa. Uva oiso voeao viurupa irara tavireva ofisato, “Vearovira rutu rera Pol tuuketavere goruvira oirorei-ia sen irorei vai.” Vo uvuru voeao akereva oiso, “E irouto-a rera? Ira eake purapare?”³⁴ * Oa iava oavu oiso puraapea, ovusa oavu osirovu ragavira ita aia reopaaepa. Uva viapau oisi vituaro iava oiso reoa vai oupareva, uvare riroirovira raga ora reopaaepa. Uva ofisato viurupa irara tavireva oiso, “Avata rerava Pol vore visii vo kepaoro-ia.”³⁵ Oire vo osa kepa oave-ia voea viurupa irara rerava karea viropa. Oa iava vo kava taapaoro vituaro iava ipapaoro ora voea raga vutuaro-ia rera ipa pieiva, uvare oearovu rirovira rutu kasipupaaepa rerare Pol.³⁶ * Uva voea rutu rerare raga piepaoro urioeapa oiso purapaoro, “Rera upota! Rera upota!”

Pol Jiu Tavireva Rera Vo Oirao Piearo Vituaro Iava

³⁷ Oire tutuu pieiva ora voea vo kepaoro-ia viurupa irara rerava koatas. Uva voava ofisatoare oiso puraroepa Pol, “E uvuipara ra vii tapo ora reo rovora?” Oa iava vo reo uvuoro vao Grik reo ro ofisato oiso puraroepa rerare, “O ari Grik reo-ia taraipaei?”³⁸ * Uva vii vo reoaro-ia taraira, viigoa viapau oiso gavman tapo ora upoueapa voviri tuariri oearovu vo rugugooaro vavagisi pieoro. Vo ovokia-ia vo resura tukuro (4,000) tuvetuvepaivora raaka tapire.”³⁹ Oa iava Pol rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Iu ita, ragai-a Jiu-pato vova Tasas-ia vo Silisia taere. Vo ruuio oa-ia rei vaisi toupaveira. Uva oiso ruipapaai ra voeao tapo oirara ora reora.”⁴⁰ * Oire va iava ro ofisa oiso rerare puraroepa, “Oire ita, oisi pieri voea tapo.” Oire voava Pol taapa kukuearo-ia torepaoro voea rutu tapetapereva aue-ia vavaearei. Uva ora siroi pieapea. Oa iava voeava ora reoroepa Hibru-pa reo-ia rera Pol.

22

¹ Uva voeare oiso puraroepa, “Aite irara oaa ora arako irara oaa. Ragai uvu irata vao-ia osa visii tavitavipaa ora ragai iava.”

² Oire vo osa Hibru-pa reo-ia reoreoroepa voeare, osa va-ia rera uvuoro rirovira rutu riteiva reo tokooro.³ Uva oiso puraroepa voeare,

“Ragai-a Jiu-pato ragoa vo kavauraera Tasas-ia Silisia taere sovara-ia. Oa iava

* 21:26: Nam 6:13; Ap 24:18 * 21:27: Ap 24:18, 26:21

* 21:29: Ap 20:4, 18:19 * 21:32: Ap 23:27 * 21:34: Ap 19:32 * 21:36: Lu 23:18; Jo 19:15; Ap 22:22 * 21:38: Ap 5:36; Mt 24:26 * 21:40: Ap 12:17, 22:2, 26:14

Jerusalem-ia voava skulsa avaraera. Oire uva voa toupaveira iravu Gameliel ragai reraaro tisato, ira ragai vearovira rutu siposiporevora Reo Taisi vao vigei aao iraraaro vaaro. Oa iava vearovira rutu Pauto sirova utupaveira. Uva viapau oiso iraieti visii-ia ira uvuipa ra oiso pierveve osa toupaa. ⁴ * Ari ita, riroa rutu tavaka oisoa kareke piepaa voeare oirao pie vovou irara Krai vo raivaaro-ia, vo osa voeare taraapaavora voea upopasa. Voea rutu oirara tapo ora riakora oearoa rutu oisoa oupaa tuukepa kepa iare. ⁵ Uva voea rutu-a voeao-ia reipa irara pris irara ora voea Kaunsel irara oea rutu uvuipaai vo reo oirao pieivi visiipa ragai vaaro, uvare voea ruvara-ia pasiaa ouavora vo Damaskas iarepa raiva karusa voeare voa tou irara oirao pie vovou irara. Oa iava vo raivao-ia avaraera oearovu vonesa oirao pie vovou irara vore Jerusalem-ia, oisore ra voa voea upoio.

Pol Voea Tavireva Ora Rera Vo Pore Uviroaro Iava

⁶ * “Ari ita, vo osa avaparaera vore Damaskas-ia ruvara-ia ravireopa vuutavi-ia, ovusa voa ragai iare varaera sisikore aviavi vuviua iava ragai aau piesa. ⁷ Oa iava rasiua arore kove ovoiraera. Uva voava vo reo uvuavora oa oiso puraera ragaire, *Sol, Sol. Apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia?* ⁸ Uva oiso akeavora, Turaro, irouto-a vii? Oa iava Turaro oiso puraroepa, *Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.* ⁹ * Ari ita, voeao oea tapo vokapaavora oea vo aviavi kekeivora, osa viapau vo reo uvuivora. Oa uvuavora, ragai raga.

¹⁰ “Oa iava oiso puraraera rerere Turaro, Uva eake vai purapaa? Oa iava oiso ragai tavirevora rera Turaro, *Toreu vova ra avau Damaskas iare. Uva evoa iravu vii tavirevere rara vaaro rutu iava oara vii iare uriopere utupaua.* ¹¹ Ari ita, ragai aau pievora vo aviavi, oa iava ragai sikuropaivora Damaskas iare avapaoro.

¹² * “Uva voa iravu oisoa toupaveire rera vaisiara, Ananaias vearoto lotu purapato, ira oisoa Moses vaaro sirova Reo Taisi vearovira utuparo. Ro irapa oisoa Jiu-pa irara rutu avivikepaave voa Damaskas-ia. ¹³ Ira ragai iare urioeroepa. Uva ragai ruvara-ia tutuu pieoro oiso puraroepa, Araokotoa oaa, Sol. Vorevira vurari. Oa iava vorevira vuraavora vo rera keke ovoisa. ¹⁴ Oire va iava Ananaias ragaire oiso puraroera, Vegei aao iraraaro reraaro Pauto vii reesirevo, oisore ra rera vo

vovouaro-ia taraiu. Ora vo rara Torevokoto kekeri rera reraaro Kovopato, ora vo osa rera vo reoaro uvuri vo reo oa kosi piro rera gisipoaro iava. ¹⁵ Vaore oiso ra vara rutu iava tavitaviu vaaro oara kekerivoroaro ora vaaro oara uvurivoroaro voea rutupa oirara. Ra vara iava rera oirao pieri voea rutupa. ¹⁶ * Oire uva eakere tuepau. Avau baptaisa ousa, ora rara tapo Jisas Krai areri ra vii vaaro vuri vovou veraveve. Eisi osa puraroepa Ananaias ragaire.

Pauto Pol Siporeva Ratau Tou Sararore

¹⁷ * “Oire uva Jerusalem iare voreraera. Uva voa-a vo Jerusalem-ia uva variri-paraera, ovusa areo uusi sovara-ia ragai iare urioeroera Turaro, vo ovusa Tempel sovara-ia toupaaavora. ¹⁸ Uva Turaro ragai tavirevora aue-ia areo uusi oiso, *Jerusalem iava avau ikauvira, uvare vo tou irara viapau oiso vii reoroaro uvupavere vaaro ragai iava.* ¹⁹ Oa iava oiso puraraera rerere, Turaro oearovu ragai-ia taraipaai vo osa avaparaera vorarore aivaropa tapiro voeare taraapasa oirao pie vovou irara, auere voea ragipasa ora voea tovopasa vo tuukepa kepa sovara-ia. ²⁰ * Ora vao-ia tapo taraipaai ragai-ia vo osa vo tou-ia toupaaavora, ovusa Stiven vurukooro rera kopii pieivora aue-ia aveke ro vii kovopatoaaro. Oire uva vo vokia-a eva oia-ia ragai toupaaavora. Oa iava voeare oiso puraraera, lu vearopai, rera kopii pieta, vo osa voea vo ogooroaro tokipaavora aue kuvupa ogooro oara veraivora ora voea iava rera uposa. ²¹ * Ari ita, Turaro ragaire oiso puraroera, *Jerusalem iava ora vaseu, uvare voava vii arupaa. Ra avau osararovu rutu voeao ratau tou irara tavitavisa tauai.”*

Pol Utupato Ruvara-ia Toureva

²² Ovoiei, voava voea rutu ora siroi pieaepa Pol vo reoaro uru piepaoro. Ari vosa ratau tou irara iava voea tavireva, oa iava rerere rirovira rutu kasipuaepa. Oire va iava voea rutu raga pieoro oiso puraapea, “Rera kopii pieta. Teapi vo raga tootooparo.” ²³ * Uva rerava oivepaoro rasiara kakavupaoro va-ia vikipaaepa viara-ia. Eva-a oa-ia kuvupara oaive tapo sitapaoro ora voea iava vara vikipaiva. Oara rutu-ia rerere kasipua kosi pieiva vao voea vo pitupituaro. ²⁴ Oa iava ro ofisato rera koata pierveva. Uva rera vateoro voeapa oiso voea tavireva, “Rera ragipata, ra oiraopa vai iava taviro vo oapa kasipupaai rerere Jiu.” ²⁵ * Uva vo osa rera ragisa rera tuuke rovoiva, ovusa iravu ofisato ira rera ruvara-ia toreparoepa

* 22:4: Ap 8:3, 26:9-11; Fl 3:6

* 22:6: Ap 9:3

* 22:9: Ap 9:7, 26:13

* 22:12: Ap 9:17, 10:22

* 22:16:

Ap 2:38; Hi 10:22; Ro 10:13

* 22:17: Ap 9:26, 10:10

* 22:20: Lu 11:48; Ap 8:1; Ro 1:32

* 22:21: Ap 9:15

* 22:23: Ap 7:58; 2 Sm 16:13

* 22:25: Ap 16:37

irare oiso puraroepa Pol, “E torevokopai, vosa vii vao Rom gavmanaro iava oiratoa vai ragiri, ro ira viapau rera reoaro kosi pierve rorovira aue iare taava kort?”²⁶ Oire uva vo ake uvuoro ro ofisato roari rovpatoa rutere avaroeapa oiso purasa, “Apeisi vai ro piepari oirato. Uvare Rom gavmanaro iava rera.”²⁷ Uva va iava uriroepa Pol akesa oiso, “E vii-a vao Rom gavman iava? Ragai taviri.” Uva Pol rerare oiso puraroepa, “Aure.”²⁸ Oa iava ofisato rerare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo-a vao-ia voava Rom-ia, ragoa riroa rutu moni vikiavora auere vao koatasa vo gavman sovara-ia.” Oire va iava Pol oiso rera tavireva, “O ita, ari ragai vo gavman sovara-ia kavauraepa.”²⁹ Oire ikavira voeao oea rera ragisa uepaapepa rera kavu ovoiro avaaepa. Uva rera tapo ofisato rirovira rutu uriroepa, uvare oiso ragavira tarairoepa, Akoea, ari Rom gavman iava rera. Uvare rerare voea tavi ragareva oiso, Rera ragipata, ora rera tuukepata.

³⁰ Uva voava utupa voki-ia Pol tuuke iro vagoreva va karuoro. Oa iava voea pris irara gurureva ora Jiu iava voea lotupa irara Kaunsel irara. Oire uva va-a vao ovurua-ia ora voea sovara-ia rera tovoreva auere rera-ia oiraopa reo rutu ousa, vao oa iava rerare kasipuaepa rera togapaoro aue-ia reo.

23

Pol Vo Tavitaviroepa Kaunsel Irara Voeao Jiu

¹ Uva tuupavira Kaunsel irarava vurapaoro voeare oiso puraroepa Pol, “Araoko irara oaa, ragai torevokovira rutu oisoo toupaa voari rutu vo vokio iare rekasisa. Uva viapau oiso uririparai Pautoa-pa. Ari ita, vo vokio viaevira rutu toupai ragai vo vovouaro ora ragai vo rugorugooaro.”² Oise oia iava Ananias ro Rovopato Pristo voeare oiso puraroepa oea Pol ruvara-ia toupaiava, “Avoeao, rera gisipoaro tapatapata.”³ Oua va iava Pol rerare oiso puraroepa, “O ita, Pauto viigoa tapataparevere. Vii vao viigoa iava kepa kaapovira kovovoaro toupaveira vova ratau, osa atoarova rupapavira toupave. Viigoa-a vao viigoa paupauei ragai kortusa aue-ia Reo Taisi-ia. Uva viigoa raga vao tokopari Reo Taisi, uvare voeao aruparivoi ragai tapatapasa.”

⁴ Oire va iava voeao oea Pol ruvara-ia toupaiava oea oiso purapaaepa rerare, “Auoro. Uva apeisi kaureopauei rova Rovopato Pristo Pauto reraaro?”

⁵ Oa iava oiso voeare puraroepa, “Avoeao, easi viapau oiso taraiparai rera-ia eera Rovopato Pristo. Ari ita, vuria puraavoi rera kaureoro, uvare Moses vaaro-ia Reo Taisi oiso purapapeira, Opeita rova ora kaureopau reito ira visii rutu tokipareveira.”

⁶ Oire uva Pol voea vo vovouaro kekereva. Oa iava oiso aueroepa, Viapau oiso katai vovou vai-ia toupavoi. Aue iava uvare oearovu-a Sadyusi ari oearovu Farisi iava. Oire eva-a oa iava voeare Kaunsel irara oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ragai-a iravu Farisi iava, ora vao osa ragai-a Farisi-pato oviitoaaro. Uva visii rutu-a vao ragai rovirieipatavoi kortua-ia, uvare oiso oirao piepaaveira, Kopii irara vorevira torevoreva tootooro. Eva-a oa vituaro iava oirara siposipopaaveira. Oa iava vava ragai kortupatavoi.”

⁷ Uva vao isivaaro iava voearei voeareo Farisi ora Sadyusi oerea ora kaureopaaepa kasipuvira, uvare voearei vo rugorugooaro ora sikaepa.⁸ Oa vituaro iava ora reopaaepa kasipuvira, uvare Sadyusi irara oiso oisoo purapaaepa, “Viapau oiso vorevira torea vai peira ora ensel irara vai peira, ora viapau oiso oirato urauratoa vaiaro peira. Vo ovusa voeao Farisi-pa irara vo pevao rutu oirao pieiva oiso-ia, torea, ora enselto, ora uraurato.”⁹ Oire vo osa va iava rirovira ora kaureopaaepa. Uva voava voeao Reo Taisi iava tisa irara oea oisoo Farisi vo pitupituaroo sirova utupaave, oea oiso purasa toreaepa, “Viapau rutu oiso vuria vaiei oa kekeiovoi ro-ia Pol. Easi pasi, oiraopavira vai-a oiso ora rera tavirevora uraurato vo raivaaro ora vo Jerusalem-ia.”

¹⁰ Oa iava voearei kekeoro rirovira rutu Pol-pa siraoroepa ofisato. Uva oiso vovouaroepa, Ora voeareire piopaoro rera opesi ovoi piepai. Oa iava rerare rera voearo viurupa irara arureva rera ousa vo uvurure vuutaaro-ia. Uva oiso voea tavireva, “Rerava voretavere vore visii vo kepaaro.”

¹¹ Oire uva vo rupa-a vao oa ro Turaro Pol sirova touoro oiso puraroepa, “*Opeita uriripau. Ari Jerusalem-pa irara ragai iava siposiporivora. Uva eisi raga ita oiso taru voeao Rom-ia tou irara siposiporivere ragai iava.*”

Reo Ovoi Puraiva Pol-re Oiso Ra Rera Upoive

¹² Uva utupa voki vokipakouaro-ia Jiu-pa irara ora guruaepa, oiso ra rerare raiva puraive rera kopii piesa. Oire vo vokia-a vao oa-ia ora voeapa reo ovoi puraiva

✧ 22:29: Ap 22:24-25 ✧ 23:2: Jo 18:22 ✧ 23:3: Mt 23:27; Lev 19:35 ✧ 23:5: Eks 22:28 ✧ 23:8: Mt 22:23; Mk 12:18 ✧ 23:11: Ap 18:9, 19:21, 28:23

oiso, Easi viapau uvuipaviei ra tootoovira toupave, ovusa aioara vai aiopape ora ukaiojavio. Ari vo raga vearpai vosa rera kopii pie rovopere. ¹³ Voea rutu uvuiarioa voeao oea vo resura tau (40) uvuiarioa puteva rutu, vo uvuru rutu vieiario oea vo raiva vao purapaiva. ¹⁴ Oire uva voea vo reo ovooivoiva, urioaepa rovopa irara pris irara ora oira vasi irara tavisa oiso, "Igei vao igoa ora igeipa reo goru puraio oiso, Easi viapau oiso uvuipaviei ra aioara vai aiopape ora ukaiojavio vosa Pol viapau kopii pie rovopape. ¹⁵ * Uva visii rutu-a vao ora oearovu Kaunsel irara visiigoa tavipaiovoi, auere ra rovopatoapa ofisato vo reo ava pieta, oa iava uvuipa ra visii-pa Pol sipovere. Uva oiso ruipapaiei ra oiso rera keatavere, Igei vateri Pol, ra igeipa torevoko reo vai vaterere. Uva va-a vao oa-ia rerare utupaiovere ovusa urioro. Ra va iava rera upoio."

¹⁶ * Uva Pol paparitoaaro vo reo uvureva. Oa iava urioroepa viurupa irara vo kepaaro-ia Pol tavisa. ¹⁷ Oire uva va iava Pol iravu kepten arureva oiso puraoro, "Vearpai ra ro tapo paparitoa oaa avau vore rovopatoa iare ofisato. Ra vasivasivira rutu rovopato ofisato tavireve." ¹⁸ * Vao isivaaro iava avasiepa rera iare rovopato ofisato. Oa iava voa rera ruvara-ia pou virooro oiso puraroepa rerare, "Ro tuukepato Pol ira ragai arure vii iare ro tapo viovokoto ira ruvara-ia reoa toupai. Uva oiso ruipapaa ra vii tavireve va iava."

¹⁹ Oire uva Pol paparitoaaro ivuoro vavaea iava rerava avaroepa uvavivure toko pievira, oiso ra voa roroiovira rera tavireve. Osa iava oiso voa rera akereva, "Apeisi vai ragai tavisa uriovei?" ²⁰ Uva ro viovokoto oiso puraroepa, "Auoro oiso-ia uvare voeao Jiu-pa irara ora reoae. Uva vii-ia va tovoivo oiso, Urioavere vii area auere Pol oiso ra rerava uriovei rera siposa Kaunsel irara ruvara-ia vokipavira. Uva oiso vii keavere, Rerapa ruipapaiei ra rera ruvara-ia torevoko reo vai ouio. ²¹ Uva viapau oiso ra voea uvuri, uvare vo resura tau-ia putevo voea rutu vieiario voeao oea utuavere rerare rera uposa. Uva rera-ia ora reoro ora voeapa reo ovoi puraivorao oiso, Viapau oiso ra aiopape ora ukaiovio vosa Pol upo asavira toupave. Ari vo raga osa rera upo rovope rera kopii pieoro. Uva vao raga-ia vii vo reoro pukaoore tuepaai." ²² Oire uva va iava ro rovopato ofisato oiso rera goruvira tavireva oiso, "Viapau oiso ra irai ita taviri va iava vao oa iava ragai tavirivoi." Oa iava rerare ro viovokoto

koruroepa vorevira.

Pol Sipoiva Reitoa Iare Gavman Filiks

²³ Uva vao isivaaro iava ro rovopato ofisato vaitereiarore keararoepa vaiterei tavisa oiso, "Erao vovoto vai (200) vatatopopasi viurupa irara vai, ora erao vatara tau vai (70) voeao oea aue-ia hos kare avavere, ora erao vovoto vai (200) voeao oea kaatutaru kaeivere avaooro Sisaria iare aue-ia vo resura vatara vuutaa-ia (9 klok) vo kavuoro vokiario. ²⁴ Uva okarei tapo oisivere auepa Pol vo kareo okarea-ia avavere. Oire uva virivirivira rutu rera tapo vatatopovira rutu avatavere aue iare Filiks roari reitoa rutu gavman." ²⁵ Oa iava ro rovopato ofisato rerapa rigatoroepa aue Filiks oiso,

²⁶ * Ragai-a Klodias Lisias ragoa vo pasio rigatoa viipa reitoa rutu gavman Filiks. Vearo topi rutu. ²⁷ Voeao-ia Jiu oea roa pituivora oirato oiso ra rera kopii pieve. Ari ita, vo osa rera-ia taraiia oro rovoavora oiso ragavira, uvare rera-a Rom gavman iava. Oa iava rerare viurupa irara oaa aruavora rera ousa. Oire voava rera oriruavora voea sovara-ia. ²⁸ Oa iava rera tapo avaraera Kaunsel irara iare, oiso ra rera-ia vurua vai kekea. ²⁹ * Uva rera-ia oiso tarairaera, Akoea ari Moses vaoro raga Reo Taisi oapa oisi rera piesa auepaai. Oire uva viapau oiso va iava uvuiraera rera tovosa tuukepa kepa-ia, ora oiso ra rera kopii piea. ³⁰ Ari ita, vo osa iravu ragai tavirevorao rera iava. Uvare rerare raiva goruivoroa ora voea-ia, oiso ra rera uposa utuave raivaoro. Eva-a oa iava vii iare rera sipavoivi. Oire uva voea-a voeao oea taviavorao, ra ora voea vo reoaroava urioave rera, vao oa puraivora oiso ra rera upoive va-ia."

³¹ Oire uva vo rupa raga-a vao oa-ia viurupa irara Pol tapo rovopato ofisato vo reoro sirova utu ovoiaepa avaooro Antipatris iare. Oa iava vo rupa raga-ia vao pou viro ovoiaepa. ³² Uva voeao oea oisoa hos kare-ia vokapaive oea Pol tapo topa viropa, osa voeao viurupa irara voeava tavariooro vorevira kareapa vore ora voea vo kepaaro iare. ³³ Oa iava voa Sisaria-ia poua viropa. Oire voava va vao pasia vateiva rera tapo Pol rerapa ro reitoa rutu gavman. ³⁴ Oire vo osa vo pasi vao vieireva, oa iava Pol akereva oiso, "Aa vo distrik iava uriovei?" Uva Pol oiso puraroepa, "Ari Silisia-ia." ³⁵ * Oa iava rera uvuoro oiso puraroepa, "Akoea! Uva vii uvuavere rera voeao poua viro, oea viire vo reo puraivora." Uva ora rera voearo tavireva oiso, "Pol ururao tupata vo Herot gavman vo kepaaro-ia."

* 23:15: Ap 21:30 * 23:16: Ap 21:34 * 23:18: Ef 3:1 * 23:26: Ap 24:3, 15:23 * 23:29: Ap 18:15, 25:19, 26:31 * 23:35: Ap 24:19, 25:16, 24:27

24

Pol Togapaiva Reoara Rutu-ia Aue Jiu-pa Irara

¹ Oire uva ro-ia Ananiais ira vo vavae vokiro isivaaro iava urioroepa Sisaria iare oevu tapo oira vasi irara, ora iravu tapo voeapa reo kaepato voveao oea oisoa Pol-re aupeaave. Uva rera ro reo kaepato, Tetalas ira oiso urioroepa voea tapo, ra Pol iava vo reo kosi pieive rovopatoapa reitoa rutu gavman. ² Oire uva Tetalas-re keeraroepa oiso ra Pol iava reoa kosi pieveve rera togaoro va-ia. Oa iava oiso puraroepa,

“Ari ita, vii-a reitoa Filiks viigoa vo tokiaro-ia vearoo varao kosi piropa oiso-ia, gavaurea vao ora gavaure tou igeipa vao Jiu-pa irara. Ari ita, riroara reo goruro vearopara oara igeipa purarivora, oisore ra igei vo uruioaro-ia orekerovu rutu torevokope. ³ Oa iava igei rutu vii-ia rorupaiveira varao-ia oara rutu purapariveira igeipa vii Filiks.

⁴ “Uva reasiparai vii pugu piearapa. Oa iava oiso vii arepaavoi, E uvuipauvei ra ragai vo reoviaro uvuri, ovusa vii tavia va iava poteku visivi vao iava oa puraparevora rera ro Pol? ⁵ * Ari ita, igei rerava siituepaiveira ovusa varao vuriara purapareveira. Ira varao rovporeveira oara-ia Jiu-pa irara reraarova gavman ora upopareveira vo rasitua rutu-ia. Ro ira oisoa voveapa reiparo oea oisoa Nasaret pitupitu purapaive. ⁶ * Ora vao tapo osa igei vaoro Rovopa Lotupa Kepa Tempel vuivuirevora igei vaoro puteoro Reo Taisi tugoropa. Eva-a oapa rera oivora. [Uva va-ia oiso ruipapaiera rera kortuoro rera rovirieio Reo Taisi-ia vao igei. ⁷ Osa rovopato ofisato Lisas igeiva paupaapoaro urioroera rera Pol ivu ovoisa igei ruvara-ia ⁸ oiso puraoro, Avoveao, rerava avata Filiks iare, ra rera rovirieireve vao-ia Rom vaoro raga reo goru.] Oire uva uvuipauvei ra rera akeri varaore oara-ia ora reopaveiei oiraopara. Ra vii tavireve oisi raga oiso-ia osa vii tavipaa.”

⁹ * Oire uva voea rutu Jiu oiso pu-raeapa ora voveapa kae pieoro kataivira, “Oiraopavira rutu eisi osa puraparoi Tetalas.”

Pol Filiks-pa Reoara Kosi Piereva

¹⁰ Vao isivaaro iava ro reito gavman Pol piiroo-ia tavireva. Uva va-ia oiso puraroepa Pol,

“Ari ita, vii-ia taraiparai Filiks viigoa oisoa Jiu rovirieiparive riro ivaro rutu sovara-ia, varao oara-ia rorupaoro vo reo vatepaavoi viipa ora ragai iava vo reo.

¹¹ Uva uvuipau ra vaore voea akeri oiso osa katai tau erao (12) vokiro putevora varao oara-ia lotu puraparaiva, Jerusalem iare avaraera. ¹² Uva viapau oiso Jiu ragai vuraipaivora osa irava ora variri posiparaera ora reopaoaro Jiu vaoro Rovopa Kepa Tempel sovara-ia. Ari ita, viapau oiso voveao iava oeai ragai kekeivora osa oeai kasipu pieavora uvai Reo Taisi Uvupa Kepaa vai sovara-ia, ora uvai vo urui sovara-ia. Viapau rutu. ¹³ Uva vo reoa vao-ia oa purapaivoi, viapau oiso ra va oiraio pieive.

¹⁴ * “Ari ita, varao raga iava vii tavipaa ro iava Pauto ira ragapa lotu purapareveira, ro igei aite iraraoro reraoro ro Pauto. Vo raivao raga sirova utupaoro rera vo raivaaro, vao-ia oa-ia vakuvakupaiveira Jiu oiso purapaoaro, Kuuvu raiva. Ari ita, vao-ia Moses vaoro Reo Taisi ora varao profet irara vo rigatoroaro oara rutu oiraio piepaaveira. ¹⁵ * Ari ita, vao raga-ia rugooperaveira oiso osa oirara rutu kopiiia iava vorevira torevaveira voveao-ia torevoko vovou irara ora voveao vuri vovouro pura irara. Uva va raga-a vao oa raga-ia rugooperai vao-ia voveao oiso-ia osa voveao-ia Jiu. ¹⁶ Ari ita, uva va-a vao oare akeakepaaveira rutu vo ora ragai vo goruaro rutu-ia, oiso ra roroio vovou rutu-ia toupaveira Pautoa-pa ora voea rutu oirara. Uvare viapau vuriara vai purapaveira vovea-ia ora rera-ia Pauto.

¹⁷ “Uva riroara ivara isivaaro iava vorevira kareraera Jerusalem iare Jiu-pa irarapa vatevatevira moniara vatesa, ora koruouara tapo purasa Pautoa-pa. ¹⁸ Uva vo osa varao purapavaora, osa ragai iare urioaera. Uva vao tugoropa sisu puraavora. Oire va raga-a eva oa-ia ragai kekeivora. Ari ita, viapau riro irara vai ragai tapo toupavira, oa-ia viapau oiso upoa vai. ¹⁹ Ari ita, oevu Esia Provins iava Jiu-pa irara oea tapo vao toupavira. Uva vosa vovea vo toupaveira, oire uvuipaa ra voea tapo viipa oiraio pievira taviave vo osa ragaire kasipupaave. ²⁰ Ari ita, vo osa vovea akeri oaire vuria vai oiso oai kekeivora ragai-ia vo Kaunsel uvuru sovara-ia. ²¹ * Ari ita, vao raga osa purasa toreraera vovea oiso, Oiraopavira oiso osa visii vavaaro-ia toupaa kort purapa irara. Uvare ragai vao ragare rugooperai oiso osa oirara rutu taru vorevira torevaveira kopiiia oaive kavuoro.” Eisi osa puraroepa Pol rera tavioro.

²² Oire va-a vao oa iava Filiks ro riro taraito aue-ia oiraio piea vo pitupituaro-ia, ira vo kort vao opesi piereva oiso vovea tavioro, “Vosa rovopato ofisa Lisas vo

* 24:5: Ap 16:20, 17:6, 21:28 * 24:6: Ap 21:28 * 24:9: 1 Te 2:16 * 24:14: Ap 9:2, 13:13 * 24:15: Ap 23:6; Dan 12:2; Jo 5:28-29 * 24:21: Ap 23:6

pouro virovere, oire visii rutu vo reoroaro rovirieia.”²³ Oire va iava tuukepa kepa-ia uutupato tavireva oiso, “Pol tapo avau rera koata piesa tuukepa kepa-ia rerare tore pie ragasa. Ari vosa sara irara rera iare uriopaave, ra opeita voeare korupaavere, vo osa orekerovu avu vaiva uriopaave rera vatepasa.”

Filiks Pol Tuukereva Vo Ivarei Uvuiaoro-ia Tuukepa Kepa-ia

²⁴ Oire uva ovokirovu isivaoro iava Filiks urioroepa vatuava tapo Drusila Jiu-pava Pol-re arusa, oiso ra rera kosi pierere uutupato tuukepa kepa iava. Ra vaiterei tavireve vo raivao iava Jisas Kraisis oirao piepa raiva.²⁵ Oire va iava Pol vo avukarei tavitavireva aue iava torevoko vovou vo pitupituaro, auere ra torevokovira raga ora tokipaave vaopa, teapi vuriara vai purapaive. Uvare oirara rutu vo vokiara pou pirovorea vao oa-ia taru oirara rutu rovirieireverea Pauto. Oara-a varao oara rutu uvuoro rirovira uririroepa Filiks, uvare ora rera sopaaro-ia vo reoro uvuipareva. Oa iava Pol arureva oiso, “Ovoiei. Avau. Uva ovokia ita oiso viire keeraravere, rara avu viipa ruipara ita.”²⁶ Ari oiso vovouparoepea, Easi pasi Pol vai ragaipa monia vai vaterevere va iava rerare karua tuukepa kepa iava. Oire oa iava rerare voreripavira keeraparoepa vo rera tapo ora reoreopasa.

²⁷ Oire uva erao ivarei puteva, oa iava iravu raga tavarireva Filiks vo tavukiara iare. Rera vaisiara ro-ia, Posas Festas. Uva Filiks avaro Pol kavureva tuukepa kepa-ia vaore, oiso ra Jiu rera-ia rorupaive rutu.

25

Pol Sisa-pa Ruiparoepa Vaore Oiso Ra Rera Vo Kortuaro Uvureve

¹ Oire uva Festas urioroepa Sisaria-ia tousa. Voava vo peva isivaoro iava aue voki peva Jerusalem iare avaroepa.² Uva voa Jerusalem-ia pouro viropea Festas. Oa iava voa voeao rovopa irara pris irara ora oearovu oira vasi irara voea iava Jiu, oea rutu oreorovu-ia ita rera iava Pol gasiiva rerapa ro-ia Festas.³ Uva vorevoreripavira rera arepaiva rerare Pol, oiso ra Jerusalem iare rera siporeve. Uvare oavu raiva rerare ravaa rovoiva, oiso ra rera upoive vo osa urioparo raivaaro.⁴ Uva voea vo reoro pukoreva Festas oiso voea tavioro, “Avoeao, ira tuukepa kepa-ia toupare Sisaria-ia. Uva tutuu piepai ra rera iare vorera voa.”⁵ Uva oiso vearopai vosa oearoi visii iava riro iraraa vai ragai sirova

utupaai, ra oea tapo karera. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra rera-ia vuriara vai kekepe pasi.”

⁶ Oire uva vo peva vatara vokiro o katai tau vokiro isivaoro iava Festas voreroepa Sisaria iare. Oa iava utupa voki-ia vo kort vao purareva. Uva va iava Pol-re aruroepa. Oa iava oevu rera iare rera sipoiva.⁷ Uva voa pouro viropea kortupa kepa sovaria rera Pol. Oa iava oevu Jiu-pa irara Jerusalem iava oea Pol ruvara-ia toupaiva, oea rera iava Pol oreorovu rovoiva. Osa iava vo reoro iava vuriara oara-ia Pol togapaiva, oara-ia viapau oiso ra irai vara oirao piepareve.⁸ Oire oa iava vearovira rutu Pol voea vo reoroaro pukoreva oiso puraoro, “Viapau rutu oiso vuria vai puraavora oiso osa purapaai voea. Viapau oiso oavu avu vai gasiavora Jiu vaoro iava Reo Taisi. Ora viapau tapo oiso Jiu vaoro-ia Rovopa Kepa Tempel. Ora Rom reraaro tapo King Sisa ira-ia tapo viapau oiso oai vuria vai puraavora.”

⁹ Ari ita, Festas oiso ruiparoepa ra Jiu agoagotoreve rovirieie-ia kortua-ia. Oa iava Pol akereva oiso, “E avapau Jerusalem iare ra voa vii rovirieia?”

¹⁰ Oa iava Pol rerare oiso puraroepa, “Vo kepao-ia oa-ia torepaooro toupaa eva kortupa kepa Sisa vaoro. Uvare vo kepa raga vao-ia oa raga ragai vo kortuaro uvuipaivoi. Ragai-ia taraiapauei ragoa viapau oiso vuria vai puraavora Jiu-pa irara-ia.¹¹ O ita, vosa Reo Taisi tokoa, o vosa oarai puraa vuriara vai, oa-ia taru uvuipaai ra ragai kopii pieive. Osa iava viapau uvuiparai ra voea asavira toria. Ari vosa voea vaoro vao kuvvua, oa-ia viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai vatereve voeapa voeao Jiu. Vii tavipaa oiso, Avaravere Rom reraaro iare King Sisa ira raga uvuiparoi ra ragai rovirieireve.”¹² Oa iava Festas ora reoroepa voeao vira roiro tarai irara. Uva va iava oiso puraroepa Pol-re, “O ita, ragai tavipari oiso ra avau Sisa iare. Uva vii tavipaavo oiso, Vearopai ita, ra rera iare avau Sisa.”

Festas Agripa Akereva Pol-re

¹³ Uva ovokirovu isivaoro iava aue King Agripa avukarei tavetesiva ora o-ia vatuava Benaisi aue iare Festas. Oa iava rerava veoro vokisiva.¹⁴ Oire uva riro vokiro rutu-ia voa toupaoro aue Festas King tapo ora reoroepa Pol iava vo reoro iava rera tavitavipaoro. Uva oiso puraroepa, “Ro-ia oirato ira vo tourevora ovusa Filiks avaroera rera arova.”¹⁵ Ro-ia ira iava ragai taviivora rovopa irara pris irara ora voea tapo oira vasi irara eisi Jerusalem-ia vo osa

✧ 24:25: Ga 5:23; Ap 10:42

✧ 24:27: Ap 25:1, 4, 9, 14

✧ 25:14: Ap 24:27

✧ 25:8: Ap 6:13, 24:12, 28:17

✧ 25:11: Ap 26:32, 28:19

26

voa toupavaora. Uva oiso ruipapaera ra ragai rera rovirieia. ¹⁶ Uva oiso voeare puraraera voea taviro, Viapau oiso Rom opitupituiaro oiso toupai, ra oiratoa vai vate ragaive irai kopii piesa vo rera viapau rera roviriei rovoive, ora vo oisa viapau kortua-ia voea vo reoaro pukopareve.

¹⁷ “Uva va-a vao oa iava urioaiva vore ovokivu-ia utupavira kort uvupa kepa sovara-ia paupaoro, voea uutupa irarare aruraera oiso ra rera sipoive. ¹⁸ Uva voea vo uva Jiu toreaera. Uva ragai oiso keaparaera, Riroa vai rutu vuria vai oa iava rera iava tavipaa. Osa viapau oisi oai iava oisi vo reo puraivora. ¹⁹ * Vo osa vao raga lotua oa vo pitupituro-a, oa iava ragai tavitaviivora ora Jisas iava tapo ro ira kopiiroepa. Uvare Pol rera iava oiso sipoisopareveira, Ira tootovira toupave. ²⁰ Uva va-a vao oa rutu-ia vavagisiparaera oiso, Uva apeisi ragavira va vituaro taaaaavere. Oa iava Pol akeavora oiso, E avapau ei sisure Jerusalem-ia, ra voa vii kortua vo reo-ia vao-ia? ²¹ Vo osa Pol oiso puraroera, Viapau. Ari King iare avaparai ro Rom-ia, oisore ra rera raga ragai vo reoaro rovirieireve. Oa iava uutupa irara rerare taviavora oiso, Vearovira rera tokipata vaore tueoro osa rera sipoavere rara utupa visivi aue iare Sisa.” ²² Oa iava Agripa oiso puraroepa Festas-re, “Oiso ruipaparai ra Pol uvua.” Osa iava Festas oiso King Agripa tavireva, “Vearopai. Ira uvurivere vokiavira.”

²³ Oisi-a eisi osa iava utupa voki-ia Agripa vaio ora Benaisi oritoareiva uriosiepa ora gurupa kepa-ia koatasa. Uva oevu tapo reipa irara viurupa irara iava voea oea tapo uriosiepa voare ora oira vasi irara. Oa iava Festas Pol-re aruroepa oiso ra urioro. ²⁴ Uva Festas voea ruture oiso puraroepa, “Vii King Agripa ora visii rutu vao-ia ro oirato kekepata ira arepaiveira voea Jiu oea vo toupaveira Jerusalem-ia vorevoreripavira rera uposa. ²⁵ * Vo osa ragai raga oiso rugoaparaveira, Viapau oiso vuria vai purareva, ra oai iava rera upope. Uva rera sipopaa aupepa Sisa, uvare Pol rera iare ragai arerevora. ²⁶ Ari ita, oiso ragavira va-ia vavagisiparai oiso aupepaoro, Aa vao-a vuria oa iava Sisa-pa rigatoravere oa iava Pol siposa rera iare? Oa-a vao oa iava rera ou pieavoi vore visii rutu osireiario iare. Oire uva oiso ruipaparai ra vii King Agripa rera ita taraari vao avuore oa iava rigatoavere Sisa iare. ²⁷ Uvare viapau oiso torevokopai ra tuukepato sipo ragaa Sisa iare, vosa viapau sipoisipa vai ou rovoa rerapa rera vo vuriario iava.”

Pol Agripa-pa Reoara Kosi Piereva

¹ Oire King Agripa oiso puraroepa Pol-re, “Vearopai ra ora vii iava tavitaviu.” Oa iava Pol ora vavaeoro iraoro oiso puraroepa voea Jiu vo reoaro pukooro, vao oa-ia rera iava gasiiva.

² “Vearovira rutu King Agripa vao-ia oiso osa uvuiparai ra ragai vo reoaro vatea vo reoro pukooro viipa. ³ Oiraopavira rutu oiso osa taraipau ei rutu Reo Taisi-ia vao Jiu vaoro ora igei vo pitupituroaro. Oa iava oiso vii akepaavoi, ra ragai uvuoro ragai vo reoaro aroviri.

⁴ * “Ari ita, vara rutu-ia taraipapai Jiu ragai vo touaro-ia vo osa viovokovira oisoo toupaa vo ragai voeaoro ruvara-ia oirara Tasas-ia. Uva voava avaraepa Jerusalem-ia tousa. ⁵ Ari ita, tuariri vao ragai-ia taraiaepa. Vosa oisi ruipapaeri, ra voa vo reo kosi pieive. Uvare vao ragai-ia taraiaepa osa Farisi vo vovouroaro sirova utupara, varaoro riru vavagisira rutu oara opitupiturovu rutu-ia varaoro lotupara putepaveira rutu igei varaoro. ⁶ * Oire uva ragai-a vao ragoa rovirieipata vo vokie aue vituaro iava uvare vo reo raga-ia oirao piepaaveira vao Reo Ovoi oa vaterava Pauto voeaopa vigei aao iraraoro. ⁷ * Oa raga-a vao Reo Ovoi oa oisoo oirao piepaive opesi asavira katai tau erao (12) sararo vigei aao iraraoro, vo osa Pautoa-pa lotupaa ve vo vokiario ora vo ravireo-ia. Ari ita, uva vo oirao piea vao-ia ragai vaoro oa-ia ragai rovirieipai voea Jiu osa vii tavipaa King oaa. ⁸ Apeisi vaoro-ia vavagisipatai oiso rugoopaoro, Viapau Pauto uvuiparoi ra oirato tore piereve vorevira kopii iava? ⁹ “Ari ita, iravu-a ragai ragoa oisoo vuvivira rugoopara, oa iava oisoo vuria purapaa Jisas vo sipoisoparo-ia ro vova Nasaret. ¹⁰ * Oa iava oisoo varaoro purapaa Jerusalem-ia riro irara rutu Pauto kovopa iraraoro tovopaoro tuukepa kepa sovara-ia. Uvare oisi vo goruva ragai tovoiva rovopa irara pris irara. Ari ita, vao tapo osa oisoo oearovu voea upopaive. Uvare ragai tapo oisoo voeare arupara oiso, Iu vearopai. Voea upota. ¹¹ Uva ita, vokiara rutu-ia oisoo vuriara purapaa voea-ia voraro Jiu varaoro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Ari ita, oiso rutu oisoo rugoopara ra voea varaoro oirao pie vovouro tokopaa. Vao-ia osa rirovira rutu voeare oisoo kasipupara. Oa-ia tauairo rutu oisoo voeare taraapaoro avapara.

Pol Voea Tavireva Ora Rera Vaoro Iava Oiso Osa Porero Viropa

* 25:19: Ap 18:15, 23:29   * 25:25: Ap 23:9, 29, 26:31-32   * 26:4: Ga 1:13-14   * 26:6: Ro 15:8; Ta 2:13
* 26:7: Je 1:1; 1 Te 3:10   * 26:10: Ap 8:3; Ga 1:13; Ap 9:14, 21

12 * “Ari ita, va vao vuri vovou purapasa avaparaepa vo raivao-ia vo Damaskas, uvare oavuva vasirako reesi oisoa vokapaa reo goru sirova, oarei ragai vateiva rovopa irara pris irara. 13 Uva uvupari King oiso-ia, Ovokivu-ia ravireo vuuta-ia oavu aviavia varaepa vuvuiua iava oaviavia ravireo vo aviaviaro-ia puteoro rutu varaepa ragai aau piesa voeao tapo oea tapo voka-paava. 14 Uva igei rutu kovekoveiepa. Oire voa Hibru-pa reo uvua oa-ia oiso pu-raepa ragaire, *Sol, Sol. Apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia? Ragai vo ruipaoro tapo upopariveira. Oiso rutu piepariveira osa bulmakau orekerovu otuotupara totopaeveira ora oira kokotoaro-ia. Eisi osa rutu ragai toopariveira ora vii raga ora vuri piepaoro.* 15 Oire uva va iava oiso akeava, Turaro, irouto-a vii? Oa iava oiso puraroepa, *Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.* 16 * Toreu. Uvare viire ora poerarai vii reesiro viigoa ragaipa kovoparivere. Uva vii tavipaa oiso, Oearovu rutu tavitavirivere varao iava oara kekerivoi ragai ruvara-ia vo vokio, ora varao iava tapo oara vii iare karekepape utupaua. 17 * Ari ita, vii virivaripaavere voeao asavira Jiu ora oearovu asavira osararovu iava ratau tou irara voeoro oearoa iare vii sipopaavere. 18 * Voeao oea vo rugooroaro karurivere voeapa vara avi-avi pieoro. Eva oa iava rupa vovouro oaive iava porea viovore aviavia iare. Ora Seten vo goruaro iava Pautoa iare porepaa viovore. Eisi osa ragavira ragai oirao piepaivora, uvuipai ra voea iava vuri vovou verapa piro. Oa iava uvuiparai ra voea rutu takuvua ora voeao oea roporeva Pauto ora rerapa.”

Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Lotu Kovo King Agripa Tavireva Vao Oa Purareva

19 “Ari ita, King Agripa, viapau oiso ragai vo reova kaureoraepa oreoa ragai iare varaepa vova vuvuiua iava areo uusi sovara-ia. 20 Ari rovovira Damaskasia voea siposipoavora. Oire uva voava Jerusalem-ia ita. Uva aia voava ita voraro rutu vo taerero-ia vo Judia Distrik sovara-ia ora voraro tapo osararovu-ia, oearoa rutu oisoa tavitavipaave oiso, Tepa vuriara oavisii iava poreta viro vore Pauto. Ora vosa porepata viro, ra uvuipatai ra oisi iavirava vearopa kovoro vai purapata visii vo oirao pieroaro kareke piepaoro. 21 * Uva ragai ouivora voeao Jiu vo Rovopa Kepa Tempel sovara-ia ragai tovosa kortua-ia vo reoropa oara iava voeapa siposipopaavora.

Uva vara-a varao oara iava oiso aue ragaera ra ragai kopii pieive. 22 Ari ita, oisoa Pauto ragai tauvapareve vokiara rutu-ia, oiso ra vo vokio-ia toupaa rera vo reoroaro vatepaoro oirara rutupa voeao oiso-ia, oira vasi irara ari oearovua apota irara. O ita, oiso puraparai vao-ia oiso osa puraaepa profet irara ora aue tapo Moses varaoe oara uriopaperea voari rutu utupaua. 23 * Oiso-ia, Jisas ro Ropoto Pauto reraoro ira riroa ourevere siitoka. Eera irapatoa rutu ira taru kopii iava toreroverea voeapa raiva puraoro voeao-ia Jiu ora ratau tou irara. Vo osa va-ia vao voeareipa varei rutu aviavi pie rovoreverea, oire va iava rera oirao pie iraoive rutu vo torea taraioro. Osa iava voea orirureverea.”

Pol Agripa Tavireva Oiso Ra Oirao Piereve Rutu

24 Oire vo osa Pol voea vo reoroaro pukoreva varao oara-ia rera toga ragapaiva, oa iava aue Festas rerare rirovira oiso puraroepa, “Auoro Pol. E kokoropau? Ari ita, riroa taraiia oa ouriva. Oa raga-a eva vii kokoro piepaivoi.” 25 Uva Pol rerare oiso puraroepa, “Viapau rutu Festas. Viapau oiso vii keakeapaivoi. Oiraopavira rutu oiso osa vii tavitavipaa torevokovira. 26 Ari ita, rera ro King Agripa ira vara rutu-ia varao taraiaroi. Rera tapo varai-ia roroiovira ora reoparai, uvare viapau oiso vara iava oai vatauvira puraavora. 27 Auoro King Agripa. E profet irara vo rigatoro oirao piepariveira? Ari ita, vii-ia taraiarai viigoa vo rigatoro oirao piepariveira.”

28 Uva King Agripa oiso puraroepa Polre, “E uva apeisi-a oiso rugoopauai, ra evo reovi-ia ragai iava sopaua poreri? Ra va uvuoro Kristen tou puraa?”

29 Uva Pol oiso puraroepa, “Ari ita, Pauto areavoii visii rutupa vo reovio-ia ora riro reo tapo, osa iava uvuipatai visii rutu kristenta oiso osa ragai vao vo vokio. Ari vao ragapa reasiparai oiso, Teapi visii tuukepaive oiso osa ragai piepaiveira.”

30 Oire uva vo reo isivaoro iava King, ora reito gavman, ora Benaisi, ora oearovu oea vo peva tapo toupaiava oea rutu toreaepa ora vasesa avaro. 31 * Uva vo osa kosia virova, oa iava vao ora reopaepa oiso puraoro vo ora voea ragare, “Avoeao, viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora ro-ia oirato irare oiso auepavieraoro ra rera upope ora rera koata piepape tuukepa kepa-ia.” 32 * Oire va iava Agripa Festas-re oiso puraroepa, “Ari ita, uvuipauei oiso ra rera karuri vo vokio raga-ia. Ari aue raga ita

* 26:12: Ap 9:3, 22:6 * 26:16: Esi 2:1; Dan 10:11; Ap 22:14-15 * 26:17: Jer 1:8, 19 * 26:18: Ais 35:5, 42:7; 1 Pi 2:9 * 26:21: Ap 21:30-31 * 26:23: Mt 26:24; 1 Ko 15:20; Kl 1:18; Re 1:5 * 26:31: Ap 23:29 * 26:32: Ap 28:18, 25:11

uvare oiso puraroerao ra Sisa iare avaro. Ira rera rovirieirevere rara.”

27

Pol Tovoiva Selpa Uvuoa-ia Rom Iare Avasa

¹ Oire uva varao isivaaro iava oavu reo goru puraiva, oiso ra Itali iare avaiio aue-ia uvuoa. Vo osa Pol tovo rovoiva vo Sisa reraaro vo tokiaro-ia ofisato. Ro-ia rera vaisiario, Julias ro Rom gavmanpa uutupato ira oisoa katai vovotova (100) toupaveve viurupa irara. Uva voa toupaveva oearovu tapo tuukepa irara. ² Oire oavu-ia vao selpa uvuo vova Adramitiam oa-ia kae uvi-roiepa. Uva vo uvuo-ia avaiiepa Esia-ia vatuario. Uva igei rutu vao igoa avaiiepa ora ragai Luk ora iravu ro-ia Aristakas Tesalonaika-pato vova Masedonia Provins. ³ * Oa iava utupa voki-ia Saidon-ia pou viroiepa. Oire uva voo-a evoa uva pou viroieiva, aue Julias vearo vovou purareva. Oa iava Pol iava vasereva, oiso ra avaro vate irara iare voea ruvara-ia oaravu avu vai ouso, oisore ra vara iava vearovira toupaveva. ⁴ Oa iava voava ita ora vaseiepa Saipras toko isivaaro-ia avasa, uvare kiuvuava aivaropaiva uvuoa. Oa iava vorevira vo toko ravisioro avaiiepa. ⁵ * Uva vo voka-a vao oa-ia Silisiarei vatuarovi puteiova ora Pamfilia-ia. Va iava Maira-ia pou viroiepa vao oa Lisia Distrik sovara-ia toupaveira.

⁶ Uva voo-a evoa uva tupaoro ro igei reraaro ofisato oavu tuereva uvuoa, ovusa Aleksandria iava uriopaepa vo aue-ia Isip. Oire voava uriopaepa Itali iare avasa. Uva va-ia igei rutu tovoreva. Oa iava igeiva avaepea. ⁷ Uva garutu visivi vasi pievira avapaiepa vokapaoro, uvare kasikasi pie visivi rutu kovopaoro vokapaiova voare avapaoro Naidas-ia. Uva viapau uvuiiepa oiso ra voava topa viroio, uvare riroto kiuvu igei takireva. Oa iava vorevira varaiepa oiso Krit toko rorovira Salmoni kipekipe vatuario-ia varasa. Oire evaa-ia o iava vo toko roeroaro avaiiepa taru, uvare kasikasi pievira rutu vokaoro uri-oiepa. ⁸ Uva vo-ia kasikasi visivi rutu avapaiepa vore avapaoro Vearo Paitu vao oa toupaveira Lasia urui iava-ia.

⁹ Oire uva voo-a evoa igeire riroara vokiara puteva osa vokapaiova vo vuuta voo oa-ia avakava vuriopa rutu rirovira. Uva va-a vao oa iava Pol voea goruvira tavireva ravaavira, uvare vo vuutao-ia taraiparoepa oa oisoa karekepape ivara rutu-ia katakataivira. ¹⁰ * Uva voea tavireva oiso, “O ita, oiraopavira voo-ia oa kekepaa oa ouvare rara, vo osa vova topa uvirovio. Ra riroa tavaka oupe oa

vatevere rara vo vuutao vigeipa. Uva selpa uvuo rokovere ora kotokotoara rutu tapo ora vigei vai pasi.” ¹¹ Uva Pol vo tavitaviaro uvu ragapaoro ofisato uvuoa voka piepato vo reoroaro raga oirao piepareva vaiereie rutu ora ro oira-ia reipato kepten. ¹² Uva voeavio kovopa irara va-ia vao uvuoa oea oiso vovou ragapaaepa ra Finiks iare topaa viro. Uvare vao oa-ia toupaveva oare rugoopaoro oiso purapaaepa, “Avoeao viapau rutu uvuipavieie ra vo toupape, uvare vagoa voo-ia oa-ia uvuipasieie ki-uvu vaio ora kokeva ra vigeiva uvuoa vuri piesi. Ari vosa aue iare ipavio Krit-ia vo uva Finiks pasis toupaveira uva kavovovira toupaveira paitua utopavira, oa-ia uvuipavieie ra virivarivio.”

Riroto Kiuvu Vuri Toru Kareke Piereva Avakava-ia

¹³ Uva voava rorovira gare visivi rovoroepea vusipaoro kiuvu. Uva va iava oiso raga rugooa ouiva vo rera iava oa iava oiso puraaepa, “O ita, vearopai ra voo raga virare raiva purape, ra voare avavio eisi Finiks-ia.” Oa iava anka kae pieva avasa uvuoa-ia vo Krit rogara vatuario-ia. ¹⁴ * Oire uva ikauvira purepavira vo toko iava vararoepa vo voo igeire riro varivarivira rutu. ¹⁵ Uva voava igeiva vo uvuo peoreva riro goruvira rutu, ovusa osa auepaiepa ra rera sirova oira tovoio, ovusa viapau oiso uvuipaiepa ra rera gaeive. Oapa voea peo ragapaoro igeiva va topapaveva va pupipaoro. ¹⁶ Oire vosa voava gae-gaerepaoro otokovu reoaro igeiva puteva virivari visivi va-ia ururaopaoro. Oa iava igeiva gaegaerepaoro avapaepa. Uva vo toko vaisiario-a voo-ia oa-ia igeiva va-ia putereva, Koda Toko. Uva vo toko-ia voo putepaoro dingiva takauiepa rutu oira kae pieoro, o iria ivupaoro vokapaeva selpa uvuo. ¹⁷ Uva vo osa pege rororupaoro va rutu tuukeiva uvuoa kovuaro oirovu-ia riro goru iro oiso, teapi kiuvu oira kaekae pieparevora, pege viro igeiva. Osa-a oiso osa iava uriripaaepa oiso, teapi vigeiva uvuoa vera pierere raaka-ia voo Aprika-ia ruvara-ia tou raaka. Oa iava va iava selara sigiiova oiso va puraoro ra igeiva gaegaerevira raga avape. ¹⁸ Uva va voo isivaaro iava rirovira rutu torueva avakava. Oa iava voeao kovopa irara voava auero-ia kotokotoara rovoaepa vara-ia vikipaoro. ¹⁹ Uva ovokivu-ia vo pevapa voki igei rutu kopirovu vikiiepa. ²⁰ Uva riro voki rutu-a pupuru voki ro ovokiro-ia viapau rutu oisoa ravireo kekepaio ora visurikoara, oira iava riroiroreva. Oa iava igei rutu oiso vovoupaiepa, Oiraopavira

* 27:3: Ap 24:23, 28:16

* 27:5: Ap 6:9, 13:13

* 27:10: Ap 27:21-22

* 27:14: Mk 4:37

rutu igei rutu vao opesipaiei, uvare igeivi riroiro piere purepato kiuvu.

²¹ Uva riroara rutu vokiara igeire oisoa pute ragapaive aio asavira. Ovokiro-a evara isivaaro iava Pol toreroepa oiso purasa, “Ari ita, vosa ragai vo reoroarore uru piepasa ora tape piepataeri voviri vo osa Krit toko pute asavira toupaoerao, oa iava viapau oiso vo tavakao vigei ovuori. Oa iava tapo varao kotokotoara viapau oiso riroirovira touvori vigei varaaro. ²² Uva visii tavipaa ra uririara eakata, uvare viapau oiso irai vigei iava kopiiovere. Ari vao raga uvuoa rokovere vigei arova. ²³ * Ari ita, vo vokiario uva purapurapato ensel urioroerao ro reraaro Pauto ira ragai-ia pitupareveira, ora oiso tapo irapa kovopaaveira. ²⁴ Uva ragai sirova toupaoerao oiso puraroerao, Auoro Pol, teapi uriripau. Ari King Sisa osireiario-ia tourivere rara. Uva visii rutu-a vao ora voeao oearovu uvuoa-ia tou irara visiigoa rutu virivariavere. ²⁵ Oire uva ora tape pieta. Teapi uriripata. Oa purarevere rara vigeipa oiso osa rera vo reoro toupaveira. Ari ita, oara rutu oirao piepaaveira ragai vao-ia. ²⁶ Ari ita, vao uvuoa oa vigeiva vera pirovere oavu-ia raaka vo oavu-ia tokoa.”

²⁷ Uva vao iava katai tau vo resurapa (14) rupa vao oa-ia igeiva uvuoa peopareva kiuvu vo avakao-ia vao oa vaisiario, Edria Si. Uva vao avapaoro vo uvuoa-ia aue sovopaiva oa iava oiso puraaepa, Easi tutuu piei rasia vai iare, voeao oea oisoa vo uvuoa-ia kovopaive. ²⁸ Oa iava voeao vo rovu avaka rovu rokoaro uvuiiva oavu-ia iroiro. Oire uva aue-ia erao tau ruta (20 param) vo rovu rokoaro uvuiepa, uvare va uvuiiva vo iro-ia. Oa iava aue-ia ita uvuiepa katai tau vo vavae vuta (15 param). ²⁹ Uva voava oavu-ia uvuia kekeiva vo avapaoro raaka-ia osa tutuuva uvuoa. Oa iava uririoro oiso puraaepa, “Vigei upopai raaka-ia”. Uva vo resura vikiiva anka vo uvuoa taki rovosa varirisa, oiso ra avi rovope tapo uvare rupavira vokapaiva. ³⁰ Uva vao-a vo uva kovopa irara rirovira uriripaepa. Oa iava oiso vovouaepa ra toriive vo uvuoa arova. Uva iriavu dingi vo uvuoa iava rere pieiva oiso ra torioro avaave. Uva oiso voea kea ragapaiva, “Oaravu ankara tovoio oisova irapaua va vao uvuoa takioro rutu.” ³¹ Vo osa Pol oiso puraroepa auere ofisato ora voeao viurupa irara, “Vosa kovopa irara viapau vo toupave uvuoa-ia, ra viapau oiso virivarita.” ³² Oa iava iroiroro tokoiva aue iava dingi, ra koveo avaka rovu iare.

³³ Vo osa avia sikerepaiva osa Pol oiso riro goruvira rutu voea tavipareva,

“Vearovira rutu aiopatavoi, uvare viapau oiso vo wikireo sovara-ia aiopatavorao oarea putevo. ³⁴ Uva eisi osa visii tavipaavoi oiso ra aioara vai aiota, ra vorevira gorua outa rara. Ari ita, viapau rutu oiso irai visii iava vurua vai ourevere.”

³⁵ Uva vo reo isivaaro iava Pol bret ouoro oiso puraroepa, “Vearovira rutu Pauto vao-ia.” Uva va puteoro voea rutu osireiario-ia va aioreva. ³⁶ Uva va-a vao oa kekeoro rera-ia vorevira vovouisiro voea iava kavevira toupave oiso vovouoro, O asi vearovira toupai. Oa iava voea rutu aioara aioiva. ³⁷ Uva voea rutu uvuiario-a voeao oea oisoa vo uvuoa sovara-ia toupave, erao vovoto erao vatara tau katai vatara rutu (276). ³⁸ Uva aio opesiaiva, oaravu aioara witara vikiiva avakava iare, auere oiso ra selpa uvuoa varaatape.

Selpa Uvuoa Oa Taki Piropa Raaka-ia

³⁹ * Oire uva avieiva. Osa iava viapau oiso vao tokoa vatuaroo eveipaiva. Oa iava oavu kekeiva paitua. Uva oiso puraepa, “Easi uvuipai vai ra vao iare uvuoa viru piepe rogararore tutuu pieoro.” ⁴⁰ Oire uva va iava voare va viru piesa auero rutu vatatopapaoro ankava iroiro tokoiva. Oa iava avaka rovu iare koveroepa. Ora vo uvuoa torevokopa perova tapo iroiro iava vagoiva, ora sel tapo iria ipa pieiva. Oa iava vo uvuoa topapaiva, oisore ra rogaraua iare viruve. ⁴¹ * Oire uva ora vaiseipa oiso ra rogaraua iare viruve. Osa raaka-ia irapauava paiva, ovusa rirova toruva vo uvuoa vituaroo pegeeva. ⁴² * Oa iava ofisato arepaiva viurupa irara voeare tuukepa irara, oiso ra voea kopii pieive vo raga auepa, teapi aataoro toriive vorarore vegoaro. ⁴³ Uva oiso vovouaroepa ro-ia ofisato ra Pol raga virivariere voea arova. Oa iava voea rutupa vaseoro oiso puraroepa, “Vosa uvuipata aatasa, oire vearopai avakava-ia ora vikioro vao aatapaoro verata viro rogararore. Ari ita, vosa viapau uvuipata aatasa, oire vo peroro-ia pitupaoro verata viro.” ⁴⁴ Uva vao oearovu voea iava aatapaoro verapaa viropa, ovusa oearovu oaravu-ia plank peroro ora operorovivu-ia vo uvuoa iava oara-ia verapaa viropa. Uva oisi raga-a eisi osa verau vioroiepa igei rutu rogararore virivariuro.

28

Pol Toureva Molta Toko-ia

¹ Oire vo osa igei rutu vo toko-ia vao toupaoerao vo toko vaisiario-ia taraiiepa vao-ia, Molta Toko. ² Uva voeao oea oisoa vo toko-ia toupave oea igei-ia vearo vovou rutu puraiva igeipa eto kasioro.

* 27:23: Ap 23:11, 5:19; Ro 1:9

* 27:39: Ap 28:1

* 27:41: 2 Ko 11:25

* 27:42: Ap 12:19

Uvare rirova-ia uteova uteoiepa, oa iava kasiraioiepa. ³ Uva voa-a vo uva Pol erako kouara kakavupareva va tovosa eto kasi-ia, osa oira kopii piepava rakoru rera vavaearo avusa vusieva. ⁴ * Oa iava voeao vo toko-ia oea oisoa toupave oira kekeoro oiso puraaepa ora voeare osa rera vavaearo avupaoro kotovira toupavea, “Akoea oira upopatoa vai-a ro ira vo toko iare virivirivira urioroi. Uva vo vuria vao oa-ia torevokovira ora rera-ia viroi. Uva kopiipa o iava rakoru iria rera avuevoi.” ⁵ Ari ita, vo osa Pol oira sisiputareva tuitui kasi iare. Oire uva viapau oiso upiaroepa vova uvava rera avueva. ⁶ Osa iava voea rutu rerava tuepaoro oiso vovoupaepa, Easi tuvuparoi ra kopiuro va iava ikauvira. Uva oisa-a eisi osa rugurugooaoro rerava riro kaekavira tue ragapaaepa oiso ra va iava kopiuro. Vo osa viapau vuria vai oureva vo va-ia vao oavua puraeva rera-ia. Uva va-a vao oa-ia soporeepa. Oa iava oiso puraaepa, “Avoeao, easi pauto-a ro.”

⁷ Uva reitoo ro-ia vo toko iava, Pablias ira vo rasiaro ruvara-ia verau viroiepa, ira vearo vovoutoo rutu. Ira vo peva-ia voki igei oisoa aio vatepareve osa voa toupaiova. ⁸ * Uva vo vokiro-a varao oara-ia oisoa Pablias aitearo upiiparo urua raga ivara-ia. Oire uva oisoa rera iava kukue tapo upiipao kasiraovira, ora kovuto ira tapo oisoa rera upopareve. Oa iava Pol rera iare koataroepa rerapa varirisa. Uva rera varaaro-ia vavaea oaro tovooro, rera vorevira porete piereva. ⁹ Uva va isivaaro iava oearovu rutu upiipa irara urioaepa rera iare. Oa iava voea rutu vorevira porete piereva. ¹⁰ Osa iava igeipa riroara vatevateara vateiva. Ora vo tapo osa voava topa uvirosa auepaaepa, osa igeipa oaravu ita vate ragaiva vatevateara auere raiva vearos igeipa.

Pol Rom-ia Pouro Viroepa Molta Iava Urioro

¹¹ * Uva-a vo uva vao uvua vuriaro isivaaro iava igeire vo peva kekira voa raga vo puteva. Oa iava oavu raga-ia Aleksandria iava vo uvuo selpa avaiiepa. Vo uvuo vaisiario-a vao-ia oiso-ia, Tavara-toarei Pauto Araorei. Uva vo uvua voa tupaoro koke taki ateate piepaeva, oa iava voava avaiiepa. ¹² Oire uva aue-ia pou viroiepa Sairakyus vo peva-ia voki voa tousa. ¹³ Oa iava voava avaiiepa aue iare ita Risiam. Uva ovokivu-ia vearoto kiuvu urioroepa. Oa iava rera-ia avaiiepa aue iare Pyutiolai-ia. ¹⁴ Uva voa-a eva uva touoro oearovu kekeiova oirao pie vovou irara oea oiso igeire puraaepa, “E uvuipatai ra

igei tapo tou rovota katai wik sovara-ia?” Osa iava vo wik eva putevoiva, Rom iare topa viroiepa. ¹⁵ Uva voeao Rom-ia tou irara oirao pie vovou irara igei iava uvuoro varaaepa Aivarova Tapire Apias voaoro. Uva ouruivu-ia va vaisiario, Vo Peva Stua kovuaro oearovu veraoro puteiva ora voea iava vo ruture puteoro. Oa iava Pautoa-ia Pol vuurapa vaisi puraooro oiso puraroepa, “Vearovira rutu Pauto aue-ia voka.”

¹⁶ * Vo osa voa pou viroiepa Rom-ia, oa iava ro ofisato Pol-re oiso puraroepa, “Vearopai ra kepa oara-ia torevokovira touri, vo osa irai uutupatoa vai vii tokipareve voa.”

Pol Vearo Sipoipo Kosi Piereva Rom-ia Tupaoro

¹⁷ Oire uva voki peva isivaaro iava oira vasi irara Jiu iava gurureva Pol. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, evoea evoa Jerusalem-ia Jiu-pa irara oea ragai ouivora kortua iare, oiso ra Rom reraaropa gavman ragai vateive. Ari ita, viapau oiso vuria vai puraava voeao-ia vigei voeao oirara, ora varao-ia aao irara oavi vo pitupituroaro. ¹⁸ * Uva Rom reraaro gavman ragai rovirievoreva vo va-ia. Uva viapau oiso vuria vai kekevoreva ragai-ia. Oa iava oiso vovou ragaoroera ra ragai karureve vorevira, uvare viapau oiso ragai-ia oavu avu vai touvora, oiso ra oai sirova ragai uporeve eisi osa rutu oisoa ruipapaave Jiu ragaire. ¹⁹ Uva oiso puraara Jiu, Viapau oiso ro vo reoaro gavman torevokopai. Eva-a oa iava oiso puraraera, Vearopai ra Sisa iare avara, ra ragai vo reoaro rovirieireve. Ari ita, uva ragai viapau oiso voeao oirara oaa Jiu kortupaa. ²⁰ * Oa-a vao oa iava visii guruavoi oiso ra va-ia ora reovio. Ari ita, oiraopavira vo iro-ia ragai tuukepa iro oa vituaro toupaiivoi vao-ia, Kataia-a raga oare rugooaoro rariparai oiso osa voea ita voeao Jiu raripaaveira rera-ia ro-ia Ropoto Pauto reraaro Kae Pieto ira taru urioroverea.”

²¹ Uva va-a vao oa iava rera vo reoaro pukoooro oiso puraaepa, “Ari ita, viapau oiso reoa vai vuria vai vii oaiaro uvuiovera. Ora aue rigatoo vai tapo vo vii iava vo voea iava voeao oea oisoa urioapaave Judia Distrik iava. ²² Ari ita, oiso ruipapaiei rutu ra vo reo uvuio oreoa oirao piepariveira, uvare voraro rutuva voeoro iava uvupaioveira vii voeaooro oirao pie vovou irara oea-ia vuri reoro purapaiveira oearovu.”

²³ Oa iava ovokivu reesiiva oiso, “Vo vokie-ia ora guruviovere vorevira

* 28:4: Lu 13:4 * 28:8: Je 5:14-15; Mk 5:23 * 28:11: Ap 27:6 * 28:16: Ap 24:23, 27:3 * 28:18: Ap 26:31-32 * 28:20: Ap 26:6-7, 29; Ef 3:1; 2 Ti 1:16

ita.” Uva vo voki-a vao oa-ia riro irara rutu Pol vo kepaaro iare urioaepa, ovokia vokipakouaro rutu-ia voeapa siposipopaaro rovoroeapa vo putesa vokiarevo vo tugurasa vokiario Pauto vo Saraaro iava siposipopaaro. Ari ita, vao-ia Moses vaaro Reo Taisi ora profet irara vo rigatoroaro origatoroa rutu iava voea tavitavipaaro voeapa vara aviavi piepareva aue iava Jisas. ²⁴ Oa-a vao oa iava oearovu rera vo reoaro oirao pieiva, ovusa oearovu vo reo uvu ragaiva. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso katai vovou vai-ia ora reopaaepa. Vo osa Pol arova ora vaseaepa osa oavu goruvira reo vatereva voeapa oiso puraoro voeare, “Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira oiraopavira rutu profet Aisaia gisipaoro iava oisoa reoreoparo visii aao iraraarore ora visii vao oiso purapaaro,

²⁶ ✧ ‘Avau ra voeao oirara taviri oiso, Visii vao-ia uvu ragatavere. Ari ita, oiraopavira vo reo gurukoaro uvu-patavere, osa viapau oiso taraipatavere. Ora oiso tapo vare keke raga-patavere, ra ita viapau oiso vara-ia taraipata oiso osa toupai.

²⁷ Aue iava uvare tarai asavira toupata. Kokiara oavisii tupapata ora visii iava, ora osireiara oavisii tapo ururupa piepata. Uvare reasipatai oaravu keke arapa, ora oiso tapo uvare reasipatai oaravu uvu arapa. Oa-ia vao ragai arova porepata viroveira, aue iava uvare oisi ragavira rutu visii iava sopaura oavisii ragaipa reasipapeira oiso, teapi visii viri-varia.’

Eisi osa puraroepa Pauto.”

²⁸ ✧ Uva Pol oiso puraroepa voeare ita, uvare tarairoepa voea vo vovouaro-ia tarai asa vovouro, “Uvuta! Pauto vo raivaaro iava vao virivaripa ora poretepa raiva. Osa-a eisi osa iava vo reo vao avapaperea voeaopa ratau tou irara. Oa iava vo reo uvu iraoivere rara voea voeao sopaipa irara.” ²⁹ [Uva vo reo isivaaro iava ora vase ovoiaepa ora reopaoro voea raga. Uva vo reo-ia ora voeava kaureopaoro avapaaepa.]

³⁰ Pol vo ivarei sovara-ia toureva Rom-ia. Oa iava vao ora rerapa kepa vorireva. Uva vo kepa rataoaro oisoa karupareve oearovu rutupa voearo oearoa oisoa rera rugoopaoro rera iare uriopaave. ³¹ Uva oisoa vokiara rutu-ia vao tupaoro Pauto vo Saraaro iava siposipopareve ora Turaro iava ro-ia Jisas Krai. Era ira iavirava oisoa uriri asavira rutu siposipopareve, osa viapau oiso irai uvuiparo rerare korusa.

ROM Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 57 o 58 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo ovusa Korin urui-ia toupaooro oisoa lotupa irara tauvapareve. Riroara pasiara rigatoreva Pol oara toupaveira Nupela Testamen sopaaro-ia. Ari vao-ia oa purareva voeaopa Rom vata oa oaravu rutu-ia putepai vao reia pasia.

Uva vo pasio sovara-ia ira voearei rutupa reoara purareva. Voeao Jiu-pa irara (Ro 2:17-4:25), ora voeao tapo Jentaelpa irara (Ro 1:13-15, 11:13) oearea takuvuvira oisoa lotupaave vo Rom urui-ia toupaooro. Uva voearei rutu tavireva oiso rigatooro, Kataitao raga-a ro Kraiis ira uvuipa ra oirara karureve vuri vovou vo goruaro iava. Ra va iava uvuipaai Airepa Tootoo oupasa rera oirao piepaoro. Ari ita, Moses vaoro tapo vao Reo Taisi oa viapau uvuipai, ora orekerovu rutu oara viapau uvuipai tootooa vatepasa. Ari kataitao raga Kraiis vo osa rera oirao piepaive oirara rutu.

Oearovu Papara 8 oiso vaisipaiveira, Vearo Sipoipo Rera Iava Tugoropato Uraurato.

1. Kovoa vituaro vao aposelto oa purareva aue Pol, 1:1-17.
2. Oirara rutu uvuipaai ra vao kaviko vovouaro oupaive vao Pauto. Auepa, teapi eto kasi-ia avaaverea vao vuri tapi, 1:18-3:20.
3. Pauto Oviitoo-ia Airepa Raiva purarevora vao oa-ia uvuipa vigei oriru iraopasa, 3:21-4:25.
4. Jisas raga-ia uvuipaviei ra Airepa Tootoo oupape, 5:1-8:39.
5. Pol siraoroepa Jiu-pa irarapa voeao oea reesireva Pauto ora rerapa, 9:1-11:36.
6. Vo toupai oiso osa ragavira uvuipa Kristento ra toupaveve Pauto vo ruipaaro sirova utupaoro, 12:1-15:13.
7. Vo Pol ovoioapa reoro purareva ora tapo vearo vokireva, 15:14-16:27.

Kovoa Vituaro Vao Aposelto Oa Purareva Aue Pol

¹ * Ragai raga-a, vao Pol Jisas Kraiis rearo kovopato, ro ira ragai arurevora rera vo reoaro kaesa. Eera ira ragai roporeva rera vaoro kaepasa va iava oearovupa siposipopasa Vearo Sipoipo.

² Vo siposipo-ia oa iava Pauto tuariri rutu reo goru purareva. Vao oa iava profet irara va vao reo goru rigatoiva Tugoropa Vuku sovara-ia voari tuariri rutu. ³ * Vo siposipo-ia Vearo Sipoipo oa rera iava ro-ia Jisas Kraiis toupai, vigei reraaro Turaro, Pauto Oviitooaro. Ro ira oiravira rutu kavauroepa vo rasio-ia vo Devit vo saraaro sovara-ia. ⁴ Uva oiraopavira rutu-a, uvare tugoropa vaisitoo rutu-a ro-ia Pauto Oviitooaro. Ira-ia toupaveira riroa gorua. Aue vituaro iava uvare rera vo kopiario iava ravotovira vorevira toreroepa. Oire uva va-a eva oa iava vigei rutu taraipavio oiso, Rera eera Pauto Oviitooaro rutu. ⁵ * Rera Jisas ira iava Pauto vigei-ia vearo vovou purapaveira. Osa iava Pauto ragaipa ruipapaoro rutu ragai-ia vo kovo tovoreva oiso ra rerapa kovopaa rutu oiso, aposel. Ra va iava oearovu rutupa tavitavipara osararovu rutu iava. Ra va uvupaoro ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive rera iare, ro Pauto rera vaisiario kae piepaoro. ⁶ Oire uva visii-a eva visii goa evoa toupataveira Rom urui-ia osararovu rutu iava visii. Pauto visii goa tapo keeraroepa oiso ra kareketa voeao tapo Jisas vearo.

⁷ * Uva oisi-a eisi osa iava vo rigato purapaavo visii vao Rom-ia tou irara. Visii goapa siraopaoro Pauto visii ree keeraroepa, oiso ra oiso touta rera voeaaro. Uva uvuipasi Pauto Aite oavi ora Turaro Jisas Kraiis ra visii pa tauva vatesi ora gavaure vovou tapo.

Pol Vearo Vaisi Purareva Rera Vaoro Sovara-ia Variria Pautoa Iare

⁸ Rovopavira rutu visii tavipaavo iava osa oirara rutu voraro rutu toupaooro visii iava uvupaiveira oiso, Riro rari irara visii Jisas-ia. Oa vituaro iava oiso purapai, Vearovira rutu Pauto. Aue iavirava uvare Jisas rutu vo kovoaro-a vao-ia. ⁹ * Oire uva vokiara rutu-ia kasivavira rutu kovopaaveira ora ragai iava vovouisi rutu tovopaoro, oiso ra va iava Pauto vo kovoaro vearovira rutu puraa oearovu rutupa siposipopaoro rera Oviitooaro iava. Ro-ia Pauto ira vearovira rutu ragai-ia taraiparoveira vosa oiso oiraopavira purapara, Visii pa siraopaoro vokiara rutu-ia visii ree variripari Pautoa iare. ¹⁰ Ari ita, voviri tuaririvi uva oiso ruipa ragapara oiso ra visii kekea. Oa iava Pauto iare variripari oiso ra visii kekea. Uva Pauto vo vovouaro raga sirova va vao variria purapaavo vo vokie-ia, oiso ra visii kekea rara. ¹¹ * Uva oiso ruipa iraopari ra visii kekesa uriora rara. Oiso ra visii siposipoa

* 1:1: 1 Ko 1:1; Ap 9:15   * 1:3: Jo 1:14   * 1:5: Ga 1:16; Ap 6:7   * 1:7: 1 Ko 1:2-3   * 1:9: Fl 1:8; Ap 24:14

* 1:11: Ro 15:23

varao iava oara iava Tugoropato Uraurato ragai siposiporevora. Oire ra vara iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovouoro oavisiu goriu pieta rutu. ¹² Uva ora tautauvavio ora vigeipa tavitaviooro varao iava vigei rutu varaaro oirao pie vovouoro. Oire ra va iava vigei rutu iava vaeavira goruvira rutu torepe oirao pie vovouoro oavi.

¹³ Araoko irara oaa, vearovira rutu vare vao rugorugoo irapatai, uvare vokiara rutu-ia oiso ruipa ragaparaveira ra visii kekea, vo osa orekerovu rutu ragai vo ruipaarore korupape. Ari ita, visii tapo tou ruipa ragaparaveira, oiso ra visii siposipo visii tarai pieoro vo siposipo iava vao-ia. Oire va iava visii iava oearovu iava sopaura oaive pore piro, oiso osa oearovupa siposipopaavora rera iava Jisas voeaaropa ratau tou sararo. ¹⁴ * Ari ita, Pauto ragai reesirevora rutu. Uva vo reesire rugoopaoro rutu rera vo kovoaro purapaaveira oearovivu rutu oirara tauvapaoro. Viapau oiso voeao raga tauvapasa reipa uruiro-ia. Viapau. Ari oearovu rutupa voearo oearoa vegoara sopaaro-ia toupaveira. Ari ita, viapau oiso voearo ragapa riro tarai irara. Viapau. Ari voveaviopa tapo ruruvutu irara. ¹⁵ * Va vao vituaro iava visii keke ruipa iraparai visiigoa evoa Rom-ia toupataveira. Oiso ra vao visii siposipo visii tarai pieoro va iava vao Vearo Siposipo.

Vearo Siposipo Vo Goruaro-a Vao

¹⁶ * Vao Jisas vo reoaro viapau oiso raveravea-a ra vava ariipara. Viapau. Ari ita, uvare Pauto vo goruaro rutu va-ia toupavoi vao-ia Vearo Siposipo. Uva va-a eva oa iava oiso taraipara vo osa oearovu vo reo iava uvuoro ora viri-variipaaverea rutu voeao oea Jisas oirao piepaiveira rutu voeao iava Jiu-pa irara voari rovvira, uva voea isivaaro iava oearovu rutu voeao ratau tou irara. ¹⁷ * Vao Pauto vo reoaro oa roroiovira rutu vo raivao kareke piepaiveira Jisas vo raivaaro, oa-ia oearovu rutu uvuipaai ra va-ia ora agiagipaave Pautoa-va. Uvare vo raiva vituaro-a eva oirao piea, ora vo raiva ovoiaro-a vo raga oirao piea, va vao oa iava Pauto voea oirara oiso reesiparevorea oiso, Voea voeao torevoko vovou irara. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Ro torevoko rugotoi ira uvuiparoi ra Pautoa-ia rugorugoopaoro rera-ia rariiparo orekerovu rutu oupaoro varao vearopara Pauto varaaro.’

Oirara Rutu Isivaaepa Pauto Vo Ruipaaro Sirova Utu Arapa

¹⁸ * Pauto toupere vo vuvuiua-ia. Uva voava roroiovira rutu kasipua karekepareveira voeaore vuri vovou irara ora voeao oea rerare isivapaaveira. Voeao oea oiraopa siposipore korukorupaaveira oearovu asavira oiso, teapi va-ia taraipaave. Uva voea-a evoea oea vuri pitupitu purapaiveira vare korukorupaoro. ¹⁹ Ari ita, viapau oiso rera vo vovouaro vataureva Pauto. Uva voea tapo va-ia taraipaaveira oiso osa vigei, uvare oearovu rutupa va karekereva. ²⁰ * Iu, Pauto tuariri rutu orekerovu rutu purareva vo vuuta-ia eva, oa iava vo voki-ia rekasisa urioerao ovokia vao-ia. Uva oirara vara varao kekepaiveira varao oara purareva ora rera vo goruaro-ia vao oa viapau opesia vai. Oire uva vara iavirava uvuipaai ra rera vo goruaro eveipaive ora rera vo vovouaro. Eva oa vituaro iava viapau raiva vai epao voeapa oiso ra vuri pitupituro oaive vataupaoro vara taepaive.

²¹ Ari ita, Pautoa-ia oisoo taraipaave. Uva viapau oisoo rerapa avivikepaave rera vaisiaro kae piepaoro. Ora viapau oiso oisoo purapaave rerare, “Vearovira rutu Pauto” vo rera-ia vearo vaisi purapaoro. Oisi-a eisi osa raga purapaoro oisoo akukupapa rugorugoooro raga oupaive. Uva vara-a evara oara-ia ora voea vo rugorugoooro ruupa pieiva vara vavagisi pieoro rutu. ²² * Oa iava oisoo oiso purapaave, “Igei-a riro tarai irara rutu.” Vo osa voveare rugorugoooro vavagisivira rutu toupave. ²³ * Ari ita, vo pitupituo kavuiua oa-ia oisoo Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive, ro ira viapau opesia vaiaro. Oa iava opitupiturovu oaive raga puraiva varaopa ora avivikepasa vara-ia vuurapa vaisi purapaoro tokarasiara. Oara oisoo puraipaive ora voea vavaeoro raga iava, oiso ra oiravira kekepa viro ora kokiovira, ora rakoruvira, ora vo karero okareroa vo rasio-ia vokaipaiveira.

Vo Toupai Ovurirovu Rutu Iava

²⁴ * Uva oisi-a eisi osa ragavira vo pitupitu eva puraiva, oa iava Pauto voea iava vasereva oiso ra ora voea vo pitupituro purapaive evara kokoropara. Oa iava ora voea vo rugorugoooro raga sirova utuoro opitupiturovu rutu vuriara karekareke piepaiva. Uva ora voea-ia opitupiturovu rutu purapaiva oiso osa okarerovu kaakau karero, voeao okarea viapau oiso ora vo karepa ariipaave. ²⁵ * Ari ita, Pauto vaarore oiraopa reo ovauoro

* 1:14: 1 Ko 9:16; Ap 28:2 * 1:15: Ro 12:18 * 1:16: 2 Ti 1:8; 1 Ko 1:18 * 1:17: Ro 3:21; Ga 3:11; Hi 10:38
 * 1:18: Ef 5:6; Kl 3:6 * 1:20: Sam 19:1-6 * 1:22: Jer 10:14 * 1:23: Sam 106:20; Ap 17:29 * 1:24: Ef 4:18-19; 1 Pi 4:3 * 1:25: Ais 44:20

2

oreorovu raga kuuvuara sirova utupaapea ora voea raga varaaro. Oa iava oisoa varaore variripaave oara purareva Pauto voari tuariri. Oire uva varapa evara variripaoro rerere Pauto isivaaepa rutu, ro ira vara rutu evara purareva. Ro-ia Pauto ir-ia vuurapa vaisi purapai vigei vao vo vokie ora vo utupaua rutu.

²⁶ Uva vara-a varao vuri pitupituro oara iava Pauto voea iava vasereva, oiso ra ora voea raga ora voea vovouoro sirova utuave. Ra vara-ia ora arii pieave ora voea raga. Vao kavuro veoroa ora oua, ora vairoro ragava otopaave riakora. ²⁷ Vo ovusa oirara tapo oisi raga piepaoro ora voeava otopaave. Oire uva oisi-a eisi osa iava riroa vuria vavataaro oisoa kaepaive ora voea raga. Uva va eva vuri pitupitu vo voriaro oa voeapa torevokopapeira oa oupaiveira.

²⁸ * Uva oisoa Pautoa-re isivapaoro rera vo tavitaviarova kaureopaave. Uva va-a vao oa iava voea iava vaserevoiva Pauto, voea iava sopaura oaive agasiepa rutu vuriara oaive iava vo pitupituro-ia oara oisoa purapaive vo vokiara rutu-ia. ²⁹ Oiso vo vovouro varao vuri vovouro rutu oiso-ia, iiruko vovoua vao, ari otopa pitupitua vao, ari riiripa vovoua vao, ari oira kopii pie ovoipa pitupitua vao, ari ora upopa pitupitua vao, ari kuuvu reoroa varao oara oisoa purapaoro oearovivu akaipa piepaive, ari reo topatopa piepa vovoua vao. ³⁰ Ari oearovu togapa vovoua vao kuuvu reoro-ia, ari Pautoa-pa reisaapaoro oisoa ora voea vaisiaro raga iava vagupaave, ari raiva taraapa vovoua vao oisore ra oraivai iava vuriara purapaive, ari aite irarava ora kaureopa vovoua vao. ³¹ Ora vuri pitupituro oaive purapaoro oisoa voea varaarore ovaupaave reo ovoiro oaive. Ora viapau oiso oaravivu-ia roroiopaave. Uva oearovupa siraopa pitupitu viapau sovopaive vo ora voea sopaaro-ia. Ari, vosa oisi ora sovooro voearovi tauvapaive osa viapau. Aue iava uvare viapau sirao vovourovi vai voea sopaaro-ia. ³² * Pauto vo reoro-a vao oa oiso purapapeira, Oiso torevokopai vosa iravu vuri vovoua purapareve vokiara rutu-ia, oire ra rera kopii pieta rera upooro. Uva va-a eva rera vaaro voria. Oire uva vo reoa vao-ia oa-ia oisoa taraipaave rutu. Uva oiso purapaave vare, "Eagara, vo reope eva. Vao purape vuria." Oire uva vao-ia tapo vuria purapaive oearovu siposipopaoro oiso, "Eagara, vuri vovoua purapata. Viapau oiso oavu avu vaiei va-ia."

Pauto Vo Rovirieiario Torevokoa Rutu

¹ * Voeao-ia vuri irara oea iava tavitaviparai oiso, E voea rovirieipataveira oiso voeare purapaoro, "Vuri irara evoea"? Oire opeita ora visii raga ora keakeapata oisi eisi purapaoro. Vosa oearovu togapata, oire uva visii raga ita oisi vara vuriara purapataveira. Uva oisi-a eisi osa purapaoro uvuipatai ra ora visii raga ora togapata ita. ² Oa-ia vao-ia taraipavieii oiso, Pautoa raga oa-ia vao voeapa siraoa vavataaro vatepareveira voea vo vovouoro vuriara rovirieipaoro. Uva va-a eva rera vo pitupituro oa oisi eisi torevokopapeira rutu. ³ Uva visii-a vao-ia visiiigoa oirara toga iraopataveira varao-ia voea vo vovouoro vuriara. Ari ita, uva visii raga ita visiiigoa oisi vara vuriara purapataveira. Oire uva apeisi-a? Pauto vaaro-ia voria putetaverea va vavataaro? ⁴ Ari ita, taraipatai Pautoa-ia veoro vovouto, uvare viapau oiso vagevagepavira visiiro kasipuparoveira oiso ra visii opesi pie ovoireve. Oire uva apeisi-a? Va-a eva vituaro iava rerapa reasipataveira, eke? E viapau taraipataveira rera-ia Pauto ira visii kave vovou rera vaaro vatepareveira visiiro siraopaoro, oisore ra vovevira rera iare sopaura oavisii porepata? ⁵ * Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pauto rera vaaro kasipua karekereveira voea varaaro vuriara rovirieipaoro torevokovira, uva eva voki-ia visii vaaro voria outaverea rera ruvara-ia pute pievira rutu. Eake iava? Uvare riitako vovou irara visii rera vo reoro ovu arapa.

⁶ Aue iava uvare uvuvira rutu Pauto voea vorireveira vuriara oaiveva uvuioro, oiso osa voea varaaro vuriara uvuipa- peira. ⁷ Uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto voea vateveveira Tootoo Ovoi voeao oea vo tootoore taraipaiveira, ora voeao oea rerere veoro vovou rutu purapaveira kasivavira rutu oiso ruipapaoro ra Pauto voea-ia rorupareve, voea vaisiaro kae piepaoro. ⁸ * Osa voeao oea ora voea ragare rugorugooapaoro veoro vovoua kuvapaiveira, voea vo pitupituroara raga sirova utupaoro vuriara, uva voea-a evoea oea-ia Pauto rera vaaro riroa kasipua toveveveira voeare aveaveoro rutu. ⁹ Oire uva riroa tavaka ouiverea voea vo vuriaro voriaro iava, ora riroa tapo vavata sirao-ia oa ouiverea. Ovorii epao toupai oa ou rovoiverea irapavira voeao Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voeao iava ratau tou irara vo vori raga ouive ita. ¹⁰ Ari ita, uva oiraopavira uvare voriaro epao, oara

* 1:28: Ef 4:19 * 1:32: Ro 6:21; Ap 8:1 * 2:1: Ro 1:20; 2 Sml 12:5-7 * 2:5: Diu 32:34 * 2:8: Ga 5:20; 2

toupai vearo vovouro rutu vo voriroaro. Oara vaterereea Pauto voeaopa oea vearo pitupitu purapaive. Oiso osa vo voriro-ia, vigei-ia rorureverea vigei vaisiario kae pieoro, ora gavaurea tapo vaterereea vigeipa. Oa-a vao oa ou rovoiverea irapavira voeao Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voeao iava ratau tou irara vo voriro raga ouive ita. ¹¹ Aue iava uvare torevokovira raga Pauto vaeavira rutu oearovu rutu rovirieireverea vo utupaua.

¹² Uva voea voeao-ia ratau tou irara oea-ia viapau oiso Moses vaaro Reo Taisi toupaveira. Oire vosa vuri vovou puraive, ra va-ia kopii ovoiaive opesi ovoioro. Uva viapau oiso Pauto oisi voea pierereea vo uvare Moses vaaro sirova Reo Taisi utuoro voea rovirieireverea. Viapau. Ari, eva peira Reo Taisi Jiu-pa irara raga ruvara-ia. Ari vosa voea evoea vuriara purapaive, oa sirova voea rovirieireverea eva Reo Taisi. ¹³ * Vosa voeao oirara oea Reo Taisi uvupaiveira, ra viapau va sirova utupaave vo Pauto osireiario-ia, uva viapau oiso vearo irara voea evoea. Ari voea oea vearovira vaisipaveira Pauto, oea vearovira Reo Taisi uvupaoro va sirova utupaaveira. ¹⁴ Uva va vao-ia Reo Taisi oa viapau oiso voeao-ia ratau tou irara toupaveira. Ari vosa irai voea iava ora rera vo ruipaaro raga iava vearo vovouro purapaveira vao oara iava tavipapeira Reo Taisi, oire uva vo vovouro-a vao oara oiso karekere rera-ia, oara evara rera vaaro reo goru va sirova utupasa. ¹⁵ Uva voea raga ita oea vearo pitupitu purapaiveira, oa-a eva oa-ia vao kareke piepaiveira oiso rutu Reo Taisi vo reesireiario, oa toupaveira voea sopaaro-ia oisi. Ora oise ragavira tapo osa va vao kareke piepaiveira, uvare ora eveipaaveira voea varaaro iava vuriara. Ra va iava ora togapaave oiso puraoro, "Vuria puraavoi." Oire vosa ovokivu-ia ora eveiave ora voea raga oiso puraoro, "Vearoa puraavoi," ra oisi ragavira eisi voea vaaro reo goru ora voea-ia karekeive. ¹⁶ Uva oisi-a eisi osa iava vo vokia eva oa-ia Pauto Jisas tavireverea oiso puraoro, "Oirara rovirieiparivoi," ovoki-a eva oa-ia vao vatau rugorugooro oara vigei sopaaro-ia vatauvira toupaveira ro-roiovira ora karekere rutu viaevira. Uva vara-a evara oara rovirieireverea rara Jisas. Oiso osa oearovu taviavora vao iava Vearo Sipoipo Jisas vaaro.

Voeao Iava Jiu Ora Voea Vaaro Reo Taisi

¹⁷ Visii vao-ia apeisi ragavira toupaveira? Oa iava visii raga ora vaisipaveira oiso, "Igei raga Jiu, riro tarai

irara Reo Taisi-ia." Oa-a eva oa-ia ora visii raga ora vaisiario kae piepataveira oiso purapaoro, "Pauto ira igei raga roporeva. Ira igei raga-ia toupaveira." ¹⁸ Uva visii rutu rera vaaro Reo Taisi vieipaveira. Osa iava vearovira taraipaveira vo, oiso ra rera vo ruipaaro sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra oaravu rutu oisi iava vearovira rovirieipata oaravu reeresipaoro oiso, "Torevokoara vao-ia." ¹⁹ Oire ora visii raga iava oiso purapaveira, "Uvuipaiei ra ro vaaru vovouto vovouaro karuio, ora uvuipaiei ita tapo ra aviavia vateio voeaopa oea rupavira toupaveira. ²⁰ Ora uvuipaiei tapo ra voeao auu reo pura irara torevokoio tapo. Ora tapo uvuipaiei voeao roroio pievira siposipasa oea airepavira Pauto-ia taraiave." Ora oiso purapaveira, "Taraipaveira vearovira rutu Reo Taisi-ia, oa iavirava vao-ia oiraopa reoro rutu vituaro iava taraipaveira rutu ora orekerovu rutu-ia taraiapai." ²¹ Avoeao! Visii vao-ia visiigoa oearovu rutu siposipaveira. Uva apeisi-a? Ari akepa visii raga ora siposipo asapataveira? Oearovu vosipaveira oiso purapaoro, "Opeita kavirupata." Uva apeisi-a? E kavirupa irara visii? Iu. Oa purapaveira. ²² * Oearovu vosipaveira oiso purapaoro, "Opeita otopata." Ari eakepa visii raga oisi ora pie asapataveira. Visii riro kasipu irara voeore oea varaore variripaaveira oara purapaiveira ora voea vavaeoro iava. Vo osa visii raga orekerovu kavirupata vo keparo-ia oara-ia vao toupaveira tokarasiara. ²³ Uva ora visii raga tapo ora vaisi oavisi kae piepataveira oiso purapaoro, "Pauto vaaro Reo Taisi igei raga-ia toupaveira." Uva va vao-ia Reo Taisi oa vatavatapaoro Pauto vaisiario akaipa piepataveira rutu. ²⁴ * Vao-ia Tugoropa Vuku oiso purapaveira, 'Voeao-ia ratau tou irara oea visii varaaro vuri pitupituro kekepaoro Pauto vaisiario tovipaveira.'

Rakari Verapa Pitupitu Oa Viapau Uvuipai Oirara Orirupasa

²⁵ * Vosa Reo Taisi rutu sirova utu ruipapata, ra ora visii iava rakari verapata ora reesipaoro oiso, Visii Pauto vooeoro rutu. Eisi osa vearopai. Ari vosa oisi va purapaoro eisi Reo Taisi vatavatapata, ra vo reesi eva oiso rutu toupaveira Kuvuva rutu. Oa akaipavira rutu toupai. ²⁶ Oire uva apeisi ragavira toupai vo Pauto osireiario-ia? Aue iava vosa iravu voeao iava ratau tou irara rakari vera asato vearovira Pauto vaaro sirova Reo Taisi utuparo. Oiraopavira ita, oiso Pauto ira

eveiparevere oiso rutu osa iravu ro visii iava, visiigoa ora visii iava rakari verapataveira. ²⁷ Oire uva voea voeao-ia ratau tou irara ora voea iava rakari vera asa irara, oea vearovira rutu Pauto vaaro Reo Taisi sirova utu irapaaveira. Uva voea-a evoea oea vovevira visii togaiverea, uvare visii-a vao Jiu rakari verapa irara, visiigoa akukupapavira Reo Taisi-ia tarai ragapataveira, osa viapau oiso va sirova utupata. ²⁸ * Aue iava uvare iroutoa rutu-a Jiu-pato? Easi ro-a ira-ia rakari vera reesi toupai, raa? Viapau. Asi ro-a ira-ia oiraopa reesi rutu toupave. Vo reesio-ia oiso-ia vosa Pauto vaaro Reo Taisi rera sopaaro rutu-ia oiraopavira rutu toupave. ²⁹ * Oiraopavira rutu ro-ia oiraopato Jiu-pato ira-ia oiraopa reesi rutu toupave rera sopaaro-ia. Vo reesio oa viapau oiso sigoa-ia oa purapaaveira vao Reo Taisi sirova utupaoro. Asi vao-a oa purapaveira Pauto reraaro Tugoropato Uraurato. Oa-a eva oa vituaro rutu iava ruipapaaveira rutu, oiso ra voea-ia rorupareve rutu Pauto, uvare viapau oiso rugorugooapaaveira ra ora voea raga vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaive oirara.

3

Pauto Rovovira Reoa Vate Rovoreva Voeapa Jiu Uva Voava Rerare Isivaapea Ita

¹ Oire uva apeisi ragavira oiso osa toupai voi vao-ia? Vosa Jiu-pato vii, oire ra va iava iravira irapau oearovu rutupa oirara vo Pauto osirearo-ia, eke? E apeisi-a? Akukuvira raga ora voea iava voeao Jiu rakari vera ragapaaveira, eke oai toupaveira va-ia vao? ² * Avoeao, oiraopavira rutu oa-ia vao toupai voi vao-ia. Oa vituaro uvare va-ia vao oearovu rutu putepaveira. Rovopa rutu vearoa oiso rutu toupaveira, uvare Pauto ora rera vo rearo vatereva voeaopa Jiu. Oa iava uvuipai ra va iava vearovira rutu taraipaave va-ia vao oa purareva voeapa. ³ Oire uva apeisi-a? Oearovu Jiu-pa irara vo reore vao-ia isivaapea, uva apeisi-a? E Pauto vare vao rera vo rearo ovaurovera? ⁴ * Viapau rutu. Oreoa vao rera vaaro oirao pierereva ra oiraopavira karekeperea rutu. Vosa oirara rutu oiso toupave osa riro kuuvu irara, uva rera raga ira pauakavira rutu toupaveira Oiraopatoa Rutu Pauto. Oiso osa vao-ia purapaveira Tugoropa Vuku, *Vosa reoreopau, ra vii vo rearo oiraopape rutu, oire ra va iava taru oirara rutu vo reo uvupaive. Vosa oearovu vii

keakeapaoro vii togapaive oaravua kuuvuara oiso purapaoro, Vuri-toa rutu vii, oire ra voea-ia puteri voea varaaro viaevira kuuvu reoro karekeoro.'

⁵ Ari ita, oearovu vo rasio iava oiso purapaaveira, "Vosa vigei vo pitupituroaro varao vuriara oara-ia Pauto vaaro torevoko pitupitu viaevira rutu karekeperea, oire uva apeisi-a?" Vosa Pauto vara-ia vigei varaaro vuriara vigei vorivereva, uva apeisi-a? Ra rera Pauto vuria purareve va-ia oisi? ⁶ Viapau rutu! Viapau oiso vuritoa Pauto. Vosa oisi ragavira toupavevori, ra apeisi ragavira oearovu varaaro vuri vovouro torevokovira rovirieipareve voeao oea vo rasio-ia toupaveira? ⁷ Oire oearoi pasi ragaire oiso puraave, "Viapau oiso torevokopai ra Pauto igei varaaro iava kuuvuara igei rovirieireve. Aue vituaro iava uvare vara iava evara Pauto-ia taraipaaveira oearovu vearovira oiso, Oiraopatoa Rutu Pauto. Ira ora rera vo rearo oirao piepareveira vara rovirieipaoro. ⁸ * Oire vosa oiraopa reo vao-ia, ra va iava oearovu vai pasi oiso puraave, "Oire ra vuriara vai purape, ra va iava vearoa vai karekepe." Ari ita, oearovu oiso ragai tovipaiveira oiso purapaoro, "Vii Pol viigoa oisi oiso oearovu siposipopariveira." Oiraopavira rutu oa-a vao oa-ia voea evoea riroa tavaka ouivereva rara vo Pauto ruvara-ia voea vo toviroaro voriaro sirova vuriara.

Viapau Rutu Irai Vo Rasio-ia Torevokotoa Vai Toupaveira

⁹ * Oire uva apeisi-a? Voeao Jiu-pa irara ratau tou irara-ia putepaveira, uvare voea-a vearo irara, eke? Viapau rutu. Vo reo-ia oa aviavi pievira rutu pura rovoavo oiso-ia, Voea rutu voeao Jiu ora voeao tapo ratau tou irara oea rutu takuvuaro-ia goruvira rutu toupaveira vuria vo varivariaro. ¹⁰ * Oisi-a oiso osa rutu toupaveira Tugoropa Vuku-ia vo reo-ia,

*Viapau rutu irai ei torevokotoa vai, uvare oirara rutu-a vuri irara.

¹¹ Ari ita, viapau oiso irai ei iroroivira rutu Pauto-ia taraiparoveira. Ora tapo viapau oiso irai epao ira Pautoare taraapaveira rerere rugorugooapaoro.

¹² Uvare oirara rutu-a oea Pautoa-re isivaapea vuriara-ia pirooro. Viapau oiso vearoa vai purapaveira. Oa iava viapau oiso irai epao voea iava ira vearoa vai purapaveira.

* 2:28: Mt 3:9; Jo 8:39   * 2:29: Kl 2:11; 2 Ko 10:18; 1 Pi 3:4   * 3:2: Diu 4:8; Sam 147:19   * 3:4: Jo 3:33; Sam 116:11, 51:4   * 3:8: Ro 6:1   * 3:9: Ga 3:22   * 3:10: Sam 14:1-3   * 3:13: Sam 5:9, 140:3

- 13 ✱ Ari ita, voea vo reoroaro vuriara rutu eru geesi reoro, oiso rutu osa vao eruara vo geesipapeira tova urui-ia. Ari ita, voea gisipoaro iava kuuvu reoro kosipa piroveira vo oearovu keakeapasa. Oa iava voea vo reoroaro oearovu avupaiveira, oiso rutu osa tavuako.
- 14 ✱ Oearovu tovipaiveira vuvivira rutu vaavaavuuvira. Oa iava ikauvira rutu voea iava kasipua kosipa piroveira.
- 15 ✱ Oire ra oearovu upopaive.
- 16 Ora uvarovu rutu vokaopoaro oearovu rutu varaaro tekipaiveira. Oire ra varapa rirovira siraopaave voea oea varaaro-a.
- 17 Viapau rutu oiso vao-ia taraipaaveira kave vovou vo pitupituaru.
- 18 ✱ Ari ita, oiraopavira, viapau oiso Pautoa-re rupoopoaro rerapa ora avivikepaaveira.
- 19 Oire uva vigei oiso taraipavioveira Pauto voeaopa Jiu-pa irara Reo Taisi vatereva, oiso ra toupave va sirova utupaoro. Oa iava viapau oiso irai voea iava uvuiparoi ra oiso puraparo, "Ragai-a torevokotoa rutu." Viapau rutu. Ari ita, oiraopavira voea rutu voea o uvarovu rutu tou irara oea va-ia vao Reo Taisi taraipaoro ora voea-ia taraipaaveira oiso, "Vigei rutu vao-ia vuri irara. Vigoa taru voria ouperea vo Pauto ruvara-ia, varao voriaro vigei varaaro vuri vovouro oavi." 20 Eake iava? Uvare viapau oiso irai ira torevokovira karekeroverea Reo Taisi sirova utuoro vo Pauto osireiario-ia. Viapau. Ari vosa oisi ragavira oiso oaravu-ia taraipavio va iava vao Reo Taisi, oire ra oisi ita ora vigei raga-ia taraipavio, ra oiso purapavio, "Oiraopavira rutu ita, vigei rutu vuri irara."

Ro Ira Krai Oirao Piepareve Eera Ira Torevokovira Karekeroverea Pauto Osireiario-ia.

21 Vosa eisi ragavira toupave Reo Taisi, oire ra viapau oiso oisi ragavira va iava torevokovira karekepavio. Viapau rutu. Ari ita, uva oraivavuei vao oa roroiovira karekerovera Pauto oirara rutupa. Vao oa iava vo rigato epao vo Moses vo taisiario Reo Taisi sovara-ia. Ora vo oearovu rutu profet irara vo rigatoroaro tapo sovara-ia, varao oara puraiva voari rutu tuariri. 22 Oiso osa vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso purapoaro, "Torevoko irara voea-ia" aue iava rara Jisas Krai oirao piepape. Oraiva eva oa oirara rutupa toupai. Oa-ia oisi eisi voea taru oiso piereverea voea oea Krai oirao piepaiveira rutu. Oa-a

eva oa vituaro iava oirara rutu areiivira raga toupaveira Pauto osireiario-ia. 23 ✱ Oiraopavira rutu, oiso osa oirara rutu vuri vovou purapaiveira. 24 Oa iava oirara rutu tauaipaaveira Pauto vo Saraaro-ia koata arapa vore rera ruvara-ia. Ari Pauto vo siraoaro riroa rutu akukuvira oa vate ragapareveira vigeipa vo Jisas Krai vo kovoaro iavirava. Oire uva vo vatevatea vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso, Torevoko irara voea-ia, vorara va-ia vigei iava vuriara vera rovopareve. 25 ✱ Aue iava uvare Pauto Jisas vora piereva rera sipoooro vigeipa kopioro koruoua tavarira. Oire uva va vituaro-a vao-ia vosa va oupasa Jisas oirao pie rovopape rutu, ra va iava Pautoa tapo ora agiagipavio. Uvare Pauto oirara rutu varaaro oisoa keke ragapareve vuri vovouro. Oa iava voeapa oisoa sirapoaro rutu. Oire uva oisi-a oiso osa iava Pauto vo vovouro torevokoa rutu viaevira karekearao vo vokie. 26 Uva vo vokie viapau oiso oirara vo vovouroaro keke ragapareveira. Uva va-a eva oa vituaro iava oirara rutu oiso taraipaaveira, Ro-ia Pauto torevokotoa rutu. Ira voeare oiso purapaveira, "Torevoko vovou irara voea," vo rara Jisas oirao pie rovopaive rutu.

27 ✱ Oire uva eake vai rutu uvuipai ra oai purape, ra oai iava vo vaii eva oupe oiso, Vii-a torevoko vovouro? Ra va iava vaguvira tavitavivio? Viapau rutu oiso oai epao. Uvare Reo Taisi rutu sirova utupavioveira, eke? Viapau rutu. Ari aue raga-ia oiso piea vao vigei vaaro. Oa raga-ia uvuipavie ra vo vaii eva oupe. 28 Oire uva oisi-a oiso osa iava uvuipavie ra Pautoa tapo ora agiagipavio veoro vaii vo rovooro, vo rara Jisas oirao pie rovopape rutu. Ari ita, viapau oiso uvuipapeira vosa Reo Taisi raga vo pitupituroaro sirova utupavio.

29 Uva apeisi-a? E Pauto-a Jiu raga reraaro? E viapau oearovu rutu reraaro-a voea ratau tou irara, raa? Ari oiraopavira rutu, ro-ia Pauto oirara rutu reraaro. 30 ✱ Pauto-a kataitoa raga rutu. Ira voearei rutu iava oearovu rutu reeresipareveira torevoko vovou irara ora rerapa vao raga iava oirao piea. Voearei rutu iava oiso, voea iava Jiu-pa irara ora voea ratau tou irara. 31 Oire uva apeisi ragavira? Reo Taisi veripape uvare vigei varaaro oirao pie vovouro va-ia Reo Taisi putepaivoi rutu? Viapau rutu. Ari ita, vo osa vao airepa raiva sirova utupaoro vao tapo Reo Taisi oirao piepape.

4

✱ 3:14: Sam 10:7 ✱ 3:15: Ais 59:7-8 ✱ 3:18: Sam 36:1 ✱ 3:23: Ga 3:22 ✱ 3:25: 1 Jo 2:2; Hi 9:14, 28; 1 Pi 1:19 ✱ 3:27: Ro 2:17, 23; 1 Ko 1:29-30 ✱ 3:30: Ga 3:8

Pauto Ebrahim Vaisireva Oiso, Torevokoto

¹ Ro-ia Ebrahim Jiu-pa irara aautoaaro, uvare rera-a voea vituaro rutu Jiu. Oire uva apeisi ragavira purapaviei rerare, uvare apeisi ragavira torevokovira karekero viropa? ² Uva apeisi-a? Torevokotoa rutu-a rera varao iava okovoroa rutu purareva, eke? Viapau. Vosa eisi vo kovoro purarevori, uvuipa ra ora vaisiario rei piero. Oire ra va iava ora rera iava vara-ia evara ora rera iava riataroeri. Ari ita, uva viapau oiso uvuiparoepa ra oisi eisi piereve vo Pauto osreiario-ia. ³ * Uva Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ebrahim Pauto oisoa oirao piepareve. Vaa vao oa iava Pauto rera vaisireva oiso, "Torevokoto."' "

⁴ Ari ita, oiso-ia vosa iravu iravupa oirato kovopareve, oire ra vo kovo-ia eva rera vaaro vori ouparo. Vo vorio-ia rera vaaro viapau oiso sirao voria vova rera reitooaro rerapa. Viapau. Ari evo vori oisoa oupareve vao raga-ia rera vo kovoaro. ⁵ Oire uva rera-a eera ira oisoa vaisipareve Pauto oiso, Torevokoto, vo rara ora rera vo kovoroore ovaupaoro Pautoa raga oirao piepareve. Ari ita, Pautoa raga oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara, vigei vao vigoa vuriara purapapeira. ⁶ Ro-ia Devit ira tapo oiso reoreoroepa va iava vao oiso-ia, Vosa voeao oirara oea Pauto oirao piepaive, oire ra voea varaaro oirao pie vovouo kekepaoro oiso voea vaisipareve, Torevoko vovou irara. Oa iava oisoa rorupaive rutu. Uva viapau oiso voea vo kovoroaro kekepaoro-a. Viapau. Ari, aue raga oirao piea vao voea vaaro. ⁷ * Oiso vo rigato purareva Devit, 'Voeao oirara oea rorupaive rutu, uvare voea iava vuriara rutu vera ovoireva vara ovau ovoiro rutu Pauto.

⁸ * Ora tapo rorupareve, ro ira varaaro vuriara kekepaoro Pauto viapau oiso vara vieipareveira vore tuepaoro utupa voki-ia.'

⁹ Oire uva apeisi-a oiso osa puraroepa Devit? E voeao raga rorupaive oea ora voea iava oisoa rakari verapaave? Viapau. Eake iava? Uvare Ebrahim voari tuariri rutu Pauto oirao piereva rutu. Oire uva Pauto rera vaaro iava oirao piea eveiro oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto. Eisi osa visii tavitavipaavo vo reo iava vo Tugoropa Vuku-ia. ¹⁰ Oire uva apeisi-a? Aa vo vuutao rutu iava vo voki-a vao oa-ia oisi Ebrahim vaisireva Pauto? Uva oisi rera vaisi rovorevoiva, ora rera iava utupavira rakari torevoko vovouepa, eke?

Ari! Osa-a eisi. ¹¹ * Iu ita, oa-a eva isivaaro rutu iava rera iava rakari veraepa reesia puraoro. Oiso ra va iava oiraopavira karekepe vo vaisio oa-ia Pauto rorovira oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto, vo osa ora rera iava rakari vera asavira toureva. Oire uva eisi osa ragavira piereva Ebrahim, Voeao ratau tou irara aitetoaaro. Voeao oea ora voea iava viapau rakari verapaaveira. Uva oisi-a oiso osa iava voea varaaro raga iava oirao pie vovouo voea vaisipareveira Pauto oiso, Torevoko vovou irara. ¹² Oiso-ia tapo rera ro Ebrahim Jiu-pa irara aitetoaaro toupareveira, voeao oea oisoa rakari verapaave. Ora voeao tapo Jiu oea Pauto oirao piepaiveira. Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva Ebrahim Pauto oirao pie rovooro, oa iava ora rera iava rakari veraroepa utupavira.

Reo Ovoi Vatoreva Voeaopa Oirao Pie Vovou Irara

¹³ * Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahampa ora voeao rera aao iraraaro utupa irara. Vao oa-ia oiso puraroepa, "Ragai visiiipa vo rasio rutu vateavere rara, ora voeao vii aao iraraaro utupa irara." Ro Ebrahim ira oisoa Reo Taisi rutu sirova utuparo. Oire uva viapau oiso va vituaro-a vao-ia oa iava Pauto rerapa Reo Ovoi purareva. Viapau. Ari oirao piea raga-a rera vaaro oa vituaro iava va vao vearo vaisi rutu oureva Pauto ruvara iava Ebrahim. ¹⁴ Oire uva apeisi-a voea iava voeao oea reo ovoi ouivereva? E voea raga va sirova utupaaveira va vo Reo Taisi, eke? Oire vosa oisi oiso toupave, ra akukuvira raga oevu Pautoa-ia oiraopa vaisi purapaive. Ra va iava viapau Pauto vaaro Reo Ovoi viapau akaipavira rutu toupave, raa? Ari! ¹⁵ * Uva viapau oisi eisi toupaveira. Eake iava? Uvare va-ia vao taraipavioveira Reo Taisi oa oiso purapapeira, "Voeao oea vuriara purapaive oarava uvuivira ita vara voriaro ouivereva." Ari vosa viapau oisi eisi Reo Taisi vaieri, oire va iava viapau oiso ra irai ragaire oiso puraparo, "Vuriara puraparivai. Oa iava vii vaaro voria ouivereva rara."

¹⁶ Oire uva va raga vao Reo Ovoi vituaro oirao piea. Oiraopavira rutu, uva viapau oiso va vituaro-a vao vara-ia vigei vo kovoroaro. Vosa va vituaro oisi oiso toupave, uva viapau oiso akukua vateavateava vao-ia Reo Ovoi Pauto vaaro. Ari ita, oiraopavira oiso osa varao uvuipaviei ou rovpape vo Reo Ovoi iava vao Pauto vaaro rara Pauto oirao pie rovpape, oiso osa Ebrahim oisoa pie rovporeve voari tuariri, uvare Ebrahim-a vigei rutu aitearo. Vigoa Reo Taisi sirova utupavioveira, ora

* 4:3: Jen 15:6; Je 2:23   * 4:7: Sam 32:1-2   * 4:8: 2 Ko 5:19   * 4:11: Jen 17:10; Lu 19:9   * 4:13: Jen 17:4-6
* 4:15: Ro 3:20, 7:8, 10, 11   * 4:17: Jen 17:5; 1 Ko 1:28

voeao oea Pauto oirao piepaiveira oiso rutu osa oisoa piepareve Ebrahim. ¹⁷ * Aue iava uvare oiso purapapeira Tugoropa Vuku, 'Ragai vii oiso pieava osararovu rutu aitearo vii.' Oiraopavira rutu vigei vao-ia Ebrahim ovii iraraaro vo Pauto osireiaro-ia, ro Pauto ira oisoa oirao piepareve Ebrahim. Oa vao Reo Ovoi oirao piereverea vo utupaua Pauto. Aue vituaro iava uvare rera raga uvuiparoveira rutu voeao kopii irara vovevira tore piepasa vova tova uruiro-ia. Ora varao tapo oara-ia viapau uvuipaai oearovu oiso ra vara kekepaive, rera raga uvuipa oara karekepasa roroiovira. Rera ro vigei reraaro Pauto ira oisi oiso toupaveira.

¹⁸ * Rera ro Ebrahim ira avuka raga roepa kakae kavau asavira raga. Uva oisoa touvira rutu tueparo Pautoa raga oirao piepaoro oiso purapaoro, "Rera raga ragai vaterevere rara kakaetoa vai." Uva va-a vao vituaro iava oisoa vao Reo Ovoi oirao piepareve rutu oa vatereva Pauto rerapa. Vao oa-ia oiso puraroepa, "Vii-a Ebrahim, osararovu rutu aitearo." ¹⁹ * Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Ebrahim katai novoto ivaro (100) iare uvuisa tutuureva. Oa iava oiso puraroepa ora rerare, "Avoeao, avuka ragarai ragaivi. Uva kopiisa tutuuavo. Vegeri avukarei rutu ora vatuaa oaa o-ia Sara. Iria viapau uvuipaai oiso ra kakaetoa vai kavaueve." Uva oisi ragavira toupaooro goruvira oisoa va raga vao Reo Ovoi oirao piepareve, oiso ra va iava kakaetoa vai kavaueve. ²⁰ Oire uva va raga-ia vovoupaoro vao Reo Ovoi viapau oiso rera vaarore oirao piea oisoa ovauparo. Uvare va-a vao oirao piea oa rera vo rugorugooaro goru pieva rutu. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rutu. ²¹ Ari ita, goruvira rutu va vao Reo Ovoi oirao piereva rutu. Oiso ra Pauto rera vaaro rerapa va oiraopavira kareke piereve rutu, uvare viapau oisoa vakuvakuparo rera-ia Pauto rera Ebrahim. ²² Oire uva va-a eva oa vituaro iava Pauto rerare oiso puraroepa, "Torevoko vovoutoa rutu vii Ebrahim." Uvare oisoa rera vaaro kekepareve riro gorua oirao piea rera vaaro.

²³ Oire uva vo reo-a vao oa rigatoiva rera iava Ebrahim oiso, 'Pauto rera vaisireva oiso, Torevokoto vearoto.' Uva va vao oiso puraoro viapau oiso rera raga iava oiso vo rigato puraiva. ²⁴ Ari ita, vo reo toupaveira vigei rutu iava, vigoa vaisirevea Pauto oiso, Torevoko vovou irara. Aue raga iava vo rara rera oirao pie rovopape rutu, ro-ia Pauto ira Jisas kopiia iava vovevira tore

pievea. ²⁵ Pauto rera eakareva viurupa irara vavaeoro-ia, oiso ra kopiuro vigei varaaro vuriara voriaro ouoro. Uva va-a vao oa iava vovevira toreroepa, oiso ra va iava eva Pautoa tapo ora agiagipavio oiso rutu toupaooro, Torevoko vovou irara rutu.

5

Pautoa Tapo Ora Agiagipavio Vo Rara Jisas Oirao Pie Rovopape

¹ Oire vo osa Pautoa tapo ora agiagi rovopavio rera vaaro Reo Ovoi oirao pie rovopaooro, oa iava gavaurea-ia rera tapo toupapeira. Vo uvare Jisas Krai vigei Turaroaro va eva kasipua opesi pierevora. ² * Oa vao purarevorao Jisas vigeipa. Ari ita, uvui iraopavie ra Jisas oirao piepaoro vereopa vovou oupape vo Pauto ruvara-ia. Uva evo vovou oupaoro tootopavioveira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa iava roru iraopapeira vo vuutaore tuepaoro, oa-ia Pauto tapo toupaperea rera vo vovouaro rutu sirova utupaoro oiso rutu osa rera. ³ Ora varao tapo sirao vovouro vo tavakaroaro oara-ia tapo roru iraopape. Uvare vara-ia tarai iraopavioveira oiso, Oara vearpapeira vigeipa. Eake iava? Uvare vara varao vo siraooro kaepaoro uvuipavie ra raverave asavira goru visivi rutu vokapape. ⁴ Oire vosa oisi eisi toupaperea osa Pauto vigeiro vo reo purarevea oiso puraoro, "Vearopai rutu uvare oisi eisi piepatavoi." Oire vo osa vo reo-ia taraipaoro rutu, oa vigei varaaro oirao pie vovouro goru piepaiveira rutu rerare tuepaoro. ⁵ * Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso akukuvira oirao piepapeira rerare tuepaoro. Viapau. Uvare Pauto riroa siraoa vate ragarevora vigeipa ro-ia Tugoropato Uraurato ira-ia vigei iava sopaura agasi pierevora rutu. Ro-ia Tugoropato ira-ia Pauto vigeipa sirao vate purarevora.

⁶ * Vo vuuta-a eva oa-ia viapau oisoa vigei raga uvuipavio ora tauvapasa, vao oa-ia Pauto vo vokie reesireva oa-ia Krai arureva vigeipa kopiisa vigei vao vuri irara. ⁷ Oire vo osa irai oiso puraro, "Vosa oeai ragai roro pieve ragai reesiro oiso ra iravu vearoto vo tavukiaro ouoro rerapa kopiira. Avoeao, uva siraovira rutu-a. Uvare reasiparai oisi pie arapa. Eari vai pasi, irai vai uvuiparoi ra oisi piereve. Irou vai ira-ia taraipai?" ⁸ Ari ita, Pauto riroa rutu siraoa purareva vigeipa ro-ia Krai, ira vigei vo tavukiaro rutu ouvea kopiuro vigeipa vao-ia riro vuri vovouro pura irara. ⁹ Uva vigei-a vao vigoapa kopi-iroepa rera Krai. Osa iava uvuipavie ra Pautoa tapo ora agiagipavio. Ora rera ro

* 4:18: Jen 15:5 * 4:19: Jen 17:17; Hi 11:11 * 5:2: Ef 2:18; 1 Ko 15:1; Hi 3:6 * 5:5: Fl 1:20; Ef 1:13 * 5:6: Ga 4:4; Ro 4:25 * 5:10: Kl 1:21-22; 2 Ko 5:18

Krais ira vigei virivaripareverea Pauto vo kasipuaropa. Ra va iava utupaua viapau oiso vigei ouve ita va. ¹⁰ * Voari tuariri rutu uva oisoa rera tapo ora keripavio. Oa isivaaro iava rera tapo ora agiagivierao uvare Oviito Jisas vigeipa kopiioera. Uva oisoi a oiso osa toupao oiso rutu toupapeira, Pauto vate iraraoro vigei. Ra vao-ia tapo vearovira tarai iraopavio rutu oiso, Jisas vigei orirupareverea vigei tootoo piepaoro aue iavirava rera vaoro tootooa. ¹¹ Iu ita, uva viapau oiso orirua raga-a oa-ia rugorugoopavioeira. Ari vao tapo-a riroa rutu rorua oa oupapeira. Vo roruo oa sovopapeira ora vigei-ia, vo rara vokiara rutu-ia Pautoa tapo ora agiagipavio. Ro Jisas Krais vigei Turaroaro ira veoro vovou-ia vituparoveira rutu.

Adam Ira Kopii Rovoreva, Ari Krais Ira Oiraopa Tootoo Rovoreva Vigeipa

¹² * Oire uva vo rovoa-ia iravu oisoa toupaveira ira kopii rovoreva Adam. Oa-a vao vituaro vuri vovou vo voriaro karekepa vao-ia kopii. Uva oisi ragavira oirara rutu-ia poupa pioveira kopii, uvare oirara rutu vuri vovou purapaiveira. ¹³ Uva vuri vovou purapao oisoa toupaveira oirara rutu. Oire uva Moses vo vuuta-ia voeare kavauroepa. Oa iava riroroiva, vao Reo Taisi purareva voeapa. Ari ita, voari tuariri uva oisoa va-ia vao vuri vovou toupaveira vo osa viapau Reo Taisi vaiva toupaveira. Uva viapau oiso Pauto voea varaaro vuri vovouro oisoa vieipareve. ¹⁴ * Oire uva vo vuuta vao Adam vaoro oa iava vo tugu-raepa Moses vo vuutaoro-ia, oa-ia oirara oisoa kopii ragapaave. Uva viapau oiso oisoa piepaive oiso osa ro-ia Adam, ira Pautoa-va kaureoroepa rutu vuri vovou rovooro rutu. Va vao purareva rera Adam ovoovovira. Oa iava Jisas rera isivaoro-ia karekeropa kavauoro oavu ita ovoovoa vituaro rovooro.

¹⁵ Oire uva vaierei-a vaierevo tasitoarei. Uva viapau oiso vaeavira rutu vaierei-ia toupaveira. Aue iava uvare Adam vaoro vuria viapau rutu oiso Pauto vo vateoro-a. Eake iava? Uvare riro irara rutu oisoa va-ia kopii ragapaave rutu. Ari ita, Pauto vaoro-a sirao vate, uvare riro irara rutu oirara vo sirao vao ou ragapaiveira rutu. Ari ro raga-ia Jisas ira vigeipa siraparoveira. Ira vituparoi vao-ia oa iava Pauto vo sirao vate kareke pierovoro vigei-ia vo vokio. ¹⁶ Oire uva rera vo voriaro Adam oa ouveira rera vaoro-ia

uvia vo voriaro, pisa vorivi rutu vaopa Pauto vaoro riroa siraoa. Aue vituaro uvare kataia rutu vuria riroa rera vaoro kekeoro rera rovirieireva. Oa iava rerare oiso puraroepa Pauto, “Vuritoa rutu vii Adam.” Ari ita, vigei rutu varaaro riroara vuriara. Ovusa vigeipa riroa rutu vate rovporeva siraoa. Oire va isivaoro iava oiso vigei vaisipareve, Veoro irara rutu. ¹⁷ * Oiraopavira rutu Adam vaoro vuria oa iavirava kopii vo goruaro varivariaro karekepapeira vo oirara rutu-ia. Rera raga iava ro-ia Adam. Ari ro-ia Jisas Krais ira vaoro pute pievira rutu toupaveira. Uvare va purareva vigeipa oa-ia riroa rutu vatevate siraoa oupapeira. Oa iava oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara. Ra va iava vo toupapeira tootooa vo goruaro-ia, uvare rera raga Krais ira Oiraopa Tootoo rutu vatepareveira.

¹⁸ Kataitoo raga vaoro iava vuria vo tavakaaro kosi piropa oirara rutu iare. Uva ita, kataitoo raga Jisas ira vuriara vo tavakaaro opesi pieoro tootooa vaterevora oirara rutupa. ¹⁹ Uva oisoi a oiso osa iava riro irara rutu vuri irara oisoa toupaveira, uvare kataitoo raga Pautoa-va kaureoroepa Adam voari rovoa-ia vuria rovooro. Uva oisi ragavira ita vigei rutu riro irara uvuipavieira veoro vaisi oupapeira, uvare kataitoo raga ita Jisas Pauto vo ruiparo sirova uturoepa.

²⁰ * Va-a vao-ia Reo Taisi oa ora kareke rovoepa rutu voari tuariri, oiso ra va iava oirara rutu ora eveipaave ora voea raga. Ra va iava oiso purapaave ora voeare “Oiraopavira vuri irara rutu vigei.” Uva va-a vao oa vituaro iava vuri vovou ora rigaepa oirara rutu iare. Oire uva oisi raga ita Pauto vaoro vereopa vovou oa pute pievira rutu ora rigaerao rutu. ²¹ Uva vuria vo goruaro oisoi oirara tokipaive voeapa reipaoro. Vao oa vituaro iava oisoi kopiiipaave. Ari vao Pauto vaoro vereopa vovou oa-ia uvuipaai ra veoro tauva rutu oupaive torevoko vovou purapasa. Aue iava uvare Jisas Krais toupave vo vokio, ira Pauto vaoro vereopa vovouro roroioreva rutu. Vao vereopa vovou oa iava vigeipa siraparoveira rutu vigeipa Tootoo Ovoi vatepaoro. Vao oa-ia vituparoveira rera Jisas Krais vigei Turaroaro.

6

Vigei Rutu Kopiiiera Krais Tapo

* **5:12:** Jen 2:17, 3:6, 19 * **5:14:** 1 Ko 15:22, 45 * **5:17:** 2 Ti 2:12; Re 22:5 * **5:20:** Ga 3:19; 1 Ti 1:14 uvare rerare tuepaoro raripavioeira rera oirao piepaoro rutu. Oire uva eake-a vo reo vao porearo, raria? Oreoa porearo-a vao-ia oiso toupaveira, Tuepata varaore oara visiipa tovira karekeperea. Ari ita, vo osa ro ira iare oisi orekevu karekepe, oire ra viapau oiso vovouparoripapao ita, “Oa ouavere tou visivi.” Viapau, eva ita oa rerapa kareke ovoierao.

¹ Apeisi puravio vao iava? E uvuipaviei ra oaravu ita vuriara purape, ra va iava vorerivira Pauto vara ita verareve ora rera vo siraoaro riro pieoro? ² Viapau rutu. Uvare oiso rutu toupapeira osa voeao kopii irara, oea viapau uvuipaaveira oiso ra vuriara vai purapaive. Uva apeisi-a? E uvuipaviei ra oisi eisi tupaoro vuri vovouro vai purape vokiara rutu-ia, eke viapau? ³ Uva va-ia tarai irapata oaa vao-ia baptaisa vituaro rutu oiso, vo osa baptaisa ouepa va-ia ora reesioro oiso, kataivira rutu toupai vigei rutu Krai tapo ora tavosipaoro. Oire uva oisi raga ita-a eisi osa ora reesiviepa ita oiso, oisi raga kataivira rutu rera tapo kopiiro. ⁴ * Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁵ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁶ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁷ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁸ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁰ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹¹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹² Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹³ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁴ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁵ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁶ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁷ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁸ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ²⁰ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ²¹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro.

⁵ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁶ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁷ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁸ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ⁹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁰ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹¹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹² Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹³ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁴ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁵ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁶ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁷ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁸ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ¹⁹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ²⁰ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro. ²¹ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiiroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiro.

⁸ Uva oisi ragavira vigei vaaoro tapo vuri vovouro rera tapo Krai touepa kopiiro evao parikou-ia. Eisi osa iava uvuipaviei ra oiraopavira rutu rera-ia raripavio, oiso ra rera tapo tupaoro tootopavioveera vo vokie ora vo utupaua. ⁹ * Taraipavio oiso-ia, Krai vorevira kopii iava toreroepa. Uva viapau uvuiparo ita ra vorevira kopiiro ita. Aue vituaro uvare viapau oiso kopii vo varivariaro sovara-ia toupaveoi. ¹⁰ Oire vo osa Krai kopiiroepa, uva va-a eva oa-ia kopii vo varivariaro toko ovoireva va opesi pie ovoiro. Oa iava viapau uvuiparoi ra ita vorevira kopiiro. Uva vo tootooa-a eva oava toupaveoi Pauto roru piepasa ora rera-ia. ¹¹ * Oisi-a eisi osa iava vearovira rutu ora visiire rugorugopata oiso-ia, vigei kopii irara. Viapau oiso vuria vo varivariaro-ia toupapeira. Ari ita, oiraopavira oiso toupapeira tootoo irara vigei, vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio Pautoa-pa rorua

kareke piepaoro ora vigei-ia.

¹² Oire vosa vuri vovou ita visii-ia rovosa ita auepape, oire ra vare koru ovoita. Ra oisi iava viapau oiso vo vovou sirova ututa. ¹³ * Ora viapau rutu uvuipatai tapo ra ora visii varauraora iava orekerovu avu vai iava vaseta, oiso ra vuri vovou eva sirova utupe. Ari uvuipatai ra ora visii iava varaura rutu vate ovoita Pautoa-pa ora visii iava sopaura rutu tapo. Oiso rutu ovoovoro oisi va purata osa ragavira kopii iava vorevira toretaera. Osa iava Pauto vo vovouaro sirova utupaoro vearoo purapataveira. ¹⁴ * Oiraopavira rutu-a oiso osa vuri vovou vo varivariaro toko piropa. Uva viapau oiso uvuipai ra visiipa rirapape. Eake iava? Uvare vao-ia Moses vo taisiara Reo Taisi viapau visiipa reipa-peira. Ari vao raga Pauto vaoro sirao vate, vao oa-ia tauvaa oupataveira.

Vigei Oiso Toupapeira, Torevoko Vovoupa Kovopa Irara

¹⁵ Oire uva apeisi-a? E uvuipaviei ra vuri vovou purapape uvare vao Reo Taisi viapau vigeipa reipape, eke? Apeisi-a? Uvuipaviei ra vuria purape, uvare sirao vatei vigei-ia vao Pauto vaoro? Asi viapau rutu oiso uvuipaviei. ¹⁶ * Visii tarapataveira vao-ia oiso-ia, Vosa kovopata vii, oire va iava vii reraaro vo reoroaro uvu irapavieira, ro reito. Vosa oiso-ia rera-ia toupave vuri vovou, oire vii tavireve oiso osa va puraparivoi. Ra rera vaoro sirova utuoro oiso vo pitupitu purari vuria. Eisi osa iava va voriaro ouriverea ita vorevira vao-ia kopii. Ari vosa ro-ia Pauto vii reitoaaro oisi vare oiso vii tavireve, "Vao purari," oire uva va eva oa-ia vearoo ourivere va voriaro, rara va iava oiso vii vaisireve, Vearoto vii. ¹⁷ Uva uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purape, uvare voviri vuri vovouro sirova utupataera. Oa iava vo vokie ora tavarioei. Uvare visii iava rugorugooara agasieroa rutu vaaora iava oiraopa siposiporo osiposiporoa outavara. ¹⁸ * Ari ita, Pautoa raga ira visii iava vo tuuke karurevora vuri vovouro vo tuukearo. Uva vo vokie-ia rera raga toupape Pauto visii reraaro reito. Osa iava uvuipatai ra rera ragapa kovopata torevoko vovouro purapaoro. ¹⁹ Uva oisi ragavira reora voeao-ia kovopa irara aue uvuoro. Auepa teapi oiso raga visiipa siposipapaoro visii vavagisi piepaa. Ari ita, voviri tuariri ora visii iava vasetava. Oa iava vuriara rutu ora visii-ia purapatavara vearo pitupitu pura arapa reasiporo. Uva vo vokie-ia uvui irapatai ra rugorugooara

* 6:4: Kl 2:12; Ga 6:15; Ef 4:22-24 * 6:9: Re 1:18 * 6:11: Ga 2:19 * 6:13: Ro 7:5; Kl 3:5 * 6:14: Ro 8:2; Ga 5:18 * 6:16: Ro 11:2; Mt 6:24; Jo 8:34 * 6:18: Jo 8:32; Ro 8:2

oavisii tavario iraota. Oa iava ora visii iava ita vasepatavere oiso ra vearo pitupitu sirova utupata Pauto vo ruipaaro rutu purapaaro.

²⁰ Vo osa rovovira voari toupatavara, uva oiso rutu toupatavara, Vuri pitupitupa kovopa irara visii. Uva oisi toupaoa viapau oiso vuupataera ra vaore vearo raiva rugoopata. ²¹ Ari ita, osararovu rutu vurira pura rotovora. Oire uva vara-a evara oara iava ariitai ita. Uva eake rutu-a vao oa outavora vara iava evara? Viapau rutu oiso oavu avu vai ei vara iavirava evara, uvare vurira vo voriaro-a aue kopii raga. ²² * Oa iava vuria vo variviaro karu pirorao rutu. Oa iava vuria kavuoro oiso toupatavoi rutu, Visii Pautoa-pa kovopa irara. Uva ora visii iava vovouisiro oavisii rutu iava vearoo purapatavere, uvare Tootoo Ovoi rutu vituaro-a va vao-ia. ²³ * Oiraopavira rutu, oa-a vao rera vo voriaro ro oirato oa ourevera rera vaaro vuria vo voriaro vao-ia kopii ovoi. Ari Pauto vao riroa rutu sirao vate Tootoo Ovoi akukuvira vate ragapaveira. Oa vitupai ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai.

7

Ovoovo Reoa Vao Reo Taisi Aviavi Piepa Reo

¹ Araoko irara oaa, vo reo-ia oa purapaavo visii oiso-ia, vao-ia Reo Taisi vearovira taraipataveira Moses oa puravea. Oreoa-ia oiso ragavira taraipataveira voeao vo rearo oea epao oea tootoovira toupai. ² * Oiso ragavira oa-a vao goruvira toupaveira reo goru o-ia riakova iria vatuatedo tapo toupave, vo osa tootoovira toupasi vo avukarei rutu. Ari ita, vosa oira arova kopiio, oire ra viapau oiso reo goru sirova utuo ita. ³ * Uva vosa rera vaatuato toupao iravu ragava toupave, oire ra va iava oira-ia ora reopaoro oearovu oirare oiso purapaave, “Avoeao, otopava-a o-ia.” Ari vosa vatuatedo oira raroero kopiio, ra va iava viapau oiso va eva reo goru gasieve vo osa iravu raga oeve.

⁴ Oa-a vao oa oisi oiso toupaveira visiipa vao-ia, araoko irara oaa. Aue iava uvare visii-a vao visiigoa kopiitara Krai tapo ovoovovira oiso osa Krai vo evao parikou-ia kopiioepa. Oa vituaro iava viapau oiso visiipa Reo Taisi reipaveira Moses vaoro. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao kopii irara, oea viapau Reo Taisi uvupaive. Uva vo vokio-ia oiso rutu toupatavoi, rera

voeaa ro-ia Krai airepato visii vatuatedo. Ro Krai ira kopii rovorovira, vovira toreroepa. Uva rera tapo torepao ro vovira kopiia iava vuupaviei ra vearo vovouro purapape vo rasio-ia vao sirova Pauto vo ruipaaro utupao. ⁵ * Vo osa voviri tou rovopaera ora vigei vo ruipaaro raga-ia vurira purapaaro, oa iava vao Moses vaoro Reo Taisi vara vurira ro-roiovira kareke piepavira. Osa viapau vao Reo Taisi vigeire oiso korupape vuri pitupituro purapa arapa. Oa iava oiso vo pitupitu vurira purapape vo rasio-ia vao sirova vuri vovou vo goruaro utupao ro vore kopii ovoipasa. ⁶ * Oire uva vo vokio-ia viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipaero. Oa iava tuukea karu pirorao, vo uvare va arova kopiivira. Uva vo vokio-ia kovopae viapau oiso vao-ia tuariripa Reo Taisi. Viapau. Ari vao-ia airepa raiva vao oa karek-erevora Tugoropato Uraurato vigeipa.

Vuria Vo Pitupituaroo Oa Vigei Vuri Pieva

⁷ * Oire apeisi vovupaviera vare vao Reo Taisi? E vuria-a? Viapau. Asi vearoo. Ari ita, oa-a eva Reo Taisi oa raga ragai taraivora vaopa vuria vo pitupituaroo. Vao-ia osa oiso purapaveira Reo Taisi, “Opeita iravu varaaro riiriipari.” Oire vosa viapau oiso purapaeri, oa iava viapau ragaire vo ruipa eva karekeeri iravu raga varaaro riiriisa. ⁸ Uva va vao vuria orekerovu riiriipasa oa raga ragai soporeva rutu. Oa iava oiso rugorugooaepa, ra opitupiturovu rutu puraa orekerovu riiriipasa oa iava tavitavipai Reo Taisi. Oa iava Reo Taisi raga oiso ragai pieva ra vuria puraa. Iu, vosa viapau Reo Taisi vaieri, oire ra viapau oiso vuria oisi opitupitui purapaavori. ⁹ Ari ita, voari rutu tuariri uva oiso toupaa Reo Taisipa soppaipavira rutu. Oa-a eva oa iava oiso tootoovira rutu toupaa. Uva Reo Taisi-a vao oa-ia tarairaiva, ora ragai varaaro-ia vurira ateraero vo uvare riroero rutu oa vituaro-ia oiso rutu touavora, Kopiito ragai. ¹⁰ * Ari ita, Pautoa raga ira Moses-pa Reo Taisi vate rovoreva. Oiso ra va iava oirara rutu tootoovira touie Reo Taisi sirova utupao. Uva va iava vao Reo Taisi taraia ouava. Uva va-a raga eva oa ragaipa kopiia vateva. ¹¹ Oa vaoro-a vao vuria-a oa ragai keakeava vavo rearo iava vao Reo Taisi. Oa vituaro iava tuukera viropa rutu. Oire uva vuria vo voriaro ouavorao vao-ia kopiia. ¹² * Oiraopavira rutu, eva Reo Taisi Pauto vaoro rutu. Torevokoa rutu vearoo oa rigatoreva Moses.

¹³ Oire uva apeisi-a? Vearo reoa va vao-ia oa ragaipa kopiia sipova, eke? Viapau

* 6:22: 1 Ko 7:22 * 6:23: Ro 5:12; Ga 6:7-8 * 7:2: 1 Ko 7:39 * 7:3: Mt 5:32 * 7:5: Ro 6:13, 21; Ga 5:19; Je 1:15 * 7:6: Ro 2:29; 2 Ko 3:6 * 7:7: Eks 20:17; Diu 5:21; Ro 3:20 * 7:10: Lev 18:5; Ro 10:5; Ga 3:12

* 7:12: 1 Ti 1:8

rutu! Asi vao raga vuria vo pitupituario oa sipova. Va raga iava vao vearo reo oa vao vuria vateva kopiia ragaipa. Auere oiso ra viaevira rutu vuria vo pitupituario karekepe. Oire ra va-ia taraipaoro vao Reo Taisi vuri vovou vo pitupituario eveipape oiso purapaoro, Vuri-a vao-ia vuri vovou vo pitupituario.

Vo Ruiparei Iava Vareo Oarea Oiratoa-ia Ora Itopapeira

¹⁴ Taraipavioveira vao-ia Reo Taisi urauraropa oa vatereva Tugoropato Uraurato vigei iava urauraropa vearoo rugooa vatepasa. ¹⁵ * Uva va-a eva vituario iava vavagisi iraoparaeroa oiso auepaoro, Eakere oisoa oiso vo pitupituro ragai varaaro? Oisopa osa varao oara pura ruipa ragaparaveira, osa viapau oisi vara purapaa. Vo osa varao raga purapaa oara pura arapa reasipara, uva vara raga purapaa evara vo vokiara rutu-ia. ¹⁶ Oire vosa oisi ragavira oiso va puraa oiso osa va pura arapa reasipara, oire ra va iava vao Reo Taisi eveia, ra va iava oiso auera, Vearoa vao-ia torevoko reo oa oiso purapai “Opeita varao purapari.” ¹⁷ Oire uva viapau oiso ragai raga-a vao ragoa varao purapaaveira oara pura arapa reasiparaveira. Viapau. Vao raga vuri vovou vo pitupituario raga oa oisi oiso ragai piepaiveira, oa vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁸ Uva oiso ragavira rutu ora ragai-ia taraiparaveira, Viapau oiso ragai-ia vearoo vai epao, uvare rasito raga iava ragai. Oa iava raverave iraoparaveira. Ra viapau uvuiparai varao sirova utupasa torevoko vovouro, oara vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁹ Oiraopavira rutu viapau oiso varao purapaaveira veoropara oara pura ruipa ragaparaveira. Ari varao raga purapaa vuriara oara pura arapa reasipara. ²⁰ Oire vosa varao raga purapaaveira evara vuriara varao oara pura arapa oiso reasipara, opitupitua vituario rutu-a vao-ia vuria, oa vo ragai sopaaro-ia toupaveira.

²¹ Oire uva oiso ragavira rutu toupaveira, vo osa vearoo purapasa auepara, ovusa vuria tutuu pieve ita ragai iare ragai vo ruipaoro piro piepaoro. ²² * Ari ita, ragai vo ruipaoro vaopa ruipa iraopapeira Pauto vaoro Reo Taisi. Oiso ra ragai vaoro-ia rugooa tou iraopaive. ²³ Vosa vouao varaua ora ragai iava eveipaa oiso vouao-ia oavuei reo goru oa vo rugooa ora upopapeira, oa sirova ruipa ragaparaveira. Oa-a eva vao-ia reo goru oa ragai iava varaua-ia toupaveira, oa eva vuria vo vovouro goru piepaoro rutu

ragai tuukepaiveira. Oa iava oiso rutu vapa toupaveira ragai, Vapa kovopato vuri vovou, vo rara va sirova utupara. ²⁴ * Avoeao, siraovira rutu uvare vuritoavi rutu-a ragai. Vouao-ia varaua ragai iava oua-ia iroutoa vai uvuiparoi ra voua tuuke pierleve. Ra oisi iava viapau oiso ra ovoiei kopii iare ragai topapaive varaua. ²⁵ * Uva ro raga ita Jisas Kraisi vigei reraaro Turaro, ira raga-a ira uvuiparoveira ragai tauvapasa. Oa iava rera iava Jisas Pautoa-ia vearoo vaisi purapaaveira. Uva oisi-a oiso ragavira toupaveira oiso, Vova ora ragai iava sopua-ia uvava Reo Taisipa ruipapaoro va sirova utuparaveira Pautoa-re rugorugoo iraopaoro. Vo osa varaua vouao ragai iava oiso toupave, Kovopato vuri vovou vo pitupituario.

8

Pauto Reraaro Tugoropato Uraurato Ira Vigeipa Tootooa Vatepareveira

¹ * Vosa kataivira rutu rera tapo Jisas Kraisi toupave, oire ra va iava viapau Pauto vigei togapareve reoara vai-ia. ² Vo rara Oiraopa Tootoo rutu oupape rera tapo Jisas Kraisi, uvare Pauto reraaro-a Uraurato vo reo vao-ia puraveira oiso puraro, “Visii karukaruavo vuriara arova varao oara visii tuukeva kopiia-ia. Oiso ra oiso rutu toupata, Ragai vo rearo tapo reipai visiipa.” ³ * Vigei vao-ia oirara viapau oiso uvuipavioveira ra Moses vaoro Reo Taisi sirova vearovira utupavio. Oa vituario iava viapau oiso uvuipaveira va vao Reo Taisi vigei torevokopasa vigei virivaripaoro. Uvare Pautoa raga-a ira uvuiparoveira vigei rutu virivaripasa. Pauto ora rera Oviitoaaro kataitoa rutu siporeva vo rasio iare, oa iava oiravira kavauroepa. Uva kopiioepa vigei vaoro vuria vo voriaro ouoro. Uva va-a eva vuria oa vo pitupituroaro-ia puteoro rutu vigei karukarureva vova vuria-ia. Osa iava viapau oiso vigeipa reipapeira. ⁴ Vao-ia Moses vo rearo oa eva torevokopai. Uva uvuipavie oiso ra varao purapape oarare tavitavipapeira vo reoa vao-ia Reo Taisi, vo rara Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaoro vo rugorugooroaro reasipavio ora vigei varaaro ragapa.

⁵ Aue vituario uvare voeao oearoa varao raga purapaiveira oara ragapa ruipapaave rutu, evoea-a oea varao ragare rugorugooapaaveira rutu oara voea ragapa karekepape. Vo osa voeao oea Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaave, oea-a evoea varao ragare

* 7:15: Ga 5:17 * 7:22: Sam 1:2; 2 Ko 4:16 * 7:24: Ro 6:6; 8:2 * 7:25: 1 Ko 15:57 * 8:1: Ro 5:16

* 8:3: Ap 13:39; Hi 7:18

rugorugopaaveira vara purapasa oara-ia rorupareveira Pauto. ⁶ Vosa varao raga-ia rugorugoopavio oara vigei ragapa karekepapeira vo rasio-ia, oire uva vara voriaroei ita vao-ia kopii ovoi. Ari vosa vaore rugorugoopavio Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupasa, oaa eva ovoiaroei vao-ia oiso-ia, Tootoo Ovoi ora gavaurea. ⁷ Vosa ro ira oiso vara purapareve ora rera raga varaarore rugoopaaro, uva rera-a eera ira oiso toupere, Pautoa-va keripato. Aue vituaro uvare viapau oiso Pauto vaaro Reo Taisi sirova utuparoveira. Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso uvuiparoveira, oiso ra va vao Pauto vaaro Reo Taisi sirova vearovira utuparo ⁸ Iu ita, uvare voea-evoea oea ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira vo rasio-ia, evoea oea viapau oiso uvuipaaveira ra Pauto roru piepaive ora voea-ia.

⁹ * Vo osa visii viapau oiso purapataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaaro. Ari visii Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupataveira, vo osa oisi oiraopape rutu oiso, Tugoropato Uraurato visii sopaaro-ia toupereveira. Oiraopavira rutu ro iava oirato ira-ia viapau oiso toupereve Tugoropato Uraurato ro Jisas reraaro, uva rera-a eera oirato viapau oiso Krai reraaro-a. ¹⁰ * Visii iava varaura taru kopiipere, uvare vuria vo pitupituaro-a va eva. Ari ita, visiire oiso puraroverea Pauto, "Torevoko vovou irara visii." Eisi osa iava visiipa Oiraopa Tootoo vatereveira Tugoropato Uraurato, vo rara Krai visii sopaaro-ia toupereve. ¹¹ Oire vosa rera iava Urauratoarope visii sopaura-ia, uva va iava Pauto visii tapo vorevira tootoo pierereveira kopii iava vo Tugoropato Uraurato iavirava, oiso rutu osa Jisas tootoo pierereve.

Uvui Iraopaviei Ra Airerei Vovouvira Toupere

¹² Araoko irara oaa. Opeita Pauto vo ruipaaro vatavata irapata ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupaaro. ¹³ * Vosa oisi oiso piepaaro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata, ra kopii ovoitavereira taru. Ari vosa Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii vo ruiparoaro kopii pieta, oire uva uvuipatai ra Tootoo Ovoi rutu oupatavereira. ¹⁴ Ari voea oea Tugoropato Uraurato vo tavitavioaro sirova vearovira utupaave, oea-a evoea Pauto ovii iraraaro. ¹⁵ * Pauto visiipa Tugoropato vaterevora.

Uva viapau oiso visii pierereveira ra akuku-vira rera raga kopata rera raga uriri ragapaaro. Viapau. Uvare Tugoropato Uraurato vigei sopaura-ia toupereveira. Oa vituaro iava oiso toupereveira, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Ora vao vo osa tapo raga vo goruaro-ia oiso rera raga purapavioveira, "Aite, aite." ¹⁶ Uva ro-ia Tugoropato Uraurato ira vigei reraaro tapo uraurato ora takuvuparoveira. Ra va iava kataivira raga rera tapo oiso purapavioveira, "Vigei-a vao-ia Pauto ovii iraraaro." ¹⁷ * Oire uva oisi-a eisi osa toupereveira oiso, Vigei-a rera ovii iraraaro. Oa iava varao vearovira vaterevora ouperea, oara orirupareveira voeaopa rera voeaaro. Oiraopavira rutu viapau oiso varao raga-a vearovira, ari oaravu rutu tapo-a varao oara orirupareveira Krai-pa. Aue iava uvare varao tavakaara vo siraaro kaepereveira oiso osa Krai vo siraaro rutu kaereveira. Eisi osa iava uvuipaviei ra varao tapo oupereveira oia peira vo Pauto ruvara-ia Krai vararaaro.

Vigeipa Vearoa Toupereveira Keraria Vore Utupata

¹⁸ * Vo siitokaro oara kaepereveira vo rasio-ia akukuvara raga. Ari ita, vosa varei uvui ragapaaro vare akeke ragapereveira vao tapo rorua oa peira vore utupau, oire uva viapau oiso uvuipavioveira osa ra oisi varei piepape. Eake iava? Uvare vigei roru piepareveira rera vaaro-ia vae vovou rutu oa peira rera ruvara-ia Pauto. Ororua eva riroa rutu, oa vo siitokaro vaaro-ia putepaveira rutu. ¹⁹ Aue vituaro iava uvare vara rutu varao oara purareveira Pauto voraro rutu, oara vo vokiore vagevagepaaro rutu toupereveira oiso ra pou piro vo vokie, ovokia-ia Pauto rera ovii iraraaro kareke pierereveira orekerovu rutu osireiara-ia. ²⁰⁻²¹ * Oire uva vara rutu-a varao oara purareveira oara rutu erupereveira. Ari viapau oiso vara vaaro-a. Viapau. Uvare vo rovoa-ia vuria vo pitupituaro rovovira rutu kareke rovoepa. Oa-a vao oa vituaro iava vara rutu iava vasereveira Pauto, oiso ra oisi ragavira piepaive opesi ovoipaaro. Uva toupereveira vara rutu evara toupereveira vo vokiore tuepaaro oa-ia vara rutu eruara vo pitupituaro opesi ovoipereveira. Ovokia-ia vigei kareke pierereveira Pauto. Evo vokie raga ita oa-ia vara rutu ora tavariopereveira airepara karekeoro ita. Ari ita, vigei rutu tapo ita osa raga ita eisi pieperea, oa iava varao oara purareveira Pauto oara vigei tapo roruvereira.

* 8:9: 1 Ko 3:16; Ga 4:6   * 8:10: Ga 2:20; Ef 3:17   * 8:13: Ga 6:8; Kl 3:5   * 8:15: 2 Ti 1:7; Hi 2:15   * 8:17: Ga 4:7; 2 Ti 2:12; 1 Pi 4:13   * 8:18: 2 Ko 4:17; Kl 3:4; 1 Pi 5:1   * 8:20-21: Ap 3:21; Ro 6:21

²² Vara rutu varao oara-ia taraipavioveira oara purapaoro rovoroepa voari tuariri. Oa iava vo vokio rekasierao vara, oara riroa tavaka vo siraoaro kaepaiveira, oiso rorovira osa riakova o iria kakaetoava upiapaoro rera kavausa auepaoro gaupaeve. ²³ Uva viapau varao raga oara purareva, oara oisi eisi piepaiveira. Viapau. Easi vigei tapo oirara. Vigoa vovouisiro iava koikoipapeira giigiiraupaoro. Vigoa-ia toupaveira ro Tugoropato Uraurato, ro-ia rovopatoa rutu vatevatea vovouto Pauto, ira vatereva vigeipa. Oiraopavira rutu, uvare gaupaoro tuepavioveira vo vokiore oa-ia vigeire oiso puraroverea Pauto, "Ragai ovii iraraaro visii." Oa eva vituaro iava airepavira ora tavariovoverea. ²⁴ Pauto vigei ora rerapa vorevira vorerevrea, uvare rerare tuepaoro raripavioveira rera oirao piepaoro rutu. Oire uva eake-a vo reo vao porearo, raria? Oreoa porearo-a vao-ia oiso toupaveira, Tuepata varaore oara visiipa tovira karekeperea. Ari ita, vo osa ro ira iare oisi orekevu karekepe, oire ra viapau oiso vovouparo raripaoro ita, "Oa ouavere tou visivi." Viapau, eva ita oa rerapa kareke ovoierao. ²⁵ Ari vosa viapau va keke ovoireve, oire ra va iava toko asavira rutu tueparo.

²⁶ * Oire uva oisi-a eisi osa vituaro iava Tugoropato Uraurato urioparoveira vigei tauvapasa vao raverave vovou irara. Ira vigei tauvapaoro Pautoa-re variriparoveira vigeipa, vo rera viapau taraipavio oiso, Apeisi ragavira uvuipaviei ra oiraopa variri purapape. Vo varirio oa purapaveira Pautoa iare oa-ia koikoipaoro, viapau oiso irai oiratoa vai taraiparoveira va-ia aviavipasa. Oiso osa piepareveira Tugoropato Uraurato. ²⁷ Oiraopavira rutu Pautoa raga taraiparoi vigei iava sopaura-ia, ora vao-ia tapo taraiparoveira Tugoropato Uraurato vo koikoiaro vova vigei sopaaro-ia. Uvare Pauto vo ruipaoro sirova utuparoveira rera ro Tugoropato Uraurato vigeipa variripaoro.

²⁸ Uva vara rutu-ia varao vearovira taraipavioveira oara vigei-ia karekepapeira, oara rutu ovoiaro-a vao-ia vearoo. Oa vituaro oiso toupaveira, vosa Pautoa-pa siraopavio vigei vao vigoa reesireva ora rera vo ruipaaro-ia. Oire uva eagara, oara-a evara oara rutu porerevrea Pauto vigeipa vearoo puraoro. ²⁹ Vigei rutu ropo rovorevoiva, vigei reesireva ora rerapa oiso ra oiso rutu toupape osa rera Oviitoaaro Jisas Kraisi. Oire ra Jisas oiso toupaveve vigei avaiotoaaro, vigei

vao rera araoko iraraaro rutu. ³⁰ * Uva Pauto vigei reeresireva katakataivira vigoa roporopo rovopaoro. Uva vigeire keera rovoroiva, oiso puraroepa vigeire, "Torevoko vovou irara visii." Oa iava vearovira vatevatevira rera vaaro iava keraria.

Pauto Vaaro Siraoa Oa Viapau Uvuipai Ra Opesipe Vigei Iava

³¹ Vara rutu-ia tarai ovoiviepa evara. Uva aa vo reo rutu-a vao oa epao tovira oa purapere rara? Vosa Pauto vigei tapo ora takuvuro vigei virivioro, uva uvuipaviei ra voeaore oea vigeiva ora keripaaveira oiso puravio, "Eagara, visiipe." ³² * Viapau oiso iirukoto-a Pauto ora rera Oviitoaaro raga-ia kavikovira vovoupaoro. Viapau. Ira akukuvira rutu vovou eakavira paaroreva ro-ia Jisas vigeipa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira rera piereva osa tapo orekerovu rutu iava paaroverea akukuvira vigeipa. ³³ Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiparoi ra vigeire vao Pauto ovii iraraaro oiso puraro, "Vuri irara-a visii?" Oire viapau oiso irai epao. Eake iava? Uvare rera raga Pauto ira vigeire oiso puraroepa, "Vearo irara-a visii torevoko irara." ³⁴ * Ari ita, viapau rutu uvuipai oea oiso ra oisi vigeire purapaave oiso-ia. Aue vituaro iava oiso-ia uvare Kraisi Jisas kopii rovoroiva, vorevira rera ita tore piereva. Oa iava oira-papa varataaro-ia vao Pauto torepaveira. Uva vao toupao Pauto arepareveira vo vigei tauvapasa.

³⁵ Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai epao ira uvuiparoi ra vigei iava Kraisi vo siraoaro tokoreve. Ari ita, otavakarovu rutu karekepapeira vigei-ia oiso-ia, tavaka vovou-a vao, ari tou taraapa vovou-a vao, ari kasipupa vovou-a vao-ia vigeire uvare vigei-a Kraisi voeaaro, ari ogoe vuuta vao, ora apotapa vuuta vao, ari ora upopa vo vuutaaro-a vao, ora vao-ia kopii. Oire uva aa vao-a vao vara iava evara oa uvuipai ra Kraisi vo siraoaro tokove vigei iava? Viapau rutu oiso oaei. ³⁶ * Oara iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Vokiara rutu-ia igeipa tutuu piepapeira kopii, uvare vii voeaaro-a igei. Igoa oiso rutu piepaiveira osa sipsip kare, okarea upopasa auepaaveira.'

³⁷ Oiraopavira uvare siraoa vo vavataaro kaepaveira. Uva viapau oiso oaei ra vigei-ia putepaive. Oa iava uvuipaviei ra va-ia roru iraopape va kaepaoro, uvare vo roru vituaro-a vao-ia, Jisas vo siraoaro vigeipa. ³⁸ * Oiraopavira rutu va-ia tarai iraoparai oiso-ia, Easi viapau oiso oaei oa uvuipai

* 8:26: Mt 20:22; Ef 6:18

* 8:30: Ef 1:5, 11; Ro 9:24

* 8:32: Jo 3:16; Ro 5:8

* 8:34: Kl 3:1; Hi 1:3, 7:25, 9:24

* 8:36: Sam 44:22; 2 Ko 4:11

* 8:38: Ef 1:21; 1 Pi 3:22

ra vao Jisas vo siraoaro tokove vova vigei-ia oiso-ia, kopiiarei ora tootooa oarea tapo viapau oiso uvuipai, ora purapupapa irara ensel, ora voeao oea orekerovu rutupa reipaaveira oea rutu vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oarai vo vokia-ia ora varao oara epao vore utupaua,³⁹ ora varao rutu orekerovu oara peira vuvuiua-ia, ora varao rutu orekerovu oara vo rasitua-ia toupaveira. Oara rutu evara viapau rutu oiso uvuipai. Viapau oiso oarai epao varao rutu iava evara oara puraveira Pauto oara iava oarai uvuipai oiso ra vigei tokove vova Pauto vo siraoaro-ia, vo sirao-ia vigeipa o-ia vituparoveira Krai Jisas vigeipa ro vigei Turaroaro.

9

Pol Siraoroepa Jiu-pa Irarapa Voeao Oea Reesireva Pauto Ora Rerapa

¹ * Ragai-a Krai reraaro uva viapau oiso kuuvuparai. Ro Tugoropato Uraurato ira ragai sopaaro tokipareveira. Uva voa toupaooro ragai tapo katai reo rutu purapevoi. Oa iava oiso puraparai, Viapau oiso kuuvuparai oiso purapaoro. ² Riroa rutu siraoa oa ragai-ia toupaveira ragai iava vovuisi vavata pie irapaoro vokiara rutu-ia. ³ Uvare voeavioere sara irara oaa rugorugoo iraparaveira Jiu. Voeao katai revasi rutu ragai tapo, oevia isivaaepa Jisas-re. Uva va voriaro ouivera ora voeapa rara. Oa iava oiso vovou iraparai ra voea vo voriaro vao vuri vori oua voea vo tavukiaro ouoro. Eagara, vosa ragaire Krai oiso puravoreva, “Vurito vii,” voea arova oisi ragai vaisioro. Uvare rirovira rutu voeapa sirao iraparai. ⁴ Aue iava uvare Pauto voeao raga Jiu-pa irara roro pierera ora rerapa voea oiso vaisioro, Ragai ovii iraraaro. Oa iava voea iava oearovupa kerariaro iava paaroroepa. Oa iava Pauto voea tapo reo ovoiro puraveira vao tapo Reo Taisi oa rigatoreva Moses. Ora tapo vaore oiso ra oiraopavira Pauto-ia vuurapa vaisi purapaive. Uva va isivaaro iava Pauto voeapa reo ravaa puraveira oiso, “Utupavira taru visii oriruavere rutu ora ragai ruvara-ia.” ⁵ * Voeari turaro irara reipa irara Pauto voeaaro, voeao aao iraraaro oea-a voeao Jiu-pa irara vo vokia-ia. Oire uva Krai-a voea saratoaaro vo osa oisoo tootoovira toopareve vo rasio-ia. Uva Pauto ira turaroparoveira orekerovu rutupa. Ira-ia uvuipaviei ra vuurapa vaisi purapape opesi asavira rutu. Eva ovoieiri oiraopa.

Pauto Oirara Rutu Reesireva Ora Rerapa

⁶ * Iu ita, reo ovoiro puraveira Pauto voeapa Jiu-pa irara. Uva viapau va sirova vara rutu ouiva oara-ia voeapa reo ovoiro puraveira. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai? Viapau. Uvare oearovuei voea iava Jiu voeao oea viapau roporeva Pauto voea iava. ⁷ Oisi ragavira eisi osa voeaoere Ebrahim ovii iraraaro, viapau oiso voea ruture oiso puraroepa Pauto, “Visii rutu-a vao-ia ragai voeaaro.” Viapau. Easi eera oiso puraroepa Ebrahim ragare “Ro Aisak vii oviitoaoro kikooto, ira ovii iraraaro raga oiso karekeave vii iavapa irara. Vo osa voeao viapau, avaioto ovii iraraaro.” ⁸ Oreoa porearo vituaro oiso toupavoi, Viapau oiso Ebrahim ovii iraraaro rutu oiso toupaveira, Pauto voeaaro. Voeao oea varaua vo ruipaaro-ia puraa viropa. Ari voeao raga oea Ebrahim-re aiteaepa vo osa voea-ia Pauto vo reoaro vao reo ovoiro oiraopiereva. ⁹ * Uva oiso Reo Ovoi-ia Ebrahim tavireva Pauto, vao oa-ia oiso puraroepa, “Vo osa vuuta-a vao torevokovira pou piro, oire ra vovevira vorera. Oa iava vii vatuavaaro Sera kakaeto kavauevere.”

¹⁰ * Uva tovira reoreoparai va iava vao oiso osa Aisak riroroiva, vatuava oueva Rebeka. Oa iava tavara kakaerei kavaveva. ¹¹⁻¹² * Oire vosa kovua raga-ia kavau asavira tousiva vo vuria pura asavira ora veaoro, uva Pauto Rebeka tavireva vaiterei iava oiso, “Kikooto ro avaiotoapa reiparavere.” Uva oisi ragavira pierera Pauto vo rera vo vovouaro oiraopiesa oiso. Oire uva vaiterei-ia touva vo reesirei vo rovoa-ia. Uvare viapau oiso vaiterei vo pitupituroaro-a, oara sirova oisi vaiterei reesireva. Ari rera raga Pauto vo ruipaaro-a, oa-ia oisi vaiterei pierera. ¹³ Iu, osa Tugoropa Vuku purapapeira oiso, ‘Pauto oiso puraroepa, Jekop-a ro, irapa ruipaparaveira ropa Iso reasipaoro rutu.’

¹⁴ Oire uva apeisi ragavira? Pauto akerukavira oiso vo reo puraveira, eke? E apeisi-a? Viapau torevokotoa rera Pauto, eke? ¹⁵ * Ari ita, Pauto oiso puraroepa Moses-re,

‘Ragai oiso oirara piepaaveira ragai vo vovouaro sirova utupaoro. Oearovupa voea iava siraparaveira.’

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto vo siraoaro oupapeira. Vao osiraoa vituaro oiso toupaveira, Viapau oiso vigei vo kovoaro-a ora viapau oiso vigei vo ruipaaro-a oisi piepasa, ari rera raga vo

* 9:1: 2 Ko 1:23, 11:10   * 9:5: Kl 1:16-19; Jo 1:1   * 9:6: Nam 23:19   * 9:9: Jen 18:10   * 9:10: Jen 25:21
* 9:11-12: Jen 25:23   * 9:15: Eks 33:19   * 9:17: Eks 9:16

vovouaro-a. Oa sirova oisi piepapeira. ¹⁷ ✧ Oire uva Fero-a ro-ia ira-ia ovoovoa toupaveira vao oa-ia Pauto rerare oiso puraroepa, 'Ragai vii turaro piepaavoi. Oa iava orekerovu kareke pieavere vii-ia. Oire ra vara kekepaoro ragai vo goruaro taraipaave. Ora aue tapo ragai vaiiario viripaivere vo rasiroa rutu-ia.' ¹⁸ Uva vo ovoovoa-ia uvuipaviei ra vearovira taraipavio oiso, Ora rera vo ruipaoro sirova utupaoro oearovu ragapa siraoparoveira oearovu riro kaureo piepaoro ritakovira rutu.

Pauto Vaaro Iava Siraora Ora Rera Vaaro Kasipua

¹⁹ ✧ Oire uva Pauto oirara rutu oiso piepareveira ora rera vo vovouaro raga sirova utupaoro. Uva va-a vao oa iava irai vai pasi visii iava ragaire oiso purarovere, "Vosa eisi piepareve Pauto, oire uva iroutoa vai uvuiparoi ra Pauto vo vovouaro gasireve? Uva apeisi ragavira iava Pauto uvuipa ra iraire oiso puraro, Vurito-a vii?" ²⁰ ✧ Ari iroutoa vai-a vii vova rasito, viigoa uvuipau ra eisi purau Pauto tovipaoro? Uva o-ia pitokava viapau oiso uvuipai ra toreoro oiso puraro rera ira oira purareve, "Eakere oiso ragai pieparivoi?" ²¹ Oiraopavira rutu, ro-ia ira pitokarirei purasa aueparo oiso iriavu oira-ia veaopara gurupareve, ari iriavu o iria-ia vuriara rogaraara vikipareve. Uva eisi piepaoro oisoa rera raga vo ruipaoro sirova utuparo.

²² Oire uva apeisi ragavira Pauto toupaveira? Ira voeare kasipu iraoparoveira oearoa vuri pitupituro purapaveira. Ra oiso vovouparo ra voea opesi pierave ora rera vo goruaro rutu karekeoro voea-ia. Osa viapau oisi voea piepareve vagevagevira. ²³ Iu ita, oiso piepareveira voeare oepa siraoparoveira. Oiso ra voea-ia keraria vituaro rera vaoro karekereve. Uva voea-a vigei raga ita. Vigoa vatatopo piepareveira rera varaaro veaopara oupasa vo rera vaoro-ia keraria. ²⁴ Uvare vigei ruture keeraroepa ora rera iare. Iu, uvare oevu-a vigei iava Jiu, ovusa oevuvu-a voeao voea raga iava ratau tou irara. ²⁵ ✧ Oiso osa puraparoepa vo Pauto rigato oa purareva Hosea vo Tugoropa Vuku voeao iava ratau tou irara,

'Voeao oea oiso viapau toupaveira ragai voeaaro, oea vaisiaverea oiso, Evoea ragai voeaaro rutu. Ora voeao oea vo sara sovara-ia toupaveira oepa viapau siraopara, evoea-a oearo

oiso puraraverea, Visiipa tapo sirao iraoparaveira. ²⁶ ✧ Uva vo uva vo tavitavio uvuiva oiso, Viapau oiso ragai voeaaro-a visii, uva evoa raga ita oiso vo vaisio uvuiverea, Ragai ovii iraraaro visii, ragai Pauto Tootoo Ovoi.'

²⁷ ✧ Ora vo reo tapo oa vo Vukuo-ia Tugoropa toupaveira origatoa purareva Aisaia Jiu-pa irara iava. Oa-ia oiso puraroepa, 'Vosa voeao Jiu-pa irara rutu vieiario takuvuaro rutu oiso toupaveira osa rogaraara riroara rutu, oire uva voea iava kataipa irara raga roporoporevere ora rera iare. ²⁸ Vao vituaro iava uvare ikauvira ora goruvira rera ro Turaro Pauto voea varaaro vuriara voriaro vatereverea voeapa.'

²⁹ ✧ Aue iava uvare oiso ragavira Pauto va puraraverea osa Aisaia rovovira voari rutu va rigato rovovera,

'Ro reitua rutu Turaro Pauto. Oire vosa viapau oiso Jiu-pa irara vigeipa siraoroeri ora voeao vigei ovii iraraaro, uva vigei rutu vigoa opesi pie ovoirevori, oiso osa voeao oea Sodom uruirei-ia oisoa toupaveira ora Gomora urui.'

Voeao Isrel-pa Irara Jisasa Vo Tavitavio Viapau Oirao Pieva

³⁰ ✧ Uva apeisi puravio va iava eva? Oiso-ia, voea-ia ratau tou irara oea viapau oiso kasivarivira rutu oisoa kovopave, oire ra va iava oiso toupave, Torevoko vovou irara rutu vo Pauto osireiario-ia. Ari ita, vo osa Pauto oisoa oirao pie irao-pave, eva-oa raga iava Pauto voeare oiso puraroepa, "Torevoko vovou irara rutu visii." ³¹ Vo osa voeao Jiu-pa irara Pauto oea rovovira ropo rovovera ora rera iare, oea-a evoea oisoa taraa ragapave rutu oaravure aue iava Reo Taisi. Oiso ra oisi oai iava oiso karekeave, Torevoko irara rutu vo Pauto osirearo-ia. Vo osa viapau oisi voeapa uvuipave rutu. ³² ✧ E apeisi-a oiso osa vaoro-ia viapau oisoa uvuipape voeapa Jiu? Aue iava uvare ora voea raga ora viriviripasa ora voea ragapa oiso vo kovo pura ragaiva. Osa viapau oiso oirao pie vovou vai puraiva rera-ia Pauto. Oire uva avekeei iria toupaveira o iria-ia koveaepa. Oa iava viapau oiso uvuiaepa oiso ra vo raiva sirova utuave virivaria oupa raiva. ³³ ✧ Uva Tugoropa Vuku oiso tavipapeira o iava aveke ro Jisasa,

'Keketa, o-ia aveke iria tovoavoi vo-ia Saion taere sovara-ia ravaavira. Iria-ia koveavere ora opesi pie ovoiro. Ari

✧ 9:19: Jop 23:13; Dan 4:35 ✧ 9:20: Ais 29:16 ✧ 9:25: Hos 2:23 ✧ 9:26: Hos 1:10 ✧ 9:27: Ais 10:22-23
✧ 9:29: Ais 1:4, 13:19 ✧ 9:30: Ro 10:6; Ga 2:16 ✧ 9:32: 1 Pi 2:6, 8 ✧ 9:33: Ais 28:16

vosa ro ira rera-ia raripaoro rera oirao piepareve rutu, eera-a ira-ia viapau uvuiparoi oiso ra rera iava vasereve.' Mt 21:42; Ro 10:11

10

Voeao Isrel Vata Viapau Oiso Torevoko Pitupitu Sirova Utuaepa Vao Pauto Vaaro

¹ Araoko irara oaa, rirovira rutu rugorugoo iraparaeira voeaoe Jiu-pa irara ragai iavapa irara. Uvare rirovira rutu oiso ruipa iraparaeira ra Pauto voea oureve ora rera iare. Oa-a eva oa iava rirovira rutu Pautoa iare variriparaeira voeapa. ² * Uva vearo reo rutu purapaavo voea iavirava, uvare kasivarivira rutu kovo irapaiveira, oiso ra voea-ia Pauto rorureve. Ari ita, akukupapavira rutu kovo ragapaiveira, uvare viapau oiso soporepaa vroveira ora voea vo kovoroaro vituaro iava. ³ * Viapau rutu oiso taraipaaveira vao iava vo osa Pauto oirara oiso vaisipareira, Torevoko vovou irara. Ora aue tapo vo osa kovo ragapaiveira oisore ra vo vaisio ouive, Igeia vao torevoko irara. Oa-a eva oa vituaro iava viapau oiso ora voea iava vasepaiveira oiso ra Pauto voea torevokoreve. ⁴ * Uva taraipavio rutu oiso Jisas urioroera. Oa iava Reo Taisi vo goruaro opesiera. Oire uva vo vokie-ia oiso toupai, Vosa ro ira rera oirao piepareve rutu, eera-a ira torevoko vovoutoa rutu vo Pauto osireiario-ia.

Pauto Oiso Ruipaparaeira Ra Ora Rera Iare Oirara Rutu Vorereve Voeao Ouoro

⁵ * Moses vo reo rigatoreva Reo Taisi iava oiso-ia, 'Irouto-a ro ira tore ruipaparo vo Pauto osireiario-ia oiso rutu osa torevokoto, ira uvui irapao oiso ra varao rutu sirova uturo oara epao Reo Taisi sovara-ia. Uva oisi eisi piepaoro Tootoo Ovoi oureve.'

⁶ Ari oreovu raga vao oa toupaveira va iava vao oirao piea Pautoa-ia oiso, 'Opeita ora viire oiso purau, Irouto ro ira vuvuiua iare iparoverea?'

[oiso ra voava Krai vara pierere]. ⁷ * Ora 'Opeita oiso tapo ora viire purau, Irouto-a ro ira rasito sovara-ia rokoreveea?'

[oire ra voava Krai ipa pierere voveira kopiiia iava]. ⁸ * Uva eake rutu-a oare purapapeira Pauto vo rearo vaore torevoko vovou? Oreoa vao oiso purapapeira,

'Vo reo-ia vao iava torevoko vovou viapau oiso tarataraapa vare taraapasa. Oreoa-ia reoreopaiveira ora vii gisipoaro iava. Ora vo reo oirao piepariveira vo ora vii vovouaro-ia.'

Oreoa vao oa iava voviri visii tavitavi rovoavora oiso puraoro, "Oiso toupatavere Krai oirao piepaoro." ⁹ Vo rara oiso purapata ora visii gisipoaro iava, "Jisas ragai Turaroaro." Vo rara tapo ora visii vovouaro-ia vao oirao piepata rutu oiso osa Pauto Jisas voveira tore pierere kopiiia iava. Oire eva-a oa iava uvuiparoi ra visii vorereve voveira ora rerapa visii virivario. ¹⁰ Oa vituaro-a vao-ia oiso-ia, Vosa Pauto oirao piepape vo ora vigei vovouaro-ia, oire ra va iava vigei vaisireve oiso puraoro, Torevoko vovou irara visii. Ora vo rara oiso purapavio, "Jisas vigei Turaroaro." Oire ra va iava ora rerapa vigei voveira vorereve ita.

¹¹ * Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

'Ro ira rera oirao piepareve, oire uva rera-a eera ira iava viapau uvuiparoi ra rera iava vasereve.'

¹² * Uva vo reo-a vao-ia oa oiraopapeira rutu voea rutupa oirara, voeao Jiu-pa irara, ora voeao ratau tou irara, uvare katai irara rutu-a vo Pauto osireiario-ia. Ro Pauto vigei rutu reraaro Turaro. Oire vosa irouto-a ro ira Pautoa iare variriparo, eera-a irapa uvuiparoi ra veorapara paorapave Pauto rera tauvapasa vara-ia. ¹³ * Uva oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Ro ira variriparo vore Turaro akepaoro auere tauva, eera-a ira vorereve ora rerapa rera virivario.'

¹⁴ Vosa viapau Pauto oirao pie rovopaive, oire ra apeisi ragavira rera Pauto akeive tauvaare? Ora vosa rera iava vo siposipo viapau uvu rovopaive, oire ra apeisi ragavira ita rera oirao pieve? Ora vosa viapau siposipopa irara vai toupave voeapa siposipopasa rera iava, oire ra apeisi ragavira uvuipaave ra rera iava vo siposipo uvupaive? ¹⁵ Ora vosa viapau irai toupaveve siposipopa irara vai arupasa, oire ra apeisi ragavira vo siposipo vao kosipa piro voraro rutu viripasa? Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Vosa oevu vigei iare poua viro Veoro Sipoipo iava vigeipa siposiposa, osa-a oiso osa veorapapeira rutu.'

Isrel-pa Irara Isivapaaveira Va Vao Veoro Sipoipo Uvu Arapa

¹⁶ * Uva oearovu isivapaaveira rutu va vao Veoro Sipoipo uvu arapa. Oa iava vao-ia Aisaia oiso vo reo rigatoreva,

'Turaro, kataipa iraravi raga ragai vo reoro uvupaiveira vo reo oirao piepaoro. Vo osa oearovu reasi-paave.'

* 10:2: Ap 21:20 * 10:3: Ro 1:17; Fl 3:9 * 10:4: Ga 3:24; Ro 7:1-4 * 10:5: Nie 9:29; Esi 20:11, 13, 21 * 10:7: Hi 13:20 * 10:8: Diu 30:14 * 10:11: Ais 28:16 * 10:12: Ro 3:22 * 10:13: Joe 2:32 * 10:16:

¹⁷ Oire taraipavioveira vao-ia Kraiss iava vo tavitavi oiso osa oearovu voari tuariri vigei tavi rovoiva. Oire uva vo tavitavia eva oa vituaro-a vao-ia, oa iava Pauto oirao piepapeira.

¹⁸ * Uva visii akepaavoi oiso, E Jiu vi-apau vo tavitavi iava vao uvuiva? Ari oiraopavira oa iava vao-ia uvuiva, uvare Pauto vo reoaro oiso purapapeira, 'Ari ita, siposipopa irara vo siposipoaro gurukoaro voraro rutu rasitua-ia viriva. Oreoa vao-ia voraro rutu avaepa rasito rutu rekasiaro-ia.'

¹⁹ * Uva oiso tapo vovevira ita visii akepaavoi oiso, E apeisi-a? Aviavipai vo reo voveopa Jiu, eke? Ari! Uvare Moses oiso vo rigato purareva va iava vao,

'Viapau oiso ragai vo reoaro outava, eva oa iava voveopa ratau tou irara tavitaviravere. Eva-a oa vituaro iava oiso ragavira aveavepataverea. Uva vovea voveo-ia ratau tou irara sopaipa irara voveare kasipu iraopata, vo osa Vearo Siposipo uvu rovopaive.'

²⁰ * Ora Aisaia tapo ira goruvira rutu uriri asavira vo reo vao rigatoreva va iava vao-ia,

'Oirara ragai kekeiva voveao oea viapau ragaire oisoa taraapaive. Ora ragai vovea-ia pouira viropa voveao oea viapau oisoa oearoi akepaive ragaire.'

²¹ * Ari ita, Pauto oiso puraroepa voveare Isrel-pa irara,

'Vokiara rutu-ia voveao ouou ragapaaveira ora ragai iare, ovusa ragaire isiva-paave kaureopaoro.'

11

Pauto Siraoparoepa Oearovivupa Isrel-pa Irara

¹ Ragai vo akearo-a vao-ia oa oiso purapai, E Pauto voveare isivaroepea rera voveaaro Jiu? Viapau rutu. Ragai-a vao Pol vovea iava rera, uvare ragai aotooaro-a Ebrahim vovea iava rera. Ora vao tapo ragai vo saraaro oa oiso vaisipaiveira, Bensamin. ² * Oea roporeva voari rovoa rutu-ia Pauto ora rerapa, voveao Jiu-pa irara. Oire uva vo vokie viapau oiso voveare ovauparoi. Oreoa vao oa-ia taraipataveira Tugoropa Vuku-ia toupaveira vao iava osa Ilaia Pauto tavitavipaoro Isrel-pa irara togareva oiso puraoro,

³ 'Turaro, vii voveaaro siposipopa irara upoiva vovea kopii pieoro. Ora vii varaaro tapo eravaoara rigaiva. Uva ragai raga vao-ia ragoa touvira

toupaavoi. Uva ragai tapo uposa ita auepaai.'

⁴ * Uva apeisi ragavira Pauto rera vo reoaro aatoreva? Oiso-ia,

'Viapau oiso vii raga-a. Ari oevu rutu tapo-a erao vatara tuku (7,000) evoea oea viapau ro-ia kuuvuto pauto vuurapa vaisi purapaiveira Bal. Oea-a evoea oea touvira toupavoi ragai voveaaro.'

⁵ Oire uva oisi ragavira-a eisi osa toupavoi katakataipa irara vo vokie-ia voveao rera voveaaro. Voveao oearoa roporoporeva ora rerapa, uvare oisoa voveapa vereopa vovou vatepareve. ⁶ * Oiraopavira rutu oiso osa vao oira roporopopa pitupitu vituaro toupaveira vereopa vovou raga-ia vao rera vaaro. Oa vituaro-a vao-ia oira roporopopa pitupitu viapau oiso toupaveira varao iava vearopa kovoro oara purapaive. Vosa oisi eisi toupavoi, ra viapau oiso Pauto vaaro vereopa vovou oiraopape rutu.

⁷ Oire uva oisi raga toupaveira osa vi-apau vao kekeiva Jiu oare oisoa taraa raga-paive vereopa vovou Pauto vaaro, ovusa voveao raga katakataipa irara, vovea iava oea roporeva Pauto, oea va keke ovooiva. Ovusa oevu vovea iava Jiu oea iava oisoa rugorugooara tuukevira rutu vavagisivira toupave. Oa iava rerare Pauto isivaepa. ⁸ * Oa-a vao oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Pauto vovea vo vovouaro vavagisi piepaoro rovoroepea voari tuariri rovoa-ia. Oa iava vo rutu rekasi-aeroa vo vokie-ia oisi raga piepaoro. Uva va-a eva oa iava viapau oiso uvuipaai ra oiraopara kekepaoro vara eveipaive, ora varao tapo oiraopara reoro oisi raga ita viapau eveipaoro vara uvupaive.'

⁹ * Devit tapo oiso puraroepa vo rigato-ia oa purareva,

'Ari ita, oisoa aioara tapo vearopara purapaive oiso keapaoro, Varao iava igei-ia rorupareveira Pauto. Vo osa vara rutu-a evara akukuara raga. Oara-ia ora vovea vo vovouaro raga-ia oisoa viripato purapaive rera-ia ora voveare kuvorava purapasa. Oire uva oisi-a oiso osa vara purapaoro ora vovea-ia rikui-ia koveaepa voo ara kopii pie ovoioero. ¹⁰ Vearopai vosa vovea iava osireiara voririkeepa, oa iava viapau uvuipaepa ra oaravu eveiive. Ora vearopai tapo vo uvare vosa pukoa viropa riro vavatapara keapaoro tavaka vovouoro.'

* **10:18:** Sam 19:4   * **10:19:** Diu 32:21   * **10:20:** Ais 65:1; Ro 9:30   * **10:21:** Ais 65:2   * **11:2:** Sam 94:19; 1 Kin 19:10   * **11:4:** 1 Kin 19:18   * **11:6:** Ro 4:4   * **11:8:** Ais 29:10; Diu 29:4   * **11:9:** Sam 69:22-23

* **11:11:** Ap 13:46; Ro 10:19

Oearovu Oirara Oureva Ora Rerare Vorevira Pauto

¹¹ ✱ Oire visii akepaavoi oiso-ia, E Jiu kove ovoiaepa koveoro, eke? Viapau rutu. Easi evoea vorevira toreaverea. Ari ita, uvare koveaepa voea vo pitupituroaro-ia varao vuriara, evara oara kekeoro Pauto voea arova voeao Jiu ora poreroepa voeao iare ratau tou irara, ora rera iare voeao ousa. Oire uva rera vo siraoaro voeaopa ratau tou irara, oa kekeoro voeao Jiu rerapa vorevira ruipapaaverea, oiso ra voeapa ita vorevira siraoaro ita utupavira. ¹² ✱ Uva oisi ragavira oiso pieivoiva Jiu, Pauto oearovu rutu vatereva rera vo rearo voraro rutu vo rasio-ia. Ari ita, uvare voea vaoro Jiu oirao piea rera-ia oisoa potepaive, oa-ia oearovu rutu vo rasio iava uvuipaai ra rera goruvira rutu oirao piepaive. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu vearoara ouiva, vo osa Jiu vuriara puraiva. Uva vara-a evara oara-ia pute pieara vearopara rutu ouiverea voearei rutu takuvuaro, vo rara Jiu vorevira ora poreave rera iare Pauto.

Voeao Ratau Tou Irara Oea Jiu Vo Tavukiaro Ouiverea Rara

¹³ Visiire ratau tou irara reoreoparai, uvare ragai-a Krais-pa kovopato visiipa. Oire uva viapau oiso ariiparai vo kovova vao-ia reia rutu oa purapaavoi visiipa. ¹⁴ Oiraopavira rutu, reia rutu vao-ia kovoa. Vosa oisi ragavira rugorugooapaeri voeao Jiu, ra vaopa Pauto vo kovoaro ruipapaave vai pasi. Oa iava vorevira porea virori rera iare Pauto vo utupavira. ¹⁵ Vo osa Jiu-pa irara arova ora poreroepa voeao tapo ratau tou irara ora agiagisa. Ora vo osa voeao tapo Jiu-pa irara oisi raga ita vorevira ora poreave rera tapo vorevira ora agiagisa ita. Vosa oisi ragavira oiso pieive, oire ra oiso rutu roropape voeapa kopiia iava vorevira toreai rera iare Pauto. ¹⁶ ✱ Oire vosa tuariri voeari Ebrahim vase oisoa toupaiive Pauto voeaaro, oea iava voeao-ia vo vokio-ia, oea tapo ita oisi ragavira eisi toupaiivoi. Uvare oiso-ia vosa vo eva vavuruparo vearovira toupaiive, oire ra va iava vo eva raoroaro tapo oisi raga ita vearovira toupaiive.

¹⁷ ✱ Oire oevavu oliv ova oa varuparo uvavu toupaiiveira. Oa iava oraorovu pi-aiva. Uva vo tokoruro iare oraorovu ouiva vo evao iava vegovego ova oavu oliv ova. Oiso ra vo raoro siguvaive vo tokoruro-ia. Ra voa poretepe. Oire uva visii-a vao-ia ratau tou irara visiigoa oiso toupata ova vo evao vegovego ova oliv ova. Visiigoa oiso rutu oureva Pauto ova vo evao vegovego ova vo evao iare, oa vo oisoa toupaiive varuparo paupa ova. Oiso ra voa vorevira

poreteta gorua ouoro tootoosa. Vo goru oa peira Jiu-pa irara tauvapasa. ¹⁸ Oire ra viapau oiso rutu rugorugooapa, Vearo irara rutu-a visii voea-ia putepaoro Jiu, oea oiso tokoa viropa osa vo evao. Viapau. Uvare visii oiso rutu toupataivoi, Raora visii. Iu ita, viapau oiso raora vavuruparapa tootoa vatepaiveira. Viapau. Asi vavurupara-a oara raora vatepaiveira tootoa. Eva oa vituaro iava viapau uvuipatai ra ora rei vaisi pieta.

¹⁹ Oire uva pasi oiso vaio purapatai, "Ari ita, Pauto oea piareva. Oa iava voea vo tavukiaro ouiovrao." ²⁰ ✱ Iu, oiraopa reo vao-ia. Uvare Pauto voea piareva, vo rara reasipaave Pauto oirao pie arapa. Oire vo osa vo tavuki-ia eva toupata, uvare rera oirao piepaiveira, ra opeita vagupaoro ora visii iava riatapata. Viapau. Ari vo ovoovore rugoo iraopaoro uriri iraopatavere. ²¹ Aue vituaro uvare evoea Jiu oiso toupai ova vo evao sipusipuro, oa varuparo toupaiiveira. Oeva iava Pauto voea piareva voea tokooro. Uva apeisi-a vosa visii tapo vao-ia vo evao iava vegovego ova oisi eisi oai vuria vai purata ova evoea Jiu? Oire ra viapau oisi oai iava Pauto visii tapo tokoreve visii piaoro, eke?

²² Keketa! Oiso osa ragavira Pauto vo pitupituroo purapaveira oiso, oearovupa siraoparoveira oearovupa kasipupaoro. Oire ra ora voea vo vovouroaro-ia vuri vovouro vorevira voea viro piepareve. Uva oisi ragavira-a eisi osa voeao Jiu ora voea-ia viroaera uvare voea tokorevora. Vo osa visii ragapa riroa rutu siraoa rera vaoro karekereva, vo uvare touvira rutu Krais oirao piepaiveira. Ari vosa visii tapo viapau oisi piepata, oire ra oisi ita visii tapo tokoreve ora rera iava. ²³ ✱ Voeao Jiu oea Pautoa-ia oirao piea kavu rovoiva. Osa iava voea tovoreverea Pauto vo ora voea vo tavukiaro-ia, vo rara rera vorevira oirao pieve ita. Uva Pauto uvuiparoveira rutu oisi piepasa eisi. ²⁴ Visii ratau tou irara visiigoa oiso rutu toupataiveira ova vo raoro vo evao iava, vegovego ova. Oire vosa visii oureva Pauto vova vegovego ova vo evao iare oa eva varuparo toupaiiveira paupa ova, oire uva oisi-a eisi osa ragavira apopoipapeira rutu. Eake iava? Uvare viapau oisi eisi oearoi piepaiveira. Ari ita, vosa Pauto voeao raga vorevira Jiu siguvareve vo eva-ia, oire ra voeapa avekatape rutu oisi oiso.

Pauto Vo Siraoaro Oirara Rutupa

²⁵ ✱ Araoko irara oaa, oiso ruipaparai ra vao-ia taraita vatau reo. Ra va-ia taraioaro viapau oiso ra ora visii vaisiario

✱ 11:12: Ro 11:25 ✱ 11:16: Lev 23:10 ✱ 11:17: Jer 11:17; Ap 2:39 ✱ 11:20: Ro 12:16; 2 Ko 1:24 ✱ 11:23: 2 Ko 3:16 ✱ 11:25: 1 Ko 2:7-10; Ef 3:3-5

rei piepata oiso purapaoro, Igei-a vao riro tarai irara. Oreoa vao-ia oiso toupai, Oearovu voea iava voeao-ia Jiu viapau oiso vokiara vai rutu-ia kaureopaaveira Pauto vo vovouarova. Osa piepaoro vo rutu rekasisa poua viroverea, uva uvuiperea ratau tou irara vo vieiario, voea raga oea Pauto oirao piepaiveira rutu. ²⁶ * Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava Pauto voea rutu ourevereia Jiu-pa irara ora rerapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Travu vova Saion uruia ira urioroverea visii kae piepasa, vo rara voea iava oirara vuri vovouro vera ovoipareve voeao Jekop vo saraaro iava voea. ²⁷ * Osa va-a vao oa puraoro vao Reo Ovoi oiraopavira rutu kareke pieaverea. Vao oa puraava tuariri rutu voea tapo Jiu-pa irara aao iraraaro.'

²⁸ Oire vo osa Jiu-pa irara Vearo Sipsipore isivaaepa, oa iava oiso rutu karekeaepa, Pautoa-va ora keripa irara. Uva va vituaro-a eva oa iava uvuipatai visii vao-ia ratau tou irara ra va iava Kraisi oirao piepata. Ari ita, vo osa voari rutu Jiu-pa irara ropo roverevoiva ora rerapa, voea tapo reo ovoi purareva voeari tuariripa irara. Uva oearo rugorugooapaoro voeopa siraoparoveira vo vokio iavapa irara Jiu. ²⁹ * Uvare viapau rutu rera vo rugorugooaro tavariopaveira. Ari ita, vosa katai vovou raga purareve, oire ra oearovu roporoporeve voea iava voea viraakosa. Uva oisi-a eisi taru osa vo vovou purarevereia rara.

³⁰⁻³¹ Ari ita, visii vao-ia ratau tou irara oisoa reasipata Pauto vo reoaro uvu arapa. Uva vo vokio Pauto visiipa siraoroerao, uvare vo tavukio-ia Jiu-pa irara vaaro toupatavoi, voea oea isivaaepa rerare. Oiraopavira vo vokio-ia viapau oiso riro irara vai Jiu-pa irara vai Pauto-ia oirao piepaivoi rutu. Ari voea rutupa siraoroverea vo utupaua. Visiipa siraoroerao Pauto, eisi osa ragavira ita voeapa siraoroverea Jiu. ³² * Oa vituaro vao-ia osa Pauto oirara rutu iava vasereva, oiso ra ora voea vo ruipaaro raga-ia vuri pitupituro purapaive. Ra va iava voea rutupa siraoro akukuvira rutu vo utupaua.

Uvuipaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

³³ * Oiraopavira Pauto orekerovu rutu paaropareveira vigeipa varao iava rera varaaoro. Ora rera vaaro rugorugooa

riropapeira rutu, uvare orekerovu rutu-ia tarai iraoparoveira. Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiparoveira oiso ra roroiiovira rutu Pauto vo ruipaaro-ia taraiparo? Ora iroutoa vai rutu-a ro ira roroiioverea rutu ora rera vo pitupituro-ia taraiparoveira?

³⁴ * Vo Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Iroutoa ro ira Pauto vo rugorugooaro-ia taraiparoveira? Iroutoa ro ira Pautoa-va rugoo vateparoveira rera vo taraario topa piepaoro rutu? ³⁵ Iroutoa ro ira uvuipa ra oarai vateoro Pautoa-va oiso puraro, Varao tuuoro ragaipa oarai vateri rara?'

³⁶ * Vao vituaro iava uvare Pautoa raga ro ira reoreoroiva, orekerovu rutu karekare-keepa. Varao rutu oara vo toupaveira oara purareva rera raga. Oiso ra vara-ia rera iava vaisia kae piepape. Ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoieii.

12

Vo Toupai Vao Iava Vosa Ora Vigei Iava Varaura-ia Tauopavio Kraisi-pa Voura Vatepaoro Oiso Osa Tauoa

¹ * Araoko irara oaa, vao-ia taraipataveira riroa siraoo Pauto vaaro vigeipa. Oa-a vao oa iava goruvira rutu visii akepaavoi oiso ra ora visii iava varaaoro oavisii rutu vateta, ora sopaura oavisii rutu Pautoa-va. Kasivarivira rutu rerapa kovopata vearo pitupituro purapaoro rera vo vovouaro raga sirova utupaooro. Ra va iava visii-ia rorupareve. Vo osa oisi eisi piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapata rutu oiraopavira. ² * Opeita varao raga-ia rugorugooapa vo rasio-ia touara oearovu vo pitupituroaro sirova utupaooro. Viapau. Ari Pautoa-re rugoopata, eera ira uvuiparoi ra visii vo rugoooro tavariopareve. Ra va iava airepa rugoooro oupata ita, oisore ra vara-ia taraipata oarapa ruipaparo Pauto. Oiso ra vara purapata. Vosa rera vo rugoooro veaoro sirova utupata ora vao tapo vearo pitupitu, oire ra va iava visii-ia rorupareve rutu.

Vo Pitupitu Oa Pura Iraopape Pauto Voeaoro Osireiario-ia

³ Akukuvira rutu Pauto ragai vate ragarevora vao rera vaaro tauvaa, uvare ragai-a rerapa kovopato. Osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita oiso ora visiire rugorugooapaoro oiso purapata, "Igei-a vao reipa irara rutu." Viapau rutu. Ari uvuipatai ra avivikevira rutu ora visiire

* 11:26: Ais 59:20-21 * 11:27: Ais 27:9 * 11:29: Nam 23:19 * 11:32: Ro 3:9; Ga 3:22-23 * 11:33: Ef 3:8; Sam 92:5 * 11:34: Ais 40:13-14; Jop 36:22 * 11:36: 1 Ko 8:6; Hi 2:10; Ro 16:27; Hi 13:21 * 12:1: 2 Ko 10:1-2; Ro 6:13, 16, 19 * 12:2: 1 Pi 1:14; 1 Jo 2:15; Ef 4:23

rugurugoo irapata, rara vao eveipata ora visii-ia oirao pie vovou oa vatevora Pauto visiipa. Vo osa visii vo vovouroaro-ia tarai rovoroiava rutu, uvuivira rutu visii vatevora totoevira oirao pie vovouro. ⁴ * Ari ita, kataiua varaua vigei-ia, osa vara rutu varao toupaveira vigei varaaro-ia oara varaaro kovoara roorookavira toupaveira. ⁵ Eisi osa rutu toupapeira vigei vao-ia oirara vigoa oisi roorookavira rutu toupapeira, vo osa Krai tapo kataivira rutu takuvvira toupape. Oiso osa kataiua varaua vo roorookarova varao toupaveira.

⁶ * Vo osa oisi eisi toupape roorookavira, oa iava viapau vaeavira oaravu vigeipa vatepareveira varao vateveteira vigei tauvapasa. Viapau. Ari katakataivira vigei vatepare. Oire ra vearovira kovopape vara iavirava rera-ia raripaoro. Oiso-ia osa ragavirare vigei reesireva vaore rera vo siposipoaro purapasa oearovupa. Oire vosa oisi vao purapaoro uvui irapaviei ra rera-ia raripavio vearo kovo purapaoro vigei varaaro oirao pie vovouro sirova uvuivira. ⁷ Ora oiso tapo osa iava vigei reesireva oearovu tauvapasa, osa iava eisi uvui irapaviei ra oisi vara purapape voeapa. Ari ita, vosa oisi vigei reesireva oiso ra oearovu tarai piepape tapo, uva uvui irapaviei ra oisi piepape. ⁸ * Ora oisore tapo ra oearovu vovouro varaata piepape, oire uva uvui irapaviei ra oearovu vovouro varaata piepape rutu. Vosa oiso vigei tavireve, ra oearovupa vatepavio varao iava vigei varao moniara, uva oisi-a eisi osa ragavira uvui irapaviei ra voearopa vara-ia paaropavio. Ora vao tapo osa vigei reesireva vaore, oiso ra oearovu tokipape, oire ra oisi kasivarivira rutu vo kovo oisi purapape. Ora ro tapo ira kasivarivira rutu apota irararovi tauvapave, ira-a eera uvui iraparoi ra oisi piepape rorupave rutu.

Oiraopa Pitupitu Purapape Oearovupa Siraopaoro

⁹ Opeita kuuvvira oearovupa sirao ragapata. Ari uvui irapatai ra ora visii iava vovouisiro rutu iava oearovivupa sirapata rutu. Ora vao-ia oiso-ia vuri pitupituro veri irapaoaro vearoo-ia pitu irapata goruvira rutu. ¹⁰ Vigei rutu kataivira rutu tou irapapeira Krai tapo, eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra ora vigeipa sirapavio rutu, oiso rutu osa vigei vavuata. Oire vosa iravu visii iava rera vearoo vai purapave, uva uvuipatai ra rera-ia egapata rorupaoro.

¹¹ Kasivarivira rutu kovo irapata. Oisi piepaoro eisi opeita pokapoka ragapata. Vosa kovo purapata Turaropa, ra oisi va purapaoro goruvira rutu ora visii iava vovouisiro rutu tovo irapata va-ia.

¹² * Visii vao-ia visiigoa Krai-ia rari irapaoaro toupata, osa iava eisi uvui irapatai ra roruvira rutu toupata. Ora goruvira rutu varao tapo-ia tavakaara toupata. Ra variripata vokiara rutu-ia Pautoa-pa.

¹³ * Vosa araoko irara oavisii orekerovupa potepave, oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro iava paaropata voeapa vatepaoro. Ora oiso tapo ra voearopa tavetepa irara ora visii vo keparoaro karupata, ra vao voea tou piepata vearovira.

¹⁴ * Ari ita, uvui irapatai oiso ra Pauto arepata, ra va iava voeao viraakopave oea visii togapaive oreorovu-ia. Oiraopavira rutu oiso uvuipatai ra voeapa vearopara arepata. Viapau oisore-a ra voea vuri piepareve Pauto.

¹⁵ Voea tapo roru irapata oea roruvira toupave. Ora voeao tapo gaupata oea gavira toupave. ¹⁶ Ra vaeavira rutu kovopata ora visii-ia rorupaoro. Opeita oiso ragavira ora visii rugurugoopata, Oearovu visii iava vara pievira toupaveira. Viapau. Avivikevira rutu ora visiipa toupaooro kataivira rutu kovopata vearovio tapo akaipa keke irara. Opeita oiso ora visii purapata, "Igei-a riro tarai irara rutu."

¹⁷ * Oire vosa iravu visii iava vuria vai purave visii-ia, ra viapau oiso rerava ora tuutuukopata. Ora oiso tapo-ia, vosa vearo rugurugoo raga purapata, oa iava viapau uvuiparo irai ra visii vo rugurugoooroaro vaisireve oiso, Vuriara evara. ¹⁸ Opeita potepata vearo rugurugoo purapa arapa. Ari gavaure vovou purapata oearovu tapo tupaoro. ¹⁹ * Araoko irara oaa, opeita oea vuriara purapeiva osa vara aatopasa oiso auepata rugooapo, Ragai auearo va aatosa. Viapau. Oape Pauto vaoro oa taru aatorevere. Oa-a vao-ia vituaro iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

"Ragai raga auearo oara vuriara voriaro vateaverea oirara rutupa. Ragai raga Turaro oara tuaverea taru."

²⁰ Oiraopavira rutu, oiso osa purapapeira Tugoropa Vuku vigeire oiso,

"Vosa irouto oirato ogoeparo viiva ora keripato, oire ra rerapa aioa vateri. Ora vosa uuko regapaparo, ra rera vateri uuko. Ari ita, vosa oisi pierivora

* 12:4: 1 Ko 12:12-14; Ef 4:4, 16   * 12:6: 1 Ko 7:7, 12:4, 10   * 12:8: Mt 6:1-3; 1 Ti 5:17   * 12:12: Hi 10:32, 36
* 12:13: Ro 15:25; Hi 13:2   * 12:14: Mt 5:44; Lu 6:28   * 12:17: Pro 20:22; 2 Ko 8:21   * 12:19: Lev 19:18

rerapa, ora sovero rara rerare kasir-
aope rugooa oiso osa tuituia arioro
rera varaarore vuria rugooro.’

²¹ Ora opeita vuri vovou-ia pitupitu-
aropa vasepata, oiso ra visii-ia puteve rutu
ora rigaoro. Viapau rutu. Oa-ia vao vuri
vovou uvui irapatai ra va-ia pute irapata
rutu vao vearo vovou raga purapaoro.

13

*Uvui Iraopaviei Ra Gavman Reroaro
Toupape*

¹ * Vigei rutu vao-ia uvuipaviei ra gav-
man varaaro reo goruro sirova vearovira
utu irapavio. Vosa viapau Pauto gav-
man vai tovorevori vo-ia, oire ra via-
pau oiso toupaveve irai. Ari ita, Pauto
voeaopa gorua vatepareveira, oiso ra gav-
man vo kovoaro purapaive vigeipa. ² Vosa
iroutoa vai ora kaureoparo gavman tapo,
ira vaova tapo ora kaureoparovere oa
tovoreva Pauto. Oa-a eva vituaro rera
raga ora rerare tavaerovere vo rovirieipa
voki-ia. ³ Uvare oirara veorapa pura-
paiveira, uva viapau oiso uriripaaveira
gavmanpa. Oea raga ita-a evoea oea
vuria purapaiveira. Oire vosa ruipapata
oiso ra gavman tapo toupata rutu uriri
asavira, uva uvuipatai ra vearo pitupituro
rutu purapata. Opitupituro-a evara oaria-
ia uvuiparoi ra vara iava visii vaisiaraaro
kae piepareve. ⁴ Voeao oea gavmanpa
kovopaive oea oiso rutu toupaveira, Pauto
kovopa iraraaro. Oa iava veorapa
karekepapeira rutu visii rutupa. Ari vosa
vuriara purapata, oire ra vara iava rera
asavira uriri irapata. Aue iava uvare
torevokovira rutu visii vorirevere vara-
oia visii varaaro vuriara. Uva oisi eisi
pieoro Pauto vo kasipuaroo oirao pierevere,
voeao-ia oea vuriara purapaiveira. ⁵ * Osa
iava uvui irapatai ra gavman vo reoroaro
sirova vearovira rutu utu irapata. Ari
ita, viapau oiso vao raga-ia, vo osa Pauto
vo kasipuarore rugoopaoro vearovira gav-
man varaaro sirova utupata. Easi vao
rutu tapo-a, vo osa ora visii vo rugooroaro
eveipaoro vara-ia taraipata oiso, Vearo
vovou-a vao-ia.

⁶ Oiso osa vao tapo vearopai osa takis
vatepataveira gavmanpa. Eake iava?
Uvare gavmanpa kovopaooro Pauto vo
kovoaro purapaiveira voeao oea goruvira
gavman vo kovoaro purapai. ⁷ * Oire
ra takis vate irapata voearopa oearoa
visii arepaive oiso, oai gavmanpa, ari oai
kaunselpa. Osa ragavira eisi oiso opeita
iravu ragapa vateoro iravu vo arearo uvu

ragata. Viapau rutu. Asi uvuipatai ra
voea rutupa ora avivike irapata voea vo
areroaro uvupaoro.

*Apeisi Ragavira Uvuipaviei Ra Reo Goru
Sirova Utuvio*

⁸ * Vosa irou irara vigeipa eake kovo
vateive, oire ra ikauvira vo kovo opesi
piepe va puraoro. Ari Pauto okovovu raga
rutu vaterevora vigeipa vao oearovupa
siraopasa. Okovoa-a vao viapau rutu
uvuipai oiso ra va opesi piepe. Ari ita,
uvare oiso toupai vo osa irouto ro ira
oisi vo kovo purapareve vearovira rutu,
eera-a ira Moses vaaro Reo Taisi sirova
vearovira utuparoveira. ⁹ * Uvare Moses
vo rigato puravea oiso-ia, ‘Opeita ora visi-
iva otopata, ora opeita oira upopata, ora
opeita kavirupata, ora opeita riiriipata,’
ora varao tapo oara katakataivira toupave.
Oreoroa rutu varao takuvuaro oiso pu-
rapapeira, “Iravivupa siraopau oiso rutu
osa ora viipa siraopaveira.” ¹⁰ * Vosa
iravivupa siraopata, oire ra viapau oiso
vuria vai purata rera-ia. Vo osa oisi eisi
piepaoro Reo Taisiro rutu rooroakaro-ia
sirova vearovira utupata. Aue iava rara
vo reoro rutu varao takuvuaro-ia vearovira
rutu utupata oearovupa siraopaooro.

*Uvui Iraopaviei Ra Torevokovira
Vokape*

¹¹ * Osa veoropapeira vosa oisi va pu-
rapape vao-ia. Uvare taraipavioveira oiso
Ovoioapa Voki-a vao oa tutuu piepaivoi.
Oire ra opeita tapurisivira toupata uusi
rorovira. Viapau. Ari kaiporivira rutu
toupata, vo rara rera oirao pie rovoera oiso
rugorugooivo, Utupavira rutu voreroverea
igei ousa. Osa oiraopavira rutu-a vo
vokio-ia vorepa voki rera vaaro oa-ia
kareroverea, oapa tutuu pievoi rutu. ¹² *
Rupapa tutuu piei, oa iava aviuua sikeresesa
tutuuvui. Osa iava uvui irapaviei ra varao
kavupe oara purapapeira vo rupa-ia. Vo
osa oisi oarai purapape, oire ra va iava
oirao pie vovou-ia pitupaoro ora vigei raga
ora virivaripavio Pautoa raga-ia raripaoro
vo osa aviavia-ia vokapape. ¹³ Vigei vao-ia
vigoa aviavia-ia toupapeira. Osa iava uvui
irapaviei ra torevoko vovoure purapape
oiso purapaooro, Opeita vureipata spak-
paoro, ora opeita riako vuravurapata, ora
oira otopa pitupitu purapasa. Opeita arii
asavira vuri pitupituro purapata. Opeita
raivaro taraapata oearovure oisore ra voea
upopata voraro voea riiriipaoro. ¹⁴ * Ari
ita, Turaro raga Jisas Krai ira-ia uvuipatai
ra rera arepata rera vo goruarore va-ia ora

* **13:1:** Ta 3:1; 1 Pi 2:13; Jo 19:11; Dan 2:21 * **13:5:** Ekl 8:2; 1 Pi 2:19 * **13:7:** Mt 22:21; Mk 12:17 * **13:8:**
Ga 5:14; Kl 3:14 * **13:9:** Eks 20:13-14 * **13:10:** Mt 22:39-40 * **13:11:** 1 Ko 7:29 * **13:12:** 1 Jo 2:8; 1 Te 5:8
* **13:14:** Ga 3:27; Ef 4:24

virivaripasa vuri vovouro asavira. Oire uva vo goru-a eva oa raga-ia uvuipatai ra kokarapa vovou putepata ora visii iava vo osa visii ou ragapaive vo vovou.

14

Opeita Araoko Irara Oavisii Vo Pitupituro Roviriepata

¹ * Iravu oirato ira airevi raga Krai oirao pieparevoro, ira oisoa viapau taraiparo aue-ia oirao piea. Vosa ruipaparo visii tapo tousa, ra vearovira rera pau pieta. Ra opeita rera taraio-ia vakuvakupata ora piopopoaro vo taraio rera vaoro aue-ia oirao piea. ² * Oeavu oirara oea goruvira rutu oirao piepaiveira vore Pauto, oa iava oaravu rutu aiopaiveira oaiorovu rutu. Ari oeavu oea varu arapa kavupaiveira aue raga aioparo osasarovu rutu aioara voeao oea viapau goruvira Pauto oirao piepaiveira. ³ Ro ira orekerovu aiopareve, ira viapau uvuiparoi oiso ra eera akaipa piepareve ira viapau oiso evo pitupitu sirova utuparoveira vara aioparo evara. Oire uva rera ro ira varu arapa kavupaiveira, ira viapau uvuiparoi ita ra eera akaipa piepareve, ira osasarovu rutu aioara aiopareve. Eake iava? Uvare Pauto vaierei rutu-ia vaeavira veoro vaisi rutu purare. ⁴ * E rovirie vovou irara rutu-a visii? Oa iava uvuipatai ra iravu voearo kovopa irara rovirieipata? Viapau. Ari, voea raga reraaro turaro voea vo pitupituro rovirieirevere voeare oiso puraoro, "Vao vearopai," ari "Vao vuripai." Uva oiraopavira rutu-a va-ia vao oa vearopape voeapa oa rutu reipere voeapa, uvare voea taupapareveira Turaro va-ia.

⁵ Oavu-a vao-ia ovoovoa iravu iava oirato, ira ovokivu reesipareveira oiso puraparo, "Rei voki rutu-a vao-ia, ovokiapa viapau oiso ovokirovu reipapeira." Vo osa iravu oiso rugorugooaro oiso puraparo, "Viapau oiso ovoki reipai. Ari vo vokiro rutu varao kataivira raga toupai." Oire ra oisi raga roopavira rugorugooaro ora vaierei vovouaro-ia oiso puraparo, "Tepa vo reoro goru piepasi. Auepa teapi vaierei iava vo rugoro tariri ragapape." ⁶ Oearovu ovokirovu rei piepaiveira, oiso ra va iava Pauto vaisiara kae piepaive vo vokiro-ia rera avivikepaoro. Vo osa oearovu osasarovu rutu aiopaiveira aioara, varao oara vatereva Pauto voeapa. Evara-a oara-ia rera-ia vuurapa vaisi purapaiveira rera vaisiara kae piepaoro. Vo ovusa oearovu voeao oea aioara rutu iava oaravupa kavupaiveira, uvare oiso

rugooapaiveira, Pauto vo vovouaro sirova utupaiei. Ari ita, uva voea tapo-a oea Pauto vaisiara-ia vuurapa vaisi purapaiveira vara-ia aioara rera avivikepaoro ita.

⁷ Viapau oiso irai vigei iava ira epao ro ira tootopaooro ora rera raga-ia rugorugooaroveira. Ora vosa irai vigei iava kopiuro, ra viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro iava kosiro viro. ⁸ Ari ita, vao vituaro-ia osa tootopaooro toupapeira rera ragapa ro vigei reraaro Turaro. Ora oiso tapo osa kopiuro rera raga sirova utupavioveira. Uvare vosa tootopavio Turaro ragapa, ora kopiuro rera sirova utupaoro, uva oiso toupapeira, Vigei vao rera voearo Turaro. ⁹ Oiraopavira rutu oiso osa Krai kopiuroepa, ora vorevira toreroepa tootooro. Oiso ra voearei rutupa turaroro oiso, Voeao oea tootoovira toupave, ari voeao oea kopiave.

¹⁰ * Visii vao-ia eake-a vao oapa araoko irara oavisii toga ragapataveira oaravua reoara? Ora eake re voeapa voeao araoko irara oavisii reasipataveira voea akaipa piepaoro? Uvare vigei rutu Pauto ruvara-ia torevioveira. Ra voa rera raga vigei rovirieireve varo iava vigei vo vovouaro. ¹¹ * Uva va-a eva oa-ia taraipavio oiso, Oiraopa rutu, uvare vao Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraroepa Turaro,

'Ragai-a tootopato. Oa iava uvuiparoi rutu oiraopavira visii tavipasa oiso, Oirara rutu vo rasio-ia ragai avivikepaaveira rekuapaoro ragai iare. Ora oiso tapo osa voea rutu ragaire oiso puraaveira, Oiraopatoa rutu Pauto.'

¹² * Oa vituaro-a vao-ia vo pitupituro-ia vigei varaaro oara kosi piepere ora vigei iava Pauto tavitavipaooro.

Opeita Araoko Irara Oavisii Orekerovu Purapata Ra Vara-ia Voea Kove Piepata

¹³ * Opeita oreorovu purapata touvira oearovu visii iava togapaooro. Ari visii vo pitupituroaro tavariopaooro vatatopo irapata oiso, teapi orekerovu purapata vuri vovouaro sirova araoko irara oavisii piro piepaoro. ¹⁴ Ro Turaro ira ragai vo rugorugoooro goru pierovora oiraopavira rutu, oiso ra vearovira rutu tarai irapara oiso, Viapau oiso oaiotei vurua vai. Viapau rutu. Ari vosa irouto ro-ia ira oiso puraro, "Oa eva vuripai rutu," osa oisi rerapa vuripape rutu. Rera-a eera oiso rutu toupave osa voeao oearova oaravupa aioara kavupaiveira. ¹⁵ * Ari ita, vosa vo

* 14:1: 1 Ko 8:9, 9:22   * 14:2: 1 Ti 4:4; Ta 1:15   * 14:4: Je 4:12   * 14:10: 2 Ko 5:10   * 14:11: Ais 45:23; Fl 2:10-11   * 14:12: Mt 12:36   * 14:13: Mt 7:1; 1 Ko 8:13   * 14:15: Ef 5:2; 1 Ko 8:11

aioro aiopata oarare oisoa oiso purapaave, “Vuriara,” oire ra vo vukuro kekepaoro araokoto oavisii riroa vavata oupare visii vo pitupituaro-ia. Vo osa oisi piepata, ra viapau oiso rerare rugorugopaoro sir-aopata ro araokoto oavisii. Opeita iravu piro pieta oisi vara aiopaoro vo ora visii vo ruipaaro raga sirova utuoro. Uvare Kraiss kopiiopea rera tapopa eera. ¹⁶ Vosa oiso taraipata vao-ia, Vearo pitupitu purapeira. Oire vatatopopata, teapi oei visii vo pitupituaro kekepaoro oiso va vaisiive “Vuri pitupitu vao-ia.” ¹⁷ Vao iava Pauto vo Saraaro vituaro. Viapau oiso varao iava-a oara aiopapeira ora varao oara-ia ukaiofavioeira. Viapau. Asi akukuara raga evara. Ari varao-ia reipara rutu oiso-ia, torevoko pitupitu-a vao-ia, ora vao gavaure tou oearovu tapo, ora oiso-ia ra rorupata vao iava osa Tugoropato Uraurato vigei taupapaveira. ¹⁸ Oire uva irouto ira vara evara purapaveira oiso-ia rerare ro Kraiss rugorugopaoro, ira-ia eera rorupaveira Pauto, ora oiso tapo vo osa oearovu rera-ia vearo vaisi purapai ve raga iava rera vaaro vearo pitupitu.

¹⁹ ✧ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira uvui iraoavie ra vearo vovou purapaoro akeakepape oearovuva gavaure vovou purapaoro. Oa-ia uvuipavie oearovu varaaro oirao pie vovou goro piepape rutu. ²⁰ Pauto ruipaparoveira rutu vigeipa oiso ra ora rera vo kovoaro purapave vo vigei sopaaro-ia. Uva viapau uvuipavie oiso ra rera vo kovoaro tekupape varao ragare rugorugopaoro akukupapa aioro. Iu, osa eisi vearopai oiso ra osasarovu rutu aiopape aioara, uva vuripai vosa oisi piepaoro oearovu vovouaro piro piepape voea kasipu piepaoro vara-ia varao aioara. ²¹ Vosa oisi toupaviori, ra vearopape rara viapau oiso varuara vai aiopata, ora aue wainara vai-ia ukaiofata, ora orekerovu vai rutu purapata, varao oara-ia araoko irara oavisii vai kove piepata. ²² ✧ Ora varao rugorugooara ora visii varaaro, oara-ia uvuipatai ra ora visiiapa vara rorio piepata rutu vo rara Pautoa raga tapo ora reopata varare varao aioara rugoopaoro ora orekerovu rutu. Auere ra rorupave, ro ira ora rera raga viapau ora toga-paoro ora rera ragare rugoopaoro varao-ia, oara-ia taraiparo oiso, Vao torevokopai vo Pauto osireiario-ia. ²³ Ari vosa ora rera raga vo vovouaro-ia viapau vearovira tarai rovoru, ra oiso rugoopaoro “Torevokopai eke viapau,” oiso ra vara aiopave. Oire vosa vara sirova utuparo, oire ra rerare vuripape, vo rara viapau oiso va oirao

piepareve oiso purapaoro, “Torevokopai rutu vo aio.” Oiraopavira rutu oisi eisi oiso-ia vosa visii vao orekerovu purapata, ra vara iava viapau Pauto oirao piepata, oire eva-a oa vituaro iava visiire vuripai rutu.

15

*Uvui Iraopavie ra Kraiss Vo Pitupitu-
arore Rugorugoopavio Oearovu Ruture Ru-
goopaoro*

¹ ✧ Vigei vao vigoa goruvira rutu Kraiss oirao piepaveira, vigoa uvui iraoavioeira oearovivu taupapasa, oea varaaro oirao pie vovouaro raveravepa-peira. Ora vigei raga-ia vovoupa pitupituro tapo kavu rovopape ra oearovivu kapoka-poropape voea tauva rovopaoro aue-ia siraoa vo vavataaro. ² Ari ita, vigei rutu uvuipavie ra katakataivira araoko irara oavi taupapape voea vo vovouaro varaata piepaoro. Auere ra voea varaaro oirao pie vovouaro goruvira rutu torepape. ³ ✧ Uvare viapau oiso Kraiss ora rera raga-ia rugorugoopea. Oa-a vao oa iava oiso purapaveira Tugoropa Vuku,

“Vosa oearovu visii tovipaive visiipa riroa sirao vavata vatepaoro, ragai tapo ita ovavata eva kaeavora visii vaaro.”

⁴ Vo reoro rutu-a varao oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira, oara vigei ruture tapo reoreopapeira, oiso ra vearovira rutu vo reo iava tarai oupape. Oa iava uvuipai vigei vo vovouaro varaata piepasa. Ra va iava goruvira rera-ia pitupape rari-paoro. ⁵ ✧ Oiso-ia Pauto-a raga ira uvui iraoavioeira vigei vo vovouaro varaata piepasa ora vigei varaaro rari vovouaro goro piepasa. Eera-a ira raga vo goruo vatepareira vigeipa oiso ra Kraiss vaaro ovoova eveipaoro rera vo vovouaro purapape. Uva eisi osa piepaoro uvuipavie ra gavaurevira rutu toupape oearovivu tapo katai rugoo raga-ia. ⁶ Uva uvuipavie ra oisi ragavira eisi tupaoro katai vaisi purapape oearovivu tapo Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro, ro Pauto, Jisas Kraiss ro vigei Turaroaro Aitearo.

*Vearo Siposipo Vao Voeaopa Ratau Tou
Irara*

⁷ Katai vovou rutu purapata oearovu tapo vearo oearoa visii tapo paupasa urio-paveira. Oiso osa Kraiss visii piereva ora rera-ia visii tovooro. Oire ra va iava oearovu visii vo pitupituro kekepaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapai. ⁸ ✧ Uva visii tavipaavo oiso, Kraiss vararoepa vo rasio iare, oisore ra Jiu-pa irara taupapave. Vo osa oisi piepaoro vao Reo Ovoui

✧ 14:19: Sam 34:14 ✧ 14:22: 1 Jo 3:21 ✧ 15:1: Ro 14:1; Ga 6:1-2 ✧ 15:3: Sam 69:9; 2 Ko 8:9 ✧ 15:5: Ro 12:16; 1 Ko 1:10 ✧ 15:8: Mt 15:24; Ap 3:25-26

Pauto vaaro oirao piepape. Vo reo-ia oa purareva voearipa vigei aao iraraaro voari rutu tuariri oiso ra voea tauvareve. ⁹ ✧ Oisore tapo ra ratau tou irara vuurapa vaisi purapaive Pautoa-ia ora rera vaaro riroa siraoa voeapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Ragai-a vao ragoa ratau tou irara tapo torepaooro vuurapa vaisi purapaaverea vii-ia Pauto. Uva igei rutu eraioverea vii vaisiaro kae piepaoro.'

¹⁰ ✧ Oire uva oreovu tapo va iava vao Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Visii ratau tou irara rorupata evoea tapo Jiu, oea roporeva Pauto ora rerapa.'

¹¹ ✧ Ora vo reo tapo oa rigatoiva vo vuku sovara-ia vao-ia oa oiso purapapeira,

'Ratau tou irara vuurapa vaisi purapata Turaro-ia. Iu, rirovira rutu vuurapa vaisi purapata Turaro-ia, visii vao-ia osararovu rutu iava.'

¹² ✧ Ora vao-ia Aisaia oreoa rigatoreva, oa oiso purapapeira,

'Ro aaoto Jesi ira oiso toupave osa ikopi, ira iava iravu oiso kovaroverea oiso osa airepa sipukao. Ra voa toupaooro ratau tou irarapa turaroparo. Uva rera raga-ia rariapaaverea vokiara rutu-ia.'

¹³ ✧ Oire uva variriparaveira Pautoa iare visiipa, ro ira oiso toupaveira, Visii varaaro oirao pie vovouro vituaro. Ira uvuiparaveira visii vatepasa gavaure vovou ora rorua. Oiso ra vara iava visii vaaro rirope rutu vao oirao piea, vo osa Tugoropato Uraurato vo goruaro visii soppaoro-ia kovopaive.

Pol Arii Asavira Vo Rigato Purareva

¹⁴ Araoko irara oaa, oiso rugorugoparai visiire, Visii vo pitupituroaro-a veaoroa rutu, ora visii vo rugorugoooro ro-roioara. Oara-ia uvuipatai ra oearovu vearovira tarai piepata ora visii iavapa irara. ¹⁵ Ari ragai vo rigato vao-ia oa puraavoi visiipa arii asavira, uvare oiso ruipaparai ra visii rugoo piea visii pore pieoro. Oa vituaro-a vao-ia oa iava Pauto ragai reesivora vo kovo vao purapasa. ¹⁶ ✧ Oiraopavira Pauto ira ragai oiso pierevora oiso-ia, Krai Jisapa kovopato ragai voeaopa ratau tou irara. Uvare ragai vo kovoaro oiso rutu toupai, Voeapa siposipopasa vao iava Vearo Siposipo Pauto vaaro. Auere ra va uvuivora, uvuivare ra Pauto ora rerapa voea vorevira oureve voea-ia roruoro, voea oea

pasiko piepareveira Tugoropato Uraurato ora rerapa Pauto.

¹⁷ ✧ Vo osa Krai tapo ora tavosipaoro oiso purara vare vao ragai vo kovoaro, "Vearopai rutu" vo kovo oa purapaaveira Pautoa-pa. ¹⁸ Oiraopavira viapau oiso ragai raga vo kovoaro-a. Ari vo kovo purarevora Krai vao-ia ragai-ia, oiso ra va kekepaoro, ora va uvupaoro ragai vo reoaro ora voea iava soppaora oave porepaive Pautoa iare voea ratau tou irara. ¹⁹ ✧ Iu ita, osa oiso ragai pierevora, oiso ra ravaa reesiara vai purapaa, ora ovoovora vai. Ora oiso tapo osa ragavira Tugoropato Uraurato ragaipa gorua vaterevora. Uva oiso ragavira piepaoro viripaavora voraro rutu Vearo Siposipo oiraopavira rutu kosi piepaoro Krai iava. Uva Jerusalem iava rovoraepa oiso rutu rekasisa Ilirikam oisi vo kovo purapaooro. ²⁰ ✧ Aue iava uvare oiso ruipaparaveira ra uvaroi ouruivori-ia oearoi tarai piepaa va iava vao Vearo Siposipo Krai iava, voraro uvaroa viapau irai voea tarai pie rovoive rera iava ro Krai. Uva oiso reasiparai ra oeari okovoioaro topa piea. ²¹ ✧ Vao-ia oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Vo uva viapau Jisas Krai vo siposipoaro viapau uvupaive, uva-a evoa va uvuiverea taru. Vo uva viapau va ou rovoive, uva-a evoa uva voea iava rugorugooara taru roroiopeera.'

Rom Iare Tavetesa Ruipa Ragaparoepa Pol

²² Eisi osa ragavira ragai vo ruipaaro toupaveira. Oa iava voraro rutu viripaaveira. Uva vara-a varao oara-ia ora pugu pieparaveira. Oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii iare tavetea evoa. ²³⁻²⁴ Uva vo vokio ragai vo kovoaro opesierao voraro uvarovu. Uva ragai vo ruipaaro-a vao oa ouavora voari tuariri oa sirova utusa vatatopoparai, oiso ra evoare tavetea visii iare. Ari ita, Spen-ia ruture avaravere, vo rera visii tapo tou rovoa evoa Rom-ia. Oire uva visii rutu iare taveteavora, vigei rutu rorupere. Ra va isivaaro iava ragai tauvaoro pasi ragai vai topa pieta vosa avara.

²⁵ ✧ Vaviopavira ava rovoparai rara Jerusalem iare voeaopa vatevateara vate rovosa oirao pie vovou irara. Varao oara guruiva vatevateavira oearovu voeapa. ²⁶ ✧ Uvare lotupa irara oea ratauvira toupaveira Masedonia Provins ora Grik taere, oea ora voea vo ruipaaro raga sirova utuoro monia guruiva voeaopa apota

✧ 15:9: Sam 18:49 ✧ 15:10: Diu 32:43 ✧ 15:11: Ap 9:15 ✧ 15:17: Fl 3:3; Hi 2:17 ✧ 15:19: 15:25: Ap 19:21 ✧ 15:26: 2 Ko 8:1, 9:2

Sam 117:1 ✧ 15:12: Ais 11:10 ✧ 15:13: Ro 14:17 Ap 19:11 ✧ 15:20: 2 Ko 10:15-16 ✧ 15:21: Ais 52:15

irara Pauto voeaaro iava, oea Jerusalem-ia toupaveira. ²⁷ Uva roruiva, vo uvare voeapa oisi pieiva eisi. Ari viapau uvuipaai ra apota iraravire ovaupaave, uvare voeao ratau tou irara Vearo Siposipo ou rovoiva Jiu ruvara-ia. Oire uva oisi ragavira ora tuutuupaoro uvuipaai ra veopara vatepaive vorerivira voeaopa Jiu.

²⁸ Uva va guruivora oaa iava va topa piepaavoivoeapa rara voeao oea Jerusalem-ia toupaveira. Uva va isivaaro iava voa kavuoro Spen iare avaravere visii iare tavete rovopasa tou visivi. ²⁹ Taraiparai oiso osa urioiparai visii iare vara rutuva veopara, oara toupaveira vo Krai vo viraakoaro sovara-ia. Oara visiipa vatesa urioiparai.

³⁰ ✧ Araoko irara oaa, katai vovou raga-ia toupaveira Turaro Jisas Krai tapo, ora tapo vo uvare Tugoropato Uraurato vigei taupaveira vo oearovupa sir-aopasa. Oa vituaro-a vao-ia oaa iava visii are irapaavoivo oiso ra vigei rutu goruvira variripavio Pauto iare. Ra va iava ragai taupaveire. ³¹ Variripata oiso ra viapau ragai vuri pieive voeao Judia-ia tou irara oirao pie vovou asa irara. Oa iava voea asavira ragai virivarirevere rara Pauto. Ora vaore tapo variripata voeaopa oea Jerusalem-ia toupaveira oirao pie vovou irara. Oiso ra va iava vearovira rutu vao tauvaa ragai vaoro ouive. ³² Oire uva va vao isivaaro iava Pauto vo ruipaaro sirova tuoro urioravere visii iare rorupaoro rara. Uva visii tapo touoro reareaa ova vearovira rutu.

³³ ✧ Pauto vigei rutupa gavaure vovou vateve. Uva variriparai auere ra visii tapo toupaveire. Ovoiei.

16

Pol Vearo Voki Puravea Ora Rera Vate Iraaropaa

¹⁻² ✧ Iriavuei oira vaisiaro, Fibi oirao pie vovouva. Iria vo uruio-ia toupaveira Senkria urui lotupa kovo-ia pitupaoro. Iria oisoa riro irara rutu taupaveire ora ragai tapo. Vearo vovouva rutu. Uva va-a eva oa-ia oirapa vearo vovou purata ita visii vo Pauto voeaoro rutu, vo rara urioo visii kekesa ita, uvare Turaro oiraaro-a oira eira.

³ ✧ Ragai-a vearo voki purata vaitere-opa Akwila avukarei ora Prisila. Aiterea ragai tapo tavosivira kovopaveira Krai Jisas vo kovoaro puraoro. ⁴ Aiterea ora vaiterei iava tootooa oaesi piresivora ragai tauvaoro. Osa iava vearo vaisi purapaavoivo vaiterei-ia. Ari viapau oiso ragai raga-a, ari voeao rutu tapo ratau tou irara oea

lotu purapaaveira. ⁵ Ragai-ia vearo voki purata voeao rutu iare oea lotupaaveira vo avukarei evaiterei vo kepaaro-ia.

Ora oiso purata vearo voki ro iare Epinitas ragai vatetooaro rutu. Eera rovopata-rutu voeao iava vo-ia Esia Provins. Ira Krai oirao pie rovovora rutu.

⁶ Ora ragai-ia vearo voki purata o iare Maria. Iria vearo kovo rutu purapaaveira kasivarivira visii rutupa.

⁷ Ora vearo voki purata vaitere o iare Andronikas vaio ora Junias. Uvare igei peva-a vao Jiu iava igoa vase tuukepa kepa-ia touiova. Aiterea-ia vaitere taraipaaveira aposel irara, uvare rovovira rutu Krai oirao pie rovovira. Oire uva vaiterei isivaaro iava ragai ita.

⁸ Ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Amplitas. Irapa siraopaveira rutu, uvare Turaro reraaro-a rera.

⁹ Ora vaitere o iare tapo vearo voki purata aiterea iava ro-ia Eban ira Krai-pa kovopaveira oiso osa vigei. Ora ro Stekis ragai vatetooaro rutu.

¹⁰ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Apelis, uvare rera-ia oearovu taraipaaveira, vo uvare rera vaoro oirao pie vovo oa goruvira rutu Krai-ia toupaveira.

Ora vearo voki purata vo aao iare, Aristobyulas aao.

¹¹ ✧ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Herodion, uvare saratoaaro-a Jiu iava rera. Ora voeao tapo iare oirao pie vovou irara vova Nasisas aao iava voea.

¹² Ora vearo voki purata vaireo iare Traifina vaio ora Traifosa, airea Turaro vo kovoaro purapaaveira.

Ora o tapo iare Pesis iria riro kovo rutu puraeva Turaropa, ragai vatevaoro.

¹³ Ora vearo voki purata ro iare Rufas. Uvare vearo vovoutoa rutu-a ro ira roporeva Jisas ora rera iare. Ora o tapo iare aakova iria oiso rutu oisoa toupaveire ragai aakoaro.

¹⁴ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki voeao iare Asinkritas vase ora Fligon, Hemis, Patrobas, Hemas, ora oearovu oirao pie vovou irara, oea voea tapo toupaveira.

¹⁵ Ora vearo voki purata vaitere o iare Filologas vaio ora Julia. Ora vo vavuatere o iare tapo Nerias vavuaterei. Ora voeao iare tapo Olimpasa vase, ora voeao tapo Pauto voeaoro oea tapo toupaveira.

¹⁶ ✧ Ora visiiva sekanta visii varaaro sirao vovouro karekeoro. Ora voeao rutu lotupa irara Krai voeaoro oea oiso purapaavoivo visii rutupe, "Vearo voki rutu."

✧ 15:30: Ga 5:22 ✧ 15:33: Ro 16:20; 2 Ko 13:11; Fl 4:9 ✧ 16:1-2: Ap 18:18 ✧ 16:3: Ap 18:2; 2 Ti 4:19
✧ 16:11: 1 Ko 1:11 ✧ 16:16: 1 Ko 16:20; 1 Te 5:26

*Pol Ovoioipa Reoro Vatareva Voeapa
Voea Goru Piesa*

¹⁷ ✱ Araoko irara oaa, visii vosi iraopaavoi voeao asavira. Oiso ra voeapa ora vatatopo pie iraopata, teapi visii sikasikapaivere. Ra va iava oearovu visii iava oirao pie vovouroaro piro piepaive. Uva oiso visii tavipaavoi ra tauaivi rutu voeapa toupata, oea Vearo Sipsipore kau-reopaaveira vao-ia oa ou rovtavora. ¹⁸ ✱ Voeao raga ita oea oearovu vo vovouroaro piro piepaiveira, oea viapau oiso Kraiis vo kovoaro purapaiveira ro vigei reraaro Turaro. Oire uva va purapaoro ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira. Ra vo reo purapaive oa vearovira rutu gurukopaive, vo osa viapau oiraopa reo-a va eva. Oire uva oisi-a eisi osa purapaoro voeao keakeapaiveira oea viapau oiso oiraopa reoro-ia taraipaave rutu. ¹⁹ ✱ Oearovu rutu visii-ia taraipaaveira visiigoa Kraiis vo sipsipoaro ou ovoitava. Oa iava roru iraopaavoi rutu. Uva oiso ruipa iraoparai ra vearovira rutu roroio iraopata varao-ia vearopa pitupituro taraipaoro. Oire ra vuri pitupituro vatavata iraopata varapa reasipaoro. ²⁰ ✱ Pauto-a raga vigei vaoro gavaure tou vituaro. Ira raga Seten-ia putesa aueparoveira, oiso ra rera tovopareve vo visii kokotoaro reoroaro. Ovoiei.

Jisas Kraiis raga visii vatareva rirovira rutu vova rera vaoro-ia tauva, vo osa visii varaaro-ia rugorugooara toupareve.

*Oearovu Vearo Voki Puraeapa Voeaore
Rom-ia Tou Irara*

²¹ ✱ Timoti ira visiire vearo voki puraparevoi. Ira ragai tapo vokapaoro kovopareveira. Ora voeao tapo Lusias vase, ora Jeson, ora Sosipata Jiu iava voea vo uvava raga.

²² Oire ora ragai-a vao Tetias ragoa tapo visii iare vearo voki purapaavoi, uvare kataitoa raga Turaro oavi vigei reraaro. Ragoa Pol vo reoreoro rigatoavoi visiipa vo pasio sovara-ia.

²³ Oire uva ragai-a vao-ia Pol ragoa vo tupaavoi Gaias vo kepaaro-ia. Uva rera tapo visii iare vearo voki puraparevoi. Ira vo kepaaro-ia ora gurupaaveira lotupa irara voa lotupasa. Ora vaitereo Erastas vaio ro ira gavman vo moniaro tokipareveira vo urulo-ia, ora ro Kwotas vigei araokotoaaro. Aiterea rutu tapo visii iare vearo voki purapasivoi.

²⁴ [Pautoa iare variriparai visiipa, oiso ra rirovira visii tauvareve Turaro Jisas Kraiis aue-ia vereopa vovou. Ovoiei.]

Pol Vuurapa Vaisi Purareva Pautoa-ia

²⁵⁻²⁶ Vigei rutu vuurapa vaisi purape vo Pauto vaisiaro kae piepaoro. Ro ira uvui iraopareveira visii goru pie iraosa, oiso ra Kraiis-ia raripata. Oiso osa purapapeira vo Vearo Sipsipo-ia ora vo ragai vo reoro-ia tapo vao oa vateavora visiipa. Vao Vearo Sipsipo oa vao iava tavitavipapeira oa rovoa rutu-ia vatauepa. Oire uva vo vokio-ia Pauto va roroiovira karekeparevoro. Vo uvare va iava profet irara rigatoara pura rovoiva voari tuariri, ora vo uvare tapo Pauto voeao sipsipopa irara rutu arureva vorarore osararovu rutu iare va iava vao-ia sipsiposa. Oa-a vao-ia oa vituaro iava uvuipaviei ra goruvira rutu Kraiis oirao pie iraopape. Ora va tapo vosa Pauto vo vovouroaro rutu-ia vearovira utupaoro. ²⁷ Vigei reraaro Pauto kataitoa raga. Ari viapau oiso irai epao, ira rera vo taraiaro-ia putepareveira vao-ia reia rutu. Ari ita, uvare Jisas Kraiis raga va-a vao vituaro oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura iraopapeira, vo rara rera vaisiaro kae piepape opesi asavira rutu. Ovoiei.

Eisivi raga, ra opesipe ragai vo reoro. Ragai-a vao, Pol.

1 KORIN Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 56 o 57 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ira va siporeva voeaopa lotupa irara oea Korin urui-ia oisoa toupave. Uva vo urui Korin urui riro urui rutu, ouruia-ia osasararovu rutu vuri pitupituro oisoa toupave. Oa iava vo pitupituro iava vuriara oisoa Pol akepaive. Eisi osa iava vara iava aviavi pievira rigatoreva voeao oirao pie vovou irara tauvapa, oiso ra viapau vuria purapaive evo urui-ia toupao.

Oire uva goruvira Pol voea tavitavireva varao iava tokarasiara, ora kuuvu irara tisa irara, ora otopa pitupituro iava, ora aioara varao oara tugoropai aio arapa, oiso ra viapau vuriara vai purapaive vara-ia evara. Uva varao tapo torevoko pitupituro oara iava rigatoreva oiso-ia, ora oupa pitupitu (1 Ko 7:1-40), ora komunio (1 Ko 11:20-34), oearovivupa siraopa vovou (1 Ko 13), ora lotu purapasa Tugoropato Uraurato varaaro vatevateara kovo piepaoro torevokovira (1 Ko 12:1-14:40).

Evo reo isivaaro iava oreorovu purareva vao iava osa oirara vorevira torevareea kopii tapi iava vo utupau (1 Ko 15:1-58).

1. Vo pasio iava aviavi pie reoro, ora veoro vaisi purareva Pol, 1:1-19.
2. Lotupa irara ora roopa pieaepa oevu irapa irara vaisioro oiso-ia, Pol, ora Apolos, ora Pita, 1:10-4:21.
3. Otopa pitupitu oiso vaisireva Pol, Vuri pitupitu rutu. Ora oiso, teapi araokotoara iava gasiri kortua-ia vao oa purapaiveira voeao oirao pie asa irara, 5:1-7:40.
4. Kristen irara vo pitupituroaro iava vo osa oearovu tapo toupaveira voeao oirao pie asa irara, 8:1-11:1.
5. Lotupa pitupitu iava oa-ia uvuipapai oirara ra Pauto roru piepaive, 11:2-14:40.
6. Torearo iava Jisas eisi raga osa torevareea oirao pie vovou irara vo Jisas, 15:1-58.
7. Sirao vate puraiva voeaopa Kristen irara vo Judia Distrik-ia, 16:1-4.
8. Pol vo ovoioapa reoro purareva ora tapo veoro vokireva, 16:5-24.

1 * Ragai-a vao Pol Jisas Kraiis reraaro aposelto. Ragoa roporeva rera vo kovoaro kaesa Pauto ora rera raga vo ruipaaro

sirova utuoro. Oa iava vegei vao vo pasio rigatopavevoi ora ro-ia Sostenis vigei araokotoaro. 2 * Uva vo pasio vao-ia visiipa lotupa irara visiigoa Korin urui-ia toupataveira. Visii vao visiigoa roporeva Pauto ora rera iare, oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaaro rutu torevoko vovou irara. Visiigoa Kraiis Jisas tapo ora tavositaepa ora voearo rutu tapo uvarovuva, oearoa ro Turaro vigei rutu Turaroaro Jisas Kraiis vaisipaiveira variriara purapaoro. 3 Uva Pauto Aite arepaavoi vaiterei ora Turaro Jisas Kraiis, oisore ra visii vatesi tauva ora gavaure vovou.

Pol Veoro Vaisi Purareva Pautoa-ia

4 Vokiara rutu-ia veoro vaisi purapaaveira Pautoa-ia visii-ia rugorugoopaoro, uvare vereopa vovou rutu purapareveira visii tauvapaoro Kraiis Jisas vo goruaro iavirava. 5 * Ari ita, vo osa Kraiis tapo ora tavosivira toupatavoiva, visii-ia vearopara rutu karekeepa oiso osa varao, vearopa rugorugoooro ora varao tapo oiraopa reoro rutu kareke piepasa. 6 Uva oisi-a eisi osa iava visii vo touaro oisi eisi oirao piepaiveira rutu vo reo vao-ia Kraiis iava oa vateavora visiipa. 7 * Oa iava viapau oiso oaravu avu vaipa viraakoara vai apotavira toupataveira, vo osa tuevira toupata rore vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis, vao iava osa vorevira voreroverea vo rasio iare. 8 Oiraopavira rutu ira visii vo vovouaro goru pieparevere taru vo ruture rekasisa Ovoioapa Voki-ia vaore, vo osa vo voki-ia eva Jisas Kraiis vo vokiara Pauto visii kekeoro visiere oiso puraroverea, "Roroio vovou irara raga visii. Visiigoa-ia viapau vuriara vai." 9 * Ari ita, viapau oiso Pauto tavarioa vai epao Oa iava uvuipavieiri rutu ra Pautoa-ia rari irapavio rera oirao piepaoro. Ro ira visiiere keeraroeapa, oisore ra ora tavosita rutu Oviitoava Jisas Kraiis vigei reraaro Turaro.

Lotupa Irara Ora Roopa Pieaepa

10 * Goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Jisas Kraiis vaisiara goruaro-ia ro vigei reraaro Turaro oiso, Araoko irara oaa, katai vovou rutu purata vo osa ora reoreopata. Oa iava viapau uvuipatai ra ora roopa piepata. Eisi osa va iava vao visii tavipaavoi oisore ra tavosi visivi rutu toupata katai rugorugoo raga purapaoro, ora katai kovo raga purapaoro. 11 Aue iava uvare oreorovu uvuavora voea ruvara iava Klowi voeaaro. Oea oiso aviavi pievira ragai tavivora, uvare rirovira rutu kaureo irapataveira visii vao araoko irara oaa.

* 1:1: Ro 1:1; 2 Ko 1:1   * 1:2: Ap 18:1   * 1:5: 2 Ko 9:11; 8:7   * 1:7: Fl 3:20; Ta 2:13   * 1:9: Ais 49:7; 1 Jo 1:3   * 1:10: 2 Ko 13:11; Ro 12:16

12 Uva vo reo eva topa piepaavoi oiso reo-
opaoro visii vaaro vuria. Vao iava osa toto-
evira roopavira oiso purapataveira, "Ragai
Pol vo siposipoaro sirova utuparai." Ovusa
oearovu visii iava oiso purapaave, "Uva
eakepa? Ari ragai Apolos vo siposipoaro
sirova utuparai." Ovusa oearovu oiso pu-
rapaave visii raga iava, "Ari ragai Pita
vo siposipoaro sirova utuparai." Vo osa
oearovu goruvira oiso purapaave, "Ari ra-
gai Krai vo siposipoaro sirova utuparai."
13 Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro visii
raga Krai roopa piepataveira, oisore ra
oearovu rutu roopavira rera-ia pitupaive.
Uva visii akepaavoi oiso, E apeisi-a? Pol
kotoiva evao parikou-ia oiso ra visii pa kopi-
iro? Uva apeisi-a? Baptaisa outavora rera
vaisiaro-ia Pol, eke? 14 Oire uva Pautoa-
ia vearo vaisi purapaavoi vao iava, uvare
viapau oiso visii iava irai pa baptaisa vai
vateavora. Ari vaitereo ragapa-ia Krispas
vaio ora Gaias. 15 Eva-a oa vituaro iava
viapau irai vuuparoi ra oiso puraparo ra-
gaire, "Pol igeipa baptaisa vatereva, oisore
ra rera vo siposipoaro raga sirova utupaio."
16 Aika! Ora rugoo pierai iravure oirato
Stefanas ora rera voeaaoro. Ari ita, osa vai-
a ovauparai vai pasi vo oearoi vai tapore
voeoro oearoa vaipa baptaisa vateava, eke
viapau pasi. 17 * Viapau oiso Krai ragai
arureva baptaisa vatesa. Viapau. Easi eera
ragai arureva Veoro Siposipo iava siposi-
posa. Oa-a vao oa iava viapau vo taraiio
iava vo rasio-ia oisoa siposipopaa. Via-
pau. Vaopa teapi Krai vo kopiiaro vo evao
parikou-ia akukuvira raga tou ragapaive.

Krais-a Pauto Vaoro Gorua Ora Taraia

18 * Ari ita, vo siposipo Krai vaoro
iava kopii vo evao parikou-ia, oa voeao-
ia oiso rutu toupaveira keevaita reo raga,
oea oiso vore avapaave Opesi Ovoipa Urui
iare. Vo osa vo siposipo-a eva, Pauto vo
goruaro iava vigeipa vao vigoa oriruvira
rutu toupapeira vo rera vaoro sovara-ia
gorua. 19 Vo Tugoropa Vuku-ia oa oiso
purapapeira,

*Ragai vao taraia opesi pieaverea voeao
iava riro tarai irara. Ora voea
iava oiso rooroio rugooro vavagisi
pieaverea taru voeao oea orugoru-
goorovu rutu oupaiveira vo rasio
raga iava.'

20 * Oire apeisi ragavira voea-ia evoea
riro tarai irara eisi toupai? Ari apeisi
voeopa oea taraiare taraapaiveira? Ora
voeao oea oearovu rutu-ia putepaive
oreorovu-ia reoreopaoro? Oiraopavira
rutu uvare Pauto vo taraiaro-a gorua
rutu oa karekereva Oa iava vo taraiio vo

rasio iava akukupapaepa. 21 Uva oisi-a
eisi osa ragavira iava viapau vuupaviei
ra Pautoa-ia rooroiovira taraipavio ora
vigei vo rugooro raga iava. Eake
iava? Uvare oisire vigei oisi piereva
ora rera vo rugooro sirova. Ari ita,
Pauto voeao oupareveira ora rera iare oea
rera oirao piepaive igei vo siposiporoaro
uvupaoro. Vo siposiporo oarare oiso
purapaaveira oearovu, "Keevaita reoro
raga." 22 Voeao Jiu oea oiso ruipapaaveira
ra ravotoara kekepaivora, oirao piepaive.
Ora oearovu voeao iava Grik oea tapo
oiso ruipapaaveira ra riro tarairo vai
rutu ou rovopaivora, oirao piepaive rutu.
23 * Vo osa vigei-a vao vigoa vo siposipo
raga iava ora tavitavipavioveira Krai
vaoro iava kopii vo evao parikou-ia.
Osiposipoa vao Jiu vo vovouaro vuri
pie irapaiveira, oa iava vo siposipopa
reasipaiveira. Ora voeao Grik oea vare oiso
purapaaveira, "Keevaita reo raga." 24 Ari
ita, oiraopavira rutu vo siposipo vituaro-a
rera ro Krai. Ira Pauto vo goruaro rutu
karekepareveira. Ora oiso tapo vo uvare
oiso toupaveira, Eva riroa rutu taraiia
Pauto vaoro. Oiraopavira rutu uvare vo
reo-a eva oa rutu vituaro-a rera ro-ia Krai
voeapa voeao oearo Pauto oiso puraroepa,
"Ragai voeaaoro," voea ousa vorevira ora
rera iare, voeao raga iava ita voea Jiu
ora oearu Grik ratau tou irara. 25 Ari ita,
Pauto vo siposipoaro oare oearovu oiso
purapaaveira, "Keevaita reo raga." Uva va-
a vao oa oearovu rutu oirara vo taraiaro-
ia putepaiveira vo rasio iava voea. Ora
oiso osa oiso purapaaveira, "Raverave reo
Pauto vo reoaro." Uva va-a eva goru reo
Pauto vo reoaro oa oirara vo reoroaro-ia
vuupapeira ra vara-ia putepaive vo reoro
vo rasio iava.

26 Araoko irara oaa, visii vo touroarore
ora rugorugoo pie irapata, vo osa Pauto
oisoa vo keeraoro uvu asavira toupata.
Eake iava? Uvare viapau riro tarai irara-a
visii voari tuariri. Ora viapau oiso gorupa
reoro pura irara visii. Ora viapau oiso
tutarovira oisoa toupata oirara osireiaro-
ia. 27 * Ari Pauto visii ora rerapa ro-
poreva visii ouoro rera vo ruipaaro sirova
utuoro vaore, oiso ra riro tarai irara-ia
pute irato. Ora oiso ra voeao-ia tapo
pute irato riro gorupa irara, oea visii
raga ita vaisipaiveira, "Akukupapa irara."
Eake iava? Ari vaore oiso ra ora voea
raga ora arii piepaave. 28 Ari ita, vara-a
evara oara oiso vaisipaiveira akukupapara,
Pauto oara roporeva vaore, oiso ra vara
iavirava oaravu opesi pie ovoireve varao

oara rei piepaiveira ora voea vo rugorugoroaro raga iava varao vo rasio iava. ²⁹ Eva-a oa vituaro oiso toupai, Viapau irai uvuiparoi ra irai raga vo Pauto osireiario-ia ora vaisiario rei piepareve oiso purapaoro, "Ragai vo taraiaro raga vao oa uvuipai." ³⁰ Viapau oiso uvuiparoi. Uvare Pautoa raga-a kataito ira visii rutu Krai Jisas tapo tavosireva. Ora vo uvare rera raga-a Pauto ira Krai oiso piereva ra rera iavirava vigei vo tarairoaro uvuie rutu. Osa iava eisi uvuiparoi ra vigeire oiso puraparo, "Visii torevoko vovou irara." Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape, Vigei-a Pauto voeaaro rutu. Oa iava ora rera iare vigei ourevereera rara. ³¹ * Oire uva oisi-a eisi osa toupaveira oiraopavira rutu oa iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Vosa irai oiso ruipaparo ra ora irai raga ora vaisiario rei piepareve, ra viapau oisi uvuipape Ari vosa Turaro Krai raga vaisiario rei piepareve, oa raga-a eva oapa oisi torevokopai rutu eisi.'

2

Pol Evao Parikou Iava Siposiporeva

¹ Araoko irara oaa, vo osa rovvira rutu visii tarai pie rovoava Pauto vo reoaro-ia, uva viapau oiso voa vavagisi reoro vai-ia taravira rutu visii tarai pieava. ² * Viapau. Ari ragai vo vovouaro raga iava-a vao oiso ra ovovourovu rutu veepoa. Oisore ra Jisas Krai iava poeravira tavitavira, ora rera vo kopiaro vituaro iava tapo vo evao parikou-ia. ³ Vo osa raveraveraepa visii tapo tupaoro uriripaoro, ⁴ oa iava viapau oiso vearovira rutu visii siposipoava tarai pievira rutu. Viapau. Ari Pauto reraaro raga Tugoropato Uraurato ira goruvira ragai vo reoro goru piereva rutu va oirao pievira rutu karekeoro vao iavirava rera vo varivariaro. ⁵ * Uva va-a eva visii vo vovouaro oiraopa vovou rutu vituaro, uvare viapau oiso oirara ruvara iava vo tarai iava-a voeao vo rasio iava. Viapau. Ari Pauto ruvara iava vo varivari iava-a vao.

Tugoropato Uraurato Pauto Reraaro Vigei Vatepareveira Taraia

⁶ Oiraopavira rutu oiso osa oisoa riroa vatepaa taraia voeopa oirao pie vovou irara, oea oisoa uvuipaave ra riroa rutu oupaive taraia. Uva viapau oiso vo rasio iava vo taraia. Ora tapo viapau oiso voeao ruvara iava turaro irara oea reipaaveira vo rasio-ia. Otaraiava opesiaveira ora gorua. ⁷ Viapau Easi Pauto vo taraiaro-a vao oa

oisoa kosi piepaa. Vo tarai oia oisoa vatauvira toupave oirara vo rugoroaro asavira. Vo tarai oia reesireva Pauto voari tuariri rovoa-ia, vo osa viapau orekerovu avu vai touva vaore oiso ra va iavirava rorupape rera tapo toupao vorerivira. ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso irai tararotoa vai ira vo tarai-ia eva tarai rovrooepa. Vosa oisi va-ia taraiari, oire ra va iava viapau oiso Turaro tapaive vo evao parikou-ia, ro ira-a keraria vituaro. ⁹ * Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Vao oa viapau irai kekepareve, ora vao oa viapau irai uvupareve, ora vao oare viapau irai rugorugooaro, uva va-a eva oa oiraopavira rutu karekereera. Pauto oa ravaaveira voeopa oea rerapa siraopaave.'

¹⁰ * Oiraopavira rutu va iava vao oa oisoa vatauvira rutu toupave Pauto oa poeravira karekereera rera reraaro iavirava Tugoropato Uraurato. Uvare Tugoropato Uraurato ira Pauto vo taraiario-ia taraiaroveira, vao oa kae pievira rutu toupaveira ora roko pievira rutu toupaveira. Oa-a eva oa iava rera raga uvuiparoi ra vigeipa vo tarai topa piepareve. Vo tarai oia sirova utuoro ora rera iare raiva purareva vigeipa.

¹¹ * Ari ita, oirato reraaro uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiaroveira varao oara oirato sopaaro-ia toupaveira. Oiso osa Pauto reraaro Tugoropato Uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiaroveira varao Pauto vo taraiaro iava vara. ¹² Vo vovou vo rasio iava oa-ia viapau uvuipaviei ra va-ia pitupape taraia oupasa. Viapau. Ari Tugoropato raga Uraurato ro Pauto ruvara iava ira ouepa. Eake iava? Uvare Pautoa raga rera arureva vigeipa varao iava vigei aviavi piepasa Pauto vo tauvaroaro vigeipa, vigoa Pautoa-pa siraopavioveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa ragavira iava igei viapau oearovupa siposipovioveira vo reoro iava oia oupaioveira voeao ruvara iava riro tarai irara vo rasio iava. Viapau. Ari oiso ragavira iava-a, uvare Tugoropato Uraurato igeipa reoreora vatepareveira varao oara iava uvuipaiei ra aviavi pievira oiraopara rutu iava siposipovioveira, varao Pauto varaaro voeopa oea uvuipaai ra vara oupaive, vo osa Tugoropato Uraurato voea soppaara-ia toupave voa voea tauvapaoro.

¹⁴ * Ari ro ira viapau sopaaro-ia Tugoropato Uraurato toupaveira, ira-a eera viapau oiso uvuiparoi ra vo tauva oureve vao Tugoropato Uraurato vaoro. Vao iava

* 1:31: Jer 9:23-24; 2 Ko 10:17 * 2:2: Ga 6:14; 1 Ko 1:23 * 2:5: 2 Ko 4:7, 6:7 * 2:9: Ais 64:4, 65:17 * 2:10: Mt 16:17; Ef 3:3, 5 * 2:11: Pro 20:27; Jer 17:9 * 2:14: 1 Ko 1:18; Je 3:15

rara viapau rera iava rugorugooara viapau aviavipape va iavirava. Oa vituaro iava oiso piepaiveira voeao-ia akukupapa irara. Eake iava? Uvare viapau oiso va kerisipaiveira vao Tugoropato Uraurato vo kovoaro. ¹⁵ Ari ita, vo osa ro ira iava sopaua-ia toupaveira Tugoropato Uraurato, ira uvuiparoi ra vearovira rutu orekerovu-ia taraipaoro vara kerikerisipaiveira oiso, “Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.” Ari rera-a eera ira-ia viapau irai uvuiparoi rera vo vovouaro rovirieireve. Eake iava? Vo rara eera ira-ia viapau Pauto vovouaro toupaveira, viapau uvuipa ra rera rovirieipareve ro ira-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. ¹⁶ Eva-a oa vituaro iava Tugoropa Vuku oiso purapaiveira, ‘Iroutoa vaiei ira aviavipa vao-ia Turaro vo taraiaro? Ora oiso iroutoa vaiei ro ira uvuiparoi ra Turaro tarai pierere?’ Vigei raga ita vao-ia vigoa vo rugorugooaro-ia Krai vo rugooaro toupaveira. Evo rugoo iavirava uvuipaviei ra orekerovu rutu kerikerisipaiveira vara vearovira rovirieipaoro.

3

Lotupa Irara-a Pautoa-pa Kovopa Irara

¹ Oiraopavira rutu araoko irara oaa. Vo osa voari tuariri visii tapo oisoa toupaa, uva oisoa viapau visii tapo ora reopara oiso osa oearovu tapo ora reoparaiveira voeao oea-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. Ari ita, oisoa visii tapo ora reopara veu visivi raga oiso rutu osa vo kakaero veu kakaero. Uvare eisi toupaooro Krai sirova utupaoro viapau rutu oisoa uvuipata vearovira roroio pievira taraipasa vo reo-ia vao Pautoa iava. ² Uva oisoa visii vatepaa gorotua aioa, vao oa-ia viapau sopea vai, uvare viapau oiso rirovira rirotaepa, oiso ra va iava varao goru aiore aiopata. Uva oiraopavira rutu-a uvare tovira rutu visii epao veu visivi raga. Oa iava viapau uvuipatai ra goru aio vai aiota. ³ Eake iava? Uvare oisoa tovira rutu vo vovouaro purapata vo rasio iava vara. Vao-ia osa oearovu varaaro orekerovu riiriipataiveira. Ora vo vovouaro purapataiveira kaureo vovouaro. Oara-a evara oara-ia vo vovouaro varao kareke piepataveira vo rasio iava. Oiraopavira rutu uvare oira turiro raga vo vovouaroaro-a varao oara pura vasipataiveira. ⁴ Vosa irai visii iava oiso puraparo, “Pol sirova utuparai.” Osa irai oiso puraro, “Ari Apolos sirova utuparai.” Oire uva apeisi-a? E vo rasio iava viapau vo pitupitu-a eva, eke? Iu.

⁵ Aue iava uvare irouto-a rera ro-ia Apolos? Ora irouto-a ro Pol? E apeisi-a? Turarotoarei-a vegei? Viapau. Easi kovopatoarei raga vegei Pautoa-pa, vegoa rutu oisoa tauvaa vatepave visii vo vovouaro oirao piea tore piepaoro. Ari ita, vigei rutu katakataivira vo kovo purapai oa vatepareveira vigeipa Turaro oisore ra va purape. ⁶ Oiso-ia, takura pauraepa rasia-ia, vo osa Apolos oisoa vo kovo aruopareve vo kovo vioupaoro. Ovusa Pautoa raga-ia ira vara evara kovaaro kae piereva rutu. ⁷ Ari ro ira takura pauroepa, ora ro ira oisoa vo kovo aruopareve, uva evaiterei rutu akukuvira kovo ragasiva, vo osa Pautoa raga kataito ira vara riro pieoro rutu vo kovo aruopareve, oa iava vearovira kovavaepa. ⁸ Uva iroutoa vaiei ora vaiterei raga iava irai ro ira oisoa ora vaiterei raga iava irai-ia putepareve. Viapau. Asi vaeavira rutu Pauto vaiterei vorireverea oiso, Ro ira oisoa takura pauparo, ari ro ira oisoa vo kovo vioupareve. ⁹ Eake iava? Uvare igei oisoa tavosi visivi rutu kovopao Pautoa-pa. Uva eake-a vao oa vituaro iava igei roo piesa auepatai? Ari ita, visii-a vao visii oiso toupata osa rasia vao oa-ia aio kovo purapa piroveira vao Pauto vo rasiaro.

Ro Kovopato Lotupa Irara Tokipareveira Kasivarivira Oiso Osa Kepa Paupato Kovopareve

Uva oavu-a vao-ia ovoovoa uvare visii oiso toupataiveira, visii-a Pauto vo kepaoro. ¹⁰ Pauto oisoa ragai tauvapeve vo osa kovopaa kasivarivira rutu, oiso osa ro kepa paupato ira kasivarivira kovopareve kepa paupaooro. Oire uva torevokovira rutu tuutara tovo rovoava. Oa iava ro kepa paupato vara ivara-ia vo kepa puraveira. Uva visii tapo ita oisi otuutarovu ivara-ia kepa paupataiveira. Osa iava eisi uvuipatai ra ora vatatopopata vaopa, teapi vurivira vo kepa pautu. ¹¹ Oa-a vao vituaro oiso toupaveira uvare Pauto-a ro ira Jisas Krai reesireva oiso, Eera ira kukuuvu tuuta. Otuuta vo rikuaru iare viapau uvuipai otuutavu raga ra tavarive. ¹² Uva oisi-a oiso osa iava oearovu goru tuutaro-ia kepa paupaveira oiso-ia, sikoi tuuta-a vao-ia, ari atogo tuuta-a vao-ia, ari torea tuuta-a vao-ia. Vo osa oearu rivutepa tuutaro-ia kepa paupaveira oiso osa varao-ia, kusiiivo-a vao, ari revasioki tuuta-a vao-ia, ari kovuruko tuuta-a vao-ia. ¹³ Oiraopavira rutu vaea rutu vo kovoroaro taru viaevira karekeperea vo vokio-ia ovokia iava vo vuuta-ia vorevira karekeroverea Krai. Uvare vo vokio-a eva oa-ia eto kasiva pouro viroverea. Vo kasio eto kasi oa vo kepaoro

* 3:1: 1 Ko 2:15; Ro 7:14; Hi 5:13   * 3:2: Hi 5:12-13; 1 Pi 2:2   * 3:8: Sam 62:12   * 3:11: Ais 28:6; Ef 2:20
* 3:13: 1 Ko 4:5; 2 Te 1:7-10   * 3:14: 1 Ko 4:5, 9:17

goruaro oiraopavira rutu viaevira karekev-
erea. ¹⁴ ✧ Vosa ro ira oisi oiso vo kepa
paureve vo tuutaro-ia varao goru tuutaro,
oire uva vo kepa-a eva oa viapau oiso
rovaperea. Oire ra va-ia riroa rutu voria
oureve rera ro ira vo kepaaro-a. ¹⁵ ✧ Ari
vosa vo kepaoo oa rutu rovaperea opesi
ovoioro, oire ra rera ro ira vo kepa pau-
reve, ira iava vara rutu tapo kovoara opesi
ovoiperea. Vo osa rera oiso toupaveve osa
ro ira vorevira kae pieiva rera sitaoro tuitui
kasi iava, vo osa rova rovoparoepa. Eva-
a oa vituaro iava uvui iraopatai ra vearo
kovo rutu purapata vo Pauto vo ruipaaro-ia
vearo kovo purapasa.

*Visii Rutu Vao Oirara Visiigoa Oiso
Toupataveira Osa Tugoropa Kepaaro Pauto*
¹⁶ ✧ E viapau vai pasi taraipataveira ora
visii-ia vearovira, uvare oiso toupata, Tu-
goropa Kepa Tempel Pauto vaaro? Vao
oa-ia vokiara rutu-ia Tugoropato Uraurato
toupaveira? ¹⁷ Uva oisi-a oiso osa ra-
gavira ro oirato ira Pauto vo kepaaro Tu-
goropa Kepa vuri piepareve, ira raga ita
opesi pie ovoireverea Pauto. Eake iava?
Uvare Pauto vo kepaaro rutu-a Tugoropa
Kepa. Uva visii raga ita eva oiso toupata osa
kepa.

*Viapau Rutu Uvuipaviei Ra Oiratoa Vai
Vaisiario Kae Piepape*

¹⁸ ✧ Opeita ora visii raga ora keakea raga-
pata oiso-ia, vosa irai visii iavapatoa vai ora
iraire oiso rugorugoparo oesai siituepaoro,
Akoea, riro taraito-a ragai. Oire uva
uvui iraoparoi ra rorukovira toupaveve vo
oirara rutu osireiario-ia. Osa-a eisi osa
iava uvuiparoi ra oiraopavira rutu oiso tou-
pareve, Taraitoa rutu vo Pautoa-ia. ¹⁹ ✧ Vao
vituaro iava oiso-ia vo osa ro ira reesipaive
oirara oiso, Riro taraitoa rutu ro-ia, uva
rera raga ita vaaru vovouto vo Pauto vo
reesiario-ia. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso
purapapeira oisi voea iava eisi,
'Voeao riro tarai irara Pauto oea eisi
piepareveira oiso ra ora voea
vo taraiaro raga-ia utupaoro vo
taraio vo rasio iava oa-ia ora piro
piepaaveira.'

²⁰ ✧ Ari oreovu tapo-a vao voa vo Tu-
goropa Vuku-ia oa oiso purapapeira,
'Ro Turaro ira riro taraito vo rugoaro-ia
taraiparoveira rutu, vo tarai rera-ia
eveipaoro rutu. Oa iava oiso pura-
paroveira, Akukua raga viapa.'

²¹ Osa iava viapau irai visii iava
uvuiparoveira oiso ra oiratoa vai raga
vaisiario kae piepareve oiso purapaoro,
'Ira-a ro-ia vearo tarai toupaveira.' Vao

iava uvare orekerovu rutu oara oisi
toupaveira visii varaaro ²² oiso-ia, Pol-a
ro-ia, ari Apolos-a ro, ari Pita ro-ia, uva
igei rutu-a vao visii voeaaro. Igoa oiso
toupaveira, Visii taupava irara. Ora
orekerovu rutu varao vo rasio iava, ora
aue tootooa, ora kopiia, ora vo vuutaro
oara varao vo vokie-ia, ora vo vuutarori
rutu voari utupaua. Oara rutu evara visii
taupava. ²³ ✧ Ari ita, oara rutu toupai,
Visii taupava. Osa ragavira ita visii
toupatavoi oiso, Krai voeaaro visii. Ovusa
Krai oiso toupave, Pauto Oviitoaaro.

4

*Turaro Raga Taraiparoveira Rera
Voeaaro Kovopa Irara Rovirieipaoro*

¹ ✧ Uva visii vao uvui iraopatai ra igeire
oiso rugoo iraopata, Igei-a Krai kovopa
iraraaro. Uvare igei vo kovoaro-a vao oa
oiso toupavoi, Pauto vo reoaro tokipa irara
va kosi piepaoro vao vataua. ² Ari ita, oiso
ragavira taraipatai tapo, ro ira reesireve
rera reraaro turaroto vaore, oiso ra rera
varaaro orekerovu tokipareve. Ra va iava
goruvira rutu orekerovu rutu vearovira
toki iraopaveve varao rera reraaro turaroto
varaaro. ³⁻⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa ra-
gavira vigei Turaroaro ragai vo kovoaro
rovirieireverea taru. Viapau oiso visii-
ia rugorugoparai rutu oiso osa ragai vo
kovoaro rovirieipataveira. Uvare oiso
taraiparai visii-ia, Viapau uvuipatai ra
oisi oroviriei purata visii vao ora irai.
Ora ragai ita ragoa viapau uvuiparai ra
ora ragai ragare oiso purapara, "Viapau
vuria vai ei vo ragai-ia." Vao vituaro
iava uvare Turaro vo rovirieiario-a oa pu-
rareverea. ⁵ ✧ Uva oisi ragavira ita vi-
apau uvuipatai ra oarovu kovopa irara
vo kovoaro vagevagepavira rovirieipata.
Uvare oiraopa roviriei rutu epao touvira,
oa karekpepera vo osa Turaro vorevira
vorovererea. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia
vo vovouro rutu vatauara poeravira karek-
ereverea, oara oarovupa vataupaveira
sopara oaive sovara-ia. Oa iava vara iavi-
rava voea vo voriaro vatereverea Pauto, vo
rara vearo kovo purapaive. Oa iava voea
vaisiario rei pierereverea. Ari vosa akaipa
kovo, oire ra viapau oiso voea rei vaisi
pierreve.

*Voeao Korin Vata Oea Ora Vaisiario Kae
Pie Iraopaiva*

⁶ Araoko irara oaa, vo reo purapaa ora
vegei iava ora Apolos visii vo rugoru-
gooroaro aviavi pieoro. Uva vo ovoovoro-
a varao-ia oara puraavo vaore, oiso ra

✧ **3:15:** Jop 23:10 ✧ **3:16:** 1 Ko 6:19; 2 Ko 6:16 ✧ **3:18:** Ais 5:21; 1 Ko 8:2 ✧ **3:19:** Jop 5:13; 1 Ko 1:20
✧ **3:20:** Sam 94:11 ✧ **3:23:** 1 Ko 15:23; 2 Ko 10:7 ✧ **4:1:** 2 Ko 6:4; 1 Ko 9:17 ✧ **4:3-4:** Ro 2:13 ✧ **4:5:** Ro
2:1, 29

vara iava vo reo rutu vituaro-ia taraita oa oiso purapai, “Visii uvui iraoptai ra vearo reo rutu sirova utupata.” Ari ita, uva viapau irai visii iava uvuiparoi ra iravu vaisiario rei piepaoro iravu vaisiario akaipa piepareve. ⁷ Uva iroutoa vai rutu-ro vo ira eisi visii piereva, oiso ra oearovu rutu vo tarairoaro-ia pute iraoptata? E ora visii raga, eke? Viapau. Asi Pautoa raga ira visii-ipa orekerovu rutu vatereva. Uva apeisi-a? E uvuipatai ra visii raga vaisiario oavisii rei piepata varao-ia vatevateara? Viapau rutu.

⁸ * Oiraopavira rutu vo vokio-ia orekerovu rutu toupaiivoi visii vo ruiparoaro uvui pievira rutu uvui piepaoro, uvare riroara rutu orekerovu rutuva toupaveira. Vo osa igei, viapau oisi. Uva oiso vovouparai ra oiraopavira rutu oisi turarovira toupata, ra ragai tapo oisi visii tapo toupaa turarovira. ⁹ Oa iava oiso rugooparai, Pauto osa oiso igei aposel irara piereva oiso ra oearovu sirova utupaio igei vao-ia akukupapa irara. Oiso rutu osa voearo oearovu oirara oearoa-ia upo reesiro toupaveira, oisore ra va-ia ora voea-ia ariia ouive oirara rutu osireiario-ia ora purapurapa irara ensel. ¹⁰ * Oiraopavira rutu uvare oiso rutu toupaveira, Kokoropa irara vo Kraisi vo kovoaro purapaoro, vo osa visii vai-a riro tarai irara rutu, eke? Ari igeivi-a raverave vovou irara rutu, ari visii-a riro goru irara rutu, raa? Vo uvare oearovu igei oiso vaisiario igei tovipaiveira, Akukupapa irara visii raga vaisiario kae piepaoro. ¹¹ Uva vaviopavira raga ogoepaiei, ora viapau uukoa vaiei igeipa ukaiosa. Ora varao tapo varoara igei varaaro karikaripara, ovusa oearovu igei ragipaiveira. Virivira raga uvarovu rutu vokapaiveira. ¹² * Ari ita, igeivi kasivarivira rutu kovopaiveira ora igei vo vavaeroaro iava orekerovu voripasa ora igeipa. Vo ovusa oearovu igeivi takaupave, ovusa voeare vearo vovoupaiveira. Ari ita, vosa oeai igei vuri pie ruipaave ra viapau oiso ra igei vo kovoaro kavuoro va arova raveravei. ¹³ Igei tovipaiveira ovusa voa vo reoroaro pukopai voeava kave visii raga reoreopaoro. Oiraopavira rutu uvare igeivi oiso rutu toupaveira osa kaie kouro, oiso rutu osa kaie tagatagaaro, varao oara viki ragapaiveira akukupavira.

Voeao Korin-pa Irara Uvui Iraopai Ra Pol Vo Pitupituroo Vioe Iraopave

¹⁴ Oire uva vo reo-a vao-ia oa rigatoavoi visii pa uva viapau oiso visii arii piesa-a. Viapau. Ari visii taraisa-a, uvare

oiso toupataivoi, Visii-a ita ragai voeaoaro kakae vure. ¹⁵ * Riro irara rutu epao oea visii tarai pieve Kraisi vo taraiaro iava. Ari viapau oiso riro irara vai rutu epao visii aite irara vaiaro. Viapau. Ari ragai raga kataito. Vao iava uvare oiso visii siposipopaa Vearo Siposipo iava vaore, oiso ra va iava Kraisi oirao piepata rutu. ¹⁶ * Uva goruvira rutu visii tavi iraoapaivoi, oiso ra ragai vo pitupituroo vioe iraoptata. ¹⁷ Oa vituaro iava Timoti arupaavoii rara visii iare. Eera ita iravu ragai ovitooaro Kraisi vo kovoaro-ia. Ira viapau oiso raveravepareveira ragai tauvapaoro. Ira visii tauvapeveve rara. Ra va iava ragai vo pitupituroo rugoopata, opitupituroo purapaaveira Airepa Tootoo-ia toupaooro vao oa ragaipa vatepareveira Kraisi. Vo pitupituroo rutu oara iava lotupa irara rutu siposipopaoro vokapaaveira voraro rutu.

¹⁸ Ari ita, oearovu ora visii raga iava voea vaisiario rei piepaiveira keapaoro oiso, Viapau vorevira Pol igei iare uriorovere. ¹⁹ Ari vosa Turaro oiso puraro, “Vearopai,” oa iava uvuiparai ra rera vo ruipaoro sirova uriora visii iare tou visii raga. Ra voa visii tapo toupaooro voeao siituepaa oea vaisiario rei piepaiveira. Ra va iava ora ragaipa oiraopavira rutu taraira vo kovo-ia eva oisi oiso, E veoroa-a, eke kiuvua raga vao voea vo kovoaro iava. ²⁰ * Aue iava uvare Pauto vo Saraaro viapau oiso reo turi vai raga karekepaiveira. Viapau. Ari rera vo Saraaro riroaru rutu gorua kareke piepaiveira. ²¹ Oire uva aa vao vaio-a oapa ruipapatai, raga rao vaiva pasi urioravere visii torevokosa? Eke vereopa vovouva urioravere visii siraooro? Oire ora torevokota. Osa iava vearo vovou ragava urioravere visii iare.

5

Vao Iava Ora Oupa Vo Pitupituroo Vuri Piepaive Vo Korin-ia

¹ * Tavitaviara visii iava ragai iare kare pirora. Vao iava osa oearovu visii iava otopa pitupitu purapaiveira. Uva vara-a evara vuri pitupituroo rutu oara opitupituroo rutu-ia putepaiveira vo vuriro oara purapaiveira voeao oirao pie vovou asa irara. Oiraopavira rutu uvare va-a eva vuri pitupitu rutu, osa ro iravu oirato visii iava ira aiteto vatuvavaoro oureva. ² * Oire vosa rera vaoro-ia vuri vovou taraiata, ra apeisi ragavira iava ora visii raga ora vaisiario kae piepata, raa? Vearopai vosa vuria vo tavakaarova toupaooro rera verata

* 4:8: Re 3:17-18   * 4:10: 1 Ko 1:18; Ap 17:18   * 4:12: Ap 18:3; 1 Pi 3:9   * 4:15: 1 Ko 1:30; Fm 10   * 4:16: Fl 3:17; 1 Te 1:6; 2 Te 3:9   * 4:20: 1 Te 1:5   * 5:1: Lev 18:8; Diu 22:30   * 5:2: 1 Ko 4:18; 2 Ko 7:7

ora visii iava rera eera koopato. ³ Uva ragai vo rugorugooaro raga-ia rera rovirieia-vora eera oirato ira vuri vovouro rutu purapareveira vo rovirieio-ia vigei reraaro Turaro vaisiario sovara-ia Jisas Kraiis. Ari ita, visiipa tauaivira rutu toupaaivoi vo osa ragai iava sopaua visii-ia toupaiivoi. ⁴ Osa-a eisi osa ragavira iava vigei rutu uvuipaviei ra katai vovou rutu sirova ora takuvupavio. Oa iava uvuipaviei ra rera ro ira-ia vuri vovou toupave ra ro verape vo goruo iavirava vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis vaaro. ⁵ * Ra oisi pieoro rera tovope Seten vavaeoro-ia. Oire voa rera iava varaua vo ruipaaro opesipe. Oiso ra va iava ora rera vaoro vurua eveireve soporeoro. Osa iava pasi uvuiparoi Turaro ra rera iava uraurato oureve rera orirusa vo vuuta vo vokiario-ia Turaro vaaro.

Korin Lotu Uvuipaai Ra Iravu Veraive Vurito

⁶ * Viapau oiso torevokopai, ra ora visii raga vaisiario kae piepaoro vagupata. Vao ovoovo reo oiso purapai, "Gareavi raga yis uvuipai ra plaua rutu kae pieve va rutu." ⁷ * Oire uva va-a eva vagu vovou oa oisi eisi toupai oiso osa yis. Oa-ia eva yis uvui iraopatai ra va verata. Ra va iava oiso rutu touta osa airepa plaua vearoa vao oa-ia viapau yisa vai toupai. Ari visii-ia taraiparai oiso-ia, Vearo vovou irara-a visii. Oire uva vo ovoovo vao-ia purapaavoivoi va iava vao yis, uvare Tagausapa Vurei Pasovaei oa vatatopoei. Uvare Kraiis-a ro ira oiso tourevoivoi osa oavu sipsip kakae ro ira-ia koruoua pura piropa, oiso ra Kraiis iavirava uvuipaviei ra oiso toupape, Roroio vovou irara vigei. ⁸ Osa iava uvuipaviei ra Pasova purape rorupaoro rutu. Ari viapau oiso vao-ia bret vo vurei purape oa-ia tuariripava toupave yis o iria vao reesipaveivoi kaureo vovou ora vao vagu vovou. Viapau. Uva vao-ia uvuipaviei ra va purape bretea oa-ia viapau yisa vai toupave. Obrete-a eva oa oiso toupai, Sisigarueua rutu sopaua ora oiraopa.

⁹ Voari tuaririvi uva visiipa oavu pasia rigatoava vao oa-ia oiso ragai visii taviava, "Opeita voeoro tapo ora takuvupata oearoa vuri vovouro purapaveira varao otopa pitupituro." ¹⁰ Uva vo rigatoa-a eva ragai vaoro viapau oiso eveoa otopa irara vaisiava va-ia voeao oea viapau oirao piepaive. Uvare voea raga ita opitupiturovu rutu vuriana purapaveira oiso vara, otopa-a vao-ia, ari iiruko vovou-a vao-ia,

ora kavirupa vovou, ora vuurapa vovou-a vao-ia kuvu irarapa pau irara oa purapaveira. Vosa voeare visii taviavori oiso, "Voea vatavatapata," ra ovure oisi avapata voea vatavatapaoro? Uvai raga vo rasio iava? ¹¹ * Viapau. Ari ragai vo pasia vituaro rutu oiso toupaiivoi, Opeita ro tapo ora takuvupata ira visii tavipareve ora rera iava oiso, "Ragai-a visii araokotoaaro vo Jisas vaisiario sovara-ia." Vo osa touvira otopa pitupitu purapareveira ora vao iirukopa. Ora vao osa kuvuvuira vuurapa vaisi purapareveira kuvu irarapa pau irara. Ora oiso tapo osa oearovu tovipareveira. Ora spakparoveira kokoropaoro. Ora orekerovu ratarataapa vovouro purapareveira. Uva ita, opeita rera tapo paupaoro aiopata. ¹²⁻¹³ * Oiraopavira viapau oiso ragai vaoro-a vo voeao rovirieipasa oea lotupa irarapa ratauvira toupave oirao pie asa irara. Viapau. Ari auearo-a raga Pauto ira voea rovirieireverea. Uva visii oiso akepaavoivoi, "E visii auearo-a lotupa irara vo pitupituro-oaro rovirieipasa? Iu. Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapai, 'Ro ira-ia vuri vovou toupave, uva uvui iraopatai ra rera verata ora visii iava.'

6

Lotupatoa Rutu Ira Viapau Uvuiparoi Ra Rera Araokotoaaro Iava Gasireve

¹ * Ari ovurivu-a vao-ia oa visii-ia toupaveira, uvare ora visii iava oearovivu iava gasipataveira vore gavman. Oa iava voeao ruvara-ia voea tovopataveira oea viapau Jisas oirao piepaiveira. Uva viapau oiso torevokopai eisi. Uvare eakere vo vurio voea varaoro viapau opesi piepataveira vara-ia ora reopaoro, uvare visii raga ita Pauto voeao. ² * E viapau taraipataveira uvare voeao Pauto voeao oea vo rasio rutupa reipaaverea rutu vo orekerovu rutu rovirieipaoro? Uva visii raga ita Pauto voeao visiigoa eisi pietaverea vo rasio-ia voari utupaua. Oire uva apeisi-a? E viapau uvuipatai vo vokie-ia ra gareparavi rovirieipata vo ora visii vo taereroaro raga-ia, raa? ³ Tarai iraopataveira vao iava osa enselpa irara vo vovouroaro rovirieipaperea rara vo voeapa reipaoro? Oire uva uvuipaviei ra oisi oiraopavira rutu vuri vovouro rovirieipape varao voeao varaoro vo rasio-ia vo vokie. ⁴ Vosa oavu vurua visii-ia pou piro, uva apeisi-a? E uvuipatai ra voeao oirao pie vovou asa irara tavita, ra visii tauvaeve opitupiturovu rovirieipasa, raa? ⁵ Ae, viapau! Easi eisi vuripai. Uvui

* 5:5: 1 Ti 1:20   * 5:6: Je 4:16; Ga 5:9   * 5:7: 1 Pi 1:19   * 5:11: 2 Te 3:6   * 5:12-13: Diu 13:5, 21:21
* 6:1: Mt 18:17   * 6:2: Dan 7:22; Mt 19:28   * 6:6: 2 Ko 6:14

iraopatai iravure taraata ora visii raga iava riro taraito eera, ira uvuiparoi ra visii varaaro rovirieireve vuri vovouro, oiso osa vao oa katai araorei rutu tokove vaitereo oirao pie vovoutoarei. ⁶ ✱ Oiraopavira rutu vao-ia vuria oiso-ia, vo osa iravur riro oirao pie vovouto iravur iava gasireve oirao pie vovouto, ra va iava ro vaierei vo vuriaro rovirieireve oirao pie asa vovouto.

⁷ Ari ita, visii-a eva visii goa eisi piepataveira ora visii iava oearovivu iava gasipaoro. Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ora kove piepataveira. Eake iava? Vosa ro iravur oirao pie vovouto ira ora rera vaaro vuria rovoreve visii vuri pieoro, oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rera eakata rerere oiso puraoro, "Oire rerape." Osa eisi torevokopai. ⁸ Evare visii raga ita visii goa oearovivu sirao pie ragapataveira voea varaaro ou ragapaoro. Iu, uvare ora visii voeaaro-a araoko irara oavisii oea eisi piepataveira.

⁹ ✱ Oiraopavira vao-ia oiso taraipataveira, Voeao oea vuri vovouro purapaiveira oea viapau oiso koataverea Pauto vo Saraaro iare. Ra viapau oiso ora keakeapata uvare taraipatai oiso, Viapau oiso voeao koataaverea oea otopa vovouro purapaiveira, ora voeao oea tauopaaveira voeaoa kuuvu irara pau irara, ora voeao oearo oearovuva oirara otopaave ora riakora airoroa oriakorovuva otopaave, ¹⁰ ora voeao kavirupa irara, ora voeao iiruko vovou irara, ora voeao vokiara rutu-ia spakpaaveira kokoropaoro, ora voeao oea oearovivu tovipaiveira. Oiraopavira rutu viapau irai voea iava koataroverea Pauto vo Saraaro iare. ¹¹ Uva oearovu epao oea visii iava oisi vo pitupituro purapaivora voari rovvira. Vara-a evara isivaaro iava visii rutu iava sopaura oavisii sisigaruera rutu. Oa-a vao oa iava visii reesireva oiso, Visii ita Pauto voeaaro. Oa iava torevoko vovovira rutu toupataivoi vo Pauto osireiario-ia ro raga vaisiario iavirava Turaro Jisas Kraisi, ora tapo vo kovo iavirava Tugoropato Uraurato vo kovoaro Pauto reraaro.

Uvuipaviei Ra Pauto Vaisiario Kae Piepape Vova Varaua Oavi-ia

¹² ✱ Oearovu visii iava oirao pie vovou irara oiso purapaaveira, "Uvuiparai ra opitupiturovu rutu purapaa." O ita osa eisi oiraopai. Uva viapau oiso opitupiturovu rutu visii taupapaiveira. Ari ita, ragai tapo uvuiparai ra oiso purapara, "Uvuiparai ra opitupiturovu purapaa." Ari viapau uvuiparai ra ora ragai iava vasea. Uvare apeisi ragavira uvuiparai vovio utupaua ra

oiso vo pitupituro eakasa? ¹³ ✱ Oearovu epao visii iava oea oiso puraaveira, "Aioa toupavoi vaore kovuto vuku piesa. Ora kovuto toupave aio oupasa." Oiraopavira rutu. Ari ita, Pauto evara rutu aioara ora kovuara opesi pievevrea. Vao ovoovo reo vearovira vigei soporepavoi oiso purapaoro, Oiratoa iava varaua vaore viapau oiso toupai, ra varaua vo ruipaoro-ia vao-ia otopa pitupitu vukupape. Opitupitu vaaro viapau oiso ra akukuvira opesipe oiso osa aioa. Viapau. Ari varaua-a Turaro vo kovoaro purapaa. Vo osa rera-a Turaro ira vigei iava tootooara oavi vuku piepareveira vigei taupapaoro. ¹⁴ ✱ Pauto ira Turaro iava varaua kopii tapi iava vorevira torevira. Oiso osa ragavira vigei torevira voari utupaua vo goru raga iavirava eva rera vaaro.

¹⁵ Ora visii iava varaura-ia taraipatai ouraroa oiso rutu toupaveira, Jisas iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu. Oire uva oisi-a eisi osa taraipaooro, E ragai uvuiparai ra Kraisi varauaaro iava ovarui oua pasi, ra va oiso piea ovaru vao otopa? Easi viapau rutu eisi torevokopai. ¹⁶ ✱ Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vosa iravur oirato iriavuva otopava ora tavosiro o-ia iria vuri pitupitu purapaiveira, ra oisi iava kataiava varaua purasi ora vaierei-ia? Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai rorovira rutu, 'Oirato ora riakova aiteara uvuipasi ra kataiava varaua purasi ora vaierei-ia.' ¹⁷ Ari ro ira Turaro-ia ora tavosiro rutu ro Turaro ira rorovira toupaveira. Oire ra katai vovou puraveve rera tapo oisi eisi toupaooro.

¹⁸ Vao otopa pitupitu veripata vaopa, vosa irai oai vuri pitupitu vai puraveve oearoi-ia, oa-ia eva viapau ora rera iava varaua vuri pieveve. Ari vosa ro ira otopa pitupitu puraveve, ira-a eera ira ora rera iava varauaaro vuri pievevira rutu. ¹⁹ ✱ E viapau vao-ia taraipataveira pasi oiso-ia, Visii iava varaura-a Tugoropa Kepa Tempel, Pauto vo kepaoro, vo uva toupaveira Tugoropato Uraurato ro ira vatevira Pauto visii. Oa-a eva vituaro iava visii-a Pauto voeaaro. Viapau oiso irai voeaaro-a visii. Ari ita, viapau oiso visii voeaaro-a visii, ra akukupavira ora visii vo ruiparoaro sirova utu ragapata. ²⁰ Uvare Pautoa raga ira visii vorireva ora rera iare vo Oviito Kraisi revasiario iavirava. Oa iava uvui iraopatai ra ora visii iava vearovira rutu varauraro oavisii rutu tokipata torevoko vovou raga purapaoro. Osa iava uvuipai ra oearovu Pauto vaisiario kae piepave rera visii vo pitupituroaro siituepaoro.

✱ 6:9: Re 22:5 ✱ 6:12: 1 Ko 10:23 ✱ 6:13: Mt 15:17; Ef 5:23 ✱ 6:14: Ro 6:5, 8, 8:11 ✱ 6:16: Jen 2:4; Mt 19:5 ✱ 6:19: Jo 2:21; Ro 14:7-8

7

Ora Oupa Pitupitu Iava

1 Vaviopavira visii vo akeroaro pukopaa varao oara sipotavora ragaipa pasia-ia. Oiso-ia rovopa vao-ia. Viapau oiso oavu avu vai vo osa viapau oirato riakova oureve. ² Ari vao raga uvare rirovira rutu otopa pitupitu toupaveira visii vo uruiaro-ia. Eva-a oa vituaro uvuipa ra oirato ora rerapa torevokovira riakovaaro oureve. Ora riakova tapo uvuipaori ra ora oirapa torevokovira oiratoaaro rutu oueve reo goru sirova utupaoro. ³ * Oire vii vatuatou viapau uvuipauei ra ora vii iava varaua oara vairupari vo vatuaa oarapa. Ora vii riakova viapau oiso uvuipauei ra ora vii iava varaua oara vairupari rerapa, vo osa vatuatou oara vii iava vouava uusi ruipaparo. ⁴ Viapau oiso ra vatuaa reipao ora oira iava varaua tokipaoro. Viapau. Ari uvui iraoapai ra vatuatouaaro vo ruipaaro sirova utupao. Osa raga ita toupai, viapau oiso ra uvuipaori vatuatou ra ora rei pieparo. Viapau. Ari rera ita uvui iraoapai ra vatuaaaro vo ruipaaro sirova utuparo. ⁵ * Opeita ora vairupasi ora veipa. Ari ita, vearopai vo osa gare vuutavi ou rovpasi variripasa katai rugoo raga-ia. Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava uvuipasiei ra ora veiva uusisi. Teapi Seten kokarapato vei-ia kokararo vuri pitupitu purasa, ra va-ia kovesi, uvare viapau uvuipatai ra goruvira va-ia vao otopa vovou ora airerei iraoapata, pasi. ⁶ Vo reo-a eva ragai vaaro oa-ia visiire airerevira reoparai. Viapau oiso reo goru vai purapaavo visiire. ⁷ Uvare ragai vo vovouaro oiso toupai, vo osa oirara rutu oisi raga oiso toupave osa ragai. Ari ita, oiso taraiparai, Pauto katakataivira oirara rutu vatevea vatevateara vaore, oiso ra oiso piepaive iravu ora rera vo pitupituaro purapaveve, ovusa iravu osivu raga ora rera vo pitupituaro purapaveve rera raga vo vatevatearo iava.

⁸ Oire oreovu-a vao-ia visiipa voeao oirara, ora voeao raroe irara ora vairo raroe riako, visiigoa viapau vatua irara vai ora viapau vatua riakoro vai oavisii. Vearo iraoapai vosa oisi raga toupata osa ragai riako oa asavira. ⁹ * Ari vosa viapau uvuipata oiso ra visii vo ruiparoaro rukupata, oa-a eva vituaro iava uvuipatai ra ora oupata. Oire vo osa ora oupavira tupaoro viapau oiso visii vuri piepaive orugoorovu avu vai vara varaua oaraiaro.

¹⁰ * Uva vaviopavira voeao ora oupa irara taraipaavo. Oa iava goruvira rutu oiso puraparai. Ari viapau oiso ragai vaaro-a

reo goru. Ari Turaro raga oa-ia oiso purapari, "O riakova viapau uvuipaori ra oira vatuatouaaro kavueve. ¹¹ Ari vosa rera kavu ragaave vatuatou, ra va iava vorevira ita uvui iraoapai ra rera agiagieve, eke apeisi toueve, oira raga tou ragapaveve. Uvare viapau uvuipaori ita ra vorevira irai oueve. Osa tapo ita oiratoapa toupai. Ira tapo ita viapau uvuipaori ra ora oupa pitupitu putereve vatuaa vaiaro kavuoro.

¹² Oire oreovu-a vao-ia oearovupa visii iava. Viapau oiso Turaro vo reoaro-a. Ari ragai raga vo reoaro-a oa oiso purapai, Vosa irai oiratoa vai riro oirao pie vovouto riakova vai oureve, o iria viapau Jisas oirao piepaveve, oire uva oisi eisi viapau oirao piepaoro uvuipaori ra tovura toupaveve rera ruvara-ia oira vo ruipaaro sirova utupaoro. Oa-a eva vituaro iava viapau rutu uvuipaori vatuatou oiso ra oira kavureve. ¹³ Osa o riakova riro oirao pie vovoua irai oirato oueve, ro ira viapau Jisas oirao piepareve. Ra oiso puraro, "Vearopai osa raga toupavearea." Osa iava viapau rutu uvuipaori oiso ra rera kavueve. ¹⁴ Eake iava? Uvare vatuatou viapau oirao piea vai. Oire ra Pauto riakova raga vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso, Vearoa torevokoa. Ari vosa riakova ita oisi oira oiro pie vovou asava, oire ra Pauto raga ita oirato vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso purapaoro, "Vearoa torevokoa." Vosa viapau Pauto oisi eisi puraroeri, oire ra va iava viapau oiso vearovira torevokovira ovii kakaero vai purapasi. Ari vo osa oisi raga eisi, vaiterei iava torevokovira ovii irara karekapeave vo Pauto osirearo-ia. ¹⁵ Ari vosa rera ro ira viapau Jisas oirao piepareve ora rera vatuaaaro kavu ruipaparo o ira Jisas oirao piepaveve, uva oisi vearopai, ra oisi raroe. Oire uva oisi-a eisi osa sirovava viapau reo goru vai ei vao oa iava viapau uvuipaori ra vatuatou vo vovouaro sirova utupao. Vao vituaro iava uvare Pauto ora rera voeaaro tavireva oiso, "Kave vovou raga purapata orekerovu rutu-ia." ¹⁶ * Aue iava uvare vosa kave vovou raga purapari vii riakova riro oirao pieva, oa iava pasi uvuipauei ra vii reraaro vatuatou tauvari. Oire eva-a vai oa iava uvuipaori ra ora rera iava sopauaaro poreveve Jisas oirao piesa. Ora vii tapo oirato oirao pie vovouto viigoa tapo uvuipauei ra oisi raga ita kave vovou purapari vatuaa oara tauvapaoro. Oa iava uvuipaori ra oira iava sopauaaro pore piro, ra Jisas oirao pieeve.

Uvui Iraopavie Ra Vo Vovou-ia Toupape

* 7:3: 1 Pi 3:7 * 7:5: Eks 19:15; 1 Sml 21:4-5 * 7:9: 1 Ti 5:14 * 7:10: Mal 2:14-15 * 7:16: 1 Pi 3:1

* 7:17: Ro 12:3; 1 Ko 4:17

Pauto Oa Rovu Piereva Vigeipa

¹⁷ ✧ Oire uva oavu-a vao oa-ia uvui iraopatai visii rutu ra oiso rutu toupata vo vuutao-ia osa vo vuutari oa-ia oisoo toupata oa-ia Pauto visii reesireva rera vo kovoaro purapasa. Ari ita, Turaro ira visiipa vatevateara vateveva, oisore ra vara kovo piepata. Uva va-a vao osa toupataivoi vo kovo eva purapaoro. Vo reo-a eva oa vatepaaveira voraro rutu lotupa irara voea sipošipopaoro. ¹⁸ Vosa irouto-a ro ira ora rera iava rakari vera rovoru Jiu vo pitupituro sirova utuoro, ira-a eera porero viroi Pauto vo ruipaaro purasa. Oire ra teapi oiso vovoupara vo reesi tavarioreve. Ora vo osa irouto-a ro ira viapau vo reesiva toupaooro porero viro Pauto vo ruipaaro sirova utusa. Oa-a eva isivaoro iava viapau uvuiparoi ra ora rera-ia oreesii purareve lotupa irara roru pie ragapasa. ¹⁹ Eake iava? Uvare va eva rakari verapa pitupitu viapau oiso reipapeira. Viapau. Ari vao raga oa rei iraopai, Pauto vo ruipaaro sirova utupa. ²⁰ Visii rutu uvui iraopatai ra oiso rutu toupata osa oisoo toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera. ²¹ Oisoi-a, E reitoo vaipa oisoo kovopata akukuvira vori ou asavira vo voki-o-ia oa ora visii iava sopaura oavisii poretava Pauto iare? Oire uva veapapai oiso ra oisi raga eisi toupata. Ari ita, vosa oraivavu avu vai toupave, ra oai iava uvuipatai ra torevokovira reito oavisii arova monipa kovo vai outa. Oire ra oai purata. ²² ✧ Vosa eera ruvara-ia visii reraoro reito kovo ragapata moni ou asavira, uva uvuipatai ra iravu ruvara-ia Turaro Jisas Krai vori outa, vo rara ora visii iava sopaura oavisii pore rovota. Ari ro ira ora rerapa kovopareve moni oupaoro, oire ra Krai-re oiso puraro, "Ragai reraoro-a Turaro." ²³ ✧ Oiraopavira rutu vo uvare Pauto vigei vorireva rera Oviitoaoro-ia ora rera iare vigei ouoro. Osa iava viapau uvuipatai ra ora visii iava ora vasespata oearovupa oirara, oiso ra visii vo vovouoarore ora rei piepaave. Viapau. Uvare Krai raga ira vigeipa reiparoveira. ²⁴ Araoko irara oaa, visii rutu uvui iraopatai ra katakataivira Pautoa tapo ora tavosipaoro oiso rutu toupata osa oisoo toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera.

Voeao Iava Oirara Ora Raroe Riako Oea Viapau Ora Oupaave

²⁵ Oire vo reo-a vao-ia visii vo akeroaro pukopasa voeoro iava oearoa viapau riako oupaave. Viapau oiso oreoi iava ragai vo

reo purapaavoivo vo Turaro oreoiaro. Ari ora ragai raga vo rugoaro iava vo osa Turaro ragai soporepare ragai tauvapaoro. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoaro sirova utupata.

²⁶ Taraiparai vao-ia riroa tavaka vigei rutupa oirao pie vovou irara oa rovoi. Uva vo tavakaore rugoopaoro oiso puraparai, Veapapai vosa irouto oirato oisi raga toupave, ra oisi raga veapape rerapa. ²⁷ Ari ro ira riakova ouveve, ira viapau uvuiparoi ra oiso rugooro ra oira kavureve. Ora vosa ro viovokoto, ira viapau uvuiparoi ra riakova vaire taraapareve vaore, oiso ra iriai ouveve. ²⁸ Ari ita, vosa rera ro viovokoto riako ouro, oire ra viapau oiso vuria vai purapareve. Viapau. Ari ita, ora o tavauruva iria iravu oirato oueve, oa iava viapau oiso vuria vai purapave. Uva ragai vo rugooro-a vao-ia oa-ia oiso puraparai, Veapapai rutu voeapa vosa viapau ora oupaave. Eake iava? Uvare oiso rugooparai, Vosa oisi raga eisi toupavira, uvuipapai ra otavakarovivu vatavatapaive varapa ora airereipaoro. Vaopa teapi vo tavakarovi evara takutakuvupaive vai iare riro tavaka oa epao vo voki-o-ia vigei rutu vaoro.

²⁹ ✧ Ragai vo reoaro vituaro-a vao-ia oisoi-a. Araoko irara oaa, vuuta vao potekupai vigeipa vo rasio-ia. Eva-a oa sirova voeao oea ora oupaaveira uvui iraopapai ra oiso rutu toupave osa riako ou asa irara Pautoa-pa kovopaoro. ³⁰ Ora voeao oea gaupaiveira, oea vo voki oiso rutu tou iraopavere osa voeao oea viapau tavaka vovouro vai oupaave ora siraoara vai Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao tapo oea agesipaaveira, oea uvui iraopapai ra oiso toupave vo voki-o-ia osa voeao oea viapau rorupaive Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao oea sara kovoro purapaaveira, oea uvui iraopapai ra oiso rugoopaave Pautoa-pa kovopaoro, Viapau oiso ora vigei ragapa moni oupavioveira. ³¹ ✧ Ora voeao oea varao-ia kovopaiveira vo rasio iava vara oea uvui iraopapai ra oiso rutu toupave, Evoea oea viapau oiso goruvira rutu varo-ia pitupaiveira vo rasio iava vara. Vao vituaro iava uvare tutuu piepai vo rasiopa oiso ra ora tavariooro pisavira rutu ora karekepe.

³² ✧ Vaopa reasiparai oiso, Teapi oru-ooroi visii pugu piepaive. Uvare oiso ruipaparai ra oiso rutu toupata osa ro ira viapau riakova vai ouveve. Ira katai rugoo raga sirova utuparoi. Oire rera-a eera ira uvuiparoi ra Turaro vo kovoaro purapareve. Eake iava? Uvare rirovira rutu

✧ 7:22: Jo 8:32, 36; Fm 16; Ef 6:6 ✧ 7:23: 1 Ko 6:20

✧ 7:29: Ro 13:11-12 ✧ 7:31: 1 Ko 9:18; 1 Jo 2:17

✧ 7:32: 1 Ti 5:5

oiso ruipaparoí ra Turaro roru piepareve rutu ora rera-ia. ³³ Ari ro ira riako ouro, ira kovoparevere moni oupaoro vatuava roru piepasa. Oire uva vo kovoro-a evara oaria ora pugu pieparoi. ³⁴ * Uva oisi-a eisi osa piepaoro vo rugooreiva toupavevere oiso, Turaro-ia orugoovu, ari vatuava-ia orugoovu. Ari vosa tavauruva raga, oire ra rera raga Turaro vo kovoaro purapavee. Eake iava? Uvare oira-a eira iria Turaro vo reesiaropa ruipapaí vao oa oiso toupai, Rera oiraoro rutu. Ari o oira oupava iria kepa tokirore rugorugooapaoveira ora ovii vure tapo ora orekerovu. Uvare oiso ruipaapaoveira ra vatuato roru piepavee.

³⁵ Oreoa vao-ia oa purapaavoi visii varaaro oiraí pie vovouro taupapaoro. Viapau oiso visiire korukoruparai vearo pitupituro-ia. Viapau. Ari ragai vaopa ruipaparai torevoko pitupitu rutu, oiso ra va purapata ora tovopaoro vo Turaropa kovopasa. Oa-ia viapau oiso oavu avu vai uvuipai ra visiere korupape rera vo kovoaro purapa arapa.

³⁶ Oire vaviopavira vo reo vatepaavoi voeare oea ora ousapa reesirova toupaií vore utupaua. Oire vosa vaiterei evaiterei oiso vo reesiva ora ousapa tupaoro oiso vovousi katai vovou raga sirova utuoro, Vearopai ra viapau ora ouve. Oire ra va iava oirato oiso ora rugoo piero, Ae asi viapau oiso vearo vovou-a vao-ia oa purapaavoi ragai raga oira vo ruipaarore korupaoro. Oire vosa evo rugoo sirova utuoroa vorevira, viapau oiso vuria vaipe vaiterei-ia vo rara ora ousi. ³⁷ Ari vosa irai ora irai raga oruipaiaro sirova utuoro oiso puraro, "Viapau uvuiparai ra riakoa vai oua." Oire vosa uvuiparo rutu oiso ra ora rera iava varaua vo ruipaaro rutu-ia putereve vo ruipao oa riako ou ruipapape, oire eva-a oa iava viapau uvuiparoi ra iriai tavauruva vai ouve. Uva oisi-a eisi osa ragavira vearopai rerapa. ³⁸ Vo reoro rutu isivaaro iava oiso puraparai, Vosa ro oirato ira o tavauruva ouveve iria-ia rera vaarova ora ousapa reesi toupavee, oire ra va-ia viapau vuria vaipe vaiterei-ia. Ari ro ira viapau oiso riako vaiaro oupareve, ira oiraopavira rutu vearo vovou purapaveira.

³⁹ * Ari vosa o riakova iria ora oira reraaro oueve, oire ra rera tapo toupavee vokiaru rutu-ia. Viapau uvuipaí ra rera kavueve vo osa tootovira raga toupavee. Ari vosa kopii rovoru, uva-a eva uva uvuipaí ra ora oira vo ruipaaro sirova utuoro iravu raga oueve ita. Ari vao raga oiso-ia osa iava viapau uvuipaí ra

iravu oueve ro ira viapau Jisas oiraí piepareveira. ⁴⁰ Ari vosa oira ou asavira toupavee, oa iava uvuipaí ra oiraopavira rutu roruvira raga toupavee. Eisi osa ora ragai raga vo rugooaro toupai. Uvare oiso taraiarai, Pauto reraaro Tugoropato Uraurato osa tapo vo vovouaro toupaveira.

8

Varuere Kare Oisoa Tauopaive Tokarasi Irarapa

¹ Visii vo akearo pukopaavoi varao iava aioara oara-ia korooupaaveira tokarasi irarapa voea-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vao iava uvare oiso purapataveira, "Igei orekerovu rutu-ia taraipaiei." Ari ita, visii vo reoroaro oiraopai. Ari vao raga vo osa ro ira ora rera-ia rugooaro oiso, Riro taraito-a ragai. Eera-a ira ora vaisiaro rei pie ragapaveira. Ari vosa vereopa vovou rutu purapavee, oire ra ora rera vaaro vearo pitupitu goru piepareveira rutu. ² * Ari ro oirato ira oiso puraparo, "Iu osa taraiarai oiso, Ragai-ia tarai toupaií." Ira raga ita-a eera apotapa taraiapa. ³ * Vo osa ro ira Pautoa-pa sirao iraparo, ira raga ita-a eera ira-ia taraiaraveira Pauto. Oa iava rerare oiso puraparaveira, "Ragai reraaro-a ro-ia oirato."

⁴ Oire vigei vao-ia taraiavioveira rutu ro iava tokarasi, Ira ovoovovira vaopa oiso toupaveira, oa viapau toupavee rera iavrava. Ora tapo vo osa oiso taraiavioveira, Kataitoa raga toupaveira Pauto. Viapau iraiet ita. Oire uva apeisi-a? Uvuipaviei ra voepa korooupa varuro aiopape, eke? Uva viapau. ⁵ Ari ita, riro irara toupaií voeaí oea vaisipaiveira oiso, Pau irara ora turaro irara voeaí vova vo rasio-ia ora oiso vuvuia-ia. ⁶ * Uva oiso vearopai, Viapau uvuipaviei ra voea-ia rugorugooara oavi tovopape, uvare vigei reraaro-a ro Oiraopato rutu Pauto Aite kataitoa raga. Ira orekerovu rutu purareva. Ora vigei tapo purareva ora rerapa, oisore ra rera vaisiaro rei piepape tootovira tupaoro. Ora tapo ro kataitoa raga Turaro vigei reraaro Jisas Kraisi. Ro ira iavirava Pauto orekerovu rutu purareva. Ora vo osa rera vo goruaro iavirava tootopavioveira. Ira vigei rutu oiso pierava ra oiso toupape, Vigei-a rera voeaaro rutu.

⁷ Oire uva apeisi-a vo aioro-ia varao oara vatepaiveira voepa voeaí tokarasi irara? Ari ita, voari rovvovira rutu uva oearovu visii iava oisoa aio vatepaave voeaopa tokarasi irara. Uva voeaí vo rugorugooaro tovira karu uviro asavira toupaveira. Oa iava tovira viapau

* 7:34: Lu 10:40

* 7:39: Ro 7:2; 2 Ko 6:14

* 8:2:

1 Ko 3:18, 13:8-9, 12

* 8:3: Ga 4:9; Ro 8:29

* 8:6:

roroiopaaveira Pautoa-ia taraipaoro vo vokio. Vao vituaro iava vosa koruoupa aio vorevira aioive, uva va-a eva oa-ia oiso rugoopaaveira, Ora voea iava sopaura vuivui piepaiveira. Eake iava? Uvare viapau oiso goruvira rutu ora voea vo rugoaro goru pie rovopaiveira. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaviei ra aio kavupaviera rutu, torevokovira oiso toupape vo Pauto osireiario-ia. Uva viapau oiso oavu avu vaiei vosa viapau vo aioro evara aiopape. Ora viapau oavu avu vai vo rara vara aiopape. ⁹ Ari ora airerei iraopata vaopa, vosa eisi rugoopaoro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata. Teapi visii vo vovouaro sirova utuoro oearoi koveave vuria-ia, voeao oea-ia raverave vovou oirao piea toupavoi.

¹⁰ Vosa visii tapo irai toupape ro ira viapau vearovira ora rera vo rugoaro rovirieipareve, oire ra visii uvupa osa oiso purapata, "Vigei rutu-ia toupavoi taraia." Oire va-a eva oa sirovava visii siituepareve ovusa aiopaoro paupata tokarasipa kepa-ia. Oire uva apeisi-a va-ia vao? Vosa rera tapo oisi aiota, ra va isivaaro iava oiso rugoaro vai pasi, Easi vuria vai-a vao oa puraavoi. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ita uvuipatai ra iravivu araokoto oavisii kove pieta ro irapa Kraisi kopiioepa. Uvare visii vo taraia-ro-a oa-ia rera vavagisi pietavoi. ¹² Visii raga ita vuri vovou purapataveira Kraisi-ia, vo osa ora visii araoko iraraaro kove pieta voeao oea viapau vearovira taraipaave vao purapaoro torevoko vovou rutu. ¹³ ✧ Uva ragai raga vo rugoaro-a vao-ia, Vosa tokarasi vaoro aioa varua aiopaoro ora ragai araokotoaro kove piea vuria iare. Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraoparai ra varuarapa kavu ovoia vaopa oiso, teapi araokotoa oaa vuria vai purareve.

9

*Pol Oisoa Rorupareve Vo Rara Viapau
Moni Ouparo Vao-ia Rera Vaoro Aposel
Kovo*

¹ Viapau oiso irai ei ira uvuiparoi ra ragaipa rei, uvare ragai-a aposelto Pautoa ragapa kovopato. Vo osa Jisas vo reoro vigei reraaro Turaro kaepaaveira, ro ira kekeavora ora ragai vaitereiario iava osireitoarei. Uva apeisi-a? E viapau visii-a ragai vo kovoaro vo kuearo vao aposel kovo? ² Ari ita, vosa oearoi viapau ragai eveipaive oiso purapaoro, "Easi viapau aposelto rera ro." Uva apeisi-a visii? Iu, uvui iraopatai ra ragai-ia taraipata, Aposelto ragai. Eake

iava? Uvare visii vaoro-ia oirao piea Turaro tapo ora tavosipatai. Okuea-e eva ragai vo kovoaro iava vao aposel kovo.

³ Vosa oearovu ragai roaroopaiveira ragai togapaoro oreorovu-ia, uva voea vo reoroaro pukopaaveira oiso purapaoro, ⁴ ✧ E viapau ragaipa oiso torevokopai ra aioara vai oupa, ora uukoara vai vo oirao pie vovou irara ruvara-ia, uvare ragai vo kovoaro-a vao lotua-ia? ⁵ E viapau ragaipa oiso torevokopai ra oiso piea osa oearovu aposel irara, ora voeoro Turaro araoko iraraaro, ora ro Pita oea vatua riako tapo vokapaoro avaaepa vairo oirao pie vovou riako? Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra oisi piea vao-ia ragai vo vokaaro? ⁶ Uva apeisi-a? E vegei raga ora Banabas uvui iraopaveiei ra kovopave aio voripasa varao vegeipa ora orekerovu, vo osa viapau oearovu oisi oisoa piepaive? ⁷ E upo purapato aio voripasa kovopareveira ora orekerovu vo osa viuru kovop-ia toupaveve? E irai ei ira aio kovo vai puraparevoi, ra viapau oai iava opoa vai aioreve? Uva apeisi-a? Iraiei oiratoa vai ira sipsip kare vai tokipaoro oea iava roro pigiparaveira, ra viapau oviroi-ia ukaioro vo vo kare iava, raa? Iu. Vara rutu varao ovoovo reoro oara oiraopai. Ari igei tapo uvuipaiei ra tauva oupaio vo lotupa irara ruvara-ia Pauto vo kovoaro purapaoro.

⁸ Ovoovo reo-a eva oa puraavoi varaore rugoopaoro vo rasio iava. Ari vosa Reo Taisire ora rugoo piera, oire ra vava vaeavira rutu vo reo vao puraav vao iava aposel kovo-ia vori oupa. ⁹ ✧ Uva vigei uvuipaviei ra Moses vaoro Reo Taisi vigei oiso purapapeira, 'Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasisipaoro uvuipaai ra veoro takuraro kareke piepaive. Okarea tapo ita uvuipaai ra vo takuraro aiopaoro vokapaive kovopao.' Uva apeisi-a? E Reo Taisi vaiei va iava eva vo uvare Pauto veoro vovouparoveira vo karere, vo rara vara aiopaive, eke? ¹⁰ Viapau. Ari vigeire va-a eva Reo Taisi oa oiso purapapeira. Oiraopavira rutu ro oirato ira aio kovo aruo roveve, oire ra iravu ro oirato vo kovo opoaro tatereve, aiterea rutu uvuipasiei ra vaeavira kovopasi oiso rugoopaoro, Oiraopavira rutu uvare aiopaveare rara vovio utupauavi vegei vo kovaoro iava. ¹¹ Ari ita, takuraara vikiavora rasitoo-ia ro visii iava sopaura. Otarai vao takuraara oa vova Tugoropato Uraurato uriopapeira. Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra ora ragai vo kovoaro iava kueara vai oua vo kuo iava oa visii-ia toupaveira, raa? ¹² E torevokopapeira voeoro oearovu oearoa visii ruvara-ia orekerovu oupaiveira ora

voea vo paouroo vearopasa? Uva apeisi ragai? Ragoa uvuiparai ra pute pievira rutu oisi piea eisi.

Ari ita, viapau oiso ora ragaire rugorugoparaveira ragoa oiso toupaveira. Eagara vosa riroa tavaka oupaa, ra viapau oiso visii ruvara-ia oiso arepara oiso, Ragai tauvapata. Uvare oiso rugooperai, Teapi oisi oai iava oearovivure korukorupara vao uvupa arapa Vearo Siposipo Krai iava va. ¹³ * Visii voeao-ia vearovira rutu taraitaveira oea Tugoropa Kepa-ia aue Tempel kovopaveira. Uva voa raga aio oupaaveira ora voeapa. Ora voeao tapo oea koruoupa aiore purapaaveira vo Tempel-ia. Oire ra voava okurorovu aiopaive ora voea raga ita varao oara kavupa piroveira. ¹⁴ Uva oisi ragavira Turaro vo rearo tapo riro goru reo rutu oiso purapaveira, 'Voeao oea lotupa irarapa siposipopaiveira vao iava Vearo Siposipo, uva voea raga ita lotupa irara ruvara-ia orekerovu rutu oupaiveira ora voea vo paouroo rekopasa.'

¹⁵ Uva viapau oiso oisi voeao lotupa irara oisoa piepaa vo reo sirova utupasa eva riru goru reo rutu, oisore ra oisi ragai tauvapaive. Uva viapau oiso oisore visiipa vo pasio rigatopaavoi ra oisi ragai tauvata. Viapau. Eagara. Vosa kopiiravere oisi oreoi pura arapa vaore rugoopaoro oiso puraparai, Teapi irai ita oiso ragai vo tavitaviroaro vo ora ragai iava akukupapa piepareve. ¹⁶ Ari ita, viapau oiso ora rei vaisi pieparai oiso reopaoro va iava vao ragai vo vovouaro oa purapaaveira Vearo Siposipo iava siposipopaoro. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Turaro ragai arureva vo vovou purasa vao-ia. Oiraopavira rutu. Siraovira rutu vosa viapau rera vo rearo sirova uturaeri Vearo Siposipo iava siposipopaoro. ¹⁷ Vosa ora ragai raga vo ruipaaro sirova uturaeri vo kovo purasa, osa-a eisi osa iava visii arepaavori oiso ra ragaipa voriarai vai vatepata. Osa viapau oisi eisi. Viapau rutu. Ari ragai vo kovo purapaaveira uvare Pauto ragaire oiso puraroepa, "Uvuipauei rutu. Oa iava viipa vo kovo vatepaavoi, oisore ra Vearo Siposipo iava siposipopari." ¹⁸ * Oire uva akuku visivi raga toupaveira vo ora ragai raga vo touaro-ia. Uva aa vo voria rutu-a vao oa uvuipapeira ragaipa? Vao raga vo osa rorupaaveira rutu Vearo Siposipo iava siposipopaoro. Vao oa-ia viapau voria vaiei. Uvare viapau visii arepaavoi oisore ra ragai vateta voria vai va-ia vao ragai vo kovoaro.

Pol Oisoa Oiso Toupaveira, Kovopato

* 9:13: Lev 6:16; Diu 18:1 * 9:18: 2 Ko 11:7, 12:13 * 9:19: Ga 5:13; Mt 18:15 * 9:21: Ro 2:12, 14 * 9:24: 2 Ti 4:7; Hi 12:1

Oirara Rutupa

¹⁹ * Viapau oiso reitoo vaiei ro irapa kovopaaveira. Viapau. Ari ora ragai vo vovouaro raga sirova utupaveira vaore, ra oiso toupaa, Ragai oirara rutupa kovopato. Vaore oiso ra ragai vo kovoaro iavirava riro irara vai iava sopaura vai pore piroveira Jisas oirao piesa. ²⁰ Vosa oisoa reo vatevatepara vo Jiu-pa, uva voea tapo tupaoro oisoa voea vo pitupituroaro sirova utupara vaore, oiso ra ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari ita, oiraopavira eisi osa iava viapau oiso Moses vaoro Reo Taisi ragaipa reipape. Ari voea raga vo rearo sirova oisoa utupaoro va sirova utupara vare vao rugoopaoro, oiso ra voea iava sopaura oaive porepa piro Jisas oirao piepasa. ²¹ * Oire uva oisi-ita eisi osa ragavira voeao tapo ratau tou irara oisoa toupaa uva tapo ita oisoa oisi voea vo pitupituroaro sirova utupara, oea oisoa viapau Moses vaoro-ia taraiapaave Reo Taisi. Vaore rugoopaoro oiso ra ora ragai raga vo pitupituroaro iavirava ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari oisi eisi piepaoro viapau oisoa Pauto vaoro Reo Taisi viapau oisoa ovaupara, vo osa touvira Krai raga vo rearo sirova oisoa utupara. ²² Vosa voea tapo raverave rari irara toupaveira, uva ora ragai vo vovouaro oisivio rutu piepaaveira osa voea vo vovouaro. Eake iava? Uvare oiso rugoopaaveira, Oearovi vai voea iava uvuipaai ra Jisas vo rearo uvuive va-ia gorua ouoro. Oire uva irou irara iraoa oea tapo uvuiparai touoro ora ragai vo vovouaro oiso piea osa voea. Ra va iava ragai vo pitupituroaro kekepaoro ragai vo rearo uvupaive oiraopavira rutu ora voea iava sopaura-ia Jisas oirao piepasa.

²³ Eisi osa iava ragai vo pitupituroaro evara purapaaveira, uvare ragai vo ruipaaro-a oiso ra Vearo Siposipo kosi piepaa. Ra va iava rorupaa oirara kekepaoro voeao oea ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive va uvupaoro.

Uvu Iraopavie Ra Goruvira Ikaupaoro Vo Poupavio Uva Oivoiopa Reesi Toupaveira

²⁴ * Voeao-ia tarai iraopata oea ora paupaoro ikaupaaveira. Oire uva riro irara rutu-a oea ikaupaaveira, ra kataitoavi raga voea rutu-ia putereve, eera-a ira oisoa voria oureve. Uva visii tapo ita oisi uvuipatai ra oisi ora varovaropata ikaupaoro vo Krai vo raivaoro-ia. Ra opeita raveravepata ikaupaoro vo voriro oavisii

ou arapa Pauto ruvara-ia. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa ro ira paupau ikauro purapareve ira uvuipa ra rearea asavira ikaupareve varau oara tarai piepaoro oiso rugoopaoro, Rorupaavere rara oearovu rutu-ia putea. Ororua-a eva rera arova opesipere. Ari vosa vigei oisi piepape, oire ra va iava vigei vaaro rorua ororua vatepareira vigeipa Pauto oa viapau oiso opesipe rutu. ²⁶ Uva oisi-a eisi osa vituaro iava torevokovira rutu ikaupaaveira reesia-ia tugurapasa. Iu, uvare oiso rutu toupaa osa ro ira vavaearei vuvukopareveira iravu tosa. Oa-ia viapau oiso riroirovira vavaearei vikivikipaaveira. ²⁷ * Viapau. Ari ora ragai iava varaua goru piepaaveira voua tarai piepaoro. Osa iava uvuiparai ra ora ragai iava varaua vo ruipaaro vara piepaa vaopa oiso, teapi oearovu ragaire oiso purapaave, "Rerape. Ira viapau uvuiparoi." Vo osa oisi eisi puraave ragaire, uvare raveravevira opesi ragarai.

10

Vo Toupai Kokarapa Iava, Teapi Va-ia Kovevio

¹ * Oavu-a vao-ia oa toupai vo vigei soporepasa voeao iava oea viapau voria oaiive ouiva vo Pauto ruvara-ia. Araoko irara oaa, visii rugoo piepaavoi voearire Jiu aao iraraaro oea Moses sirova utuaepa kuvau tapi, vo uva viapau aue uukoara vai ora aue aioara vai. Uva voa-a vo uva oisoo Pauto voea virivirivira rutu voea tuvetevepareve rukuta-ia. Oa iava Ret Si iviroiva uvare raakaopa. ² Uva oisi-a eisi osa pieoro ovoovovira Tugoropa Sisu Baptais ouiva Moses ruvara-ia vo avakava-ia Ret Si ora rukuta. Oa-ia oiso ora reesiaepa, Voea evoea Moses tapo ora tavosiaepa. ³ Uva voa-a vo uva vaeavira voea rutu katai aio rutu oisoo aiopaive, vao oa voeapa oisoo karekepape vo Kraiss vo goruaro raga-ia. ⁴ * Ora voea rutu oisoo kataia rutu-ia uukoa ukaiopaave vaeavira, vao oa voeapa oisoo karekepape vo Kraiss vo goruaro raga-ia. Ari ita, vo ovi-a eva uuko ovi oa avekeva iava kosi piropa oa-ia oisoo ukaiopaave. Uva ragai ovoovovira aveke vaisipaavoi, uvare rera raga-a eera Kraiss ira oisi toupaveira oiso osa aveke. Rera raga-a ira oisoo voea tauvapeve, ovusa viapau oiso rera vo tauvaaro oisoo eveipaive. ⁵ Ari Pauto viapau oisoo rorupareve rutu voea iava oearovu-ia riro irara rutu. Oa-a eva vituaro iava oisoo voea raga kopiipaave uvarovu voraro kuvau tapiro

vo voea vovouaro ouaive ou arapa vo Pauto ruvara-ia.

⁶ Osiposipoa vao oiso ovoovovira vigeipa toupaveira vaopa, teapi vigei tapo oisi orekerovu vuriara sirova avapavio. ⁷ * Ora oiso tapo, teapi vigei vao tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapape oiso osa oearovu voea iava oisoo piepaive. Oa iava Tugoropa Vuku voea iava oiso purapapeira, 'Pauaepa aiosa ora ukaiopasa. Oire uva va isivaaro iava toreaepa pupipasa.' Vo aio-ia oa puraiva tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapaoro. ⁸ * Ora vaopa tapo oiso, teapi otopa pitupitu purapape oiso osa oearovu voea iava evoea. Evo vuriro voea varaaro oara vituaro iava riro tukuro rutu kopiepa katai voki raga-ia oiso osa vo tukuo-ia 23,000 aue oira. ⁹ Vigei vao viapau rutu uvuipavie ra Turarore aveave reoro vai purapape oiso purapaoro, "Ae apeisi viapau vearovira vigei tokipaveira Pauto," oiso osa oearovu voea iava oea oisoo oiso purapaave. Uva oisi-a eisi osa pieivoiva, rakoru kare voea upoiva, uvare vo kare siporeva Pauto. ¹⁰ Ora viapau rutu uvuipavie ra rera-ia Turaro vakuvakupavio orearovu purapaoro vuriara rera-ia, oiso osa oearovu voea iava oea oisoo rera-ia vakuvakupaave. Ari ita, eisi osa piepaivoiva, opesiaepa, uvare Oira Upopato Enselto voea rutu uporeva.

¹¹ Oovoovoroa rutu-a evara oara toupaveira vigeipa, uvare oearovu vara rigatoiva, oiso ra voa toupave vigei vosipasa rutu varapa. Vaopa teapi vuriara purapape vara-ia oiso osa voea voari. Uvare vigei-a vao toupai vo vuutao iava vo voki-ia oare tutuu piepai Ovoioa Voki. ¹² Oiso ragavira iava, teapi oiso keapaoro oiso rugoopata, Goruvira torepatai. Teapi oisi iava koveta. ¹³ * Evo pitupituro oara karekepapeira vigei-ia kokarapasa. Uva viapau oiso vigei raga-ia, ari oearovu tapo-ia voeao voraro rutu. Oa iava Pauto visiire viapau isivaparovere. Osa iava kokarapa vovou viapau uvuipai ra visii-ia putepaive. Viapau. Ari visii tauvapeveve vokiara rutu-ia. Uvare rera raga ira reo ovoi rera vaaro oirao piepareveira. Oa iavirava visiipa gorua vatepareveira uvuivira rutu visii tauvapaoro vaopa oiso, teapi raveravepata. Ora oiso osa uvuiparoi ra oraivai purareve visii virivarisa vao oa iava uvuipatai ra kokara-ia vatavatapata.

Viapau Rutu Uvuipavie Ra Pauto Oirao Piepaoro Vurito Uraurato Tapo-ia Raripavio

¹⁴ Oisi-a eisi osa iava vate irara oaa, visii vatatopo piepaavoi oiso ra tauai visivi rutu

* 9:27: Ro 8:13; Kl 3:5   * 10:1: Eks 13:21, 14:22, 29
* 10:8: Nam 25:1-9   * 10:13: 2 Pi 2:9

* 10:4: Eks 17:6; Nam 20:11   * 10:7: Eks 32:4, 6

toupata vo pitupituro asavira tokarasiara-ia vuurapa vaisi purapa. ¹⁵ Vearovira rutu rugoo irapata. Osa iava uvuiparai ra visii-ia taraipaoro visiire oiso purara, Ragai vo reoroaro rovirieipata oiso, E vearovira avu rutu visii tavipaavo oiso? ¹⁶ * Vo osa kovukovu aio purapapeira vao komunion, uva kap-ia pitupapeira. Oa iava oirava Turaro arepape, oisore ra oirava Pauto vigei rutu viraakoveve. Oa iava uvuipaviei ra rera-ia Pauto vearo vaisi purapape. Uva apeisi-a? E oiraopavira eisi piepaoro Krai tapo ora tavosipavioveira, rara vare ovoovovira Krai revasiara-ia ukaiopavio, o revasiva iria parueva vo vigeipa. Iu. Ora vao bret-ia oa kakuakupapeira va aiopasa. Uva apeisi-a? E Krai tapo ora tavosipavioveira ovoovovira Krai iava varaua aiopaoro eisi? Iu! ¹⁷ Oiraopavira rutu vigei-a riro irara rutu oirara, ari kataiua-ia varaua karekepavioveira vao-ia lotua, vo rara kataia raga aiopape bret-ia. Eake iava? Uvare ora tavosipavioveira kataivira rutu kataia bret-ia aiopaoro eera raga ita Krai.

¹⁸ * Voearire rugoopata voeao Jiu oea oisoa koruoupa airo iava aiopave. Vo airo oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Osa eisi pieiva oa-ia vigei soporeiva. Oa iava uvuipaviei ra oiso rugoopavio, Akoea ora tavosiaepa rutu Pautoa tapo. ¹⁹ Oire uva apeisi-a oiso osa puraparai voeare ratau tou irara oea tokarasi irara vo pitupituro sirova utupaaveira? E akukuvira raga toupaveira tokarasi irara, ora varao aioara oara-ia oisoa voeapa koruoupaave, eke? ²⁰ * Iu. Akukupapara raga-a evara oara-ia viapau gorua vai. Ragai vo reoroaro vituaro-a vao-ia oiso-ia, Evo airo oara oisoa tovopaive eravaoara-ia tokarasi irarapa vara-ia koruoupaoro, viapau oiso Pautoa-paa. Osa-a eisi osa iava oiso ruipaparai ra viapau oiso voare avapata vo uva tokarasi irarapa koruoupa purapaveira. ²¹ Viapau rutu uvuipatai katai vovou purapaoro ra vaierei-ia ukaiopata kaprirei oiso, O iria vatepapeira Turaro vaoro-ia komunion, ari o iria vatepaveira tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro. Uva viapau oiso uvuipatai vo aiorei iava aiopata oiso, vo aio Turaro vaoro komunion, ari vo aio tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro. Oaiorea-a evarei ora vareipa pisavira rutu toupaveira. ²² * Easi pasi visii vai oiso vovoupataveira ra Turarore vuri vovou piepata tokarasi irara-ia visii vo rugorugooaro tovopaoro, ra va iava visiire kasipuparo, eke? E vigei vo goruaro Turaro vo goruaro-ia pitepaiveira, raa? Asi viapau rutu.

Vokiara Rutu-ia Uvui Iraopaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

²³ * Ari ita, oearovu vigei iava oiso purapaaveira, “Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape, ora vigei vo ruiparoaro sirova utupaoro.” Oiraopai eisi. Ari viapau oiso opitupiturovu rutu vearopapeira. Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape. Uva vao raga uvare viapau oiso opitupiturovu vo vovouaro vigei tavupaiveira. ²⁴ * Opeita iravu vigei iava tapo ora rera raga ora tokiparo oearovivure rugoo asavira. Viapau. Ari eera uvui iraparoai rutu ra oearovure rugooaro voea tavupareve tapo vearo pitupituro raga purapaoro.

²⁵ Viapau oiso oavu avu vaiei vo oaravu rutu-ia varuara, varao oara voripataveira uua-ia vara aiopasa. Ari vao raga vo uvare viapau koruoupa pitupiturovu rugooaro vara viapau ake rovipataveira oiso, “Ovu iava vao-ia?” ²⁶ Vao iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Rasito ora orekerovu rutu varao rera-ia toupaveira Turaro varaaro.’ Oa vituaro iava uvuipaviei ra oaravu rutu varuara aiopape.

²⁷ Vosa ro ira-ia viapau oirao pie vovou vai toupaveire viire kaokaoro aiosa rera tapo, ra va iava ora vii vo rugooaro sirova utuoro avau. Oire vosa viipa aio koko purareve. Vearopai va aio ragari. Opeita rera akepari oaravu-ia akeara rirovira oisi varare rugorugooaro. ²⁸ Ari vao raga vosa irai vii tavi rovoreve oiso, “Koruoupa aioa vao-ia auempa tokarasi.” Oire ra va iava viapau oiso aiorei vaopa oiso, teapi rera vo rugooaro piro pieri vao iava oirao pie vovou vo pitupituroaro. Ora vao tapo vosa oiso ora sovota, Vuria-a vao, ra opeita va aiopata. ²⁹ Oire uva viapau oiso visii vo rugorugooaro oiso purarai, ari oearovua vo rugooaro-a.

Vo osa oisi vo reo iava oearovu oiso vaio puraave, “Eakere ora ragai vo rugooarore korurai vao oa-ia oearovu vuri pieavoai pasi vo aio-ia ora orekerovu avu vai rutu?”

³⁰ Vosa Pautoa-ia vearo vaisi puraa vo aio iavirava, uva apeisi irai uvuiparoi ra vo aio iavirava ragai togareve?”

³¹ * Eisi osa iava oiso visii tavipaavoai, Vo osa eake aio aiopata, ora eake ukou-ia ukaiopata oara rutu-ia uvui irapatai ra vara rutu aiopata ora vara rutu-ia ukaiopata, oisore ra visii siituepaoro oearovu visii-ia uvuipaai ra Pauto vaisiara kae pieive. ³² Torevokovira rutu tootopatai. Oa iava viapau uvuipai ra vuria vai karekepe voeao-ia Jiu, ora voeao

* 10:16: Mt 26:26; Ap 2:42 * 10:18: Lev 7:6 * 10:20: Diu 32:17; Sam 106:37 * 10:22: Ais 45:9 * 10:23: 1 Ko 6:12; Ro 14:19 * 10:24: Ro 15:1-2; Fl 2:4, 21 * 10:31: Kl 3:17; 1 Pi 4:11 * 10:33: 1 Ko 9:22, 13:5

tapo ratau tou irara, ora oirao pie vovou irara voveao Pauto voveaaro. ³³ * Oiso vearopai rutu vosa ragai vo pitupituario vioepata. Oiso osa akeakevira raga ragai vo touaro purapaaveira oearovu roru piepaoro. Ari ita, viapau oiso ora ragai ragare rugoopaaveira vaore, oiso ra vearoa vai oua. Viapau. Ari vaore oiso ra oearovu rutu vearoa ouive. Oa-a evo vituaro iava oearovu uvuipaai ra ora vovea iava sopaura oaive poreive Jisas oirao pieoro.

11

¹ * Osa vituaro iava eisi visii tavipaavoi, oisore ragai vo pitupituario vioeta, oiso rutu osa Kraiss vo pitupituario vioepaaveira.

Kukue Tavurupa Pitupitu Vao Lotua-ia

² * Visii-ia vearo vaisi puraavoi, uvare ragai roru piepataveira ragaire rugoopaoro ragai vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa vateavora visiipa. ³ Uva ragai vo ruipaaro oiso toupai, ra roroiovira rutu vo reore rugoopata oreoa oiso purapai, Kraiss-a toki ruvarautoa rutu ira oearovu rutua oirara putepareveira. Oiso rutu osa vatuaoto vatuava-ia putepareveira oirapa reipaoro. Oiso osa raga ita Pauto Kraiss-pa reiparoveira. ⁴ Osa iava ro ira variriparo, eke Pauto vo reoaro iava siposipopareve kosi pievira oirara rutu osireiario-ia, vosa ora rera iava kukue ruupareve, oa-a eva oia-ia rera raga uvuiparoi ra ora akukupapa pieparo. ⁵ Osa raga ita o riakova iria oisi variripao, ora Pauto vo reoaro iava siposipopaeve tapo kosi pievira vo oirara rutu osireiario-ia. Oire vosa viapau ora oira iava kukueva ruupaeve, oa-a eva oia-ia ora oira vatuaotoaaro vaisiario akaipa piepaveoi. Oire vosa viapau kukuvaipa toveve tavuruvira, ra oiso rutu toupaeve osa o iria ora oira iava orui gagavurieve riroa ariia ouoro. ⁶ Ari ita, vosa viapau ora oira iava kukueva tavurupaeve vo varoa-ia, oire uva vearopai pasi vosa ora oira iava orui gagavuri roveove. Uvare taraipatai oiso, Vosa riakova ora oira iava orui gagavurieve, ra va-ia ora arii pieo oira raga. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vearopai rutu oirapa vosa ora oira iava kukue tavurupaeve vo lotupa kepa-ia. ⁷ * Oire uva viapau oiratopa torevokopai oisi oiso vosa ora rera-ia kukuvaipa toveve Pautoa iare lotupaoro. Eake iava? Uvare rera vaoro vuraa oiso rutu toupai osa Pauto vo vuraaro. Osa eisi osa iava uvuipaai oearovu Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaive. Ari riakova vo vuraaro-a vao,

oa iava oearovu oirara oearovu-ia oirara raga uvuipaai ra rei vaisi purapaive.

⁸ Vao vituaro iava uvare viapau oiso oirato purareva riakova iava. Viapau. Ari oirato pura roveora rorovira rutu. Oa iava utupavira riakova ita purareva. ⁹ * Uvare viapau oiso oirato purareva riakova iare, ari riakova purareva oiratoa iare. ¹⁰ Eva-a oa vituaro iava uvui iraopaori ra riakova ora oira iava orui tavurupaeve kukue-ia Pautoa iare lotupaoro. Oa iava uvuipaai oearovu oiso taraipaave oira-ia, Vatuato oirapa reiparoi. Ora ra va iava enselpa irara oiso puraave oira kekepaoro, "Vearopai rutu." ¹¹ Ari oiraopavira rutu vo Turaro vaisiario sovara-ia toupaooro vigei raga oirara viapau uvuipaviei ra riako asavira toupape. Oisi raga ita riakova viapau oiso uvuipaai ra oira asavira toupave ita. ¹² Oa-a vituaro-a vao-ia vo uvare Pauto riakova purareva oiratoa iava voari rovoa-ia. Osa raga ita oirara kavaupaveira riakora, oea rutu-a voveao oea purareva Pauto ro ira-a orekerovu rutu vituaro.

¹³ Ora visii vo rugorugoooro roviriei iraaopata oiso-ia, E torevokopai riakovapa o iria variripao oirara rutu osireiario-ia Pautoa-pa ora oruaro tavuru asavira eke? ¹⁴ Vaore rugoopata vo voki iavapa pitupitu oa vigei soporepaiveira o iava geegeeru orui riro kaekeava. Vo rara oirato oirava geegeeru ariiparo. ¹⁵ Ari vosa riakova oirava orui geegeeru toupaeve, oa iava oisoo oearovu oirara oira kekeoro oira-ia vearo vaisi purapaive rorupaoro. Uvare iriapa Pauto vo oru vao geegeerua vatereva vaore, oiso ra vo oru-ia kukue tavurupaeve. ¹⁶ * Ari vosa irai ragava kaureo ruipaparo va-ia eva, uva uvuiparai ra rera tavia oiso, Viapau oiso igei aposel irara igoa oiso oai-ia taraipaiei vo rasio iava oa oiso torevokopai vigei rutupa, ora oearoipa Pauto oirara vaiaro lotupa irara vai vovearo uvarovu rutu toupaveoi.

Turaro Vo Aioaro Iava Vao Oa Oisoo Vuri Piepaive Korin-pa Irara

¹⁷ Visii vatepaavoi oreorovu va-ia vao iava osa viapau oiso visii-ia rorupaa oisi iava eisi. Eake iava? Uvare lotua-ia visii rutu ora gurupataveira. Oire vao vo pitupituro purapataveira oara viapau oiso torevokopapeira evara. ¹⁸ Uva rovo reo rutu-a vao-ia. Oa iava oearovu ragai taviivora, uvare roopavira tupaoro ora kaureopataveira vo ora visii vo pauroario-ia. Oa iava oiso rugoopaari, O asi oiraopavira vai-a pasi. ¹⁹ * Ari ita, vearopai vosa osivi ragavira rugorugoopata, uvare oiso osa ragavira iava uvuipatai ra oearovu

* 11:1: 1 Ko 4:16 * 11:2: 1 Ko 4:17; 2 Te 2:15 * 11:7: Jen 1:26 * 11:9: Jen 2:18 * 11:16: 1 Ko 7:17

* 11:19: Mt 18:7; 1 Ti 4:1

ora visiipa eveita voeao oea-ia vearo rugoo ora oiraopa vovou toupaveira. ²⁰ Oire vo osa ora gurupata Turaro vo aioaro purapasa vao ovapa aio, oaioa eva akaipa piepataveira. ²¹ Uvare vagevagepavira katakataivira aio rovpataveira oearovivure tue asavira. Osa iava eisi oearovivu ogeovira raga tovira toupave, vo osa oevu raga vuku rovoave kokoropaoro spakpaoro. ²² * E viapau kepaara vaiei visii okeparoiaro, oara-ia uvuipatai ra rovvovira aio rovpata ora ukaio rovpata, raa? E visii vo vovouaro-a eva eisi, oa iava Pauto voeao reroarpaoro voeava kaureopataveira voeao lotupa irara? Oire oisi-a eisi osa iava oearovivu voea iava arii piepataveira voeao oea aio arapa ogeovira toupave. Uva apeisi purapai? Ragai roru piepataveira va-ia oisi eisi eke? Viapau rutu!

Turaro Jisas Ira Komunjon Vateveva Voeoapa Disaipel Rera Voeaoro

²³ * Uvare Turaro vo taraiaro-a vao oa rovvovira rutu visii vateavora vao oa ouava rera raga ruvara-ia Turaro. Otaraiia oiso purapaveira, Vo vokiario Judas vigei reraaro Turaro Jisas kosi piereva vore viu-rupa irara vavaeoro, vo rupao-ia oa-ia Jisas bret-ia pitureva. ²⁴ Oa iava va kakuakureva va-ia vearo vaisi puraoro Pautoa-ia. Uva oiso puraroepa, “*Va vao-ia bret ragai iava varaua, oa-a vouao visii rutupa, oisore ra va aiota ragaire rugoopasa.*” ²⁵ Oire uva oisi raga ita evo aio isivaoro iava kap-ia pitureva oiso purapaoro, “*O-ia kap iria agasivira toupae aue-ia wain ovi. Iria oiso toupai ovoovova vaopa Airepa Reo Ovoi Pauto vaoro, oreoa oirao piepavevea ragai iava o-ia revasiva. Vosa aa vo vokiario oira-ia ukaiota, ra oisi va puraoro ragaire rugoopata.*” ²⁶ * Osa iava uvuipatai ra Turaro vo kopiario vigeipa oirao piepata rutu vo vokiro rutu-ia, varao oara-ia va vao bret-ia aiopata, ora oira-ia o kap ukaiopata vo rutu tugurasa vo vuutao-ia oa iava vo voki-ia vorevira vorerovevea Turaro.

Ro Ira Komunjon Vuri Piereva, Ira Vo Vuriaro Voriaro Toupai Rera Ragapa

²⁷ Eisi osa iava vosa ro ira vurivira vao aioreve Turaro vaoro bret ora ukaioro o iava kap, ira raga ita-a ira vuria purarevoi vareo rutu-ia oiso, Turaro iava varaua ora revasiva. ²⁸ Visii rutu katakataivira ora visii iava sopaura oavisii-ia uvui iraopatai ra voura sisiro rovvota. Oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro-ia rugooara oavisii torevokovira Pautoa iare rugorugoopata. Ra va iava taru va aiota bret ora ukaiota kap-ia.

²⁹ Uvare vosa akukuvira raga va vao bret aioreve ora oira-ia o kap ukaioro vo rara viapau oiso vearovira ora rera sopaaro-ia tarai rovvoro oiso rugooapaoro, Apeisi ragavira rutu vao vituoro porearo toupai oiso, Vao-ia Turaro iava varaua oiraopaua rutu. Oire uva va-a eva oa iava voua aiorevoi ora ukaioro oira-ia o kap, oarea-ia ora rera raga-ia vuria purarevoi vo Pauto osireiario-ia. Ra va-ia ora rerapa voria oureve siraoa-ia tavaka. ³⁰ Eva raga ita-a oa vituoro iava oearovu riro irara visii iava uipiapaaveira ora raveravepaaveira. Ora oearovu visii iava oisoa kopiipaave. ³¹ Vosa visii rutu ora visii iava sopaura oavisii sisiro rovpata rutu, oa iava Pauto viapau oisi visii piepareve eisi. ³² * Ari ita, Turaro vigei varaaro vuri vovouro rovirieipaveveira, oa iava vigeipa tavaka vateparevoi vigei torevokopaoro vo vokiario, vaopa oiso, teapi opesi ovoiviovevea voeao tapo oea viapau oirao pie vovou vaiva toupai.

³³ Araoko irara oaa, vosa Turaro vo aioaro aiosa ora gurupata, ra opeita vagevagepavira va aiopata. Ari oearovivure tue rovvota voeao oea tapo koatapaai va aiosa. ³⁴ Ora vosa irai visii iava ogoero, uva oiso vearpai ra rovvovira ora rera vo kepaoro-ia aio rovvoreve. Oa iava Pauto viapau uvuipa ra visii ruture oiso puraro, “*Vurivira eisi piepatavoi visii,*” vo rara oisi eisi ora gurupata vare vao Turaro vo aioaro.

Oaravuei tovira varao oarapa ruipapai oiso ra visiipa vara torevokoa. Osa pieavere rara vo osa visii tapo tousa urioravere rara.

12

Vo Toupai Ovatevatearovu Rutu Iava Tugoropato Uraurato Varaoro

¹ Araoko irara oaa, visii vo akeroaro pukopaavoi varao iava vatevateara Tugoropato Uraurato varaoro. Uvare oiso ruipapai ra vearovira rutu roroiivira vara-ia taraiopata. ² Uva taraiopatai oiso ragavira osa toutava voari tuariri, vo uva viapau oisoa oirao pie vovou vaiva toupata, vo vuutao-ia oa-ia oisoa tokarasi irara raga rei piepata, voeao oea vo vovouroaro sirova utupaoro visii raga ora piro pietaepa. ³ * Oiraopavira rutu vara-ia varao vearovira taraiopata oiso-ia, Ro ira tuvetevepareve Pauto reraoro Uraurato, ira viapau uvuiparoi rutu ra tovi reoro vai purareve oiso puraoro, “*Rerape eera Jisas, ira-ia vuria toupai.*” Ora oiso tapo osa iava viapau irai uvuiparoi ra oiso

* 11:22: Je 2:6 * 11:23: 1 Ko 15:3; Mt 26:26-28; Mk 14:22-24; Lu 22:17-20 * 11:26: Jo 14:3 * 11:32: Sam 94:12; Hi 12:7-10; 1 Ko 1:20 * 12:3: 1 Jo 4:2-3; Ro 9:3

puraparo, “Rera-a ro-ia Jisas ragai reraaro Turaro,” vo ovusa viapau rera vo ruipaaro Tugoropato Uraurato sirova utuparo.

⁴ ✧ Ovatevatearovu rutu toupaiivoi oara vatepareveira kataitua raga Tugoropato Uraurato. ⁵ Ora oaravu rutu tapo kovoara toupaiivoi vara purapasa. Oara-ia uvuipaviei ra vara purapape kataitua ragapa Turaro. ⁶ Ari ita, oirara rutu viapau oiso uvuipaai ra vaeavira okovorovu rutu purapaive Pautoa-pa. Ari kataitua raga Pauto ira oirara rutu oiso piepareveira ra rera ragapa kovopaive voea vo rugooroaro-ia uvuivira. ⁷ ✧ Oiso osa katakataivira Tugoropato Uraurato vo kovoaro eveipaiveira ora voea iava sopaura-ia oaravu-ia vatevateara varao oearovu rutu oirara taupapasa ⁸ oiso-ia, ro Tugoropato Uraurato ira iravupa reoa vaterere, oisore ra va iava oirara vo rugooroaro soporepareve. Vo osa rera raga ita Tugoropato Uraurato iravupa rugooa vaterere vaore, ra oearovu oirara tarai pierveve vao iava oa vatauvira toupaveira. ⁹ ✧ Uva rera raga ro Tugoropato Uraurato ira riro gorua oirao piea iravupa oirato vaterere, oiso ra va iava oearovivu vearovira taupapareve. Ora iravupa aia ita gorua vaterere oisore ra va iavirava oearovu oirara ruvarupareve voea porete piepaoro. ¹⁰ ✧ Ari iravupa gorua vaterere ravoto kovoro purapasa. Ari iravu oiso pierveve, ra Pauto vo taraiaro oiraopavira rutu kosi piepareve goruvira. Ari iravu oiso pierveve ra oearovu rutu oirara vo tarairoaro roviriepareve oiso puraparo, “Vova vo kovo-ia Tugoropato Uraurato, ari ourauravu raga iava kuuvua vao-ia.” Ari ita, ovusa iravupa pisa visivi rutu reoa vaterere, ra va iavirava reoreoparo. Ari iravupa taraiava vaterere, ra vo tarai iava eva pisa reo rutu porereve. Oa iava uvuipaai oearovu vo reo porearo rutu-ia taraiapaave. ¹¹ ✧ Ari ita, evara rutu orekerovu rutu oara toupaiivoi vatevateara, vo osa kataitua ragai Tugoropato Uraurato ira oirara rutupa katakataivira oisi vara piepareveira ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro.

Vigei-a Ovarurovu Vova Kraiis Iava Kataiua Varaua

¹² Oire Kraiis-a ro ira oiso toupape, Kataiua varaua oua-ia ovarurovu epao. Ari ita, uva osasarovu rutu-a vo ovusa kataiua raga iava varaua vara-a. ¹³ ✧ Oiso ragavira Jiu-a voeao-ia, ari ratau tou irara-a voeao-ia, ora voeao oea kovo ragapaiveira akukuvira voro ivi asavira. Ari voeao oea monipa kovoro purapaiveira ora voeapa,

vigei rutu-a vao vigoa ora reesiviepa oiso, Vigei-a kataiua iava varaua. Oa-a vao oa iava Tugoropa Reesi ouepa vigei rutu vo Kraiis-va ora tavosioro vao iavirava Tugoropato Uraurato goruaro. Iu, Pauto vigei vaeavira rutu oiso pierveve, oiso ra vigei rutu ukaiopavio ovoovovira rera iava Tugoropato Uraurato, ra rera tovopape vo vigei varaaro-ia tootooara oavi.

¹⁴ Vouao varaua viapau oiso kataiua rutu-a. Viapau. Ari ovarurovu rutu voua iava toupai. Osa rutu toupaveira Kraiis ira varaaro iava ovararovu rutu toupaveira. ¹⁵ Vosa tasi tauo oiso purape, “Viapau oiso vavaea-a ragai. Oa iava viapau oiso toupavaoi, Ragai-a ovaruvu voava.” Uva oisi-a eisi osa viapau torevokopai, uvare tasi tauo-a oa oiso toupaiivoi, Oavu voua iava varaua. ¹⁶ Ora vosa kokito oiso puraro, “Viapau oiso ragai-a osireito. Eisi osa iava viapau oiso ragai-a varaua iava.” Eva oa viapau torevokopai, uvare rera-a kokito voua iava varaua. ¹⁷ Vosa voua rutu varaua oiso raga toupave osireitoa raga, oire uva apeisi-a, uvuiparoi osireito ra uvureve? Ora vosa voua rutu varaua oiso raga toupave, Voua kokitoa raga, uva apeisi-a? E uvuiparoi ra geesipareve, raa? ¹⁸ Viapau. Uvare Pautoa raga ora rera vo vovouaro sirova utuoro ovarurovu rutu tovoveva varaua-ia. ¹⁹ Vosa katai varuvi raga toupave, uva apeisi-a? Oiraopavira rutu uvare viapau oiso uvuipaai oisi eisi toupave varaua. ²⁰ Oiraopavira rutu viapau oiso oisi-a eisi, uvare ovarurovu rutu iava voua-a kataiua raga varaua.

²¹ Uva viapau osireito uvuiparoi ra oiso puraro vavaeare, “Viipe. Ra ragai ragape. Uvare ragai raga uvuiparai.” Ora kukueva viapau oiso uvuipaai ra tasi tauore oiso purao, “Viipe. Ragai uvuiparai. Uvare viapau uvuipaai ra ragai tauvari.” ²² Ari ita, oisi eisi viapau torevokopai. Oa-ia eva viapau uvuipaviei ra vearovira toupape, vo rara viapau ovarurovu viapau toupave vigei-ia, vo varuro oara raveravevira vai toupaveira. ²³ Ora vo varuro oarare oiso rugorugooapaaveira, Akukuara raga evara, ovarurovi-a evara oara-ia uvui irapaviei ra kasivarivira rutu varavi tokipape. Ora vo varuro oarare oiso rugoopavioveira, Viapau oiso vearovira kekepa piroi, ovarurovi-a evara oara-ia vearovira rutu vara ruupape varoara-ia. ²⁴ Vo varo oa-ia viapau uvuipaviei ra vara ruupape ovaruroa vearovira rutu kekepa piro. Uva vo varuro rutu takuvureva Pauto kataiua rutu varaua puraoro, oiso ra oirara

✧ 12:4: Ro 12:4-7 ✧ 12:7: Ef 4:7 ✧ 12:9: Mt 17:19-20 ✧ 12:10: Ga 3:5; 1 Jo 4:1 ✧ 12:11: 2 Ko 10:13

✧ 12:13: Ef 2:18; Ga 3:28; Kl 3:11; Jo 7:37-39

vo varuroviore vearovira rutu rugoopaave oara akaipa visivi toupai. ²⁵ Oire uva oisi-a eisi osa vituaro iava ovarurovu viapau oiso roopavira toupaveira. Viapau. Ari evo varuro rutu vaeavira rutu ora tauvapapeira ora vo varuro raga ora tokipaoro. ²⁶ Vosa ovaruvu vuria tavaka ouve, ra ovarurovu vo tavaka sovoe ora vara-ia. Oa iava vara rutu vo sirao kaeve. Ari vosa ovaruvu vaisiara kae pieve, oa iava ovarurovu roruve va tapo.

²⁷ ✧ Oire visii rutu ora takuvutaepa rutu. Oa iava oiso toupata visii-a kataiua rutu oiso osa Krai. Ari ita, visii rutu katakataipavira toupataveira oiso osa ovarurovu voua raga iava varaua rera vouaoro. ²⁸ Osa iava Pauto ovarurovu rutu tovotovoreva torevokovira ora vara vo tavukiroaro-ia oiso ragavira, Rovopa irara-a voeao aposel irara. Uva eraopaai voeao-ia profet irara. Uva vo pevapaai voeao-ia tarai vatepa irara. Uva voea isivaaro iava voeao-ia oea ravoto kovoro purapaiaveira. Uva evoea isivaaro-ia voeao tapopa vo goru vatereva oirara ruvarupa irara ora voeao oearovu tauvapa irara, ora voeao oearovu rutupa irapa irara, ora voeao oea pisa reoro rutu-ia reoreopaaveira. ²⁹ Oire uva viapau oiso voea rutu areivira rutu toupaveira oiso, Voea rutu-a profet irara, ari voea rutu-a tarai vatepa irara. Viapau. Viapau oiso voea rutu gorua oupaiaveira Tugoropato ruvara-ia Uraurato vao ravoto kovoro purapa, ora ³⁰ oirara ruvarupa, ora vao pisa reoreoro-ia reoreopa, ora vao pisa reoro aviavi piepa. ³¹ ✧ Osa iava eisi uvui irapatai ra ora visii iava sopaura rutu tovota varao-ia vatevateara oara evara-ia uvuiapai ra putepaive rutu.

Ari ita, oavuie aia oa epao tovira aue riroa rutu sirao vovou. Vosa viapau vava toupata, ra viapau uvuiapai ra evo vatevatero kovo piepata vo oearovivu tauvapa.

13

Vo Toupai Oearovivupa Siraopa Vovou

¹ Uva va vao-ia rovoa rutu aue siraopa vovou oa oiso toupai, Uvuiapai ra oearovu rutu vo reoroaro-ia reoreopara, ora vo reo enselpa irara vaaro pisa reo rutu. Ari vosa viapau siraopa vovou purapaa oisi eisi reopaoro, ra ragai vo reoaro oiso raga guruko ragapave oia toiva o iria akukuvira guruko ragapaveoi, uvare oira toga ragapai. ² ✧ Ora vosa goruvira rutu Pauto vo rugooaro kosi piea va iava siposipopaoro. Ora vosa orekerovu rutu-ia tarai para varao oara viaevira toupaveira ora varao oara

vatauvira toupaveira. Ora vosa riroa rutu tupe oirao pie vovou ragai-ia oa iavirava uvuiapai ra pukuia virua uvavure. Ari vosa viapau siraopa vovou purapaa eisi evara purapaoro, oire ra oiso raga toupaa, Akukupapatoa raga ragai. ³ ✧ Ari ita, vosa ora ragai varaaro rutu orekerovu vatepaa oearovivupa apota irara. Ora vosa ora ragai raga iava varaua iava vasea oearovupa, oire ra ragaire kasipupaoro ragai iava voua kasiive vaopa, uvare Pauto vo kovoaro-a oa purapaaveira. Oara rutu-a evara oara-ia viapau vitua vai toupai, vo rara viapau siraopa vovou vai pura rovopaa.

⁴ ✧ Oire uva va-a vao-ia siraopa vovou oa oiso rutu toupai osa kave vovou ora vereopa vovou. Uva ro ira siraopa vovou purapave, ira viapau uvuiapai ra orekerovu riiriipaoro iravure vuri rugorugoo purapave, oiso ra rera varaaro rutu ou ragave. Ora vo osa viapau ora rera ragai-ia vovouparao. Ora viapau oiso ra ora rera raga vaisiara rei piepareve. ⁵ ✧ Ora vo osa ro ira-ia siraopa vovou toupaveira, ira viapau uvuiapai ra oearovivu arii piepareve. Ora ira viapau uvuiapai ra iiruko vovou purapave. Ora viapau uvuiapai ra vagevagepavira kasipuparo. Ora vo osa viapau oiso ra varaore vuriara rugorugoooro oara purapave oearovu rera-ia. ⁶ Oire uva rera ro ira-ia siraopa vovou toupave ira viapau uvuiapai ra rorupareve vuri rugorugoo-ia. Ari uvuiapai ra varao-ia veapora rugoooro rutu orekerovu varaaro rorupareve, varao oiraopa rutu varaaro ora veapora rutu. ⁷ ✧ Ari ro ira siraopa vovou-ia toupaveira, ira viapau uvuiapai ra va eakave vo osa riroa tavaka pou piro rera-ia. Ora vao tapo vosa oavu-ia oirao piepareve, ra viapau uvuiapai ra va iava ora rera vo rugooaro tavarioreve ita aia. Ora vao tapo vo osa rorupapara toupave varaore tuepaoro, vo osa Pauto vo utupavira rera vaterevarea, ra viapau uvuiapai ra vo roru eaka pieve. Ora uvuiapai ra kave vovou purapave voeave oea viapau rera vo rugooaro sirova utupave.

⁸ Va-a vao siraopa vovou oa pauakavira rutu toupaveira. Oirara uvuiapaiaveira vearovira Pauto vo reoaro kosi piepasa. Ari ita, uva katai voki raga iare va-a. Ora vao osa oirara vatevateara oupaiaveira, oire ra vara iava reoreopaave pisavira reopao, oreoroa rutu-a evara oara opesi ovoipapeira. Oiraopavira rutu uvare riroa rutuei tarai va Pauto vo ruiapaoro iava. Uva ita, osa vo tarai tapo opesipera. ⁹ Oara rutu vituaro-a vao-ia, uvare vigei varaaro-a vatevateara oara viapau rutu-

✧ 12:27: Ef 1:23 ✧ 12:31: 1 Ko 14:1, 39-40 ✧ 13:2: Ap 13:1-2 ✧ 13:3: Mt 6:2 ✧ 13:4: Pro 10:12; 1 Pi 4:8
✧ 13:5: 1 Ko 10:24 ✧ 13:7: Ro 15:1

pavira toupaveira varao oara-ia taraia oupapeira, ora oara iava Pauto vo rearo kosi piepapeira. ¹⁰ Viapau. Ari oavu epao rutupa rutu. Vosa va eva rutupa pou piro, ra va iava orekerovu rutu evara kurokuroara opesi ovoipe.

¹¹ Oire vo osa kakae visivi oisoa toupaa, uva voa-a evoa uva oisoa veu visivi rutu reopara. Ora tapo oiso rutu voa oisoa rugorugooopara osa oavua kakae vure rugorugooopaveira. Oire uva vo vokio-ia ragaiei oira vasito. Eisi osa vituaro iava kakae vure vo vovouroaro kavuava. ¹² Varao oara kekepai vigei vo vokio. Uva viapau oiso roroiiovira vara kekepai, uvare tur-opavira oiso vara vurapai osa sisiroara-ia orekerovu turopavira kekepapeira aauvira. Ari vovio utupaua vara evara viaeperea vigeipa, ra va iava roroiiovira vara kekepe. Vo vokio-ia Pauto varaaro-ia taraipara, vo osa ragaipa vavagisipai. Ari evara rutu taru eveiaverea vovio utupaua vara-ia roroiiovira tarai ovoioro, oiso rutu osa Pauto ragai-ia tarai ovoiparoveira. ¹³ * Iu, osa ragavira-a eisi osa touperea voari utupaua. Ari vo vokio-ia oiso rutu toupai vo peva vao oa reipai rutu oiso-ia, oirao pie vovou-a vao-ia, ari rari vovou-a vao-ia, ari siraopa vovou-a vao-ia. Oa-a vao-ia siraopa vovou rovopa rutu vo vo peva iava.

14

Vo Toupai Rovopa Iava Vatevatea Tugoropato Uraurato Vaaro

¹ Ora visii iava sopaura rutu tovota sir-aopa vovou rutu purapasa. Uva viapau uvuipatai ra oiso ovatevatearovure ovu-pata. Uvare vo vatevatea vao-ia Pauto vo rearo kosi piepa, oa-a eva tapo vis-iipa reipapeira. ² * Aue vituaro iava uvare ro oirato ira pisa vaivaisi-ia reoreoparo, ira viapau oiso oirarapa reoreoparoi. Viapau. Ari eera Pautoa ragapa reoreoparoi. Eake iava? Uvare oirara vo rugorugoooroaro vavagisipai rera vo rearo uvupaoro, vo osa vatauvira rutu oiraopa rugoo kosi pieparevoi Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava. ³ Ari ro ira roroiiovira rutu Pauto vo rearo kosi piepareve, ira raga ita oirara tauvaparevoi voea vovouroaro tapo goru piepaoro. Ora voea vateparevoi kave vovou. ⁴ Ari ro ira pisa vaivaisi-ia reoparo, ira raga ita ora rera raga ora tauvaparo. Ari ro ira Pauto vo rearo vearovira rutu kosi piepareve, ira-a ita eera ira lotupa irara rutu tauvaparevoi taraia vatepaoro Pautoa iava. ⁵ * Uva ragai vo ruipaoro-a vao-ia, oiso ra visii rutu pisavira rutu reopata. Ari

rirovira rutu oiso ruipa iraopara ra vo vatevateaoa toupata, oa iava vava uvuipatai ra vearovira Pauto vo rearo kosi piepata. Oa-a vao oa iava ro ira roroiiovira rutu Pauto vo rearo vatepareve, ira-a eera ira oiraopavira oirara rutu tauvaparevai. Ari ro ira oreovu raga-ia pisa vaivaisiro-ia reoreoparo, ira viapau oiso piepareveira osa eera. Ari vao raga oiso-ia, vosa iravu rera vo reoroaro porepareve, oa iava lotupa irara rutu uvuipai ra tauva rutu oupave.

⁶ * Oire araoko irara oaa, e uvuipara ra visii iare taveteoro visii tauvaa vo rara pisa visivi reoreora? Viapau. Ari vao raga vosa uriora ra roroiiovira Pauto vo rearo vatea vao oa vateveva ragaipa, ora tarai reo vao rera ruvara iava va-a, ora sipoipara varao oara-ia visii tarai piesa urioravere.

Visii Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Rearo Kosi Piepata Vo Oirara Vo Rearo-ia

⁷ Oiraopavira rutu vosa viapau vearovira pureo tavara vuvurepata ora aue gitaara tatupata, ra va iava ogurukorovu rutu puraave. Ra apeisi ragavira roroiiovira vara gurukoaro gauaro eveipata, raa? ⁸ Ora vosa ro ira utave vuvurepareve, oire ra vosa viapau roroiiovira gurukopave, ra apeisi ragavira oira gurukoaro eveioro oearovu oiso puraave, “Upoa purasa vatatopopaviei?” ⁹ * Uva oisi ragavira vosa oisi eisi pisavira visii vo reoroaro vatepata, ra apeisi ragavira oearovu visii vo reoroaro uvupaoro vara vituaro-ia roroiiovira taraipaave? Ari ita, visii vo reoroaro oara ora ropi ragapapeira, oiso rutu osa kiuvu gurukoara kaepaoro avapareveira. ¹⁰ Riroara rutu reo kakuro oara vo rasio-ia toupaveira. Oara rutu vituaro porepareveira toupaveira. ¹¹ Ari vosa viapau eveivira irai oreoiaro uvua vao oreovu raga, oire uva eera-a ira ragaipa aapaapavira toupaveira, vo osa ragai ita oisi raga rerapa aapaapavira ita oisi toua. Ra ita viapau uvuipaveiei ora vege-ia taraipasa. ¹² Taraipara oiso, Visii-a vao visii goa ruipa iraopataveira oiso ra vara rutuva varao vatevateara toupata, varao Tugoropato Uraurato oara vatepareveira visii pa. Uva osa iava eisi uvui iraopatai ra visii ita pute pie visivi rutu vatevateara kovo piepata, varao oara lotupa irara tauvapaveira rutu voea vo vovouroaro oirao pie vovouro goru piepaoro rutu. ¹³ Oiso osa ro oirato ira pisa vaivaisi-ia reoparo uvui iraopara ra Pauto arepareve variripaoro, ira raga ita uvuipara ra rera vo vaivaisi-ia roroiiovira rutu porepareve oearovupa. ¹⁴ Oiso osa ora

* 13:13: 1 Ko 16:14 * 14:2: Ap 10:46; 1 Ko 12:10, 28, 30 * 14:5: Nam 11:29 * 14:6: Ro 6:17 * 14:9: 1 Ko 9:26

ragai-ia taraiparaveira, uvare ovokirovu-ia pisavira rutu vaivaisipaoro variriparaveira, vo rara Tugoropato Uraurato vo vaivaisiro tovopareve vo ragai sopaaro-ia. Uva ora ragai reraaro raga iava uraurato oisi oiraopavira rutu vaivaisipaoro variriparaveira. Ovusa viapau vo vaivaisiro-ia taraiparaveira. ¹⁵ ✱ Ra va iava eva eake vai pura iraoa? Ari vao oiso osa vearopai vo osa ora ragai iava uraurato oaa rutu iava variripara, osa vearopai tapo vo osa ora ragai vo rugorugooaro rutu iava aviavi pievira variripara. Oiso osa tapo ragaipa vearopai vo osa erapara ora ragai reraaro rutu iava uraurato, ra ita oisi raga aviavi pievira rutu erapara vova ragai vo rugorugooaro-ia. ¹⁶ Uvare vosa irai visii iava vearo vaisi purareve Pautoa-ia vo ora irai iava uraurato vaiaro rutu-ia oisi eisi pisavira vaivaisipaoro. Ra apeisi ragavira iravu rera vo rearo sirova utuoro oiso puraro, “Vearovira rutu Pauto”? Osa eisi viapau uvuiparoi. Eake iava? Uvare viapau oiso rera vo rearo vearovira aviavi pievira uvurevo. ¹⁷ Ari ita, vosa visii tapo ita pisavira rutu vaivaisipaoro oisi vearovira rutu variripara pura-pata Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro, osa eisi vearopai ita. Uva aue raga, apeisi ragavira uvuiparoi irai ra visii ruvara-ia tauva oure ve vo osa visii vo variriroaro uvupareve eera sopaipato. ¹⁸ Vearo vaisi purapaaveira Pautoa-ia vo vaivaisi iavirava vao-ia pisa. Uvare rirovira rutu va-ia reoreopaoro variriparaveira oearovu vo vaisiroaro-ia pute pievira pisaara. ¹⁹ Ari vo uva lotu puraparaveira oearo rutupa, uva vo raivarei toupavoi, oiso-ia osa vao-ia, rovopa reoreo vatepa, oiso osa ragavira uvuiparaveira garepa reoro-ia aviavi pievira reoreopaoro. Uva eraopa vao-ia, oa-ia oisi raga ita reoreoa vatepa vaopa, vo osa riro vavagisi reo rutu-ia riropara vaivaisipaoro reoreo vatepara. Ra viapau oiso irai uvuiparo aviavi pievira vara uvuparo vara oupareve. Uva apeisi-a? Ari oiso-ia osa vao vearopai rova, osa ragavira ragai vo vovouroaro-ia uvuiparai ra aviavi pievira oearovivu tarai piepaa.

²⁰ ✱ Araoko irara oaa, opeita oiso ragavira varaore pisa vaivaisiro veuvira rugorugoo-pata. Ari ita, oiraopavira rutu uvare veu kakae viapau vuria vai ei. Ra visii tapo ita uvuipatai ra oisi eisi piepata. Ari uvui iruopatai ra oiso vearovira rugoopata osa oira vasi irara vo rugooroaro toupaveira vo vaivaisiro iava. ²¹ ✱ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapai,

‘Vo oearovu-ia vearo oreorovu raga iava

voea, ora vo oearovu gisipoaro-ia voeao osararovu iava ragai vo rearo vateavere voeaopa ragai vooaaro. Ari eagara vosa viapau ragai gisipoaro sirova utupaave vo voea-ia va uvuparo.’

Eisi osa puraroepa Turaro vo osa Jiu vo kaureo vovouroaro kareke piereva. ²² Oire uva vo vatevatea-a vao-ia pisa vaivaisi oa iava uvuipaai oirao pie asa irara ra Pauto vo goruaro eveipaive vao oa kaureo vovou kareke piepaiveira. Ari va vao-ia vatevatea oearovupa oisore ra va iava goruvira rutu Pauto vo rearo kosi piepaive, oa toupaveira vaopa oiso ra va iava voeao riro oirao pie vovou irara Pauto vo goruaro eveipaive vao oa Pauto vo tauvaaro kareke piepaiveira.

²³ Oire vosa oirao pie vovou irara ora guruave lotusa, ra va isivaaro-ia rovoave pisipisavira vaivaisiro. Uva apeisi vosa oearovu voea iare koataave voearo iava oirao pie vovou asa irara, voeao oea vo vaivaisiropara ruruvutuvira toupave. Uvare oiso puraave vai pasi, “Easi voeao kokoropaoro oiso reoreopaai.” ²⁴ Ari vosa voea voeao lotupa irara ora guruave Pauto vo rearo iava siposiposa, oa-a eva oa iava voeao oirao pie vovou asa irara uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive sovooro oiso puraave, “Oiraopavira rutu uvare vuritoavi-a ragai.” Aue iava uvare vo reo eva uvuivoi vo voea iava sopaura togavoi voea vo vovouroaro vuriara kareke pieoro. ²⁵ ✱ Ora vo osa vo reo eva voea vo rugorugooaro roroiove varao oara vatauvira toupaveira. Oa vituaro iava uvuipaai ra oisa rutu ora takuvuave Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa oiso purapaoro, “Oiraopavira rutu, uvare Pautoa epao visii-ia.”

Okovorovu Rutu Varao Lotua Varaaro Uvui Iraopai Ra Torevokovira Rutu Karekepae

²⁶ ✱ Oire uva apeisi-a oiso osa ragai vo rearo opesiaroei? Ari oiso, vo osa visii rutu ora gurupata vuurapa vaisi purapasa, uva oiso vearopai vosa iravu erava kae pie roveve. Ari iravu tarai reo iava siposiporeve. Ari iravu vo reo kosi piereve oreoa vaterava Pauto rera ragapa. Ari iravu siposiporeve pisa reo vo vaivaisiro iava, vo ovusa iravu vo reo porepareve. Ari ita, viapau rutu uvuipatai oavu avu vai purasa, vo rara viapau visii rutu lotupa irara tauvapaive va eva. ²⁷ Vosa oearoi visii iava oiso vovoupaave ra va-ia vao pisa reo vo vaivaisiro reoreoave, uva uvuipaai ra oiso reoreoave vaierei

✱ 14:15: Ef 5:19; Kl 3:16 ✱ 14:20: Ef 4:14; Sam 131:2

1 Ko 12:7-10

✱ 14:21: Ais 28:11-12 ✱ 14:25: Lu 17:16 ✱ 14:26:

raga, eke vo peva tupetupereovira, vo osa oavu katakataivira voea vo reoreoroaro porepareve. ²⁸ Ari vosa viapau irai toupareve voea vo reoreoroaro porepasa, osa iava uvui iraparoi ro ira pisavira vaivaisi-oroaro siposipopareve ora tape piero vaopa, vosa eisi reoreopaoro ora rera raga vo reo uvupareve ora Pautoa tapo. ²⁹ Ari ita, oiso vearpai vosa aiterei o vo peva oiso vovouave ra Pauto vo reoro kosi pieive vao oreoa voea ragapa oisoa vatepareve. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu uvuipai ra vo peva eva vo reoreoroaro rovirieive, oiso ra vo reo vituaro-ia taraiave. ³⁰ Ari vosa irai oavu tapo pauparo, ra Pauto rerapa oreovu vateveve, oire ra va iava uvuipai oearovu ra iravu siposipopato tapetapeive oiso puraoro, "Ora tape pieu." Ra va iava rera eera eraopato Pauto vo reoro iava kosi piereve voeapa. ³¹ Visii rutu uvuipatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata oearovupa rera vaaro iavirava vatevatea. Uva aue raga vosa tupetupereovira oisi siposipopata, osa ragavira iava visii rutu uvuipatai ra ora visii vo reoroaro iavirava taraiia oupata. Ra vara iava visii iava sopaura goru piepata tapo. ³² * Ari ro oirato ira vateveve Pauto ora rera vo tavitaviaro, ira uvui iraparoi ra ora rera iava uraurato rei piepareve rutu vo osa evo reo kosi piepareve. Teapi reoreo ragaparo akukuvira. ³³ Eake iava? Uvare Pauto viapau oiso vo vatevatearo vageipa oiso vatepareveira, ra vara-ia ora vavagisi piepavio lotu purapaoro. Viapau. Ari oiso ruipaparoveira ra torevokovira kave vovovira rera vo ruipaaro sirova.

Vo osa vo uvaroa ora gurupata visii oirao pie vovou irara lotupasa, ³⁴ * uva voa-a evoa uva riakora raga rutu uvuipai ra ora tape piepaave vo oiso rutu osa rutu airovu lotupa riako ora tape piepaaveira vo uvarovu rutu. Vaopa uvare viapau oiso vairopa torevokopai, oiso ra akukuvira reoreo ragapaave, uvare Jiu vaaro Reo Taisi oiso purapapeira, 'Riakora uvuipai ra ora vairo raga vo tavukiroaro-ia toupaive. Uvare viapau uvuipai ra oirara vo tavukiroaro iare putepaive.' ³⁵ Vosa oiso ruipapaave ra vara-ia taraiapaave varao oara karekepe vo visii vo uvuruaro-ia, oarare uvuipai ra vatua irara oaive akepaive vo ora vo vurero vo keparoro-ia. Vaopa vosa iriai riakova vai lotua-ia reoreopao ora oira vo ruipaaro ragai-ia, ra oisi iava vigei rutu ariia oupape. ³⁶ Uva apeisi-a? Ragaiva ora kaureopatai? Oire ragai tavita oiso, apeisi-a? E visii raga-a visiiigoa iare pou piropa Pauto vo reoro?

E rera vo reoro visii vo lotuaro sovara iava rovoepa?

³⁷ Ari vosa irai visii iava oiso ora irai-ia rugooparo, Ragai-a vao Pautoa reraaro kovopato, ora ragoapa Tugoropato Urauraro vatevatea vaterevoroa, uva uvuiparoi ra irai ragai vo rigatoaro eveireve oiso purasa, "Pol vo rigato purarevora vao iava uvare Turaro goruvira rutu rera arureva oisi va purasa." ³⁸ Uva ro irouto oirato ira viapau ragai vo reoro eveireve oiso, Turaro rutu iava vo reo-a vao, uva va iava ira viapau torevokovira ora vaisipa oiso puraoro, "Ragai-a vao Pauto reraaro kovopato."

³⁹ Oire araoko irara oaa, oiso ora visii vo vovouaro piepata. Oa iava uvui irapatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata vara iava siposipoparo. Ari vao raga oapa vuripai oiso, Opeita oearovivure korukorupata voeao oea pisa reoro-ia vaivaisipaive, uvare Tugoropato Urauraro vo goruaro-a va eva. ⁴⁰ * Uvui irapatai ra vara rutu orekerovu torevokovira rutu purapata. Opeita visii raga ora vavagisi piepata vara-ia varao vo lotua sovara-ia.

15

Krais Koptiroepa Oa Iava Vorevira Toreroepa

¹ Araoko irara oaa, oiso vovouparai ra visii rugoo piea vaore Vearo Siposipo oa iava vokiara rutu-ia visiipa oisoa siposipopaa. Vao oa outavoiva, goruvira rutu torepataera oirao pie vovouo oavisii-ia. ² Vo siposipo-ia oa iava ragai oisoa visii siposipopaa, oiso ra va-ia goruvira rutu pituta. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira oureve ora rera iare. Uvare va-a vao-ia vo osa oeari rorovira rutu va oirao pie ragapaivora, vorevira va ita eakaive. Osa-a eisi osa iava Pauto viapau uvuiparoi ra oisi ora rera iare vorevira oeari visii iava oureve.

³ * Vo reo-a vao rovoa rutu oa ou rovoava, oa iava visiipa vo reo ita aia topa pieav-ora. Vo reo oa oiso purapapeira, Krais koptiroepa vigei vo vovouaro vuriara voriaro ouoro. Oiso rutu osa Tugoropa Vuku rera iava tavitavi rovoepa vigeipa. ⁴ * Vao oa isivaoro iava rera tovaiva. Oa iava vorevira Pauto rera tore pierova vo pevapa voki-ia. Oiso rutu ita osa Tugoropa Vuku vo siposipoaro oisoa tavitavipape. ⁵ Uva vorevira rorovira rutu Pita iare ora karekeroepea. Oa isivaoro iava voea rutu iare aposel irara urioroepea. ⁶ Oa iava ita vo vavae vovoto rutu iare (500) oirara vo vutavi raga-ia eva ora karekeroepea, voeao

oea oisoa rera sirova utupaave. Oea iava oearovuei riro irara tootoovira toupavoi, vo ovusa ita oevu epao voea iava oea kopiiäepa. ⁷ Oa-a eva isivaaro iava Jems ita rera kekereva ro ira lotupa irarapa reiparoveira. Oire voava voea rutu ita aposel irara rera kekeiva.

⁸⁻⁹ * Uva ragai tapo iare ora karekeroepa ragai vao ovoioptaoa rutu. Ari ita, ovoovovira ragai ovoiovira rutu kavau-raepa. Uva voa-a evoa uva oisoa pisavira rutu rerapa toupaa, vao-ia osa Pauto voeaaro oirara oisoa vuri piepaa voviri rovopa visivi. Osa iava viapau oiso uvuiparai ra torevokovira ora ragaire oiso purara, "Vearoto-a ragai aposelto." ¹⁰ * Uvare Pautoa raga vo siraoro-a vao oa iavirava oiso toupavoi vo vokio-ia. Vao-ia siraopa vovou oa ragaipa vatereva. Oa vaoro-a vao siraopa vovou oa viapau oiso ora ropivira oiso ragai pie ragava. Viapau. Ari eva ouoro va iava kasivarivira oisoa kovopaa Pautoa-pa oearovu rutu aposel irara vo kovoroaro-ia putepaoro. Oiraopavira rutu uvare viapau oiso ragai vaoro-a va vao-ia. Ari Pautoa raga vo tauvaaro-a oa eisi ragai pieva. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira, eagara va iava oearovua aposel irara oisoa va uvupata, eke ragai vai ruvara-ia pasi va uvutava. Uvare oiraopavira rutu-a, uvare igei rutu Vearo Siposipo iava vaeavira siposipopaioveira vo kataia Jisas iava va-a. Oa iava va oirao pietava.

Vigei Vaaro Iava Torea Vorevira

¹² * Ari ita, igei vo siposipoaro-a vao-ia oa oiso purapapeira, Pauto Kraiss vorevira tore pierveva kopiiä iava. Uva apeisi-a, oiso osa iava oearovu visii iava oiso purapaaveira, "Voeao oea kopiiäaveira, oea viapau uvuipai ra vorevira kopiiä tapirova torepave?" ¹³ Viapau vearovira reoreopaai oisi puraoro, uvare vosa vo reo eva oiraopape, ra vo reo kuuvupape Kraiss iava oiso, Vorevira toreroepa. ¹⁴ * Ari ita, vosa Kraiss viapau vorevira toreroeri kopiiä iava, ra viapau oisi oai iava osiposipoi igei-ia toupave. Oa iava viapau uvuipai oai oisi toupavira, igei-ia viapau oai oirao piepata. ¹⁵ Ora tapo vosa oisi eisi oai toupavira, ra oai iava oearovu visii iava oiso purapaave, "Kuuvu reoro rutu purapaaveira Pautoa iava." Eake iava? Uvare oiso siposipopaioveira, Rera raga ita ira Kraiss vorevira tore pierveva kopiiä tapi iava. Ari vosa visii vo reoroaro oiraopape oisi eisi oiso, viapau oiso kopiiä irara vorevira viapau torepaveira. Vo osa ita oisi ragavira ita Pauto viapau Kraiss tore

pierevira. ¹⁶ Vosa viapau vorevira kopiiä irara torepave, ra osa oisi viapau Kraiss vorevira toreroeri. ¹⁷ * Ora vosa Kraiss viapau toreroeri vorevira, ra akukuvira rutu oisi iava ora keakea ragapata visii raga rera oirao pie ragapaoro. Oire uva va-a eva oa iava visii raga ora opesi pie ragapataeri, uvare visii vo vovouroaro-a vuriara. ¹⁸ Vosa oiraopavira rutu oisi eisi reopata, osa iava voeri oearovu voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive oearoa oisoa kopiiäave, oea tapo ita uvuipai ra oisi ragavira iava opesi ragaave vuria oupaoro. ¹⁹ Vosa vigei vao Kraiss-ia raripaviri varao ragare vearopara rugoopaoro oara-ia uvuipavioveira ra vara oupape vo rasio-ia tootoovira toupapaoro. Oa isivaaro iava viapau uvuipaviri ra oarai oupasa kopiiäpavio. Viapau, ari opesi ovoipaviri. Vosa oisi eisi oiraopaeri vigeipa, ra siraovira rutu oisi iava vigeipava. Vo osa vo siraovira vigei vaoro oearovu vo siraoroaro-ia uvuipaeri putepave rutu.

²⁰ Ari ita, oiraopavira rutu Kraiss vorevira tore pierveva Pauto kopiiä tapi iava. Uva oisi-a eisi osa vo ovoovo puraoro iraroepa ipaoro voeapa voeao oea vorevira torepaveira kopiiä tapiva. ²¹ Osa ragavira kopiiä vo pitupituaro rovoepa kataitoa raga iava, ro ira vuria purareva rovovira rutu Adam. Osa kopiiä iava torepaveira pitupitu-a vao oa rovoeava kataitoa raga ro ira vearoa purareva Kraiss. ²² Uva oirara rutu kopiiäaveira, uvare rera sirovava voea rera aao iraraoro ro ira vuria pura rovoeava Adam. Eisi osa ita katai raiva raga sirova oirara rutu torepaveira rara tootooro voeao oea Kraiss-va ora tavosi rovoeaveira. ²³ Vigei rutu katakataivira torepaveira vorevira tootooro vo vigei vo vuutaaro-ia. Uva vigei reraoro ro-ia Kraiss ira vigeipa ira rovoeroera, ra rera sirova utuvioveira, vo rara vorevira vorevireva vigei oupasa.

²⁴ Oire uva evo vuuta isivaaro iava vo vuutao pou piroveira oa-ia rasito ope-siroveira taru. Vo uva Kraiss gavman irara rutu opesi pierveveira, ora reipa irara, ora turaro irara, voeao oea vo rasitoa-ia toupaveira ora voeao oea uvarovu rutu toupaveira. Oa-a eva isivaaro iava taru orekerovu rutu-ia putereveira rara varao oara reipapeira vigeipa. Oire uva oisi eisi va puraoro rera vaoro Turaro gorua vatereveira ropa reitao rutu Pauto Aite. ²⁵ * Eva ita oa vituaru iava vo goruei vao-ia Kraiss-ia, oava vo tuguraroveira uva Pauto ora rerava keripa irara opesi pierveveira voea tovooro vo Kraiss koko-

* 15:8-9: Ap 9:3-8; 1 Ko 9:1   * 15:10: Ef 3:7-8   * 15:12: Ap 17:32; 2 Ti 2:18   * 15:14: 1 Te 4:14   * 15:17:

Ro 4:25   * 15:25: Sam 110:1

toaro reroaro. ²⁶ Uva ovoioa rutu-a vao kopii vo pitupituario Pauto oa tapo opesi pie ovoireverea. ²⁷ ✱ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Pauto orekerovu rutu tovoreva Kraiskokotoaro reroaro, rera raga toki ruvarautoa rutu.' Uva taraipaviei vo reo eva porearo-ia oa viapau oiso oiso purapapeira, "Pauto ora rera raga ora tovoroepea Kraiskokotoaro reroaro." ²⁸ Viapau. Uvare Kraiskokotoaro orekerovu rutupa reiparoverea. Oire vo vuuta-a eva oa-ia rera raga ora tovoroverea Pauto vo Saraaro-ia. Osa iava Pautoa raga rei iraoparoverea rutu orekerovu rutupa ora rera tapopa Oviito.

²⁹ Ari oavu-a vao-ia osa oearovu baptaisa oupaiveira voveare rugoopaoro voveao rovo kopii irara, oire ra oisi iava Tugoropa Reesi oupaive. Oire uva apeisi-a? Vosa viapau vorevira tootooave, uva eake-a vao oare voveare rovo kopii irara rugoopaoro baptaisa purapapeira? ³⁰ Ora apeisi-a tapo igei-ia, vo osa vokiara rutu-ia ora igei iava vasepaiveira, oiso ra oearovu vai igei vuri piepaive pasi, vo osa vo kovo purapaivo vao-ia. ³¹ ✱ Araoko irara oaa, oiraopavira rutu uvare vokiara rutu-ia kopii ragai iare tutuu piepaiveira rutu, vo osa Pauto vo kovoaro purapaa. Oreoa eva oirao piepaivoi rutu, uvare roru irapaiveira visii-ia. Vao iava osa Kraiskokotoaro Jisas tapo ora tavosipataiveira. ³² Ari vosa riro avuavu kare tapo oisoa ora upopara vuria ouoro vo uruio-ia Efesas-ia. [Oa-a vao iava ovoovovira oiso reoreoparai riro kasipu vovou irara reesipaoro.] Uva aa vao-a vao veoro-a ragai vaoro oa ouaverea vo upo iavirava eva ragai vaoro? Asi viapau oaiei. Ari ita, vosa kopii irara viapau oiso vorevira toreverea, oire ra oisi iava eagara, "Uvuipaviei ra aio ragapape ora ukairo ragapavio, vao iava osa vokipavira kopii ragaviovere." Oreoa vao oearovu purapapeira.

³³ Opeita visii ragai ora keakea ragapata vao iava, osa oearovu visii tapo toupaooro ovovourovu vuriara purapapeira. Uvare uvuipaai ra visii tapo vuri piepaive. ³⁴ Poreta viro veoro rugoo puraoro vorevira. Vuri vovouro oavisii pura arapa eakata. Oa-a vao oa iava oiso visii re purarai visii arii pieoro. Uvare oavuei visii iava voveao oea touvira Pautoa-ia tarai asavira toupavoi.

Varaura Vorevira Toreperea Osivu Ragavira Karekepaoro

³⁵ Iravu oirato oiso vaio akerevere, "Apeisi ragavira oirara vorevira kopiiara iava tootoopaoro toreverea? Ora apeisi

ragavira varaura kekepa piroverea rara?"

³⁶ Ari ita, ro vaaru vovouto ira oiso evo ake purarevere. Uvare viapau taraipatai vaisio-ia takura isi, eke? Vosa vaisi pauta, uva va-a eva oa iava vao uvuipai ra vaisi iava varaua eru rovope, va isivaoro iava kovape. ³⁷ Oiraopavira rutu vaisi-a vaisio aisia pauta takura isi raga-a oiso osa aue kukara takura, ora oaravu rutu takuraro. Uva viapau oiso vao iava takeruara oisoa pau rovopata. ³⁸ Ari Pautoa raga-a ira vao govukoaropa varaura vatepareveira, vo rara rera raga oisi rugoo rovororo. Ora vo vao rutu takuraara katakataiara tapopa varaura vatepareveira oiso, oavu raga ita vao, ari oavu raga ita vao.

³⁹ Oire ovararovu rutu viapau oiso vae kaevira toupaveira. Viapau. Ari ovaravu raga-a vao oirato, ari varuere kare ovaravu raga, ovusa kokio kare ovaravu raga, ari atari kare ovaravu raga. ⁴⁰ Oiso osa vao oara kekepeira vuvuuia-ia, ora vao raso-ia oara kekepeira. Uva vao kekeara rutu-a vao oara vuvuuia-ia toupaveira, ora vao tapo ita raso-ia oara toupaveira oisi, vao keke. Uva vao raga ita uvare osivu raga visii kekepa piroveira. ⁴¹ Ari ita, ravireo vo kekearo vearopaveira ora kekira tapo ita. Ira tapo vao visii kekeparo viroveira, vo osa eera vo kekearo pisa visii ita kekepa piro. Ora aaviikoara rutu vo kekearo katakataivira kekepa piroveira pisa visii vearovira ita.

⁴² ✱ Oire uva oisi ragavira eisi osa kopii irara pisa vorevira toreverea tootoo. Vosa varaura toreverea, oire vao eru-papeira. Uva vao-ia uva ita vorevira torevere, ra va iava viapau opesia vai vao varaua oaiaro. ⁴³ Vosa varaura toreverea, uva raveravevira toupaveira vuvuvira kekepa vuvuvira rutu. ⁴⁴ Vosa varaura toreverea, uva oira vao-ia toupaveira. Ari vosa vorevira torevere, ra vao kaitutuvira rutu goruvira kekepa piro vearovira rutu. ⁴⁵ ✱ Vao iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Rovopata rutu Adam pura rovoreva Pauto oiso ra oiravira torevere.' Uva oiraopavira rutu-a uvare iravu-a ro Adam ovoioa ira-a ita ro raga Kraiskokotoaro Uraurato ira tootoo vatepareveira. ⁴⁶ Uraurato vo tootooro viapau oiso irapapeira. Viapau. Ari vo rasio vo tootooro irapapeira. Oa iava uraurato vo tootooro utupapeira. ⁴⁷ Pauto rovop-

✱ 15:27: Sam 8:6; Mt 28:18

✱ 15:31: Ro 8:36; 2 Ko 4:10

✱ 15:42: Dan 12:3; Mt 13:43

✱ 15:45: Jen 2:7; Ro

toa rutu Adam rasito poupouaro iava pura rovoreva. Ari ro ovoiofato Adam vuvuiua iava vararoepa. ⁴⁸ Ari ita, oirara voveao vo rasio iava oea oiso rutu toupaveira osa ro ira rasito poupouaro iava pura rovoreva Pauto. Ari voveao oea vo uruiaro ei vuvuiua-ia, oea oiso toupaveira osa ro ira vuvuiua iava vararoepa. ⁴⁹ Uva vigei vo kekearo oiso roropaveira osa rovopato vo kekearo, ro ira vo rasio poupouaro-ia pura rovoreva Pauto. Osa-a eisi osa ragavira vo utupaua vigei vo kekearo oiso roroverea osa ro Krai vo kekearo, ira vuvuiua iava vararoepa.

⁵⁰ ✧ Araoko irara oaa, ragai vo reoaro vituaro-a vao-ia oiso, Vouao varaua oua-ia sopeara toupaveira ora aue revasiva. Ovara-a eva viapau uvuipai ra Pauto vo Saraaro iare koatape. Eake iava? Uvare voua varaua uvuipai erupape. Oa vituaro viapau uvuipapeira oiso ra vao tapo ora tavosipape oa viapau uvuipai ra opesipape.

⁵¹⁻⁵² ✧ Ragai vo reoaro uvuta. Uvare vatau reo-a vao visiipa oa kosi piepaavoi. Viapau vigei rutu kopiivoverea. Ari ora tavario ragavioverea vagevage visivi raga, oiso osa kataivira ripopaveira osireito. Vo vuutao-ia oa-ia gurukoeverea ovoiova utave, vo osa Jisas vo vuutaaro reesioro vo vuutao oa-ia voroverea. Ogurukoa eva isivaaro iava kopii irara vovevira torevaveira vo vararova oara viapau uvuipai ra opesipe. Vo ovusa vigei ora tavario ragavio kopii asa irara. ⁵³ Uvare vo varao oa erupapeira oa uvui iraopai ra ora tavariopape vo varao iare oa viapau uvuipai ra opesipe. Uva oisi-a oiso osa vo varao oa kopiipapeira, oa uvui iraopai ra ora tavariope vo varao iare oa viapau opesia vai. ⁵⁴ Oire uva va-a eva vituaro iava uvuipaviei ra Tugoropa Vuku vo reoaro eveipape. Ra oiso purapavio, Ari oiraopa reo rutu, vao oa oiso purapapeira Jisas iava,

'Kopii va goruaro oa opesi ovoiepa rutu. Vo osa orekerovu rutu-ia putereva.'

⁵⁵ 'Ovu vii vo goruaro ei kopii, vao oa iavirava uvuipavei igei vuri piepari? Ora ovu-ia kopii vii vo goruaro ei, vao oa iavirava uvuipavei ra orekerovu rutu-ia putepari?'

⁵⁶ Oiraopavira rutu uvare kopii vo goruaro vituaro-a vao-ia vuri vovou. Oa vituaro iava uvuipai ra vigei vuri piepaive. Uva uvuipaviei ra vuri vovou eveipape rutu, vo rara Moses vaaro-ia Reo Taisi taraipavio. Uva vuri vovou-ia taraipaoro va voriaro oupapeira vao-ia kopii. ⁵⁷ Ari roru iraopaavo i Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. Eake iava? Uvare rera raga

vigei vatepareveira tauva ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo goruaro iavirava. Eva-a oa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo pitupituaro-ia putepape ora kopii.

⁵⁸ ✧ Oisi-a eisi osa iavirava visii araoko irara oaa, goruvira rutu toupata rariapaoro. Opeita raveraveira vovoupata. Ari goruvira rutu kovo iraopata Turaropa. Uvare Jisas vo toearo-ia rugoopaoro taraipatai oiso, Viapau oiso akukuvira kovo ragapatavoi rerapa Turaro. Viapau. Ari visii vo voriaro epao vearoa voria oa outaverea rara.

16

Sirao Vate Oirara Rutu Tauvapa Pauto Voeaaro

¹ ✧ Oire oreovu vao-ia oa visiipa vatepaavo vao iava moni vate. Uvare oiso ruipaparai ra oiso piepata osa Galesiapa irara taviava. Oa iava oisoa moni oupaave Pauto voveaaro tauvapasa. ² ✧ Oiso vovea taviava, Toupa vokiro rutu-ia visii ruta moniara oavisii orirupata ora visii vo kovoroaro uvuipaoro. Oire vosa oisi eisi piepata, oa iava viapau oavu avu vai vo ovusa visii ruvara-ia moni oupasa uriopara visii iare tavetepaoro. ³ ✧ Vo osa poua viro ra voveao arua oea reesitava moni kaepasa. Oire uva vovea riera iare oaravu pasiaro rigatoavere rara vovea iava varao oara kaevivere vaore, oiso ra voveao Jerusalem urui sovava-ia tou irara taraiaive vovea-ia oiso puraoro, "Oiraopavira rutu vovea Korin iava urioai vigeipa sirao vate moni vatesa." ⁴ Ari vosa oiso rugoopaoro, Asi rera raga Pol uvuiparoi ra avaparo, uva evovea uvuipaai ra ragai taveoive.

Oiso Ruipaparoepa Pol Ra Vokareve Korin-pa Irara Kekesa

⁵ ✧ Visii iare karera virovere vo rara Masedonia Provins-ia pute rovoa, uvare vao Masedonia Provins-ia pou viro ruipa rovoparai. ⁶ Uva viapau taraiparai oiso visii tapo touavere, eke viapau. Oiso rugoo ragaparai, fu vai pasi vo vaio tugurasa uva kokepa vuuta opesipere. Oire vo vuuta vai isivaaro iava uvuipatai vai ra ragai tauvata ragai sipo pieoro ouruivoro iare voraro uvarovo avapara. ⁷ Uva reasiparai poteku visivi visii tapo tou arapa. Uvare ragai vo ruiparo-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra riro kaekae visivi visii tapo toua, vo rara Turaro oiso puraro, "Vearopai eisi viipa."

⁸ Ari ita, tou rovoavere rara Efesas urui-ia vo vokio-ia rekasiooro ovokia vaisipaveira oiso, Pentikos-pa voki. ⁹ Uvare riro kovo rutuei ragai vaaro vo urui-ia vao-ia. Uvare

✧ 15:50: Mt 16:17 ✧ 15:51-52: 1 Te 4:15-17 ✧ 15:58: 2 Pi 3:14; 1 Ko 16:10 ✧ 16:1: Ap 24:17, 9:13, 16:6
✧ 16:2: Ap 20:7; 2 Ko 9:4-5 ✧ 16:3: 2 Ko 8:18-19 ✧ 16:5: Ap 19:21

rataoa karu pirorao ragaipa, oiso ra Turaro vo kovoaro puraa. Ari visii tavipaavoio oiso, Riro irara rutu epao vo kovore korokorupa irara.

¹⁰ ✧ Oire vosa Timoti visii tapo tousa urioro, oa iava uvuipatai ra rera vearovira pau pieta. Oa iava viapau rera-ia uvuipai orogorugoovu avu vai toupave visii. Eake iava? Uvare rera-a Turaropa kovopato ira oiso toupave osa ragai. ¹¹ ✧ Viapau rutu oiso vearovira vosa irai visii iava rerare oiso puraro, “Akaipatoa raga ro-ia akukuto.” Viapau. Ari visii rutu uvuipatai ra rera taupata rera sipo piepaoro. Oa iava uvuiparoi ra vearo voka rutu purapareve rorupaoro. Uvare ragai rerare tueparavere ora oearovu tapo araoko irara oavi oea rera tapo uriopaavere.

¹² ✧ Oire ra ro iava Apolos vigei araokotoaaro visii tavipaavoio. Uvare voreveripavira rera tavitavi ragapaavora, oiso ra visii iare tavetereve oearovu tapo araoko irara, ovusa tovira orugoorovu rera-ia toupavoio. Oa iava viapau oiso ikauvira avapasa rugooparoi. Ari vovio vaio-a pasi utupau, vo rara rerapa raiva karu piro.

Ovoioa Reoro Vatareva Pol

¹³ Visii vearovira rutu ora airerei iraoata. Goruvira rutu toupata visii varaaro-ia oirao pie vovouro. Opeita uriripata. Ari tuvuu vovouvira rutu toupata. ¹⁴ Vo osa varao okovoroa rutu purapata, oara-ia uvuipatai ra sirao vovou rutu sirovava vara purapata.

¹⁵ Taraipataveira vo aao-ia Stefanas aao. Oaaoa rovvira rutu ora vo aao iava sopaura oaive pore rovoiva, vovao iava vo aao oea Grik taere-ia oisoa toupave. Uva va-a vao oa iava ora vo aao iava sopaura oaive rutu tovoiva vo kovo puraoro Pauto oiraraoro tokipa kovo. Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoio, ¹⁶ Vovao vo vovouroaro sirova ututa oea eisi piepaiveira osa evo aao vovouaro. Ari vosa oearovu vovao sirovavi toupave vovao tapo kovopaooro, oa iava uvuipatai ra oiso vovao rutu vo vovouroaro sirova ututa.

¹⁷ Roru iraoapaavoio vao iava uvare Stefanas vase vovao oea ragai iare urioaeroa vovao ora Fotyunetas ora Akaikas, oea ragai rugoo piepaiveira visii, uvare tauai rutu ragaipa toupataveira. ¹⁸ Otoua-a vao oa-ia ragai tapo toupaooro ragai roru pievoraoro, oiso rutu osa oisoa visii tapo toupaooro visii roru piepaive. Ari ita, uvuipatai ra oirara-ia vearo vaisi rutu purapata evovao oea oiso rutu toupaveira osa vovari Stefanas vase.

¹⁹ Vovao rutu vovao lotupa irara oea Esia Provins-ia toupaveira oea rutu visii iare vearo voki purapaavoio. Ora vaiterei tapo Akwila avukarei ora Prisila aiterea vearo voki visii iare puravoio. Ora vovao oea vaiterei vo kepaoro-ia ora gurupaaveira lotu purapasa. Uva vearo voki vaisipaoro visii, oiso purapai vo Turaro vaisiara sovava-ia. ²⁰ Vigei rutu araoko iraraoro vovao vo uruio-ia oea vearo voki purapaavoio visii.

Oire uva va-a vao oa iava visii tavipaavoio ra ora visii siraopaooro sekanta.

²¹ Va vovao-ia ragai vo reoviaro oa rigatovoi ora ragai raga vovao-ia oiso-ia, “Vovao voki ragaiva Pol.”

²² Oire vosa irouto visii iava viapau Turaropa siraopaooro, irape. Ira vovari utupaua taru opesi ovovovereva. Turaro Jisas uriuo iare ikauvira rutu.

²³ Oire uva oiso rupa iraoapai ra visii taviva outa vigei reraoro Turaro Jisas ruvara-ia vo ovusa visii siraopaooro. ²⁴ Ragai-a vao sirao vovou rutu puravoio visii tapo ora tavosioro Krai Jisas vaisiara-ia.

Eisi osa vo pasio opesi piepaa.
Ragai-a vao, Pol.

2 KORIN Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vao eraopa pasi rigatoreva vo ivao isivaaro iava oa-ia rovopa pasi rigatoreva Masedonia Provins-ia toupao. Uva voea Korin urui-ia tou irara rovopa pasi vieiivoiva, vuri pitupituro kavuiva. Oa iava Taitas vo reo kaereva Pol iare rera tavisa voea vo pitupituroaro iava varao veaopara. Eva-a oa iava vao-ia eraopa pasi rera vaaro rorua karekereva voeapa.

Ari viapau voea rutu lotupa irara rera Pol vo reoro sirova utuaeva. Viapau. Aue iava uvare tovira vuri pitupituro purapaiva. Uvare Pol vo vaisiapo aposel vaisi akaipa piepaiva oiso purapao. Viapau oiraopato-a ro Pol, oa iava viapau uvuipaiei rera vo reoro uvupasa. Oire uva va-a eva oa iava ora rera iava goruvira voea tavitavireva, uvare Pauto rera reesireva oisore ra aposel kovo purapareve (2 Ko 10:1–13:10).

1. Ora rera iava aviavi pie reoro, ora vearo vaisi purareva Pol, 1:1-11.
2. Pol ora rera vaisiapo aposel vaisi oirao piereva voeaopa vakuvaku vovou irara, 1:12–7:16.
3. Oirao pie vovou irara uvuipaai araoko irara oaive taupapaive vo Jisas vaisiapo-ia, 8:1–9:15.
4. Goruvira Pol ora rera vaaro iava aposel kovo taviroepa. Teapi kuuvu irara vo siposiporoaro sirova utupaave Korin vata, 10:1–13:10.
5. Ovoiopa reoroaro varao Pol varaaro ora oreorovu varao goro reoro rutu, 13:11-14.

¹ Pauto ragai Pol roporeva oiso ra oiso toupaa, Krai Jisas reraaro ragai aposelto. Oa iava vegei-a vao ora ro-ia vigei araoko-toaro, Timoti vegoa vo rigato puravevo visiiapa Pauto voeaaro rutu visiigoa evoa Korin urui-ia lotu purapaveira. Ora voeaopara tapo oearovu oearoa evo taere iava vo uruiro-ia toupaveira Grik taere Pauto voeaaro.

² Uva ragai vo ruipaaro-a vao-ia oa-ia oiso vovouparai ra Pauto vigei Aitearo ora ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai visiipa vereopa vovou rutu purasi visii taupaaro ora gavaure vovou.

Pol Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Vao-ia Osa Oisoa Rera Taupapareve

³ Uvuipavei ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu purapape rera-ia rorupaoro vigei reraaro

Turaro Jisas Krai Aitearo. Ro Aite ira riroa rutu kaviko vovou purapaveira. Ro-ia Pauto ira ruvara iava otavaro rutu oupaveira. ⁴ Vosa tavakaa vai vegei-ia pou piro, ra oa-ia oisoa vegei taupapave. Osa iava uvuipavei ita ra oisi oearovu taupapave, vo osa voeaaro-ia ita vo tavaka poupa piro. Eake iava? Uvare vegei ita uvuipavei ra vo taupaa ita topa piepave oearovupa, oiso osa vegei pie rovpapaveira Pauto. ⁵ Oiraopavira oiso rutu ita osa Krai-pa vo siitoka eva siraoa oisoa vatepaive oearovu. Uva vo raiva raga ita eva kataia oa sirova ita uvuipavei ra riroa siitoka vo siraoaro oupave. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipavei ra riroa rutu taupa oupave Pauto ruvara iava, vo rara Krai tapo ora tavosipave rutu. ⁶ Ari ita, oearovu vegei vuri piepaiveira. Uva va-a eva oa iava Pauto vegei taupapaveira. Uva veaopai oisi ita. Uvare vosa vegei oisi piepaive eisi, oa iava uvuipavei ra oisi iava goruvira toupave visii vo vovouaro varaata piepasa. Ra va iava oisi vegei vo vovouaro siituepaoro va sirova ora visii iava oirao pie vovou oavisii rutu goru piepata. Ra va iava oiso purapata “Vigei ita uvuipavei ra oiso rutu goruvira torepavio osa vaitereo Pol vaio,” vo rara vo siitoka vo siraoaro visii-ia poupa piro. ⁷ Eva-a oa vituaro iava uvuipavei ra oiso taraipave visii-ia, Oiraopavira goruvira rutu torepai, uvare tavaka vo vavataaro sovopaveira oiso osa vegei. Oa iava va vao riroa taupa oupaivoi, oiso osa vegei ita vo taupa oupaveira vokiara rutu-ia.

⁸ Araoko irara oave, oiso ruipapavei ra otavakarovu iava taraipata varao oara vegei-ia poupa pirora vo Esia Provins-ia. Ari ita, riroa rutu vavata vegei-ia pou pirora va vao tavaka vo vavataaro. Oa iava raveraveira oisoa toupave vao oiso rugoopaoro, Vegeivi kopiipavei. ⁹ Oiraopavira rutu, uvare oiso rutu rugoopaiveira, Vegoa ita reesiivora, oisire ra vegei upoive. Uva vo rugoo-a eva vegei-ia pou ovoi pirora, oa iava viapau oiso rugoopaiveira ra ora vegei ovovouaro sirova goruvira toreve. Viapau. Ari kataitoa raga Pauto vegei Virivaripato, ira raga ita uvuiparo ra vegei virivaripareve. Ro ira oirara tove piepareveira vorevira kopii tapirova. ¹⁰ Ari ita, oisi ragavira oisoa vegei virivari piepareve voea asavira oea oisoa vegei-ia upo ruipa ragapaave. Uva vo vokie ita oisi raga vegei virivaripareveira. Oire uva oisi-a eisi osa uvuipavei ita rera-ia raripave vovio utupau, vo rara ita vegei iare tutuu piepaive ita va kopii vorerivira.

✧ 1:1: 1 Ti 1:1 ✧ 1:4: 2 Ko 7:6-7, 13 ✧ 1:6: 2 Ko 4:15 ✧ 1:8: Ap 19:23 ✧ 1:9: Jer 17:5, 7 ✧ 1:11: Ro 15:30; Fl 1:19

11 * Uva uvuiparoi ra vegei ita tauvapa-
pareve, vo rara visii vegeipa variripata
vegei tauvapaoro. Ra va iava Pauto visii
vo variriroaro riroara uvupaoro vegei-ia
vearoa purapareve. Eisi osa ragavira iava
riro irara uvuipaai ra vo tauva eveipaoro
rera vaisiaro kae piepaive va iava vearo
vaisi purapaoro.

Pol Viapau Oiso Korin-pa Irara Keareva

12 * Oire uva vegei vaoro-a vao-ia riroa
rutu rorua, ororua rutu vituaro-a vao
sopovaavoi vo ora ragai iava sopaua-ia.
Eake iava? Uvare oiso taraiparai Pauto
vegei-ia vearoa rutu purapareveira vo
vegei iava sopauarei goru piepaoro. Oa
iava vegei visii tapo toupaooro ora oearovu
tapo voraro oisi va torevoko rugorugoooro
rutu Pauto vo rugorugoooro ora katai
vovou oisoa purapave ita. Oiraopavira
viapau oiso vo rasio vo taraiaro sirova
utupaoro-a, ari Pauto vo tauvaoro iavirava
raga vegei oisoa vereopa vovouro pura-
pave evara. 13 Vosa opasirovu rigatopa-
vora visiipa, oara-ia evara roorio reoro
raga rigatoavora visiipa. 14 Uva oiso
vovouparai rutu ra utupauavi vo reo-ia vao
ora vegei iava vearovira taraitavere rutu,
oreoa-ia vo vokia gare visivi vavagisipatai.
Vaore vosa vo utupaua ovokia-ia Turaro
vorevira voreroverea, uva vegei vaisiaro-
ia vearoa purataverea. Ovusa ita vegei oisi
raga vo vokia ita visii vaisiaro-ia vearoa
purave rorupaoro.

15 Ari ita, visii oirao piepaavora oiso,
Vegei vau egaegapata. Oa-a vao oa iava
oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea
vo vuutarei-ia, oiso ra oisi pieoro voreri-
pavira visii tauvaa. 16 Eva vituaro iava
oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea
evoa. Ra evoava Masedonia Provins iare
ava rovara. Oire ra voava ita vorevira
vorera visii iare. Ra va isivaaro iava
taru evoava ragai tauvata ragai sipo pieoro
Judia Distrik iare. 17 Uva oisi-a eisi osa
visii tavi rovoava osa eisi ragai vovouaro
oiraopavira rutu toupava. Viapau oiso visii
keaava oiso osa iravu vo rasio raga iava
rera. Viapau. Uvare viapau uvuiparai
oiso ra oeai tavi ragaa oiso, “Urioparai visii
iare,” vo ovusa ragai oruipaiaro viapau oisi
eisi toupave. 18 Pauto oiraopavira rutu
reoparoveira. Oa iava rera vo pitupituro
sirova oisi oiraopavira rutu reoparaveira
oiso-ia, Ragai viapau uvuiparai ra oiso ru-
goopara, Viapau avaparai, vo ovusa ragai
iava gisipo oiso purapao, “Oiraopavira uri-
oparai.” 19 * Oiraopavira rutu igei vase
vao-ia Sailas ora Timoti visii tarai pieiova

Jisas iava, vo siposipo-ia oa oiso purapai,
Jisas Krai Pauto Oviitoaaro ira viapau oiso
rugooparo, Ragai viapau vao purapaavoi,
vo ovusa rera gisipoaro iava oiso purapape,
“Oa purapaavoi vao-ia.” Viapau. Ari oisoa
va pura ovoipareve va oare oisoa taviparo
va purapasa. 20 * Oa vituaro-a vao-ia oiso-
ia uvare Pauto ovoi reoro purapaoro oiso
puraparoveira “Ragai oa purapaa.” Oa iava
Krais Pauto vo reoro sirova utupaoro oisi
va purapareveira vo reo oirao piepaoro
rutu. Eisi osa ragavira Pauto oiraopavira
rutu taviparoveira. Uva va sirova utupaoro
Krais tapo ora tavosipavio oiso purapaoro,
“Oiraopavira rutu,” vo Pauto vaisiaro kae
piepaoro. 21 Vo uvare Pautoa raga-a ira
vigei rutu ora vegei Krai-va tavosireva
vigei vo vovouaro oira oieara goru
pieoro rutu. Uvare Pautoa raga-a ira vegei
roporeva vo kovoa vao purapasa. 22 * Ari
ita, vigei rutu-ia vo reesio tovoreva oa oiso
purapapeira, “Vigei-a Pauto vooaaro.” Uva
vara rutu oirao piesa Tugoropato Uraurato
tovoreva vo vigei sopaaro-ia. Ra va iava
rera iavirava oiso taraipavio, Oiraopavira
rutu osa eisi oaravei oara eepa tuevira
vigeipa varao iava rera varaaro.

Viapau Pol Ikauvira Voea Iare Avaroepa

23 * Oire vo osa oiso rugoo ragaparaepa
oiso ra uriora evoare Korin-ia, osa viapau
ita urioraepa. Vo uvare oiso rugooaraepa,
Teapi visii iava sopaura vavata piea. Pauto
ragai iava sopaua-ia taraiparoi, vo ovusa
oiso oiraopavira visii tavipaavoi. 24 * Via-
pau oiso riro goru reo vai rutu vatepavevoui
visiipa, oisore ra oai raga sirova utupata,
vo osa ora visii varaaro-ia oirao pie vovouro
rugoopata. Viapau. Ari visii vo vovouaro
uvuivira rutu toupaveira varao oirao pie
vovouro. Uva visii-ia kovopavevoui visii
vatepaoro tauvaa. Oa iava uvuipatai ra
roruvira rutu vearovira toupata.

2

1 Uva ora ragai raga vo rugorugooaro-
a vao oa-ia oiso rugooaraepa, Viapau
uvuiparai ra vorevira visii iare avara.
Teapi visii vatea vavata vovou. 2 Vaopa
vosa oisi eisi visii piea, uva irou vai-a vao
uvuipai ra ragai roru pieve? Ari visii ita
viapau uvuipatai ra ragai roru piepata, vo
osa visiipa vavata vovou vate rovoa. 3 *
Eisi osa vituaro iava-a vari rovopa pasia
oa rigato rovoavora visiipa oisi raga ita
eisi. Uvare reasiparaera oiso, Teapi visii
ruvara iava riro vavata oua, vo osa visii-ia
poua viro. Eake iava? Uvare visii raga
ita visiigoa vokiara rutu-ia uvuipatai ra

* 1:12: 2 Ko 2:17; 1 Ko 2:4, 13 * 1:19: Mt 16:16; 1 Te 1:1; Hi 13:8 * 1:20: Ro 15:8-9 * 1:22: Ef 1:13-14
* 1:23: Ga 1:20; 1 Ko 4:21 * 1:24: 1 Pi 5:3; Ro 11:20 * 2:3: 2 Ko 12:21, 7:16, 8:22 * 2:4: 2 Ko 7:8-9, 12

ragai roru piepata ragai vo reoroaro sirova utuoro. Va-ia oisi eisi taraiparai, Vosa ragai rorupaa, oire visii tapo ita rorupata. ⁴ * Uva rirovira rutu gaupaoro siraopaoro va eva rovopa pasi rigatoavora visiipa. Viapau oiso visiipa vavata vovou vatepasa vo rigato puraavora. Ari ragai vaaro riroa rutu siraopa vovou kareke pieoro-a visiipa.

Uvuipai Ra Iravu Iava Vuria Veraive Ro Ira Vuria Purareva

⁵ Oire uva vuria purapaoro eera oirato ira visii tapo toupavevora. Ira ragaipa vavata vateparevoi ovusa oearovupa visii iava vavata rutu vateparevoi. Uva oisi eisi purarai oiso, “Visii iava oearovupa” vaopa oiso, teapi torevokovira rutu riro goruvira oisi ragavira rera togapaa va-ia. ⁶ Ari ita, visiipa vo reo rigatoavora ro iava ira vuri vovou rovoreva riro vavata vateoro. Oa iava ragai vo reoaro sirova utupaoro rerare oiso purataera, “Vuria purarivol,” rera vo vuriaro vo voriaro vateoro rerapa. Uva oisi-a eisi osa uvuipai rutu rerapa. ⁷ * Oire visii taviavo oiso, ra viapau ita vorerivira rera vo vuriarore rugoopata. Viapau. Ari uvuipatai ra rera vaoro oirao pie vovou vorevira goru pieta vaore rugoopao, Teapi oisi va iava rera iava sopaua-ia riro vavata vovou sovooro ora piro pieparo. ⁸ Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavo, Rerapa visii vo vovouoro sir-aopa vovouro rirovira rutu kareketa. Ra va iava oiso tarairo, O ari oiraopavira rutu ragaipa siraoi. ⁹ Uva vari rovo rigato pura rovoavora vare rugoopao oiso, E pasi ragai vo reoroaro rutu sirova utupaavere, eke viapau? ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa ragai vo reoroaro sirova utupaoro rera eera vo vovouro vuria veratavo, vo osa oisi eisi piepatavora. Ra ragai tapo ita rera vaoro vuria veraa vo Kraiis vaisiario sovara-ia. Ari vosa iravu iava oavu vuria veraa, ra viapau ita vorevira vare rugoora. Osa-a eisi osa piepaaveira vo Kraiis vaisiario sovara-ia visii iava sopaura rutu goru pieparo. ¹¹ * Vaopa, teapi Seten vigei-ia putepareve rutu. Uvare taraipaviei rera-ia ira vigei ateate piepaoro toupaveira vaore, oiso ra ovokirovu-ia vigei kove piepareve rera vo reoroaro-ia kuuvuara.

Pol Riro Tavaka Rutu Kekereva Troas Urui-ia

¹² * Vosa Troas urui-ia poura viropa Vearo Sipoipo iava Kraiis vaoro siposiposa, uva evoa touoro oiso tarairaepa, Akoea, Turaro ragai vo kovoaropa rataoa karurevoi

vao-ia. ¹³ * Uva evoa touoro taraa ragaipa rore vigei araokotoaro Taitas. Oa-a eva vituaro iava rirovira rutu rugorugoo iraoparaepa rerare oiso purapaoro, “Apeisi pierervo?” Uva va-a eva vituaro iava voea evoea avauaeva. Oa iava voava topara viropa Masedonia Provins iare.

Aposel Irara Pauto Vo Goruaro Iavirava Oisoa Upoa-ia Putepaive Rutu

¹⁴ * Ragai roru iraopaoro Turaro-ia toupavevoi. Uvare Kraiis tapo ora tavosipaveiei, ra vigei tapo vokapaveira Pauto uvarovu rutu Seten-ia putepaoro. Ari ita, voraro rutu viripaveira Pauto vigei iava sopauarei tauvapaoro, vo ovusa vigei vo taraiaro vo Kraiis iava kosi piepave uvarovu rutu. Ra va iava vo reo vaoro rera iava oa uvupaoro va sovopaive gavaurevira ora voea-ia, oiso rutu osa vearo geesiva o korovo (wel). ¹⁵ * Aue iava uvare vigei oiso rutu toupaveira osa o vearo geesiva korovo, vo oa-ia korouua tauoa purapaveira Kraiis Pautoa-pa. Uva vo geesi-a eva oa gaegaerepaoro uvarovu rutu avapaveira voeaore oea oupareveira Pauto ora rera iare vorevira, ora vearo oearoa opesi ovoipaaveira. ¹⁶ Ari ita, vosa va vao vearo geesi voea ruvara-ia pou piro, oire ra va iava vo geesi eveiive, ra oiso puraave, “Asi Pautoa iava vo geesio-ia. Oa iava taru opesi ovoiiovere.” Osa voea oea Pauto ora rera iare vorevira ouparevere vo geesi eveioro va geesiive. Ra va iava oiso puraave, “Pauto vo geesiaro vao-ia tauvapa. Oa iava taru Tootoo Ovoi oupe.” Oiraopavira rutu vo osa vigei raga-a viapau oiso uvuipaveiei ra oisi voea tauvavape. Viapau. Ari Pauto vo goruaro raga-a oa iavirava voea tauvavaveira. ¹⁷ * Riro irara rutu oirara Pauto vo reoro vatepaiveira oiso rutu osa akukupapara raga kotokotoara. Oire ra vara-ia moni oupaave vara voripaoro. Ari vigei viapau oiso osa voea. Eake iava? Uvare Pauto vigei vao arureva. Eva-a oa vituaro iava oiraopa reo rutu iava siposipave, vo rara Kraiis tapo ora tavosipave. Uva Pauto vigei va rapaveira, vo ovusa oiraopavira rutu vo reo kosi piepave oa oupave rera ruvara-ia.

3

Kovopa Irara Vaoro Airepa Reo Ovoi

¹ Vosa oisi eisi purapave, uva viapau oiso ora vigei vaisiario raga kae piepaoro-a. Viapau oiso aapaapautoarei-a vigei visiipa, oa iava uvuipaveiei ra visiipa oaravu pasiara kaepave, vo pasiro

* 2:7: Ga 6:1; Ef 4:32   * 2:11: Mt 4:10; Lu 22:31; 2 Ko 4:4; 1 Pi 5:8   * 2:12: Ap 16:8; 1 Ko 16:9   * 2:13: 2 Ko 7:5-6   * 2:14: Ro 6:17; Ef 5:2; Fl 4:18   * 2:15: Ef 5:2; 2 Ko 4:3   * 2:17: 2 Ko 4:2, 1:12, 12:19

oara-ia rigatopaive oearovu oiso puraoro, “Vearotoarei-a vaitereo aiterea vo rearo uvuta vearovira. Ra aiterei vearovira pau pieta.” Viapau oiso oisi eisi opasiei. Ari vegei-ia taraipaveira. Ari ita, uvarovu rutu vokataveira. Uva voraro viapau oiso ora vegei iava opasiiva vokataveira vo pasio oa rigatotavora. Ari ita, uva vegei vearovira oisi raga pau piepaiveira. ² Eake iava? Uvare visii raga ita vegei vaoro pasia eva vegei vo kovoaro oirao piepaoro. Vo uvare visii vo touaro-a vearoo, otoua vegei vo kovoaro oiso karekapaiveira pasia. Oa-ia uvuipaai oearovu rutu ra va vieoro tara-iave. ³ Oirara rutu visii eveipaiveira oiso, Visii vao pasia vao vova Krai oa viapau oiso ing vai-ia rigatoreva aveke pero vai-ia. Viapau. Ari visii sapaoro-ia vo pasio rigatoreva ro iavirava Tugoropato Uraurato Pauto reraoro ira vigei iava sopaura-ia toupaveira. Oire vo pasi-a vao oa rigatorevoiva, va siporeva oearovu iare Pauto vo kovoaro iavirava oa purapavevora visii tapo toupaooro.

⁴ Osa eisi purapaveiei uvare va-ia vao taraipaveiei oiso osa Pauto vegei tauvapaiveira vokiara rutu-ia vo vegei vo kovoaro-ia, vo ovusa Krai tapo ora tavosipave. ⁵ * Viapau oiso oavu avu vai epao vegei-ia, oiso ra oai iava oiso purave, “Iu. Uvuipaveiei rutu vo kovo purapave.” Viapau rutu. Ari Pauto raga-a ira oiso vegei piepareveira vo kovo purapasa. ⁶ * Uva Pauto raga-a ira vegei goru piepareveira vegei sipopasa rera vaoro iava Airepa vao Reo Ovoi tavitavipasa. Vo uvare rera-a Pauto ira reoreopaoro Tuariripa vao Reo Ovoi-ia va rigatoreva aveke pero-ia. Oa iava oearovu oirara vo reo sirova utu ragaepa. Osa iava vo reo-ia voea raga ora piro pieaepa uva oisoa kopii ovoipaave evo reo sirova. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi oa viapau oiso toupavoi osa eva Tuariripa. Eake iava? Uvare Airepa Reo Ovoi-a vao oiso purapapeira, “Ro Pauto reraoro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira.”

⁷ * Ari ita, Pauto tuariri rutu Reo Taisi aveke pero-ia rigatoreva. Vao oa iava Moses vo pero kareke pierava voeaopa oirara, vo ovusa Pauto vaoro keraria aviaviaro goruvira rera-ia roropaiva. Uva voavi ragava va eva keraria vo aviaviaro opesipaoro varapaepa oisivi. Ari ita, tou visivi roropaiva goruvira. Ra va iava vao Jiu-pa irara osireiara aau piepaiva, oa-ia viapau vearovira Moses puaro kekeiva. Oire va vao isivaoro iava va eva Reo Taisi sirova akukuvira utu ragaoro kopii ouiva. Ari oiraopavira rutu oiso osa va vao-ia

Reo Taisi rovoepa, vo ovusa Pauto vaoro riroa keraria va-ia rorova ora Moses-ia tapo. ⁸ Oire uva apeisi-a va-ia vao Airepa Reo Ovoi oa Tootoo Ovoi vatepaiveira? Oiraopavira rutu uvare va vao Airepa Reo Ovoi vaoro keraria pute pievira rutu roropaive vo osa vo Reo iava tavitavipave rera iava ro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira. ⁹ Uva voea rutu va-ia vao Reo Taisi taraiaepa oiso, Vearoa vao-ia reoa. Oa-a vao oa iava oearovu voea iava kopii-iaepa. Uva oisi raga ita oiso osa oearovu vao-ia Airepa Reo Ovoi vao Krai vaoro taraipaoro oiso purapaai, “Vearo reo rutu vao-ia. Oreoa-ia aviavia toupaveira oirara iava sopaura aviavi piepasa, oisore ra Pauto uvuiparoveira ra oiso puraparo, Visii-a torevoko vovou irara. Osa iava taru Tootoo Ovoi outaverea.” ¹⁰ Uva voea voeari tuariripa irara oea vao-ia Reo Taisi taraiooro oiso puraaepa, “Vearoa rutu-a vao-ia oa reipai rutu vigeipa.” Ari vo kovo vigei taraipaviei, uvare viapau oisi eisi vo voko-ia toupai. Eake iava? Uvare Airepa vao Reo Ovoi-a oa Tuariripa Reo-ia pute iraopaivoi rutu pauakavira toupaooro, vo osa orekerovu rutu kareke piepaiveira veoropara. ¹¹ Ari ita, Tuariripa Reo oa oisoa aviavia vatepaive opesipaoro. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi vo aviaviaro oa viapau rutu opesia vai epao. Evo reo oa veoro iraopai tuariripa-ia Reo Taisi putepaoro rutu vearoo sisikore aviavi vatepaoro.

¹² * Oa-ia oisi taraipaoro vegei tuuvu vovou rutu purapaveira. ¹³ Uvare vegei viapau oiso toupavevoi osa roari Moses ira ora rera iava puua tavureva vaopa oiso, teapi Jiu-pa irara keraria aviaviaro kekeive, vo osa rera puaro iava opesipaoro varape. ¹⁴ Ari ita, voea iava rugorugooara oisoa vavagisipape. Uva vo voko-ia oisi raga tovira vo tavururove toupavoi voea vo rugooaro ruupaoro vaore, oiso ra tuariripa Reo Taisi vieipaive, ra va iava viapau voeapa aviavipape. Ari vosa iroutoa vai ro ira Krai tapo ora tavosiro, eva-a oa iava uvuiparoi ra ora rera iava ruupa varoa verareve ora rera vo rugooaro ariarava, oisore ra roroiovira taraiparo. ¹⁵ Ovokirovu-ia vo vuutao-ia Jiu-pa irara va vao Reo Taisi vieipaive Moses vaoro, vo ovusa viapau oiso aviavivira rugooapaave. Uvare ruupa varoa oa-ia ora voea vo rugorugooaro tavurupaiveira. ¹⁶ * Ari uvuipai vera uvirova va eva varoa vo osa voea iava iravu oirato rera iava sopau porereve Turaro oirao piepasa. ¹⁷ Oire uva irouto-a Turaro ira vaisipai evo reo? Ro raga ita Tugoropato Uraurato. Oire taraipaviei vao-ia vosa Tugoropato Urau-

* 3:5: 2 Ko 2:16; 1 Ko 15:10   * 3:6: Ga 3:10; Jo 6:63

* 3:7: Eks 34:29-35   * 3:12: Ef 6:19   * 3:16: Ro

rato oiratoa iava sopaua-ia toupaveira, ra viapau oiso tovira rera iava rugorugooara vavagisipape. ¹⁸ * Uva vigei tapo viapau oiso tovira ora vigei iava puaura ruupai oiso osa piereva Moses. Viapau. Ari oirara uvuipai ra vigei-ia vurapaoro Turaro vo vovouaro eveipaive. Vao-ia rera raga-ia ro Turaro reraaro Tugoropato Uraurato, ira vokiara rutu-ia vigei tavariopaoro kovopaveira, oiso ra vigei vo vovouaro riropape avapaoro oiso rutu toupasa osa Kraiis vo touaro.

4

Aposel Irara Oiso Toupaveira Osa Pitokava O Verakova

¹ Pauto vereopa vovou rutu puraoro veg-eipa vo kovo vatereva. Eisi osa vituaro iava vegei iava viapau sopauarei raver-avepapeira. ² Uva oisi eisi pievevoiva, vo vovouo eakaveva oara oisoa purapave rupa vovou-ia varao oara-ia oisoa ariia oupave. Uva eisi osa pievevoiva, viapau oiso kuuvupaveira. Ora vosa vo reo-ia vao Pauto vo rearo siposipopaveira, uva viapau oiso va tavariopaveira. Ari avi-avi pievira rutu va iava siposipopaveira vaore, oiso ra uvui iraopata va-ia taraipasa oiso, Oiraopa-a rutu. Ari ita, Pauto vegei-ia taraipaveira oiso, Vegei oiraopa reo rutu kosi piepave. Oiso rutu ita osa oearovu oirara ita vegei-ia taraipaaveira oisi, ³ * vo osa aviavi pievira Pauto vo rearo kosi piepaveira voeapa. Ari oearovu viapau roroiovira va ouiva. Uva aue oaiive-ia vosa voea raga ora opesi pie ovoiaive eisi va iava. ⁴ Uva eisi osa piepaiveira vo rara Seten voeao oirao pie vovou asa irara vo rugooroaro ruupaveira vara rupa piepaoro, ro raga ita Rovopatoa Rutu Tugarato vo rasio iava. Oire ra oisi iava viapau avi-avia vai kekepaive, vo aviavo oa Vearo Siposipo iava rugorugooarare roropaiveira vara aviavi piepasa. Vo siposipo-a vao oa rera iava Kraiis toupaveira. Ro ira kerariava toupaveira oiso rutu osa Pauto. ⁵ * Uva viapau oiso ora vegei raga iava siposipopaveira. Viapau. Ari vegei Kraiis Jisas iava siposipopaveira oiso, Rera-a Turaro. Ari vegei-a kovopatoarei visi-ipa vo Kraiis vaisiario-ia. Eisi osa vo reo iava tavipaveira. ⁶ * Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa, "Aviavia rorori vova rupa tapi." Ira raga ita Pauto ira avi-avia roro piepareveira vigei iava sopaura-ia vigei iava rupa vovouo verapaoro. Oisore ra vo aviavi iavirava varao-ia ro-roiovira taraipavio Pauto vo vovouaro,

oarare oisi eisi roropaiveira Jisas Kraiis vo vovouaro iavirava.

⁷ Pautoa raga-a ira vegei iava sopauarei oisi piereva, oiso ra oisi aviavivira toupave. Ari ita, oiso vegei piepareveira osa pitokava o iria uvuipai ra pegepege ovoio viro opesi ovoioro. Uva va-a eva oa uvuipai Pauto vo goruaro kareke piepasa, uvare rera vaaro raga-a gorua oava toupavevoi. ⁸ * Oiraopavira rutu tavakaara vegei-ia pou ragapa piroveira vaore, osa ra vegei tupapaive, vo osa viapau. Ari ita, ovokirovu-ia vegei vo rugooroaro vavagisi ragapapeira, ovusa viapau uvuipai ra vo kovo kavuve. ⁹ Riro irara rutu vegeiva ora keripa irara toupai, ovusa vate irara oave viapau vegei eakapai. Ovokirovu-ia vegei iava varuarei upia piepaiveira, uva viapau oiso vegei opesi pie ovoipaiveira vegei upopaoro. ¹⁰ Vokiara rutu-ia vegei oiso piepaiveira osa Jisas pieiva rera-ia vuria puraoro. Uva oisi-a eisi osa va vuria oupaveira vao oa-ia goruvira rutu torepaveira. Oisore ra Jisas vo tootoaro vo goruaro roroiovira karekepape vo varaura oave-ia ouareira raveraveira toupaveira. ¹¹ Vokiara rutu-ia vegei iare kopiia tutuu piepaiveira, uvare Jisas-pa kovopaveira, oiso ra oearovu rera vo goruaro eveipaive vao oa purapaveira vegei iava varaura oave-ia, vo ovusa kopiisa tutuupaive. ¹² Uva oisi-a eisi osa vituaro iava visii tapo uvuipatai ra Tootooa oupata. Vo uvare kopii-a vao vegei iare tutuu piepaiveira, vo ovusa Pauto vo rearo kosi piepave visii tauvapasa.

¹³ * Ari ita, vegei oiso rutu toupavevoi osa ro iravu ira rigatoa purareva Tugoropa Vuku-ia oiso-ia, 'Ragai oirao pie vovou rutu pura rovoava. Uva va-a eva sirovava oiso reoreoparai kosi pievira.' Oiraopavira rutu oiso osa vegei Pauto vo rearo iava siposipopaveira, vo rara rera oirao piepave. ¹⁴ Uvare taraipaveiei oiso, Eera Pauto Turaro Jisas vorevira tore piereva rera tooto pieoro. Oa-ia oisi taraipaveiei, Osa ita vegei vorevira tore piereveira vegei vore piesa visii tapo ora rera iare, vo rara vigei rutu Kraiis Jisas tapo ora tavosipavio. ¹⁵ Vo tavakaro rutu varao oara oupaveira vao iava Vearo Siposipo siposipoparo visiipa. Oa iava varare oiso puraparaveira, "Vearopai." Eake iava? Uvare vegei-ia vurapaoro tauvaa oupataveira, vo rara goruvira torepave. Ora oearovu tapo riro irara vo tauva ouive, vo rara Pauto vaaro siraoa voea-ia karekepe. Oire ra va iava riro irara rutu oiraopavira Pauto vaisiario kae piepaive

* 3:18: 1 Ko 13:12; 2 Ko 4:4, 6 * 4:3: 2 Ko 2:12, 3:14; 1 Ko 1:18 * 4:5: 1 Ko 1:13, 23 * 4:6: Jen 1:3 * 4:8: 2 Ko 7:5, 6:12 * 4:13: Sam 116:10

rera-ia vuurapa vaisi purapaoro.

Vao Iava Tavaka Oa Riroa Keraria Karefa Pievera

¹⁶ Eisi osa vituaro iava vegei iava sopauarei viapau oiso raveravepapeira rera oirao piepaoro. Vo ovusa vegei iava varauarei opesipaoro avapai oisivi raga. Vo osa vokiara rutu-ia vegei iava sopauarei gorua oupaiveira. ¹⁷ * Evara-a vuriara oara vegei-ia purapaiveira gareparavi raga. Uva opesi ovoipapeira, vo ovusa goruvira rutu tore iraopave. Uva oisi-a eisi osa vituaro iava riroa rutu voria oupavearea voari utupaua varao iava vearopara oaraei vuvuiua-ia vegeipa opesi asavira. ¹⁸ * * Eake iava? Uvare ora vegei iava sopauarei rutu tovo iraopaveaira varao-ia Pauto varaaro, oara-ia oirara viapau uvuipaaveira oiso ra vara kekepaive. Viapau varao-a oirara oara kekepaiveira vo rasio-ia. Uvare varao raga oara-ia oirara uvuipaai vara kekepasa, oara evara rutu opesi ovoipere. Vo ovusa varao oara-ia viapau uvuipaaveira oirara oiso ra vara kekepaive, oara tovira rutu toupaveira opesi asavira. Oara rutu-a evara oarare rugorugopaveaira.

5

Aposel Irara Vo Oirao Pieroaro Voea Iava Sopaura Oaive Oisoa Goru Piepaive

¹ * Vo osa vo rasio-ia toupaveaira, uva vegei iava varaura oiso rutu toupaveira, kepa. Uva oiso taraipave, Okepa-a vao opesi ovoipapeira erupaoro. Oa isivaoro iava okepavu epao vegeipa, vo kepaoo oa purareva Pauto vo vuvuiua-ia vegeipa. Okepa-a viapau irai oiratoa vai oa pau-vea. Okepa viapau opesia vaieti vegei arova. ² Uva oiso purapeivei, "Ae, sir-aovira." Ari ita, ruipa irapeivei oiso ra airepauarei vai-ia varauarei vai touve vo kepa-ia vao oa epao vuvuiua sovara-ia vegeipa. ³ Ari ita, airepauarei vaipa varauarei ruipa irapeivei vaopa, teapi kopiiveira, viapau varauarei vai pere vegeipa vo utupa tootoo-ia. ⁴ * Vo osa tovira vo varaareo-ia toupaveira vo rasio-ia, uva upiara sovopaoro koikoipapeira ora siitokaara. Uva viapau oiso purapeivei, Viapau ruipa-pavei vegei vouareiaropaa varauarei. Viapau. Ari vegei oiso pura irapeivei, Ruipa-pavei rutu ra vegei vouareiaro varauarei kavuve, vouareo ouarea-ia kopi-veare. Ra va iava tuariripauarei tavari-ove airepauarei-ia toupasa, vouarei ouarea viapau opesia vaieti. ⁵ Pauto rera raga vegeipa raiva purareva vaore, oiso ra ora

vegei iava varauarei oave tavari-ove airepa vararei ousa. Uva vegei vatereva Tugoropato Uraurato vore sopauarei oave iare varao rutu oirao piepasa rera iavirava oara rutu purareva Pauto vegeipa.

⁶ Eva-a oa vituaro iava vegei goruvira rutu toupaveira tuuvu vovou rutu-ia. Vo uvare taraipaveaira oiso osa tootopaveaira vova ora vegei iava varauarei-ia vo osa tauaivira toupaveira Turaro vo uruiaropaa. ⁷ * Vo osa tovira viapau Turaro kekepave, uva rera vo touaro oirao piepaoro toupaveira, vao oa sirova ora vegei vo touaro purapeiveira. Uva varao oara kekepaveaira, viapau vara kekepaoro raripaveaira vegei vo oirao pie vovouaro purapaoro. ⁸ Oire uva tuuvu vovovira rutu toupaveira. Oa-a vao oa iava vegei vo ruipaoro oiso toupaveira, ra ora vegei iava varauarei kavuve rera tapo Turaro toupasa vo rera vo uruiaro-ia. ⁹ Ari rovopa rutu-a vao-ia ruipa vegei vaoro Pauto roru piepasa vo rasio-ia toupaooro vo ora vegei iava varauarei-ia ora vo vuvuiua-ia. ¹⁰ * Oiraopavira vigei rutu vovio utupaa rera ruvara-ia toreviovereia Kraiss, vo ovusa vigei vo vovouaro rovirieipave. Uva evoa vigei rutu totoevira voria oavi oupere rera ruvara-ia, ora vigei vo kovorooro voriaro vo kovoro oara purapeira vo rasio-ia toupaooro. Ari ita, oarovu rorua oupaiveira veoro kovoro oaive voriaro-ia, osa voeao vuri kovo purapa irara, viapau.

Vao Iava Voeao Tavapasa Oea Katai Vovou Rutu Purapeiva Pautoa Tapo

¹¹ * Oire va-a eva vuri kovo voriaro oa-ia taraipaoro uriri iraopaveira. Ouriria vao vituaro iava vegei goruvira oirara rutu tavitavi irapeivei, oisore ra ora porepaave Turaro iare. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto vegei vo vovouareiaro-ia taraipaveira rutu. Uva visii tapo ita tavipavei, oisore ra visii tapo vegei vo vovouareiaro-ia taraipata vo kovo iava vao oa purapeiveira. ¹² Viapau oiso voreri tavi vaieti oa-ia uvuipaivei ra visii ita tavive oisi oiso-ia, "Vegei oiso piepavei vearovira, eke eisi osa piepavei vearovira." Viapau. Ari visii tavitavipavei ora vegei vo vovouareiaro iava. Oa iava uvuipatai ra voeao vo reoroaro pukopaoro voea tavipata vegei iava, vo osa rorupata vegei-ia. ¹³ Vosa kokoropa rugorei vai-ia kovopave, uvuipavei vo kovo purapeiva Pauto vaiisaro kae piepasa. Ari vosa torevokovira kovopave, oa-ia uvuipaivei visii tavapasa. ¹⁴ * Ari Kraiss

* 4:17: Ro 8:18   * 4:18: Ro 8:24; Hi 11:1-3   * 4:18: Ro 8:24; Hi 11:1   * 5:1: 2 Pi 1:13-14   * 5:4: 1 Ko 15:53-54   * 5:7: 1 Ko 13:12   * 5:10: Ro 14:10; Ef 6:8   * 5:11: Hi 10:31; Ju 23   * 5:14: Ap 18:5; Ro 5:15

raga vaaro riroa siraoa oa vegei oiso piepaiveira, oa iava viapau uvuipaveiei ora vegei vo ruipaaro raga sirova utupasa. Viapau. Ari rera raga vo rugooaro-a oa sirova utupaveaira. Uvare vegei ita oisi rera-ia oiso taraipaveaira, uvare rera raga-a kataito, ira kopiioepa oirara rutu vo vovouaro voriaro ouoro. Ari ita, rera raga iavirava oirara rutu toupaveira vo Pauto osireiaro-ia oiso rutu osa kopii irara. ¹⁵ Uva kopiioepa oirara rutupa, oisore ra viapau uvuipaveiei ra ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utupavio vigoa Tootoo Ovoi ouera. Viapau. Ari rera raga vo ruipaaro-a, ro ira kopii iava vorevira toreroepa vigei rutupa Airepa Tootoo vatero.

¹⁶ Osa-a eisi osa vituaro iava vegei viapau uvuipaveiei ra vo rasio vo pitupituroaro sirovava tovura rutu oirara vo vovouaro rovirieipave. Viapau. Ari oiraopavira rutu-a vosa Krai keke rovevevori rovovira, oire uva voa-a evoa uva vo rugoo sirovava eva vo rasio iava va rera vo kovoaro rovirieivevori. Uva viapau uvuipaveiei ra oisi eisi pieve vo vokio. ¹⁷ * Oa vituaro iava vosa ro oirato ira Krai tapo ora tavosiparo, oire ra va iava oiso karekero, Airepatoa rutu. Vo uvare rera vo vovouaro tuariripa vovouo kavu ovoirevo vao-ia tousa airepa vovou.

¹⁸ Pautoa raga ira oisi vigei airepavira kareke piepareveira vigei vo vovouaro tavarioparo. Ari ita, vigei-a vao vigoa rovovira rerava oisora ora keru rovopavio. Oa iava Oviito Krai siporeva. Ira iavirava Pauto vigei oisi piereva, Ora rera raga vate iraraaro vigei. Oa isivaaro iava vegei vatereva vo kovo, oisore ra oearovivu agiagipave rera iare. ¹⁹ Ari ita, vegei vo siposiparo-a vao-ia oiso toupai, Pauto oirara oisora agiagipave ora rera iare. Vao iava uvare Krai vo kovoaro-a, ira kopiioepa oirara rutupa. Uva Pauto viapau oiso vuri vovouo rigatoreva oirara varaaro vara vievieipasa, oiso ra voa varare rugooapoaro oirara togapaveve vara-ia. Viapau. Ari vo siposipo-a oa vegeipa vatereva, oisore ra oirara rutu tavitavipave rera iava oiso, Ro oirara rutu agiagipaveira voea kavikoparo ora rera iare vorevira.

²⁰ * Uva oisi-a eisi osa toupaveira Krai vo rearo kaeparo vaore, oiso ra vegei gisiparo-ia Pauto visii tavitavipaveve. Uva va-a vao oa iava Krai vo vovouaro kareke piepavevoi goruvira rutu visii taviparo oiso, "Ora visii iava vaseta Pautoa-pa. Oa iava uvuiparoi ora rera iare visii agiagipaveve visii kavikoparo. Oa iava

uvuipatai ra oiso rutu toupata, Oiraopa irara rutu rera voeaaro. ²¹ * Ari ita, Krai ira-ia oisora viapau vuri vovouo vai toupave. Uva Pauto oisi rera piereva, oiso ra vigei varaaro vuri vovouo kaereve varaaro vova vigei iava ora rera iare. Oa iava uvuipavei ra Krai tapo tavosivira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei kekepareve oiso, Sisigarue vovou irara rutu. Oiso rutu osa rera Pauto vo vovouaro sisigarue-a rutu.

6

Pol Riroa Rutu Tavaka Kaereva Vo Kovo-ia

¹ Vo osa Pautoa tapo kovoparo visii goruvira rutu oiso tavipavevoi, Opeita Pauto vaaro tauvaa vo vereopa vovou-ia va ou ragaparo oa ropi ragapata vava tou ragaparo. ² * Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vo Tugoropa Vuku-ia,

'Vosa torevokovira rutu karekepa evo vuuta, oisore ra va-ia visii uvua, oire uva va-ia visii uvuava. Uva vo vuuta eva torevokovira rutu karekepa, oisore ra va-ia visii kae pie. Oire uva va-a eva oa-ia visii kae pieava.'

Oire uvuta! Evo vuuta-ia visii uvurevere. Uva vo vuuta-a vao-ia vo vokio-ia, oa-ia oiso vovoua ra visii kae pierave ora rera iare.

³ Oire uva vegei viapau oiso oavu avu vai purapavevoi oirara kove piepasa. Vao oa iava oearovu uvuipai ra oiso pura-paave vegeire, "Vuri kovo eva oa pura-pasivoi." ⁴ Viapau. Ari vegei orekerovu rutu oiso purapavevoi vegei vo kovoaro vearovira kareke piepasa vo kovo-ia oa purapavevoi Pautoa-pa. Vosa tuuvu vovou rutu purapave vuriara oupaaro oearovu ruvara-ia ora osiitokarovu rutu oara rutu vegei goru piepai, oisore ra goruvira rutu torepave oisi iavirava. ⁵ Iu. Oearovu vegei oisora ragipaive. Ora oisora vegei tovo ragapaive tuukepa kepa-ia akukuvira raga. Ovusa oearovu vegei kovokovopaive vegeiva kuaraparo. Vo ovusa kasivarivira rutu kovopave uusi asavira ora ogoevira vo ovokirovu-ia. ⁶ Vosa vara evara vegei iare oisora poupa piro, uva ora goru piepave rutu. Viapau vuria vai puravevora. Ari oisora roroio rugorugoo raga rutu purapave. Ora oisora kave vovou purapave ora vereopa vovou vaore, oiso ra oearovu va iava taraipaave oiso, Akoea, vearotoarei-a Pauto kovopatoareiara. Ari ita, vegei oisora oiso ragavira piepave rera vo goruaro iavirava Tugoropato Uraurato kaviko vovou rutu puraparo. ⁷ Oiraopa reo raga oisora vatepave, ora vearo pitupituro purapave

vo rera vo goruaro raga-ia. Ra oiso ragavira va-ia vao torevoko vovou pitupave osa ro ira kakutoa raga-ia ora virivaripaoro upoa purapareve rera-ia. ⁸ Uva oearovu oisoa vegeire oiso rugoopaave, Vearo kovo purapasivoi, vo osa oearovu, viapau. Ari oearovu oisoa vegei takaupaive, vo ovusa oearovu vegei vaisiaro kae piepaive. Vo ovusa oearovu vegei vaisipaoro oiso purapaave, “Riro kuuvutoarei.” Vo ovusa oiraopa reo rutu iava tavitavipave. ⁹ Ari oearovu vegeire oisoa oiso purapaave, “Aapaapautoarei ratau toutoarei.” Vo ovusa oearovu rutu vegei vo kovoaro-ia vearovira taraipaoro vegei eveipaive. Uva vegeipa tutuu piepai oiso ra kopiive. Vo ovusa vegei-a vao tovira rutu totooovira toupaveoi. Ari ita, oirara vegei ragipaiveira vurukoara-ia. Oa-a vao oa-ia viapau vegei upo ovoipaiveira ra kopiipave. ¹⁰ * Ari ita, oearovu vegei iava sopauarei vavata piepaiveira, vo ovusa tovira rutu rorupave. Ora oiso toupaveaira, Vegei-a apotatoarei. Ari oiso toupaooro oearovu riro irara oiso purapaveaira ra orekerovu rutu-ia pitupave vearovira Pauto varaaro, vo rara Pauto vo reoaro vatepave voeapa. Ari oavu-a vao-ia vao iava osa oearovu vegeire oiso rugoopaaveira, Viapau oiso oaravu avu vai peira vaitereipa. Vo ovusa orekerovu rutu vegei varaaro toupave.

¹¹ * Vate irara oaa visii, visiigoa Korin-ia toupataveira. Visiigoapa sirao irapaveiei oa-ia viapau oiso oreovu avu vai vataupavevoi visiipa. ¹² Uva-a evoa uva viapau ora vegei iava sopaura oave vairupaveaira visiipa. Viapau. Ari visii raga-a taru, visiigoa ora visii iava sopaura vairupataveira vegeipa. Oa iava vigei rutu viapau katai vovou-ia toupapeira. ¹³ * Oire uva va-a vao oa iava ragai vo reo vatepaavoio oiso rutu osa aiteto ovii iraraaro tapo ora reoreoparoveira. Ora visii iava sopaura oavisii karuta vegeipa siraosa, oiso osa vegei ita oisoa vokiara rutu-ia visiipa siraopave visii kavikopaoro rutu.

Vigei Raga-a Pauto Vo Kepaaro

¹⁴ * Oire vosa visii Krai voeaaro visiigoa orekerovu vearoara pura ruipapata, ra viapau oiso ra voeoro tapo ora tavosipaoro oirao pie vovou asa irara oisi vava purapata. Uvare apeisi ragavira uvuipatai ra vuria tapo tavosipaoro veoro vovou raga purapata? Ora apeisi ragavira uvuipatai ra voeoro tapo ora tavosipata oea rupa vovouva toupaveira, visii vao visiigoa aviavi vovouva toupataveira? Vosa eisi ragavira piepata, ra viapau oiso vearovira

kovopata voea tapo ora tavosipaoro rutu. ¹⁵ E Krai vaio ora Seten uvuipasi ra katai vovou purasi? Asi viapau rutu. E ro oirao pie vovou oirao pie asato vo vovouarova tapo vaeavira toupaveira? Easi eisi viapau rutu. ¹⁶ * Vigei-a Pauto vo kepaoro Tugoropa Kepa, ro Pauto Tootoo Ovoi. Uva apeisi-a? Uvuipatai ra orekerovu avu vai upata vo tugara kare vo kepaoro vo orekerovi tovopasa Pauto vo kepaoro-ia Tugoropa? Viapau. Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vigeire,

‘Ragai pauparaverea vo uva toupaveira ragai voeaoro oirara. Uva-a vao uva voea vuutaaro-ia toupaveira. Ra vao oiso toupaa, Ragai-a voea reraoro Pauto. Vo osa voea oiso toupaveira, Ragai voeaoro oirara.’

¹⁷⁻¹⁸ * * Ora oiso tapo osa puraroepa Turaro,

‘Uvuipatai ra voea ruvara iava ora goropaoro avapata. Opeita varo-ia pitupata oara vuvuipavira toupaveira. Vosa eisi pieta, oa iava uvuiparai ra visii ora ragai iare oua. Ra va iava oiso toupaa, Ragai-a visii aitearo. Ovusa visii ita oiso toupata, Ragai ovii iraraoro visii, ora ragai ovii riakoaro visii. Eisi osa purarai, ragai vao-ia Gorutoa rutu Turaro.’

7

¹ * Vate irara oaa. Reo ovoiro evara toupavei vigeipa. Osa ragavira-a eisi osa uvui irapaviei ra orekerovu rutu varao kavupape oara-ia ora vigei iava varaura ora sopaura vuvui piepapeira. Oa iava uvui irapaviei ra ora airere piepavio rutu Pautoa-pa avivikepaoro.

Korin-pa Irara Ora Voea Iava Sopaura Oaive Poreivoiva, Pol Rorureva Rutu

² * Ari ita, vegei viapau oiso vuria vai puraveva visii iava irai-ia. Viapau oiso irai keaveva visii iava irai piro pieoro. Viapau oiso irai keoro orekerovu avu vai oisoa ou ragapave irai ruvara-ia. Osa vituaro eisi uvuipatai ra vegeipa siraopa vovou rutu vatepata. ³ Uva viapau oiso eisi purararai visii togapaoro. Viapau. Uvare oiso purararai vorevoreripavira visii tavipaoro, Rirovira rutu ora vegei iava sopauarei rutu-ia visii kaviko irapaveaira visiipa siraopaoro. Oa vituaro-a vao oa iava vegei iava sopauarei visii tapo ora tavosipapeira, vo ovusa totooovira toupave, eke vo osa tapo kopiive. ⁴ Viapau oiso orugorugooi epao ita oa purapaavoio oiso reopaooro visii. Uvare visii vo vovouoro-ia roru

* **6:10:** Ro 8:32; 1 Ko 3:21 * **6:11:** Esi 33:22; Ais 60:5 * **6:13:** 1 Ko 4:14 * **6:14:** Diu 7:2-3; 1 Ko 5:9-10

* **6:16:** 1 Ko 3:16; Jer 31:1; Esi 37:27 * **6:17-18:** Ais 52:11 * **6:17-18:** Hos 1:10; Ais 43:6 * **7:1:** 2 Ko 6:17-18

* **7:2:** 2 Ko 6:12-13

iraopaoro taraiparai oiso, Torevoko vovou ratu purapatavere. Ari ita, otavakarovu rutu oisoa vegei-ia poupa piro. Uva-a evoa uva oiso visii iava uvuvevora, Vearo pitupitu purapatavoi. Eva-a oa vituaro rutu iava varaata vovouvira toupaveaira visii-ia roru iraopaoro.

⁵ * Ari ita, oiso ragavira-ia Masedonia Provins-ia pou viroveiepa. Uva viapau oiso voa reareaveiepa, uvare otavakarovu rutu vegei iare voa pou piropa, vo osa oearovu vegeiva ora kaureopaaepa. Oa-a vao oa iava vegei iava sopauarei rirovira vavataepa rugorugoo iraopaoro. ⁶ Uva rera-a Pauto ira uvuiparoi vo vavataro verapareve oirara sopaaro iava. Osa-a oiso osa vegei-ia piereva vo osa Taitas siporeva vegei iare. ⁷ Uva viapau oiso rera keke ragapave. Viapau. Ira-ia rorupavevoi rutu, uvare rera vo siposipoaro uvuvevo vao visii iava, vo uvare vearovira rutu rera tauvatavora rera iava sopaua rutu goru piepaoro. Oiraopavira rutu ragai tavirevora visii iava, vo uvare ragaipa oisoa ruipapata oiso ra ragai keketa. Ora vo osa oisoa ragaipa rirovira siraopata. Ora vao iava tapo osa ragai vo reoroaro sirova oisoa goruvira rutu utupata. Oire uva va-a eva tapo-ia rirovira rutu roru iraopaavoi.

⁸ Ari ita, ragai vaaro-ia rovoa pasia taraiparai oiso, Voea vaipa pasi riro vavataa vai vateavora vao sipooro. Ari viapau oiso siraoparai vo vokie-ia vo pasi iava eva. Uva taraiparai oiso osa visii sirao pieavora gare visivi raga. Ari viapau oiso ragai iava sopaua oaa vavatapai visiire rugoopaoro. ⁹ Viapau. Ari ragai roru iraopaavoi. Uva viapau oiso vo sirao vavataaro iava-a eva visii vaaro. Viapau. Ari vao iava uvare visii vo vavataroaro-a evara oara vituaro iava ora visii vo pitupituroaro tavariotavora ragai vo reoroaruvuoro. Uvare Pauto kasikasi pievira vo vavataro kovo pieravora visii iava sopaura-ia. Uva oisi-a eisi osa vituaro-ia ragai viapau oiso visii vuri pieavora. ¹⁰ * Eake iava? Uvare vo vavataro evara oara iava uvuipa Pauto oirara vorevira sopaaro porepareve. Ra va iava Pauto voea orirureve. Osa iava eisi vigei rutu uvuipaviei rutu ra rorupe. Ari vosa vo tavakaro vo rasio iava oupaive oirao pie asa irara, oa iava uvuipaai ra kopii ovoipaave rara, vo rara viapau oiso ora oai iava sopaura vai oai vevira poreive va iavirava. ¹¹ * Vearovira rugorugoo iraopata vo tavakare vao-ia, uvare Pauto oisi va-ia vo kovo purareva visii-ia. Uvare va iavirava oisoa oisi rutu goruvira rugorugoo iraopata. Ora oiso tapo osa va iavirava ikauvira rutu vo reo pukoko-

tava, oa-ia visii vo vovouaro torevoko vovouro karekepa vaore, oiso ra viapau oisi orugorugooroi purapaive oearoi visii iava. Ari ita, uvare oisi-a eisi osa iavirava vuri vovou veritavora vava uriripaoro vava pura arapa ita. Iu, uvare ragaipa siraopaoro goruvira rutu ragai vo reoro sirova torevokovira rutu utu iraotaepa rera eera torevokoo ira vuri pitupitu purareva. Oa iava va eakareva. Oire uva oisi-a eisi osa iava ragai vorerivira keke ruipapatai vaore, ra visii vovouaro kekeoro va-ia oisi taraira eisi oiso, Oiraopavira rutu viapau oiso vuria vaiei visii-ia, vo uvare oisi eisi rera pietava eera.

¹² Oire vo rigato eva oa puraavora uva viapau oiso rugorugooara, Uvare vuri pitupitu purareva, ora o tapo iria rera vovouaro-ia vuria oeva. Viapau. Ari visiire rugorugooara evo pasi rigatavora visiipa. Oisore ra va kekeoro vo reo sirova utuoro ora visii-ia va iava taraita vo Pauto osireitoaaro-ia. Ra oiso purata, "Oiraopavira rutu oiso osa Pol-pa siraopavioeira ora voeao oea rera tauvapaiveira." ¹³ Oa-a eva vituaro iava vegei iava sopauarei varaata piepataveira.

Iu. Roru iraopavevoi visii vovouaro-ia ora ro-ia tapo Taitas. Uvare vegei roru pieravora rutu va-ia, osa visii iava vegei tavitavirevora, vo osa visii rutu rera vo vovouaro goru piepatava rera vo tavakaroaro verapaoro. ¹⁴ Ari ita, voviri tuariri Taitas tavi rovoava oiso, "Evea Korin-pa irara oea ragai vo reoroaro uvuivere rara." Oire uva va-a eva osa ragai vo reoro eva oirao pietavora rerapa visii vo vovouaro iava. Uvare vokiara rutu-ia vegei visiire oiraopavira reopaveira. Oiso osa vo reo oa vateava Taitas-pa visii iava, uva oisi oiraopavira rutu karekeera. ¹⁵ Oire uva visiire rugorugooara rera vaaro siraopa vovou kavikoa rirapai. Eake iava? Uvare ikauvira rutu ora visiipa rera rei vaisi pietava, vo uvare rera vo reoro uvutava. Ora vao-ia tapo osa ora visii raga oisoa ora uriri piepata oiso rugoopaoro, E vearovira avu rera vo vovouaro sirova utuviovere? ¹⁶ * Uva roru iraopaavoi, uvare vao-ia tarai ovoirai oiso, Goruvira rutu eisi vo vovou purapataveira eva vearoa.

8

Oirao Pie Vovou Irara Uvuipaai Araoko Irara Oaive Tauvapaive

¹ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraoparai visiipa ra oiso ragavira taraipata voeao-ia lotupa gururo oea voraro toupaveira Masedonia Provins sovava-ia. Vao iava

osa Pauto oisoa rirovira rutu voeapa vereopa vovou rutu purapaveve. ² ✧ Vosa riro tavakaro rutu voea-ia pou piro, uva evara-a oara-ia toupao ruvupapai tovira ra roruvira rutu toupave. Uva vo rorua eva vituaro-a vao-ia, orekerovivua voea varaaro oara-ia oisoa sirao vate purapave. Oiraopavira uvare apota iraravi rutu-a. Ari oisi toupao apotavira riroa rutu sirao vate puravira. ³ Uva oiraopavira visii tavipaavoio oiso, Voea varaviaro rutu orekerovu vatevira Krai voeaaro apota irara tauvapa. Ari ita, pute pievira oaravu ita voea varaaro vatevira. Osa piepavira eisi ora voea vo ruipaaro raga sirava. ⁴ Uva goruvira ragai tavipaavira, "Igei ruipa irapaieie rutu oiso ra sirao vate purapavo va takuvapaoro oearovu vo vateroaro tapo. Oa iava uvuipaieie ra va-ia Pauto voeaaro tauvapaio." ⁵ Uva oisoa oiso keapaave, Gareavi raga monia sirao vate oa vatei, osa viapau. Riroa rutu oa vatepavira. Ari ita, oisi-a eisi osa ragavira ora voea rutu iava sopaura rutu oisoa Turaropa vatepave. Eisi osa ragavira Pauto vo vovouaro sirava utuoro ora voea rutu iava ita sopaura vateiva vegei tauvapaoro.

⁶ Oa-a eva oa iava oiso Taitas-re puraveiera, "Ari ita, voviri tuaririvi Korinpa irara tavirivora, oiso ra sirao vate purapave. Ari vosa viapau ikaupavira va guruguruive, uva eva raga-ia uvuipaueie ra voea tauvarivora, va ikavira opesi pieve va guruoro." Eisi osa rera tavivevira. ⁷ ✧ Oiraopavira rutu ita oiso osa ovokirovua okovorovu purapata, ra vearovira rutu vara purapata riro goruvira. Uva oisi-a eisi osa ragavira visii-ia taraiapai oiso, Osa ita goruvira rutu Jisas vo reoaro-ia pitupataveira. Ora va kosi piepataveira vearovira rutu. Ora vearovira rutu vearo tarai-ia taraiapataveira. Ora vegeipa sirao irapataveira. Ari ita, ikavira rutu ragai vo reoaro uvu ovoitava ragai tauvasa. Oire uva vearovira rutu pute pievira vara evara purapataveira. Uva visii arepaavoio ra vao tapo sirao vate vearovira rutu ita purapata.

⁸ Ari ita, ragai viapau oiso reo goru vai purapaavoio vaore, oiso ra va sirava utupata. Viapau. Ari visii tavipaavoio voea iava oea oiso ruipapaai ra oearovivu tauvapaive. Uva visii akepaavoio oiso, "E uvuipatai ra oisi pieta eisi?" Ra va iava visii vaaro sirava vovou kareke pieta viaevira rutu. ⁹ ✧ Uvare taraiapai vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo vovouaro-ia vao vereopa vovou. Ira oisoa riroara rutu-ia orekerovu pitupareve ora rera varaaro. Ari ita, oa iava vara-ia ora apota pieroepa rera raga visii rutu tauvaoro. Uva oisi ora apota

pieroiva, eisi visii piereva, oiso ra riroara rutu-ia orekerovu pitupata rera varaaro vearovira.

¹⁰ Oire uva oiso rugorugooapai vao iava, Vearovai vosa vo kovo opesi pieta ora visii varaaro moniara guruoro sirao vate puraoro, vo kovoa rovtavora vo ivari-ia oa putevora. Ari ita, uva voari oearovivu tauvasa vovou rovtora. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ikavira ora visii vo kovoaro opesi pie ovoitava visii vo ruipaaro oirao piepaoro. Ra oisi vo moniro guru ovoipaoro voeavio apota irara tauvapatava voea vatepaoro vara. Vosa riroara moniara sirao vatero touve, oara-ia ita uvuipatai ra vara vateta. Ari vosa garearavi, oire oisi raga ita vara vateta ita voeapa. ¹² Vosa vearo vovou rutu purata vo vate purasa eva siraoa, oire ra va-ia Pauto roru pieta. Vosa riropara rutu, ora garepara visii varaaro oara pitupata, uva viapau oiso Pauto vara vieipare. Uvare va-a eva visii raga vo vovouaro vituaro oa-ia oisi rera eisi roru piepataveira.

¹³⁻¹⁴ Viapau oiso visii tavipaavoio ra visii raga kasivarivira kovopata, ovusa oearovu tou ragapave pokapokapaoro. Viapau. Ari vo vuutao-ia riroara rutu orekerovu toupavoio visii ruvara-ia. Evara-a oara iava uvuipatai ra voeaviapa apota irara vatepaoro voea tauvapatava. Oisore ita ra vo utupau riroara vai-ia ita pituivere. Oire ra visii tauvaive ita oarai vatepaoro vo osa ita apotavira toupata. Osa iava uvuipatai ra vaeavira rutu ora tuutuukopata ita. ¹⁵ ✧ Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Ro ira riroara rutu ora rera varaaro gurupareve, oara-a evara viapau oiso varao-ia putepaveira oarapa ruipaparoveira. Ora oiso osa ro ira gareparavi ora rerapa gurupareve, oara-a evara viapau oiso potepaveira varao-ia oarapa ruipaparoveira. Oara rutu evara rerapa uvuipai ro ira ora rera iare riroara rutu gurupareve, ora ro ira ora rerapa gareparavi gurupareve.'

Uva oisi rutu toupavoio vo visiipa vo osa orekerovu gurupata sirao vate purapasa oearovivupa.

Oearovu Kovopa Irara Poua Virovere Korin-ia

¹⁶ Vegei Pautoa-ia vearo vaisi purapaveio rorupaoro rutu, uvare Taitas eisi piereva oiso ra visiipa siraparo, oiso osa vegei oisoa visiipa sirapave. Oa iava rirovira rutu oisi vovou iraparoio oiso ra visii tauvapaive. ¹⁷ Ari ita, ora rera vo vovouaro rutu sirava utuoro uriorovere

rara visii tauvapas. Vosa oisi eisi piereve, oire ra oisi iavirava vegei vo reoaro sirova uturo vao oa-ia rera sipopavevoi visii iare. ¹⁸ Uva vaierei rutu sipopavevoi visii iare ora ro iravu araokoto oavi. Ro ira-ia vearo vaisi rutu purapaveira lotupa gururo vo uruiara rutu-ia. Eake iava? Uvare vearo kovo rutu purapaveira Vearo Sipoipo kosi piepaoro. ¹⁹ Ora vao tapo-ia oiso-ia uvare voea raga lotupa irara rera reesioro rera ropoiva vaore, oiso ra vegei taveopaveve. Ra igei rutu vo kovo purapaio Turaro vaisiaro rei piepaoro, vo osa sirao vatero kaepaoro avapaio vearopa apota irara. Oire va iava oisi ora igei iava voea tauvapa vovouro kareke piepaio voeapa.

²⁰ Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro ora vatatopapaio rutu vaopa, teapi oearoi igeire vuri rugorugoo vai kosi pieve va iava vao vo osa va vao sirao vate riroa vatepaio oearoipa. ²¹ ✧ Igei katai vovou raga vatepaioveira, oiso ra va iava torevoko vovou raga purapaio Turaro osireiaro-ia ora vo oirara rutu osireiaro-ia.

²² Oire uva iravu raga ro vigei araokotoaro ira voea tapo arupavevoi visii iare. Ari ita, ovokirovu rutu-ia rera vo kovoaro sisiropaveira. Oa-a vao oa iava oiso taraipaveira rera-ia, uvare rirovira rutu oiso ruipaparoveira ra visii tauvareve. Uva visii-ia vearovira rari- paoro oiso vovouparoveira rutu ra visii tauvareve. ²³ ✧ Ora ro Taitas ira ragai tapo kovopaveira visii tauvapaoro. Ora oearovu araoko irara oavi, voea oea ro- poropoiva lotupa irara vo reo eva voea vaaro kaesa visii iare. Ra voea iavirava Krai vaisiaro kae pieta. ²⁴ ✧ Uva oiso visii tavipaavo, ra voeavipa vereopa vovou rutu purapata voea tauvapaoro. Ra oisi iavirava lotupa gururo rutu va- ia taraipaave vao oiso osa oiraopavira rutu visii vaaro iava vearo pitupitu rutu siposipopaveira visii-ia vearo vaisi pura- paoro.

9

Vateatea Iava Vao Pauto Vaaro Oirara Tauvapas

¹ Va iava vao visii tavitavi ragapaavo vo pasio rigatooro, uvare visii-ia taraiparaveira oiso osa apota irara tauva ruipa irapataveira Pauto voeaaro evoea oea Judia Distrik sovara-ia toupaveira. Ari ita, osa eisi piepataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. ² Uva visii vo vovouaro-ia tarai rovaraiva, eisi voeopa oisoa vearovira siposipopa oea Masedonia Provin-ia toupaveira. Uva

oiso puraparaera, “Voeao vigei araoko iraraaro oea Grik-ia toupao, ora voea vo vovouaro puraivoroa vao sirao vate vatepa vo ivari-ia oa putevoroa. Oire uva visii iava uvuoro voea Grik-ia tou irara voea vo vovouaro puraivora voea apotapa irara tauvasa.” ³ Oa vituaro-a eva oa iava voea araoko irara oavi visii iare sipopaavo. Oire ra oisi iava vo reo eva visii iava oiraopavira rutu karekepe, vo osa visii ruvara iava oarai sirao vatero vai oupaive. Vosa viapau oisi ovatevatearo ravaata, ra oisi iava viapau ragai vo reoaro oiraopavira karekepe. ⁴ Oire vosa oearoi Masedonia iava ragai tapo urioavere, vo osa viapau moni vatato- poro vaiva toupata vare eva sirao vate, uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra riroa rutu arii ova visii iava. Oiraopavira oiso osa visii tapo uvuipatai ra vo arii outa, vo rara rirovira rutu vo vatevatearo egaega ragapaoro reoreopata, vo osa viapau vara vatepata. ⁵ Oire uva va-a eva vituaro iava vigei araoko iraraaro ira pie rovoavo visii iare sirao vate ravaasa vo vateo oa iava ragai tavi rovotavora. Uva oisi-a eisi osa iava vo vateatea rutu eva ravaavira visii ruvara-ia toupaveve, vo ovusa visii ruvara-ia pou virosa uriora. Ra va iava oiso taraira, Ora visii raga vo vovouaro sirova ututai vo vateateo vateoro, vo osa viapau ragai vo reoaro iava.

⁶ ✧ Vaore ovoovoa rugoo irapatata ro iava oirato ira gareara takuraara paureva. Oa iava vara kuearo gare visivi oveverea. Ari ita, ro ira riro takuraro paureva, oa iava vara kuearo ita rirovira ourevere ora rerapa. ⁷ Oire visii rutu katakataivira ora visii vo vovouaro sirova sirao vatero vate irata. Ra opeita reo goru ragare rugorugoo irapatata rutu, ra va-ia sirao vate vatepata. Ora vosa oisi vara purapata, ra opeita ora visii ragare sirapaoro rugorugopata oiso-ia, Ora ragai varaviaro opesi pieavo. Viapau. Eake iava? Uvare Pauto taru rerapa vereopa vovou rutu purapaveve, ro ira sirao vate purapaveve rorupaoro rutu oarovupa. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto uvuiparoi visiipa orekerovu vatepasa visii vo vovouaro-ia pute pievira rutu. Eisi osa iava rirovira rutu orekerovu touvere visiipa ora oearo- vivu tauvapas tapo. Oa iava viapau uvuipatai ra orekerovu avu vaipa apotapata varao oarapa ruipapata. ⁹ ✧ Tugoropa Vuku-ia oiso purapaveira,

‘Ro ira rirovira rutu apota irara vatevatepareve, ira-a eera ira-ia vereopa vovou opesi asavira rutu toupaveve.’

✧ 8:21: Ro 12:17, 14:18 ✧ 8:23: Fl 2:25 ✧ 8:24: 2 Ko 7:14, 9:2 ✧ 9:6: Ga 6:7, 9 ✧ 9:8: Ef 3:20; Fl 4:19

✧ 9:9: Sam 112:2

¹⁰ Ari ita, vo ovoovo-ia tapo oiso oiraopavira purapai, Vosa oirato takuraara paupareveira, Pautoa raga ita-a ira vo takuraro purareva. Oire vosa ro ira otakurarovu ita paureve, uva rera raga ita Pauto ira vo takuraro kova piepareveira. Oire ra va iava oirato vara aiopareve. Osa ragavira Pauto uvuiparoi ra oisi eisi visii pierevora, oisi vo vatero varao vatepata. Osa iava uvuipatai ra vo vatero tuaro pute pievira rutu oupata rera ruvara-ia. ¹¹ Oire vosa Pauto visiipa rirovira rutu orekerovu vate rovporeve, uva visii ita uvuipatai ra vara iava rirovira oaravu vatepata. Osa-a eisi osa iava riro irara rutu oirara uvuipai ra Pauto vaisiara kae piepaive, vo rara visii vo vatevateroaro ou rovporeve ora voeapa varao oara kaeoro uvuipaiei avai voeapa. ¹² Uvare vo vatevatea eva oa puratavoi oa-ia varei kovoarei toupavoi oiso, Oavu-a vao apota irara tauvapasa voeao oea orekerovupa apotavira toupavoi. Ari oavu-a vao-ia oiso ragavira uvare vo vatevatea-a eva oa iavirava riro irara uvuipai ra Pauto-ia vuurapa vaisi purapai rera-ia rorupaoro. ¹³ Vosa igei vo moniro evara ouoro avaiovere rara voea vatesa, oire ra vara kekeoro varao visii vo vateroaro siraoara taraiave visii-ia oiso puraoro, “Oiraopavira rutu uvare voeao Korinpa irara goruvira rutu Krai vo reoaria pitupaveira vao Vearo Sipoipo. Oa iava oearovupa siposipaveira va iava tavitavipaoro.” Oire ra va iava Pauto-ia vuurapa vaisi puraive visii iavirava. Ora visii vaoro-ia vereopa vovou vearo vaisi puraive vao oa purapata voea tauvapaoro ora oearovu. ¹⁴ Osa iava uvuipai ra visiipa rirovira variripaave visii kaviko iraopaoro. Eake iava? Uvare uvuipai ra taraiave oiso, Pauto oiraopavira rutu visii tauvapaoro vearopara rutu kareke piepareveira visii-ia. ¹⁵ * Ari ita, vigei rutu uvuipaviei ra vearo vaisi purapape rera-ia va iavirava vao riroa rutu tauva sirao vate rovopa rutu. Vo vateo-ia rera raga-ia ro-ia Krai, ira siporeva Pauto vigei virivarioro vigei kae piesa.

10

Pol Takau Reoro Pukoreva Varao Oara Oisoa Purapai Aposel Irara Takaupaoro

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa oiso visii tavipaavoi ra goruvira rutu vo reore rugoo irapata. Uvare oiso purapataveira, “Pol igei pa tauavira tupaoro igei pa uriri asavira riro gorupa reoro vatepareveira. Ari vosa igei tapo touparevori, ra va iava

kave visii reoreoparo igei.” ² Oire uva oiso ragavira visii tavipaavoi vo vovou sirova Krai oa oisoa purapareve kave vovou. E ragaipa ruipatai ra visii iare uriora uriri asavira visii tapo tupaoro reoreosa evoa visii rutu puaro-ia, eke? Opeita eisi ragai piepata, oiso ra oisi piea visii-ia. Uvare oiraopavira rutu taraiapai oiso osa uvuiparai ra uriri asavira rutu oisi eisi piea voeao iare oea vegeire oiso purapaaveira, “E vaiterei rasitoo raga vo rugorugooaro sirova utupasiveira.” ³ Ari ita, vegei rasitoo-ia toupaveira. Uva viapau oiso rasitoo vo pitupuarore rugorugooaveira oiso ra va-ia gorua oupave Seten-va ora upopasa. ⁴ * Varao upo purapara oara-ia upo purapaveira, uva viapau oiso vova rasitoo-ia vara-ia. Viapau. Ari evara vova Pauto ruvara-ia uriopaveira riro goruara rutu. Oara uvuipaveira rutu vao riro gorua vuria opesi pie ovoipasa, ora vao rera vaoro riro goru kovo. Osa ita eisi osa vegei varao opesi piepaveira, oara purapai oirara varao kuvu reoro Pauto tapo kaureopaoro. ⁵ * Varao oiso vosa oearovu Pauto toga ragapai oreorovu-ia rera takaupaoro, vo rara oisi vo reo iava viapau oearovu rera oirao piepaive. Oire uva vo reoro verapaveira varao oara iavirava oearovu ora vaisi oave raga kae piepaiveira, oiso ra oirara vo rugorugooaro tavariopaveira, oirara uvuipai ra Krai ragare rugooave rera raga sirova utupaoro. ⁶ Osa pieveare eisi ra va iava oisi eisi toupata Krai ragare rugooapo. Osa iava uvuipaveiei ra uriri asa vovou rutu iava oearovu visii iava vo rugooaro torevokove, voeoro oearoa touvira rutu ora voea ragare rugorugoo iraopaaveira Pauto vo reoroaro uvupa arapa.

⁷ Osireiara oavisii vura pieta. E Apeisi-a? Viapau vegei sopaaro eveipata, eke? Uvare vegei tapo ita sopaura oave porevora Krai iare oiso rutu osa visii. Oire vosa irai oiso ora iraire puraparo, “Ragai-a Krai reraaro,” uva uvui iraparo ra vorevira rera raga ita ora soparore rugorugooapo ora rugorugoo piero. Oisi iava oiso tarairo, Ragai ita Krai reraaro. Eisi raga ita osa vegei tapo ita toupave, Krai vaitereiaro. ⁸ Eagara vosa ragai raga rirovira rutu reoara puraavora ora ragai iava oiso, Ragai reiparai visiipa. Uva viapau oiso vo reo-ia vao ariia vai ouavoi. Vo uvare Turaro raga ira oisi ragai pierevora visii varaaro oirao pie vovouro tore piesa. Viapau oiso ragai vo kovoaro-ia visii vo vovouroaro oirao pie vovouro tekipasa. ⁹ Ra opeita oiso rugooata, Ragai vo pasiro

rigatoavoi visii uriri piesa. Viapau oiso ragai eisi visii pieavoi. ¹⁰ Oearovu vai pasi visii iava oiso purapaai, “Pol riro goru reoro purarevoi igei torevokosa vo pasiro-ia. Ari vosa igei tapo toupavevori vo-ia, ra raveravevira raga reoreo ragaparo akukuvira.” ¹¹ Ragai evoeapa oiso ruipa iraoparai, ra vao-ia oiso taraiave rutu osa ragavira visiipa tauavira rutu tupaoro vo reo rigatoavoi vo pasiro-ia. Uva vo reorei vaeavira rutu tupaivoi ora vo reo oa taru puraavere vo osa visii iare poua viro evoa.

¹² Viapau oiso reoreopaveiei osa voeao oea ora voea vo kovoroaro raga rovirieipaoro oiso purapaai, “Oearovu vuri kovoro purapaiveira, ovusa igei vearo kovo ita purapaio.” Vo ovusa voea raga ita oiso purapaaveira, “Viapau oearoi uvuipaai ra oiso vearopa kovoro vai purapaive osa igei.” Uva vegei viapau oisi uvuipaveiei ra eisi purapave. Uvare kokoropa reoro raga varao oara-ia eisi purapaaveira. ¹³ Ari Pautoa raga-ia ira vegei oisi tavireva vo kovo vao-ia purasa. Oa vituaro iava rera vo reoro raga sirova utupaveira vo osa visiipa kovopaveira. Uva viapau uvuipaveiei ra oiso purave ora vegei ragare, “Okovovu raga-a vao-ia oa purapavevoi vearovira.” Viapau. Ari vo kovo raga vao-ia oa iava tavitavipaveira, Pautoa raga oa vegeipa vatereva va purapasa vo visii taupapaoro ora oearovu. ¹⁴ Vosa oisosa toupata voari tuariri Vearo Siposipo uvu asavira, uva visii iare uriovelepa va iava tavitavisa vao Vearo Siposipo. Oa iava uvuipaveiei ra ora vegei vo kovoro iava torevokovira tavitavipaoro rorupave rutu, uvare vo kovo-a eva Pauto oa vatereva vegeipa, oisore ra va purave visiipa. ¹⁵ Uva viapau oiso oearovu vo kovoroaro egaegapaoro oiso purapave, “Vegei vo kovoro raga vao-ia osa va purapaveira.” Viapau. Ari varao raga iava tavitavipaveira oiraopavira okovoa purapaveira. Ari ita, vegei oiso ruipapaveiei ra visii vo vovouroaro oirao pie vovouro kovapape rutu. Oisore ra visii taupapaoro vegei vo kovoroaro rorupape rutu vao oirara taupapasa. ¹⁶ Uva ita, uvuipaveiei ra otaererovu iare ita avave Vearo Siposipo iava tavitavisa visii vo taeraro-ia puteoro. Uva uvuipaveiei voeopa siposipove oea viapau Vearo Siposipo iava uvupaveira. Osa iava viapau uvuipaveiei ra oearovu raga vo kovoroaro egaegapaoro rorupave. Viapau. Ari vo kovo raga vegei. Eake iava? Uvare vegei raga-a vegoa Kraisi iava rovpavira rutu voea evoea tavitaviveare rara.

¹⁷ * Uva oiraopavira rutu-a, uvare Tu-

goropa Vuku oiso purapaveira, ‘Ro ira oiso vovouparo ra iravu raga vaisiario kae piepareve, ira-a eera uvuiparoi ra Turaro raga kataito vaisiario kae piepareve.’

¹⁸ * Eake iava? Vosa ro oirato ira ora rera raga iava vaisia kae piepareve oiso purapaoro, “Ragai vearo kovo rutu-a vao purapaaveira,” oreoa eva akuku reo raga. Ari vosa Turaro Pauto rerare oiso puraro, “Eera vearo kovo rutu purapaveira,” oire ra va iava vo reo eva oisi oiraopavira rutu tupaive.

11

Pol Poeravira Rutu Kuuvu Irara Iava Aposel Irara Tavitaviroepa

¹ Oiso ruipaparai ra ragai vo reoro uvuta, uvare oearovu ragaire oiso purapaaveira, “Rerape eera. Ira ora rera vaisiario raga kae piepareveira ora rera vo kovoro iava eera Pol,” osa viapau ragai oisi eisi. Uva ita, uvuipatai ra ragai vo reoro uvu iraopata. ² * Eake iava? Uvare ragai visiire rirovira rutu rugurugoo iraopaveira, oiso raga ita osa Pauto visiire rirovira rutu rugurugoo paraveira oiso, Teapi oea visii iuvive rera arova. Oa-a vao oa iava oiso rugooperai visii-ia, uvare oiso rutu toupataivoi ovoovoa, oiso osa o iriavu tavaurava iria reesireva aiteto iravupa viovokoto, oiso ra oira oureve. Uva oisosa vaiterei vo vokiare ora oisapa voki tupaoro aiteto vearovira rutu oisosa oira tokipareve vaopa oiso, teapi irai raga oira-ia vuria vai pura rovoreve. Oire uva oisi-a eisi osa ragai-a ita visii rutu aitearo ragoa visii reesipaaveira, oiso ra Kraisi tapo kataivira rutu ora tavosipata. Oa vituaro iava eisi vokiara rutu-ia kasisarivira visii tokipaaveira. ³ * Eake iava? Uvare vava vao uriri iraopaveira oiso, teapi oearoi raga visii vo rugurugooaro tekipeave vara vuri piepaoro. Ra oisi iava vo vovou kavuta vare ovauoro oa purapataveira Kraisi tapo ora tavosipaoro. Teapi oiso pieta osa o-ia Iv iria piro pierava ro rakoruto Seten vara raga-ia evara kuuvu reoro. ⁴ Ari ita, rorupataveira oearovu vo siposiporoaro uvupaoro, oara osivu ragavira purapaiveira. Uvare iravu vai raga iava Kraisi vo siposipo eva. Viapau oiso rera raga ro Kraisi ira iava visii siposipopaveira. Uva oisi ragavira-a eisi osa iava vo reoro evara oaravu raga tovopataveira ora visii iava sopaura-ia. Oa iava ora visii soparo iare iravu raga ururato oupataveira. Oiraopavira rutu uvare voea evoea vo siposipoaro viapau oiso

toupaveira osa vo siposipo vegei vaoro. Ora eera uraurato iravu raga. Viapau oiso ro-a Tugoropatoa rutu Uraurato ro ira-ia taraiaveira.

⁵ Uva oere evoea oiso purapaveira, “Vearo irara rutu voeao-ia aposel irara.” Ari ita, ora ragai vo kovoaro-ia taraiaraveira oiso, Viapau oiso evoea vo kovoaro ragai vo kovoaro-ia putepaveira. Viapau. ⁶ Uva ita, viapau oiso uvuiapai ra vearo reo vai puraa, oiso osa vo reoro oara purapaveira. Ari ragai vao raga-ia oiraopa reo rutu-ia vearovira rutu taraiapai, oiso osa va iava oisoa siposipopaa visiiipa roroiovira rutu va kosi piepaoro. Ora oiso tapo osa oisoa torevokovira rutu ragai vo pitupituro viaevira rutu visii osireiario-ia purapaa, oiso ra vara-ia taraipata oiso, Vo reoro-a eva Pauto vo reoro rutu oiraopara.

⁷ Oiraopavira rutu va iava osa oisoa Vearo Siposipo iava visiiipa siposipopaa. Uva vo kovo eva oa-ia viapau oisoa moniara vai oupaa visii ruvara iava. Viapau. Ari ragai akukuvira rutu eisi oisoa piepaa ora ragai vaisiario raga vara piepaoro, oisore ra visii vaisiario kae piea. Uva apeisi-a? Vuria vai oa oisoa purapaa eisi piepaoro, raa? ⁸ Ari ita, vosa oisoa visii tapo toupaa, uva oearovu lotupa irara uvarovuva ragai oisoa tauvapaive moniara vatepaoro varao oara-ia oisoa visiiipa kovopaa. Uva eisi osa piepaoro oisoa moni oupaa oearovu raga ruvara-ia vo visii tauvapasa vara-ia. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai, raa? ⁹ Oire vo osa visii tapo toupaooro moni apotaparaera auere ora ragaipa oaravu avu vai voripasa. Uva viapau visii areavora moniara vaire. Viapau. Ari voeao raga araoko irara oavi oea oisoa Masedonia Provens iava uriopaave ragai tauvapasa. Viapau visii ruvara-ia moni areparaera. Uva viapau oiso ra visii arepaa oaraire ita moniara vai vo utupavira. ¹⁰ Taraiatai oiso osa oiraopavira rutu oiso purapai, Krai tapo ora tavosiparaveira. Uva oisi ragavira ita oiso osa oiraopavira rutu oiso purapai, Viapau rutu irai uvuiapai ra ragai vo siposipoarore korukoruro, osiposipoa purapaavo vao iava osa visiiipa akukuvira rutu oisoa kovo ragapaa moni ou asavira. Viapau. Ari ragai vo reoro voraro rutu avaperea Grik-ia. ¹¹ Eake iava oiso purapai visii? E viapau pasi visii vaipa siraoparaveira, raa? Ari ita, Pautoa raga taraiaraveira ragai vaoro-ia riroa rutu siraoa visiiipa oiraopavira rutu oa ragai-ia toupaveira.

¹² * Oire uva akukuvira raga touvira moni ou asavira visiiipa kovopaave. Uvare evoea oearovu oea vaisipaveira

oiso, Aposel irara oea moni oupaoro kovopaveira. Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuiapai ra ora voea vo kovoaro-ia rorupaoro vovio utupauavi va iava tavitavipaave, oiso osa ragai ora ragai vo kovoaro-ia rorupaoro uvuiapai ra tavitavipara. ¹³ * Oearoa viapau oiso aposel irara-a. Viapau rutu. Ari kuvu irara raga evoea. Oea ora voea vo kovoaro keakeavira raga purapaveira va tavariopaooro vore, oiso ra utupauavi oiraopavira rutu voea vo kovoaro oiso karekepe Krai voeoro vo kovoaro aposel kovo. Vo osa viapau rutu. ¹⁴ Ari ita, viapau oiso va kekepaoro ora sitaraerao. Uvare Seten tapo ira uvuiapai ora rera raga ora tavarioparo. Ra va iava eisi karekeparo oiso, Purapurapato enselto ro ira oiraopa reo rutu iava tavitaviparo. Vo osa viapau rutu. ¹⁵ * Oire oisi-a oiso osa vo ovoovo sirova utupaoro ora rera Seten voeoro kovopa irara vo vovourooro tapo tavariopaveira, uvare ora voeare eisi rugopaaveira, oiso ra oearovu visii iava voea vaisipaive oiso, Vearo irara rutu aposel irara. Vo ovusa Pauto vearovira rutu voea-ia vurapaveira vore tuepaoro utupaua, uva voea vo voriaro vaterevera evara kuvu kovoro voeapa vorioro.

Pol Riroara Rutu Tavakaara Oisoa Oupaveve Aposel Kovo-ia

¹⁶ Oire ragai ita oiso vorerivira visii tavipaavo voeao iava oea ragaire oiso purapaaveira, “Rerape eera. Ira ora rera raga ora rera iava vaisia kae piepaveira.” Opeita visii tapo ita ragaire oisi purapatai eisi. Ari vosa oisi eisi purapata, oire eagara, uvuiapai ra touvira ragai vo reorooro uvuta ¹⁷ vo osa oiso purapai, “Vearovira vao purapaa,” ora “Ragai oa puraavere vearovira rutu.” Uva Turaro viapau vo reo eva ragaipa vaterevo. Ari ragai raga vo rugorugoooro iava oiso vo reo purapaavo akukuvira raga. ¹⁸ Ari ita, riro irara ora voea raga ora vaisiario kae piepaveira, uvare vo rasio vo rugoooro sirova utupaveira oisi eisi piepaoro. Oire uva eagara ita. Ragai tapo ita oisi piepaavo. ¹⁹ Visii raga ita ora vaisipatai oisio, Igei-a riro tarai irara rutu. Osa iava roruvira rutu vo reo uvupaveira oa-ia oearovu oiso purapaaveira, “Igei uvuiapai ra oiso vearovira vara puraio, eke eisi ragavira.” ²⁰ Oiraopavira rutu visii roruvira rutu evo reoro uvupata varao oara-ia oisi eisi oiso visii tavipaive, “Oire oisi eisi piepata ikavira!” Ora tapo oiso osa rorupata voea vo rugoooro raga sirova utupaoro, vo rera visii vo rugorugoooro paipai piepaive visii varaoro ou ragapaoro vatauvira raga.

* 11:12: 1 Ko 9:12

* 11:13: Ga 1:7; 2 Pi 2:1; Fl 3:2

* 11:15: Fl 3:19

Ora vosa visii oiso piepaive akaipa irara raga. Ora vosa visii puaro taparakopaive. ²¹ E vuria vai pasi puraavora, uvare viapau oiso eisi visiipa oai puraavora tapo, raa?

Oire vo osa oisi eisi purapaave oiso, “Igei vearoa vao-ia purapaiovoi,” osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oisi reora visiire eisi. Ari ita, uvuiparai ra eisi kokoropavira reora visiire osa voeao oea vuriara purapaiveira oisi eisi reoreopaoro. ²² ✧ Ora apeisi-a? Ora voeare oiso purapaaveira, Igei-a Hibru-pa irara? Osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oiso purara, Ragai-a iravu Hibru-pato. Ora apeisi-a? Jiu-a voea evoea? Iu ita, uva ragai tapo ita iravu Jiu-pato. Ora apeisi-a? Ebrahim aao iraraaro-a, osatoa tapo ita ragai, ragoa oisi toupaa. ²³ ✧ Vosa oiso purapaave, “Igei-a Kraiskovopa iraraaro.” Uva ita, ragai tapo vearovira Kraiskovovoaro goruvira rutu purapaaveira voea vo kovoroaro-ia putepaoro rutu. Uva ora ragai-ia taraiparai uvare oisi rutu eisi ora ragai raga ora vaisiara kae piepaavoi oiso rorovira rutu osa kokoropato. Oire uva va-a vao osa oisoo kasivirivira Kraiskovopaa, oa iava oisoo vo ovuutarovu-ia ragai tovopaive tuukepa kepa-ia. Ora rirovira rutu oisoo ragai ragipaive. Ora vo osa oisoo ovokirovu-ia ragaipa oisoo tutuu pie ragapape oiso ra kopiira. Oire uva oisi-a eisi osa oisoo piepaavora, ragai vo siitokaroaro voea vo siitokaroaro-ia pute iraopaive rutu evoea aposel irara riro kuvvu irara. ²⁴ Oire vo vavae voki-ro-ia oara sovara-ia oisoo ragai ragipaive aue-ia kopirovu iro voea vo pitupituroaro sirova utupaoro Jiu. Osa oisoo piepaive oearovu oirara ragipaoro vo peva tau vo resura vatara vuutaro rutu-ia (39) ragipaoro. ²⁵ ✧ Ora voea tapo Rom vata oea ita ragai ragaiva opevavu-ia ita voki. Uva ovokivu-ia ragai vurokoiva aue-ia aveke. Ora vo peva selpa uvuo peva oara ragaiva vuriepa vo peva vuuta rutu-ia vo rirova-ia purepava. Oa iava voa avakava igei oisoo vuri piepaeve. Vo uva katai voki rutu-ia ravireopa voki gaegaerevira touava ora oavu-ia rupa voki voa raga avakava ivara-ia gaegaerepaoro. ²⁶ Oire vo osa oisoo voraro rutu vokapaoro viripaa, uva vo tavakaro ragai iare oisoo karekepape oiso rutu osa varao pirutuara, ora voeao kavirupa irara. Ora vosa voeareo Jiu-pa irara ora voeao ratau tou irara oiso ruipa ragapaave ra ragai vuri pievie rutu. Ari ita, vosa reipa uruiro tapo-ia toupao oisoo vo tavakaro oupaa ora voraro tapo vegoaro. Ora voraro avakava selpa uvuoaara-ia voka-paoro. Ora vao-ia tapo oisoo tavakaara

oupaa rara ragai keakeapaive oiso pura-paoro, “Igei-a vii vate iraraaro.” Vo osa viapau. ²⁷ ✧ Uva vao-a vo uva oisoo kasiraovira rutu kovopaa. Vao-ia osa riro ruparo rutu-ia viapau oisoo uusipara, ora viapau aiopaa, ora viapau ukaiopara. Ari ita, riro voki-ro rutu-ia oisoo aio apotapara rutu, ora aue varo, ora aue kepa vaore uusipasa.

²⁸ Ora oiso osa oavu-a vao-ia, uvare vokiara rutu-ia oisoo riro vavata rutu sir-ao oisoo kaepaa lotupa gururo ruture voeapa siraopaoro rutu ²⁹ oiso-ia, Vosa oearovu oisoo raveravepaave, vo oa iava oisoo ragai tapo ita oisi ora ragai-ia orav-erave sovopaa. Ora vosa oearovu oirara oearovu vuri vovouro-ia kove piepaive, oire ragai tapo ita otavakaroa evara vo siraoaro oisoo sovopaa vo ora ragai-ia oiso rutu osa eto kasi.

³⁰ ✧ Vosa ora egaegapaoro vo reoro puraa ora ragai iava, oa iava uvuiparai ra varoo raga iava visii tavitavipaa, oara iava ra-gaire oiso puratavere vai pasi, “Viapau oiso riro gorutoa vii Pol.” ³¹ Uva Pautoa raga Turaro Jisak reraaro Aite ira vo vaisiara kae piepaiveira rutu oirara, ira taraiparaveira vo osa ragai viapau oiso visii keakeapaa. ³² ✧ Ari ita, vo osa Damaskas urui-ia touava, ovusa ro Reito Aretas reraaro kovopato oisoo vao turaroparo, ira ora rera voeaa-ro uutupa irara arureva, oisore ra ragai ouive vo rei urui rataoaro riaaro-ia, oiso ra ragai tovoive tuukepa kepa-ia. ³³ Ovusa voava voea asavira toriava, uvare oearovu ra-gai vara pieiva rirova-ia kuverava kiuvupa ratao-ia ragai pute pieoro vo kasura iava. Oa iava viapau uvuiaepa oiso ra ragai ouive voea uutupa irara.

12

Urusiara-ia Riro Reoro Rutu Iava Pol Kareke Piepareva Pauto

¹ Vo reo iava ragai oiso ragavira reoreoparai osa oearovu piepaiveira ora voea iava vaisiara oaive raga kae piepaoro. Ari eagara osa piepaa ita. Vo uvare ragai oiso ruipaparai ra visii tavia varoo iava areo urusiro oara-ia vo reoro vatepareveira Pauto ragaipa ravotovira ² ✧ oiso-ia, Ourusivu-a vao-ia oa puraovoiva, katai tau vo resura ivaro va isivaaro iava putevorao vo touo-ia oa-ia oiso toupaa-ava, Ragai vao Kraiskovopaa reraaro. Va-a eva oa iavirava ragai kae pierava oiso ruture vuvuiua ivara-ia rutu. Ari ita, varauava touava vo urusi-ia eva. Uva viapau taraiparai rutu oiso, Apeisi ragavira-a oiso osa kaera virova varaua rutava, eke urauro

✧ 11:22: Ap 6:1

✧ 11:23: 2 Ko 6:5

✧ 11:25: Ap 16:22, 14:19

✧ 11:27: 1 Te 2:9

✧ 11:30: 1 Ko 2:3

✧ 11:32: Ap 9:24-25

✧ 12:2: Ro 16:7; Ef 4:10; 2 Ko 11:11

vai raga. Uvare viapau taraiparai. Uva Pautoa raga ira taraiparoi.

³ Oire vorerivira ita oiso puraparai, Taraiparai oiso osa oiraopavira rutu iparaepa vuvuiua iare. Uva viapau oiso aviaviparai rutu oiso osa ragavira avu iparaepa. Uva Pautoa raga ira taraiparoi.

⁴ Uvare rera raga-a ira ragai kae piereva vuvuiua iare, vo uva rera vo reoaro riro gorua rutu uvuava. Uva ragai-a vao oiso puraparai, “Riro goru reo rutu-a oa iava viapau uvuipaa oirara ra va iava tavitavia.” ⁵ Uva roru iraoppaavoi varaiava varao oara kekeava vo tou-ia eva. Oa iava visii tavitavipaavoi vara iava. Oire uva viapau oiso ragai vo kovoaro iava vao vearo kovo visii tavitavipaavoi. Viapau. Ari varao raga-a oara-ia uvuipatai ra taraita, Ragai-a Pol raverave vovouto.

⁶ * Vosa ragai raga ora vaisiara kae pie ruipapara, oa iava viapau kokoropavira reoreoparavere. Eake iava? Uvare oiraopa reo rutu-a vao-ia oa kosi pie iraoppaavoi ora ragai iava. Uva viapau ita oisi piepaa ora ragai iava vaisia ita kae piepaoro vaopa, teapi oearoi ragai vaisiara raga kae piepaoro vo reoro ragare ragai varaaro rugorugooapaave. Ari ita, uvuipatai ra ragai vo kovoaro kekepata ora ragai vo reoaro uvupata. Ra va iava torevokovira rutu ragaire rugorugooata ragai vaisiara oisi piepasa.

Pauto Oavu Upia Rerapa Pol Vatereva

⁷ Oiraopavira rutu oiso osa riroara rutu pisara veoropara kekeava, vo osa vuvuiua iare taveteava. Uva oisi vai iava pasi uvuiparai ra ragai vaisiara rei piea evara rutu iava tavitavipaoro. Vo osa viapau oisiei. Uvare Pauto ragaipa oavu upia vatereva vaopa, teapi ora ragai raga vaisiara kae piepaa vagupaoro, ra oisi va-ia vuria vai puraa. Vo upiao-ia oa oiso toupai, Seten-pa kovopato ro ira ragai iava varaua upia piepareveira vava oiso, teapi oisi iava vagupara. ⁸ Uva vo peva rutu-ia aue vuuta variriparaepa Turaro akepaoro vare vao. Oiso puraraepa, “Turaro, vo upiao verari ragai iava.” ⁹ * Oa iava ragai vo variaro pukoreva vao-ia oiso puraoro, “Viapau. Ari uvuipaei ra upiavira raga toupai, uvare virivirivira toupai ragai vavaeoro-ia. Ari ita, ragai vo goruaro kareke piepariveira rutu, uvare goruvira rutu kovopariveira raveravevira raga tupaoro.” Osa-a eisi osa ragai tavireva Turaro. Oa iavirava rorupaa tavitavipaoro ora ragai vo raveraveroaro iava. Eake iava? Uvare vara-a evara ragai rugoo piepaiveira rutu. Ra vara iava Krai vo

goruarore rugooapa ora ragaipa vaore, ra kasivarivira ragai tokipareve vereopa vovou purapaoro ragaipa. ¹⁰ * Oire ra va iava kave vovouvira rutu toupaa. Eagara ita vosa riroara tavakaara iava vuriara ragai-ia karekepape oiso osa varao, vo osa ragai iava varaua raveravepape, ora vo osa ragai-ia takau vaisiro purapaive, ora vo osa apotapara, ora vo osa ragai uposa auepaave, ora vo osa orekerovu vuriara karekepe ragai-ia. Oara rutu iava uvuiparai ita ra rorua oupaa vara-ia, vo osa Krai-pa kovopaooro toupaa. Ororua vao vituaro oiso toupai, vo uvare raveravevira tupaoro vao-ia taraiparaveira Krai vo goruaro, uvare ragai goru piepaiveira rutu.

Pol Oiso Ruipaparoepa Ra Korin-pa Irara Varaaro Oirao Pie Vovouro Goru Piereve Rutu

¹¹ Oire uva oisi-a eisi osa purapaoro ragai oiso reoreoparai osa voeao oea ora voea iava vaisiara oaive kae piepaiveira. Uva viapau oisi eisi piepaavoi ora ragai vo ruipaoro raga sirova utupaoro. Ari visii raga-a visiigoa ragai oisi piepatavoi, oa iava oiso eisi puraparai. Eake iava? Uvare visii raga ita visiigoapa torevokopai, Visiigoa uvuipatai ra ragai vaisiara kae piepata. Ari ita, akaipatoa raga-a ragai, ovusa ita oiso tupaoro oearovu vo kovoroaro viapau ragai vo kovoro-ia putepaivoi, voeao oearoa vaisipataiveira oiso, “Vearo irara rutu voeao aposelto irara.” ¹² * Vo osa ragai visii tapo oisoa toupaa, uva oisoa ragai vo kovoro kekepata, ovusa riro goruvira rutu kovopaa raverave asavira. Ora oaravu rutu ravoto kovoro purapaa visiipa, ora okovorovu pisa kovoro. Oara rutu iava taraia outava ragai iava oiso osa vao-ia oa iava oiso taraitaepa, O ari oiraopatoa rutu-a aposelto Pauto reraaro rutu. ¹³ Uva eakere ragaire oiso purapataveira, “Viapau oiso vearo vovou vai igei-ia purariva oiso osa vara purariva oloturovupa uvarovu?” Uva visii vo reoaro oiso vai toupaiivoi vao iava, osa ragai viapau pasi visii ruvarai-ia viapau oisoa moniara vai oupaa vaore orekerovu avu vai voripasa ora ragaipa, raa? Uva apeisi-a? Vuripai oisi eisi, raa?

¹⁴ Oire uva vatatopoparai oisore ra visii iare ita vorerivira uriora. Uvare oiso ruipapara ra visii iare vo pevapa voka puraa ita visii kekesa. Uvare ragai vo vovouaro visii-ia toupaveira, oiso ra visii tapo tupaoro visii varaaro oirao pie vovouro goru piea. Viapau oiso visii ruvarai-ia moni ousa-a ora ragaipa. Viapau eisi ragavira vovoupaoro oiso moni reparavere visii ruvarai-ia. Ari ita, aite irara moniara oaive

* 12:6: 2 Ko 10:8, 11:16   * 12:9: Fl 4:13; 2 Ko 11:30

* 12:10: Ro 5:3; 2 Ko 6:4

* 12:12: Ro 15:18-19

orirupaiveira ovii irara oaive tauvapas. Vo ovusa ovii irara kakae vure viapau voea aite irara oaive tauvapaive oara-ia moniara vai. ¹⁵ Uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra visii tauvapaoro rorupaa rutu orekerovu rutu ragai varaaro ora sopau oaa rutu tapo visiipa vatepaoro. Vosa eisi piepaa, ra ragai vaaro-ia siraopa vovou oisi iava eisi taraipata rutu. Uva apeisi-a? Eakere ragaivipa tapo gare visivi raga siraopataveira, raa?

¹⁶ Taraipatai vo osa viapau oiso ragai visii ruvara-ia moni ousa urioraera. Ari oearovu raga visii iava eisi ragaire pura-paaveira oiso, “Pol igei keakeapasa urio-paraera, vo osa orekerovi vatauvira puraparevora.” ¹⁷ Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! Aa vao-a oa puraavora, raa? E ragai iraiaro kovopatoa vai aruavora visii vuri piesa, oa iava eisi purapataveira ragaire, raa? ¹⁸ Uva goruvira rutu Taitas taviava voari tuariri. Oa iava rera sipoava visii iare. Ora iravu araokoto oavi tapo aruava rera taveosa. Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! E Taitas vai visii keakeareva visii vuri pieoro, raa? E viapau vegei rutu ora Taitas katai vovou raga purapaoro visii-ia oisoa kovopave, ora vo pitupituro oa iavirava visii oisoa tauvapave, raa?

¹⁹ Vosa vo pasio vieipatavoi oa puraavoi, ra viapau oiso vare vao rugoota oiso, Vo pasio rigatorevorao oiso ra vearo rugoo rutu purape rerare. Ari vegei evo reo puravevovi Krai vo vovouro raga sirova utuoro. Vate irara oave, visii tauvapas orekerovu rutu purapaveira. Pauto ragai-ia taraiparoveira, ovusa oiraopa reoro rutu iava tavipara. ²⁰ * Visii tavipaavoi vao iava uvare visiire rirovira rugorugoo iraparai oiso, Teapi visii iare urioraera, tovira rutu vuri vovouro purapata. Uvare pasi tou visivi vai ora visiire kaureopataveira, ora tapo ora visii kasipu vovouro rutu purapataveira, ora vava riirii vovou. Ora kuuvu reo raga purapata oearovivu iava. Ora oiso osa vai tapo tou visivi oearovivu takaupataveira. Ora vo osa orugoorovu raga vatepata lotupa irara roo piesa. Ora vo osa visii raga vo vovouroaro iava vagupata, ora vo osa ora iiruko vovou purapataveira. Teapi vorerivira oisi raga ita eisi visii kekeke. Oire ra va iava visiire ita kasipura vorerivira. Oapa reasipataveira ragaipa oiso, Teapi visiire vorerivira eisi piea. ²¹ * Ora oiso tapo osa rugorugoparai vaopa, Teapi vorerivira visii kekeke vo osa tovira vuri pitupitu purapata, ra Pauto ragai arii piereve vao iava, uvare visii varaaro-a vuriara oavisii. Vosa oisi eisi piepata, ra

uvui iraparai ra visiipa siraopaoro gaua. Uvare voeao oea tuariri rutu vuri vovouro puraiva, uva viapau oisoa vara iava ora voea iava vo vovousiro oaive porepaive vara veripaoro varaoro vuri pitupituro rutu otopa pitupituro.

13

Korin-pa Irara Uvuipaai Ra Vearovira Rutu Ora Voea Vo Oirao Pieroaro-ia Ututu Iraopaave

¹ * Ragai visii iare vo vokarei puraava. Uva vo vokarei isivaoro iava vo pevapa voka puraavere rara. Tugoropa Vuku-ia vo reo oiso purapai,

“Vosa vaiterei eke vo peva oirara iravu kekeive ro ira vuria purareve, oa iava uvuipaai ra torevokovira rutu rera togapaive va-ia rera vaoro vuria viaevira rutu kareke piepaoro.”

² Oire uva oisi-a oiso osa vo reo pura-paavoi visiire visiigoa vuriara rutu oisoa purapata tuariri ora oearovu tapo. Uvare va-a vao osa visii tapo touava eraopa voka-ia, uva evoa oiso visii taviava oiso. Oire uva vorerivira ita visii tavipaavoi oiso visiipa tauaivira rutu toupaooro, “Oiraopavira rutu vo vokari-ia utupa voka visii tapo toupave.” Uva vao-a evoa uva viapau oiso irai visii iava kavuavere, vo osa visii rutu torevokopaoro visiire kasipura, visii vao visiigoa tovira rutu vuri pitupituro pura irapataveira. ³ Uva oiso purapataveira ragaire, “E Krai vo reo vatereva oa vatepareveira igeipa Pol? Eke ora rera vai raga vo rugooaro iava vo reo vai?” Oire vosa visii iare urioravere rara, uva uriri asavira rutu reoreoreve visiire. Ra va iava ragai-ia oisi taraita oiso-ia, Akoea, Krai vo reoro kosi piepato-a rera ro-ia. Aue iava uvare Krai visii iava sopaura-ia kovopareveira raverave asavira, vo osa rera vo goruaro kareke piepareveira eisi piepaoro. ⁴ * Oiraopavira rutu uvare oearovu Krai upoiva vo evao parikou-ia vo uva raverave ovoiro kopii ovoiroepa. Uva varaua oaa raveravepapeira oiso osa Jisas varaaro piereva vo evao parikou-ia. Oa iava rera tapo ora tavosipaoro Pauto vo goruaro oupaaveira. Ari Pauto riroa rutu gorua kareke piereva. Oa iava va-ia Krai vorevira tore piereva kopiia iava. Oa-a vao oa iava oisi ragai Krai tapo ora tavosipaoro kave vovou rutu purapaaveira. Oisore ra vo osa visii iare urioveare rara visii torevokosa, uva rera tapo torepaooro Pauto vo goruaro kareke pieveare rutu visii-ia.

* 12:20: 2 Ko 2:1-4 * 12:21: 2 Ko 2:1, 4, 13:2; Ga 5:19

* 13:5: Jo 6:6; 1 Ko 11:28, 9:27

* 13:1: Diu 19:15; Mt 18:16 * 13:4: Fl 2:7-8; Ro 6:4, 8

⁵ ✧ Ora visii vo vovouaro rutu sisiro iraota vara rovirieipaoro, ra oiso ora akepata, “E torevoko vovouvira rutu toupai oirao piepa pitupitu sirova rutu utupaoro? Eke viapau?” E viapau oiso taraipatai, Jisas Krai visii iava sopaura-ia toupaveira? Uva oisi-a eisi osa oiraopai. Ari vosa oearovu visii iava viapau Krai-va tavosivira toupaveira, ra opesi ovoiaive. ⁶ Ora vosa vegei iava sopauarei sisiro rovopata, ra va iava taraita oiso, Oiraopavira rutu Krai tapo tavosivira toupaveira Pol vaio. ⁷ Vegei variripaveiei Pauto arepaoro visii tauvapasa, ra viapau vuri vovouro vai purapata. Eake iava? E vao iava osa ora vegei raga ora vaisiara kae piepave visii? Viapau. Ari vaore vegei visiipa oiso ruipapaveiei, ra vao purapata oa oiso torevokopai. Vosa oearovu veg-eire oiso rugoopaave, Vaiterei vo kovoaro vuria, oire uvuipai voeape. Uvare vegei visii ragare rugorugoo iraopaveira. ⁸ Vo uvare vegei viapau uvuipaveiei ra vao Oiraopa Reo tavariove. Viapau rutu. Ari vegei vo kovo purapaveira vao Oiraopa Reo vearovira rutu voa kareke piepasa. ⁹ Ari ita, uvuipaveiei ra rorupave vo osa viapau ora vegei vo kovoaro iava vao aposel kovo goruvira tavitavipave. Vorara visii-ia taraipave oiso, Goruvira rutu Jisas raga-ia oirao piepataveira. Osa iava eisi Pauto arepaveira visii varaaro oirao pie vovouro uvuvira rutu kareke piepasa, vo rara torevoko vovou raga purapata. ¹⁰ ✧ Vo osa tauai tupaoro visiipa vao riga-toavoi, oisore ra vosa aa vo reo avuo vao ragai vaaro sirova utupata ora visii raga ora torevokopaoro, oa iava viapau oiso uvuiparai ra uriora visii torevokosa Turaro vo goruaro iavirava. Uvare rera vo goruaro toupaveira oirara varaaro oirao pie vovouro goru piepasa. Viapau oisore ra oirara varaaro oirao pie vovouro vuri piesa.

Ovoioa Reo Vatareva Pol

¹¹ ✧ Araoko irara oaa, va vao-ia ovoioa reo ragai vaaro. Vearovira rutu toupata. Ora visii rutu iava sopaura oavisii rutu tovopaoro torevoko pitupituro raga purapata ragai vo reoaro sirova. Opeita ora kau-reopata ora upopasa. Ari uvuipatai ra kave vovou raga purapata oearovivu tapo ora visii iava voea. Uva uvuiparoi Pauto ra visii tapo toupaveira ro ira visii vatepareveira siraopa vovou rutu ora gavaure vovou.

¹² Ora visii iava vavaeara oavisii vatepata sekanpaoro araoko irara oavisii tapo voeao Krai voeaaro. ¹³ Voea rutu voeao Pauto voeaaro vo tupaoro oiso purapaai visiire, “Vearo voki rutu visii-ia.”

¹⁴ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare Jisas Krai, oisore ra visii tauvareve, vo osa Pauto visiipa siraopa vovou rutu tapo vatepareve. Ora vaore tapo ra taraipata oiso osa Tugoropato Uraurato toupaveira visii iava sopaura sovara-ia, vo osa katai vovou raga-ia toupata rera-ia tapo.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

GALESIA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva Antiok urui-ia toupaooro aue-ia 49 yia Jisas vaoro isivaoro iava kavaua. Vo pasio rigatoreva voeao iare Kristen irara vo Galesia Provins-ia voea taviooro oiso, Viapau uvuipatai ra rugorugoo ragapata vao-ia Jiu vaoro Reo Taisi rakari verapasa. Uva oiso puraroepa eisi uvare oeavu Jiu iava oea urioaepa Galesia-ia irara siposipopasa ora voea vaoro iava Reo Taisi. Ari goruvira voeao oirao pie vovou irara tavireva Pol, uvare Kraisi voea karureva Reo Taisi vo goruaro ariarava (Ga 2:15, 16, 21). Uva viapau uvuipaai oirara ra Reo Taisi raga sirova utupaoro torevoko vaisi ouive Pauto ruvara-ia.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro Pol varaaro ora oreorovu vo pasio vituaro iava, 1:1-10.
2. Pol Pauto ruvara-ia gorua ou iraoreva aposel kovo purapasa, 1:11-2:21.
3. Vearo Siposipoaro-ia Pauto vereopa vovou toupai oirara rutu tavapasa, vo osa viapau tavaua vai oupaive Jiu vaoro Reo Taisi sirova utupaoro, 3:1-4:31.
4. Kristen irara airerei vovouvira toupaooro viapau uvuipaai ra ora voea raga vo ruipaaro sirova utupaave, 5:1-6:10.
5. Ovoioapa reoreoro-ia Pol reoroepa, 6:11-18.

¹⁻² * Vo rigatoa vao-ia oa purapaavoi voeao rutupa riro oirao pie vovou irara lotuara rutu sovara-ia oea toupaveira Galesia taere sovara-ia. Uva ragai-a Pol ragoa vo rigato puraavoi voea tapo oea ragai tapo toupavoi oearovu oirao pie vovou irara. Ari ita, iravu ragai roporeva, oiso ra oiso toupaa, Ragai-a aposelto oirara siposipopato. Ari viapau vova vo rasio iava ira ragai roporeva. Ora aue tapo viapau Pauto irai oiratoa vai tavireva ragai roposa. Viapau. Ari rera raga-a Jisas Kraisi ora rera aitetoaaro Pauto, ro ira Jisas vorevira porete piereva kopii tapiva.

³ Oire uva oiso visiipa ruipaparai ra Pauto vigei rutu Aitearo ora Jisas Kraisi vigei reraaro Turaro, vaitereo aiterea visiitavupasiveira gavaurea vatepaoro. ⁴ * Ari ita, Jisas vigei reraaro Pauto Aite vo ruipaaro sirova utuoro ora rera iava vasereva ora rera-ia tauooro vuriara oavi-ia. Oa iava kopiroepa vuriara rutu vo

goruaro-ia tasiooro. Eisi osa pierivoiva, uvuipaviei vo raivao-ia oa purareva Jisas vuriara vatavatapape vo rasio-ia toupaooro. ⁵ Eva oa iava uvuipaviei ra Pautoa-ia vuvurapa vaisi purapape vo vokie ora vo vokiearu rutu-ia. Ovoiei.

Kataia Raga Vearo Siposipo Toupai

⁶ Visii tavitavipaavoi oiso, uvare rirovira rutu tavetave iraopaavoi vao iava osa ikauvira Pauto kavupatavoi ro ira-ia vearovira rutu tarai rovopataveira. Ari ita, Kraisi visiipa siraopaveira. Osiraoa iavirava Pauto visiitavira. Osa iava Tootoo Ovoi vateveira visiipa. Ari visiitavira vo siposipo Vearo Siposipo kavupatavoi vo siposipo vao kuvu siposipo oirao pieoro oiso keapaoro, Vearo Siposipo-a vao. ⁷ Oiraopavira rutu uvare katai siposipo raga vao oiraopa siposipo, osiposipo tavariopaooro oearovu raga visiitavira keakea ragapaiveira visiipa tavaka vate ragapaoro. ⁸ * Uva va vao-ia Vearo Siposipo voviri tuariri oa vate rovoavora visiipa eva oiraopa siposipo rutu. Oire vosa irouto vova vo rasio iava, ora vosa irai vova vuvuuua iava enseltoa vai, ora vosa ragai raga oisi va Vearo Siposipo tavarioreve osiposipovu raga vateoro, uva eera-a ira vai-a tovorevereira Pauto vo vuri tapi uva opesi ovoirovereira. ⁹ * Oisi raga ita oiso-ia osa vorerivira visiitavira vavipaavoi oiso, Vosa oisi irouto va vao Vearo Siposipo tavarioreve vao oa-ia rovovira tarai rovota, ira-a eera irapa Pauto riroa tavaka vateparevereira oa viapau opesia vaiaro.

¹⁰ * Apeisi-a? Eakere oiso visiire purapara? E visiitavira vai agoagoto ragapaavoi visiitavira pie ragapaoro? Viapau. Easi ragai vo reo oiso purapaavoi, auere ra Pauto ragai-ia rorupaveira. Ari ita, vosa oirara raga roru piepasa vo rugorugoova toupaa, ra viapau oiso uvuiparai oiso toupasa, Ragai-a Kraisi-pa kovopato.

Pol Iava Vo Siposipo Ro Ira Vavaeoro Oiso Karekeroepa, Pautoa-pa Kovopato

¹¹ * Araoko irara oaa, oiso visiitavira vavipaavoi, Viapau rutu oiso oirara iava vo siposipo oiraopa oa vate rovoavora visiipa. ¹² Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai oiratoa vai ragaipa oiso vo tavitavira purarevora ragai siposipooro. Viapau. Ari rera raga ro-ia Jisas Kraisi ira ragaipa oiraopa siposipo rutu karekereva poeravira rutu.

¹³ * Ari ita, ragai-ia oisoa taraipata vo osa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova oisoa utu rovopara voviri tuariri. Ovuuta-ia eva voraro rutu oisoa voeoro taraapaa lotupa

* 1:1-2: 2 Ko 1:1   * 1:4: Ro 4:25; Ga 2:20   * 1:8: 2 Ko 2:14-17, 11:13-15   * 1:9: Ro 1:15-17; 1 Ko 16:22
* 1:10: 1 Te 2:4-6   * 1:11: 2 Ti 3:16-17   * 1:13: Mt 16:17-19

irara Pauto voveaaro, oiso ra voveapa vuri vovou vatepaa. Oa iava oisoa akeakepaa vo lotupa kovo opesi piesa. Uva taraipatai oiso, Viapau Vearo Siposipo ouava voveao ruvara-ia oea uposa oisoa rugorugoo ragapara. ¹⁴ Aue iava uvare oisoa kasi-varivira rutu Reo Taisi sirova utupara, vao oa oisoa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sovara-ia toupave. Oiraopavira rutu oiso osa oearovu rutu-ia puteava aue-ia ragai vo vovouaro, voveao oea karekeapaa vo vuutao-ia oa-ia ragai karekeraepa.

¹⁵ * Ari Pauto vo rera vaaro-ia vereopa vovou ragaire keeraoepa ragai tauvaoro, oiso ra rerapa kovopaa. Vao vituaro iava osa ragai reesireva ora rerapa vo osa touvira aako raga kovuaro-ia toupavaa. ¹⁶ * Uva Pauto ora rera vo ruipaaro sirova utuoro Oviito oaro kareke piereva ragaire, oisore ra va iava avara visiipa ratau tou irara siposiposa rera iava Jisas. Uva vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso oearoi ruvara-ia vo taraio ouavora vo oearoi tapo ora reoreopaoro. ¹⁷ Viapau oiso Jerusalem iare ava rovaraepa aposel irara ruvara-ia orugorugooi ou rovosa voveao oea reesi rovoveva Pauto. Viapau. Ari raaka tapia-ia vo uvare ava rovaraepa Arebia. Evoava uvava karera viropa vorerivira taru riro urui iare vao vo Damaskas.

¹⁸ Oire uva utupavira rutu vo peva ivaro isivaaro iava Jerusalem iare Pita kekesa avaraepa. Uva katai tau vo vavae (15) vokiyo-ia voa touava rera ruvara-ia oaravu tarai reoro oupaoro. ¹⁹ Uva vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso irai aposelto kekeava. Ari ro raga-ia Jems vigei Turarotoaaro araokotoaaro. ²⁰ Uva vo rigato-a vao-ia oa purapaavoi oiraopa vovou rutuva vo Pauto osireiario-ia. Viapau oiso kuuvu reo-a vao-ia.

²¹ Oire uva Jerusalem iava Siria taere iare avaraepa ora vo tapo Silisia-ia. ²² Uva vo vuuta-a eva oa-ia ragai kekeivori, voveao lotupa irara oea evoa toupaveira Judia-ia. ²³ Ari reoara raga iava oisoa ragai-ia taraipaave varao oara iava oisoa oearovu vovea tavitavipaive oiso, "Easi eera igeiva ora keriparoera voviri tuariri. Uva vo vokiyo-ia igeipa siposipoparevoi, oiso ra Kraiss oirao piepaio. Ro Pol ira tuariri oisoa Kraiss vo siposiporoaro tekipeveve rutu." ²⁴ * Oa iava ragai vaaro airepa vovou kekepaoro vuurapa vaisi purapaivora Pautoa-ia.

2

Pol Jerusalem Urui Iare Avaroepa Aposel Irara Kekesa

¹ * Oire uva va vao osa katai tau vo resura (14) ivaro putevoiva, vara isivaaro iava avaraepa Banabas tapo. Oire Taitas ou pieava oiso ra vegei tapo avaro Jerusalem iare. ² Evoa uvare avaraepa, Pauto ragai tavirevoiva voare. Oire uva va vao osa lotuapa irapa irara tapo ora reoreo rovaraepa vao vo igei raga. Uva evoea isivaaro iava oearovu tapo aia oirao pie vovou irara touava vovea tapo ora reopaoro. Uva irapa irara tavitaviava vao iava Vearo Siposipo osiposipoo puraava voveaopa ratau tou irara. Auepa teapi oiso keapaave irapa irara, Osiposipovu raga iava vovea siposipoparevo Pol voveaopa ratau tou irara. Ra va iava viapau oiso ragai tapo katai vovou purapaive voveao irapa irara. Ora teapi vo kovo okovoa purapaa vo vuutao-ia ora vo kovo oa pura rovoavora irapavira akukuvira rutu ava ragape. ³ * Oire uva va vao osa vo tavitavi vao ragai vaaro uvuoro oiso puraaera, "O ita, osa vearopai eisi." Uva oisi-a eisi osa purapaoro viapau oiso goruvira ragai tavipaivora, oiso ra ragai vateoaro iava Taitas rakari verara, voveao iava ratau tou irara rera, ra oisi rera pieoro rera reesia. ⁴ Oiraopavira eisi vo osa oearovu riro kuuvu irara vo vuuta-ia eva oearovu urioepa igei sovara-ia pausa, oiso ra igei vo pitupituroaro-ia taraiave vara rovirieipaoro. Uvare Kraiss Jisas vo siposipoaro iavirava viaevira rutu toupavo vaopa Reo Taisi. Oire uva oiso purapaaepa, "Oiraopavira, igei tapo ita vao-ia riro oirao pie vovou irara." Uva vovea raga vo ruipaaro-a, oa-ia oiso vovoupaapea ra vigei-ia vovea vaaro riro vavata reo goru tovo ragapaive vao Jiu vaaro iava Reo Taisi.

⁵ Ari viapau vovea vo ruipaaro sirova uturaepa oisi Taitas pieoro oiso-ia. Vosa oisi va puraavori, ra kerukavira poupa piro visii-ia vo siposipo vao Vearo Siposipo oa uvutavora ragai ruvara-ia.

⁶ Ari ita, evoea reipa irara oea viapau oiso ragaipa orugorugooi airepa vai vateivora. Iu, oearovu evoea vaisipaiveira oiso, Reipa irara, vo osa vigei rutu areivira rutu toupaveira vo Pauto osireiario-ia. ⁷ Uva viapau oiso orugorugoori rutu vateiva ragaipa, uvare taraiavepa rutu ragai-ia vo osa Pauto ragaipa vo kovo vateveva, oiso ra oirara rutupa voveao ratau tou irara vai iava Vearo Siposipo siposipoo. Oiso rutu osa aue ita Pita irapa Pauto oisi vo kovo ita vateveva, oiso ra vovea voveao Jiu-pa irara siposipopareve va iava vao Vearo Siposipo. ⁸ Aue vituaro iava uvare Pita roporevoiva Pauto, ora rera vo goruaro karoporeva rerapa, oiso ra va iava vearo

kovo rutu purareve voeaopa Jiu-pa irara. Ari ita, uva oisi-a oiso-ia osa ragai tapo ita roporeva. Oa iava oisi raga ita ragaipa ora rera vo goruaro karoporeva, oiso ra vo goru iava riro goru kovo rutu puraa voea-ia ratau tou irara. ⁹ * Oire uva va vao osa Pauto vo goruaro eveipaoro ragai-ia oiso purapaapea “O vearopai ita.” Oa iava vegeiva ora Banabas sekanaepa irapa irara Jems vase ora Pita ora Jon. Uva katai rugoo rutu sirova utuiepa igei rutu oiso ora reoaro, Jems peva Jiu-pa irarapa Jisas vo reoaro iava sipoipoivere, vo osa vegei voeaopa ratau tou irara sipoipove. ¹⁰ * Ora vao tapore oiso ra moniara vai oupaave vatevateara vai voeao tauvapa oarai-ia apota irara. Oa iava voea taviavora oiso, Kasivarivira rutu oa purapaaveira vao oiso.

Pol Ira Pita Torevokoreva Vo Antiok-ia

¹¹ * Oire vo osa Pita Antiok urui iare urioroepa vo uva toupaa vora. Oa iava rera taviavora oiso, Vuria purarivoi. ¹² Ovuria-a vao oa oiso ragavira toupai vo, vo osa voari rorovira rutu oisoa Pita koatapar voea tapo ratau tou irara aiopasa. Oa iava Jems oevu oirao pie vovou irara arureva voare vo-ia Antiok-ia. Uva voea evoea kekerevoiva Pita, viapau oiso vorerivira ita ratau tou irara tapo aioreva. Auepa uvare oiso ragavira uriraparoea, Teapi rerare oiso puraave, “Jiu vaaro Reo Taisi gasipareveira Pita oiso piepaoro.” ¹³ Eisi ita osa oevu tapo Jiu-pa irara oisoa piepaive, voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive rutu vo rera raga Pita vo vovouaro sirova utupaoro vo vovourei rutu vatakoiva. Uva va vao osa piepaoro Banabas tapo ora piro pieroea. ¹⁴ Opitupitua-a eva oa kekeavorao. Oa iava oiso rugooraero, Viapau oiso katai vovou vai purarivoi Vearo Sipoipo sirova utusa. Oire uva va-a vao oa vituaro iava Pita taviavora voea vuutaro-ia oiso, Pita vii-a Jiu-pato. Viigoa Jiu vaaro Reo Taisire ovauuepa tuariri rutu. Oire uva apeisi-a? Uvare vo vuutao-ia voea ratau tou irara taviparivoi, oiso ra eva Jiu vo pitupituroaro sirova utupaoro oisi piepaive.

Ro Ira Jisas Oirao Piepareve Ira Uvuipa Ra Torevokovira Karekero

¹⁵ Ari ita, vegei-a vao vegea voa kavauveiepa vegei Jiu-patoarei. Viapau oiso vegei-a voeao iava ratau tou irara oea vuri pitupituro sirova utupaaveira vurira purapaoro. ¹⁶ * Vearovira rutu oiso taraipaveiei, Vosa Jiu raga vaaro Reo Taisi sirova utupave, ra viapau oiso va iava vegei vaisireve Pauto oiso, “Torevoko

vovoutoarei-a vei.” Viapau. Ari vao raga iava vo osa Jisas Kraisi-ia rari irapave. Eva-a oa iava uvuiparoi ra vegei vaisireve oisi eisi. Ari ita, vegei-a ita vao-ia vegea oisi piepaveira vo Kraisi Jisas-ia raripaoro, oisore ra vegei-ia va kekepaoro oirao pie vovou Pauto vegei vaisireve, “Torevokotoarei.” Viapau oiso Reo Taisi oirao piepaveira rutu. Eake iava? Uvare oiso ragavira taraipaveira, Viapau oiso irai vaisireve Pauto oiso, “Torevokoto-a vii,” vo osa evo taisi raga vo reoaro sirova utuparo. ¹⁷ * Oire uva apeisi-a? Vosa vegei ora vii Kraisi oirao piepaoro oiso rugoopave Pauto vegei vaisireve oiso, “Torevokotoarei-a vei.” Osa iava utupavira rara oisi ora eveiveare oiso, Akoea, ratau toutoarei-a vegei vuritoarei. Oire uva apeisi-a? E ora vegei iava oiso tavipaveiei, Kraisi oirao piepaoro ora piro pieveira? Asi viapau rutu. Siraovira rutu vosa irai oisi oiso-ia puraro rera iavirava ro-ia Kraisi. ¹⁸ Ari ita, uvare oiso toupai vo, Vosa irai eru kepa vai rigareve, ra vo kepa iava tuutara-ia airepa kepa paureve. Oire ra viapau oiso oisi vearpape. Ari ita, uva oiso ragavira-a, vosa rorovira rutu Jiu-pa irara vaarore Reo Taisi ovau rovara, oire ra vorevira ita va sirova utupaoro oiso purapara ragai raga ora keakeapaoro, Pauto ragai ourevera ora rera iare. Osa viapau rutu. ¹⁹ Vosa eva Reo Taisi kavu ovoia vare ovauoro vao oa viapau uvuipape ragaipa tootooa vatepasa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira iava kopiiraepa Reo Taisi arova. Oa vituaro iava uvuiparai ra vorevira tootovira tupaoro Pautoa ragare rugorugopaoro toupaa. ²⁰ Iu. Eake iava? Uvare Kraisi evao parikou-ia koto viropa. Uva rera tapo kopiiraepa. Oire uva vao-a eva vo rugorugoo rutu kopiiepa oara iava oiso ora ragai ragare rugorugopara. Uva vo vokie Kraisi vo rugorugooaro tupaiveira ragai-ia. Oa ragai tootoo piepai ragaipa veapora rugorugooaro vatepato. Osa iava tootoo iraparaveira rutu. Evo tootoo oa vituaro oiso tupaiveira, Pauto Oviitoaro rutu-ia rari iraparaveira. Ro ira iava vasereva ragaipa ragai kavikooro, oiso ra rera kopii pieve. Eva-a oa iava Oiraopa Tootoo oupaaveira rutu. ²¹ * Viapau oiso Pauto vaaro veripaaveira vatevate vovou Reo Taisi raga-ia raripaoro, oiso ra Tootoo Ovoui oua vo va-ia. Viapau. Eake iava? Vosa irai Reo Taisi raga vo reoaro sirova utuparo, ra va iava Pauto rerare oiso puraro, “Torevokoto-a vii.” Vosa oisi oiraopape vo reo eva, oire ra oiso taraipavio, O ari akukuvira rutu kopii ragaoroepa Kraisi. Ari

* 2:9: Ap 13:1-5 * 2:10: Ap 11:29-30, 24:17 * 2:11: Ap 11:10 * 2:16: Ef 2:8-9 * 2:17: Ro 3:19-23

* 2:21: Ro 10:9-13

ita, osa viapau rutu oiso eisi torevokopa-peira.

3

Reo Taisi Vo Pitupituario Sirova Utupa Vovou Ora Oirao Piea Sirova Utupa Vovou

¹ Visii vao-ia vaaru vovou irara vova Galesia! E viapau ora eveipataveira, uvare visii piro pierovorao iravu? Visii roroio pievira taviava ro iava Jisas Kraiss ira evao parikou-ia kopiiopea. Uva vo vokio-ia oearovu raga vo reoroaro sirova utu ragapataveira oiraopa reo rutu kavupaoro. Irouto-a ro ira oisi eisi visii pierovorao?

² Oire uva katai ake raga vao-ia oa-ia oiso visii akepaavo. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Reo Taisi sirova vao Jiu vaaro utupataera? Asi viapau rutu. Oire ra oiso ragavira ita visii akea. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Jisas Kraiss oirao piepata- vora vo rera raga-ia raripaoro? Iu, eisi. ³ * Oire uva eake-a vao oare visii vao-ia eisi rutu piepataveira oiso osa voeao kokoropa irara? Ari ita, rovovira rutu voari Pauto reraaro Tugoropato Uraurato sirova utu rovotaepa. Oa iava rera ita kavutavora ora visii raga vo goruaro-ia raripaoro. Oire uva apeisi-a? Eisi vai piepaoro ora keakea ragapataveira oiso rugoopaoro, Uvuipatai vai pasi ra torevokovira kareketa oisi iava eisi?

⁴ E vara ruture varao ovautaera oara rutu visiipa vatepareva Tugoropato Uraurato vo osa oisoa Pautoa-pa kovopata? Uva apeisi-a? Oiraopavira rutu-a oisi eisi pasi? ⁵ Uva oiso visii akepaavo, E apeisi-a Pauto visi- ipa Tugoropato Uraurato vatepareveira, ora varao tapo oira porete piepa goruro, ora varao tapo ravoto pitupituro purapa goruro, vo rara Reo Taisi raga vo vovouaro sirova utupata? Easi viapau rutu! Teapi ora piro piepata Reo Taisi raga-ia rugoopaoro. Eake iava? Uvare evara vituario oiso toupai, Vo osa Jisas Kraiss oirao piepata rutu rera vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa iava uvutavora.

⁶ * Ari ita, oiso purapapeira ro iava Ebraham vao-ia Tugoropa Vuku, 'Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piereve rutu. Eva oa iava oiso Ebraham vaisireva Pauto, Torevoko vovoutoa rutu.' ⁷ Oire uva oiso ragavira va- ia tarai irapata, Vosa irouto ro ira Pauto oirao pie irapareve vo ora rera vaaro- ia raria, ira-a eera Ebraham saratoaaro. ⁸ Oire vo tuariri rutu rovoo-ia Pauto voeao- ia ratau tou irara tarairoepa oiso, Akoea, voeao Vearo Siposipo oirao piepavereva, ra va iava ora ragaipa voea oua vovevira. Uva oisi-a eisi osa tarairoiva, Ebraham

tavireva Pauto aue iava Tugoropa Reo oiso puraoro, 'Vii-a vao rutu vituario, oa iava oirara rutu taru viraakoavereva.' ⁹ * Uva Ebraham vo reo eva Reo Ovoi oirao piereva rutu. Oa iava Pauto oiso rera vaisireva Ebraham, Torevokotoa rutu. Oire vosa eisi oearoi tapo rera Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaive, ra va iava voea ita oisi vaisireve oiso, Torevoko vovou irara rutu.

¹⁰ * Ari oearovu Reo Taisi raga oirao piepaiveira oiso purapaoro, "Vao raga uvuipai ra vigeipa vearoara karekeve." Uva voea-a evoea oea vurua vo voriaro rutu ouive vo Pauto ruvara-ia, uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Vosa irouto ro ira Reo Taisi-ia taraiparo, oire ra va-ia taraiparo viapau oreorovu rutu sirova utuparo varao oara va sovara-ia toupaveira, ira-a eera taru vurua vo voriaro rutu oureve Pauto ruvara-ia.'

¹¹ Oiraopavira rutu, oiso osa viapau oiso iraei ro ira uvuiparoi ra Reo Taisi sirova utupaoro torevokovira rutu karekeroverea vo Pauto osireiaro-ia. Viapau rutu. Eva oa iava oiso purapapeira vo Tugoropa Vuku-ia,

'Ro ira Pauto oirao piepareve rutu oire ra va iava Pauto rera vaisireve oiso, Vii- a torevokoto, ira-a eera irapa taru Tootoo Ovoi vatepareverea Pauto.'

¹² Eake iava? Uvare Reo Taisi-a oavu raga rutu pisa. Uvare oirao pie asavira rutu orekerovu rutu purapaveira oearovu oirara vo Reo Taisi sirova utu ragapaoro. Uva Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Vosa irouto Reo Taisi rutu sirova utu- paoro varao purapareve oara Reo Taisi sovara-ia toupaveira, eera-a ira uvuiparoi ra Tootoo Ovoi rutu oureve.'

¹³ * Ari vigei rutu-a vao-ia vigoa oisoa potepape rutu vo Reo Taisi sirova utu- paoro. Eva-a oa vituario iava vigeipa vurua vo voriaro rutu vaterevori Pauto. Oire uva eakere? Uvare Kraiss urioroepa vigei varaaro rutu ouoro vuriana. Uva varava kotooro viropa evao parikou-ia, uvare vo Tugoropa Vuku-ia oiraopavira oiso purapapeira,

'Ro oirato ira kotoive evaova-ia, oiso ra voo rera vo voriaro vuri vori oureve vo Pauto ruvara-ia, vo osa Pauto rera vaisireve oiso, Vurito-a vii.'

¹⁴ Oire vo Pauto Ebraham-pa Reo Ovoi purareva vao oa-ia rerere oiso puraroepa, "Ragai vearopara vateavereva rera voeao rutupa ratau tou irara." Uva vigei vaaro vuri vori ou ovoioro Kraiss Jisas va eva Reo

Ovoi oirao pierева vigeipa. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ratau tou irara tapo vigei rutu Tugoropato Uraurato oupape, vo rara goruvira rutu oirao pie rovopape rutu vo Pautoa-ia raripaoro.

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Reo Ovoi

¹⁵ Araoko irara oaa, visiipa ovoovo reo vatepaavoi. Vosa aiterei reo ovoi vai purasi vo reoara vai rutu opesi pieoro, ra viapau oiso iravu uvuuro aue aveke tauvu verasa vao oa-ia oisoa ovoieii vaisi purapasi. Oiso tapo osa viapau irai uvuparoi ra airepa reo vai takuvuoro tuariripa reo vai verareve vao iava reo ovoi. ¹⁶ * Oire Pauto Ebrahim vaiopa ora rera aautoaaro Reo Ovoi vatereva vo reo-ia oa viapau oiso vatereva oiso puraoro, "Vo reo vatepaavoi visii aao rutupa," Viapau. Ari ro ragare Kraisi oiso puraroepa, "Vao oa purapaavoi vei aoparei ragapa." ¹⁷ * Uva oiso purapari, Viapau oiso oaiiei oai uvuipai ra vo reo tavariove oa purareva Pauto ovoievira. Oire uva va-a vao Reo Ovoi isivaaro iava varao vo resura vovoto vo peva tau (430) ivaro puteva. Oa iava Reo Taisi vatereva Pauto. Uva viapau oiso vao-ia Reo Ovoi putepaveira Reo Taisi. Viapau. Ari touvira rutu Reo Ovoi toupaveira vao Pauto vaoro. ¹⁸ Ari ita, vosa irai eisi Reo Taisi sirova utuparo, ra va iava vearoo oureuve, oire uva va-a eva oa iava Reo Ovoi akukuvira rutu tou ragapaveira. Ro-ia Ebrahim ira Reo Ovoi oirao pierева rutu. Oa vituaro iava Pauto rerare oiso puraroepa, "Ebrahim-a torevoko vovoutoa rutu." Oa iava vearovira rutu oiso taraipavio, Viapau oiso Pauto vaoro-ia Reo Ovoi putepaveira rutu eva Reo Taisi.

¹⁹ * Oire uva aa vao rutu-a va vao Reo Taisi vo kovoaro? Vao-ia oa vo kovoaro vao Reo Taisi oiso toupaveira. Uvare voeao tuariripa irara viapau oiso ora voe-ia va eveiiva oiso puraoro, "Akoea, vuri pitupituro rutu-a varao oara purapaveira." Ari vo osa va-ia Reo Taisi taraiva, oiso puraaepa, "O, ari vuriara rutu-a varao oara purapaveira Pauto osireiario-ia." Uva oisi raga-a eisi osa oisoa toupaveira Reo Taisi vore tuepaoro uva Pauto Oviitoaaro pouro virovere rera raga ita Ebrahim aautoaaro. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia opesi ovoiepa Reo Taisi. Uva va-a vao Reo Taisi oa iava Pauto enselpa irara tavireva. Oa iava evoea ita topa pievira aue Moses taviiva ita. Uva eera ita topa pievira oirara ita tavitavireva. ²⁰ Ari torevokovira rutu Pauto Reo Ovoi vatereva. Eva-a oa vituaro iava vao-ia Reo

Taisi putepaveira rutu, uvare Reo Taisi riroara rutu iava pura piropa gisipoara.

Reo Taisi Vo Kovoaro Iava

²¹ Oire uva apeisi-a? Ora upopapeira varei vareo Reo Taisi ora Reo Ovoi? Asi viapau rutu. Ari ita, vosa irai va sirova Reo Taisi utupaoro va iava tootooa oupareve, uva va-a eva oa iava uvuiparoi vai ra torevoko vaisi oupareve vo Pauto ruvara-ia. Asi viapau oiso uvuipai ra torevoko vaisi vai oureuve Reo Taisi iavirava, ²² * uvare Tugoropa Vuku oiso purapaveira, 'Oirara rutu vuri rugorogoo oaiive sirova utupaaveira. Osa iava vuria oirara rutu tuukepaveira vo rasio-ia.' Oa-a eva oa iava oirara rutu uvuipai ra oiso taraipaave, Voeao oea Jisas Kraisi oiso piepaveira ora voeao vo vovouoro iava oirao pie vovouro raga, oepa Oiraopa Tootoo rutu vatereve Pauto vo Reo Ovoiario sirova utuoro vao oa vatereva Ebrahim-pa.

²³ Voari tuariri rutu vo osa Kraisi-ia oirao pie vovou vo pitupituro pou viro asavira oisoa toupaveira, ovuuta-a eva oa-ia Reo Taisi oisoa vigeire riro vavata iraopape. Uva oisoa vigei tuukepaveira rutu. Oa iava oirao pie vovou vo pitupituro karekeera. Uva va-a eva vituaro iava Jisas ora karekeeroa vo rasio iare. ²⁴ * Oire uva Reo Taisi vo kovoaro-a vao, oirara tokipasa voea torevokopao. Oa iava vo rekasiara vo vuuta-ia oa-ia Kraisi pouro virora. Uva vo vuuta-ia Kraisi vigeipa tasi purapaveira vitupaoro. Oa iava uvuipaviei ra oirao pie vovou rutu purapape torevokovira rutu toupao vo Pauto osireiario-ia. ²⁵ Ari ita, ovuuta-a eva oa vo vokie-ia toupavoi eva oa-ia Kraisi-ia raripaviei. Uva va-a eva vituaro iava viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipaveira.

²⁶ Oire uva vo vokie-ia visii varaaro oirao pie vovouro visii oiso rutu piepavoi, Visii-a Pauto ovii iraraoro vo rara Kraisi Jisasi raripata rutu. ²⁷ * Uvare baptasi outavora, oiso ra kataivira rutu toupata Kraisi tapo oiso, Visii-a Pauto ovii iraraoro rutu oiso rutu osa ro-ia Kraisi eera Pauto Oviitoaaro. ²⁸ Ari ita, oiraopavira uvare visii rutu areivira rutu toupaveira. Viapau oiso roopavira toupata oiso, Jiu-pato-a vii, ari ratau tou irara iava vii, ari kovopato-a vii moni oupato, ari vii-a akuku kovotoa raga. Ora oiso riakova viapau oiso oiratoa-ia putepaveira, ora viapau oirato riakova-ia putepaveira. Viapau rutu. Ari kataivira rutu toupaveira vo Kraisi Jisasi-ia. ²⁹ * Iu, vo osa visiipe rutu Kraisi voearo, ra oiso

* 3:16: Jen 13:14-18   * 3:17: Eks 12:40; Ro 4:13-14   * 3:19: Diu 5:5; Ro 4:13-15   * 3:22: Ro 3:23   * 3:24: Ro 10:4; 1 Ko 4:15; Ga 2:16   * 3:27: Ro 6:1-10   * 3:29: 1 Ko 3:23

rutu touta, Visii-a Ebrahim aao iraraaro visii-goaa rera sirova utupataveira. Ra va iava vao outa vearoo Pauto ruvara-ia oa iava voari tuariri Reo Ovoi puraveva Ebrahim tavioro.

4

¹ Oire uva topa pievira vo reo vatepaavoi ita oiso-ia, vosa iravu oirato kopiiru auero rutu arova varao rera varaaro, ra ovito vara-ia ita pitureve vo rara riroparo. Oire ra viapau oiso ikauvira vara oisoo oupareve vo rara kakaevira toupaveve. Viapau. Ari oisoo kovopavira tou rovpaveve oiso osa kovopato vo vuutaore tuepaoro oa-ia oisoo vara rutu oupareve varao aiteto varaaro. ² Oire vo osa kakaevira toupaveve, uva oisoo oearovu sirova utuparo voeao oearoo oisoo rera tokipaive ora rera varaaro vo vuutaore tuepaoro oa reesireva aiteto. ³ Oire uva vigei ita oisoo toupape oiso osa evoea kakae vure, uvare tuariripa pitupituro oisoo vigeire reipape rutu varao oara-ia oisoo avatapa irara toupaveve uraura irara. ⁴ * Uva va-a eva isivaaro iava vo vokio pou pirorao vigeipa ovokia reesireva Pauto, oiso ra vo vokia rera Oviitoaaro kataitoo rutu siporeve. Oa iava vo vokia rera siporevoro. Uva tavauruva rera kavavevoro. Oa iava riroparo toupavevora Jiu vaaro Reo Taisi sirova utuparo. ⁵ * Ari ita, oirara oisoo Reo Taisi roeroarvi tou rovpaveve. Oa iava Jisas urioroera vo taisi vavataaro verasa vuri voriro oavi opesi pieoro, oisore ra vigei rutu oiso toupape, Pauto ovii iraraaro rutu.

⁶ * Oiraopavira rutu uvare visii rutu-a Pauto ovii iraraaro. Eake iava? Uvare eva oirao piesa Pauto rera Oviitoaaro Urauraaro siporevora vigei sapaoro iare, oisore ra voa tupaoro oiso puraparo vigei iavirava, "Aite. Igei rutu Aitearo." ⁷ Oire uva va-a eva oa vituaro iava viapau oiso akukuvira kovo ragapaoro toupataveira oiso osa voeao oea akukuvira raga kovopaiveira aite irara varaarore tuepaoro. Viapau. Ari visii-a Pautoa rutu ovii iraraaro. Eva-a oa iava varao rutu vateparevere visiipa oara tuevira toupaveira visii rutupa vao-ia ovii irara.

Pol Rirovira Rutu Galesia Vatare Rugorugooeopa

⁸ Voari rovvira rutu uva Pautoa-ia tarai asavira rutu oisoo tou rovpata. Evo vuutaa oiso rutu toupata, Kovopa irara voeaoapa vuri tugararo oea visii oisoo tuukepaive, voeao oea viapau oiso oiraopavira rutu toupaveira oiso osa Pauto. ⁹ Oire ra vo vokio-ia Pautoa-ia taraipata, vo rara

rera-ia oirao pie vovou purapata. Ari ita, oiraopavira uvare Pautoa ita visii-ia tarai iraoparo rovpavira. Oire uva apeisi-a? Rerare ovaupaoro vorepatai varao iare tuariripa pitupituro varao oara viapau uvuipai oirara tauvapa, eke? E ruipapatai ita ra tuariripa pitupitupa kovo ragapata ita vori ou asavira, raa? ¹⁰ * Uva vo pitupituro purapaoro ovokirovu oovapa voki roesipataveira ora visiipa, ora oaravu kekiraara, ora oivarovu tapo, oisore ra vo vuutaro-ia aioara vureiara purapata. Oire ra voa vara-ia variripata oiso keapaoro, Oara-ia Pauto roru piepaioveira. ¹¹ Ari ita, visiire rugorugoo iraopaveira, uvare riro kovo rutu pu-raava visii siposipapaoro. Uva apeisi-a? Akuku kovo raga-a oa puraava visii-ia, eke?

¹² Araoko irara oaa, goruvira rutu visiire oiso puraparai, Ragai tapo katai vovou rutu purapata vao iavirava Reo Taisi vare rugorugooapaoro, uvare ragai tapo va kavuava, ra visii tapo va kavu irapata. Ari ita, viapau oai vuria vai puratavora ragai-ia. ¹³ * Ari tuariri oisoo ragai tauvapata vo osa upiapaera. Oupia-a eva oa-ia tupaoro riro kaekavira tupaavora visii ruvara-ia. Ovuuta-a vao oa-ia visiipa Vearo Siposipo vatepaavora. E vare rugorugooapatai? ¹⁴ * Vo osa oisoo upiapaoro visii pugu piepaa, uva viapau oiso ragai oisoo kavupata ragai tovipaoro. Viapau. Oiraopavira rutu, eisi osa voeao enselpa irara vai pasi oisi piepatavori, oiso osa ragai oisoo tokipata. Ora ro tapo Jisas Krai ira vai-a tapo uvuipatai ra rera oiso tokipata osa ragai oisoo tokipata. ¹⁵ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira oisoo ragai tauvapata voari tuariri. Oire uva apeisi-a? Visii vaaro ragai-ia roru vovou toupaveira toupaveira visii-ia oiso osa voari tuariri, eke? Ari ita, taraiparai, Vosa eisi purataeri voari tuariri, "Ora vigei varaaro gorogorope osireiara." Oa iava purata, "Ie, Pol, osireiara varao oara tateiovi ora igei iava viipa tauva vatepaoro pute pievira rutu." Oire uva oisi-a eisi osa purataeri, vo uvare ragaipa oisoo sirao iraopata rutu rirovira. ¹⁶ Ra apeisi vo vokio-ia? Vo uvare visiipa oiraopa reo rutu vate rovoavora. Uva apeisi-a? Vo vokio-ia ragai-a visiiva keripato, eke?

¹⁷ Oire oiso-ia vo osa visiipa kuvu reoro raga vatepaiveira rakari verapa pitupitu iava vo visii aroviaku ragapaoro, uva riroo rutu rugorugooa purapaiveira visii-ia. Eake iava? Uvare oiso rutu vovupaaveira ra visii ivupaive igei arova, oiso ra kasivarivira rutu voea sirova utu-

* 4:4: Jen 3:15; Ais 7:14 * 4:5: Ef 1:7; Jo 1:12; Ef 1:5 2:3 * 4:14: Mt 10:40; Lu 10:16

* 4:6: Ro 8:14-17 * 4:10: Kl 2:14-17 * 4:13: 1 Ko

pata. ¹⁸ Oire vearpai vo osa oearovu kasi-varivira avu rugorugooapaavere visiire visii tauvapasa oiso osa ragai visii tauvapaa-vora visii tapo toupao. Ari vao raga oiso vo osa torevokoa vai karekepere vo tauva iava eva. Ari ita, viapau oiso torevoko rugoo vai-ia visii tauvapaivere voea evoea. Aue iava uvare ora voea vo pitupituaoro raga sirova utupasa visii tavitavipaiveira vao rakari verapa pitupitu. ¹⁹ * Ari ita, oiso rutu toupataveira, Ragai ovii iraraaro rutu. Oire vosa riakova kakaeto kavaua auepao, ra riroa rutu upia oueve. Uva vo upia eva oira iava oisoa opesipave vo osa kakaeto karekero. Uva oisi-a eisi osa ragavira visiiva riroa upia oupaaveira vo osa riroata. Ari ita, vosa ovoieivira rutu visii varaaro oirao pie vovouro toupave vo osa vara iava Jisas-ia raripata, eva-a oa iava uvuiparai ra ragai iava opesipe evara upiara. ²⁰ Ragai rirovira rutu oiso ruipa irao ragaparai ra visii tapo toupaa vo vuuta-ia vao-ia. Uvare oiso rutu ruipa iraparai ra ragai vo rugorugooaro visii varaaro rugorugooara keke irao. Oa iava ragai vaaro riro vavata reoreo uvuipai ra tavariope. Ra va iava kavevira reoreora visii tapo. Uvare vo toupao ragai vo rugorugooaro paipai irapoivoi. Eva-a oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii tauvaa.

Reo Ruu Vaireo Iava Hega Vaio Ora Sera

²¹ * Oire ragai tavita vearovira rutu ora visii iava visii oiso ruipapataveira ra Reo Taisi roaro toupata. Uva eake-a vao oa rutupa viapau vearovira Reo Taisi vo rearo uvupataveira? ²² Oire vo taisi oiso tavipapeira, Ebrahim vaierei oviitoarei kavaveira. Uva oiso-ia iriavu-a kovopava iria oviitoaaro-a iravu. Ari iriavu-a vat-uava oaro rutu iria oviitoaaro-a iravu. ²³ Oire uva avaioto kavaveira o kovopava oiso osa airorovu rutu okakaerovu kavau-paiveira. Ovusa ro-ia kikooto ira pisa visii rutu karekeroepa. Eake iava? Uvare rera-a eera ira iava Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahim-pa. ²⁴⁻²⁵ * Oire vo siposipo ovoovovira rutu toupaveira vaiere o iava oviitoarei, uvare vaireo riakorirei airea oiso rutu toupaveira varei Reo Ovoirei. Ari ita, o-ia kovopava Hega iria ovii iraraaro oiso karekeapea, Evoea kovopa irara. Uva oiso rutu toupaveira osa vao Reo Taisi oa Moses-pa vatereva Pauto vo Sinai Pukui-ia. Ari ita, voea oea oisoa Arebia-ia toupaveira oea vo pukui oisoa vaisipave, Hega Pukui. Uva eira Hega iria ovoovovira oiso rutu toupaveira osa vao Jerusalem urui. Eake iava? Uvare oira-a kovopava oiso osa voea Jerusalem

urui-ia tou irara oea oisoa Reo Taisi roaroovi kovopave. ²⁶ Oire uva oira-a o-ia vigei aakoaro rutu Ebrahim vat-uavaaro rutu eira iria oiso toupaveira, Ouruivu airepa rutu vao Jerusalem oa vo vuvuua-ia toupaveira, eira-a Sera iria ovii iraraaro viapau oiso Reo Taisi roaroovi kovopaveira. ²⁷ * Iria iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Rorupari vii vao riakova viigoa kakaev kavau asavira toupai upia ou asavira. Utupavira riro kakaero rutu taru kavaurivere o-ia puteoro kovopava o-ia iriapa kakaev purao vatuaato.'

²⁸ * Oire uva visii rutu-a vao ragai araoko iraraaro Pauto ovii iraraaro, visii oiso rera oirao piepaoro rutu oiso rutu toupataveira osa vaiere Ebrahim avukarei, aiterea Pauto vo rearo oirao piesiva rutu. Oa iava Aisak kavauvira. ²⁹ Ari ita, o-ia Hega iria ro kavaveira iravu kakaeto oiso raga ita osa airorovu rutu riakora kakaev vure kavau-paiveira. Uva eera-a ira ropa tavaka vatereva ira Pauto reraaro Uraurato vo goruaro-ia kavauvira. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa piepaiveira vo vokie-ia Reo Taisi roaroovi kovopava voeaopa tavaka vatereva oepa Pauto Tugoropato Uraurato vatereva. ³⁰ * Ari ita, ro-ia Ebrahim iria iava oiso tavipapeira vo Tugoropa Vuku sovara iava, uvare Pauto oiso rera tavireva ra kovopava ora rera iava verareve voavaerei rutu ora oviito. Eake iava? Uvare ro kovopava oviitoaaro viapau oiso uvuiparai ra orekerovu rutu varao Ebrahim varaaro ouere vo rara Ebrahim kopi-iro. Uvare ro ragapa rutu oisoa uvuipape rera vatuaaaro rutu oviitoaaro. Vosa kopi-ro aiteto, ra orekerovu rutu ouere taru rera raga. ³¹ Araoko irara oaa, viapau oiso toupaveira voea o okakaeroa kavaveira o-ia kovopava. Viapau rutu. Ari vigei-a vao oiso rutu toupaveira, Vigei-a Ebrahim vatuaaaro rutu ovii iraraaro. Oire uva evo reo oa oiso ovoovovira rutu toupaveira vigei-pa.

5

Vii Viigoa Karurevora Tuukea Iava Viigoa Uvuipaveira Ra Eakavira Rutu Toupai

¹ * Viapau rutu oiso kovopavira toupataveira oiso osa voea oea Reo Taisi roaroovi kovopaveira, uvare visii karurevora Krai Reo Taisi vo tuukearo iava. Uva visii tavipaavo oiso, ra oiso ragavira rutu toupata. Ra oisi tupaoro viapau oiso ra ora visii vo pitupituaoro

* 4:19: 1 Ko 3:1-4, 4:15   * 4:21: Ro 3:19-20   * 4:24-25: Jen 17:15-27   * 4:27: Ais 54:1   * 4:28: Ro 9:6-9
* 4:30: Jen 21:9-11   * 5:1: Fl 4:1

iare vorevira porepata oiso osa evoea kovopa irara.

² Oire uva ragai-a Pol ragoa vo reoaro vao-ia uvu iraota! Vosa vao Reo Taisi sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata oiso rugoopaoro, Vao raga rutu iava Pauto uvuiparoi ra igei ora rera iare vorevira oupareve. Uva oisi-a eisi osa iava Krai viapau uvuiparoi ra visii orirupareve vo ora rera iare visii virivaripaoro. ³ * Oiso vorerivira ita visii tavipaavo, Vosa irai visii iava oiso rugoopaoro, Vosa ora ragai iava rakari verara, ra va iava Pauto ragai-ia vearo vovou purareve. Oire vosa oisi oiso-ia rugoopaoro, ra viapau rutu uvuiparoi ra oreorovivu ruture ovauparo vao Reo Taisi rutu sovara-ia. ⁴ Uva visii oiso purapataveira, "Reo Taisi sirova utupaoro Oiraopa Tootoo rutu oupaiveira." Ari oisi-a eisi osa purapataveira, uva viapau rutu oiso uvuipatai ra Oiraopa Tootoo oupata vo Krai ruvara-ia. Uvare eisi purapaoro Pauto vo siraooro kavupataveira. ⁵ * Ari igei taupapareveira Tugoropato Uraurato igoa Krai-ia raripaoro Pauto vo reorore tuepaiveira, vo osa rera raga igeire oiso puraro, "Vearo irara rutu visii." ⁶ Ari ita, oiso-ia vosa ro ira Krai Jisas-va tavosivira toupaveve, ra viapau oiso rerapa rakari verapa pitupitu reipape rutu. Ora vao vosa vo pitupitu kavureve, ra viapau oiso eva tapo rerapa reipape. Viapau. Ari vao raga rutu-ia oirao pie vovou. Eva-a oa vituaro rutu iava oirato vo vovouaro tore piepaiveira, ra sirao vovou rutu purapareve vo vokiara rutu-ia.

⁷ Voari tuariri uva vearovira rutu Krai vo reoaro uvu rovatavora, oa iava oisoa va sirova utupata. Oire uva iroutoa rutu-a ro ira visii piro pievora oiraopa reo sirova utu arapa? Uva apeisi rutu-a oiso osa visiire puraroera, oa iava oisi rera uvuoro eisi pietavora? ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso Pauto visii piro pievora. Viapau. Uvare rera-a eera ira keeparoveira varao arova tuariripa vo vovouo visii varao oara oisoa visii tuukepaive rutu. ⁹ * Uva oearovu oiso ovoovovira purapaaveira, "Gareavi yis uvuipai ra riroa rutu plaua kae pieve rutu va riro pieoro." ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa vovouo vo reoroaro visii piro piepaiveira. Ari Pauto ovovouora-ia evara voea varao vrupapareveira oara voriaro vovepa vatereveira. Uva oiso ragavira tarai iraparai ro iava Turaro Krai ira raga uvuiparoi visii taupapasa rutu. Oa iava uvuipatai ra evara piro pie reoro eakapata. Eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoroaro sirova utupata ita.

¹¹ Uva oearovu oiso purapaaveira, "Rera Pol oiso voea siposipopareveira, oisore ra ora voea iava rakari verapaave. Ra va iava oiso karekepaave, Jiu rutu." Uva vosa oisi eisi visii siposipopaaavori, ra eakepa Jiupa irara ragaire kasipupai? Ari vao raga Jisas iava vo reo ro ira evao parikou-ia kopiiopepa, oreoa vatepaaveira. Oa vituaro iava oisi eisi kasipupaai ragai vuri piepasa. ¹² Uva oiso ruipa iraparai evoea iava oea visii piro piepaiveira oiso purapaoro, ra ora visii iava rakari verapata. Uva oiso vovepa veoropapeira vosa visii arova uvuipapai ra ora verapaave uvaroi ragare.

¹³ Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavo, Pauto visiire keeraroepea, oiso ra tuariripa pitupituro rutu kavuta varao vavagisiara rutu. Ra avekatavira toupaooro opeita ora visiire oiso purapata, "Uvuipavie ra varau vo ruipaoro sirova toupape." Viapau. Ari eisi toupaooro uvuipatai ra oearovupa siraoopaoro vovea taupapata. ¹⁴ * Aue iava uvare vara rutu evara oara Reo Taisi sovara-ia toupaveira oara rutu takuvuaro iava oiso purapapeira, "Oearovivupa sirao irapata oiso osa ora visii ragapa sirapataveira." ¹⁵ * Ari ita, vosa eisi piepata oiso osa kaakau kare vo kareo oea ora upopaaveira, ra eake vai va sirovava karekepe? Ora vatatopo irapata. Uvare eisi piepaoro uvuipatai ra ora opesi pieta.

Tugoropato Uraurato Vo Pitupituaro Iava Ora Oirara Vo Pitupituaro Vo Toupaooro Rasitoa-ia

¹⁶ Ragai vo reoaro-a vao-ia oiso. Vo oia Tugoropato Uraurato ora rera vo reoaro vatereve visiipa, oire eva-a oa-ia uvuipatai ra va sirova utu irapata. Ari ita, vosa visii raga vo ruiparoaro oiso purapapeira, Eagara vuria purari, uva vo ruiparo-a evara oara iava uvuipatai ra pore iraota viro Tugoropato Uraurato vo reoaro raga sirova utupasa. ¹⁷ * Uvare Tugoropato Uraurato vo rugorugooaro osivu ragavira rutu toupaveira, vo rara vigei vo rugorugooaro pisavira toupave. Oire vo rugorugooorei eisi ragavira toupaooro ora upopapeira. Ora tapo vo rugorugooorei oiso vigei piepaiveira, ra oavu kavuoro oavu raga sirova utupavio vao oa pura arapa reasipavio. ¹⁸ Ari ita, vosa Tugoropato Uraurato vo reoaro rutu sirova utu irapata, ra va iava viapau oiso Reo Taisi visii tuukepaive.

¹⁹ * Vosa ora vigei raga vo rugorugooaro raga sirova utupavio, ra va iava vo vovouo rutu viaevira karekepe varao oiso-ia, otopa pitupitu, ora vuri

* 5:3: Diu 27:26; Ga 3:10 * 5:5: Ro 5:1-11 * 5:9: Mt 13:33-35; 1 Ko 5:1-8 * 5:14: Ro 13:8-10 * 5:15: Je 3:13-18 * 5:17: Ro 7:15-25 * 5:19: Ef 5:3; Kl 3:5 * 5:20: Re 21:8

6

rugorugooro tapo varao oara purapaiveira, ora opitupiturovu purapaiveira arii asavira. ²⁰ * Vo osa oearovu tokarasira vaisiara kae pie ragapaive va iare tugara vo goruroaro ou ragapaoro. Ari oearovu kavokavo kovoro raga purapaiveira. Ari oearovu viurupa vovouro purapaiveira. Vo osa oearovu ora upopaveira. Ari oearovu riirii vovouro purapaiveira, osa oearovu kasipu vovouro toupaveira, ora oearovu tapo ora voea raga-ia vovoupaaveira ora vaisi oaive kae piepaoro. Vo osa oearovu oiso purapaave, "Igei vovouro torevokopai. Ari visii vaaro koikepavira toupai." ²¹ Vo osa oearovu varaaro aupariara riiriipaiveira. Ari oearovu riro gorupara-ia ukaiopaave kokoropaoro. Osa oearovu vurei aioro purapaive. Oire ra vo aioro-ia ora voeava vuri vovouro purapaive. Oire uva oiso ita vorerivira visii tavipaavo oiso rovvovira visii tavi rovoavora oiso, Vosa ro ira vuri vovouro rutu purapareve oiso osa vara evara, ira-a eera viapau rutu oiso uvuiparoi ra koataro Pauto vo Saraaro iare. Ra va iava viapau oiso toupaveve, Rera-a Pauto oiratoaaro.

²² * Ari vosa Tugoropato Uraurato vo rugorugooroaro sirova utupavio varao oara kareke piepareve vigei sopaaro-ia. Uva evara oara iava uvuipai ra oiso karekepape, sirao vovou-a vao-ia, ari rorupa vovou-a vao-ia, ari kave vovou-a vao-ia. Oire ra eisi sirova viapau oiso vagevagepavira kasipupavio, vo osa oearovu tauvapasa auelpavio, ora varao vearo rugorugooro, ora vao tuuvu vovou rutu oa purapape. ²³ Ora vao tapo veripape oiso-ia, opeita oearovivu-ia putepape, ora opeita ora vigei iava vasepape vuri vovouro purapasa. Oire vosa oisi eisi piepari, viapau oiso irai uvuiparoi ra vii togareve reoa vai-ia, vii vao viigoa Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova utupau. Viapau. Aue iava uvare viapau oiso Reo Taisi vo pitupituro puteparivoi eisi vara sirova utupaoro. ²⁴ * Oire opitupituroa rutu varao eakaiva voeao Krai voearo varao vuri rugorugooro.

²⁵ * Ari ita, vosa tootopavioveira vo Tugoropato Uraurato vo goruro sovara-ia, eva-a oa iava uvuipavie ra ora vigei iava vase iraopape rera iare. Oa iava uvuiparoi ra vigeipa vasepareve ora rera vo rugorugooroaro iare. ²⁶ Ra vara evara sirova utupaoro viapau oiso vagu vovoua vai purapape, ora viapau oiso oearovure kasipu rugooro tore piepape, ora viapau oiso ra oearovu varaaro riiriipaive.

Vigei Uvuipavie Ra Araoko Irara Oavi Tauvapape Voea Vo Siraoaro Kaepaoro

¹ * Araoko irara oaa, vosa irouto visii iava oirao pie vovouto vuri vovou-ia kovoro, oire ra irai visii iava ro ira goruvira rutu Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova rutu utuparo, eera-a ira uvuiparoi ra reravi vorevira tore piereve rera tauvaoro kave vovou raga-ia. Oire ra vearovira ita vorevira vokareve. Uva vo osa rera tauva rovvorevora, vearovira rutu ita rera ora vatatorovere vaopa, teapi rera ita va vao vuria raga-ia kovoro ita. ² Visii rutu oearovivu rutu visii iavapa irara tauva-para toupata voeavi kapokaporoporo vuri vovou vo vavataarova. Oire vosa oisi eisi piepata, ra va iava Krai vo reoaro sirova oisi rutu eisi utupata vao rera vaaro reo goru. ³ Ari vosa irai visii iava oiso puraparo, "Viapau rutu uvuiparai ra eisi ovoovo sirova utura. Uvare rero irai eisi purapaoro ora keakea ragaparoi. ⁴ Vosa iravu siituepaoro oiso purapau, "Viigoa-ia putepaavo uvare vuria puraparivoi," oire uva viapau oiso torevokovira eisi reopave. Viapau. Ari vearovira rutu ora vii raga ora viiva siituepau ora vii vo vovouaro rovirie rovvoporo rutu. Oire vosa vii iava sopaua oiso purape, "Vearapai," ra va iava oiso ragavira taraiu, O, ari torevoko vovou-a vao-ia oa purapaavo, ⁵ uvare oirara rutu uvui irapapai ra katakataivira kovoara oaive vavataaro kae piepave.

⁶ * Oire vosa irai Jisas vo reoaro iava visii siposiporeve, oa iava visii ita uvuipatai ra orekerovu-ia veoropara rera tauva ragapata rera vatepaoro.

⁷ * Opeita ora visii raga ora keakea ragapata oiso keapaoro, Uvuipavie ra Pauto keapasa vatauvira orekerovu pura ragapape. Oa vituaro vao-ia oiso toupaveira, Vosa eake vao pauri vo kovoa-ia vii vaaro, ra oisi raga kuepe. ⁸ Oire vo osa irai orekerovi vuriara vai paupaveve, ra vara iava upaoro rera vo vovouaro vuri vovouro aio piepareve. Eva-a osa raga piepaoro ora opesi pie ovoivoreve. Ari vo osa ro ira veoropara paupaveve Tugoropato Uraurato vo reoaro sirova utupaoro, uva rera-a eera ira vearoa ourevereve. Aue iava vo rara Tugoropato Uraurato ruvara-ia Tootoo Ovoi rutu oureve. ⁹ * Vo rara reasi asavira varao veoropara purapape. Ari vosa keruriavira rutu topa pievira orekerovu rutu veoropara purapata, oire eva-a oa iava taru veoropa kuero oupataveve vova Pauto ruvara-ia. ¹⁰ * Va-a eva

* 5:22: Ef 5:9; Kl 3:12-15 * 5:24: Ro 6:6 * 5:25: Ro 8:4 * 6:1: Je 1:13-16 * 6:6: 1 Ko 9:7-18 * 6:7: 1 Ko 6:9-11 * 6:9: 1 Ko 15:58 * 6:10: Jo 9:4; Ta 3:8

vituario rutu iava uvuipaviei ra oearovivu rutuva vearopa vovouro purapape vo osa vuutaa vaipe oisi eisi piepasa. Oiso osa voeao oevia Kraiis oirao piepaiveira vigei araoko iraraaro, oeapa ita uvuipaviei ra oisi vearopara rutu purapape pute pievira rutu.

Pol Kristen Irara-ia Rorureva Voea Goru Pieoro

¹¹ Oire ragai-a vao ragoa raga visiipa vo rigato puraavoi. Uva vo kirokirooro kekepatavoi riopara ragai varaaro. ¹² Uva voeao oea oisi visii siposipopaiveira goruvira rutu visiire oiso purapaoro, "Uvui iraopatai ra ora visii iava rakari verapata." Uva eisi ragavira piepaiveira vuri vovou vo vavataaro asavira oiso, teapi voea oupaive. Aue iava uvare oiso taraipaaveira oraivavu epao vao-ia osa Jisas kopiioepa evao parikou-ia vigei vorevira ouoro. Uva vo raiva eva oa iava siposipopaoro pasi vuri vovou vai oupaive Jiu ruvara-ia pasi. ¹³ Ari ita, osa voeao-ia oea oisoa ora voea iava rakari verapaave, viapau oiso Reo Taisi rutu rutuario sirova utupaoro-a. Viapau. Uva oiso ruipapaaveira rutu ra voea vo reoaro sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata. Ra va iava oiso purapaave ora voea iava, "Easi evoea vigei vo pitupituario raga sirova utupaaveira." Oa iava oearovu voea vo pitupituario raga rei piepaive rutu. ¹⁴ * Ari ragai viapau oiso oisi ragavira eisi oearoipa siposipopaa. Viapau. Ari evao parikou raga rei piepaaveira rutu vao oa-ia kopiioepa vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis ragai ouoro. Uva oisi-a eisi osa vituario iava viapau oiso orekevu avu vai ragai vo vovouaro uvai ragare ivupaiveira varao vo rasio iava akukupapara raga. Evara rutu kopiiepa ragai iava evao parikou-ia. ¹⁵ * Ari ita, vo osa ora visii iava rakari verapataveira oa-a viapau eva uvuipai ra visii virivarive. O vosa vo pitupitu eva kavuta, oa tapo ita viapau uvuipai oiso ra visii virivarive. Ari vao raga-ia vo rara Tugoropato Uraurato vigeipa airepa rugorugooro vaterave. ¹⁶ Vosa oisi raga eisi vo reo sirova utupaave oearoi, oire ra va iava voeare oiso purara, Osa vearopai eisi. Eake iava? Uvare ruipaparaveira rutu voea rutupa oiso ra vearo tou puraive, ora aue tapo ra sirao vovou purareve Pauto voea-ia ora oearovu tapo Pauto voeaaro.

¹⁷ * Oire ovoioipa reo-a vao-ia ragai vaaro oiso oa visiipa vateavoi vo vokio-ia. Ovokia vao isivaaro iava viapau rutu oiso irai uvui iraoparoi ra utupaua ragai vo reoarova ora kaureoro. Uvare ragai-a Jisas-pa kovopato. Ari ita, viupara varao oara ragai varaaro-ia toupaivoi ragai vo reoaro oirao piepasa.

¹⁸ Araoko irara oaa, oiso rutu ruipa iraoparai ra vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis visii rutu viraako iraoreve visii tauvapaoro.

Evavi raga, ra opesipe.
Ragai-a vao, Pol.

EFESAS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Pol tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vaoro isivaoro iava kavaua. Pol aue iava rigatoreva ra katai vovouvira rutu toupave Jisas vaisiario-ia voeao lotupa irara. Ari ita, oirao pie vovou irara oiso rutu toupaveira, Jisas iava varaua (Ef 1:23, 4:25, 5:23, 30), ro ira oiso toupave oia kukue (Ef 4:15-16). Ora vao sios voea ita lotupa irara oea oiso rutu toupaveira Krai oiraoro vatuaava (Ef 5:22-32) vo osa rera-ava vatuaato. Evo reoro rutu rigatoreva Pol lotupa irara goru piesa, voeao oea oisoa Efesas urui-ia toupave.

1. Ira pievira aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1:1-2.
2. Krai-a ro ira vo raiva vituaro rutu oia iava vuupaai oirara ra vorevira voreave Pautoa iare rera tapo ora agiagipaoro ita, 1:3-3:21.
3. Opitupiturovu iava torevoko pitupituro oara purapaveira voeao oea aviavia-ia toupaveira Pauto vaoro, 4:1-6:20.
4. Pol veoro voki purareva oearovuva oirara, 6:21-24.

¹ Ragai-a Pol ragoa vo pasio rigatoavoi visii rutupa Pauto voeoro visiigoa evoa Efesas-ia toupaveira. Visiigoa Krai Jisas vo reoro uvu rovtava. Uva vo vokio-ia tovira rutu toupavoi Krai Jisas-va ora tavosipaoro oisi raga vo reo sirova utupaoro. Ari ita, Pauto ragai roporeva ora rera vo ruipaoro-ia, oisore ra aposel kovoi-ia pitupaoro Jisas Krai kareke piepaa. ² Oire uva ragai vo ruipaoro oiso rutu toupavoi visiipa, Pauto ro vigei Aiteoro ora ro vigei reraoro Turaro Jisas Krai evaiterei aiteora vokiara rutu-ia tauvaa ora gavau-rea vatepasiveira visiipa.

*Pauto Vigei Vatepareveira Viraakoa
Vao-ia Ro-ia Jisas Krai*

³ Uva veoropai ra rera-ia Pauto vuurapa vaisi purapape ro Aitetoaoro Jisas Krai vigei Turarooro. Uvare vigei rutu viraakoreva orekerovu rutu veoropara vateoro varao rera vo Saraoro iava, auere oiso ra uraura tootooro oavi tauvapeve, uvare kataivira rutu vigei Jisas Krai tapo toupaveira. ⁴ Voari rutu tuariri vo osa Pauto rasito pura asavira toureva, uva vo vuuta-ava oia rutu-ia Pauto vigei ropo rovoreva rutu, oisore ra oiso toupape, Vigei rera

voeoro rutu. Oa-a vao vituaro rutu riaoro iava, rera ro-ia Krai. Uva oisi-ava eisi osa iava uvuipaviei ra torevoko vovou rutu purapape vao oa-ia viapau vuria vai vo rera osireiario-ia Pauto. ⁵ * Ari ita, Pauto vigei kavikoreva rutu, uvare vigeire rugorugooropa rutu voari rovoa-ia ro iava Jisas Krai, ira iavirava vigei ourevere taru vorevira ora rera iare oiso vigei vaisioro, Ragai ovii iraraoro. Eisi osa pievere, uvare rera rutu vo ruipaoro-a Pauto. ⁶ Rera-ia vuurapa vaisi pura iraopata ro-ia Pauto vaore rugorugooapaoro rutu, akukua vatevate vovou ora vao rera vo tauvaoro vereopa vovou-ia vigei-ia. Eake iava? Uvare rera Oviitoaoro-ava ira oisoa kavikopareve rutu. Ira iavirava akukuvira rutu evara oupaveira.

⁷ Ro-ia Jisas ira evao parikou-ia kopiroepa. Oa iava vao rera iava revasiva parueva vigei iava vuri vovouro veraoro rutu. Oiraopavira rutu Pauto vo siraooro riroa rutu vao oa iavirava vigei karurevora vuria vo tuukeoro iava. ⁸ Vo sirao-ia oa pute pievira rutu vigeipa vaterevora. Eake iava? Uvare orekerovu rutu-ia tarai rovoropa rutu. ⁹ * Iu. Uvare Pauto ora rera raga vo ruipaoro sirova utuoro vao vatau reo poeravira karekereva. Vo reo oa voari rutu tou rovova ro iava Krai Pauto vo rugoooro iava. ¹⁰ Oreoa-ia Pauto ovokivu reesireva vao oa-ia Krai iava orekerovu rutupa kukue purareveira varao oara rutu gururevereva vo vuuvia-ia ora vo rasitoa-ia ora rera iare. Uva eisi osa pieoro oiso ora rera vo ruipaoro sirova uturo.

¹¹ Pauto ora rera vo ruipaoro-ia vigei roporeva vo Krai vaisiario sovara-ia, oiso ra oiso toupape, Rera voeoro vigei. Uvare ora rera vo ruipaoro raga-ia oaravu rutu purapaveira. ¹² Oiraopavira rutu, vigei vao-ia vigoa Krai-ia oisoa rari rovpavio. Ra oearovu vigei varaoro oirao pie vovouro kekepaoro uvuupaai ra vuurapa vaisi purapaveira Pauto-ia.

¹³ * Oire uva oisi ragavira eisi osa toupavoi visii rutu-ia. Eake iava? Uvare voari rovoa-ia oiraopa reo uvu rovtavova vao Veoro Sipoipo osiposipoa iava uvuiparoi Pauto ra vigei ourevere vorevira ora rera iare. Oa iava Krai-ia raritaera. Uva Pauto ora rerapa visii reesirevora visii vateoro Tugoropato Uraurato ro ira iava rovoa-ia Reo Ovoio purareva. ¹⁴ * Ro-ia Tugoropato Uraurato rovpatoa rutu varaopa oara oupapereva vo utupaua. Oiraopavira rutu rera-ava eera ira iava uvuipaviei ra ora vigei-ia rera sovpaooro va iava oiso purapavio, O, oiraopa reo rutu vao Pauto vaoro oa tavitavipaveira varao rutu iava

* 1:5: Ro 8:28-34

* 1:9: Ro 16:25

* 1:13: Jo 16:7-11; Kl 1:5; Ef 4:30

* 1:14: 2 Ko 1:22

oara vaterevera Pauto vigei ouoro ora rera iare. Uva vearovira rutu Pauto, uvare rei vaisitoa rutu-a vii.

Pol Variriroepa Pautoa Iare Oiso Ra Efesas-pa Irarapa Taraia Vatereve

¹⁵⁻¹⁶ Vo voki-a vao oa-ia visii iava uvu rovooro variripaoro rovoraera Pautoa iare visii iavirava rera-ia vearo vaisi puraoro. Ari ita, evo voki-ia visii-ia tarai rovoraepa rorovira rutu, vo osa Jisas Kraiis oirao piepatavora ro vigei Turaroaro. Oa iava eva oisoa oearovupa siraopata voearo Pauto voeaaro. ¹⁷ Oisi-a eisi osa rugoopaoro Pauto akepaaveira ro Jisas Kraiis Turaro Aitearo ro ira kerariava toupaveira, ira arepaaveira visiipa, oiso ra visiipa Tugoropato Uraurato vatepareve. Auere ra va iava vearovira rutu Pautoa-ia taraipata. ¹⁸ * Ira arepaaveira oiso ra visii varaaro rugorugooara karureve aviavia ariarava rera vaaro. Eva-a oa iava uvuipatai ra vovio utupaua roroiovira rutu varao keketa oara karekerevera varao oarare tuepataveira. Aue vituaro iava uvare visii ourevora ora rera iare. Oiraopavira rutu oiso osa va vao Reo Ovoi oa puraveira Pauto, oiso ra rera voeaaro rutu viraako iraoreve rutu vo utupa voki-ia. Uva va-a eva riroa rutu viraakoa oa eveitavere rara. ¹⁹ Ari ita, vo vokiio tapo rera vo goruaro riro varivarivira rutu kovopaiveira vigei tauvapaoro vao vigoa rera oirao piepapeira. Eisi osa iava uvuipatai ra varao-ia riropara rera varaaro taraipata aviavi pievira rutu. ²⁰ Uva vo gorua-a eva oa vaova areiipaiveira ogorua iava Kraiis vorevira tore piereva kopiia iava rera pau piesa vo ora rera vaaro-ia oirapapa varata vo Pauto vo uruiaro-ia vo vuvuiua-ia. ²¹ * Oa iava vao tupaoro oearovu rutu-ia reipa irara putepareveira oiso-ia, gavmanpa reipa irara-a voeao, ari turaro irara-a voeao, ora voeao tapo pau tugara irara ora enselpa irara oea reipaai vo vokiio ora vo utupaua. Ari ita, oea rutu-ia evoea pute iraopareveira rera raga ro-ia Kraiis. ²² * Oiraopavira rutu Pauto orekerovu rutu tovoreva vo Kraiis tasiaro reroaro, oiso ra varapa kukue purapareve vigeipa lotupa irara vigoa rera iava varauava ovoovovira toupapeira. ²³ Uva voua-a varaua lotuua oua-ia ovoivira rutu toupaveira. Ira voraro rutu orekerovu rutu ovoi pie iraopareveira.

2

Pauto Vigei Oiso Rutu Piereva, Kopii Irara Vigei, Oisore Ra Avaavaovira Kraiis

Tapo Tootoopavio

¹ Ari ita, voari tuariri rutu uva oisoa oiso rutu toupata osa kopii irara. Eake iava? Uvare oisoa kaureopaoro rirovira rutu vuri vovouro purapata. ² Uva vo vuuta-a eva oa-ia tupaoro oisoa vo rasio vo pitupituroaro ragapa ruipapata. Oa iava Seten vo pitupituroaro raga oisoa purapata, ro ira tugara kare rutupa turaropaveira. Ira kovopaveira vo voeao sopaaro-ia oea Pautoa-va ora kaureopaaveira. ³ * Oiraopavira rutu ita oiso osa vigei tapo piepapeira vo ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. Ari ita, varao-ia vuri vovouro oara puraepa voari tuariri oara varaura vo ruiparoaro-ia karekepa ora vo tapo vigei vo rugorugooaro-ia. Uva oisi-a eisi osa piepa, oa iava tutuu pie ragava Pautoa-pa, oiso ra vigei varaaro vuriara voriaro vatereve vigeipa oiso osa oearovu oirara oisoa piepareve.

⁴ * Vo osa rirovira rutu siraopaoro vigeipa rera vaaro riroa sirao rutu vatereva vigeipa. ⁵ Oire uva-a va eva oa vituaro iava avaavaovira vigei rutu tootoo piereva Kraiis tapo, vigoa oisoa oiso rutu toupape, Kopii irara aue-ia vuri vovou. Oiraopavira rutu uvare Pautoare riroepa rutu vao vereopa vovou. Oa iava vorevira ora rera iare vigei oueva vigeipa siraoro. ⁶ * Uva vigei vorevira tore pieparevora, uvare vigei tavosireva Kraiis tapo. Uva oisi-a eisi osa ragavira ovoovovira tupaoro Kraiis Jisas tapo vuvuiua-ia turarovira toupapeira. ⁷ Oire vigei oiso piereva. Oa vituaro iava oearovu vo utupa vuutaro-ia uvuipaai ra vigeiva vurapaoro Pauto vo vatearo vao sirao vate eveipaive vo vigei-ia vo osa Kraiis Jisas-va ora tavosipavio. Vo sirao-ia oa oaravu rutu-ia pute iraopaiveira. ⁸ Oa-ia Pauto akukuvira rutu vigei vorevira ourevora ora rera iare vo vigei varaaro sirova oirao pie vovouro. Oire uva apeisi-a? E vigei raga vo kovoaro riaro iava oiso toupapeira? Viapau rutu. Ari vao raga-a akuku vate Pauto vaaro. ⁹ * Uva viapau rutu uvuipavioveira ora vigei ragavira vuurapa vaisi purapape. Eake iava? Uvare viapau oiso vigei vo kovoaro-a. ¹⁰ Iu, uvare Pautoa raga kataito vigei pura rovorevoiva, vigeipa Airepa Tootoo vatereva ro-ia Jisas Kraiis. Oiraopavira rutu uvare vao rutupa oisoa ruipaparo, vo osa vearovira rutu toupape oearovivu tauvapaoro, uvare tuariri vo vovou reesi rovoreva vigeipa oearovivupa siraopasa.

Kraiis Vo Sararei Takuvureva Oa Iava Kataia Purava

* 1:18: Ap 26:18; Ef 6:10 * 1:21: Fl 2:9-10 * 1:22: Ef 4:15 * 2:3: Ga 5:16-17; Ro 2:14 * 2:4: Ro 10:12; Sam 103:1-14 * 2:6: Ef 1:20 * 2:9: Ro 3:20, 28; 2 Ti 1:9

¹¹ Oire ra opeita vaore ovaupata osa Jiu-pa irara voeao rakari verapa irara oisoa visii vaisipaive oiso, Vuivui-pa irara visii oea-ia viapau reesia vai toupaveira. Iu. Uva ora visiire rugoopata, Vigei-a Jentaelpa irara vigoa ratau kavaipea. ¹² Ora oiso tapo rugoopata, Vo vuuta-a eva oa-ia Krai-pa oisoa toko pievira toupai, uvare igei rutu-a vao-ia tauai-pa irara raga aapaapau irara voeao-pa Pauto voeao Jiu. Ari ita, voeapa evoea Jiu Reo Ovoi purareva osa sopaipavira oisoa toupata vaopa Reo Ovoi. Oa iava viapau uvuipataera ra oaravu avu vai oupata Pauto ruvara-ia. Otoua-a eva visii vaoro oa-ia oisoa Pauto-pa rorukovira rutu oisoa toupata. Eva-a oa iava oisoa viapau oaravu avu vaire tuepata varao vova Pauto. ¹³ * Ari ita, voari tuariri tauavira rutu oisoa toupata, ovusa vo vokie-ia Krai Jis-as-va ora tavosipaoro uvui iraupatai ra Pautoa iare tutuu piepata. Oa vituaro iava uvuipatai ra oiso pieta, uvare vigeipa kopi-roepa Krai ora rera iava revasiva petooro. ¹⁴ * Rera raga-a ira Jiu-pa irararei ora ratau tou irara takuvureva. Oa iava ora agiagi-epa, uvare rera vo kopi-ro-ia vigei ariarava kovokovoa tokoreva. Oa-a vao oa-ia ora vigeiva keripa pitupitu opesi pie ovoireva. ¹⁵⁻¹⁶ Uva evao parikou-ia kopi-ro Jiu varaaro reo goruro opesi pierewa varao oara-ia oisoa oiso visii vaisipaive, Aapaapau irara. Uva oiso osa pieoro voearei iava airepa sara roro pierewa ora rera-ia voea tavosioro. Eisi osa iava gavaure vovou-ia kataivira toupaveira, uvare Pautoa tapo ora agiagi-pavioveira. Iu, uva oiso osa kataivira toueva, vigei vaoro keripa vovou opesiepa vao-ia evao parikou. ¹⁷ Oiraopavira Krai pouro viro-pa Vearo Sipo-sipo iava siposipoaoro aue iava gavaure aviavi pievira. Uva va-a vao osa va pureava visii-ia ratau tou irara visiigoa oisoa Pauto-pa tauavira rutu toupata. Ora igei tapoa vao-ia Jiu-pa irara igoa oisoa rera-ia tarai-paoro rera ruvara-ia toupai. ¹⁸ * Iu, Jis-as Krai vo kovoaro-a vao vituaro rutu oiso-ia, oa-ia uvuipaviei vigei Jiu-pa irara ora visii ratau tou irara ra aite Pauto osirei-aro iare koatavio, vo ovusa Tugoropato Uraurato vigei rutu tavapareve.

¹⁹ Visii vao-ia ratau tou irara, viapau oiso vorerivira ratau tou irara-a visii. Ora viapau oiso aapaapau irara-a visii. Viapau rutu. Eake iava? Uvare visii-a ora igei Pauto voeao katai irara rutu. Aue iava uvare vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁰ * Oire voeao-ia profet irara ora voeao aposel irara oearea rutu-a tuutara. Oa iava voea

riara-ia torepaveira oiso toupao. Ari ita, Krai Jis-as-a eera rovpatoa rutu Tuutato. Oiso osa vo tuutao oa tovo rovpaveira aveke tuuta vo osa kepa-ia pau vovouave. ²¹ Oire eera kukuuvu tuuta Jis-as ira-ia vigei rutu uvuipavioveira ra rera raga-ia ora takuvupavio, va riropape kovapaoro vo osa vearo pitupituro purapape. Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape osa rera vo kepaoro Tugoropa Kepa vao oa-ia viapau vuria vai. ²² Uva visii tapo visiigoa uvuipatai ra rera raga-ia tavosivira toupata oearovivu tapo voeoro oira pie vovou irara. Eva-a oa vituaro rutu iava Pauto vo kepa paureve rera vo kepaoro. Visii rutu-ia vo kepa oa sovara-ia toupaveira urauravira Tugoropato.

3

Pol Vo Kovoaro Voeao-pa Sipo-sipopasa Ratau Tou Irara

¹ * Ragai-a Pol Jis-as Krai kovopatoaoro raga vo tupaavo-i tuukepa kepa-ia, uvare visii iava tapo siposipopaaveira oiso, Vigei rutu-a katai irara rutu. ² Vao vai-ia pasi tarai-pataveira oiso osa Pauto ragai tauvaoro ragai vatereva vo kovo-ia, oisore ra visii tauvaa. Iu, vao-ia tarai-patai ora oavu-ia tapo vao. ³ Vo osa Pauto ora rera vo vovouaro karekereva ragaipa, oiso ra va-ia taraira. [Ari ita, gare visii va iava siposipoa-ora visiipa oavu-ia rigatoa ragai vaoro]. ⁴ Evo rigato oa vieipaoro uvuipatai ra va iava ragai-ia tarai-paoro oiso purapata, "Akoa, Pol roroiovira rutu tarai-pa-ora varao-ia oara Krai iava vatauvira toupaveira." ⁵ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Pauto vo vovouaro vatauvira rutu tou rovpaveira. Oa iava rera voeao viapau oisoa va-ia tarai-paave. Uva vo vokie Pauto ora rera vo reoroaro aue-ia Tugoropato Uraurato karekerevoro ora rera voeareiro-pa voeao aposel irara ora voeao profet irara, oearea roroio sopavira rutu oisoa toupaveira. ⁶ * Vo reo-a oreoa oisoa vataupape oa oiso oisoa purapape, "Voeao ratau tou irara oea orekeruvu rutu ouiverea Pauto ruvara-ia oiso osa voeao Jiu-pa irara. Vao oa vituaro-a vao-ia Vearo Sipo-sipo, oa iava vigei rutu oiso toupai, Katai irara. Uvare oiraopa rutu-a vao Reo Ovoi oa pureava Pauto Krai Jis-as iava vigei rutupa.

⁷ Ari ita, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra oearovu rutupa siposipopaa Vearo Sipo-sipo iava. Oa iava ragai tauvareveira rera raga vo goruaro-ia, oisore ra torevokovira rutu rera vo kovoaro purapape. ⁸ * Oiraopavira rutu uvare oirara

* 2:13: Hi 10:19-25   * 2:14: Kl 3:15; 1 Ko 12:13   * 2:18: Ef 3:12; 1 Ko 12:13   * 2:20: 1 Ko 3:9-11; 1 Pi 2:6-8
* 3:1: Kl 1:24-29   * 3:6: Ro 9:24-33   * 3:8: 1 Ti 1:12-15

rutu voeao Pauto voeaaro oea ragai-ia putepaveira. Eake iava? Uvare akaipatoavi rutu-a ragai. Ari ragai raga roporevora Pauto, oiso ra Vearo Sipoosipo kaea voeao ratau tou irara. Osiposipoa varao iava Kraiss varaaro vearopara oara viapau uvuipatai oiso ra vara vieipata, uvare viapau oiso vara iava rekasia vai. ⁹ Ora vao tapo osa oisore ragai reesireva, ra voeao Pauto vo vovouaro aviavi piepaa va kosi piepaoro roroiiovira rutu. Auere ra va iava oirara rutu vearovira taraipaave oisi vo vovou kovoaro iava, ora rera-ia tapo Pauto. Vao iava osa orekerovu rutu pura rovoreva voari rovoa-ia, uva vao tapo vatau vovou pura rovoreva. ¹⁰ * Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva voari turariri. Oa iava voeao reipa irara ensel ora oearovu oea vuvuiua-ia toupaveira tokipaoro rera vo taraiaro eveipaveira, vo osa rera varaaro otarairovu rutu kareke piepaveira voeao lotupa irara ora takuvupaoro kataivira. ¹¹ Oa-a vao-ia oa purareva ro-ia Jisas Kraiss vigei reraaro Turaro vo rasio iare rera sipooro. Uva va purareva Pauto ora rera raga vo vovouaro sirova utuoro, ovovouva oisoa toupaveira vo osa vo rasio pura asavira touva. ¹² * Ari ita, uva uvuipaviei ra ora vigei-ia Jisas tavosipaoro rera oirao piepape. Eva-a oa iava uvuipaviei rutu ra tuuvu vovouvira rutu Pauto iare tutuu piepape rera osireiario iare. ¹³ Va-a eva vituaro iava ragai oiso visii tavipaavo, Viapau uvuipatai ra ragai vaaro tavaka kekepaoro visii varaaro oirao pie vovouaro raverave piepata. Ari ita, vuria oupaavo visii tauvapaoro. Eva-a oa vituaro iava uvuipatai ra varaata vovovira rutu toupata.

Vo Toupai Kraiss Vo Siraaoaro Iava

¹⁴ Oire uva Pauto vo ruipaoro taraipaoro variria purapaavo taku viropaoro Aite oaa iare. ¹⁵ Ira ruvara-ia oiraopa vaisi rutu oupaveira vigei ora voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. ¹⁶ * Ira-a ro-ia Pauto ira arepaavo, oisore ra visiipa tupetupereovira rutu Tugoropato Uraurato vateve va iava keraria oa viapau opesia vai, oisore ra rera iavirava visii varaaro oirao pie vovouaro goru pie iraoreve. ¹⁷ Ora vaore tapo variriparai oiso ra Kraiss visii sopaaro-ia tootooparo, vo rara rera oirao piepata rutu. Uva toupaooro eva rera vo siraaooro uvuipai ra karekepe. Oa vituaro iava eva uvuipatai ra goruvira toreta oiso osa evaoara, oara rasitoo-ia ikoara roko piepaoro goruvira rutu riropavira torepaveira. ¹⁸ * Ora oiso variripara ra visii rutu-a vao ora voeao Pauto voeaaro visiigoa

rutu uvuipatai ra Kraiss vo vovouaro siraovovou roroiiovira eveipata rutu. Ovovoua oiso rutu toupaveira oiso, vo parakaaro-a vao, ari va kaekaearo-a vao, ari va toreaoro-a vao, ora va rokoaro-a vao. ¹⁹ * Uva eisi osa ragavira uvuipaooro uvuipatai ra vo siraovuvuiaro-ia taraita. Ari oiraopavira rutu uvare viapau oiso irai uvuiparoi ra rera vo siraaooro rekasiaro rutu-ia taraiaro. Uva eisi toupaooro Pauto visii sopaaro-ia uvuipara visii vuku piepareve rutu ora rera raga-ia.

²⁰ Oire uva Pauto ora rera vo goruaro vituaro karekepareveira vigei sopaaro-ia. Eva oa vigei vo areroaro-ia ora vigei vo rugorugoooro-ia pute pievira okovorovu rutu purapaveira. ²¹ Uva va-a vao oa iava vuurapa vaisi purapaveira Pautoopa. Uvare evara oirao piepareveira rera vo goruaro ora rera vo siraaooro vo lotua sovara-ia ora vo Kraiss Jisas tapo-ia. Ari ita, vokiara rutu-ia rera vaisiario kae piepareira rutu opesi asavira. Eisi ovoiei.

4

Vigei-a Vao Kristen Irara Kraiss Iava Varaua

¹ * Ragai vo-ia tuukepa kepa-ia toupavao, uvare Turaro kovopatoaro-a ragai. Ragoa oiso goruvira visii tavipaavo, Pauto visii keereavoiva, visii-ia uvuia purarevora, oisore ra vearovira tootooparo vo uvui-ia rekaspata. ² Uva oisi-a eisi osa toupaooro uvuipatai ra gavaevira rutu toupata vo ora visii raga iava vaisiara vara piepaoro. Ra opeita kasipu vovouaro purapata. Ari uvui irapatai ra visii iava siraovovou rutu kosi piepata oearovivu tauvapaoro. ³ Vo vovou rutu pura irapata oa purapaveira Tugoropato Uraurato visii-ia, oiso ra kataivira rutu tou irapata. Oire ra oisi vo vovou sovoparo ora visii-ia gavaevira rutu tou irapata. ⁴ Kataivira rutu tou irapata oiso osa kataiua varaua. Ora vao tapo uvare kataito-a Uraurato vigei reraaro. Ora oiso osa vaeavira rutu visii tuture keeraoepa Pauto, oisore ra oisi raga ita vaeavira raga orekerovu ruture tuepata varao oupasa rera vaaro iava keraria. ⁵ * Uvare kataitoa raga vigei reraaro Turaro. Ra rera-ia kataia raga oirao pie vovou purapape. Ora vao tapo kataia rutu baptaisa oa-ia uvuipaviei ra ora reesipavio va oupaoro. ⁶ Ari ita, uvare kataitoa rutu-a Pauto ira oiso toupaveira, Oirara rutu Aitearo. Rera raga reiparaveira vigei rutupa. Ira rera vo goruaro vigeipa katakataivira vatepareveira, oisore ra rera vo kovoaro

* 3:10: 1 Pi 1:12; 1 Ko 2:7   * 3:12: Hi 4:16   * 3:16: Fl 4:19   * 3:18: Ef 1:18; Jop 11:8-9   * 3:19: Kl 2:10; Ef 1:23   * 4:1: 1 Te 2:12   * 4:5: 1 Ko 12:12-13, 15:1-8

purapape. Ora oiso tapo osa katakataivira vigei iava sopaura-ia toupaveira.

⁷ Vigei rutu vao-ia vigoa voari tuariri pisavira rutu vatevatea ouepa Kraiis ruvara-ia, vo osa vigei rutupa katakataivira vara vatereva ora rera vo ruipaaro sirova. ⁸ * Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Vo osa tuukepa irara tapo iparoepa viara-ia ruture, oa iava vatevateara voeapa vatereva oirara.'

⁹ Oire uva aa vao-a vao vo reo vituaro vao-ia vo osa iparoepa voea tapo? Vao-ia oa vituaro vo osa rasito sovara-ia roko rovoreva. ¹⁰ Uva voava toreoro vuvuiua-ia puteoro iparoepa rutu. Oire uva vo rekasioro ora rera vo tavukiroaro rutu uvui piereva vara agasi pieoro rutu ora rera-ia. ¹¹ * Ari ita, uvare rera raga ira vara rutu vatevateara vatereva oirara rutupa oiso-ia, oearovu-a voeao oea roporeva aposel kovo purapasa. Ari voeao profet irara oea roporeva, oisore ra rera vo reoaro vatevateive oirara rutupa. Ari voeao oea roporeva Vearo Sipoisipi iava siposiposa va uvarovu ruture sikasikaoro, oea vaisipaiveira oiso, evanselis. Ari voea oea roporeva, oisore ra rera vo reoaro iava oirara rutu tarai piepaive voea tauvapaoro, oea vaisipaiveira oiso, pasta irara voea raga ita tisa irara. ¹² Oire uva eakere vo vatevatearo vatepareveira voeaopa oirara? Oa vituaro-a vao-ia oiso toupaveira, ra va iava oisi rutu uvuipaoro goruvira rera vo kovoaro purapaive lotupa irara. Ra va iava vigei goruvira rutu torepe, uvare vigei-a vao Kraiis iava varaua lotuua. ¹³ Eisi osa iava uvuipavie vigei rutu, ra katai rugoo raga-ia vao oirao piepa pitupitu ora takuvupavio Pauto Oviitoaarore rugoopaoro Kraiis. Eisi osa iava uvuipavie ra oiso rutu pura uvirovio kakae vure rirooro vo rekasisa Kraiis vo uvuiaro-ia. Ra va iava rera iava iavirava uvuivira rutu toupape Kraiis. ¹⁴ Oire ra voava veu kakaero vo rugoaro kavupe rirooro. Eake iava? Uvare vo kakaero evara vo rugoaro viripaiveira ora tavariopaoro oiso rutu osa kiuvu ira voraro rutu avaparoveira, ora oiso osa toru kouro. Ari ita, uvare vuri irara voeao piro piepaiveira kuuvu reoro vatepaoro voeapa oea vevvira rugorugooapaiveira, oisore ra voea vo vovouroaro sirova utupaave. ¹⁵⁻¹⁶ Ari vigei oearovupa siraopaoro oiraopa reoro rutu-ia uvui irapavie ra voea vatepape. Eisi osa iava uvuipavie ra rirovio vo rekasisa Kraiis vo uvuiaro rutu-ia okovorovu rutu purapaoro. Uva vigei-a Kraiis iava varaua. Oa iava rera-a vigei kukuearo. Ra va iava vigei vao pisa

irara ora takuvupavio rutu. Ra va iava rera vo goruaro oupape vao vova Kraiis vo tootoaro goruaro-ia. Oire ra va oupaoro rera tapo tavosivira rutu riropavio, vo rara torevokovira rutu rera vaaro purapape. Uva oisi-a eisi osa iava voua varaua uvuipai ra riropape vao-ia lotuua. Eake iava? Uvare lotuua varaua vituaro rutu vao-ia siraopa vovou.

Airepa Tootoo Toupaveira Kraiis Raga-ia

¹⁷ Oire uva Turaro Kraiis vaisiario-ia goruvira rutu oiso visii tavipaavoi, Opeita ora tou pie ragapata oiso rutu rorovira osa voeao ratau tou irara oea-ia viapau rari vovoua vai toupave. Uva voea vo rugorugooaro agasipapeira rutu aue-ia kokoropa vovouro raga. ¹⁸ Uvare voea vo rugorugooaro-a oara rupavira rutu toupaveira. Viapau oiso voea iava rugorugooara karupa piroveira, oisore ra Pauto vo tootoaro oupave. Uvare oiraopavira rutu riitako vovou irara rutu-a voea voea-ia vaaru vovou irara. ¹⁹ * Ari ita, viapau rutu oiso ora voea vaaro ariia sovopaiveira, vo osa ora voea vo vovouroaro vuriara purapaive. Aue iava uvare ora voea iava vaseiva, oiso ra ora voea vo pitupituro raga sirova utupaave orekerovu rutu vuriara purapaoro arii asavira, varao oara-ia ora voea iava varaua agasi piepaiveira touvira rutu.

²⁰ Opeita evo pitupituro vuriara purapata, uvare viapau oiso vo tarai-a eva oa outavora vo Kraiis ruvara-ia oiso ra vara purapata. ²¹ Uvare vo osa Kraiis-ia taraia ou rovtavora, uva viapau oiso vuri pitupituro purapasa vo tarai eva outavora. ²² Oire tuariripa vovouro kavu iraota, rara varao vuri vovouro ora visii iava verata oara iava visii iava varaua oavisii agasipapeira. Varao oara visii keakeapaiveira, oisore ra vuri pitupituro purapata ora visii vo vovouroaro raga sirova utupaoro. ²³ Vosa eisi pieoro visii vo rugorugooaro tavariota, ra va iava visii iava sopaura airepavira rutu karekepe ora tavarioro. ²⁴ * Vao-ia Airepa Tootoo sisigaruea rutu, oa-ia viapau vuria vaiei. Oa ora visii-ia tovo iraota oiso rutu osa airepa varoa sisigaruea. Pauto ootootoa purareva oiso osa rera vo tootoaro.

²⁵ * Opeita touvira raga kuuvu reoro purapata. Ari oiraopavira rutu araoko irara oavisii ora reoreopata. Uvare vigei rutu takuvuvira toupapeira oiso rutu, Vigei-a kataiua varaua Kraiis iava. ²⁶ Oire vosa kasipupata, ra viapau vava vuria purapata. Ikauvira raga oiso vo vovou opesi

* 4:8: Sam 68:17-19 * 4:11: 1 Ko 12:8-28; Ro 12:3-8
8:16-17 * 4:27: Je 4:7

* 4:19: Ro 1:24-32 * 4:24: 2 Ko 5:17 * 4:25: Sek

pie ovoita. Teapi vo kasipure vokipe, vo osa touvira kasipupata. ²⁷ * Oa vituaro oiso toupai vao-ia, Vosa oisi touvira kasipupata, ra va-ia ora visii iava sopaura iava vasepata, ra Seten visii sopaaro-ia koataparō vuri pitupituro karekēpasa. ²⁸ Oire vosa irai oiratoa vai orekerovu avu vai kavirupareve, ira-a eera uvui iraoparoi ra vo pitupitu eva kavu iraoreve. Oa iava uvuiparoi ra torevokovira ora rera vaoro-ia kovoa pitureve. Oa iava uvuiparoi ra rera vaoro voria oureve. Ra va iava oearovivu tauvapareve voearo apota irararovi. ²⁹ * Opeita vuri reoro kosi piepata ora visii gisipoaro iava. Ari uvuipatai ra vo reoro raga vearo reoro purapata. Oara iava oearovivu uvuipaai ra tauva oupaive visii ruvara-ia voeao raverave vovou irara. ³⁰ Ora opeita Pauto reraaro Tugoropato Uraurato vavata piepata orekerovu-ia vurirara oavisii. Eake iava? Uvare vo reesia-ia eva oa oirao piepareveira, oa iava Pauto visii eveirevereā voari Ovoioapa Voki rutuia. Vo vokie oa-ia ora rera iare Pauto visii ourevereā. ³¹ Evara rutu vuriana oara ora visii iava vera iratoa oiso-ia, kasipua vao-ia, ari aveavea vao-ia, ari oearovu togapa vao-ia kasipu reoro-ia. Ora aue tapo ora vovouaro raga iare kasipuparo, ari ikaupa vavae viki. ³² Evara ovovouroa tavariopaoro vearopara rutu pura iraopata oiso-ia, oearovivu tauvapatā voearopa sir-aoapaoro, ora voearo iava vuriana verapata oiso osa Pauto visii iava vuriana oavisii verarevora Krais-ia, uvare Krais voeaaro-a visii oirara.

5

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Voka Iraopape Aviavia-ia

¹ * Visii rutu-a Pauto ovii iraraviaro. Eva-a oa iava uvuipatai ra rera vo pitupituro vioepaoro oisi pieta, oiso rutu osa ovii kakaero aite irara vo pitupituroaro vioepaoro vara sirova utupaaveira. ² Ovoivira rutu sirao vukurova toupata vo oearovivupa siraoapaoro. Vo osa oisi eisi piepaoro Krais vaaro sirova ovoovovira oiso utupata. Uvare vigeipa siraooro ora rera iava vasereva. Oa-ia ora rera-ia tauoa purareva. Oa iava Pauto vo tauo vearovira utuuvaaro geesireva va-ia rorupaoro rutu.

³ Ra opeita ora visiiva otopa pitupituro purapata, ora varao vuri rugooro, ora opeita oearovu varaaro riiripata vara oupasa ora visiipa. Viapau rutu uvuipatai ra oisi eisi piepata. Ora aue tapo opeita oaravu-ia vuri reoro ora reopata vara purapasa. ⁴ Ora tapo oiso-ia, opeita ora visiire

vuri reoro purapata varao uvuipata reoro, oreoroa-ia oearovu kovata piepataveira. Viapau. Ari uvuipatai ra Pauto vaarore rugoopaoro rutu rera-ia vuurapa vaisi pura iraopata. ⁵ Oire vearovira varao-ia tarai iraopata oiso-ia, Ro ira otoparo, ora ro ira vuri rugooro purapareve, ora ro ira oearovu varaaro riiriipareve, eera-a ira viapau uvuiparoi ra Krais vaio ora Pauto vo Saraaro iare koataro rera vo voriaro ousa. [Oa vao riiriipa pitupitu porearo oa-ia Pauto tovopareveira utupaua, rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepareve. Oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto tovopaoro rutu utupaua.]

⁶ * Ora opeita iravupa ora visii iava vasepata, oiso ra visii keareve visii tavipaoro, “Viapau oavu avu vai. Ari uvuipatai vo pitupituro purapasa.” Oire teapi rera vo rearo uvuta, uvare oiraopavira rutu evo pitupituro sirova Pauto vo kasipuro karekēperea voeare oea rerava ora kaureopaaveira rutu. ⁷ * Eva oa vituaro iava visii tavipaa, Opeita voea tapo evoea ora tavosipata. ⁸ Eake iava? Uvare tuaririvi rupa vovou-ia toupatavora. Uva vo vokie-ia visii rutu-a vao Turaro vaoro-ia aviavia toupatavoi. Eva-a oa vituaro iava uvui iraopatai ra oiso rutu tou iraopata osa voeao oirara oea aviavia sovara-ia toupaveira. ⁹ Vo aviavio oa vearo vovou ora torevoko vovouro rutu kareke piepaiveira. Uva vo vovouro-a evara oara-ia uvuipatai ra vara pura iratoa. ¹⁰ Vo rara orekerovu rutu akeake iraopaoro vara purapata, ra va iava oaravu ora visii-ia sovopata vara eveipaoro oiso, O, ari Turaro roruparevōi rutu va-ia oa puraei. ¹¹ Opeita varao orekerovu purapata oara purapaiveira oearovu oara kuearo vurivira karekēpapeira. Evara-a oara purapaiveira vo rupa vovou-ia. Ari visii uvuipatai ra evara vuriana oaive viaevira kareke pie iraopata vore aviavia-ia. ¹² Vo vovouro vuriana oara ariia kareke piepaiveira, vo rara vara-ia ora reopata varao oara vatauvira purapaiveira. ¹³ Vosa vara evara vatau vovouro kosi pie rovopape vore aviavia-ia, ra va iava utupavira oiraopavira rutu vara vituaro karekēpape. Aue iava uvare varao oara vatauvira toupaveira oara viaevira karekēpere vo osa aviavia vara-ia rorove. ¹⁴ * Eva-a oa vituaro iava oiso purapai,

‘Eraou vii viigoa uusipau. Ora vorevira toreu vii kopiito. Osa iava Krais vo aviaviaro uvuipai ra vii-ia rorove.’

¹⁵ Ora vatatopo iraopata. Goruvira rutu

* 4:29: Mt 12:34-35 * 5:1: Lu 6:36 * 5:6: Jer 29:8; Ro 1:18 * 5:7: 1 Ti 5:22 * 5:14: Ais 60:1; Jo 5:25

* 5:16: Kl 4:2-6

voka iraoata. Teapi koveta. Ra visii vo vokaroaro oiso rutu pie iraoata osa voeao varaaro riro tarai irara. Ra opeita oiso piepata osa voeao vaaru vovou irara. ¹⁶ * Teapi visii vo vuutararo ropi ragapata. Ari vokiara rutu-ia vearo kovoro raga purapata, uvare vuriara toupavoi vo voki-ro-ia. ¹⁷ Ra opeita oiso raga toupata osa voeoro vaaru vovou irara. Viapau. Ari vo osa Pauto vo vovouroaro ruipapaoro oisi vo vovou sirova ututa.

¹⁸ * Ora opeita goruara-ia uukoara ukaioyata ora kokoro piepaoro. Viapau. Vosa eisi raga piepaoro uvuipatai ra visii raga ora opesi pieta vai pasi. Ari uvuipatai ra Tugoropato Uraurato iare ora visii iava vaseta. Ra va iava rera iava ovoivira rutu touta. ¹⁹ Vo rara ro iavirava Turaro ora visii raga ora reoreopata, vo ora visii raga ora varaata piepaoro vo reo sirovava oa toupai vo Sam ora vo eravai-ia uva toupai Tugoropa reoro. Oire vo osa oiso eisi piepaoro ora visii sopaoro-ia Turaro vaisiario kae pie iraoata. ²⁰ Ra vokiara rutu-ia vearo vaisi pura iraoata orekerovu rutu iavirava rera-ia ro Pauto vigei Aitearo, ro vaisiario-ia Turaro vigei reraaro Jisas Kraiss.

Ora Oupa Pitupitu Iava Vao Oirara Ora Riakora

²¹ Oire visii vao oiso ora piepata, ra oearovivu roeroaro toupata. Oisi-a iava eisi uvuipatai ra Kraiss vaisiaropa avivikevira toupata.

²² Riakora visiigoa vatua irara oavisii roeroarovi toupata voeao vo roeroaro uvupaoro. Osa ragavira eisi piepaoro uvuipatai ra Turaro Jisas roeroarovi ora tovopata. ²³ * Oiso ragavira osa ro ira vatua vaaro tokipareve, eisi osa ragavira Kraiss oirara rutu tokipareveira, voeao lotupa irara oea oiso toupaveira, Rera iava vavaeara, ora rera iava kokotoara, ora vavaeara, uvare voeao rutupa oiso toupaveira, Voea Kae Piepatoaaro. ²⁴ * Eva vituaro iava va vao lotua Kraiss vo reoro sirova utupapeira. Oire uva visii riakora uvuipatai ra vatua irara oavisii vo roeroaro sirova vearovira rutu utupata ita.

²⁵ * Ra visii vatua irara riakora oavisii vearovira rutu sirao iraoata oiso osa Kraiss lotupa irarapa sirao iraoaroveira. Uvare voeapa siraooro ora rera iava vasereva, oisore na kopi-ro voeapa. ²⁶ Osa eisi piereva Kraiss Pautoa iare oirara rookaoro. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa ovoovo purareva lotupa irara sisuoro aue-ia baptais ora vao Pauto vo reoro Tugoropa Reo. ²⁷ Uva

va vituaro-a vao oiso osa uvuiparoi Jisas ra ora rerapa lotupa irara vatepareve, vo rara vuurapavira rutu toupave. Viapau vuuvuira vai voe-ia, ora viapau regorea vai voe-ia. Ari uvuipai ra rorovira raga toupave, uvare vara asavira oiso voeao sisigarue piepareve voeao sisupaoro. ²⁸ Eisi osa ragavira visii vatua irara riakora oavisii siraoaro vearovira rutu vairoto tokipata. Oisi rutu osa ora visii iava varaurapa siraoaro vearovira tokipataveira. Uvare oiso toupai, Ro ira vatua vaaro siraoaroveira, ira ita-a eera ora rera vaaro siraoaroveira. ²⁹ Viapau oiso irai-ia ora irai iava varaua vaire kasiparoveira. Viapau. Ari voua aio piepareveira vearovira voua tokipaoro. Eisi rutu osa Kraiss ora rera iava varaua tokipareveira vouao-ia vao-ia lotua. ³⁰ Ari ita, vigei-a vao lotupa irara vigoa oiso rutu toupaveira, Rera iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu vavae-ia vouao varaua rera vouaoro. ³¹ * Uva oiso purapapeira Tugoropa Vuku, 'Ro oirato ira aiteoarei kavuoro avaro, ra voava iriavu riakora oureve, oire ra oisi iava eisi vo rara ora oisi oiso rutu karekesi, Kataiua varaua.'

³² Uva vo reoa-a vao-ia reia rutu, oa vituaro viaevira kareke piereva Kraiss. Uva ragaipa oiso va porearo vituaro toupavoi, Lotupa irara rutu toupai Kraiss-ia kataiua raga purapaoro varaua rera-ia. ³³ Ari vao porearo vituaro visii rutupa oiso toupavoi-ia, ra ora visii vo riakoroaro siraoata, oiso rutu osa visii vatua irara ora visii siraoataveira. Eva-a oa iava vairo vatua riakoro oavisii uvuipai ra visiapa avivikevira toupave.

6

Vo Reo Aite Irara Vo Reoaro Ora Ovii Irara

^p ¹ * Oire kakae vure visii vao uvui iraoatai ra aite irara oavisii vo roeroaro uvupata, uvare Turaro visii tovoreva voeao roeroarovi. Osa eisi veorapeira. ² Oire avivike iraoata aitearapa ora aakoara. Eva-a rovopa rutu Reo Taisi iava, oa toupaveira aue tapo Reo Ovoo. ³ Vao Reo Ovoo oa oiso purapapeira, "Vosa eisi ragavira piepata ora visii aite iraraaro, oire ra va iava vearovira rutu visii iava tootoara riro kaekavira toupave vo rasio-ia." ⁴ * Oire vei aiteoarei ora aakova viapau uvuipasie ra ovii irara oasi kasipu piepasi, ra va iava oisi piepave. Viapau. Ari oiso-a vo osa voeao tokipaoro voeapa veoro raiva purapasi va-ia vearovira rutu

* 5:18: Pro 23:29-35 * 5:23: 1 Ko 11:3; Kl 1:18 * 5:24: Kl 3:18 * 5:25: Kl 3:19 * 5:31: Jen 2:23-24; Mt 19:5; 1 Ko 6:16 * 6:1: Eks 20:12 * 6:4: Pro 22:6; Jen 18:19

voea siposipopaoro Turaro vo siposipoaro sirova utupaoro.

Kovopa Irara Iava Vo Reo Ora Voea Tokipa Irara

p⁵ * Visii vao-ia akuku kovo irara visiigoa vori asavira kovo ragapataveira, visiigoa ora visii vo kovoaro purapata voeapa avivikepaoro oea visii tokipaiveira. Oire vosa oisi eisi kovopata, ra viapau oiso oru-goorovu purapata voeare. Ari uvuipatai ra voeapa kovo ragapata oiso rutu osa Kraispapa kovo ragapataveira. ⁶ Oire ra opeita kasiraovira rutu kovopata vo vuutao raga-ia oa-ia visiiva vurapaive voeao oea visii tokipaiveira vaore rugoopaoro, ra visiire oiso purapaave, "Akoea, vearo kovoto ro-ia." Viapau. Ari visii uvuipatai ra vo vuutara rutu iava vo vokiro-ia visii vo varivariroaro tovopata vo vara-ia kovopaoro Pauto vo ruipaoro sirova. Uva eisi osa ragavira uvuipatai ra eisi varivaripata vo Kraispapa kovopaoro. ⁷ * Oire ra oisi ora visii vo kovoaro purapata rerare rugorugoo- paoro Turaro Kraispapa. Oa iava uvuipatai ra rorupata. Eisi osa viapau uvuipatai oiso ra oirara ragare rugorugoo- paoro voeao oea visii tokipaiveira. ⁸ Eva-a oa vituaro porearo rutu oiso toupai, Vo osa evara uvuiaro voriaro rutu vearopara vatererevea visiipa Turaro Kraispapa varao oara purapata. Eagara, vosa aa ro avuo ro ira akukuvira kovopareve, ira-ia viapau vaisia vai toupave, ora ro ira-ia vaisia toupave tapo, oea rutu vaeavira uvuiaro oisi piererevea.

p⁹ * Ora visii vao-ia tokipa irara visiigoa vearo vovou iraopata voeao visii voeao kovopa irara. Opeita voeare reoreopaoro voea uriri piepata. Ari vaore rugoo iraopata, uvare visii tokipato toupaveira vo vuvuuia, ira roeoro toupataveira visii rutu tokipa irara ora voeao kovopa irara areiivira raga.

Oirao Pie Vovou Irara Vaaro Utupa

p¹⁰ Oire ovoioapa reo-a vao-ia oa oiso visiipa vatepaavo, oiso ra goruvira rutu torepata Turaro Kraispapa vo guruaro-ia. Uva oiso ruipaparai ra rera ruvara-ia vo goru outa rera tapo ora tavosioro rutu. ¹¹ Ra varao-ia ora kuvupata oara visiipa vatepareveira Pauto, oiso ra vara-ia Seten asavira vara-ia ora utopata vao asavira kuuvupa pitupituro rera varaaro. ¹² * Uvare viapau oiso oirara raga tapo ora uvapavioveira voeao oea-ia varaua toupaveira. Viapau. Ari voeao tapo-a uraura irara tugara oea tapo ora upopavioveira, voeoro reipa irara ora turaro irara oea urauravira toupaveira.

Voeao oea vuri vovouro purapaiveira rupa vovou-ia toupaooro. Voeao oea vo viara-ia ora vo rasitoo-ia tokipaaveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa toupaveira, uva uvuipatai ra Pauto varaoro ora utopara outa vara-ia ora utosa. Oire vosa vo vokio oa-ia vo vuri eva karekepere, oa vokia-ia goruvira rutu virivaripaoro torepatavere. Viapau oiso ra ora visii iava sopaura iava vasepata. Uva oisi-a raga eisi osa piepaoro uvuipatai ra goruvira torepata vo tugurasa uva taru vo tatu eva opesipe.

p¹⁴ * Oire toreta ora virivaripaoro oiso-ia, Tuu iroro-ia takita vo ora visii kovuaro-ia, eva-a oiraopa reo rutu oa oiso rutu toupai, takipa iro. Ora vo pekerio oa-ia pitupata ora visii iava varataara oavisiu utopasa. Opekeria oa oiso toupavoi oea vao torevoko vovou oa-ia viapau vuria vaiei. ¹⁵ Oire ra ora visii-ia tasipara oavisiu tapo tovota varao oara oiso toupai, eva-a ikaupa voka oa-ia vokapaoro uvuipatai ra Veoro Siposipo kosi piepata uvorovu rutu, vao oa gavaure vovou iava tavipai. ¹⁶ Vokiara rutu-ia vo pekerio kaepata viu-rua iare oa oiso toupai, oirao piepa vovou rutu. Oa-ia uvuipatai ra o asavira rau-ruva iria viriaro-ia tuituia toupaveira ora utopata, vo kaeo oa-ia ritaparoveira Seten. ¹⁷ * Ora vao tapo kukuvaipa oa ora visii kukuearo-ia tovota va-ia kukuvaiooro, oa oiso toupavoi oea Pauto vigei oureva ora rera iare vigei orirusa rutu. Ora vao-ia Pauto vo reoro oriruvira pitupata, vo reo oa vatepareveira visiipa Tugoropato Uraurato. Oreoa oiso toupai osa toorio. ¹⁸ * Oire uva oisi rutu piepaoro uvui iraopatai ra variripata vo vokiara rutu-ia, ovusa Tugoropato Uraurato vo tauvaaro-ia variriara purapata. Eva-a oa vituaro iava tuevira toupata variripasa. Ora vao tapo oiso oea Pauto voeao oirara variripata voea tavapaoro vo vokiara rutu-ia. ¹⁹ Ora ragaipa tapo variripatavere ra va iava Pauto ragaipa oreorovu vatepareve vo osa oirarapa siposipopasa vatatopapa. Ora vaore tapo ragai goru piepasa variripatavere ra uriri asavira Veoro Siposipo kosi piepaa vo reo poerapaoro voeao oearovu ratau tou irara. ²⁰ Ari ita, oiraopavira uvare reo kaepato-a ragai vao-ia Veoro Siposipo kosi piepaoro. Ari vo vokio-ia ragai epao vo-ia tuukepa kepa-ia. Ragaipa variripata Pautoa iare ra uriri asavira rutu Veoro Siposipo kosi piepaa, uvare ragai vo kovoaro rutu-a.

Pol Veoro Voki Purareva Oearovuva Oirara

* 6:5: Kl 3:22; Fl 2:12   * 6:7: Kl 3:23   * 6:9: Ap 10:34-35; Jo 13:13; Kl 3:25   * 6:12: 1 Ko 9:25; Ro 8:38
* 6:14: Ais 11:5, 59:17   * 6:17: Ro 1:15-17   * 6:18: 1 Te 5:17   * 6:21: Ap 20:4

p²¹ ✧ Eera Tikikas vigei araokotoaaro, irapa kavikopavioveira. Vokiara rutu-ia igei tauvapareveira Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposipoparevere ragai iava, auere ra vearovira taraipata ragai vo touaro iava ora varao iava oara purapaaveira vo toupaoro. ²² Ira-a ro-ia ira visiipa sipopaavoi, oiso ra visiipa siposipopaooro visii vo vovouroaro varaata piepareve igei iava siposipopaooro.

p²³ ✧ Oire ragai vo ruiपाaro-a vao-ia oia oiso ruiपaparai ra Pauto ro vigei Aitearo ora Jisas Krai ro vigei Turaroaro, aiterea evaiterei gavaure vovou vatepasivoi, ora vao sirao vovou, ora vao oirao pie vovou rutu voeao rutupa igei araoko iraraaro oearoa Jisas-ia rariपाaveira. ²⁴ Oire Pauto visii rutu viraakoparevoi, visiigoa ropa Turaro oavi Jisas Krai sirao iraopaoro rerapa ruiपा iraopataveira. Vo ruiपाo iava oa-ia viapau opesia vaiei.

p Eisivi raga ra opesipe.

p Ragai-a vao, Pol.

FILIPAI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauoro isivaaro iava. Pol vo veoro vaisi vore pierева vao-ia vatea oa sipoiva Filipai vata, osa vo toupaveva tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo voea tavireva oiso osa toupaveva vo tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo goruvira voea tavireva voea vovouaro goru pieoro, ra viapau uvuipaai ra voea gisipoaro uvupaive kuu-uvu irara tisa irara voeao oea aue iava siposipopaiveira rakari verapa pitupitu (Fl 3:2-3, 18-19).

1. Vearo vaisi puraveva Pol Pautoa-ia voea-ia rugoopaoro Filipai vata, 1:1-11.
2. Pol ora rera varaaro iava taviroepa tavakara, varao oara iavirava vo raiva karu piropa oa-ia Vearo Siposipo avaepa voraro rutu, 1:12-26.
3. Reesiara iava varao oara iava uvuipaai oearovu ra Kristento eveiive, 1:27-2:18.
4. Timoti vaio ora Epafrodaitas arusa aueroepa Pol lotupa irara vo vovouoro varaata piesa, 2:19-30.
5. Vatatope pie reoro voeao iava keripa irara Jiu, ora aue iava variri purapa pitupitu, 3:1-4:9.
6. Pol vearo vaisi puraveva Filipai vatava aueva vatevate, 4:10-20.
7. Ovoipa reoro vatereva Pol, 4:21-23.

1 * Ragai-a vao Pol ora ro Timoti vegoa vo rigato puravevoi visiipa, vegei-a vao Krai kovopatoareiara. Oa iava visii rutu vo rigato vieipatavere, visii eva lotua-ia irapa irara, ora visii rutu vao visiigoa lotua-ia ora tauvapataveira, ora visii oirao pie vovou irara evoa Filipai urui-ia. 2 Oire Pauto visii rutu viraakoreve vereopa vovou-ia. Ari ita, ragai visiipa Pauto arepaavoi ro vigei Aitearo, vaierei ora Turaro Jisas Krai, oisore ra visiipa gavaure vovou vatesi.

Pol Vo Variriaro Voeare Oea Rera Vo Reoro Vieipaive

3 Oire vosa visii ruture rugoopaari, oa iava vearo vaisi purapaavoi Pautoa-ia visii iavirava. 4 Ora vo vuutaroo-ia tapo oara-ia variriparaveira rorupaoro visii-ia. 5 * Aue iava uvare vo vuutarore rugoopaaraveira oara-ia ragai tauvapatavora Pauto vo kovoaro purapaoro, vo osa visii ruvara-ia toupavaora Vearo Siposipo iava visiipa

siposipopaoro. Oiraopavira uvare voari rutu va rovoa-ia ragai tauvapaoro rovotaepa. Oa iava vo vokie-ia tugurataerao oisi raga ragai tauvapaoro. 6 Pautoa raga-a ira oisi visii pierева, oa iava oisi ragai tauvapataveira. Oiso osa raga ita Pauto vo kovo rovoreva visii-ia vo rutu tugurasa uva Krai Jisas vorevira vorerovere vo rasio iare. Eisi osa ragavira va-ia vearovira taraiparai ragai. 7 Rirovira rutu oisoa ragai tauvapataveira, oa iava oisoa ragai vo kovoaro purapaa. Vo kovo oa vatereva Pauto ragaipa vo tuukepa kepa-ia, oiso ra vao va pura ora vo ratau vo oearovu tavitavipaoro Krai iava, vo osa vao Vearo Siposipo vituaro rutu oisoa kosi piepaa vo voeao vo reoroaro veripaoro asapapa reo pura irara, voeao riro kuvu reoro raga pura irara. Uva va eva visii vaoro tauvaa oare rugoopaoro vearovira rutu visiire rugorugoo irapaaraveira. Eisi osa torevokopai. 8 Ari ita, Pauto ragai vo reoro-ia oiraopavira rutu taraiparo vo osa oiso purapara, Visiipa rirovira rutu sirao irapaaraveira Krai Jisas vo siraoaro sirova.

9 Uva ragai vaoro variria oa purapaavoi visiipa, oiso ra visii vo vovouoro sirao vovouro rirope rutu, ora visii vo tarairoaro tapo, ora varao torevoko rugorugoo rutu. 10 * Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira rutu rugorugoo rovpata. Ra va iava rugorugooaru rutu roviriei rovpaooro orugoorovu vearopara purapata vara-ia kovopaoro. Eva-a oa iava viapau oiso irai uvuiparoi ra oreovu avu vai-ia visii togareve. Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira raga touta vo vokie-ia tugurasa oa-ia Krai vorevira vorerovere. 11 Uva oisi-a eisi osa piepaoro uvuipatai ra torevoko vovouro raga purapaoro oisi raga kareketa, vo vovouro oara visii iava vearovira riro piereverea Jisas Krai. Ovovouoro-a evara oara kekepaoro oearovu uvuipaai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive rera vaisiara kae piepaoro.

Ragai-a Vao Ragoa Krai Sirova Toupaa

12 Uva visii tavipaavoi araoko irara oaa, Varao rutu orekerovu oara oisoa purapaive oearovu vo ragaire, uva evara oara-ia raiva puraiva, oiso ra va iava Vearo Siposipo avape uvarovu ruture. 13 * Oisi-a oiso-ia osa tuukepa kepa-ia ragai tovoiva, oa iava vao tuukepa irara tokipa irara polis irara oisoa vao ragai-ia taraipaave oiso, Krai kovopatoaro-a ro-ia, oa vituaro iava tuukepa kepa-ia toupaveira. 14 Ari oavu-a vao-ia vo osa oisi tuukepavira toupavora. Uva vao oearovu voeao oirao pie vovou irara oisoa ragai-ia taraipaoro voea

* 1:1: Ap 16:11-35

* 1:5: Ap 2:42, 16:12-40

* 1:10: 2 Ti 4:8

* 1:13: Fl 4:22

vo vovouaro oirao pie vovouro oisoa goru piepaive rutu Jisas-re rugoopaoro. Eisi osa iava uvuipapai ra oisi uriri asavira rutu Pauto vo reoaro kosi piepaive.

¹⁵ Ari ita, oearovu rera iava Kraiis oisoa siposipaive, vo osa rirovira ragaiva ora kaureopaave ragai riiriipaoro. Vo osa oearovu rera iava Kraiis siposipopaive vearo vovou rutu purapaoro. ¹⁶ Oire uva voea-a evoea oea oisoa eisi piepaive ragaipa siraopaoro, uvare oiso ragavira oisoa taraipaave, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra rera vaoro Vearo Siposipo goruvira tore piea, ovusa oevu va roeroaro ragapaive, ¹⁷ voea oea viapau oiso katai vovou-ia Kraiis vaisiario iava oisoa siposipopaive. Viapau. Ari oiso-a ra ora voea raga vaisiario kae piepaive, uvare oiso tapo oisoa rugorugopaave, Vosa Vearo Siposipo iava siposipopape, ra va iava Pol vuria rutu oupareve vo tuukepa kepa-ia. Eisi osa vearopai. ¹⁸ Uva voeare oiso puraparai, Eagara. Voeape. Eake iava? Uvare rorupaavoi. Uvare oisi voearei iava Kraiis vaisiario kosiro viropa voeare oearova vo rugoorei purapaiveira oiso, Voeao oea vuri rugooro purapaiveira, ari voea oea oiraopa rugoo sirova utupaaveira.

¹⁹ Iu, eisi osa vare-ia vareo taraiparai oiso, Visii varaaro variriara oara purapaveira ragaipa. Ora ro tapo Jisas Kraiis Urauratoaaro vo tauvaoro ragai-ia, oarea vo tauvaoro iava vovovira vearovira toupaveira rara ita. ²⁰ * Ragai vo ruipaoro rutu oiso rutu toupai osa va vao oa oirao piepaavoi rutu. Osa iava eisi viapau uvuiparai ra raveravepaoro vao kavua ragai vo kovoaro. Vo uvare oiso ruipaparai ra vokiara rutu-ia oisi raga oiso touvira rutu toupaa va-ia vao goru vovou. Oa iava uvuiparai ra ora ragai rutu iava Kraiis vaisiario kae piepaa. Ari ita, osa-a eisi oiso vosa apeisi avu, vosa kopiira, eke apeisi-a vosa tootoora. ²¹ * Uvare eake rutu-a va vao-ia tootooa? Oa vituaro iava ora ragai ragare oiso puraparai, Ro-ia Kraiis, ragai vaoro rutu tootooa vituaro, vo rara rerapa kovopaa. Ora vosa kopiira, ra va iava vearo tou rutu ouavere. ²² Vosa touvira toupaveira, oa iava uvuiparai ra rerapa kovopaa tou visivi rutu vo rasio-ia. Oire uva apeisi-a, aa vao-a vao oa ragaipa vearopai, tootooa eke kopiia? Uva oisi-a eisi osa iava vare-ia avavaipaoro rirovira vavagisiparai ora ragai raga. ²³ * Uvare oiso ruipaparai rutu ra vo rasio kavura Kraiis tapo tousa tootooro oiso osa rera. Uvare va-a eva oa oaravu rutu-

ia putepaiveira. ²⁴ Ari ragai vo kovoaro reipai rutu visii. Oa iava uvuiparai ra touvira tootoopara vo rasio-ia. ²⁵ Eva-a oare rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira. Uva va-ia taraiparai oiso, O, ari oiso iava uvuiparai ra goruvira rutu toupaa vo rasio-ia visii tauvapaoro, auere ra visii varaaro oirao pie vovouro rirope. Ora oiso ra rorupata Jisas raga oirao piepaoro. ²⁶ Va-a eva vituaro iava ragai tapo rorupatavere utupaa, uvare ragai utorevoiva, visii vovovira voreraera. Osa iava vigei rutu Kraiis Jisas vaisiario kae piepapere.

Pol Filipai Vata Tavireva Oiso Ra Rera Tapo Tavosivira Toupaveira Vo Upoa-ia

²⁷ Oire uva va-a vao-ia oa visii reipai rutu, oiso-ia ra ro oirato vo vovouaro sirova ututa ira goruvira rutu Kraiis vaisiario oirao piepareveira. Eisi osa iava uvui iraopatai ra apeisi avu pieta, vosa visii tapo toupaa. Eke apeisi avu-a, vosa viapau eisi. Eagara vosa apeisi avu toupata-vora visii iava ragaipa taviave oearoi, oiso oisi raga goruvira rutu toupaveira touvira katai vovou raga purapaoro. Uva eisi osa ragavira piepaoro vuri pitupituro upopatavere katai vovou raga sirova utupaoro vao Vearo Siposipo goruvira rutu tore piepaoro. ²⁸ * Opeita voeoro asavira uriripata oea visii ora keripaaveira. Viapau. Ari goruvira rutu touvaveira. Oa iava visii eveipaive, ra visii oiso purapaave, "O oiraopavira rutu, uvare uvuipapai ra vigei-ia putepaive." Aue vituaro iava uvare Pauto visii kavikopaoro visii viriviriveira, oea voea-a evoea oea opesi ovoiavereira. ²⁹ * Ari ita, Pauto visii roporeva, oiso ra Kraiis-pa kovopata vo raivare-ia oiso-ia, Oraivavu vao-ia rera oirao piepaoro. Ari oraivavu-a vao-ia siraoa riroa tavaka oupaoro vo oearovu-ia, vo rara rera sirova goruvira rutu utupata. ³⁰ Oire uva vigei rutu-a vao ora ragai vigeo rutu va eva vuri pitupitu-ia uvuipaviei ra va upopape tavaka kaepaoro. Eisi osa vava oisoa ora upopara voviri tuariri, oiso osa ragaiva oisoa vurapata. Uva vo upo raga-a vao oa touvira purapaavoi vo voki-ro-ia vao oa iava uvupatavoi.

2

Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Gare Piepaoro Uvuipaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Vatepape Oearovivupa Araoko Irara Oavi

¹ * Oire uva oiso puraparai, E visii iava sopaura uvuipai ra gorua ouve vo Kraiis-ia? Uva apeisi-a? E rera vo siraoaro

sovopataveira oa visii iava sopaura varaata piepaiveira? Ora apeisi-a? E katai rugoo rutu purapataveira Tugoropato tapo Uraurato? Ora apeisi-a? E oevivupa sir-aopataveira voearo tokipaoro? ² Oire uva visii vo reoarop ruipaparai ra oiso purape, Iu. Oara rutu-a evara oara-ia uvuipatai rutu ra ragai roru pie iraopata rutu oiso katai rugoo raga purapaoro vo oearovivu rutupa siraopaoro vao katai vovou raga purapaoro. ³ * Opeita orekerovu ora visii raga-pa purapata, ra vara-ia rei vaisi piepata. Ora opeita vara iava vaguvira reopata ora visii iava. Viapau. Ari visii uvii iraopatai ra ora gare piepata oisivi vo rara oiso rugoopata, Viapau oiso vigei oearoi-ia putepapeira vo orekeroi purapaoro. ⁴ Ora ra opeita ora visii raga-ia rugorugoopata rutu varao-ia visii varaaro. Viapau. Ari oearovivure rugorugoo iraopata voea tauvapasa.

⁵ * Oire uva vo rugooro visii vo rugooro ora visii iava ora varao vo oearovure vo rugooro oara rutu uvuipai ra oiso toupaveira oia Krai vo rugooro vo ora rerare ora oearovure tapo. ⁶ * Uvare Krai ira oiso rutu toupaveira oia Pauto. Ari viapau oiso ora rera raga-ia rugooroepa oiso puraoro, "Ragai rirovira rutu oiso pieavere oia Aite vo uva toupaveira." Viapau. ⁷ * Ari rera raga vo ruipaoro-a oa-ia gorua sovara iava ora keraria ora rera iava vasereva oiso rutu ora pieoro, Kovopatoa raga oearovupa. Ari ita, oiso rutu karekeroepea oirato vo rasio iava rera. ⁸ Uva rera raga oisoa ora gare pieparo. Oa iava oisi raga piepaoro vo raivao gaepaoro vokareva uvava vo tuguraroepa evao parikou-ia uva rera kopii pieiva. ⁹ Oa iava Pauto vorevira rera tore pierava rera kae pievira tovosa uvarovu rutu ariaraoro. Oa iava oisi piepaoro vao rei vaisi tovoreva rera-ia Krai oearovu rutu vaisiara-ia puteoro. ¹⁰⁻¹¹ * Uva vo vaisi eva rei vaisi ovaisiapa avivikepaoro va kae piepaiverea va-ia vuurapa vaisi purapaoro oearovu rutu voearo vo viara-ia, ora voearo rutu vo rasio ivara-ia, ora voearo rutu vo rasio roeroaro tou irara. Oearoa rutu-a oea taru vuurapa vaisi purapaiverea Pautoa-ia Aiteto oiso puraoro, "Oiraopavira rutu uvare rera ro Jisas Krai vigei reraaro rutu Turaro."

Uvuipatai Ra Oiso Rutu Toupata, Visii Aviavia Rasitua Rutupa

¹² Araoko irara oaa, visii tavipaavo oiso, Vo osa tuariri visii ruvara-ia tou rovopavora, uva oisoa vearovira rutu ragai vo

reoroaro sirova utupata. Uva oisi raga uvuipatai ra ragai vo reoro uvupata vo osa visiipa tauavira toupavao. Oa iava uvuipatai ra ora visii raga kasivarivira rutu kovo iraopata siituevira ropepaoro. Ra va-ia vo kovo opesi pie ovoita rara okovoa iava Pauto visii-ia rorurevereva rutu. ¹³ Uvare Pauto visii tauvapaveira, oisore ra rera vo ruipaoro sirova utu ruipapata. Oa iava uvuipatai ra rera vo ruipaoro sirova utupaoro rera roru piepata.

¹⁴ * Oire ra oaravu rutu kovoara purapata kaureo asavira. Ora opeita tapo oearovu tapo kasipu reoro purapata. ¹⁵ * Vosa eisi rutu piepata, ra sisigaruevira rutu toupata. Oa iava oisi rutu karekepata, Visii rutu vao-ia Pauto ovii iraraoro rutu oea torevoko vovou rutuva toupaveira. Iu, osa-a eisi osa tupaoro uvuipatai ra roroiovira rutu tupaoro voea tapo vuri irara toupata oea eisi ora piro piepaaveira voea raga. Ra voeapa Vearo Sipoiso iava siposipopata, oiso rutu tupaoro oia aavikoara roropaiveira avivipaoro. ¹⁶ * Oire vosa tootoopa reo vatepata voeapa, oa iava uvuiparai ra visii-ia roruavereva vo voko-ia oa-ia vorerovere Krai. Eake iava? Uvare oiso vovouravereva, Viapau oiso akukuvira kovo ragaavora visii tauvapaoro.

¹⁷ * Uva oiso vovouparai, Oearoi vai ragai upoive ragai revasi pieoro, uvare visii tauvapaaveira. Uva viapau oiso taraiparai vao-ia oa ragai-ia karekeperea. Eagara, uvuiparai ra visii tapo touvira rorupaa. ¹⁸ Oire uva oisi-a eisi osa raga toupata roruvira ragai roru piepaoro vo vovou raga-ia vao-ia varaata vovou.

Vo Tupaia Timoti Vo Reoro

¹⁹ Vosa Turaro Jisas vo ruipaoro-a, oa iava oiso vovouparai ra visii iare Timoti arua. Ra va iava vorevira visii iava ragaipa tavitavisa vorero rara. Ra oisi iava visii-ia roru iraopaa. ²⁰ Ro raga ira katai rugoo rutu purapaveira ipei tapo tupaoro vo visii-ia rugorugoopao rutu. ²¹ Vo osa oearovu ora voea raga varaarore rugorugooave vare vo Jisas Krai vo kovoaro ovaupaoro. ²² * Ari ita, taraipataveira rera-ia ro Timoti, oiso ragavira osa rera vo kovoaro kekepata-vorao vo osa kovopaveira. Oiraopavira uvare oiso rutu toupaveira, Rera ro-ia Timoti ragai oviitoaaro rutu, uvare tavosivira rutu kovopaveira Krai vo kovoaro iava siposipopao. ²³ Uva visii iare rera aruavere rara tou visivi, vo rara varao iava taraia ou rovoa oara puravere ragai-ia, vo osa vo tupaia tuukepa kepa-ia. ²⁴ *

* 2:3: Je 3:14 * 2:5: Ro 15:1-3 * 2:6: Jo 1:1 * 2:7: Sam 8:1-9 * 2:10-11: Ais 45:22-23 * 2:14: 1 Ko 10:10; Mt 5:15-16 * 2:15: Ef 5:1 * 2:16: 2 Ko 1:14; 1 Te 2:19 * 2:17: 2 Ti 4:6-8 * 2:22: 1 Ko 4:17; 1 Ti 1:2

* 2:24: Fl 1:25

Turaro raga-ia rariparai, oa iava uvuiparai ra urioravere tou visivi visii tauvasa.

Epafrodaitas Iava Vo Reo

²⁵ Oire va-a vao osa rirovira rutu ora rugorugoo pieraera. Oa iava ro vigei araokotoaaro Epafrodaitas arupaavoí visii iare, ira arutava ragai iare. Oa iava ragai tauvapasa urioroepa. Uva rera iava oiso visii tavipaavoí, Ira vearovira rutu kovorevora vuri pitupiturova ora upoaro rutu. ²⁶ Uva ruipa iraoparoi oiso ra vorevira visii kekesa vorero. Ari ita, viapau oiso vearovira toupavevoi, uvare visii ruvara iava oreorovu uvurevora ora rera iava oreoa oiso purapaera, “Vurivira rutu upiaparoi.” Osa viapau oiso upia vai epao rera-ia. ²⁷ Ari oiraopavira, rirovira rutu upiapoera, oa iava kopii ragaroera. Uva Pautoa raga rerapa siraoro rutu rera vearovira tokirevora. Oa iava ita ragai tapopa siraoroera Pauto oiso auepaoro, Teapi rerapa Epafrodaitas siraopoaro ragai iava sopau vavatape rutu. Oire uva varaatavira raga oisoa toupaa. ²⁸ Iu. Osa oiso ruipa iraoparai rutu oiso ra visii iare rera arua. Ra va iava rera kekeoro rera-ia rirovira rutu roruta. Eisi osa iava uvuipai ra ragai vo vavataoro ope-sipe. ²⁹ ✧ Ra va iava rera tapo sekanta vo rera-ia rorupaoro, vo rara pouro viro visii iare rera ro-ia visii araokotoaaro Kraís vaisiaro sovara-ia. Uva uvui iraopatai ra oearovu tapo avivikepata voeao oea oiso rutu toupaveira osa rera ro-ia Epafrodaitas. ³⁰ Uvare ora piroepora rutu topogovira, oiso ra Kraís vo kovoaro purareve. Oa iava vo kovo purapaoro tutuu pie ragaepa oiso ra kopiíro. Oire uva oisii eisi osa piepaoro oisoa ragai tauvapareve vo visii iavirava kovopaoro, uvare ragaípa tauavira rutu toupataveira.

3

Ro Iava Oirato Ira Kraís Oirao Piepareve Rutu, Eera Torevokoto

¹ Oire oiso vo rigato opesi piepaoro oiso visii tavipaavoí, Rorupata rutu aue-ia Turaro, vo rara rerare rugoopata rutu rera vaisiaro raga-ia toupao. Uva aia ita oiso vorerivira visii tavipaavoí oiso osa voari tuariri visii taviava vara iava varao oara reipapeira rutu visiipa.

² ✧ Vearovira rutu ora vatatopo iraopata voeaoa oirara oea oiso toupaveira, Kaakau kare oea vuricara purapaveira. Uvare oiso purapaaveira, “Ora rooroopata ora visii iava rakari verapaoro ora reesipaoro.” ³ Ari ita, vo reesiei vo vigei-ia oiraopa. Oa vituaro rutu porearo

oiso toupaveira, Vo uvare Tugoropato Uraurato Pauto reraaro vigei tauvapaveira orugoorovu vatepaoro auere lotu purapasa. Ora vo osa Jisas Kraís vaisiaro kae piepapeira vo rara rera-ia toupape. Ora oiso tapo uvare viapau oiso ora vigei raga-ia rugoopaveira varao raga-ia raripaoro oara purapapeira vigei raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. ⁴ ✧ Oire uva irai vaiiei pasi ira vai-a uvuiparoi ra oisi oiso-ia puraro, “Ragai kovoara rutu gogotoavora vara rutu opesi pieoro. Oa iava uvuiparai ra Pauto vo Saraaro iare koatará.” Oire vosa iraiéri ra eisi puraro osa eera, oire uva ragai raga-a vao-ia raga-a eera oearovu rutu-ia putepaa. ⁵ Vao vituaro uvare Jiu-ia kavauraepa, oa iava ragai-a Bensamin vo saraaro iava. Uva kataíva rutuva revasiva toupavoí voeao tapo oiraopa Hibru vova Jiu. Uva vo uva kavauraíva, erao vatara (7) voki-ro isivaaro iava ragai iava rakari veraeapa. Oire uva voava riro raíva, Farisi vaisi-ia toupava vao Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro goruvira rutu. ⁶ ✧ Oa iava oisoa toupao Jiu-pa irara vo pitupituroarpa ruipa iraopara, oiso ra va iava voeoro vuri piepaa oea oisoa Jisas vo kovoaro purapave. Oiraopavira rutu uvare reo uvutoa rutu-a ragai torevokovira. Oa-ia oisoa Reo Taisi-ia kasivarivira rutu utupara. Uva viapau oiso oavi va iava vao Reo Taisi oisoa kavupaa oaire ovaupaoro. ⁷ Oire evara rutu vieiavoí oara iava uvuiparai ra ora ragai raga vaisiaro kae piepaa vara iava. Uva varare vovou eakavira oiso puraparai, Varape evara akukuara raga. Aue vituaro iava uvare vo voki Jisas Kraís raga oirao piepaavoí rutu. ⁸ Ari ita, oara rutu-a evara oarare oiso puraparai vovou eakavira, Oara rutupe evara akukupapara raga. Uvare kataíva raga-a vao oa raga-ia taraiparai oa orekerovu rutu-ia vara evara putepaveira, vao-ia ro-ia Jisas Kraís ragai reraaro Turaro. Eake iava? Uvare orekerovu rutu oiso toupavoí osa kaieara. Oara rutu viki ovoípaavoí rera raga-ia Kraís goruvira rutu pituoro. ⁹ Uva varao torevoko vovouro sirova utuparaera vo Reo Taisi rutu purapaoro oiraopavira. Uva vara rutu evara akukupapara raga oara-ia viapau oiso oavu avu vaiiei. Uva vo voki-ia rera vaisiaro-ia toupao uvuiparai ra torevoko vovou rutu pura iraopaa vo Kraís vo goruaro raga-ia, vao oa vituaro oiso toupavoí, ra Kraís oirao pie iraopaa. Uvare Pautoa raga torevoko vovouro rutu karekareva. Oa iava oiso vara eveipaveira ragai vaaro oirao piea kekepaoro. ¹⁰ ✧ Uva orekerovu rutu

kavuoro katai vovou raga rutu sirova utuparai ro-ia Krai tarai pasasa. Ora vao goruvira rutu toupasa vo rera vo goruaro-ia, ogorua iava vovovira toreroepa rera vaoro iava kopiia. Ora tapo ra rera vo sitokaoro kaea vao oa vateiva rerapa oearovu. Ora tapo osa oiso ruipaparai ra oiso piepaa osa Krai osa varaua vo ruipaaro oisoa kopii piepareve. ¹¹ * Oire uva va-a eva osa iava Pauto-ia rariparai oiso, Ragai tapo vovovira tore piererevea Airepa Tootoo oua.

Pol Ikaureva Vo Rekasisa Ovoioipa-ia Reesia

¹² * Viapau oiso oearoi tavitavipaaveira vao iava oiso, Ragaiei vo-ia ovoioipa-ia reesia vo uva viapau vuria vai toupaveira, uvare veoro vovou raga purapaaveira. Asi viapau. Eake iava? Uvare tovira rutu akeake rovopaaveira rutu oisi rutu eisi touse. Eisi osa iava oiso rutu uvuiparai ra oiso toua osa Krai vo ruipaaro toupaveira ragaipa. Uvare Krai Jisas raiva purareva oraiva iava uvuiparai ra vao vo poua viro ovoioipa-ia reesia. ¹³ * Oiraopavira rutu araoko irara oaa, viapau oiso rugo-parai, Ragaiei evoa karera viropa. Viapau. Ari goruvira rutu oiso vovouparai ra orekerovu rutu kavuoro evoare topara viro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa ikaupaavoitorevokovira oiso vovoupaoro ra vao poua viro vo ovoioipa reesi-ia. Oa iava uvuiparai ra vao toua oiso rutu osa Krai vo ruipaaro toupai ragaipa, oiso ra vao Airepa Tootoo oua. Ari ita, vo touo oa iare Pauto ragaire keeraroepa va vao Krai Jisas vo kovoaro iavirava.

¹⁵ Oire uva uvuipatai ra torevokovira rutu rugoo irapata oiso rutu osa riropa irara. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu rugoopata vare vao osa ragai. Ari vosa oearovu visii iava osivu raga rugo-rugooaave, uva vo rugoo eva oa oisi visii-pa kareke pierereve Pauto. ¹⁶ Ari vao raga-ia oiraopa tarai pie reo rutu goruvira toupata oa visii iare pou piropa voari tuariri.

¹⁷ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraparai visii-pa ra oiso rutu pie irapata osa ragai. Uvare va-a eva ovoovoa oa puraiovora visii tapo toupao, oisore ra oisi va sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra vovoa reesipata oea va sirova oiso utupaave. Oa iava visii uvuipatai ita ra oisi viovira utupata. ¹⁸ Ari ita, viapau oiso katai reo vai va iava vao visii-pa vateava voari tuariri. Easi riro reoro rutu-a. Uva vorerivira oiso osa ita visii-pa vo reo vao vatepaavo gaupaoro. Uvare riro irara rutu oiso vovoupaai rutu ra oiso toupave osa vovoa keripa irara, oearoa

Krai vo reoarova ora upopaaveira rutu. Vo reo oa evao parikou iava tavitavipa-peira. ¹⁹ * Oiraopavira uvare vovoa-a evovoa oea opesiaverea vo eto kasi-ia, uvare oiso piepaaveira ora vovoa vo rugorugoooroaro raga sirova utupaoro. Uvare ora vovoa vo ruiparoaro raga-a oara rei piepaaveira rutu oiso rutu osa vovoa tokarasiara vovoa vovoa, oara vaisiara rei piepaoro vovoa sirova utupaaveira. Uva vovoa rutu-a evava vovoiara oara-ia uvuipaa ra ariia vai oviva ora vovoa raga-ia, uvare viapau arii vovou vai vovoa-ia. Aue iava uvare vovoa raga purapaoro vovoupaaveira vovoa raga-ia rugorugooapoaro oara vo rasio-ia toupaveira. ²⁰ Oire uva vovoi-a vao Pauto vovoa rutu oirara vovoi-a vo uruiaro rutu vovoiua-ia toupaveira. Uva vovoiaveira tovira rutu oiso rugorugooapoaro, Esa pasi tovira vai uriorovore Kae Piepato vovoi reraoro vovoa vovoiua-ia ro-ia Turaro Jisas Krai. ²¹ * Ari ita, vovoi iava vovoiaro oavi raveravepapeira ovararoa tavariorevovoa rara Krai. Ra va iava oiso raga karekepe osa rera iava vovoa oua vo toupaveira sisikorepaoro. Eisi osa pierereve vo rera vo goruaro-ia, vao oa-ia uvuiparai ra ora rera reoroaro orekerovu rutu tovoreve vovoa reipaoro.

4

Uva Uvuipaa Ra Katai Vovou Pura-paive, Ra Va Iava Vereo Vovou Rutu Oupaive Vovoa Rutu

¹ * Oire uva araoko irara oaa, ragai visii-ia roro irapaaveira vo osa visii-rugooara, uvare kasivarivira rutu Krai vo pitupituaru rutu sirova utupataveira. Oa-a eva oa-ia ragai iava sopava vovoa irapa-peira. Ari ita, uvare oiso ruipa iraparai ra oisi raga eisi piepata Krai sirova goruvira rutu torevoaoro.

² Oire vei-a vovoi-ia riakorirei Yuodia vovoi ora Sintiki vovoi-a ragai vo reoro vovoi-ia uvu iraoere oa vovoi vovoiavo, oiso ra ora vei vo vovoiaro vovoa kaureo vovoi eaka iraoere. Uvare Turaro-a irava vei vovoi vovoi vo osa oisi pieere. ³ Oire uva vii tapo ragai vatetoaro rutu uvuipauei ra evairei vovoi. Uvare oisoa ragai vovoi vovoi vovoi rutu ora Klemen vase vo Vovoi Sivosipo kosi piepaoro. Oea vovoi vovoiaro vo toupai Pauto vo vovoiaro-ia vovoi vovoi-oa oea toupaveira.

⁴ Oire ra rorupata Turaro vo vovoi rutu sirova utupaoro. Uva vorerivira ita visii tavipaavo oiso, Roro irapata!

* 3:11: 1 Ko 15:51-57 * 3:12: 1 Ti 6:12; 1 Ko 13:10 * 3:13: Lu 9:62 * 3:19: 2 Ko 11:15; Ro 16:18 * 3:21: 1 Ko 15:43-53 * 4:1: Dan 12:3; 2 Ti 4:6-8

⁵ Opeita gete rugorugooro purapata oearovivure. Ari uvuipatai ra voeavi tauvapata, uvare Turaro vo vokiropo tutuu piepai vao oa-ia taru vorevira vorerovere. ⁶ * Opeita rirovira rugorugoopata varaore oara-ia uvuiparoi Pauto visii tauvareve, vo rara rerare goruvira rutu variri rovopata. Vosa oisi eisi piepaoro rerare, uvuipatai ra vearo vaisi rutu pura rovopata rera-ia vao iavirava tauvaa rera varaaro visii-ia. ⁷ Oire vosa oisi-a eisi piepata, oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutu outa vao oa visiipa vatereve Pauto. Vao oa viapau uvuipaai kareke piepaive oirara ora voea vo taraiaro-ia. Viapau. Ari Pautoa raga ira uvuiparoveira ra visii soparoaro vuavua piepareve. Ora varao visii vo rugorugooro tapo, vo rara Kraiis raga-ia rari iraopata.

⁸ * Oire oiso vo reo opesi pieoro visii tavipaavoi araoko irara oaa. Visii vo rugorugooroaro agasi pieta rutu varao raga-ia oiso-ia, oara vearopara kareke piepaiveira ora aue sisigarueara, ora varao oiso oara avike vovou kareke piepaiveira, ora varao torevokoara. Oara rutu-a oara iava uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. ⁹ Ari ita, visii tapo oisoa ora reopara eva oa-ia visiipa ovoovoa puraava. Oovoovoa sirova utuoro uvuipatai ra vara evara sirova utupata. Osa iava uvuipa Pauto ra visii tapo toupaveve visiipa gavaure vovou rutu vatepaoro.

Pol Vearo Vaisi Purareva Filipai Vatava Aueva Vatevatea

¹⁰ Oire uva rorupaavoi rutu Turaro vo pitupituaroo iavirava, uvare voari tuariri viapau oisoa uvuipata ra visii varaaro kaviko vovouro kareke pieta ragaipa. Ari vo vokie-ia oisi uvuipatai rutu. Uva va-a eva oa-ia rirovira rutu visii-ia roru iraopaavoi, uvare vorerivira aia ragai tauva iraopatavo. ¹¹⁻¹² * * Viapau oiso pura-parai ora ragaire, Oaravu avu vaipa apotaparai. Viapau. Ragai tarai ouavora oiso, Vosa orekerovu rutu ragai-ia karekepape, eagara, ragai iava sopaua vearopapeira evapa. Evara rutupa ragoa uvuiparai ra oiso toupaa osa ro oirato apotato. Ora uvuiparai ra riroara rutu-ia pitua. Ragai taraiarai vo pitupituo-ia riropa aio pitupitu ora vao ogoepa pitupitu. Ora vo pitupituo-ia taraiarai riro orekerovu rutu-ia pitupasa, ora vao orekerovu rutupa apotapasa. Ora vo vuutara rutu-ia ora vo uvarovu rutu. Oire uva vara rutu-a varao oara-ia vearo tarai ouavora oara rutu ragaipa vearopai. ¹³ * Ari ita, uvuiparai ra eisi ragavira toua. Eake iava? Uvare

vare oiso torepasa Kraiis rera vo goruaro vatepareveira ragaipa ora vigei rutupa.

¹⁴ Uva vearopai rutu vo uvare oisoa vearovira ragai tauvapata vo osa vuria oupaa. ¹⁵ Oire visii Filipai-pa irara vao-ia taraiataveira osa Vearo Sipoipo iava siposipo rovoraeapa vo Masedonia Provins-ia pute rovopaoro, vo uva visii raga vaaro katai lotu toupaveira vao oa iava oisoa visii rutu ragai tauvapata ragaipa moni vatepaoro, ora vigei rutu oisoa ora tutukopavio oaravu-ia ora vatepaoro. ¹⁶ Ora vo osa Tesalonaika-ia oisoa toupaa uva viapau oiso katai vuuta raga-a vao oa-ia ragaipa tauvaa oisoa sipopata. Ari vorevoreripavira-a. ¹⁷ Uva oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso orekevu avu vai rutu oia ruipaparai visii ruvara-ia. Viapau. Ari vao keke ruipaparai voari utupauavi vo uva visii vo tauvarooaro evara voriaro taru outaverea vearopara. ¹⁸ Ari ita, uvuivira rutu oisoa ragaipa orekerovu rutu vatepata. Ovuuta vao-ia oa-ia uvuivira orekerovuva toupaaavoi vova visii ruvara-ia varao oara sipotavora ragaipa, oarava urioroepa Epafrodaitas. Evara-a oara oiso rutu toupaveira, Vearo riipua tauoa oa riipuaroo vupapaoro Pauto rorupareveira rutu visii-ia. ¹⁹ * Ari ita, uva rera raga-a Pauto ira visiipa oisi uvuivira oaravu vatereve vara iava rera varaaro oara vo toupaveira rera voaro. Oara-a evara vituaroo purareva vao-ia Kraiis vo kovooaro vigeipa. ²⁰ Uva eisi osa iava vokiara rutu-ia vuurapa vaisi purapapeira rera-ia eera Pauto vigei Aitearo opesi asavira. Ovoiei.

Ovoioa Reoro Vatereva Pol

²¹ Vearo voki rutu vaisipaavoi oirara rutu va oea Kraiis Jisas vaisiaroo sovara-ia toupaveira. Voeao-ia vigei rutu araoko iraraaro oea ragai tapo tupaoro visiipa vo reo sipopaivoi oisi raga ita eisi oiso purapaoro, "Vearo voki rutu visii-ia." ²² Ari ita, voea rutu voeao-ia Pauto voeaaro oea vo toupaveira oea rutu eisi purapaai oiso, "Vearo voki." Ora voeao tapo oirao pie vovou irara oea reito Sisa vo kepaaro-ia kovopaiveira oea tapo oisi raga ita eisi visiire purapaai oiso, "Vearo voki visii-ia."

²³ Ro vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis ira uvuipa ra visii rutu viraakooro visiipa vereopa vovou vatereve visii tauvapaoro. Eva-a oare oiso visiipa variriparai rerare.

Eisivi raga, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

KOLOSI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva eisi toupaooro tuukepa kepa-ia Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo Pol Kolosi vatapa rigatoreva voea taviaro, uvare Vearo Siposipo vatakoiva varao tapo Jiu vo pitupituroaro, ora varao oirao pie asa vovou irara vo pitupituroaro. Oiso voea tavireva uvare oearovu raga lotupa irara oisoa vuurapa vaisi purapaive en-selpa irarapa. Ora oiso oisoa siposipopaive, Kraisa oiratoa raga, uvare viapau Pautoa iava rera. Oa iava Pol goruvira voea tavireva Kraisa iava oiso, Pauto ruvara iava ira ro urioroepa oiravira toupasa vo rasio-ia (Kl 2:9-10).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, ora vearo vaisi Pautoa-ia, 1:1-14.
2. Kraisa iava ora rera vo kovoaro, ro ira uvuiparoi rutu oirara oisi piesa ra torevoko vaisi ouive vo Pauto ruvara-ia, 1:15-3:4.
3. Oirara uvuipapai ra Tootoo Ovoi ouive Kraisa-ia vo rara rasito vo pitupituroaro kopii pie rovoive vara kavu ovoioro, 3:5-4:6.
4. Pol vearo voki rutu purareva voea rutuva Kolosi vata, 4:7-18.

¹⁻² Vo pasio rigatoavoi ragai Pol visiipa arako irara oave, visiigoa Kolosi urui-ia toupataveira Pauto voeaaro. Visiigoa goruvira rutu toupataveira Kraisa-ia raripaoro rutu. Ragoa roporeva Pauto, oisore ra oiso toupaa, Ragai-a Kraisa Jisas reraaro aposelto. Uva vegei rutu-a vao-ia vo rigato puravevoi ora Timoti vigei araokotoaaro visiipa. Uva variriparai Pautoa iare vigei Aitearo, oisore ra visiia vatereve tauvaa ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia Rera Vaaro-ia Variria

³ Vo osa variripaveiei visiipa tauvare akepaoro uva vokiara rutu-ia vearo vaisi purapaveira Pautoa-ia ro Turaro Jisas Kraisa Aitearo. ⁴ Uvare visiia iava uvupaveira visiigoa Kraisa Jisas oirao piepataveira rutu. Ora vao tapo iava osa Pauto voeaaropa siraopataveira rutu. ⁵ Ari ita, oisi-a eisi osa piepataveira uvare vaore oiraopa Vearo Siposipo ruoopataveira oa iava voari tuariri visiia taviiova oiso, Pauto orekerovu rutu vearopara tovoreva vuvuiua-ia visiipa oara taru oupataverea

utupaua. ⁶ * Va vao Vearo Siposipo oa riropaoro uvarovu ruture va kuearova ora sikasikapaveira voraro ruture vo rasio-ia, oiso rutu osa voari rovoa-ia ita visiia vuruvuruaro-ia ora sikasikaepa, vo vokie rutu isivaaro iava oa-ia Pauto vo siraoro-ia roroiovira taraia ou rovotava. Vo sirao akuku vatevatea rera vaaro oa vate ragapaveira Pauto. ⁷ * Uva vo taraia-a vao oa vatereva visiipa ro-ia Epafras, ro ira oisoa vegei tapo kovopareve goruvira rutu, uvare iravu-a rera Kraisa reraaro. Ira oisoa kaviko irao-pave. ⁸ * Ira vegei tavireva visiia iava oiso, Pauto reraaro Tugoropato Uraurato visiipa oearovupa siraopa vovou vatereva.

Pol Variriroepa Pautoa Iare, Oiso Ra Kolosi Vata Goru Piereve

⁹ Uva eisi osa iava visiia iava uvuoro vo vokia eva variria rovoveva visiipa. Oa iava oisi raga piepaoro vo vokie tugaveiei. Ari ita, variripaveira Pautoa iare oiso ra rera vo vovouaro viaevira rutu karekepe visiia-ia. Ra va iava vearovira taraiata vo osa Tugoropato Uraurato visiipa vara aviavi piepareve. ¹⁰ * Ra oisi va-ia ro-roiovira taraiapaoro vearovira Turaro vo pitupituroaro ora rera vo vovouaro sirova utupata. Ra va-ia rera roru piepata rutu ora visiia-ia. Ora vosa oearovu-ia vearo kovo purapata. Uva va-a eva oa-ia kua kareke piepata, ra oiso pieve, Visiia Pautoa iava vo tarai oa kovapai. ¹¹ * Uva variripaoro Pauto arepaveira oiso ra visiia goru piepareve. Ra va iava Pauto vo kerariaro vo goruaro oupata vo goru oa toupaveira visiia goru piepasa. Oa iava viapau uvuipatai ra Pautoa-pa tauaita, vo rara otavakavu visiia-ia pou piro. ¹² Viapau. Ari touvira rutu vigei Aitearo-ia Pauto vourapa vaisi pura irao-pata rorupata rutu, uvare Pauto oisire visiia oisi uvuireva rutu, oiso ra vara outa oara Pauto ruvara-ia toupaveira vore utupa vokia tupaoro, oara ravaavira toupaveira voeaopa oea aviavi vovou rutu-ia vao rera vaoro vokapaveira. ¹³ Ari ita, rupa iava Pauto vigei vorevira oureva vigei orirusa rera vo Saraaro sovara-ia ro Oviito ira kaviko irao-pareveira. ¹⁴ * Ro Jisas ira vigei karureva vorevira vova vuri pitupitu vo tuukearo vigei iava vuri vovouro verapaoro.

Vo Toupai Kraisa Vo Pitupituroaro Iava Ora Rera Vaaro Kooa

¹⁵ * Viapau oiso irai Pauto kekepareveira. Ari ro raga Kraisa, ira raga oisi rutu oiso toupaveira osa Pauto. Oa iava rera vurapaoro uvuipaviei ra va iava

* 1:6: Mt 24:14   * 1:7: 1 Ko 4:1-2   * 1:8: Ro 15:30
Hi 9:16-28   * 1:15: 2 Ko 4:4; Re 3:14

* 1:10: 1 Te 2:12; Ef 4:1   * 1:11: Ef 3:16, 4:2   * 1:14:

Pauto kekepape rera-ia. Ari ita, Pauto orekerovu rutu pura rovoreva. Uva Kraiis raga orekerovu rutupa rovopatoa rutu, uvare vara rutu-ia putepareveira rera ro avaioto Pauto Oviitoaaro. ¹⁶ Uvare rera iavirava Pauto pute pievira orekerovu rutu purareva oiso-ia, oaravu-a varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ari varao oara vo rasioa-ia toupaveira, ora evara oara iava oaravu kekepapeira, ovusa vara iava oaravu viapau kekepape, varao oara vatauvira toupaveira. Oire uva va vao osa oavu tapo pura rovoreva reipa irara voeao uraura irara enselpa irara oea reipaaveira voeaopa oea vuvuiua-ia toupaveira. Vara rutu evara purapareva Pauto Oviitoaaro iavirava, oiso ra rerapa varape Oviito. ¹⁷ * Ari ita, voari rovoa-ia viapau orekerovu avu vai touva ovuuta-a eva oa-ia Kraiis raga kataito toureva. Uva rera raga iare orekerovu rutu ora vara vo tavukiroaro iare purareva voraro. Uva touvira vara evara toupaveira rera vo goruaro-ia. ¹⁸ Oire uva Kraiis-a lotua iava kukue, ovusa lotu-a varaua. Uvare vigei raga vigoa tokipareveira vigeipa oiraopa rutu Tootoo Ovoi vatepaoro. Rera-a Kraiis avaiotoa rutu ira kopiiia iava vorevira tore pierева Aiteto. Eva-a oa vituaro iava rera-a rovopatoa rutu ira orekerovu rutu-ia putepareveira, uvare vigeipa iraro toreroepa vorevira. ¹⁹ * Ari ita, Pauto vo ruipaaro-a oa-ia oisi pierева rera Oviito Kraiis oiso rutu osa Pauto. ²⁰ * Uva rera raga vo ruipaaro-a vao sirova utuoro rera Oviito roporeva, oisore uva rera iavirava orekerovu rutu varao pauaka touara vorevira ourevere ora rera iare. Oa iava Pauto ora agiagipa pitupitu purareva, vo osa kopiiopepa Oviito evao parikou-ia ora rera iava revasiva petooro vigeipa. Va-a vao oa vituaro iava orekerovu rutu taru ourevere ora rera iare varao oara vuvuiua-ia toupaveira ora vo rasioa-ia.

²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisora vuriarare rugoopata, oa iava varao vuri vovouro oisora purapata. Oara-ia Pautoa-pa oisora tauavira toupata rerava keripaoro. ²² Uva vo vokio-ia oiso toupatavoi, Rera vate iraraaro visii. Uvare oisi-a eisi osa visii pierева, vo osa Oviito siporeva oiso ra kopiio oiso rutu osa oirato akukutoavi. Oire uva va-a vao oa purareva, oiso ra rera vo vuraaro iare koatataverea roroiovira raga torevoko vovouvira rutu toupasa rera ruvara-ia, vo osa viapau vuriara vai visii-ia. ²³ Oiraopavira rutu osa eisi ragavira va purarevere, vo rara Vearo Sipoosipo oirao piepaoro rutu va vituaro-ia goruvira

rutu pitupata. Teapi oearovu gisipoaro uvupaoro oirao pie vovouro oavisii uva vasepata. Vo vovouro oara ou rovotava rutu voari vo uva Vearo Sipoosipo oirao pie rovota va uvupaoro. Ari ita, eva raga ita Vearo Sipoosipo oa iava ragai raga ita iava Pol oiso sipoosipopaaveira, uvare oiso rutu toupaveira, Ragai-a kovopato vo reo vao sikasikaoro uvarovu ruture vo rasio-ia.

Pol Ira Kolosi-pa Irara Tauvareva

²⁴ Roru iraopaavo uvare visii tauvapaoro riroa siitoka oupaaveira. Osiitoka vao oa-ia Kraiis vo siitokaaro uvui piepaavo oiso osa pierева lotupa irara rutu tauvaoro. Uvare vigei raga ita-a vao-ia lotua iava varaura. Oa iava uvuipai ra vo siitokarei rutu ora tavosioro lotua tauvave rutu ora Kraiis. ²⁵ Uvare ragai tovoreva Pauto visii tauvasa. Oa iava ragai vatereva vo kovo-ia, oiso ra va iava visii tavitavipaa vo reoro rutu iava varao rera vo reoroaro. Oa iava uvuipai ra veoroa rutu karekeperea visii-ia lotupa irara rera voeaaro. ²⁶ * Ari ita, voari tuariri uva Pauto vo reoro Kraiis vo kovoaro iava oreoa oisora vatauvira rutu toupave. Viapau oisora irai vao vo reo-ia roroioparo. Uva vo vokio-ia rera vaoro Vearo Sipoosipo kosi pierevorao, oisore ra va-ia taraiave voeao rera voeaaro. ²⁷ Eake iava? Uvare Pauto oiso ruiparoepa ra rera vo reoaro vatau reo voeao iare rera voeaaro karekepe ora poeraoro vao riro goru reo rutu. Oa peira oirara rutu vaoro. Oa vao porearo oiso toupaveira, Kraiis-a eera ira tootoovira rutu toupaveoi visii iava sopaura-ia. Ira-a vao vituaro, oa iava rera vo kerararo iava veoropara outaverea rara, evara oarare tuepavioveira raripaoro. ²⁸ * Uva eisi osa iava vegei oearovu rutu oirara tavitavipaveaira Kraiis vaisiara iava. Oa iava oirara rutu vatatopo piepaveira voea sipoosipopaoro riroa-ia taraiava vaore, ra viapau vavagisipaave. Ra va iava rera-ia taraiavaave, oa iava rera vo vuraaro iare koataaverea. Viapau oiso ragavira taraiapaoro-a osa voeao veu kakaero. Ari oiso rutu-a osa voeao riropa irara vo Kraiis tapo kataivira toupasa. ²⁹ * Uva va purapasa riroa rutu kasivaria kovoa purapaaveira. Oa iava Kraiis vaoro riroa gorua vatepareveira va purapasa, vo goruo oa-ia ragai iava sopaua goru piepareveira rutu.

2

Oirara Rutu Uvuipai Ra Goruvira Rutu Oirao Piepaive Kuuvu Reorore Isivapaoro

* 1:17: Hi 2:9-10 * 1:19: Jo 1:16 * 1:20: 2 Ko 5:18-21 * 1:26: Ef 3:3-4 * 1:28: Kl 3:16; 1 Ko 2:6-7

* 1:29: 1 Ko 15:10; Ef 1:19

¹ Oire uva oiso ruipaparai ra vao-ia vearovira rutu tarai iraopata, osa ragavira kovoava visiipa kasivarivira rutu, ora voeaopa tapo Leodisia tou irara, ora oevupa tapo voeao oea viapau oiso ragai iava oisoa puaua kekepaive. ² * Uva oiso osa ragavira kovopaoro rirovira rutu voeare rugorugoo iraoparai, auere ra voea iava sopaura oaive goruvira rutu torepe. Ra va iava ora voea iava voearopa siraopa vovou tapo purapaive katai vovou raga-ia, vo rara vearovira rutu roroiovira Pautoa-ia taraipaave. Oa iava uvuipapai ra vakuvaku rugoorore isivapaave. Osa iava uvuipapai ra Pauto vo reoaro-ia vatau reo taraipaave vo reo oa Kraiis raga iava toupaveira. ³ * Va vituaro iava uvare rera raga Kraiis ira ruvara-ia taraiara rutu toupaveira. Ira raga uvuiparoi ra oiraopa rugooro rutu kosi piepareve vara vatepaoro.

⁴ Eisi osa iava oiso visii tavipaavo, Opeita iravupa ora visii iava vasepata ro ira uvuiparoi ra kuuvu rugooro iare visii piro pierve. Viapau rutu oiso ra rera vo reoaro uvupata. ⁵ * Ari ita, ragai visiipa tauavira toupaaivoi. Uva oisi-a oiso osa tupaoro visiire tovura rugooperai. Vo uvare torevokovira rutu visii vo touaro-ia tupaoro, oisi torevokovira Kraiis oirao piepataveira goruvira rutu. Opitupitu-a eva visii vaoro oa-ia rirovira rutu visii-ia rorupaaveira vokiara rutu-ia.

Vigei Rutu Uvuipaviei Ra Kraiis Tapo Ora Tavospavio, Oa Iava Uvuipaviei Ra Oiraopa Tootoo Oupe

⁶ * Ari ita, visii rutu oiso purataepa, “Krais-a vigei rutu Turaroaro.” Uva va-a eva osa rerava oisi pietavoiva, uvui iraopatai ra ora tavosivira rutu rera tapo toupata. ⁷ Eisi rutu tupaoro uvuipatai ra oiso toupata ikoto. Ro ikoto ira oisiri rutu rokopareveira rasitoa-ia avekeara-ia pitupasa. Oire uva oisi-a eisi osa eera ikoto osa ragavira ita visii Kraiis-ia pitupataveira, eera ira oiso toupaveira osa rasito ora aveke. Osa iava uvuipatai ra kovapata riropaoro rera-ia gorua oupaoro. Oa iava uvuipatai ra igei vo siposiporoaro sirova utupaoro visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goruvira rutu karekepe. Osa iava uvuipatai ra oisi tupaoro vuurapa vaisi purapata Pautoa-ia vo vokiara rutu-ia.

⁸ * Oire ora vatatopo iraopata vaopa, teapi irai visii-ia kokararo visii ivuoro kuvu reo vai uvusa vuria vai. Vo reoro oara ora voea raga vo rugorugooroaro iava karekepaiveira, oara ouiva vova avu iraraoro voeao vo rasio-ia. Viapau oiso vo vara ouiva Kraiis ruvara-ia.

⁹ Oa-a vao porearo oiso toupai, uvare Kraiis iavirava Pauto vo vovouro vituaro karekepareveira viaevira rutu oiravira tupaoro. ¹⁰ Ra va iava rerava ora tavosipaoro Kraiis ovoievira rutu Oiraopa Tootoo rutu oupata. Uvare rera raga-a ira reipa irara rutupa reiparoveira. Rera raga-a ira turaro irara rutupa turaroparoveira. ¹¹ Uva va-a vao osa rera tapo ora tavositaiva, ora visii iava rakariis verataepa. Ari ita, viapau oiso rera vo reesiara rakariuia toupaveira oa verapaiveira oirara. Viapau. Asi voa sopaura oavisii rutu sovaravia. Uvare rera raga Kraiis ira vuri vovou vo goruaro tokoreva vao oa oisoa sovara-ia toupata. Oa iava viaevira rutu toupatavarao varaua raga vaoro vuria kavuoro. ¹² Ari ita, oirara visii-ia baptasia puraiva vao oa iava oiso rutu toupatavoi visii ita, Kraiis tapo kopiitaepa. Oa iava rera tapo tova-ia rokotava. Oa iava vorevira rera tapo ita toretaepa. Vao iava osa Pauto vo goruaro rutu oisoa oirao pie iraopata, vo goruaro oa iava Kraiis vorevira tore piervea rikui iava. ¹³ Ari ita, kopiivira rutu oisoa toupata voari tuariri, uvare vuri vovou oisoa purapata. Uvare ratau tou irara visii, vo rara viapau Reo Taisi-ia taraiata vao Pauto vaoro. Uva vo vokie-ia Kraiis raga-ia visii tore piervea. Oa-a eva vituaro iava Airepa Tootoo rutu vaterevora Pauto vigeipa vuriara veraoro vigei sopaoro iava. ¹⁴ * Ora vao tapo osa rera raga Pauto varaoro reo goruaro oara oisoa gasipata, varao-ia oara oisoa oiso purapape, “Opeita vao purapata.” Eva-a oa vituaro iava oreorovu toupai Reo Taisi-ia oa oiso purapai, “Vuri pitupituro rutu purapataveira visii.” Uva Pauto evo reoro rutu verareva vo osa Kraiis kopiiopea evao parikou-ia. Uvare Kraiis-a ro ira vigei vaoro oureva varao vuriara oavi vo voriaro ouoro. ¹⁵ Uva va-a vao osa Kraiis evao parikou-ia kopiioaro Seten vo goruaro-ia putereva ora voeao pau tugara irara. Osa iava viapau oiso oai rera-ia putepaveira. Viapau. Ari evoea rutu tovoreva ora rera kokotoaro reoaro. Oa-ia voeao Seten vase arii piervea rutu vo oirara rutu osireiario-ia.

¹⁶ * Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuipatai ra ro reoaro uvupata ira visii togapareve varao iava visii varaoro aioaro, ora uuokoara, ora vo vokiio ovokiioa reesipataveira ora visiipa oiso, tugoropa vokie vaoro, ora vo aio airepatoa iava kekira, ora vao Sabat voki. ¹⁷ Evara reo goruaro oara vurapaoro Pauto vo kovoaro oisoa kekepaive urauravira okovoa tovura purapareve. Oire eva isivaoro iava Kraiis

* 2:2: Fl 3:8 * 2:3: Ais 45:3; Ro 11:33 * 2:5: 1 Te 2:17; 1 Pi 5:7-9 * 2:6: 1 Te 4:1 * 2:8: 1 Ko 8:9; Ga 4:3, 8-11 * 2:14: Ef 2:14-18 * 2:16: Ro 14:1-3

urioroepa ro Oiraopatoa rutu, ro ira-ia Pauto vo kovoaro oiraopavira rutu roroio pieprevora. ¹⁸ Oire opeita oearovu vo reoroaro uru piepata, vo osa visiire oiso purapaave, “Vuri irara-a visii, uvare vi-apau oiso enselpa irara-ia vuurapa vaisi purapataveira osa ora visii iava varau-raaro tekipata.” Uvare visii keaoro oiso puraaverea, “Igei-a vao igoa riro tarai rutu oiouva urusiara-ia. Uva eakepa visii tapo viapau oiso pie asapataveira?” Uva oisi-a eisi osa piepaoro ora voea raga ora riro piepaaveira vo oirara raga vo rugorugooaro-ia. ¹⁹ * Ari ita, oa-a eva oa vituaro iava Krai-ia pitu arapa ora voea iava vasepaiveira. Rera raga ita-ia ira orekerovu rutu kukuearo. Osa toupaoro vigei-ia orekerovu rutu aioara vatepareveira varauapa vouao lotuua. Ira raga-a ira vigei rutu takutakuvupareveira, oisore ra kataiua raga-ia varaua toupape vigei rutu vao-ia lotuua. Oa iava uvuipaviei ra riropavio, vo rara vigeipa Pauto gorua vatepareve.

Krais Tapo Kopii Ovoitaepa

²⁰ * Ari ita, kopiitaepa Krai tapo. Oa iava varao kavutava oara-ia visiire oiso oisoa purapaave, “Varao sirova utupata, ra vara iava oriruvira rutu toupata.” Uva eake rutu-a vao vo rasio iava oare uvuipatai ra touvira rutu vara sirova utupata varao oiso-ia, ²¹ Opeita vara-ia pitupata, ora opeita vara-ia togovipata, ora opeita vara ravapata vara sovopaoro. ²² Oara-a evara vo ragava rasitua-ia. Va vituaro iava vosa aioara togovipata, oire ra voava vara opesi pie ovoipata vara aiopaoro, uvare akukupapara raga evara vo rasio iava. ²³ * Uva voeao oea oisoo evo pitupitu purapaive oea oiso rutu kekepaa viroveira, riro tarai irara ora oea lotu purapaaveira tapo. Uva oiso purapaaveira, “Enselpa irarapa taku viropata voea vaisiara kae piepaoro. Ora uvui iraopatai ra ora vaisiara gare piepata. Ora varaura vo ruipaaropa reipata vo osa visii iava varaura oavisii upopata.” Ari ita, akukupapara raga evara reo goruro. Oara viapau uvuipai ra voea iava varaura tokipaive. Eake iava? Uvare touvira varaura vo ruiparoaro reipapeira rutu voea vo rugorugooaro piro piepaoro.

3

Pauto Ovoieivira Krai Tapo Vigei Tore Pie Ovoireva

¹ * Oire vo osa Pauto visii tore pie ovoireva Krai tapo, oa iava visii rutu-pa Airepa Tootoo rutu vate ovoireva.

Uva oisi-a eisi osa iavirava uvuipatai varaore vearovira rutu rugoopata oara peira vuvuiua-ia tuevira. Vovio uva toupareveira Krai reia-ia paupa vao Pauto voavioaro oirapapa varata iava. ² * Oa iava viapau rutu uvuipatai ra varaore vo rasitua-ia rugoopata. Viapau. Ari varao ragare rugoo iraopata oara epao vuvuiua-ia. ³ Aue iava rara oiso rutu toupata osa voeao kopii irara oea rasitua vo touaro kavupaveira Airepa Tootoo rutu oupasa Krai tapo ora tavosipaoro. Osa eisi uvuipatai toupatavara, Pauto visii orirupareve vokiara rutu-ia. ⁴ * Oiraopavira rutu uvare visii vaaro-a Oiraopa Tootoo rutu vituaro rera ro-ia Krai. Uvare vorevira vorerovere, ra oisi vo tootoo outa aue tapo rera vo kerariaro vo aviaviaro.

Vao Iava Airepa Tootoo Ora Tuariri Tootoo

⁵ * Varao-ia vo rasio iava oara kopii piepata oara-a varao-ia oiso-ia, kaakau kare vo pitupituroa vao oa uvuipatai kavu iraopata, ora otopa rugoo, ora opeita iravure riiriipare oirato vatauvira rera oupasa ora riakova oira oupasa, ora vao tapo opeita iiruko vovou purapata, ora opeita oearovu varao riiriipata, ora oiso tapo ra viapau oaravu vuri pitupituro purapata ora visii raga-ia vovoupaoro orekerovu-ia vearovira varao vo rasio-ia touara. Opitupituroa-a evara porearo oara-ia Pauto tovopataveira utupaua rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepataveira, oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto tovopao rutu utupaua. ⁶ Vosa vo pitupituro evara purapaive oirara oara voriaro voeapa tuuvira vaterevira Pauto voeare kasipuoro. ⁷ Ari ita, tuariri rutu opitupituroa evara oisoo purapata, vo osa vo vuuta-ia eva vara visii-pa riropape vo rasio-ia.

⁸ Ari vo vokie uvuipatai ra vara riture isivapata oiso, kasipu vovoua vao-ia, ora aveave vovoua vao-ia, ora vuri rugorugoo, ora takau reoa vao-ia oearovu togapaoro reoara-ia, ora tapo ora asapapa reoro eakapata, ora arii asa reo puraro eakapata tapo. ⁹ Ora opeita oearovu keakeapata, uvare tuariri evo pitupituro sirova oisoo utupata oa isivaoro iava varare isivataepa vara kavuoro. ¹⁰ * Uva vara iava ora tavar-iioaro airepa vovouro sirova utupataveira ro airepato varaaro ira airepavira ita purareva Pauto. Eisi ita osa ragavira visii taupareveira Pauto oiso ruipaoro ra topatopa pievira torevoko vovou rutu purapata. Oa vituaro iava uvuipatai ra

* 2:19: Ef 1:22, 4:16   * 2:20: Ro 6:3, 5; Ga 4:3, 9   * 2:23: Ro 13:14   * 3:1: Ro 6:1-10; Sam 110:1   * 3:2: 1 Jo 2:15-17   * 3:4: 1 Te 4:13-18; Jo 14:6   * 3:5: Ro 6:13; Ef 5:3, 5   * 3:10: Ro 12:2; Ef 4:23   * 3:11: Ga 3:26-29

torevoko vovou sirova rutu utupaoro va iare tutuu piepata vao Pauto vo vovouaro vioepaoro. ¹¹ * Ari ita, uvare vigei rutu-a vao-ia vigoa airepa pierevora Pauto. Oa vituaro iava viapau oiso pispisavira toupai. Viapau. Vigei-a katai irara raga KraiS vaiSiaro sovara-ia oiso-ia, ratau tou irara voeao, ora Jiu-a voeao, ora voeao oea oisoa ora voea iava rakari vera-paave ora reesipaoro, ora voeao oea vo pitupitu eva kavuiva, ora voeao tauai rutu oea toupaveira, ora voeao oea vegoaroro toupaveira, ora voeao oea riro vaisivira toupaveira, ora voeao akaipa keke irara. Eake iava? Uvare KraiS-a kataitoa raga vigei rutu vituaro. Oa iava vigei rutu vaeavira roosikevira rutu toupai.

*Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oearovupa Sir-
aapa Pitupitu Pura Iraopape*

¹² * Pauto visii kaviko iraopareveira oare visii roporeva oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaoro. Oa-a eva iava uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata. Ra oearovure ita rugorugooapa voea tauvata. Ra oisi voea piepaoro ora visii iava vaiSiaro oavisii vara piepata voea roeroavire. Opeita vagevagepavira kasipupata, ari uvuipatai ra voea ateate pie ropata. Oa iava uvuipaai ra visiire vorevira ita kave vovou puraive. ¹³ Ari ita, vosa iravu-ia siraoa vo vavataaro touve, oa iava visii rutu uvuipatai ra reravi vo vavataaro kapokaporota rera tauvaoro. Ora vosa irouto ro-ia visii-ia vuria vai pura rovoreva, ira iava uvuipatai ra rerapa siraota va veraoro rera iava. Oiraopavira rutu vosa iravu iava oisi vuria verata, oiso rutu ita-a osa visii iava KraiS vuriara vera rovoreva visii rutu kavikooro. ¹⁴ Ari ita, uvare riroa rutu-a va vao-ia kaviko vovou. Ovovou-a vao-ia kaviko vovou orekerovu rutu vearopa pitupituro vituaro rutu, oara uvuipai ra vaeavira rutu ovoieivira toupave. ¹⁵ * Vosa eake avu visii-ia karekepe, oa sirova KraiS uvuiparoi ra visiipa vare kave vovou vaterave, vo rara goruvira torevoko vovou-ia vare keris iraopata. Uva Pauto visii oureva vaore oiso ra kave vovou purapata. Ovovou-a eva oa-ia uvuipatai ra kataiua rutu-ia varaua toupata vao-ia lotuua vearo vaisi purapaoro Pautoa-ia vokiara rutu-ia. ¹⁶ Vo reore rugorugoo iraopata oa toupai ro iava KraiS, oisore ra vo reo rutu sovopaoro utu iraopata. Oa iava uvuipatai ra vearo rugoo raga-ia oearovu tarai piepaoro voearopa oisi vara kareke piepata varao torevoko vovou. Oire vo osa oisi piepaoro uvuipatai ra vearo

vaisi purapata Pautoa-ia Tugoropava-ia erapaoro, ora o erava iria-ia vuurapa purata rera-ia. Ora o iria-ia Pauto vo rearo vieita. ¹⁷ * Ari vosa eakero avu purapata ora vo osa eake reoro avu tapo purapata, oara rutu-ia uvuipatai ra vo raga vara purapata Turaro Jisas vaiSiaro sovara-ia. Oa iava rera tapo ora tavosipata visii rutu, vo osa Pautoa-ia vigei Aitearo vuurapa vaisi purapata.

*Oirato Vo Vovouaro Iava Vo Osa
Oearovu Tapo Vearovira Toupaveve*

¹⁸ * Visii riakora uvuipatai ra vatua irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata rutu. Vosa oisi eisi piepata, oa iava uvuipatai ra Turaro vo vovouaro rutu sirova utupata. ¹⁹ Ra visii tapo oirara uvuipatai ra riakora oavisii kaviko iraopata rutu vairoropa sir-aopaoro. Opeita vo riako torevokopata kasipu reoro-ia.

²⁰ * Ora visii kakae vure visiigoa aite irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata, vo osa vara sirova utupata. Vosa oisi piepata, oa iava uvuiparoi Pauto ra visii-ia ropareve rutu. ²¹ Ora visii aite irara opeita kasipu reoro rutu-ia ovii irara oavisii torevokopata. Teapi riro vavatapara vatepata voeapa kakae vure oara-ia pasi viapau uvuipaai oiso ra vara kaepaive.

*Pol Vo Reoreo Purareva Voeaopa
Kovopa Irara Ora Tokipa Irara*

²² * Ora visii kovopa irara visiigoa uvuipatai ra voeoro vo reoroaro uvu iraopata oearoa visiipa reipaaveira. Ra opeita kasivarivira rutu kovopata vo vuutao raga-ia oa-ia visiiva vurapaive voeao oea visii tokipaiveira, vaore rugooapaoro ra visiire oiso purapaave, "Akoea, ari vearo kovoto ro-ia." Ari ro raga-ia irara rugooapaoro uvuipatai ra oearovupa vearo kovo rutu purapata Turaro KraiS. ²³ Iu, vosa aa vo kovo avuo vao oa kasivarivira purapaoro rera ragare rugoopata Jisas, ra oiso purapata, "Oiraopavira rutu, ira-a ro ragaipa reiparoi ira ragaipa vo kovo vaterave." Uva osa eisi vovouapaoro uvuipatai ra oearovupa kovopata voeoro oearoa visiipa reipaaveira. ²⁴ * Oa vituaro oiso toupavoi, Visii-a KraiS-pa kovopa irara. Ari ita, uvare taraiipatai visii vaoro voria toupavoi tuevira oa vateraveira rara visiipa. ²⁵ * Pauto oearovu rutu va vurarapaveira roosikevira rutu voea rovirieipaoro. Oa tapo eva vituaro iava oiso toupaveira, Vosa irai visii iava vuria vai purareve, ira tapo ita ora rera vo voriaro ourevereva va sirova eva.

* **3:12:** Ga 5:22-23; Fl 2:3; 2 Ko 6:6 * **3:15:** Fl 4:7 * **3:17:** 1 Ko 10:31-33; Ef 5:20 * **3:18:** Ef 5:22-23 * **3:20:** Ef 6:1-4 * **3:22:** 1 Te 5:18; Ef 6:5-8 * **3:24:** Ef 6:2-8; 1 Ko 7:22 * **3:25:** Ef 6:8-9; Ap 10:34 * **4:1:** Lev 25:43, 53; Ef 6:9

4

1 * Visii tapo reipa irara visii goa ora visii voeaaropa kovopa irara torevoko pitupitu vearoo purapata vaeavira rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipatai, Visii reraaro epao reito ira vuvuiua-ia toupaveira.

Goruvira Variripa Pitupitu Ora Torevokovira Vokapasa Tapo

2 * Uva visii uvui iraopatai ra goruvira variria vo pitupituaru rutu-ia pitu iraopata. Teapi rurapaoro variripata. Ari uvuipatai ra rorovivira rutu rugoopaoro Pautoa-ia vearo vaisi purapata vokiara rutu-ia. 3 Uva oisi-a eisi osa piepaoro igei tapopa variripata vaore, ra igeipa raiva karupareve oa-ia uvuipaiei ra siposipoaoro Vearo Siposipo iava vokaio. Ari ita, voari tuariri viapau oiso vo siposipo-ia vao taraiaepa oirara. Uva vo vokie karu piroi rutu va vao Vearo Siposipo Jisas Kraisi iava, uvare va karuavo. Oa-a vao vituaro iava ragaiei vo-ia tuukepa kepa-ia. 4 Oire variria Pauto vo tauvaarore purapata, oa iava uvuiparai ra rorovivira rutu ragai vo siposipoaro vatepaa oirarapa. Aue iava uvare Pauto ragai roporeva oisi eisi va purapasa.

5 * Oire vosa oearovu tapo toupata voeao oirao pie vovou asa irara, uva uvuipatai ra voeapa ora vatatopo piepaoro rutu oaravu vearopa pitupituro purapata voeapa. Opeita visii vo vuutaroo ropi ragapata vo osa viapau voea tauvapata. 6 * Oire vosa oearovupa reo vatevate vovoupata, ra vearo rugoo rutu iava voeapa reoreota. Ra tapo vearovira rutu taraipaoro voea vo akeroaro aatopata torevoko reo-ia.

Pol Tikikas Vaio Ora Onisimas Arureva

7 * Oire uva oavu-a vao-ia oa iava visii tavipaavoi ro iava vigei araokotoaviaro Tikikas. Ira oisoa kasivarivira rutu ragai tauvapaoro kovopareve Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposiporevere rara ragai iava. 8 Oa iava visii iare rera arupaavoi vaore, ra igei vo touaro iava uvuoro visii iava vovouisiro varaatape. 9 * Uva vaiterei rutu-a vaiterei visii iare uriopasieiri rara ora ro Onisimas iravu ita vigei araokotoaviaro. Ira tapo ita oisi kasivarivira rutu oisoa kovopareve reasi asavira. Eera-a visii raga iava rera ira tapo oisi raga ita igei vo touaro iava visii tavitaviparevere rara.

Pol Vearo Voki Rutu Purareva Voea Rutuva Voeao Kolosi Vata

10 * Aristakas ira ragai tapo toupave vo-ia tuukepa kepa-ia vaiterei ora Mak, Banabas raovutoaaro, aiterea tapo visii-ia vearo voki purapasivoi. Ro Mak ira iava

voari tuaririvi visii taviava, oiso ra rerava sekanpata rera vearovira rutu tokipaoro. 11 Uva iravu ro Jisas ira raga vaisiario-a ro Jastas ira tapo visii-ia vearo voki puraparevovi. Uva vo peva raga-a vao-ia Jiu iava voea oea ragai tapo oisoa kovopave Pauto vo Saraaro kova piepaoro. Oeoroa oisoa rirovira rutu ragai tauvapaive riroa vavata kaepaoro.

12 * Ari iravu-a ro visii iava rera Epafra ira tapo visii-ia vearo voki puraparevovi. Ira tapo oisoa Kraisi Jisas vo kovoaro purapaoro oisoa vokiara rutu-ia varirira purapareve visii-ia kasivarivira rutu, auere ra vearovira katai vovou rutu-ia torepata goruvira oira vasivira. Ra oisi vo vovou iava katai rugoo raga-ia Pauto vo ruipaoro rutu sirova utu ruipasa auepata. 13 Ari ita, ragai oisoa rera teeripaa rutu vo osa oisi kovopareve. Oa iava ragai rera iava visii tavipaavoi oiraopavira rutu vao iava osa visii-ia kovoreva voari tuariri, ovusa rera teeripaa rutu. Uva viapau oiso visii ragapa kovoreva. Ari voeareo tapopa kovoreva Leodisia-rei ora Hirapolis vata. 14 * Ora ro Luk ira oisoa igei ruvarupareve ira oisoa kavikopaio rutu, vaiterei ora Dimas aiterea tapo visii-ia vearo voki purapasivoi.

15 * Ragai vaoro vearo reo topa piepata voeapa araoko irara oavi oea Leodisia-ia toupaveira, ora o Nimpa, ora voeao oea oira vo kepaoro-ia lotu purapasa uriopaaveira. 16 Oire vo pasia vao-ia oa viei rovatavoi, ra va iava va topa pievira vateta ita voeapa oirara lotupa irara oea Leodisia-ia toupaveira. Oa iava voea tapo ita uvuipaa ra va vieiive. Oa iava uvuipatai ra tuuvira aia ita visii voea vo pasiaro vieita rara ita. 17 Oire Akipas tavipataivoi oiso, "Vo kovo opesi pieri oa vatereva vigei reraaro Turaro viipa."

18 Ari ita, ora ragai raga vavaeoro iava vo rigato puraavoi oiso-ia, Vearo Voki ragaiva Pol. Ragaire rugoopaata ragoa vo toupaaivoi tuukepa kepa-ia touvira. Pauto visii vi- raakoreve ora ragai.

Eisivi raga osa ragai vo reoaro opesi piepaavoi.

Ragai-a vao, Pol.

1 TESALONAIIKA

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tavete tapi touoro vo Korin urui-ia 50 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Taraiparoepa voeao-ia Jiu-pa irara oea vuria rutu oisoa purapaive lotupa irara-ia oirao pie vovou irara. Eva-oa iava vo rigato purapareva voea varaaro oirao pie vovou goru piepasa. Uva aue iava tapo rigatoreva Krai vo vorearo iava vore vo rasio oirao pie vovou irara ou piesa vuvuiua iare (1 Te 4:13-5:11).

1. Pol vearo vaisi purareva Pautoa-ia voeapa Tesalonaika vata, 1:1-10.
2. Pol vo kovoaro iava vao oa purareva Tesalonaika-ia, 2:1-3:13.
3. Oirao pie vovou irara uvui irapoai ra airerei vovouira toupave, 4:1-12.
4. Turaro oirao pie vovou irara rutu ousa vovevira voreroverea, 4:13-5:11.
5. Ovoioapa reoro Pol varaaro, 5:12-28.

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa vo pasio rigatoavoi vaiereoo tapo toupao Sallas vaio ora Timoti. Origatoa oa puraavoi visii rutupa lotupa irara visiigoa evoa Tesalonaika-ia toupaveira, visii eua Pauto Aite voeao ora Turaro Jisas Krai. Uva variripaiei visiipa oisore ra visiipa tauva vatesi ora gavaurea.

Voeao Tesalonaika-pa Irara Oisoa Oirao Piepaive Rutu Torevokovira Rutu Toupao

²⁻³ Igoa peva vao igoa vokiara rutu-ia Pautoa-ia vearo vaisi purapaiveira visii iavirava. Uva visii vaisipaiveira variriara-ia, vo rara visii vo pitupituarore rugoopaio, vo osa visii varaaro-ia oirao pie vovou oavisii goruvira kovopaveira, ora vo osa oearovupa siraopaoro voea tavapaveira. Ora vao-ia tapo visii vaoro rari vovou rutu, vo osa vigei reraoro Turaro Jisas Krai tuepaoro eisi goruvira rari-paveira vo Pauto Aite oavi osireiario-ia. ⁴ Oirapavira rutu araoko irara oaio visii kavikopaveira rutu Pauto. Uva visii-ia oisi taraipaiei oiso, Visii eua visiigoa roporeva Pauto ora rerapa, oisore ra oiso rutu toupata rera voeao.

⁵ * Vao iava uvare Veoro Sipoipo iava siposipoava visiipa. Ari ita, viapau oiso reo turituri raga oa siposipoavara visiipa. Viapau. Ari gorua rutu tapo-a Tugoropato Uraurato iavirava. Uvare ragai vo reoro-a vao oa oirao pierava rutu vigei rutupa

ora visii. Iu, uvare igei vo pitupituroaro-ia oisoa taraipata vo osa toupaiovora evoa visii tavapaooro.

⁶ Uva igei vo rugorugoooroaro sirova utuoro orekoro vo oisoa purapata Turaro vo rugorugoooroaro torevokovira. Uva Pauto vo reoro-ia pitutavoiva, oearovu visii vuri piepaivora. Ari ita, oisoa rorupata rutu vo reoro-ia varao oara vira pierava Tugoropato Uraurato visiipa rorua tapo. ⁷ Uva oisi-a eisi osa ragavira va-ia ora visii-ia ovoovoa puratava voeao oirao pie vovou irara, oisore ra oisi va kekepaoro goruvira oirao pie vovou purapaive va sirova utupaoro, voeareo oearoa Masedonia Provinsarei-ia toupaveira ora Grik. ⁸ Aue vituaro iava uvare Turaro vo siposipoaro-a oa oiso rutu ora sikataepa osa toiva gurukoaro oa ora sikataepa voraro ruture. Ari ita, avaepa voare vo Masedonia-ia ora evoa Grik-ia. Oa iava voava uvarovu ruture puteva, oiso ra oearovu voraro va iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovou-ia taraipaive rutu. Oa vituaro iava viapau oiso uvuipaiei ra oearoipa ita siposipo. ⁹ * Uveoa oea oisoa visii iava igei siposipopaive, vo osa visii tapo oisoa tupaio. Aue iava uvare vearovira rutu oisoa igei tokipata. Ora varao iava tapo osa ora visii vo kovoroaro varao tokarasipa kovoro tavariotava oirapatoa rutu iare Pauto ro irapa kovopaveira. ¹⁰ * Ora aue tapo osa rera oviitoaore tuepaveira ro ira vuvuiua iava vararoverea. Eera ro Oviito Jisas ira vovevira tore pierava kopii tapi iava. Ro raga ita ira vigei viriviripaveira osa iava viapau Pauto vo kasipuro vigei-ia pou piroverea. Oa-a eua voeao vuri vovou irara-ia pou piroverea.

2

Pol Vo Kovoaro Iava Vao Oa Purareva Tesalonaika-ia

¹ Oire va vao-ia araoko irara oaio, oa-ia tarai irapata oiso-ia, Viapau oiso akukuvira raga visii iare tavete ragaiova. Viapau. Uvare igei vo kovoro kueera visii-ia. ² * Uva vao-ia tapo oiso ragavira taraipata rutu osa Filipai-ia oisoa tupaio, uva oisoa oearovu igei vuri piepaive rutu igei tovapaoro. Uva va-a eua oa iava Tesalonaika iare topa uvioiepa. Uva evoa ita oearovu oisoa igeire ita kaureopaave. Ari ita, Pautoa raga ira oisoa igei vo vovouoro goru piepareve rutu, oiso ra visiipa Veoro Sipoipo iava tavitavipaio. ³ Uva torevokovira rutu va iava visiipa siposipoiova, ra va-ia viapau visii iava

irai piro pieio. Viapau rutu. Ora aue tapo viapau ora igei raga-ia rugoopaoro vo siposipo puraiova. ⁴ Ari reoreopaioveira vao sirova utupaoro Pauto vo ruipaaro, uvare oisire igei oisi uvuireva. Oa iava oiso puraoepa igeire, “Uvuipatai ra Vearo Siposipo kaeta va iava siposiposa.” Uva viapau oiso vaore oisosa Vearo Siposipo kosi piepaio, oiso ra oirara igei-ia rorupaive. Viapau. Vaore-a oiso ra Pauto igeire oiso puraroverea, “Vearovira rutu,” vo rara oisi igei vo vovouroaro eveireve. ⁵ * Oire uva oisi ragavira taraipataveira osa oisosa visii tapo toupaoio. Uva vo tou-ia viapau oisosa visii agoagoto ragapaoro toupaoio. Ora oiso tapo igei-ia taraipata, Viapau oiso orekerovu riiriipa vovou vai oisosa vataupaio. Viapau rutu. Pauto vearovira rutu ragai vo reoaro-ia taraiparoi osa oiso puraparai oiraopavira. ⁶ Ari ita, viapau oisore vo kovo puraiova ra igei vaisiara raga rei piepata visii ora oearovu. Viapau rutu. Oiraopavira, uvare igei-a Kraispakovopa iraraaro voeao igoa arureva igei sipooro. Eisi osa iava uvuipaiei ra oiso visii tavipaio, Igei vaisiara rei piepata. Ari ita, osa viapau oisiei eisi. ⁷ Ari vao raga kave vovou rutu oa raga oisosa purapaio visii tapo tupaoro. Oiso rutu osa aakova oisosa kakaeto piepaeve vo osa vo kakae tokipaeve. ⁸ Oa iava visii kavikopaoro oisosa rorupaio Pauto vo reoaro iava visiipa siposipopaoro. Ora vao tapo osa oisosa oiso rutu vovoupaio ra ora igei iava sopaura oaio rutu vatepaio visiipa, uvare oisosa visii kaviko irapaio rutu.

⁹ * Oire uva apeisi-a araoko irara oaio? E igei vo kovoarore rugoopataveira vao-ia osa kovoiova visii-ia? Ari ita, uva goruvira rutu oisosa moni oupasa kovopaio vo ravireoura-ia ora vokiaroro tapo. Osa iava viapau oisosa igeipa orekerovu avu vai voripata, vo osa visii tapo oisosa tupaoro visiipa siposipopaio va iava vao Vearo Siposipo Pauto vaaro.

¹⁰ Ari ita, igei vo pitupituroaro oisosa eveipata visii rutu ora Pauto vo osa oisosa rerapa goruvira kovopaio, ora vuri rugorogooro pura asavira. Osa iava viapau irai uvuiparoi ra oreoi purapareve igei vaisipaoro vo osa visii tapo toupaoio visii vao visiigoa Kraispakovopa oiraopataveira. ¹¹ Oire oisi-a eisi osa ragavira va-ia tarai irapaata oiso-ia osa katakataivira rutu oisosa visii kavikopaio oiso rutu osa aite irara roopavira kakae vurero oaive kavikopaiveira. ¹² * Uva oisosa visii iava sopaura goru piepaio. Ora tapo visii sopaaro oisosa varaata piepaio. Ora

oisosa topatopa piepavira visii tavitavipaio, oisore ra vo touo purapata oa-ia uvuiparoi Pauto visii-ia rorupareve. Vao vituaro iava uvare visii roporeva oiso, Visiigoa koatataverea vore rera vo Saraaro-ia vao oa-ia rera vo kerariaro-ia rera tapo toupataverea.

Voea Rutu Goruvira Oirao Pie Vovou Purapaoro Sirao Vo Vavataaro Oisosa Kaepaive

¹³ Oire uva oavu tapo-a vao-ia oiso osa visii iavirava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaioveira vo vokiara rutu-ia. Aue iava uvare visiipa Pauto vo reoaro kaeiova. Oa iava va uvuoro ora visii sopaura oavisii-ia vo reo oriru ovoitava rutu. Uva oisosa viapau oiso rugorugoopata, Oiratoa raga vo reoaro vao-ia. Osa viapau. Ari oiso rugoo ovoitaepa, Pautoa rutu vo reoaro vao-ia, oreoa visii sopaaro-ia kovopaiveira visii eva oirao pie vovou irara. ¹⁴ * Araoko irara oaio, uva visii vuria outavora oearovu-ia ora visii raga iava voeoro vova ora visii raga vo taereroaro-ia. Uva visii lotupa irara oiso rutu toupatavoi osa voeao oea Judia Distrik-ia oisosa toupave Jisas vaisiarova. Uva va-a eva oa-ia vuria ouiva rera vaisiara iavirava voeao-ia Jiu. ¹⁵ * Uvare voea ita evoea Jiu oea Jisas upoiva rera kopii pieoro ora oavu profet irara. Ari ita, igei tapo oisosa vuri piepaive rutu vo osa oisosa igei sigupaive. Oiraopavira rutu, uvare ora voeare Pauto kasipu piepaiveira rutu. Ora aue tapo osa oearovure oisi eisi oisosa kasipupaave. ¹⁶ * Igeire oisosa korukoru ragapaave oiso, Teapi ratau tou irarapa siposipopaio vo reo iava vao Pauto vo reoaro. Oiso rugoopaoro, Teapi vo reo sirova utupaaera, oiso rutu pieive Pauto voeare. Oa vao vituaro iava kap agasiopa rutu varao iava vuri vovouro voea varaaro. Uva va vao osa agasioiva, oira vurapaoro rirovira rutu kasipu irapaoveira Pauto, oisore ra oirapa voea opesi pie ovoireverea.

Pol Oiso Ruipaparoea Rutu Ra Vorerivira Ita Voea Kekerere

¹⁷ * Araoko irara oaio, voviri visii arova avaiepa. Uva vaurara raga ita, ovusa rugorogoara touvira rutu igei iava visiire rugoopaioveira. Uva va vao osa visiire rugoopaoro raiva taraa ragaparaveira oiso ruipapaoro ra vorevira visii puaro ita kekea. ¹⁸ Rirovira rutu ruipa irao ragapaioveira oiso ra vorevira visii iare kareio visii kekesa. Vo osa viapau. Uva ragai vorevira karesa akeake raga irapaaveira, vo ovusa Seten raga vorevira ragaire korukoruparo. ¹⁹ * Ari ita, utupaua vigei

rearao Turaro Jisas vovevira voreroverea. Ra va iava rera puarao-ia vigei rutu torevio vo vuuta-ia eva. Ra eake vai ouio igei? Ora eake vai iava vearo vovouio? Ora eake vai-ia rorua vai ouio? Ora aa vao oa-ia ora igei iava vaisiara rei pieioverea? Ari visii iavirava raga. ²⁰ * Uvare oiso rutu toupatavereia, Igei vaaro keraria ora igei vaaro rorua.

3

Pol Timoti Arureva Voea Iava Sopaura Goru Piesa

¹⁻³ * Viapau rutu uvuipaiei oiso ra visii iare urioio evoa, uvare viapau raivaa vai igeipa. Uva va-a vao oa iava rirovira rutu rugorugooapaerao vo tupaaro Atens urui-ia, oiso ra visii iare Timoti arua, ra visii iare urioro vo osa ragaibe vo raga. Ro Timoti vigei araokotoaaro ira Pauto vo kovoaro purapareveira vegei tapo Vearo Sipoipo siposipopaaro oearovupa Krai vaaro iava. Uva visii iare rera sipoavo visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goru piepasa rutu. Teapi oearovu visii varaaro oirao pie vovouro iava visii kosi piepaive visiire kasipupaaro, ra va iava vo vovouro oavisii kavupata. Uva taraipatai va-ia vao osa Pauto voeapa vasespareveira, auere ra vigei-ia vuriara purapaive voeao vuri irara. ⁴ Ari ita, vo osa oiso visii tapo tou rovopaio uva vao visii taviiova oiso, Utupa visii vuria oupere rara voeao ruvara-ia vuri irara. Oire uva taraipatai uvare oisi rutu eisi karekepa. ⁵ * Uva visii-ia rirovira rugorugooapaaro Timoti aruava visii iare, uvare viapau rutu uvuipaiei ra visii varaaro-ia taraipaio oirao pie vovouro oavisii vo raga tupaaro. Uva rirovira rutu oiso rugorugooapaareveira, Seten vai pasi visii-ia kokarapareveira, oiso ra oirao pie vovouro oavisii kavupata. Oire ra oisi iava igei vo kovoaro akukupavira rutu visii-ia tou ragapaive.

Pol Rorupareva Timoti Vo siposipoaro-ia

⁶ Oire uva va vao osa Timoti visii ruvara iava vovevira kareroerao visii iava ragai tavitavisa. Uva vearo reo visii iava kaeoro kareroerao goru oirao pie rutu iava visii vaaro vo Krai vaisiara sovara-ia. Ora vao tapo iava osa oearovupa siraopataveira. Ora vao tapo iava oisa visii iava ragaipa tavitavisa kareroerao, uvare vearo vovou rutu purapataveira igei-ia. Eva oa vituaro iava igeipa oiso ruipapataveira rutu ra igei keketa. Osa igei tapo ita oisi ruipapaio oiso ra visii kekeio. ⁷⁻⁸ * Uva

oisi-a eisi osa iava igei iava vovouisiro varaatavira toupaveira, vo osa vuri vovou vo siraoro sovara-ia tupaio oearovu vovouroaro. Iu araoko irara oaio, visii varaaro iava oirao pie vovouro uvupaoro tootopaiei rutu, vo osa tavosivira rutu Turaro tapo toupataveira. ⁹ * Eva-a oa iava uvuipaiei ra vearo vaisi Pautoa-ia purapaio visii iavirava. Ari ita, rorupaiovo rutu vo Pauto osireiara-ia, uvare visii vaoro-ia taraipaiei vearo rutu toua. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiovo rutu visii iavirava. ¹⁰ Vo ravireopa vokiro-ia ora vo vokiaroro uvaroa Pauto arepaioveira rutu oiso ruipapaoro ra visii iava puara kekepaio. Ari ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro potepaveira, oa iava uvuipaiei igei visiipa vara riro piepaio ita.

Pol Variriroepa Pauto Iare

¹¹ Igei-a vao oiso ruipapaiei ra vigei Aitearo Pauto vaiterei ora vigei rearao Turaro Jisas igeipa raiva vai purasi. Ra oai iava evoare torevokovira urioio visii iare. ¹² * Ora oiso tapo osa rirovira rutu oiso ruipapaiei ra visii varaaro siraopa vovouro riro piepareve rutu Turaro oavi. Oire ra vo vovouro iava oearovivupa siraopata ora visii iava voeoro ora oearovu rutu. Eisi osa iava uvuipai ra vaeavira rutu touve igei vo vovouarova siraopa vovou. ¹³ * Uva oisi-a eisi osa uvuipai ra toupavira, sopaura oavisii uvuipa ra va iava visii iava vo vovouro goru piepareve rutu Turaro. Oa iava uvuipatai ra torevokovira raga rera osireiara-ia kareketavereia Pauto Aite vo vokio-ia oa-ia vovevira kareroverea oirara rutu tapo rera voeaaoro vigei rearao Turaro Jisas.

4

Vo Toupai Toua Iava Vao Oa Iava Uvuipa Pauto Vigei-ia Rorupareve

¹ Oire oavu-a vao araoko irara oaio tavipaiovo. Igei ruvara-ia vo taraio outavora vao iava vearo tou oa-ia Pauto roru pietavora. Uva va-a vao oa iava goru pievira ita Turaro Jisas vaisiara-ia visii oiso tavitavipaiovo, Uvuipatai ra eva-ia pute pievira oaravu rutu ita purapata vearopa pitupituro.

² Ari ita, oreoa-ia vao tarai reo taraipatai oa visiipa vateiovera no vaisiara-ia vigei rearao Turaro Jisas. ³ * Uvare Pauto oisi eisi ruipaparaveira oiso ra oisi vara purapata oiso-ia, vo osa sopaura oavisii visii iava torevokovira raga tupaive, vo rara viapau otopa pitupiturore ruoopata vara purapasa. ⁴ * Ari visii uvuipatai

* 2:20: 2 Ko 1:14   * 3:1-3: Ap 17:15   * 3:5: 1 Ko 10:12-13   * 3:7-8: Ef 6:11-17   * 3:9: 1 Te 1:2   * 3:12: 1 Te 4:1, 10   * 3:13: 1 Ko 1:8; 1 Te 2:19, 4:17   * 4:3: 1 Ko 6:18; Kl 3:5   * 4:4: 1 Ko 7:2; 1 Pi 3:7

ra katakataipavira ora oupa pitupitu raga purapata. Oa iava uvuipatai torevokovira raga riakora oavisii oupata, oa-ia viapau vuria vai. ⁵ * Vosa oisi piepaoro eisi, viapau oiso vo vovou otopa purapata. Oa oiso toupaveira voeao vaaro oea viapau Pautoa-ia taraipaave. ⁶ Ora viapau oiso irai uvuiparoi ra vuria vai purareve ora irai araokotoa vaiaro-ia irai keakeapaoro, oiso ra rera putereve rera-ia. Oa-a vao oa iava voari tuariri visii taviiova. Vo uva varare evara ravaavira visii vosiiova oiso visii tavioro, Turaro voeao vorirevea oea oiso vara vuriara purapaiveira. ⁷ * Uvare viapau oiso Pauto vare eva otopa pitupitu vigei roporeva. Viapau. Ari vaore-a oiso ra vearovira rutu rorovovira toupape. ⁸ Uva oiso toupai vo osa ro ira vo reore vao-ia isivaparo. Uvare eake-a? Viapau oiso oirara ragare oisi isivaproveira eisi. Ari Pautoa-re ro ira visiipa Tugoropato Uraurato vatepareveira.

⁹ Ari ita, oiso taraipatai viapau oiso uvuiparai ra vorerivira visii ita roroio piea vaore, ra ora visii araoko iraraaropa siraopata. Uva rera visii tarai pie ragaparevora Pauto, oiso ra oearovivupa ora visii iava voea kavikopata. ¹⁰ Ari ita, oiso osa oearovivupa piepataveira ita vigei araoko iraraaro voearo riro oiaro pie vovou irara, oearoa voraro toupaveira Masedonia Provins-ia. Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavo, Uvuipatai ra evo vovou-ia pute pievira rutu oisi piepata eisi. ¹¹ Oire uva ora eaka pie iraopata. Opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooraro torevoko ragapasa ora visii vo ruiparoaro raga-ia. Ari uvuipatai ra moni oupata ora visii vo kovoroaro-ia varao oara purapataveira ora visii vavaeoro iava. Oiso osa voari rovoa-ia tuaririvi visii tavi rovoiovora. ¹² Oa iava uvuipaai oearovu oirao pie vovou asa irara oisi iavirava visii kekepaoro visiipa avivikepaave. Ora aue tapo ra viapau potepata auepa veapora varao oara arepataveira oearovu ruvara-ia.

Turaro Vigei Rutu Ousa Vorevira Vorerevea

¹³ * Araoko irara oaio, igei oiso ruipa-paiei ra voeao-ia tarai iraopata rutu kopii irara vaopa, teapi rirovira rutu visii iava sopaura siraopape rutu voeapa oiso rutu osa voearo oearoa viapau Pauto oirao piepaoro gaupaiveira. ¹⁴ * Oiraopavira rutu oiso osa vigei va vao oirao piepapeira oiso-ia, Jisas kopiiopepa, oa iava vorevira va iava ora poreteropea toreoro. Oa-a

eva vituaro iava oiso ragavira rera oirao piepaiveira. Osa ragavira iava Pauto voea rutu voeao kare piererevea oea kopi-ipaaveira Jisas oirao piepaoro. Oea rera tapo kareaveera Jisas.

¹⁵ * Oire uva oiso ruipapaiei ra visiipa vao iava taviio oa iava Jisas taviopepa rera vo siposipoaro-ia vo vokio iava oa-ia vorevira vorerovea vigei rutu ousa. Uva vigei vao vigoa tootoopaviei viapau oiso voeapa iravioveera oea kopiipaaveira. ¹⁶ * Viapau. Asi Turaro raga-a ira vuvuua iava oiso keerapaoro vararo. Ora rovopotea rutu re-ito enselto ira kaku pie voreveera vo osa Turaro vaaro utave guruko pura piro. Ogu-rukoa isivaaro iava voeao oea Krais oirao piepaoro kopiipaaveira tore rovoaveera. ¹⁷ * Uva evoea isivaaro iava vigei rutu vao vigoa tootoovira toupai vo vokio-ia voeava aivaroperea rukuta sovara-ia. Ra va iava vigei rutu Turaro iare pou virovio vo vuvuua rutu ivara-ia. Uva voo-a evoa Turaro tapo toupaperea vokiara rutu-ia. ¹⁸ Oreoa vao-ia oa iava uvuipatai ra oearovivu tavi-tavipata. Ra va uvupaoro ora voea iava vovouisiro oaive varaata piepaive.

5

Ora Vatatopo Iraopata Vo Vuutaopa Oa-ia Turaro Vorevira Vorerevea

¹ Araoko irara oaa, viapau oavu reoa rigatopaavo visiipa, oiso ra va-ia visii siposipopaa evo vuutaro iava oara-ia orekerovu karekeperea vo utupaua rutu. Ari ita, viapau ruruvutu rugorugoo irara-a visii. ² * Viapau. Ari taraipataveira oiso, Vo voki-a vao oa vatauvira pou piroveera oiso rutu osa kavirupato vo pitupituaro. Uva viapau irai evo vokia-ia taraiparo ovokia-ia vorerevea Turaro. ³ * Ovuuta-a eva oa-ia oearovu oiso purapaaveera, “Viapau oiso oavu avu vaiei. Ari orekerovu rutu torevokovira raga toupavoi.” Vo osa vo vuuta-a eva oa-ia riroa rutu sirao va tavakaaro karekeperea voea rutu-ia. Oiso rutu osa riakova oisoa upia oupavee vo osa kakaeto kavausa auepa. Viapau rutu oiso vuuiavere va tavaka eva vatavata, uvare Pauto vo Saraaro iava opesi ovoiai. ⁴ * Ari ita, araoko irara oaa, viapau oiso visii vo rugorugooraro visii iava rupavira toupaveira, ra oisi iava visii sita pieoro vo voki eva pou piro oiso rutu osa kavirupato. ⁵ Ari visii rutu aviavi rugovovira toupatavoi. Uva vigei rutu-a vao oirara vo vokio iava ravireopa voki. Viapau oiso rupa voki iava vigei-a. ⁶ Teapi uusipata oiso osa oearovu. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra

* 4:5: 1 Ko 6:14-20 * 4:7: Hi 12:14; Lev 11:44 * 4:13: Jo 11:11-27 * 4:14: 1 Ko 15:13, 23 * 4:15: Ap 1:10-11 * 4:16: Mt 24:31 * 4:17: 1 Ko 15:52 * 5:2: 1 Ko 1:8; 2 Pi 3:10 * 5:3: Hos 13:13 * 5:4: Ro 11:14; 1 Jo 2:8

ora airereipavio varao tokipaoro rutu ora vigei iava varauraro oavi vo ruiparoaro. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare rupa vokia oa-ia uusipaaveira oirara osa oearovu vo rupa-ia spakpaaveira kokoroapaoro. ⁸ * Ari vigei-aviavi voki iava voea oirara. Oa vituaro iava uvuipaviei ra roroio rugorugoo rutu-ia toupape vao oearovupa siraopa rugoo ora oirao piepa rugoo. Oa iava uvuipaviei ra ora utopatoa-ia oirao piepato kuvuvio kuvupato vuriara asavira. Ora oa iava uvuipaviei ra ora vigei iava kukueara kukuvaive vo pitupituo-ia oa-ia Pautoa-re tuepavioveira vo vokiore, oa-ia vigei rutu ourevere vorevira ora rerapa. ⁹ Viapau oiso Pauto vaore oiso vigei roporeva, ra vigeire kasipuro vigeipa upia vateoro. Viapau. Asi vigei reraaro Turaro Jisas Krai kopiiroepa. Oa iava vigei varaaro vuri vovouro voriaro oureva rera raga. ¹⁰ * Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra rera tapo tootoovio vo utupaua. Eagara vosa apeisi tootoovira toupape, eke kopiivira toupape ovusa urioro vorevira vigeire. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira uvuipatai ra oearovivu ora visii iava sopoaro varaata piepata voea tavapaoro oiso osa ora visii raga ora piepataveira.

Vo Reoreo Iava Oa-ia Vo Pasio Opesi Piereva

¹² * Oire uva visii goruvira akepaavoi, oisore ra voeao-ia rei vaisi purapata oea visiiipa reipaaveira. Uvare Turaro voea roporevora, auere ra visii tavapaave visiiipa tarai reoro vatepaoro. ¹³ Uva uvuipatai ra voeavipa reipa irara avivikevira rutu toupata voeapa siraopaoro. Aue iava uvare voea-a evoea oea Turaro vaisiario sovaria kovopaoro toupavoi. Oire ra ora visii ragava tapo gavaure vovou rutu purapata.

¹⁴ * Araoko irara oaio, goruvira rutu visii tavipaiovoi, oiso ra voearovio pokapoka vovou irara vosipata rutu. Ora voeao tapo vovouaro goru piepata oea uririavi purapaaveira. Ora oiso ra voearovio tapo tavapata oearoa viapau oiso goruvira torepaveira. Ra oisi eisi piepaoro kave vovou rutu purapata vo oearovu rutuva.

¹⁵ * Vosa irai visii iava irai vuri pierve, viapau oiso uvuipatai ra rera varirivira ita vuri pieta. Viapau rutu. Ari goruvira rutu vaore rugoo irapata, ra ora visii vearo vovou raga purapata oearovu rutu tapo oirara.

¹⁶ Vokiara rutu-ia roruvira raga toupata.

¹⁷ Vokiara rutu variripata reasi asavira.

¹⁸ Vosa eake karekepe visii-ia, uva uvuipatai ra va-ia vearo vaisi purapata Pautoa-ia. Vao vituaro iava osa Pauto

oisi ruipaparoveira eisi vo osa Krai Jisas vaisiario-ia oisi piepata.

¹⁹ Ra opeita Tugoropato Uraurato vo goruaro sisipata oiso osa eto kasiro sisipataveira vo kasiro roko piepaoro. ²⁰ Ra opeita voea vo reoroaro uvu arapa reasipata oea oiso toupaveira, Pauto gisipoaro. ²¹ Orekerovu rutu vearovira rovirieipata vara iava vearopara raga roporopopaoro vara-ia pitupasa. ²² Ra oisi piepaoro eisi vearovira varao rutupa vatavata irapata vuri pitupituro.

²³ Oiraopavira ita, uvare Pauto-a ro-ia gavaure vovou vituaro rutu. Ira uvuipa ra visii airereipave, oiso ra roroio vovouro raga-ia toupatavere. Oa iava urauraara oavisii ora vovouiso oavisii ora varauraro oavisii oara rutu uvuipai ra vuri asavira rutu toupave vo vokiore tuepaoro oa-ia vigei Turaroaro Jisas Krai vorevira vorerovere. ²⁴ * Uva Pauto visiire keeroepa, ra oisi pierve visii-ia eisi osa iava uvuipa, ra viapau visii kavureve.

²⁵ Araoko irara oaa, variri irapata igeivipa.

²⁶ Ora sekanpata oearovivu tapo vo Jisas vaisiario sovara-ia evoea vigei araoko iraraaro.

²⁷ Oire uva ragai-a vao goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Turaro Jisas vaisiario sovara-ia, oa iava uvu irapatai ra vo pasio vieita voea rutupa oirao pie vovou irara evoea araoko irara oavi.

²⁸ Igei variripaiei, oiso ra Turaro Jisas Krai visiiipa vereopa vovou vaterve.

Eisivi raga osa vo rigato purapaavoi visii-ia.

Ragai-a vao, Pol.

2 TESALONAIKA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Gare vuutavi raga puteva vo osa Pol rovopa pasi purareva voeaopa Tesalonaika vata. Uva evo vuuta isivaaro iava oavu eraopa pasi rigatoreva voea ragapa. Aue iava uvare vavagisipaaepa Jisas vo vorearo iava vao oa iava rigatoreva rovovira. Uva viapau rera vo reoroaro uvuiva vo osa voea tapo toupaveva. Ora viapau rera vo reoroaro oirao pieiva varao iava oara iava rigato rovoreva rovopa pasi-ia oara toupaiava. Eva-a oa vituaro iava eraopa pasi rigatoreva vorerivira voea soporepasa aviavi pievira Krai vo vorearo iava. Uvare oearovu voea iava lotupa irara oiso pura-paaepa, Ari Krai vorevira vore ovoiroera tuaririvi. Osa viapau oiraopaepa eisi.

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Pol rera vaoro rorua kareke pieveva Pautoa-ia voea iavirava Tesalonaika vata, 1:3-12.
3. Aviavi pie reoro vao iava Turaro vo vokiario oa-ia voreroverea oirao pie vovou irara ou piesa, 2:1-17.
4. Goruvira voea tavireva Pol oisore ra variriara puraive, ora ra raverave asavira kovoa puraive Pauto vaoro, 3:1-15.
5. Ovoiope reoro Pol varaaro, 3:16-18.

¹ Igei-a vao-ia oiso-ia ragai Pol ora Silas ora Timoti igoa vo rigato puraiovo'i visiipa lotupa irara evoa Tesalonaika urui-ia. Visiigoa oiso toupata, Pauto vigei Aitearo voeaaro visii ora Jisas Krai vigei reraaro Turaro.

² Uva oiso ruipapaiei ra Pauto Aite vaio ora Jisas Krai Turaro vareo vatesi visiipa oiso-ia, tauvaa vao-ia ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Rutu Purareva Pautoa-ia

³ * Igei uvuipaei ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu puraio visiire rugoopaoro arako irara oaoi. Osa-a eisi oia purapaoro torevokopai. Vao vituaro iava uvare visii varaaro oirao pie vovouro riro varivarivira rutu torepai. Ora varao iavirava sirao vovouro oara visii iava riro varivaripai oearovupa siraopaoro ora visii iava voearo. ⁴ * Oa-a vao vituaro iava igei vo reoroaro-ia oearovivu oloturovu iava voea tauvapaivoi voearo-ia tavitavipaoro visii iava visii vaisiario rei piepaoro. Ora vao iava tapo vo osa oearovu visii vuri piepaiveira, vo osa touvira goruvira rutu

toupata oirao pie vovou purapaoro raverave asavira rutu.

Pauto Vigei Rovirieipareveira Torevoko Pitupitu Sirova

⁵ Oire uva oisi-a eisi osa toupai visii vo pitupituaroo vituaro vao oa iava vo reo Pauto vo reoroaro oirao piepaiveira vao oa-ia oirara torevokovira rutu rovirieipareveira. Eake iava? Uvare goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapataveira oearovu-ia ora visii-ia vuria oupaoro. Ovovoua-a eva oa kekereveira Pauto visii-ia. Oa iava uvuivira oiso kareketaverea visiigoa vao visiigoa rera vo Saraaro-ia koatataveira. ⁶ * Iu, uvare torevoko vovou raga Pauto oa purapareveira vearopa siraoa vavataaro vatepaoro oearoa visii vuri piepaiveira. ⁷ Uva vo vavata vao oa tuuke pierereveira visii iava ora igei. Ari ita, oisi-a oiso osa va purareveira vo osa Turaro Jisas vuuvuua iava vorevira varao voveo tapo reipa irara purapurapa irara voveo ensel. ⁸ * Eisi raga ita osa urioroverea voea vo voriaro vuri vori vatesa voeaopa oea viapau oiso Pautoa-ia taraiapaiveira. Ora voeaopa oea viapau vearovira rera vo siposipoaro sirava utupaaveira vao Vearo Siposipo rera iava Turaro Jisas. ⁹ Oiraopavira rutu, osa ragavira-a oiso osa voveo vo voriroaro varao oupaoro vo toupaveira kuvau tapi rutu vuri tapi. Uva-a vo uva viapau voea ruvara-ia toupaveira Turaro. Viapau rutu. Uva viapau oiso oavi garee vai vearoa vai rera vo kovoaro iava, o rera vo goruaro iava toupaveira oiso ra oai kekepaive voa. Uva-a evoa vuri tapi uva touvira rutu toupaveira ora voeapa siraopaoro opesi asavira rutu. ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa voea pierereveira vo voki-ia vao oa-ia urioroverea rera vorevira. Ovokia-a vao oa-ia voveo oirao pie vovou irara rutu rera-ia vuurapa vaisi puraiveira rera-ia egapaoro rutu. Uva-a vo uva visii tapo voea tapo toutaverea, uvare vo Siposipo Vearoa oirao pietavara oa visiipa vateiovara.

Variria Purareva Pol

¹¹ * Oa vituaro iava visiipa goruvira rutu variripaioveira vo vokiaria rutu-ia Pauto akepaoro, oisore ra visii tauvapareve auere ra vo tou vearovira rutu purata otoua iare visii reesireva. Uva oiso ruipapaiei ra rera vo goruaro-ia visii vo ruipaoro uvui pierereve visiipa visiigoa vearo vovou purapasa ruipa irapataveira. Ora aue tapopa variripaioveira, oiso ra visii vo kovoroaro ovoi pierereve, vo kovoro oara purapataveira vao vituaro iavirava oirao pie vovouro oavisii. ¹² * Oisi-a oiso osa uvuipatai oisi

* 1:3: 1 Te 1:2, 3:12 * 1:4: 2 Ko 7:14 * 1:6: Kl 3:25; Re 6:10 * 1:8: Hi 12:29; Ga 4:8; Ro 2:8 * 1:11: 1 Te 1:2-3 * 1:12: Fl 2:9

piepaoro rera vaisiario kae pieta ruti Turaro Jisas. Ra aia ita tuuvira ita visii vaisiario varirivira kae piereve ita rera. Oa rutu vituaro-a vao-ia akuku raga vatevatea vereopa vovou waiterei vaaro Pauto vaio ora Turaro Jisas Kraiss.

2

Ro Iava Ira Pautoa-va Ora Kaureopaveira

¹⁻² Oire uva visii tavitavipaavo rera iava ro-ia Turaro Jisas Kraiss, ira vorevira voroverea taru vo rasio iare vo vokia-ia oa-ia vigei rutu ora guruvoverea rera tapo tousa. Uva ragai oiso goruvira rutu visii tavipaavo, ra viapau oiso vo vokia eva oearovu vo reoroaro uvuta, voeao oea oiso purapaaveira, "Turaro vo vokiario-a vao-ia oa pou piroi." Teapi oisi vo tavi uvuoro visii raga ora visii iava rugorugooara vavagisi pieta. Vo uvare oea vai oirara vai pasi urusia vai-ia eisi evo reo ouiva, eke oea vai Pauto vo reoaro iava siposipopa irara vai vo reo eva kosi pieiva, eke oearoi vai pasi igei iava oisi puraaepa oiso, "Pol vai pasi va iava taviropea rera vo rigatoario-ia." ³ * Oire ra viapau oiso voea vo reoroaro evara kuuvuara oirao piepata. Vao vituaro iava uvare viapau vo voki-ia vao Turaro ovokia-ia voroverea vo rera viapau vo vokireo kareke rovope oiso-ia, vo vokia voeao vaaro oea Pautoa-va ora kaureopasa ora guruaverea. Ari vo vokia oa-ia ro Vuritoa Rutu viaevira ora karekeroverea, ira vuri pitupituro rutu vituaro karekepareveira. Eera raga ita Vurito, ira eto kasi iare avaroverea. ⁴ * Rera raga ita ro Vuritoa Rutu ira orekerovu rutuva ora upo rovoparoverea varao oara rutu-ia oirara rutu vuurapa vaisiro purapaiveira. Ora varao oara reesipaiveira oirarare oiso purapaoro, "Vova vao-ia Pauto." Oire uva rera-a eera ira ora rera raga ora rei pieroverea rutu varao rutu-ia puteoro. Ora oiso tapo osa Pauto vo kepaoro-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroverea tapo. Uva voa pauro oiso puraroverea ora rerare, "Ragai-a oiraopatoa rutu pauto."

⁵ E ragai vo reoaro rugoopatái vao iava oiso, eke? Vo reoro oara oisoa vatepaa visiipa vo osa visii tapo oisoa toupaa. ⁶ Ari ita, ro Vurito ira viapau oisi oai purapaiveira. Eake iava? Uvare oavuei touvira oa rerare korupapeira. Uva va vai-ia taraipataveira ita pasi. Oiso-ia vosa vo koru eva opesi rovope, oire ra utupavira va isivaoro iava taru pouro viroveira. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare vo gorua vao-ia

vuri vovou vo goruaro vituaro oa oirara oiso piepaiveira oa iava reo goruro gasipaiveira. Uvare vatauvira rutu sopaura sovara-ia kovopaiveira vo goru vao-ia. Ari ita, uva utupavira rutu ora poera iraopeera riro varivarivira rutu kovoro, vo rara evo koru vera rovoreveera iravu raga ita oa vare korukorupapeira. ⁸ * Oire uva va-a eva oa isivaoro iava rara rera ro ira vuri vovou rutu-ia vituparoveira ira karekeroverea rara. Oa-a vao taru oa iava Turaro Jisas sisikorepaoro urioroverea. Uva vo sisikorea eva ora vo vuvuroa evara oara raga Turaro varao rera Vuritoa Rutu Oirato taru kopii pie ovoiove rera opesi pieoro. ⁹ Rera raga ita ro-ia Vurito ira taru urioroverea vo Seten vo goruaro-ia orekerovu rutu purasa ravotovira. Uva vara rutu-a varao oara keakeavira raga toupaveira rera vo reesiroaro ora rera vo kovoroaro, vo osa viapau oirao vai vara-ia. ¹⁰ Oire uva vara-a varao riroara rutu kuuvu kovoro rera varaaro oara-ia oirara piro pie ovoioveveera. Ra va iava opesi ovoiove. Eake iava? Uvare oiraopa ruture isivapaaveira vao oa iava viapau oiso Pauto voea ouveveera ora rera iare. ¹¹ Uva va vituaro iava Pauto voea vavagisi pieroveera rutu. Ra va iava kuuvu kovoro oirao piepaive rutu. ¹² Oire uva oiraopa kovore isivapaoro rorupaiveira varao raga vuri vovou purapaoro. Oa-a vao oa vituaro iava Pauto voea rovirieipaoro voeare oiso puraroverea, "Visii vao-ia vuri irara rutu."

Pauto Visii Reesireva Ora Rera Iare Visii Ousa

¹³ * Vokiara rutu-ia uvui iraoipaiveira ra veoro vaisi purapaio Pautoa-ia visii rugorugooapaoro. Araoko irara oao, visii kavikopareveira Turaro, uvare rovoa rutu-ia visii reesi rovoveva vaore ora rera iare vorevira visii ousa. Oa iava Tugoropato Urauratoa-ia oiso visii pierava ra ora aireipaoro oiso rutu toupata, Pauto voeaaro rutu. Ora oisore tapo ra goruvira rutu rera vaaro oiraopa kovo rutu oirao piepata. ¹⁴ * Uva va sovara-ia Pauto visiire keeroera Vearo Siposipo vao oa iava visiipa siposipoivora. Iu. Uvare Pauto visiire keeroepa, oiso ra rera tapo ora tavisi ovoipaoro rera tapo ita keraria oupataverea rera vaaro ro Turaro Jisas Kraiss vigei reraaro. ¹⁵ * Araoko irara oaa, goruvira rutu torepata varao-ia pitupaoro oiraopara rutu. Oara-ia visii tarai pieiovera vo osa vara iava visii

* 2:3: Ef 5:6-8; Lu 18:8; Dan 7:8, 25

* 2:4: Ais 14:13-14

* 2:8: Re 19:11-20; Dan 7:10

* 2:13: Ef 1:4; 1 Pi 1:2

* 2:14: 1 Pi 5:10

* 2:15: 1 Ko 16:13, 11:2

* 2:16-17: 1 Te 3:2, 11; Jo 3:16

siposipopaiovora, ora vo osa vara iava visii ipa rigatoara sipopaavora.

¹⁶⁻¹⁷ ✧ Uva eisi osa iava oiso ruipaparai ra vigei reraaro Turaro Jisas Krai ora ro vigei Aitearo Pauto visii vakuvakuvira rutu tore piepasi, auere ra vearopa vovouro goruara rutu purapata ora vearopa reoro. Oiraopavira uvare Pauto vigei vo vovouroaro varaata piepareveira ora rera vaoro iavirava vereopa vovouaro. Ora vigeipa siraoparoveira vokiara rutu-ia vigei varaaro rari vukuro vituaro purapaoro.

3

Visii Rutu Variripata Ra Pauto Igei Tavapareve

¹ Araoko irara oai, visii akepaavo oiso ra variripata igeipa. Ra va iava ikau-pavira rutu Turaro vo reoro uvarovu ruture sikasikapaio. Osa iava vo reo-ia oearovu uvuipaai ra Pauto-ia vuurapa vaisi puraive oiso osa visii pie rovtava voari rovovira. ² Ora vaore tapo variripata Pauto-re ra igei utopareve voeao asavira vuri irara. Teapi igei vuri piepaive. Oiraopavira oearovu epao oea viapau oiso igei vo siposiporoaro oirao piepaiveira.

³ ✧ Ari ita, viapau tavarioa vai peira rera-ia ro Turaro. Ira tovira visii varaaro oirao pie vovouro goru piepareveira visii viri-variapaoro ro asavira Vuritoa Rutu. ⁴ Uva ro-ia Turaro ira igei vo rugorogooaro tore piepareveira visii iava tavipaoro, uvare vearovira rutu igei vo siposiporoaro sirova utupataveira. Ora tapo osa evo vovou isivaaro iava topa pievira ita utu-pauvai oisi piepataverea.

⁵ ✧ Ari ita, Turaro raga uvuiparoi ra visii sopaaro ivupareve vore Pauto vo siraoaro. Ra voa toupaaoro goruvira rutu toupata oiso osa Krai.

Oirara Rutu Uvuipaai Ra Kovo Iraopaive

⁶ ✧ Araoko irara oai, goruvira rutu oiso visii tavi irapaavo vo vaisio sovara-ia ro-ia Turaro Jisas Krai voeao vatavatapasa, oea pokapoka pitupituro purapaiveira igei vo reoroaro sirova utupa arapa. ⁷ Oire vara-ia varao vearo pitupituro tarai irapata, ra vara sirova goruvira utu irapata pokapoka asavira oara oisoa purapaio. Uvare viapau oisoa pokapoka vovouro vai oisoa purapaio vo visii tapo toupaaoro. ⁸ Igei viapau oiso akuku tauva vai ou ragaiova visii ruvara iava. Viapau. Ari evara aioara oara oisoa voripaio visii ruvara-ia. Ari ita, kasivarivira rutu oisoa

kovopaio vo aviaviaro ora vo vokiario moni oupaoro auempa oiso, teapi visii vo moniario aio ragapaio. ⁹ Uva eisi osa oisoa piepaio visii oovoaro purapaoro visii osireiario-ia. Ari oiraopavira oiso uvui irao ragapaiveira oiso ra oisi visii tavipaio, ra igeivi akukuvira tauva ragapata, uvare Pauto kovopa iraraoro-a igei. Vo osa viapau uvuipaai ra eisi oisi visii tavipaio. ¹⁰ Vo osa visii tapo voeao toupaaio uva oiso oisoa visii tavipaio, "Vosa irai viapau moni kovo vai purapareve, ra va iava viapau oiso aiopareve."

¹¹ Uva oiso purapaai visii uvare vo reo uvuiovaro oiso-ia, "Oearovu visii iava pokapokapaaveira voraro vokapaoro oearovu vo rugorogooaro torevoko ragapasa ora voea vo ruipararo raga-ia."

¹² ✧ Uva voeare ravaavira goruvira rutu oiso purapaai vo vaisio sovara-ia Turaro Jisas Krai, auere ra ora voea vo kovoaro vearovira rutu purapaive ora tape pie ragapaaoro. Osa piepaoro uvuipaai ra moni oupaave ora voea vo pauaro voripasa.

¹³ Oire visii-a vao opeita reasi irapata varao vearovira purapa arapa. ¹⁴ Vosa irouto visii iava viapau igei vo reoro sirova utuparo vo pasio-ia, ira-ia uvuipatai ra rera reesita. Ira uvuipatai vatavatata, ra va-ia ora rera-ia ariia oure. ¹⁵ Uva opeita oiso rera piepata, Visiiva keripato. Viapau. Ari vovovira uvuipatai ra rera vosita. Aue iava uvare rera-a eera visii araokotoaaro.

Ovoipa Reo Vao-ia

¹⁶ ✧ Ro vigei reraaro Turaro ira raga-a gavaure vovou rutu vituaro. Uva oiso ruipaparai rutu ra gavaure vovou rutu vituaro iava visii vatepareve vo vokiara rutu-ia oraivarovu rutu-ia. Osa iava uvuiparoi Turaro ra visii tapo toupareve.

¹⁷ Ari ita, ora ragai raga vavaeoro iava vo rigato puraavo oiso-ia, Vearo Voki ragaiva Pol. Vo pitupitua vao oa sirova uturai vao opesi pieoro osa pasiara rutu opesi pieavo. Eisi ragavira ragai vo kiroaro keketa.

¹⁸ Ra visiiapa Turaro Jisas Krai eva vereopa vovou vatepareve visii tavapaoro, ra visii tapo touve.

Evavi raga osa vo pasio purapaavo.

Ragai-a vao, Pol.

✧ 3:3: 1 Ko 1:9; 1 Te 5:24; 2 Pi 2:9 ✧ 3:5: 1 Kro 29:18

✧ 3:6: 1 Ko 15:1-13 ✧ 3:12: 1 Te 4:1, 11; Ef 4:28

✧ 3:16: Ro 15:33; Rut 2:4

1 TIMOTI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ovokirovu-ia Pol vaio ora Timoti oisoa kovopasi, oa iava Pol Timoti arureva Efesas urui iare, oiso ra voa toupaooro lotupa irara tauvapareve irapaoro voeapa (1 Ti 1:3).

Goruvira Timoti tavireva rera vosipaoro voeao asavira kuuvu irara tisa irara. Teapi oirao pie vovou irara vavagisi piepaive ora voea varaaro-ia kuuvu reoro. Ora auere tapo Timoti tavireva oiso ra riro oirao pie vovou irara vai reesireve lotupa kovo-ia pitupasa. Rirovira tavitavapai vo pasio aue iava lotupa kovo, ora aue iava voeao lotupa kovo-ia irapa irara.

1. Aviavi pie reoro-ia Pol reoroepa, 1:1-2.
2. Lotupa kovo iava rigatoroepa Pol oiso-ia, variri purapa pitupitu, ora irapa irara reesisa, ora kuuvu irara vo siposiporoaro vatavatapasa vara uvu arapa, lotupa riako vo pitupituroaro, ora lotu purapa pitupituro iava vara, 1:3-3:16.
3. Oreorovu vatereva Pol Timoti-pa rera vo vovouoro goru piepasa vo osa lotupa kovo-ia iraparao, 4:1-6:21.

1-2 * Ragai-a Pol ragoa vo pasio riga-toavoi viipa Timoti viigoa goruvira rutu Kraisi oirao pieparaveira. Oa iava oiso toupaveira, Ragai oviitoaro rutu. Ragoa roporeva Pauto Kraisi Jisas-pa kovopasa. Rera raga Pauto ro ira vigei vovevira oureva vigei virivarioro ora rera iare, oiso ra Kraisi-re Jisas tuevira toupape. Uva variriparai Pautoa iare Aite ora Kraisi Jisas vigei reraaro Turaro, oiso ra viipa tauvaa ora siraopa vovou vatesi ora gavaure vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Oreorovu Rutu Kuuvu Reoro Veripape

3 Vo osa ragai Masedonia Provins iare avaparaera, uva evoa oiso goruvira rutu vii taviava, ra evoa raga toupari Efesasia. Uva voverivira ita oisi vii tavipaavoi, oiso ra voa raga evoa toupari. Eake iava? Uvare oearovu oearovu iava kuuvuara siposipopaivoi. Osa eisi vituaro iava uvuipauei rutu ra voeare korupau vo reoropa evara. 4* Oiso voea evoa riro kuuvu irara tavipari, "Opeita vo siposiporo purapata vo rasio raga iava vara. Ora opeita aao irara oavisii vaivaissaro vievieipata. Uvare vo reoro evara oara vituaro iava kaureo vovou karekepapeira lotupa irara iava. Viapau oiso ra vo siposiporo purapata vo rasio raga iava. Viapau. Uva vo

reoro evara viapau oiso uvuipai visii vo rugooroaro-ia kovopasa Pauto vo taraiaoro soporepaoro visiipa. Viapau." 5 * Ari ita, vao goru reo rutu voeapa vatepari, ra voea iava vovouisiro oaive torepere ora voeapa sirao vovou rutu puraoro. Uvare va vao-ia sirao vovou oa voeao-ia toupaveira oea torevoko vovouoro rutu purapaveira, ora oa voeao-ia tapo toupaveira oea viapau oiso ora voea iava sopaura oaive sovopaoro oiso purapaaveira, "O ari toupaveira rutu vuri vovouoro-a varao oara purapaveira." Ora oa-a vao oa voeao-ia tapo toupaveira oea oiraopavira rutu oirao pie vovouoro purapaveira. 6 Oearovu ora voea vo vovouoro iava ora piro piepaaveira varao oirao pie vovouoro kavupaoro. Osa iava voea iava rugorugooara riroirovira raga avapaveira akukupapa reoro raga-ia ora reopaoro. 7 * Uva oiso ruipa ragapaaveira ra oiso rutu toupaveira oea voeao oea Pauto vaoro iava reo goru siposipopaaveira. Oa-a eva oa iava voea vo rugooroaro paipai ragapaaveira vo reoro-ia roroiovira taraipa arapa, oara iava siposipopaaveira oea viapau oiso vara-ia taraipaave.

8 Vigei taraipavioveira vao-ia, Reo goru veoro-a, vo osa torevokovira rutu vo taisi iava siposipopaive. 9 Uva eisi oea iava uvui iraopaviei ra vearovira rutu taraipavio oaravu-ia reo goru. Uvare viapau oiso voeao vao reo goru, oearoa torevoko vovouoro purapaveira. Viapau. Ari voeao oea vara gasipaaveira, ora voeao oea vuri pitupituro rutu purapaveira, ora voeao oea viapau Pauto oirao piepaaveira, ora voeao oea viapau oiso lotuapa ruipapaave, ora voeao oea viapau Tugoropato Uraurato vo vovouaropa ruipapaaveira, ora voeao oea aite irara oaive ora aako riako upopaaveira ora oearovu rutu oirara upopaaveira. 10 * Ora voeao tapo otopa irara, ora voeao oea ora oupa pitupituro vuri piepaaveira, ora voeao oea oearovu oirara kavirupaaveira voea-ia monia oupasa, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaveira vo rara viapau veoro reoro rutu purapaveira orekerovu oirao piepasa rutu. Ora voeao tapopa reo goru toupaveira oea vuri pitupituro sirova utupaaveira, vo rara reasipaave oiraopa siposiporo rutu sirova utupa arapa, 11 varao oara Veoro Siposipo rutu-ia toupaveira, vo siposipo oa Pauto ragaipa vatereva oisore ra va kosi piepaa. Ari ita, rera raga vo siposipo eva kosi piereva Pauto ro ira vaoro-a keraria oa aviviava toupaveira. Ira raga-ia oiraopa

* 1:1-2: Ap 16:1; 2 Ti 1:2

* 1:4: Ta 1:14; 1 Ti 6:4

* 1:5: Ro 13:8-14

* 1:7: Je 3:1; 1 Ti 6:4

* 1:10: Eks

roru rutu toupaveira.

Pol Ira Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Uvare Rerapa Siraoparoepa

¹² * Vearo vaisi purapaavoi Krai Jisas-ia vigei reraaro Turaro. Ira ragai vatepareveira vo goruo vo kovo purapasa. Uva va-a vao oa iava vearo vaisi purapaavoi rera-ia, uvare ragai-ia raripaoro Krai vo kovo tovoreva ragai-ia oiso ra rerapa kovopaa. ¹³ * Ari ita, oiraopavira rutu voari tuariri vuri reoro rutu oisoa purapaa rera-ia Krai. Oa iava oisoa keripa vovouro rutu purapaa oirao pie vovou irara rutuva rera vovearo. Ora oiso osa tapo oisoa rera vaisiario tovipaa. Uva Pauto ragaipa siraoroepa vo rara viapau rera oirao piepaa vaaru vovouvira rutu tupaoro vuri vovouro rutu purapaoro rera-ia. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa iavirava ragai-ia kaviko vovou rutu purareva. Uva va iavirava ragai vo vovouoro tore piereva rutu oirao pie vovou ora vao siraopa vovou vateoro. Ovovourea vigei-ia toupaveira vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio rutu.

¹⁵ * Uvare vo reo-a vao-ia oiraopa reo rutu oreoa-ia uvuipaai pitupaoro va oirao piepaive. Oreoa vao-ia oa oiso purapai, “Krais Jisas vararoepa vo rasio iare, oiso ra raiva purareve voveopa vuri irara. Ra va iava vovevira voea kae piereve.” Ari ita, ragai-a vuritoavi rutu. Oiraopavira ragoa oearovu rutu-ia vuri irara oisoa putepaa vuriara rutu purapaoro. ¹⁶ * Uva va-a eva oa iava oisi eisi Pauto ragai-ia vo sirao oiso karekereva. Osirao-a vao oa iavirava oisoa Krai Jisas ragai ate piepareva vaore tuepaoro ra ora ragai iava sopaua oaa vovevira poreia rera iare. Uvare oiso rutu oisoa toupaa, Rovopatoa rutu ragai vurito. Ra oearovupa voveo utupa irara oiso rutu ovoovovira tupaaveira. Uvare ragai porereva ora rerapa ragaipa sirao iraopaoro rutu. ¹⁷ * Ro Pauto Kataitoa raga ira viapau opesia vaiei, ira viapau uvuipaai ra rera kepepe ro ira orekerovu rutupa reiparoveira. Oa iava uvuipaviei ra rera vaisiario kae piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Uvui Iraoparoepa Timoti Ra Kuuvu Sipsiporo Pura Irara Torevokoreve

¹⁸ * Timoti oviitoa oaa, vii vatepaavoi vo reo-ia riro goru reo rutu, oiso ra evoea riro kuuvu sipsiporo pura irara torevokopari. Osa-a eisi osa purapaoro vo reo sirava utuparai profetato oa purarevoro vii iava voviri tuaririvi. Evo reoro-ia goruara rutu pitu iraopari oara oiso

rutu toupaveira osa upo purapara. Oara-ia uvuipauei ra vearovira rutu upoa purapari vuria vo goruaro tokooro. ¹⁹ * Osa iava eisi uvuipauei ra goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapari sisigarue vovou rutu iava. Ari ita, oearovu viapau oisoa oisi eisi piepaive, vo rara va eva sisigarue vovou rutu veripaive. Osa iava eisi oisoa ora voea vo vovouoro oirao pieara vuri pie ovoipaive. ²⁰ * Oiso osa aitereivu-a vaitereo evoea iava Haimenias ora Aleksanda. Aiterea tovoava Seten vavaeoro iare, oisore ra vao taraia ousi siraoa vo tavakaaro-ia. Ra oisi iavirava Jisas vaisiario takau arapa eakasi.

2

Oiso Osa Ragavira Uvuipaviei Ra Variripavio

¹ Oire uva vao-ia rovopa reo rutu vii tavi rovopaavoi ragai vaaro viipa vao variria vo pitupituro iava oiso-ia, ra vokiara rutu-ia variripau voveopa oea voraro rutu toupaveira ora vigei tapopa. Uvuipauei ra Pauto akepari vaore, oiso ra voveo tavupareve, vo osa vearo vaisi purapari Pautoa-ia vo tauva-ia vao oare variripau. ² * Uvuipaviei ra reipa irarapa variripavio ora voveo turaro irara oea vigeipa reipaaveira. Oa iava uvuipaai ra va-ia tauvaa oupaoro vearovira rutu vigei tokipaive. Osa iava uvuipaviei ra gavaurea-ia toupape ora vao kave vovou-ia, vo rara eisi vearo vovou rutu purapape Pautoa-pa avivikepaoro rutu, uvare vigeipa reiparoveira. ³ * Osa piepaoro eisi uvuipaviei ra Pauto roru piepape ro vigei Kae Piepatoaaro. ⁴ Ari ita, ira ora rera vo ruiparo sirava vao-ia oiso oirara vovevira ora rera iare oupareveira. Ora oiso ra oisi iavirava rera-ia taraipaave vao iava rera vo reoaro oiraopa rutu. ⁵⁻⁶ Uvare oiso rutu-ia rera raga ro-ia Kataito Pauto, ora ro-ia Kataito Krai Jisas Vuruvuru-ia-pato. Ro ira Pautoa-va vovevira oirara rutu agiagi piereva va iavirava rera vo vovouoro. Vao-ia osa ora rera iava vasereva, oisore ra rera upoivora, vigei varaaro vuriara voriaro oureva evao parikou-ia. Ovuuta-a eva oa purareva oa torevokopai. Pauto oa purareva oisore ra va iava rera vo vovouoro oirao piereve oirara rutu vovevira virivarioro. ⁷ Oa-a eva vituaro iava Pauto ragai siporeva oisore ra aposel kovo puraa, ora vo osa ratau tou irara tarai piea. Vo rara oisi eisi piepaoro vo sipsiporo kosi piepaa oirao pie vovou iava. Viapau oiso

* 1:12: 1 Ko 15:10-11 * 1:13: Ap 9:4-5 * 1:15: Ro 1:15-18 * 1:16: Ef 2:7 * 1:17: Kl 1:15; Ro 11:36
* 1:18: 1 Ti 4:14; 2 Ti 2:2-3 * 1:19: 1 Ti 6:12 * 1:20: 2 Ti 2:17, 4:14 * 2:2: Esr 6:10; Ro 13:1 * 2:3: Ro 12:2; 1 Ti 4:10; Ap 16:31

kuuvuparai. Viapau. Ari oiraopa rutu-a vao-ia ragai vo kovoaro iava.

⁸ * Uva oiso ruipaparai ra oirara rutu voeao voraro rutu variripaave, voeao oea Pauto vaaro oiraopa vovou sirova utupaaveira va purapaoro. Oea uvuipaai ra ora voea iava vavaeara oaive kae piepaoro variripaave, vo rara viapau kau-reo vovouro vaiva toupaipe ora kasipu vovouro vai.

Reoara Vairopa Riakora

⁹ * Oiso ruipaparai tapo vao iava oiso-ia ra evairo ora vairo-ia vearo visivi kuvuara tovopaive vaopa, teapi ooritorovu rutu ora vairo-ia oruaro-ia tovopaive. Ora tapo vaopa, teapi rirovira rutu varao-ia aasi-paave bisiara oara-ia riropa moniro rutu vikipaiveira vara-ia ora orito ragapasa. Ora teapi orito ragapasa riropa moniro viki ragapaiveira vara-ia varao varoara. ¹⁰ Viapau. Ari vao-a oiso-ia vosa vearo vovouro rutu purapaive vairo evairo, ra oisi iavirava oearovu vairo kekepaoro oiso purapaave, "Oiraopavira rutu lotupa riako taru vo riako." ¹¹ * Vosa lotupa riako vuurapa vaisi purapaive vo lotua-ia, ra uvui irapaai kuuvaki visivi rutu toupaipe oearovivupa avivikepaoro. ¹² Ragai vo rugorugooaro oiso toupaipei, Riakora viapau uvuipaai ra oirara taraipaive voeapa reipaoro. Viapau. Ari evairo uvuipaai ra kuuvaki visivi toupaipe avivikepaoro. ¹³ * Eake iava? Uvare Pauto Adam pura rovereva. Uva va isivaaro iava utupavira Iv purareva. ¹⁴ * Oisi-a oiso osa ragavira rakoru viapau oiso Adam keakeavea rera kove pieoro. Viapau. Ari riakova-a iria vo reo eva sirova utuopa koveoro, vo uvare oira-a riakova iria Pauto vaaro reo goru gasieva vao oa vatereva Pauto vaitereipa tapo. ¹⁵ Uva Pauto vorevira iriai kae piereverea vo osa oiraopa vovou rutu pura roveoe rera-ia. Vo rara torevokovira rutu kakae kavaupao, ora vo rara oearovu taupapaive voearpa siraopa vovou purapaoro. Ora aue tapo vo osa ora airereipao vuri rugooro asavira, ra vearo aigero raga-ia toupaeve. Osa iava eisi oiraopavira rutu Pauto oira vorevira ourevereera rara ora rera iare.

3

Voeao Vo Reoaro Lotupa Uvurupa Tokipa Irara

¹ * Vo reo-a vao oreoa-ia oiraopavira rutu oiso reoparai. Vosa irouto oiso vovouparao ra lotupa irara tuvetuvepareve, osa ita eisi vearpai. Uvare oisi eisi oiraopai vearo

kovo. ² Ari ro ira lotupa irara sovara-ia reiparo, ira uvuiparoi vosa viapau rera-ia vuri vovou vai toupaipe. Ora vosa kataiva ragava vatuava toupave. Ira uvuiparoi ra ora airereiparo varao tokipaoro rutu ora rera iava varaua vo ruiparoaro. Vo rara vereopa vovou rutu torevoko purapave oearovupa ora rera vo kepaoro-ia voeoro koata piepaoro. Osa ita vearpai vo osa uvuiparoi ra vearovira rutu oearovivu tarai piepareve. ³ Vo rara viapau spakparo, ora kasipu vovouro purapave oearovivu upopasa. Ira uvui irapaaroi ra kave vovou rutu purapave ora kuuvaki tou. Vo rara viapau oiso riro rugorugooaro vai rutu oupareve, oiso ra oisi iava rirovira rutu moni ouparo. ⁴ * Oa iava uvui irapaaroi ra vearovira rutu ovii irara oaro toki irapave voea torevokopaoro. Ra va iava rera vo reoroaro uvupaivora, oisi raga piepaive osa rera. ⁵ Vaopa vosa viapau oiso ovii irara piepareve oiso ra rerapa avivikepaave, uva apeisi ragavira-a oiso osa uvuiparoi ra vearovira rutu lotupa irara tokipaveve, raa? Uvare voea tapo ita-a evoea Pauto ovii iraraaro. ⁶ Ro ira airevi raga ora rera iava sopau oaro porereve Turaro iare, ira viapau uvuiparoi ra oirarapa reiparo. Eake iava? Auepa teapi ikavira rutu ora rera vaisiara rei piereve ora rera vo kovoarore rugoopaoro. Ira-a eera-ia Pauto uvuiparoi ra rera verareve rera vo vovouaro sirovava eva tavoko vovou oiso osa Seten piereva. ⁷ * Oire uva viapau uvuiparoi ra lotupa kovoi-pitupareve vo rara voea tapo lotu asa irara rera vaisiara-ia viapau vearo vaisi purapaive. Ra oisi iava viapau oiso rerapa avivikepaave. Osa iava eisi uvuiparoi ra kovero vo rara oisi iavirava Seten vo kokaraoro rera iare kare piro.

Vo Toupai Vo Reo Voeaore Oea Lotupa Irarapa Irapaaveira

⁸ * Voeao oea taupapaaveira lotua vo kovoaro-ia oirarapa irapaoro, vo osa vearo vaisivira tupaoro evo kovo purapaive. Vo rara viapau rutu oiso uvuipaai ra voea keakea ragapaive voeapa reo vatepaoro vo rugorugooareiva. Ora vo rara viapau spakpaave, ora iirukopaave, ora voea raga-ia rugorugooapaoro. ⁹ * Vo osa goruvira rutu oiraopa reo rutu-ia pitupaive vao oia oiraopiea vo vovouaro rutu vituaro. Uvare viapau uvuipaai ra vuri rugorugooava toupaipe. Ari vao ragava roroio vovou. ¹⁰ Uvuipau ra voea evoea kovopa irara vo pitupituroaro siitue rovopari rutu. Oire vosa vearovira rutu kovopaive, oa

* 2:8: Sam 134:2 * 2:9: 1 Pi 3:3 * 2:11: Jen 3:16

* 2:13: Jen 1:27; 1 Ko 11:8 * 2:14: Jen 3:6; 2 Ko 11:3

* 3:1: Ap 11:30, 20:28-30 * 3:4: Ta 1:6 * 3:7: 1 Te

4:9-12; 1 Ko 5:12; 2 Ti 2:26 * 3:8: Ap 6:1-8 * 3:9: 1

Ti 1:19

iava uvuipaai ra oisi kovopaive vearovira. Ra voea reesipari oiso, Tauvapa irara-a voeao-ia. ¹¹ * Ora evairo tauvapa riako airoa tapo uvui irapaai ra oisi vearo vovouro rutu purapaive. Aue iava rara viapau rirovira reo rovopaave oearovivu toga ragapaoro oreorovu-ia kuuvuara. Ora vo rara viapau rirovira rutu ukaiopaave goruara-ia. Ora uvui irapaai ra goruvira rutu kovopaive. ¹² Vosa iroto ro ira tauvaparotua lotua-ia, ira uvui iraparoi ra kataiva rutuva vatuava toupaveve. Ora ovii irara oaro tapo ora aao irara vearovira rutu tokipareve tapo. ¹³ Voeao tauvapa irara oea vearo kovo purapaive vo lotua, oea vearo vaisi ouivera taru oearovu ruvara iava vovio utupaua. Osa vituaro iava tuuvu vovouvira rutu oearovu vearovira rutu tavitaviiverea va iava vao Krai Jisara rariapa vovou.

Pauto Vo Reoaro Rutu Vituaro Iava

¹⁴ Oiraopavira rutu uvare ragai oiso ruipaparai ra vii kekea rara. Va vao oare rugoopaoro vo rigato puraavoi viipa. ¹⁵ Ari vosa oavu avu vai ragaire korupere, ra oisi iava viapau ikauvira vii iare uriora, uva uvuipauei ra ragai vo rugoaro ouoro vearovira vo pasio vieiri. Uvare oiso ruipaparai rutu ra tarai vo pitupitu-ia vao-ia oa purapapeira lotua-ia, vao lotua Pauto vaaro ro Pauaka Tootootoa rutu. Ro Pauto kukuuvu tuuta rutu ora vitui rutu vaopa oiraopa reo rutu vituaro. ¹⁶ * Iu, uvare apovivira rutu toupai Pauto vo vovouaro, vo osa va-ia taraisa ruipapavio.

Ari oiraopavira va kareke piesa oiravira karekeroepa.

Oa iava Tugoropato Uraurato rera vo vovouaro torevokoa rutu oirao pievira karekereva.

Ora vo osa purapurapa irara voeao ensel rera kekeiva.

Ora vo osa oearovu rera iava siposipoiva voraro rutu vo rasio-ia.

Oa vituaro iava riro irara rera oirao pieiva. Oa iava Pauto vorevira rera ipa piereva vuvuiua iare.

4

Riro Kuuvu Irara Iava Vo Reo

¹ * Ari ita, roroiovira rutu Tugoropato Uraurato oiso taviparoveira, Utupaua oearovu oirao pie vovouaro oaive kavupaivera. Vo osa ora voea iava sopaura oaive porepaive kuuvu urauraro sirova utupasa voeao Seten voeao. Vo osa tugara vo siposiporoaro uvupaive vara purapasa voeapa kovopaoro. ² Voeao

iava riro kuuvu irara osiposiporoa kosipa piroveira voea oea viapau vuri vovouaro sovopaiveira ora voea iava sopaura-ia. Vao iava uvare voea iava sopaura rutu tupapa piroveira. ³ * Oea oiso voea tarai piepaiveira oiso purapaoro, "Viapau oiso vearpai ora oua. Ora oaravu tapopa aioara oara voeapa tugoropapeira. Oa iava viapau uvuipaai oearovu vara aiopasa." Ari ita, oiraopavira rutu varao-ia aioara rutu Pauto oara rutu pura rovoreva vaore, oiso ra oirara vasa oupaive aiopasa rera-ia vuurapa vaisi pura rovopaoro. Oire va iava vara taru aiopaive voeao oea Pauto oirao piepaive oiraopavira rutu rera vo vovouaro-ia tarai rovopaoro. ⁴ * Orekerovu rutu Pauto vearovira rutu karekereva. Oa iava viapau irai uvuiparoi ra vara iava oaioi veripareve varao. Viapau. Ari uvuiparoi ra vara rutu oupaoro Pauto-ia vuurapa vaisi purapareve vara iavirava. ⁵ Eake iava? Uvare Pauto vara rutu karureva, oisore ra vigei vara rutu oupape. Ra va iava rerare variripavio rera vo reoro-ia vaivaisipaoro variria-ia.

Vo Timoti Iava Toupai Uva Uvui Iraoparoi Ra Vearovira Rutu Oiso Toupaveve, Veoro Krai-pa Kovopato

⁶ Ari ita, vosa eisi lotupa irara tarai piepari evo reoreo-ia rugorugooapaoro, oa iava uvuipauei ra oiso rutu toupai, Veoro-ia rutu vii Krai Jisara-pa kovopato. Uvare oirao pie rutu iava vo reo-ia ora torevoko vovou rutu purapa, oarea rutu uvuipai ra vii-ia torevoko vovou riro piepaive va kova piepaoro. ⁷ * Uva viapau oiso uvuipauei ra evo reoro uvupari kuuvuara, oara viapau oiso Pautoa iava siposipopaiveira. Viapau rutu. Ari uvuipauei ra varapa ora airerei irapau. Oa iava vii iava sopaua uvuipai ra gorupape rutu Pautoa raga vo pitupituaro iavirava. ⁸ Ari ita, vigei ora vigei iava varaura tokipaoro rorupapeira oisi eisi piepaoro. Uva va-a eva oa-ia riroa rutu rorua oupapeira, vo rara vearovira rutu ora vigei iava sopaura airereipape. Eake iava? Uvare eisi iava Oiraopa Tootoo rutu oupere rara vo vokie ora voari utupaua. ⁹ Oreoa-a eva oa oiraopa reo rutu. Oa-ia uvuipaai oirara rutu goruvira rutu pitupaoro va oirao piepaive. ¹⁰ * Oa-a eva vituaro iava kasivarivira rutu kovopaiveira. Uvare Pautoa-ia raripapeira ro ira pauakavira rutu tootooparoveira. Ira raga ita ro kataito ira taru oirara kae piereverea. Oiraopavira rutu ita, uvare rera raga ira vigei virivaripaveira vigoa rera oirao piepapeira.

* 3:11: 2 Ti 3:3; Ta 2:3   * 3:16: Ais 7:14, 9:6-7; Jo 1:1-14; Ap 1:10-11   * 4:1: Mt 24:4-8; 1 Jo 2:18-29   * 4:3: 1 Ko 7:28; Hi 13:4; Jen 1:29   * 4:4: Ro 14:14   * 4:7: 2 Ti 2:16; Hi 5:14   * 4:10: 1 Ko 4:11; 1 Ti 2:4; Ap 16:31

¹¹ Goruvira rutu tarai piea purapari varao-ia. ¹² Opeita ariipau ora vii raga vo rara oearovu oiso purapaave viire, “Easi viovokotoa raga eera.” Viapau rutu. Uvare vii raga uvuipau ra voeaopa riro oirao pie vovou irara ovoovoa purapari veopara reoro rutu purapaoro, ora veopara vovou, ora vereopa vovou. Ora vo osa tapo riro goruvira rutu rari vovou rutu purapari ora sisigarue rugorugooro rutu ro-roioara. ¹³ Ragaire tuepaoro rirovira rutu siposipoara Tugorovu Vuku iava vieipari lotupa irarapa siposipopaoro, ora voea tarai piepari. ¹⁴ * Ora oiso ra opeita vo vat-evatea eva ropi ragapari Tugoropato Uraurato oa viipa vatereva. Oa-a eva oa-ia vii iava ravaa reo puraiva. Oa iava reipa irara rutu vii ariaraoro ora voea iava vavaeara tovoiva vii viraakooro. ¹⁵ Uva vatatopovira rutu vo pitupituro evara puraparivere vaore, osa oearovu vii siituepaoro oiso purapaave, “O ita, vearovira. Uvare rera vaaro oirao pie vovou kovapai.” ¹⁶ * Ra airereivira rutu ora tokipauvere vearovira rutu oearovu tarai piepaoro. Ra opeita raverepauvere veopara kovoro purapaoro, uvare vara-a evara oara iavirava uvuipau ra virivaripau, ora voeao oea vii vo reoro uvupaiveira.

5

Veoro Vovou Vao Oirara Rutu Torevokopa

¹ * Opeita kasipuvira iravivu avukato vo vovouro torevokori. Viapau. Ari uvuipau ra vearovira rugoopaoro oiso-ia rera kave visivi torevokori oiso osa aiteara rutu piepariveira. Ora viovoko irara tapo oisi eisi piepari oiso osa araoko irara oara rutu piepariveira. ² Ora avuka riakovi tapo oisi eisi piepari vairo torevokopaoro airoa ita oiso toupai, Vii aako riakoaro. Ora tavauru riako tapo oisi eisi torevokopari airoa ita oiso toupai, Vii taataa riakoaro evairo, vo rara veoro rugorugooro raga purapari vairo-ia.

Raroe Riako Iava Vo Reo Vairo Airoa Arova Vatua Irara Kopiaaveira

³ Veoro vovou rutu purapari vairovipa vairo airoa oiraopavira rutu raroevira raga toupaveira. Vao iava rara viapau rutu oearoi vairo tokipaive. ⁴ Ari ita, vosa ovii kakaero vai toupaveira ora avu kakaero vai, okakaeroa ita evoea uvuipau ra vearovira rutu vereopa vovouva oira tokipaive. Oa-ia uvuipau ra vo tokiro tuuive otokiroa

oisoa pura rovopaive vairo evairo voea-ia. Eake iava? Uvare vo pitupitu-a eva oa-ia uvuipau ra Pauto roru piepaive. ⁵ * O raroeva riakova iria viapau tauvapareve irai, iria-a eira kataivira raga toupaooro Pauto oirao piepaiveira rutu, vo rara vokiara rutu-ia Pauto akepaive variri-paoro, oiso ra oira tauvapareve. ⁶ * Ari ita, vosa iriai raroeva vai ora iriai raga vo ruipaoro sirova utuo vuria vai puraoro, ra va iava oiso rutu toupave, Kopiaiva rutu oira eira va iava eva oira vaoro vuria. ⁷ Voea rutupa uvui irapauvai ra goru reo rutu vatepari. Osa iava uvuipau vuriara oave eakapaive. Oa iava oearovu viapau uvuipau ra reoara vai-ia voea togapaive. ⁸ * Oire vosa irai viapau oiso vearovira rutu ora irai sara irara vairo tokipareve ora aao irara vaiaro, ira ita-a eera ira oirao piepa pitupiture isivapareveira. Vao oa iava rera vaoro vuria voeao vo vurioaro-ia putepaiveira rutu oirao pie vovou asa irara.

Vo Toupai Raroe Riako Iava Airoa Lotupa Kovo Purapaive

⁹⁻¹⁰ * Vosa oisi raga raroevira toupave vo rara kataitao raga vatuo oira reraoro, oire oisi touevora, oearovu oiso oirare purapaave, “Iria o vereopa vovouro rutu vearovira purapaiveira.” Ora vosa vearovira rutu kakae vure airereivira riro piepaevora, ora oearovivu aapaupa iraravi rutu koata pie ragapaiveira ora oira vo kepaoro iare. Ora vosa oearovu Pauto voeaoro kokotoaro sisupaive. Ora vosa vearovio tauvapave oearoa tavaka vo siraooro vavataoro kaepaiveira, ora okovorovu rutu vearovira purapaive. Vosa oirare katai vatara tau (60) ivaro rutu puteve, osa iava uvuipauvai ra oira vaisiario rigatori airorovu vaisiario iare raroe riakoro. Osa iava lotupa irara uvuipau ra vairo rutu tokipaive.

¹¹ Ari ita, viapau oiso ra vairo vaisiario tapo rigatopari airoroa viapau oiso avukapaave. Uvare evairo uvuipau ra ora vairo vo ruiparooro sirova utupaave vorevira oira oupaoro. Osa iava pasi uvuipau vai ra vorevira Krais-re isivapaave. ¹² Osa eisi piepaoro vao reo goru gasipaiveira oa oisoa pura rovopaive oiso purapaoro, “Krais vairoaro vigei.” ¹³ * Vairo raroe riako airoa viapau avukapaave, airoa uvuipau vai pasi ra opitupiturovu oave purapaive vo vuatarovio pute pie ragapaoro viripaive okeparovu iare. Ora opitupiturovu vai tapo oara vai-ia uvuipau ra vara purapaive, vo osa vo vovouro sirova utu ragapaave

* **4:14:** 2 Ti 1:6; 1 Ti 1:18 * **4:16:** Ap 20:18; Jos 1:1-9
Je 5:5 * **5:8:** Mt 15:1-9; Ga 6:10; Ta 1:16 * **5:9-10:** Ap 9:36-43, 16:15

* **5:1:** Lev 19:32 * **5:5:** 1 Ko 7:32; Lu 2:37 * **5:6:**
* **5:13:** 2 Te 3:11; Ta 1:11 * **5:14:** 1

Ko 7:9; Ta 2:5

siposipoara purapaoro kiuvu reoro raga iava. Varao iava vara oupaoro oara viapau torevokopapeira oiso ra vara iava reoreopaave. ¹⁴ * Osa-a eisi osa ragavira ragai vairore raroe riako rugoopaari airoa viapau avukapaaveira. Airoapa veorapai vosa vorevira oira oupaave. Ra va iava kakaē kavaupaoro vo kakaero vearovira tokipaive ora vairo sara irara tapo. Vosa oisi eisi piepaive, ra oisi iava vigeiva keripa irara viapau oiso vigei-ia vao oirao pie vovou irara ora reopaave vuri reoro vai-ia. ¹⁵ Oiraopavira rutu, uvare airovu evairo iava raroe riakoro Krai-re isivapaoro Seten sirova utupaaveira. ¹⁶ Oire vosa irouva o riro oirao pieva rutu iria uvuipaoi ra vairo oira sara riakoaro raroe riako tokipaive. Osa iava viapau uvuipaoi ra lotupa irara arepaave oisore ra vairo tokipaive. Viapau. Eake iava? Uvare lotupa irara vairoto tokipaiveira raroe riakoro airoara viapau oearoi vairo tokipasa.

Vo Reoreo Lotuapa Reipa Irarare

¹⁷ * Voeao oea lotua-ia reipaaveira oeavi-ia uvui irapatai ra vearovira voeapa tauvaa vateta. Ari ita, evoea oea siposipopaiveira visipi ora visii tarai piepaiveira, osa iava uvuipatai ra voeavipa veoro vovou rutu purapata pute pievira rutu. ¹⁸ * Eake iava? Uvare Tugoropa Vukua oiso purapapeira,

‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasi-asipaoro uvuipaaī ra veoro takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro. Uvare voriaivi ovoiaro-a vo karepa.’

Ora vo reo tapo oa-ia oiso purapai,

‘Torevokopai kovopatoapa vori ousa evo kovo-ia rera vaoro.’

¹⁹ * Ari ita, vosa irai kataitoavi vai oreoi-ia lotua-ia reipato toga ragapareve, ra opeita rera vo reoro uvupari, vaopa vo osa viapau aiterei opevai rera sirova toupave rera vo reoro oirao piepaoro va vavata piepaive. ²⁰ * Voeoro oearoa lotua-ia reipaoro vuria puraive, oa iava uvuipauei ra voea torevokori oirara rutu osireiario-ia. Osa iava uvuipaaī ra voea kekeoro uririave. Ra viapau irai voea iava lotupa irara vuria vai purapareve.

²¹ Ragai-a vao oiso vo reo-ia vii tavipaavoī Pauto osireiario-ia ora voeao rera voeoro oiso-ia, Krai Jisas-a ro ora purapurapa irara ensel. Uva oiso goruvira rutu vii tavipaavoī ra vo reo sirova utuu rutu ragai vaoro oa purapaavoī, oiso ra voea rutu areivira rutu torevokori vearovira. ²² * Ra opeita vagevagevira ora vii iava vavaea tovopari oearovu-ia voeoro

reesipaoro, oearoa oiso vovoupaave ra Turaro vo kovoaro purapaive. Ora opeita voeoro tapo ora tavosipau oearoa vuri vovouro purapaiveira. Viapau. Ari uvui irapauei ra ora vii iava sopaua airereipari rutu vava vao oiso, teapi vuria vai purari.

²³ Opeita uukoara raga-ia ukaiopau upiapaoro. Ari uvuipauei ra gare visivi raga wain ovi iava ukaiou ora vii iava kovuto ruvarupaoro. Aue iava uvare kovuto viire upiaparoveira.

²⁴ Taraipaei oearovu poeravira rutu vuriara purapaiveira, ovovouroa-ia evara viapau uvuipai ra vataupape. Osa raga piepaoro vo rutu rekasiperea Ovoioapa Voki-ia uva taru ora voea varaaro voriaro ouiverea vuriara. Vo osa voeoro oearovu vatauvira oaravu vuriara purapaiveira. Osa iava viapau ikaupavira voea varaaro-ia vuriara taraipavioveira. ²⁵ Uva oisi raga ita oiso osa veorapa kovoro viaevira karekapeira. Ora vo kovoro garepa kovorovi oisivi veoro pieara ita oara tapo viapau oiso uvuipai ra vataupape.

6

Akuku Kovo Irara Iava Vo Reo

¹ * Voeao oirao pie vovou irara oea vori ou asavira kovo ragapaiveira oea uvuipaaī ra veoro vovou rutu pura irapaive voeoro-ia oearoa voeapa reipaaveira oisopa, teapi oearoi vuri reoro vai purapaive Pauto vaisiario-ia ora vigei vo taraiaro.

² * Oearovu voeao oirao pie vovou irara oearoa akukuvira kovo ragapaiveira voeoro oearovu riro oirao pie vovou irara rutu, uva voea evoea viapau uvuipaaī ra oiso rugoopaave, Rera ro araokotoa oaa raga ita. Uva viapau uvuiparaī ra rera uvupaa. Ari ita, viapau rutu torevokopai oisi eisi rugoopaoro. Ari eisi ragavira uvuipaaī ra kovo irapaive pute pievira voeapa araoko irara oaive. Uvare voea ita oea oirao pie vovou irara tavapaiveira.

Riroara Rutu Orekerovu Oupa Pitupitu Iava

Oire vii Timoti, vo reoro iava siposipo irapari oearovu tarai pieoro vara-ia. ³ * Ari vosa irai osivu ragavira siposiporeve voea tarai pieoro, ro ira viapau vo reo vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaoro viapau oirao piepareve rutu. Ro ira orugoovu raga oureve vao oa-ia uvuipaviei ra Pauto roru piepape, osa viapau oiraopa rugooa, ⁴ ira-a eera ira ora rera raga vaisiario kae piepareveira oiso purapaoro, ‘Riro taraito-a rutu ragai.’ Ira-ia viapau tarai vaiei eera. Ira oiso ruiapa ragaparoveira

ra oearovuva kaureoparo vo reoro rutu vituarore taraa ragapaoro. Opitupitua-a eva vuria oa-ia riiriipa vovou ora upo pupapa vovou oarea karekepapeira. Oupoa-ia oearovu ora tovipaaveira ora vaisi ragapaoro oiso, "Visii vao vuriara purapa irara." ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava ora kaureoparo ora kasipupaaveira voea raga voeao oea vo rugorugooroaro vavagisivira toupaveira, uvare oiraopa reo ruture oisoa isivapaave. Oa iava oiso rugoopaaveira, Easi uvuipaviei ra lotupa vovou purapape. Oa iava uvuipaviei ra riroara vai rutu orekeroi veoropara vai oupape ora vigeipa.

⁶ * Oiraopavira rutu, vosa irouto ro ira Pauto vo reoaro rutu sirova utuparo, ira uvuipari ra rorupareve rutu varao-ia oara oupare Pauto ruvara-ia. Vo rara ora rera iava sopaua-ia tarai rovoroo oiso, Oaravia ita varao uvuipai Pauto oara ragaipa vatepareveira. ⁷ * Vosa kavaupavioveira, uva orekerovu avu vaiva-a, raa? Viapau. Vosa ita kopiipavioveira, uva orekerovu avu vai kaeparo avapavioveira, raa? Viapau. ⁸ Ari ita, vosa vo rasio-ia toupapeira, uva varavio raga vigeiva uvuipa-peira aioara ora varoara. ⁹ Ari voeao oea rirovira rutu orekerovu guru ruipa-paaveira ora voeapa, oea-a evoea ikauvira rutu kovapeaveira kokarapa vovou. Oeare oisoa Seten kuverava tovopareve voea kuverapasa. Ra va iava rera vo vovouaro raga sirova utupaave vao vuria. Uva va-a eva oa oirara iava sopaura vuri piepaveira. Ra va iava kove ovoipaave opesipasa. ¹⁰ * Aa vo vovou-a va eva vuri vovou vituaro? Vao raga ita aia oa oirara vuri piepaveira, moni ou ruipa. Ari ita, oearovu vovevira oiraopie vovou iava porepaa viroveira moni oupa pitupitu raga sirova utupaoro. Uva va-a eva oa-ia uvuipaai ra otavakarovu rutu oupaive ora voea iava sopaura-ia.

Uvui Iraopaei Ra Goruvira Rutu Tootoo Ovoi Rutu-ia Pitu Iraopari

¹¹ Uva vii-a Pauto reraaro. Oa iava uvuipauei ra evo pitupituro vatavata iraopari vara pura arapa. Uva uvuipauei ra Pauto vo rugoaro-ia pitupaoro kasivarivira rutu varao pura iraopari torevoko rugoo rutu iava, ora oiraopie vovou, ora siraopa vovou, ora kave vovou, ora tapo vo osa goruvira rutu torepau Pauto vo vovouaro sirova utupaoro. ¹² * Goruvira rutu paupaua purari, ra orekerovu-ia vuriara pute iraori. Uvare va-a eva vii vo oiraopiearo oa iavirava uvuipauei ra ora vii vo voriaro ouri vao pute pie

moni oa oiso rutu toupai, Tootoo Ovoi. Eake iava? Uvare Pauto vii roporevora, oisore ra va vao Tootoo Ovoi ouri. Vao oa iava oiraopavira rutu tavitaviepa va iava eva vii vaoro raria. Oa-ia oearovu riro irara va-ia taraipaepa. ¹³ * Oire uva oiso riro goruvira rutu viire puraparai vaitereo Pauto vaio osireiario-ia ora ro Jisas Kraiss, uvare rera raga Pauto orekerovu rutu tootoara vituaro. Ora Jisas uvare Pontias Pailat osireiario-ia aviavi pievira Pautoa iava tavitaviepa. ¹⁴ Uva oiso va iava vao vii tavitavipaavoi vaiterei osireoaro-ia oiso, Goruvira rutu Pauto vo vovouaro sirova utupau ora airereipaoro. Teapi vuri vaisi puraive oearovu vii-ia. Ra oisi raga toupai vo vokie-ia rekasipasa ovokia-ia vigei reraaro Turaro Jisas Kraiss voreroverea. ¹⁵ * Pautoa raga-ia torevokovira ora rera vo vovouaro sirova vo voki eva karekereveira. Uvare Kataitoa raga Reitoa rutu ira oearovu rutupa reiparoi king irara voeao voraro rutu. Ora oearovu rutupa turaro irara reiparoi voeoro voraro rutu. ¹⁶ * Ira viapau opesia vai, uvare tootoovira toupaveira rera vaoro-ia keraria ovusa roropaive. Oa aviaviaro eva uvuipai ra ro aau pieve ira voavire tutuu pierve. Ari ita, viapau oiso irai rera kekereva. Osa raga ita viapau irai rera kekereve. Rei vaisitoa rutu. Ira vo goruaro-ia viapau uvuipai oavu avu vai puteve. Osa raga toupaveira. Ovoiei.

Vo Reoa Vao Voeaore Oea Riroara Rutu Orekerovuva Toupaveira

¹⁷ * Uvuipauei rutu ra voeoro oearoa riroaro rutuva orekerovu toupaveira tavitaviri vaopa, teapi ora voea vaisiario raga rei piepaive vara iavirava evara vova rasitoa-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra vara raga-ia riripaave oara opesiperea. Ari uvui iraopai ra Pautoa-ia rari iraoparo rera oiraopiepaive rutu, ro ira vigeipa riroara rutu vatepareveira. Osa iava uvuipaviei ra vara-ia rorupape. ¹⁸ * Oiso voea taviri, "Vearo kovo purapata. Opeita iirukopata. Ari uvuipatai ra paaropa vovou rutu vatevatea vereopa vovou purapata." ¹⁹ Osa piepaoro eisi uvuipaai ra vearoa voria gurupaive vao ovoria ouiverea rara voviri utupaua. Vo uva oiso Tootoo Ovoi ouive vao Oiraopa Tootoo rutu.

Uvuipauei Ra Ora Vii Vo Kovoaro-ia Situe Pievira Rutu Utupau

²⁰ * Timoti, vearovira rutu vo kovoro oriru iraopari Pauto viipa oara vatereva.

* 6:6: Fl 4:10-19 * 6:7: Jop 1:21; Sam 49:16-20 * 6:10: 1 Ti 3:3; Je 5:19 * 6:12: 1 Ko 9:25-26 * 6:13: Jo 18:37 * 6:15: Re 17:14, 19:16 * 6:16: 1 Ti 1:17; Jo 1:18; Ef 3:21 * 6:17: Ekl 5:18-20; Sam 62:10; Lu 12:20-21 * 6:18: 1 Ti 5:10; Ro 12:8, 13 * 6:20: 2 Ti 1:14, 2:16

Vaopa uvare oearovu rirovira rutu reo-
reo ragapaaveira orekerovu iava, ovusa
viapau rugorugopaave Pautoa-re. Ari
oearovu oreorovu rutu riroara pura raga-
paiveira akukuvira raga varao raga iava vo
rasio-ia. Oa iava oisi vo reorore oiso pu-
rapaaveira, “Riroa taraia toupaivoi oreoa-
ia vao-ia.” Vo osa viapau. Uva oisi-a eisi
osa iava viapau oiso uvuipaei ra voea tapo
ora tavosipau evoea oea eisi piepaiveira.
²¹Eake iava? Uvare oearovu ora vaisi oaive
raga oisoa rei piepaive oiso purapaoro,
“Riro tarai irara igei.” Oa-a eva oa-ia oisoa
Pauto oirao piepa vovoure ovaupaave.

Ragai-a vao visii rutupa variriparai Pau-
toa iare ra visii-ia vereopa vovou rutu pu-
rareve visii taupapaoro.

Eisivi raga osa vo pasio puraavoi viipa.
Ragai-a vao, Pol.

2 TIMOTI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vorerivira Pol toupaveva tuukepa kepa-ia eisi Rom 66 o 67 yia Kraiis vo kavauaro isivaaro iava. Uva voa toupaooro vo pasio eraopa pasi rigatoreva taraipaoro oiso, Tutuu pievoi vo vuutao ra kopiira (2 Ti 4:6). Uva Timoti vovouaro goru piesa vo pasio rigatoreva Pol. Rera tavireva oiso ra viapau uririparo vo tavakapa vuutaoria, vosa vuri vovou purapaive oearovu rerare (2 Ti 1:8, 2:3-7). Uva oiso puraroepa Timoti-re, Goruvira Vearo Sipoipo kosi pieri oirara siposipopaoro tuuvu vovou- vira rutu toupaooro (2 Ti 4:1-5).

1. Irapa reoro aviavi pie reoroaro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Timoti vovovouaro tore piesa goru reo vatereva Pol, oiso ra tovira rutu tuuvu vovouvira toupaveve Timoti kovopaoro lotua-ia, 1:3-2:13.
3. Pol rera tavireva oiso ra airereivira toupaveve, ora vatatopoparo voeaopa kuuvu siposiporo purapa irara oea poua viroverea ovoioapa vokiro-ia, 2:14-4:8.
4. Ovoioapa reoro varaoro, ora vearo voki purareva Pol oearovuva, 4:9-22.

1-2 * Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato pu- raavo viipa Timoti. Uva vii oiso toupari, Vii-a ragai oviitoaoro. Ragoa roporeva Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro, oa iava oiso toupaveve, Ragai-a Kraiis Jisas reraoro aposelto. Oa iava vo kovo eva purapaaveira va iava vao Tootoo Ovoi tavitavipaoro. Uva va-a eva oa iava Pauto reo ovoi purareva vare vao tootooa, oiso ra va oupape vo rara Kraiis-va ora tavosipavio rutu. Uva ragai-a vao Pautoa- pa Aite variriparai ora Kraiis Jisas vigei reraoro Turaro, ra visii vatesi tauvaa, ora sirao vovou rutu, ora gavaure vovou.

Viapau Uvuipavei Ra Ariipavio Vearo Sipoipo

3 * Aao irara oaa oisoa Pauto vo rugugoooro sirova rutu utupaave. Osa raga ita oiso osa ragai katai raga ro- roio rugoo sirova utupaveira Pautoa- pa kovopaoro. Oa-a eva oa-ia vearo vaisi rutu purapaaveira rerapa. Ora tapo osa viipa Pautoa-ia vearo vaisi purapaaveira vo osa viipa variripara vo vokiaro ora vo avi vokiro-ia. 4 Uva gau ovire rugoopar- aveira vao oa purariva ragaire rugoooro. Osa iava oiso ruipaparai rutu ra vii kekea

ita. Oa iava uvuiparai ra rorua rutu vii tapo toupaooro. 5 Ari ita, ragai rugoopar- aveira vii vaarore oirao pie vovou rutu oa oisoa purapari kasivarivira rutu. Uvare oisi raga ita-a eisi oisoa pie rovopaere taataiara avaoarei aue Lois ora aue aakoara Yunis, airea oisoa rovopa visivi Pautoa-ia oirao piepaere rutu. Uva taraiparai osa vii tapo ita oisi rera oirao piepariveira. 6 Eva oa iava vii rugoo piepaavo vo kovo iavirava oa vaterevora Pauto viipa, vo osa vii reesiavora vii-ia vavae tovooro. Ra oiso rutu vo kovo riro pieri osa ro oirato ira eto kasi vuvurepare vao oa rokosa aue- pai. Ra vorevira vuvuve. 7 * Ari ita, Pauto viapau oiso vigei piepareveira ra orekerovupa uriripavio. Viapau. Ari eera vigei vatereveira Tugoropato Uraurato vigei iava sopaura goru piepasa, ora sirao vovou kareke piepasa, ora vigei tauvapasa, oisore ra airereivira rutu toupape varaara vo ruiparoarpa reipaooro rutu.

8 Oire uva opeita ariipau oearovu tavitavipaoro Turaro iava. Ora ragai tapopa oisi viapau uvuipauei ra ariipau osa tuukepa kepa sovara-ia toupavoi rera vo kovoaro iavirava. Uva uvuipauei ra goruvira rutu tore irapau vo osa vii-ia poupa piro otavakarovu va iavirava vao Vearo Sipoipo. Ari ita, Pautoa raga vii tauvaparevere, ra goruvira rutu torepau evo tavakarova. 9 Rera raga oisoa vegei orirupareve. Oa iava vegei roporeva ora rerapa kovopasa. Uva uvuipauei ra ora airereipave rutu vuri rugoo asavira, ra vao raga vearo kovo purapave. Vegei vao rera vaitereiaro. Uva apeisi-a? E vearo pitupitu vai pura rovovevoiva? Viapau. Ari vao raga iava-a, Rera vo vovouaro raga, ora rera vaoro vereopa vovou rutu vegei-ia. Vao oa oisoa purapaveve vegei sopaoro-ia Kraiis Jisas iavirava voari tuariri rutu, vo osa vo rasio pura uviro asavira touva. 10 Ari vo vokio rera vo vovouaro- ia taraipavei vao vereopa vovou oa purapaveira vegei-ia. Eake iava? Uvare viaevira rutu va karekereva vo osa Kraiis Jisas siporeva, oisore ra oiso toureva, Eera vegei Kae Pietoaoro. Ira oiraopavira kopii va varivariaro tokoreva Tootoo Ovoi kareke pieoro. Ootootoa eva vituaro oiso toupavoi vao-ia Vearo Sipoipo Kraiis iavirava va-a.

11 Oa-a vao oare Pauto ragai roporeva oearovupa va iava eva Vearo Sipoipo tavi- tavi rovpasa. Oare ragai reesireva oiso, Aposelto ora tarai vatepato. 12 * Eisi osa iava vo tavakao oupaaveira. Uva viapau oiso ariiparaveira vo osa oisi toupaa eisi. Eake iava? Uvare tarai ovoiraera ro-ia ira

oirao piepaaveira oiso, Oiraopavira rutu ira uvuiparoi ra ragai virivaripareve vaoria ragai vo kovoaro. Oa vatereva ragaipa vaore, oiso ra va purapaa rerapa voari rera vo Vokiario-ia rekasia utupaa.

¹³ Oreoa vao tarai reo uvuriva ragai gisipoaro-ia. Oreoa-ia eisi ovoovovira vii taviava, oiso ra oisi va sirova utupau goruvira rutu vo reoro-ia pitupaoro vara purapari. Ra viapau evo oirao pievovou kavupari, ora eva siraopa vovou oa oiso toupaveira vegei-ia osa Krai-va tavosivira toupaveira. ¹⁴ * Vearovira vo kovo tokipari vao oa vatereva viipa Pauto. Oa iava uvuipau ra oiraopavira Vearo Siposipo iava tavitavipau ro vo goruaro iavirava Tugoropato Urauro, ira vegei soppaaro tooto piepaoro vegei-ia toupaveira.

¹⁵ Voeao-ia taraipaveira oea Esia Provins-ia toupaveira oea rutu ragaire isivaoro porea viropa vaitereo tapo Fiselas ora Hemosenis. ¹⁶ Uva Turaro arepaavo oiso ra vereopa vovou purareve Onesiforas aopa, uvare ovokirovu rutu-ia ragai iava sopaa oisoo varaata piepareve ragai roru piepaoro. Vo uvare viapau oisoo ragaipa ariiparo vo osa oisoo tuukepa kepa-ia toupaa. ¹⁷ Viapau. Ari vosa Rom urui-ia pouro viroiva, rovoroe pa voava ragaire taraapaoro. Oa iava ragai ruvara-ia pouro viropa. ¹⁸ Ira ita taraipaveira eera Onesiforas, ira ragai oisoo tauvareve vearovira rutu Efesasia ragai tapo toupaoro. Oa-a eva oa iava Turaro arepaavo ra oisi iava rerapa sirao vovou rutu purareve vo vokiri-ia utupaa Turaro vo vokiario.

2

Uvuipauei Oiso Toupari, Vearoto Viurupato Krai Jisas Reraoro

¹ Timoti, ragai oviitoaro rutu-a vii. Vigoa goru vovou rutu pura iraori rara vereopa vovou ouri Krai Jisas ruvara iava. Ovovou eva oa-ia tauvaa oupaveira vo rara rerava ora tavosipave rutu. ² Vo reo oa uvuriva ragai ruvara-ia vo osa va iava riro irara rutu oisoo siposipopaa, uva vii ita uvuipauei ra oearovupa ita topa pievira vo reo vateri voearopa oearoa vo kovoroario-ia vearovira taraipaveira. Oa iava voea ita uvuipaai ra oisi raga ita vearovira oearovu ita siposipave vo reoro-ia.

³ Ora vatatopo irapau, uvare oearovu tapo otavakarovu ouparivere, uvare oisi eisi toupari oiso, Krai Jisas reraoro viurupato ro ira goruvira rutu torepaveira. ⁴ * Uvare viurupato oiso vovouparaveira ra rera reraoro reito roru piepareve ora

rera-ia. Osa ragavira iava eisi viapau oiso voearova ora tavosipareve oearoa ora voea ragapa moni oupa kovoro puraveira. Viapau. Uvare rera-a ira viuru kovo raga purapaveira. ⁵ * Oiso osa ro ira ikaupaveve paupaa purapao. Ira viapau uvuiparoi ra oearov-ia putepareve rutu, vo rara viapau torevokovira reoreoa sirova uturo vao paupaa vaoro. Oa iava oiso oisoo rera piepaive, Ovoikuto. ⁶ Ora ro ira kasivarivira rutu aio kovo tokipareve, uva uvuiparoi ra vo kovo iava avaiou kuoero ou rovere ora rerapa torevokovira. ⁷ * Vo ovoovoreve rugopauei oara purapaavo viipa, oiso ra katai rugoo raga rutu sirova utupau. Oara viipa Turaro roroio piepareve vo rugorugoorore vii soporepaoro, ra oisi iava vara vituaro-ia vearovira rutu taraipau.

⁸ Rugoo Jisas Krai-re Devit aaotoaro, ro ira Pauto vovevira torepaveira kopii tapi iava. Ira iava oisoo siposipopaa Vearo Siposipo rutu purapao eisi. ⁹ Vo osa oisoo Vearo Siposipo iava siposipopaa, uva va-a eva oapa oearovu oisoo ragai tuukepaive sen iroro-ia, oiso rorovira rutu osa voearo vuri irara oearoa reo goruro gasipaiveira. Uva viapau rutu oisoo uvuipaave oiso ra Pauto vo reoaro korupaave va tuukepaoro sen iroro-ia. ¹⁰ Eva vituaro iava viapau raveraveparaveira vo osa otavakarovu rutu ragai-ia poupa piroveira. Ari oisi eisi piepaoro voeaore rugoopaaveira Pauto oea ropopaveira ora rerapa. Uvare oiso ruipaparaveira ra voea tauvapa. Oa iava Pauto voea virivaripareve, vo rara Jisas Krai oirao piepaive. Ra va iava vao rera vaoro keraria tapo oupaive oa viapau opesia vai.

¹¹ Vo reo-a voa-ia oiraopa rutu, "Vosa oiraopavira rutu kopiivepa rera tapo, oa iava rera tapo toupapeira tootoopaoro.

¹² * Vosa goru vovou rutu-ia sirao vo tavakaaro kaepape, oa iava uvuipaviei ra rera tapo reipavio.

Vosa rerare isivavio, osa ita uvuiovereira rera vigeire isivaoro.

¹³ * Vosa viapau oiraopavira rutu rera vo vovouaro purapape, uva rera raga ora rera vo vovouaro purareve. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiparoi ra ora rera vo vovouaro tavarioveve vao vokiara rutu-ia ovovou oirao piepareveira vigeipa."

Oiraopatoa Rutu Iava Kovopato Ro Ira-ia Pauto Vo Reesiaro Toupaveira

¹⁴ * Voea rugoo pieri voea vatatopo pieoro evoea oea tokipariveira Pauto

* 1:14: Ro 8:9, 11   * 2:4: 2 Pi 2:20   * 2:5: 1 Ko 9:25   * 2:7: Pro 3:5-10   * 2:12: 1 Pi 4:13; Mt 10:33
* 2:13: Ro 3:3; Nam 23:19   * 2:14: 1 Ti 5:21, 6:4

osireiario-ia. Ra oiso purau voeare, Opeita ora kaureo ragapata oreorovu rovirieipaoro vara-ia ora reo ragapaoro. Viapau rutu vearoo vai uvuipai ra eisi oreoi iava karekepape. Viapau. Ari vao raga-ia uvare voeoro vo rugorugooro vuri piepaiveira oearoa voea vo reoroaro uru piepaiveira.

15 * Ora vii iava vovouisi rutu toveri ora vii vo kovoaro-ia. Oa-ia uvuipauei ra Pauto roru piepari va-ia. Osa iava viapau uvuipauei ra ariia vai oupari vii vo kovoaro-ia, vo rara torevokovira rutu Pauto vaaro-ia oiraopa reo oearovu tarai piepari. 16 Viapau rutu uvuipauei ra voeoro tapo ora tavosipau oearoa riroara rutu akuku reoro raga pura ragapaiveira, vo osa viapau Pautoare rugoopaave. Vo reoro oreoroa-ia oirara rutu kove piepaiveira, oa iava Pauto vo reoaro isivapaaveira vare ovaupaoro. 17 Oreoroa varao akuku reoro oara iava siposipopaiveira oara oiso rutu toupaveira, Riroa kapua oa sopeara aiopaiveira. Oea iava vaitereoa tisatoarei aiterea oiso vaisipaiveira, Haimenias vaio ora Failitas. 18 * Aiterea evaiterei oiraopa reo rutu arova piosiera. Uva va-a vao oa-ia oearovu vo vovouroaro piro piepasiveira oisi siposipopaoro oiso, Vigei tore ovoiviepa kopii tapi iava.

19 * Vo osa vo reoa vao oiraopa reo rutu Pauto oa purareva oa oiso rutu toupaveira kukuuvu tuuta. Oa viapau uvuipai ra irai va gugiugireve va verapasa, vao oa iava evo reo oiso purapapeira, "Oea-ia Turaro taraiparoveira voeao rera voearo." Ora oreovu vao oa oiso purapapeira, "Ro ira oiso puraparo, Turaro-a ragai reraaro, ira uvui iraoparoi ra ora rera iava vovouisiaro porereve vuri vovou rera vaaro kavuoro."

20 Okepavu-ia riroa oisoa osasararovu rutu dis toupave oiso-ia, oaravu aue iava gol, ari oaravu aue iava silva, ari oaravu aue iava evaora, ari oaravu aue iava verako rasi. Evara rutu oara iava oaravu rutu pisa visivi toupaveira oara-ia ovureirovu aiopaiveira. Ovusa oaravu raga toupave varao akukupapara oara-ia vokiara rutu-ia aio ragapaiveira. 21 Osa ragavira ita oirato tapo uvuipa ra pisa visivi toureuve oiso osa kovopa Pauto vaaro, vo rara vuri pitupitu rera vaaro kavu rovereve, vo pitupituo oa oiso rutu toupaveira osa akukupapava raga. Oa iava uvuiparoi ra Pauto rera roporeve rera reesioro oiso rutu, Rerapa kovopato. Osa iava Pauto uvuiparoi ra veoro kovo rutu purareve rera iavirava

vo osa oiso toupaveve, Ira-a eera vo kovo purasa vatatopovira toupaveivoi.

22 Vii vovouaro airereioro rutu va tokipari vaopa, teapi va vao vuri vovou purari vo vovouroapa ruipapaaveira voeao viovoko irara. Ovovouroa asavira uvuipauei ra vatavatapau. Goruvira rutu kovopari torevoko vovou rutu purapaoro oirao pie vovou tapo, ora siraoa, ora gavaure vovou. Vo osa oisi eisi piepaoro uvuipauei ra voeoro tapo ora tavosipau oea sigigarue sopavira rutu toupaveira. Oire ra oisi va iava Turaro arepaive voea tauvapasa. 23 Uva viapau oiso uvuipauei ra voea tapo ora tavosipau oea akuku reoro raga purapaiveira ora kaureo ragapaoro, vo osa viapau taraipaave rutu. Oea-ia taraipaaveira evoea oea oisi eisi piepaoro ora kaureoara kareke piepaiveira vokiara rutu-ia. 24 * Ari ita, Turaropa kovopato viapau uvui iraoparoi ra kaureoparo. Ira uvuiparoi ra veoroa puraparo rutu purapareve oirara rutupa. Vosa vearovira rutu voea tarai piepareve, ra viapau voeaore vagevagepavira aveaveparo oea viapau vagevagepavira rera vo reoro oupaoro va-ia viapau roroiopaave. 25 Ira uvuiparoi rutu ra kave vovou rutuva voea torevokopareve voeao oea rera vo gisipoarova kaureopaave. Oa vai iava uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive porepaive, vo osa Pauto voea tauvapareve vo osa oisi vai eisi piepaive. Osa iava voea evoea uvuipaai ra oiraopa reo rutu oirao pieve. 26 Eisi osa uvuipaai ra vorevira veoro rugorugooro oive o iava kuverava torioro Seten iria tovopaveira voea oupasa. Ro vurito ira rovovira voea ou rovopaveira, oisore ra rera vo vovouaro sirava utupaave.

3

Ovoioapa Vuuta Iava Oa-ia Taru Ovovourovu Rutu Vuriara Karekeperea

1 * Vearovira rutu vao-ia taraiu vo osa ovoioapa vuutaro iava vo vokiara-ia karekepaperea tavaka vo siraoaro. 2 * Oirara riroara rutu vuri pitupituro purapaiveira oiso vara, iirukopa vovou-a vao-ia, ari orekerovu rutu gurupa vovou-a vao-ia, ari vagu vovou-a vao-ia, ari ora vaisi oaive raga kae piepa vovou-a vao-ia, ari oearovivu tovipaiveira. Ora vo osa aite irara oaiveva kaureopaave, vo osa viapau voea vo vovouroaro sirava utupaave. Vo rara viapau oiso rugoopaave ra veoro vaisi purapaive voea-ia orekerovu oupaoro voea ruvara-ia. Vo osa Pauto vo vovouroarore isivapaave. 3 Vo osa viapau vereopa vovou

* 2:15: Je 1:12   * 2:18: 1 Ko 15:12-18   * 2:19: Ais 28:16-17; Jo 10:14   * 2:24: 1 Ti 3:3; Ta 1:7   * 3:1: 1 Jo 4:1-3; Ju 17-18   * 3:2: Ro 1:24-32

purapaive. Oa-a eva oa iava viapau oiso oearovivupa siraopa vovouro viapau purapaivea. Osa-a eisi osa iava vuri takauo rutu purapaivea oearovu reopaoro. Ora rirovira rutu ora upo ruipa iraoapaave kasipu iraoapooro reasi iraoapaoro vereopa vovou vo pitupituro purapa arapa. ⁴ Ora oiso osa ora voea vate iraraaro taepaivea voeare isivapaoro vovevira, vo rara vagevagepavira vuri rugorugoooro raga sirova utupaave. Ora oiso osa ora voea raga vaisiario kae piepaivea oearovivu vaisiario akaipa piepaoro. Ora oiso osa ora voea raga vo vovouroaro sirova utupaavea Pautoa-re isivapaoro. ⁵ Ora oiso osa lotu purapaaverea varaatavira raga oiso osa orekerovu rogetara gaegaerepapeira uuko rovuro ivara-ia. Vo rara vao oiraopa goru rutu taepaive oa oiraopavira rutu vavatapaoro rokopaiveira sovara-ia ruture. Uva viapau uvuipauvei oiso ra voea iare tutuu piepari.

⁶ Ari oearovu voea iava vatauvira okeparovu-ia koatapaaveira airorovu oupasa riakora, oiso ra vaioro vo rugorugoooro piro piepaive vaioro airoa viapau goruvira rutu rugorugooapaave. Airoa riro vavata rutu kaepaiveira vaioro varaaro vo vavataaro vuriara. Uvare vaioro vo rugorugoooro viripaiveira orekerovure vuriara rugooapaoro, oiso ra vara purapaive. ⁷ Evairo riakora airoa taraa ragapaiveira vaore, oiso ra oiraopa vovou rutu vo pitupituroaro-ia taraiave, osa viapau. ⁸ * Ari voeao-ia oirara oea vuri rugoooro purapaiveira oiraopa pitupituro ruture isivapaoro. Oea ita evoea oea kove ovoiaepa lotupa pitupituro pura arapa. Oiso rutu osa vaitereo-ia Janis vaio ora Jambris aiterea vaitereo-ia oisi Moses-re isivasiepa rera vo reoaro sirova utu arapa. ⁹ Osa iava viapau uvuipau ra riro kovo vai puraive. Eake iava? Uvare oearovu oirara voea vo vovouroaro kekepaoro oiso purapaaveira, “O ari keakea kovoro varaaro voea varaaro oara purapaiveira kokoropavira raga.” Oiso rutu osa vaitereo voari tuariri Janis vaio ora Jambris oisoa eveipaive.

Uvui Iraopauvei Rutu Ra Pauto Vo Reoaro-ia Goruvira Rutu Pitupari

¹⁰ Ari ita, oisoa ragai vo vovouroaro sirova vearovira rutu utupau varaaro iava oara oisoa purapaa tarai reoro vatepaoro, ora vo pitupituro oara oisoa purapaa, ora ragai vo touaro vituaro iava tapo. Oara rutu-ia oisoa evara vearovira rutu ragai siituepari, vo osa vara purapaa oirao pie vovou rutu. Ora vo osa oisoa orekerovu ruture

ora tuvuu piepara siraoa vo vavataaro kaepaoro. Ari ita, ragai vo siraoaro-ia oisoa taraiapu vao oa oisoa purapaa oearovupa. Ora oiso osa viapau oisoa raveravevira kovopaa. ¹¹ * Ari ita, ragai vo tavakaroaro-ia oisoa taraiapu varaaro oara oisoa ragai-ia poupa piro. Oara oisoa ragaipa vokiara rutu-ia upiara vatepaive. Ora varaaro rutu-ia taraiapuaveira oara oisoa ragai-ia karekepape vo osa Antiok-ia toupaa, ora Aikoniam-ia, ora Listra-ia. Oara rutu evara oisoa ragaipa rirovira rutu tavaka vovou vatepaive. Ari ita, uva Turaro raga oisoa ragai virivaripareve vara rutupa evara. ¹² * Oiraopavira rutu oiso osa irova irara avu voeao oea Pauto vo vovouroaro sirova utu ruipapaave Krai Jisas tapo ora tavosipaoro rutu, oea ita-a oea oisi vo tavakaro vo siraoaro oupaivere taru. ¹³ Ari vuri irara voeao riro kuvu irara oea oirara vo rugorugoooro piro piepaiveira vuri vovou vo pitupituro voeapa topatopa piepaoro rutu. Osa iava vorevoreripavira oearovu keakeapaiveira. Osa piepaoro eisi ora voea raga ora piro piepaaveira rutu.

¹⁴ Ari ita, uva vii Timoti uvui iraoapauei ra goruvira rutu torepaoro oiraopa reo rutu sirova utupau. Vao oa-ia oearovu vii tarai pieivoiva, va oirao piepariveira goruvira rutu. Uva voea-ia taraiapuaveira voeao oea oisoa vii tarai piepaive. ¹⁵ * Vo osa kakae visivi touriva uva oisoa evoa vii tarai piepaive. Ovuuta-a eva oa-ia taraiuepa Tugoropa Vuku iava vo siposipoo-ia vao oreoa vaaro iava taraiava ouriva. Vo taraiava vituaro-a vao-ia vo raivao oraiva-ia Pauto uvuiparoi ra oirara rutu vorevira oupareve ora rera iare, vo rara Krai Jisas oirao piepaive rutu. ¹⁶ * Oiraopavira Pauto reraaro-a Tugoropato Uraurato ira reoara kareke rovoreva varaaro oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira. Vo reo oa-ia uvuipaviei ra oiraopa vovou rutu iava siposipopape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura-ia vuri vovouro eveipape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvuipaviei ra torevoko pitupituro-ia taraiavio ora vigei raga oiso rutu osa vigei tavipaiveira. ¹⁷ Eisi osa vo reo vao Tugoropa toupaveira oiso osa kovo purapa, ro vaaro ira Pautoa-pa kovopareve. Osa iava uvuiparoi ra uvuvira rutu okovorovu rutu purapareve varaaro vearopa kovoro rutu.

4

Uvui Iraopau Ra Oiraopavira Rutu Pauto Vo Reoaro Kosi Piepari

* 3:8: Eks 7:11-12 * 3:11: Ap 13:44-52, 14:19-20
119:97-104 * 3:16: 2 Pi 1:19-21 * 4:1: Re 20:11-15

* 3:12: Sam 34:19; Mt 16:24; 1 Te 3:3 * 3:15: Sam

¹ * Krai Jis as oirara vo vovouaro rovirieverevea rara, voeao oea oiso tootoovira toupave ora voeao oea kopiipaaveira. Oire uva vii tavipaavoi Pauto osireiario-ia vaiterei ora Krai Jis as oiso, Krai taru oirara rutu osireiario-ia ora karekerovere turarovira oirara rutupa reipaoro. ² Uva oisi-a oiso osa goruvira rutu vii tavipaavoi oiso ra goruvira rutu evo reoro iava tavitaviu, vo osa oearoi vii uvu ruipapaave va-ia. Oire vosa vava reasipaave, oire eagara. Oisi raga uvuipauei ra va iava voea tavitavi ragari. Osa iava uvuipauei ra va-ia voea vo vovouaro vuriara poeravira karekeri, vo osa oearovu voea iava torevokori, ora vo osa oearovu varaaro oirao pie vovouo voea iava goru pieri voea rutupa siposipooro kave vovou rutuva. ³ * Vo vuutari utupa oa pou piroverevea ovuuta-a eva oa-ia viapau oiraopa reo rutu uvuiverevea oirara, uvare ora voea raga vo vovouaro sirova utupaaverevea. Vo uvare riro irara rutu voea tuvutuvepa irara guruguruverevea voea aivaro pieoro ora voea iare oea kokiaro kokosipaaveira rutu vo reoro uvu iraopasa oreoropa ruipapaaveira. ⁴ Osa eisi piepaoro oiraopa reo rutu isivapaaveira, oiso vovoupaoro ra vao raga tuariripa reo vo siposipooro sirova utupaave rasito vaaro. ⁵ * Uva uvuipauei ra roroiovira rutu rugorugooapaoro ora airereipau rutu. Teapi raveravepauera, tavaka vovou vo siraoaro kaeri. Uva vo kovo-ia uvuipauei ra va purapari oearovivu siposipapaoro Vearo Siposipo iava. Osa tapo uvuipauei ra okovorovu rutu tapo purapari vaaro oara vaterevora viipa Pauto. Oa iava uvuipauei ra oiso toupari, Rera kovopatoaaro vii.

Ragai Vo Kovoaro Opesisa Tutuuvoi

⁶ * Ari ita, taraipaaveira voeari-ia rovopa irara oea oisoa tauopaave Pautoa-pa. Osa ita eisi ragai-a vao oisi tauovira toupavoi. Aue iava uvare ragai vo vuutaro tutuu pievoi oiso ra vo rasio kavua Pautoa iare avaro, oiso rutu vo tuukeo karuoro vo rasio-ia osa pisikui o iria vagoovi. ⁷ * Ragai vao-ia paupaua ikauava, oa iava reesia-ia poua virirao. Uvare ragai vo kovoaro viapau oisoa oavu avu vaipa apotapape vao iava rara oiraopa vovou rutu purapaa. ⁸ * Osa pieava eisi oa iava ragai vaaro peira pute piea voria. Ovorio eva ouaverevea vo rara oiso ragai vaisireve, Torevokotoa rutu vii, voari Ovoioapa Voki-ia. Uva Turaro vo reesiario-a ro ira ora rera raga torevokovira oirara vo vovouaro roviriepareverevea.

Uva viapau oiso ragai raga vo reesiario-a. Ari oearovu rutu tapo vaaro-a voeao oea rerare tuevira toupaveira rerapa kaviko vovou rutu purapaoro.

Ovoioapa Reoro Vateveva Pol

⁹ Akeake iraopari ragai iare ikauvira uriosa. ¹⁰ Ari ita, Dimas ragai kavureva vo rasio raga vo pitupituario sirova utupa-pasa. Oa vituaro-a vao oa iava Tesalon-aika iare avaroera, vo osa Kresens Galesia iare avaroera. Ari Taitas Dalmesia iare avaroera. ¹¹ Uva Luk raga-a ro ira tovira ragai tapo toupaveoi. Uva Mak tapo uri-opauei, ra vei rutu ragai iare uriosi. Eake iava? Uvare uvuipaoro ra ragai tavareve vo kovo puraoro. ¹² Ari aue Tikikas aruavora Efesas iare.

¹³ Vosa uriopauvere, ra ragai reraarova kuvupato uriovu ira kavuava Traos-ia eue ruvara-ia Kapas, ora vukuara tapo. Viapau oiso uvuipauei ra vo vukuro evara kavuri oara oisoa purapaave aue iava bulmakuu rakariro.

¹⁴ * Ari ropa ora vatatopopauvere Aleksanda ira orekerovu rutu purapaveira aue-ia bras. Ira oisoa ragai vuri piepareve rutu. Ovuria eva voriaro Turaro rerapa vatereverevea voari utupaua. ¹⁵ Irapa ora vatatopo iraopauei. Eake iava? Uvare rirovira rutu kasipupaoro oiso ruipaparaveira ra vigei vo siposipooro tekipeve va opesi ovoipasa.

¹⁶ * Ari ita, rovo vuuta rutu-a vao-ia oa-ia rovoa rutu-ia kortua-ia toreraepa. Uva viapau oiso irai vao ragai tapo toureve voea vo reoroaro reo roviriepa irara pukopasa ragai tavapaoro. Uva Pautoa iare variriparai ra viapau oiso voeare kasipupaoro voeapa reesia vai purareve, vao-ia vuria oa puraiva ragai eakaoro. ¹⁷ Ari ita, Turaro viapau oisoa ragai eakapaveve. Viapau. Uvare rera raga ira oisoa ragaipa gorua vatepareve. Oa iava oisoa vo reoro rutu iava siposipopaa Pautoa iava. Eisi oia iava voea rutu voeoro ratau tou irara oisoa ragai vo reoroaro uvupaive. Uva oisi-a eisi osa piepaavoiva, Turaro oisoa ragai viriviripareve voea asavira keripa irara, oea oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai opesi pieve. Evoea oea oiso rutu toupaveira osa aakau kare voeao riro kasipu vovou irara. ¹⁸ * Ari ita, Turaro utupaua ragai viriviriparevere evoea ruvara iava oearoa oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai vuri pieve. Oa vituaro iava ragai orirureverevea ora rera vo Saraaro-ia eisi vuvuiua-ia. Oa-a eva oa iava vokiara rutu-ia rera vaisiaro kae

* 4:3: Ais 30:9-12; Jer 5:30-31   * 4:5: Ap 21:8   * 4:6: 1 Ti 6:12   * 4:7: Fl 3:10-14   * 4:8: 1 Te 4:13-18
* 4:14: Ap 19:33; Ro 12:19; Sam 119:98-99   * 4:16: Ap 7:60   * 4:18: 2 Pi 2:9; Sam 121:7

piepaaveira rera vaaro keraria eveipaoro
oa-ia viapau opesia vai. Ovoiei.

¹⁹ Uva ragai-a vao vearo voki rutu pu-
rapaavoi Prisila vaiopa, ora Akwila, ora
Onesiforas aao rutu. ²⁰ Oire uva Erastas
ira epao touvira Korin-ia. Ora Trofimas
ira kavuava Mailitas-ia, uvare upiaparoepea
voa. ²¹ Akeakeri rutu ra ikauvira uriou.
Teapi kokepa vuuta vao vuria pou piro.
Yubyulas vase vearo voki purapaivoi ora ro
Pyudens, ora ro Lainas, ora ro Klodia ora
voea rutu araoko irara oaive voeao vo.

²² Turaro iare variriparaveira oiso ra
rera tapo vii reraaro tapo uraurato tavo-
sivira toureve. Ra oisi iava Pauto tauva
visii rutupa vatereve evoa.

Evavi raga osa viipa vo pasio purapaavoi.
Ragai-a vao, Pol.

TAITAS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol toupaveva Masedonia Provins-ia uva voa toupaaoro vo pasio rigatoreva Taitas-pa. Oiso ra Krit Toko iare Taitas arureve Pol oiso ra voeao lotupa irara tokipasa avaro. Vo pasio oa oiso toupaveira osa vao rovopa pasi oa rigatoreva Pol rera vatetooaoro iare Timoti. Aue iava uvare Taitas tavireva oisore ra lotupa irarapa iraparo (Ta 1:5), torevokovira siposippaoro vao iava Vearo Siposipo (Ta 2:1), ora voea vo rugorugoooro soporepasa voeao oea viapau vearovira Pauto vo reoro sirova utupaave (Ta 2:15, 3:8).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-4.
2. Voeao iava lotupa kovo-ia irapa irara, 1:5-16.
3. Lotupa irara tavireva Pol varao iava oara-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive rera vo ruipaaro sirova utupaoro, 2:1-3:11.
4. Ovoiopa reoro Pol vo reoroaro, 3:12-15.

¹⁻⁴ * Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato puraavo viipa Taitas, uvare oiso rutu toupaveira, Ragai oviiitoaoro rutu vii, vo rara vegei rutu Turaro oirao piepave rutu. Ari ita, variripaveira Pautoa iare Aite ora Jisas Krai vegei Kae Piepatoaoro, auere ra vii taupavasi aue-ia gavaure vovou ora vereopa vovou rutu. Ragai-a vao-ia Pautoa-pa kovopato, uvare Jisas Krai oiso puraroepa ragai aruoro, “Avau oearovu rutupa siposiposa.” Iu, uvare Pauto ragai roporeva, oiso ra voeao tauvaa oea roporeva Pauto vaore, oiso ra voea vo vovouaro oirao pie vovouo goruvira rutu voea iava torepave. Oa iava uvuipaai ra vao-ia Pauto vo pitupituaru oiraora rutu taraiave, vo rara va iava voea siposipoa. Oire ra oisi iava va-ia taraioro vearovira rutu tuevira raga toupave auere Tootoo Ovoi, uvare voeapa vo tootoo vaterereva Pauto voeao rera voeaaro. Tuariri rutu vo uva vo rasio pura viro asavira touva uva Reo Ovoi purareva va iavirava, oiso ra vo tootoo vaterere. Oiraopavira, uvare viapau oiso kuuvupato-a Pauto. Ira vo vuutao-ia oearovu arurevora va iava vao Vearo Siposipo kosi pievira siposipopasa. Eera Pauto vegei Kae Pietooaoro ira ragai tapo ita roporeva oisi ita osiposipo iava siposipopasa.

Taitas Vo Kovoaro Iava Vo Osa Krit Toko-ia Touveva

⁵ * Vii Taitas tavipaavo oiso-ia, Vii kavuavora evoa Krit Toko-ia, oiso ra voa vo kovoro torevokori okovoroa pura uviro asavira toupavira evoa Krit-pa irara sovara-ia. Oire ra voa oearoi tapo reeresiri voeao oearoa uvuipaai ra lotupa irara tokipave voraro uruiara-ia voeapa iraparo. ⁶ Eisi osa iava uvuipaai ra vaore rugooa osa vii tavi rovoavo rorovira oiso, Voeao lotupa irarapa oea irapaaveira viapau oiso uvuipaai ra vuriiara vai purapaive. Ora oiso-ia viapau irai uvuiparoi ra airevira vatuarirei vai toupave. Viapau. Ari kataiva raga. Ora vo osa rera ovii iraraoro, oire ra oirao piepaive vovouvira rutu torevokovira toupave. Viapau rutu oiso uvuipaai ra ora voea vo ruiparaoro sirova utupaoro vuri vovouo purapaive. Ra oisi iava voea iava siposipara uvarovu rutu vuriiara avapape. ⁷ Aue vituaru iava uvare rera-a eera oirarapa irapato ira Pauto vo kovoaro tokipaveira. Eisi osa iava uvuiparoi ra torevokovira raga toupave. Opeita ro ropori ira oearovu tapo rirovira ora kaureparo. Ora opeita ro tapo ropori ikaupa kasiputo, ora ro ira spakpaoro kokoroporo, ora ro ira oearovu upopaoro voea upia piepareve, ora ro ira ora rera raga-ia vovouparo vo orekerovu rutu ou ragapaaoro. ⁸ Ari uvuipaai ra rera ropori ira oearovure sopaipa irara oiso puraro, “Uriota vore ragai vo kepaoro-ia vearovira pausa touoro.” Ora ro tapo ira vearo rugoooro raga sirova rutu toupave. Eera ira uvuiparoi ra ora rera vo vovouoro raga rovirieipareve, ra va iava torevoko vovouoro raga purapave ora airereipaoro rutu. Iu, eera torevoko vovouoto rutu. ⁹ Ari ita, vosa oiraopa reoro rutu-ia pitupareve varao oara oupareveira vo Vearo Siposipo iava, uva va-a eva oa iava ita rera uvuiparoi ra oearovivupa topa pievira siposipopave kosi pievira va iava vao oiraopa reo rutu. Ora ira uvuiparoi ra viaevira vo reoro karekereve vuriiara oreoroa vatepaiveira oearovu oirara piro piepasa.

¹⁰ * Aue iava uvare riro irara rutu epaa oea ora upopaaveira vaova Vearo Siposipo, vo osa oearovu keakea ragapave kokoropa reoro raga-ia. Ari ita, voea tapo Jiu oea vao iava ora voea iava rakari verapa pitupitu siposipopaveira. ¹¹ Uva voea tavi iraroi ra ora eakaave uvupavira, uvare oira aoro rutu piro piepaiveira rutu vuri reoreoro raga-ia. Uvare oiso piepaiveira ra vo aoro ruvara-ia moni oupaave vo

* 1:1-4: Nam 23:19; Ro 16:25; 2 Ti 1:10

* 1:5: Ap 20:28-30; 1 Ti 3:1-7

* 1:10: Je 1:26-27; 1 Ti 1:6

aaoro sipoisopapaoro. ¹² Oiraopavira rutu osa vii tavipaavo i iravu iava Krit-pa irara iava rera. Ira oiso puraroepa voeare oea oisoa vo Toko-ia vao Krit toupave, “Voeao-ia Krit-pa irara oea kuvvu reoro raga purapaaveira. Oea oiso rutu toupaveira osa kaakau kare. Oea kovo arapa reasipaoro ora voea raga-ia rugoopaaveira riroara rutu aio ragapaoro.” ¹³ Ari ita, uva oiraopa reo rutu-a vao-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipauei ra goruvira rutu voeare korupau vo voea torevoko piepaoro. Oa iava voea vo vovouaro oirao pie vovouo uvuipai ra goruvira voea iava torepape. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa tupaoro uvuipaai ra vo reoropa reasipaave tuariripa sipoisoporo iava varao akukuara, oara vo ragava uriopapeira Jiu, ora voeao oearoa reo goruro pura raga-paveira oara-ia oiraopa reore isiva raga-paveira.

¹⁵ * Oire vosa viapau irai vo rugorugooaro-ia vuria vai toupave, uva va eva vituaro iava oiso toupai, Vosa apeisi eake uvureve, ora apeisi eake kekereve oara-a evara oara-ia viapau oiso vuria vai toupavoi. Ari ita, vosa vuria vai toupave vo rera varaaro-ia rugorugooara, oire uva vara-a evara oara vituaro-ia oaravu rutu vuriara toupaveira varao oara uvupareve ora vara kekepareve. Aue iava uvare rera vo rugorugooaro piroepa rutu. Oa iava oisi iava orekerovu rutu rera iava vivuiepa ro ira Jisas Krai viapau oirao piepareve. ¹⁶ Ari ita, oiso purapaaveira, “Igei Pautoa-ia taraipaiveira.” Uva vigei uvuipaviei oiso ra voea vo pitupituroaro eveipaoro vearovira rutu voea-ia taraipavio oiso, Asi vuri rugorugoo irara rutu-a voeao oea kuvvu reoro raga rutu purapaaveira. Eake iava? Uvare kasipu vovouo raga-a oara purapaaveira vo oearovuva ora aveavepaoro. Oa-ia Pauto vo reoaro gasipaaveira. Oa iava viapau oiso uvuipaai ra vearovira vai purapaave.

2

Vo Toupai Avuka Irara Iava Vo Reo

¹ * Oire uva uvuipauei ra torevokovira rutu voea tarai piepari aue-ia oiraopa reo rutu vao oa-a vigei vaaro oirao piea rutu vituaro. ² * Avuka irara tavipari oiso, Opeita spakpata ukaiopaoro, ora opeita varao purapata osa kokoropa irara va purapaaveira. Viapau. Ari uvuipaai ra vearovira rutu taraipaoro ora voea vo

pitupituroaro sirova utupaave vara pura-paoro. Oa iava viapau uvuipaai ra raveravevira Krai oirao piepaave ora oearovupa siraopaave vo vokiara rutu-ia.

³ Oisi raga ita eisi osa uvuipauei ra vairoro avuka riako tavipari, ra oisi raga vo vovouo purapaave evara. Auepa teapi kiuvvu reoro raga pura ragapaave oearovivu toga ragapaoro vo reo-ia. Ra opeita tapo goru oviro vai-ia ukaiopaave spakpaoro. Uva evairo airoa uvuipaai ra vatuapa riako vearovira rutu tarai piepaave veoro pitupituro-ia. ⁴⁻⁵ * Ra va iava vo aaoro vearovira ora tokipaave ora vo aaropa siraopaoro. Ra viapau vuri rugorugoooro karekepape vo riako-ia. Uva uvuipaai vat-uapa riako ra vearovira rutu vatua irara oaive vo reoroaro uvupaave reasi asavira. Evairo airoa uvuipaai ra ora vairo vo vovouaro raga rovirieipaave, ra va iava torevoko vovouo raga purapaave ora airereipaoro rutu. Uva oisi-a eisi osa veorapai vo osa eisi ragavira vo pitupituro evara purapaave. Oa iava viapau oiso irai uvuiparoi ra vuri reo vai purapareve vao-ia Pauto vaaro tarai reo.

Vo Toupai Viovokea Irara Iava Vo Reo

⁶ Oire uva oisi ragavira ita uvuipauei ra voeao viovokoa tarai piepari. Ra va iava ora voea vo rugooroaro rite pie rovpave auepa, teapi evo rugoooro raga voea vovouaro piropiro piepaave rutu vo rara voea-ia putepave. ⁷ * Oire uva vii tapo Taitas oiso toupai, Viigoo uvuipauei ra voeapa ovoovoa rutu purapari vo osa vearovira raga kovoa purapari. Opeita voeare keevaita reoro raga purapari. Viapau. Ari uvuipau ra voeapa vavata pievira reopau vo osa voea sipoisopari. ⁸ * Iu, uvuipau ra vo reo rutu vateri oa vituaro-ia riroa gorua rutu toupai. Oa iava viiva keripa irara viapau uvuipaai ra oiso puraave, “Kevaita reo raga-a eva akukupapa reo vuria.” Oa iava uvuipaai ra ariiave.

Vo Toupai Kovopa Irara Iava Vo reo

⁹ * Oire uva kovopa irara uvuipaai ra voeao vo reoroaro tapo uvupaave oea voea tokipaaveira. Ra va iava vearovira rutu voea-ia rorupaave voea tokipaoro. Ora ra opeita kaureopaave voeare. ¹⁰ * Uva viapau uvuipaai ra reipa irara oaive varaaro orekerovu kavirupaave. Ra va iava oearovu voea-ia va kekepaoro oiso purapaave, “O oiraopavira rutu, uvare Pauto ro Kae Pieto vaaro tarai reo kasiraovira rutu torepai.”

* 1:15: Lu 11:39-41; Ro 14:23 * 2:1: Ta 1:9 * 2:2: 1 Ko 13:4-8 * 2:4-5: 1 Ko 14:34; Ef 5:22; 1 Ti 6:1 * 2:7: 1 Ti 4:12 * 2:8: Fl 4:8-9; 1 Ti 6:3 * 2:9: Ef 6:5 * 2:10: Mt 5:16 * 2:11: Ef 2:8-10

Uvui Iraopaviei Ra Sisigarue Vovouvira Toupape

¹¹ * Ari ita, Pauto rera vo vovouaro vao vereopa vovou viaevira rutu karekere piepareveira vo oearovu rutu kae piepaoro. Oa iava vorevira ora rera iare voea oupareveira. ¹² Eva vereopa vovouaro oa vigei tarai piepai, ra va iava rera vo ruipaoro purapape vo rasio-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra vuri vovouro oavi kavupape ora vigei iava, oiso ra vearovira rutu ora airereipavio vuri pitupituropa vo rasio iava. ¹³ * Uva oiso ragavira touoro vo vokiore tuepavio pisa voki rutu. Ovokia-ia vao Pauto vaoro kerari aviavi oa karekepere rara, vo osa va-ia aue Jisas Kraiss vigei Kae Pietoaaro vorevira vorero. Oa-a eva oare rugoopaoro goruvira raripavioveira. ¹⁴ Uvare ora rera iava vasereva oiso ra kopiiro. Eisi osa iava uvuiparoi ra vigei kae piepareve vorevira varao iava vigei vo vovouroo vuriara. Ora vao tapo oiso ra torevoko vovou raga-ia toupape, uvare ora rera iare vigei vaisireva. Oire uva va-a eva oa iava uvuipaviei ra ruipapavio veoro vovouro purapasa vo rera vaisiario-ia.

¹⁵ * Oire uva vo reo-a vao oa iava uvuipauei ra oearovu vo vovouroaro varaata piepari voea goru piepaoro. Asi vii-a reito vaisito viigoa uvuipauei oiso ra oearovivu vo vovouroaro vuriara poerapari voea vorevira torevokopaoro. Teapi viipa keapaave oiso, Vii-a oira akuku raga-a.

3

Uvuipau Ra Goruvira Toupari Torevoko Pitupitu Raga Purapaoro

¹ * Oire voeao oirara oea tokipariveira oea-ia uvuipauei ra voea soporeri. Auepa teapi gavman-va ora kaureopaave ora voeao oirara oea reipaaveira visii rutupa. Oa iava uvuipaai ra vearovira rutu voea vo reoroaro uvupaive, ra veoro kovo rutu purapaive. ² Voea taviri oiso, Opeita oearovu togapata vuri reo-ia. Viapau. Ari visii uvui iraopatai ra kave vovou rutu purapata oearovu rutupa. Ora vao tapo osa ravaavira raga toupata oearovivu tauvapa gavaure vovou raga-ia.

³ Vao vituaro iava uvare voari tuariri oisoa toupape vuriara raga purapaoro rupasopavira raga toupaooro. Ora varao osa oisoa ora vigeiva kaureopavio. Ora oiso osa tapo viapau veoro vovou sirova utupavio vo osa reo goru gasipape. Oa iava vuri pitupitu vigei tuukeva, oiso ra ora vigei raga vo rugooroaro-ia vuriara sirova

utupavio. Eva-a oa iava oisoa oearovu varaaro riiripape. Uva oisoa oearovure rirovira kasipupavio, osa vorevira igeiire ita rirovira rutu kasipupaave.

⁴ Ari ita, vo osa Pauto vo vuutaaro karekeerao oa-a eva oa-ia ora rera vareiaro sirao vovourei karekerevorao ora tauvaa vigeipa. ⁵ * Oa iava vorevira vigei ora rera iare ourevorao ro-ia Pauto vigei Kae Pietoaaro. Oiraopavira, viapau oiso veoro kovo vai purapape, ra oai iava Pauto vigei-ia veoro vovou vai purapareve. Viapau rutu. Ari ita, vao raga-a kaviko vovou riroa rutu rera vaoro vigei-ia. Oa-a eva oa iava Airepa Tootoo rutu ouerao, uvare vigei sisigarue pierevorao. Osa vigei pieoro ro Tugoropato Uraurato oisi vigei pierevorao, Airepa irara vigei. ⁶⁻⁷ Iu, Pauto vigeipa rirovira rutu Tugoropato Uraurato vaterevorao, vo uvare Jisas Kraiss vigei Kae Piepatoaro vigeipa raiva purarevora vao vorevira ora porete piepa raiva. Uva Pauto vigei vaisipare oiso rutu, Torevoko irara. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ora agiagipavio rutu Pautoa tapo. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi ouperea vao oare tuevira toupaooro goruvira rutu raripavioveira.

⁸ * Uva vo reo-a vao-ia oa puraavo oia-ia oiraopavira rutu vii tavipaavo, oisore ra voeapa vo reo vasirakovira rutu topa piepari rutu, ra va iava pisa visivi rutu toupave voeapa voeao oea Pauto oirao piepaive rutu. Ra va iava veoro kovoro purapaive evara oara veorapai. Oara iavirava uvuipaai ra veoro tou rutu ouive.

⁹ Uva visii rutu viapau uvuipatai ra akukupapa reo raga-ia ora upopata. Ora opeita aao irara oavisii raga-ia vuurapa vaisi purapata vo voea vaivaisipaoro. Ora opeita ora visii ragava kaureopata. Ora opeita oearovu kasipu piepata Moses vaoro-ia Reo Taisi voeare reoreopaoro. Uva vo reoro-a evara kiuvu reoro raga, oreoroa rutu iava viapau uvuipai veoroa vai karekepe.

¹⁰ * Oire vosa irai orugoorei iava pisavira siposiporeve vo lotupa uvuru sovara-ia, ra vo rugoorei sirova roopavira avaave, ra vii goruvira rera taviri oiso, Viapau uvuipauei ra vorevira oisi osiposiporoi purapari ita! Oire vosa viapau vii vo reoro uvureve, ra viapau oiso vorerivira ita rera tapo touri. ¹¹ Vo uvare rera-ia taraipavei oiso, Vuri vovou rutu rera-ia toupaiivo. Ovovouroa ora rera-ia eveipaoro oiso puraproveira, "Eagara, ragoa oisivio toupaveve."

Ovoiopa Reoro Vateveva Pol

* 2:13: 1 Te 4:13-18; 2 Pi 1:1   * 2:15: 1 Ti 4:12-16   * 3:1: Ro 13:1-7   * 3:5: Ef 2:4-9; Ro 3:20   * 3:8: Je 2:14-20; 1 Ti 1:15   * 3:10: Ro 16:17

¹² Ari ita, ragaipa tutuu piepai ra vii iare Atemas sipoa eke aue Tikikas. Oire vosa irai vaierei iava vii iare pouro virovere, ra va iava ikauvira ragai iare uriou voia Nikopolis-ia. Uvare oiso ruipaparai ra evoa touve vo uteopa vuuta-ia. ¹³ ✧ Vigoa uvuipauei ra Sinas tauvari riro taraito reo goruro-ia, aiterea vatatopopasiei ora Apolos vokasa. Uva vii tavipaavoi oiso ra oearovu taviri, ra orekerovu avu vai vaiereipa vatevateive oarava uvuipasiei avasa.

¹⁴ Voeao oirao pie vovou irara oea tokipaveaira, oeare oiso vii tavipaavoi ra voea vearovira rutu tarai pieri. Ra va iava vearo pitupitu rutu purapaive. Oa iava uvuipaai ra tauva vovou rutu purapaive voeaopa oea Jisas vo kovoaro purapaiveira. Ra vearo tou rutu purapaive ora voea vo rugooroaro kavuoro oara-ia ora voea ragaia vovoupaaveira.

¹⁵ ✧ Ari ita, voeao rutu oea oisoa ragai tapo toupave oea voeao viiva vearo voki rutu purapaivoi. Oa iava uvuipauei ra vo vaisio topa pieri, vearo voki voeaopa oea Jisas oirao piepaiveira.

Pauto visiigoa rutupa rirovira vereopa vovou vatereve ora igei tapo.

Ragai-a vao, Pol.

FAILIMON Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom urui-ia 61 o 63 yia Kraiis vo kavauaro isivaaro iava. Vo rigato purareva rera iare rera vatetoaaro ro Failimon ira Pol vo reoaro uvuoro porero viropa oa iava va sirova uturoepa Kraiis oirao piepaoro. Uva iravu kovopato Onisimas Failimon reraaro, ira torireva Failimon arova vore Rom uva voa oisoa Pol tapo toupaveve, oa iava oisoa Kraiis oirao piepareve, uvare rera vovouaro porereva. Oisi-a eisi osa iava Failimon akereva Pol oiso, E uvuipauei ra rera Onisimas vorevira ou pieri, uvare vii araokotoaaro rera-a ro vo Kraiis vaisiario-ia. Ra rera ou pieoro rerapa siraou vao-ia rera vo vuriaro vao oa purareva.

1. Aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1-3.
2. Ora rera vaaro sirao vovou Failimon-pa, 4-7.
3. Failimon arereva Pol oiso ra vorevira Onisimas ou pierive, 8-22.
4. Ovoioapa reoro-ia vearo vokireva Pol, 23-25.

¹⁻² * Ragai-a vao Pol ragoa tuukepa kepa-ia toupavaovi, uvare Kraiis-pa kovopato-a ragai. Uva vegei-a vao ora ro Timoti vii araokotoareiaro ora ragai, vegoa vo rigato puravevoi viipa Failimon. Uvare viipa sir-aopaveaira vo osa Kraiis-pa kovopariveira. Oire uva voeoro rutu tapopa vo rigato-a vao-ia, oearoa vii vo kepaoro-ia ora gurupaaveira lotu purapasa. Ora o tapo vigei taataavaaro Apia iriapa tapo vo rigato puravevoi, ora ro tapopa Akipas ira vegei tapo vuri vovourova ora upoparoveira. ³ Uva variriparai Pautoa iare vigei aitearo ora Jisas Kraiis vigei Turaroaro oiso ra gavaure vovou purasi visii-ia tauvaa vateoro visii-ia.

Oirao Pie Vovouaro Failimon Ora Sir-aopa Vovou Aue-ia Turaro

⁴ * Ari ita, vosa variria purapaoro vii vaisipaavoi Failimon. Ora vosa viire rugoopaoro vearo vaisi vuurapa vaisi purapaavoi ragai reraaro-ia Pauto. ⁵ Vo uvare vii iava uvupaaveira vo oearovu ruvara-ia. Uvare vii-a eva viigoa oearovu rutupa siraopaveira voeao vii voeaaro, vo rara goruvira rutu oirao-pie vovou purapari Turaro-ia Jisas. ⁶ * Uva oiso variripaoro viire rugoparai oiso, Vearopai rutu vo osa ora vii vaaro oirao pie vovou kareke pieri

oearovu rutupa oirara. Oire ra va iava vii-ia vo vovou eveioro oiraopavira rutu varao oirao pieve vara-ia taraoro vearopara, oara vigeipa Kraiis Jisas-ia toupaveira, vo osa rera tapo ora tavosipavio. ⁷ * Oiso osa va eva, araoko, vii vaaro sirao vovou voearopa Pauto voeoroaro. Oa iava rorupaavoi rutu, uvare va-a eva oa ragai vovouaro varaata pievoi rutu. Ari ita, igei rutu varaata pierivora igei vao Pauto voeaaro.

Pol Failimon Tavireva, Viipa Ruipaparai Rutu Ra Onisimas Ou Pieri Ora Vii Iare Oiso Rutu Osa Araokoto Oara

⁸ Oire uva vearo vovou-a vii vaaro oa-ia taraipaoro uvuiparai ra oiso vii tavia goruvira, Ragai vo reoaro uvu iraori, uvare vegei araorei-a vo Kraiis vaisiario-ia. ⁹ Ari ita, viipa siraoparaveira rutu. Eva-a oa vituaro iava gavaure visivi vii arepaavoi. Ragai-a vao avukatoavi Pol, ragoa tuukepa kepa-ia toupavaovi Kraiis-pa kovopato. ¹⁰ Oire uva oisi-a oiso osa ragavira rerapa ro-ia Onisimas vii arepaavoi, oiso ra rera tauvari ira viipa kovo rovoreva. Oa iava torireva vii arova. Uvare rera-a ira oiso rutu toupaveira, ragai oviitoaaro. Vao vituaro iava uvare tuukepa kepa-ia toupaooro Kraiis iava rera taviava. Oa iava ragai vo reoaro uvuoro Kraiis oirao pierive. Osa iava Airepa Tootoo rutu oureva. ¹¹ Ari ita, voari tuariri viipau vearo kovo vai purapaveira viipa. Ari vo vokio-ia uvuiparoi rutu ra vearo kovo rutu purapaveira vegei rutupa ora vii.

¹² Oire uva rera arupaavoi vorevira vii iare. Uva rera-ia ora ragai iava vovouisi rutu tapo sipopaavoi vii iare sirao-ia. ¹³ Ari ita, rerapa ruipa ragapari rutu oiso ra vovio raga ragai ruvara-ia toupaveve, vo uva tuukepa kepa-ia toupavaovi. Aue iava uvare oearovupa siposipopaaveira Veoro Sipoipo iava. Oire ra oisi ragai ruvara-ia touoro ragai tauvareve vii vo tavukiaro ouoro. ¹⁴ Ari viipau uvuiparai ra goruvira rera-ia pitupaa vo raga ragai ruvara-ia, vosa viipau vearo vaisi pura rovori rera-ia. Ari ita, reasiparai oiso ra vii tavia oiso, "Ragai tauvari." Viipau. Ari vii raga vo rugoaro vegei-ia. Oa-ia uvuipauei ra vegei tauvari vii vo ruipaoro sirova.

¹⁵ Ari ita, ragai oiso rugorugoparai, Pautoa vai vo ruipaoro sirova torireva vii arova. Oire uva voa-a evoa uvava voreoro taru vii ruvara-ia riro kaekavira rutu toupaveve. Iu, uva oiraopavira rutu-a eisi. ¹⁶ * Vo vokio vao oa-ia viipau oiso Onisimas toupavevoi osa voari tuariri akukuvira oisoa kovo ragapaveve. Viipau. Uvare vo

* 1:1-2: Ef 3:1; Fl 2:25; Kl 4:17 * 1:4: Kl 1:3-7; Ro 1:8-9 Mt 23:8; 1 Ti 6:2

* 1:6: Je 2:14-20; Fl 1:9 * 1:7: 2 Ko 7:13 * 1:16:

vokio-ia oiso rutu touparevoi, Rera-a ro-ia vegei araokotoaaro vo Kraiis vaisiario-ia. Eva-a oa-ia kovopa irarapa pute pievira touparevoi. Eisi osa iava uvuipaveiei ra rirovira rutu rerapa siraopave. Oire vosa oiso rugorugoopau rore Onisimas, Ragaipa kovopato ro-ia ora ragai araokotoaaro vo Turaro vaisiario-ia, uva eisi osa rugoopau uvuipavei ra rirovira rutu rerapa siraopau vo sirao-ia pute pievira osa rerapa sir-aoparaveira.

¹⁷ Ari ita, vosa oiso ragaire rugoopau, Vatetoa oaa rutu-a ro-ia Pol, uva uvuipavei ra rerare tapo oisi rugoou, vorevira ora vii iare rera voreoro ro-ia Onisimas. ¹⁸ ✱ E vuria vai peira rera-ia vii-ia ora vo vii orekerovu avu vaiaro-ia? Vosa oisi oarai pape, oire uva uvuiparai ra viipa oarai kare piea. ¹⁹ Oire uva va vao oa kekepari oreoa rigatopaavoi ora ragai Pol vavaeoro raga iava. Oa-ia oiso puraparai, Iu, oiraopavira rutu viipa oara kare pieavere. Uva uvuiparai ra oiso vii tavia, Easi riroa rutu epao oa ou ragariva ragai ruvara-ia, uvare vii siposipo ragapaavora Vearo Siposipo iava. Oa iava Jisas oirao pieoro Airepa Tootoo ourivora. ²⁰ Oire araokotoa oaa, vii Failimon arepaavoi oiso ra oisi eisi va purari. Uvare tavosivira rutu toupavevoi vo Kraiis vaisiario-ia. Uva va-a vao oa-ia uvuipavei ra oisi iava ragai vovouaro varaata pieri rutu, vo osa vii tavavereve Turaro oisi eisi piepasa.

²¹ Ari ita, vii-ia taraipaoro oiso viipa vo pasio rigatoavoi. Oiso osa ragavira uvuipavei ra oisi va purari. Uvare oiso ragavira vii-ia taraiparai, evara-ia pute pievira rutu taru orekerovu rutu oisi purarivere rara ragaipa. ²² Oire uva oisi-a eisi osa ragaipa oai tugia vai ravaavira vatatopori. Ari ita, Pauto oirao piepaavoi rutu, oiso ra visii rutu varaaro variriara vearovira rutu uvupareve. Oa iava ragaipa raiva purarevere vao oa-ia vorevira voreravere visii tapo toupasa.

Ovoioa Reoro Vatereva Pol

²³ Oire uva oreovu-a vao-ia vo osa Epafras vearo voki purarevoi viiva. Ira oisoa ragai tapo toupareve vo tuukepa kepa-ia, uvare rera tapo Kraiis-pa kovopato. ²⁴ ✱ Ora voeao tapo Mak vase, ora Aristakas, ora Dimas, ora Luk oea rutu tapo viiva vearo voki purapaivoi, voeao oea oisoa ragai tapo kovopaive.

²⁵ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare Jisas Kraiis, oisore ra visiipa tauva vatereve visii viraakooro rutu. Ovoiei.

Ragai-a vao, Pol.

HIBRU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva iravu voeaopa oirao pie vovou irara Jiu-pa irara iava voea. Ari viapau taraipaviei oiso, Iroutoa rutu vo rigato purareva.

Uva Kraís iava Kristenpa irara tavireva oiso purapaoro, Ro Kraís ira oearovu rutu-ia pute iraopareveira reipaoro voea iava, oiso osa voea profet irara, ora voea enselpa irara, ora ro Moses, ora Josua, ora pris irara Eron vo saraoro iava voea. Ora oiso tapo puraroepa vo pasio-ia, Vao Airepa Reo Ovoi oa tuariripa-ia pute iraopaiveira tauva vatepaoro oirarapa. Ora vao koruoua oa purareva ora rera-ia Kraís ora aue tapo varao oirao pie reoro oara rutu Jiu varaaro-ia putepaiveira varao oara oisoa purapaive vo tuariri rutu.

Oire uva Papara 11 sovara-ia goru reoro rutu toupaveira oreoroa epao voea iava tuariripa irara oea varaaro oirao pie vovou oisoa kareke piepaive Pautoa raga-ia rari irapaoro vo osa oisoa oaravu kovoara purapaive.

1. Jisas iava vao aviavi pie reo, ira-a orekerovu rutu vituaro-a rera, 1:1-3.
2. Kraís voea-ia enselpa irara puteparevoi rutu, 1:4-2:18.
3. Kraís vaiterei-ia Moses vaio ora Josua puteparevoi rutu, 3:1-4:13.
4. Kraís voea-ia pris irara Eron vo saraoro iava pute iraoparevoi rutu, 4:14-7:28.
5. Tuariripa koruouaroa-ia puteparevoi Kraís, uvare ora rera iava revasiva-ia ovoioapa koruoua purareva Airepa Reo Ovoi oirao piepaoro, 8:1-10:18.
6. Oirao pie vovou-a vao oa-ia uvui iraopaviei ra Pauto roru piepape oiso osa tuariripa irara oisoa rera roru piepaive, 10:19-12:29.
7. Goru reo vatereva Kristen irara vo vovouaroa tore piepasa, oiso ra tuuvu vovouvira toupave, 13:1-25.

Pauto Oviitoaaro Vigeipa Reo Vatepare

¹ Pauto tuariri rutu ora rera vo reoro oisoa vatevatepareve voeaopa vigei aao iraraoro. Ora vo osa tapo vo oraivarovu rutu-ia oisoa profet irara-ia piepareve ra rera vo reoro kareke pieve va kosi pieoro. ² * Ari vo vokiroa varao-ia ovoioapa vokiro oara-ia Pauto ora rera vo reoro kosi

pievoreva rera Oviitoaaro-ia. Ro-ia ira iavirava Pauto orekerovu rutu pura rovoveva voari rovoa rutu-ia. Ora oiso tapore eera ira-ia orekerovu rutu touvreea vo ovoioapa voki-ia, ra oiso rutu pieve evara, Rera raga varaaro. ³ * Eera Jisas ira iava roropaiveira aviavia vova Pauto vo kerario-ia. Ro ira kekepaoro oiso taraipaaepa, O ari Pauto oiso toupaveira osa ro, uvare Pautoava areiipareveira rutu Jisas. Rera vo reoro vo goruaro oa-ia orekerovu rutu voka piepareveira oiso vuvuiua-ia ora vo rasitua-ia, oisore ra orekerovu rutu oisi raga toupave vo vokiaru rutu-ia. Oire uva raiva pura rovoveva oirara rutupa vo vurirara rutu verapasa vo ora rera revasiaro-ia. Oa iava vo vokie oirapapa varata-ia pauparoi vuvuiua-ia Pauto ruvara-ia, ro-ia Reitoa rutu ira oearovu rutu-ia king irara putepareveira.

Pauto Oviitoaaro Ira Enselpa Irara Rutu-ia Putepare

⁴ Eva-a oa iava rera raga enselpa irara-ia putepareveira rutu. Oiso osa raga ita rera vaisiara voea vaisiara-ia putepareveira vo vaisio-ia oa vatereva Aiteto Pauto rerapa. ⁵ * Uva va vituaro iava oiso toupai, uvare viapau oiso irai voea iava enselpa irara oisi tavireva oiso,

‘Vii-a ragai Oviitoaaro. Vo vokie-ia ragai-a vii aiteoaro.’

Ora oiso tapo osa viapau oiso irai voea iava enselpa irara tavireva oiso,

‘Ragai-a rera aitearo. Ira taru toupaveveira ragai Oviitoaaro.’

⁶ * Oire vosa Pauto ora rera Oviitoaaro rutu Avaioto vara piesa aueparoepa, uva oiso puraroepa,

‘Voea rutu Pauto voeaoro purapurapa irara ensel irara taku viro iraoave rera Oviitoaaro-ia vuurapa vaisi puraro.’

⁷ * Oire uva voea oiso enselpa irara oea iava Pauto oiso puraroepa,

‘Purapurapa irara ensel irara puraava, oiso ra oiso toupave osa kiuvu. Ora tapo ragai voeaoro kovopa irara oiso puraava, ra oiso toupave osa vuvua.’

⁸ * Oire uva vo reo raga purareva rera Oviitoaaro iava oiso,

‘Turaro. Vii vaoro paupa viapau oiso opesipereva. Oa touvira rutu toupavereva ovusa va-ia paupau oearovu rutu tokipaoro. Voea rutupa reipavereva, oea torevokovira rovirieipavereva.

⁹ * Viigoa vovou iraopau torevokoa purapasa vao vuria verapaoro. Eva-a oa vituaro iava Pauto, vii reraoro

* 1:2: Ga 4:4; Hi 2:3; Sam 2:8   * 1:3: Jo 1:14; Kl 1:17

* 1:8: Sam 45:6-7   * 1:9: Ais 61:1-3

* 1:5: Sam 2:7   * 1:6: Diu 32:43   * 1:7: Sam 104:4

Pauto vii roporevora. Oa iava oearovu rutu-ia putepari, vo osa vi-
ipa avivikepaaveira vii-ia vuurapa
vaisi purapaoro. Va-a vao oa vituaro
iava roru vovou rutu vaterevora vi-
ipa.'

¹⁰ * Oire uva oiso tapo puraroepa Pauto,
'Vii-a Turaro viigoa vo rasio karekeriva va
purapaoro rovoa-ia. Oa iava ora vii
iava vavaea raga-ia vuvuiua ita aia
purariva.

¹¹ Ari ita, oiraopavira rutu. Vara rutu
opesiperea, vo osa vii raga touvira
rutu toupai. Oara rutu evara ruta-
paperea avukapaoro. Oiso rutu osa
varoara varao oarapa tutuu piepa-
peira oiso ra karikari piro.

¹² Oisi-a eisi osa piepaivora uvuipau ra
vara vikopari vara vikipasa. Uva
vara rutu oisi purariva oara ora
tavariopapeira oiso osa varoara ora
tavariopapeira, vo osa vii viapau oisi
otavarioiei. Ora viapau rutu oiso
avukapauverea.'

¹³ * Ari ita, Pauto viapau irai enseltoa vai
tavireva oiso purapaoro,

'Vo pauu ragai vaaro iava oirapapa
varata. Uva tuepauverea vo vokio-
ia oa-ia voeao viiva keripa irara
tovoaverea vo vii roeroaro, oiso rutu
osa orekerovu varao oara ivara-ia
tasipaiveira kokotoara.'

¹⁴ Oire uva eake rutu-a voeao enselpa
irara? Uvare voea rutu kovopaiveira urau-
ravira Pautoa-pa. Oa iava Pauto voea
sipopaveira voearo tauvapasa oearoa
ora vatatopopaaveira rerare tuevira. Vo
osa voeapa ruipaparo, oiso ra ora rera iare
voea oupareve.

2

*Pauto Vo Ruipaaro Oisi Toupaveira Ra
Vorevira Ora Rerapa Vigei Oupareve*

¹ Oire uva vo reo-a vao oreoa vate
rovoivora vigeipa oiraopa reo rutu, oa
iava vo reo uvu iraoapapeira. Vo reo-ia
pitupapeira goruvira rutu. Teapi vo reo
arova ora aapaapau pie oiso osa opitaisi
vo avaka rovu ivara-ia gaegaerepai. ² *
Uva vo siposipoa-a vao oa purapaiveira
enselpa irara oa voreipaiveira oirara rutu
oiso, Va-a vao-ia oiraopa siposipo rutu aue
Reo Taisi Jiu vaaro. Uva viapau oiso
vearovira vo reo sirova utu rovopaaepa.
Oa iava vuria vo voriaro uvuivira ouivora.
³ * Oire uva apeisi-a? Vosa vo siposipo
eva uvu ragapape vo pitupitu iava Pauto
vaaro oearovu oupa vore ora rera iare, uva
apeisi ragavira oiso osa iava uvuipaviei ra

vuri vovou vo voriaro vatavatape? Via-
pau rutu uvuipaviei ra vuria vo voriaro
vatavatape, uvare Turaro Vearo Siposipo
kosi pie rovoreva. Oa iava oearovu va
uvuivoiva, Pauto voea ouveva ora rera
iare. Va-a eva oa rutu vituaro iava vo
siposipo oiraopavira rutu oiso karekeerao
vigeipa. ⁴ * Uva Pauto vigei rutupa evo reo
oirao piereva oaravu rutu ravotoara pu-
raoro vigeipa ora rera vo goruaro riro goru
rutu kareke pieoro. Oa iava oaravu tapo
vatereva voeao oirao pie vovou irara,
varao vatevateara Tugoropato Uraurato
varaaro. Uva vara-a evara oara vatereva
voeapa ora rera vo ruipaaro raga-ia, Pauto.

*Jisas Raga Uvuiparoi Rutu Vorevira
Vigei Oupasa*

⁵ Oire uva airepa vovouva urioroepa
Krais. Oa iava viapau oiso Pauto enselpa
irara reesireva oisore ra varao-ia airepa
rugooro tokipaave, varao oara iava tavi-
taviparai. ⁶ * Viapau. Ari, iravu oirato oiso
puraroepa Tugoropa Vuku sovara-ia oiso,
'Pauto. Eake irara vai-a oirara ra voeare
rugurugoo rovou? Iur. Eake rutu-a
oirara ra voeapa siraopau rutu?

⁷ Ari ita, poteku vuutavi raga oa-ia voeapa
oisi pierivora, oiso ra enselpa irara
reroarovi toupave. Uva evoea
oirara oea-ia keraria tovorivora,
oiso ra vara rutu voea vaisiara kae
piepaive. Uvare orekerovu rutu
voea roeroaro toupaveira varao oara
rutu tokipaiveira.'

⁸ Oiraopavira rutu oiso osa evo reo pura-
pai oiso, Orekerovu rutu oirara roeroarovi
toupavoi varao oarapa reipaaveira. Ari
touvira rutu oirara siitueperea vo rara oisi
pieive orekerovupa reioro. ⁹ * Ari ita,
viapau oirara oisi kekepapeira, ari Jisas
raga. Poteku vuutavi raga oa-ia tourevora
vo enselpa irara roeroarovi oiravira. Oa
iava Pauto oirara rutupa siraoro Jisas
siporevora, oiso ra voea rutupa kopiuro.
Okopiia isivaoro iava rera kae pierevora
ora rera iare. Uva rerapa rei vaisi rutu
vaterevora rera tovooro rera vo kerariaro
sovara-ia.

¹⁰ Uvare Pauto-a ira orekerovu rutu
karekereva ora rerapa. Ora orekerovu rutu
rovo rovoreva. Eva-a oa vituaro iava oisi
torevokovira rutu Jisas oisi piereva. Ari
ita, Jisas eera ira iava oirara rutu uvuipai
ra oisi toupave, ra va iava Pauto ora rera
iare vorevira voea oupareve. Uva va-a
vao oa vituaro purareva Jisas siitoka ouoro.
Uvare rera raga kataitao rutu ira uvuivira
rutu karekeroeapa oirara rutu tavetuvepasa

3

vaore, oiso ra Pauto voaaro koatapaave.
 11 * Uva Jisas vuriara rutu vera irao-
 pareveira oirara iava. Oa iava voea rutu
 Jisas vase areivira rutu toupaveira, uvare
 torevoko irara-a vigei. Oa iava kataitoo
 rutu-a Aiteto Pauto vigei rutu Aitearo. Oa-
 a eva oa sirova viapau oiso Jisas ariia
 vai oupareveira, vo rara oirao pie vovou
 irara rutu vaisipareve oiso, “*Ragai araoko
 iraraaro.*” 12 * Ira vo rearo oiso puraepa,

*‘Pauto. Ragai vii iava araoko irara oaa
 tavipaoro vii vaisaro-ia vuurapa
 vaisi purapaaverea vo oirara rutu
 osireiario-ia voea oea ora gurupaave.’*

13 * Ora vo reo-ia tapo rera vo rearo oa-
 ia oiso puraroepa,

‘Ragai vii-ia Pauto rari vovou purapaaveira.’

Ora vo reo tapo oa oiso purapai,

*‘Ragai-a vao ragoa voeavio tapo kakae vure
 toupavoi, oea vaterevora Pauto ra-
 gaipa.’*

*Jisas Ira Oiravira Karekeroepa Vigei
 Tauvasa*

14 * Oire uva voeao oea oiso vaisireva
 kakae vure evoea-a oirara rutu. Uvare
 Jisas oisi rutu kavauroepa oiso osa
 voeao oirara oeva areiipare. Ira eisi
 ragavira pierewa aue-ia evao parikou-
 ia kopiioro, oiso ra Seten vo gorua-
 ria tasireve vao oirara kopii piepa goru.
 15 * Uva Jisas Seten-ia pute ovoireva rera
 vo goruaro tokooro. Oa iava voea vo
 rugorugooaro karukarureva voeao oea
 vokiara rutu-ia oisoo kopiiapa uriripaave.
 Uva vo uriri tapo eva opesi pie ovoireva.
 16 Oiraopavira rutu vao-ia taraipavio oiso,
 Viapau oiso enselpa irara tauvapareveira.
 Viapau. Aue iava uvare voea-a voeao oea
 tauvapareveira oea toupai Ebrahim aao
 iraraaro. 17 * Oa vituaro iava oiso rutu
 karekeroepa osa oirara rutu araokotoaro,
 oisore ra oiravira rutu tuoro goruvira
 rutu Pauto vo kovoaro purapareve. Vo
 kovo-ia okovoa oisoo purapareve Rovopato
 Pristo, oiraopa kovotoa rutu Pautoa-pa
 tauoara purapaoro vigei iavirava siraoivira.
 Oa iava Pauto oirara iava vuri vovouro
 rutu verareva. 18 * Oire uva oisi ragavira
 eisi osa toupaooro uvuiparoveira rutu voeao
 tauvapaoro oea-ia kokaraparoveira Seten.
 Eake iava? Uvare Jisas tapo-ia kokara
 ragaroepa rera Seten. Oa iava va-ia vo
 sirao oureva eera, vo osa voo Jisas rera-ia
 Seten vorevira putereva rutu.

*Vao Turaro Vaisi Jisas Vaaro Oa Vao-ia
 Turaro Vaisi Moses Vaaro Puteva*

1 Araoko irara oaa, visii vaisireva Pauto,
 “Ragaipa.” Uvare viapau vuri vovou vaiei
 visii-ia. Oire rugoo iraoapata rore Jisas.
 Eera ira siporevora Pauto vo rasio iare
 rera vo rearo kaepasa. Oa iava oiso
 rera karekerevora rera Rovopatoa rutu
 Pristo. Uva rera-a eera ira vaisipai oiso,
 “Vigei reraaro.” 2 Uva viapau oiso Pautoa-
 va kaureoroepa ro ira roporeva rutu vo
 kovo purapasa. Oiso osa pierewa aue
 Moses ira viapau oiso potereva vo oirara
 rutupa kovopaooro Pauto vooaaro ora Pau-
 toa tapopa. 3 * Oire auea vao-ia ovoovoa
 ro iava oirato ira kepa paureve rei vaisi
 kepa. Ra rera vaisiario reiparo vo kepa-
 ia. Oiso osa aue Jisas ira vaisiario Moses
 vaisiario-ia puteva vo Pauto rugorugooa-
 ria. 4 Ari ita, viapau oiso okepai akuku-
 vira kareke ragapapeira. Viapau. Ari
 oirara raga oea vo keparo rutu evara pau-
 paveira. Oiso osa Pauto ro ira orekerovu
 rutu purareva. 5 * Oire uva Moses-a eera
 Pauto kovopatoaaro. Uva viapau oisoo
 potepareve vooepa kovopaooro oea Pauto
 vo kepaoro-ia toupaveira. Viapau. Asi eva-
 ia rera vo kovoaro ovoovoa purareva vao
 oa iava ora tavitaviave vo utupaua. 6 *
 Ari ita, uva Krais-a Pauto Oviitoaro rutu
 ira tapo viapau oiso potepareveira vigei
 tokipaoro vigoa oiso toupapeira, Pauto vo
 kepaaro. Uva vigei vao vigoa oiso rutu
 toupai, Pauto vo kepaaro, vo rara Krais-ia
 oirao piepaoro goruvira pitupapeira vo Pauto
 vo Saraarore tuepaoro.

*Voeao Oea Pauto Gisipoarova Kaure-
 opaai Oea Viapau Uvuipaai Ra Reareaa Vai
 Ouive*

7 * Oire uva eisi toupaooro Tugoropato
 Uraurato ravaavira vigei vatatopo
 piepareveira oiso purapaoro,
 “Vo osa vo vokie reoara uvu iraoapata varao
 vova Pauto gisipoaro-ia,

8 ra opeita oiso vo vovouro purapata
 osa voviri tuariri kaureopataepa
 rutu Pautoa-va. Vo osa voraro
 toutava raaka tapiro evoava oisoo
 Moses vo reoroaro akeakepata varo
 reoroaropaooro.

9 * Ari ita, uvaroa evoraro uva touiva voeari
 visii aao iraraaro. Uva oisoo voraro
 toupaooro oaravu rutu vuriara pura-
 pave. Oa iava tutuu pie ragaepa
 ragaipa oiso ra voea opesi piea. Osa
 viapau. Ari vo resura tau ivaro-ia

* 2:11: Hi 10:10 * 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Ais 8:17-18; Jo 10:29 * 2:14: Mt 16:17; Jo 1:14 * 2:15: Ro
 8:15; 2 Ti 1:7 * 2:17: Fl 2:7; 1 Jo 2:2, 4:10 * 2:18: Hi 4:15 * 3:3: 2 Ko 3:7-11 * 3:5: Nam 12:7; Eks 14:31;
 Diu 18:18-19 * 3:6: 1 Ko 3:16; Ro 5:2 * 3:7: Hi 9:8; Sam 95:7 * 3:9: Ap 7:36

(40) touiva osa voea oisoa tokipaa touvira. Iu ita. Evoa oisoa ragai vo tokiaro evei ragapaoro vuri vovouro rutu pura ragapaive.

¹⁰ Oa vituaro iava voeare kasipuraepa oiso puraoro, Voea rutu voeao-ia riro kaureo irara. Uvare viapau oiso ragai vo reoaro sirova utupaaveira oisi vara purapasa.

¹¹ * Uva voeare kasipuraepa. Oa iava reo ovoi puraava oiso puraoro, Viapau rutu oiso oesai koataavere ragai tapo touoro reareasa!

Viapau Rutu Uvuipavio Ra Kaureopavio Pautoa-re Oiso Osa Voeao Isrel

¹² * Araoko irara oaa, ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava oiso okau-reoi purapareve evo vovouro rutu pura-paoro vuriara. Ra vara-ia ora piro piero Pauto arova. Ro Pauto ira touvira visii tokipareveira. ¹³ * Ari oearovivu tauvapata ora visii iava vokiara rutu-ia, vo osa touvira evo vokiro toupave vore utupaua. Teapi irai visii iava ora keakea ragaparo oiso pura-paoro, “Viapau oiso vuri vovou uvuipai ra ragai vuri pieive.” Oire uva va-a eva oa viapau oiso uvuipai ra vii arovi pieve Pauto vo pitupituaro sirova utusa. ¹⁴ Eake iava? Uvare vigei rutu Kraiss tapo takuvuvira rutu toupai rera vaaro oupaoro tauvaa, vo rara vao-ia rari vuku goruvira rutu pitupape vao oa-ia rovovio rovovira rutu. Teapi vaore ovaupavio Ovoioipa Vokire tuea.

¹⁵ Iravu vo rigato purareva oa oiso pura-papeira,

‘Vosa vo vokie reoara uvupata varao vova Pauto gisipoaro iava, ra opeita vo vovouro purapata osa voviri tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va.’

¹⁶ Uva irova irara rutu-a voeao oea Pauto gisipoaro oisoa uvu ragaparo rerava kaureopaave? Evoea raga ita oea tuvutuvereva Moses vo vokie-ia oa-ia Isip-ia kavuoro avaaepa. ¹⁷ Ora irova irara rutu-a voeao oearo kasipuraepa Pauto aue-ia vo resura tau (40) ivaro? Ari voea raga ita evoea oea vuri vovouro purapaiva. Oa iava kopi-iaepa evoraro raaka tapiro. ¹⁸ * Uva irova irara-a voeao oepa vao ovoioipa reo purareva Pauto oiso voea vosioro ravaavira, “Viapau rutu oiso oesai koataavere ragai tapo touoro reareasa!” Oreoa vao-ia oa purareva voeare voeao oea oisoa rerava ora kaureopaave rutu. ¹⁹ * Oire uva va-a eva oa-ia taraipavio rutu, uvare va iavirava viapau oiso uvuaiepa rera voarore reareapa tapi koataave, uvare viapau rera-ia rari-paoro oisoa toupave.

4

Rearea Toupai Pauto Voeaaropa Oirara

¹ Touvira Pauto vo reoaro vigeipa toupavio vore koatapasa reareapa tapi. Ra ora vatatopo iraopata vaopa uriripaoro, teapi irai vigei iava potereve vo Pauto osirearo-ia, ra viapau uvuiro voare koatasa vo reareapa tapi. ² Iu, oa iava vo siposipo uvuaro oiso ra Pautoa tapo toupape oiso osa voeari tuariripa irara. Ari ita, oea vo siposipo oisoa uvu ragapaive. Osa iava vo reo oupaoro viapau oisoa vo reo oirao piepaive.

³ * Ari vigei vo reo vao-ia oirao piepaera. Eva-oa oa vituaro iava koata ovoiviera voare vo Pauto voaro reareapa tapi toupasa. Oa iava ita oiso puraroepa,

‘Uva voeare kasipuraepa. Oa iava ovoioipa reo puraava oiso puraoro, Viapau rutu oiso uvuipai ra oesai koataavere ragai tapo touoro reareasa!’

Uva oisi-a eisi osa puraroepa. Ari oiraopavira rera vo kovoaro opesi piereva rutu voari rovoa-ia. Oa iava voeare oisoa tueparo. ⁴ * Oa vituaro oiso toupaveira vo-ia Tugoropa Vuku-ia, uvare oiso puraroepa aue iava vao-ia erao vatarapa (7) voki,

‘Vao-ia erao vatarapa voki rearearoepa Pauto orekerovu rutu isivaaro iava vara purarevoiva.’

⁵ Oire uva vo reoa raga-a vao oa ita toupavio vo Tugoropa Vuku sovara-ia,

‘Viapau rutu oiso koataavere vo ragai iare reareasa.’

⁶ Ari ita, voeao oea vearo siposipo uvu rovoiva oea viapau oiso koataaepa Pautoa iare vo reareapa tapi reareasa. Uvare viapau oiso oirao pie vovou vai oisoa purapaive. Ari oearovu epao touvira, oea uvuipaii koatasa rera iare Pauto vo reareapa tapi. ⁷ * Eake iava? Uvare Pauto ovokivu reesireva oiso vaisioro, Vo vokie. Oreoa vao isivaaro iava Devit vo reo rigatorevora vao-ia Pauto vo reoaro vo vokie iavapa reo oiso,

‘Vasa vo vokie reoara uvu iraopata varao vova Pauto gisipoaro-ia, ra opeita vo vovouro purapata osa tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va.’

⁸ * Uva oirara vo vuutao-ia touiva oa-ia Josua voea tokireva. Oire vosa vo vuutao-ia eva koataaeri vore Pauto voaro reareapa tapi, ra viapau oiso Devit oisi oa-ia taraioro oiso vo rigato purareve, ‘Ovokivu toupai touvira oearovupa.’ ⁹ Ari ita, oiraopavira

* 3:11: Hi 4:3, 5   * 3:12: Hi 12:25   * 3:13: Hi 10:24-25; Ef 4:22   * 3:18: Nam 14:23; Hi 4:6   * 3:19: Jo 3:36   * 4:3: Sam 95:11   * 4:4: Jen 2:2; Eks 20:11   * 4:7: Sam 95:7-8   * 4:8: Jos 22:4

rutu, uvare touvira vuuta epao vao oa-ia koataaverea vo Pauto ruvara iare rear-easa. Oa oiso toupai osa vo vokio erao vatarapa voki oa-ia rearearoepa orekerovu rutu puraoro. ¹⁰ Aue iava uvare ro ira koataro voare vo Pauto voaro reareapa tapi, uva oiso rutu toupai, Ira ita eera oisi orekerovu rutu opesi pievora, oa iava rearearoi oiso osa Pauto rearearoepa. ¹¹ Oisi-a eisi osa visii tavipaavoi oiso, Orekerovu vearovira rutu purapape, ra va iava koatavioveera vore Pauto rera tapo reareapasa voa. Auepa teapi irai vigei iava oiso pievea osa voeao tuariripa irara oea oisoa kaureopaave. Ra va iava viapau oiso uvuipa ra Pauto tapo toupasa koataro.

¹² ✧ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto vo rearo tootoopai ora kovopaivoi. Riro avuavua oa oaravu rutu sigoara avuavua-ia putepaiveira rutu. Uva eisi osa uvuipai oirara ra va avuavuaoro sovopaive vo ora voea sopaoro-ia, ora vo tapo ora voea varaaro-ia rugorugooara. Oa rokopaiveira vo keruara rutu sovara-ia. Oire voava vearopa vovouro rovirieipaive varaoro arova vuri vovouro, ora varaoro vearopa rugorugoooro varaoro arova vuri rugorugoooro. ¹³ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava viapau rutu oiso uvuipai ra kataiavi vai gareavi vai vataupape. Viapau. Ari orekerovu rutu-ia taraiaroveira Pauto vara kekepaoro. Ari ita, orekerovu rutu viaevira toupaveira. Ra va iava vara-ia taraiparo Pauto. Va-a eva oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei vo vovourooro karekepape. Ra va iava vara-ia taraiparo Pauto vara rovirieipave.

Jisas-a Rovopato Pristo Vigeipa

¹⁴ ✧ Eva-a oa iava goruvira rutu toupata Jisas raga-ia raripaoro. Ira raga uvuiparoi vigei tavapaveve, uvare rera raga-a Pauto Oviitoaaro. Eera ira koata rovroepa Pautoa tapo tousa, uva voa toupaooro Rovopato Pristo vo kovoaro purapaveira vigei tavapaooro. ¹⁵ ✧ Uva Jisas viapau oiso toupaveira osa irai pristoa vai, ro ira viapau vigei varaaro vuriara vavataaro sovopaveve. Ari ita, vigei reraoro-a Rovopatoa rutu Pristo Jisas ira tou rovoreva vo rasitoo-ia oiso osa vigei vao-ia. Oa iava oaravu rutu vuri pitupituro rera-ia kokara ragapaepa, oiso ra vuria vai purareve. Osa viapau oiso oai purareva vuria vai. ¹⁶ ✧ Oisi-a eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra koatavio Pauto voaoro iare reia paupa tutuu pieoro uriri asavira rutu. Ra voa vigei kekeoro vigeipa vereopa vovou vaterave,

vigeipa siraoro vo vuutao-ia, oa-ia riroa rutu tavaka karekeperea.

5

Ro-ia Jisas Rovopatoa Rutu Pristo Vigei Orirupato

¹ Oire ro oirato ira rovopa pris irara vo kovoaro-ia pitupaveveira, oirara raga iava rera-a. Uva rera vo kovoaro rutu-a vao-ia Pautoa-pa kovopaooro oirara rutu tavapasa oiso-ia, tauoara purapaveira auere ra Pauto oirara iava vuriara verapaveve, ora Pautoa-pa vatevateara vate ragapaveve voea iavirava. ² Uva uvuiparoveira rutu voeaopa siraopaoro voea tavapasa oea ruruvutu rugoo-ia ora piro piepaaveira, uvare viapau goru vovouro vai voea-ia toupaveira. Uva oisi raga pristoa vo vovourooro toupaveira osa sovopaooro ora rera-ia voea tavapaveveira. ³ Uva oiso toupaooro uvui iraoparoi tauoara purapaveve oirara tavapaooro, oiso ra Pauto voea iava vuriara oaive verapaveve ora rera iava tapo pris.

⁴ ✧ Viapau rutu irai uvuiparoi ra ora iraiapa avivikevira toupasa ora ropoporo oiso purapaooro, "Ragai-a Rovopato Pris." Viapau. Ari Pautoa raga ira rera vaisipaveveira oisi. Eva-a oa iava Rovopatoa rutu vo kovoaro purapaveveira Pristo. Oa-a eva oa vituaro iava Eron Rovopato vo kovoaro Pris kovo oureva voari tuariri.

⁵ ✧ Oire uva eisi osa ita toupaooro Kraiss viapau ora roporoepa rera raga. Viapau. Ari Pautoa raga ira rera roporeva rerapa avivikea vateoro. Oa iava Pauto oiso puraroepa, 'Vii-a ragai Oviitoaaro. Oa iava vo vokio-ia ragai viipa oiso toupaa, Ragai vii Aitearo.'

⁶ ✧ Uva oreovu toupai vo Tugoropa Vuku sovara-ia oa oiso purapai, 'Vii pris vo kovoaro purapavereira vokiara rutu-ia vao oa viapau opesipape rova Melkisedek areiipaoro rutu.'

⁷ Oire vo osa Jisas oisoa toupaveve vo rasio-ia uva voava oisoa variriparo Pautoa iare. Uva oisoa gaupaooro areparo rera vo vavataaro sovopaooro. Uvare oisoa oiso taraiparo Jisas, Pauto uvuiparoi ra ragai utoreve, ra va iava viapau kopiira rutu. Uva va-a eva oa iava Pauto rera uvureva. Eake iava? Uvare taraijavira rutu Pautoa-pa avivikepaoro oisi vo variri oisoa purapaveve Jisas. ⁸ ✧ Oire Jisas-a Pauto Oviitoaaro rutu. Ari tavaka vovou vo vavataaro kaereva. Oa rera tarai pieva rutu, oiso ra va iava Pauto gisipoaro sirova

✧ 4:12: Jer 23:29; Ef 6:17 ✧ 4:13: Sam 33:13-15 ✧ 4:14: Hi 13:1, 7:26, 10:23 ✧ 4:15: Hi 2:18; 2 Ko 5:21; 1 Pi 2:22 ✧ 4:16: Ef 2:18 ✧ 5:4: 2 Kro 26:18; Eks 28:1 ✧ 5:5: Jo 8:54; Sam 2:7; Hi 1:1, 5 ✧ 5:6: Sam 110:4; Hi 7:17 ✧ 5:8: Hi 3:6; Fl 2:8

rutu uturo. ⁹ Uva eisi osa piepaoro Jisas vo rekasio-ia rutu rekasiroepa oa purareva Pauto rerapa. Eva-a oa vituaro purareva toupaooro, oiso ra va iava Pauto vigei oupareve vorevira ora rera iare, vo rara goruvira rutu Jisas gisipoaro sirova utupavio. ¹⁰ Uva rerare ro Jisas oiso puraroepa Pauto, “Rovopatoa rutu vii Pristo vo Melkisedek vo saraaro sovara iava.”

Opeita Kovepata Oirao Pie Vovou Arova

¹¹ Visiipa riro gorupa reoro oara vatesa aue ragaparai osa vavagisipatai. Uva viapau vearovira rutu vara uvupataveira, ra vara sirova utupata. ¹² * Riro kaekae-vira toupatavora visii vao oirao pie vovou irara. Osa iava uvuipataeri oiso ra oearovu siposipopata va iava, osa viapau oiso uvuipataveira. Ari oearovu raga ruvara-ia vo tarai oa iraopataveira vo siposipo iava vao oa ou rovatava voari tuariri. Oiraopavira rutu, uvare vorevira oiso rutu toupataveira osa voeao veu kakaero oea viapau uvuipaai ra sopeara vai aiopaive. Viapau. Ari aue raga tapi rovuro. ¹³ * Oire vosa iravu kakaeto tapi rovu raga tapipareve, ra va iava oearovu rera siituepaoro oiso purapaave, “Okakaeto-a ro-ia ira-ia viapau vearo rugoo vai toupai. Ira viapau taraiparo torevoko vovou vai-ia.” ¹⁴ * Ari ita, riropa irara raga sope varuro aiopaiveira. Uvare voea varaaro rugorugooara oaive roroiovira toupaveira. Oa iava taraivira orekerovu rutu rovirieipaveira. Uva vo vokie-ia uvuipaai ra vearopara orekerovu rovirieipaive oiso, Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.

6

Goruvira Rutu Kovopape Oirao Pie-ia Pitupaoro

¹⁻² * Oisi-a eisi osa iava uvui iraopaviei ra topa pievira otarairovu ita oupape. Oiraopavira ita. Eake iava? Uvare rovvira Krai vo taraiaro ou rovoepa. Oa iava uvuipaviei ra otarairovu ita topa pievira oupape. Uvare rovopa rutu-a vao-ia ro-ia Krai ira-a vigei vaoro vituaro rutu oirao pie vovou. Uva apeisi-a? E vorerivira ita visii taviavere va vituaro puraoro ita? Viapau. Teapi visii tavi ragaa ita akukuvira oiso puraoro, “Opeita ora vatatopo pie ragapata akukupava kovoro raga pura ragapaooro.” Viapau. Ora teapi visii siposipo ragaa baptaisa vituaro iava ita, ora vao vavae tovo vo viraakoa purapaooro. Ora voeoro iava oearoa kopii rovopaaveira ra voava vorevira voea ita tore piepape. Ora

vo vuutao iava oa-ia Pauto oirara rutu rovirieievoreea voeapa vuri vovou vo voriaro vateoro. ³ Vo siposiporo-a evara oara iava uvuipaviei ra topa pievira ita avavio otarairovu iare ita, vo rara Pauto oiso purapaooro, “Osa vearopai eisi osa piepata.”

⁴ * Oearovu epao oea Pauto-ia taraipaaveira aviavi pievira rutu. Ari vosa koveave oisi rera-ia taraipaoro ra vo tarai kavuoro kove ovoiaive. Ra apeisi ragavira vorevira ita voreave oiso vo tarai iare rera iava vao-ia torevoko vovou toupasa? Oiraopavira rutu, uvare Tugoropatoa-ia Uraurato tarai rovoepa rutu ro vova vuvuuia-ia rera sovopaooro ora voea sopaaro-ia. ⁵ Uva oiso tapo taraipaerao, Pauto vo reoaro-a vao oa tapo-a vearopai rutu. Ora vao riroa rutu gorua oa eveivora va sovopaooro ora voea sopaaro-ia vao oa kovovere rara vo vuutao-ia Pauto vaoro. ⁶ Uva evara rutu arova koveaeapa. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaai ra vorerivira ora voeare oiso puraave, Ragai iava vuria oaa verari Pauto. Eake iava? Uvare vara ruture ovauoro evara oiso piepaiveira oiso osa ro Pauto Oviitoaoro tapaivora evao parikou-ia. Oa iava riroa ariia oureva oearovu rutu osireiario-ia.

⁷ * Ari ita, vosa rasia vearovira toupave, oisi toupaooro oaravu rutu aioara kova piepaive vara-ia oirara rutu aio piepasa. Ra ovokirovu-ia Pauto vo rasipa vearooa purapareve kokeva kove piepaoro vo rasi vearo piepasa. ⁸ Ari vosa vuri kou rokarokapa kou voa kovape, ra va-a eva oa iava vuri rasia. Oa iava Pauto uvuiparoi ra vo rasi opesi pie ovoireve vai pasi va kasioro.

⁹ Visii-a ragai vate iraraaro, visii tavipaavoi riro vavativira rutu eisi. Ari visii-ia vearovira rutu taraipaveira visiigoa vao oiso toupataveira goruvira rutu oirao pie vovou purapaooro oa-ia igei vo rearo uvupataveira. Oa vituaro iava eva vearooa rutu kuea oa kareke piepataveira. ¹⁰ * Uva oiso taraipaveira, Pauto orekerovu rutu torevokovira rovirieipaveira. Teapi keapata oiso, Visii vo kovoroarore ovaurovorea ora visii vo siraoroaro varao rerapa. Uvare rerare rugoopaoro rera voeaaoro oisoo tauvapatata. Ari ita, eisi osa touvira voea tauvapataveira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu vaopa oiso ruipapaiei rutu oiso ra visii rutu katakataivira oearovivu rutu kavikopata voeapa siraopaooro. Eva oa iava taru vearopara outaverea varao oarare visii rutu rugoopaoro oisi piepataveira eisi ragavira rariapaoro. ¹² Opeita pokapokapata. Uvare igei oiso ruipapaiei rutu visiipa ra

* 5:12: Ap 7:38; 1 Ko 3:2 * 5:13: 1 Ko 3:1 * 5:14: Ais 7:15 * 6:1-2: Fl 3:12-14 * 6:4: Hi 10:26, 32; Ef 2:8; Ga 3:2, 5 * 6:7: Sam 65:10 * 6:10: Mt 10:42, 25:40

oiso rutu toupata osa voeao riro oirao pie vovou irara aate vovou irara rutu. Auere ra oisi eisi toupao ro veaopara oupaive varao oarare ovoioipa reo purareva Pauto.

Uvuipaviei Vo Pauto Vaaro Ovoioipa Reo Oirao Piepasa

¹³ * Pauto Reo Ovoi rutu purareva ropa Ebrahim. Oa iava va-ia reo goru purareva, oiso ra va iava Reo Ovoi rera vaaro oirao piepape. Osa viapau oiso irai ei ira toureva vo vuuta-ia oiso ra irai vaisiario Pauto vaisiario-ia putereve. Oisore ra ira vaisiario Reo Ovoi rera vaaro oirao piepareve Pauto. Eva-a oa vituaro iava rera raga Pauto ora vaisiroepa ora rera vaaro Reo Ovoi pura ovoio. ¹⁴ Oire Pauto oiso puraroepa rore Ebrahim,

'Ragai-a vao ragoa vii tapo Ebrahim vao Reo Ovoi purapaovi, oiso ra riro irara rutu oirara taru viire aiteave voeao ovii iraraaro vii aao iraraaro.'

¹⁵ Oa isivaaro iava oisoa Ebrahim toupave reo ravaa ateate piepaoro vao oa oirao piereva Aisak kavauoro.

¹⁶ * Oire vosa irai oiratoa vai reo ovoi vai purareve, eera-a ira oisora ro vaisipareve ira rera vaisiario-ia oisoa putepareve rera vo rearo oirao piepaoro. Osa iava ore-orovu rutu ora eaka piepapeira. ¹⁷ * Oire uva Pauto oiso ruipaparoepa rutu, ra voea iava vakuvaku rugooro verareve. Ra va iava goruvira rutu rera-ia rari-paave varaore rugorugooapaoro oara ouviree rara rera ruvara-ia veopara. Uva va-a vao-ia oa vituaro iava ora rera raga ora vaisiroepa rera vaaro Reo Ovoi oirao pieoro rutu. ¹⁸ Uva vo reorei-a vareo-ia oiso-ia, Reo Ovoi-a vao-ia, ari oirao piepa reo-a vao-ia. Uva viapau rutu oiso uvuipai ra keakeavira ora tavariopape vo reorei. Viapau rutu. Aue iava uvare Pauto viapau rutu oiso uvuiparoi ra vo reorei iava oreo-ia kuuvu reoa vai purareve. Uva oisi-a eisi osa taraipaoro rera-ia ro vigei reraaro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura goru piepape. Osa iava uvuipaviei ra vo vovou-ia goru vovou pitupaoro Pauto vaarore viraakoa tuepavio, vigei vao vigoa rera iare ikauepa, oiso ra vigei utoreve. ¹⁹⁻²⁰ * Uva oisi toupao ro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura tupapaoro goruvira rutu toupape. Ra voava viapau oiso ora virupape. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra oriruvira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei sopaoro sisiropao Tugoropa Tavuki Rutu-ia toupave vo uva koataroepa Jisas vigei tauvaoro. Uva va-a eva oa vituaro iava Jisas oiso rutu toupaveira opesi asavira eera vigei reraaro Rovopato Pristo Pauto vo

tauvaaro oupato vigeipa. Ari ita, eera Jisas Rovopatoa rutu Pristo aue Melkisedek saratoaaro.

7

Ro-ia Melkisedek Iravu Rovopato Pristo

¹ * Oire rera ro-ia Melkisedek reitosa rutu turaro voea reraaro Selem vata. Ira oiso toupao pris kovo tapo purareva ro iavirava Reitosa Rutu Pauto Rovopatoa Rutu. Ari ita, vo tuariri rutu Ebrahim oearovu turaro irara uporeva voea kopii piepaoro. Uva oupovu iava karepaoro rera tapo ro-ia Melkisedek aivaroreva raivaaro vo uva Ebrahim viraakoreva rera Melkisedek. ² Oa iava Ebrahim Melkisedek vatereva varao oara gogireva evoea upopaoro. Oire vosa rera ruvara-ia Ebrahim katai tau (10) rutu aue golaru toupai, oa iava vara iava oavu gororeva kataia rerapa ro Melkisedek turaro va vatesa. Uva oisi raga ita aue vievieoro sipsip tau (10) iriavu voea iava gororeva ita rerapa oira vatesa. Oire uva oisi raga oiso osa orekerovu rutu iava piepaoro va purareva rerapa. [Oire rovopa vao porearo rutu oiso toupaveira rera iava ro-ia Melkisedek ro-ia king ira torevokovira rutu toupaveira. Ira-ia viapau oisora vuria vai toupave. Eisi osa toupai rera vo vaisiario porearo. Ari eraopa vao porearo oiso toupaveira vo rera raga vaisiario-ia, Ro-ia reitosa rutu king ira gavaure vovouva toupaveira voeao reraaro Selem vata.] ³ Ira-a ro viapau aitetoa vai ora viapau aakovaa vai. Ora viapau aao irara vai rera oearo. Ora oiso tapo osa viapau oisora taraipaave, Aa vo vokio-ia puraro viropa. Ora aa vo vokio-ia vorevira kopiioepa. Uva eisi osa vo tou puraoro Pauto Oviitoaaro vo touaro ovoovooro toureva. Uvare Rovopatoa rutu Pristo vo kovoaro-a oa-ia oisora pitupareve vokiara rutu-ia.

⁴ * E apeisi-a? Oearovu rutu-ia oirara oisora putepareve ro-ia Melkisedek? Ari, oiraopavira rutu. Ira-ia taraipaviei rutu oiso-ia, Ro-ia Melkisedek irapa vatevateara rutu vatereva aue Ebrahim oira vasitosa rutu vo tauro iava oara gogireva oearovu turaro irara upopaoro. ⁵ * Oire ro-ia Melkisedek viapau oiso Livai vase vo saraaro iava rera-a, evoea oea oisora pris vo kovoaro-ia tuariri rutu pitupaive. Uva auea vao-ia Reo Taisi oa-ia oisora oiso toupave evoea vo kovoaro iava. Vosa katakataivira tauara toupave, oire ra voava katakataivira oaravu oupaive kataipara voea ruvara iava voeao Isrel-pa irara. Ari ita, evoea ruvara-ia oisora

* 6:13: Jen 22:16-17   * 6:16: Ga 3:15; Eks 22:11   * 6:17: Sam 110:4   * 6:19-20: Lev 16:2; Hi 9:7   * 7:1: Jen 14:18-20   * 7:4: Jen 14:20   * 7:5: Nam 18:21, 26

vara oisi ououpaive oea tapo oisora ora araakopaave rutu. Aue iava uvare kataitoa rutu-a voea rutu aautoaaro ro-ia Ebrahim. ⁶ * Viapau oiso Livai vase iava rera-a Melkisedek. Ro reito ira oisi katakataivira vara oueva eera ruvara-ia Ebrahim rera viraakooro. Ro Ebrahim irapa Reo Ovoi vatereva Pauto. ⁷ Oire vigei taraipavio ro-ia ira oiraopavira rutu oisora voeaopa viraakoara veaopara vatepareve. Eva-a oa vituaro iava oisora oearovu vaisiario-ia putepareve rutu reipaoro. ⁸ * Voeao Livai vase oisora katakataivira orekerovu oupaive tautauara rutu iava. Uva oisora kopiipaave oiso raga osa oirara. Ari ro-ia Melkisedek ira iava oiso vo reo toupaveira, oisora tootoovira rutu toupaveve. Viapau oiso kopiioepa. ⁹ Uva uvuipavie ra oiso purapavio, Iu, Ebrahim ira katakataivira orekerovu rutu vatereva tautauara rutu iava. Osa oisi raga ita piereva Livai katakataivira rera varaaro iava tautauara vatevateoro. Ari ita, voea-a evoea Livai vase oea oisora oisi katakataivira oisora oupaave. Eake iava? Uvare voea ita oisora vo kovo eva pris kovo purapaive. ¹⁰ Oire uva apeisi-a? Vo uvare Livai kavau asavira rutu toureva vo osa oisora Ebrahim voari rutu tou rovopareve tuariri. Uva oiraopavira oiso-ia uvare eisi vo tou-ia eera Livai rera aautoaaro sopaaro-ia touvira toupaveva aue Ebrahim, vo osa rera raga Ebrahim rovovira rutu Melkisedek-va aivaroreva raivaaro.

Vo Airepato Pristo Tuariripa Pristo Tavarioveva

¹¹ Vo tuariri Livai vase oisora pris kovoa-pitupaive. Uva va-a eva voea vaaro pris kovo oa vearovira oirara kareke piepaviri. Ra va iava vearovira rutu karekepaave. Oa-a eva vituaro iava Reo Taisi vatereva Jiu-pa irarapa Pauto. Uva eakere iravu pristo utupaua uvuipa ra karekero ro ira Melkisedek-va areiipareve, osa aueva Eron Rovopato Pristo viapau areiipareve? ¹²⁻¹⁴ * Oire vosa Pauto iravu roporeve pisato pristo voea rovopa irara pris tavariosa rera-ia, uva va sirova eisi uvui irapaari ra vao tapo Reo Taisi tavario iraoive. Oire ro-ia taraipavioveira oiso-ia, Viapau oiso Kraisa Livai vase vo saraaro iava voea pris irara. Viapau. Ari Juda vo saraaro iava rera-a. Ari ita, viapau irai voea iava Juda-pa irara pristo va, uvare vo sarapa viapau oiso Moses pris kovo vatereva.

Jisas Oiso Toupaveira Osa Ro Melkisedek Ira Oisora Toupaveve

¹⁵ Oire ra evo reo iava vearovira rutu oiso aviavipavio osa rore rugoopavio ira pisavira rutu karekeroepa Melkisedek-va areiisa. ¹⁶ Oiraopavira rutu ira prisvira rutu karekeroepa pisavira. Uvare viapau oiso Reo Taisi sirova uturoepa. Ora aue tapo viapau oiso voea iava-a eera oea oisora kopiipaave. Viapau. Ari vao-a oa vituaro iava evo kovo-ia pitupareveira, uvare vao Tootoo Ovoi rera vaaro rerapa gorua vatepaiveira. ¹⁷ * Oa iava Pauto vo reoario-ia oiso purapaveira,

‘Vii vo kovoaro vao pris kovo opesi asa rutu. Oa purapaveira oiso osa ro Melkisedek oa oisora purapaveve.’

¹⁸⁻¹⁹ Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vao tuariripa Reo Taisi ora tavarioepa. Uvare oisi va sirova utupaoro oirara rutu oisora viapau Pautoa iare tutuu piepaive. Oa iava oisora akukuvira rutu tou ragapaive Reo Taisi. Uva va-a vao oa iava Pauto oraivavu raga purareva vao-ia airepa raiva. Oa iava uvuipavie ra Pautoa iare tutuu piepape rutu.

²⁰ Oire uva Pauto oiraopa reo purareva oiso puraoro, Eera pristo ira ovoivira toupaveveira opesi asavira. Uva viapau rutu oiso uvuiparoi ra evo reo tavarioveve. Ari ita, viapau oiso iraire oiso oreoi purareva vo pris kovo tovotovopaoro oiso osa vo reo vao purareva Pauto. ²¹ Viapau. Asi Pautoa raga oiso Jisas-ia vo vaisio tovoreva oiso, Pristo vo osa vao oirao pie reo purareva oiso,

‘Turaro oirao pie reo purarevora. Orugooa vao-ia rera vaaro oa-ia viapau uvuiparoi ra osi ragavira va tavarioveve vo reo-ia oa oiso purapai, Vii vao-ia viigoa vokiara rutu-ia prisvira toupavireva opesi asavira rutu.’

²² * Eva-a oa iava uvuipavie ra vearovira rutu oiso taraipavio, Ro-ia Jisas ira Airepa Reo Ovoi oirao piereva rutu vo reoa vao oa iavirava Pauto vo siraoaro karekepa oirara rutupa. Vo reo oa vearovira rutu toupaveira vao-ia tuariripa Reo Ovoi putepaoro rutu, oreoa vatereva Pauto Moses-pa.

²³ Uva oavu-a vao-ia oiso-ia. Riro irara rutu voari tuariri pris kovo oisora purapaive. Eake iava? Uvare kopiipaoro oisora oearovupa vo kovo kavupaive. ²⁴ Ari ro-ia Jisas ira ovoivira rutu tootoovira raga toupaveveira. Oa iava rera raga vo kovoa vao-ia pris kovo pitupareveira vokiara rutu-ia. ²⁵ * Uva va-a eva oa vituaro iava uvuiparoi ra vo vokie ora vo vokirori-ia oearovu oupareve Pautoa iare, vo rara

* 7:6: Jen 14:19; Ro 4:13   * 7:8: Hi 5:6, 6:20   * 7:12-14: Ais 11:1; Mt 1:3; Lu 3:33; Ro 1:3; Re 5:5   * 7:17: Sam 110:4; Hi 5:6   * 7:22: Hi 8:6, 9:15, 12:24   * 7:25: Ro 8:34; Hi 9:24

Jisas oirao piepaoro rutu rera iare uri-opaave. Aue sirova uvare Jisas ovoieivira rutu tootooparoveira Pauto arepaoro voea oupasa.

Rovopato Pristo Ira Uvui Iraoparoveira Oiso Ra Vigei Tauvapareve

²⁶ * Oiraopavira rutu. Aue-ia Jisas Rovopatoa rutu Pristo ira uvui iraoparoveira rutu vigei tauvapasa. Ro ira-ia toupaveira vao torevoko vovou rutu, uvare roroio vovouvira rutu oisoa toupave. Ora aue tapo viapau rera-ia oisoa vuria vai toupave, ora oisoa aireievira toupave vuri vovou irara vo rugooroarpa. Oa iava eva Pauto rera kae piereva rutu vuvuiua-ia pute pievira rutu. ²⁷ * Viapau oiso toupaveira osa oearovu voea rovopa pris irara. Uvare viapau oiso koruouara vai purapareveira vo vokiara rutu-ia, oiso ra Pauto rera varaaro vuriana verapave ora oearovu iava tapo oirara. Viapau, ari katai vuuta rutu-a vao oa iare ora rera iava vasereva rutu aue iare evao parikou. Oa iava voo ora rera-ia katai koruou rutu purareva. ²⁸ Oire uva Reo Taisi-a vao sirova utuoro ora voea raga-ia pris vaisi oisoa tovopaive, voea oea-ia oisoa viapau goru vovou vai toupave torevoko pitupitu purapasa. Ari ita, Reo Taisi vo vuutaoro isivaoro iava Pauto ora rera vaoro Reo Ovoi oirao piereva. Osa iava Oviito oiso vaisireva ro-ia, Rovopatoa rutu Pristo. Ira uvui iraopa ra vigei tauvapareve vokiara rutu-ia.

8

Jisas Vigei Reraaro Rutu Rovopato Vo Vuvuiua-ia

¹ Evo reo aviavi pie reo vituaro-a vao-ia oare eisi puraepa oiso, Krais-a Rovopatoa rutu Pristo vigei reraaro. Ira oira-papa varata-ia paupa-ia Pauto vaoro pauparoveira vuvuiua-ia. ² Uva pris irara vo kovoaro purapareveira evoa tupaoro oiraopa Tugoropa Tapi. Oa oiso rutu toupaveira osa vao Tugoropa Kepa lotupa kepa. Uva viapau oiso irai vo kepa eva Lotupa Kepa paureva. Viapau. Ari Pautoa raga.

³ Voea-a evoa rovopa pris irara oea oisoa eva kovo purapaive varaovatepasa orekerovu vatevateara ora koruouoro aue-ia varuere kare. Uva oisi-a eisi osa tapo Jisas uvui iraoroepa okoruouvu vateoro Pautoa-pa. ⁴ Vosa tovira vo rasio-ia tou rovopareva, uva viapau oiso uvuiparoepe oiso ra voo pris kovo-ia pitupave. Eake iava? Uvare viapau oiso Livai vase iava

rera-a. Voea oea iava Reo Taisi oiso tavipa-peira. Voeao raga oea oisoa pris kovo-ia pitupave vao tauo vatepa kovo. ⁵ * Ari voea vo kovoaro oa-ia oisoa ovoovovira vo toupave, vo osa oiraopa kovo vo toupave vuvuiua-ia. Uva oiso rutu ovoovovira toupaveira osa Moses vatatoporoepa, oiso ra varo kepa paureve vao oa sovara-ia lotupa kovo purasa aueparoepe. Osa iava Pauto rera tavireva oiso, "Oiso ragavira varaovatepasa vao kepa paureve osa vo ovoovo oa-ia vii keke pieavora vo Sinai pukui-ia." ⁶ * Oiraopavira rutu Krais-ei vo vuvuiua-ia vo vuutaoro-ia oa vao. Ira vo kovoaro pris kovo voea vo kovoroaro-ia vo rasio-ia putepaveira pris irara. Oa vituaro iava vao-ia Airepa Reo Ovoi. Evo reo oa purareva Pauto, oiso ra rera tapo oirara ora agiagiave. Oiraopavira rutu uvare vao Airepa Reo Ovoi vao-ia tuariripa putepaveira rutu, uvare va-a vao oa taru orekerovu rutu veaopara karekev-erea rara.

Airepa Reo Ovoi Oa Tuariripa-ia Putepaveira

⁷ Ari ita, vo osa tuariripa rutu vao-ia Reo Ovoi vearovira tou rovova, uva eakere ita utupavira va isivaoro-ia airepa purareva ita? Ari ita, uvare vao tuariripa oisoa potepave oa-ia viapau oisoa Pauto sirova utupaave. ⁸ * Oire uva eisi osa pievoiva, Pauto ora rera voeaoro togareva vo reo-ia oa oiso purapai,

Turaro oiso purapai, Ovokirovu epao oara uriopapere. Oara-ia oavu Reo Ovoi puraaverea voea tapo Isrel-pa irara ora voea tapo vova Juda.

⁹ * Uva va vao-ia Airepa Reo Ovoi oa pisavira rutu toupaveira. Oa viapau oiso vaova areiipaivere oa puraava Isip iava voea tuveteveoro voea-ia pitupaoro. Uva reasi iraopaaepa vao Reo Ovoi sirova utu arapa ragai vaoro. Osa iava voea iava vaseava, oiso ra ora voea raga vo taraiaro sirova utuave.

¹⁰ * Oire uva Turaro tapo ita vo reo-ia vao oisi ita puraroepa oiso, Va vao-ia Reo Ovoi oa puraaverea voea tapo Isrel-pa irara oa oiso purapai, Varao-ia ragai varaoro reo goruro oara tovaivere rara voea vo rugorugooroaro-ia, oiso ra voo vara-ia taraiave. Ora vara rigatoavere vo voea sopaaro-ia, oiso ra voo vara eveipaive vara sirova utupasa. Ragai oiso tupaaverea, Ragai vao

* 7:26: Hi 4:15, 8:1   * 7:27: Hi 5:1, 3; Ef 5:2   * 8:5: Kl 2:17; Hi 9:23; Eks 25:40   * 8:6: 1 Ti 2:5; Hi 7:22
* 8:8: Jer 31:31-34   * 8:9: Eks 19:5-6   * 8:10: Hi 10:16; 2 Ko 3:3; Sek 8:8   * 8:11: Ais 54:13

voea reraaro Pauto. Ora voea oiso toupaverea, Ragai voeaaro oirara.

11 * Viapau oiso irai epao voea iava ira voea siposipoparevere voeao oea rera tapo toupaveira oiso voeare purapaoro, Turaro oavisii-ia vearovira rutu tarai iraopata. Ora tapo viapau oiso ra oearovivu rutu tapo oisi voea iava oearoi tavitavipaive rera iava Turaro

voearo oearoa voea vo taerearo-ia toupaveira. Eake iava? Uvare voea rutu ragai-ia taraipaavere. Oiso-ia voeavio tapo oea kakae visivi toupaveira, ora voeao oea rei vaisii-ia toupaveira.

12 Ari ita, siraravere voea kekeoro vo osa vuri pitupitu puraive. Oire ra voea iava vara vera ovoipaoro viapau oiso varare rugorugopara ita vorerivira.'

13 Uva va-a vao Airepa Reo Ovoi oa iava reoreoroepa Pauto. Uva vo reoreoa vao oa-ia reoreopaoro vaore tuariripa Reo Ovoi oiso puraroepa, "Rutapa raga eva. Tuariripa." Oire orekerovu-ia taraipavio oiso, Vosa eake tou ragapaive vao oa-ia viapau kovoa vai, oire ra oisi raga ora opesi pie ragape va.

9

Ro Rovopato Pristo Ira Tuariri Rutu Oisoa Varuere Kare Revasiaro-ia Tauoparo

1 * Oire va vao-ia tuariripa Reo Ovoi oa sovara-ia oisoa reo goruro toupave. Vo reoro oara sirova Jiu oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Oara varao sirova tapo kepa pauiva Pauto iavirava. 2 * Oisi-a oiso osa vituaro iava rakari kepa pauiva vao oa-ia oisoa vo tugirei toupave oiso, rataupa tugia vao oa oisoa vaisipaive oiso Tugoropa Tavuki. Oa-ia varao rutu tugoropara tovoiva oiso vara, vuvavua o, ora tebol ro-ia, ora brete-a vao-ia oa-ia oisoa tauopaave Pautoa-pa. 3 * Ari vo tugio vao-ia atoaropa tugi otugia-a vao-ia varoa isivaaro-ia oisoa toupave. Vouao oua tovoiva vuvuvuru-ia kovovovira. Oire uva vo tugia vao oa oisoa oiso vaisipaive, Tugoropa Tavuki Rutu. 4 * Vo tugio oa oisoa atoaro rutu toupave, oa sovara-ia oisoa varao rutu toupave oiso-ia, gol alta vao-ia oa oisoa ivara-ia orekerovu kasipaive vara-ia vearoa riipu geesi purapaoro. Ora aue bokis o iria oisoa vaisipaive oiso, Aak. O iria sovara-ia oisoa vukua toupave vao oa-ia Reo Ovoi rigatoiva. O bokis iria tavuruoro aue gol oa puraiva. O iria sovara-ia oisoa oavu gol tou toupave. Vo

touo oa sovara-ia oisoa aioa toupave vao oa vatereva Pauto. Oa oisoa vaisipaive oiso, Mana. Ora ro tooroto Eron reraaro ira-ia airepa sipukao kovoa oisoa toupave. Ora vareo aveke pererei oarea-ia Reo Taisi rigatoreva Pauto. 5 Oire uva oira-a bokis iria ivara-ia aitereivu uvarutoarei oisoa toupasi toa pievira. Vaitereo aiteera ovoovovira oisoa kekepasi viro oiso, Tugoropatoarei vuvuiua iava vaiterei. Aiteera oiso putae parakarova oovovira toupasi vo uva oisoa vaiterei vuutaaro-ia varuere kare revasiaro petopareve Rovopato Pristo, oiso ra oira-ia Pauto oirara iava vuriara verapareve. Oire uva viapau oiso vuutaa vaieti vaviopavira oiso ra oai-ia vara iava varao visii aviavi piea.

6 Uva oisi-a eisi osa oisoa toupave vao vo vara vo tavukiaro-ia. Uva voea rutu pris irara oisoa koatapaave vokiara rutu-ia va iare rataupa tugi va iava vao vo tugi rakari kepa vao voea vo kovoaro purapasa. 7 Ari ro raga Rovopatoa Rutu iravu Pristo ira oisoa koataparo vao iare rovopa tugi rutu atoaropa. Uva va eva Tugoropa Tavuki Rutu oa iare oisoa koataparo kataipa vokiro raga-ia vo vokiro katakataivira ivara iava vo vokiro. Ovokiroa-ia oisoa revasi rovurova koataparo vara-ia koru-oua purapasa Pautoa-pa, ora rera iavirava, ora voea tapo oirara voeao oea rutu oisoa vuriara purapaive ruruvutuvira vo osa viapau vara-ia taraipaave. 8 * Oire uva vo vokio-ia rera ro Tugoropato Uraurato vara iava evara vigei siposipopareveira aviavi pievira. Uvare va vao-ia Rovopa Kepa rutu voea Jiu vaoro okepa iava vo tugio rataupa voeao Jiu-pa irara oisoa reipape rutu. Uva vo vuuta-a eva ovuuta-ia oisoa voea asavira atoaropa tugi tupapa piro rutu vaopa oiso, teapi voare koatapaave voearo oira akukuro. 9 Oire vo kepa vao Rovopa Kepa rutu oa ovoovovira toupaveira vao oa-ia uvuipaa pris irara ra vatevateara vatepaive ora tauo vatero tapo purapaive vao. Ari ita, oiraopavira evara iava viapau oiso uvuipaa ra Pautoa iare tutuu piepaive, uvare oaravupa aia potepaveira rutu. 10 Uvare vo kovoa vao-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi purapa kovoa oa oisoa purapaive varao raga-ia aio tauoro ora ukaiopa tauoro, ora osasarovru rutu oiso osa varao sisupa pitupituro. Oire vo reo goruro-a evara oara raga oisoa sirova utupaave vo rasio iava vara. Oa iava oisi eisi oirarapa reipapeira vo vuutao-ia rekasisa oa-ia orekerovu rutu torevokopareveira Pauto vo osa vara rutu tavario- pareve.

* 9:1: Eks 25:8 * 9:2: Eks 25:8-9, 23-39 * 9:3: Eks 26:31-33 * 9:4: Eks 30:1-5, 25:10-16 * 9:8: Hi 10:19-20; Jo 14:6

Ro Kraís Ira Ora Rera Raga Revasiaro-ia Tauoroera

¹¹ * Ari ita, evara isivaaro iava Kraís pouro virora vao-ia airepa vuuta vo vokio. Uva oiso tourevora Rovopato Pristo, ira airepa kovo purapare. Oa iava avaroepa vo kepa vao Rovopa Kepa sovara-ia koatasa, okepa tuariripa kepa-ia vao rakari kepa putepaiveira rutu. Vao vituaro iava uvare viapau oiratoa vai vo kepa paureva vo rasio iava orekerovu avu vai-ia. ¹² Oire vosa Kraís va-ia rataupa tugi puteoro rutu atoaropa tugi iare vao Tugoropa Tavuki Rutu koata ovoiroepa, uva viapau oiso revasi rovu vaiva voare koataroepa aue iava meme ora bulmakau kakae vai oa-ia tauoa vai purasa. Viapau. Ari ora rera raga oiraarova revasiva katai vuuta raga-ia koata ovoiroepa vo raivao purasa, oa-ia uvuiparoi Pauto ra va iava vigei vorevira oureve ora rera iare. Vo raivao oa-ia viapau opesia vaiéi. ¹³ * Vao-ia revasi rovuro aue iava meme ora bulmakau ora oavu bulmakau kakae iava gavuta oara rutu rororeva pristo vo oirara rutu ariaraaro. Eake iava? Uvare vuiv- uipavira rutu toupaooro pris irara oisoa voea piepaive, oisore ra oiso voea vaisi- paive, Evoea sisigarue irara rutu oea Reo Taisi sirova utupaoro. ¹⁴ * Iu. Oiraopavira rutu ita osa oisi eisi vara puraiva. Uva apeisi-a o-ia Kraís iava revasiva? Ari ita, riroa rutu vao-ia oa pute pievira rutu pura piropa rera iava revasiva-ia. Oa-a vao oa-ia riroa rutu kovoa ora puraepa. Vao vituaro iava uvare ora rera raga iava oira- ia revasiva korooua purareva, rera iavi- rava Tugoropato-ia Uraurato, ro ira via- pau opesia vaiéi. Oa iava uvuivira rutu Pautoa-pa vo koroou vao purareva. Ari ita, rera oiraaro revasiva iria vigei iava sopaura sisigarue pieeva rutu, oiso ra vi- apau oiso akukuvira Pautoa-pa kovopape. Viapau. Ari vaore-a ra oiso rutu toupape, Oiraopa kovo irara rutu Pautoa-pa, ro ira tootooparoveira vokiara rutu-ia.

Jisas Revasiaro-ia Airepa Reo Ovoi Goru Piervora Rutu

¹⁵ * Oa vituaro-a vao oiraopa oa Kraís- ia pura piropa Airepa Reo Ovoi, oiso ra voeao oea vaisipareveira Pauto oiso, Ora rera voearo evoea oea viraakoara ouiv- erea, varao oara viapau opesia vai. Oara iavirava Reo Ovoi purareva. Eake-a va vituaro? Ari vao uvare kopiioepa Kraís. Ora vao uvare rera vo kopiario iavirava oirara roroioepa voea vo vovouroaro iava

vuriara, oara oisoa purapaive vo osa oisoa tuariripa Reo Ovoi rei piepaive.

¹⁶ Vo osa oavu reoa toupave auepa ovií irara aitetó vaaro vao oreoa-ia oisoa voea tavipareve aitetó, oiso ra orekerovu rutu ouive varao rera varaaro vo rara kopi- iro. Uva viapau oiso irai vo reo oisoa oirao piepareve vo orekerói vateoro, vo rara viapau oiso aitetóa oaive kopiíro rutu oiraopavira. ¹⁷ Uvare viapau oiso vo reo-ia kovoa vai toupavíoi vo osa tóuvira tootooparo aitetó. Ari vo raga vo osa kopíi rovoro rutu. ¹⁸ Oa vituaro-a vao-ia oiso toupai vao-ia rovopa Reo Ovoi. Vosa viapau revasiva vai toupave va oirao piesa rutu, ra viapau oiso kovoa vai va-ia. ¹⁹ * Ari ita, voari rovovira rutu uva Moses oirara rutu tavitavireva varao rutu iava oara oisoa Reo Taisi sirovavi toupave. Oa iava revasiva karareva bulmakau kakae iava uuokoa tapo. Uva vo uvere rutu-ia vao oa-ia oirara sisureva ora vo vuku vao oa- ia oisoa toupave Reo Taisi. Uva va purasa evaoa kairi oureva vo evao oa vaisipaveira oiso, Hisop. Oa iava va kukuearo-ia sip- sip oru tuukereva. Ra va-ia revasi uvare kae piepaoro voea iare oirara va sisiputa- pareva, vo osa vo oru oisoa roko piepareve revasi rovu-ia. ²⁰ * Uva oiso puraroepa,

‘O-ia revasiva iria Reo Ovoi oirao pieeva. Oa iava visíi goruvira rutu tavireva Pauto, oisi ra va sirova utu iratoa.’

²¹ Oire uva oisi ragavira-a eisi ita osa Moses oisoa revasiva sisiputapareve rakari kepa sisupaoro, ora varao tugoropara rutu oara-ia oisoa lotua purapaive vo kepa sovara-ia. ²² * Oiraopavira vosa Reo Taisi sirova rutu goruvira utupaave, oa iava uvuipaaí evara iava oaravívu riroara sísí- garuevira toupave o iavirava revasiva. Ora tapo varao vuri vovouro, vo rara eira revasiva peto rovoreve oira-ia tauoa pu- raaro vuri vovouro verapasa.

Kraís Ora Rera Raga-ia Tauoa Purareva Vuri Vovouro Oavi Verasa

²³ Uva oisi-a eisi osa tórevokopapeira osa varao vo rasio-ia touaro oisoa sísí- garue piepaive varaore ovoovovira oara vuvuuia-ia toupaveira. Ari oiraopara rutu vuvuuia-ia toupaveira. Oara viapau oiso uvuipai ra va rera sisigarue piepaive, vo rara viapau otouorovu pute pievira rutu pu- rapaive vearopara rutu. ²⁴ * Osa iava Kraís viapau vore koataroepa Tugoropa Tapi oirara raga oa puraiva ovoovovira vaore oiraopa vuvuuia-ia toua. Viapau. Ari

* 9:11: Hi 2:17, 10:1, 8:2 * 9:13: Nam 19:9, 17-18 * 9:14: 1 Jo 1:7; 1 Pi 3:18; Ta 2:14 * 9:15: 1 Ti 2:5; Hi 3:1
* 9:19: Eks 24:6-8; Lev 14:4, 6-7 * 9:20: Eks 24:8; Mt 26:28 * 9:22: Lev 17:11; Ef 1:7 * 9:24: Hi 6:20; 1 Jo 2:1

vuvuiua rutu iare kaero viropa vo uva toupareveira Pauto ruvara-ia tauvaa oupaoro vigeipa.

²⁵ Uva rera ro Jiu reraaro Rovopatoa rutu Pristo ira oisoa koataparō vore Tugoropa Tavuki Rutu-ia aueva varuere kare iava revasiva katakataivira vokiara-ia vo ivara rutu-ia. Ari Krai viapau oiso vorevorerivira koataroepa okoruoui ita purasa ora rera-ia. ²⁶ Vosa rerapa torevokopaeri ra oisi eisi pierēve, oire ra va iava vorevoreripavira siitoka vo sir-aoro oureve voariva rovooro uva vo rasio rovoepa. Ari ita, uva viapau oisi eisi torevokopapeira. Uvare katai vuuta rutu-a vao-ia oa-ia vo rasio iare urio ovoiroepa, vo uva vo vuutao tutuu pieva oiso ra opesipe. Eva-a oa sirovava ora rera iava vasereva koruoua puraoro. Oa iavirava vuri vovou vo varivariaro opesi ovoiepa. ²⁷ * Ari ita, oirara rutu katai kopii raga rutu purapaive. Osa iava taru Pauto voea vo vovouroaro rovirieirevereera rara. ²⁸ * Uva oisi-a eisi osa va puraoro Krai ita katai kopii raga purareva ora rera-ia tauoa puraoro, oiso ra oirara rutu iava vuriara vera uvirope. Ari ita, vorevira vorerovereera rara. Ra viapau oiso vorerivira vuri vovouro vai verasaa. Viapau. Ari voea kae pie ragasaa voea oriruoro, voea raga oea rerare tuevira toupaveira.

10

Tuariripa Tauo Viapau Oiso Uvuipape Vuriara Verapasa

¹ Varao Reo Taisi iava Jiu vaoro oara oiraopavira varao oiraopara oisoa ovoovopaive vara uraupapaoro oara utupauavi uriope. Oiraopavira rutu otaurora evara oisoa vorevoreripavira rutu purapaive ivara rutu-ia. Oire uva apeisi-a? Vosa vara varao oisi vorevoreripavira purapaiveira, oara uvuipai ra voea iava vuriara verapaive, oea tutuu pie ragapaiveira Pauto iare, eke? Viapau. Viapau oiso eva Reo Taisi uvuipaeri rutu, ra va sirova utupaoro tauoara purapaoro oirara iava sopaura sisigaruevira raga toupaviri. Oire ra va iava viapau voreripavira ora sovopaoro oiso purapaave, “Ragai-ia vao-ia vuri vovouto.” Ra va iava koruouara pura arapa eakaave, vo rara sisigaruevira rutu toupave. ³ Ari oiraopavira evo koruouro voea oisoa rugorugoo piepaive rutu evarare vuri vovouro, vo rara ivara rutu-ia voea iava sopaura-ia toupave

vuriara. ⁴ * Oa vituaro vao oiso toupaviri, O-ia hulmakau vaierei ora meme airea revasiaro-ia Pauto viapau uvuiparoi ra vuriara verareve oirara iava.

⁵ * Oire vosa varasa vore rasitoa-ia Jisas aueparoepa, oa iava Pautoa-re oiso puraroepa,

‘Ari ita, varaopa tauoara viapau ruipapauveira ora vatevateara. Oa iava ragaipa ouavu varaua ravaariva.

⁶ *Vo kareo okarea rutupavira kasipaiveira oirara eravaoara ivara-ia, okarea-ia viapau oiso vii roru piepaiveira. Ora tapo vo koruouropa reasipaiveira vuriara verapa koruouro.*

⁷ * *Eva-a oa iavirava oiso puraraepa viire Pauto, Tupaavoi ragai vii vo ruipaaro sirova utusa. Eisi osa va iava ragai iava vo reoro tupaiveira vo vukuo-ia oa-ia Reo Taisi tupaiveira.’*

⁸ * Oire uva rovvovira Krai oiso puraroepa, *‘Varaopa reasipaiveira,’* ora *‘Varao oara-ia viapau vii roru piepaiveira oiso osa varao koruouara ora varao vatevateara vatepa, ora vo karero varuere karero oea kasipaiveira vo eravaoara ivara-ia, ora varao oaravu koruouara vuri vovouro verapasa.’* Ari ita, oisi eisi osa puraroepa varao rutu iava oara oisoa purapaive torevokovira Reo Taisi sirova utupaoro. ⁹ Eva-a oa iava oiso puraroepa Krai, *‘Ragai tupaavoi Pauto vii vo ruipaaro sirova utusa.’* Oire uva vo reoa vao oa iava Pauto tuariripa koruouro veeporeva, oiso ra rera vo koruouaro vara vo tavukiaro ouve vao oa purareva Krai ora rera-ia. ¹⁰ * Eake iava? Uvare rera Jisas Krai ira Pauto vo ruipaaro sirova utu ovoiroepa oisi va pura ovoiro. Vao oa vituaro iava vigei iava sopaura rutu sisigarue ovoiepa vo koruouo-ia oa purareva ora rera-ia katai vuuta-ia.

Jisas Ora Rera-ia Tauoroera Vuriara Verapasa

¹¹ Voeao pris irara Jiu iava oea oisoa katakataivira ora voea vo kovoaro purapaoro torepape katakataivira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa-ia oisoa voreripavira vo koruouro purapaive. Ari vo koruouora evara oara viapau oisoa uvuipape oiso ra vara-ia voea iava vuriara verapareve Pauto. ¹² * Ari ro Krai katai koruoua pura oivoireva vuri vovouro vera ovoiro. Eva katai koruoua uvuiepa vokiara rutu iare. Oa isivaaro iava pau ovoiroepa Pauto vo varata iava oirapapa. ¹³ Eoa uva tuepaoro toupaveira vo vuutaore oa-ia

* 9:27: Jen 3:19; 2 Ko 5:10 * 9:28: Ro 6:10; 1 Pi 2:24; Ta 2:13 * 10:4: Mai 6:6-7 * 10:5: Sam 40:6-8; 1 Pi 2:24 * 10:7: Jer 36:2 * 10:8: Mk 12:33 * 10:10: Jo 17:19; Hl 7:27 * 10:12: Hl 1:3

rerava keripa irara tovorevera Pauto vo rera kokotoaro reroaro oiso osa orekevu rerapa tasipa. ¹⁴ Oire uva katai koruou raga pura ovoireva. Oa-ia voea rutu uvui pie ovoireva. Oa iava uvuipai ra Pautoa iare tutuu piepaive voeao sisigarue vovou irara.

¹⁵ * Ari ita, uva ro tapo Tugoropato Uraurato oisi vo reo eva oirao piepareveira rutu oiso osa pura rovoroepa rutu Tugoropa Vuku sovara-ia,

¹⁶ * 'Vao-ia Reo Ovoi ragai oa puraaverea oirara rutu tapo vo utupaua. Vo uva ragai varaaro reo goruro tovoaverea voea rutu iava sopaura-ia. Ora vara rigatoaverea voea vo rugorugooroaro-ia, eisi osa puraroepa Turaro.'

¹⁷ * Oire evo reo isivaaro iava ita rera raga Uraurato oiso puraroepa, 'Ragai varaore ita vuri vovouro viapau oiso rugooraverea vorerivira ora varao vuri pitupituro.'

¹⁸ Uva oiraopavira rutu vara varao vuri vovouro vera ovoireva oirara iava. Uva apeisi-a? E uvuipai ra okoruoui ita vorerivira ora purape, oiso ra oai iava vuriara vorerivira ita vera piro? Viapau rutu.

Uvuipaviei Ra Oirao Piepe Rutu, Ra Va Iava Pautoa Iare Tutuu Piepape

¹⁹ Araoko irara oaa, uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso oai epao oa uvuipai ra vigeire korukorupape vore koatapa arapa Tugoropa Tavuki Rutu-ia. Viapau. Ari uvuipaviei vao iavirava Jisas vaaro kopiiia. ²⁰ Oa-a vao oa-ia airepa raiva karureva tootoa vatepa vigeipa. Oraiva-a vao oa iava uvuipaviei ra varo kovovoa putepape koatapaoro. Vao varoa oa oisoa ovoovovira toupave oiso osa rera iava varaua. ²¹ Iu. Rovopato Pristo toupave vigei rutu reraaro ira Pauto ovii iraraaro oirara tokipareveira. ²² * Uva uvui iraopaviei rutu ra Pautoa iare tutuu piepe rutu oiraopa vovou rutuva oiso ora vigei-ia taraipaoro, O ita, torevokovira toupavaovi oiso, Ragai-a Pauto reraaro. Vao vituaro iava uvare vigei iava sopaura sisu piropa. Oa iava vo rugooro vigei iava opesiepa ora eveipa rugooro oiso, Vuri irara-a vigei. Ora vao iava tapo osa vigei iava varaura sisigarueepa vearoo-ia uuoka. ²³ * Oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra goruvira rutu oirao pie vovou purapape vao oa iava oearovu tavitavipape va oirao piepaoro. Eake iava? Uvare uvuipaviei ra Pauto-ia raripavio auere, ra ora rera vaaro Reo Ovoi oirao piepareve. ²⁴ Oa iava uvuipaviei ra

oearovivu vo siitokaroaro sovo iraopape. Ora oearovivu vo vigei iava tavapape oiso ra ora vigei voea vovouroaro oisi iava sirao vovouro kosi piepape oearovivu-ia vereopa vovou rutu purapaoro. ²⁵ * Ari vao raga osa vigei viapau uvuipaviei ra vao kavupape ora gurupa pitupitu lotupasa oiso osa oearovu piepaiveira. Viapau. Easi vigei uvuipaviei ra oearovu vo vovouroaro tore piepape. Vao iava uvare Turaro vo vokiario, vorevira vorepa voki tutuu piepaivoi rutu.

Opeita Isivapavio Pauto Oviitoaarore

²⁶ * Vosa vigei vo siposipo-ia oiraopa tarai ovoi rovovio rutu, oire ra va isivaaro iava vuri vovou ita purasa ruipavio ita. Uva apeisi-a? E oai epao voreri tauo vai oa uvuipai vigei iava vuriara ita vorerivira verave? Easi viapau rutu! ²⁷ * Uva vo uririo raga oava uvuipaviei toupape varao iavirava vuriara oavi vigei varaaro. Oiso varapa-ia osa varao-ia oiso, Rovirieia vao-ia ora riro goru kasia vao-ia oa voeao aiopaiverea oea Pautoa-re isivapaiveira. ²⁸ * Vosa irai oiratoa vai oisoa Moses vaaro Reo Taisi gasipareve, ra irai tovopaive kopiiia-ia. Viapau iraiapa siraoave, vo osa vaiteirei ora vo peva oea oisoa oiso purapaave iraire, "Oiraopavira rutu uvare vuria vao oa purarivo." Oa iava oisoa voea vo reoaro oirao piepaive. ²⁹ Oire uva eake vori rutu oupareverea ro ira Pauto Oviitoaarore isivaparo? Eera ira oiso puraparo, "Revasiva akuku raga-a," iria rera sisigarue pieeva rutu Pauto vaaro sirovava Reo Ovoi. Ora apeisi-a ropa oirato ira Tugoropato Uraurato tovipareve, ro Uraurato ira Pauto vo siraoaro kareke piepareveira rerapa oirato? Oire uva apeisi-a rerapa eera? Siravira rutu! Uvare rera varaaro iava vuri vovouro vo voriaro oupareverea vao-ia pute pievira rutu oa toupai vo Reo Taisi-ia. ³⁰ * Uvare rera-a eera ira-ia taraipavioveira ira oiso puraroepa, 'Ragai auearo vao vuri vovou vo voriaro vatepasa. Oa tuavere rutu rerapa.' Ora oreovu ita vao oa purareva oiso, 'Turaro ora rera vooaoro varaaro vuri vovouro rovirieireverea rera.' ³¹ Ari ita, siravira rutu voeavipa voeao oea vo vovouro vuriara purapaoro Pauto vavaearo-ia kovapaaverea vara voriaro oupasa rera ruvara-ia pauaka tootoa rutu Pauto.

Goruvira Rutu Torepau Oirao Pie Vovou Oara-ia

³² Vore rugorugoo iraopata visii vo touaro vao oa oisoa purapata tuariri.

* 10:15: Hi 3:7 * 10:16: Jer 31:33-34 * 10:17: Hi 8:12 * 10:22: Hi 4:16; Ef 3:12; Esi 36:25 * 10:23: Hi 4:14; 1 Ko 1:9 * 10:25: Ap 2:42; Hi 3:13; Fl 4:5 * 10:26: Nam 15:30; 2 Pi 2:20 * 10:27: Ais 26:11 * 10:28: Diu 17:2-6 * 10:30: Diu 32:35-36; Ro 12:19

Ovuuta-a eva oa-ia Pauto vaaro aviavia visii sopaaro soporeva ora rera iava. Oa isivaaro iava riroaravi rutu tavaka vovouro outava oearovu-ia. Osa viapau oisoa visii kove piepaive. ³³ Ari ita, vurvira rutu visii api pievira karekeiva oirara oearovu osireiara-ia. Oa iava visiivi oisoa agesipaive visii tovipaaro. Ora ovokirovu-ia oavuu tapo ora tavosipasa oisoa ruipapata voeao oea oisi vo tavakaaro oisoa oupaive. ³⁴ Ora voeao tapo vo vavataroaro sovopata ora visii-ia oea oisoa tuukepa keparo-ia tuukepaave. Oa iava voeapo oisoa siraopata. Ora oiso osa oearovu tapo oisoa uripaave visii varaaro-ia orekerovu pitupasa. Uva viapau oisoa evarare rugorugopaaro siraopata. Viapau. Ari visii oisoa roru iraopata rutu, uvare oisoa taraipata oiso, Oaravu epao visii varaaro oara visiipa tuevira toupai, oara varaaro-ia putepaiveira rutu vo rasio iava vara.

³⁵ Opeita oearovupa uriripaaro ora visii iava goru vovouro oavisii rutu akukupapavira viki ragapata. Uvare vo vovouro raga uvuipai ra visiipa vearo vori sipove. ³⁶ Ari ita, vosa kave vovou rutu sirova utu rovopata, oa vituaro iava uvuipatai rutu ra oiraopa vovou rutu Pauto vaaro sirova utupata. Oa iavirava uvuipatai ra veaopara outa, varao oara iava Reo Ovoi purareva Pauto. ³⁷ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapai,

'Tou visivi taru voreroverea. Viapau oiso ateate pie ragapaaro voa toupave.

³⁸ Uva ragai voeaaro-a oirara oea-ia torevoko vovou toupaveira oea taru tootoopaave oirao pie vovou rutu purapaaro. Ari vosa irouto ro ira voea iava ragai arova porero voverea, ira-a eera viapau oiso ragai roru piereverea ora rera-ia.'

³⁹ Oire uva viapau oiso vigei-a vao voea iava voeao oea oisoa pore uviroapaave rera arova opesi ovoipaaro vo vuri tapi-ia. Viapau. Uri vigei-a vao vigoa oirao pie vovou rutu purapaaro oriruvira rutu toupapeira.

11

Vo Toupai Oirao Pie Vovou Vo Pitupituro Vituaro

¹ Oire uva eakea rutu-a vao oirao pie vovou? Oa vao-ia oiso toupaveira, Varao oara-ia oiso tarai ovoipavioveira oara varao oiraopavira karekepaperea vo utupaua, oareare tuevira toupao oirao

piepapeira. Ora tapo vosa oiso ragavira ora sovopavio, O ari oiraopara-a, oara viapau kekepapeira. ² Uva vo vovou-a eva oa purapaaro voeari tuariripa irara oisoa Pauto roru piepaive ora voea-ia. ³ Oirao pie vovou rutu purapaaro tarai ovoipavio oiso, O ari Pauto orekerovu rutu purareva varao oara kekepai ora rera vo Reoaro iavirava. Uva viapau oiso orekerovu avu vai iava vara purareva. Viapau.

Vo Toupai Ebel Vase Iava Ora Inok ora Noa

⁴ Oire uva oirao piepaaro Ebel koruoua purareva Pautoa-pa, vo koruouo oa Ken vo koruouaro-ia puteva. Ooirao piea iavirava Pauto rerare oiso puraroepa, "Torevokotoa rutu vii." Aue vituaro iava uvare vaa vao vatevatea koruouo oa-ia Pauto roru piereva ora rera-ia Ebel. Uva vo vovou vao rera vaaro Ebel ira kopiioepa, oa vigei siposipopaivoi vo vokie-ia touvira.

⁵ Oire ro vo oirao piearo-a vao-ia Inok oa iavirava viapau oiso kopiioepa. Ira tootoovira raga kae piereva Pauto. Oa iava oirara oisoa rerare taraa ragapaive, uvare Pauto ora rera iare rera oureva. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai, 'Kae pie asavira oisoa vo rasio-ia toupave Pauto roru piepaaro ora rera-ia rutu.' ⁶ Ari ita, viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra oisi Pauto roru piepareve, vo rara viapau oirao pie vovou vai pura rovopave. Uva vaa vao vituaro oiso toupaveira, Ro ira ruipaparo oiso ra Pautoa iare tutuu piepareve, ira-a eera uvuiparoi ra Pauto vo touaro oirao pie rovopave rutu. Ora aue tapo oirao piepareve oiso, Pautoa iare tutuu piereve, ra voo vearo vori oureva rera ruvara-ia.

⁷ Oire iravu-a ro-ia Noa ira ora rera vo oirao piearo iava Pauto vo reoaro vo vovou reo uvureva uriripaaro. Oreoa-ia rera vosioro tavitavireva varaore oara kekevereva utupaua. Oreoa vao sirova utuoro aak uvuo purareva Noa. Oa iava voo ovii avao orirureva rutu vo tuukou vo vuutaaro-ia. Uva oisi-a eisi osa pierivoiva, Noa oirara rutu karekereva vo rasio-ia vuri irara. Oa iava Pauto rera raga roro piereva oiso, Vearoto. Eake iava? Uvare oirao pie vovou rutu-a vao oa oisoa purapaveve.

Ebrahim Iava Vo Reoro

⁸ Vo oisoa Ebrahim oirao pie vovou purapaveve. Oa purapaaro Pauto uvureva ovusa rerare keeroepa. Oa iava rera vo reoaro sirova utuoro ora vaseroepa, oiso ra rera vo taerearo kavuoro avaro

✧ 10:35: Hi 2:2 ✧ 10:36: Lu 21:19; Kl 3:24 ✧ 10:37: Hab 2:3-4; Lu 18:8 ✧ 10:38: Ro 1:17; Ga 3:11 ✧ 10:39: 2 Pi 2:20 ✧ 11:1: Ro 8:24; 2 Ko 4:18 ✧ 11:3: Jen 1:1; Jo 1:3; Hi 6:5 ✧ 11:4: Jen 4:4, 10; 1 Jo 3:12 ✧ 11:5: Jen 5:21-24 ✧ 11:6: Hi 7:19 ✧ 11:7: Jen 6:13-22 ✧ 11:8: Jen 12:1-4

vore avaooro uvare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Ari ita, rera vo taerearo rutu kavuoro gaururoepa. Oire voava avapaoro viapau oiso taraiparoepa oiso, Ovu iare avaparai. ⁹ * Uva va-a vao osa rera vo vovouaro oirao pie vovou sirova oisoa toupaveve vo taereo-ia oa iare rerapa Reo Ovoi purareva Pauto. Uva voa oiso rutu oisoa toupaveve osa ro ira vegoparo rakari keparo raga-ia. Ora vo araoreo tapo oviitoarei Aisak vaio ora Jekop aiterea tapo oisoa vo keparo-ia evara rakari keparo toupasi, aitereapa Pauto Reo Ovoi vatereva.

¹⁰ Vao vituaro iava Ebrahim vokiara rutu-ia rera vo oirao piearo-ia oisoa tuevira raga toupaveve, oiso ra vo uruio kekereve ouruia paureva Pauto ora rera vo ruipaaro-ia. Oa pauakavira rutu toupaveve.

¹¹ * Uva va-a vao oirao pie vovou oa vituaro Ebrahim uvuiparoi ra oiso toupaveve, Aite. Ari ita, eagara vosa avukaroepa rutu, ora vao tapo osa vatuava Sera oisoa kakae kavau asavira toupaveve. Vo osa touvira rutu Pauto-ia oisoa rariparo, oisore ra oiraopavira rutu karekepe rerapa Reo Ovoi Pauto vaoro. ¹² Oiraopavira rutu ita, uvare kopiisa tutuu piereva, vo osa rera raga aao iraraaro-a voeao riro irara rutu oea karekeape. Oea vieiara oiso rutu pura viropa osa aaviikoara vieiara, ora oiso osa rogara vao oa avakava sirova toupaveve vaii asavira.

¹³ Oire uva oisi raga touvira rutu oirao piepaoro oisoa kopiipaave varao ou asavira oara iava Pauto Reo Ovoi purareva. Uva oiso ora voea-ia taraiaepa, Akoea, igeivi vo sopaipa irara. Vigeo tavete visivi raga toupaveve vo rasio-ia, oa iava vara eveipaioveira varao veaopara oara tauai rutu vo utupaua vigeipa toupaveve Pauto ruvara-ia va iava veoro vaii purapaoro vara-ia evara. ¹⁴ Ari ita, oearovu oirara evo reo purapaiveira. Uva vigei uvuipaveve ra oisi ragavira taraipavio voea-ia oiso, O ari touvira ora voea vooaro ruture taraipavio. ¹⁵ Uva viapau vorerivira voare rugooava voea vo taerearo-ia vao oa iava gauruava oiso ra voare vovevira kareave. Oiraopavira rutu oiso uvuipaai ra vore kareave, vo rara oisi ruipaaveve vore karesa. ¹⁶ Ari oisoa oiso ruipaaveve ra uvavure avaave, vo uva veavovira rutu toupaveve. Otaerei-ia vao oa oiso rutu toupaveve osa vuvuiua. Oa-a eva oa vituaro iava oisoa Pauto viapau ariiparo voea uvupaoro, vo rara rera vaisiara vaisipaive oiso purapaoro, "Igei reraaro Pauto." Eake

iava? Uvare oiraopavira rutu riro urui vovepa ravaaveva va pauroo.

¹⁷ Va vao oirao pie vovou oa oisoa purapaveve Ebrahim oa iavirava oiso vovouroepa ra oviitoa-ia koruoua purareve Aisak, vo uvare Pauto rera-ia kokararoepa. Ari ita, oiraopavira uvare Ebrahim-pa Reo Ovoi pura rovoreva Pauto, oiso ra riro irara rutu oirara aao keeraave rerare Ebrahim. Uva va-a vao oa-ia tarai rovoroiava, vatatopoa purareva, oiso ra oviitoa-ia kataito koruoua purareve. ¹⁸ Uva rovvovira rutu Pauto rerare oiso puraroepa, "Rera-a eera Aisak ira iavirava riro irara rutu viire aiteaveve."

¹⁹ Va-a vao osa Ebrahim tarai ovoiroepa oiso osa ragavira uvuiparoi ra Pauto Aisak tore piereve vovevira kopiia iava. Ari ita, oiso osa ovoovovira kopii tapiva vovevira toreroepa Aisak rera ruvara-ia Ebrahim toupasa.

Vo Toupai Aisak Vase Iava Ora Jekop Ora Josep

²⁰ Oire uva Aisak oirao pie vovou sirovava reo ovoi purareva auere viraakoa, oiso ra vo araorei-ia karekepe Jekop vaio ora Iso. ²¹ * Oa isivaaro-ia Jekop Josep ovii iraraaro katakataivira viraakoreva ora rera vaoro oirao pie vovou vituaro iavirava, vo osa rerapa tutuu piepa oiso ra kopiio. Ari ita, takuvira oisoa toupaooro tooroto riarara-ia Pauto-ia oisoa vuvurapa vaii purapaveve. ²² * Ora ro tapo Josep ora rera vo oirao piearo vituaro iava vo reo purareva vo vuutao iava oa-ia Isip-ia kavuivere Jiu-pa irara. Oreoa isivaaro iava oreovua vao oa iava voea tavireva ora rera iava oiso, "Vosa ragai iava varaua kopiipe ra voua tovota oiso." Uvare rera vaoro kopiia tutuu pieva.

Moses Iava Vo Reoreoro-ia

²³ * Va-a vao oirao pie vovou oa oisoa purapasi vaiteoro Moses aiteoariaro. Oa sirovava rera kavausivoiva, vo kakae oisoa vataupasiva vo peva rutu sovara-ia kekira peva. Vo rara rera-ia veavovira rutu taraipasi oiso, Veoro keketoa rutu ro-ia. Oa vituaro iava ro king vo reoro gasisiva tuuvu vovovira rutu vo reo oa purareva kakae vurerore.

²⁴ * Oa iava riroroiva Moses, vaopa oisoa reasiparo oiso teapi oiso rera vaisipaive, Pero ro reito oviivaoro oviitoaro. ²⁵ Ari ita, oisoa oisi vo vaii veripaoro oiso vovouroepa rutu ra Pauto vovearo tapo oirara ora tavosiro rutu, vo osa riroa rutu tavaka oisoa oupaive. Oa iava oisoa vaopa

* 11:9: Jen 12:8 * 11:11: Jen 17:19, 18:11-14, 21:2

* 11:23: Eks 2:2, 1:16 * 11:24: Eks 2:10

* 11:21: Jen 48:5 * 11:22: Jen 50:24-25; Eks 13:19

reasiparo, teapi vuri vovou vai purareve gare vuutavi raga-ia. ²⁶ Uvare varao rutu-ia taraiparoepa oara-ia osa tavaka vo sir-aoroaro oisoa oupareve oiso rutu osa vo tavaka oureva ro ira roporeva Pauto. Varao oara oiso oaravu rutu-ia pute iraopaive rutu varao vearopara rera varaaro oara oisoa Isip-ia toupave. Eake iava? Uvare oisoa tuevira vaore vearo vori toupaveve vao oa ourevere vovio utupauavi rera vo tavakaroaro iavirava.

²⁷ ✧ Oire uva oirao pie vovou vituaro sirovava Isip-ia kavureva. Oa raga iavirava viapau oiso kingto vaarova kasipu vovou uririparoepa Moses. Viapau. Ari oisoa topaparo viro rutu avapaoro. Eake iava? Uvare rera-a eera ira oiso rutu toupaveva, Ira eera Pauto kekereva ora rera-ia, ro ira viapau uvuiparoi irai ra rera kekereve. ²⁸ ✧ Uva oirao pie vovou purarevoiva, va sirovava oirara rutu tavireva, oiso ra Taugasapa Vurei Pasova puraive. Vo vuutao-ia oa-ia voea rutu tavitavireva, oiso ra revasiva-ia rataoara rutu riaaro kipuive. Vo kipuro oara kekepaoro uvuiparoi ra vo keparo reesiparo Jiu-pa irara ovii kakaeroaro voeao avaiopa kakaero tagauparo okakaerovu raga avaiopa kakaero kopii piererve enselto. Uvare rera vaaro-a voea upopasa.

Riro Irara Rutu Jiu-pa Irara Goruvira Rutu Oirao Pieiva

²⁹ ✧ Oisi-a oiso osa vo vovouro iava varao oirao pie vovouro Jiu-pa irara Ret Si avakava iviroiva ovusa voeapa raakaopa. Oa iava Isip-pa irara voea tarioparo ivi-ropaoro utupaaepa, ovusa voea ururao ora aivaro pieopa. Oa iava voa kopii ovoiaepa.

³⁰ ✧ Ora tapo oiso osa vo oirao pieroa varao oara iava kasuraara varao Jeriko-ia kururu piropa, vo osa Jiu-pa irara vo urui tarioparo riro goruvira rutu viri rovopaiva erao vatara (7) vokiro rutu-ia. ³¹ ✧ Ora o tapo riakova Rehap riro otopava iria ruvara iava voeao rutu kopii-iaepa oea oisoa Pautoa-re isivapaave, ovusa oira viapau kopii-iaepa. Eake iava? Uvare voeao oea vo rasi vagogo rovosa urioaepa vao oa-ia oisoa toupaveve. Oa iava voa oira raga voea tokieva oira vo kepaoro-ia oira vaaro iavirava oirao pie vovou.

³² Oire uva visii akepaavoi, E uvuiparoi oei iava ita visii tavitavira, eke? Oiraopavira, viapau oiso vuutaa vai ei ragaipa ra Gidion vase iava visii siposipoa ora Barak, ora Samson, ora Jepta, ora Devit, ora Samyuel, ora voea rutu voeao profet irara oea oisoa Pauto vo rearo

kosi piepaive. ³³ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa oiso oirao pie vovouro purapaoro riro irara rutu upopaive uvarovu rutu voea-ia putepaoro. Ari ita, torevoko pitupitu rutu sirova oisoa utupaave, oa iava vao oiravu oearo voeapa Pauto Reo Ovoi purareva. Voeao oea laion kare iava gisipo kapu pieiva. Oa iava viapau oiso voea aioiva. ³⁴ Ora voeao oea riro kasi rutu tuituia roko pieiva. Ora oiso osa virivarivira rutu toripaiva voea asavira oea toorioara-ia voea upopasa aue ragapaepa. Uva va-a vao osa raveraveaepa. Uva voverivira ita ora voea iava varaura-ia gorua ouiva. Osa iava tuuvu vovouvira rutu upoara puraiva oearovu tapo uvarovu rutu voea voea-ia putepaoro rutu. ³⁵ ✧ Ora oearovu tapo voea iava oea oisoa kopii rovopaaera, vorevira torepave. Eake iava? Uvare airorovu voea iava vairoro airoa oisi oiso oirao piepaiva oiso puraoro, “Oiraopavira uvuiparoi ra vorevira toreaive vigei voeaaoro.” Ora oiso tapo osa oearovu vuri irara oea voeare oiso puraapaepa, “Uvuipatai ra vova kosita viro vosa visii varaaro oirao pie vovouro kavu rovota.” Uva viapau kosia viropa, uvare oiso ruipapaepa ra voea varaaro oirao pie vovouro kareke piepaive. Oa iava oisoa voea vuri piepaive rutu voea upopaoro. Vo rara oiso ruipapaave ra eisi voea piepaivora, vorevira torepave vearo tootoo rutu oupasa.

³⁶ Uva oearovu oisoa voea tovipaive tapo voea rigapaoro viripa iroro-ia. Ovusa oearovu oisoa voea tuukepaive iroara-ia tuukepa keparo-ia voea tovopasa. ³⁷ Ari oearovu oisoa voea vurokopaive aue-ia aveke, ovusa oearovu raga ita voea iava varaura koripaive. Ora vo osa oearovu oisoa upopaive aue-ia toorioara. Ora tapo oisoa taririvira toupave apotavira rutu tupaoro sipsip rakariro-ia kuvupaoro ora meme rakariro, ovusa oearovu voeao oisoa vuri piepaive rutu. ³⁸ Oiraopavira rutu oiso osa voeao rasio-ia tou irara oisoa viapau voea eveipaive ra va iava oiso purapaave, “O asi vearo vovou irara vai-a voeao-ia.” Voea raga ita voeao-ia oea oisoa viripaive voraro raaka tapiro, ora voraro pukuara-ia, ora tarieara-ia, ora rikuara tapo.

³⁹ Uva oiraopavira rutu-a oiso osa vo siposiporo toupaveira voeao iava oea oisoa Pauto roru piepaive rutu. Eake iava? Uvare eisi oisoa piepaive voea vo vovouroaro oirao pie vovouro rutu pura-paoro. Uva viapau varao vearopara ouiva oara iava voeapa Reo Ovoi purareva Pauto. ⁴⁰ Uvare Pauto orugoovu raga-a vao oa

✧ 11:27: Eks 12:50-51 ✧ 11:28: Eks 12:21 ✧ 11:29: Eks 14:21-31 ✧ 11:30: Jos 6:12-21 ✧ 11:31: Jos 2:1-21, 6:21-25 ✧ 11:33: 2 Sml 7:11; Dan 6:22 ✧ 11:35: 1 Kin 17:22

purareva vigeipa. Oiso rugooro ra vao-ia airepa rugoa voea tapo tuariripa irara vigei rutu takuvuoro vigei uvui pie ovoireverea voari ruture utupaa.

12

Vigei Uvuipaviei Ra Jisas-ia Vurapaoro Rera Oirao Piepape

¹ ✧ Ari ita, vo vokie-ia vearovira rutu taraipaviera voea iava tuariripa irara, uvare oisi eisi oisoa piepaive voea vo pitupituroaro evara oirao pie pitupituro oiraopavira kareke piepaoro. Uva vigei tapo ita uvui iraopaviei ra oisi eisi piepape. Oa iava uvuipaviei ra varao vuri pitupituro kavupape vo pitupituro oara vigei-ia goruvira rutu pitupaviera, ora varao rutu tapo oara vigeire korukorupapeira torevoko pitupitu purapa arapa. Uva uvuipaviei ra vara rutu evara kavuera, vo paupau purape reasi asavira oaravu-ia pute iraopasa vuriara. ² ✧ Uva oisi eisi piepaoro uvuipaviei ra goruvira rutu Jisas-ia vurapape. Vao iava uvare rera raga vigei varaoro oirao pie vovouro vituaro vo rutu rovoapaoro rovoa-ia vo rekasisa ope-sipa tapi. Oiraopavira rutu ita, uvare viapau oiso torireva vao asavira evao parikou vo siitokaaro. Viapau. Ari ora rera iava vasereva voare, oiso ra voa kopiioro ariia oureve evao parikou-ia. Uvare vao raga rugorugooarpa riroa rorua oa rerapa oisoa tuevira toupave. Ari ita, uvare vo vokie rera epao reia-ia pauparoi paupa vo oirapapa varata-ia vao Pauto vaaro.

Pauto Vigeipa Siraopa Vatereva Vigei Torevokopasa

³ ✧ Rerare ro Jisas rugorugoo iraopata. Opeita rera vaarore riroa goru vovou ovapata. Vao oava tupaoro kasipu vovou oureva vuri irara ruvara-ia. Uva oisi-a eisi osa visii tapo ita viapau uvuipatai ra visii vo vovouroaro goru vovouro viki ragapata visii vo oirao pieroaro kavupaoro. ⁴ Vao iava uvare vo paupau-a eva purapaoro vuri vovoua ora upopatai oa-ia revasiva visii iava touvira parupaere pasi. ⁵ ✧ E vo reorore vai ovautaepa oara Pauto vatereva visiipa vao rera ovii iraraoro, oisore ra ora visii iava ovovuisi oavisii goru pie iraopata? Uvare oiso puraroepa, 'Oviitoa oaa, vaore rugorugoo iraopau vo osa Turaro Pauto viipa vavata vatereve, oiso ra va kaeri. Ora tapo oiso-ia ra opeita raveravepau vo osa viipa goru reoro rutu vatereve varao vii torevokopasa.

⁶ ✧ Uvare ro ira kaviko iraopareveira Pauto, ira raga ita-a

eera irapa uvuiparoi Pauto ra rera vatereve vavata oiso ra va kaepareve. Ora voea tapo oea oiso vaisipareveira, Rera ovii iraraoro, oepa voea vo vuriaro vo voriaro vatereveira voea torevokopao.

⁷ Oire uva uvui iraopatai ra goruvira rutu vovou iraota vo osa vo vavata eva oupata. Vo uvare taraipatai oiso, Aite ruvara iava va vao-ia. Ari ita, visii vo vavataaro vao karekepaiveira rutu visiipa, oire ra va iava oiso purapata, "Oiraopavira rutu Pauto osa oiso igei piepareveira oiso, Rera ovii iraraoro." Uva ragai tavita oiso, E irai aitetoa vai viapau iraiapa oviitoa vai goru reo vai viapau vatereva vaore irai torevokopasa oai-ia, eke? ⁸ ✧ Vosa viapau Pauto vaaro vavata kaepata oiso osa oearovu rera ovii iraraoro vo vavata kaepaveira, oa iava uvuipatai ra ora visii-ia taraipata oiso, O ita, viapau oiso vigei-a Pauto ovii iraraoro rutu. Ari iravu raga ovii iraraoro-a vigei. ⁹ Ari ita, voea aite irara oavi vo rasio-ia vigei torevokopaveira varao vuri pitupituro asavira. Oa-a eva oa iava voeapa avivikepavioveira. Uva va-a eva osa vituaro iava uvuipaviei ra pute pie visivi rutu ora vigei iava vasi-pape rera iare. Oa iava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi oupape rera ruvara-ia Aite Pauto ro vova vuvuiua. ¹⁰ Uva aite irara oavi vigei oisoa torevokopave potekupa vuutarovi raga-ia voea vo rugorugooaro sirova utupasa. Ari Pauto vigeire rugorugooarpa rutu oiso vigei torevokopao. Oa iava uvuipaviei ra torevoko vovou rutu purapape ora airereipaoro, oiso rutu osa rera vo vovouaro vuri asa vovou rutu. ¹¹ ✧ Vosa goru reo rutu oupave vao voea torevokopa reo vuri pitupituro iavirava, oa iava uvuipai ra ora voeapa siraopaave oiso purapaoro, "Siraovira rutu vigeivipa vao-ia, vigoa viapau oiso vo reo-ia vao-ia rorupapeira." Viapau. Ari oiraopavira uvare oearovu voea iava vao goru reo uvuivoiva, oa iava torevoko vovou ouiva. Uva vo utupaua voea vo voriaro ouiva vao gavaure vovou.

Reo Ravaa Iava Vao Oisore Ra Goruvira Toreta

¹² ✧ Oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopatai tupaoro ora visii iava vavaeara goruvira rutu kae pieta varao oara raveravepaoro eoropapeira. Ora oiso ra goruvira rutu kotupiara itotuo piepaoro tore iraota. ¹³ ✧ Ra oisi iava topa pievira voka iraooro avata

✧ 12:1: 1 Ko 9:24; Hi 10:36 ✧ 12:2: Fl 2:8-9; Hi 1:3, 13; 1 Pi 3:22 ✧ 12:3: Mt 10:24; Ga 6:9 ✧ 12:5: Pro 3:11-12

✧ 12:6: Sam 94:12; Je 1:12 ✧ 12:8: 1 Pi 5:9 ✧ 12:11: 1 Pi 1:6; Je 3:17-18 ✧ 12:12: Ais 35:3 ✧ 12:13: Pro

4:26; Ga 6:1

vao-ia torevoko raiva. Visii vao vearo kokoto irara voea tapo vopakata voea goru piepaoro voeao vuri kokoto irara. Teapi raiva tasi arova piropaave.

¹⁴ * Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraota. Oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutuva oearovu tapo toupata oirara. Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraopata, ra ora airereipaoro viapau rutu vuri pitupituro vai sirova utupatavere. Eake iava? Uvare viapau oiso irai oira-toa vai Turaro Pauto kekereverea vo rara viapau eisi piepareve. ¹⁵ Ora vaopa tapo ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava vaore isivaparo Pauto vaaro kavikopa vovou oa purapareveira visiipa. Ora vao tapopa ora vatatopo iraopata. Teapi oiso rutu toupata osa okuerovu varao itakopa kuero. Aue vituaro, teapi oirara rutu vuri piepata visii vo pitupituroaro raga-ia. Oiso rutu osa itako ovi gare ovivi raga oa aioara rutu vuri pievo vara sovara-ia vaaro. ¹⁶ * Ra vaopa tapo ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava otopa vovou vai purareve. Ora tapo teapi irai Pautoa-re isivaparo oiso piepareve osa ro Iso. Ira katai vuutavi raga-ia gareavi raga aioa ouoro araokoto ruvara-ia kikooto ira reo ovoï purareva kokotoa aropa oiso puraoro, Ragai varaaro rutu ouriverea rara varaao aite ruvara iava. ¹⁷ * Ari ita, rera-ia taraipataveira, uvare va isivaoro iava oiso ruipa ragaroepe ra aitetu ruvara-ia viraakoa oureva. Vo osa viapau uvuiroepa. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiparoepa ra evo vovou tavarioreve oa-ia tuutuua pura rovoreva kikootoapa. Uva gau ragapaoro rirovira rutu akeake raga-pareva. Vo osa viapau.

Vigei Pou Viroviei Vo Vearo Pukui-ia Vao Vo Saion

¹⁸ * Viapau oiso pou virotaepa vo pukuio-ia Sinai, oiso osa voeari Jiu voari tu-ariri. Vo pukuio oa oisoa uvuipaave ra va kekeive ora voea osireiara iava. Opukuio eva oa-ia oisoa riro kasi rutu eto kasi karekepape ovokirovu-ia, vo osa Pauto reo vateparo. Ora vao tapo osa vao oisoa ruupa rutu karekepape ora purepato ki-uvu. ¹⁹ Opukuia raga ita-a eva oa-ia utave guruko karekeepa ora reoreoa. Ari ita, oreoreoa eva uvuiva, oa iava vare oisoa riro goruvira rutu arepaave oirara, oiso ra opesipe vo reoreo voea arova. ²⁰ * Eake iava? Uvare Pauto vo reoreoaro uvupaoro rirovira rutu uriri iraopaepa. Oreoa-ia voeare Pauto oiso puraroepa, 'Vosa irai oiratoa vai, eke irai varueretoa vai vo pukuio-ia tasiareve, ira-a

eera ira-ia uvuipaai rera vurokoive rera kopii pieoro.'

²¹ * Iu. Oiraopavira rutu uvare vo pukuia-a eva oava vurapaoro oisoa rirovira rutu uriripaave. Osa iava Moses ora rerare oiso puraroepa, 'Ragai-a vao ragaoro rirovira rutu rik-erikeparai uriri iraopaoro.'

²² * Oire uva visii ita vao-ia viapau oiso vo pukuia eva pouta viropa. Vi-apau. Ari opukuivu raga vao oa-ia pouta viropa oa vaisipaiveira oiso, Saion. Vo uva Pauto vo uruiaro toupaveira ro Tootoapatoa Rutu. Vo urui-ia ouruia epao toupaveira oiso osa raga toupaveira voari rutu utupau vo vuvuiua-ia. Vao oa vaisipaiveira, Jerusalem. Oa sovara-ia riro tukuro (tausen tausén) rutu enselpa irara rorupaoro toupaveira. Voea raga ita oea vo uvuruo iare pouta virora. ²³ * Oa-ia toupaveira voeao Pauto ovii iraraoro avairo irara. Voea ita oea vaisiroaro rigatoreva vukua-ia vao oa epao vuvuiua-ia. Ari ita, kareta virora rera iare ro Pauto ira oirara rutu vo vovouroaro rovirieipaiveira. Ora voeao iare tapo uraira irara torevoko vovou irara voeao Pauto oea uvuivira ovoï piereva rutu. ²⁴ Oiraopavira rutu ita, vo uvare kareta virora Jisas iare. Ro ira-ia oiraopea oa pura piropa Airepa Reo Ovoï. Oire ra oisi iavirava ora rera iava revasiva petoreve va eva Reo Ovoï goru pieoro. Eira revasiva iria vo kovoaro Ebel revasiara-ia putepaveira rutu. Uvare Krai revasivaoro-a iria veaorapa rutu kareke piepaveira.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Ora Vatatopo Iraopavio Vearovira

²⁵ Ora vatatopo iraopata vaopa oiso, Opeita siposipopato vo reoroaro veripata, oiso osa voeao oea viapau oiso oisi rera vo reoroaro uvupaive, eera ira tugoropa siposiporo oisoa vatepareve vo rasio-ia vo tuariri rutu. Uva voea-a evoea oea viapau oiso voea vo voriaro vuria vatavataiva. Oire uva apeisi-a vigeipa vao? E uvuipaviei ra oisi va vuria vo voriaro vatavatapape, vo rara oisi rera vo reoroaro veripape ro ira vo reoro kosi piepareve vuvuiua iava-para? ²⁶ * Oiraopavira rutu ira-a ro ira vo gurukoaro voari tuariri rutu vo rasio rikerike pieeva. Oa iava Reo Ovoï purareva oiso puraoro, 'Ragai taru vorerivira vo rasio ita rikerike piea. Uva viapau oiso vo rasio raga-a, ari vuvuiua rutu tapo-a.'

²⁷ Oire uva vo reoa vao-ia oa oiso purapai, Vorerivira, oa porearo oiso roroiovira

rutu toupai oiso-ia, Vara rutu orekerovu Pauto oara purareva voari rutu rovoa-ia, oara rutu opesiperea rikerikeoro. Ari varao oara viapau oiso rikerikeperea, oara raga-a evara oara perea.

²⁸ * Oire uva rorupata, uvare vao oupa-peira Pauto vo Saraaro oa viapau opesia vai vo osa rikerikepe. Osa iava vigei uvuipaviei ra Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaoro rerapa avivike iraopavio rera vaisiario kae piepaoro rutu. ²⁹ * Uvare Pauto riro kasiva eto kasi toupaveira. Oa uvuipai ra orekerovu rutu rova pieve vara rutu opesi pie ovoioro.

13

Uvuipaviei Ra Ora Vigei Araoko Iraraopa Sirao Vovou Vatepape

¹ * Vokiara rutu-ia uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata, voeao araoko irara oavi oea Krai vaisiario-ia toupaveira. ² * Opeita vaore ovau iraopata oiso osa uvuipatai ra oearovivure aapaa-paupa irara keerapata vorarore visii vo keparoaro-ia voea koata piepasa. Ari ita, oearovu oisoa oisi eisi oearovu piepaive voari. Uva viapau oisoa voea eveipaoro voea koata piepaive ora voea vo keparoaro iare, vo osa voeavi uvuiaro ita enselpa irara oea oisoa koata piepaive.

³ * Ora voeaviore tapo rugorugoopata oearoa tuukepa keparo-ia toupaveira vo Jisas iavirava. Ra ora visii-ia voea sovopaoro oiso taraipata, Visii uvuiaro eva visiioga ita tuukepa kepa-ia toupatavoi. Ora ra voeaviore tapo rugorugoo iraopata oearovia tavaka vo vavataaro kaepaveira. Vo vavataaro uvuipatai ra ora visii-ia va sovopata oiso rutu ita, ovavata-a eva voea vaoro oa visii-ia ita toupaivoi.

⁴ * Opeita vo pitupituore ora oupa pitupitu oiso rugorugoopata, Akukupapa raga. Viapau rutu. Ari ro oirato ora o riakova oavukarea raga uvuipasiei ra ora vaierei raga rutu toupasi. Vao vituaro iava vosa viapau oisi eisi toupasi, oa-a eva oapa Pauto vaierei ora oearovu rutu rovirieireverea vava vao ora voeava otopa vovou, vo osa vo pitupitu vo voriaro vuri vori vaterere voeapa.

⁵ * Ora opeita vo vovouva toupata tapo moniara riiriipa vovou. Ari uvuipatai ra varavio-ia roru iraopata oara-ia pitupataveira oiso purapaoro, "Ari uvuipai varao." Eake iava? Uvare Pauto vao-ia oiso puraroepa,

'Viapau oiso visii kavuaverea. Ora viapau oiso visiire ovauraverea.'

⁶ Oreoare vao rugorugoopao uvui iraopaviei ra goru vovouvira rutu oiso purapavio,

'Ragai reraaro tauvapato Turaro Pauto. Osa iava viapau uvuiparai ra orekerovu avu vaipa uriripara. Oiraopavira rutu. Eake vai-a vao oa-ia uvuiparoi irai ra oai purareve ragai vuri piesa? Viapau oiso oaiiei.'

Vigei Uvuipaviei Ra Oiso Rutu Utupavio Osa Voeao Turaro Irara Tuariripa Irara

⁷ * Ora voeao rugorugoo iraopata tuariripa irara oea oisoa visii tuvetuvepaive Pauto vo rearo iava siposipopaoro. Ora voea vo pitupituroarore tapo rugoopata oiso osa ragavira oisoa toupave tootopaoro ora kopiipaoro. Uva vo pitupiturei-a evarei oarea-ia visii ita uvuipatai ra oisi voea vioepata voea vo vovouroaro oirao pieara sirova utupaoro.

⁸ * Jisas Krai viapau oiso tavarioa vaiiei. Ira vo vokie toupavevoi oisi raga ita osa tuariri oisoa toupaveve. Osa raga ita eisi osa voari utupaua toupaveverea taru. ⁹ * Opeita osiposiporovu raga pisaara uvupata vaopa, teapi visii ivuive vao arova torevoko raiva Pauto vaoro. Vosa vigei iava sopaura sirao vovou vo goruaro ove Pauto ruvara-ia, osa vearopai. Oa iava vigei iava sopaura viapau uvuipai ra osasarovu rutu aue reo goruru vo goruaro ove varaore aiopara. Oara vo pitupituro viapau oirara oisoa tauvapave vo osa va-ia vokapave.

Vo Toupai Vao Iava Koruoua Oa-ia Rorupare Pauto

¹⁰ * Ovoovova eravao vigei oiraaro toupai oira-ia koruoua toupai. Vo koruouo oa iava viapau rutu uvuipaai Jiu-pa irara pris ra oai puraive va-ia. Uvare viapau voea vaoro-a. Ari vigeipa oirao pie vovou irara. ¹¹ * Ari ita, ro Rovopatoa rutu Pristo Jiu iava ira oisoa Tugoropa Tavuki Rutu iare oisoa koataparou varuere kare iava revasi rovurova vara-ia koruouapasa vuriara verapaoro. Vo karero okarea oisoa kasipave vo uva sel urui-ia toupave vaturo. ¹² * Uva oisi-a eisi osa vituaro iava Jisas ita kopiioepa oisi ratau vo riro urui iava rataoa riaaro vaturo-ia. Oa iava vao rera iava revasiva parueva oirara rutu sisigarue pieoro vuri vovou iava. ¹³ * Uva vigei tapo ita uvuipaviei ra oisi uruia vaturo iare kosi viropavio varao

* 12:28: Dan 2:44; Hi 13:15 * 12:29: Diu 4:24 * 13:1: Ro 12:10; 1 Te 4:9 * 13:2: 1 Pi 4:9 * 13:3: Mt 25:36; Kl 4:18 * 13:4: 1 Ko 6:9 * 13:5: Fl 4:11; Diu 31:6, 8; Jos 1:5 * 13:7: Hi 6:12 * 13:8: Hi 1:12 * 13:9: Ef 4:14; Kl 2:7, 16 * 13:10: 1 Ko 9:13, 10:18 * 13:11: Eks 29:14; Lev 16:27 * 13:12: Jo 19:17 * 13:13: Hi 11:26

kavuoro Jiu varaaro, oiso ra rera sirova utupavio. Ra va iava ora vigei-ia rera vaaro ariia sovopape va vao siitoka vavataaro kaepaoro. ¹⁴ Oiraopavira ita, viapau oiso pauaka urui-a vao oa oiso vaisipapeira, Vigei vo uruiaro va vo rasio-ia. Viapau. Ari touvira rutu tuevira tupaoro vo uruire taraapapeira vao oa rutu-ia toupaperea voari utupaua. ¹⁵ Eisi osa iava uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa oaisi purapape Jisas vaisiaro iavirava. Vo vaisio vuurapa vaisi oa oiso toupai, Vigei vaaro koruoua vova vigei iava gisipoara-ia. Uvare rera vaisiaro rei piepapeira oisi va iava tavitavipaoro. ¹⁶ Ora opeita tapo vo vovoureore tapo ovaupata vearoa purapa, ora aue vao tauvaa oearovu tauvapasa. Eake iava? Uvare evo vovourei oarea-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata ora visii-ia.

¹⁷ * Voeao oea visiipa irapaaveira vo reoroviaro tapo uvu iraopata, ora voea vo vovouroaro tapo sirova utupata. Uvare vutara visii iava sopaura oavisii tokipaiveira vaopa, teapi oearovu visii piro piepaive. Oa iava voea evoea tokipa irara Pauto tavitavipaaveira ora voea vo kovoaro iava. Vosa voea vo reoroaro oisi purapata, oa iava uvuipaai ra visii-ia kovopaive roruvira. Ari vosa oisipa eisi viapape, oire ra siraoa vo vavataaro kaepaive oisi eisi kovopaoro. Ra oisi vo vavata iava viapau oiso ra tauvaa vai outavere.

Vo Toupai Tauvaa Oupa Iava Variria

¹⁸ Visii vo variriroaro topa piepata, ra Pauto igei tauvapareve. Oa iava ora igei-ia tarai ovoipaoiveira oiso, Igei iava sopaura sisigaruepapeira vo Pauto osirearo-ia. Uvare igei vo ruipaaro rutu-a va vao-ia torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia. ¹⁹ Uva vorerivira ita visii arepaavoi goruvira rutu oiso ra variripata. Oa iava Pauto visii iare ragai vore pierere rara.

²⁰ * Pauto vigei Turaroaro Jisas kopii iava vorevira tore piereva rera ro vigei Tokipatoa Rutu Vearoto. Ira sipsip ragui tokipareveira, oraguia-a vao vigei raga ita. Ari ita, rera vaaro iava kopii vao Reo Ovoi Pauto vaaro, oa oiraopea vo reo oreo-ia viapau opesia vaiei. ²¹ * Uva Pauto arepaaveira ro gavaurepa vovouto, oisore ra vearopara vatepareve visiipa, vaore, oiso ra oisi vara iava rera vo ruipaaro sirova utu iraopata. Ora vaore tapo, oisore ra oisi vigei pieparevora, uvuipaviei ra rera roru piepape vao iavirava Jisas Krai vo goruaro. Oire uva uvuipaviei ra Krai vaisiaro kae piepape vokiara rutu-ia. Ovoi.

Ovoioipa Reo-a Vao-ia

²² Goru visivi rutu visii araoko irara oaa tavipaavoi auere ra ragai vo rearo uvu iraota. Oreoa purapaavoi visii iava sopaura oavisii goru piepaoro. Oa oisivio rutu toupai gareavi pasia. ²³ * Uva oiso ruipaparai ra visii tavia ro iava Timoti vigei araokotoaaro. Ira kosi pievorao vova tuukepa kepa iava. Oire vosa ikavira raga kareroera ragai iare, oa iava uvuipavei ra vegei rutu uriove visii kekesa.

²⁴ Igei vo rearo topa piepaoro vearo voki purata voeaova visii voeaaro turaro irara ora oearovuva Pauto voeaoro. Voeoro visii araoko iraraaro vo taereo iava Itali oea tapo visii-ia ita vearo voki purapaivoi.

²⁵ * Uva visiipa Pauto arepaavoi, oisore ra visiipa vereopa vovou rutu purareve visii tauvapasa.

Eisivi raga ra opesipe.

JEMS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu tarai irara oiso rugorugooapaaveira, Ro Jems ira raga ita Jisas araokotoaaro (Mt 13:55; Mk 6:3). Uva ora vaisiparoepa oiso, Krais-pa kovopato (Je 1:1), ora tisato (Je 3:1). Vo pasio rigatoreva voeaopa oea vaisireva oiso, Katai tau erao (12) sara oea sikasikavira toupaiaveira voraro rutu. Uva taraipavio voea-ia Kristen irara oea tapo sikasikavira oisoa toupaiave vo vuuta-ia eva. Aue iava uvare oearovu vuri vovou irara vuri pitupituro oisoa purapaive voea vo touaro vuri piepaoro.

Jems varao-ia reoreoparoi vao iava osa ragavira uvuipa Kristento ra toupaveve oiso-ia, teapi kasipu vovouva riro kaekavira toupaveve (Je 1:19-21), ora uvui iraoa pa vearovira ora rera iava arevuoto tokipareve (Je 3:1-12), teapi oearovu raga vo pitupituroaro roviriei ragapareve, (Je 4:11-12), ora teapi goruvira varao-ia pitupareve varao vo rasio iava (Je 5:1-3). Ari uvui iraoaparoi ra Pauto ruvara-ia tutuu pievira toupaveve (Je 4:7-8), ora uvui iraoapa ra rera vaaro rari vuku oirao pierave varao iavirava kovoara oara purapareve Pautoa-pa ora oearovivupa oirara tapo tauvapaoro.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro vatereva Jems, 1:1.
2. Oiraopa lotu vo pitupituro iava oa kareke piepareve ro ira Pauto vo reoro uvupaoro va sirova utuparo, 1:2-27.
3. Oirato vaaro oirao pie vovou oa oirao piepareve kovopaoro, ora arevuoto tokipaoro, ora vo osa viapau oearovu tovipareve, 2:1-3:12.
4. Oiraopa tarai iava vo reoro, ora vao iava variria uplapa irara tauvapasa, 3:13-5:18.
5. Ovoioipa reoro varao-ia vo iravivu tauvapasa vuriara iava, oiso ra porero viro, 5:19-20.

¹ Ragai-a vao Jems ragoa-a Pautoa-pa kovopato ora Turaro Jisas Krais. Ragoa vo pasio rigatoavoi visiipa Isrel-pa irara katai tau erao (12) saraaro visiigoa Isrel-ia oisoa tou rovopata. Oa iava voava sikasikataepa orasirovu raga-ia toupasa. Uva ragai visiiva veoro vokiavoi.

Kokarapa Iava Vao Oa Uvuipai Ra Vigei Goru Piepaive

² ✧ Araoko irara oaa, vosa oaravu rutu kokaraara visii-ia karekepape, oa iava uvuipatai ra oiso rugoopata, Rorupasapara varao-ia. ³ ✧ Uvare taraipatai varao-ia oara karekepape visii varaaoro oirao pie vovouro-ia kokarapasa, oara uvuipai ra visii-ia poupa piro, ra vara iava keevoisivira torepata varao kaepaoro tavaka vovouro, vo rara kokaraara-ia putepata. ⁴ ✧ Vokiara rutu-ia goruvira rutu tore iraoapata tavaka vo siraooro kae iraoapaoro. Oa iava vo pitupitu eva uvuipai ra vearovira rutu kareke iraope visii-ia. Osa iava uvuipatai ra vearovira rutu touta. Ra oisi iava viapau oiso opitupitupa apotata oai ou arapa Pauto ruvara-ia. Viapau. Ari eisi iava visii uvuipatai ra uvui iraoa rara.

Ro Ira Veoro Rugorugooa Ruipaparo Ra Vare Variriro

⁵ ✧ Vosa irai visii vuruvuru-ia ro iava veoro rugorugoo vaipa apotaparo, oire Pautoa iare variriro, oiso ra rerapa rugorugoo vatero. Ra va iava Pauto rera vatereve. Ari ita, ro Pauto ira veoro rugoooro rutu vatepareveira oirara rutupa. Uva viapau voearore kasipuparoveira oearoa veoro rugoooro apotapaave vo osa varare arepaave. ⁶ ✧ Ari vosa rera eera oirao pie rovo iraoareve ra va iava Pautoa iare variriro, viapau uvuiparoi ra gare visivi rera vaaro oirao pie vovou kavureve oiso rugooapaoro, Esa pasi, Pauto ragaiapa vao vatereve, eke viapau. Eake iava? Uvare rera-ia vo rugorugooorei toupaivoi. Uvare oiso toupavevoi osa avakava iria torupaoro ora vurevurepaoveira. ⁷⁻⁸ ✧ Osa voearo eisi viapau uvuipaai ra oiso rugooapaave, Turaro irapa oavu avu vai vatereve. Viapau rutu. Eake iava? Uvare rera vo rugoooro avaiapapai ora sikasikaapaoro. Oa iava vo vovouro evara rera varaaoro rera oiso piepai, oa iava viapau uvuiparoi ra katai raiva vai raga sirova utuparo.

Apotatao Iava Ora Ro Riro Kotokoto Guruto

⁹ Vosa aa ro avuo araokotoa oavi apotato ro oirao pie vovouro, ira uvuiparoi ra rorupareve, uvare Pauto rera kae piepareve ora rera osireiario iare. ¹⁰ ✧ Ora vosa aa ro avuo ro araokotoa oavi ira riroara rutu kotokotoarava toupaveve, ira tapo ita uvuiparoi ra Pautoa-ia rorupareve vo rara rera apota pierave. Eake iava? Uvare oisi voea riro kotokoto guru irara akukuvira rutu kopii ragaaverea rara, oiso rutu osa

isiso kokookoro oara kopiipapeira. ¹¹ * Taraipavio vosa ravireo kaeparo viroveira, oire ra kasiraoparo rutu. Oa-ia isiso kouro erakopapeira rutu. Ra vo kou kokookoaro kovepe. Oire ra voava oritoara vuripe. Eisi raga ita osa ro riro kotokoto guruto ira rataa pievira kopii ovoirovere vo osa touvira kovopareve orekerovu gurupaoro ora rerapa.

Vo Toupai Varao Iava Orekerovu Oara Oiratoa-ia Kokarape

¹² Ari ro oirato ira goruvira rutu tore irapaoro tavaka vo siraoaro kaepaoro vokiara rutu-ia, ira uvuiparoi ra rorupareve, vo rara varava ora keevoisiparo. Irapa Pauto Tootoo Ovoi vaterevere oiso rutu osa rera vo voriaro, vao Pauto ovoria iava reo ovo purareva vo vori vatesa oirarapa voveao oea ora voea iava sopaura oaive vatepaive rerapa. ¹³ * Vosa orekevu iravu sita pieve rera rata pieoro, oire voava rera ivuve ra vuria purareve. Uva viapau uvuiparoi ra oiso puraro, "Pauto ragai ivurevoi vao vuria purasa." Viapau. Uvare vuria viapau uvuipai ra Pauto ivuve. Ora Pauto viapau oiso oirato ivupareveira vuri vovouro purapasa. ¹⁴ Ari ita, vigei iava katakataivira sopaura toupaveira oura ora sitapapeira ra vigei ivupaive. Va raga vao vuri ruipa vigei vaoro oa raga vigei aroviakupaiveira vigei-ia kokarapaoro. Oa iava vigei ivupaiveira vuri vovouro purapasa. ¹⁵ * Uva vo pitupitu-a vao oa-ia sopaura ora sitapapeira. Oire voava vuri vovou kova pieve, ra oisi raga ora rigapaoro kae piro va ragava vuri vovou. Vo vovou vo vuria kakaeoro. Ra voava utupavira rirovira rutu karekepe. Oa-ia oisosa kopii purapave oiratoapa.

¹⁶ Araoko irara oaa rutu. Teapi vao kokarapa pitupitu eaka ragapata oa visii keakeapaiveira. ¹⁷ * Vo pitupituro rutu varao vearopara vate ragapa pitupituro ora varao vatevateara vigei taupapara, oara rutu vuvuiua iava iriopapeira vova Pauto ruvara-ia ro ira aviaviara rutu purareva, varao oara roroparo vuvuiua-ia toupaveira. Ari ita, ovuutarovu-ia viapau vaeavira roropaiveira vo rara rukuta vara utopaeve. Ari Pauto viapau oisi eisi toupaveira, aue iava uvare viapau oavu avu vai epao oa uvuipai Pauto vaoro veoro vovou utopasa. ¹⁸ * Viapau. Ari eera ora rera raga vo ruipaoro sirova utuparoveira. Oa-ia vigei Aitearo puraparo viroveira vao iava vo rara rera vaoro Oiraopa Reo rutu oirao piepape. Uvare rera-a ro ira vigei karekereva aue sirova

Oiraopa Reo rutu rera vaoro vaore, ra oiso toupape, Avaio kakaero orekerovu rutupata ira pievira varao oara purareva Pauto.

Uvuipatai Ra Reo Uvu Iraopata Vara Sirova Utu Iraopaoro

¹⁹ * Araoko irara oaa rutu, va-ia tarai iraota ra visii rutu vatatopopata ikauvira reo uvusa. Ari ita, ra viapau oiso vagevagevira reo purapata. Ora viapau oiso ra ikaupavira kasipupata. ²⁰ Eake iava? Uvare kasipu vovou-a oirato vaoro oa viapau oiso torevoko vovou vai kareke piepaiveira Pauto oaiaro. ²¹ Osa-a eisi osa iava vao vuvuiua vovou ora vao vuri pitupitu rirovira rutu karekepaiveira. Evara ovovouroa veri rovopata. Ra tapo ora visii vo rugurugooaro eaka pie rovota, ra vo reo outa oa tovoreva Pauto vo visii sopaoro-ia. Evo reo oa iavirava uvuipatai ra vorevira voreta oriruvira rutu toupasa vo Pauto ruvara-ia.

²² * Ari ita, vo osa oisi vo reo sirova utu iraota oisi va purasa. Viapau uvuipatai ra va uvu ragapata. Viapau. Vosa va uvu ragapata, uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra visii raga ora keakea ragapata. ²³ Vosa irai Pauto vo reoro uvupareve vo osa viapau va sirova utuparo, ira-a eera oiso rutu toupave, ira ora rera iava puaua raga vuraraparevoi sisiro-ia. ²⁴ Vo osa ora rera iava puaua vura rovove, ra voava ikauvira avaro vo puare ovausa. Ra oiso aueparo, Apeisi ragavira puavira toupaveira? ²⁵ Ari ita, Pauto vaoro reo goru oiraopa oa vigei ariarava vuri vovou vo tuukearo karupaiveira. Oa torevokopai rutu vosa irai vearovira rutu va vituaro vao reo goru kerekereve, ra va iava va sirova uturo. Uva vosa viapau vo reo uvu ragapareve ra ikauvira akukuvira raga vo reore ovauparo, oire uva rera-a eera ira uvuiparoi rorupareve Pauto vaoro-ia viraakoa.

²⁶ * Ari vosa irai oiratoa vai oiso rugooparo, Ragai-a vearoto lotupato ragao Pautoa-pa lotu iraopaveira rutu, vo osa viapau oiso ora rera iava arevuoto vearovira tokipareve, oire uva rera-a eera ira kuuvuparoveira vo ora rera raga sopaoro-ia. Eva-a oa iava rera vaoro oirao piea ora lotua oiso rutu toupaveira, Oavu avu raga. ²⁷ * Ari lotupato vo vovouaro-a sisigaruea rutu vo Pauto Aite osireitoaoro-ia vo rara veoro vovou purapareve oisoi-ia, vo osa virakoi kakaero ora raroie riako taupareve voea vo vavataaro kaepaoro.

* 1:13: 1 Ko 10:11-13   * 1:15: Sam 7:11-17; Ro 6:21   * 1:17: Jo 3:27; Mal 3:6   * 1:18: Jo 1:13; Ef 1:12; Re 14:4
* 1:19: Pro 5:1, 2, 10:19, 16:32   * 1:22: Mt 7:21-29; 1 Jo 3:7   * 1:26: Sam 34:13   * 1:27: 1 Jo 2:15-17

2

Uvuipaviei Ra Oirara Rutupa Vaea Kaevira Raga Siraopavio

¹ * Araoko irara oaa, vigei reraaro Turaro Jisas Kraiss oirao pie iraopata ro ira kerariava toupaveveira. Oa vituaro iava eva viapau uvuipatai ra ro raga vearopata ira rei vaisiva toupaveve roviere isivapaoro akaipatoavi. ²⁻³ Easi pasi irai vearotoa vai-ia kuvutoa vai oisoa ora kuvuparo ora riro voripara-ia ora oritooro. Ra va iava koataro visii okepaiaro-ia lotupa kepa va. Ovuva apotatoa vai pasi oisoa vuritoa-ia kuvupato kuvuparo, oire ra rera tapo ita koataro voare vo visii vo kepaaro-ia lotupa kepa. Uva pasi oisoa ro vaio raga vearopata ira vearotoa-ia kuvupato oisoa ora kuvuparo. Oa vai iava oiso oisoa rera tavipata, "Vao-ia paupa pauu." Uva pasi oiso ro apotato oisoa tavipata, "Vao-ia vii torepau," eke "Vo pauu rakorako uru-ia vovio ragai kokotoaro ruvara-ia." ⁴ Vosa oiso vo vovouro purapata, oire uva vo vovouro evara oara-ia araoko irara oavisii rovirieipataveira vo ora visii raga vo rugugooroaro iava. Viapau vaea kaevira torevokovira voea rovirieipataveira. Ari oiso rutu piepataveira osa voeao oirara rovirieipa irara ora voea vo rugooroaro raga vuriara sirova.

⁵ * Araoko irara oaa, visii uvu iraota! Voeao oea oiso apotavira toupaveira oirara rutu osireiario-ia voea vo rasio-ia, oea evoea reesireva Pauto oiso puraoro, "Ragai ovii iraraaro. Visii taupavaave oiso ra goruvira oirao pie vovouro oavisii purapata ragai-ia. Ora vao tapo osa vo koatatavereia ragai vo Saraaro-ia toupasa." Vo uvare voari tuariri Pauto reo ovo purareva voeae oisi eisi piesa voeapa oea rerapa siraopaave. ⁶ Ari visii voeavi voeao apota irara arii piepataveira. Taraipatai ita voeao-ia riro moni irara oea visii vara piepaiveira rutu visiiapa tavaka vo siraoro vatepaoro. Oea raga ita evoea oea visii iava gasipaiveira kortuara iare tavaara. ⁷ Uva Pauto vearo vaisi tovoreva visii-ia vao-ia vo vaisio-ia oiso, Kraiss voeaaoro. Oa-a eva oa iava vo vaisiva visii toupaveira voea evoea riro moni irara.

⁸ * Oire uva torevokopai rutu visiiapa vosa roviopa rutu reo goru sirova ututa vao oa Tugoropa Vuku-ia toupaveira oiso puraoro, "Vosa ora viipa siraopaaveira, osa raga ita eisi osa uvuipavei ra roviopa siraopau ira vii ruvara-ia vii toupavei." ⁹ Ari vosa oearovu raga vearopaoro oearovivure

isivapata, uva va-a eva oa-ia vuria pura-pataveira. Oa iava vao Pauto vearo reo goru visii sopaaro togapaivoi. Osa iava va sovo iraopataivoi rutu, Visii vao-ia riro reo goruro-ia gasi irara. ¹⁰ * Vosa irai vearovira rutu Reo Taisi rutu sirova utupaoro oavivu-ia reo goru gasireve, oa-a eva oa-ia Reo Taisi rutu-ia gasipaveira. ¹¹ * Vigei taraipavioveira oiso, Pauto oiso puraroepa, "Opeita vii vaaro ora oia puteri." Uva rera raga ita oiso tapo puraroepa, "Opeita oirato upooro rera kopii pieri." Oire vosa viapau ora oia puteri ra ita oirato upooro rera kopii pieri, oa ita-a eva oa-ia Reo Taisi-ia gasirivoi. ¹² Vae vao-ia rugoo iraopata, uvare Pauto visii rovirieireveira vao reo goru sirova utuoro, oreoa vao oiso toupaveira vigei taupava, oiso ra vearovira toupape. ¹³ Vosa oiraopavira rutu irai viapau iravipa siraoparo oiratoa vai, irai ita-a eera vo vovouaro rovirieireveira Pauto. Eisi osa iava viapau gare visivi rerapa siraoroveira Pauto. Ari vosa ro ira iravivupa siraoparo, ira ita-a eera Pauto irapa siraoroveira.

Oirao Piea Vao Oa Viapau Vearo Kovo Vaiva Toupave Oa Kopii Ovoipereia

¹⁴ * Araoko irara oaa. Vosa irai oiratoa vai oiso puraro, "Ragai Kraiss oirao piepaavo," vo osa viapau vearo kovo purapave rutu, oire va iava rera vearo oirao piea akukupapa raga purave. E pasi eisi vo oirao pie vai iava Pauto uvuiparo ra rera vai vorereve ora rera iare? Easi viapau. ¹⁵ Easi pasi oearoi araoko irara oavi ora taataa riako oavi oea vai-ia vuriara vaiva varoara toupavo. Ora auepa tapo viapau voeapa aioara vai. ¹⁶ Easi pasi irai epao visii vuutaaro iava ira vai-a uvuiparo ra oiso voea tavireve, "Pauto visii taupaveve ra avata varoara vai-ia tuasa. Oire ra va iava aiooro kovuara oavisii vuku pieta." Ari ita, vo osa oisi eisi pura ragaparo osa viapau oiso voeapa oarai varoara vai vatepare ora aioara vai voea iava varaura taupavaoro. Ra apeisi ragavira vo reo eva voea taupave? ¹⁷ Oire uva aue oirao piea oisi raga ita eisi toupavo. Vosa oisi tou ragapave, ra viapau vearo kovo vai karekepaive. Ra oisi raga ita akukupavira toupave vao oirao piea oa kopiiapa.

¹⁸ * Uva iravu oiso purapaveira, "Iravu uvuiparo ra oirao pie vovou rutu purapaveve, vo ovusa iravu vearo kovo purapaveve." Oa iava ragai oiso puraparai rerare, "Oire ragai kareke pieri vii vo oirao piearo iava vao oa viapau vearo vaiva tapo karekepaiveira." Uva vearo kovo-a

* 2:1: Ap 10:34-35; Ro 10:9-13   * 2:5: 1 Ko 1:26-31   * 2:8: Lev 19:18   * 2:10: Ga 3:10-12   * 2:11: Eks 20:13-14; Diu 5:17-18   * 2:14: Ef 2:8-10; Mt 7:26   * 2:18: Je 3:13

vao purapaavoi vaore, oiso ra vii kareke piea ragai vo oirao piearo iava. ¹⁹ E oiso oirao piepariveira, Kataitao raga Pauto toupaveoi? Uva oisi vearopai. Uva ita, vuri irara tapo uraura irara tugara oisi eiki oirao piepaiveira rirovira rutu rik-erikepaoro uriria iava. ²⁰ Vii-a kokoropatoa rutu! Ari ita, vosa oisi oirao pie ragapari vo osa viapau vearo kovo vai tapo purapari, oire ra va iava vii vaaro oirao pie vovou akukupapavira ita oisi toupave. Easi pasi va vai vao vituaro iava tarai ruipapauai, raa?

²¹ * Voari tuariri rutu uva vigei aao-toaaro Ebrahim oviito Aisak tovoreva eravao-ia, oiso ra rera vatereve Pautoapa oiso osa tauoa vo Pauto vo ruipaaro sirova utupaoro. Oire uva vo vokia-a eva oa-ia Pauto rera vo vovouaro kekereva. Oa iava oiso rera vaisireva, Torevokoto oirato. ²² Taraipatai eera vaaro-ia oirao pie vovou ora vearo pitupitu tapo oarea oisoa kovopaive. Oa iava rera vaaro oirao pie vovou oisoa uvui piepaive rutu Pauto osireiario-ia oisi iava. ²³ * Voari tuariri rutu Tugoropa Vuku-ia oiso puraroepa Moses, 'Ebrahim oisoa Pauto oirao piepareve.' Oa vituaro iava oiso puraroepa Pauto, 'Torevoko vovou rutu vii vaaro Ebrahim.' Eva-a oa iava Ebrahim oisoa oiso rutu toupaveve, Pauto vatetoaaro. ²⁴ Oire uva vo vokie va-ia taraitai auepa vao akukupapa oirao pie raga, viapau oiso va iava uvuiparoi ra iraire oiso puraro, "Torevokoto vii." Viapau. Ari rore rugoiparoi ira vearo kovo rutu purapaveira aue-ia oirao piea. Oa-a eva oa iava oiso rera vaisirevere, "Torevokoto rutu vii oirato."

²⁵ Oiso raga ita osa o otopava Rehap iria voeao tokieva Josua oea arureva. Uva voa-a evoa uvava oraivavu raga-ia voea vorevira kare pieeva voea virivariaro keripa irara asavira. Oa iava Pauto oirare Rehap oiso puraroepa, "Torevokova."

²⁶ Vigei taraipavio oiso, Vaua-ia viapau uraurota vai oua kopii ovaiepa rutu. Osa raga ita oiso, vosa ro ira oirao pie ragapaveve vo osa viapau vearo kovo vai tapo karekepareve, oire uva oisi-a eisi osa iava rera vo oirao piearo-a eva oisi eisi toupai oiso, Kopiiiepa.

3

Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Arevuoa Vearovira Rutu Tokipape

¹ Araoko irara oaa. Teapi riro irara vai visii iava ora tisa vaisi piepaave. Taraipaviei oiso uvare utupaua Pauto goruvira rutu kovorevere vigei tisa

irara rovirieipaoro, vo osa garevira kovorevere oearovu oirao pie vovou irara rovirieipaoro. ² Vigei rutu rirovira ora piro piepavioveira vuriara purapaoro. Ari ro ira uvuiparo ra ora rera iava gisipo eaka piepareve vuri reoro pura arapa, ira ita-a eera uvuiparoi ra ora rera iava varaua rutu vearovira airereipareve vuri pitupituro purapa arapa. ³ * Vigei hos gisipoaro tuukepapeira aue-ia ain, auere ra vigei raga vo ruipaaro sirova utuparo vokapaoro. Oa iava rera iava varaua porepapeira vo oraivavu iare. ⁴ Ora auere tapo selpa uvuo rugoopata oavu eva riroa rutu. Vosa riroto kiuvu va peopareve ovusa avapape avakava-ia, oire uva va iava stia garevii rutu. Ari ita, vosa kepten uvavure ava vovouparo, ra va iava vo uvuo porepaoro avaro. ⁵ Eisi raga ita osa arevuoto garetoavi raga varaua iava. Ari ira uvuiparoi ra oaravu rutu karekepareve reoreopaoro.

E taraipataveira aue-ia tuituia oa uvuipai ra riro kasi rutu poko pieve vegoa-ia? Oire ra va iava evaora rutu rovape. ⁶ * Arevuotoa tapo osa toupave oiso osa tuituia, ira varaua rutu vuvuvuaro-ia toupaveira. Uva voava ovovouro rutu vuriara kosikosi piepareveira. Oa iava vara-ia evara orekerovu rutu varaua rutu vuvui piepareveira. Uva eisi osa vaua vo ruipaaro kosi piepareveira oiso rutu osa riro kasirao kasi rutu eto kasi. Opeši tapi rutu vituaro okasia vao kasi-paiveira eto kasi. ⁷ Oirara okarerovu rutu varuere kare oupaiveira vavarai kare oiso, kokio kare, ora rakoru kare, ora oaravu rutu avakava sovara-ia touara. Oa iava vo karepa reipaaveira voea raguipaoro. Osa raga ita eisi uvuipai oirara oisi eisi piepaive vo vokie. ⁸ * Ari ita, uva viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra arevuotoapa reiparo, oiso ra oisi rera roerovii toupaveve. Viapau rutu. Uvare vokiara rutu-ia arevuoto torepaveira vuri reoro rutu purapasa. Ro ira-ia vuri raviraviro toupaveira kavokavo oirara kopii piepasa. ⁹ Ro-ia arevuoto ira iava Turaro-ia vuurapa vaisi purapapeira ora Pauto vigei Aitearo. Ira raga ita ro arevuoto ira iava oearovivu vurivira takaupapeira oirara voeao oea purareva Pauto oisi raga ita oiso osa rera. ¹⁰ Vao Pauto vaisiario kae piepa reo ora vao takau reo oreorea rutu kataika raga iava gisipo kosipa piroveira. Araoko irara oaa. Teapi vigei tapo oisi eisi opitupituroi purapape oiso. ¹¹ Viapau uvuipai ra oai tuputupue riku vai vearoa vai uuoka vai kareke piepaive ora avakava tapo ita. ¹² *

* 2:21: Jen 22:1-14 * 2:23: Jen 15:6; Ro 4:3; Ais 41:8
Sam 140:1-3; Mt 15:10-20 * 3:12: Mt 7:16

* 3:3: Sam 32:9-11 * 3:6: Pro 12:17-18 * 3:8:

Araoko irara oaa. E pasi fik ova uvuipai ra oliv kue vai kareke pieeve, raa? Ora pasi wain ova vai uvuipai ra fik kue vai kareke pieive? Eisi raga ita osa avakava viapau uvuipaori ra vearoa vai uukoa vai kareke piepaave.

Vao Vearo Tarai Oa Pautoa Iava Uriopa-peira

¹³ * Easi pasi iraei visii iava ira-ia vearo rugorugoo vai ei ora tarai vai, raa? Vosa irai oisito oiso, oire ra ora rera vo touaro oirao pievira rutu kareke piepareve rera vaaro-ia vearo kovo. Oire ra oisi iava va-ia vearo rugorugoo oaro oearovupa oirara kareke piepareve. ¹⁴ * Easi visii vai pasi oearovivure vuri vovoupataveira oiso vo vovouro-ia, ora visii raga vaisiario kae piepa vovou, ora oearovivu tovipa vovou, ari iirukopa vovou vao-ia. Oire vosa oiso vo vovouro purapata, ra opeita ora visii vo tarairoaro-ia rorupaoro oiraopa reoro rutu roaroopata kuuvu reoro raga purapaoro vara-ia. ¹⁵ * Otaraiia eva viapau oiso vuvuiia iava varaepa. Viapau. Ari rasito raga iava va-a, varaua raga vo ruipaaro. Oa iava Seten-a vara rutu aitearo. ¹⁶ Oire vosa oearoi oearoire oirara vai vuri vovoupaave, ora vosa ora voea raga oiso vo pitupituroaro purapaive vare vao ora voea raga-ia vaisiario kae piepasa, osa voeoro eisi viapau oiso vearovira paupaaveira. Vo uvare ovovourovu rutu vurira purapaiveira. ¹⁷ * Ari oirara uvuipaari ra otarairovu raga oupaive varao oara vova uriopapeira Pauto. Varao oara iava uvuipaari ra oiso vo vovouro purapaive, rovopa vao-ia vo rara roroio vovou rutu sirova utupaave. Ari eraopa vao-ia vo rara oearovivu tapo gavaurevira toupave vo rara voeavi kavepaive rutu. Ora vo rara oearovu vo reoroaro tapo uvupaive vara arovipaoro. Ora vo rara oearovu kavikopaive vearo kovo purapaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaari ra vearo kovo raga vaeavira rutu katai rugoo-ia purapaive oirara rutu-ia. Osa iava viapau uvuipaari ra oiso toupave, Kuuvu oirao pie vovou irara. ¹⁸ Ari ita, vosa kave vovou raga-ia toupape, oa-a eva uvuipai oiso toupai, Aio kokookoro pauparivoi. Oire ra va-ia vao kave vovou torevoko vovou rutu karekepe oiso, Vearoa rutu kuaa.

4

Ro Oirato Ira Rasito Vo Vovouaropa Ruipaparo Ira Ita-a Eera Ira Pautoa-va Ora Keriparoveira

¹ * Eake rutu-a oreorovu ora kaureopa reoro vituaro, ora oreorovu kasipuara varao oara visii vuutaaro-ia toupaveira, raa? Vo uvare riiripa vovouro visii-ia toupaveira. Oa iava visii iava sopaura-ia ora uppapeira, oiso ra ovovourovu varaua raga vo ruipaaro sirova utupape.

² Orekerovu rutupa ruipapataveira, ra viapau oiso vara oupata. Uva va-a eva oa iava oira upo vovoupataveira. Visii vao-ia riro orekerovu riirii irara, oa iava viapau oiso vara oupataveira. Osa iava kasipu irapaoro upoara kosi piepataveira. Vao iava uvare viapau oiso Pautoa iare variripataveira vo orekerovu oupasa. Uva va-a eva oa iava viapau oarai oupataveira.

³ Variripataveira orekerovu oupasa. Uva viapau oiso vara oupataveira. Eake iava? Uvare viapau torevoko rugooro-a visii varaaro oara iava Pautoa iare variripataveira. Ora vo osa ora visii vo ruiparoaro raga-ia rugorugoooro orekerovure arepataveira variripaoro Pautoa iare.

⁴ * Visii vao visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao oea ora ova vuri piepaiveira. Vosa ro ira vo rasio vo vovouaropa ruipaparo, eera-a ira Pautoa-va ora keriparoveira. Easi pasi viapau vao-ia taraiataveira, raa? Oire vosa irouto vo rasiova ora vate vovoupari, eera-a ira karekerovere, Pautoa-va keripato. ⁵ * Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ro-ia Uraurato Pauto ira tovoreva vigei sopaoro-ia ira vigei kasivarivira rutu tokiparevira vaopa oiso, teapi Pautoa-re ovauvio.' Esa pasi vo reo vaiore oiso rugoopatai, Akuku reo raga-a, raa?

⁶ * Ari Pauto riroa rutu siraoa vate irapareveira vigeipa. Oa iava Tugoropa Vuku oiso purapaiveira,

'Pauto voea riro kaureo irara uvu ragapareveira, voeao ragapa rirovira rutu sirao irapaoro oea ora voea iava vaisiario oaive gare piepaiveira.'

⁷ * Avoeao! Ora visii iava vasepata Pautoa-pa vo osa ora visii iava sopaura vatepata rerapa. Ra Seten-pa tapo ora vairo irapata, ra oisi iava visii arova toripareve. ⁸ Oa iava Pautoa iare tutuu piepata rutu. Osa iava uvuiparoi ra visii iare tutuu piepareve. Visii vuri vovou irara visiigoa iava sopaura oavisii sisigaruepe oiso rutu osa ro ira ora rera iava vavaea sisureve. Oire ra va iava rera iava rera iava sisigaruepa vo vavae. Visii vao visiigoa-ia vo rugorugoo-eiva toupataveira. Visiigoa ora visii iava vo rugorugoo eva vurua ora visii sopaoro iava vera iraota. ⁹ Visiigoa ora visii iraparo sirao iraota ra tapo gau iraota rirovira

* 3:13: Ga 6:4; Je 2:18   * 3:15: Je 1:17; 1 Ti 4:1   * 3:17: 1 Ko 2:6; Ro 12:9; 1 Pi 1:22   * 4:1: Ro 7:15-25
* 4:4: 1 Jo 2:15-17   * 4:5: Jen 6:5; Nam 11:29   * 4:6: Sam 138:6   * 4:7: Mt 4:1-11

rutu. Agei vovou tavariooro vorevira gau iraota. Ora uvui iraopatai ra rorupa vovouro oavisii tavoriata, ra sirao vovou raga-ia toupata. ¹⁰ Ora visii raga oisivi ora gare piepata vo Turaro osireiario-ia. Vosa oisi piepata oiso, oa iava Turaro uvuiparoi visii vaisiario kae piereverea.

Vigei Viapau Uvuipaviei Ra Araokotoa Oavi Togapape Reoara-ia

¹¹ * Araoko irara oaa, viapau uvuipatai ra ora visii araoko iraraoro takaupata. Ro ira iravu araokoto takaupareve eke rera araokotoaoro togapape oreorovu-ia, irara eera Pauto vaaro reo goru takauparevoi ita vo osa va tekiparevoi reoara-ia. Oire vosa reo goru togapari, uva viapau oiso vii-a reo goru sirova utupato. Viapau. Ari vii oiso toupari, Reo goru rovirieipato. ¹² * Kataitoa raga Pauto toupape ira reo goru kareke piepareveira. Uva rera raga reo rovirieipavira toupapeveira. Uvare rera raga Kataito ira uvuiparoi oirara rutu vorevira vorepareve, ora voea tapo oirara opesi piepareve. Uva oisi-a oiso osa iava, irouto-a vii viigoa iravivu togapari oreovu-ia ro ira vii ruvara-iavi tutuu pievira toupapeve, raa?

Viapau Uvuipaviei Ra Pautoa-re Kaureopavio

¹³⁻¹⁴ * * Visii oearovu visiigoa oiso pupapataveira, “Vo vokio eke vokipavira uva avaviovere riro urui iare sara kovoro vai purasa katai iva rutu uvuiario-ia. Oa iava uvuipaviei riroara vai moniara vai oupe.” Uva oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso tarapataveira oiso, Eake karekepere evoa vokipavira. Visii iava tootooara apeisi ragavira toupaveira? Visii eva visiigoa oiso rutu toupataveira osa kupareto. Ro ira karekeparoveira, oire voava gare visivi toureve, ra va iava opesi ovoiro. ¹⁵ Ari torevokopai vosa oiso purata, “Vosa Turaro oisi ruiparo, osa iava uvuipaviei ra tootoovira toupape, ora vo kovo purapape, eke viapau okovovu raga.” ¹⁶ Ari ita, visii raga riro gisipo iraopataveira rutu ora visii raga iava vaisiaria oavisii kae piepaoro. Ovovouroa rutu-a varao-ia kaureo vovouro vuriara. ¹⁷ * Vearovira rutu rugoo iraopata. Ro ira vearo vovou purasa taraiparo ra viapau vo vovou purareve, ira ita-a eera ira vuri vovou purarevoi.

5

Ro Ira Riroara Rutu-ia Orekerovu Pitu-pare

¹ * Ragai-a vao vaviopavira visii rutu tavipaavoi oiso-ia, Visii riroara rutuva orekerovu rutu toupataveira. Visiigoa vo tavakaore rugorugoo iraopata oa karekesa auepai visii-ia. Oa iava uvui iraopatai ra gau iraopata oivepaoro rutu. ² Kotokotoara ora oritoara varao visii varaaro oara rutu eruera, ora varoara tapo varao visii varaaro atarike kare oara rutu aio ovoivora. ³ * Varao golara ora silvaara visii varaaro oara rutu vuri ovoiera. Ovuria eva oa visiipa vuri vovou puravere, ra oisi iava viaevira visii vo vuri vovouroaro karekepere. Uva visii vo ruiparoaro auepa moni oara raga visii kasipaivere oiso rutu osa eto kasi. Visii vao visiigoa riroara rutu orekerovu oisoa gurupata kotokotoara ora moni vo vuutaonia ovoioipa voki iarepa. ⁴ Vearovira rutu uvu iraota voeao iava kovopa irara oea aio kovo aioaro eriva varuparo vo visii vo kovoa-ia. Oire uva voveavi keatava vorevira voea vo voriaro-ia pituoro ita. Vo vorio oa ora visii iare vorevira rukurutava. Oa-a vao oare voveavi oisoa rirovira rutu visii arei ragapaive. Uva vo area vao voea vaaro oa Pauto kokiario-ia pou piropa ro ira oirara rutupa ora purapurapa irara ensel turaroparoveira. ⁵ * Vokiara rutu-ia vo rasio-ia toupataveira vearopara rutu oupaoro. Oa iava vara-ia rorupaoro toupataveira. Ari ita, rirovira rutu aio iraopataveira, oa iava taoropataveira. Oire uva visii uposapa vokia-a eva oa pou piroi oa-ia visii koriivere oiso osa okarerovu koripaive. ⁶ Visiigoa torevokotoa eva gasitava rera uposa. Oa iava visii eaka ragareva. Viapau oiso visii tapo vorevira ora uporoepa.

Uvuipaviei Ra Sopaura Oavi Goru Piepaoro Siraoa Karekepape Rerare Turaro Tuepaoro

⁷ * Uva oisi-a oiso-ia araoko irara oaa visii vao oirao pie vovou irara osa ora visii iava sopaura oavisii goru piepaoro sirao vovouro rutu kaepata rerare Turaro tuepaoro, ovusa vorevira urioro. Ari ita, tarai iraopataveira ro-ia ira vaaro-a kovoa, ira vearoparare aioara tueparoveira, auere ra aio purape. Uva ora rera iava oisoa sopaura goru piepareve auere tapo kokeva ora ravireo tuepaoro, oisore ra varei rutu uvuivira kovovora, va iava taru aio ouro. ⁸ Oire uva visii tapo uvuipatai ra oisi ora visii iava sopaura oavisii goru piepata tavaka oupaoro. Uvare vao Turaro vo vuutaaro tutuuvoivi rutu oa-ia vorerovere. Uva

* **4:11:** Mt 7:1-5; 1 Pi 2:1 * **4:12:** Mt 10:28; Ro 14:4 * **4:13-14:** Pro 27:1 * **4:13-14:** Lu 12:16-21; Jop 7:7; Sam 102:3 * **4:17:** Lu 12:47; Jo 9:41 * **5:1:** Lu 16:19-31 * **5:3:** 1 Ti 6:6-11 * **5:5:** Amo 6:1; Jer 12:3, 25:34 * **5:7:** 1 Ko 7:29-31; Diu 11:14 * **5:9:** Je 4:11-12

va-a eva oa iava sopaura oavisii uvuipai ra tuvuvira rutu toupave rariparo.

⁹ ✧ Araoko irara oaa. Opeita oearovure araoko irara oavisii kasipupata, ora voeare tapo isivavira reopata. Teapi rovirieipato visiire va voriaro vorekuovereava vurivira ita. Uvu iraopatavoi. Rovirieipato rataoa riaaria torepaveira Pauto Ovoioa Vokire tuevira toupao. ¹⁰ ✧ Araoko irara oaa, uvuipatai ra voeare profet irara rugoo iraopata oea tuariri Turaro vaisiario iava tavitavi rovoaepa. Keripa irara oevavia vuria puraiva. Ari ita, uva oiso ora voea iava sopaura rutu goru pie iraopaive vo tavaka eva vo siraoaro kaepaoro. Uva visii uvuipatai ita ra voea vo pitupituroaro sirova ovoovovira oisi rutu utu iraopata. ¹¹ ✧ Uvuta! Vigei oiso purapavioveira, Ora voea iava vovouisiro oaive rutu goru pieiva tavaka vo siraoaro kaesa. Oa-ia uvuipai ra rorupaive. Ari ita, Jop vo siposipoaro uvutava oa toupaveira Tugoropa Vuku-ia. Vo uvare ora rera iava sopaua rutu goru pierewa otavakarovu rutu vo siraoaro kaesa. Uva va-a eva isivaaro iava Turaro vearo vovou rutu karekereva rera-ia. Oa-ia tapo vao-ia taraipavioveira. Iu, osa taraipaviei ita, Turaro vigeipa rirovira rutu siraoaroveira vo rara vokiara rutu-ia vigei kavikopareve.

Viapau Uvuipaviei Ra Oiraopa Reo Rutu Purapape Viara Iare

¹² ✧ Ari ita, araoko irara oaa, rovopa rutu-a vao-ia oa-ia uvuipatai ra va purapata. Oa oiso toupai, Opeita vuvuiua vaisipata, eke eake rasito, eke orekerovu vo osa oiraopa reo ovoi rutu purapata viara iare. Ari vosa oiso purapata, “Iu” vo oreovu-ia vearo reo, oire oiso purata “Iu” raga. Eisi osa uvuiei. Ari vosa oiso purata, “Viapau,” oire “Viapau ita” osa ovoiei eisi. Teapi oisi iava eisi Pauto visiipa vuria vo voriaro vore pierereva.

Ro Torevokoto Vo Variriario Oa-ia Gorua Toupai

¹³ ✧ E irai vai visii iava araokoto oavisii tavaka vo siraoaro vai kaeparevoi, eke? Oire uva uvui iraoparoi ra Pautoa iare variriario. Easi pasi irai vai araokoto oavisii iava sopaua vai rorupaivoi. Oire uva uvuiparoi ra erava vai-ia eraro Pauto vaisiario kae pieoro. ¹⁴ ✧ Irai pasi visii iava araokoto oavisii ira upiaparoi vai pasi, raa? Uva uvuiparoi ra lotupa irarapa reipa irarare tuvutuvepa irara keeraro. Ra va iava rera iava varaua-ia korovo ovi tovoive

Turaro vaisiario-ia variria puraoro. ¹⁵ Vosa Pauto oirao pie rovopaoro rerere variriave, oire ra Pauto rera upiapatoto vorevira porete pierewe. Oa iava vorevira ora vearoro ita. Ora vosa vuri vovouara vai pura rovorevora, oara-ia uvuiparoi Turaro ra vara rutu verareve. ¹⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora visii iava vurira oavisii kosi pie iraopata oearovupa araoko irara oavisii. Oa iava uvuipatai ra Pautoa iare variri iraopata, ra voea araoko irara oavisii tauvareve. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira porete piepareve. Vo variriario torevokoto oirato vaaro oa-ia gorua toupaveira. Oa uvui iraopai ra oiratoapa tauva ove Pauto ruvara-ia. ¹⁷ Iaija oiso raga-a rera osa vigei. Ira Pautoa iare goruvira rutu variriarioepa auere kokeva, oiso ra viapau koveo. Oa iava kokeva viapau koveopa vo rasitoa-ia vo peva rutu uvuiario-ia aue iva peva ora katai vatara aue kekira. ¹⁸ ✧ Uva vorevira variriariova, vuvuiua kokeva ita vara pieeva. Oa iava aioara vorevira poretepa vo rasitoa-ia.

Ro Ira Raiva Kavureve Ira Uvuipai Ra Rera Vorevira Vorepe

¹⁹ ✧ Araoko irara oaa, vosa irai visii iava Oiraopa Reo rutu vo pitupituroaro kavureve, oa iava irai vorevira rera voreve. ²⁰ ✧ Oire ra rera-ia eera oiso ragavira taraipatai, Vosa vuri vovoutoa vai tauvarevora, vuri raiva kavuro vorevira vorero Pautoa iare, oire ra oisi iavirava rera-a eera rera iava sopaua ouveve, osa iava viapau uvuipai ra opesi ovoipe ope-sipa tapi. Uva vo pitupitu-a eva oa iavirava Pauto uvuiparoi ra rera iava riroara rutu vuririario verapareve.

Evavi raga osa vo pasio purapaavo.

Ragai-a vao, Jems.

✧ 5:10: Mt 5:12 ✧ 5:11: Jop 1:21-22, 42:10; Nam 14:18 Mk 6:13 ✧ 5:16: Mt 3:6; 1 Pi 2:24; Jo 9:31 ✧ 5:18:

✧ 5:12: Mt 5:34-37 ✧ 5:13: Sam 50:15 ✧ 5:14: 1 Kin 18:1, 42, 45 ✧ 5:19: Mt 18:15 ✧ 5:20: Pro

11:30-31; Ro 11:14; 1 Pi 4:8

1 PITA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pita vo pasio rigatoreva 62 o 64 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva voeaopa rigatoreva oea voraro oisoa toupave Rom gavman vo tokiaro sovara-ia. Oire oa iava Pita vo vaisio-ia Rom urui vaisireva ovoovovira oiso, Babilon urui.

Uva reoreoroea Pita vo pasio-ia vao iava uvare oisoa voea upopaive voea vuri piepaoro vo teki-ia. Uva oiso puraroepa, Vearopai vosa visii vuri piepaive visii-ia vuri vavataaro tovopaoro. Vearopai ra vara kaepata.

Oreorovu tapo purareva riro goru reoro oreoroa toupai Papara 3. Uva tarai irara viapau taraipapai evo reoro vituaro-ia (1 Pi 3:18-21).

Pita vo touoro Rom-ia vao rigatoreva vo osa oisoa Rom reraaro rovopato Niro voea vuri piepareve. Uva tutuupaiva oiso ra Pita kopiuro. Oa iava vao rigatoreva vo osa Niro rera uposa aueparoepa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oirao pie vovou irara uvui irapoapai ra airerei vovouvira toupave vearopa viraokoro oupaoro Pauto ruvara-ia, 1:3-2:10.
3. Oirao pie vovouto vo pitupituro oara-ia uvui irapo ra Pauto roru piepareve, 2:11-4:11.
4. Pauto rera orirureve ro ira tuuvu vovouvira toupave vuri pitupituro purapa arapa, 4:12-5:11.
5. Ovoviopa reoro varao, 5:12-14.

1 * Ragai-a vao Pita Jisas Krai reraaro aposelto. Ragoa vo pasio rigatoavoi visii rutupa visii goa roporeva Pauto ora rera iare. Visii goa voraro rutu sikasikavira toupaveira vo distrikro-ia voraro oiso-ia, Pontas-ia vo, ora Galesia-ia vo, ari Kapadosia-ia, ora Esia-ia, ora Bitinia-ia. Uvaroare gaurutaepa visii voaoro rutu kavuoro. 2 * Pauto Aite visii goa roporeva ora rera vo vovouaro sirava utuoro, oiso ra oisi eisi touta oiso, Rera voeaoro rutu ro iavirava Tugoropato Uraurato. Osa iava uvui patai ra Jisas Krai vo reoro uvupaoro va purapata. Eisi osa iava Jisas Krai iava revasiva uvui patai ra visii iava sopaura sisingarue pieveve rutu. Uva ragai-a vao variriparai Pauto iare, oisore ra visii rirovira rutu vatereve vereopa vovou ora gavaure vovou visii tauvapaoro.

*Veoro Rutu Tootooa Oa Vigeire Tuepa-
peira Vuvuiua-ia*

3 * Vigei rutu vuurapa vaisi purape Pautoa-ia ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai Aitearo. Osa iava rirovira rutu vigeipa siraoro Airepa Tootoo vatereva. Ootootoa eva vituaro vo gorou oa-ia Jisas Krai vorevira tore pieveva kopii tapi iava. Osa iava ita eisi uvui pavie ra vigei tapo oisi tootoopaoro rutu tuevira raripavio vore utupaua. 4 * Vo uva vearopara ouperea taru Pauto ruvara-ia varao viraakoara oara orirupaveira Pauto voeapa oea rera vo reoro-ia pitupaive. Oara-a evara vuvuiua sovara-ia viapau uvui pai ra erupape, ora vuvirape, ora voa opesipape. 5 Uva toupaveira visii pa ovusa Pauto visii va vuraoro visii viriviripaveira, vo osa rera vo goruaro-ia raripataveira. Osa iava utupaua Ovoviopa Vuuta-ia viaevira rutu visii ouveveve ora rera iare.

6 * Oare eva rugoo irapoaro roru irapoata. Uvare taraipatai vai pasi oiso, Rovovira vai pasi oiso oaravu tavakaara ou rovota. Osa-a eisi osa siraoro va vavataaro kae rovataveira. 7 Ari ita, otavakaroa evara oiso toupaveira, Visii vararo rari vovouo akeakepara vaore, oiso ra oiraopavira rutu karekepape. Uva gol-ia taraipataveira oa opesipapeira. Uva vosa va kasipaive tuitui kasi-ia, ra oisi iava rogetara uvui pai ra va iava opesipape vao gol. Ra gol viratoaro raga ro-roioaro toupave. Osa-a eisi osa ragavira visii vararo oirao pie vovouo goruvira toupaveira. Vo uvare evo tavakoro visii vo vovouaro oirao pie vovouo goru pie rovovereve. Ovovouo evara oirao pie vovouo vo voriaro gol vo voriaro-ia pute irapoaveira rutu. Uvare vo vokia eva Jisas Krai ora karekerovereve visii vaisiaro kae piesa visii vo vovouaro oirao pie vovouo kekeoro. Ora visii vatereveve keraria ora rei vaisi. 8 * Oiraopavira, uvare rerapa siraopataveira ro ira viapau oiso kekepata. Uva viapau rera kekepaoro rera oirao piepatavoi vo vokie. Osa iava uvui patai ra roru irapoata va-ia vao riroo rutu roru. Uva viapau uvui patai ra ora visii soparo iava va kosi piepaoro va iava roroiovira tavitavipata, uvare riroo rutu-a. 9 Ororu vituaro oiso toupaveira, uvare Pauto visii iava sopaura viriviripaveira rutu, vo rera visii vararo oirao pie vovouo Jisas Krai-ia evepareve.

10 Oiraopavira rutu, uvare va-a eva oa vituaro oiso kasivarivira taraapaive profet irara. Oa-a eva isivaoro iava va iava

* 1:1: Ap 2:5, 9   * 1:2: Hi 9:11-22   * 1:3: 1 Ko 15:20   * 1:4: Kl 3:24   * 1:6: Ro 5:2; Jo 16:1-11; Je 1:2
* 1:8: Jo 20:24-31; 1 Jo 4:20   * 1:11: Ais 53:1-12

reo ravaa puraiva oiso puraoro, “Vo vatevateao Pauto oa visiipa vatevereva.” ¹¹ ✱ Osa eisi taraapaoro rirovira rutu oisoa akeakepaive oiso purapaoro, “Aa vo vuuta rutu-a vao oa-ia uvuipai ra karekepe?” Ora, “Uva apeisi ragavira va purarevereva Pauto?” Uva oisi-a eisi osa rirovira rutu oisoa piepaive. Uva vo vuutaore utupa rugorugooapaepa, ovusa Krai reraaro Uraurato voea sopaaro-ia toupaveva. Uva va iava voea tavitavireva oiso, “Ovuuta-a eva utupa oa-ia Krai riro tavakaro ourevera. Oire ra va isivaaro iava Pauto rera vatevere keraria vorevira rera kae pieoro.” ¹² ✱ Uva Pauto profet irara tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso ora visii tauvasa vao-ia reo ravaa ora vatepatai. Viapau. Ari voeaopa va-a utupaua.” Uva ita visii raga-a ita voea evoea. Uva oiraopavira rutu ita oiso profet irara vo reoroaro uvupataveira voeao ruvara-ia oea Vearo Siposipo iava tavitavipaoro vara iava siposipopaveira, vo rara vo reoro evara kosi piepaive Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, ro ira Pauto siporeva vuvuiua iava. Ari ita, vo taraio-ia oa oupataveira oiraopa reo rutu vaaro otaraiapa purapurapa irara voeao ensel rirovira rutu ruipa ragapaaveira.

Pauto Vigeire Keeraparoveira Oisore Ra Ora Airereipavio Vuria Pura Arapa

¹³ ✱ Osa-a eisi osa uvui iraopatai ra ora visii vo rugorugooaro ravaapaoro tuevira toupata. Viapau uvuipatai ra vovouisiro oavisii iava uusipata. Viapau. Ari kaiporivira rutu varare evara rugorugoo iraopata Pauto oia visiipa vatevereva vo osa Jisas Krai ora karekero. ¹⁴ ✱ Goruvira rutu Pauto vo reoro sirova utupata. Opeita ora visii iava vasepata opitupiturovupa, oisore ra visii ivupaive. Vo pitupituro oara oisoa pura rovopata voari tuariri vo osa rupa vovou-ia oisoa toupata. ¹⁵ ✱ Viapau. Ari Pauto vo vovouaro vao tugoropa vloe iraopata oa sisigaruevira toupaveira. Oa iava uvui iraopatai ra oisi airereivira rutu toupata. Opeita okovorovu vuriana purapata. ¹⁶ ✱ Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ora airerei iraopata vo rara viapau vurira vai purapata, uvare ragai-a sisisaruetoa rutu.’

Riroa Voria Oa Vateveva Pauto Vigei Vorevira Ousa Ora Rera Iare

¹⁷ ✱ Vo osa Pautoa iare variripaoro oiso rera vaisipata, Igei Aitearo. Osa eisi piepaoro uvuipatai ra visii vo touaro-ia vo rasio-ia vao tavetei tou rerapa avivikevira rutu toupata. Eake iava? Uvare rera raga

ira vaeavira rutu oirara rovirieirevereva voea vo pitupituroaro sirova katakataivira. ¹⁸ Ari ita, vo vori-ia eva taraipataveira oa iavirava visii oureva Pauto ora rera iare. Uva visiipa vo vori vateveva, oisore ra va iavirava tuariripa pitupituro oavisii akukupapara kavuta varao oara oisoa oupata visii aao iraraaro ruvara-ia. Ovorio-a eva oa viapau uvuipai ra opesipe oiso osa vareo golarei oarea opesiperea ora silva. ¹⁹ ✱ Viapau. Uvare vao vituaro iava reipai rutu vo vori eva oa puraveva vigei ousa. Oiso osa vao-ia osa ragavira Krai viapau vurivira toureva. Ira sisigaruevira rutu touoro ora rera-ia tauoa puraveva oiso rutu osa sipsip kakaero oisoa piepaive Jiupa irara voari tuariri. Oa-ia visii rutupa ovoovoa puraveva, oisore ra va iavirava vuri pitupituro tuariripara kavuta. ²⁰ ✱ Pauto rera roporeva ovusa vo rasio kareke asavira touva voari tuariri rutu. Uva va-a eva isivaaro iava Pauto rera karekereva vao iava ovoioapa vuuta vaore, oiso ra visii tauvareve. ²¹ Ra Krai vo kovoaro-ia taraipaoro Pauto oirao piepata ro ira rera vorevira tore pierewa kopiia iava rera vateoro keraria. Oa-a eva oa iava uvuipatai ra goruvira rutu oirao pie vovou purapata rera raga-ia rari iraopaoro ro-ia Pauto.

Uvui Iraopavio Ra Araoko Irarapa Sir-aopavio

²² ✱ Oisi-a eisi osa oiraopa reo rutu sirova utupataiva, visii iava sopaura sisigaruevira toupaveira. Oa iava uvuipatai ra oiraopavira rutu sirao iraopata oearovivupa ora visii iava voea oirao pie vovou irara. Uva oisi piepatavora, uvui iraopatai ra vearovira rutu sopaura oavisii rutu iava oearovivu tauvapata voeao ora visii iava voea. ²³ ✱ Uvare Airepa Tootoo outavorao vao oa pauakavira toupaveira. Ootootooa vituaro-a Pauto vo reoro ro Aite ira tootoovira toupaveira. Ira viapau opesia vaiaro. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Visii-a ita Pauto ovii iraraaro rutu, visiigoa viapau opesia vai. ²⁴ ✱ Tugoropa Vuku iava vo siposipo oiso purapapeira,

‘Ari ita, voeao raga oirara oea oiso rutu toupaveira osa isiso kou. Ora varao oritoara oarapa ruipapaaveira oara oiso rutu toupaveira osa isiso kouro kokookoaro. Ari ita, isiso kouro vokiara rutu-ia kopiipapeira. Ra vo kouro kokookoaro tapo erakopaoro opesipape kopii ovoipaoro.

²⁵ ✱ Ari Turaro vo reoro-ia viapau opesia vai.’

Evo reo raga ita oa visii-ia karekeapa vo uva oisoa Vearo Siposipo uvupata oearovu ruvara-ia.

2

Jisas Oiso Toupapeira Osa Aveke O Iria-ia Tootooa Toupai

¹ Oire uva uvui iraopatai ra vuri vovouro oavisii kavuta. Opeita kuuvu reoro raga purapata ora opitupiturovu kuuvuara. Opeita oearovu varaaro riiriipata orekerovu. Opeita oearovivu takaupata vuri reoro-ia. ² * Uvui iraopatai ra vaopa vearo aio ogoepata Pauto vo reoro, ra va iava vearoa taraia outa Pauto ruvara-ia. Oa iava uvuipai ra visii varaaro oirao pie vovouro oavisii goruvira torepe tauva oupaoro vo Pauto ruvara-ia. Oiso rutu osa kakae vure vokiara rutu-ia roroo ruipapaaveira aako riakoro-ia goruvira riropaoro. ³ * Aue iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Vereopa vovou oisoa sovopata vao Turaro oa purapareva visii-ia.'

⁴ * Turaro iare uriopata ro-ia kataitoo raga. Ira oiso rutu toupapeira osa aveke o iria-ia tootooa toupapeira. Ari ita, oearovu iria o aveke verioro oiso vovouaepa ra oira viki ragaive oiso rutu osa aveke turi raga. Vo osa Pauto oira eira roporeva, oiso ra rera vo kovoaro puraeva. ⁵ Osa ita eisi osa visii toupataveira oiso osa avekeara oara-ia tootooa toupapeira. Ari ita, Pauto uvuiparoi ra visii-ia tugoropa kepa pau-reve vo rara ora visii iava vasepata rerapa. Vo osa vo kepa opesirevora, uvuipatai ra voa pris kovoro purapata tauoro purapaoro vo kepa sovara-ia. Varao oara-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata vo rara vara purapata Jisas Kraiis vo tauvaaro-ia.

⁶ * Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira Kraiis iava,

'O ropoava aveke iria-ia riroa voria toupapeira. Uva oira tovoava. Oa iava oiso toupapeira osa kuuuvu tuuta vo Kepao vaaro oa pauava Saion taere-ia vo Jerusalem urui vaore oiso, Irouto ro ira Kraiis oirao pierere ro rera raga ita aveke, ira viapau uvuiparoi ra ariia vai oureve vo rara oisi pierere eisi.'

⁷ Uva rera iavirava riro tauva rutu visiipa toupavoi visiigoa rera oirao piepata rutu. Ari vosa aa voeao oea viapau rera oirao piepaive, Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira oearo evoea,

'Oire aveke kepa paupa irara iria oisoa veripaive. Uva oira raga ita eira iria

vo utupaua oiso rutu karekeoveera, rovopa tuuta rutu kuuuvu tuuta va iava Kepa.'

⁸ * Ora oreoreovu ita Tugoropa Vuku iava oiso purapapeira, 'Triavu aveke iria iava tuipaoro oirara posipaiveira kovepasa.'

Voeao oea Pauto vo reoroava kaureopaave osa toupai vo reo ovoovovira. Eira aveke iria ovoovovira toupapeira oiso osa Pauto vo reoro. Uvare oirara vo reo iava posipaiveira kovepaoro vo rara vava reasipaave. Uvare Pauto vare oiraopavira oisi puraroepa.

Vigei Oiso Toupapeira Pauto Voeaaro Oirara

⁹ * Ari Pauto visii reesireva oa iava oiso toupataveira, Visii-a rera voeao. Visiigoa oiso toupataveira, Pris irara rera voeao ro King visiigoa sisigaruevira rutu toupataveira. Oa-a eva vituaro iava oiso toupataveira, Visii Pauto voeao torevokoaro rutu. Oa iava uvuipatai ra ovovourovu rutu iava siposipopata varao vearopara rutu oara oisoa purapareve visiipa. Osa raga ita oiso osa visiire keeraroepa ora rera iare. Oa iava rupa vovou kavutava, ovusa visii oureva vore aviavia-ia rera vaaro vearo aviavi rutu. ¹⁰ * Ari ita, tuariri oisoa oiso rutu toupata, Oira turiro raga. Uva vo vokie oiso toupatavoi, Pauto voeao rutu visii. Ari ita, voari tuariri viapau oisoa sirao vai oupata Pauto ruvara-ia. Ari vo vokie-ia vo sirao outavoi rera ruvara iava.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oiso Toupape, Pautoa-pa Kovopa Irara

¹¹ * Vate irara oaa, visii oiso rutu toupataveira vo rasio-ia osa sopaipa irara oea tavetevira toupapeira. Eva vituaro iava visii tavipaivoi oiso ra visii vo vovouroaro poreta vo vovouro iava vo rasio varaaro, oara visii iava sopaura vuri piepaiveira. Evo vovouro vuriara oara vearo vovourova ora upopapeira vo visii iava sopaura-ia. ¹² Torevoko vovou raga purapata oirao pie vovou asa irara vuutaaro-ia toupao. Egara vosa vurivira visii vaisipaive kuuvuvira, vo osa voeava torevoko vovou raga purapata. Osa iava eisi uvuipaa ra visii siituepaoro oisi iava taraia oupaive. Oa vai iava uvuipaa vai ra utupauavi Pauto vaisiaro kae pieve vo vokiri-ia oa-ia vorevira voreroverea Turaro.

¹³ * Gavman irara vo reoroaro rutu sirova utu iraopata reo goru, vo uvare Turaro Pauto vo ruipaoro-a visiipa. Ora Praim

Minista vo reoroaro tapo uvupata vara purapasa. ¹⁴ Ora turaro irara tapo vo reoroaro uvu iraopata. Voeao oearopa vo kovo vaterevora rovopato Gavman, oiso ra vuri irara vo voriaro vateive. Ora vearo irara vaisiario kae pieive. ¹⁵ Uva eake-a vao oare uvui iraopatai ra voea vo reoaro reipa irara sirova utu iraopata? Aue iava uvare Pauto vo ruipaaro visiipa oisi oiso toupaveira vaore, oiso ra va-ia torevoko vovou rutu purapata. Osa iava eisi roruko irara viapau uvuipaai ra visii togapaive oreoroi-ia, evoearo oearoa oearovivu takaupaveira vuri reoro-ia. ¹⁶ * Ari ita, uvuipatai ra oiso rutu toupata osa voearo oearoa viapau tokipareve irai voea vo kovoroaria voea siituepaoro vo rasio-ia. Uva oiso rutu toupata osa voearo kovopa oea tokipareveira Pauto ora rera osireiario-ia. Uva oisi-a eisi osa iava viapau akeakevira raga vuri vovouro purapata vatauvira. ¹⁷ * Oearovu rutu-ia vearo rugorugooro purapaoro voea vaisiario rei piepata. Ora oirao pie vovou iraravi oearoviapa tapo sirao iraopata voea visii iavapa irara. Pautoapa avivikepata. Ora visii reraaro reito gavman vo reoroaro uvu iraopata.

Uvui Iraopaviei Ra Krai Vaaro Oovoova Sirova Utu Iraopavio Siitoka Oupaoro

¹⁸ Visii kovopa irara arovi iraopata voearopa oearoa visiipa reipaoro visii tokipaveira kave vovou rutu purapaoro visiipa. Voea vo reoroaro uvuta. Egara vosa visiere kasipuvira reopaave oearovu raga reipa irara, oearoa tapo vo reoroario-ia uvuipatai ra vara uvu iraopata. ¹⁹ * Osa-a eisi osa iava uvuipatai ora visii vo voriaro outaverea vo Pauto ruvararia, vo rara viapau vearovira visii vo kovoroaro eveipaive. Eake iava? Uvare Pauto vo vovouro-ia tarai rovopaoro eva kasipua ovupaveira voea ruvara-ia oea visii vurivira tokipaveira. Vo ovusa viapau oiso vuri pitupituro vai purapataveira. ²⁰ * Ari ita, vosa vuria purata, ra va-ia tavaka outa vo osa viapau kasipupata. Uva apeisi-a? E ovoriei va iavirava visiipa? Viapau rutu. Ari vosa veaoro raga purapata, ra va iavirava tavaka outa vo osa viapau kasipupata, osa iava eisi Pauto uvuiparoi ra visiipa vearo vori vatereve. ²¹ * Eva-a Pauto vo ruipaaro visiipa. Aue iava uvare Krai vo oovoovo purareva visiipa riroa rutu upia ouoro evao parikou-ia visii tauvaoro. Osa eisi vo oovoovo eva viepata. ²² Oiraopavira rutu uvare eera Krai viapau oisoa vuriara vai purapareve. Ora viapau kuuvu reoro vai oisoa purapareve

rera oiraaro iava gisipo irai keakeapasa. ²³ Ari vosa irai rera takaupareve, uva viapau Krai uvuiparoi ra oisi eisi irai otakauiaro pukooro irai tovoreve. Ora vosa tavaka vai oureve irai ruvara-ia, ra viapau oiso iraire oiso puraro, “Vii vuri pieavere rara.” Viapau. Ari Pautoa raga-ia oisoa rariparo oiso, Ira raga rerapa va voriaro eva vuria vatereve. Uvare Pauto ora rera raga torevokovira rutu oirara rutu rovirieirevereve voea vo voriroaro voeapa vateoro. ²⁴ * Ari ita, Krai kopiioepa evao parikou-ia vo uva ora rera iava varaua-ia vigei vo vuriroaro vo voriaro oureva. Uva vigeipa kopiioepa, uvare oiso ruipaparoveira ra vuri pitupituro kavupape. Oa iava eva uvuipaviei ra tootoovira toupape torevoko vovou raga purapaoro. Oiraopavira uvare vara-a evara rera vo viuparoaro oara iavirava uvuipaviei ra poretevira rutu tootoovira toupape. ²⁵ Voari rovovira rutu uva oisoa virivira raga toupata oiso osa sipsip ragui viri ragapaveira. Oa isivaaro iava poreta virora visii Tokipatoaoro sirova utusa ro-ia Pauto. Ro ira uvuiparoi ra visii iava sopaura oavisii utopareve vuri vovouro asavira.

3

Vo Toupai Ora Oupa Irarare Vo Reoreo

¹ Visii oirapa riako visiigoa arovi iraopata vatua irara oavisiiipa voea vo reoroaro sirova utupasa. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau Pauto vo reoroaro oirao piepaive, oea uvuipaai ra visii vo vovouroaro veaoroa kekepaoro ora voea iava vovouisiro oave porepaoro Pauto oirao pieive, vao iava rara viapau va iava oisi eisi voea tavitavipata. ² Uva ita, uvuipaai ra visii vo vovouroaro sisigarue vovouro eveiive vo osa voeapa avivikepata. Oire ra va iava oiso puraave, “O ari oiraopatoa rutu-a Pauto.” ³ * Visii riakora viapau uvuipatai ra varaura raga ratauva oritopata vo pitupituro sirova utupaoro oruara oritopata gol oritoro tovopaoro, ora ooritorovu rutu vearo kekeara varoara, ora aasiara oara-ia riro moni viki ragapaveira. ⁴ Viapau. Asi veaorai vosa sopaura oavisii iava oritopata vao-ia oritoo oa viapau uvuipai ra opesipe. Eva ita kave vovou vo osa ora visii vo pitupituroaro raga sirova vearo vovouro purapataveira. Ooritoa-a eva reia rutu rovopa vo Pauto osireiario-ia. ⁵ Airovu vairo airoa oisoa tuariri rutu riro goruvira rutu Pauto sirova oiso utupaave rera oirao piepaoro, evairo airoava oovoovira vairo

* 2:16: Ga 5:1; 1 Ko 7:22   * 2:17: Ro 12:10; Hi 13:1   * 2:19: Ro 13:5   * 2:20: 1 Pi 3:17   * 2:21: Ais 53:1-9
 * 2:24: Hi 1:1-4; Ro 6:2   * 3:3: 1 Ti 2:9; Ais 3:18-23

oiso vearovira vo oritoro purapaiveira ora vairo sopaaro-ia vo osa vatua irara oaive vo reoroaro uvupaoro vara purapaiveira. ⁶ * Iriavu-a o-ia vairo iava Sera, iria vatuaoro ro Ebrahim vo reoro uvuoro oiso rera vaisieva, “Ragai reraaro reito.” Uva vo vokia-ia visii riako oiso toupatavoi, Oira ovii riakoaro visii, vo rara oira vo vovouaro rutu sirova vearovira utupata, ora vosa viapau uriripata orekerovu avu vaipa.

⁷ * Visii vatua irara visiigoa oiso tavipaavoi, Ora visii vatua riakoroarova tupaoro oiso rutu rugopata vaiore, Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso goruvira rutu tupaiveira oiso osa oirara. Ra oisi eisi rugugoo iraopaoro vearovira vairo tokipata rutu. Eake iava? Uvare Pauto vaeavira vei avukarei rutu tooto piepareveira vao-ia rera vo vatevatearo. Ari ita, uvui iraopatai ra vokiara rutu-ia vearo vovou rutu pura iraopata vatua riakoro oavisii-ia. Teapi vuriara vai purapata vairo-ia, ra oisi iavirava eisi Pauto viapau visii uvupareve vo osa rera iare variripata.

Uvuiaviei Ra Katai Vovou Rutu-ia Toupape

⁸ Oire uva oaravu varao oara iava oiso visii tavipaavoi, Katai vovou rutu purapata ora visii rutuva vaeavira oearovivupa siraopaoro, oiso rutu osa ora visii araoko irararo rutupa siraopataveira. Vereopa vovou rutu purapata oearovivupa ora visii iava. Ra opeita oiso vovupata ra oearovupa reipata. ⁹ * Vosa oearoi visii vuri piepaive, opeita voea vo pitupituroaro tuupata. Ora vosa oearoi visii takaupaive, ra opeita voea vo takauroaro pukopata ita voeare vorevira. Viapau. Ari uvuiopatai ra vereopa vovou raga purapaoro voeapa voea vo pitupituroaro pukopata voeapa siraopaoro rutu. Eake iava? Uvare Pauto visii reesireva oearovupa vereopa vovou vatepasa voea tavupaoro. Ra oisi iavirava uvuiopatai ra vorerivira vereopa vovou oupata vo Pauto ruvara-ia.

¹⁰ * Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapaiveira va iava vao oiso, ‘Ro oirato ira oiso ruipaparo ra rera vo touaro vearovira karekepape. Ora ro ira oiso ruipaparo ra vearo vuutaro rutu-ia toupareve. Ira uvui iraoparoi ra ora rera iava gisipo tupa rovo- pareve vuri reoro pura arapa. Ora ira uvui iraoparoi ra kuuvu reoro kosi pie arapa eaka rovoru.

¹¹ Ira-a eera uvui iraopa ra vuri vovouro arova ora pore rovoru torevoko

vovou raga purasa. Ira uvuiapa ra akeakevira kave vovoure taraa- pareve. Oa iava uvuioparoi ra ka- sivarivira vo vovou sirova gavaure- vira oearovu tapo toupareve.

¹² Eake iava? Uvare Turaro oiso voeoro siituepareveira voeoro oearoa torevoko vovou purapaiveira. Ra oisi iava voea vo variriroaro uvupareve. Ari ita, voeare kasipupaoro voeare isivaparoveira oearoa vuri vovouro purapaiveira.’

Tavaka Ouoro Uvui Iraopavio Ra Va Iava Rorupape

¹³ * Vosa veoro vovou raga purapasa ruipa iraopata, uva iroutoa vai uvuioparoi ra oisi eisi oai iava visii vuri piereve? Eake iava? Uvare viapau oei oiso eisi piepaiveira voea veoro irara vuri piepaoro. ¹⁴ Ari vosa tavaka outa veoro vovou raga purapaoro, eagara. Oa-ia uvui iraopatai ra oisi va iavirava roru iraopata. Opeita uriripata voeaoropa voea. Ora opeita rirovira rutu oisi voeare eisi rugu- goo iraopata oearoa visii vuri piepaiveira. ¹⁵ Ari Krai vaisiara kae piepata ora visii vo rugugoooroaro-ia. Ora vo osa oiraopavira rutu rerare oiso purapata, “Ragaipa turaro iraoparoi rutu.” Ora vaopa tapo vatatopo iraopata vo osa oearoi oiso purapaave visi- ire, “Igeipa visii vo oirao pieroaro avi- avi piepata. Uva eake rutu-a vao oare tuepataveira?” Ari ita, vosa ora visii vo rugugoooroaro ravaa rovopata, osa iavirava uvuiopatai ra voea vo reoroaro pukopata aviavi pievira. ¹⁶ * Uva oisi-a eisi osa voea vo reoroaro pukopaooro uvui iraopatai ra kave vovou rutu purapata voeapa. Opeita voeavori akaipa piepata. Ora opeita orekerovu vuriara purapata ora visii-ia, ra vara sovopaooro ora visii iava sopaura-ia oiso purapata, “Ae, vuria puraavoi.” Oapa eva vatatopopaooro airerevira rutu torevoko vovou raga purapata voeapa. Oa iava uvuioparoi ra oisi vo vovouro eveipaoro ari- ipaave ora voea raga, voeoro oearoa vuri takauro-ia visii vaisiara takaupaiveira oiso purapaoro, “Vuri kovo raga eva akukua,” vo osa veoro kovo raga Krai vaoro purapataveira. ¹⁷ * Oiraopavira rutu, uvare vearovai rutu vo rara tavaka oupata veoro kovo purapaoro vo osa Pauto vo ruipaparo oisi eisi toupave visiipa. Ari vosa vuriara purapaoro tavaka oupata, oire uva visii raga auearo-a.

Krai Kopiroera Vigei Varaaro Vuriara Veraoro

* 3:6: Jen 18:9-15   * 3:7: Ef 5:25; 1 Te 4:4   * 3:9: Mt 5:43-48; Ro 12:17   * 3:10: Sam 34:12-16; Je 1:26
* 3:13: Pro 16:7   * 3:16: Hi 13:18; 1 Pi 2:12, 15   * 3:17: Mt 5:10-12; 1 Pi 2:15, 20   * 3:18: 1 Pi 2:21; 2 Ko 13:4

18 * Oa eva vituaro-a vao oiso, Rera raga ita Krai ira kopiioepa visii tauvaoro. Ira oiso eisi kopii ovoiroepa vigei varaaro-ia vuriara vo voriaro ouoro ovoievira rutu. Ari ita, uvare rera raga-a vearotoa rutu ira kopiioepa oirara tauvasa vuri irara. Osa-a eisi osa iavirava vigei vore piereva Pautoa iare. Oiraopavira rutu oiso osa rera iava varaua kopii ovoiepa, ovusa rera iava uraurato tootoovira raga toureva. 19 * Osa eisi urauravira toupaoaro avaroepa voearopa uraura irara siposipopasa oearoa tuukea-ia toupaveira. 20 * Voea urauraaro oea rerare Pauto isivaepa kaureopaoro voari tuariri rutu vo vuutao-ia oa-ia Noa ateate piepareva Pauto, ovusa aak uvuo purapaveva. Uva oisi-a oiso osa iava kataipa irara raga virivarireva rera Pauto vo peva vatara raga, vo osa pirutu paitu raga ivararua toupai va-ia uvuoa aak. 21 * Oire uva voari tuariri eva paitu rovu uuko rovu Noa aao kaeva voea tovosa vo oriru tapi. Uva oisi raga ita uukoa-ia Tugoropa Sisu oupape oa vigei kaepaveira vigei tovopasa vo uva oriruvira toupaveira. Aue iavirava rera vo goruaro vao oa Jisas Krai tore pieva vova kopii tapi. Oisua-a eva oa viapau oiso toupai ra va-ia vuuvui verapape ora vigei iava varaura oavi iava. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra oisi eisi va purapaoro ora vigei vo ruiparoaro reesipape, vo rara oiso ruipapavio ra vigei iava sopaura oavi sisigaruevira rutu toupaveira Pauto osireiaro-ia vo rara evo gorua ita oupape rera vaaro. 22 * Rera raga Krai ira iparoepa vuvuiua iare vo uva Pauto ruvararua oirapapa varata-ia toupaveira. Uva voa-a evoa uva toupaoaro voea rutupa enselpa irara reiparaveira ora voeao oearoa reipaveira vuvuiua-ia.

4

Uvuipaviei Ra Tavaka Vo Upiaaro Oupe Toua Oavi Tavariooro

1 * Oire uva vo osa oearovu Krai iava varaua vuri pieiva rerapa riroa upia vateoro, taraipatai vai pasi osa vai-a eisi oearoi visii vuri piepaveira. Uva vare eva rugorugoopaoro oisi eisi uvuipatai ra ora visii iava sopaura oavisii goru piepata rutu vaore, vosa vuria outa oearovu ruvararua. Uvare ro ira upia oureva ora rera iava varaua-ia vo rara oearovu rera vuri pieive, ira-a eera ira vuri vovou tokorevere oisi eisi pieoro. 2 * Uva eisi piepaoro uvuipatai ra vo rutu tugarata vo vokio-ia oa-ia kopiitavere. Uva vo vuutaro evara oara-ia viapau uvuipatai ra ora

visii vo vovouaro sirova utupata vuri vovouro purapaoro. Viapau. Ari uvui iraopatai ra Pautoa iare ora visii iava vase iraopata rera raga vo vovouaro sirova utupasa. 3 Ari ita, rovovira rutu oiso oisoa piepata oea voeao oea rupa vovouvira toupaveira, opitupitua eva uvuipai ra opesipe. Osa-a eisi osa toupaoaro oisoa rirovira rutu vuri vovouro purapata varao opitupiturovu rutu otupa pitupituro purapaoro. Ora vo osa oisoa spakpasa ruipa iraopata oiso vovoupaoro ra vara iava kokoropaoro opitupiturovu rutu vuriara purapata. Ora oiso osa tokarasi irara-ia oisoa vuurapa vaisi purapata, varao oarare kasipuparaveira Pauto. 4 Uva vo vokio opeita voea tapo ora tavosipata oearoa ora voea iava varaura oaive vo ruiparoaro sirova utupaaveira oisi eisi vo vovouro vuriara purapaoro. Oa vituaro iava visii vo pitupituroaro-ia tavetave iraopaveira. Oa iava visii tovipaveira vuri reoro raga-ia visii takaupaoro. 5 * Oea-a evoa voari utupaua Pauto osireiaro-ia toreaverea rerapa tavitavisa vo pitupituro iava evara voea varaaro. Oire ra evo vuuta raga-ia voea vo vovouaro rovirieirevereva rera ro Pauto ira tuevira toupaveira voea rovirieisa kortua-ia, voearo oearoa tootoovira toupaveira ora voearo oearoa kopiipaaveira. 6 * Oa eva vituaro iava voeao oisoa Vearo Siposipo iava siposipopaive voearopa oearoa tuariri rutu oisoa kopiipaave. Osa iava evoa rovirieireva osa vigei vao rovirieirevereva vigoa tootoovira toupai vo vokio-ia. Uva vosa vearovira rutu Vearo Siposipo oisoa uvupaivori voeao oea kopiiaepa tuariri, ra oisi iavirava voea vo urauraroaro tootoo ovoivira rutu toupaveira oiso osa rera Pauto toupaveira.

Vearoto Kovopato Ira Pauto Vo Siraoro Roo Piepareveira Oearovivupa

7 * Tutuuvoivi vuuta vao oa-ia orekerovu rutu opesipere. Oa-ia uvui iraopatai ra ora vatatopo iraopata ora kaipori piepaoro variripasa. 8 * Ari rovopa rutu-a vao-ia vo osa oearovivupa siraopaoro voea-ia kaviko vovou rutu purapata. Eake iava? Uvare oearovivupa siraopaoro uvuipaviei ra vuriarare ovaupavio evara oara vigei vuri piepaveira. 9 Vosa oearovivu visii iava visii iare karepaa viro, osa iava uvuipatai ora visii vo keparaoaro iare voearovi koata piepata. Uva viapau uvuipatai ra voearovire orugorugoorovu purapata oisi iavirava. 10 * Pauto ora rera

* 3:19: 1 Pi 4:6 * 3:20: Jen 6:1-13 * 3:21: Ta 3:5; Hi 9:14; 1 Pi 1:3 * 3:22: Ap 1:10-11 * 4:1: 1 Pi 3:18; Ga 5:24 * 4:2: Ga 2:20; Ro 6:11 * 4:5: Ap 10:42; 2 Ti 4:1 * 4:6: 1 Pi 3:19 * 4:7: Je 5:7-10; Ro 13:11 * 4:8: 1 Ko 13:7 * 4:10: Ro 12:6-8

varaaro vatevateara vatepareveira visii rutupa katakataivira vaore, oiso ra vearovira rutu vara tokipaoro vara kovo piepata. Oa iava uvuipatai ra vara-ia oearovivu arako irara oavisii vara-ia tauvapata. ¹¹ * Oiso osa vo vatevatearo-a vara-ia ropa ira Pauto vo reoaro iava siposipopareve. Osa siposipopaoro uvui iraoparoi ra torevokovira rutu Pauto rera iava reoreoparo. Ari vo vatevateao-a vao-ia ropa ira oearovu rutu tauvapareve. Ira uvui iraoparoi ra oisi eisi vo vatevatea eva kovo piepaoro oirara tauvapareve vo goru iavirava eva oa oupareveira Pauto ruvara-ia. Oire uva oisi-a eisi osa okovorovu rutu purapataveira evara oara rutu iavirava Pauto vaisiario kae pievereava oearovu Jisas Krai vaisiario iavirava. Vao iava uvare Pauto vareiaro-a vareo keraria ora gorua oarea viapau opesia vai. Ovoiei.

Tavaka Kaepa Vo Vovouaro Krai Tapo

¹² * Vate irara oaa, vokiara rutu-ia tavakaara oupataveira. Uva viapau uvuipatai ra vara-ia tavetave iraopata oiso rugoopaoro, Ae pisaara rutu varao oara vigei-ia karekepapeira. ¹³ Viapau. Ari roru iraopata vara-ia. Uvare vo tavakaro-a evara oara vaeapaiveira vo tavakaova Krai oa oureva vo osa rera-ia vuria puraiva. Vosa oisi eisi piepatavara, uvuipatai ra oiraopa roru rutu outa vo osa Krai ora karekeroverea kerariava viaevira rera vaoro. ¹⁴ * Visii rutu oisi eisi touta Krai vaisiario-ia. Ra oisi visii-ia taraipaoro visii takaupaive. Osa iava uvuipatai ra rorupata. Uvare vo vuria eva oupaoro uvuipatai ra ora visii-ia taraipata oiso, Oiraopavira rutu, Pauto reraaro Uraurato vigei sopaaro-ia toupaveira. Ro Tugoropato Uraurato ira-ia riroa rutu keraria aue gorua touveira. ¹⁵ Teapi oearovu kopii piepata. Ora teapi orekerovu avu vai kavirupata. Ora reo goruro opeita putepata. Ora opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooraro torevoko ragapasa ora visii vo ruiparoaro raga-ia. Vosa oisi eisi piepata, osa ita torevokopai visiipa ra oisi iavirava tavaka oupata. ¹⁶ Ari vosa tavaka oupata vo ovusa oearovu visii vaisipaive oiso, Kristento, oire oisi iavirava viapau oiso ariipata. Viapau. Ari uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. Eake iava? Uvare eisi visii vaisipaoro Krai vaisiario tovopaivoi visii-ia.

¹⁷ * Oire vo vuuta-a vao-ia oa pou piroi oa-ia Pauto rovoroi rovirieia purapaoro. Oa-ia ora rera voearo rorovira roviriei rovporevoi rutu. Oire vosa vigei oirao

pie vovou irara rovo rovpavio, ra apeisi voeao oirao pie vovou asa irara oea viapau Pauto vo reoaro oirao piepaiveira vo reo sirova utupasa? Uva siraovira rutu-a voeavipa! ¹⁸ * Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira voeare,

‘Viapau oiso avekatapai rerapa ro vearo vovouto, ra ora rera iava sopaua porereve, oiso ra oisi iava Pauto rera orirureve ora rerapa. Uva apeisi-a? Uva aa vao-a opesia evoea vaoro oearoa vuri vovouro purapaiveira, voeao oea Pauto vo reoaro uvu arapa viapau oiso ruipapaaveira.’

¹⁹ Osa ragavira-a eisi osa Pauto ora rera vo ruipaaoro sirova rera voeaaoro iava vasepareveira, oisore ra oisi iavirava tavakaara oupaive. Osa iava uvuipaai rutu ra torevoko vovou rutu purapaoro ora voea tootooaro rutu tovopaive Pauto vavaeoro-ia. Uvare Pauto vigei rutu purareva ora ragai. Osa iavirava uvuiparoi rutu ra vigei iava sopaura tokipaoro voura orirupareve rutu.

5

Visii Kovopa Irara Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Raguiaro Sipsip Raguiro Toki Iraopata

¹ * Goruvira rutu voeare visii tuvetuvepa irara lotupa irara reoparai. Uvare ragai tapo ita iravu tuvetuvepato. Vo uvare ora ragai osireiario iava Krai kekeava vo osa tavaka vo siraooro oureva oearovu ruvara-ia. Osa iava eisi ragai tapo va vao keraria ouavereva vo rara vigei iare viaevira rutu pou piro. ² * Uva goruvira rutu visii tavipaavoivoi oiso, Oiso rutu toupata osa sipsip tokipa irara oirara rutu Pauto voeaaoro tauvapaaoro. Oisi eisi vo kovo purapaoro rorupata, uvare Pauto vo ruipaaoro-a oisi visiipa. Opeita reasipata oisi pie arapa. Ora opeita oisi eisi vo kovo purapaoro voria ragare rugoopata. Viapau. Ari visii uvuipatai ra eva kovo purapata vo rara visii iava sopaura vo ruiparoaro oisi toupave oisi vara purapaoro. ³ Opeita oiso vovoupata ra voearoviopa reipata oearoa tokipataveira. Viapau. Uvare uvuipatai ra ora visii-ia ovoovoa purapata. Osa iava visii vo touroaro vurapaoro vara sirova vearovira rutu utupaavere. ⁴ * Vosa oisi eisi piepatavara, voari utupaua Rovopatoa rutu Sipsip Tokipato ora karekeroverea ro raga ita Krai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia ora visii vo voriaro outavereva vao oa sisikorevira roroverea kerariava, vao oa viapau opesia vai.

* 4:11: Ef 6:10, 5:20; 1 Ti 6:16   * 4:12: 2 Ti 2:11-13   * 4:14: Mt 5:10-12   * 4:17: 2 Kro 7:14   * 4:18: Pro 11:31; Ro 10:9-17   * 5:1: Ro 8:14-25   * 5:2: Jo 21:15-17; 1 Ko 9:17   * 5:4: Hi 13:20; 2 Ti 4:8

Ora Vigei Vo Rugooroaro Rere Pie Rovopape Ra Torevokovira Rugorugoopavio

⁵ ✧ Osa ragavira eisi osa visii viovoko irara uvui iraopatai ra oira vasi irarapa avivikepata voea vo reoroaro uvupaoro. Ra ora visii raga ora vara piepataera, oisi toupaoaro oearovivu tauvapata. Uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Pauto voeopa vairuparoveira oearoa ora voea ragare oiso purapaaveira, Vearotoa rutu-a ragai. Vo osa voearo oearoa ora vara piepaave, oea-a evoea oepa vereopa vovou rutu vatepareveira.'

⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa ragavira uvuipatai ra Pauto vavaearo reroaro vao riro gorua takuvira toupata. Auere ra vo vavae iava eva oa-ia utupaua oiso visii kae piereverea rara vo vokio-ia oa rera raga reesireva. ⁷ Opeita tavaka vo siraoroaro kaepata ora visii raga. Viapau. Vara tovopata vo Pauto vavaearo-ia. Eake iava? Uvare rera raga-a ira visii kavikopareveira visii tauvapaoro.

⁸ Ora vatatopo iraopata kaiporivira rutu uutupaoro rerare ro Seten visiiva keripatoa rutu. Ira voraro rutu viripareveira oiso rutu osa aakauto ro ira okarerovu ruture taraapaoro viripareveira voea aiopasa. ⁹ Goruvira rutu tore iraopata oirao piepaoro, ra rerare korupaoro isivapata. Uvare taraipatai araoko irara oavisii-ia oirao pie vovou irara voea oea uvarovu rutu voraro toupaveira. Oea oisi eisi vo tavakaro oupaiveira osa vo tavakaroa varao oupataveira visii. ¹⁰ Ari ita, Pauto visii reesireva ro ira vereopa vovou rutu purapareveira oearovu rutupa vaore, oiso ra vo reesiva Krai tapo ora tavosipaoro rerava reipata, vo uvare rera-a Krai ira orekerovu rutupa reiparoverea pauakavira rutu. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra Pauto vaarore vereopa vovou rugoopata, vao oa-ia visii tauvaparevere, vo osa gare vuutavi raga-ia otavakarovu vo siraoroaro oupata oearovu ruvara-ia. Oara isivaaro iava evara Pauto visii vorevira vearo pierevere vo osa visii iava sopaura goru piereve oiso rutu tore pieoro osa kukuuvu tuuta. ¹¹ Ira-a ro riro gorutoa rutu Turaro. Ira vo goruaro viapau opesia vaiei. Ovoiei.

Vo Toupai Ovoioipa Reo

¹² ✧ Ragai-a vao ragoa vavio poteku pasi puraavoi visiipa osa Sailas va rigatoparevoi ragai tauvapaoro. Rerare rugoaparai oiso, Ira ita vigei araokotoaaro. Ira goruvira rutu Pauto vo reoroaro-ia pitupaoro vearovira kovopareveira. Uva vo

pasi-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra goruvira rutu visii iava sopaura varaata pieoro voura goru piea rutu. Ora oiso osa oiso ruipaparai ra ora ragai vo reoroaro oirao piea rutu visiipa oiso ragavira. Pauto visiipa vereopa vovou rutu oisoo purapareve. Ovovoua eva oiraopai rutu. Osa iava uvui iraopatai ra va iavirava goruvira rutu torepata.

¹³ ✧ Ari ita, Pauto visii reeresireva ora rerapa ora voea lotupa irara oea vo Babilon urui-ia toupaveira uvava visiipa vearo voki purapaivoi. Uva Mak tapo ragai oviitoaaro vearo voki puraparevoi. ¹⁴ Oire uva visii rutu sekanta oearovu tapo sirao vovou puraoro.

Uva visiipa Pauto arepaavoi ra gavaure vovou vatevere visiipa visiigoa Krai tapo ora tavosipataveira.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi.

Ragai-a vao, Pita.

2 PITA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Viapau taraipaviei aa vo iva-ia vo pasio rigatoreva Pita, ora irou irara rutupa. Ari taraipavio oiso, Kristen irara varaaro oirao pie vovouo tore piesa vo rigato purareva. Voea tavireva oiso ra vorerivira Veoro Sipoipo-ia rugorugooaave vao oiraopa reo rutu (2 Pi 1:12, 3:1-2), ora rera iava Turaro Pauto ira vo reoroaro oiraopara purapareverea taru vo utupaua voeaopa veoro vovou irara ora voeaopa tapo vuri vovou irara (2 Pi 3:10-13), ora aue iava tapo rigatoreva kuuvu irara tisa irara oiso ra voeapa vatatopopaave voea vo siposipoaro uvu arapa, ora Krai vo vorearo iava voea Kristen irara tavireva. Teapi uriparo osa viapau vatatopopaave rerare Turaro (2 Pi 3:8-13).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oiraopa taraia vao vova vituaro iava, 1:3-21.
3. Kuuvu irara iava oea ora voea vo voriaro vuri vori oa ouivereva rara, 2:1-22.
4. Voea tavireva oiso ra tuevira toupave Krai vo vokiare vao vorepa voki, 3:1-18.

¹ * Ragai-a vao Saimon Pita Jisas Krai-pa kovopato. Ragoa roporeva Pauto, oiso ra rera vo kovoaro aposel kovo kaepaa. Ragoa vo pasio visiipa rigatoavoi. Visiigoa oirao pie vovou rutu purapaoro roru iraopataveira, oiso rutu osa igei vao rorupaioveira. Ari ita, vigei rutu katai vovou raga oirao pie vovou rutu pura irapape vaierevo vo vovouaro iavirava torevokoa Pauto vaio ora Jisas Krai vigei Kae Pietoaro.

² Visii vaaro taraia aue-ia vereopa vovou ora gavaurea oa uvuipai kaepa piro riropaoro, vo osa topa pievira rutu Pauto-ia ora Jisas vigei Turaro-ia veoro tarai oupata rutu.

Pauto Vigei Reesireva Ora Rerapa

³ * Ari ita, Pauto ora rera vaaro iavirava riroa gorua vigei vatereva orekerovu rutu vigei vo touaro uvui piesa, oiso ra uvuipaviei ra torevoko vovou rutu sirova utupavio vao Pauto vaaro. Aue iava uvare rera-ia taraipaviei ro ira vigei reesireva rera tapo ora tavosipasa vao keraria oupaoro ora veoro vovouo. ⁴ * Osa ita-a eisi osa vara varao riropa vatevatearo oupapeira veoropara rutu varao oarare

reo ovoi purareva vigeipa. Ovatevatearo-a evara veoropara oupaoro tauva oupapeira ora vigei raga vo opesiario-ia rugorugooaoro, ra va vatavatape. Vao oa vigei-ia poupa pirovere vosa vuri vovouo purapape vo rasio raga iava vara. Ari vosa vatevateara kovo piepape rera varaaro, oa iava uvuipaviei taru ra torevoko vovou rutu purapape rera tapo rera vo rugorugooaro sirova.

⁵ Uva va-a eva oa vituaro iava uvuipata ra oirao pie vovou rutu purapaoro veoro pitupitu tapo pura iraopata. Osa iava eisi visii vo vovouaro veoropara-ia uvuipatai ra vara tapo vao takuvu iraopata veoro tarai rutu oupa vovou. ⁶ Vo osa vo vovou eva veoro tarai rutu oupa tapo takuvupatavara, oisi iavirava uvui iraopatai ra ora airereipaoro ora visii iava varaura vo ruiparoaro tokipata. Osa iavirava uvui iraopatai ra evo vovou tapo takuvupata vaova raverave asa vovou. Ora vo vovou tapo oisi iavirava takuvupata Pauto vo vovouaro sirova utupa. ⁷ Osa iava evo vovou uvuipai ra siraopa vovouva ora takuvupe vao oa purapataveira ora visii araoko iraraaropa, ora vo vovou oearovu kavikopa vovou.

⁸ Oire uva uvui iraopatai ra evo vovouo rutuva veoropara oisi eisi toupata pute pievira rutu vokiara rutu-ia. Eake iava? Uvare oearovu-ia oisi eisi vo vovouo purapataveira, osa iava uvuipatai ra visii vo tarairoaro oirao pievira rutu kareke iraopata ro iava vigei reraaro Turaro Jisas Krai. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra tavuvuvira otarairovu oupata rera iava ita. ⁹ * Ari ro ira viapau oisi vo vovou veoropara purapareve, ira oiso rutu toupaveira, Voosito. Oa-a eva oiso toupai, Ira ikaupavira rutu Krai vo kovoarore ovauparoveira vo kovo oa iavirava rera varaaro vuriara riga piropa varao tuariri oara oisoo pura rovopareve. ¹⁰ Araoko irara oaa, oisi eisi kasivarivira rutu veoro vovou purapata. Osa iava vara iavirava uvuipatai ra ora visii-ia veorovira rutu taraipata oiso, O ari oiraopavira rutu Pauto vigei reesireva. Oa iava ita ora rerapa vigei roporeva. Osa iava uvuipatai ra oisi eisi piepatavara, viapau Pauto-re isivapatavere kove ovoipaoro. ¹¹ Osa torevokopai rutu eisi visiipa koatasa Jisas Krai vo Saraaro sovara-ia, ro vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaro tapo, ira vo Saraaro viapau opesia vai.

¹² Osa-a eisi osa vituaro iava vorevoripavira rutu visii rugoo pie iraopaavere evara iava veoropara vovouo sirova. Ari ita, vara-ia taraitai vo osa Pauto vo

reoro oiraopa visii sopaaro-ia goruvira toupaveira. ¹³ Oiso rugoopaari osa torevokopai ragaipa eisi osa visii piepaavere vao iava vo rara tootoovira toupaa vo rasio-ia. Oire ra oisi iavirava visii vo rugorugooaro tore piepaa vara-ia evara vorevoreripavira vearo vovou varapasa. ¹⁴ * Uva oiso taraiparai ora ragai-ia, Utupaua ora ragai iava varaua kavuaverea, osa ragai tavireva vigei Turaroaro Jisas Krai avia vi pievira. ¹⁵ Osa-a eisi osare akekepaavo rutu oai-ia, oiso ra oisi oai iava varare evara vearo vovouro rugoopataverea ragai vo kopiiaro isivaaro iava.

Igei Krai Vaaro Keraria Kekeiova

¹⁶ Uva oisi-a eisi osa visii tavitavipaio vigei reraaro iava Turaro Jisas Krai ira vorevira voreroverea rera vaarova riroa gorua. Uva viapau rutu vo siposiporo iava oisoa osiposiporo kosi piepaio varao iava oara oirara raga oisoa purapaive voari tuariri rutu. Viapau. Uvare ora igei varaaro iava osireiara oisoa rera siituepaio ovusa ora rera vo goruaro rutu kareke piepareve riroa. ¹⁷⁻¹⁸ * Uva evo vuuta raga-ia rera tapo touiova vo pukuio-ia oa tugoropa-peira oearovu rutupa, oa-ia Pauto Aite rera vatereva keraria rera vaisiaro rei pieoro. Uva oiso puraroepa, "Rera ro-ia Ovitoa oaa rutu. Ira-ia rirovira rutu roru iraopaavo rera kaviko iraopaoro." Uva oisi-a eisi osa puraroepa rera vaaro-ia reoreoa vao oa varaepa vuvuiua iava riroara keraria aviaviaro-ia. Ari ita, igei tapo vo reo eva gurukoaro vuvuiua vo osa vuvuiua iava varapaepa.

¹⁹ Uva evo reo iavirava tarai ovoiepa oiso, Oreoa-a ita eva profet irara vaaro oreoa oiraopai rutu. Oa iava visiipa vearopai, ra goruvira rutu vo reo-ia pitu iraopata. Eake iava? Uvare oiso rutu toupavo oia vuvuiua roroaro oa roropai aviavi piepaoro vore rupa tapi vo tugurasa uva ravireo kaero virovere ora aviva aaviiko o-ia iria oiso rutu toupaveira osa Jisas ira visii sopaaro iare aviavia vatepareveira. ²⁰ * Oire uva vare rugoo iraopata rovopa rutu oiso-ia, Vosa kataitoa raga-a, viapau vuvuiaro rera raga oearovupa oreorovu rutu aviavi piepareve varao profet irara vo reoroaro oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira. ²¹ * Viapau. Uvare profet irara viapau oiso ora voea raga vo rugooaro iava oiso vo reo karekeiva. Viapau. Ari Tugoropatoa raga Uraurato ira voea soporeva rooro pievira vo reore rugooa oreoa vatereva Pauto

voeapa, oisore ra oisi iavirava torevokovira rutu vo reo kosi piepaive.

2

Vuri Vovou Voeao Vaaro Profet Irara Riro Kuuvu Irara

¹ Ari voari rutu tuariri uva riro kuuvu irara oisoa profet irara karekepaave tuariripa irara vuutaaro-ia. Uva oisi raga oiso osa katai raiva-ia oearovu riro kuuvu irara otarairovu vatepa irara karekepaavere vo vokio visii iare vatauvira. Varao iava visii tarai piepasa oara uvuiapai ra visii kove piepaive vo siposiporo-ia kuuvuara. Oara iava Turaro vo kovoare oiso puraavere, "Kuuvu kovo vao," ro Turaro ira raiva purarevora voea Pauto ruvara iare. Uva oisi eisi piepaoro ikauvira rutu vara-ia ora opesi pie ovoipaavere. ² Ari ita, oearovu siposipaive, ra va iava oearovu riro irara voea vo pitupituroaro vuriara rutu otopa pitupituro sirova utupaave. Osa-a eisi osa iava oearovu voeva vurapaoro evoea voea oiraopa lotu vo pitupituro vuri takauro rutu purapaive va reroaropaoro. ³ Ari ita, uva moni ou ruipa-ia riro kuuvu irara visiipa oiso ora voea raga vo siposiporo vatepaive vaore, oiso ra vara-ia oisi iavirava vori oupaave ora voea. Ari tuariri rutu voea vo voriaro reesireva. Oa iava voea ateate piepaoro voea tuevira toupaveira Pauto uusi asavira rutu. Oa-a eva oa iava voea roviriepaoro vo voea tovopaveve uva siitokavira toupaveira voea varaaro-ia vuriara.

⁴ Ari ita, Pauto viapau oiso voea vura ragapaveira evoea profet irara kuuvu irara. Uvare turariripa irara-ia tarapavio oea ita viapau vura ragareva. Oiraopavira rutu, uvare Pauto viapau oiso voea enselpa irara vura ragareva oea vuri vovou puraiva. Viapau. Oea evoea tovereva vo eto kasi-ia opesi tapi rutu. Vo rupa tapi uva vo tuukero toupaveira sen iroro-ia vo rutu tugurasa uva taru Pauto voea rovirievereve. ⁵ * Eisi osa Pauto viapau oiso voeari vura ragareva tuariripa irara. Viapau. Ari pirutu rovu paitua purareva voea opesi piesa voea oea viapau oisoa Pauto oiraopiepaive. Uva Noa ao raga orirureva vo peva vatara (8) rutu evoea oirara, eera Noa ira torevoko vovou rutu sirovava oisoa siposipopave. ⁶ * Oire uva ouruireivu-a vareo Pauto oareare oiso puraroepa, "Vuri uruirei rutu vareo Sodom uruirei ora vao Gomora urui." Osa iava vo uruirei opesi pie ovoireva varei kasioro riro kasi rutu-ia eto kasi.

* 1:14: 2 Ti 4:6-8; Jo 21:18-23 * 1:17-18: Mt 3:13-17, 17:1-13 * 1:20: 2 Ti 3:16-17; Ro 12:6 * 1:21: 1 Pi 1:11; Ap 1:16 * 2:5: Jen 6:8-13 * 2:6: Jen 19:24

Osa-a eisi osa evara piepaoro ovoovoa purareva oarovu rutu-ia. Osa ita uvuipaai ra voeao vaaro-ia opesia taraipaave oea viapau Pauto oirao piepaive. ⁷ ✧ Oire Lot raga ro vearo novouto viriviraveva evo uruirei rutu kasioro. Ari ita, rera iava sopauaaro rirovira rutu vavataepa vuri irarapa rirovira rutu siraooro. Vao vituaro iava uvare voea vo pitupituroaro raga-a ita vuriara oara-ia oisoa otopa pitupituro purapaive Reo Taisi gasipaoro. ⁸ Eera Lot vearoto ira oisoa voea vo vuutaaria vokiara rutu-ia toupaveve vo osa rova asavira vo uruirei evarei oisoa toupave. Uva oisoa voea siituepareve ora voea uvupareve tapo. Uva va eva vituaro iava rera vo vovouaro vearo vovou rerare riro vavataepa rutu sirao iraoapa voea vaaro iavirava riroa rutu vuria. ⁹ Vosa kokarapa vovou karekepe voeao-ia oea Pauto sirova utupaaveira, uva oisi-a eisi osa iava Turaro oiso taraiparoveira. Ra va iava voea vorereve vova kokarapa vovou voea viriviripaoro. Ora oiso taraiparoveira Turaro voea vo pitupituroaro-ia vuri irara, oisore ra voea vo voriroaro vuriara vatereve voeapa, varao vo vokie iarepara ora vo vokiara iare ovokia-ia oirara rutu rovirieireverea Pauto. ¹⁰ Ari ita, oarovu voea iava vuri irara ora voea vo voriroaro pute pievira rutu oupaiverea, voeoro-a oearoa rirovira rutu vuri vovouro purapaoro ora voea vo ruiparoaro sirova utupaaveira Pauto vaisiaro rei vaisi rutu takau ragapaoro. Voeao-ia riro kuuvu irara oirara tuvetuvepa irara oea oearovivu vaisiaro vara piepaiveira vo rara kaureovira rutu ora voea raga vo rugooroaro iava voeapa siposipopaive. Oa-a eva vituaro iava enselpa irara-ia tapo viapau rei vaisi vai purapaiveira voeao oea vuvuiua-ia reipaaveira. Viapau. Ari uriri asavira rutu voea takau ragapaiveira voeavi akaipa piepaoro. ¹¹ ✧ Oiraopavira rutu, uvare oarovu voeao iava enselpa irara oea vo goruaru riro kuuvu irara vo goruaru-ia pute iraoapaiveira, uvare riroa rutu. Osa eisi piepaoro reipa irara enselpa irara viapau oiso takaupaiveira vuri reoro vai-ia vo Turaro osireiaro-ia.

¹² Evoea riro kuuvu irara oea oiso rutu toupaveira osa vavarai kare, uvare ora voea raga vo rugooroaro sirova utupaaveira varao voea iava varaura vo ruiparoaro. Evo kare vavarai kare oirara okareroa upopaiveira vo kare aiopaoro voea opesi pie oivoipasa. Osa eisi piepaoro vo reoro-ia vuri reoro takau purapaaveira oreoroa vituaro-ia viapau taraipaave. Oa iava oarovu voea voeao riro kuuvu irara

upopaoro voea opesi pie oivoipaiveira oiso rutu osa vo karero vavarai karero opesi piepaiveira. ¹³ Oea-a evoea varaarou vuriara voriaro-a vao-ia riroa tavaka, oa oiso toupai osa va vatepaiveira oearovivupa. Vao-ia osa oiraopavira rutu roruvira vuri vovouro purapaiveira oirara rutu osireiaro-ia ravireo vuutaario-ia varao-ia vuri vovouro voea iava varaura vo ruiparoaro raga. Oara-ia visiipa ariia vatepaiveira. Oara oiso rutu toupaveira osa vuivui o iria sisigaruea-ia varoa toupae. Vao vituaro uvare visii rutu tapo aiopaoro ora voea raga vo rugooroaro vuriara sirova utupaaveira visii keakeapaoro. ¹⁴ Vao-ia osa vuravurapaoro otopa riakorore taraapaoro viripaiveira. Osa eisi piepaoro viapau voea iava osireiara reareapaiveira vuri pitupiturore vuravurapaoro. Uvare voea tuvetuvepaiveira voeoro oearo-ia viapau riro goru oirao piero vai toupaveira. Vao-ia osa voea kuverapaiveira voea kove piepaoro, oa iava vuri pitupituro purapaiveira. Osa eisi piepaoro ora voea raga iava sopaura tarai piepaiveira oearovu varaarou riiripasa. Oiraopavira rutu, uvare voea vaaro vuria voriaro epao Pauto oa vatereverea voeapa taru. ¹⁵ ✧ Ari ita, oea-a evoea torevoko raiva iava pioaepa. Uva eisi pieviroa, opesikoapa rutu. Oisi-a eisi osa piepaoro vo raivao sirova utupaaveira oa-ia Belam ro Bio oviitoaaro avaroepa. Ira-a ro ira vo moniro ragare rugooroepa oa uvuiparoi oupareve vuri vovou purapaoro. ¹⁶ Uva va-a vao oa iava iriavu donki rera vo vuriaro roroi pievira rutu karekeeva rera Belam tavitaviooro. Eira donki iriavu reo asa kare iava oira okareroa viapau reoreopaave. Ari eira iriavu vo kare iava iria rerare koruoupa oiravira rutu reoreooro, vo ovusa vuria pura rovisa aueparoeapa kokoropa rugurugoo raga sirova.

¹⁷ Voeao riro kuuvu irara, oirara tuvetuvepa irara oea oiso rutu toupaveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaveira osa rukuta o iria peoparevira kiuvu. Oa iava vuri ragapaaveira. Ra va iava kokeva viapau kovepao rasito kave piepaoro rera tauvapasa. Ari ita, oepa evoea Pauto ouruivu reesireva tauai rutu vo rupa tapi rutu uva voea tovopareverea. ¹⁸ Voeao-ia oirara riro reo pura irara kokoropavira oea vuri rugurugooro raga-ia reopaaveira. Oa-ia oaravu rutu vuri vovouro otopara purapaiveira varao oara iare oirara ivupaiveira vaore, oiso ra voea sirova utu-

paave vovearo oea airepavira rupa vovouro kavu rogapaiveira. ¹⁹ Voea-a voveo vuri irara oea oiso voea tavipaiveira, “Viapau oiso oavu avu vaiêi, ra visii vo ruiparoarore korupape.” Eisi osa purapaaveira. Oa iava ora vovea vo vovouroaro vuriara oara-ia voea raga tuukepaiveira rutu. Uva oisi-a eisi osa vara-ia evara ora opesi pie ovoipaaveira. Ari ita, varao vuriara oara oirato tuukepaive, vo rara rera-ia putepaive rutu vo vovouro evara. ²⁰ Oiraopavira rutu, vo osa vuri vovouro oaive vo rasio iava oara isivaaro iava oisoa Jisas Kraisi-ia tarai rovopaave ro Turaro vigei Kae Piepatoaaro. Eva-a oa-ia oisoa ora vovea varaaro vuri vovouro asavira toripaive, varao ovovouora uvuipai ra voea iava sopaura oaive vuri piepaave. Oire ra ita va isivaaro iava voverivira ita aia vo vovouro evara vuriara vovea tuukeve ita vovea-ia puteoro rutu. Uva siravira rutu-a oisi voeavipa eisi. Ari ita, voari vuriara oaive rovoaro-ia ovuria-ia putevereia vo vurio voea vo opesiario. ²¹ * Osa ita eisi vearpai voveapa oiso vo osa viapau torevoko vovou vo pitupituro-ia viapau tarai rovopaaeri. Eake iava? Uvare oisoa-ia Pauto vaaro-ia Reo Taisi rovovira tarai rovoae, oreoa ouiva rera ruvara-ia. Oire uva vare ita vovevira isivaae. Uva va-a eva vituaro iava ora vovea vo vuriaro voriaro oupaivereia riroa rutu pute pievira rutu. ²² * Oa-a vao vuri pitupitu oa vo ovoovo oirao piepaaveira rutu. Oa oiso purapaaveira, ‘Kaakau vovevira vo aio aiopaveira oa oe rovopaveira.’ Ora vo reo oa oiso purapaaveira, Koie oisoa sisu rovopaoa uuko ovi-ia, vovevira ia sikupasa tuuvua-ia vorepao. Oisi raga ita osa voveo oirara oea vovevira vorepaave ora vovea raga vo pitupituroaro vuriara purapasa ita.

3

Oiraopavira Rutu Turaro Vorerovereia Taru

¹ Vate irara oaa, vo pasio-ia eraopa pasi oa rigatoavoi visiipa. Vao iava osa vo pasirei rutu-ia vareo-ia vo reo puraavo visii vo rugorugooroaro tore piesa airerei rugorugooro vo osa vearo vovou ruture visii rugoo piepaavoi. ² Uva oiso ruipararai ra vo reore rugoopata profet irara oa vateiva visiipa Pauto voveaaro. Ora vao riro goru reo rutu Turaro vaaro vigei Kae Piepato oreoa vatereva visii voveaaro aposel irara gisipoaro-ia. Oreoare tapo eva rugoo irapata.

³⁻⁴ * Vearovira tarai iraopata vao-ia, uvare voari ovoioapa vuutaro iava vo voki-ro-ia uva oearovu karekeaverea voveo oea ora vovea raga vo vovouroaro sirova vuriara utupaaverea. Oa iava visii tovipaoro agei pievira oiso purapaaverea, “Oiso puraroepa Jisas, *Vovevira voveraverea vuvuiua iava*. Uva apeisi-a? Uva ovu rutu-a vo uva toupaveoi vo rasio-ia? Uvare viapau oiso oavu avu vai vo rasio iava ora tavarioapaoro voari rutuva rovooro tuariripa vuuta-ia urioepa, uva kopiiaepa vigei avu iraraaro vo voki-ro-ia rekasisa ovokia vao-ia. Oiraopavira rutu, uvare orekerovu rutu areivira toupai voari rutuva rovopaoa uva rasito rovoroepea.” ⁵ * Uva eisi purapaoro oiso ruipapaaveira ra vaore ovauave Pauto vaaro vo osa reoreoroepa voari tuariri. Vao osa iavirava vuvuiuaeri ora rasia karekeepa, vo rasio-a oa purareva uuko ovi iava, oa iava vo rasiro avakava vuvuutaaro-ia toupaveira oiso. ⁶ * Ari ita, voari tuariri vo rasi vao opesi piereva uuko ovi raga-ia vo uva pirutu rovu-ia paitua purareva voari tuariri. ⁷ Ari vo voki vuvuiuaeri ora rasito Pauto virivaripareveira rera vo reoro iavirava. Uva ita, ovokivu epao vo utupavira ovoki-ia rasia opesi pierevereia aue-ia eto kasi vo rasi kasioro. Iu. Varei evarei virivaripareveira vo voki rutu iare oa-ia oearovu rovirieivereia rara vovea opesi pie ovoioaro, voveo oea viapau Pauto vo vovouroaro sirova utupaave.

⁸ * Vate irara oaa, viapau uvuipatai ra ovaupata vaore tarai reo oa oiso purapaaveira, “Turaro katai voki ovoovopaveira aue-ia, katai tuku (1,000) ivaro. Oiso osa katai tuku (1,000) ivaro ovoovopaveira oiso, katai voki raga. Varei vo vuutareiario rutu areivira vaeapaoro.” ⁹ * Osa-a eisi osa Turaro viapau oiso garutuvira varao oirao piepareveira oarare vigeipa reo ovi purareva. Ari ita, oearovu rerare oiso purapaaveira, “Riro garutute eera,” osa viapau. Vo osa visii ateate piepareveira. Eake iava? Uvare vaopa reasiparoi ra irai oirara rutu iava opesikoro. Ari oiso rutu ruipaparoveira ra oirara rutu vovea vo vovouroaro iava vuriara vovevira poreo viro. Eisi osa vituaro iava ateate piepareveira.

Rasito Ora Vuvuiua Opesi Ovoiperea Rara

¹⁰ * Oiraopavira rutu ita, uvare Turaro vo voki-ro-a oa kaviruvira karekeperea oiso osa kavirupato karekeparoveira. Ovoki-a eva oa-ia vuvuiua opesi ovoiperea vo osa

* 2:21: 2 Pi 3:2   * 2:22: Pro 26:11   * 3:3-4: 2 Jo 1:7-11   * 3:5: Jen 1:6-13   * 3:6: Jen 7:11-24   * 3:8: Sam 90:4   * 3:9: Ais 30:18; 1 Pi 3:20   * 3:10: Mt 24:42-51; 1 Te 5:2; Re 21:1

riroa rutu gurukoa pura piro. Oa-a vao oa-ia aaviikoara ora orekerovu rutu vuvuiua-ia touara rova ovoiperea opesi ovoioro. Osa raga ita vo rasio tapo pieverea ora orekerovu rutu vara oara vao toupaveira. ¹¹ * Oire vosa vara rutu evara oisi eisi pieve, uva apeisi-a oiso osa uvuipatai ra toupata vo voki-ro-ia? Uvui iraopatai ra torevoko vovou rutu aireireia purapata ora visii iava vearovira sopaura rutu tovopaoro Pauto vo ruipaaro rutu sirova utupasa. ¹² Oisi eisi piepata vo vokire tuepaoro Pauto vo vokiario, vo osa Pauto vo kovoaro tapo vearovira rutu pura iraopata. Oa iava uvuipai vo voki eva vagevagevira rutu tutuu pievira karekepe. Uva vo voki-a eva oa-ia vuvuiua rutu rovaoro opesiperea, ovusa riro kasi rutu tuituia karekepe, vao oa vara rutu orekerovu kasiverea, osa vara rutu kasiraopavira paruverea. ¹³ * Ari vare voari tuepavioveira Pauto oare vigeipa reo ovoi purareva oiso-ia, 'Airepaua perea vuvuiua ora airepato rasio vo uva torevoko vovouro raga purapaveira vokiara rutu-ia.'

Uvui Iraopavio Ra Tuevira Touavio

¹⁴ * Osa-a eisi osa visii vate irara oaa tuevira toupata aireparare kasivarivira rutu sisigaruevira raga tupaoro Pauto osireiario-ia, vo rara viapau vuriara vai purapata. Osa iava uvuiparo Pauto visii tapo ora agiagipaoro vokiara rutu-ia toupave. ¹⁵ Ari ita, taraipataveira oiso osa Turaro visii ateate piepareveira. Uva vo raiva-a eva rera vaoro visiire oa iavirava uvuipatai ra vorevira rera iare ora visii iava sopaura porepata. Oiso osa visiipa vo rigato purareva oisi iavirava ro vigei araokotoaaro rutu Pol. Vo uvare Pauto rera vatereva taraia va iava. ¹⁶ Uvare tavitaviroepa vo raiva iava oisi eisi ora rera vo pasiroaro rutu-ia. Ari ita, oreorovuei vo pasiro sovara-ia evara oreoroa viapau ro-roiovira tavitavipai. Oreoroa oearovu tarai asa irara ruruvutu vovouvira raga pisavira aviavi pie ragapaiveira. Osa rutu ita-a eisi oreorovu vuri piepaiveira oearovu voea iava vo Tugoropa Vuku sovara-ia. Vo osa oearovivu piro piepaoro ora vuri pie ovoipaaveira voea raga.

¹⁷ * Vate irara oaa, eva-ia ravaa reo taraitaera. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora vatatopo iraopata vaopa, teapi voea evoea vuri irara visii ivupaivere ora voea vo vovouroaro raga sirova utupasa. Ari ita, oea-a evoea oea vokiara rutu-ia reo goru putepaveira. Vosa voea vo pitupituroaro vioepaoro oiso vara purapata, oa-ia uvuipatai ra ora

vavagisi piepata ora piro piepaoro. ¹⁸ * Ari uvui iraopatai ra vereopa vovou raga vearo pitupitu rutu-ia purapata, ra oisi iava kovapape. Osa iava visii vo tarairoaro uvuipai ra riropape rutu ro iava Jisas Kraisi vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaaro. Ira vaisiario kae piepaoro uvuipavie ra rera-ia vuurapa vaisi purapape vo voki ora vokiara rutu-ia opesi asavira. Ovoiei.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavo.

Ragai-a vao, Pita.

* 3:11: Re 20:11-15   * 3:13: Ais 65:17-25   * 3:14: 2 Pi 1:10; 1 Ko 15:58; Fl 2:15   * 3:17: 1 Ko 10:12   * 3:18:

1 JON Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Efesas urui-ia toupaoaro aue 90 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Uva voea rutupa oirao pie vovou irara vo rigato purareva. Ira varao iava siposipoara rigatoreva oara viapau vaeavira toupaveira oiso-ia, aviavia vao ora rupa (1 Jo 1:6-7, 2:8-11), rasito varaaropa ruipapaoro ora Pauto varaaropa ruipapaoro (1 Jo 2:15-17), Pauto voeaaro ovii irara ora Seten voeaaro ovii irara (1 Jo 3:4-10), siraopa vovou ora kasipupa vovou (1 Jo 3:11-18, 4:7-12, 16-21), Pauto reraaro Uraurato ora Kraiis-va keripato reraaro uraurato (1 Jo 4:1-3).

Goruvira rutu oirao pie vovou irara tavireva oiso ra viapau uvuipai ra kuuvu irara tisa irara vo siposiporoaro uvupaive. Voeao oea kuuvuvira siposiporo raga purapaiveira oiso, Viapau uvuipa Kraiis ra varaua-ia kavauo, uvare vo varaua oia-ia toupapeira oa agasipapeira aue-ia vuri pitupituro. Uva vo siposiporopa Jon goruvira oirao pie vovou irara tavireva, oiso ra viapau vara oirao piepaive voea oirao pie vovou irara (1 Jo 4:1-3).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava uvare oiraopa reo rutu oreoroa iava rigatoreva, 1:1-4.
2. Aviavia-ia vokapaoro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 1:5-2:29.
3. Pauto vo vovouaro-ia kaviko vovou toupaoaro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 3:1-4:21.
4. Uvuipa Kristento orekerovu vuriara-ia putepasa vo osa goruvira Kraiis-ia rari iraoparo, 5:1-12.
5. Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio ira uvuipa vigei orirupasa vuri vovouro purapa arapa, 5:13-21.

Tootooa Vatepa Reoro Iava Ro-ia Jisas Kraiis

¹ * Vao-ia oa oiso ragavira touva voari tuariri rutu rovoa-ia vo uva vo rasio pura asavira touva. Oa iava igei va uvuiovora, ora va kekeiovora vo ora igei osirearo iava. Ora va vuravuraiovorao, ora va-ia tapo pitupituiovora ora igei vavaeoro iava vao-ia Tootooa Vatepa Reo. ² Oire uva va-a vao Tootooa oa poeravira ora karekeepa, oa iava igei va kekeiovora. Uva oiraopavira va

iava siposipopaiovora visiipa va iava vao-ia Tootoo Ovoi rutu. Oa-a vao oa tuariri rutu Aite tapo touva, oa iava poeravira ora karekeera uva va kekeiovora igei. ³ Uva igei va kekeiovora ora va uvuiovora. Oa-a eva oa iava visii siposipopaiovoi, oisore ra va iava vigei rutu uvuipavie ra katai vovou raga purape Aite tapo ora rera Oviitoaaro Jisas Kraiis. ⁴ * Uva vo reoa vao-ia oa rigatopaiovoi, oisore ra va-ia vigei rutu vukupavio rutu vao-ia rorua.

Uvuipavie Ra Aviavia-ia Vokape

⁵ * Vo reo-a vao-ia oa uvuiovora oreoa igeipa vaterevora ro Pauto Oviitoaaro. Oa iava visiipa siposipopaiovoi oiso-ia, Pauto-a aviavia ira-ia viapau rutu rupaa vai toupaveira. ⁶ Vosa vigei oiso puravio, “Ragai katai vovou rutu purapaavoi rera tapo,” vo osa rupa vovou vo pitupituro-ia vokapape, oire ra oisi iava vo reo oiso pura piro, Kuuvu reo. Ra viapau oiraopa reo vo pitupituro-ia vokapape. ⁷ Ari vosa rera vo aviaviaro-ia vokapape vo aviavo oia-ia toupaveira Pauto, eva oa iava vigei rutu katai vovou purapape oearovu rutu tapo araoko irara oavi, voea oirao pie vovou irara. Oire ra va iava revasiva o Jisas iava Pauto Oviitoaaro vigei iava vuriara oavi verapaeve. Ra va iava sisigaruepavio.

⁸ * Vosa oiso puravio, “Ragai viapau vuria vaiei,” oire uva vigei raga ora vigei iava sopaaro oavi keakeapai. Ra oisi iava viapau oiso Pauto vaaro oiraopa reo vigei sopaaro-ia toupave. ⁹ Ari vosa vigei vuri vovouro oavi kosi piepe vara iava Pautoapa tavitavio, eisi osare reo ovoi purareva oiso ra oisi iava oiraopavira oisi piereve vigei-ia. Osa iava uvuiparoi ra vigei iava vuriara oavi verapave vigei-ia rera vaaro torevoko vovou rutu purapaoro. Eisi osa iava uvuipavie ra sisigaruevira rutu toupape. ¹⁰ * Vosa oiso puravio, “Viapau oiso ragai vuria vai oiraopavira puraavora,” uva vo reo-a eva oia-ia Pauto oiso pie ragapai, Kuuvuto, uvare oiso puraroepa, “Oirara rutu vuri vovou purapaiveira.” Ra oisi iava viapau oiso rera vo reoro oiraopa reo vigei sopaaro-ia toupave.

2

Kraiis-a Vigei Tauvapato

¹ * Vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, auere ra viapau vuri vovou purapata. Oire vosa irai vuria vai purapareve, uva toupave Jisas Kraiis vigei tauvapatoaaro eera torevoko vovoutoa rutu, ira Aite arepareveira vigei iavirava. ² Aue vituaro iava uvare Kraiis raga-a ira raiva purareva

* 1:1: Jo 1:1, 14; 2 Pi 1:16; Jo 20:27   * 1:4: 1 Jo 2:1; Jo 3:29, 15:9-14   * 1:5: Jo 9:1-7, 39-41   * 1:8: Jop 15:14; Pro 20:9; Je 3:2   * 1:10: 1 Jo 5:10; Ro 3:21-25   * 2:1: Ro 8:31-39; Jo 14:15-26; Hi 7:25

vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi pieoro vaore, oiso ra vuriara rutu vera ovoireve vigei iava. Ari ita, uva viapau oiso vigei raga varaaro-a vuriara. Ari oearovu rutu vo vovouroaro-a vuri vovouro voearo voraro rutu.

³ Vosa oiraopavira rutu Pauto vo reoaro goru reo rutu sirova vearovira rutu utupavio, oire ra va iava oiso taraipavio, O ari, oiraopavira rutu Pautoa-ia taraipaviei. ⁴ Ari vosa irai oiratoa vai oiso puraro, “Ira-ia Pauto taraiparai,” vo osa viapau vearovira rutu Pauto vaoro goru reo sirova viapau utuparo, oire uva rera-a eera riro kuuvuto. Ra viapau oiraopa reo sirova utuparo va-ia taraipasa. ⁵ Ari ro ira Pauto vo reoaro uvupaoro va purapareve, eera-a ira vuku iraproveira rerapa siraopaoro. Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vao-ia taraipavio oiso, Ora tavosiviei rutu Pautoa tapo, eke? ⁶ * Eisi osa-a oiso-ia vosa irai oiso puraro, “Ragai Pautoa tapo tavosivira toupavaovi,” uva rera-a eera torevoko pitupitu puraparevoi oiso rutu osa Jisas Kraisi oisoa va purapaoro toupareve vo rasio-ia.

Ro Oirato Ira Araokotoapa Ora Rera Iava Sopaua Rutu Vatepareve, Eera Ira Aviavia-ia Toupave

⁷ * Vate irara oaa, riro goru reo rutu vao-ia oa rigatoavoi visiipa. Uva viapau oiso airepa reoa. Viapau. Ari tuariripa reo rutu-a vao-ia vo reo oa oisoa visii-ia toupave vo osa oirao pie vovouro oavisii rovoera. Oreoa raga vao-ia oreoa vo siposipoaro-a vao oa uvutava voari tuariri rutu. ⁸ * Uva vo reo raga-a vao-ia goru reo oare oiso puraparai, Airepa reo. Eake iava? Uvare tutuu pievoi auere ra rupa vuuta opesipe. Uvare oiraopa aviavi rutu voare kaviko vovou vo pitupituro roroparevoi aviavipaoro. Vao vituaro osa ragavira oirara uvuipaai ra goru reo eveipaive oiso puraoro, “Akoea, oiraopa reo rutu-a vao,” vo aue iavirava Kraisi vo touaro ora visii vo touaro tapo.

⁹ Ari ita, vosa irai ita oiso puraro, “Ragai aviavia-ia vokapaovi,” vo osa kasipuparo ora rera araokotoaarore, ira-a eera ira touvira rutu rupa-ia toupaveira vo rutu vo vuutao rutu-ia rekasisa vo vokio. ¹⁰ Ari ro ira araokotoapa siraoparo, ira-a eera ira aviavia-ia vokapaveira. Eisi osa iava viapau oiso vuria vai rera-ia toupaveira vao oa iava viapau uvuiparoi ra irai vovouaro piro pierave. ¹¹ * Ari ro ira araokotoare kasipuparo, ira-a eera touvira rutu rupa-ia toupavevoi. Orupaa-a eva oa sovara-ia viri

ragapaveira torevoko rugoo arova. Eake iava? Uvare rera osireiaro voosi pieva vuri rugoo.

¹² Kakae vure oaa, vo rigato puraavoi visiipa, uvare vuri vovouro oavisii rutu vera ovoireve Kraisi visii iava rera vo raivaaro iavirava. ¹³ Aite irara, vo rigato puraavoi visiipa, uvare rera-ia taraipatai ro ira oiso toupaveira voari rutu vovoa-ia ora vo vokio. Uva visii tapopa viovoko irara vo rigato puraavoi. Vao vituaro iava uvare ro-ia putetavorao rutu tugara kare reitooaro ro-ia Seten rera vo varivariaro tokooro.

¹⁴ * Oire ragai-a vao vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, uvare taraipatai ro-ia vigei Aitearo. Uva vo rigato puraavoi visiipa aite irara, uvare taraipatai rera-ia ro ira voari rutu oisoa toupave rovoa rutu-ia ora vo vokio. Ora visii vao viovoko irara visiigoapa tapo vo rigato vao-ia puraavoi, uvare goru vovovira rutu toupaveira, vo osa Pauto vo reoaro kovopaiveira visii iava sopaura sovara-ia. Ora vao tapo iava osa rera-ia ro Seten-ia putetavora rutu rera vo varivariaro tokooro.

Viapau Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Vatepape Rasito Vo Pitupituroapa

¹⁵ * Opeita varao riiriipata oara rasitoo-ia toupaveira, ora varao oara rasitoo iava ora karekepaveira. Vosa oisi eisi piepata vara ragare rugorugooapaoro rasitoo iava vara, uva viapau uvuipai ra visii-ia toupave vao Aite tapo ora tavosipa vovou. ¹⁶ Eake iava? Uvare varao oara vova rasitoo-ia ora karekepaveira oiso-ia osa varao oarapa ruipa irapaveira oirara vuri vovouro rutu purapaoro. Ora oiso osa vara kekepaoro vara riiriipaveira. Ora oiso osa vara iavirava oirara ora vao-ia rei vaisi purapaveira. Ari ita, viapau oiso varao iava oisi oai kareke piepareveira Aite. Ari rasitoo raga aueroaro-a evara. ¹⁷ * Oire uva rera ro-ia rasitoo ora vara rutu varao oara riiriipaveira ovatakoroa rutu opesiperea. Ari ro ira Pauto vo vovouaro sirova vearovira rutu utuparo, eera-a ira Opesi Asa Tootoo rutuva toupaveveira.

Keripa Irara Kraisi-va Karea Viroi

¹⁸ * Kakae vure oaa, vigei-a vao ovoioapa vuuta-ia toupai. Oire uva vo vuuta eveipai rutu vao-ia. Eake iava? Uvare riro irara rutu-a Kraisi-va ora keripa irara oea karekarekapa viroi. Ari ita, tuariri voea iava uvu rovatava oiso, “Ro Kraisi-va ora keripato ira tapo epao vo vuuta-ia eva

uriosa aue-ia ovoioipa vuuta. ¹⁹ Oire uva voea-a evoea keripa irara oea viapau oiso vigei tapo ora tavosiaepa. Eisi osa vituaro iava vigei kavuiva. Vosa oiraopavira rutu vigei tapo ora tavosipaave, osa iava uvuipaai ra touvira rutu vigei tapo toupave. Ari vigei arova avaaepa. Oa iava uvuipaviei ra vearovira rutu taraipavio oiso, Asi viapau oiso voeao vigei tapo ora tavosiaepa.

²⁰ * Ari ro raga Tugoropato Uraurato ira visii-ia toupaveira, Krai ira vara piereva visiipa, eera ira iava oiraopa reo rutu-ia vearovira taraipaveira. ²¹ Oire uva vo rigato puraavoí visiipa, aue iava uvare oiraopa reo rutu-ia taraipaveira. Ari ita, viapau vao-ia oiraopa reo rutu tarai asavira toupaveira. Ora vao-ia tapo oiso taraipaveira, Viapau oiso vao kuuvu reo vova oiraopa reo rutu-ia karekepaveira.

²² * Oire uva iroutoa rutu-a rera ro riro kuuvuto? Ari ro raga ira oiso puraproveira, “Viapau oiso Jisas-a ro Krai ro ira arureva Pauto vo rasio iare. Uva rera raga-a eera Krai-va keripato. Ira vo aorei rutu ora Aiteto ora Oviito akaipa piepareveira vo aoreire isivapaoro. ²³ Uvare ro oirato ira oisi Oviitoare isivaparo, eera ira Aitetoare tapo isivaparo. Ari vosa irouto ro ira Oviito vaisipaoro oearovupa tavitaviparo oiso, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro,” eera ira-ia toupaveira Aite.

Tugoropato Uraurato Ira Vigei Tarai Piepareveira Oiraopa Reo Rutu-ia

²⁴ Ora vatatopo irapata, ra vo siposipo oriru irapata oa uvutava voari rovoa-ia. Ra goruvira rutu vo siposipo-ia pitupata. Ra va-ia tupaoro uvuipatai ra Oviito tapo ora tavosivira rutu toupata ora Pauto Aite. ²⁵ * Krai reo ovoi rutu vatereva, oisore ra va iavirava Tootoo Ovoi rutu oupape rera ruvara-ia.

²⁶ Ari ita, vo rigato puraavoí visiipa voeao iava oea oiso rupapaaveira rutu ra visii-ia kokarapaave voea vo reoroaria kuuvuara. ²⁷ * Uva viapau oiso torevokopaveira voeropa oearovu, oiso ra visii tarai piepaive vo reo iava oiraopa reo o vo reo iava kuuvu reo. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato visii-ia toupaveira ro ira vara piereva Krai visiipa. Rera-a Tugoropato Uraurato ira visii tarai piepareveira orekerovu rutu iava, uvare rera vo siposiparo-a oiraopa rutu. Viapau oiso keakeavira oirara tarai piepareveira. Oa iava uvui irapatai ra

rera vaoro oiraopa reo rutu sirova utupata vo osa Krai tapo tavosivira toupata.

²⁸ Ari ita, kakae vure oaa Krai tapo tou irapata vo vokio iare oa-ia oiso vorevira karekeroverea ita. Uva eisi tuuvu vovouvira tupaoro viapau oiso ra ora vataupavio rerapa ariipaoro vo vokio-ia oa-ia vorevira ora karekeroverea vigei iare. ²⁹ * Oire uva oiso ragavira taraipata, Krai torevoko vovouvira rutu toupaveira oa-ia viapau vuria vai. Oisi eisi ragavira rera-ia taraipaoro uvuipatai ra vao-ia tapo vearovira taraipata ro iava oirato ira torevoko vovou purapave, ira raga ita-a eera Pauto oviitoaaro.

3

Oiso Toupaveira, Vigei Pauto Ovii Iraraaro

¹ * Oiraopavira rutu Aiteto-a ira vigei kaviko irapaveira rutu. Uva pute pie sirao rutu-a rera vaoro oa-ia vigeipa toupaveira. Oa-a vao vituaro iava vo vaisio vigei-ia toupaveira oiso, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva ita, oiraopavira rutu uvare oisi ragavira toupaveira. Eva-a oa vituaro iava voea voeao vo rasio-ia viapau oiso vigei-ia taraipaaveira vo osa oisi eisi toupape. Uvare viapau oiso Pauto-ia taraipaaveira. ² * Kakae vure oaa, oiraopavira rutu osa oiso toupaveira, Vigei vao-ia Pauto ovii iraraaro. Uva tou visivi roroio pievira rutu ora vigei vo touaro-ia taraipavioverea, otoua pura piroverea vovio Pauto vo uruaro-ia utupa visivi. Ari vo vokio oiso taraipaviei, Oiraopavira Krai vore vorevira karekeroverea vigei iare. Oa iava rera kekeperea oiso osa oiraopavira rutu toupaveira. Vo osa rera-ia oiso taraioaro oisi rutu karekevioverea osa rera. ³ Eva-a oa iava voeao oea Krai-ia rariipaoro toupaveira tuevira vo vuutaore oa-ia vaeavira toupaveira oiso osa rera, vo rara ora voea iava sopaura oaive tokipaive oiso ra roroiovira toupave. Osa iava viapau vuria vai voea-ia, oiso rutu osa Krai ro ira-ia viapau vuria vai.

⁴ Ari ro oirato ira vuri vovou purapave, eera-a ira Pauto vaoro reo goru gasipaveira. Eva vituaro-a vao-ia uvare va eva vuri vovou oa sirova reo goru gasipaiveira. ⁵ Oire uva taraipata oiso, Krai oiravira karekeroera vo rasitoa-ia, oisore ra raiva purareve oirara rutu varaaro vuri vovou verapa raiva. Ora aue tapo taraipata oiso, Viapau rutu vuri vovou oisoa purapave Krai vo osa oisoa vo rasitoa-ia toupave. ⁶ Oire uva voeao oea oiso Krai-va ora tavosipaaveira, oea

* 2:20: 1 Ko 2:9-16; 2 Ko 1:21   * 2:22: Re 21:8   * 2:25: Jo 3:16-21, 17:3   * 2:27: Jo 16:7-13   * 2:29: 1 Jo 3:7, 9, 4:7   * 3:1: Ef 2:1-7; Jo 1:12   * 3:2: 1 Ko 13:9-13; Ro 8:15; 2 Ko 4:17

viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro purapaiveira. Ari ro ira vuri vovou purapareve vorevoreripavira, eera-a ira viapau oiso Krai vo touaro vituaro eveirevora. Ora viapau oiso Krai-ia tarairoera.

⁷ * Kakae vure oaa, viapau rutu oiso ra iravupa ora visii iava vasepata, ro ira uvuiparoi oiso ra visii keakeapareve. Vao vituaro iava oiso-ia vo osa ro ira torevoko vovou rutu purapareve, ira-a eera ira-ia torevoko vovou rutu toupaveira oiso rutu osa Krai vo vovouaro. ⁸ Ari ro ira vorevoreripavira vuri vovouro purapareve, ira-a eera Seten reraaro. Uvare Seten vo pitupituaro sirova utuparoveira. Evo vovou vuria rutu Seten oa oisoa purapareve voari rutu rovoa iava, vo osa vo rasio vuru asavira touva. Oire uva Pauto Oviitoaaro karekeroepa va vao Seten vo kovoaro opesi piesa. ⁹ Ari ro oirato Pauto reraaro ira viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. Eake iava? Uvare Pauto-a Tootooa rutu vituaro. Ovituaroa vao rera vaaro oa rera sopaario-ia oirato toupaveira. Ari ita, Pauto-a eera oirato aitetaaro. Oa iava viapau uvuiparoi oirato ra vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. ¹⁰ Oire ra oiso ragavira taraipavio, Pauto ovii iraraaro pisa visivi rutu toupaveira voeopa Seten ovii iraraaro. Vao vituaro iava vosa ro ira viapau torevoko pitupitu purapareve, ora viapau oiso ora rera sopaaro vatepare araokotoapa siraopaoro, ira-a eera ira oiso toupave, Viapau oiso rera-a Pauto oviitoaaro.

Oiraopa Vovou Rutu Sopaua Rutu Vatepasa Araokotoa Oaviipa

¹¹ Vo tavitavia-a vao-ia oa iava uvutava voari rovoa-ia oa oiso purapai, Vigei uvui iraopaviei ra oearovivupa siraopavio ora vigei iava voea. ¹² * Uva viapau rutu oiso uvuipaviei ra oiso piepape osa ro-ia Adam oviitoaaro Ken Seten reraaro. Ira araokoto uporeva rera kopii pieoro. Oire uva eake-a vao oare araokoto upoaro rera kopii pierava? Oa-a vao vituaro oiso toupavio-ia, uvare rera oisoa vuri pitupituro purapareve, ovusa eera araokoto torevoko pitupituro oisoa purapareve.

¹³ * Araoko irara oaa, opeita oearovu vo vovouaro-ia tavetave iraopata voeoro vo rasio-ia vo rara visiire kasipu iraopaave. ¹⁴ Ari vigei-a vao vigoa ora vigei araoko iraraaropa sirao iraopavioveira. Eva-a oa iava uvuipaviei ra taraipavio oiso, Va vao kopiiapa vovou oa iava iviropaviera vore tootopa vovou-ia. Uva ro oirato ira viapau siraopa vovou purapareve, eera-a ira

touvira toupavevoi kopii vovou raga-ia. ¹⁵ * Ro ira touvira kasipu vovou purapareve ora rera araokotoaaro, ira ita oiso toupavevoi osa riro oira upoto. Oa iava rera-ia taraipatai oiso, Viapau oiso ro-ia Tootoo Ovoi vai toupaveira. ¹⁶ * Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vearovira rutu vava vao sirao vovou taraipavio? Ari oiso-ia, Krai ora rera iava vasereva oearovupa, oiso ra rera kopii pieve vigei iavirava. Oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei iava tootooara oavi rutu vatepape oearovivu araoko irara oavi tauvapaoro. ¹⁷ * Vosa iroto ro ira riroara rutu-ia orekerovu rutu pitupareve, ra varava reasiparo iravivu araokotoaaro tauvapa arapa, vosa eisi piepareve, ra eake iava oiso puraparo, "Ragai Pautoa-pa siraoparai rutu ora ragai sopaaro rutu iava"? Viapau oiso uvuiparoi rutu ra oisi pierave. ¹⁸ Kakae vure oaa, vigei viapau rutu uvuipaviei ra sirao reo purapape vo ragava gisipora iava. Viapau. Ari vosa sirao vovou rutu purapape, oa iava uvuipaai oearovu va eveipasa, vo rara sirao vovou rutuva kovopaoro oearovivu tauvapaoro.

Ro Riro Rarito Viapau Uvuipa Ra Uririparo Pautoa-pa

¹⁹ * Uva oisi eisi oearovupa siraopaoro uvuipaviei ra oiso taraipavio ora vigei-ia, Oiraopa vovou purapai va vao Pauto vo vovouaro rutu. Osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia rasivauru vovovira rutu toupape. ²⁰ * Vao rutu vituaro iava vosa ora vigei iava sopaura oavi rutu-ia sovopaoro oiso, O ari vuri pitupitu purapai. Oire uva uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio, Pauto vo taraiaro vigei vo vovouaro-ia putepaveira rutu. Uvare orekerovu rutu-ia taraiaroveira rera Pauto. Eva oa-ia uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira toupape. ²¹ * Oire vate irara oaa, vosa ora vigei iava sopaura oavi sovopaoro oiso purapavio, Asi vigei viapau oiso vuria vai purai, eisi osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira rutu toupe. ²² * Uva varao oupapeira rera ruvara-ia oare rera arepapeira. Eake iava? Uvare rera vaaro goru reo uvupapeira oisi va purapasa. Uva va-a eva oa-ia rera roru piepapeira ora vigei-ia. ²³ Uva va-a vao oare vigei tavitavipareveira rera vo reoaro-ia gorua oiso-ia, Rera vaisiario oirao piepape rutu rera Oviitoaaro Jisai Krai. Ra oearovupa va iava siraopavio voeao vigei iava voea oiso osa Pauto goruvira rutu vigei tavireva. ²⁴ * Oire ro ira Pauto vo reoaro sirova utuparo

* 3:7: 1 Jo 2:1, 26, 29; Hi 6:1-9 * 3:12: Jen 4:1-15 * 3:13: Jo 15:18-27 * 3:15: Mt 5:21-26 * 3:16: Ro 16:1-4 * 3:17: Je 1:22-27 * 3:19: 1 Jo 2:21 * 3:20: 1 Ko 4:4 * 3:21: 1 Jo 5:14 * 3:22: Mt 7:7, 21, 22; 1 Jo 2:3 * 3:24: Ro 8:9

va purapaoro, Pautoa-va ora tavosiroi, vo osa Pauto rerava ita ora tavosiroi vo rera sopaaro-ia. Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra Pautoa-ia taraipavio vo osa toupareve vo vigei iava sopaura-ia? Ari ro raga iavirava ita ro-ia Tugoropato Uraurato Pauto ira vatereva vigeipa.

4

Pauto Reraaro Uraurato Ora Vurito Iravu Uraurato

¹ ✱ Avoeao vate irara oaa, opeita oevu oirara vo reoroaro oirao pie ragapata voeao oea oiso purapaaveira, "Ragai-ia Tugoropato Uraurato touparevoi." Viapau. Ari uvuipatai ra voea kerisi irapata rerare ro uraurato vo osa voea rovirieipata oiso, Ro Pauto reraaro, ari vo urauraaro vo rasio iava. Aue vituaro iava uvare riro irara rutu profet irara voeao reo topa piepa irara oea vokapaiveira voraro rutu. Oea kuuvuvira Pauto vo kovoaro purapaiveira. ² ✱ Uva uvuipatai ra vearovira Pauto reraaro evei irapata, uvare Pauto reraaro Uraurato ro-ia toupareveira ira oirara oiso tavitavipareveira, "Jisas Krai oiravira urioroepa vo rasio iare." ³ Ari ro ira oiso puraparoveira, "Viapau oiso Jisas Krai-a Pauto Oviitoaaro," eera-a ira-ia viapau toupareveira Pauto reraaro Uraurato. Viapau. Ari iravu raga-a uraurato ira Krai-va ora keriparoveira. Ari ita, rera iava uvu rovtava ira iava oiso puraepa, "Uri-oroveira." Uva rera epao ira touparevoi vo rasio-ia.

⁴ ✱ Oire uva visii-a vao ovii irara oaa Pauto voeaoro visii goa voeao-ia kuuvu irara profeta irara putetavora, voeao oea visii varaaro oirao pie vovouo oavisii piro pie ragapaivora, osa viapau uvuipaaera. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato vo varivariaro visii sopaaro-ia toupareveira, ro ira vurito vo varivariaro-ia putepareveira rutu. Ro vurito ira voeaopa reiparoveira vo rasio-ia. ⁵ Voea kuuvu irara profet irara oea vo reoro kosi piepaiveira varao iava oerokrovu rasito aueroaro. Oa iava oearovu voeoro vo rasio iava oearoa voea vo reoroaro uvupaoro oisi vara purapaiveira, uvare voeao tapo ita profet irara vo rasio-ia tou irara. ⁶ ✱ Ari vigei-a Pauto voeaaro. Uva ro ira Pautoa-ia taraiparoveira, ira ita vigei vo reoroaro uvupareveira. Ari ro ira viapau Pautoa-ia taraiparo, eera-a ira vigei vo reoroaropa reasiparoveira. Eva-a oa iava uvuipaviei rutu ra urauratoarei vearovira rovirieipape oisi va iava vaierei eveipaoro oiso, Iravu-a ro oiraopa rutu vituaro.

ro-a ro ira oirara piro piepareveira voea keakeapaoro.

Pauto-a Vereopa Vovou Rutu Vituaro

⁷ Vate irara oaa, uvui irapaviei ra ora vigei iava oearovivupa siraopavio, uvare vereopa vovou rutu vituaro-a vao-ia ro-ia Pauto. Uva aa ro-a ro-ia oearovu kavikopareveira? Eera oirato Pauto reraaro ira Pautoa-ia taraiparoveira rutu. ⁸ Ari ro ira viapau kaviko vovou purapareve, eera ira viapau oiso Pautoa-ia taraiparoi. Eake iava? Uvare Pauto-a kaviko vovou rutu vituaro. ⁹ ✱ Uva Pauto ora rera vaaro kaviko vovou karekereva, vo uvare ora rera Oviitoaaro Kataito arureva vo rasio iare. Oa iava uvuipaviei ra oiraopa tootoo rutu Tootoo Ovoi oupape vao iava Oviito vo kovoaro. ¹⁰ Oire uva eake rutu-a vao kaviko vovou rutu vituaro? E oiso toupavioi pasi ra Pautoa-pa sirao rovpavio, eke? Viapau. Easi vao-ia uvare Pauto vigeipa sirao rovroroepa rutu. Oa iava Oviito arureva vo rasio iare raiva purasa, oraiva-ia vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi pierava.

¹¹ Vate irara oaa, vosa Pauto oiraopavira rutu eisi vigeipa sirao-roepa, uva vigei ita uvui irapaviei ra oisi oearovivupa sirao irapavio. ¹² ✱ Ari ita, viapau oiso irai ei ro ira Pauto kekereva. Ari vosa oiraopavira rutu ora vigei iava oearovivupa siraopavio, eisi osa iava uvuiparoi Pauto ra vo toupareve vigei iava sopaura-ia. Eva-a oa iava uvuipai ra rera vo kavikoaro kovopaive riropaoro vo vigei iava sopaura-ia.

¹³ Uva uvuipaviei ra oiso taraipavio, O ari, Pautoa tapo tavosivira toupapeira. Ora aue-ia tapo osa vigei tavosivira toupapeveira, uvare vigeipa Tugoropato Uraurato vatereva. ¹⁴ Ora oiso tapo osa va vao kekeerao ora vigei varaaro iava osireiara. Oa iava uvuipaviei ra oearovivu oiraopavira tavitavipape oiso-ia, Aiteto Oviito arureva, auere ra oiso rasitoa-ia tou irara vorevira oureve ora rerapa voea varaaro tootooara oaive orirusa. ¹⁵ Ari ro ira oirara tavitavipareveira oiso, "Jisas-a Pauto Oviitoaaro," eera-a ira sopaaro-ia Pauto toupareveira, ovusa rera ita Pautoa-va tavosivira toupareveira. ¹⁶ Uva vigei tapo ita vo vovou-ia taraipavioveira oa purareva Pauto vigeipa. Ora rera vaaro kaviko vovou oa oirao piepapeira tapo.

Iu, Pauto-a kaviko vovou vituaro. Vosa irouto ro ira vo vovou vituaro sovara-ia toupareveira vo vovou purapaoro, eera-a ira Pauto tapo tavosivira toupapeveira, ovusa ita Pauto rerava ora tavosiparo. ¹⁷ Oire uva eake-a vao oare vo kaviko vovou eva kovopaoro riropapeira sopaura

✱ 4:1: 2 Ko 11:13-15 ✱ 4:2: Ro 10:8-13 ✱ 4:4: Ro 8:31-39; 1 Jo 5:4 ✱ 4:6: 1 Ko 2:9-16; Jo 8:47; 1 Ti 4:1
✱ 4:9: Jo 3:16; 1 Jo 5:11; Ais 9:6-7 ✱ 4:12: Jo 1:18; 1 Ti 6:16

oavi-ia? Auere ra va iava tuuvu vovou-vira rutu toupape vo vokio-ia oa-ia Pauto oirara rutu rovirieireverea. Rara vearovira rutu ora vigei-ia taraipavio oiso, Akoea, ari vigei vo touaro vo rasio-ia oiso rutu toupai osa Kraiss vo touaro toupaveira. ¹⁸ Vosa kaviko vovou toupave vo vigei iava sopaura-ia, oa iava viapau uvuipai ra uriri vovou otavukiaro toupave vo ora vigei iava sopaura-ia. Viapau. Aue vituaro iava uvare kaviko vovou rutu-a vao oa uririara rutu kosi piepaiveira. Oire vosa uriri vovou vai toupave vo irai iava sopaua vai-ia, ra va iava taraipaave oiso, Asi ro vuria vo voriarore rugorugopaaroi. Oire va-a eva uriri vovou oa vituaro iava kaviko vovou viapau uvuipai oiso ra rirope rutu rera-ia.

¹⁹ * Siraopavio. Eake iava? Uvare Pauto vigeipa sirao rovoroea. ²⁰ Oire vosa irai oiratoa vai oiso puraro, "Ragai Pautoa-pa siraoparai," vo osa araokotoaarore kasipua rera-ia toupave, oire uva rera-a eera riro kuuvutoa rutu. Oa vituaro iava oiso toupai, Vosa viapau araokotoaaropa sirao rovoroparo, ro ira uvuiparoi rera kekepareve, oire uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipa ra Pautoa-pa siraoparo, ro ira viapau uvuiparo ra Pauto kekepareve? ²¹ Riro goru reo rutu vatereva Pauto vigeipa oiso-ia, "Ro ira Pautoa-pa siraoparo, eera-a ira uvui iraoparoi ora rera araokotoaaropa tapo sirao iraoparo."

5

Riro Oirao Pie Vovouto Ira Rasito Vo Pitupituaro-ia Putepareveira

¹ * Vosa irouto oiso oirao piepareve, Pauto Jisas roporevoiva, rera-ia vo vaisio tovoreva, Kraiss vigei tuvetevepatoaaro, ira ita-a eera oirato Pauto oviitoaaro. Uva ro ira Aitepa siraoparo, ira ita ovii irarapa tapo siraoparoveira. ² * Eisi osa iava uvuipaviei ra taraipavio oiso, Vigei-a vao Pauto ovii iraraaropa siraopavioveira, uvare Pauto Aite irapa siraopavioveira. Ora rera vo rearo tapo sirova utupavioveira vao goru reo rutu. ³ Vosa vo reo riro goru reo sirova utupavio vo reo orirupaoro vo vigei varaaro-ia sopaura oavi-ia, ra oiso toupape, Viga ita Pautoa-pa siraopavioveira. Ora vao rera vaaro riro goru reo rutu vao oa viapau oiso vavagisipapeira vigeipa vo osa va purapape. ⁴ * Aue iava uvare voeao oea oiso toupaveira Pauto voeairo rera vo rearo purapaoro, oea uvuipaaveira rutu oiso ra rasito vo pitupituaro vo goruaro-ia putepave. Uva vo goruo-ia putepa vituaro

oiso toupai, Eva vigei vaaro oirao pie vovou rutu. ⁵ Ari ita, irouto-a ro ira uvuiparoi vo goru-ia vao rasito vaaro putepareve? Ari ro raga ira oiso purapareveira oirao piepaoro, "Jisas-a Pauto Oviitoaaro."

Pauto Roroiovira Taviroepa Oviitoa Iava

⁶ * Jisas Kraiss ira raga vo rasio iare urioroea. Oa iava baptaisa oureva uuko ovi-ia. Ora oiso osa ora rera iava revasiva vatereva evao parikou-ia kopiuro. Ari ita, uva viapau oiso vao ragava urioroea baptaisa vo pitupituaro aue-ia uuko. Viapau. Ari varei rutu-a oiso-ia, uuko vao-ia ari revasiva o. Oarea rutu oirao piepareveira Tugoropato Uraurato, uvare rera raga oiraopatoa rutu. ⁷ Oire uva vo peva rutu-a varao-ia oara oiraopavira rutu tavitavipa-peira Kraiss iava oiso-ia, ⁸ * Tugoropato Uraurato-a ro-ia, ari uuko-a vao-ia, ari revasiva-a o-ia. Opevaa rutu kataivira rera iava oiraopa reo rutu kosi piepaiveira. ⁹ * Oire uvuipaviei ra vo reoro oirao piepape oara oiraopavira purapaveira oarovu oirara orekerovu iava. Oiso osa Pauto va vao oirao pie reo purapareveira Oviitoa iava. Oreoa-a eva oiraopa reo oa oirara vo reoroaro-ia oiraopa reoro putepaveira rutu. ¹⁰ Uva ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareveira, eera-a ira sopaaro-ia Pauto vo reoro oiraopa reo rutu toupaveira. Ari ro ira viapau Pauto vo reoro oirao piepareve, eera-a ita ira Pauto oiso piepare, Riro kuuvuto. Eake iava? Uvare viapau oiso vao oiraopa reo oirao piepareveira rutu vo reo oa puraveira Pauto ora rera Oviitoaaro iava tavitavipaoro. ¹¹ Oreoa vao oiso purapai, "Pauto vigei vatereva Tootoo Ovoi vo tootoo-ia oa-ia vituparoveira rera raga Oviitoa." ¹² * Ari ita, ro ira Oviitoaaro ora tavosivira rutu toupave, eera ita ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira. Ari vosa irouto-a ro ira viapau Oviitoava ora tavosivira toupave, uva rera-ia viapau oiso Oiraopa Tootoo toupavoi.

Vigei Uvuipaviei Ra Taraipavio Oiso, Vigei Tootoo Ovoiva Toupai

¹³ * Vo rigato puraavo visii oisore ra vearovira rutu taraipata oiso, Tootoo Ovoiva toupatavoi visii vao-ia visiiogo vo Pauto Oviitoaaro vaisiaro oirao piepataveira. ¹⁴ * Oire uva uvuipaviei ra tuuvu vovovira toupape vo Pauto osireiaro-ia, uvare taraipaviei oiso, Vigei varaaro variriara uvupareveira, vo osa rera arepapeira rera raga vo ruipaoro sirova utupaoro. ¹⁵ Ari ita,

* 4:19: 2 Ko 5:14-17 * 5:1: 1 Ko 15:1-11; Jo 1:12 * 5:2: 1 Jo 2:5 * 5:4: Hi 11:1-6; Jo 16:33 * 5:6: Mt 3:13-17; Jo 19:34 * 5:8: Jo 19:31-37; Mt 18:16 * 5:9: Jo 8:17-18; Mt 3:16-17 * 5:12: Jo 3:36 * 5:13: Jo 20:30-31 * 5:14: 1 Jo 3:21-22; Mt 7:7

vigei vo reoroaro uvupareveira, vo osa variripavioveira rera akepaoro. Oa-ia oiraopavira rutu taraipavio. Oire uva va-a eva oa vituaro iava uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio, Varao epao oara vateparevere vigei vo ruipaaro uvui ovoipaoro.

¹⁶ ✧ Oire vosa irai ro ira araokotoaarova siitueparo, ovusa vuria vai purapareve ro oirao pie vovouto, ovuriava eva viapau oiso opesiroverea Tootoo Ovoi ou asavira, uva uvuiparoi ra Pauto arereve rerapa araokoto. Oa iava uvuiparoi ra tootooa vatereva araokotoaaropa rera vo rugooaro torevokopaoro. Uva voeaore reoreoparai oea oiso varao vuriara purapaive oarava viapau oiso opesiaverea Tootoo Ovoi ou asavira. Ari oavuei touvira vuria, ovuria vo vovouaro sirova utupaoro uvuipaai oirao pie vovou irara ra vo vovou iava opesiave Tootoo Ovoi ou asavira. Uva viapau oiso visii tavitavipaavoi oiso ra rerapa Pauto aketa eera ira eisi vo vuri eva purarevora. Viapau. ¹⁷ Oaravu rutu vuri pitupituro oara purapaoro vuri vovou purapapeira. Ari oaravuei varao oara viapau oiso visii oiso piepaiveira ra vara iava opesipata Tootoo Ovoi ou asavira.

¹⁸ Vigei taraipaviei rera-ia oirato Pauto reraaro ira viapau vorevoreripavira vurira purapareveira, uvare Pauto Oviitoaaro Jisas rera utopareveira. Eva-a oa vituaro iava viapau uvuiparoi Vuritoa rutu Seten oiso ra rera vuri piereve eera oirato.

¹⁹ Oire uva uvuipaviei ra ora vigei-ia taraipavio oiso, Vigei-a vao-ia Pauto voeaaro, vo ovusa riro irara rutu voeao oearovu oea toupai vo rasio-ia, oeapa reiparoveira ro-ia Seten.

²⁰ Uva Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio oiso-ia, Ira urioroepa vigei vo rugorugooroaro aviavi piesa, oisore ra va iava aviavi pievira rutu taraipavio Oiraopatoa-ia Pauto. Uvare vigei varaaro tootooara toupaveira rera raga-ia Oiraopatoa rutu Pauto ro raga ita Oviito Jisas Krai. Eera raga Oiraopatoa rutu Pauto ira raga ita Tootoo Ovoi rutu vituaro.

²¹ Kakae vure oaa, ora vatatopo iraopata voeaopa riro kuuvu irara pau irara ora varao kuuvu siposiporo. Oara evara uvuipai ra Pauto vo tavukiaro ouve vo visii iava sopaura oavisii-ia.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi visipa. Ra opesipe.

2 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo pasio rigatoreva ira ita opa riakova reesireva ora voeao oira voeaaro ovii irara oiso ra vo reoro vieiive. Ari tarai irara oiso rugorugooapaaveira, Ira ovoovovira oevu lotupa irara reesireva oira vaisipaoro o riakova. Uva goruvira vo pasio-ia rigatoreva oiso ra oirao pie vovou irara siraopa vovou pura irapaave oearovivuvpa siraopaoro, vo osa Pauto vo reoro vearovira uvupaive (2 Jo 5-6). Uva ita, voea tavireva oiso, Teapi oevu kuvuu irara vo siposiporoaro uvupata, voeao oea oiso purapaaveira, Krai viapau oiravira urioroepa vo rasitoo-ia toupasa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-3.
2. Rovopa reo goru vao oa oiso purapai, Iravivupa sirao irapau, 4-6.
3. Vatatope pie reo voeao iava riro kuvuu irara tisa irara, 7-11.
4. Ovoioapa reoro varao, 12-13.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa vo rigato puraavoi viipa oira vasiva rutu riakova vearovira rutu. Viigoa roporeva Pauto ora vo vureo tapo kakae vure vii voeaaro. Visii rutu eva visiigoa kaviko irapaaveira. Uva viapau oiso ragai raga-a, ari oearovu tapo-a voeao oearoa Oiraopa Reo-ia tarai irapaaveira rutu. ² * Ore-a vao Oiraopa Reo oa vigei sopaaro-ia toupavoi ora toupaveira vokiara rutu-ia. ³ Oire uva Pauto arepaavoi ro Aite ora Jisas Krai Aiteto Oviitoaaro, auere ra tauva vatesi vigeipa, ora sirao vovou, ora gavaure vovou viigoa oiraopa vovou-ia taraipavioveira, ora vao-ia kaviko vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Kaviko Vovou Rutu Purape

⁴ * Roru irapaavoi rutu oearovu vii ovii iraraaro iava kekepaoro voeao oea oiraopa reo rutu sirova utupaaveira, oiso rutu osa evo reo iava vigeipa goru reo vatereva Aite. ⁵ * Oire uva vearovira riakova vii tavipaavoi oiso, Vigei tapo ita uvui irapaaveira ra oearovivu ita kaviko irapaape ora vigei iava voea. Uva viapau oiso arepa reo-a vao-ia oa rigatoavoi viipa. Viapau. Ari aue raga iava-a uvare riro goru reo rutu-a vao oa uvuepa voari rovoa-ia vo uva oirao pie vovouro rovoepa. ⁶ * Oire va vao-ia ora kavikopa vovou oa iava reoreoparai oa oiso ragavira toupaveira, Uvui irapaaveira ra Pauto vo ruipaaro sirova

utupavio. Oiso osa vao riro goru reo oa uvutava voari rovoa-ia oa oiso purapaaveira, Uvui irapaatai ra oiso toupata kaviko vovou rutu purapaoro.

Uvui Iraopaviei Ra Goruvira Rutu Krai Vo Reoro-ia Pitupape

⁷ * * Ari ita, riro irara rutu oirara oea sikasikaapea uvarovu ruture vo rasio-ia, voeao oea oirara keakeapaaveira oiso purapaoro, "Jisas Krai viapau oiso oiravira urioroepa." Uvare voea-a riro kuvuu irara voeao oea Krai-va ora keripaaveira. Oea oiso rutu toupaveira osa ro Vurito Krai-va Keripato. ⁸ * Ora vatatope irapaata auepa, teapi viapau voria vai oavisiu outa vao oare kovopataveira Pauto vo kovoro purapaoro. Ari vosa ora utopata, oa iava uvuipatai ra ora visii vo voriaro rutu outa vo Pauto ruvara-ia. ⁹ Oearovu viapau oiso Krai vo taraiaro raga sirova utupaaveira. Viapau. Ari osiposiporovu raga oupaoro vara-ia oirara tuvutuvepaaveira. Uva voea-a evoea oea viapau oiso Pauto tapo ora tavosipaaveira. Ari voea raga oea Krai vo taraiaro sirova utupaaveira, evoea-a oea Aite vaio tapo ora Oviito ora tavosipaaveira. ¹⁰ * Oire vosa irai vii iare karero viro ro ira viapau oiso Krai vo taraiaro ragava urioro, ra viapau oiso rera koata pleri vii vo kepaoro-ia vao rera pau piesa. Viapau. Ari ita, opeita rerava oiso purau, "Vearo voki rutu." ¹¹ Aue vituaro iava vosa ro ira rerava eera vearo vokireve, ira-a rera vo kovoro ita eva vuri kovo purareve rerava ora tavosioro.

Ovoioapa Reo Vao-ia

¹² Ari ita, riroara reoreoara rutu epao ragai varaaro tovira. Uva reasiparai vara iava visii tavitavi arapa vao-ia pepa ora ing. Viapau. Ari ragai oiso raga rugorugooaparai rutu rariapaoro, oiso ra visii kekea rutu. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra ora reoreovio. Ra va iava uvuipaviei ra rorupape rutu.

¹³ Oearovu visiiava vearo voki puraivoi, voeao vii taataavaaro ovii iraraaro o iria roporeva Pauto.

Eisivi raga, ra opesipe.

* 1:2: 2 Pi 1:12; 1 Jo 1:8   * 1:4: 3 Jo 3-4   * 1:5: 1 Jo 2:7, 3:11   * 1:6: Jo 15:10-17   * 1:7: 1 Jo 4:1-3, 2:22
 * 1:7: Re 13:11-18   * 1:8: Hi 10:35-39   * 1:10: Ro 16:17-19; Re 22:18-19

3 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon vao rigatoreva vo pevapa pasi rerapa Gaias. Uva oreoreorovu tapo vatereva Gaias vaaro oirao pie vovou goru piesa. Ora Gaias tapo tavireva ra iravu ro Daiotrefis verareve lotua iava, uvare vuri pitupituro oisoa purapareve, ora oisoa ora rera raga ora ira pieparo rutu.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-4.
2. Gaias-ia rorureva Jon rera vaaro-ia vearo kovo, 5-8.
3. Daiotrefis vo pitupituroaro iava vurira rera tavireva, 9-10.
4. Demitrias ira vearo kovo pureva, 11-12.
5. Ovoioapa reoro varao, 13-15.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa vo rigato pu-raavoi viipa Gaias viigoa oiraopavira rutu kaviro iraoapaaveira. ² Vatetoo oaa, variriparai oisore ra vearovira rutu toupari. Vao oa iava viapau oiso oavu avu vai vii iare uriopere oiso osa upiara. Ari ita, vearovira taraiparai vii-ia, uvare viipau oiso vuria vaiei vii iava sopaua oara-ia. ³ * Ragai roruavora rutu vo reo uvuoro araoko irara oavi gisipoaro iava. Uvare pou virooro vii iava ragai tavitaviivora oiso-ia, "Viapau oiso raveraveparoi vao oiraopa reo sirova utupaoro." Ari ita, vii-a taraiparaveira, vo uvare oiraopavira rutu vokiara rutu-ia riro goru reo sirova utupaaveira. ⁴ * Uva viapau oiso oai ei oa uvuipai ra vao-ia putepaive oiso osa ovii irara oaa iava uvupaoro rorupaaveira, vao iava uvare oiraopa reo sirova utupaaveira rutu.

Gaias Vearo Kovo Oiso Purapareve

⁵ * Vatetoo oaa, kasivarivira araoko irara oave tauvapa kovo purapari. Ari ita, vosa oearovu araoko irara oara oea aapaapavira uriopaave vii iare, uva voea tapo ita touvira tauvapariveira. ⁶ Uva evoea araoko irara oave evoava kareaiva, voeao lotupa irara tavitaviivora vova vii vaaro iava vereopa vovou. Uva vii tavipaavoi oiso ra touvira voeavi tauvapari. Ra oisi iavirava topa pievira ita vokapaivere oearovupa siposipopasa Pautoa iava. Oa iava rera roru pierivere ora vii vaaro iavirava tauva. ⁷ * Aue iava uvare voea vaaro voka rovoepa Krai-va kovopaoro voraro rutu. Uva vao viapau oiso oearoi oisoa ora voeapa arepaive orekerovu avu vaire voeao ruvarania oea oisoa viapau Krai oirao piepaive.

⁸ Eva-a oa vituaro iava uvui iraoapaviei ra voea tauvapave evoea araoko irara oave. Oa iava uvuipaveiei voea tapo kovopasa oiraopa reo kosi piepaoro oearovupa ita.

Daiotrefis Vuri Pitupitu Purareva

⁹ Voviri tuaririvi oavivu gareavi pasia rigatoava voeapa lotupa irara. Uva viapau oisoa ragai vo reoroaro sirova utuparo Daiotrefis. Uva oiso raga vovouparoveira ra ora rera raga ora rei vaisi pieparo lotupa irara tuvutuvepaoro. ¹⁰ * Oire vosa poua viro, ra rera vaaro vuria poera-vere oiso vara varao-ia, kiuvu reoa vao-ia oa viapavira rutu akukuvira raga purapareveira vigei toga ragapaoro, ora kuvu reoro tapo purapareveira vigeire, osa viapau vara evoa rekasipareve. Vo osa oaravu tapo varao-ia oara purapareveira oiso-ia, Viapau oiso araoko irara oave koata piepareveira vo ora rera vo kepaoro-ia paupasa. Uva ita, oearovivure koruparoveira vo osa eisi ruiapa ragapaave oearovivu araoko irara koata piepasa. Uva rera vo ruipaoro oiso toupaiveira ra voea kosi piepareve lotupa irara arova.

¹¹ * Vatetoo oaa, opeita voeao vieopari oea vurira purapaiveira. Ari uvuipau ra voea raga vieopari oea veopara purapaiveira. Uvare ro ira vearoa purapareve, ira-a eera Pauto reraaro. Ari vosa ro ira vuria purapareve, eera-a ira viapau oiso Pauto vo vovouaro eveipareveira, oisore ra oisi va purapareve.

Demitrias Vearo Vovou Oisoa Purapareve

¹² * Riro irara rutu Demitrias-ia oisoa egaegapaive rutu. Uva oiraopavira oisoa vearo kovo rutu purapareve. Eva-a oa vituaro iava uvuipaveiei ra vegei tapo voea vo reoroaro oirao pieve. Oire ra ragai tapo ita rera iava oiraopavira tavitavipara. Ari ita, taraipauei ragai vo reoro-ia vao oiraopa.

Ovoioapa Reoro Vao-ia

¹³ Riroara rutu epao reoreoara ragai varaaro. Uva viapau oiso uvuiparai viipa vara rigatoa aue-ia pentoa vai ora ing. ¹⁴ Ari rirovira rutu oiso ruiaparai ra vii kekea utupa visivi. Oa iava uvuipaveiei vegei rutu ra ora reoreove.

¹⁵ Oire uva Pauto arepaavoi oiso ra gavaure vovou vatereve viipa. Uva vate irara oara rutu vo reo viipa sipopaivoi oiso purapaoro viire, "Vearo voki rutu." Ora vii tapo ita osa varirivira purauvere voeaore igei vate iraraoro katakataivira oiso, "Vearo voki rutu visiipa."

* 1:3: 2 Jo 4   * 1:4: 1 Ko 4:15; Fm 10   * 1:5: 1 Ti 3:1-2; Ro 12:13; Hi 13:2   * 1:7: 1 Ko 9:15-18; Ap 5:41, 20:33-35   * 1:10: Pro 10:8-10; 2 Jo 12   * 1:11: Sam 37:27-29; 1 Jo 2:29, 3:6, 9   * 1:12: 1 Ti 3:7; Jo 21:24

Evavi raga osa vo pasio opesi piea.

JUT

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oearovu oiso purapaaveira, Ro Jut ira Jisas araarei ora Jems kokoratoaaro (Mk 6:3; Mt 13:55), vo osa oearovu tarai irara oea oiso purapaaveira, Iravu raga Jut.

Uva vo reoreoro oara toupai vo pasio-ia oreoa vaeapai ora vo reoreoro oara rigatoreva Pita eraopa pasi oaro-ia. Riro goru reo rutu vatereva Kristen irarapa, uvare oearovu vuri vovou irara oea oisoa voea tavitavipaive oiso ra vuri pitupituro purapaive akukuvira raga. Ari ita, kuuvu reoro raga varao-ia. Jut oiso puraroepa, Voeao kuuvu irara oea oiso rutu toupai voisa oearovu riro kuuvu irara tuariripa irara (Ju 5-16). Uva voea vaisipaoro ovaisirovu oureva vova Jiu-pa irara vo vukuroaro iava, varao oara viapau toupaveira vao-ia vigei vaaro Tugoropa Vuku oa-ia pitupai vigei Kristen irara vo vokie (Ju 9, 14-15).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-2.
2. Tuariripa irara riro kuuvu irara vaisireva voea vo vuriroaro iava tavitavipaoro, 3-16.
3. Uvui irapaai Kristen irara ra oirao piea-ia uvisivira pitupaive, 17-23.
4. Vearo vaisi vore Pauto, 24-25.

¹ * Ragai-a vao Jut ragoa vo rigato puravao Jisas Krais kovopatoaaro, ora tapo Jems araokotoaaro. Uva vo rigato puraavo voeaopa oearo keeroepa Pauto, oisore ra rera sirova utuave, evoea oea kaviko irapareveira Pauto Aite. Oea oriruvira rutu toupaveira, uvare Jisas Krais tapo ora tavosi irapaaveira. ² Uva Pauto arepaavo, oisore ra siraopa vovou rutu vaterave ora gavaurea ora kaviko vovou uvuvira rutu.

Vearo Sipsipova Keripa Irara Vo Reoreoro Toupai vo

³ * Vate irara oea, oiso ruipa rovoraera ra visiipa vo rigato puraa vo raivao vituaro iava, oa iava Pauto vigei vorevira ourevera ora rera iare. Oire uva evo rugoo isivaaro iava oiso ora sovorai, oa iava oiso vovouparai ra visiipa taru goruvira rutu vao rigatoa visii vo vovouroaro goru piesa rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra uriri asavira vo vovouro vituaro iava reoreopata oara oirao piepataveira. Evara raga oara vatereva Pauto voeaopa rera voeaoro, oiso ra vo vovouro-ia tarai paave. ⁴ Eake iava? Uvare oearovu oirao pie vovou asa irara kaviruvira raga koata-paepa visii tapo toupasa. Voeoro oearoa

kuuvuvira tavitavipaaveira Pauto vo siraoro iava. Evoea oea oiso purapaaveira, "Eagara, uvuipaiei ra otopa pitupitu purapaio. Oa-ia Pauto uvuiparoi ra igei vura ragapareve igeipa siraopaoro." Uva oisi-a eisi osa piepaoro Jisas Krais-re isivapaaveira ro Reito ora Turaro. Vo osa voari tuariri aue-ia Tugoropa Vuku oiso puraepa, "Voea vo voriaro oa ouivereva eva-ia vuria raga."

⁵ * Oiraopavira rutu vao-ia tarai pataveira. Ari visii rugorugoo piepaavo, oiso ra vearovira rutu vare rugoopata vao-ia oiso osa ro Turaro voeao Jiu-pa irara oureva Isip iava voea orirusa. Oa isivaaro iava oearovu voea iava opesi pie ovoireva, oea viapau oisoa rera oirao piepaive. ⁶ * Ora vao tapore rugoopata osa voeao enselpa irara ora voea vaisiaro raga rei pieoro ora voea vo tavukiroaro kavuiva. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro ora voea vao arova avaaepa. Uva va-a eva oa vituaro iava voeaei, oea tuukepaai vo vokie sen iro-ia pupuruva sovara-ia. Evoa-a uva voea tovo piereva Pauto vore tuepaoro uva ora voea vo voriaro vuri vori ouivereva rara vo Rei Voki-ia. ⁷ Uva oiso tapo visii rugoo piepaavo ra vo uruireore tapo rugoo irapaoro Sodom uruirei ora Gomora urui, vo uruiro tapo ouruira oisoa vo uruirei ruvara-ia vi toupave. Uvare evo uruiro rutu-ia tou irara eisi vo pitupituro oisoa purapaive otopa pitupituro ora opitupituroviva, oara tapo viapau oisoa torevokopape, vo rara ora voea ragava oirara toupave otopaoro. Oa-ia ora voea vo voriaro ouiva vao-ia tuitui kasi. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vigeipa vo ovoovo rutu puraiva vo vokie iare vao iava eto kasi oa viapau opesia vai.

⁸ Oiso osa vo vokie-ia oa-ia oearovu oirao pie vovou asa irara vuri urusiro-ia orekerovu oupaoro vara sirova ora voea iava varaura vuri piepaiveira vo pitupituro-ia, oara-ia Pauto vo goruarore isivapaaveira. Oa iava voeao takaupaoro oiso purapaaveira, "Voeao reipa irara vuuvua iava voea-a akuku irara raga." ⁹ * Ari ita, ro-ia rovopato enselto Maikel ira viapau oiso eisi oai purareva. Ari vo osa ora uporoepa aueva Seten, vo osa ora kau-reosiepa Moses kopii-ia vo rera ousa oiso, "Aa ro-a ro ira rera ouparevoi." Oire uva Maikel avivikevira rutu rerava ora kau-reoparoepa oiso rugooparo, Teapi vuri reoro vai-ia Seten togareve. Oa-a vao oa iava rerere oiso puraroepa, "Reitoa raga Turaro uvuiparoi ra vii torevokoreve. Ra eakau." ¹⁰ Uva vo vokie-ia voea vuri irara varao tovipaiveira, oara-ia viapau oiso ro-

* 1:1: Ap 1:13; 1 Pi 1:5   * 1:3: Fl 1:27-30   * 1:5: Nam 14:1-38   * 1:6: Re 20:1-3   * 1:9: Sek 3:1-10; Dan 10:13

roiovira rutu rugorugooapaaveira. Ari vo vovouro vuri vovouro oara sovopaiveira vo ora voea sopaura raga-ia. Oiso rutu osa vo karero kaakau kare oisi piepaiveira. Oara-a evara uvuipai ra voea opesi pie ovoipaive.

¹¹ * Siraovira rutu voeavipa. Uvare vuri pitupitu sirova oisoa utupaave oa purareva Ken. Oire uva va vao osa moni ou ragare oisoa ruipapaave. Eva vituaro oa iava vuri pitupitu sirova utusa oisoa arovipaave, vao oa oisoa purapareve Belam. Ora kaureo vovouro rutu tapo oisoa purapaive, oiso rutu osa ro Kora ira Moses-va ora kau-reoroepa. Oa iava voea rutu opesi pie ovoireva Pauto, oiso osa Kora opesi pie rovoreva.

¹² Oea oiso rutu toupaveira osa varao avekeara oara vatauvira rutu toupaveira vo uva takuvuvira aiopataveira katai vovou raga-ia. Eake iava? Uvare voa-a evoa uva oirara kove piepaiveira aue-ia vuri pitupitu, vo osa visii tapo aiopaive. Oire uva oisi-a eisi osa piepaiveira ora voea raga-ia rugorugooapaoro arii asavira rutu. Oea evoea oiso rutu toupaveira osa o rukuta iria-ia viapau kokeva vai oirara tauvapasa. Uvare kiuvu oira pupipareveira uvarovu ruture. Ora tapo uvare oiso rutu toupaveira osa oearovu evaovaro varao oara viapau kuepapeira ora vo evaro vo vuutaroaro-ia. Uva va-a eva oa iava oisoa tate ovoi piropa erako ovoisa kopii ovoiro vavurupa kaviro rutu tapo. ¹³ Oea oiso rutu tapo toupaveira osa riroa toru kou vo avakava-ia, uvare vuriara purapaiveira vuivuiara. Oa iava ruiruisovira oisoa karekepape vao toru kou vo viara-ia. Ora oiso rutu tapo toupaveira osa varao ruuso aaviikoro oara viripaiveira voraro rutu. Vo osa Pauto varapa uvavu reesireva vara voaoro. Uva uvuipai ra tauai rutuva roropaive rupa rutu-ia tupaoro. Vo uva viapau opesia vaiel.

*Vuri Irara Oiso Voea Vo Voriaro Ouiv-
erea*

¹⁴ * Voari tuariri rutu uva ro oirato Inok oavu ravaa reo ravaavira purareva voveare vuri irara. Uvare rera ro Inok ira Adam sirova uturoepa katai vatarapa aao puraoro. Ira-a ro ira oiso puraroepa, 'Keketa. Turaro taru urioroverea riro ipuro (tausen) rutuva enselpa irara tugoropa irara. ¹⁵ Oisore ra oirara rutupa voea vo voriaro vaterere. Uva va-a vao oa-ia voveao vuri irara togareverea, oea viapau oiso Pauto oirao piepaiveira. Voea raga

ita evoa oea vuri vovouro purapaiveira. Oiso vara tovi reoro-a varao oara purapaiveira Pauto tovipaoro. Oara vituaro iava voveare oiso puraroverea, "Visii raga ita vao visiigoa vuri vovou purapataveira." ¹⁶ * Ari ita, voveao vuri irara rirovira kaureopaoro oearovivu toga ragapaiveira oirara kuuvu reoro-ia. Vo ovusa ora voea vo vovouroaro vuriara raga sirova utupaaveira. Vo vovouro oara iava ora voea vaisiario raga riro piepaiveira. Ora oiso tapo osa oearovivu tapo agoagoto iraoapaiveira, oisore ra va iava voea vo vovouroaro pura viropape.

*Oirao Pie Vovouro Oavisii-ia Goruvira
Pitu Iraopata*

¹⁷ Ari visii vate irara oaa, opeita vo reore ovau iraoapata. Oreoa visiipa vateiva aposel irara ro iava vigei reraaro Turaro Jisas Krai voari tuariri. ¹⁸ Uva oiso pu-raaepa visii taviaro, "Vosa ovoioapa vuutaro pou piroverea, uva oearovu oirara karea viroverea, voea oea oearovu agesi piepaiveira visii iavirava visii tovipaoro. Uva voea raga-a evoea oea ora voea vo ruiparoaro sirova utupaaverea Pautoa-re isivapaoro." ¹⁹ Evoea raga ita oea lotupa irara roo piepaiveira voveapa orugoorovu rutu vatepaoro. Vo osa oirara raga vo rugooroaro sirova utupaaveira. Uva va-a eva oa vituaro iava viapau oiso voea sopaaro-ia toupaveira ro Tugoropato Uraurato.

²⁰ * Uva visii-a vao vate irara oaa, viapau uvuipatai ra eisi piepata osa evoea. Ari uvuipatai ra ora visii raga ora tore ple iraoapata vao-ia goruvira rite pitupaoro visii vaoro oirao pie vovou vo Pautoa-ia, vo osa varripata Pautoa-re Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava.

²¹ Ora oiso osa uvuipatai ra vo touo rutu purata, oa iava uvuipatai ra ora sovota oiso puraoro, "Oiraopavira rutu. Uva Pauto vo siraoaro vigei-ia tupaivoi." Uva oisi-a eisi osa tupaoro uvuipatai ra vaore tuevira tupaoro Tootoo Ovoi oupata, oa vaterereva visiipa Turaro Jisas Krai visiipa siraooro rutu. ²² Sirao vovou rutu kareke pie iraoapata voveapa oea vo vovouroaro avaviaavira tupaiveira oiso purapaoro, "Aa vao-a vao oa veoropai? Ari aa vao-a vao oa vuripai?" ²³ * Oearovu airerei iraoapata voea vovevira kae piepaoro vova tuituia vaopa, teapi rovaave vo vuri tapi. Ora vo osa oearovivupa sirao iraoapata vaopa uriripaoro vuri vovou oa purapaiveira. Ari ita, oiraopavira uvuipatai ra voea varaaro varoara veripata, vupaoro oara vuivupaiveira vuriara purapaoro.

* 1:11: Jen 4:1-15; Nam 22:1-24:25 * 1:14: Jen 5:18-24; Diu 33:2; Dan 7:10 * 1:16: 2 Pi 2:18 * 1:20: 2 Ti 2:15; Kl 2:7; Ef 6:18 * 1:23: Amo 4:11; Sek 3:2-5 * 1:24: Ro 16:25; Ef 3:20; Kl 1:22

Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapaa

²⁴ ✧ Ari Pauto uvuiparoi ra visii uto-
pareve vaopa, teapi koveta. Oa iava eva
visii vorevira ourevere ora rera iare, vo
rara viapau vuri vovouro vai oavisii visii-
ia touve roruvira raga toupaooro. Ari ita,
visii tovorevere vo ora rera rutu puaaro-
ia, vo uva rera vo kerariaro vo aviaviaro ro-
ropaiverea vokiara rutu-ia. ²⁵ ✧ Vearovira
rutu Pautoa-ia Kataitoa rutu. Ro ira vigei
kae piepareveira ro vo kovoaro iavirava
Jisas Krai vigei reraaro Turaro. Oirara
rutu uvui iraopaai ra rera-ia vuurapa vaisi
purapaive. Oiraopavira rutu oiso osa
Pauto rei iraoparoveira oirara rutupa. Ira
riroparoi rutu oirara rutupa. Ira-a ro
Pauto oirara rutuva vurapareveira voea
tokipaoro rera vo goruaro iava riroa rutu.
Ira oisi raga oisoa toupareve voari tuariri
rutu rovoa-ia. Uva vo vokio tapo ita oisi
raga touparevoi. Ora voari tapo utupau
uva taru oisi raga ita touparevere. Ovoiei.
Ragai-a vao, jut.

REVELESEN Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon toupaveva tuukepa kepa-ia vo Patmos Toko-ia uva voa rigato purareva. Uva 95 o 96 yia puteva Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo vuuta-a eva oa-ia Rom gavman vuri pitupituro rutu oisoa purapaveve Kristen irara opesi pie ovoipaoro. Eva-a oa iava Jon goru reo vatereva voeapa oiso ra tuuvu vovouvira rutu toupaveve uriri asavira. Ari ita, viapau oiso rera vo reoroaro rutu-a vara varao. Viapau. Ari Jisas raga ita vo reoro vatereva Jon-pa aue-ia areo uusi. Oa vaisipaiveira popotepa irara vo reoro-ia oiso, Revelesen.

Uva oreorovu oureva ita varao oara-ia reoreoaeapa profet irara voeao-ia, Esikiel, Danyel, ora Sekaraia. Varao oara epao vo vukuo-ia oara poupa pirovere. Ari oaravu karekeperea vo osa voreroverea Oirato Ovitooaro Jisas. Uvare Jisas-a ro ira oearovu rerava keripa irara opesi pie ovoireveve, ora vao Seten vo goruaro tapo. Osa iava uvuipaviei vigei oirao pie vovou irara ra goruvira toupape rerare tuepaoro Jisas.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-8.
2. Tavitaviara varao voeaoepa erao vatara (7) sios oara epao erao vatara uruiro-ia, 1:9-3:22.
3. Varao iava oara karekeperea vo utupaua oara kekereva Jon aue-ia areo uusi, 4:1-22:5.
  - a. Vuurapa vaisi puraiverea Pautoa-ia vo vuvuiua-ia, 4:1-11.
  - b. Vuku viko karureveve Sipsip Kakae, 5:1-14.
  - c. Erao vatara tuukeara kekereva areo uusi-ia, 6:1-8:6.
  - d. Erao vatara utave iava vo reoro, 8:7-11:19.
  - e. Erao vatara karero pisa karero rutu, 12:1-14:20.
  - f. Erao vatara orekerovu vuriara rutu iava varao Pauto vo kasipuroaro, 15:1-16:21.
  - g. Voeao Babilon oea voea vo voriaro vuri vori ouiverea, 17:1-19:10.
  - h. Vaiterei kove ovoisiveva vavaraito vaio ora profetato riro kuuvuto, 19:11-21.
  - i. Seten iava vo reoro vo osa rera tuukeiverea, 20:1-3.
  - j. Krais turarovira toupaveveve reipaoro katai tuku ivaro (1,000 yia) sovara-ia, 20:4-6.

- k. Vorevira Seten karuiverea, 20:7-10.
- l. Oira rovirieipa voki iava vao rei voki rutu, 20:11-15.
- m. Airepaua vuvuiua vouao ora airepa rasi, 21:1-8.
- n. Airepa urui Jerusalem urui iava, 21:9-22:5.
4. Ovoioapa reoro vo vukuo iava, ora vo osa Krais oiso puraroepa, Oiraopavira rutu, ikauvira urioravere taru, 22:6-21.

¹ * Vo reo tuariri rutu oisoa kareke asavira rutu toupaveve. Oa iava Pauto Jisas Krais-pa poeravira rutu vo reo kareke rovoreva vaore, oiso ra ora rera voeaoapa kovopa irara vo reo roroiovira kareke pierieve. Orekerovu rutu iava vo reo varao oarapa tutuu piepai ra karekepape. Uva vara-a varao oara iava Krais ragai soporeveve, ragai rerapa kovopato tarai pieoro. Vao-ia osa ragai iare iravu purapurapato ensel arureva ragaipa vo reo vatepasa. ² Uva ragai-a vao Jon ragoa vara rutu varao kekeava. Oa iava roroiovira rutu siposipopaa Pauto vo tavitaviaro iava, ora vo reo vao Jisas Krais vo reoro oa oiraopavira karekeveve.

³ * Uva voeao oea ora voea gisipoara oaive iava vo reo vieipaiverea Pauto vo reoro vo vukuo iava, oea roruiverea rara. Ora voeao oea vo reo uvupaiverea ra vo reo sirova utupaave, oearoa tapo roruiverea. Oea rutu evoea uvuipaai ra vo reo sirova utupaave rutu. Eake iava? Uvare vuuta-a vao oapa tutuuvoi ra karekepe. Ovuuta-ia vara rutu karekepe varao oaruave taviroiva Jisas, vo reo rigatoavora vo vukuo-ia.

Vo Toupai Vo Reo Iava Vao Oa Rigatoreva Jon Erao Vatarapa (7) Gururo

⁴ * Ragai-a vao Jon ragoa vo reo rigatopaavoi visiipa erao vatara (7) lotupa gururo. Visiigoa evoa toupataveira Esia Provins-ia. Ari ita, Pauto toupaveveve oiso osa raga tuariri rutu oisoa toupaveve. Osa raga-a ita eisi osa utupavira urioroverea. Ira raga uvuiparoi ra visii rutupa kave vovou rutu vatereve ora gavaure vovou. Ora erao vatara tapo aue uraura irara voeao oea paupa vao Pauto vaaro ruvara—ia toupaveveve, oea uvuipaai ra kave vovou vateve ora gavaure vovou visiipa. ⁵ * Ari ita, ro Jisas Krais torevokovira Pauto vo reoroaro rutu Vatepato. Eera-a avaiotoa rutu Oviito. Ira vorevira toreroepa kopii tapi iava. Reitoa rutu-a turaro voea rutupa king irara vo rasio-ia tou irara. Ira tapo ita uvuiparoi ra kave vovou vatepareve visiipa.

* 1:1: Jo 12:49; Re 22:16   * 1:3: 1 Te 5:27; Re 22:6-7; Lu 11:28   * 1:4: Jo 1:1; Eks 3:14   * 1:5: Re 3:14; Sam 89:27; Pro 14:5

Eera ira vigeipa siraoparoveira. Oa vituaro iava vigei iava vuriara oavi ve-rareva ora rera iava revasiva-ia. ⁶ Ira oiso vigei pierewa ra oiso karekevio, Vigei-a rera vaaro sara, pris irara Pautoa-pa kovopa irara eera rera Aitetoaaro. Ira Jisas Kraiss kerariava ora gorua toupaveira vao vokiara rutu iarepa. Ovoieia.

⁷ * Vurata! Ira-a eera rukuta vuutaaro-ia uriosa aueparoi. Oa iava oirara rutu ora voea osireiario-ia rera kekeiverea. Ora voeao oea rera togaiva, oea tapo rera kekeiverea rara. Osa-a eisi osa iava oirara rutu vo osararovu rutu iava vo rasio-ia rirovira rutu rera-ia rugorugooapoaro gau-paiverea. Oiraopavira ita. Osa eisi vara rutu evara taru karekeperea. Ovoieia.

⁸ * Uva Turaro Pauto oiso puraroepa, “*Ragai-a orekerovu rutu vituaro. Ora ragai-a orekerovu rutu opesiario.*” Ira raga ita eera Pauto, ira vo vokieo toupaveivo oiso osa raga ita tuariri rutu oisoa toupavei. Uva oisi raga ita eisi osa utupaua urioroverea. Uvare rera raga-a goruara rutu vituaro.

Jon Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto Kekereva

⁹ Ragai-a Jon visii araokotoaaro. Uva ita, vigei rutu-a Jisas voeaaro. Uvare visii tapo ora tavosipaoro upiara vo vataaro oupaaveira. Ora vo osa Pauto vo tokiaro-ia toupaveira visii tapo, osa iava vigei rutu tuvuu vovuvira rutu torepavioveira siraoa oupaoro. Ari ita, ragai oisoa Pauto vo reoaro iava siposipopaa ora varao iava oiraopara oara kareke pierewa Jisas. Osa-a eisi osa iava ragai siguivora vo toko-ia ragai tovosa oa vaisipaiveira oiso, Patmos Toko. ¹⁰ Vo Turaro vo vokiario-ia Tugoropato Urauraro ragai iava sopaua-ia ora karekeroepe rutu. Uva ora ragai isivaaro-ia ogurukovu riroa rutu uvuavorao oiso rorovira osa utave. ¹¹ Oreoa vao oiso puraerao, “*Auero rutu kekepariveira oara rutu-ia uvuipauei ra vara rigatori vukua-ia. Oire ra vo vuku sipori evoeapa erao vatara gururo oiso, evo Sios Efesas-ia oa toupaveira, ora varaopa oara Smena-ia toupaveira, ora Pegamam-ia, ora Taiataira-ia, ora Sadis-ia, ora Filadelfia-ia, ora Leodisia-ia.*”

¹² * Oire uva ora poreraerao rera kekesa ro ira ragai tavitaviparevorao. Uva ora pore ovoiraiva, erao vatara (7) aue vuravu kekeavorao oara puraiva aue iava gol. ¹³ * Uva iravu kekeavorao osa vara vuruvuuro-ia varao vuravuara toupaveiorao. Irapa oiso paerao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ira

riro kaekaetoa-ia kuvupato kuvupaoro rera rutu tavuruparevorao kokotoarei rutu-ia rekasisaoro. Ora gol iro-ia takipa iro takiparoerao ora rera kopukopuaro rutu-ia vo iro tavurupaoro. ¹⁴ Uva rera kukuearo-ia orui popoteparoero rutu oiso osa sipsip oruaro. Uva oiso tapo popoteparoerao osa popotepava rutu rukuta. Ora osireitoarei aiterea rera iava aroropavira roropasivorao oiso rutu osa tuituia vuvuaro. ¹⁵ Kokotoarei tapo rera iava sisikorevira roro roropaivorao oiso osa bras kasi roropaiveira tuituia-ia, ra utupavira va tuaive va rekorekooro. Ora rera tapo iava okoe uvuavorao iria rera iava rirovira pokoo viro oiso osa riroa uuko sirisiri oa pokopi. ¹⁶ Uva erao vatara-ia aaviiko pituparevorao oirapapa vavae iava, ora toorio ira-ia varei avuavuarei toupaveira. Ira avuparevorao pitupa iava ora rera iava gisipo-ia. Ovusa rera iava tapo puaua roro irapapaivorao oiso osa ravireo goruvira roro irapareveira.

¹⁷ * Uva rera kekeoro koveraerao rera kokotoaro ruvara-ia. Uva ragaipa oiso paerao rutu kopiito. Oa iava ragai-ia ora rera iava oirapapa vavae tovooro oiso puraroerao, “*Opeita uriripau. Ragai-a irapatoa rutu. Ora ragai-a ovoikutoa rutu.*” ¹⁸ * Ragai-a vao tootoovira toupaa ragoa tuariri kopiiraera. Ari ita, ragai kekerivoi ovusa vo tootoo-ia toupavao Opesi Asa Tootoo, ragoa gorua rutuva toupavao vao kopiiia vo goruaro vituaro. Osa iava uvuiparai voea tore piepasa vova kopiiia iava, ora oearovu tovopasa vo ovoieia kopii-ia. ¹⁹ Osa-a eisi osa iavirava vo reo rigatori vara rutu iava varao oara kekerivoi vo vokieo iava vara, ora varao tapo oara karekeperea voari utupaua. ²⁰ Aue erao vatara aaviikoara kekerivo ovusa ragai iava oirapapa vavae-ia toupai, ora varao erao vatara aue vuravu golara. Oara evara oiso toupai, Reo ruu. Oara porearo vituaro oiso toupai. Vao-ia erao vatara aue aaviikoara oara oiso toupai, Evoea purapurapa irara ensel erao vatara Siosro voeaaro. Ora varao vuravuara erao vatara, oara oisi raga ita toupai oiso, Erao vatara aue Siosara.

2

Jisas Jon Tavireva Efesas-pa Irara Iava

¹ “*Reoara rigatori enseltoa iare, ro ira Efesas-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai erao (7) vatara-ia aaviiko pitupaveira ora ragai iava oirapapa vavae iava. Ora erao vatara*

* 1:7: Sek 12:10 * 1:8: Ais 9:6-7; Re 21:6 * 1:12: * 1:17: Esi 1:28; Dan 8:18, 10:10 * 1:18: Lu 16:19-31

Eks 25:27; Sek 4:2 * 1:13: Esi 1:26; Dan 7:9-13, 10:5-6 * 2:2: 1 Jo 4:1-6; 2 Ko 11:13

vuruvuruaro-ia aue vuravuara golara voka-paaveira viipa vo reo vao sipopasa.

2 * “Ragai vii-ia taraiparai vo vovouro rutu iavirava oara purapariveira ora vii vaaro tapo kasivari kovo. Uva taraiparai oiso, Goruvira rutu torepauie raverave asavira vuri irarapa reasiparo rutu. Voeao oea oiso vii tavipaivoira, Igei tapo-a aposel irara. Vo osa viapau. Vo uvare voea vo reoroaro tapo roviriervira. Oa iava voea vo pitupituroaro iava tarai ourivora oiso, Voea-a riro kuuvu irara raga. 3 * Uvare voea-a evoea oea vii kekeivora vo osa ragai vaisiario-ia pituparivora. Oa iava vii vuri pievora. Ari goruvira rutu torepauveira vo sirao vavataaro kaepaoro. Uva viapau oiso reasiuera tuuvuvira rutu kovo arapa. Oiso osa vii-ia taraiparai. 4 Ari ita, oavivu oa iava vii tavipaavo. Voari tuariri osa airepavira rutu oisao oirao piepari, ovuuta-a eva oa-ia oisao ragai kavikopari rutu. Ari vo vokie, viapau. 5 Voari tuariri uva oisao vearo vovou rutu purapari. Uva ita, va arova koveuerao. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vovouparai ra vovevira ora rugoo pieu vo vovoure eva oa oisao pura rovopari voari tuariri. Oire uva uvuipauie ra sopaua poreri, ra vo vovou eva purari oa oisao purapari voari rovovira rutu. Ari vosa viapau ora vii iava sopaua poreri, oire uva voa-a evoa uva urioravere vii arova vuravu verasa vova oira vo tavukiario iava. 6 Ari ita, touvira vo vovou eva vii-ia toupavoi, vo uvare keripaaveira Nikolas-pa irara vo vovouarova. Uva ragai tapo ita voea vo vovouroaro-pa oisi reasi iraoparaveira.

7 * “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, eera-a irapa uvuiparai ra vagagaavora, aio ouro vo evaova iava Tootoo Vatepa Ova. Oeva eva Pauto vo kovoaro-ia toupaveira.

Jisas Jon Tavireva Smena-pa Irara Iava

8 * “Reoara vai rigatori enseltoa iare, ro ira Smena-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Irapatoa rutu ora ragai-a Ovoiookuto rutu. Ragoa tuariri kopiiraepa. Uva vaviopavira tootoovira toupavoi. Oa iava vo reo sipavoi vii iare.

9 * “Taraiparai vii vo siraoroaro-ia ora upiara varao oara vii-ia karekepapeira. Osa iava vii-ia taraiparai oiso, Apotavira rutu toupavoi varaopa vo rasio iava. Vo osa vo vuvuiua-ia uva vii varaaro rutuei oara

toupavoi. Ora vao-ia osa taraiparai vo reo-ia oa-ia oearovu vii tovipaoro oiso pura-paaveira, Igei-a Jiu iava voea. Ari ita, osa viapau oiso Jiu iava voea-a. Viapau. Easi, Seten voeaoro evoea. 10 * Utupauavi upiara ourivere. Uva viapau oiso uvuipau va uriripau vava eva. Uvuri! Seten visii iava oearoi tuukerevere rara oea-ia kokarapasa. Oire ra upia oupaive oearoi katai tau [10] rutu-ia aue vokiara. Uva uvui iraopau ra goruvira rutu oirao piea-ia pitupari vo vuutari rutu-ia tугurasa uva kopiiuvere. Osa iava vii vateaverea voria vao Tootoo Ovoi rutu.

11 “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, osa iava eraopa kopii viapau uvuipai ra rera vuri pieve. Viapau rutu.

Jisas Jon Tavireva Pegamam-pa Irara Iava

12 “Reoara vai rigatori enseltoa iare, ro ira Pegamam-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Riro kaeketao-ia toorio pitupaavo riro avuavuto. Ira-ia varei avuavurei toupai. Oa iava vii iare vo reo sipavoi.

13 “Ragai taraiparai vii vo uruiaro-ia ouruia-ia Seten turarovira rutu toupavevori. Ari ita, vo osa goruvira rutu ragai vaisiario-ia pitupariveira ora ragai oirao piepariveira tapo. Uva viapau vo oirao pie eva kavurivora. Ari ita, tuariri ro-ia Antipas eera ragai iava siposipopato visii tapo oisao tupaoro vearovira rutu ragai gisiporo oisao sirova utuparo. Oa iava rera upoiva visii vuutaaro-ia vo urui-ia eva oa-ia Seten toupaveveira. Uva vo vuuta-a eva oa-ia tapo viapau oisao ragai vaisiario vataupata. 14 * Ari ita, ragai oreorovuva toupaa viire. Uvare oearovuei vii voeaoro vo Pegamam oea goruvira rutu Belam vo vovouaro-ia pitupaiveira. Vo vovouo-ia Belam vaoro oiso-ia, Voari tuariri uva Belak tarai pierava vo vovouo iava oirara keakeapa voea Isrel. Oa-ia voea kove pierava vuri vovou iare. Oire uva Belak vo siposipoaro iavirava Isrel-pa irara oisao vuri vovouro purapaive vo osa tauopa varuerero aiopaive, varao oara oisao tauopaive kuuvu irarapa pau irara. Ora vo osa vao tapo otopa pitupitu oisao purapaive. 15 Eisi ita osa raga oearovu epao vii ruvara-ia voeao oea goruvira rutu oearovu vo siposipoaro varao vuri siposiporo sirova utupaaveira voeoro Nikolas iavapa irara. 16 Osa-a eisi

* 2:3: Hi 12:1-3; Ga 6:7-9 * 2:7: Mt 11:15; Re 3:6, 13; Jen 2:9, 3:22-24 * 2:8: Re 1:11, 17-18 * 2:9: Je 2:5; Re 3:9 * 2:10: Dan 1:12, 12:3 * 2:14: Nam 24:14-25 * 2:17: Jo 6:49-50; Ais 62:2

osa iavirava ora vii iava sopaua pore iraori. Ari vosa viapau oisi eisi pieri, uva tutuu piepai ra vii iare uriora voea tapo evoea ora uposa rera-ia ro toorio ira ragai gisipoaro-ia toupavevoi.

¹⁷ ✧ *“Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, uva rera-a eera irapa aioara vai vateaverea vuvuiua iava varao oara vatauvira toupavevoi. Ora irapa tapo eera popotepava aveke vateaverea, iria-ia airepa vaisi rigatoavere. Vo vaisio oa-ia viapau irai uvuiparoi ra tarairo. Ari ro raga ira oira eira aveke oureve, ira raga taraiparoverea.*

Jisas Jon Tavireva Taiataira-pa Irara Iava

¹⁸ *“Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Taiataira-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Pauto Oviitoaaro ragoa iava osireito oiso toupaveveira osa aroropa tuituia. Oa goruvira rutu roropaoro vuvupai. Ora ragoa iava kokotoa oiso rutu sisikorepaiveira osa bras. Ragoa vo reo sipoavoi vii iare.*

¹⁹ *“Ragai vii-ia taraiparaveira rutu vo vovouro rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa oirarapa siraopaveira ragai oirao piepaoro. Ora vo osa okovorovu rutu purapariveira oirara tauvapaoro. Taraiparai vo uvare goruvira rutu torepaiveira otavakarovuva ora keevoisipaoro varao oara vii-ia karekepa-veira. Ora oiso taraiparai ovovourovu rutu varari oara oisoa pura rovopari vearovara. Oire uva vo utupavira pute pievira rutu okovorovu ita aia vearo pievira puraparivorao. ²⁰ ✧ Ari ita, ragai-a vao oreovuva viire, uvare o eaka ragapariveira riakova Jesebel iria vii tapo toupaveveira. Eira iria oiso purapaoveira, Ragai-a profetava, ovusa ragai voeaaro kovopa irara tarai piepaveveira otopa pitupituro sirova utupasa, ora tauopara varuara aiopasa varao oara tauopaveira kuvuu irarapa pau irara. Uva vo vovouroa evara oara-ia voea keakeapeveira. ²¹ Oiso ruipaparai oirapa ra ora oira iava sopaua poreeve. Eisi osa iava oira aate piepaaveira, oisore ra ovuutaro-ia tou rovoeve. Ari ita, osa viapau ora oira iava sopaua porepaiveira, oisore ra oisi iavirava otopa pitupiturore oira varaoro eakaeve. ²² Oire uvuri! Ragai riroa siitoka ora upia vateavere oirapa eira. Ora evoea oea oirava vo pitupituro otopara purapaiveira, vosa oisi iavirava viapau ora voea iava sopaura oaive porepaive*

vo pitupiture eva isivapasa, osa iavirava riroa siitoka voeapa vatepaavere taru. ²³ ✧ Ora oira ovii iraraaro tapo kopii pie ovoiavere. Osa iava eisi lotupa gururo rutu uvuipaa ra taraiave oiso, Ragai vearovira rutu rugorugoara rovirieipaaveira ora oirara rutu iava sopaura. Osa iavirava vara voriaro visiipa katakataivira kare pieaverea visii vo vovouroarova uvuivira varao oara purapataveira.

²⁴ ✧ *“Uva vaviopavira visii tavipaavoi, Oearovu visiigoa evoa Taiataira-ia toupataveira visiigoa viapau oiso vo siposipo sirova utupataveira vao vuria rutu. Ora viapau oiso vo vovou iava vao-ia taraia vai outava oa vaisipaiveira oiso. Seten vaoro vatau reo rutu vituaro. Uva ragai oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso visiipa ovavatai vateaverea ita. ²⁵ ✧ Ari ita, ovovourovu rutu vearovara oara purapataveira, evara oara goruvira rutu pura irapatavere vo rekasisa ovuuta-ia voreraverea. ²⁶ Ari ita, vosa ro ira upoava ora keevoisi iraoro, eera ita ira ragai vo vovouaro rutu sirova utuparoi vo rekasisa uva rera vo vuutaaro opesiperea. Osa iavirava eisi ragai rera rei vaisi pieaverea, ra oirara rutupa reiparo. ²⁷ Uva aintoa-ia tooro pitureve oirara tokipasa rerava. Oiso rutu osa ro ira pitokava ragioro oira garepa visivi kakiakireve. Vo kovo rerapa vateavere oa vaepai vo kovova Aite ragaipa oa vatereva oirara rutu tokipaoro voeapa reipasa. ²⁸ Ora tapo vo osa rerapa aviva vateaverea aaviiko. ²⁹ Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.*

3

Jisas Jon Tavireva Sadis-pa Irara Iava

¹ *“Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Sadis-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai erao vatarava (7) toupavevoi tugoropa urauraro Pauto voeaaro. Ora varao-ia tapo erao vatara (7) aue aaviiko pitupaavoi. Ragoa ita vo reo sipoavoi vii iare.*

“Uva taraiparai vo vovouro-ia oara purapariveira. Oiso purapaaveira oearovu viire, Vo guruo lotupa irara tootovira toupaveira. Vo osa viapau, uvare kopi-uepa. ² Erao irao uusia kavuoro. Vii vo vovouroaro rutu epao tovira raga oara kopiisa auepai. Evara oara vorevira goru pie iraori. Eake iava? Uvare vo vovouro rutu oara oisoa purapari, viapau oiso oai kekepaavoi torevokoa vai ragai reraaro Pauto osireiario-ia. ³ ✧ Tuariri vao uvuoro

✧ 2:20: 1 Kin 16:31-32, 21:25; 2 Kin 9:7 ✧ 2:23: Jer 11:20, 17:9-10 ✧ 2:24: Ap 15:28 ✧ 2:25: Ap 1:11

✧ 3:3: 1 Te 5:2, 6; 2 Pi 3:10

Veáro Siposipo va ouriva. Oire vorevira vare rugoo irau! Ra oisi iavirava va vearovira rutu tokiri ora vii iava sopaua poreoro. Vosa viapau uusia kavuoro toreu, oire uva oisi-a eisi osa iava vii iare karera virovere oiso rutu osa kavirupato. Ovusa viapau taraiu vo vuutao-ia oa-ia vii iare poua viro. ⁴ * Ari oearovuei vii iava oea Sadis-ia touvira toupai. Oea viapau oiso ora voea varaaro varoara vuivuipeave vuri pitupituro vai-ia. Oea-a evoea oea popotepara-ia varoara tuuoro ragai tapo vokapaiverea oea vaova uvuipaai. ⁵ Ari ita, vosa ro ira upoava ora keevoisiro, uva rera-a eera ira tuaverea rara popotepa-ia varoa. Ora ira tapo vaisiario viapau oiso veraaverea vukua iava vari Tootoopa. Viapau. Ari ira vaisiario kosi pieaverea Aite oaa puaro-ia ora enselpa irara puaro-ia voeari Pauto voeaaro.

⁶ “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoro.

Jisas Jon Tavireva Filadelfia-pa Irara Iava

⁷ * “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Filadelfia-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Tugoropatoa Rutu ora ragai-a Oiraopa Vovou Rutu Vituaro. Ragoa kii-ia pitupaavoi Devit oiraaro ro ira oisoo tararoparo tuariri. Vosa rataoa karua, ra irai viapau uvuipa ra vorevira va tupaveve. Ora vosa vo ratao tupaa, ra viapau oiso irai raga vo ratao ita karureve. Uva ragai raga ita vo reo vii iare sipopaavoi.

⁸ * “Ovovourovu rutu-ia taraiparai oara purapariveira. Oire vurari! Ratao-a vao viipa karuavoi. Uva viapau irai uvuiparoi ita ra va tupaveve. Taraiparai vii-ia gareavieie gorua touvira tupaivoi. Ari ita, ragai vo reoaro sirova utupaaveira. Osa iavirava viapau oiso ragai vaisiario taeapariveira. ⁹ * Taraipauveira voeoro-ia voeao iava Seten voeaaro oea oiso purapaaveira, Igei-a Jiu iava voea. Oea ita-a evoea riro kuvu irara. Oire uvuri! Oea-a evoea oiso pieaverea, ra rekusa urioave vii kokotoaro ruvaria. Ra oisi iavirava taraiave oiso, Ragai vii kavikopaaveira rutu. ¹⁰ * Vii ita viigoa ragai vo reoaro sirova utupaaveira. Oa iava goruvira rutu torepauveira tavakaara rutu-ia varao oara vii-ia karekepapeira. Eisi osa iavirava uvuiparai ra vii virivaria vaopa kokara oa karekepe oirara rutu-ia kokarasa. Ra oisi iavirava viapau oiso vii-ia karekepe vii vuri piesa. ¹¹ Ari ita, ragai vii

iare ikauvira rutu poua virovere. Vao oa-ia pitupari oa-ia eva uvuipauei ra oriruvira va-ia pitu iraupari. Teapi irai vii vo voriaro veraverareve va kaviruoro. ¹² * Ari vosa ro ira upoava ora keevoisiro, ira-a eera torepieaverea oiso rutu osa tuuta vo kepa-ia toupasa Tugoropa Pauto vaaro ro ragai reraaro. Ra viapau oiso vorevira vo kepa kavureve Tugoropa Kepa. Viapau rutu. Ira-ia Pauto vaisiario rigatoaverea ora riro urui vaisiario tapo vao ragai reraaro Pauto vo uruiaro. Vo uruio airepa urui riroa Jerusalem, ouruia vuvuiua iava varaperea Pauto ruvara iava. Ora ragai iava vaisia airepa oa tapo rigatoaverea rera-ia.

¹³ “Oire vosa ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoro.

Jisas Jon Tavireva Leodisia-pa Irara Iava

¹⁴ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Leodisia-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Oiraopa Reo Rutu Vituaro. Ragoa torevokovira Pauto vo reoroaro rutu kosi piepaaveira. Vokiara rutu-ia oiraopa reo raga kosi piepaaveira, ragai orekerovu rutu vituaro Pauto oara purareve. Ragoa vo reo sipoavoi vii iare.

¹⁵ “Taraiparai ovovourovu rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa viapau oiso toupaveira osa vukusi ovi ragaipa reasipaoro. Ora vo osa viapau oiso toupaveira osa kasirao ovi ragaipa ruipe iraopaoro. Uva oiso ruipaparai ra vukusivira touri, eke kasiraovira touri aupea, teapi avavaipau vo rugoorei-ia. ¹⁶ Ari ita, vo osa viapau. Uva gare visivi raga kasirao visivi toupaveira. Viapau oiso ra kasiraopau rutu. Ora viapau oiso ra vukusipau rutu. Osa-a eisi osa iavirava ora ragai gisipoaro iava vii rui iraoavere vii kosi pieoro. ¹⁷ * Viigoa oiso purapaaveira, Ragai-a riro monito, ragoava riroara rutu epao. Viapau oiso oavu avu vaipa apotaparaveira. Ari ita, osa viapau, uvare vurivira rutu toupai. Viigoapa uvuipaai oirara ra viipa siraopaave, uvare apotavira rutu toupaveira Pauto vo rugoaroapa. Ora uvare voosi osireivira toupaveira. Ora gapuvira toupaveira ovusa vii raga viigoa vao-ia viapau taraipauveira. ¹⁸ * Eisi osa iava vo rugogoo vateavoi viipa. Ragai vaaro gol roroio oa-ia uvuipauei ra va voriri eva gol ragai ruvara-ia, ra oisi iavirava riro moniu. Oa iava uvuipauei ra popotepara varoara voriri ora vii iava varaua rakurakupasa. Ra oisi iavirava

* 3:4: Ap 1:15; Ju 23; Re 6:11, 7:9, 13   * 3:7: Ais 22:22   * 3:8: Jen 3:1   * 3:9: Ais 49:23, 43:4   * 3:10: 1 Ko 10:12-13   * 3:12: Ga 2:9; Re 22:4, 21:2   * 3:17: Hos 12:8; Sek 11:5; 1 Ko 4:8   * 3:18: Ais 55:1; Mt 13:44

viapau oiso oirara uvuipaave ra gapuvira vii kekepaive, ra oisi iava ariipau. Osa iava uvuipauei ra ruvarupara vai marasinara vai voriri ora vii osireiario-ia oarai tovopasa, ra vuravurari ita. ¹⁹ * Ari ita, kasivarivira ragai voeaaro *torevokopaaveira vo osa ora voea vaaro raga-ia vuria voea togapaa. Eake iava? Uvare voea kaviko iraopaaveira rutu. Eisi osa iava uvuipauei ra rugorugoo iraopau ora vii vo vovouoarore. Ra ora vii iava sopaua pore ovoiri.* ²⁰ Keker! Rataoa-ia torepapai va totopaoro. Vosa ro ira ragai gisipoaro eveireve ra vo ratao karureve, oire ra oisi iava koatara rera tapo aiosa. Ra rera ita ragai tapo aioreve. ²¹ Ari ita, vosa aa ro avu ro ira upoava ora keevoisiro, irapa eera vagagaavora, ragai tapo pauro paupaa-ia ragai vaaro. Eisi osa ita ragai tuariri vo upova ora keevoisiraepa. Oa iava Aite tapo pauraepa rera vaaro-ia reia paupa.

²² “*Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.*”

4

Vuvuiua-ia Tou Irara Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapaiveira

¹ * Evo reo opesieiva, urusia-ia vuvuiua kekeavora uva rataoa karuvira touvoroa. Ora oreovu gurukoaro tuariri ogurukoa uvu rovoavorao oa ragai tavipaivorao oiso gurukopaoro osa utave. Uva vo vokie oiso purae, “Vore ipau, ra vii kareke piea orekerovu rutu iava varao oara utupaua kareke iraopaperea.” ² * Uva ikauvira raga Tugoropato Uraurato goruvira rutu ragai-ia kareke ovoiroi. Oa iava rera vo goruaro iavirava voa vuvuiua-ia paupa reito vaaro kekeavorao ovusa iravu va-ia pauparoerao. ³ Uva ro ira pauparoerao paupaa-ia ira kekeavorao osa roroparevorao sisikorepaoro oiso rutu osa aveke o jaspava ora revasipava iriavu aveke konilian-va. Uva iravu govugovuto paupa reito vaaro kovokoparevorao. Uva ragai rera kekeavorao kokovaravira vo osa oiso roroparevorao osa aveke emeral. ⁴ Uva erao tau vo resura rutu (24) paupara oara reito vaaro paupa kovokopaviraoro. Ora erao tau vo resura (24) turaro irara oea vara-ia paupaaerao. Uva voea evoea turaro irara oea popotepara-ia kuvupaaerao. Ora kukuvaiparava toupaviraoro golar. ⁵ Uva reito vaaro iava paupa varakeoto parakaparevorao. Uva gurukoa karekeerao oa iava varakeoto pokoro virora. Uva paupa

ruvara-ia erao vatara (7) ao touro ropoaro toupaviraoro. Uva vo touro-a evara ao touro uraura irara Pauto voeaaro erao vatara. ⁶ * Uva voa vo paupa ruvara-ia oavu avu epao oa oiso toupaviraoro osa rirova avakava. Oa oiso rutu toupaviraoro osa sisiro roroiova rutu.

Uva okarevu avu vo resura tootoopaoro paupa reito vaaro kovokopaviraoro uva torepaaerao. Uva vo resura eva okare-ia riroara rutu osireiara toupaviraoro kopukopuara rutu vo kare iava uvui piepaoro ora oisova vo kare isivaoro-ia. ⁷ * Uva rovopatoa rutu-a ro ira tootoovira toupaveira oiso rera osa laion. Ari eraopatoa-a ro iravu oiso rera osa bulmakau kakae. Uva vo pevapatoo-a ro iravu oiso puavira toupaviraoro osa oiratoa iava puaua. Uva vo resurapatoa-a ro ira oisi toupaviraoro osa iravu riroto keravo. Ira viara-ia papapaveira. ⁸ Uva vo resura vao tootoovira toupaveira, oresura rutu-ia katakataivira katai vatara aue putaera toupaviraoro. Ora riroara osireiara oara voea rutu iava varaura rutu-ia uvui pievira toupaviraoro ora putaeara roeroaro tapo. Uva ravireoura rutu-ia ora vokiarao erapaaveira opesi asavira oiso purapaoro,

“Turaro Pauto ira-ia goruara rutu toupaveira, eera Tugoropato, eera Tugoropato, eera Tugoropato. Ira tuariri rutu oisova toupaveve. Uva vo vokie tapo toupaveira. Uva uriosa aueparoi.”

⁹ * Uva vo kare eva Pauto vaaro iava keraria tavitavipaaveira ira pauparoveira reipa paupa-ia tootoovira raga toupaooro vokiara rutu-ia. Oa iava rera vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaiveira. Ora rera-ia vearo vaisi purapaiveira. Uva vuutara rutu-ia vo resura eva tootoovira toupaooro oisi raga piepaiveira eisi. ¹⁰ Ovuutaro-ia voea evoea erao tau vo resura (24) turaro irara rekupaiveira rera ruvara-ia ira paupa-ia pauparoi reito vaaro. Uva rerapa vuurapa vaisi purapaiveira ovusa tootoovira raga toupaveve vokiara rutu-ia. Uva kukuvaipara golar ora voea varaoro vikipaveira, ra vo kovepasa avapape paupa ruvara-ia rera vaaro. Uva oiso purapaaveira,

¹¹ “Turaro. Vii-a igei reraaro Pauto. Viigoa uvuipaueira rutu ra oirara rutu vii vaaro iava keraria tavitavipaave vii vaisiario kae piepaoro, ora vii vo goruaro tapo roeroarovi toupaooro. Uvare vii raga orekerovu rutu purariva ora vii raga vo ruipaoro-

* 3:19: Pro 3:11; Hi 12:5-8 * 4:1: Esi 1:1 * 4:2: Esi 1:26-28; Dan 7:9 * 4:6: Re 15:2; Esi 1:5 * 4:7: Esi 1:10, 10:8-22 * 4:9: Sam 47:8

ia. Uva vara purarivoiva, kare-keepa. Uva vo vokio vara rutu varao toupaveira.”

5

Jon Oavu Vuku Viko Kekereva Oa Tuukeiva

1 * Uva Pauto rera vaaro-ia paupa pau-paoro oirapapa vavae iava oavu-ia vuku viko pituparevorao oa kekeavorao. Oa-ia rigatoa toupavorao sovara-ia ora vova va varaaro-ia. Uva vo viko tuuke-ia erao vatara-ia tep tuukero oara-ia reesiara toupavorao. 2 * Ora iravu purapupapato ensel gorutoa rutu kekeavorao ovusa paupaoro rirovira takatoparoerao oiso akepaoro, “Irouto-a vearoto ira-ia reesia toupaivoi oa iava uvuiparoi ra tep tuukero tokoreve, oiso ra vuku viko vao karureve?” 3 Ari ita, viapau oiso vuvuiua-ia irai epao, ora vo rasitoo-ia, ora vo rasito roeroaro irai epao ira uvuiparoi ra vo viko vao vukua karureve va sovara-ia vuvurasa. 4 Ari ita, viapau oiso irai kekepaivorao ro ira uvuiparoi ra vao vukua karuoro va sovara-ia vuvurareve. Osa-a eisi osa iavirava gau iraopaavorao. 5 * Uva iravu voea iava turaro irara ira ragai tavirevorao oiso, “Opeita gaupari. Keker! Laion-a ro-ia Juda sara iava rera oirato. Devit aao iraraaro iava rera. Ira viapau vuri vovou vai, uvare upoava ora keevoisiroepa rutu. Osa iavirava eisi uvuiparoi ra vo vukuo iava tep tuukero toko rovorevora, vo viko karureve.”

Sipsip Kakae Kekereva Jon

6 * Uva urusia-ia oavu Sipsip Kakae [aue Jisas] oa kekeavorao ovusa torepaerao oiso osa va upoivoiva, kopiiepa. Oa reito vaaro-ia paupa vuutaarovi-ia torepaerao ora vo resurao vuvuvuruaro-ia, okarea tootoovira toupaveira turaro irara tapo. Okakaea erao vatara ketaara toupavorao, ora erao vatara aue osireiara. Evoa ita-a erao vatara uraura irara Pauto voeaaro. Pauto oea arureva voraro ruture rasitoo rutu-ia. 7 Uva Sipsip Kakae avaerao vo vuku ousa ovusa Pautoa iava oirapapa vavae-ia toupavorao. Vo osa rei-ia paupa pauparoerao rera vaaro. 8 Uva vo vuku ovvoro vo kakae ovusa vo resura eva, okarea tootoovira toupaveira, ora erao tau vo resura turaro irara oea rutu rekuivorao vo Sipsip kakae ruvara-ia. Uva voea rutu turaro irara katakataivira orekerovu-ia pitupaivorao, oiso roroara osa gita, ora oaravu disara golara, ora akoroa riro geesia, oa

kasipaveira ra geesipape, oa iava disara agasipaerao. Oara-a evara variriara oirara rutu Pauto voeaaro reesipaivorao. 9 * Uva iriavu-ia erava airepava eraaerao. Iria oiso purapaoi,

“Vii-ia reesia toupaivoi. Uvui iraopauei ra vukua oui, ra va iava tuukeara tokori. Uvare vii upoiva oa iava kopiiuepa. Oa iava ora vii iava revasiva-ia oirara rutu vorevira voririva Pautoa-pa voea vatesa. Iu. Oirara rutu osararovu rutu iava voririvora, ora oreovu rutu iava, ora ovararovu rutu, ora okantrirovu rutu iava. 10 Voea oiso pieriva, ra oiso toupave king irara prispaoro Pautoa-pa kovopa irara ro vigei reraaro. Ra oisi iavirava oiso toupave, Voea-a oirara rutupa reipa irara voea oea vo rasio-ia toupaveira.”

Sipsip Kakae Vaisiara Kae Pieiva

11 * * Oire uva vorerivira ita oavu kekeavorao. Uva riro irara rutu enselpa irara gisipoaro uvuavorao oea uvuiuro rutu-a voea oiso uvuipaaerao riroara rutu ipuipuaa (handet milion) ora riroara rutu tukuara (tausen tausent). Oea rutu torepaerao Pauto vaaro paupa kovokovopaero, ora vo kareo tapo oea tootoovira toupaveira, ora voea tapo turaro irara. 12 * Oiso erapaoro rirovira rutu raga piepaivorao,

“Vo kakaeo-ia Sipsip Kakae tuariri oa upoivoiva, oa kopiiepa. Ira uvuiparoi rutu ra gorua oureve, ora orekerovu rutu veapopara, ora veapopa tarairo, ora riroa rutu varivaria. Ira uvuiparoi rutu ra oirara rutu rera vaisiara kae pie iraopaive. Ora rera vaaro iava keraria tavitavi iraopaave rera-ia vearo vaisi purapaoro.”

13 * Oire uva orekerovu rutu reoreoaro uvuavorao Pauto oara purareva, varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oara rasito roeroaro toupaveira, ora varao oara avakava-ia toupaveira. Iu. Evara rutu oara uvarovu rutu toupaveira ragai oara rutu vo rearo uvuavorao osa oiso puraerao,

“Pauto rei-ia paupa rera vaaro pauparoveira ora Sipsip Kakae aiterea rutu uvuipasiei ra vuurapa vaisiro rutu ora rei vaisiro ousi, ora keraria, ora varivaria varao vokiara rutu iarepara!”

* 5:1: Esi 2:9-10; Ais 29:11; Dan 12:4 * 5:2: Ais 63:4-6; Re 10:1 * 5:5: Jen 49:8-12; Ais 11:1, 10 * 5:6: Re 4:6; Ais 53:7; Sek 3:8-10, 4:10 * 5:9: Sam 40:3; 1 Ko 6:20 * 5:11: Dan 7:10; Hi 12:22 * 5:11: Dan 7:10 * 5:12: Fl 2:9-11 * 5:13: 1 Ti 6:16; Re 1:6, 6:16, 7:10

¹⁴ Oire uva evo reo isivaaro iava vo resurao okarea tootoovira toupaveira okarea oiso puraerao, “Ovoiei.” Oa iava turaro irara vaiterei-ia vuurapa vaisi purapaoro rekupaivora.

6

Sipsip Kakae Katai Vatara (6) Tep Iroro Vukua Iava Tokova

¹ Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa vo vuku-ia eva pitupaivora o-ia erao vatara tep tuukero toupaveira. Uva rovo tuuke toko rovorao. Oa iava ragai oavu uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa reo-reoaro gurukoaro oiso rutu poko viroaro osa varakeoto. Oa oiso puraerao, “Uriou.”

² Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa iava iriavu popotepava hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia paupaoro koetava-ia pituparevorao. Uva rerapa kukuvaipa vateivora. Oa oiso rutu toupai osa vao oa vatepaiveira ropa ira upoava ora keevoisiro. Oire ra vava avaroera upoara purapasa. Oiso ra voea-ia keripa irara putereve upoa-ia.

³ Uva Sipsip Kakae eraopa tuukea vukua iava tokovorao. Uva eraopa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” ⁴ * Uva iriavu revasipava rutu hos kosi virooro karekeo-
rao. Uva ro oira-ia pauparoerao ira gorua oureva upoa kareke piesa oirara-ia voeao vo rasio-ia tou irara. Ra oisi iavirava ora upoaporo ora kopii piepaave oearovu tapo. Osa-a eisi oia iava rera vateivora iravu riroto toorio vo kovo vao purasa.

⁵ * Uva Sipsip Kakae vo pevapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo pevapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” Oire uva iriavu rupava hos kekeavorao. Iria ivara-ia iravu pauparoerao. Ira skel-ia pituparevorao orekerovu atepato ora rera iava vavaea-ia. ⁶ Uva ogurukovu uvuavorao oapa oiso paierao oavu reoreoa oa uriopaerao vo resurao vuutaaro-ia okarea tootoovira toupaveira. Oire uva vo reo-a eva oiso puraerao, “Gare pitokavi vai wit ateri aue uvuiaro-ia katai voki voriaro. Ora opevavi rutu gare peva vai rais pitokaro vai ateri katai voki voriaro, uvare viapau riroara aioara epao. Ari opeita oliv ovi korovoaro vuri pieri ora aue tapo wain-ia.”

⁷ Uva Sipsip Kakae vo resurapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo resurapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.”

⁸ Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa

iava iriavu keseva hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia pauparoerao. Rera vaisiaro ro-ia, Kopii. Ora ro turaroto kopii urui iava rera ira tapo urioroerao. Aiterea rutu-a evaiterei oirara rutu voeao vo rasio-ia vo resura-ia sara uvuiaro iare voea roo piesiva. Oa iava vo resura iava osaravupa reipasiveira. Oire uva gorua ousiva evo sara kopii piepasa aue-ia toorio upo purapato, ora ogoeto, ora oaravu rutu upiara, ora vo kareo-ia vavarai kare vo rasio iava voea.

⁹ * Uva Sipsip Kakae vo vavaepa tuukea vukua iava tokovorao. Oire uva oearovu kopii irara urauraaro kekeavorao ovusa eravao alta reoaro toupavora. Turariri rutu oea Pauto vo reoaro-ia goruvira rutu pituiva. Oa iava oiso vo reo iava siposipopave. Uva va-a eva vituaro iava keripa irara voea kopii pieiva. ¹⁰ * Uva voea evoea uraura irara oea rirovira rutu keerapaoro arepaerao oiso purapaoro, “O Reito Turaro King. Orekerovu rutupa tugorovira toupaveira. Ora vo osa vii vovouaro-a oiraopa rutu. Ovirovu rutu vuuta pute rovoreva, ra tavaa purari kort voeaova oirara oea rasitoo-ia toupaveira. Ra igei revasiaro kare pieri, raa?” ¹¹ Oire uva voeapa popotepa kuvuro vateiva katakataivira oiso voea tavioro, “Rearea rovota. Visii tapo kovopa irara ora voeao araoko irara oavisii oea upoiverea keripa irara oisi ita osa visii upo rovoiva. Oire ra oisi iavirava visii rutu vieiario uvuivira karekeperea vo vieio oa reesi rovoreva Pauto.”

¹² * Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa katai vatarapa tuukea vukua iava tokovorao. Uva vuravuraavorao ita. Oa iava riroto ravurike kekeavorao ira rasitoo rutu-ia karekeroerao. Ovusa ravireo ora poreroerao rupaoro oiso rorovira osa pupurua varoa. Ovusa kekira rutu revasiro viroaro rutu oiso rutu osa revasiva. ¹³ Uva aaviikoara rutu vuvuiua iava kovekoveerao rasitoo iare oiso rutu osa fik kue vao oa viapau viorope. Ra kiuvu va kuki ragareve. Ra oisi iava kovepe. ¹⁴ Ora vuvuiua tapo ova vera piroro oiso rorovira rutu osa urupava mat vikopaiveira. Ovusa pukuiara ora tokotokoara ora vara vo tavukiroaro rutu kavupaivora ora virupaoro. ¹⁵ Oire uva king irara voea vo rasio-ia, ora rei vaisi irara, ora viurupa irara voeaaro kepten irara, ora voeao riro moni irara, ora riro varivari irara, ora oirara rutu voeao oea akukupavira kovo ragapaiveira, ora voeao oea evoeapa reipaiveira. Evoea rutu oearoa vataupaerao aveke kakiro sovara-ia vo

rasitua-ia ora oaravu riropara aveke toku-tokuro roeroaro vagapara-ia. ¹⁶ Uva keer-apaerao pukuiara ruture ora avekeara oiso purapaoro, “Igei ivara-ia kovekoveta igei utopaoro Pauto osireiario asavira ira pauparoi rera vaaro-ia reipa paupa ora Sipsip Kakae tapo vo kasipuario asavira. ¹⁷ Uvare rei voki rutu-a vaiereí vaoro o-ia riroa kasipua toupaivoi vuri vovouro voeapa voriaro tuusa. Ovokia-a vao pou piroi. Uva iroutoa vaiei ira uvuiparoi ra vaiereire korusa keevoisivira torepa, raa? Easi viapau irai.”

7

Uva Oiso Uvuí Irara Isrel Pauto Vo Reesiario Ouiva 144,000

¹ ✱ Vara rutu-a varao oara opesieiva, vo resura purapurapa irara ensel kekeav-ora ovusa torepaerao vo resura rutu roopavira vo rasito vatuaoro iava. Oea vo resurare kiuvu korupaerao. Ra oisi iava kiuvuara viapau oiso rasito pupive, ora avakava, ora evaora. ² Oire uva iravu kekeavora enselto osa vova kaero viroraovava ravireo kaeparo viroveira. Ira Pauto vo reesiariova toupaveira, ro Pauto ira tootovira raga toupaveira. Ira rirovira rutu keeraparoerao evo resurare enselpa irara, oea gorua ouiva Pauto ruvara-ia rasito vuri piesa ora avakava. ³ Ira oiso puraroerao, “Opeita vagevagepata rasito vuri piepaoro ora avakava ora vegoara. Igei oiso vovoupaiei ra vo reesio tovo rovoio Pauto vaoro rera voeaoro kagavearo-ia kovopa irara. Osa iava taru utupaua orekerovu rutu vuri pietaverea!” ⁴ ✱ Oire uva voea uvuiaro vaisipavira vo vaeo oea-ia vo reesi toupave. Voea uvuiaro 144,000 vaeo iava voea Isrel-pa irara. ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava 12,000 Juda sara iava vo reesi ouivora. Ora vaeo Ruben sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Gat sara iraraoro iava voea 12,000. ⁶ Ora vaeo Asa sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Naptalai sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Manasa sara iraraoro iava voea 12,000. ⁷ Ora vaeo Simion sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Livai sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Isaka sara iraraoro iava voea 12,000. ⁸ Ora vaeo Sebyulan sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Josep sara iraraoro iava voea 12,000. Ora vaeo Bensamin sara iraraoro iava voea 12,000. Oea-a vaeo va reesi ouivora va vao Pauto vaoro.

Riro Irara Rutu Lotupaaveira Pautoa-pa

⁹ ✱ Vara rutu opesieiva, urusia-ia vuravuraavorao ita. Oa iava riro irara rutu kekeavorao ovuvuru toupaviraoro. Uva viapau irai uvuiaroi ra voea uvuiaro vieireve. Voea rutu-a evoea osararovu rutu iava vo uvuru, ora okantirovu rutu iava voea, ora ovararovu rutu iava voea, ora oreorovu rutu iava voea, oea torepaerao reito vaoro paupa ruvara-ia ora Sipsip Kakae ruvara-ia. Oea riro kaekaepa kuvuro-ia kuvupaerao vao popotepa varo. Ora sorapita raoro-ia pitupaivoraoro ora voea iava vavaera-ia. ¹⁰ Rirovira rutu raga piepaivoraoro oiso purapaoro, “Vigei reraoro Pauto ira rera vaoro-ia paupa pauparoi ora Sipsip Kakae tapo aiterea vigei vovevira ouiva. Oa iava oriruvira toupai.”

¹¹ Uva enselpa irara rutu paupaoro kovokovopaoro torepaaerao turaro irara tapo ora vo resuraoro okarea tootovira toupaveira. Uva voea rutu enselpa irara rekupaivoraoro taku viropaoro Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaoro. ¹² ✱ Oiso purapaerao, “Oiraopavira rutu. Roru irapoi vigei reraoro-ia Pauto. Ora tavitavipaviei rera vaoro iava keraria. Ira-ia veaopara rutu rugorugooara toupaveira. Osa iava rera-ia veoro vaisi purapai rera vaisiario kae piepaoro ira riroava gorua toupaveiro rutu. Iu. Ira-ia riroa rutu varivaria toupai. Ari ita, vara rutu-a evara rera raga varaoro vokiara rutu iarepara.”

Siitoka Opesiepa Voeo Iava Vearo Vovou Irara

¹³ Uva iravu turaroto voea iava erao tau vo resura (24) ira oiso ragai akerevorao, “Ovu iava evoea oea riro kaekaepara-ia kuvuparo popotepara kuvupaai? Irou irara-a, raa?”

¹⁴ ✱ Uva rera vo reoaro pukooro oiso puraraerao, “Auoro, vii raga oisi voea-ia taraipavei evoea.” Uva ragaire oiso puraroerao, “Oea-a vaeo riroa rutu siitoka ouiva ora upiara keripa irara vavaero-ia vo vuutao-ia vuri vuuta rutu. Oiso osa iava ora voea varaoro kuvupara sisuiva Sipsip Kakae revasiario-ia. Oa iava kuvupara popotevira karekepa. ¹⁵ ✱ Eva-a oa vituaro iava torepaaveira paupa ruvara-ia Pauto vaoro. Uva voa-a evoa uva ravireoura rutu-ia ora rupa voki rutu-ia Pautoa-pa kovupaiveira rera vo kepaoro-ia Tugoropa Kepa. Uva rera Pauto voa paupaoro uvuipa ra voea tokipaoro voea virivaripareve. ¹⁶ Uva viapau uvuipaai ra vorerivira ogoeave. Ora viapau uvuipaai

✱ 7:1: Re 9:4 ✱ 7:4: Jen 49:1-28; Re 9:16, 14:1 ✱ 7:9: Ais 60:1-5; Ro 11:25 ✱ 7:12: Re 5:12-14 ✱ 7:14: Mt 24:21-31; Sek 3:3-5; Hi 9:14 ✱ 7:15: Ais 4:5-6; Re 21:3

ra vorerivira uuko regaave. Ora viapau uvuiapai ra ravireo voea kaukau piepaoro voea-ia roropareve. Ora viapau oavu avu vai uvuiapai voea iava varaura oaive kasikasi piepaive. ¹⁷ * Eake iava? Uvare Sipsip Kakae paupa vuutaarovi-ia toupaveira. Eera ira voeapa oiso touparevarea, Voea tokipato. Ira taru voea tuvetuveparevarea tuputupue rikuro iare uva Tootoopa Uukoara kosipa piroveira. Ora vo osa Pauto voea osireiario iava gau oviro posiposi pierevarea. Ra viapau oiso vorerivira gaupaive ita.

8

Sipsip Kakae Erao Vatarapa Tuuke Tokova Vuku Viko Iava

¹ Uva Sipsip Kakae erao vatarapa (7) tuuke vuku tuukepa tokovorao. Oire uva viapau oavu avu vai gurukoa vai purapaivoro. Ora viapau reoreoa vai voa vuvuiua-ia katai vuutavi rutu uvuiaro-ia (hap aua). ² * Uva eva isivaaro iava erao vatara enselpa irara kekeavorao oea Pauto ruvara-ia torepaveira, vo uva rera ruvara iava erao vatara utaveara ouivoro.

³ Uva iravu enselto eravao ruvara-ia toresa urioroerao plet-ia golava pitupaoro, iria-ia akoroa-ia riipu kupare purapaiveira geesipa. Uva rera vateivoroa riroara rutu akoroara riipu kupare geesi purapa vaore, oiso ra va tapo uverereve oirara rutu vo variriroarova voeao Pauto voveaaro. Osa iava tauoa purarevere Pautoa-pa oira-ia eira eravao golava iria torepaveira re-ito paupaoro ruvara-ia Pauto vaoro. ⁴ * Uva vo kupare-a vao akoroa vaoro riipu geesi purapa ora variriara oirara varaaro Pauto voveaaro ovatakoa rutu eva enselto vavaeoro iava ipaerao Pauto ruvara-ia pou virosa. ⁵ * Oire uva enselto plet ourevoroa riipu kupare geesi purapava, ora tuituia tapo ourevoroa eravao iava. Oa iava vara rutu-ia plet agasi pierevoro. Uva va tuitui kasi vikirevoroa rasitoo iare. Uva va vikirevoiva, varakeoto pokoro viroroa. Vo osa gurukoa karekeerao. Oa iava rera varakeoto parakauoro rororevoroa. Uva va-a eva oa iava rasito ravurikeroerao.

Vo Resura Purapurapa Irara Ensel Utaveara Vuvurepaiva

⁶ Uva voea-a voeao erao vatara enselpa irara oea erao vatara-ia pitupaivoroa utaveara vatatopapaoro, oiso ra vara-ia utaveave.

⁷ * Uva rovoto enselto rera oiraaro utave vuvurerevoroa. Oa iava ais uvere ora

tuituia ora revasiva karekeerao rasitoo iare kovesa. Oa-ia rasito reesivoroa rera roo piesa vo peva uvuiaro iare. Oa iava tuitui kasi oavu uvavuva aiovoroa vo peva iava va rasia, ora vegoa, osa kokopa kouro rutu varao oara tootopapeira oara rovaerao.

⁸ * Uva eraopato enselto rera oiraaro utave vuvurerevoroa. Oire uva orekevu vikiivoroa oiso roroa osa pukuia riroa opukuia rovapaerao. Uva avakava-ia kovesa varaerao. Oa-ia eva avakava reesivoroa ita oira roo pieoro vo peva uvuiaro rutu iare. Oa iava orovuvu vo peva iava revasivira pore piroroa. ⁹ Uva oisi-a oiso osa okarerovu rutu voveao okarea tootopaaveira avakava-ia, oea reesireesivoroa vo kare rutu roo pieoro vo peva sara uvuiaro iare oiso, Osaravu kopiierao vo peva iava. Ora uvuoroa tapo uvuiaro roo pieivoroa vo peva sararo uvuiaro iare aue selpa uvuoro. Uva vo peva iava osaravu uvuo sip vuriera.

¹⁰ * Uva vo pevapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevoroa. Ovusa iravu rirova aaviiko rovaoroa rutu oiso osa aoa oa vuvuiua iava koveerao. Uva uukoara rutu roo pieivoroa vo peva sararo uvuiaro iare aue uuko. Uva aaviiko koveoroa osaravua-ia vo peva iava aue uuko ora vara rutu-ia tuputupue uukoro. ¹¹ * Uva oira vaisiarioa o-ia aaviiko, Itakova iria itakopaoveira. Iria-ia uuko oviro vieiario roo pieivoroa vo peva rutu uuko sararo uvuiaro iare. Uva vo peva iava osaravu uuko itakovira ora pore ovoierao. Oa iava riro irara rutu vo oviro-ia ukaiopaaiva, itakopaoro kopii ovoipaaerao.

¹² * Uva vo resurapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevoroa. Oa iava ravireo, ora kekira, ora aaviikoara rutu roo pierevoroa vo peva sara rutu uvuiaro iare. Oa iava vo peva iava ovarurovu vuriera oiso, ravireo varu, ora kekira varu, ora ovarurovu aaviikoara rutu iava. Osa-a eisi osa iava vara rutu rooroa iava varao avipara ovarurovu rupavira karekeerao. Eisi osa iava vo ravireopa vuuta-ia uva vo resura vuutaro rutu-ia rupaerao. Ora vokiaro tapo ita uva viapau aviavia vai vo kekira iava oai ora aaviikoara rutu iava oaviavi vo resura vuuta rutu sovara-ia.

¹³ Uva riroto keravo kekeavorao osa papapaoro vuvuiua-ia avaparoerao. Oire uva rera uvuavorao osa rirovira rutu gaupaoro oiso puraparoerao, "Siraovira! Siraovira! Siraovira rutu oiraravipa voeao oea touvira vo rasio-ia toupaveira. Uvare vo peva enselpa irara oiso vovoupaai ra utaveara

* 7:17: Sam 23:1; Jo 10:11, 14; Esi 34:23-31 * 8:2: 1 Te 4:16; 1 Ko 15:52 * 8:4: Eks 30:7-8; Sam 141:2 * 8:5: Sam 97:1-6; Lev 16:12 * 8:7: Esi 38:22; Re 9:4 * 8:8: Jer 51:25 * 8:10: Ais 14:12-17 * 8:11: Jer 9:15, 23:15 * 8:12: Re 6:12-13

oaive vuvureive. Ra oisi iavirava riro tavaka rutu voea-ia oirara karekepe.”

9

Vo Vavaepato Purapurapato Ensel Utave Vuvurerevorao

¹ Uva vo vavaepato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oa iava iriavu aaviko kekeavorao iria vuvuiua iava koveorao vore rasitoo-ia. Uva oira vateivo-rao kii vaore oira googagare riku oa vituaro-ia viapau rekasia vai. ² * Uva vo riku karuevoiva, kupareto voava vusivusiparevorao riro kasi iava tuituia. Okuparea eva ravireo tavurupaivorao ora vuvuiua. Oa iava ravireo vaio ora vuvuiua rupapasierao. ³ Uva riro kare rutu tutuvake kare vo kupare iava varapaerao rasitoo iare. Okarea-ia toupaivoi riroa rutu avuavua oiso osa siikopi ro ira oirara upia piepareveira. ⁴ Oire uva oiso oavu vosi reo uvuavorao vo kareo iava tutuvake kare. Oa oiso puraerao, “Opeita isiso kouro vuri piepata eke orekerovu rutu kokopa kouro ora evaoara. Ari visii uvuipatai ra oirara avupata voveo oea kagavearo-ia Pauto vo reesiaro viapau toupave. ⁵ Uvuipatai ra vovea upia vatepata vo vavae rutu kekira uvuiaro-ia. Ari opeita voea kopii piepata rutu! Viapau.” Eisi osa iava vo kare eva tutuvake kare vuri upiario vatepaivora oirarapa oiso rutu osa siikopi oirara avupaoro voea upia piepareveira. ⁶ * Uva vo vuuta vao vo vavae iava vao kekira oa-ia oirara kopii pa ravire taraa ragapaiverea. Ari ita, ra viapau oiso va kekepaive. Iu. Ruipa irao ragapaaverea oiso ra kopiiave vo osa kopii voea asavira toripaive.

⁷ * Uva ragai vo kare eva tutuvake kare kekeavorao oiso osa hos kare upo purapasa auepaaveira. Uva vo kare kukuearo-ia kukuvaipara golara toupaiavorao. Ovusa vo kare iava puara oiso toupaiavorao osa oirara puara. ⁸ Ora vo osa voea iava oruara oiso toupaiavorao osa gegeru, oiso osa riakora oruaro. Ovusa voea iava reuriara oiso toupaiavorao osa laion reuriaro. ⁹ Uva vo kare kopukopuaro-ia oaravu oiso rutu kekevira toupaiavorao osa kaapara kuvupara vovea utopasa. Ora vo kare putaearo putaputa-paoro pokopa virorao oiso osa riroara rutu karis ururo hos kare ivupaoro ikaupaiveira upoa iare avapaoro, ovusa vara karisara ragaragavaopaive pokopoko uviropaoro. ¹⁰ Kookoopiara vo kare iava toupaiavorao oiso osa siikopi, ora rokarokara varao oara-ia kuuva ovi roko piepaiveira avu vuuro iare vituara pukopaoro oirarapa

upia vatepasa vo vavae rutu uvuiaro iare kekira. ¹¹ Uva iravu voea reraaro king toupaveira ro-ia enselto, ira googagare rikui-ia tou irarapa reiparoerao o iria-ia viapau rekasia vai. Ira vaisipaiveira Hibru reo-ia oiso, Abadon. Ari Grik reo-ia oiso rera vaisipaiveira, Apolian. Oa porearo-a vao oiso, Orekerovu Rutu Vuri Piepato.

¹² Ari ita, rovo tavaka rutu opesi rove-erao. Oire uvuta! Touvira otavakereivu epao oarea taru utupaua karekepeera.

Katai Vatarapato (6) Purapurapato Utave Vuvurerevorao

¹³ Oire uva katai vatarapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Uva ore-ovu uvuavorao vatu resura vuvuvuruaro-ia aue eravao golava vatuaro iria Pauto ruvara-ia toupaveira. ¹⁴ * Oa-ia oiso puraerao katai vatarapatoare enselto ira utave-ia pitupare, “Vo resura enselpa irara oea tuukepaaveira riro kara-ia uuko kara Yufretis. Voea iava vase iraori voea tuukearo karuoro, ra avaaev.” ¹⁵ Oire uva vo resura evoea enselpa irara vatatopo ovoiaerao vo vuuta ragare tuepaoro, ora vo vokio raga, ora vo kekira raga, ora vo ivao raga-ia vo kovo vao purasa. Oa iava vo kovo purasa voea karurevorao, oiso ra oirara rutu reereesiive voea ro pieoro vo peva uvuiaro rutu iare sara. Ra osaravu vo peva iava upoive. ¹⁶ Uva viurupa irara uvuiaro rutu-a voveo oea hos kare-ia paupaaerao oiso voea 200 milion. Voea uvuiaro rutu reesiaro iava uvuavorao. ¹⁷ Uva areo uusi-ia vo kare kekeavorao hos kare ovusa vo kare-ia paupaaerao. Uva voea oirara kaapa kuvuparo-ia kuvupaaveira. Uva vara siroviearo revasipavira toupaveira, ora kuuva siroviero, ora kese siroviero. Ovusa hos kare kukuearo oiso osa laion kukuearo. Oire uva tuituiara, ora kupareara, ora aveke viitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava kosikosipa pirorao tuituivira pigigioparo. ¹⁸ Uva oirara roo pieivorao vo peva rutu uvuiaro iare sara. Oa iava vo peva iava osaravu kopiiara, vo uvare vao tuituiara, ora kupareara, ora aveke viitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava hos kare pigigiovira kosikosi piroiva, kopii ovoiaerao. ¹⁹ Vo kare vo varivariaro hos kare oa gisipo-ia toupaveira ora vo kookoopi-ia. Okarea iava kookoopi oiso toupaveira osa rakoru, iria porikearo kukuearo-ia gisipo toupaveira. Iria-ia oirara vuri piepaiveira.

²⁰ * Oire uva oearovu rutu oirara viapau oiso kopiiave vo peva-ia eva vuri peva,

* 9:2: Jen 19:28; Eks 19:18; Joe 2:2, 10 * 9:6: Jop 3:21; Jer 8:3 * 9:7: Joe 2:4; Nea 3:17; Dan 7:8 * 9:14: Re 16:12 * 9:20: Diu 31:29; 1 Ko 10:20; Sam 115:4, 135:15

oea viapau ora voea iava sopaura porepaiveira, ra varaore ovaupaave oara purapaiveira vuriara ora voea raga vavaearo iava. Iu ita, uvare viapau oiso vuri urauraro tugara vuura vaisi purapa vovouro viapau kavupaiveira, ora pau irara tokarasi irara voeao oea purapaiveira aue-ia gol, ora silva, ora bras, ora aveke, ora evaoara. Oara-a rutu evara viapau uvuipapeira ra vuravurapaive, ora viapau uvupaive, ora viapau vokapaive. ²¹ * Oiso osa oearovu voea iava oira upopaiveira, ora kavokavopaaveira, ora otopa pitupituro purapaiveira, ora orekerovu kavirupaiveira. Ari ita, osa viapau oiso ora voea iava sopaura porepaiveira, ra vo vovourore evara ovaupaave.

10

Purapurapato Ensel Jon-pa Vukua Vatarevoiva, Va Aioreva

¹ * Vao opesierao, oa iava iravu riro varivaritu purapurapato ensel kekeavorao ovusa vuvuiua iava varaoerao aue-ia rukuta kuvupaoro. Ovusa govugovuto rera kukuearo-ia toupavorao, vo osa rera iava puaua sisikorevira roropaivorao oiso osa ravire. Vo osa rera iava kokotoa tuituivira toupavorao vuvupaoro. ² Uva oavivu-ia gare viko vukua pituparevorao ovusa karuvira toupavorao vo vuku. Uva oirapapa kokoto iava avakava ivara-ia tasiparevorao ovusa koike kokoto iava rasitoa-ia tasiparevorao. ³ * Oire uva rirovira rutu keeraparoerao, oiso rutu osa laion gaupareveira. Uva oisi-a eisi osa keeraparoerao uva erao vatara (7) varakeoara rera vo keeraaro pukovorao poko virooro oiso reoreoro. ⁴ * Uva erao vatara varakeo poko virooro reoreoro. Uva oiso ruipaparai ra vao rigatoo. Ari ita, ragai oreovu uvuavorao oa vuvuiua iava urioerao oiso puraoro, “Evo reo erao vatara varakeoara vaoro oa oriru iraori ora vii iava rugorigooa-ia. Viapau uvuipauei ra va rigatori.”

⁵ Uva ro enselto ira keke rovoavorao ovusa avakava ivara-ia tasipaoro ora rasito ora rera vaoro oirapapa vavae kae pieravorao vuvuiua iare. ⁶ Uva oiso puraroerao, “Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia Pauto vaisiario-ia ro ira tootoovira toupareveira vokiara rutu-ia. Ro Pauto ira vuvuiua purareva ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira. Ira raga rasito purareva ora orekerovu rutu varao voa toupaveira. Ora avakava iria purareva, ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira.” Oire

uva enselto oiso puraroerao, “Vuuta ope-sisa tutuuvoui, ra Pauto viapau touvira aate piepareve. ⁷ Viapau. Ari utupa visivi erao vatarapato enselto utave vuvurerevere rara. Ra oira gurukoaro karekeo. Ovuuta raga-a eva oa-ia Pauto va vao purarevereia oa iava tavitaviroepa vatauvira vo osa profet irara tavitavireva voeari rerapa kovopa irara.”

⁸ Uva vo reo-a vao voviri uvu rovoavora oa vuvuiua iava urioerao oa ragai tavivorao ita oiso puraoro, “Vuku viko ousa avau eva oa karuvira toupavoi enselto vavaearo-ia, eera ira avakava ivara-ia tasipaoro torepaoi ora rasitoa-ia.” ⁹ * Uva enselto ia avaraerao. Oa iava rerare oiso puraraerao. “Ragai vateri eva gareavi vuku viko.” Oire uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Va ouri. Ra va aiori. Ra vii sarearo uureo pieve. Ari ita, vo osa vii iava gisipo-ia oiso rutu gavaupavira vuta rovo pirovere oiso rutu osa koisiva.” ¹⁰ * Uva oisi-a oiso osa puraroerao, va eva gare vukuvi ouavorao rera vavaearo iava va aiosa. Uva ragai iava gisipo-ia gavaupavira rutu vutapa piroerao oiso osa koisiva. Uva va kopa ovoiaivoiva, ragai sarearo uureo pievorao.

¹¹ Oire uva ragai taviivorao oiso puraoro, “Siposipo iraorivere ita Pauto varaoro rutu iava, varao oara oirara rutu-ia karekeperea uvarovu rutu okantrirovu-ia, ora oreorovu-ia, ora oearovu-ia tapo riro irara king irara.”

11

Vo Toupai Oiratoarei Iava Siposipopatoarei

¹ Uva ragai vateivorao oavu uvuiua orekerovu uvuipasa oiso roroa rutu osa vokatapo tooro. Uva ragai taviivorao oiso, “Toreu, ra Pauto vo kepaoro aue Tempel uvuiri ora eravao vao alta. Ra oirara vieiapo tapo vieiri voeao oea Pautoapa vuurapa vaisi purapaiveira Tugoropa Kepa-ia. ² Ari opeita uru uvuiri eva ratao Tugoropa Kepa riaoro-ia. Oa-ia uvuipau ra va kavu iraori. Uvare vo uru-a eva sopaipa irara rupa vovou irara vaoro, oea uriopaavere Jerusalem urui vao-ia Tugoropa Uruu tasiapaoro va vuri piepasa vo resura tau erao (42) kekiraro rutu uvuiaro-ia. ³ * Uva ragai vaitereipa vaitere gorua vateavere aiterea ragai vo reoaro iava siposipopasivere bek karipareivi raga-ia tuupaoro vavira, oiso ra vaiterei vo siraooro karekepasi. Osa eisi

* 9:21: Re 21:8   * 10:1: Esi 1:26-28   * 10:3: Sam 29:1-11; Ais 31:4   * 10:4: Dan 8:26, 12:4, 9   * 10:9: Esi 2:8-9; Sam 119:103   * 10:10: Esi 3:3   * 11:3: Dan 7:24-28; Re 19:10

piesiverea oiso vo vokirotu rutu uvuiario-ia 1,260 vokirotu.”

⁴ * Aiterea oiso toupasiveira osa olivovarei, ora vuravurirei vaireo airea Turaro ruvara-ia toupaveira ro rasitotupa reipato. Oara rutu iava rigatoreva Sekaraia. ⁵ * Uva vosa oearoi vaierei vuri piesa aupeave, osa iava tuitui kasi vaierei gisipoaro iava kosikosipa pirovorea voea evoea vaierei keripa irara kasi ovoisa. Iu. Oiraopavira rutu, ro ira vaierei vuri piesa aupearo, ovovoua raga-a eva oa sirova uvuiaro ro kopii ovoiro. ⁶ * Aiterea goruava toupasivoi vuvuiare korupasa. Ra viapau rutu oiso aue kokeva vai vo vuutaro rutu-ia kovepao, varao oaria Pauto vo rearo-ia siposipapaoro vokapasi. Ora goruava tapo toupasivoi oa iavava uvuiasi ra uuko kararo tuputupeara revasivira poresi. Ora oirara rutu vuri piesi voea vo rasio-ia orekerovu rutu iavirava vuriara. Ari ita, ovuutaro-a evara oaria oisi eisi piepasiveira ora vaierei vo vovoueiaro raga sirova utupaoro.

⁷ Uva ora vaierei vo kovoro opesi pie rovosiverea vao Pauto vo rearo iava siposipapa. Oire ro vavaraito googagare rikui iava kosiro viro vaierei tapo ora uposa. Eera ira vaierei-ia pute ovoiverea vaierei kopii pie ovoiro. ⁸ * Oa iava vo kopiiroi riro raiva-ia toupaverea vo raiva vore riro urui-ia Jerusalem vao ouruia-ia Turaro vaierei reraoro kopiiroepa evao parikou-ia. Ouruia vaisiaro ovoovovira oiso vaisipaveira, Sodom urui, eke vao Isip-ia. ⁹ Uva oearovu ovararovu rutu iava, ora okantrirovu rutu iava, ora orekerovu rutu iava, ora osararovu rutu iava voea vo kopiiroi keke raga-paverea rutu varei vura ragapaoro vo peva rutu uvuiario-ia voki ora ovokipavu. Uva ora voeareire korupaaverea vaierei tova arapa. ¹⁰ Uva voea oirara vo rasio iava rorupaiverea vo rara kopisi. Uva pupipaveira egaepaoro, ora aiopaveira oearovupa vate irara oaive orekerovu vatevateara vatepaoro. Eake iava? Uvare vaierei-a evaiterei profetatoarei, aiterea upiara vuriara oisoa vatepasi oirarapa voea vo rasio-ia. ¹¹ Oire uva vo peva voki ora ovokipavu opesi roveroaro. Oa iava Pauto rera vaoro vovoua vovoueva tootoopa vaierei sopoaro iare vaierei tootoo piesa. Uva oisi iavirava toresiaro. Oa iava voea rutu vaierei kekepaoro uriri iraopaaero rutu. ¹² Uva oreovu uvusivoroa oa vuvuiua iava urioeroa vaierei rirovira rutu kekepaoro. Oiso puraeroa “Vore ipasi!” Oire uva

ipa ovoisierao vuvuiua iare rukuta sovara-ia ovusa keripa irara voea vaierei vaierei siituepaivoroa. ¹³ Uva vo vuvutavi raga-ia riroto ravurike vusi ovoivoroaro. Oa iava uvavua oavu riro urui iava urui varu vuri pieveroroa ovusa vo resura vatara karutu raga kavu piroaro. Uva voea 7,000 rutu-a oirara oea voa kopiiaro rera-ia eera ravurike. Uva oavu kavua viorao oea rirovira rutu uriri iraopaaero. Osa-a eisi osa iava Pauto vaisiaro kae pie iraopavoroa ro oisova vuvuiua-ia.

¹⁴ Oire uva va-a vao erao pie tavaka oa oiso opesierao. Uvu iraota! Gareavi raga, ra vo pevapa tavaka karekepe ita.

Erao Vatarapato Ensel Utave Vuvurevoroa

¹⁵ * Uva erao vatarapato purapurapato ensel rera oiraoro utave vuvurevoroa, ovusa oreorovu vuvuiua iava rirovira rutu kekepaoro oiso purapaeroa, “Turaro oavi vaierei ora Kraisi rera reraoro ira oiso karekeri, Rasitoo rutu reraoro King. Ira touvira rutu turarovira opesi asavira toupaveira!” ¹⁶ Oa iava voea erao tau vo resura (24) turaro oea paupaaveira voea varaoro-ia paupara vo Pauto ruvara-ia oea takupaa viorao Pautoa-ia vuvura vaii purapaoro. ¹⁷ Uva oiso purapaeroa,

“O Turaro Pauto goruara rutuva toupavereira. Viigoa vo voki toupari, ora tuariri rutu tapo oiso toupari. Viigoa riroa rutu varivarira ouriva oa iava turarovira toupari

orekerovu rutupa reipao. Eisi osa iava vii-ia veoro vaii purapairoi. ¹⁸ * Rupa vovou irara kasipu iraopai vo osa vii vo kasipuro kareke ovoiei. Uva vo vuuta-a vao-ia oa-ia kopii irara rovirieia iare kort karekepaai ovuuta vao-ia veoroa voria vatesapa vii voeaaropa kovopa irara. Evoea ita profet irara, ora voea oirara vii voeaoro, ora voeaoro oearoa viipa avivikepaoro vii roeroovi toupaveira, ora voeaoro oea rei vaisirova toupaveira, ora voeaoro rei vaisi asa irara, oea rutu-a ovuuta vao-ia voeaoro vuri piesapa oea rasitoo oiso vuri piepaveira.”

¹⁹ * Oire uva oisi-a oiso osa reo rovoaiva, Tugoropa Kepa vao Tempel karuivoroa Pauto vaoro oa vuvuiua-ia toupaveira. Uva bokis o iria-ia Reo Ovoui purareva Pauto iria viaevira toupaveoro Tempel sovara-ia. Uva varakeoto parakauro voare pigigiovira avaparoeroa, ovusa gurukoto karekeparoro ora varakeoto pokoparo

* 11:4: Sek 4:1-14; Sam 52:8 * 11:5: 2 Kin 1:9-12 * 11:6: 1 Kin 17:1-7 * 11:8: Ais 1:9-10; Hi 13:12
* 11:15: 1 Ko 15:24-28; Dan 2:44, 7:14, 27 * 11:18: Sam 2:1; Dan 7:9-10; 2 Ti 4:6-8 * 11:19: Re 15:5, 8, 8:5

virorao. Uva rasito ravurikeroerao ovusa riroara kokeara ora ais koveerao.

12

Riakova Vaio Iava Ora Dragon

1 * Uva oavu riroa reesia karekeerao vuvuiua iava oiso rorovira osa riakova iria ravireo-ia ora tavurupaoro oiso osa varaao toupaveorao. Ovusa kekira oira kokotoaro reroaro toupaveorao. Uva oira iava kukue-ia katai tau erao (12) toupavirao aaviiko oiso osa kukuvaipa. 2 * Iria kakae kovua touevorao, ora upiaorao kakaeto kavausa. Uva vo upia eva vuria rutu oa iava rirovira rutu oivepaoro kakaeto kavausa auepaorao.

3 Oire uva oresivu ita voava vuvuiua-ia karekeerao, oreesia oiso toupavirao, Iravu riroto dragon. Ira toupaveorao revasipato ira-ia erao vatara kukue toupavirao ora katai tau keta. Ovusa erao vatara king varaoro kukuvaipara vo kukuero-ia toupavirao. 4 * Uva rera iava kookooi osaravu rutu aaviiko guruevorao vara vikisa rasiuaore, vo uva koveerao ovusa vo sararei raga kavu pirorao vuvuiua-ia. Uva rera-a eera dragon ira riakova ruvara-ia torepoerao ovusa kakaeto kavausa auepaorao. Ira oira aate pieparevorao, oiso ra rera aioreve oira reraoro kakaeto. 5 Uva o riakova oira kakae kavauevorao. Uva rera kakaeto ira utupaua ain tooro-ia piturevera vava oirara rutu tokipasa osararavu rutu iava voea. Oire uva riakova kakaeto kavau ovoievorao. Oa iava ikavira rera ouivorao viara iare Pauto-a iare rera siposa vo uva pauparoerao rera vaoro-ia paupa. 6 Uva eira riakova torioro avaoara uvavure kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave, vo uva Pauto ora rera vo uruiaro ravaareva oirapa. Oisore ra voa oira vearovira rutu tokipave oirapa aio vatepaoro vo vokiro rutu uvuiaro-ia 1,260 vokiro.

7 * Uva vo vokio riroa upoa rovoei vuvuiua-ia. Oa-ia Maikel ora rera voeaoro enselpa irara dragonva riroto ora upopaai. Ovusa ro dragon ora rera voeaoro enselpa irara oea voeava ita ora upopaai. 8 Ari ita, osa viapau varivaria vaiiei voeapa upoava ora poesisa. Osa-a eisi osa iava viapau uvuiapaai ra touvira toupave vuvuiua-ia evoea dragon vase. 9 Uva purapurapa irara ensel Pauto voeaoro rera-ia dragon viki-aerao rera kosi pieoro rutu. Eera dragon tuariripatoa rutu ira vaisipaiveira oiso, Seten. Ira oirara rutu iava gasipareveira, ora oirara rutu keakepareveira voeaoro

rasio-ia. Ira vikiivorao rasiuaore rera voeaoro tapo purapurapa irara.

10 * Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa rirovira rutu oiso puraerao, "Vo vokio-ia vigei reraoro Pauto vigei vorevira ou ovoirevoi. Ora vo osa rera vo varivariaro viaevira rutu ora karekei. Oa iava kingvira toure ora rera reraoro Krai, ira tapo ora rerapa riroa turaro vaisi ourevoi. Eake iava? Uvare ro Seten ira vigei araoko iraraoro iava gasi iraopareveira Pauto osireiario-ia vo ravireoura rutu-ia ora voki ruparo rutu. Uva vo vokio enselpa irara rera kosi pievoi vuvuiua iava. 11 Voeaoro araoko irara oavi oea varivaria ouiva ora gorua Sipsip Kakae revasiario-ia, varei ora vao oiraopa vovou rutu oa iavirava rera vo reoro iava oisosa siposipopaive. Oire uva vo pitupitu-a eva oa sirova upoava ora poesiai keripatoa-ia puteoro rutu. Uvare viapau oiso ora voea vo touroarore veoropara oisosa rugorugooaave varao vo rasio-ia ora voea raga ora orirupasa. Viapau. Ari oisosa ora eaka ragapaave, ra kopiipaave. 12 Osa-a eisi osa iava vii vuvuiua ora visii rutu visiiogo voa toupataveira evoa vuvuiua-ia visiiogo roru iraopata. Ari ita, vo osa visii vao vo rasio-ia tou irara ora vii avakava visiiogo rutu eva vatatopo iraopata. Uva siraoivira rutu visiiopaive, uvare riro siitoka rutu visii-ia karekesa auepai. Aue iava uvare Seten epao ira visii iare vararoi. Ira riroava toupavevoi kasipu, uvare taraiaroi oiso, Rera vaoro epao poteku vuutavi raga."

13 Uva dragon ora rera-ia tarairoerao oiso, Eari, ragai-ia vikiaera vo rasitoo iare. Oire oa iava voa o riakova tarioparevorao iria kakaeto kavauevorao. 14 Ari ita, uva oirapa riakova veorouarei rutu putaeuarei vateivorao riroto keravo putaeoro. Ourea iava uvuiapaai ra papapaoro avao oira voaarore vo rasitoo-ia kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Uva uvuiapaai ra toripaoro voa toupave riroto asavira dragon. Ra voa oira vearovira rutu tokipave aioara vai-ia vo peva ivaro rutu uvuiaro iare ora okurovu. 15 Uva rera dragon uukoa oerevorao ora rera gisipoaro iava oiso rutu osa uukova iria pirutuvira paruevorao. Oa iava oira tariopaoro tuerao o riakova, uvare dragon oiso vovouparoeoro ra oira turove vo pirutu. Ra opesi ovoio. 16 Ari ita, vo osa rasia riakova taupavorao akaoro. Uva vo rasi eva vo pirutu kopavorao oa oe ragarevorao dragon ora rera gisipoaro iava. 17 * Uva rera-a eera dragon riroto ira kasipu iraoparoerao oirare o riakova.

* 12:1: Jen 37:8-9   * 12:2: Ais 66:7-14; Ga 4:19   * 12:4: Dan 8:9-14   * 12:7: Dan 10:13   * 12:10: Ais 14:12-17; Jop 1:9-11   * 12:17: Ais 1:9-10

rutu-ia voveao oira akukuro raga, ora voveao oea rei vaisivira toupaveira, ora voveao monipa irara, ora apota irara, ora voveao oea akukupapavira kovo ragapaveira, ora voveao oea evoeapa reipaaveira. ¹⁷ Osa- a eisi oiso vosa ro ira-ia viapau vo reesi eva viapau toupave vavaraito vaisiario iavirava vo reesi, ora rera vaaro iava vieia vo reesi tapo, ra viapau oaravu avu vai voripareve oearovu ruvara-ia. Ra ita oisi oearovu viapau oaravu avu vai ita voripave rera ruvara-ia ita ro ira-ia viapau vo reesi toupave. ¹⁸ * Vigei uvui iraoipavei ra vaore vearovira rutu rugorugoo iraoipavio, Ro ira vearovira rutu taraiparo ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reesi vituaro rutu-ia vao vavaraito iava roroiovira taraiparo. Uvare vo reesia vao-ia iravu oirato vaisiario iavirava vo reesi vao, 666.

14

Voveao Uvuiaro Oiso-ia 144,000 Airepava-ia Eraeapa Erava

¹ Uva vorerivira ita vuvuvuraavorao. Oa iava Sipsip Kakae kekeavorao Saion Pukui-ia, ovusa voveao 144,000 oirara rera tapo vao torepaaerao oea kagavearo-ia Sipsip Kakae vaisiario toupavovoro ora Aiteto vaisiario. Vo vaisio oa rigatoreva Pauto vovea iava kagavearo-ia. ² Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa oiso rutu gurukovoroa osa uuko sirsisiri gurukoaro. Ora oiso tapo osa riro guruko varakeo vo osa pokoro viro. Uva vo guruko eva uvuavorao oiso osa riro irara revereve pievira gitara toipaivoroa. ³ Uva iriavu-ia erava eraerao airepava Pauto vaaro paupa ruvara-ia, ora vo resurao ruvara-ia okarea tootovira toupaveira, ora turaro irara ruvara-ia. Uva vovea voveao 144,000 oirara Pauto oea vorireva oirara rutu iava vovea vo rasio-ia. Ari ita, vovea raga uvuipaai ra taraipaave oira-ia eira erava. Uva viapau oiso irai raga ita uvuiparoi ra oira-ia tarairo. ⁴ * Vovea-a evoea oirara oea viapau vuriara vai oisoa purapave riakora tapo. Viapau. Ari sisigaruevira rutu oisoa toupave. Ari ita, uvarovu riture Sipsip Kakae oisoa avapape, uva vovea evoea oisoa rera sirova utupaave Pauto oea vorevira ora rerapa vorireva oirara rutu iava vovea vo rasio-ia. Oea oiso rutu toupaveira, Rovopa sara rutu Pauto oea vorevira vorereva ora vaitereipa ora Sipsip Kakae. ⁵ * Oea viapau oisoa kuuvu reoro vai purapave. Ora viapau vuria vai oavu avu vai-ia vovea oaiaro.

Vo Peva Purapurapa Irara Ensel Reoa Puraiva

⁶ * Uva iravu raga kekeavorao enselto ovusa vuvuiua vuvuvuaro-ia papapaoro avaparoerao Vearo Sipsipova vao oa-ia viapau opesia vaiei. Uvare vo kovova toupavevoroa vao va iava Vearo Sipsipo sipsipova kovo oirara rutupa vovea vo rasio-ia toupaveira. Uva va iava sipsipoparevoroa osararovu rutupa voraro rutu okantrirovu rutu-ia, ora voraro oreorovu rutu-ia, ora voraro ovararovu rutu iava. ⁷ Uva rirovira rutu takatopaoro oiso puraparoerao, “Vuuta vao pou piroi oa-ia Pauto oirara rutu rovirieirevere kortua-ia. Eisi osa iavirava uvuipatai ra rerapa urripaoro rera vaisiario rei pie iraopta. Ra rera-ia Pauto vuurapa vaisi pura iraopta ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora tuputupue rikuro rutu uukoara.”

⁸ Uva iravu raga purapurapato ensel rofoto purapurapato sirova utuoro uriroerao. Uva eera eraopato ira oiso puraroerao, “Rei urui rutu Babilon urui oa vuri ovoiooro koveei. Iu, vuri ovoiei. Uvare vo uruiua vao Babilon-ia oa raga osararovu rutu oirara oiso pieva, ra va raga vo vovouaro goruvira sirova utupaave vao otopa pitupitu vo urui vaaro. Oa-a eva oiso toupai, Riro goru ovi wain, oovi-ia oisoa vovea ukaio piepave, oa iava oira vo pitupituaroo otopa pitupitu puraiva. Uva Pauto vo kasipuaroo vovea-ia pou piropa.”

⁹⁻¹⁰ * Uva iravu purapurapato ensel vaiterei sirova uturoerao uriooro. Uva rera eera vo pevapato rirovira rutu keerao oiso puraparoerao, “Vosa oea ro-ia vavaraito vuurapa vaisi purapave ora rera tokarasiaro-ia tapo, ora reesia oureva vao kagave iare, eke vavaea iare tapo ora vovea iava, oire ra vovea evoea iriavu-ia ukaiavo wain vo waino Pauto vo kasipuaroo. O wain iria viapau uvere rovoreve Pauto uukoa vaiva tapo oira vo goruaro kopii pieoro. Viapau. Ari eera vo kasipu rutu petorevereve kap iare vuria vo voriaroo kare piesa. Ra vovea evoea oirara oira-ia ukaiavo iraoave. Ra oisi iavirava vuvivira rutu upiaave riro kasirao kasi-ia tuitui kasi oa vuvupaveira solfa viitavokoaro-ia vo enselpa irara osireiario-ia voveao tugoropa irara ora vo Sipsip Kakae osireiario-ia. ¹¹ * Uva kupareto kosiparovevira vo kasi-ia eva oa vovea upia piepaveira, eera ira kaeparoo viro rutu vokiaroo rutu-ia. Ra voveao oea rera-ia vavaraito vuurapa vaisi purapave ora rera iava tokarasi-ia ora vo rera rera vo reesiario oupave rera vaisiario-ia, oea-a

* 13:18: Sam 9:15-20 * 14:4: 2 Ko 11:2; Re 3:4, 5:9; Je 1:18 * 14:5: Sam 32:2; Ef 5:27 * 14:6: 1 Ko 1:18-25; Ro 1:15-18 * 14:9-10: Re 13:14-16; Jer 25:15-17 * 14:11: Ais 34:10

evoea viapau oiso rearea vai oupaiveira vo ravireoura rutu-ia ora vokiároro.”

¹² Vo osa vo pitupitu eva karekepápera oisa iavirava uvui iraopaai Pauto voeaaro ra goruvira rutu torepáavera voea oea Pauto vo reoroaro reo goruro sírova utupaaveira, ora Jísas oírao piea-ia tapo uvivira rutu pitu iraopaiveira.

¹³ ✱ Uva oreovu uvuávora oa vuvuíua iava urioerao oiso puraoro, “Vo reoro rigátori, Oírao Turaro oírao piepaoro kopipáaveira vo vokio ora ovuutarovu rutu-ia varari utupáua, oea evoea kopii irara uvuipáai ra roru iraóive.” Uva Uraurato-a ro ira tapo oiso puráoroero, “Oíraopávira! Ra vao virikási kovo kavuíve oa oísoa purápaive, ra reareaave. Rara viapau oiso ava ragaave. Viapau. Ari vearo vovouro oísoa purápaive evara oara voriaro-a ovoríroa voea tapo aváperea.”

Aio Oupa Vuuta Vo Rasito

¹⁴ ✱ Oire uva vorerivira ita vuravurávorao. Oa iava iriavu raga popotépava rukuta kekeávoroa oisa toupáevoroa. Uva iravu paupáoroero oira-ia rukuta oiso rera oia Oírao Ovítoaaro Ro Ropoto. Ira kukuvaípava gol toupáevoroa ora rera iava kukue-ia ora sígoa-ia porokoa pitupáevoroa riro avuávua rutu. ¹⁵ Uva iravu purápurápató ensel kosi vírooro uríoroerao Rovopa Kepa Tempel iava roaríre rírovira rutu keerasa ira rukuta ívara-ia paupáoroero oiso puraoro, “Aio tokopáuei víi vaaro-ia sígoa, uvare aíoara rutu varao vo rasío-ia víoroerao. Uva oísi-a eísi oia iava vo volki-a vao vo aíoro varao oupasa. ¹⁶ ✱ Oire uva ro ira rukuta ívara-ia paupáoroero ira ora rera vaaro-ia sígoa pitupáoro va-ia tosipáevoroa rasítoa-ia aíoara tosipáoro varao oara víoroerao.

¹⁷ Uva iravu ita enselto Rovopa Kepa Tempel iava kosi víoroerao vuvuíua-ia. Ira tapo ita eera oavu-ia sígo poroko riro avuávua pitupáevoroa. ¹⁸ ✱ Ari iravu raga purápurápató eravao arova uríoroerao. Eera purápurápató ensel ira vo kovoaro-a, Pauto vo kasíaro eto kási tokípató. Ira roaríre enselto rírovira keerapáoroero ira sígo poroko-ia riro avuávua pitupáevoroa oiso purápaoro, “Sígoava uríou eva oa-ia pitupárvíoi víi vaaro riro avuávua. Ra va-ia aio kuero rutu roturotóri wain íro iava vo rasío-ia. Ra vara gururí, uvare evara aio kuero víoroerao.” ¹⁹ Oire uva rera enselto ira sígoa-ia pitupáoro va-ia tosipáevoroa vo rasío-ia aio kuero rutu rotupáoro wain íro kúearo. Oa iava vo kuero

guru ovoirevoroa. Vo kuero evara rokoroko piepáevoroa riro rikuí-ia avekea vao wain pigípígípa ríku. Oa-a eva oiso toupái, Pauto vo kasípúaro voeare vurí irara. ²⁰ ✱ Oire uva wain íro kúearo pigípígípaoro va-ia tasíspáipáoroa riro rikuí-ia avekea oa riro uruí vatúaro-ia toupáveira. Oa iava vo tatu uuokóaro revasíaro oiso rutu parupáivoroa oia oíratoa iava revasíva. Uva aue rutu uvuíaro-ia parupáoro avapáeroa 300 kílómita. Uva vovévira vo rovú oiso rutu uvuívira vo rovú torearo káepa píoroa oia oírato torearo uvuíaro rutu.

15

Erao Vatara Purápurápa Írara Ensel Vuríara Rutu-ia Orekerovu Oísoa Pitupáive

¹ Oire uva oavu kekeávoroa reia rutu reesia písa oa karekeerao vuvuíua-ia vao erao vatara (7) enselpa írara va eva reesia. Uva rírovira rutu vare rugorúgoo íraopáerao, uvare voea enselpa írara kekeávoroa ovusa vao toupáivoroa erao vatara-ia orekerovu vuríara rutu pitupáoro oira vurí piepara. Uva vara-a evara ovoíokúara rutu. Ra viapau ita vara ísváaro iava oai ita karekepe. Uva vara-a evara vuríara oiso toupái, Pauto vo kasípúaro ovoíaro rutu.

² Uva oavu kekeávoroa oapa oiso páerao avakava. Oa oiso toupáivoroa oia sísíro rorovíoa rutu. Íria uvareíva túitúia tapo vaore, oíso ra oísi íavírava sísíkorépaave. Oire uva voea tapo vao kekeávoroa oea váitereíriva ora keevóisíara upo-ia vavaráito vaío ora rera tokarásíaro, ora vo oia rera vo reesíaro vo gorúaro opesíerao voea-ia. Uva voea evoea torepáerao vo avakava vatúaro-ia oea váitereíva ora keevóisíara. Uva Pauto vao voeapa oaravu vate ovoirevoroa oara oiso toupáiveira oia gítara. Oa iava vao vara-ia pitupáivoroa. ³ ✱ Uva íriavu-ia erava eraaerao Móses oírao ro Pautoa-pa kovopato, ora Síspí Kakáe oírao tapo íriavu erava o-ia oiso purápaói,

“Turaro Pauto víi gorúara rutuva toupáriveira. Ora okovorovu rutu varao oara purárvira reípara. Oa iava vara kekeáoro vara-ia rírovira rutu tavetave íraopáioveira. King Reítoa rutu víi osararovu rutu oírao reraaro. Víi vo vovouroaro torevokóara rutu ora oíraopara rutu. ⁴ Turaro víi-a kátáitoa raga víigoa túgoropávira toupáriveira. Oia iava íroutoa vai uvuípa ra viapau víípa avívikeparó? Ora íroutoa vai víípa uvuípa ra víi váisíaro kae

✱ 14:13: 1 Ko 15:51-58; Sam 116:15

✱ 14:14: Dan 7:13; Re 1:13

✱ 14:16: Mt 13:36-43

✱ 14:18: Joe 3:13

✱ 14:20: Ais 63:1-6; Hí 13:12; Re 11:8

✱ 15:3: Díu 32:3-4; Sam 111:2, 150:1-6; Hos 14:9

piepareve? Viapau. Ari osararovu rutu uvui iraopaai ra vii-ia vuurapa vaisi purapasa uriopaave. Eake iava? Uvare torevoko vovoutoa rutu-a vii vo vovou oa poeravira rutu ora karekeerao.”

⁵ Uva eva isivaaro iava vuravuraavorao ita vorerivira vo uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia toupaviraovao vuvuiua-ia oa karu pirorao. Eva Lotupa Kepa sel-a Pauto vaaro. Oa-ia Oiraopa Reo rutu karekereva rera vaaro. ⁶ Uvava voeao erao vatara enselpa irara kosia viroiva, erao vatara-ia orekerovu vuriara rutu pitupaivoraovao vaaro oira vuri piepara rutu. Uva voea-a evoea oea veaopara rutu-ia varoara tuupaerao sisigarueara rutu, ora sisikorepara, ora gol iro-ro-ia takipa iroro ora takipaoro oa voea iava kopukopuara-ia vo iro-ro tavurupaivoraovao. ⁷ * Oire uva iravu vo kareo iava rera oresura tootoovira toupaveira erao vatara (7) dis golaro vateravorao voeapa voeao erao vatara enselpa irara, ora Pauto vo kasipuaro ro ira tootoovira toupaveira vokiara rutu-ia, okasipu-a eva oa iava evara erao vatara dis agasi iraoerao. ⁸ Oire uva keraria iava ora Pauto vo goruarao oa iava kupareto kosiro virorao Tempel agasi piesa. Ra viapau oiso irai uvuiparo oiso ra voeare koataro Tugoropa Kepa-ia. Viapau. Ari uvui iraopaai ra evoeare erao vatara enselpa irara tue rovopaave ovusa vo kovo opesi pie rovoive evara-ia vuriara rutu.

16

Erao Vatara (7) Aue Dis Oara-ia Kasipu Koko Toupai Pauto Vaaro

¹ Uva oreovu uvuavorao oa kosi pirorao Rovopa Kepa Tempel iava. Oa voeaore erao vatara keerapaoro goruvira rutu oiso puraerao, “Ava iraopatai eva erao vatara kasipu kokoro Pauto varaaro petosa. Ra varape rasitao iare koveoro.”

² * Oire uva rovoto purapurapato ensel ora rera vo kokoarova kasipua avaroerao dis-ia rasitao iare va petopaoro. Oa iava osararovu rutu gore kapuaro karekeerao oirara-ia voeao oea vavaraito vo reesiarova toupaveira, oea raga ita tokarasipa vuurapa vaisi purapaiveira.

³ * Uva eraopato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao avakava-ia. Oa iava avakava revasivira ora poreorao oiso osa kopii irara revasiaro. Oa iava vo karero rutu eva avakava sovara-ia tootoopaaveira kopii ovoiaerao.

⁴ * Uva ita vo pevapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riropa uukoro-ia ora tuputupue

uukoro-ia tapo. Oa iava vara rutu revasivira ora pore ovoierao. ⁵ Uva ragai ro uvuavorao purapurapato uukoara reraoro ira oiso puraroerao,

“Toupari oiso osa oisoa toupari tuariri rutu. Tugoropatoa Rutu-a vii. Vo vii vaaro-ia tavaa kort oa-ia oirara rovirieirivere rutu torevokovira voeao vuri irara.

⁶ * Voeao oea vii voeaoro oisoa upopaive ora profet irara tapo. Oa iava voea iava revasiara oisoa petopa piro. Eisi osa iava revasiva vateparivoi voeapa evoea vuri irara, ra oisi iavirava oira-ia ukaiave. Ra torevokovira voea vaaro vuri vovou vo voriaro ouive.”

⁷ Uva oreovu uvuavorao eravao iava oa oiso puraerao,

“Iu. Oiraopavira rutu, Turaro Pauto vii-ia goruara rutu toupaveira. Vao oa iavirava oirara rovirieiparaveira kortua-ia oiraopa vovou rutu sirova vao torevokoa rutu.”

⁸⁻⁹ Oire uva vo resurapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao ravireo-ia. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto ravireo eakarevoiva, oirara rutu kasirevorao va-ia vao riroa tuitui kasi ravireo vaaro. Oa-ia vuvivira rutu voea evoea kasirevorao. Osa iavirava eisi rera tovipaoro Pauto rera takaupaivoraoro ro irara gorua toupaveira vara rutu evara vuriara kareke piepasa. Uva viapau oiso ora voea iava sopaura oaive porepaivora rera vaisiaro kae piepasa.

¹⁰ Uva vo vavaepato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao rei-ia paupa vavaraito vaaro. Oa iava rupaerao vo sararore oirara oea vavaraito reroarovi toupaveira. Uva rirovira rutu siitoka iraopaaerao upiapaoro. Uva oisi-a eisi osa iava ora voea iava arevuoara oaive kotukotupaivoraoro vara gatagatapaoro. ¹¹ Uva ora voea vo upiaroore rugurugoopaoro ora kapuara Pauto tovi iraopaviraoro rera takaupaoro ro vuvuiua iava. Ari ita, vo osa viapau oiso ora voea iava sopaura oaive porepaivoraoro vo vovoure evara ovaupaoro oara oisoa purapaive.

¹² Uva katai vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riro kara-ia uuko kara vao-ia Yufretis. Oa iava voava vo kara raaka ovoierao raiva pura ovoioro turaro irarapa king irara, oisore ra vao urioave oisiriva uva ravireo kaeparo viroveira. ¹³ * Uva vo peva tugara

peva kekeavorao oiso rorovira osa roko-roko kare. Oea dragon gisipoaro iava riroto kosa virorao ora vavaraito tapo gisipoaro iava, ora profetato gisipoaro iava tapo ro riro kuvuto. ¹⁴ Opevaa eva uraura peva vuri irara rutu oea oaravu rutu ravotoara purapaiveira. Uva avapaaveira voea iare oirara rutu voeaaro king irara voeao vo rasitoo-ia, voea guru rovopaoro upoa kosi piepasa vo vokio-ia rei voki Pauto vaaro ro ira-ia ogorurovu rutu toupaveira.

¹⁵ ✧ “Uvu iraopata! Ragai oiso visii iare sita pievira poua viroverea osa kavirupato! Ra rorupareve ro ira uutupaoro viapau usiparo. Osa iava uvuipa ra vearovira ora rera vaaro-ia varoa tuuro, ra viapau gapuvira vokareve. Ra oisi iava oirara viapau rera iava ariipa tavuki kekeive. Osa iava uvuiparoi ra roru iraoreve.”

¹⁶ Uva voea vuri irara tugara uraura irara king irara guruivoroa voa evoa oea Hibu reo-ia vaisipaiveira oiso, Amagedon.

¹⁷ Uva erao vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao aue-ia kiuvu. Oa iava Rovopa Kepa Tempel sovara iava ora paupa iava Pauto vaaro oreovu rirovira rutu keeraoro oiso puraerao, “Ovoiei rutu.” ¹⁸ Uva varakeoto parakauro roropaoro avaporoerao, ovusa rera vo gurukoaro karekeporao, ovusa rera varakeoto pokoporo virorao. Oa iava riroto ravurike karekeroerao. Uva rera-a eera ravurike rirotoa rutu. Ira oravurikerovu rutu-ia puteparevoi varao oara ovuutarovu rutu-ia oisoo karekepape vo osa oirara vo rasio-ia toupave. Viapau oiso oravurikei oisi roroa vai oisi eisi karekepa tuariri osa ro-ia. ¹⁹ Uva va vao riro urui oa rera-ia vo peva puravorao kaku virooro, ovusa otaerorovu rutu iava ouruivoro rutu varao riropa uruiro oara opesi ovoipaerao vuri ovoipaoro. Uva Pauto riroa uruire vao Babilon urui rugurugooerao. Oa iava vo urui ukaio pierovoroa o-ia kap iria-ia wain ovi toupaveira. Wain eva-a riroa rutu kasipua Pauto vaaro. ²⁰ Uva tokotokoara rutu rokovoroa opesi ovoioro. Oa iava viapau oiso opukui touvoroa vorerivira. ²¹ Uva rirova rutu kokeva ais koveora. Uva ogagatarovu rutu aisiara riro vavatapara aue-ia uvuipai 50 kilos vara vavataaro katakataivira. Evaisiro aisiara vuvuiua iava kovekovepaerao oirara-ia. Oa iava oira-ia ais vuri iraoaerao. Uva oisi-a eisi osa iavirava Pauto takau iraoaivoroa oirava eira ais iria voea vuri pievorao.

17

Reiva Turarova Riakova Otopava Iria Vuria Voria Oueva. Oira Vaisiaro, Babilon O Vaisia Porearo, Oloturovu Raga Purapa Irara

¹ Uva iravu purapurapato ensel erao vatara iava oea erao vatara-ia aue dis pitupaivoroa ira urioroerao ragai tavisa oiso, “Uriuo o tuesa reiva riakova otopava iria uuko karaaro rutu sirova toupaveoi. Iria oira vaaro vuri vori oupae. Uva oiso vovouparai ra oira-ia vii kareke piea. ² Turaro irara king irara voeao vo rasio-ia oea oisoo riro pitupituro rutu purapaive otopara oira tapo riakova. Ora oirara voeao vo rasio-ia oea oirava va vao otopa pitupitu purapaiveira. Oa iava kokoropaaveira oiso rutu osa ro ira spakpaoro kokoroparo.”

³ Oire uva Tugoropato Uraurato ragai-ia riro varivarivira rutu karekeroiva, eera enselto ragai kaerevorao orasivu iare vo uva viapau oiratoa vai toupave kuvau tapi. Uva-a eva uva iriavu kekeavorao riakova iria revasipato vavaraito ivara-ia paupaora. Uva rera-a eera vavaraito ira iava varaua agasi iraoaerao riro vaisiro iava Pauto tovipa vaisiro. Uva rera raga vavaraito ira erao vatarava kukue tourevorao, ora katai tau aue keta. ⁴ Uva oira-ia riakova aitereivu revasipatoarei kuvutoarei toupasivoroa, ora ooritorovu rutu golara, ora oaravu oritopara oara oisoo purapaive veoropara iava avekeara, ora aasi irovo varao pute pie voriara rutu. Uva ora oira iava vavaea-ia kap-ia golava pitupaevoroa o iria agasiorao aue-ia opitupiturovu rutu eruara Pauto osireiaro-ia, ora opitupiturovu rutu viuvuipara otopa pitupituro varao oara oisoo purapave. ⁵ ✧ Uva rigatoa oira vaisiaro iava oira kagavearo-ia tupaivoroa, vo vaisio oa porearo vituaro vatauvira toupai oiso, “Rei Urui Babilon-ia. Oriakorovu rutu otopa riako aakoaro-a vii ora opitupiturovu rutu vuriana varao vo rasio-ia.” ⁶ Iria eira riakova Pauto voeaaro oisoo upoaporo voea kopii piepave ora voeao oea oisoo Jisas oirao piepave rera vaisiaro iava siposipopaoro. Uva ragai oira kekeavorao osa voea revasiaro-ia ukaiora. Oa iava kokorovira karekeora. Oire uva va eva kekeavoiva, rirovira rutu tave-tave iraoaoro va-ia eva rirovira rugurugooerao.

⁷ Uva purapurapato ensel ragaire oiso puraroerao, “Eakere rirovira rutu rugurugoo iraoapu? Uvuiparai vii soporepaa vatau reo rutu vituaro iava o riakova vaaro ora ro vavaraito ira-ia erao vatara kukue

toupaveira ora katai tau keta, ira ivara-ia paupaoveira voraro avapaoro. ⁸ Rera kekerivoroa ro-ia vavaraito tuariri ira oisoa tootoovira toupaveve. Uva vo vokio viapau oiso rera epao. Ari ita, uva utupavira vo riku eva kavurevera oa viapau rekasia vai voava kae virooro. Ra oisi iavirava opesiko ovoiro. Ora oearoi oirara vai vo rasio iava vovearo oearoa Pauto viapau vaisiario rigatoreva Vukua-ia Tootoopa vo vuutari-ia oa-ia rasito purareva. Oea-a evoea oea rera vavaraito kekepaoro rirovira rutu tavetave iraopaiverea. Eake iava? Uvare tuariri oisoa tootoovira tou rovopaveve. Uva vo vokio viapau rera epao ita. Ari vo utupavira ita karekeroverea.

⁹ “Ro ira vearo rugorugoo rutuva toupaveve ira uvuiparoi ra vearovira rutu taraiparo va-ia vao oiso-ia, Varao-ia erao vatara kukuero oara oiso toupai erao vatara pukuiara, oara varaaro-ia riakova paupaoveira vao erao vatara pukuiara. ¹⁰ Uva vara-a vao erao vatara kukue oara erao vatara king irara reipa irara reesipaiveira, oiso vo vavae opesi ovoiaepa osa iravuei kataito ira vo vokio toupavevo ovusa iravu tovira reipaoro karekerovere. Oire ra utupavira karekero viro, ra oisi iavirava gare vuutavi raga-ia toureve. ¹¹ Uva rera eera vavaraito tuariri rutu ira oisoa tootoovira toupaveve. Uva vaviopavira viapau rera epao ira oiso toupaveve, Eera vo peva vatarapato reito. Ari ita, uva rera-a voveao saratoaoro erao vatara (7) reipa irara ira ita eera opesi ovoirovera.

¹² * “Ari ita, katai tau kekerivoroa keta oara katai tau reipa irara reesipaivoi oea tovira gorua oupaiverea ro ruvara-ia vavaraito. Oire ra reipaoro toupaveve vavaraito tapo katai vuutavi raga uvuiaro-ia. ¹³ Uva vovea-a evoea reipa irara oea katai rugorugoo ragava toupaveira. Oa iava varivariara ora goruara vao oara vovea-ia toupaveira evara rutu oiso vateiverea rerapa ro vavaraito. ¹⁴ * Uva Sipsip Kakaeva ora upoaverea. Ra oisi iavirava Sipsip kakaev vovea ora keevoisiro vovea-ia puteve rutu. Eake iava? Uvare rera ira turaroparoi rutu oearovu rutupa turaro irara, ora uvare rera-a king irara rutupa king. Ra oirara voveao oea rera tapo toupaveira rera vo keeraaro sirova utupaave vovea oea ora rerapa reesireva. Oa iava rera vo reoroaro vearovira rutu sirova oisoa utupaave oea-a evoea uvuipaai ra vo upova ora keevoisive rera tapo ro-ia Sipsip Kakaev.”

¹⁵ Uva ragai tavirevorao oiso, “Vo kararo ita kekerivoroa riropa kararo uukoara

ooviroa sirova paupaoveira oira o otopava. Okararoa osasararoa rutu reesipaiveira ora aue oirara rutu vo okantrirovu rutu-ia, ora ovararovu rutu, ora oreorovu rutu. ¹⁶ Ora evara katai tau keta ora tapo ita keke ovoirivoroa oara voveao reesipaiv king irara oea rutu evoea ora rera ro vavaraito oirava eira otopava ora kerivavea. Ra oira vuri pieve rutu oira iava varoara rutu veraoro. Vo osa oira iava tapo varaua iava sopearo aioive oira kasi ovoiro tuitui kasi-ia. ¹⁷ Iu, Pauto vovea iava sopauria rugorugooara tovo rovorevera, ra oisi iavirava va vao puraoro oisi va karekeive. Ari ita, katai rugorugoo ragava toupaveira ora vao gorua oara ouiverea, ra vara iavirava oiso touve osa king. Oara rutu evara vateiverea vavaraitoapa. Uva oisi-a eisi osa piepaiverea vo rutu rekasisa ovuuta-ia Pauto vo reoroaro oiraopavira rutu karekeperea vao iava oara iavirava oisi eisi puraroepa. ¹⁸ Uva eira riakova iria kekerivoi, o-ia vao-ia rei urui oa oiso toupai, Reipa irara rutu iava kukue vovea vo rasio-ia.”

18

Babilon Urui Ovoiepa Vurioro

¹ Uva vao isivaaro iava iravu raga purapurapato ensel kekeavorao urusia-ia ira vuvuiua iava varaoerao. Ira-ia riroa rutu gorua tovoroa ora riroa keraria rera vaoro. Oa iavirava rasito aviavirevorao rirovira rutu. ² * Ira rirovira rutu takatooro oiso puraroerao,

“Reiva Babilon urui iria opesi ovoioi. Iria opesi ovoioi vurioro. Iria oiso karekeoi vo vokio, Oira-a vuri tugaraoro vo uruiaro. Oa-ia toupaveira vuri irara tugara oira vuri kare kokio kare. Oea rutu tapo oira-ia toupaveira.

³ Eake iava? Uvare osararovu rutu oirara oisoa oirava opitupiturovu rutu otopara purapaive. Uvare oiso toupai, Oira ruvara-ia riro gorupa wainro-ia oisoa ukaiopaave. Osa raga ita reipa irara voveo vo rasio iava oirava otopa pitupituro purapaiveira. Ora voveao oirara oea vo rasio-ia sara kovoro purapaiveira riroara oara purapaoro vara-ia riroara rutu moniara oupaiveira ovovourovu rutu sirova riropara kaureo vovouro oira varaaro.”

⁴ * Uva oreovu uvuavorao oreoa vuvuiua iava uriooro oiso puraerao, “Oirara oaa evo urui iava kosita viro. Teapi oira tapo ora taveopata oira

* 17:12: Dan 2:41-42, 7:20, 24

* 17:14: Re 19:16, 19-20; Mt 22:14

* 18:2: Ais 13:21-22; Jer 50:39

* 18:4:

vovouaro-ia vuria. Teapi oira tapo ora taveopata vuri vovou vo voriaro oira vaaro ousa.

⁵ Oira vaaro vuria oa oiso rutu ora gurupapeira osa oavu torearo pukua oa ipaepa rutu vuvuiua iare rekasisa. Uva Pauto vo vovouo ruture evara vuriara rugoopaoveira vo urui eva varaaro.

⁶ Rugoo iraopata vo vovoure eva oira otopava oa purapaveira. Ra oisi uvuivira rutu oira-ia oisi piepata oiso osa visii piepaveira. Uvare ora oira vo vovouroaro

vuriara tavosipaiveira, oa iava rirovira rutu karekepapeira. Eisi raga ita osa uvuipatai ra oira vo voriaro vuria vao eraopa vori tapokopata vo vorirei rutu purapaoro oira-ia. Iria eira riro gorupa uukoro porepaveira kap-ia. Osa ita uvuipatai ra oira vo goruaro vao eraopa goru tapokopata oira vatepasa voreripavira ita. Ra vara-ia ukaiopao vara-o-ia vuriara.

⁷ Iria oisoa ora oira raga vaisiaro kae piepave opitupiturovu rutu purapaoro ora oira raga vo ruiparoaro uvui piepasa. Eisi osa iavirava uvui iraopatai ra oirapa riro upiaro vai rutu vatepata oira vo kaureoroarova uvuipaoro. Ora oira tapo rirovira rutu gau pie iraopata vova oira iava sopaua-ia uvava oiso purapaoveira, Ragai oiso toupaa Kwin. Ragoa pauparai Kwin vaaro-ia paupa. Viapau oiso ragai-a raroeva. Siraova viapau uvuipai ra ragai-ia karekepe, ra oisi iava gaupaa. Viapau rutu.

⁸ Uva oisi-a eisi osa iava osasararovu rutu vuriara oira-ia karekeperea katai voki raga-ia. Riro irara upiapaoro kopiipaaverea. Uva riro irara rutu vurivira gaupaiverea ora riroto ogoeto ira tapo karekeroverea. Uva riroa tuitui kasi Babilon urui rutu kasi ovoiverea. Iu. Reito Pauto oira vo vovouroaro rovirieireverea rutu oira vaaro vuria vo voriaro kare pieoro oirapa, eera Turaro Pauto riro gorutoa rutu.”

Eisi osa puraepa vo reo vuvuiua iava va.

⁹ * Uva voeao reipa irara vo rasio-ia oea oirava otopa pitupituro oisoa purapaive ora oaravu tapo riroara kaureo vovouo rutu oisoa purapaive oira tapo ora voea raga-ia rugorugopaoro. Eisi osa iava voea reipa irara kupareto tueiverea ovusa kaero viro, vo rara tuitui kasi oira kasiive. Ra oisi iavirava rirovira rutu gaupaive siraopaoro.

¹⁰ Uva uririaverea rutu vaopa vuria rutu upia oa taru oira-ia karekeperea. Ra oisi iavirava oira asavira tauaivi toupave oiso purapaoro, “Siraovira! Siraovira rutu vii-ia Babilon! Uvare vii-a rei urui rutu. Ora vo uvare riro varivari urui rutu-a vii. Vakoravira raga katai vuuta raga-ia vii vo vuriaro voriaro vii-ia kareke ovoiei.”

¹¹ * Ra voeao oea vo rasio-ia sara kovoro purapaiveira oea vo uruire vao rugorugopaaverea. Ra oisi iavirava vo uruipa gaupaive rirovira rutu siraopaoro. Eake iava? Uvare viapau ita irai epao ira uvuiparoi ra voea ruvara-ia kotokoto voriparo vorerivira. ¹² Vo kotokotoro-ia aue gol, ora silva, ora veaopara avekeara, ora aue aasi riro vuriara rutu, ora veaopara rutu popotepa varoro, ora osasarovu rutu revasipa varoro, ora gausisi varoro, ora oaravu rutu evaora veaopa geesira. Ora orekerovu rutu oara purapaiveira elefant iava ketaara-ia. Ora orekerovu rutu oara purapaiveira oevaovu-ia evaova riro voria rutu, ora aue bras, ora ainara, ora aveke korikoripara.

¹³ Ora orekerovu rutu varao oiso, vasirere, ora tagotago o aiopava, ora akoroara geesipa kupare purapara, ora osasarovu rutu tugara geesipara, ora veaopa sandaro, ora aue wain, ora korovo, ora veaopara aue plaua, ora aue wit, ora bulmakau, ora sipsip, ora hos, ora karis-ara, ora voeao akuku kovo irara, ora oirara tootooroaro tapo ita. Evara rutu voea vo kotokotoroaro oira-ia sara kovoro oisoa purapaive osa viapau oea vo vara voripasa. ¹⁴ Oea-a voeao oea sara kovoro oisoa purapaive oea oiso puraerao oirare, “Varao rutu oarapa vii iava sopaua riiriipapeira rutu vara oupasa oara rutu vii kavuvorao. Oaravu rutu veaopara aioara, ora orekerovu riropa voriaro, ora orekerovu rutu veaopa oritoro vii varaaro oara rutu evara vii kavu ovoivorao. Oire ova oirara viapau oiso orekerovu avu vai veaopara vai vii-ia vorerivira kekepaiverea.”

¹⁵ Uva voeao oea sara kovoro purapaiveira vara-ia rirovira moni oupasa vo urui-ia eva, oea rirovira rutu uriripaaverea vaopa vuri upia oa ouvoi vo urui eva. Osa iavirava vo urui asavira tauaivi oga pievira toupaveira gaupaoro rirovira rutu siraopaoro. ¹⁶ Uva oiso purapaaverea, “Siraovira! Siraovira rutu vo uruivira vao riro urui! Ouruia oisoa tuariri veaopa varoro popotepara-ia tuupape ora osasarovu rutu revasipa varoro. Ora oiso osa ora vo urui iava varaua oisoa oritopaive aue-ia gol, ora veaopa avekero, ora aasi iroro riro

voripara. ¹⁷ Ari ita, vakoravira raga oara rutu evara moniara ora oritoara rutu opesi ovoiei.”

Oire uva kepten irara rutu selpa uvuoro-ia tou irara, ora voea rutu voeao oearoa uvuoa-ia voripaoro uvarovure avapaaveira, ora kovopa irara uvuoa-ia, ora oearovu rutu voeao oea sara kovo purapaaveira avakava-ia oea rutu Babilon urui siituepaoro tauai torepaaaverea. ¹⁸ Oea kupareto kekeivere ovusa tuitui kasi vo urui kasive. Ra rirovira keerapaoro oiso purapaave, “Aa vo uruio vai epao oa vo uruiova vaeavira toupai rei urui, raa?” ¹⁹ Uva ora voea kukuearo-ia rasito poupaoro vikipaiverea gaupaoro siraopaoro rutu. Ra oiso purapaoro rirovira rutu gaupaive, “Siraovira rutu! Siraovira rutu rei uruipa, oa-ia moni oupaiveira igei vao igoa torevokoaraa-ia uvuoaara. Siraovira rutu! Vakoravira raga opesi ovoiei.” Eisi osa puraapea selpa uvuoaara-ia kovopa irara.

²⁰ “Vii vuvuiua, ora oirara rutu Pauto voeaoro, ora visii aposel irara, ora profet irara visiigoa rutu uvuipatai ra roru iraota va-ia vao oa vo vokia karekei vo uruia vao riro urui. Ouruia rovirieirevoi Pauto vo uruipa vuri vovou vo urui vaoro kare pieoro ovovoua eva oisoa purapaive visii-ia.”

²¹ Oire uva vo reo opesieiva, iravu riro varivarito enselto iriavu aveke ourevorao rirova rutu wit tatupava. Uva oira kae pieoro oira-ia vikiroerao avakava sovara iare. Uva oiso puraroerao, “Osa oiso vo urui vao rei urui kae pieiverea Babilon-ia va-ia riro varivarivira rutu vikisa. Ra oisi iavirava oirara viapau vo urui vorerivira kekepaive. ²² Osa-a eisi osa iavirava gita guruko ora osararovu rutu pupipara, ora rivu, ora utave ogurukoa rutu evara viapau uvuipai ra vorevira varao uvuive vii iava riro urui. Ora voeao oearoa tarai oupaiveira okovorovu rutu purapasa, oearoa-a evoea viapau uvuipai ra voea vorerivira kekepaive vii-ia. O wit tatupava aveke iria gurukoaro-ia viapau uvuipai ra vorerivira oira gurukoaro uvupaive ita vii-ia. ²³ Ora vuravu aviaviaro viapau uvuipaori ra viire aviavieve vorerivira. Ora ro vo reoaro ira airepavira riako oupa, ora o rera oiraaro riakova. Oara rutu-ia evara viapau uvuipai ra vara uvuive vorerivira vii sovara-ia. Voari tuariri vii voeaoro oirara sara kovorova oisoa toupave oiso rutu varava tupaoro reipa irara rutu oirara vo rasio iava voea. Ora oiso osa

oisoa oirara rutu osararovu rutu iava oisoa keakeapari oaravu rutu-ia kavokavoara.”

²⁴ * Uva Pauto vo urui eva kekerevorao ouruia vuriava toupaveira profet irara upopa, ora oirara rutu voeao rera voeaoro oearoa oisoa oirara rutu voeao vo rasio-ia keripaave voea kopii pie ovoipasa. Ovuria tapo eva oa voa raga toupai-vo-ia Babilon urui raga-ia.”

19

Oirara Rutu Rorupaiva Uvare Babilon Urui Vuriepa

¹ * Vao isivaaro iava ragai oavu riro takato gurukoaro uvuavorao oiso rutu osa riro takato riro irara rutu oirara vaoro voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. Oea oiso puraerao, “Pauto vaisiario kae piepe vigei reraoro Pauto. Eera-a kataitoa raga ira vorevira vigei ourevoi, rei vaisitoa rutu, ora riro varivarito. ² * Ira kortua-ia oirara rovirieipareveira oiraopavira rutu torevoko vovou sirova. Uva o otopava riakova oira vaoro-ia otopa pitupitu oirara rutu vuri pieeva voeao vo rasio-ia. Eisi osa iavirava Pauto oira vo vuriaro voriaro vorevira kare pieerevoi oirapa. Eira riakova iria Pauto kovopa iraraoro upopaoro oisoa voea kopii piepaeve.”

³ Oire uva vorerivira ita oiso keeraoro oiso puraerao, “Pauto vaisiario kae piepe! Uvare tuitui kasi kupareoro riro urui kasivoi vao oa vokiara rutu-ia ipapapeira!” ⁴ Oire uva oisi-a eisi osa iava erao tau vo resura (24) turaro irara ora vo resurao vo kareo oea totooivira toupaveira oea rutu takua viroroa kokoto rekuoro Pauto-ia vuurapa vaisi puraoro, ira pauparoveira rera vaoro-ia paupa. Uva oiso puraerao, “Oiraopavira rutu Pauto vaisiario kae pie iraope. Vigei reraoro!” ⁵ * Uva voava vo paupa Pauto vaoro oreovu keeraoro oiso puraerao, “Visii Pauto-pa kovopa irara, visiigoa rerapa Pauto avivikepataveira visii oira akukuro, ora visii visiigoa oearovu rei vaisirova toupaveira. Visiigoa rutu Pauto vaisiario kae pie iraota.”

Riako Oupa Vurei Puraiva Sipsip Kakaepa

⁶ Oire uva oreovu uvuavorao oa karekeerao riro irara rutu iava oirara oea ora guruaerao. Ogurukoa oiso rutu poko pirorao osa riroa uuko sirisiri gurukoaro, ora oiso osa riroto varakeoto poko piearo gurukoaro. Ogurukoa eva oiso puraerao, “Pauto vaisiario kae piepe. Reitoa rutu Turaro eera vigei reraoro Pauto. Ira-ia goruara rutu toupaveira. Ira vo vokia kingvira

* 18:24: Hi 11:32-40; Jer 51:49   * 19:1: Sam 118:22-29   * 19:2: Diu 32:43; Re 6:10   * 19:5: Sam 134:1
* 19:7: Mt 22:1-10; 2 Ko 11:2; Ef 5:32; Re 21:2, 9

rutu touparevoi. ⁷ * Uva uvuipaviei ra vo vokio-ia vearo vovou iraovio rera vaisiara kae pieoro. Eake iava? Uvare vuuta karekei Sipsip Kakae vaoro oa-ia riako oupai. Uvare riakova ora vatatopooro tuepaoi, voea raga ita Pauto voeaaro. ⁸ Uva Pauto oirapa popotea varoa vaterevoi vearoa rutu, ora riro aviavia rutu, ora sisigaruea rutu. Uva va-ia tuuoi va vao popotea varoa.” Oa-ia torevoko vovou rutu reesievoi vo vovou oa purapaiveira Pauto voeaaro.

⁹ * Uva purapurapato ensel ragai tavirevorao oiso, “Vo reo rigatori oiso, Pauto oevure keeraroi riroa iare ora oupa aio Sipsip Kakae vaoro. Oa-ia uvuipaai ra roru iraopaive.” Uva oiso ragai tavirevorao, “Oreoa vao-ia oiraopa reo rutu Pauto vaoro.” ¹⁰ Uva takura virorao enselto kokotoaro ruvara-ia rera-ia vuurapa vaisi purasa. Uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Opeita eisi ragaire pieri. Uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora arako irara oara tapo. Visiigoa rutu Jisas oirao piepataveira rera vaisiara iava sipsisopapa. Uvuipauei ra Pauto-ia vuurapa vaisi pura iraori kataitoa raga. Ari ita, taraipaviei oiso, Tugoropato Uraurato profet irara vo rugorugooroaro oisoa toretore piepareve Pauto vaisiara iava sipsisopasa. Eera ira voeao oirara taupapaveira oea Jisas vaisiara iava sipsisopaveira.”

Oirato Popotepava Kaare Hos Ivvara-ia Pauparoepa

¹¹ * Uva vuvuiua kekeavorao urusia-ia ovusa karu pirorao. Uva toupaevorao kaare hos iria-ia pauparoerao oirato. Ira vaisiara oiso toupare, Eera oirato ira rera vo kovooro vearovira rutu tokipareveira. Ora, Eera oirato ira ora rera vo pitupituroa oiraopa rutu purapaveira. Vosa oirara rovirieireve kortua-ia, ora vosa upoa tore pierere, oire uva oisi-a eisi osa torevoko vovou raga sirova utuparoi vara purapao. ¹² Ira iava osireito oiso roropaevorao osa tuituia vuvuaro, ora riroara kukuvaipara reito varaaro rera kukuearoria toupavorao. Osa oavu rigatoa rera iava varaua-ia toupavorao eva rera vaisiara. Eera kataitoa raga ira raga vo vaisi-ia taraipaveira vo osa oearovu, viapau. ¹³ * Uva revasiva varoa veuevorao vao oa-ia tuuparaveira. Oa iava oiso rera vaisiivoro, Pauto Vo Reoro. ¹⁴ Uva viurupa irara voeao vuvuiua iava hos kare-ia paupaerao kaare kare voea voeaaro. Uva popotepa varoro raga-ia tuoro vearopara sisigarueara rutu rera sirova utuaerao.

¹⁵ * Uva ro irapato voea reraaro tooriva toupaevorao riro avuavuto ira rera gisipoaro iava kosiparo virorao, oiso ra oearoi uporeve oirara vai rera ro-ia toorio. Ora kakuto ainto kaepaevorao rerava oirara rutupa reipasa eera kakuto. Ra wain pigireve aveke rikui-ia wain pigipa oa-a eva riroa kasipua Pauto vaoro ro ira ogorurovu rutuva toupaveira. ¹⁶ Ira-ia rigatoa toupavorao rera vaisiara iava oa varoa-ia toupavorao ora rera kokotoaro-ia tapo. Vo vaisio oiso-ia, Kingpa irara rutu reraaro King, ora Turaro irara rutu reraaro Turaro.

¹⁷ * Uva iravu ita purapurapato ensel kekeavorao ovusa ravireo osireiario-ia toreparoerao kokio kare ruture rirovira keeraroo ovusa vuvuiua vuutaaro-ia paupavorao. Uva oiso puraroerao, “Uriota vo ora gurusa riroa-ia aioa Pauto vaoro. ¹⁸ Visiigoa uvuipatai ra kingpa irara varuaro aiota, ora kepten irara tapo varuaro, ora voeao viurupa irara varuaro voeao riro varivaripa irara. Ora hos kare tapo varuaro, ora voea oea vo kare ivara-ia paupaaveira hos kare. Ora uvuipatai ra oirara rutu varuaro aiota voeao akuku kovo irara, ora voeao oea evoea tokipaveira, ora voeao oea rei vaisirova toupaveira, ora oira akukuro.”

¹⁹ Oire uva rera vavaraito kekeavorao, ora kingpa irara voeao vo rasio iava, ora voea voeaaro viurupa irara oea ora guru ovoiaerao, oiso ra rera tapo ora upoave ro ira hos ivara-ia pauparoerao. Ora vo osa rera voeaaro tapo viurupa irara ora uposa auepaerao. ²⁰ * Ari ita, vo osa vavaraito piturevorao, ora profetato riro kuuvuto ira oisoo riroara rutu ravotoara purapareve vavaraito osireiario-ia. Opitupitu-a eva oia-ia oisoo oirara keakeapareve, oiso ra vo reesi ouive eva vavaraito vaoro. Ora oiso ra tokarasipa tapo vuurapa vaisi purapave. Uva vavaraito vaierei rutu ora riro kuuvuto profetato aiterea touvira tootoopaveira aiterea vikivira rirova-ia rikui, iria-ia riro kasirao kasi tuituia vuvupaiveira solfa-ia aveke viitavoko. ²¹ Uva rera roari ira hos ivara-ia pauparoerao oearovu uporevorao viurupa irara vaierei voeaoro rera-ia toorio riro kaekaeto ro ira kosiparo virorao rera gisipora iava. Oa iava vo kare rutu kokio kare urioaerao voea varuaro evoea oirara aiosa. Oa iava vo kare iava kovuara vukuerao rutu.

20

Seten Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Tuukeparoverea

* 19:9: Lu 14:15-17 * 19:11: Sam 9:1-8; Ais 11:4 * 19:13: Jo 1:14; Ais 63:2-3 * 19:15: Ais 11:1-5 * 19:17: Jop 3:9-17; Sek 14:1-7 * 19:20: Dan 7:24-26

¹ Oire uva iravu raga purapurapato enzel kekeavorao urusia-ia ovusa vuvuiua iava vararoerao kii-ia pitupaoro rikui karupava, o iria-ia viapau rekasia vai toupaveira. Uva riroa-ia tapo sen iro pituparevorao. ² * Uva rera ro riroto dragon raurevorao eera dragon tuariripatoa rutu ira oirara rutu iava gasipareveira, ro-ia Seten. Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukerevorao sen iroro-ia, oiso ra vo tuukeva toupaveve 1,000 ivara rutu uvuiaro-ia. ³ * Uva enselto rera vikioro rera roko pierevorao rikui-ia o iria-ia viapau rekasia vai. Oa iava voa rera ururao tupa ovoirevorao goruvira rutu. Osa iava viapau uvuipa ra rera Seten vorerivira oirara vai keakeapareve vo vuuta-ia vao. Uva evoa uvuiparoi ra 1,000 ivaro rerare pute rovove. Oire ra utupavira voava rerare karuive. Ra va iava uvarovu vokareve poteku vuutavi raga-ia oisivi raga.

Jisas Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Turaropareveira

⁴ * Uva oaravu kekeavorao reipa irara paupara oara-ia paupaaerao oearovu osa Pauto voeapa kovoara vateparevorao oirara vo vovouroaro rovirieipasa kortua-ia. Uva riro irara tapo urauraaro oirara kekeavorao voeao oea Jisas oisoa oirao piepaive rera vaisiara iava siposipopaoro. Ora oisoa goruvira rutu Pauto vo reoro-ia tapo pitupaive. Oa raga-a eva oapa oisoa keripa irara voea okoearo tokopaive, ra oisi iavirava koviipaave. Uva tapo voeao urauraaro kekeavorao oea viapau vavaraitoa-ia vuurapa vaisi viapau oisoa purapaive ora rera tapo iava tokarasi. Vo rara viapau rera vo reesiaro tapo oupaive ora voea kagavearo iare ora vavaeara. Oea-a evoea oea Tootoo Ovoui. Oa iava reipaoro Kraiss tapo toupaveira 1,000 ivaro rutu uvuiaro iare. ⁵ * Eva-a rovopa vuuta rutu oa-ia oirara tova urui iava vorevira toreavereira. Uva oearovu kopii irara viapau oiso Tootoo Ovoui vuuta-ia eva. Oea vaore 1,000 ivaro tuepaaveira, oiso ra opesi rovope. ⁶ * Uva voea-a voeari oea vorevira tore rovoeapa rovopa vuuta-ia, oea uvuipaai ra roru irapaive ora airereipaoro. Osa iavirava eraopa kopii viapau uvuipai gorua vai-ia voea kove pieve. Viapau. Ari evoea taru pris kovoi-ia pitupaiveira Pauto vaoro ora Kraiss, ora tapo reipaoro toupaveira rera tapo vo ivaro rutu uvuiaro-ia 1,000 ivaro.

Seten Ira Vuri Iraoroepa Rutu

⁷ Utupaua varao 1,000 ivaro opesipereira taru. Ra vara isivaaro iava tuukepa kepa karuive. Ra va iava Seten rera vaoro iava kosiro viro tuukea. ⁸ * Uva voava kosiro viroveira oirara rutu keakeapasa voeao oea vo resura rasito vatuaoro-ia toupaveira aue vo saraaro Gok vaiterei ora Megok. Voea rutu voraro rutuva gururevereira Seten upoa purasa. Oea vieiara uvuiaro oiso toupai osa rogaraara vieiara. ⁹ * Uva ora sikasikapaerao voraro uvarovu rasitoa-ia Pauto voeoro vo uruiroaro kovokovopaoro ora vao rei urui Pauto oapa siraoopaveira rutu. Ari ita, tuituia vuvuiua iava varapereira voea evoea viurupa irara kasi iraosa. ¹⁰ Oisi-a eisi Seten voea kea rovorevoiva, Pauto rera vikirevorao rirova sovora-ia gogagag rikui, o iria-ia riro kasirao vuvu toupaveira tuituia aue-ia avekea solfa viitavokoaro, vo uva toupaveira vavaraito vaio ora profetato riro kuvutu. Uva vo peva rutu evoea vuri upia rutu siitoka oupaiveira ravireoura rutu-ia ora vokiaroro rutu vo uva viapau opesia vai.

Riroa Tavaa Kort Oa Karekepereira

¹¹ * Oire uva oavu reia paupa popotea turaro vaoro kekeavorao urusia-ia osa voa toupaveira oia-ia pauparaoro Pauto. Uva rasiarei ora vuvuiua rera asavira toripaivoraoro. Eisi osa iavirava viapau oarei vareira iava vorevira kekeavorao. ¹² * Uva kopii irara kekeavorao osa voa toupaveira voeao rei vaisi irara ora voeao akaipa irara oea Pauto vaoro paupa ruvara-ia torepaaerao. Ovusa roari ira va-ia paupa pauparo vukuara karukaruparevorao. Uva ovukuvu tapo ita karurevorao eva Tootoo Vuku. Oa iavirava kopii irara rovirieiparevorao, uvare rigatoara kekeparevorao oara vo vukuro-ia toupaveira. Oa iava voea kopii irara rovirieiparevorao voea vo vovouroaro uvuiaro vaari oara oisoa purapaive. ¹³ * Uva avakava voea rutu vorevira kopii irara kosi pieveira voeao oea oira-ia toupaveira. Ovusa Kopii ora vo uva kopii irara toupaveira oa voare vorevira voea rutu kopii irara kosi pieveira. Osa-a oiso osa iava rovirieipato jas voa voea rutu katakataivira rovirieiparevorao voea vo pitupituroaro uvuivira oiso osa vara oisoa purapaive. ¹⁴ * Uva Kopii vikirevorao vareira ora vo uva kopii irara toupaveira, oarea rutu vikirevorao rirova-ia rikui iria-ia tuituia toupaveira. Uva oira-a eira rikui iria-ia eraopa kopii

* 20:2: 2 Pi 2:4; Ju 6   * 20:3: Re 12:9   * 20:4: Dan 7:9, 22; Ais 11:1-10; Ais 65:17-25   * 20:5: Lu 14:14; Fl 3:11; 1 Te 4:16   * 20:6: 1 Ko 15:51-57   * 20:8: Esi 38:2, 39:1; Re 16:14; Hi 11:12   * 20:9: Esi 38:9, 22, 39:6   * 20:11: Dan 2:35; Re 12:8   * 20:12: Lu 10:20   * 20:13: Re 6:8; Ais 26:19; Re 2:23   * 20:14: 1 Ko 15:26; Re 6:8

toupaveira. ¹⁵ Vosa oirara rovirieipato viapau irai vaisiara oiratoa vai kekereve vukua-ia vao Tootoopa, oire ra rera vikireve oira-ia eira rirova rikui iria-ia tuitui kasi toupaveira.

21

Vo Toupai Airepaua Iava Vuvuiua Ora Airepato Rasito

¹ ✱ Oire uva airepaua vuvuiua kekeav-
oraou urusia-ia ora airepato rasito. Uvare
rovopaua vuvuiua ora rovpato rasito
oarea opesi rovoepa. Uva avakava tapo
viapau toupavorao. ² ✱ Uva vao Tu-
goropa Urui airepa Jerusalem urui kekeav-
oraou oa Pauto ruvara iava varapaerao vu-
vuiua iava. Ouruia vearo orito rutuva
touvoraou oiso rutu osa rikova vearopa
orito vatatopovira oisoa purapaave vatua-
ousa, oira reraaro. ³ Uva oreovu uvua-
voraou reito vaaro iava oa paupa urioerao
rirovira rutu oiso puraoro, “Kekeri! Vo
vokio Pauto vo kepaoro toupai oirara tapo.
Oa voea vuvuvuruo-ia toupaveira, ra
oisi iavirava oiso toupaveira, Rera voea-
rao oirara. Iu. Pautoa raga ita ira pere voea
tapo, ra oiso toupaveira, Voea reraaro
rutu. ⁴ ✱ Ira voea iava gau oviro rutu
posiposi pieveira. Ora viapau oiso ra
vorerivira ita kopiiave. Ora viapau oiso
ita ra vorerivira tavaka vo siraoara vai
oupaive. Ora viapau oiso ra vorerivira
gaupaive. Ora viapau vorerivira upiaave.
Evara rutu tuariripara oira opesi ovoiei.”

⁵ Uva ro ira reito vaaro-ia paupa pau-
paoro oiso puraroerao, “Kekeri! Ragai
orekerovu rutu airepavira kareke pieavo.”
Uva oiso ita puraroerao, “Vo reoa vao
rigatori oiraopa reo rutu, oa-ia uvuipaai
oirara rutu ra va oirao pie iraoive rutu.”
⁶ Uva ragai ita tavirevoraou oiso puraoro
vorerivira, “Orekerovu rutu vaoro kareke
ovoiei! Uva ragai raga-a, Irapatoa rutu. Ora
ragai raga-a, Ovoikuto. Ragai-a orekerovu
rutu vituaro, ora okovorovu rutu opesiara.
Vosa ro ira uuko regaporo, irapa eera ragai
vagagaavere, ra ukaioro tuputupue ovi-ia
uukoa Tootoopa. Oa eva vate ragaavere
rerapa vatevateavira. ⁷ Vosa ro ira upoava
ora kevoisiro, ira uvuiparo ra evara rutu
voro viraakoara ouveve ragai vaaro.
Ra oisi iavirava ragai oiso rerapa toupaa,
Ragai-a rera reraaro Pauto. Vo osa rera oiso
toupaveira, Rera ita-a ovitoo oaa.

⁸ ✱ “Ari ita, vosa voeaou oea uriripaaveira
vovevira ora ruvupaoro, ora voeaou tapo
oea viapau oirao piepaiveira, ora voeaou
oea kaakau kare vo pitupituaru rutu pu-
rapaveira, ora voeaou oira upopa irara,

ora otopa pitupituro purapa irara, ora ka-
vokavoara purapa irara, ora voeaou oea
kuuvu irara tokarasi irara-ia vuurapa vaisi
purapaiveira, ora kuuvu reoro raga pu-
rapaveira, oearoa rutu-a evoea oea ora
voea vo uruiaro ouiveira vo rirova-ia rikui
uva riro kasi vuvupaoro toupaveira aue-ia
solfa viitarokoaro-ia. Uva va vao-ia eraopa
kopii voea vaoro.”

Airepa Urui Iava Jerusalem Urui

⁹ Uva iravu raga ita purapurapato en-
sel ragai iare urioerao. Eera-a iravu voeaou
iava erao vatara enselpa irara oea disara-
ia pitupaivoraou, vaoro oara-ia vuiriara rutu
ovoiopara tupaivoraou oirara vuri piepasa.
Uva rera enselto oiso ragai tavirevoraou,
“Uriou! Ra vii kareke piea riakova-ia o Sip-
sip Kakae oiraaro eira iria ourevo.” ¹⁰ Oire
uva Tugoropato Uraurato ragai-ia goruvira
rutu ora karekeroerao. Oa iava enselto ra-
gai kaeroo avaroerao oavu iare riro pukui
riro torea rutu. Uva vo pukui kukearo-ia
tupaoro voava ragai kareke pieparevoraou
vare vao rei urui Tugoropa Jerusalem urui
oa Pauto ruvara iava varapaerao vuvuiua
iava. ¹¹ Uva Pauto vaoro aua sisikorevira
roropaivo rutu vo urui-ia eva rei urui.
Ororoa aviaviaro pisavira rutu tupaivo-
raou oiso rutu osa aveke o riro voriva rutu.
Iu. Eisi osa aveke jaspia iria oiso rutu
roropaveira osa sisiro. ¹² ✱ Uva vo urui
eva oa-ia rirova kasura tupaivoraou riro
toreva rutu, okasura-ia katai tau erao (12)
rataoara tupaivoraou. Uva katai tau erao
(12) enselpa irara vara riaaro-ia rataoara
rutu uutupaoro torepaaerao. Uva katai tau
erao (12) sara Isrel-pa irara vaisiara voa
tupaivoraou rataoaro rutu riaaro-ia. ¹³ Uva
kasura iava oiso va uvava ravireo kaeparo
viroveira uvava opevavu ratao tupaivo-
raou. Osa opevavu ratao oisova oirapapa
varata-ia, ari opevavu oisova koike varata-
ia, ari opevavu oisova uva ravireo roko-
pareveira. ¹⁴ ✱ Uva vo kasura vao rei
urui iava va oa-ia katai tau erao (12)
tupaivoraou avekeara vo kasura vituaro
goru piepasa. Oavekeroa-ia vo vaisiro
katai tau erao (12) aposel tupaivoraou Sip-
sip Kakae voeaaro vaisiara.

¹⁵ Uva rera raga ita eera purapurapato
ensel ragai tapo ora reoparoerao ira uvui-
ia pituparevo gol vo urui vao rei urui
uvuipasa, ora vo urui iava rataoara, ora vo
urui kasuraaro. ¹⁶ Uva rera purapurapato
vo urui uvuiparevoraou rera vaoro-ia uvui-
ia. Oa iava vo urui uvuiaro vao-ia uvuipai,
2,400 vuutaro (kilomita) va kaekaeoro-ia,
ora vo urui kasuraaro parakaaro-ia, ora

✱ 21:1: Ais 65:17; 2 Pi 3:13 ✱ 21:2: Hi 11:10-16 ✱ 21:4: 1 Ko 15:26; Ais 35:10, 65:19 ✱ 21:8: Hi 12:14; Re 22:15 ✱ 21:12: Esi 48:30-35 ✱ 21:14: Lu 22:29-30; Ef 2:20

vo urui torearo uvuiaro oara rutu vaea-paivorao katai uvui raga-ia. ¹⁷ Uva vo urui kasuraaro tapo uvuirevorao, uvare kasura tapo-a riro torea. Iria aue uvuiapai 60 mita. Oa-a vao-ia mita oa-ia oirara oiso orekerovu uvuiapaive. Uva purapurapato ensel va-ia eva kasura uvuirevorao mita.

¹⁸ * Uva vo kasura eva rei urui iava Pauto oa purareva avekeara-ia varao jaspá. Ora vo urui tapo purareva aue raga-ia gol. Oa iava oiso rutu aviavipaiveira ro-roiovira roropaaro oiso osa sisiro. ¹⁹ Uva vo urui kasuraaro vituaro oritoreva Pauto osararovu rutu-ia avekeara riro voripara. Uva rovova rutu vearova aveke vo kasura rutu vituaro-ia toupaveira o-ia jaspá. Ari eraopava kuuvava iriavu aveke sapaia. Ari vo pevapava popoteva aget. Ari vo resurapava kokovarava emeral. ²⁰ Ari vo vavaepava sadonikis eira revasiva ora popote vatakopava. Ari katai vatarapava revasipava konilian. Ari erao vatarapava keseva krisolait. Ari vo peva vatarapava iriavu kokovarava beril. Ari vo resura vatarapava iriavu keseva topas. Ari katai taupava krisopres iria kokovara vatakovira toupaveira ora kesevira. Ari katai tau kataipava o-ia iriavu kuuvava haiasin. Ari katai tau eraopava o-ia iriavu revasipava ametis. ²¹ Varao-ia katai tau erao (12) rataoara evara aasiara popotepara riro voriara rutu. Orataovu purareva aisivu iava katai isi riro isi aasi isi. Ora gol raiva raga vo urui sovara-ia, oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro roroiovira rutu.

²² Uva viapau oiso Tugoropa Kepa kekeavorao voa vo uruia oa tavariorevorao Turaro raga Pauto iria-ia goruara rutu toupaveira ora Sipsip Kakae. Aue iava uvare vaiterei raga oiso toupasivorao Tugoropa Kepa ora vaiterei raga-ia. ²³ * Uva vo uruia-a eva oa-ia viapau ravireo roro vai ora kekira roro vai. Viapau. Ari Pauto raga vaaro-a aua, oa raga sisikorepaoro voare roropaiveira. Ora vo uvare Sipsip Kakae-a vuravu vo urui oiraaro. ²⁴ Oirara rutu vokapaiveira vo urui raga aviaviaro-ia. Ora reipa irara voeao vo rasio iava oea ora voea varaarova oritoara uriopaave voare riro voripara rutu vo urui-ia. ²⁵ * Uva ravireo-ia viapau uvuiapai ra rataoara tupapaive varao vo urui kasuraaro-ia vo rataoro. Aue iava uvare viapau rutu rupaa vai karekepape vo urui-ia vao. ²⁶ Orekerovu rutu riropa voriara okantrirovu rutu iava oarava koataaverea rera vaisiaro-ia vuurapa vaisi purapasa. ²⁷ Ari varao vuivuipara, ora voeoro oirara oearoa opitupiturovu rutu

purapaiveira vuriana, ora voeao oea kuuv reoro raga purapaiveira, oearo-a evoea viapau oiso koataaverea voare. Viapau rutu. Uvare Sipsip Kakae oearovu raga vaisiaro rigatova Tootoopa Vuku-ia. Oea raga-a evoea vo urui-ia koataaverea.

22

Tootoopa Uukoa Ora Tootoopa Ova Evaova

¹⁻² * Uva rera ro purapurapato ensel ragai kareke pierevorao okaravure uuko kara eva Tootoopa Kara uukoa oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro. Okara paupa iava Pauto vaaro parupaiveira vaiterei ora Sipsip Kakae raiva rutu vuutaaro-ia vao rei urui sovara-ia tou raiva. Uva uuko kara vaturo-ia oisova ora oisiriva uvareava Tootoopa Ova toupaveira. Oeva kuepapeira kekiraara rutu-ia katakataivira katai tau erao (12) vuutaro-ia katai iva rutu sovara-ia. Uva vo eva iava guruvara oirara vearo piepaoro voea ruvarupara. ³ * Ari orekerovu rutu varao oarare oiso puraparoveira, “Vuriara” varapa reasipaoro, oara viapau uvuiapai ra voa toupaveira.

Ari paupa raga Pauto vaaro ora Sipsip Kakae oa uvuiapai ra vo urui-ia toupaveira. Uva Pauto voeao kovopa irara voa rera-ia vuurapa vaisi purapaiveira. ⁴ * Ora rera tapo puaro vurapaiveira ira ora rera iava vaisia rigatoveverea voea iava kagaveara-ia. ⁵ * Uva viapau oiso rupa vai karekepapeira. Osa iava viapau vuravu aviaviaropa ruipapaaverea ora ravireo vai aviaviaro tapopa. Viapau. Ari Turaro raga Pauto voeare aviavipareverea. Ra turarovira rutu reipaoro toupaveira opesi asavira.

Jisas Ikauvira Raga Urioroveira

⁶ Uva purapurapato ensel ragai tavirevorao oiso puraoro, “Oiraopa reo rutu-a vao-ia. Oreoa-ia uvuiapai oirara rutu ra va oirao pie iraoive. Turaro Pauto oisoo Tugoropato Uraurato topatopapareve profet irara sopaoro-ia. Oa iava oisoo rera vo reoro iava sipoipoave. Ira purapurapato rera reraoro arureva rera voeao rutu kovopa irara roroio piepasa orekerovu rutu iava varao oara ikauvira rutu karekepasa aueparoea.” ⁷ * “Uvu iraoiri!” Jisas oiso puraroero. “Uriorapai ikauvira. Vosa irai Pauto vo reoro sirova utuparo vo vuku vao iava oreoa karekepape utupaua, oire uva oisi-a eisi osa iavirava eera oirato uvuiapai ra rorureve.”

* 21:18: 2 Kro 3:3-10

* 21:23: Ais 24:23, 60:19-20

* 21:25: Ais 60:1-11

* 22:1-2: Esi 47:1-12; Sek 14:8; Re

4:6 * 22:3: Jen 3:17-19; Sek 14:11

* 22:4: Mt 5:8

* 22:5: Dan 7:27

* 22:7: Hi 10:36-37; 1 Te 4:13-18

⁸ Ragai-a vao-ia Jon ragoa vo reo uvuavoiva, vara rutu varao keke ovoiaavorao. Oa iava purapurapato ensel kokotoaro ruvara-ia takura viro, ro ira ragai kareke pierevorao vara ruture evara. Osa iava rera-ia vuurapa vaisi purasa aueparaerao.

⁹ Ari ragaire oiso puraroerao, “Opeita eisi ragai piepari, uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora araoko irara oaro tapo voeao profet irara. Ora ragai-a voeao tapo kovopato oea vo reo sirova utupaaveira oreoa vo vukuo-ia toupaveira. Ari Pautoa raga-ia kataito vuurapa vaisi pura iraori.”

¹⁰ Uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Vo reo-a vao-ia Pauto vo reoaro oreoa vo vukuo-ia toupaveira, oreoa-ia viapau uvuipauei ra vo reo rukuri. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Pauto vo vuutaaro-a vao vara rutu evara purapasa oa tutuuvoui.

¹¹ Osa iava ro ira vuria purapare, osa raga ita vara purapareveea vuriana. Ari ro ira rupa vovou purapareve, ira ita vo vovou rupa vovou purapareveea. Ari ro ira torevoko vovou purapareve, ira oisi raga vo vovou purapareveea. Ora ro ira airerei vovouvira toupareve, eera ita oisi raga airerei vovouvira toupareveea.”

¹² ✧ Jisas oiso puraroerao, “*Uvu iraori! Ikauvira poua virovere rara oirara rutu vo voriroaro vatesa katakataivira, vo vovouro voriaro vuuiaro oara oisoa purapaive.*”

¹³ Uvare ragai raga-a, Irapatoa rutu ora Ovoiokutoa rutu. Ora ragai raga-a, Avaloto ora Utupatoa rutu. Ora ragai raga-a, orekerovu rutu Vituaro ora Opeziaro.”

¹⁴ ✧ Voeao oea varoara oaive sisupaive oea uvuipaai roru iraopaive. Vo uvare voeao-ia evoea oea uvuipaai ra aio oupaave vo evao iava Tootoopa Ova. Ora oea uvuipaai ra rei urui iava vo rataoro-ia koataave. ¹⁵ Ari voeao oea kaakau kare vo pitupituro purapaiveira, ora voeao oea kavokavo purapaiveira, ora voeao oea otopa pitupituro purapaiveira, ora oirara upopaiveira, ora tokarasipa kuu-vuto vuurapa vaisi purapaiveira, ora kuvu vovoupa ruipapaaveira va sirova utupasa, oea rutu-a evoea oea rei uruipa ratau toupavereea Pauto vo uruiaro.

¹⁶ “*Ragai-a Jisas ragoa purapurapato ensel aruavora visii iare. Oa iava visii pa vo reo vao siposiporevora visii lotupa uvururo. Ari ita, uvare ragai-a Ikoto Devit aatoaaro. Ora vo osa ragai-a, o aaviiko aviva iria sisikorevira roropaaveira.*” Osa oiso puraroepa Jisas.

¹⁷ Tugoropato Uraurato vaiterei ora Sip-sip Kakae vatuavaaro aiterei oiso purasiei, “Uriota!” Ra ro ira vo reo eva uvureve

ira tapo ita uvui iraoparoi ra oisi raga ita puraro oiso, “Uriota!” Osa iava ro ira uuko regaparo, ira uvuipa ra urioro. Ora ro ira ita ukaio ruipaparo, ira uvuipa ra urioro uukoa Tootoopa ouso oa oiso toupai, Vate raga siraoa Pauto vaaro.

Ovoioipa Reo Vao-ia

¹⁸ ✧ Ragai-a vao Jon goru reo rutu vate iraopaavo ioirara rutupa voeao oea Pauto vo reoaro uvupaiveira vo vukuo iava. Vosa irai oiratoa vai vo reo siguvareve oreoi raga tapo vo reova vao-ia, oire uva vara rutu-a evara vuriana oarare Pauto oiso reoroepa vo vukuo-ia, rera Pauto orekerovu takutakuvareveea rerapa eera oirato. Ra vara iavirava vurivira rutu siitoka iraoparo. ¹⁹ Ora vosa irai oreoro verareve vo vukuo iava vao, Pauto ira ita taru oisi verareve. Ra viapau oiso aio ouro vo evao iava Tootoopa Ova. Ora viapau oiso vao-ia rei urui tapo toupavereea ouruia iava vo vukuo oiso purapai.

²⁰ ✧ Oire uva Jisas oiso puraroi, “*Oiraopavira rutu, ikauvira urioravere taru.*” Ira-a ro ira varao rutu iava siposiporevora oara vo vukuo-ia toupai. Ari ita, Turaro Jisas uriou!

²¹ Vereopa vovou Turaro Jisas vaaro uvuipaai ra visii rutu tapo toupavereea visii tauvapasa vokiara rutu-ia. Ovoiei.

✧ 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10

✧ 22:14: Pro 11:13-31

✧ 22:18: Pro 30:5-6; Dii 4:2; Re 15:6

✧ 22:20: Re 1:2;

2 Ti 4:8; Ro 16:20; 2 Te 3:18

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matyu 1:1-2:12
2	Matyu 2:13-3:6
3	Matyu 3:7-4:11
4	Matyu 4:12-25
5	Matyu 5:1-26
6	Matyu 5:27-48
7	Matyu 6:1-24
8	Matyu 6:25-7:14
9	Matyu 7:15-29
10	Matyu 8:1-17
11	Matyu 8:18-34
12	Matyu 9:1-17
13	Matyu 9:18-38
14	Matyu 10:1-23
15	Matyu 10:24-11:6
16	Matyu 11:7-30
17	Matyu 12:1-21
18	Matyu 12:22-45
19	Matyu 12:46-13:23
20	Matyu 13:24-46
21	Matyu 13:47-14:12
22	Matyu 14:13-36
23	Matyu 15:1-28
24	Matyu 15:29-16:12
25	Matyu 16:13-17:9
26	Matyu 17:10-27
27	Matyu 18:1-22
28	Matyu 18:23-19:12
29	Matyu 19:13-30
30	Matyu 20:1-28
31	Matyu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Matyu 21:23-46
2	Matyu 22:1-33
3	Matyu 22:34-23:12
4	Matyu 23:13-39
5	Matyu 24:1-28
6	Matyu 24:29-51
7	Matyu 25:1-30
8	Matyu 25:31-26:13
9	Matyu 26:14-46
10	Matyu 26:47-68
11	Matyu 26:69-27:14
12	Matyu 27:15-31
13	Matyu 27:32-66
14	Matyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Efesas 1:1-23
23	Efesas 2:1-22
24	Efesas 3:1-21
25	Efesas 4:1-16
26	Efesas 4:17-5:2
27	Efesas 5:3-33
28	Efesas 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Failimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jut 1:1-25
9	Revelesen 1:1-20
10	Revelesen 2:1-17
11	Revelesen 2:18-3:6
12	Revelesen 3:7-22
13	Revelesen 4:1-11
14	Revelesen 5:1-14
15	Revelesen 6:1-17
16	Revelesen 7:1-17
17	Revelesen 8:1-13
18	Revelesen 9:1-21
19	Revelesen 10:1-11
20	Revelesen 11:1-19
21	Revelesen 12:1-18
22	Revelesen 13:1-18
23	Revelesen 14:1-20
24	Revelesen 15:1-8
25	Revelesen 16:1-21
26	Revelesen 17:1-18
27	Revelesen 18:1-24
28	Revelesen 19:1-21
29	Revelesen 20:1-15
30	Revelesen 21:1-27
31	Revelesen 22:1-21

REOARA VITUARO IAVA

aposel (aposel/apostle)

Aposel vaisi oa vituaro oiso toupaveira, reo kaepa irara. Ovaisi-ia Jisas voeaaro oisoa toupave katai tau erao (12).

areo uusi (samting olsem driman/vision, revelation)

Pauto areo uusi vatepareveira oira-toapa vo osa rataa pievira uusiparo. Uva va-a vao oa-ia Pauto vaaro kekereve oiso osa Pita vaio (Aposel 10:3) ora Pol (Aposel 16:9), vo uvare Pauto vo tavitaviaro ravotovira ousiva areo uusi-ia, vo osa orekerovu kekesiva rataa pievira uusiparo.

aveke pero (hap ston/stone tablets, Ten Commandments)

Oa-ia Reo Taisi rigatoreva Pauto Moses vatesa Sinai Pukui-ia (Eksodas 24:12; 2 Korin 3:3).

disaipel (disaipel/disciple)

Disaipel vaisi oa vituaro oiso toupaveira, vo osa iravu reito oaive vo taraiaro sirova utupaave. Ovaisi-ia Jisas voeaaro oisoa toupave katai tau erao (12) (Luk 14:33; Jon 8:31).

eravao (alta/altar of sacrifice)

Oira o eravao iria ivara-ia oisoa koruou raro purapaive voeao Jiu Pauto roru piepasa. Uva Jisas ovoioapa tauo (offering) purarevora ora rera-ia oirara rutupa vuriararo oaive-ia koruoua puraro vo evao parikou-ia (Jenesis 8:20; Matyu 23:19; Luk 1:11).

keraria Vo vaisio keraria oa-ia toupavoi vo peva porearo (mining) oiso,

1. Rovopa vao-ia varao rutu iava oara purareva Pauto oara kekepai vo rasio-ia ora vo vuvuiua-ia (olgeta samting God i bin wokim/creation).
2. Eraopa vao-ia vo osa Jisas pukuia-ia toupaveira Moses vaio tapo ora Ilaija. Uva riroa sovara-ia aviavia toupaveira oa rirovira rutu sisikorepaiva voea iava. Oavua vao eraopa oa vaisipaiveira, keraria (lait/light, glory) (Luk 9:31).
3. Vo pevapa vao vo osa Jisas riroa rutuva keraria toupaveira vao vituaro iava uvare rei vaisitoa rutu rera vao iava rera vo kovoaro (biknem, bikipela namba/glorry, honor) (Revelesen 5:12).

keri vaeapai aue tapo kegi.

kori (kilim/slaughter)

Vo vaisio kori vaisi oa-ia reoreoreopa Jems vao-ia rugoopaoro oirara vo kasipuaru oa purapaivere oirara

tekipaoro, voeao oea ora voea ragare rugorugooapaaveira (Jems 5:5).

koruou (ofa/sacrifice)

vaeapai aue tapo tauo (1 Korin 5:7).

kukuvaipa (hat kapa/helmet) (Efasas 6:17).

moni (mani/money)

Voea vaaro Rom-pa irara tuariri (Mak 12:14).

meme rakariaro (skin meme/wineskin)

Vao-ia oa-ia wain ovi kuvuive (Matyu 9:17).

Oirato Oviitoaaro (Pikinini Bilong Man/Son of Man)

Uva rera ora vaisiroepa Jisas oiso, Oirato Oviitoaaro, uvare rera raga Jisas vo vaisi vituaro-ia taraiaroepa. Aue iava uvare Pauto rera roporeva rera aruoro vo rasio iare. Oa iava oiravira kavauroepa, Pauto vo siraoaro kareke piesa oirara rutupa, voeao vo rasio-ia tou irara (Jon 9:35-37).

Onisimas (Onisimas/Onesimus)

Onisimas-pa vaisi-a vao ovaisi porearo oiso toupavoi, Kovo purato. Ovaisi vituaro-ia rugoopaoro rera-ia rugorugooapaoro Pol reoreoreopa Failimon iare, oreoreoro epao vo Failimon vo piariaro sovara-ia (Failimon 10).

ora utopa pero (siot kapa/breastplate) (Efasas 6:13).

purapurapa irara (ol ensel/angels)

Purapurapa irara voeao oea vuvuiua-ia toupaveira Pauto ruvara-ia. Oea rerapa kovopaiveira rera vo reoroaro iava tavitavipaoro (Luk 1:26-38), ora rera-ia vuurapa vaisi purapaiveira rorupaoro (Luk 2:9-14), ora rera vo ruipaaro sirova utupaai rutu. Vo utupaua uva Pauto vo kasipuaru kareke pievereava voeao-ia vuri irara oea viapau Pauto oirao piepaiveira vo vokio (Revelesen 15:1).

Ari iravu-a ro enselto Seten ira oisoa vearovira toupaveve vo vuvuiua-ia. Oire uva voava koveroepa Pauto ruvara iava rara ora vasiaro rei pieparo ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro (Luk 10:18).

Uva Pol voea iava enselpa irara rigatoreva rara voeao Jiu-pa irara voea-ia rirovira rugorugooapaoro ora voea vo lo-tuaro sirova oisoa utupaave (Kolosi 2:18).

rakari verapa pitupitu (katim skin/circumcision)

Rakari verapa pitupitu oa oisoa toupave voea ruvara-ia Jiu-pa irara. Uva vo vokio oearovu tapo va purapai kakae vure-ia (Jenesis 17:10-14; Aposel 15:24).

ratau tou irara (ol arapela lain, jentael/gentiles)

Vigei vaisipaiveira oiso, ratau tou irara, aue iava uvare viapau oiso Jiu vo saraaro iava vigei. Ari ratau tou irara voeao oea vaisipaiveira Jentael (Rom 4:11, 9:30).

ravoto kovoro (ol mirakol/miracle)

Okovoroa oisoa purapareve Jisas oirara tauvapaoro. Jisas ravotovira vo kovoro purapareve Pauto vo goruaro iava. Oisi raga aposel irara ravotovira oisoa oirara tauvapaive Pauto vo goruaro kareke piepaoro. Ari ita, uvuipai ra oearovu Seten vo goruaro iava oaravu purapaive ravoto kovoro tapo (Eksodas 7:8-12; Jon 2:1-11; Aposel 4:30).

reo goruro (ol lo/man's laws)

Oirara rutu reo goruro purapaiveira varao oara-ia uvuipaai vara sirova vearo tou purapaive. Osa oisoa Jiu-pa irara oaravu purapaive Reo Taisiva vara taku-vupasa (Jems 2:8).

reo ovoi (tok promis, kontrak/promise)

Vosa aitereivu ora reosi ra reo ovoi purasi. Aue iava uvare ovoiei reo rutu purasivoi, oiso rutu osa voari tuariri oisoa Rotokasipa irara reo ovoiei purapaive aveke taku pierei ivara iare aasi ruipaoro (Hibru 6:16).

Reo Taisi (lo bilong Moses/Moses' Law, Ten Commandments)

Vosa Reo Taisi vaisi kekeri, ra taraiu oiso, Pauto vaaro oa vatereva Moses-pa vo Sinai Pukuia-ia (Matyu 22:40).

Rovopa Kepa Tugoropa Kepa (tempel/temple)

Vo kepa oa Jerusalem-ia touva Rovopa Kepa rutu (Matyu 26:61; Mak 11:11).

ruu reo (tok bokis/parable)

Jisas rirovira ruu reoro-ia reoreoroepa rera vo rugorugooaro vataupaoro voeao asavira oearoa rera vo kovoaro ora rera vo siposipoaro viapau oisoa oirao piepaive (Luk 8:11).

Sara Pauto Vaaro (kingdom bilong God/kingdom of God)

- Oire va vao-ia Pauto vaaro Sara oa iava rirovira ovoovo reoro purareva Jisas (Mak 1:15).
- Oirao pie vovou irara Pauto vo Saraaro-ia toupaveira, aue iava uvare Pauto vaisipaiveira oiso, Aite rera vo ruipaoro sirova utupaoro (Matyu 7:21).
- Vosa Jisas voreroverea torevoko vovou irara ousa ra koataaverea rera vo tokiaro-ia tousa, vo tokio oa viapau opesia vai, va vao airepa sara voeao vo saraaro oirao pie vovou irara (2 Timoti 4:18).

sisikore vaepai aue tapo sirusiru.

sopau Vo peva toupaveira oiratoa-ia oiso-ia,

- varaua** (bodi/body) Rovopa vao varaua oiratoa iava oua uvuipaai ra va kekepaive oirara (Rom 7:25).
- sopau** (bel, tewel/soul) Eraopa vao oirato sopaaro-ia oa toupaveira vovou vo uva rugorugooara poupa piroveira, vao oa kovopaiveira vokiara rutu-ia oirato sopaaro-ia. Ora vao oa-ia Pauto vo rugooaro poupa viroveira oirara tavitavipasa vao iava vearoa ora vuria, oiso ra viapau vuria purapareve (Mak 14:34; Luk 1:46).
- uraurato** (spirit/spirit) Uraurato oirara-ia ora riakora-ia toupaveira ira tootooa vatepaveira varuapa (Jon 6:63). Vareo uraurato ora vovoua oarea kataivira toupaveira.

Tagausapa Vurei (Pasova/Passover)

Rovopa vurei vao Jiu vaaro oa oisoa purapaive voari tuariri ora vo vokio-ia tapo. Oa purapaiveira oovapaoro vo osa voea oureva Pauto Isip iava. Uva Pauto enselto arureva kakae vure avao kakae rutu uposa vo Isip-ia. Oire voeao oea vo keparoro-ia revasi kipuro kekepareva varao reesiara, oea-ia tagaupaveira putepaoro voeao raga upopaoro Isip-ia ora oearovu oea viapau Pauto vo reoreoro ira pie reoro oirao piepaiva (Eksodas 12:21-30; Mak 14:12; Hibru 11:28).

Tugoropato Uraurato (Holi Spirit/Holy Spirit)

Jisas ro iava Uraurato tavireva oiso, Visii iare rera aruavere visii tapo toupasa visii tokipaoro. Uva rera vo kovoaro-a vao ro-ia Tugoropato Uraurato, oirara tauvapas, ora Pauto vo reoroaro aviavi piepasa torevokovira, ora Jisas vo kovoaro oirao piepareveira oirara sopaaro-ia.

uraurato (aviavi pie reoro kekeri vo vaisio iava vao sopau vaisi).

utave (biugel/trumpet) (1 Korin 15:52)

utuuva geesi (sayor, ofa i gat gutpela switpela smel/herb)

(Matyu 23:23; Efesas 5:2).

uvaruto (ensel/seraphim)

(Hibru 9:5)

varaua (aviavi pie reoro kekeri vo vaisio iava vao sopau vaisi).

variria (beten, prayer)

Variripaai oirara ora riakora Pautoa tapo ora reopaoro. (Vaeapai aue tapo purea.) (Luk 11:1)

varo kepa (haus lotu sel/tabernacle)

Oa-ia tuariri oisoa lotupaave tariri-paoro Jiu-pa irara (Hibru 8:5).

vereopa vovou (marimari/grace)

Pauto vaaro siraoa oa vatepareveira oirarapa akukuvira raga. Oire uva vo sirao-a eva oa purapareveira vere-
opa vovou akukuvira rutu ora rera vo
ruipaaro sirova voea tauvapaoro (Rom
5:21).

vori ou asa kovopa irara (ol wokboi
nating/slaves)

Voari tuariri uva oisoa riro moni irara
oearovu kovo pieragapaive. Viapau
oiso voea voripaive vo kovoro-ia oara
oisoa purapaive voeapa. Ari aue raga-
ia voea oisoa tokipaive varo, aio, ora
oisoa voea tokipaive voea uusi piepaoro
kepaara oaive-ia. Viapau oiso uvuipai ra
ora voea vo rugorugoooroaro sirova utu-
paave uvarovu avapaoro. Ari oiso rutu

oisoa toupave, tuukepa irara. Oiso rutu
osa vuria oirara tuukepaiveira vearo ru-
gooro purapa arapa (1 Korin 12:13).

vuku viko (buk/scroll)

Tuariri oa-ia oisoa Pauto vo reoroaro
rigatopaive (Revelesen 5:1-5).

wit (wit/wheat)

Vao oa oiso rutu toupaveira osa isiso
kou (Matyu 13:3).

yis (yis/yeast)

Yis uverepaveira oirara aue tapo
plaua, ra riropape. Uva yis ora rigapaoro
avapapeira vo plaua rutu sovara-ia. Oa-
ia reoreoroepa Jisas vuri rugorugoooro
reesipaoro. Oara uvuipai ra oirara rutu
sopaoro vuri piepaoro avapape (Luk
13:21).